

T. C.
KIRŞEHİR
AHI EVRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

OĞUZ ÖZDEŐİN ESERLERİ VE SANATI

Adem ARSLAN

DOKTORA TEZİ

KIRŞEHİR- 2019

©2019- Adem ARSLAN

T. C.
KIRŞEHİR
AHI EVRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

OĞUZ ÖZDEŐİN ESERLERİ VE SANATI
OĞUZ ÖZDEŞ'S ART AND WORKS

Hazırlayan
Adem ARSLAN

DOKTORA TEZİ

DANIŞMAN
Prof. Dr. şahmurat ARIK

KIRŞEHİR- 2019

KABUL VE ONAY

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı doktora öğrencisi, Adem ARSLAN tarafından hazırlanan “OĞUZ ÖZDEŞ’İN ESERLERİ VE SANATI” adlı tez çalışması 21.06.2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından oybirliği/oyçokluğu ile **DOKTORA TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Danışman (İmza)
Prof. Dr. Şahmurat ARIK

Üye..... (İmza)
Prof. Dr. Zeki TAŞTAN

Üye..... (İmza)
Prof. Dr. Kemal TİMUR

Üye..... (İmza)
Doç. Dr. Ahmet DOĞAN

Üye..... (İmza)
Dr. Öğr. Üyesi Maksut YİĞİTBAŞ

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

...../...../ 2019

Enstitü Müdürü

Doç. Dr. Hüseyin ŞİMŞEK

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- ☐ Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezim sadece Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- ☐ Tezimin 2 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

...../...../ 2019

Adem ARSLAN

İmza

ÖZET

OĞUZ ÖZDEŞ'İN ESERLERİ VE SANATI DOKTORA TEZİ

Hazırlayan: Adem ARSLAN

Danışman: Prof. Dr. Şahmurat ARIK

2019- 865 (XXXIII + 832) Sayfa

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Jüri

Prof. Dr. Şahmurat ARIK

Prof. Dr. Zeki TAŞTAN

Prof. Dr. Kemal TİMUR

Doç. Dr. Ahmet DOĞAN

Dr. Öğretim Üyesi Maksut YİĞİTBAŞ

Oğuz Özdeş'in Eserleri ve Sanatı başlıklı bu çalışmada yazarın diğer edebî türlerde vermiş olduğu ürünlerle birlikte özellikle romanları üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda ilk olarak sanatçının yaşadığı dönem ve bu dönemdeki edebiyat hareketleri özellikle de süreli yayınlardaki faaliyetleri incelenmiştir. Sanatkâr, süreli yayın hayatında toplamda 16 dergi ve 5 gazete olmak üzere 21 farklı süreli yayında yazarlık yapmış ve çeşitli idari görevler üstlenmiştir. Bu çerçevede edebiyat ile sinema dalındaki dönemin tanınmış isimleriyle mülakatlar yapmıştır. İlk edebî ürünlerini bu süreli yayınlar vasıtasıyla veren sanatçı, özellikle tefrika romancılığı noktasında dergi ve gazetelerde 30'un üzerinde roman yayımlamıştır. Yazar, bu hikâye ve romanların büyük bir kısmını daha sonra kitap olarak bastırır. Çalışmada, Oğuz Özdeş'in gazete sayfalarında kalan tefrika romanları, kitap olarak bastırdığı popüler tarihî romanlar ile aşk ve macera konulu popüler romanlarının tamamı tahlil edilmiştir. Roman tahlilleri yapılırken romanın materyal unsurlarından olan olay örgüsü, kişi kadrosu, zaman, mekân, anlatıcı, bakış açısı, dil ve üslup ele alınmıştır. Romanın teknik unsurlarından ise tema, tasvir, mektup, montaj, özetleme, geriye dönüş tekniği, leitmotive, otobiyografik anlatım, diyalog, iç diyalog, monolog, iç monolog ve iç çözümleme gibi unsurlar incelenmiştir. Bu bağlamda sanatçının romancılığı ve romancılığının dönemleri tespit edilmiştir. Yazar, ilk romanını popüler aşk romanı tarzında ve 1939 yılında, son romanını ise 1977 yılında tarihî roman tarzında kaleme almıştır. Bu süre içerisinde 14 adet tarihî romanı, toplamda farklı isimlerle tefrika veya kitap olarak yayımlanmış 42 adet aşk ve macera konulu romana imza atmıştır. Ancak bu aşk ve macera romanları, tek tek incelendiğinde bazı romanların isimlerinin farklı olmasına rağmen içeriklerinin aynı olduğu görülmüştür. Özetle Özdeş'in kitap olarak basılmış ve içerik bakımından birbirinden farklı olan 25 adet aşk ve macera konulu romanı vardır. Bunlara ek olarak kitap olarak basılmamış gazete sayfalarında tefrika olarak kalmış 5 adet tefrika romanı, 1 adet de resimli romanı mevcuttur. Hikâye türünde ise gazete sayfalarında kalan onlarca hikâye yazmış, bunların dışında 1 adet de hikâye kitabı basmıştır. Hikâyelerinde aşk konusu işlenmiş fakat tarih konusuna hiç girilmemiştir.

Anahtar Kelimeler: Aşk romanı, Oğuz Özdeş, popüler roman, tarihî roman, tefrika roman.

ABSTRACT
OĞUZ ÖZDEŞ'S WORKS AND ART

PhD Thesis

Preparer: Adem ARSLAN

Advisor: Prof. Dr. Şahmurat ARIK

2019- 865 (XXXIII + 832) Page

Kırşehir Ahi Evran University, Institute Of Social Sciences
Turkish Language and Literature Department

Jury

Prof. Dr. Şahmurat ARIK

Prof. Dr. Zeki TAŞTAN

Prof. Dr. Kemal TİMUR

Associate Prof. Ahmet DOĞAN

Dr. İnstructor Maksut YİĞİTBAŞ

In this study, the works and art of Oğuz Özdeş, especially the novels of the author along with the products he has given in other literary genres have been emphasized. In this context, firstly the period of the artist and the movements of literature in this period were examined especially in periodicals. Authors, including 16 magazines and five newspapers, periodicals have made life a total of 21 different periodicals writer and undertook a variety of administrative tasks. In this context, he interviewed the prominent names of the period in literature and cinema. The artist, who gave his first literary products through these periodicals, has published over 30 novels in journals and newspapers especially in his serial novel. The author later printed most of these stories and novels as books. In the study, Oğuz Özdeş in the periodicals and novels serialized in the newspaper pages remaining, all of the popular historical novel with love and adventure on the popular novel to suppress the book was assayed. In the making of the novel analyzes, the plot, the staff, the time, the place, the narrator, point of view, the language and the style are discussed. Elements such as theme, description, letter, assembly, summarizing, return technique, leitmotiv, autobiographical narrative, dialogue, internal dialogue, monologue, interior monologue and internal analysis are examined from the technical elements of the novel. In this context, the periods of the novelist and the novelist were determined.

Author received his first novel in the style of a popular love novel in 1939, and his last novel in 1977 in a historical novel style. In the meantime, He has made 14 historical novels and 42 novels of love and adventure published in serial or book with different names. However, these love and adventure novels, when examined one by one, although the names of different novels have been seen to be the same. In summary, Özdeş has 25 novels on love and adventure that are printed as books and are different in content. In addition to these unpublished books as serialized in newspapers and have stayed in 5 pieces serialized novel, 1 comic is also available. In the story genre, he wrote dozens of stories in the newspaper pages, and he also published one storybook. In his stories, the subject of love has been mentioned but history has never been entered.

Key Words: Historical novel, love novel, Oğuz Özdeş, popular novel, serial novel.

ÖN SÖZ

Oğuz Özdeş'in Eserleri ve Sanatı başlıklı çalışma yazarın edebî ürünleri, sanatı ve edebî kişiliği ele alınarak beş bölüm ve kaynakçadan meydana gelmiştir.

Tezin birinci bölümünde popüler roman kavramı ele alınarak Türk edebiyatında popüler romanın seyri, popüler romanın özellikleri ve çeşitleri incelenmiş, sanatkârın tarihî romanlar ile aşk ve macera romanları tespit edilerek bunların sınıflandırılması yapılmıştır. Romanlar, tahlil edilirken şahıs kadrosu, mekân, zaman, olay örgüsü, anlatıcı, bakış açısı, dil ve üslup ile romanın bazı teknik unsurları hakkında teorik bilgiler verilmiştir. Bu bölümde sanatkârın tarihî romanlar ile aşk ve macera romanları sınıflandırılmıştır.

Tezin ikinci bölümünde sanatkârın tarihî romanları; üçüncü bölümünde ise aşk ve macera romanları, romanın materyal ve teknik unsurları çerçevesinde tahlil edilmiştir. Özdeş, tarihî romanlar yazdığı dönemden önce ve sonra aşk romanları yazmış olsa da aşk romanları bir bütün hâlinde incelenmiştir. Romanların tahlilleri yapılırken romanın materyal unsurlarından olan olay örgüsü, kişi kadrosu, zaman, mekân, anlatıcı, bakış açısı, dil ve üslup ele alınmıştır. Romanın teknik unsurlarından ise tasvir, mektup, montaj, özetleme, geriye dönüş tekniği, leitmotive, otobiyografik anlatım, diyalog, iç diyalog, monolog, iç monolog ve iç çözümleme gibi unsurlar incelenmiştir. Her iki bölümde de romanın materyal unsurlarının her biri müstakil başlıklar altında ele alınırken; romanın teknik unsurları tekrara düşülmesi endişesiyle tek başlık altında verilmiştir. Bu kapsamda teknik unsurlardan olan özetleme, geriye dönüş tekniği ve zamanda ileri sıçrayış gibi teknik unsurlar romanın materyal unsuru olan zaman kavramı başlığı altında toplanmıştır.

Çalışmanın dördüncü bölümü Özdeş'in bütün hayatı boyunca farklı görevler üstlendiği süreli yayınların tek tek ele alınmasıyla meydana gelmiştir. Özdeş, çok çeşitli ve verimli bir süreli yayın macerasına sahiptir. Yazar, hayatı boyunca sırasıyla *Kurt Yavrusu*, *Sinop Halkevi Dergisi- Dıranaz*, *Resimli Ay*, *Ateş*, *Yarım Ay*, *Ankara Magazin*, *Çınaraltı*, *Kovan*, *Yıldız*, *Çakmak*, *Hafta*, *Posta*, *Yasemin*, *Çocuk Haftası*, *Altın Işık* ve *Hayat Resimli Roman* adlı dergilerde ile *Politika*, *Yeni Sabah*, *Tan*, *İkdam Gece Postası* ve *Yeni İstanbul* adlı gazetelerde yazılarını yayımlamıştır. Toplamda 16 dergi ve 5 gazete olmak üzere 21 süreli yayında yazarlık yapmanın yanı sıra bu dergi ve gazetelerde çeşitli idari görevler de almıştır. İlk edebî ürünlerini bu süreli yayınlarda veren Özdeş, özellikle tefrika romancılığı noktasında dergi ve gazetelerde 30'un üzerinde roman tefrika etmiştir. Daha sonra bu dergi ve gazetelerde yayımlamış olduğu hikâye ve romanlarının büyük bir kısmını kitap hâline

getirmiştir. Yine bu bölümde sanatçının roman dışında vermiş olduğu diğer edebî ürünlere dikkat çekilmiş ve yazmış olduğu şiir ve hikâyeleri irdelenmeye çalışılmıştır.

Dördüncü bölümün ilk kısmını teşkil eden sanatkârın süreli yayınlardaki faaliyetlerini tespit etmek için -Oğuz Özdeş hakkında akademik kaynaklarda net ve kesin bir bilgi olmadığından dolayı- onlarca süreli yayının tek tek ve sayfa sayfa incelenmesi gerekmiştir. Bunların yanı sıra gerek 30'un üzerindeki tefrika romanları gerek şiirleri gerekse de hikâyelerinin büyük çoğunluğu gazete sayfalarında olan Özdeş'in bu eserlerinin tamamına ulaşmak için Milli Kütüphane ile Meclis Kütüphanesinde birkaç yıl yoğun bir çalışma temposuyla kaynak taraması yapılmıştır. Çalışmanın beşinci bölümü ilk dört bölümün katkısıyla birlikte sanatçının hayatı ve edebî kişiliğini oluşturmaktadır.

Uzun ve zorlu bir zaman dilimini kapsayan doktora sürecinde bana her türlü yardımı sağlayan ve yol gösteren kıymetli danışman hocam Prof. Dr. Şahmurat ARIK'a, ayrıca çok değerli hocalarım Prof. Dr. Zeki TAŞTAN, Doç. Dr. Muhammet Fatih KANTER ve Dr. Öğr. Üyesi Maksut YİĞİTBAŞ'a özellikle teşekkür ederim. Çalışmalar esnasında bazen zorlansam da hocalarımla desteği ve motive etmesi unutulmayacak iyiliklerdendir. Doktora sürecinde kendilerine gerektiği kadar zaman ayıramadığım hâlde desteklerini hiç esirgemeyen eşime ve aileme özellikle minnettarım.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	I
BİLDİRİM.....	II
ÖZET.....	III
ABSTRACT	IV
ÖN SÖZ.....	V
KISALTMALAR.....	XXVII
GİRİŞ	XXVIII
BÖLÜM I	1
1. POPÜLER ROMAN	1
1. 1. POPÜLER ROMANIN TANIMI.....	1
1. 2. POPÜLER ROMANIN SEYRİ.....	3
1. 3. POPÜLER ROMANIN ÖZELLİKLERİ.....	7
1. 4. POPÜLER ROMANIN ÇEŞİTLERİ.....	13
2. POPÜLER ROMANIN MATERYAL UNSURLARI	15
2. 1. OLAY ÖRGÜSÜ UNSURU.....	15
2. 2. ŞAHIS KADROSU UNSURU	18
2. 3. ZAMAN UNSURU.....	21
2. 4. MEKÂN UNSURU	24
2. 5. ANLATICI VE BAKIŞ AÇISI UNSURU	25
2. 6. DİL VE ÜSLUP UNSURU	28
3. POPÜLER ROMANIN TEKNİK UNSURLARI	30
3. 1. TASVİR (BETİMLEME) TEKNİĞİ	30
3. 2. MEKTUP TEKNİĞİ	30
3. 3. MONTAJ TEKNİĞİ.....	31
3. 4. OTOBİYOGRAFİK ANLATIM TEKNİĞİ	32
3. 5. GERİYE DÖNÜŞ TEKNİĞİ.....	32

3. 6. LEİTMOTİVE TEKNİĞİ	32
3. 7. DİYALOG- İÇ DİYALOG TEKNİĞİ	33
3. 8. İÇ ÇÖZÜMLEME TEKNİĞİ	33
3. 9. MONOLOG- İÇ MONOLOG TEKNİĞİ	33
4. OĞUZ ÖZDEŞ'İN POPÜLER ROMANLARI VE SINIFLANDIRILMASI.....	34
4. 1. TARİHÎ ROMAN	39
4. 1. 1. Popüler Tarihî Roman ve Özellikleri	39
4. 1. 2. Oğuz Özdeş'in Tarihî Romanları	46
4. 2. AŞK VE MACERA ROMANLARI	48
4. 2. 1. Popüler Aşk Romanı ve Özellikleri	48
4. 2. 2. Oğuz Özdeş'in Kitap Olarak Basılmış Aşk ve Macera Romanları	51
4. 2. 3. Oğuz Özdeş'in Kitap Olarak Basılmamış Tefrika Hâlinde Kalmış Romanları	54
4. 3. 3. Oğuz Özdeş'in Resimli Romanı	55
4. 3. 4. Oğuz Özdeş'in Sinemaya Uyarlanan Romanları	56
4. 3. 4. 1. Yönetmenliği, Senaristliği, Tiyatro ve Sinema ile İlgili Yazıları.....	57
BÖLÜM II.....	59
2. OĞUZ ÖZDEŞ'İN POPÜLER TARİHÎ ROMANLARI	59
2. 1. VATAN BORCU- AŞKIM VATANA FEDA.....	59
2. 1. 1. Materyal Unsurlar	59
2. 1. 1. 1. Eser Hakkında.....	59
2. 1. 1. 2. Olay Örgüsü.....	60
2. 1. 1. 3. Şahıs Kadrosu	64
2. 1. 1. 4. Zaman.....	66
2. 1. 1. 5. Mekân.....	69
2. 1. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı.....	71
2. 1. 1. 7. Dil ve Üslup	73
2. 1. 2. Teknik Unsurlar	74
2. 2. ŞAFAK SÖKERKEN- RUSYA'DA BİR TÜRK SUBAYI.....	79

2. 2. 1. Materyal Unsurlar	79
2. 2. 1. 1. Eser Hakkında.....	79
2. 2. 1. 2. Olay Örgüsü.....	80
2. 2. 1. 3. Şahıs Kadrosu	84
2. 2. 1. 4. Zaman.....	87
2. 2. 1. 5. Mekân.....	89
2. 2. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı.....	90
2. 2. 1. 7. Dil ve Üslup.....	91
2. 2. 2. Teknik Unsurlar	92
2. 3. DAĞ BAŞINI DUMAN ALMIŞ	95
2. 3. 1. Materyal Unsurlar	95
2. 3. 1. 1. Eser Hakkında.....	95
2. 3. 1. 2. Olay Örgüsü.....	96
2. 3. 1. 3. Şahıs Kadrosu	100
2. 3. 1. 4. Zaman.....	102
2. 3. 1. 5. Mekân.....	103
2. 3. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı.....	104
2. 3. 1. 7. Dil ve Üslup.....	106
2. 3. 2. Teknik Unsurlar	108
2. 4. TUNA NEHRİ AKMAM DİYOR	110
2. 4. 1. Materyal Unsurlar	110
2. 4. 1. 1. Eser Hakkında.....	110
2. 4. 1. 2. Olay Örgüsü.....	111
2. 4. 1. 3. Şahıs Kadrosu	113
2. 4. 1. 4. Zaman.....	116
2. 4. 1. 5. Mekân.....	118
2. 4. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı.....	119
2. 4. 1. 7. Dil ve Üslup.....	121

2. 4. 2. Teknik Unsurlar	122
2. 5. KARTAL BAŞLI KADIRGA.....	126
2. 5. 1. Materyal Unsurlar	126
2. 5. 1. 1. Eser Hakkında.....	126
2. 5. 1. 2. Olay Örgüsü.....	127
2. 5. 1. 3. Şahıs Kadrosu	130
2. 5. 1. 4. Zaman.....	132
2. 5. 1. 5. Mekân.....	134
2. 5. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı.....	136
2. 5. 1. 7. Dil ve Üslup.....	139
2. 5. 2. Teknik Unsurlar	140
2. 6. OĞUZ HAN	142
2. 6. 1. Materyal Unsurlar	142
2. 6. 1. 1. Eser Hakkında.....	142
2. 6. 1. 2. Olay Örgüsü.....	143
2. 6. 1. 3. Şahıs Kadrosu	146
2. 6. 1. 4. Zaman.....	149
2. 6. 1. 5. Mekân.....	150
2. 6. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı.....	151
2. 6. 1. 7. Dil ve Üslup.....	153
2. 6. 2. Teknik Unsurlar	154
2. 7. YAVUZ'UN PENÇESİ.....	156
2. 7. 1. Materyal Unsurlar	156
2. 7. 1. 1. Eser Hakkında.....	156
2. 7. 1. 2. Olay Örgüsü.....	157
2. 7. 1. 3. Şahıs Kadrosu	160
2. 7. 1. 4. Zaman.....	162
2. 7. 1. 5. Mekân.....	163

2. 7. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı.....	165
2. 7. 1. 7. Dil ve Üslup.....	167
2. 7. 2. Teknik Unsurlar	169
2. 8. KARAPENÇE.....	172
2. 8. 1. Materyal Unsurlar	172
2. 8. 1. 1. Eser Hakkında.....	172
2. 8. 1. 2. Olay Örgüsü.....	173
2. 8. 1. 3. Şahıs Kadrosu	176
2. 8. 1. 4. Zaman.....	180
2. 8. 1. 5. Mekân.....	181
2. 8. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı.....	182
2. 8. 1. 7. Dil ve Üslup.....	183
2. 8. 2. Teknik Unsurlar	184
2. 9. KARAPENÇE ESTERGON'DA.....	186
2. 9. 1. Materyal Unsurlar	186
2. 9. 1. 1. Eser Hakkında.....	186
2. 9. 1. 2. Olay Örgüsü.....	187
2. 9. 1. 3. Şahıs Kadrosu	190
2. 9. 1. 4. Zaman.....	193
2. 9. 1. 5. Mekân.....	194
2. 9. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı.....	194
2. 9. 1. 7. Dil ve Üslup.....	195
2. 9. 2. Teknik Unsurlar	196
2. 10. KARAPENÇE'NİN İNTİKAMI	199
2. 10. 1. Materyal Unsurlar	199
2. 10. 1. 1. Eser Hakkında.....	199
2. 10. 1. 2. Olay Örgüsü.....	200
2. 10. 1. 3. Şahıs Kadrosu	202

2. 10. 1. 4. Zaman.....	204
2. 10. 1. 5. Mekân.....	205
2. 10. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı.....	206
2. 10. 1. 7. Dil ve Üslup.....	207
2. 10. 2. Teknik Unsurlar	208
2. 11. KARAPENÇE VOYVODA'YA KARŞI	210
2. 11. 1. Materyal Unsurlar	210
2. 11. 1. 1. Eser Hakkında.....	210
2. 11. 1. 2. Olay Örgüsü.....	210
2. 11. 1. 3. Şahıs Kadrosu	213
2. 11. 1. 4. Zaman.....	214
2. 11. 1. 5. Mekân.....	216
2. 11. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı.....	216
2. 11. 1. 7. Dil ve Üslup.....	218
2. 11. 2. Teknik Unsurlar	220
2. 12. KARAPENÇE'NİN OĞLU	222
2. 12. 1. Materyal Unsurlar	222
2. 12. 1. 1. Eser Hakkında.....	222
2. 12. 1. 2. Olay Örgüsü.....	222
2. 12. 1. 3. Şahıs Kadrosu	226
2. 12. 1. 4. Zaman.....	228
2. 12. 1. 5. Mekân.....	229
2. 12. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı.....	230
2. 12. 1. 7. Dil ve Üslup.....	232
2. 12. 2. Teknik Unsurlar	233
2. 13. KIBRIS KANI.....	235
2. 13. 1. Materyal Unsurlar	235
2. 13. 1. 1. Eser Hakkında.....	235

2. 13. 1. 2. Olay Örgüsü.....	236
2. 13. 1. 3. Şahıs Kadrosu	239
2. 13. 1. 4. Zaman.....	241
2. 13. 1. 5. Mekân.....	244
2. 13. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı.....	244
2. 13. 1. 7. Dil ve Üslup	246
2. 13. 2. Teknik Unsurlar	247
2. 14. ŞEYH ŞAMİL	250
2. 14. 1. Materyal Unsurlar	250
2. 14. 1. 1. Eser Hakkında.....	250
2. 14. 1. 2. Olay Örgüsü.....	250
2. 14. 1. 3. Şahıs Kadrosu	254
2. 14. 1. 4. Zaman.....	256
2. 14. 1. 5. Mekân.....	257
2. 14. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı.....	257
2. 14. 1. 7. Dil ve Üslup	258
2. 14. 2. Teknik Unsurlar	259
2. 15. GENEL DEĞERLENDİRME.....	260
BÖLÜM III	266
3. OĞUZ ÖZDEŞ'İN POPÜLER AŞK ROMANLARI	266
3. 1. AŞK İSTIRAPTIR.....	266
3. 1. 1. Materyal Unsurlar	266
3. 1. 1. 1. Eser Hakkında.....	266
3. 1. 1. 2. Olay Örgüsü.....	268
3. 1. 1. 3. Kişi Kadrosu	272
3. 1. 1. 4. Zaman.....	273
3. 1. 1. 5. Mekân.....	274
3. 1. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı.....	275

3. 1. 1. 7. Dil ve Üslup	276
3. 1. 2. Teknik Unsurlar	277
3. 2. HASRET	280
3. 2. 1. Materyal Unsurlar	280
3. 2. 1. 1. Eser Hakkında.....	280
3. 2. 1. 2. Olay Örgüsü.....	281
3. 2. 1. 3. Kişi Kadrosu	284
3. 2. 1. 4. Zaman.....	286
3. 2. 1. 5. Mekân.....	288
3. 2. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı.....	289
3. 2. 1. 7. Dil ve Üslup.....	290
3. 2. 2. Teknik Unsurlar	291
3. 3. GİZLENEN İSTIRAPLAR.....	293
3. 3. 1. Materyal Unsurlar	293
3. 3. 1. 1. Eser Hakkında.....	293
3. 3. 1. 2. Olay Örgüsü.....	293
3. 3. 1. 3. Kişi Kadrosu	295
3. 3. 1. 4. Zaman.....	296
3. 3. 1. 5. Mekân.....	298
3. 3. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı.....	298
3. 3. 1. 7. Dil ve Üslup.....	299
3. 3. 2. Teknik Unsurlar	300
3. 4. İTİRAF	301
3. 4. 1. Materyal Unsurlar	301
3. 4. 1. 1. Eser Hakkında.....	301
3. 4. 1. 2. Olay Örgüsü.....	302
3. 4. 1. 3. Kişi Kadrosu	304
3. 4. 1. 4. Zaman.....	305

3. 4. 1. 5. Mekân.....	305
3. 4. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı.....	306
3. 4. 1. 7. Dil ve Üslup.....	307
3. 4. 2. Teknik Unsurlar	308
3. 5. COŞKUN GÖNÜLLER.....	310
3. 5. 1. Materyal Unsurlar	310
3. 5. 1. 1. Eser Hakkında.....	310
3. 5. 1. 2. Olay Örgüsü.....	310
3. 5. 1. 3. Kişi Kadrosu	314
3. 5. 1. 4. Zaman.....	315
3. 5. 1. 5. Mekân.....	317
3. 5. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı.....	318
3. 5. 1. 7. Dil ve Üslup.....	320
3. 5. 2. Teknik Unsurlar	321
3. 6. UÇURUM	323
3. 6. 1. Materyal Unsurlar	323
3. 6. 1. 1. Eser Hakkında.....	323
3. 6. 1. 2. Olay Örgüsü.....	323
3. 6. 1. 3. Kişi Kadrosu	327
3. 6. 1. 4. Zaman.....	329
3. 6. 1. 5. Mekân.....	331
3. 6. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı.....	332
3. 6. 1. 7. Dil ve Üslup.....	333
3. 6. 2. Teknik Unsurlar	335
3. 7. HÜLYA.....	338
3. 7. 1. Materyal Unsurlar	338
3. 7. 1. 1. Eser Hakkında.....	338
3. 7. 1. 2. Olay Örgüsü.....	338

3. 7. 1. 3. Kişi Kadrosu	344
3. 7. 1. 4. Zaman.....	345
3. 7. 1. 5. Mekân.....	346
3. 7. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açışı.....	347
3. 7. 1. 7. Dil ve Üslup.....	348
3. 7. 2. Teknik Unsurlar	349
3. 8. CENNET YOLU.....	351
3. 8. 1. Materyal Unsurlar	351
3. 8. 1. 1. Eser Hakkında.....	351
3. 8. 1. 2. Olay Örgüsü.....	352
3. 8. 1. 3. Kişi Kadrosu	354
3. 8. 1. 4. Zaman.....	356
3. 8. 1. 5. Mekân.....	356
3. 8. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açışı.....	357
3. 8. 1. 7. Dil ve Üslup.....	358
3. 8. 2. Teknik Unsurlar	359
3. 9. MEMNU MEYVA.....	360
3. 9. 1. Materyal Unsurlar	360
3. 9. 1. 1. Eser Hakkında.....	360
3. 9. 1. 2. Olay Örgüsü.....	360
3. 9. 1. 3. Kişi Kadrosu	365
3. 9. 1. 4. Zaman.....	368
3. 9. 1. 5. Mekân.....	370
3. 9. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açışı.....	372
3. 9. 1. 7. Dil ve Üslup.....	374
3. 9. 2. Teknik Unsurlar	375
3. 10. GÜNAHKÂR VADİM.....	378
3. 10. 1. Materyal Unsurlar	378

3. 10. 1. 1. Eser Hakkında.....	378
3. 10. 1. 2. Olay Örgüsü.....	378
3. 10. 1. 3. Kişi Kadrosu	382
3. 10. 1. 4. Zaman.....	383
3. 10. 1. 5. Mekân.....	385
3. 10. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı.....	386
3. 10. 1. 7. Dil ve Üslup	387
3. 10. 2. Teknik Unsurlar	388
3. 11. AŞKIN SERABI.....	390
3. 11. 1. Materyal Unsurlar	390
3. 11. 1. 1. Eser Hakkında.....	390
3. 11. 1. 2. Olay Örgüsü.....	390
3. 11. 1. 3. Kişi Kadrosu	394
3. 11. 1. 4. Zaman.....	396
3. 11. 1. 5. Mekân.....	397
3. 11. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı.....	398
3. 11. 1. 7. Dil ve Üslup	398
3. 11. 2. Teknik Unsurlar	399
3. 12. KALBİMİN GÜZEL KADININA.....	400
3. 12. 1. Materyal Unsurlar	400
3. 12. 1. 1. Eser Hakkında.....	400
3. 12. 1. 2. Olay Örgüsü.....	400
3. 12. 1. 3. Kişi Kadrosu	401
3. 12. 1. 4. Zaman.....	402
3. 12. 1. 5. Mekân.....	403
3. 12. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı.....	404
3. 12. 1. 7. Dil ve Üslup	405
3. 12. 2. Teknik Unsurlar	407

3. 13. AĞLAYAN KADIN	409
3. 13. 1. Materyal Unsurlar	409
3. 13. 1. 1. Eser Hakkında	409
3. 13. 1. 2. Olay Örgüsü	409
3. 13. 1. 3. Kişi Kadrosu	413
3. 13. 1. 4. Zaman	415
3. 13. 1. 5. Mekân	416
3. 13. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı	417
3. 13. 1. 7. Dil ve Üslup	418
3. 13. 2. Teknik Unsurlar	420
3. 14. SEVMEZ OLAYDIM.....	421
3. 14. 1. Materyal Unsurlar	421
3. 14. 1. 1. Eser Hakkında	421
3. 14. 1. 2. Olay Örgüsü	421
3. 14. 1. 3. Kişi Kadrosu	426
3. 14. 1. 4. Zaman	427
3. 14. 1. 5. Mekân	430
3. 14. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı	431
3. 14. 1. 7. Dil ve Üslup	433
3. 14. 2. Teknik Unsurlar	433
3. 15. BİR KIZA GÖNÜL VERDİM.....	435
3. 15. 1. Materyal Unsurlar	435
3. 15. 1. 1. Eser Hakkında	435
3. 15. 1. 2. Olay Örgüsü	435
3. 15. 1. 3. Kişi Kadrosu	439
3. 15. 1. 4. Zaman	441
3. 15. 1. 5. Mekân	443
3. 15. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı	444

3. 15. 1. 7. Dil ve Üslup	446
3. 15. 2. Teknik Unsurlar	446
3. 16. ILIK RÜZGÂRLAR	448
3. 16. 1. Materyal Unsurlar	448
3. 16. 1. 1. Eser Hakkında	448
3. 16. 1. 2. Olay Örgüsü	448
3. 16. 1. 3. Kişi Kadrosu	452
3. 16. 1. 4. Zaman	453
3. 16. 1. 5. Mekân	456
3. 16. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı	457
3. 16. 1. 7. Dil ve Üslup	459
3. 16. 2. Teknik Unsurlar	460
3. 17. GİZLİ SEVDA	461
3. 17. 1. Materyal Unsurlar	461
3. 17. 1. 1. Eser Hakkında	461
3. 17. 1. 2. Olay Örgüsü	461
3. 17. 1. 3. Kişi Kadrosu	466
3. 17. 1. 4. Zaman	468
3. 17. 1. 5. Mekân	469
3. 17. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı	469
3. 17. 1. 7. Dil ve Üslup	471
3. 17. 2. Teknik Unsurlar	472
3. 18. ÇÖLDE AÇAN ZAMBAK	473
3. 18. 1. Materyal Unsurlar	473
3. 18. 1. 1. Eser Hakkında	473
3. 18. 1. 2. Olay Örgüsü	474
3. 18. 1. 3. Kişi Kadrosu	479
3. 18. 1. 4. Zaman	482

3. 18. 1. 5. Mekân.....	483
3. 18. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı.....	485
3. 18. 1. 7. Dil ve Üslup	486
3. 18. 2. Teknik Unsurlar	487
3. 19. GECEKONDU RÜZGÂRI.....	490
3. 19. 1. Materyal Unsurlar	490
3. 19. 1. 1. Eser Hakkında.....	490
3. 19. 1. 2. Olay Örgüsü.....	490
3. 19. 1. 3. Kişi Kadrosu	493
3. 19. 1. 4. Zaman.....	497
3. 19. 1. 5. Mekân.....	499
3. 19. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı.....	500
3. 19. 1. 7. Dil ve Üslup	501
3. 19. 2. Teknik Unsurlar	502
3. 20. LİSELİ BİR KIZ SEVDİM.....	504
3. 20. 1. Materyal Unsurlar	504
3. 20. 1. 1. Eser Hakkında.....	504
3. 20. 1. 2. Olay Örgüsü.....	504
3. 20. 1. 3. Kişi Kadrosu	510
3. 20. 1. 4. Zaman.....	513
3. 20. 1. 5. Mekân.....	515
3. 20. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı.....	517
3. 20. 1. 7. Dil ve Üslup	518
3. 20. 2. Teknik Unsurlar	520
3. 21. ŞEBNEM.....	527
3. 21. 1. Materyal Unsurlar	527
3. 21. 1. 1. Eser Hakkında.....	527
3. 21. 1. 2. Olay Örgüsü.....	528

3. 21. 1. 3. Kişi Kadrosu	532
3. 21. 1. 4. Zaman.....	534
3. 21. 1. 5. Mekân.....	536
3. 21. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açışı.....	537
3. 21. 1. 7. Dil ve Üslup	539
3. 21. 2. Teknik Unsurlar	540
3. 22. AşKA SUSAYAN DUDAKLAR	543
3. 22. 1. Materyal Unsurlar	543
3. 22. 1. 1. Eser Hakkında.....	543
3. 22. 1. 2. Olay Örgüsü.....	543
3. 22. 1. 3. Kişi Kadrosu	548
3. 22. 1. 4. Zaman.....	550
3. 22. 1. 5. Mekân.....	551
3. 22. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açışı.....	553
3. 22. 1. 7. Dil ve Üslup	554
3. 22. 2. Teknik Unsurlar	555
3. 23. REYHAN- AşKA DÖNÜş	558
3. 23. 1. Materyal Unsurlar	558
3. 23. 1. 1. Eser Hakkında.....	558
3. 23. 1. 2. Olay Örgüsü.....	558
3. 23. 1. 3. Kişi Kadrosu	562
3. 23. 1. 4. Zaman.....	563
3. 23. 1. 5. Mekân.....	565
3. 23. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açışı.....	566
3. 23. 1. 7. Dil ve Üslup	567
3. 23. 2. Teknik Unsurlar	568
3. 24. KADER.....	571
3. 24. 1. Materyal Unsurlar	571

3. 24. 1. 1. Eser Hakkında.....	571
3. 24. 1. 2. Olay Örgüsü.....	571
3. 24. 1. 3. Kişi Kadrosu	574
3. 24. 1. 4. Zaman.....	577
3. 24. 1. 5. Mekân.....	578
3. 24. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı.....	579
3. 24. 1. 7. Dil ve Üslup	581
3. 24. 2. Teknik Unsurlar	583
3. 25. YERDEKİ BULUTLAR.....	584
3. 25. 1. Materyal Unsurlar	584
3. 25. 1. 1. Eser Hakkında.....	584
3. 25. 1. 2. Olay Örgüsü.....	584
3. 25. 1. 3. Kişi Kadrosu	589
3. 25. 1. 4. Zaman.....	592
3. 25. 1. 5. Mekân.....	592
3. 25. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı.....	593
3. 25. 1. 7. Dil ve Üslup	595
3. 25. 2. Teknik Unsurlar	596
3. 26. DERTLİ KADINLAR.....	598
3. 26. 1. Materyal Unsurlar	598
3. 26. 1. 1. Eser Hakkında.....	598
3. 26. 1. 2. Olay Örgüsü.....	598
3. 26. 1. 3. Kişi Kadrosu	602
3. 26. 1. 4. Zaman.....	604
3. 26. 1. 5. Mekân.....	606
3. 26. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı.....	607
3. 26. 1. 7. Dil ve Üslup	608
3. 26. 2. Teknik Unsurlar	610

3. 27. DUYGULU YILLAR.....	611
3. 27. 1. Materyal Unsurlar	611
3. 27. 1. 1. Eser Hakkında.....	611
3. 27. 1. 2. Olay Örgüsü.....	611
3. 27. 1. 3. Kişi Kadrosu	615
3. 27. 1. 4. Zaman.....	617
3. 27. 1. 5. Mekân.....	619
3. 27. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı.....	620
3. 27. 1. 7. Dil ve Üslup	622
3. 27. 2. Teknik Unsurlar	623
3. 28. HERKESTEN UZAK.....	625
3. 28. 1. Materyal Unsurlar	625
3. 28. 1. 1. Eser Hakkında.....	625
3. 28. 1. 2. Olay Örgüsü.....	625
3. 28. 1. 3. Kişi Kadrosu	631
3. 28. 1. 4. Zaman.....	635
3. 28. 1. 5. Mekân.....	638
3. 28. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı.....	640
3. 28. 1. 7. Dil ve Üslup	641
3. 28. 2. Teknik Unsurlar	643
3. 29. GÜLMİYİ UNUTANLAR.....	648
3. 29. 1. Materyal Unsurlar	648
3. 29. 1. 1. Eser Hakkında.....	648
3. 29. 1. 2. Olay Örgüsü.....	648
3. 29. 1. 3. Kişi Kadrosu	652
3. 29. 1. 4. Zaman.....	654
3. 29. 1. 5. Mekân.....	655
3. 29. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı.....	656

3. 29. 1. 7. Dil ve Üslup	657
3. 29. 2. Teknik Unsurlar	658
3. 30. GURBET.....	660
3. 30. 1. Materyal Unsurlar	660
3. 30. 1. 1. Eser Hakkında.....	660
3. 30. 1. 2. Olay Örgüsü.....	660
3. 30. 1. 3. Kişi Kadrosu	666
3. 30. 1. 4. Zaman.....	668
3. 30. 1. 5. Mekân.....	669
3. 30. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı.....	675
3. 30. 1. 7. Dil ve Üslup	677
3. 30. 2. Teknik Unsurlar	681
3. 31. GENEL DEĞERLENDİRME.....	685
BÖLÜM IV.....	690
4. OĞUZ ÖZDEŞ'İN DİĞER TÜRLERDEKİ EDEBİ FAALİYETLERİ.....	690
4. 1. OĞUZ ÖZDEŞ'İN HİKÂYELERİ VE HİKÂYECİLİĞİ.....	690
4. 1. 1. Süreli Yayınlardaki Hikâyeleri	690
4. 1. 2. Müstakil Hikâye Kitapları	692
4. 1. 2. 1. Aşk, Para ve Şöhret Adlı Hikâye Kitabı.....	693
4. 1. 3. Genel Değerlendirme	694
4. 2. OĞUZ ÖZDEŞ'İN ŞİİRLERİ.....	695
4. 2. 1. Genel Değerlendirme	705
4. 3. OĞUZ ÖZDEŞ'İN SÜRELİ YAYIMLARDAKİ FAALİYETLERİ.....	706
4. 3. 1. Oğuz Özdeş'in Gazetelerdeki Faaliyetleri.....	706
4. 3. 1. 1. Politika.....	706
4. 3. 1. 2. Yeni Sabah.....	706
4. 3. 1. 3. Tan Gazetesi	706
4. 3. 1. 4. İkdâm Gece Postası	707

4. 3. 1. 5. Yeni İstanbul.....	707
4. 3. 2. Oğuz Özdeş'in Dergilerdeki Faaliyetleri.....	708
4. 3. 2. 1. Kurt Yavrusu.....	709
4. 3. 2. 2. Sinop Halkevi Dergisi- Dıranaz.....	709
4. 3. 2. 3. Resimli Ay.....	709
4. 3. 2. 4. Ateş.....	710
4. 3. 2. 5. Yarım Ay.....	710
4. 3. 2. 6. Ankara Magazin.....	710
4. 3. 2. 7. Çınaraltı.....	710
4. 3. 2. 8. Kovan Mecmuası.....	711
4. 3. 2. 9. Yıldız.....	711
4. 3. 2. 10. Hafta.....	712
4. 3. 2. 11. Posta.....	713
4. 3. 2. 12. Çakmak.....	713
4. 3. 2. 13. Yasemin.....	714
4. 3. 2. 14. Çocuk Haftası.....	714
4. 3. 2. 15. Altın Işık.....	716
4. 3. 2. 16. Hayat Resimli Roman.....	716
4. 3. 3. Genel Değerlendirme.....	716
4. 4. OĞUZ ÖZDEŞ'İN MÜLAKATLARI.....	718
4. 4. 1. Necip Fazıl Kısakürek ile Yapılan Mülakat.....	720
4. 4. 2. Reşat Nuri Güntekin ile Yapılan Mülakat.....	723
4. 4. 3. Yakup Kadri Karaosmanoğlu ile Yapılan Mülakat.....	726
4. 4. 4. Peyami Safa ile Yapılan Mülakat.....	729
4. 4. 5. Genel Değerlendirme.....	733
BÖLÜM V.....	734
5. OĞUZ ÖZDEŞ'İN HAYATI VE EDEBÎ KİŞİLİĞİ.....	734
5. 1. OĞUZ ÖZDEŞ'İN HAYATI (1920- 7 Haziran 1979).....	734

5. 2. OĞUZ ÖZDEŞ'İN EDEBİ KİŞİLİĞİ.....	736
SONUÇ	743
KAYNAKÇA	755
1. OĞUZ ÖZDEŞ.....	755
1. 1. Oğuz Özdeş'in Kitap Olarak Yayımlanmış Tarihî Romanları (1957-1977).....	755
1. 2. Oğuz Özdeş'in Kitap Olarak Yayımlanmış Aşk ve Macera Romanları (1939- 1977)	756
1. 3. Oğuz Özdeş'in Tefrika Romanları (1941- 1976).....	757
1. 4. Oğuz Özdeş'in Hikâyeleri.....	759
1. 5. Oğuz Özdeş'in Süreli Yayınlardaki Faaliyetleri:	762
1. 5. 1. Oğuz Özdeş'in Gazetelerdeki Yazıları.....	762
1. 5. 2. Oğuz Özdeş'in Dergilerdeki Yazıları.....	769
1. 6. Ölümü ile İlgili Çıkan Haberler.....	803
2. DİĞER KAYNAKLAR.....	804
2. 1. KİTAPLAR.....	804
2. 2. ANSİKLOPEDİLER	806
2. 3. TEZLER.....	807
2. 4. MAKALELER	808
2. 5. ELEKTRONİK ADRESLER.....	812
EKLER.....	813

KISALTMALAR

age.	Adı geçen eser
agm.	Adı geçen makale
Ank.	Ankara
agt.	Adı geçen tez
bkz.	Bakınız
bs.	Baskı
C.	Cilt
ev.	Çeviren
Doç.	Doçent
Dr.	Doktor
ed.	Editör
haz.	Hazırlayan
İst.	İstanbul
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
Öğr.	Öğretim
Prof.	Profesör
S.	Sayı
s.	Sayfa
TDK	Türk Dil Kurumu
Ter.	Tercüme eden
vb.	Ve benzeri
Yay.	Yayınları
YKY.	Yapı Kredi Yayınları
Yn.	Yönetmen

GİRİŞ

Oğuz Özdeş'in Eserleri ve Sanatı başlıklı çalışmada yazarın hayatı, edebi kişiliği ve romancılığı ele alınarak Türk edebiyatındaki konumu belirlenmeye çalışılmıştır. Tez, beş bölümden meydana gelmektedir.

Çalışmanın birinci bölümünde popüler roman, tarihî roman, aşk ve macera romanları hakkında teorik bilgiler verilmiştir. Bu kavramların tanımları, Türk edebiyatındaki seyri ve genel özellikleri üzerinde durulmuştur. Ardından sanatkârın popüler edebiyat içerisinde verdiği türlerden olan tarihî roman ile aşk ve macera romanlarının kavramları, özellikleri, tarihî seyri ve Türk edebiyatındaki yeri hakkında genel bilgiler sunulmuştur. Bu bilgiler ortaya konurken sanatçının romanlarıyla ne kadar bağlantılı ve ilgili olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. İlk bölüm tezin genel amacı olan Özdeş'in eserleri ve sanatı hakkında yapılacak çalışmanın temellerini oluşturmaktadır. Birinci bölümde ayrıca popüler roman kavramı üzerinde durulmuştur. Popüler roman hakkında tanımlar ve kavramlar ele alındığında kitsch roman (hafif- iç gıcıklayıcı roman), yoz roman, işporta romanı, tefrika roman, halk romanı, siyah beyaz roman, zaman ağırlıklı roman, bestseller, “piyasa romanı”, “ucuz kurgu, ticarî süprüntü, aşağı edebiyat, ikinci sınıf edebiyat, raf dolduran kitaplar”, “aşk ve karasevda edebiyatı”, “yığın edebiyatı”, “okuyucu edebiyatı”, “adi ve donuk ucuz romanlar” gibi ifadelerin ön plana çıktığı görülmüştür. Aynı bölümde romanın materyal unsurlarından olay örgüsü, şahıs kadrosu, zaman, mekân, anlatıcı, bakış açısı ile dil ve üslup; romanın teknik unsurlarından tasvir, mektup, montaj, otobiyografik anlatım, geriye dönüş, leitmotive, diyalog, iç diyalog, monolog, iç monolog ve iç çözümleme gibi teknikler hakkında teorik bilgiler verilmiştir. Bahsi geçen materyal ve teknik unsurların popüler romanda estetik romandan daha farklı bir şekilde ele alındığı tespit edilmiştir.

Tezin ikinci bölümünde yazarın popüler tarihî romanları tahlil edilirken romanlar olay örgüsü, şahıs kadrosu, zaman, mekân, anlatıcı, bakış açısı, dil ve üslup başlıklarında materyal unsurlarıyla çözümlenmiş, aynı bölümde tarihî romanlarda kullanılan romanın teknik unsurları ortaya konmuştur. Tezin üçüncü bölümünde ise aynı yöntem uygulanarak sanatkârın popüler aşk ve macera romanları materyal ve teknik unsurlar yönünden ele alınmıştır. İkinci ve üçüncü bölümün neticesinde Oğuz Özdeş'in romanları ve romancılığının -birkaç roman istisna edilecek olursa- üç döneme ayrıldığı görülebilir: Tarihî romanlar yazmadan önce popüler aşk romanları kaleme aldığı dönem (1937- 1951), tarihî romanlar yazdığı dönem (1957- 1967), tarihî romanlarından sonra popüler aşk

romanları kaleme aldığı dönem (1968- 1976). Özdeş'in romanlarını ele alan ikinci ve üçüncü bölümünün çalışmanın diğer kısımlarından daha fazla yer tuttuğu aşıkardır. Bunun sebebi olarak sanatçının diğer edebî türlerde yetkin ürünlerinin az olması gösterilebilir. Ancak bu durum diğer edebî ürünlerine yer verilmediği şeklinde anlaşılmamalıdır. Özellikle çalışmanın dördüncü bölümü Özdeş'in diğer edebî türlerde vermiş olduğu eserler üzerinedir.

Dördüncü bölümde Özdeş'in edebî kişiliğini meydana getiren en önemli unsurlardan biri olan süreli yayınlarına yer verilmiştir. Bu kısımda sanatçının çok verimli bir süreli yayın macerasına sahip olduğu görülebilir. Özdeş, sırasıyla *Kurt Yavrusu*, *Sinop Halkevi Dergisi- Dıranaz*, *Resimli Ay*, *Ateş*, *Yarım Ay*, *Ankara Magazin*, *Çınaraltı*, *Kovan*, *Yıldız*, *Çakmak*, *Hafta*, *Posta*, *Yasemin*, *Çocuk Haftası*, *Altın Işık* ile *Hayat Resimli Roman* adlı dergilerde ve *Politika*, *Yeni Sabah*, *Tan*, *İkdam Gece Postası* ile *Yeni İstanbul* adlı gazetelerde yazılarını yayımlamıştır. Toplamda 16 dergi ile 5 gazete olmak üzere 21 süreli yayında yazarlık yapmanın yanı sıra bu dergi ve gazetelerde çeşitli idari görevler de üstlenmiştir. Özdeş, ilk edebî ürünlerini bu süreli yayınlar vasıtasıyla verirken özellikle tefrika romancılığı noktasında dergi ve gazetelerde 30'un üzerinde roman yazmıştır. Sanatkârın süreli yayınlardaki faaliyetleri onun edebî kişiliğine katkı sağlamıştır. Özdeş'in süreli yayınlardaki faaliyetlerinin tespit edilmesi için o dönemde yazı yazmış olabileceği bütün süreli yayınların tek tek incelenmesi gerekmiştir. Yazı yazdığı süreli yayınlar tespit edildiğinde bu süreli yayınların tüm dönemleri, sayıları tek tek incelenmiş ve sanatkârın tüm yazıları gün yüzüne çıkarılmaya gayret edilmiştir. Bu yazılar çerçevesinde Özdeş'in edebiyata ve sanata bakış açısı tespit edilmeye çalışılmıştır. Özdeş, süreli yayın hayatında “Sizlerle Baş Başa” adlı başlık altında “Özdeş Ağabey” imzasıyla yorumlar yapmıştır. Burada okuyucularla sohbet edip onların sorularına cevap veren bir “Özdeş Ağabey” olmuştur. Sanatçının bütün süreli yayın serüvenine bakılınca tüm ürünlerini kendi ismi olan Oğuz Özdeş ile müstearları olan O. Özdeş, Özdeş Ağabey ve isminin baş harfleri olan O. Ö. imzasıyla yayımladığı görülmüştür.

Dördüncü bölümde süreli yayınların dışında sanatkârın diğer edebî türlerde vermiş olduğu eserler üzerinde durulmuştur. Bu kapsamda dergi ile gazetelerde yayımlanmış olan hikâye ile şiirleri incelenmiştir. Özdeş'in hikâyeleri destansı bir hava taşımaz ve tarihten bahsetmez. Yazmış olduğu hikâyelerinin tamamı aşk, para ve şöhret konularını işlerken basit sebep sonuçlar üzerine kurulmuş, beklenmedik tesadüflere yer verilmiştir. Edebiyat hayatına ilk olarak 15 yaşlarında şiirle giren ancak şiiri devam ettirmeyen Özdeş; toplamda 8 şiir ve 2 manzum hikâye kaleme almıştır. Basit bir dil ve üslupla yazılan şiirler genellikle

çocuklara ve gençlere hitap etmektedir. Bu edebî türlerin dışında özellikle 1950 yılından sonra birçok önde gelen edebiyatçı, gazeteci ve dönemin tanınmış isimleriyle mülakatlar yapmıştır.

Beşinci bölüme kadar ele alınan eserler, Özdeş'in hayatı ve edebî kişiliğini meydana getirirken onun Türk Edebiyatındaki yerini de tespit etmede yardımcı olmaktadır.

Çalışmanın kaynakça bölümünde yararlanılan kaynaklar ayrı ayrı başlıklar altında toplanmıştır. Oğuz Özdeş'in süreli yayınlardaki bütün yazıları ve eserleri, ayrı bir başlıkta verilirken sanatkarın çalışmalarının bir bütün hâlinde gösterilmesi amaçlanmıştır. Eklerde ise Özdeş'in bazı şahsi resimlerine, romanlarının dergi ve gazetelerde çıkan reklamlarına, romanlarından sinemaya aktarılmış olan eserlerinin sinema afişlerine yer verilmiştir.

Oğuz Özdeş üzerine daha önce yapılan çalışmalara bakıldığında Mehmet Güngör adlı araştırmacının **Popüler Roman Geleneği ve Oğuz Özdeş'in Popüler Tarihî Romanları** adlı yüksek lisans tezinde Özdeş'in tarihî romanları, romanın materyal ve teknik unsurları kapsamında ele alınmıştır. Aynı yıl yani 2012'de yazılan bir diğer yüksek lisans tezinde Eray Kaçen adlı araştırmacı da **Oğuz Özdeş'in Tarihî Romanları** adlı çalışmasında Özdeş'in tarihî romanlarını romanın materyal ve teknik unsurları kapsamında incelemiştir. Yazılan bu iki tezde de sanatçının her bir romanı başlıklandırılarak irdelenmiştir. 2017 yılında Rıdvan Çiçek tarafından yazılan **Popüler Roman Açısından Oğuz Özdeş'in Romanları Üzerine Bir Araştırma** adlı yüksek lisans tezinde ise diğer tezlerden farklı bir yöntem uygulanmıştır. Bu çalışmada romanın materyal unsurlarından olan zaman, mekân ve olay örgüsü gibi unsurlar başlık olarak kullanılmış ve bu başlıklar altında Özdeş'in tüm romanlarına genel olarak değinilmiştir. **Oğuz Özdeş'in Eserleri ve Sanatı** başlıklı çalışmada ise sanatçının tarihî ve aşk romanlarının yanı sıra diğer edebî türlerde vermiş olduğu eserler kapsamında Özdeş'in Türk edebiyatındaki yeri tespit edilmeye çalışılacaktır.

BÖLÜM I

1. POPÜLER ROMAN

1. 1. POPÜLER ROMANIN TANIMI

Türk Dil Kurumu, Fransızcadan dilimize geçen popüler kelimesini, “Halkın arasında yaşayan motiflere, öğelere yer veren, onlardan yararlanan, halkın zevkine uygun, halk tarafından tutulan”¹, şeklinde tanımlamıştır. Bu tanım, aşağıda verilecek popüler roman tanımlarını destekler konumdadır.

Popüler romanın yapılan birçok tanımı içerisinde Türk edebiyatı için en kabul gören birkaç tanesi sıralanacak olursa ilk olarak Şaban Sağlık’ın yapmış olduğu tespitlere yer verilmelidir. Sağlık’a göre popüler roman: “Yazar açısından estetik bir gaye güdülmeksizin yazılan; yazılıp yayınlanmasında başta ticari kaygı olmak üzere, sanat dışı sebepler bulunan; okurun fikrinden çok duygu ve heyecanlarını harekete geçirmeyi hedefleyen; çok sayıda okura ulaşan; kolay anlaşılıp rahat çözümlenen; okurda belirli bir seviye aramayan; klişeleşmiş, basmakalıp bir yapı arz eden; birçoğu filme alınarak -okur dışında- sinema ve televizyonda çok sayıda izleyiciye ulaşan vs. nitelikte romanlara ‘popüler roman’ denir.”²

Verilen tanımda anlaşılabacağı üzere popüler roman toplumu ilgilendiren konulara yer veren ve çabuk tüketilen bir ürün olarak gösterilmiştir. Benzer bir tanım, daha kısa ve öz ifadelerle Şerife Doğan tarafından yapılmıştır. Ona göre popüler roman: “eğlencelik, ucuz, değersiz, sanatsız, sıradan, sabun köpüğü”³ dür.

Nazan Bekiroğlu, piyasa romanı dediği popüler romanı şöyle tarif eder: “Piyasa romanı, elit olmayan bir halk kitlesine hitap eden, onun kolektif beğenisini anında okşayan, anlaşılması ve zevk alınması için bir ön birikime ihtiyaç duyulmayan, hoşça vakit geçirme esası üzerine inşa edilmiş bir roman olarak değerlendirilir.”⁴

Ayfer Yılmaz ise popüler edebiyatın özelliklerini de bünyesinde barındıran bir popüler roman tanımı yapar: “Popüler edebiyat, orta seviyedeki okuyucu kitlelerinin

¹http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.58158dca714821.18918877
. 30. 10. 2015.

² Şaban Sağlık, **Popüler Roman Estetik Roman**, Akçağ Yayınları, Ankara 2010, s. 120.

³ Şerife Doğan, “Bir Araştırma Problemi Olarak Kitle Yazını”, **Türk Dili**, Eylül 1995, C. 70, S. 525, s. 1015.

⁴ Nazan Bekiroğlu, “Solgun Bir Gül Oluyor Dokununca- Edebiyatımızda Güzide Sabri İmajı, **Dergâh**, Şubat 1992, C. 2, S. 24, s. 8.

muhatap alındığı, entelektüel mesajlar yerine, okuyucunun ilgisi ön planda bulundurulduğu için daha ziyade eğlendirici olan, ayrıca sanatkârın dil ve kurguda gereken hassasiyetini göstermemesinden dolayı edebîlik yönü zayıf eserlerin genel adıdır.”⁵

Verilen tanımlarda popüler romanın ortak yönleri arasında hitap ettiği kitle ve bu kitlenin anlayacağı düzeyde sanatsız bir üslubun kullanılması, onların hoşuna gidecek ve onları eğlendirecek düzeyde olması gibi unsurlar gösterilebilir. Tanımlardaki bu farklılıklar veya benzerlikler, popüler romanı birkaç kelimeyle ifade eden kavramlarda da kendini gösterir. Birçok akademisyen ve yazar, popüler roman için farklı veya benzer kavramlar kullanmışlardır. Bu kavramların birçoğu kelime itibarıyla bile popüler romanı çağrıştırır niteliktedir. Popüler romanlar için kitsch roman (hafif- iç gıcıklayıcı roman), yoz roman, işporta romanı, tefrika roman, halk romanı, siyah beyaz roman, zaman ağırlıklı roman, bestseller, “piyasa romanı”⁶, “ucuz kurgu, ticarî süprüntü, aşağı edebiyat, ikinci sınıf edebiyat, raf dolduran kitaplar”⁷, “aşk ve karasevda edebiyatı”⁸, “yığın edebiyatı”⁹, “okuyucu edebiyatı”¹⁰, “adi ve donuk ucuz romanlar”¹¹ gibi ifadeler kullanılmıştır.

Popüler romanlar için kullanılan bu gibi ifadelerin tamamını Şaban Sağlık şu şekilde bir araya getirmiş ve toparlamıştır: “Kötü romanlar”, “yığın edebiyatı”, “bayağı edebiyat”, “hafif edebiyat”, “hafif roman”, “bestseller (çok satan) romanlar”, “kitsch roman”, “aşk ve kara sevda romanları”, “edebiyat dışı roman”, “kitle yazını”, “alt edebiyat”, “düzensiz edebiyat”, “basit eğlence edebiyatı”, “sevda romanı”, “köşk edebiyatı”, “yaygın roman”, “naif (acemi) roman”, “yoz sanat (roman), “işporta roman”, “demode roman”, “sözde romanlar”, “zina edebiyatı”, “çerçi edebiyatı”, “sınaî edebiyat”, “halk romanı”, “tefrika romanı”, “roman noir (kara roman), “avam edebiyatı”, “magazinleşen edebiyat”, “magazinleşmiş roman”, “kaldırım hikâyeleri”, “edebiyat altı eser (roman)”, “aşk ve tahassüs romanları”, “yaygın edebiyat”.¹² Bu tür adlandırmalar popüler romanların ve bu romanları okuyanların düzeyinin algılanışı ve genel bir ifadesi ile ilgilidir.

⁵ Ayfer Yılmaz, **Çağdaş Türk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış / Nevin Önerk Armağanı**, Ed. Mehmet Ölmez, Simurg Kitapçılık ve Yayıncılık, Ankara 1993, s. 351.

⁶ Bekiroğlu, a.g.m., s. 8.

⁷ Raymond Williams, **Kültür**, Ertuğrul Başer (Çev.). İletişim, İstanbul, 1993, s. 133.

⁸ Selim İleri, **Türk Romanından Altın Sayfalar**, Doğan Kitap, İstanbul, 2001, s. 9.

⁹ Nermi Uygur, **İnsan Açısından Edebiyat**, YKY, Üçüncü baskı, 2009, s. 91.

¹⁰ a.g.e., s. 99.

¹¹ Dick Hebdige, **Gençlik ve Alt Kültürleri**, Esen Tarım (Çev.). İletişim Yayınları, İstanbul, 1998.

¹² Sağlık, a.g.e., s. 119- 120.

1. 2. POPÜLER ROMANIN SEYRİ

Popüler romanın varlık sebebi olarak gösterilen en önemli etken, matbaanın gelişmesi ve basım yayın işlerinin kolaylaşmasıdır. Böylelikle dergi ve gazetelerin halktan kişilere daha kolay bir şekilde ulaşması, roman tefrika kültürünün yayılması ve matbaa açısından teknolojik gelişmelerin önü açılmıştır. Bu durumu Mustafa Nihat Özön, popüler roman ve popüler romancılar açısından şu şekilde ifade eder:

“1789 ihtilâlinin fikirlerde sağladığı serbestlik, okumanın eskisi gibi belirli bir sınıfa mahsus olmaktan çıkıp bütün bir millete yayılması, hükümetlerin okumayı zorunlu kılmak sistemleri yeni ve geniş bir okuyucu kalabalığı meydana getirdi. Yazarlar incelmış bir gruba seslenirken bu sefer, bütün bir milleti karşılarında okuyucu buldular. Kral sarayı ve asilzade, aristokrat insanlar ve salonlar etkilerini kaybettiler, onların yerini okuyucu, kitapçı ve gazeteler- dergiler tutmaya başladı.

Gündelik gazetelerle yayılmaya başlayan tefrika romanı ile dergilerde basılan öteki romanlar, okuyucu sayısının çoğalmasına yaradılar.

Böylece tek bir sınıfa mensup olmayan okurların karşısında her sınıftan yetişmiş olan yazar çıktı. Bu yazarlar, geçimlerini sağlamak için durmadan yazmak zorundaydılar. Böylelikle geçen yüzyıllarda daha çok bir süs ve çokluk itibariyle bir saygınlık kazanmak ve vakit geçirmek olan yazarlık, geniş bir çalışma alanı olmaya başladı.”¹³

Mustafa Nihat Özön’ün yukarıda bahsettiği popüler romanın seyri gerek Amerika ve Avrupa’da gerekse de Osmanlı Devleti ve Türkiye’de aynı şekilde işlemiştir. Kâğıdın sanayileşme ile birlikte kolay üretilir ve kolay elde edilir bir konuma gelmesi sonucunda bol bol gazete ve kitap yayımlanmıştır. Gazetelerin hemen her sayısında birkaç tane roman tefrika edilmiştir. Bu roman tefrikalarının orta kesime hitap etmesi, sonuç olarak orta kesimin okuryazar oranının artışına vesile olmuştur.

Gazetecilik bünyesinde bulunan tefrikacılık ve tefrika romanlar, popüler edebiyatın büyüyüp gelişmesi ve tüm halka yayılmasında çok önemli bir görev üstlenmiştir. Tefrikaların amacı, her hafta aynı uzunluk ve boyutlarda romanın verilen bölümlerinde, okuyucunun önceki haftadan kalan merakını gidermek ve gazetenin bir hafta sonra çıkacak sayısına kadar okuyucunun merakını canlı tutabilmektir. Zira popüler romanlarda merak, ürünlerin bir çırpıda okunmasını ve sürekliliğini sağlayan önemli unsurlardandır. Bunu

¹³ Mustafa Nihat Özön, **Türkçede Roman**, (haz., Alpay Kabacalı), İletişim Yayınları, İstanbul, 2009, s. 26-27.

yapabilen yazarlar, halkı gazeteye ve dolayısıyla roman türüne ısındırmış, hatta halkı popüler romana bağımlı duruma getirmiştir.

Gazetelerde tefrikacılık ilk çıktığı dönemden beri hem gazete açısından hem de yazar açısından bir ekonomik faydayı ifade etmiştir. Para kazanmak veya geçimini sağlamak üzere birçok romancı, romanlarını gazete sayfalarına taşımış ve tefrika ederek okuyucusuna ulaştırmıştır.

Türk edebiyatında Tanzimat'ın ilanından sonra Batı edebiyatından çeviriler, taklitler ve uyarlamalar yapılmış, böylelikle Türk edebiyatında ilk roman örnekleri verilmeye başlanmıştır: “1870- 1900 yılları arasında yaklaşık yüz yirmi beş Fransız yazarından, kesin bir rakam vermemekle birlikte üç yüzün üzerinde popüler roman çevrildiği ve XIX. yüzyıl sonuna kadar çeviri romanların geniş bir okuyucu kitlesi bulunduğu söylenebilir.”¹⁴ Bunları takiben telif eserler verilmiş, basılan kitapların artması ve okuyuculara ulaşması neticesinde Türk okuyucularda okuma isteği uyandırılmıştır. Bu amaçla özellikle popüler romanın önemli isimlerinden olan Ahmet Mithat Efendi ve ondan etkilenenler popüler edebiyata dâhil edilebilecek çok sayıda roman vermişlerdir.

Tanzimat'la birlikte yazarların çoğu topluma bir şeyler öğretme amacıyla kalemlerini ellerine alan yazarlarımızdır: “...popüler roman, Türk edebiyatına XIX. yüzyılın son çeyreğinde girer... Yazarlarımız XIX. yüzyılın son çeyreğinde eserlerinin halk tarafından anlaşılması arzusu ile gerek manzum gerekse mensur metinlerin öncelikle dilini sonra da kurgusunu basitleştirirler.”¹⁵ Romanın toplumu aydınlatma, toplumun seviyesine inme özelliği söz konusuysa romanın estetik yönü Halit Ziya'ya kadar kendini göstermeyecektir: “Halid Ziya'ya kadar, romancı muhayyilesi ile doğmuş tek muharririmiz yoktur. Hepsi roman veya hikâye yazmaya hevesli insanlardır.”¹⁶ Roman ve hikâye yazmaya hevesli olan bu yazarların o dönemdeki amacı öğretici bir üslupla yazdığı eserlerinde toplumu eğitmek, onları aydınlatmak ve onlara ahlaki toplum kurallarını göstermektir. Servetifünun döneminde Namık Kemal sanatkârane üslubun liderliğini yaparken aynı dönemde daha basit bir dille Hüseyin Rahmi tarafından yazılan popüler romanlar da söz konusudur. Bu dönemde -özellikle cep romanlarıyla- popüler edebiyat ürünleri veren bir diğer popüler sanatkâr ise Ahmet Rasim'dir. Cumhuriyet öncesi popüler

¹⁴ S. Dilek Yalçın Çelik, “Popüler Roman”, **Türk Edebiyatı Tarihi**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, C. 3. s. 377.

¹⁵ Yılmaz, a.g.m., s. 351.

¹⁶ Ahmet Hamdi Tanpınar, **On Dokuzuncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi**, Çağlayan Kitabevi, 2001, s. 289.

romanların sayı bakımından en çok verildiği ve popüler ikinci sınıf romancıların en fazla olduğu dönem: Mehmet Celal, Safveti Ziya, Mehmed Vecihî gibi isimlerle Ara Nesil'dir.

Halk arasında yayılan ve ilgi gören popüler romanların en önemli işlevlerinden biri Türk edebiyatına yeni giren bir tür olan romanın toplum tarafından benimsenmesini sağlamasıydı: *Osmanlı Türk romanı için bir yandan roman türünün getirdiği yeni edebî gelişim çizgisinin ve Batı'ya ait bir kurgu modelinin benimsenmesi diğer yandan da roman okuru -roman yazarı- romanın basımı ve dağıtımı için belli bir ortamın oluşturulması gerekmektedir. Teknoloji (matbaacılık sektöründeki gelişme, posta hizmetlerinin düzenlenmesi, gazete ve gazeteciliğin gelişimi), sosyal kurumlar (kitapçılar, matbaalar, kitap tanıtım ve satış broşürleri, matbuat idareleri, sansür) ve çeşitli ekonomik etkenler (edebiyatın para getirebilir bir kurum olması, yazarların, mütercimlerin ve musahhihlerin roman oluşumu sürecinde para kazanabilme olanağını bulabilmeleri) gibi nedenler de Batılı tarzda popüler roman okurunun oluşturulmasında önemli olmuştur.*"¹⁷

Popüler edebiyatta roman; sanat kaygısından uzaktır, bir geçim aracı olarak görülür ve gazetelerde tefrika edilir. Gazete popüler romanı destekleyen en önemli unsurlardan biridir. Birçok romancı eserini gazetelerde tefrika ederek geçimini sağlamış ve var olmuşlardır: "Ahmet Mithat Efendi çizgisine bağlı olan bu romancılar, popülist halk romancılığı ve tarihsel roman olmak üzere iki koldan sanat faaliyetlerini sürdürürler."¹⁸ Popüler edebiyat, Batıda çok daha fazla alt başlıklara ayrılırken Türk edebiyatında genel itibarıyla aşk, macera ve tarihî gibi ana mecralarda yoğunlaşmıştır. Tezin ana konusu olan Oğuz Özdeş'in popüler romanları da tarih, aşk ve macera konuları üzerinden şekillenmiştir.

Tanzimat edebiyatında toplumun içine yerleşmeyi başaran popüler roman, Servetifünun'la birlikte -her ne kadar Ahmet Mithat ekolünü devam ettiren Hüseyin Rahmi popüler romanlar verse de- estetik romana bir müddet yerini bırakır.

Cumhuriyet döneminde özellikle Cumhuriyetin ilk dönemlerinde harf inkılâbının yapılmasıyla birlikte halkı eğitmek ve halka bu yeni harfleri öğretmek ilk amaç konumuna gelmiştir. Halka hızlı bir şekilde ulaşmanın o dönemdeki tek yolu günlük gazetelerdi. Tefrika romanlar, o dönem halkın gazeteleri almasında ve takip etmesinde en etkili unsurlardan biri hâline gelmiştir.

¹⁷ S Çelik, a.g.m., s. 372.

¹⁸ Osman Gündüz, "Cumhuriyet Dönemi Türk Romanı", **Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı**, Grafiker Yayınları, Ankara 2011, s. 421.

1923'ten sonra yazılan romanların büyük çoğunluğu popüler roman tarzında kaleme alınmıştır. Ömer Türkeş, bu tarihten sonra yazılan romanlardan bahsettiği çalışmasında 1920 ile 1960 yılları arasında 545 yazarın 1682 roman yazdığını ve bu romanların büyük bir bölümünün ise popüler tarzda kaleme alındığını söyler.¹⁹

Türk edebiyatında 1950'lere ve 1960'lara gelindiğinde popüler romanların halk tarafından çok yoğun bir ilgiyle karşılandığı bu sebeple tefrikacılığın, gazeteciliğin bu minvalde çok gelişmiş olduğu söylenebilir. Bu dönemde yazılan tarih, aşk ve macera konulu popüler romanlar, sinemayla etkileşimi sayesinde daha fazla gündeme oturmuştur ve halk tarafından bilinirliği artmıştır. Bu durum özellikle o dönemde ses getiren eserlerin birçok baskı yapmasına ortam hazırlamıştır.

Genel olarak tarih, aşk ve macera konuları merkezinde yazan, popüler çizgiyi sürdüren romancılar arasında yer alan Oğuz Özdeş'in yanı sıra çağdaşları; Kerime Nadir Azrak, Esat Mahmut Karakurt ve Muazzez Tahsin Berkand o dönemde yaşamış, en çok bilinen ve yazan popüler aşk romancılarıdır. Popüler romancılığın bu dönemdeki bilinen diğer yazarları arasında; Server Bedi, Mebrure Sami Koray, Selami İzzet Sedes, Ercüment Ekrem Talu, Mükerrrem Kâmil Su, Cahit Uçuk, Burhan Cahit Morkaya, Suat Derviş, Ethem İzzet Benice, Selahattin Enis, Mahmut Yesari, Aka Gündüz, Abdullah Ziya Kozanoğlu, Sermet Muhtar Alus, Reşat Enis Aygen, Peride Celal, Nihal Atsız, Osman Cemal Kaygılı, Feridun Fazıl Tülbentçi ve Nizamettin Nazif Tepedenlioğlu gibi isimler yer almaktadır.

Ömer Lekesiz gerek tefrika edilmiş gerekse de kitap olarak basılmış popüler romanlarla ilgili yazmış olduğu bir makalesinde Oğuz Özdeş'in de içinde bulunduğu yukarıda verildiği gibi bir grup popüler romancının ve romanların ortak özelliklerinden bahsederken şunları sıralamıştır:

“1. Gündelik hayattan seçilen konular entrika dozu yükseltilerek, okurda heyecan uyandıracak nitelikte sunulmuştur.

2. Hedef okur kitlesi olarak öncelikle kadınlar, genç kızlar seçilmiş, çok abartılı romantik aşk tabloları yaratılmış, zengin ve aristokrat yaşantıya, yasak ilişkilere özentileri besleyen hayat tarzları öne çıkarılmıştır.

¹⁹ Ömer Türkeş, “Türk Romanını Kim Temsil Ediyor?”, **Notos**, Haziran Temmuz 2012, S. 34, s. 32.

3. Uyarlamalar, ilkler dönemindekini meşru ve mazur gösterecek oranda artmış Batıdaki kimi romantik örnekler sadece mekân ve şahıs isimleri yerleştirilerek neredeyse aynen aktarılmıştır.

4. Kimi milli dini kahramanlara olağanüstü fonksiyonlar da yüklenerek mitik kahramanlar üretme mazi severlik, geçmişteki başarılarla avunma, iyi zamanlara sürekli özlem duyma, İslam'ı moral bir değere indirgeme eğilimleri beslenmiş, geliştirilmiştir.

5. Türklerin İslam öncesi kültürlerinin yeniden diriltilmesine çalışılmış, Türklüğe yapılan aşırı vurgularla ırkçılığın hâkim bir düşünce olarak benimsenmesi hedeflenmiştir.”²⁰

Ömer Leksizin tespit etmiş olduğu konular, Oğuz Özdeş'in romanlarında da net bir şekilde kendini göstermektedir.

1. 3. POPÜLER ROMANIN ÖZELLİKLERİ

Türk edebiyatında popüler yazar denince akla ilk gelen yazarlardan olan Ahmet Mithat Efendi, kendi vermiş olduğu eserler hakkında şunları söyler: “Ben edebî sayılabilecek hiçbir eser yazmadım. Çünkü ben eserlerimden çoğunu yazdığım sıralarda memlekette edebiyattan anlamayanlar, nüfusumuzun bilâ mübalâğa yüzde doksan dokuzunu teşkil ediyordu. Benim emelim de ekseriyete hitap etmek, onları tenvire, onların dertlerine tercüman olmaya çalışmaktı.

Zaten edebiyat yapmaya ne vaktim ne de kalemim müsait değildi. Bunun içindir ki haddimi hududumu bildim. Çizmeden yukarıya çıkmadım ve edebiyatı, Hâmidlere, Ekremlere yani erbabına bıraktım.”²¹ Bu ifadeler popüler romanı estetik romandan ayıran yönleri çağrıştırmaları ve popüler romanın özelliklerini sunması bakımından önemlidir.

Cenap Şehabettin, popüler roman için “edebiyat-ı avam” ifadesini kullanır. Ona göre avam edebiyatı, avam için ve onların seviyesine uygun yazılan eserlerin meydana getirdiği bir edebiyattır. Avam edebiyatının özellikleri olarak şunları gösterir: “mantıkî olmak, hazin ve feci olmak, vakadaki şahısların tabiatları tamamıyla muayyen olup fırtınaları ile faaliyetleri arasında sabit bir münasebet bulunmak, vakadaki her şahsın bir ahlaki kıymeti olmak, vakanın sonucu adalet hissine ve ahlaka uygun olmak.”²²

²⁰ Osman Leksiz, “Osmanlı’dan Bugüne Popüler Romanlar”, *Hece/ Türk Romanı Özel Sayısı*, S. 65- 66- 67, s. 465.

²¹ Robert P. Finn, *Türk Romanı 1872- 1900*, Tomris Uyar (Çev.). Bilgi Yayınevi, Ankara, s. 23.

²² Celal Tarakçı, *Cenap Şehabettin’de Tenkit*, Samsun, 1986, s. 96- 97.

Şerife Doğan, edebî eser ve kitle yazını karşılaştırdığı makalesinde popüler edebiyat için “kitle yazın” ifadesini kullanmıştır. Bu makalede kitle yazının özelliklerini şu şekilde sıralamıştır:

- *Kadınlara ulaşamadığı mutluluğu, erkeklere hükmetmenin dayanılmaz gücünü sunar.*
- *Okuyucu gerçek dünyaya katlanmayı, onunla başa çıkmayı öğrenerek kendi varlığını koruma içgüdüüne, güven duygusuna kavuşur.*²³
- *Estetik kuralların az rastlanan ölçüler içinde geçerli olduğu yazın.*
- *Tek boyutlu bakış açısının yer aldığı yazın.*
- *İllüzyon ve güncelliğin yer aldığı yazın.*
- *Biçim ve içerik olarak, üslup ve üslup araçları olarak kolay anlaşılabilirlik ve basitlik. Dil, günlük dil.*
- *Gerçekliğin zaman zaman abartıldığı ve saptırıldığı bir yazın şekli.*
- *Eserin sanatsal oluşum biçimi değil okuyucunun zevk alacağı biçimde planlanması önemli olan yazın.*
- *Eserin kurgusundaki tüm motifler, mekânlar olayın akışı içinde yer alan kişiler, anlatım dokusu okuyucunun içinde bulunduğu durum ve mekânla özdeş olmalıdır.*
- *Tüketici toplumlar için kültür endüstrisi ürünü olarak tüketilmek amacı ile yazılır.*
- *Okuyucu boş zamanını değerlendirmek için okur.*
- *Alışılmışın dışına çıkmamalı, günlük hayattan esintiler olmalı.*
- *Okuyucu yaşamın getirdiği karmaşık sorunlarla, varoluş problemlerinin getirdiği çelişkilerle iç içedir.*
- *Eserin kurgusunda bir yöntem aranmaz.*
- *İnsan daima problemlerle çözümleri arasında yolculuk eder.*²⁴

Popüler roman hakkında yazdığı makalesinde Nazan Bekiroğlu ise popüler romanın özelliklerinden en bariz olanına şu şekilde değinmiştir: “Bu romanlar ve onları yazarlar, nisanın kucağına garip bir talihle zirveden düştüler, zaman içinde bir kısmı tamamen unutuldular bir kısmı da unutulmaya yüz tuttular.”²⁵ Bekiroğlu, bu tanımla popüler romanların döneminde bir saman alevi gibi etki göstereceğini, gündemde olacağını ancak

²³ Doğan, a.g.m., s. 1021.

²⁴ a.g.e., s. 1022.

²⁵ Bekiroğlu, a.g.m., s. 8.

zamana dayanamayacağını ifade etmektedir. Bu durum da zaten popüler roman kavramının önemli özelliklerinden biridir.

Popüler edebiyat için kitle edebiyatı ifadesini kullanan Nermi Uygur'a göre "popüler edebiyatın ilk özelliği baştan ağaya yazılı bir edebiyat olmasıdır. Nermi Uygur, popüler romanın bu özelliğinden dolayı halk edebiyatından ayrıldığını da ifade eder:

*"Baskı tekniğine sıkı sıkıya bağlıdır bu edebiyat. Basıp yaymada kolaylık, çabukluk, ucuzlukla iş birliği yapar. Kulak değil gözdür yığın edebiyatının dayandığı organ. Düzyazı kaplar bu edebiyatta en geniş alanı... İyiden iyiye sanayileşmiş toplum düzenlerine ya da sanayileşmeye başlayan toplumlara özgüdür... Kalabalık yerlerde, büyük kentlerde barınabilir... Bol bol çevirilerle ülke ve ulus sınırını tanımayan bir nitelikte"*dir.²⁶ Nermi Uygur, bu ifadeleriyle özellikle matbaacılık sektörünün gelişmesinin popüler romancılığa çok ciddi olumlu etkilerinin olduğunu ifade etmektedir.

Popüler roman hakkında çalışmalar yapan bir diğer incelemeçi Alpay Doğan Yıldız, bir mülakatında popüler romanın özelliklerini şu şekilde belirtmiştir:

*"Popüler okurun ilgisini daha çok olay üzerinde topluyor. Okurun merak duygusuna sesleniyor ve bu duyguyu daima canlı tutmaya çalışıyor. Romanda gündeme getirdiği meseleyi düşünce boyutunda derinlemesine ele almıyor. Hareketi öne çıkarıyor. Elbette hareket, macera daha çok ilgi topluyor. Daha kolay pek de kafa yormadan takip ediliyor. Bu romanlar muhataplarından fazla bir şey; bilgi, kültürel donanım talep etmiyor. Normal seviyedeki okuryazarlara sesleniyor. Bu insanların zorlanmadan anlayabilecekleri bir dil kullanıyor."*²⁷ Görüldüğü gibi Alpay Doğan, bu mülakatıyla popüler romanın birçok genel özelliğini dile getirmiştir.

Popüler roman konusunda önemli çalışmalar yapan Şaban Sağlık ise kendi kitabında popüler romanın özellikleri hakkında şunlara yer vermiştir:

"Liberalizmin bir ürünü olan; çoğunlukla sanayi toplumunda kapitalizm ortamında üretilen ve tüketilen; eğlence sanayinin de bir kolunu teşkil eden; genelde sömürülen ve ezilen insanların umutlarını ve öfkelerini dile getiren; çok satılıp, kolay anlaşılan bir roman türü olan popüler romanlar, romanın bir türü olmalarına rağmen uzun bir süre edebiyat eleştirmenleri tarafından hor görülmüş ve görmezden gelinmiştir. Günümüzde de

²⁶ Uygur, a.g.e., s. 93.

²⁷ Alpay Doğan Yıldız, "Popüler Kültür ve Popüler Roman", **Dergâh**, Eylül 2009, S. 235, s. 14.

geniş bir okur kitlesi bulan bu türde değişen tek şey, gelişen teknolojinin etkisiyle konular ve eğer varsa kullanılan araç ve gereçlerdir.”²⁸

Şaban Sağlık, başka bir çalışmasında da popüler roman/ romancıya değinir. Burada şu ise ifadeyi kullanır: “Popüler romancılar yaşadıkları devirlerde meşhur romancı adlarıyla geniş bir üne sahip olmuşlar. Fakat bu ün, gelip geçicidir; gelip geçici olduğu için de hemen unutulur.”²⁹ Görüldüğü üzere Şaban Sağlık da popüler romanın en önemli özelliklerini vurgulayarak kayda değer tespitlerde bulunmuştur.

Popüler romanlar gerek içerik gerekse de şeklen diğer edebi romanlardan farklıdır. Popüler romanların şeklen şu özelliklere sahip oldukları söylenebilir:

1. Kapaklara çizilen resimler genellikle okuyucuyu merak ettirici, kışkırtıcı ve heyecan verici niteliktedir.
2. Vücudunun bir kısmı açık olan kadın resimleriyle okuyucunun dikkatini çekmeyi ve onda bir beklenti oluşturmayı amaçlar.
3. Eserler, genelde merak uyandırıcı ve çağrışım yönü yüksek adlar taşırlar. Bu durum hem romanın ismi hem de roman bölümlerinin başlıkları için geçerlidir.
4. Eserlerin ismi genellikle roman içeriğini verecek şekilde alegorik bir tarzda meydana getirilir.
5. Eserler genellikle ilk olarak gazetelerde tefrika edilir ardından kitap olarak basılır.
6. Anlatım tekniği olarak genellikle mektup, günlük, anı defteri vb. kullanılır.
7. Çoğunluğu bir “seri” ya da “dizi” şeklinde sunulur.³⁰
8. Popüler romanlarda bolca diyaloglar, kısa cümlelerle verilen eylem aktarımları ve konuşma dili unsurları gibi anlatım teknikleri yer alır.³¹

Popüler romanların bu tür şekil özelliklerine sahip olmasının ilk nedeni olarak pazarlama ve ticari kaygılar gösterilebilir.

Popüler roman için şu ana kadar verilenlerin tamamı göz önüne alındığında popüler romanın genel özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

1. Edebî derinlikten yoksun olan bu eserler, sanat kaygısı değil okur kaygısı güderler. Eserlerin amacı halkı aydınlatmak ve halkın kültür seviyesini yükseltmektir.

²⁸ Sağlık, a.g.e., s. 115.

²⁹ Şaban Sağlık, “Romanın Popüler ve Estetik Boyutları”, **Türk Yurdu**, May- Haz. 2000, S. 153- 154, s. 25.

³⁰ Sağlık, a.g.e., s. 123- 124.

³¹ Sağlık, a.g.m., s. 324.

2. Popüler romanlar, edebî özelliklerinden ziyade yazıldıkları dönemin sosyal yapısını, yaşayışını, aktüel konularını, zihniyetini yansıtan birer belge konumundadır.
3. Edebiyat dışı olarak kabul edilir; ancak unutulmamalıdır ki ülkemizde bir dönem standart Türkçenin halk tarafından görülüp öğrenilmesine ciddi katkılar sağlamıştır. Bu durum ilk olarak okuma alışkanlığının yayılmasına, normal okuryazar sayısının artmasına ardından da nitelikli okurların meydana gelmesine vesile olmuştur.
4. Popüler roman seçkinler tarafından kabul görmez. Orta kültürün ürünü olarak kabul edilir. Halk kavramını merkeze alır ve halktan kopmaz.
5. Popüler romanlar mitolojiden, destanlardan, masallardan ve folklor ürünlerinden beslenir. Anonim değildirler; ancak çok orijinal bir konuya yer verdikleri de söylenemez. Genel olarak basmakalıp durumlara, beylik söylemlere ve klişelere yer verir.
6. Kahramanlar tek boyutludur ve derinlikleri yoktur. Yani iyiler çok iyi kötüler de çok kötüdür. İyilerin yanında onlara yardım eden iyiler ve kötülerin yanında onlara yardım eden kötüler de romanlarda yer alır.
7. Popüler romanların birçoğunda -özellikle de aşk ve macera konulu romanlarda- okurun kendini bulabileceği, kendini özdeşleştirebileceği güncel kahramanları görmesi olasıdır. Âşık olmak, kıskançlık, ayrılık, korku gibi insana ait özelliklerle sıkça karşılaşılır.
8. Popüler roman, çizgi roman gibi çeşitleriyle ulusal çizgiden ziyade daha çok uluslararası bir çerçevede varlık gösterir.
9. Popüler romanların bazıları gazeteciler tarafından güncel bir olay temele alınarak ısmarlanmış romanlardır. Bu durum şöyle de ifade edilebilir: Geniş kitlelere ulaşmak isteyen popüler roman yazarı, geniş kitlelerin sevebileceği, onların hoşlanacağı ve satın alabileceği eserleri meydana getirir. Yani okurların ve yayınevlerinin istekleri romanın meydana gelmesinde önemli bir yere sahiptir. Bu durum popüler romanın ticari yönüyle doğrudan ilgilidir.
10. Popüler roman hitap ettiği toplumun önem verdiklerini yermez, okuyucunun sevdiği herhangi bir şeyi kötü göstermez. Yazar, tamamen okuyucunun beklentisine yönelik tavır alır. Okuyucunun veya toplumun beklentisine göre yayımlanmış bir popüler eser aynı zamanda bir sosyal terapi görevini de üstlenir.
11. İnsanların hoşuna gidecek konuları yine onların hoşlarına gidecek şekilde vermeleri popüler romanın eğlendirme, eğlendirerek eğitime, hoşça vakit geçirtme, oyalama gibi işlevlerinden kaynaklanır.

12. Okuyucuyu zihinsel faaliyetlere yönlendirmeyen eser, tamamen duygusal boyutlarda akıp gider. Okuyuculardan kültürel alt yapı ve birikim istemeyen bu durum, okuyucuların işini kolaylaştırır.
13. Önemli olan eserin satılması olduğundan dolayı popüler roman, reklam sektörüyle iç içedir. Hem yazar hem de yayınevi ekonomik çıkarları ön plana alırlar.
14. Bundan dolayı çok satılması ve tüketilmesi için “ucuz roman” konumuna getirilir. Bu kavram hem fiyat için hem de içerik için geçerlidir.
15. Çok satılan bu eserler, okuru yaşadığı ortamdan uzaklaştırma duygusal yönünü doyurma özelliklerine sahip olma yönüyle tek okumalıdır. Genellikle ikinci bir kez okunma veya yorumlanma ihtiyacı duyulmaz.
16. Saman alevi gibi bir anda yükselip çabucak sönen bir özelliğe sahiptir. Çok çabuk gündeme girip kısa zamanda unutulurlar. Hatta birçok popüler romancının ismi edebiyat tarihlerinde bile yer almaz. Bu durum edebiyat araştırmacılarının popüler romancıları çok ciddiye almadığının bir göstergesidir.
17. Özellikle 1950’lerden sonra uzun bir dönem sinemayla iç içe olan popüler roman, sinemaya ciddi ilham olur. Bu romanları meydana getiren yazarlar romanlarına sinematografik özellikleri eklemeyi unutmazlar. Bu yönüyle eserlere dinamizm getirecek hareket, macera, karşılıklı konuşma, kısa fiil cümleleri gibi unsurları eklemeyi ihmal etmemişlerdir. Yani bir sinema eseri gibi roman oluşturulmuştur.
18. Popüler romanlarda olaylar genel itibariyle gerçek hayattan kopuktur. Olay örgüsünün kilit noktalarında beklenmedik tesadüfler söz konusudur. Genel itibariyle tesadüflerin meydana getirdiği mutlu sonlarla karşılaşılır. Olay örgüsündeki çatışmalar genellikle iyi- kötü, zengin- fakir, siyah-beyaz üzerine kurulur.
19. Eserler, basit bir dille oluşturulmuş diyaloglardan meydana gelir. Sanatlı söylem söz konusu değildir. Her düzeydeki okuyucunun anlayabileceği bir üslupla okuyucunun karşısına çıkar.
20. Romanı beslemek için mektup, hatıra, montaj, geriye dönüş tekniği ve özetleme tekniği gibi romanın teknik unsurları kullanılır.

1. 4. POPÜLER ROMANIN ÇEŞİTLERİ

Romanın çeşitlenmesi bir nevi popüler kültürün bir sonucudur. Halkın hemen her kesimine ve bu kesimlerin beklentilerine yönelik eserlerin verilmesi bu türün hem üretimini hem de tüketimini hızlandırmıştır.

Popüler roman, Türk edebiyatında genellikle iki çizgi üzerinde yürümüştür. Bunlardan biri aşk diğeri ise tarih konusu olmuştur. Bu durum aslında Türk edebiyatında popüler romanın konu bakımından genel çizgisini gösterir mahiyettedir. Az da olsa popüler romanın diğeri türlerinde de eserlerin verildiği görülür; ancak bunlar, aşk ve tarih konulu popüler romanların yanında sayı bakımından devede kulak kalır.

Tür isimlerinin belirlenmesi popüler roman için önemli noktalardan birisidir; ancak bu durum yazarlara, yayınevlerine, ülke ve medeniyetlere, milletlerin yaşayış tarzlarına ve dünyayı yorumlamalarına göre farklılık göstermektedir. Bu durum araştırmacıların da farklı sınıflandırmalara gitmesine sebep olmuştur. Popüler roman konusunda yapılan sınıflandırmalara genel bir bakış için yapılan tasniflerden birkaçı ele alınacak olursa:

Nazan Bekiroğlu, piyasa romanı dediği bu ürünleri şu şekilde sınıflandırmıştır:

“Yerleşik ve akademik bir tabir olmamakla birlikte piyasa romanı olarak adlandırılan ve polisiye, macera, çocuk, tarih gibi konularda kaleme alınan bu romanın çok geniş bir kolunu da tutkulu aşk romanları teşkil eder.”³²

S. Dilek Yalçın, 1923- 1980 arası popüler romanları için yapmış olduğu sınıflandırmada genel bir tablo çizmiştir:

“1923- 1980 yılları arasında yazılmış popüler romanları şöyle değerlendirebiliriz:

- *Halk romanları*
- *Duygusal aşk romanları*
- *Popüler tarihî romanları*
- *Polisiye romanlar”³³*

Veli Uğur, Batı’da olduğu gibi popüler edebiyat türleri içerisindeki en önemli türleri, inceleme konusu yaparak popüler roman türlerini şu şekilde sınıflandırır:

1. *Bilim Kurgu Romanı*
2. *Fantastik Roman*

³² Bekiroğlu, a.g.m., s. 8.

³³ Çelik, a.g.m., s. 385.

3. *Gotik ve Korku Romanı*
4. *Aşk Romanı (Romans)*
5. *Polisiye Roman*
6. *Casus Romanı*
7. *Western*³⁴

Popüler romanları en detaylı bir şekilde sınıflandıran Şaban Sağlık olmuştur. Ona göre popüler romanın çeşitleri şu şekilde gösterilebilir:

1. *Aşk romanları*
2. *Polisiye romanlar ve dedektif romanları*
3. *Casusluk romanları*
4. *Popüler tarihî romanlar*
5. *Toplumsal- acıklı romanlar*
6. *Heyecan, macera ve gerilim romanları*
7. *Diziler*
 - a. *Mavi boncuk dizisi*
 - b. *Beyaz dizi*
 - c. *Pembe dizi*
 - d. *Mor dizi*
 - e. *Kara dizi*
 - f. *Kırmızı dizi*
 - g. *Romantik dizi*
8. *Seriler*
9. *Mizahi romanlar*
10. *İdeolojik (angaje, güdümlü) romanlar*
11. *Politik edebiyat (siyasal sol romanlar)*
12. *İslami edebiyat (romanlar)*
13. *Göç(men) edebiyatı (romanları)*
14. *Kadın edebiyatı (romanları)*
15. *Fotoromanlar ve çizgi romanlar*³⁵

³⁴ Veli Uğur, **1980 Sonrası Türk Edebiyatında Popüler Roman**. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, (2009).

³⁵ Sağlık, a.g.e., s. 134- 155.

Verilen roman çeşitleri genel itibariyle edebî olmayan popüler roman çizgisindedirler. R. Wellek/A. Warren popüler roman ve diğer romanlar arasındaki farkı şu şekilde belirtir: “İngilizcede romanın ‘romance’ (şairane, gerçekdışı roman) ve ‘novel’ (gerçekçi roman) diye iki şekli vardır. Roman (novel), gerçek hayatın, insan hareket ve davranışlarının ve yazıldığı devrin bir tasviridir. Romans ise tumturaklı bir dil ile hiç olmamış ve olması mümkün görülmemeyen şeyleri anlatır.”³⁶ Oğuz Özdeş, verilen bu sınıflamalarda Türk edebiyatında genel olarak en çok temsil edilen ve uygulaması en çok görülen popüler roman çeşitlerinden tarihî roman ve aşk romanları kaleme almıştır. Bu yüzden tezde sadece bu iki popüler roman çeşidinin genel seyrine değinilecektir.

2. POPÜLER ROMANIN MATERYAL UNSURLARI

2. 1. OLAY ÖRGÜSÜ UNSURU

Her romanın temelini bir öykü oluşturur. Bu öykü, olayların kronolojik olarak veya sebep sonuç olarak arka arkaya dizilmesi suretiyle meydana gelir. Yani romanın tamamının bir parçası olan olayların zincirler hâlinde birbirine bağlanması, olay örgüsünü meydana getirir.

Olay, olup bitenleri sadece aktarmaktan ibarettir. “Şanlı ordumuz. Millî Mücadelede emperyalist işgalci Batılılara karşı kahramanca savaştı.” Bu bir olaydır, yani olan şeydir ve bunun içinde sebep sonuçlar yoktur. “Ordumuz, işgalcilerle niçin savaştı, savaşın sonucu ne oldu? Bu olan şeylerin sonu nedir? Ne anlam ifade eder? Okuyucu için bu olan bitenler nasıl bir değere sahiptir?” gibi soruların cevabı ise romanın bütünlüğünü oluşturan kurguda yani olay örgüsünde bulunur. Olay örgüsü, olup biten şeyleri nedenleri ve sonuçlarıyla, etki ve tepkileriyle birlikte sunmaktır.³⁷ Yazar, olay örgüsünü kendi amacına göre şekillendirebilir. Olayları istediği gibi sıraya koyup verebilir zaman bakımından bazen 10 yıllar anında geçerken bazen ise bir gece bitmez tükenmez uzunluğa sahip olur. Bazen sadece bir olay üzerinden gidilirken bazen de birkaç olay aynı anda ele alınıp kesiştirilebilir. Olay örgüsünde okuyucuyu şaşırtma adına beklenmedik tesadüflere yer verilebilir.

Olay örgüsünün nasıl olması gerektiği konusunda kendisi de bir romancı olan Ahmet Mithat Efendi, şunları sıralar: “1- Olay ahlaki bir gaye gütmeli, sonunda kötüler

³⁶ R. Wellek – A. Warren, **Edebiyat Biliminin Temelleri**, (Çev. Ahmet Edip Uysal), Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, Aralık 1983, s. 296

³⁷ Nurullah Çetin, **Roman Çözümleme Yöntemi**, Öncü Kitap, 9. Basım, Ankara 2009, s. 187- 188.

cezalarını bulmalıdır. 2- Hikâyede tesadüflere olduğunca az yer verilmelidir. 3- Sonu intihar ile bitmemelidir. 4- Hikâyeye milli ahlaktan ayrılmamalıdır. 5- Hikâyede karakterler kendi seviyelerine göre konuşturulmalıdır; konuşmalar tabi olmalıdır.”³⁸ Olay örgüsünün nasıl olması gerektiği konusunda E. M. Forster ise şu ifadeleri kullanır: “Olay örgüsü yalın ve özlü olmalı; içindeki her davranışın, her sözün bir önemi bulunmalı. Karmaşık olduğu durumlarda bile tüm parçaları, canlı bir varlığın parçaları gibi birbirine bağlanmalı içinde ölü hiçbir şey kalmamalı. Olay örgüsü kolay anlaşılır olabilir; içinde gizem bulunabilir ve bulunmalıdır da ancak okuyucuyu yanıltmaktan kesinlikle sakınmalıdır.”³⁹ Olay örgüsü, okuyucunun anlaması bakımından kolay veya zor bir şekilde ele alınmış olabilir. Yazar, romanı ara sıra dağıtmış okuyucuyu zorlamış olabilir. Ancak yazar bu durumu romanın sonunda toparlamalı ve bağlamalıdır. E. M. Forster’e göre olay örgüsü romanın akıl ve mantığımıza seslenen yönüdür; gizem gerektirir ama gizli kapaklı her şey sonradan açıklığa kavuşur.⁴⁰

Olay örgüsü ile ilgili olarak verilen tanım ve özellikler genel itibariyle hem estetik romanlarda hem de popüler romanlarda kendini gösterebilir. Ancak popüler roman ve romancılar için olay örgüsü hakkında söylenebilecek özellikler ayrıca şu şekilde sıralanabilir:

- Popüler romancı bir eserde sadece bir macera ve bir kişiyi ele alabileceği gibi birçok macera ve kişiyi de işleyebilir.
- Romanda arka arkaya gelen kahramanların hayatları hakkında ve başlarından geçen maceralar hakkında bilgi veren popüler roman yazarı, bu suretle uzun bir zaman dilimini eserinde ele almış olur.
- Romanın olay örgüsüne roman kişilerinin önemli etkileri söz konusudur. Kişilerde bulunan aşk, ihtiras, sevgi ve intikam gibi duygular olay örgülerinin temelini oluşturur.
- Romanda kişilerin tek yönlü sunulmalarıyla birlikte olay örgüsünün karmaşık olmasının önüne geçilmiş olur.
- Okuyucu romanın nasıl sonlanacağına dair tahminlerde bulunabilir.

³⁸ Bilge Ercilasun, **Yeni Türk Edebiyatı Üzerine İncelemeler**, Akçağ Yayınları, Ankara, 1997, s. 434.

³⁹ E. M. Forster, **Aspect of the Novel**, Penguin Books, Cambridge 1974 (Roman Sanatı, Ünal Aytür (Çev.), Adam Yayınları, İstanbul, 1982, s. 131.

⁴⁰ a.g.e., s. 140.

- Gerek tarihî roman gerekse de aşk romanı olsun romanların olay örgüsünde klişeler söz konusudur. Nasıl başlayıp nasıl devam edeceği ve nasıl sonlanacağına hakkında yazarın daha önce yazılmış olan eserleri, okuyucuya ipucu verir.
- Popüler romanların bazılarında olağan üstü kahramanlara ve fantastik unsurlara yer verildiği de görülebilir.⁴¹
- “Tarihî romanlarda olaylar kuru tarihî bilgiler hâlinde değil okuyucunun merakını diri tutacak şekilde canlı kanlı, kuru tarih iskeletinin ete kemiğe bürünmüş hâliyle sunulur. Sürükleyiciliği sağlayan temel unsurlar arasında ihtiraslı aşklar, büyük maceralar, olağanüstü kahramanlıklar esrarengiz durumlar bulunabilir.”⁴²
- “Bu romanları okunur kılan dokularına yerleştirilmiş olan macera unsurudur. Okuyucu çok da estetik boyutları olmayan, hatta zaman zaman cinsellikle beslenen bu macerayı takip etmek ister.”⁴³

Oğuz Özdeş’in kaleme almış olduğu aşk ve macera ile tarihî romanlarda olay örgüsü sürükleyici bir anlatıma, basit bir kurgu düzeneğine sahip popüler bir tarzda kaleme alınmıştır. Bu popüler romanlar her kültür düzeyinde ve yaş grubundaki okuyucu kitlesine hitap etmektedir. “Özdeş’in romanlarının konusu basittir. Mutlaka vatanı uğruna her şeyi göze almış bir casus kahramanla onun etrafında ona yardım eden veya onu engellemeye çalışan insanlar vardır. Bu insanların bir kısmı da casustur. Yine romanlarda mutlaka bir aşk hikâyesi vardır. Çok sayıda aşk romanı yazmaktan gelen bir alışkanlıkla romanlarına bu şekilde bir duygu tonu katmayı isteyen yazar, erkek kahramanının işinden başını alabildikçe gelip uğradığı ve yaşadığı bir aşk atmosferi yaratır. Burada onu bekleyen masum, güzel sevgilisi vardır.”⁴⁴ Oğuz Özdeş’in romanlarının yapısında “Birinci Bölüm”, “İkinci Bölüm” şeklinde veya herhangi bir başlıkla öykünün bölünmesi söz konusudur. P. Stevick, öykülerin bölümlere ayrılmasının onun anlaşılması için yapılması gereken bir uygulama olduğunu söyler.⁴⁵

Popüler romanın olay örgüsünün verilen özellikleri çerçevesinde Oğuz Özdeş’in romanlarına bakılacak olursa özellikle **Şeyh Samil**, **Karapence** serisi, **Oğuzhan**, **Kartal Başlı Kadirga** adlı romanlarda birbiri arkasından gelen farklı kişilerin tanıtıldığı ve bu çerçevede olay örgüsünün uzun zaman dilimlerine yayıldığı görülür. Oğuz Özdeş’in

⁴¹ Sağlık, a.g.e., s. 155- 157.

⁴² Çetin, a.g.e., s. 222.

⁴³ Hülya Argunşah, Tarihî Romanda Postmodern Arayışlar, **İlmî Araştırmalar**, İstanbul, 2002, S. 14, s. a.g.m., s. 19.

⁴⁴ Hülya Argunşah, **Türk Edebiyatında Tarihî Roman (Türk Tarihi İle İlgili)**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), 1990, Marmara Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, s. 252.

⁴⁵ Philip Stevick, **Roman Teorisi**, Sevim Kantarcıoğlu (Çev.), 2010, Akçağ, Ankara, s. 166.

özellikle tarihî romanlarında yer alan ana ve yardımcı kişilerde olan vatan sevgisi romanda olay örgüsünün yönünü tayin eder. Yazarın romanlarının genelinde yer alan kişiler romanın başından sonuna kadar çizgisini değiştirmezler. Ya iyidirler ya da kötüdürler ve romandaki bütün çatışmalar da bunlar arasında gerçekleşir. Sanatçının romanlarında tesadüflerle sık sık karşılaşılırsa da romanın sonu okuyucunun tahminini zorlamaz niteliktedir.

2. 2. ŞAHIS KADROSU UNSURU

Popüler romanlarda genel itibariyle şahıs sayıları değişkenlik gösterebilir. Bazı romanlarda çok az bazılarında ise çok fazla isimle karşılaşılabilir. Bu isimlerin bazıısı ana kahraman rolündeyken bazıları yardımcı kişi konumunda yer alırlar. Popüler romanlarda yer alan kişilerin bir diğer sınıflandırılması iyi ve kötü/ olumlu ve olumsuz kişi şeklindedir. Roman kişileri, iyi kişiler/ kötü kişiler; iyi kişiye yardım edenler/ kötü kişiye yardım edenler ve figüran düzeyindeki şahıslar şeklinde kategoriye ayrılabilir.⁴⁶ Popüler roman kişileri yaşadığı toplumun görüş açısını vermeye çalışır, haksızlığa uğrayan sonunda zafer kazanır ve hayatları sadece bir romanla sınırlıdır.⁴⁷ Popüler romanların olay örgüsünde yer alan çatışmalarının tamamı romanda yer alan olumlu kişi ve çevresindeki kişiler ile olumsuz kişi ve onun çevresindekilerin mücadeleleri arasında gerçekleşir.

Popüler romanlarda kendini tekrar eden bir yapı devam ettiğinden dolayı ele alınan kişiler özgünlükten yoksundurlar ve hep birbirlerine benzerler. İyi olan kişi, iyilikte sınır tanımazken kötü olan kişi de kötülükte sınır tanımaz konumdadır. Bunların romandaki kaderleri de romanın sonunda genel olarak değişmez. Popüler romanların kişileri hakkında bu verilenler Philip Stevick'in "tek bir fikrin niteliğı veya sembolü olan düz(flat) karakterini"⁴⁸; E. M. Forster'in ise "tek bir nitelik ya da düşünceden oluşan yalınkat roman kişisini"⁴⁹, akla getirir. Bu roman kişisi okuyucuyu şaşırtacak faaliyetlerde bulunmaz. Okuyucu tarafından genellikle beklenen ve tahmin edilen fiillerde bulunur. Romanın ana kahramanı konumunda bulunan bu kişi büyük bir bahçedeki tek bir ağaç gibi romanın orta yerinde duran bir kiři⁵⁰ olduğı gibi aynı zamanda romanın ilgi merkezi olan ve yapıyı oluşturan bütün unsurların merkezi konumundadır.⁵¹

⁴⁶ Sağlık, a.g.e., s. 55.

⁴⁷ a.g.e., s. 28.

⁴⁸ Stevick, a.g.e., s. 170.

⁴⁹ Forster, a.g.e., s. 108.

⁵⁰ a.g.e., s. 96.

⁵¹ Stevick, a.g.e., s. 143.

Popüler tarihî romanlarda yazarlar, romanın kişileri hakkında derinlemesine psikolojik tahlillere yer ver(e)mez. Bunun birinci sebebi olarak romancının elinde bu tarihî kişiler hakkında yeteri kadar bilgi, belge ve vesikanın bulunmaması; ikinci sebebi olarak halk tarafından belli bir yere oturtulmuş, belli bir şekilde kabul edilmiş tarihî bir kişilik hakkında kalem oynatmanın zor olması; üçüncü sebebi olarak ise olayların, savaşların ve mücadelelerin yoğun geçtiği eserde kişilerin psikolojik durumlarına yeterince ilginin gösterilmemesi şeklinde verilebilir. Aslında tarihî romanlarda kişilerin bu şekilde ikinci plana atılıp olayların ön plana çıkması tarihî romanın kendi yapısıyla doğrudan ilgilidir.

Tarihî roman şahıslarının tamamı geçmişten seçilir. Bunlar daha önce yaşamış, birçoğu toplum tarafından bilinen kişilerdir. Romancı bu kişileri kurgusal bakımdan ele alır. Tarihî romanlara bakıldığında gerek tarihî romanın ana kahramanları gerekse de yardımcı kişileri, tarihî gerçeklikleri olan kişilerden seçilebildiği gibi tamamen kurgusal kişilerden de seçilebilir. Bu durum tamamen yazarın seçme işlemi uygulaması ile ilgilidir. Romanların bazılarında tarihî gerçekliği olan kişiler, romanın ana kahramanı konumundayken esere kurgusal olarak eklenmiş hayalî kişiler ise yardımcı kişi konumundadır. Bazı romanlarda ise bu durum tam tersidir. Tarihî gerçekliği olan kişiler yardımcı kişi konumuna, tamamen kurgusal olan kişiler de romanın ana kahramanı konumuna getirilmiştir. Örneğin “Kurtuluş Savaşı”nı anlatan romanların hemen tümünde (Küçük Ağa, Yorgun Savaşçı, Sahnenin Dışındakiler, Ateşten Gömlek, Bir Göçmen Kuştı O, Yaban v.s.) Mustafa Kemal Atatürk ve savaşı birinci dereceden yaşayan komutanlar, romanların önde gelen kahramanlarından değildir. Onların yerine Çolak Salih, İstanbullu Hoca, Cehennem Yüzbaşı Cemil, Ahmet Celal, Avukat Adnan, Emir Bey gibi itibarî kahramanlar vardır. Bazı romanlarda da Atatürk ve arkadaşlarının varlıkları, dolaylı bir şekilde de olsa, dile getirilir. Belki de menkıbeler çevresinde teşekkül ettiği için Osmanlı İmparatorluğunun kuruluşunu anlatan Devlet Ana ve Osmancık gibi romanlarda Osman Gazi birinci dereceden kahraman durumundadır.”⁵² Bahsi geçen durum tamamen yazarın tasarrufu ile ilgilidir. Ancak şunu belirtmek gerekir ki tarihî roman yazarının kalem oynatması zor olan tarihe mal olmuş gerçek kişilerinin yerine onların yanında kurgusal bir kimliğe büründürdüğü bir kişiye yer vermesi, bu kurgusal karakteri ön plana çıkarması yazarın işini daha da kolaylaştırır. “Bu nokta tarihten ayrılmak değil tarihi tamamlamaya

⁵² Yakup Çelik, “Tarih ve Tarihî Roman Arasındaki İlişki- Tarihî Romanda Kişiler”, **Bilig**, Sayı: 22, 2002, s. 62- 63.

çalışmak şeklinde”⁵³ değerlendirilir. Yazar, bu kurgusal karakterler üzerinde kelimelerini istediği gibi kullanabileceği gibi kendi bakış açısını sunma fırsatını da bulur.

György Lukacs, **Avrupa Gerçekçiliği** adlı eserinde Balzac’ın *Revue Parisienne*’de yayımlanan bir yazısından şunlara değinir: “Roman, büyük tarihsel figürlerin görülüşüne ancak ikinci derecede karakterler olarak katlanır. Cromwell, Charles II, İskoçya Kraliçesi Mary, Louis XI, İngiltere Kraliçesi Elizabeth, Arslan Yürekli Richard- bütün bu büyük kişiler ancak kısa sürelerde görünürler sahnede, o da bu edebî biçimin yaratıcısının dokuduğu dramatik konu, onların sahnede görünmesini gerekli kıldığı zaman, yoksa okuyucu birçok ikinci dereceden karakterle tanışmadan ve büyük tarihî kişinin yakında ortaya çıkışına karşı tepkilerini paylaşmadan önce değil. O büyük kişi sahneye çıktığı zaman da okuyucu onu hikâyedeki daha küçük karakterlerin gözleriyle görüyordur artık.”⁵⁴

Popüler Türk tarihî romanlarında ele alınan dönemin en önde gelen tarihî kişiliklerine yer verilmemesi durumu -gerek Osmanlı devirlerini gerekse de Kurtuluş Savaşı dönemlerini ele alsın- bir nevi devletin arkasında bulunan görünmeyen asıl gücün, Anadolu insanının fayda ve kahramanlıklarını göstermek istemesindendir. Bu “kahramanlar”, ne tür bir zorlukla karşılaşsın karşılaşılsın onların üstesinden gelmeyi başarırlar. Ancak unutulmamalıdır ki bu karakterlerin şahsi başarıları ne kadar büyük olursa olsun eserin tamamıyla birlikte bir anlam kazanır.

Türk edebiyatındaki tarihî romanlarda ve özel olarak Oğuz Özdeş’in tarihî romanlarında bu Anadolu kahramanları güçlerini genellikle Türklükten alırlar. Dolayısıyla bu kahramanlar, Türklerden seçilir denirse yanlış olmaz. “Kahramanların milli kimliğinin çok güçlü olduğu; dini kimliklerinin ise zayıf olduğu görülür.”⁵⁵ Oğuz Özdeş’in tarihî romanlarındaki kahramanlar “ister halktan biri isterse devletin üst kademelerinde önemli görevler üstlenmiş insanlar olsun, onları idealize eder. Türk milletinin sahip olduğu bütün yüce vasıfları kahramanlarına yükler ve onları ölümsüz birer kahraman olarak okuyuculara takdim eder.”⁵⁶ Bunlar kendilerinden beklenmeyecek kadar büyük fedakârlıklara katlanan, kahramanlıklar gösteren, daima tehlikeyle iç içe yaşayan, felaketlerden çoğu zaman son anda kurtulabilen, cesur ve akıllı, yaşları 18 ile 25 arasında değişen genç insanlardır. Yaza-

⁵³ Tural, a.g.e., s. 212.

⁵⁴ György Lukacs, **Avrupa Gerçekçiliği**, Çev. Mehmet H. Doğan, Payel Yayınları, İstanbul, 1977, s. 98.

⁵⁵ Şahmurat Arık, Kırşehirli Bir Roman Yazarı: Oğuz Özdeş ve Tarihî Romanları, **1. Uluslararası Ahilik Kültürü ve Kırşehir Sempozyumu**, Kırşehir, 15-17 Ekim 2008, C. 3, s. 1289.

⁵⁶ a.g.m., s. 1289.

rın romanlarına özellikle bu yaştaki kahramanları seçmesi de hitap ettiği zümre ile ilgili olmalıdır.⁵⁷

2. 3. ZAMAN UNSURU

Romanın önemli materyal unsurlarından olan zaman, roman tahlillerinde nesnel zaman, vaka zamanı ve yazılma zamanı olmak üzere üç şekilde ele alınıp incelenebilir.

Nesnel zaman için kaynaklarda kozmik zaman, takvime bağlı olan zaman, çerçeve zaman, aktüel zaman; somut, var olan, gerçek zaman; dış zaman, geçip giden tarih gibi isimlendirmeler de kullanılmıştır. Nesnel zaman dış dünyanın, evrenin, toplumların yaşamış oldukları, insan bilincinin bir bakıma dışında kalan genel zamandır. Romanın dışında da var olan herkesin paylaştığı ortak zaman dilimidir. Romanda nesnel zaman, romana göre canlı olan, gerçek olan ya da yüzey yapıda, ön planda yer alan zaman dilimidir. Mesela Birinci Dünya Savaşı'nı konu alan romanın nesnel zamanı, 1914 ve sonrası yıllardır. 1914 ve sonrası yıllar, romana ait bir zaman dilimi değil genel, herkese ait bir zamandır.⁵⁸

Romanın vaka zamanı hikâyenin anlatıldığı zamandır. Romanın nesnel zamanı uzun olabilir; ancak vakalar ve olaylar bu nesnel zamanın bazı dilimlerinde gerçekleştirilir. Buna da vaka zamanı denir. Örneğin; nesnel zaman olarak Osmanlı'nın kuruluşunu ele alan bir romandaki vaka zamanı, uzun süren bu dönemden sadece birkaç yılı ele alabilir. “Bir olay belli bir zamanda cereyan eder (vaka zamanı), bu olay, belirli bir süre sonra romancı tarafından öğrenilir/duyulur, yine aynı olay, belli bir zamanda kaleme alınır (anlatma zamanı) ve yine belli bir sürede (anlatım süresi) sunulur, anlatılır.”⁵⁹

Romanın nesnel zamanı ve vaka zamanı şu şekilde de tarif edilebilir: “Zaman, öyküdeki kişilerin olayları ne zaman ve ne kadar zamanda yaşadıkları sorusunun cevabını oluşturur. Ne zaman sorusu tarih ve yüzyılı; ne kadar zamanda sorusu ise yılları, mevsimleri, ayları, haftaları, günleri ve saatleri (bazen dakika ve saniyeleri) belirtir.”⁶⁰

Romanın nesnel zaman, vaka zamanı ve anlatma zamanı dışında okuyucu cephesi açısından bir de okuma zamanı söz konusudur. Bu durumda okuma zamanı ile romanın vaka zamanı arasındaki zaman farkının büyük olması özellikle de tarihî romanlarda okuyucunun işini zorlaştırabilir. Okuyucunun “romandaki geçmiş zamana girebilmesi ve

⁵⁷ Argunşah, a.g.e., s. 252.

⁵⁸ Çetin, a.g.e., s. 127.

⁵⁹ Tekin, a.g.e., s. 118.

⁶⁰ Sağlık, a.g.e., s. 262.

onun ruhunu anlayabilmesi için hayal gücünü zorlaması gerekebilir.”⁶¹ Romanın okuma zamanı ile romanın vaka zamanı arasındaki zaman farkının büyük olması genel itibariyle popüler tarihî romanlarda okuyucunun karşısına çıkar.

Popüler tarihî romanlar, başı ve sonu, geçmiş zamanda tamamlanmış olayları, geçmiş gerçeklere ve tecrübelerle dayanan vakaları ele alırlar. Bu yönüyle romancının ele aldığı vaka zamanı kendi yaşamından önceki dönemlere denk gelir. “Tarihî roman tarihi malzemeye dayanan yani başlangıç ve sonucu mazi denilen zaman içerisinde gerçekleşmiş olanın anlatımını üstlenmiş romandır.”⁶² Bundan dolayı denilebilir ki özellikle popüler tarihî romanlarda vaka zamanı ile anlatma zamanı arasında belli bir zaman dilimi geçmiştir. Tarihî romanda eserin yazılış zamanı ile anlattığı zaman arasında olup bitme ve tarihe mal olma gibi bir tamamlanma süresi beklenmektedir. “Tarihî roman yazarı, halk arasındaki rivayetler ile gerçek belgelere dayanmayan efsanelerden ve menkıbelerden istifade edebilir. Ancak gerekli şart konunun tamamlanmış, bitmiş, zaman mührünü yemiş olmasıdır.”⁶³ Eserde anlatılan zaman yazar için de uzak bir zamana tekabül ediyorsa bu roman için tarihî terimi kabul edilebilir. Ama yazarın bizzat şahit olduğu ve daha sonra tarihe mal olacak zamanları anlatan romanlar için başka bir isimlendirme gerekmektedir. Bu romanlara devir romanı denilebilir.⁶⁴

Kurmaca eserlerde zaman genel itibariyle tekdüze ilerlemez. Romancı eserinde zamanı uzak bir geçmişten başlatıp yakın geçmişe doğru bir zaman çizgisi çizbildiği gibi bunun tam tersini yaparak zamanı yakın geçmişten başlatıp uzak geçmişe de götürebilir. Zaman üzerinde tasarrufa sahip olan yazar geriye dönüşler yapabildiği gibi hayal unsuru kullanarak zamanda ileriye sıçrama şansına da sahiptir. Yazar, romanda istediği yerlerde dilediği gibi bütün ayrıntıları verip zamanı uzatabilir veya gerekli gördüğü yerlerde bir iki cümleyle geçen onlarca yılı özetleyebilir. Ayrıca yazar isterse küçük veya büyük zaman dilimlerini atlama tasarrufuna da sahiptir.

Oğuz Özdeş’in tarihî romanlarında zaman genel olarak açık bir şekilde verilir ve dün- bugün- yarın şeklinde kronolojik bir çizgide ilerler. Zamanın bu ilerlemesi gün- ay- yıl şeklinde verilen tarihlerle kendini gösterir. Özdeş’in romanlarında zamanın kronolojik olarak ilerlemesi az da olsa geri dönüşlerle delinmiştir.

⁶¹ Stevick, a.g.e., s. 226.

⁶² Argunşah, a.g.m., s. 17.

⁶³ Tural, a.g.e., s. 211- 212.

⁶⁴ Hülya Argunşah, "Tarihî romanın Yükselişi", **Hece/ Türk Romanı Özel Sayısı**, Mayıs/ Haziran/ Temmuz, S. 65, 66, 67, s. 458.

Özdeş'in romanlarında geri dönüşler kişilerin romanın vaka zamanı içerisinde başlarından geçen olayları romanın diğer kişilerine anlatmasıyla gerçekleşir. Yapılan bu geri dönüşler bazen kısa bir zaman önceyi işaret ederken bazen de yıllar öncesini ele alabilmektedir. Bu durum Gürsel Aytaç tarafından dar anlamda geri dönüş olarak isimlendirilmiştir. "Dar anlamda geriye dönüş, olayları veya kişileri tanıtmak için yakın zamana; bir saat, bir gün, iki gün veya birkaç gün öncesine dönüştür. 'Dar anlamda geriye dönüş', kısmen açıklayıcı, ama daha çok destekleyici bir özellik taşır. Hâlihazırda yaşanmakta olan bir durumu veya bir düşünceyi desteklemek, dolayısıyla güncel olanla geçmişte kalanı lehimlemek için bu tip geriye dönüşe başvurulur."⁶⁵ Bu teknik ayrıca romanın kendi vaka zamanı içerisindeki bazı olayları açıklığa kavuşturmak, bazı roman kişilerini tanıtmak, çözümlenmemiş bir olayı aydınlatmak için de kullanılmıştır. Geri dönüşün bu şekilde yapılması Gürsel Aytaç'ın yapıcı geriye dönüş şeklinde verdiği tarife uygun olur: "Yapıcı geriye dönüş, bir olay veya bir kahraman hakkında okuyucuyu aydınlatmak gerektiğinde başvurulmuş bir geriye dönüş tarzıdır. Okuyucunun merakının yoğunlaştığı anda romancı devreye girer ve kahramanının geçmişi hakkında ya parça parça yahut bilgiler verir."⁶⁶ Bu tür geriye dönüşler popüler romanların bir özelliğidir. "Roman boyunca bir sır olarak saklanan bazı olaylar, romanın uygun bir yerinde çoğu kere de herhangi bir karakterin ağzından anlatılır. Anlatılan bu olay geçmişte yaşanmış küçük bir öykü gibidir."⁶⁷

Romanda zaman bakımından dikkat çeken hususlardan bir diğeri de anlatılan zamanı genişletmeye yarayan ve ileriye doğru uzun ve kısa süreli zamanda ileri sıçrayışların sık sık kullanılmış olmasıdır. Bu tür zamanda ileri sıçrayışlar, genel itibarıyla romanda çok fazla ayrıntı vermek istemeyen, zamanda seçim yapmak isteyen veya romanda ele aldığı zaman dilimi uzun olan romancının işidir.

Zaman kavramı içerisinde yer alan en önemli tekniklerden biri özetlemedir. Özetleme tekniği, roman içerisinde geçen olayların tamamını hatırlatmak adına kullanılan bir tekniktir: "Özetleme tekniği, adı üzerinde, verilecek bilgi ile yapılacak tanıtmanın 'özet' hâlinde sunulmasıdır. Özetleme tekniği, gereksiz ayrıntıyı silen, dolayısıyla esere derli toplu bir görünüm kazandıran bir yoldur. Bu yöntemle olaylar ve kişiler, bariz yön ve

⁶⁵ Tekin, a.g.e., s. 235.

⁶⁶ a.g.e., s. 236.

⁶⁷ Sağlık, a.g.e., s. 162.

çizgileriyle tanıtılır, anlatılır.”⁶⁸ Özetleme tekniği yapılırken her zaman belli tarihlerin verilmesine gerek yoktur. Verilen cümlelerin anlamında da bir özetleme söz konusu olabilir.

2. 4. MEKÂN UNSURU

Arapça “kevn” kökünden türeyen mekân kelimesi yer, mahal, ev, oturulan yer anlamlarına gelir⁶⁹, İngilizcede space kelimesinin karşılığı olan kelime, Türkçe bazı kaynaklarda uzam şeklinde de kullanılır. Mekân kavramı, insanın günlük hayatında çok fazla içli dışlı olduğu bir olgudur. “Ev, bizim dünyadaki köşemizdir. Çok kez söylendiği gibi ilk evrenimizdir. Ev, gerçek bir acundur.”⁷⁰ Romanda vakanın ele alınabilmesi için bu mekân kavramına ihtiyaç vardır. Romandaki mekân bir nevi olayların ele alındığı bir sahne konumundadır ve romanın önemli bir parçasıdır.

Olay örgüsünün meydana geldiği, zamanın ele alındığı kurgusal metinlerde ütopyik mekân, kurgusal mekân ya da günlük hayatta sürekli karşılaşılabilecek gerçek mekânlara yer verilebilir. Bu mekânlar bizim yaşadığımız hatıralarımızı bünyesinde barındırma özelliğine sahip olabilmektedir. Mekân: “... sayesinde anılarımızın büyük bölümü barındırılmış olur kuşkusuz. Uzam, peteklerini binlerce gözünde, zamanı sıkıştırılmış olarak tutar. Uzam buna yarar.”⁷¹ Oğuz Özdeş’in tarihî romanlarında olay örgüsü, ütopyik mekânlarda değil gerçek mekânlarda gerçekleşmektedir.

Romanda mekân, genel olarak somut mekânlar ve soyut mekânlar olarak da tasnif edilebilir. Somut mekânlar, kendi içerisinde açık ve kapalı mekân olmak üzere ikiye ayrılır. Popüler tarihî romanların genel özelliklerinden biri olan geniş, açık mekânların sıkça ve sınırsızca kullanımı Oğuz Özdeş’in tarihî romanlarında da kendini gösterir. Bu duruma genel itibarıyla devletlerin veya imparatorlukların yapmış olduğu savaşlar ve yayılma politikaları sebep olur. Olaylar ne kadar farklı ve geniş mekânlarda ele alınırsa alınsın mekânlar, eserin tamamında ana temanın oluşmasına katkı sağlar. Romanda olay örgüsünün ele alındığı “Her bir tablo, ötekilerden ayrı ve farklıdır fakat bütün tabloların oluşturduğu bütün içinde, tek bir temanın eser boyunca devamını ve gelişmesini sağlar.”⁷²

Romanın materyal unsurlarından olan mekân, romanın içeriğine göre şekil alabilen bir yapıya sahiptir. Örneğin; roman, olay ağırlıklı ise eserde mekân, coğrafi bakımdan geniş bir çerçevede cereyan ederken kişinin psikolojisinin ele alındığı eserlerde mekân, ruh

⁶⁸ Tekin, a.g.e., s. 230.

⁶⁹ Ferit Develioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın, Ankara, 1992, s. 721.

⁷⁰ Gaston Bachelard, *Uzamanın Poetikası*, (Çev. Alp Tümertekin), İthaki Yayınları, s. 38.

⁷¹ a.g.e., s. 43.

⁷² Stevick, a.g.e., s. 239.

hâline göre daralıp genişleyebilir. Tarihî romanlarda vakaların geçtiği yer, genellikle olayların meydana geldiği geniş mekânlardır. Bu mekân alabildiğine genişleyerek şahıslara hareket alanı da açmış olur. Olay örgüsünün gerçekleşeceği bu mekânlar genel itibarıyla olay örgüsünün başında vakanın geçeceği yerin tanıtılmasıyla, tasvir edilmesiyle başlar. “Olayların geçtiği çevrenin tasvir edilmesi, sadece anlatı sisteminin inşa edilmesi açısından değil okuyucu açısından da gereklidir. Okuyucu, mekâna göre bir tutum takınır; muhayyilesini o yönde harekete geçirir, o yönde bir beklenti içine girer. Mekân, genel ve geniş anlamda maddi ve manevi değerler manzumesini içinde barındırmaktadır. Hangi zamanda, hangi maksat ve ölçüde yararlanılırsa yararlanılsın, mekân unsuru, anlatılan olayların sahnesi durumundadır.”⁷³ Popüler tarihî romanlarda mekân, genellikle olayların meydana geldiği, üzerinde yaşanan, geçilen, durulan bir işlev görürken kişiliğin gelişimine bir katkı sağlayacak konumda ele alınmaz.

Yukarıda verilen özellikler genel olarak popüler romanda mekânın ele alınışına aittir. Bu özellikler aynı zamanda klasik romanın özelliklerini de yansıtır. Modern romana gelindiğinde ise mekânı ele alırken anlatıcının psikolojik durumu önem kazanır. “Roman sanatında mekân konusunu incelerken unutulmaması gereken bir diğer nokta da hikâyenin geçtiği çevreye (mekâna) kimin gözüyle bakılacağı hususudur. Rol oynayan temel etken, bakan kişinin/ kişilerin mizacı, konumu ve dünya görüşü, kültür ve eğitim düzeyidir kuşkusuz. Yani bundan böyle mekân, sadece bakılan yerin çizimi olarak kabul edilmiyor, aynı zamanda bakan kişinin psikolojisine de ayna tutuyordu.”⁷⁴ Mekân-olay çerçevesinde değerlendirilebilecek olan bu durum Oğuz Özdeş’in romanlarında az da olsa kendini gösterir.

2. 5. ANLATICI VE BAKIŞ AÇISI UNSURU

Anlatıcı ya romanda geçen hikâyenin kişilerinden biridir ya da bu hikâyede rol almayan, olayların dışında kalmış birisidir. Anlatıcı, romanın dünyasına, kurgusal dünyaya ait bir kişidir. Yazar ise içinde yaşadığımız gerçek dünyanın insanıdır. Anlatıcı, roman veya hikâyeyi okuyucuya anlatan kişidir. Okuyucu onun sesini duyar, onu dinler.

Anlatıcı, “anlatı” işini gerçekleştiren, hikâyeyi okuyucuya sunan kişidir. Bir romanda sesini duyduğumuz ilk kişi, odur: O, kurmaca metinlerin sesi, konuşanıdır.⁷⁵ Sesini duyduğumuz bu ilk kişi, roman kahramanlarından biri de olabilir. Ayrıca bu kişinin,

⁷³ Tekin, a.g.e., s. 130.

⁷⁴ a.g.e., s. 152.

⁷⁵ Yavuz Demir, **Anlatılar Tipolojisi**, Akçağ Yay., 1995, s. 30.

mutlaka insan olması da gerekmez. Kişilik kazandırılmış (teşhis edilmiş) herhangi bir varlık da aynı rolü üstlenebilir.

Tanrısal bakış açısı- yazar anlatıcı: En modern romancının eserinde yer alan anlatıcıda bile ilahî bir özellik, bir hava vardır. Esasen aksini düşünmek mümkün değildir. Zira romancılar, “ilahî” karakterli anlatıcının, o her şeyi bilme, sezme gücünden yararlanmadan, hayranlık uyandıran iç okumaları, şaşırtıcı tahlilleri, zihin ve bilinç süzmelerini nasıl yapacaklardı? Sonra kahramanların iç dünyalarında, bilinçaltında kopan fırtınaları, nasıl ve hangi güçle dışa yansıtacaklardı? Bu bağlamda romanın, en nihayet destanın modernize edilmiş örneği olarak görülmesinin nedenini, biraz da burada aramak gerekir.⁷⁶

“İtibari bir varlık olan anlatıcı, eserde, yazarın dilini kullanarak ait olduğu âleme ait mekânı, şahıs kadrosunu ve hayat tezahürlerini nakleder veya dikkatlere sunar. Bu hususu dikkate alarak ‘hâkim bakış açısı’ndan hareketle yazılmış eserlerdeki anlatıcıya ‘yazar-anlatıcı’ adını verebiliriz.”⁷⁷

Romanın kurmaca (fiktif) dünyasında yer alan anlatıcının görevi, okuyucu ile eser arasında alışverişi sağlamak, olaylara ve kişilere tanıklık etmek, olan biteni anlatmak veya nakletmek, nihayet açıklama ve yorum yapmaktır. O, bu görevleri yerine getirirken gücünü, doğal yeteneğinden ve “sınırsız bakış açısı”ndan almaktadır kuşkusuz: “Yazar-anlatıcı tanrısal bir güçle romandaki kişiler hakkında her şeyi bilir, gerekli görürse zihinlere girerek en gizli duygu ve düşünceleri açıklar.”⁷⁸

“İlahî= tanrısal” konumda bulunan anlatıcı, görevini yerine getirirken kendini gizlemek gereğini duymaz; varlığıyla sesi ve etkileme gücüyle her yerde hazır olduğunu hissettirir. Onun görmediği, bilmediği, sezip anlamadığı hiçbir şey yoktur. O, hangi yönden bakılırsa bakılsın, insan-üstü donanımlı, “olympian” (erişilmez) bir varlıktır. Anlatı sisteminin her yerinde bulunduğu gibi bu sistemin vazgeçilmez öğeleri (insan, olay, zaman, mekân vs.) üzerinde sonsuz tasarruf hakkına sahiptir.⁷⁹

“Tanrısal anlatım yönteminin en belirgin özelliği, yazar-anlatıcının her zaman ön plânda bulunması ve yalnızca kişilerin duygu ve düşüncelerini aktarmakla kalmayıp olaylara, kişilere, hatta genel olarak yaşama ilişkin kendi görüş ve düşüncelerini de belirtmesi, yorumlarda bulunmasıdır.”⁸⁰ Bu çerçevede düşünüldüğünde “Mithat Efendi’nin anlatım tekniğinde dikkati çeken ‘araya girmeler’i tam bir yazar anlatıcıya örnektir. Roman

⁷⁶ A. Wellek, **Theory of Literature**, Peregrine Books, London, 1978 (**Edebiyat Biliminin Temelleri**, Çev., A. Edip Uysal, KB. Yay, Ankara 1983, s. 290.

⁷⁷ Şerif Aktaş, **Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş**, Birlik Yay., Ankara 1984, s. 96.

⁷⁸ Ünal Aytür, **Henry James ve Roman Sanatı**, YKY., İstanbul, 2009, s. 2.

⁷⁹ a.g.e., s. 21.

⁸⁰ a.g.e., s. 20.

yazarının, anlatıyı zaman zaman kırarak ortaya çıkması, okuyucuya sorular yöneltmesi, onun fikrini almak istemesi, nasıl anlattığı hakkında bilgi vermesi, yazarlığının sırlarını paylaşmalarına izin verilmesi... Okuyucuyu aktif hale getirmek onu zaman zaman anlatının yalancı dünyasından çekip alarak düşünmeye çağırmak ancak istediği zaman onun dikkatini yine o kurmaca dünyasına çevirme gücüne sahip olduğundan emin romancının işidir.”⁸¹ Yazar anlatıcı, bazı romanlarda kendini açıkça belli eder, zaman zaman olayları keserek araya girer ve “ey okuyucu” gibi hitap ifadeleriyle romandan apayrı bir konumda ortaya çıkar. Okuyuculara sorular sorar, onunla sohbet eder, yorumlarda, değerlendirmelerde bulunur, ahlaki dersler verir. Buna “meddah anlatıcı” da denir.

Yazarın yapmış olduğu yorumlar, vermiş olduğu cevaplar ve bilgiler romanın özellikle de popüler romanın eğitici işlevini ön plana çıkarmanın yanı sıra yazarın taraflı olup olmadığını da ortaya çıkarabilir: “Romanlar için ideal kabul edilen objektif anlatıcı tavrı yansıtmayan bu anlatıcılar, üçüncü şahıstır ve tarafgirdirler. Kişileri ve olayları anlatırken taraf tutarlar. Sevdiği kişi ve olayları yüceltir; sevmediklerini yererler. Olay ve kişileri aktarırken onayladıklarını ve eleştirdiklerini açıkça belli ederler. Bu arada bolca araya girerek, görüş beyan edip açıklama yaparlar. Bu açıklamaların kimi yorum, kimi genelleme, kimi de bir hüküm niteliğindedir. Söz konusu açıklamalar bazen bir ‘vaaz’ ya da ‘makale’ havasında da devam eder. Konuşurken, süslü cümle ve ifadeler kullanırlar. Anlatıcılar, anlattıkları olayları abartarak, hicvederek, gülünç duruma düşürerek, olay karşısındaki duygusunu açığa vurarak, yani acıyarak ya da acıtarak naklederler. Şaşkınlıklarını ya da öfkelerini açıkça ortaya koyarlar. Kişilere ve olaylara dair anlattıkları her şeyi bilirler. Bu yönüyle onlar ‘hâkim’ anlatıcılardır.”⁸²

Anlatıcı, eser ile okuyucu arasına girmekte, bir anlamda, olayların doğal akışını engellemektedir. Forster, bu durum için şunu söyler: “Yapmasa daha iyi olur. Çünkü böyle bir açıklama, genellikle duygu yoğunluğunun dağılmasına, düşünce ve heyecanın gevşemesine neden olduğu için tehlikelidir.”⁸³ Tanrısal anlatıcının “Roman dünyasındaki konumu ve işlevi, XX. yüzyılın başından itibaren hararetle sorgulanmaya başlanır. Bundan böyle roman dünyasında kendine ağırlıklı olarak yer veren, yarattığı kişilerle özdeşleşen, nihayet onların ağzından kendisi konuşan yazar, zayıf bir yazardır.”⁸⁴ İlahi bakış açılı yazar anlatıcıya karşı yapılan eleştiriler modern romanla birlikte daha güçlü hâle gelir. Yapılan bu eleştiriler roman yazarı için farklı bakış açıları ve anlatıcıların da olabileceğini vurgular.

⁸¹ Gürsel Aytaç, **Çağdaş Türk Romanları Üzerine İncelemeler**, Gündoğan Yay., Ankara 1990, s. 16- 17.

⁸² Şaban Sağlık “Kitle Kültürü ve Popüler İslâmi Romanlar”, **Dergâh**, S. 107, Ocak 1999, s. 20.

⁸³ Necla Aytür, **Amerikan Romanında Gerçeklik**, DTCF., Ankara 1974, s. 84.

⁸⁴ Gürsel Aytaç, “Gerçekçilik ve Gerçek”, **Çağdaş Eleştiri**, S. 5, Mayıs 1985.

Popüler romanlarda anlatıcı genellikle ilahi bakış açılı yazar anlatıcıdır. Okurun isteklerine göre şekil alabilen popüler eserler, okurun duygu ve heyecanlarını, tutkularını, isteklerini, hayallerini kışkırtacak şekilde sunulur.

Gözlemci Anlatıcı: İlahi bakış açılı yazar anlatıcıya göre daha sınırlı bir özelliğe sahiptir. Olayları bir kamera tarafsızlığı ile anlatır. Anlatıda “ben” diyerek, söz alır ama olaylara karışmaz, olayların kahramanı olmaz. Anlatıda ikinci dereceden kahramandır; bir gözlemci olarak olayları anlatır ne öyküyü ne kahramanları etkiler. Bu yöntemde olayı anlatan ben vardır. Bu ben, öykünün kahramanı olabileceği gibi tanık ya da gözlemcisi olabilir. Olayları anlatan kişinin bilgisi, deneyimi, algılama ve yorumlama yeteneğiyle sınırlıdır. Olaylar ancak anlatıcının başından geçtiği ya da gözüyle gördüğü (tanık olduğu) biçimiyle anlatıldığından inandırıcılığı yüksektir.

Kahraman anlatıcı- Ben anlatıcı- Birinci kişi anlatıcı: Ben anlatıcı, anlatıcının roman figürleriyle özdeşleşmesi, “dünyayı ve hayatı onların gözleriyle görmesi, onların bakışıyla algılaması”yla gerçekleşir.⁸⁵ Görülen, görenin mizaç ve kültür düzeyine uygun düşen kelime ve cümlelerle anlatılmalıdır. Kahraman anlatıcı, kendi dil ve üslubunu kullanır ve birinci tekil şahıs ağzıyla konuşur. Okuyucu ile daha sıcak, samimi ve inandırıcı bir diyalog kurmasıyla okuyucuya daha yakındır. Özellikle eserin hatıra defteri, günlük, mektup tarzında kaleme alınması, bu etkiyi daha çok güçlendirir.

Çoğul Anlatıcı: Bir eserde yukarıda açıklanan bakış açılarından ikisinin veya daha fazlasının kullanılmasıdır. Çoğulcu ya da karma anlatıcı dediğimiz biçimle olaylar okuyucuya daha inandırıcı biçimde sunulur. Okuyucu anlatılanları tek bir anlatıcının ağzından değil farklı anlatıcılardan dinlemiş olur. Roman kişilerinin kendi kendilerini ayrı ayrı anlatması ve kendi kendilerini ifade etmeleridir. Ayrıca bir romanda birden çok anlatıcı tipine yer verilmesidir. Bu, kuşkusuz romanın tekdüze anlatımını kıran, okuyucuyu uyanık tutmaya yarayan, romana bir çeşni ve renk veren bir uygulamadır.

2. 6. DİL VE ÜSLUP UNSURU

Romancının en önemli özelliklerinden biri kendi anadiline ve bu ana dilinin inceliklerine hâkim olması ve bunu kullanabilmesidir. Romancının kullanacağı bu dil, ele alacağı romanın çeşidine, hitap edeceği kitleye göre değişiklik arz edebilir. “Roman dili, romancının sanatkârane bir görüşle, kendine özgü bir biçimde, tamamıyla şahsî

⁸⁵ Aytaç, a.g.e., s. 24.

tasarruflarıyla ürettiği bir dildir.”⁸⁶ Popüler romanlarda “Yazarlar kendi zamanlarının adamları olduklarına ve kendi zamanlarında yaşayan kişiler için yazdıklarına göre kendi zamanlarının terim ve tavırları içinde yazma eğilimini gösterirler.”⁸⁷ Bundaki maksat popüler roman okuyucu kitlesinin beklentilerinin karşılanması ve bu kitleyle frekans kurabilmektir. “Popüler romanlarda genellikle sade ve anlaşılır bir dil kullanılır. Bol benzetmeler, sıfatlar ve nitelemelerle ‘sanatkâraneliğe’ yaklaşma gayretlerine rağmen popüler roman yazarları, değişik yorumlara açık olmayan anlatımdan bir türlü kurtulamazlar.”⁸⁸ Bu durum popüler romanlarda kullanılacak dili belirler. “Klasik anlatım tarzlarının kullanıldığı bu romanlarda herkesçe malum olan tarihî olay ve kişiler basit bir dille zaman zaman da halk arasında dolaşan folklorik unsurlarla beslenerek anlatılır.”⁸⁹ Özdeş’in romanlarının geneli için her seviyeden okuyucunun anlayacağı bir dille yazıldığı söylenebilir.

Dilin özgün bir şekilde kullanılışı üslup olarak belirlenebilir. Üslup yazarın konuyu, duygu, düşünce ve hayalleri anlatış, dile getiriş tarzıdır. Popüler romanlarda genel itibarıyla yalın üslup kullanılır. Yani edebî sanatlara, benzetmelere, sıfatlara, şiirsel anlatıma yer vermeyen, açık bir üslup. Popüler tarihî romanlarda en çok kullanılan bir diğer üslup ise epik üsluptur. Bu üslupta destanlardaki gibi tipler üretilir ve o tipin üzerinden vatan için yapılan fedakârlıklar ele alınır.

Popüler tarihî romanlarda diyaloglar, kısa fiil cümleleri kendini çok fazla hissettirir. Bu durum hareketliliği, eylemi ön plana çıkaran bir tarzıdır.

⁸⁶ Çetin, a.g.e., s. 257.

⁸⁷ Stevick, a.g.e., s. 227.

⁸⁸ Sağlık, a.g.e., s. 170.

⁸⁹ Hülya Argunşah, Tarihî Romanda Postmodern Arayışlar, **İlmî Araştırmalar**, İstanbul, 2002, S. 14, s. 18-19.

3. POPÜLER ROMANIN TEKNİK UNSURLARI

3. 1. TASVİR (BETİMLEME) TEKNİĞİ

Tasvir veya betimleme eserde olayın geçtiği mekânın özelliklerinin belirtilmesi, kelimelerle resminin yapılmasıdır. Tasvir, roman kişilerinin fiziksel ve ruhsal durumlarının anlatılmasıyla yapılır. Bu fiziksel ya da ruhsal portre olarak isimlendirilir.

Tasvir, genel olarak mekânı, yaşanan anı, insanları ve olayları okuyucunun zihninde canlandırmayı amaçlayan bir tekniktir. Burada tasviri yapanın kim olduğu, ne kadar kültür ve alt yapıya sahip olduğu önem arz etmektedir. “Yapılan ve yapılacak olan tasvirler, söz konusu figürün; mizacına, kültür düzeyine, hatta yaşına denk düşmeli, iğreti durmamalıdır. Yapılan tasvir, kişinin görme ve algılama gücünün üstünde duruyorsa çizilen tablo inandırıcı olmaz.”⁹⁰

Yöntem olarak iki türlü tasvir etme biçimi vardır:

Nesnel Tasvir: Gerçekçi veya objektif tasvir de denir. Görülen, gözlenen varlık ve olaylar en ince ayrıntılarına kadar tasvir edilir. Bu tasvirler genel itibariyle uzun olur.

Öznel Tasvir: Buna “izlenimci tasvir”, “romantik tasvir” de denir. Mekân, tabiat, varlıklar, eşya, çevre en ince ayrıntılarına kadar tasvir edilmez; sadece belli bir öneme sahip, ilk bakışta dikkati çeken unsurları tasvir edilir. Kişinin ruh durumuna göre ilk bakışta gözüne çarpan unsurların algı dünyasında aldığı görüntüler tasvir edilmekle yetinilir.⁹¹

Tasvir, roman kişilerinin fiziksel ve ruhsal durumlarının anlatılmasıyla da yapılır. Bu fiziksel ya da ruhsal portre şeklinde de isimlendirilir. Romanlarda genel itibariyle ana kahraman ya da önemli denebilecek yardımcı kişilerin tasviri yapılır ve portrelerinin çizilmesine dikkat edilir. Oğuz Özdeş’in romanlarında sıkça karşılaşılan bu tasvirler genellikle şahısların verildiği bölümde kendine yer bulur.

3. 2. MEKTUP TEKNİĞİ

Mektup tekniği, karakterlerin duygu ve düşüncelerini doğrudan ifade etme imkânı sunduğundan dolayı anlatıcı, romanın akışına ve gidişatına bizzat müdahale etmemiş olur ve ben anlatıcıya alan açılır. Okuyucu, yazar anlatıcının beklenmedik tesadüflerini bir noktadan sonra inandırıcı bulmaz. Bu durumda okuyucu açısından daha inandırıcı olan ben anlatıcı devreye girer. Mektup tekniği, ben anlatıcının en büyük yardımcısıdır. Ben anlatıcı

⁹⁰ Tekin, a.g.e., s. 220.

⁹¹ Çetin, a.g.e., s. 138-139.

her şeye hâkim olmadığı için bazı olaylar ve kişiler hakkındaki bilgileri, roman kişileri okuyucuya mektupla aktarmış olmaktadır.

Mektuplar, olay örgüsünde genellikle en önemli anlarda, okuyucunun büyük bir merak içinde bulunduğu zamanlarda devreye girerek romanın kurgusuna büyük katkı sağlar. “Mektup tekniği, roman türünde genellikle iki şekilde kullanılmıştır: Biri, romanın müstakil ve peş peşe gelen mektuplarla şekillenmesidir. Diğeri ise tekniğin roman genelinde ve gerektiğinde kullanılmasıdır.”⁹² Her iki durumda da olay örgüsünün kilidini açan konumdadır. Mektuplar genellikle olayın (aksiyonun) can alıcı yerinde yazıldıklarından olaya canlılık katar. Bireyin iç dünyasını aydınlatmada, bu tekniğin katkısı tartışılmaz düzeydedir.

Mektup, iletişim araçlarının olmadığı tarihî dönemleri anlatan tarihî romanların en önemli iletişim araçlarından biridir. Bu yüzden hemen her tarihî romanın olmazsa olmazıdır.

Tarihî romanlarda mektuplar bazen devletlerarasında bazen bir ordunun içinde emir komuta zinciri dahilinde bazen de iki sevgili tarafından kullanılmıştır. Romanda karşılaşılan mektup, telgraf, emirname, pusula vb. gibi metinler eserin inandırıcılığını artırması bakımından önemlidir.

Romanda anlatılan zamanın tespitinde mektup tekniği, okuyuculara ip ucu vermektedir. Örneğin; Oğuz Özdeş’in romanlarında kişiler arasında telefon kullanılmadan önce mektup tekniğine sık sık başvurulurken telefon kullanılmaya başlandıktan sonra mektup tekniğine nadiren başvurulduğu görülür.

3. 3. MONTAJ TEKNİĞİ

Montaj tekniği, esas itibariyle romanın genel yapısı ve romanın vermek istediği mesajı güçlendirmek, zenginleştirmek gibi amaçlarla kullanılabilir. Alınan metin eğer eserin ruhuna ve dokusuna uygun gelirse okuyucu üzerinde önemli tesirler bırakabilir. “Montaj tekniği, bir romancının, genel kültür bağlamında bir değer ifade eden anonim, bireysel ve hatta ilahi nitelikli bir metni, bir söz veya yazıyı, ‘kalıp hâlinde’ eserinin terkibine belirli bir amaçla katması, kullanması demektir.”⁹³ Bu teknik, aynı zamanda anlatıcının inandırıcılığını artırması açısından önem arz eder.

⁹² Tekin, a.g.e., s. 227.

⁹³ a.g.e., s. 243.

3. 4. OTOBİYOGRAFİK ANLATIM TEKNİĞİ

Otobiyografik anlatım tekniği, roman yazarının kendisi veya ailesiyle ilgili olan gerçek yaşanmışlıklarının tamamen ve kısmen esere aktarılmasıdır. Bunun tespit edilebilmesi için öncelikle yazarın kişisel hayatının, aile hayatının biliniyor olması gerekmektedir. Gerek aile gerekse yazarın şahsi hayatından bazı unsurlar kurgusal metinlerine yansıtabilir. Bir eser, tamamen bu unsurlar çerçevesinde yazılırsa o esere otobiyografik roman denir. Ancak sanatkarın tüm hayatı değil de hayatından bazı sahnelerin kurgusal metinlerde kullanılması eseri otobiyografik unsurlar taşıyan roman haline getirir.

3. 5. GERİYE DÖNÜŞ TEKNİĞİ

Romanda herhangi bir kahraman veya bir olay hakkında yeteri kadar bilgi romanın başında okuyucuya sunulmamış olabilir. Bu durum, okuyucuda merak duygusunun uyandırılması amacıyla uygulanan bir anlatım tekniğidir. Anlatıcı, bahsi geçen kahraman veya olaylarla ilgili bilgileri, okuyucuya gösterme ve onların merakını giderme adına romanın normal akışını keserek geçmişe döner. Bu geri dönüşlerde verilen bilgiler, ilgili bölümlerde kısmi olarak verilebileceği gibi blok hâlinde de verilebilmektedir.

Anlatıda yapılan geriye dönüşler; bir saat, bir gün, iki gün veya birkaç gün öncesi gibi kısa zamanlar için kullanılabileceği gibi daha uzun zaman dilimleri için de kullanılır. Bu teknik, geçmiş ve hâlihazır birleştirilerek okuyucu açısından anlatıyı anlaması ve anlamlandırması adına önemli bir yardımcı unsur olarak görülebilir. Oğuz Özdeş, romanlarında bu tekniği sıklıkla kullanmıştır. Bu teknik için ele alınabilecek örnekler romanın materyal unsurlarından zamanın anlatıldığı bölümde verilmiştir.

3. 6. LEİTMOTİVE TEKNİĞİ

Leitmotive gerek okuyucuya verilecek mesajın hatırlatılması gerekse de tekrarlanacak durum veya ifadenin önemine işaret etmek için kullanılan bir anlatım tekniğidir. “Bir romanda sık sık tekrarlanan söz grubu, herhangi bir dize, yine konu veya kişilerle ilgili olarak tekrarlanan bazı kelimeler de ‘leitmotive’ olarak kabul edilmelidir.”⁹⁴ Bahsi geçecek olan söz grubu gerek romanın gerekse de ana kahramanın vazgeçilmeyecek bir parçası olarak görülebilir.

⁹⁴ a.g.e., s. 252.

3. 7. DİYALOG- İÇ DİYALOG TEKNİĞİ

Roman ve hikâyede kullanılabilen diyalog, iki veya daha fazla kişi arasında gerçekleşen karşılıklı konuşma manasındadır. Roman ve hikâyelerin, birçok yerinde, diyalog sahneleriyle karşılaşılabilir. Oğuz Özdeş'in romanlarında bu tekniğin sık sık kullanıldığı söylenebilir.

3. 8. İÇ ÇÖZÜMLEME TEKNİĞİ

Yazar anlatıcı, roman kişilerini konuştururken, onları anlatırken veya roman kişileri belli durumlarda kendini ifade etmek istedikleri zaman bunlar ya dışa yansıyarak sese ve kelimelere dönüşür ya da kişinin kendi iç dünyasında saklı kalır. İç çözümleme yöntemi ile anlatıcı, romanda araya girerek kişilerin duygu ve düşüncelerini okuyucuya aktarır.

İç çözümleme tekniği kişinin kendi iç dünyasında saklamış olduğu aşk, sevgi, ihtiras, üzüntü, pişmanlık, korku ve merak gibi duygu ve düşünceleri, onun ruhsal boyutunu vermesi açısından büyük önem arz eder.

3. 9. MONOLOG- İÇ MONOLOG TEKNİĞİ

Roman kişilerinin bir olay hakkında kendi bakış açılarını ve görüşlerini açık ettiği yer iç monolog ve iç diyalog tekniğidir. Bu teknikte anlatıcı veya roman kahramanları kendi kendine sorular sorup daha sonra bu sorulara cevap vererek ruhen rahatlama yaşarlar. Bu tür davranış ve tekniklerle her romanda karşılaşılabilir; ancak ben anlatıcının olduğu ve psikolojik durumların ağır bastığı romanlarda iç monolog daha fazladır.

4. OĞUZ ÖZDEŞ'İN POPÜLER ROMANLARI VE SINIFLANDIRILMASI

Oğuz Özdeş'in tüm romanları göz önüne alındığında Oğuz Özdeş'in romanları ve romancılığı -birkaç roman istisna edilecek olursa- üç döneme ayrılabilir. Birincisi tarihî romanlar yazmadan önce popüler aşk romanları kaleme aldığı dönem (1937- 1951), ikincisi tarihî romanlar yazdığı dönem (1957- 1967), üçüncüsü de tarihî romanlarından sonra popüler aşk romanları kaleme aldığı dönem (1968- 1976).

Oğuz Özdeş'in tarihî, aşk ve macera tarzında yazmış olduğu popüler romanları mevcuttur. Bu romanların bazıları kitap olarak basılmışken bazıları ise tefrika olarak çıkmıştır. Tefrika hâlinde yayımlanan romanlardan bir kısmının yazıldığı yılda kitap olarak basıldığı, bazılarının ise yıllar sonra kitap hâline getirildiği, bazılarının ise gazete sayfalarında kaldıkları tespit edilmiştir.

Yazarın romanları aşağıdaki gibi yazılma tarihlerine göre sıralanmak istendiğinde romanların sonunda yazar tarafından atılmış tarihler önemli bir vazife üstlenmiştir. Ancak bazı romanların sonunda bu tarihlere yer verilmediği görülmüştür. Bu durumda aşağıdaki sıralamaya romanın süreli yayındaki tefrikasının bittiği tarih, katkı sağlamıştır. Tefrikası olmayan romanların ise ilk baskıları bu sıralamada önemli vazife görmüştür.

1. **Aşk İstiraptır:** Romanın sonunda 28 Nisan 1937 tarihi yazılıdır; ancak romanın ilk baskısı, 1939 yılında İkbal Kitabevi aracılığıyla yapılır.
2. **Hasret:** Romanın sonunda 27 Birinci teşrin 1939 tarihi yazılıdır; ancak romanın ilk baskısı, 1941 yılında İkbal Kitabevi aracılığıyla yapılır.
3. **Gizlenen İstiraplar:** Romanın sonunda 10 Mart 1940 tarihi yazılıdır; ancak romanın ilk baskısı, 1941 yılında İnkılap Kitabevi aracılığıyla yapılır.
4. **İtiraf:** Romanın sonunda 16 İkinci teşrin 1940 tarihi yazılıdır; ancak roman, ilk olarak 1941 yılında *Tan Gazetesinde* 10 Ekim 1941- 14 Kasım 1941 tarihleri arasında tefrika edilir. 1942 yılında da İnkılap Kitapevi tarafından kitap olarak basılır. 1944 yılında *İkdam Gece Postası* adlı gazetede 23 Eylül 1944- 5 İkinci teşrin 1944 tarihleri arasında **Vicdan Azabı** adıyla tekrar tefrika edilir.
5. **Coşkun Gönüller:** Romanın sonunda Nisan 1941 tarihi yazılıdır; ancak romanın ilk baskısı, 1942 yılında İkbal Kitabevi aracılığıyla yapılır. Eser, 4 yıl sonra 1946 yılında ise *İkdam Gece Postası* adlı gazetede “Gece Postasının Edebî Romanı” başlığı altında **Bir Aşk Rüyası** ismiyle 30 Temmuz 1946- 27 Eylül 1946 tarihleri arasında tefrika edilir.

6. **Uçurum:** Romanın sonunda İkinci teşrin 1941 tarihi yazılıdır; ancak romanın ilk baskısı, 1943 yılında İnkılâp Kitabevi aracılığıyla yapılır. Eser, 1 yıl sonra 1944 yılında *İkdam Gece Postası* adlı gazetede **Mücrim** ismiyle 28 Haziran 1944- 22 Eylül 1944 tarihleri arasında tefrika edilir. Ayrıca 1972 yılında tekrar kitap olarak **Kızım ve Ben** adıyla basılır.
7. **Hülya:** Romanın sonunda Ankara 1942 tarihi yazılıdır; ancak romanın ilk baskısı, 1943 yılında İnkılâp Kitabevi aracılığıyla yapılır. Eser, kitap olarak yayımlandıktan 1 yıl sonra 1944 yılında *İkdam Gece Postası* adlı gazetede aynı isimle 11 Mart 1944- 27 Haziran 1944 tarihleri arasında tefrika edilir.
8. **Cennet Yolu:** Romanın sonunda 24 Mart 1943- 8 Nisan 1943 tarihi yazılıdır ve romanın ilk baskısı, 1943 yılında İnkılâp Kitabevi aracılığıyla yapılır. Eser, kitap olarak yayımlandıktan 2 yıl sonra 1945 yılında *İkdam Gece Postası* adlı gazetede **Fazilet Yolcuları** ismiyle 26 Şubat 1945- 10 Nisan 1945 tarihleri arasında tefrika edilir.
9. **Memnu Meyva:** Romanın sonunda 16 İkinci kanun 1944 tarihi yazılıdır; ancak romanın ilk baskısı, 1944 yılında İnkılâp Kitabevi aracılığıyla yapılır. Eser, kitap olarak yayımlandıktan 6 yıl sonra 1950 yılında *İkdam Gece Postası* adlı gazetede **Mavi Sular** ismiyle 1 Mart 1950- 1 Mayıs 1950 tarihleri arasında tefrika edilir.
10. **Günahkâr Vadim:** Eser, kitap olarak basılmaz ve *İkdam Gece Postası* adlı gazetenin sayfalarında tefrika olarak kalır. Eser, 6 İkinci teşrin 1944- 4 Ocak 1945 tarihleri arasında tefrika edilir.
11. **Aşkın Serabı:** Eser, kitap olarak basılmaz ve *İkdam Gece Postası* adlı gazetenin sayfalarında tefrika olarak kalır. Eser, 5 Ocak 1945- 25 Şubat 1945 tarihleri arasında tefrika edilir.
12. **Kalbimin Güzel Kadınına:** Romanın sonunda 2 Mart 1945 tarihi yazılıdır; ancak romanın ilk baskısı 1945 yılında İnkılâp Kitabevi aracılığıyla basılır. Eser, kitap olarak yayımlandığı aynı yıl *İkdam Gece Postası* adlı gazetede yine **Kalbimin Güzel Kadınına** ismiyle 11 Nisan 1945- 17 Mayıs 1945 tarihleri arasında tefrika edilir. Eser, içeriğine dokunulmadan aynen 1975 yılında **Kadınım** adıyla tekrar yayımlanır.
13. **Ağlayan Kadın:** Romanın sonunda 10 Eylül 1945- Manisa tarihi yazılıdır; ancak romanın ilk baskısı 1966 yılında İtimat Kitabevi aracılığıyla yapılır. Eser, kitap

olarak yayımlanmadan önce *İkdam Gece Postası* adlı gazetede **Ağlayan Kadın** ismiyle 12 Kasım 1945- 18 Ocak 1946 tarihleri arasında tefrika edilir.

14. **Sevmez Olaydım:** Eser, kitap olarak basılmaz ve *İkdam Gece Postası* adlı gazetenin sayfalarında tefrika olarak kalır. Eser, 7 Mart 1948- 30 Nisan 1948 tarihleri arasında tefrika edilir. Romanın yazılma tarihi olarak eserin gazetede son tefrikasının altına atılan 12 Şubat 1946 tarihi gösterilebilir.
15. **Bir Kıza Gönül Verdim:** Eser, kitap olarak basılmaz ve *İkdam Gece Postası* adlı gazetenin sayfalarında tefrika olarak kalır. Eser, 11 Aralık 1946- 7 Şubat 1947 tarihleri arasında tefrika edilir. Romanın yazılma tarihi olarak eserin gazetede son tefrikasının altına atılan 10 Temmuz 1946 tarihi gösterilebilir.
16. **Ilık Rüzgârlar:** Eser, kitap olarak basılmaz ve *İkdam Gece Postası* adlı gazetenin sayfalarında tefrika olarak kalır. Eser, 13 Ağustos 1948- 8 Ekim 1948 tarihleri arasında tefrika edilir. Romanın yazılma tarihi olarak eserin gazetede son tefrikasının altına atılan 5 Şubat 1948 tarihi gösterilebilir.
17. **Gizli Sevda:** Romanın sonunda 27 Ağustos 1948 tarihi yazılıdır; ancak romanın ilk baskısı 1973 yılında Tekin Yayınevi aracılığıyla yapılır. Ancak eser, kitap olarak yayımlanmadan 25 yıl önce *İkdam Gece Postası* adlı gazetede **Bir Seher Vaktiydi** ismiyle 21 Ekim 1948- 26 Aralık 1948 tarihleri arasında tefrika edilir.
18. **Vatan Borcu:** Romanın son tefrikasında Beyazıt, 4 Nisan 1949 tarihi yazılıdır; ancak romanın ilk baskısı 1958 yılında Tekin Yayınevi aracılığıyla yapılır. Eser, kitap olarak yayımlanmadan önce *İkdam Gece Postası* adlı gazetede 1 Temmuz 1949- 18 Aralık 1949 tarihleri arasında **Aşkım Vatana Feda** ismiyle tefrika edilir.
19. **Çölde Açan Zambak:** Romanın sonunda Beyazıt, 30 Haziran 1950 tarihi yazılıdır; ancak romanın ilk baskısı 1964 yılında Ak Kitabevi aracılığıyla yapılır. Eser, kitap olarak yayımlanmadan yıllar önce *İkdam Gece Postası* adlı gazetede **Zambak** ismiyle 27 Kasım 1950- 2 Nisan 1951 tarihleri arasında tefrika edilir.
20. **Şafak Sökerken:** Oğuz Özdeş'in yazdığı tarihî romanlarından ikincisidir. Bu romanın ilk baskısı, Türkiye Basımevi aracılığı ile 1957 yılında yapılır. Daha sonraki basımları ise Türkiye Yayınevi ve Tekin Yayınevi tarafından yapılır.
21. **Dağ Başını Duman Almış:** Oğuz Özdeş'in yazdığı tarihî romanlarından üçüncüsüdür. Bu romanın ilk baskısı, Türkiye Basımevi aracılığı ile 1960 yılında yapılır. Daha sonraki basımları ise Türkiye Yayınevi ve Tekin Yayınevi tarafından yapılacaktır. Eser kitap olarak basılmadan önce *Çocuk Haftası* adlı çocuk mecmuasında 11 Mart 1959- 10 Şubat 1960 tarihleri arasında tefrika edilir.

22. **Gecekondur Rüzgârı:** Romanın sonunda herhangi bir tarih yazmamaktadır. Ancak eserinin ilk baskısı, 1960 yılında Türkiye Yayınevi tarafından yapılır.
23. **Tuna Nehri Akmam Diyor:** Oğuz Özdeş'in yazdığı tarihî romanlarından üçüncüsüdür. Bu romanın ilk baskısı, Türkiye Basımevi aracılığı ile 1962 yılında yapılır. Daha sonraki basımları ise Türkiye Yayınevi ve Tekin Yayınevi tarafından yapılır. Eser kitap olarak basılmadan önce *Çocuk Haftası* adlı çocuk mecmuasında 4 Ocak 1961- 21 Şubat 1962 tarihleri arasında tefrika edilir. Tefrikanın sonunda 8 Aralık 1961 tarihi atılarak romanın yazıldığı tarih, net olarak verilir.
24. **Kartal Başlı Kadirga:** Romanın sonunda 21 Ekim 1962 tarihi yazılıdır; ancak romanın ilk baskısı, 1963 yılında Türkiye Yayınevi aracılığıyla yapılır. Eser, kitap olarak yayımlanmadan yıllar önce *Çocuk Haftası* adlı çocuk mecmuasında aynı isimle 28 Şubat 1962- 26 Aralık 1962 tarihleri arasında tefrika edilir.
25. **Yavuz'un Pençesi:** Romanın sonunda 8 Ağustos 1963 tarihi yazılıdır; ancak romanın ilk baskısı, 1964 yılında Türkiye Yayınevi aracılığıyla yapılır. Eser, kitap olarak yayımlanmadan yıllar önce *Çocuk Haftası* adlı çocuk mecmuasında aynı isimle 9 Ocak 1963- 25 Eylül 1963 tarihleri arasında tefrika edilir.
26. **Oğuz Han:** Romanın sonunda 10 Mayıs 1964 tarihi yazılıdır; ancak romanın ilk baskısı, 1964 yılında Türkiye Yayınevi aracılığıyla yapılır. Eser, kitap olarak yayımlanmadan yıllar önce *Çocuk Haftası* adlı çocuk mecmuasında aynı isimle 2 Ekim 1963- 10 Haziran 1964 tarihleri arasında tefrika edilir.
27. **Karapençe:** Eser, 5 kitaplık bir seri hâlinde yayımlanır. Serinin ilk kitabı, Türkiye Basımevi tarafından 1965 yılında basılır. Eserin sonunda verilen 14 Nisan 1965 tarihi, eserin yazılma tarihini belirleme için önemlidir.
28. **Karapençe Estergon'da:** Eser, 5 kitaplık bir seri hâlinde yayımlanır. Serinin ikinci kitabı, Türkiye Basımevi tarafından 1966 yılında basılır. Eserin sonunda verilen 14 Mart 1966 tarihi, eserin yazılma tarihini belirleme için önemlidir.
29. **Karapençe'nin İntikamı:** Eser, 5 kitaplık bir seri hâlinde yayımlanır. Serinin üçüncü kitabı, Türkiye Basımevi tarafından 1966 yılında basılır. Eserin sonunda herhangi bir tarihe yer verilmemiştir.
30. **Karapençe Voyvoda'ya Karşı:** Eser, 5 kitaplık bir seri hâlinde yayımlanır. Serinin dördüncü kitabı, Türkiye Basımevi tarafından 1967 yılında basılır. Eserin sonunda verilen 18 Aralık 1966 tarihi, eserin yazılma tarihini belirleme için önemlidir.

31. **Karapence'nin Oğlu:** Eser, 5 kitaplık bir seri hâlinde yayımlanır. Serinin son kitabı, Türkiye Basımevi tarafından 1967 yılında basılır. Eserin sonunda verilen 14 Ağustos 1967 tarihi, eserin yazılma tarihini belirleme için önemlidir.
32. **Liseli Bir Kız Sevdim:** Romanın sonunda herhangi bir tarih yazmamaktadır. Ancak eserinin ilk baskısı, 1968 yılında Tekin Yayınevi tarafından yapılır.
33. **Şebnem:** Romanın sonunda herhangi bir tarih yazmamaktadır. Ancak eserinin ilk baskısı 1970 yılında Tekin Yayınevi tarafından yapılır. Eser, kitap olarak yayımlanmadan 2 yıl önce *Yeni İstanbul* adlı gazetede **Şebnem** ismiyle 8 Ocak 1968- 8 Temmuz 1968 tarihleri arasında tefrika edilir. Romanın yazılma tarihi olarak eserin gazetedeki son tefrikasının bulunduğu 8 Temmuz 1968 tarihi gösterilebilir.
34. **Aşka Susayan Dudaklar:** Romanın sonunda herhangi bir tarih yazmamaktadır. Ancak eserinin ilk baskısı, 1970 yılında İtimat Kitabevi tarafından yapılır. Eser, kitap olarak yayımlanmadan 1 yıl önce *Yeni İstanbul* adlı gazetede **Aşka Susayan Dudaklar** ismiyle 5 Nisan 1969- 14 Temmuz 1969 tarihleri arasında tefrika edilir. Romanın yazılma tarihi olarak eserin gazetedeki son tefrikasının bulunduğu 14 Temmuz 1969 tarihi gösterilebilir.
35. **Reyhan Aşka Dönüş:** Romanın sonunda herhangi bir tarih yazmamaktadır. Ancak eserinin ilk baskısı, 1970 yılında Tekin Yayınevi tarafından yapılır. Eser, kitap olarak yayımlandığı yıl, *Yeni İstanbul* adlı gazetede **Reyhan Aşka Dönüş** ismiyle 1 Ekim 1969- 10 Ocak 1970 tarihleri arasında tefrika edilir. Romanın yazılma tarihi olarak eserin gazetedeki son tefrikasının bulunduğu 10 Ocak 1970 tarihi gösterilebilir.
36. **Kader:** Romanın sonunda herhangi bir tarih yazmamaktadır. Ancak eserinin ilk baskısı, 1975 yılında Tekin Yayınevi tarafından yapılır. Eser, kitap olarak yayımlanmadan 5 yıl önce, *Yeni İstanbul* adlı gazetede **Bir Tutam Aşk** ismiyle 3 Mayıs 1970- 30 Ağustos 1970 tarihleri arasında tefrika edilir. Romanın yazılma tarihi olarak eserin gazetedeki son tefrikasının bulunduğu 30 Ağustos 1970 tarihi gösterilebilir.
37. **Yerdeki Bulutlar:** Romanın sonunda herhangi bir tarih yazmamaktadır. Ancak eserinin ilk baskısı, 1971 yılında Tekin Yayınevi tarafından yapılır.
38. **Dertli Kadınlar:** Romanın sonunda herhangi bir tarih yazmamaktadır. Ancak eserinin ilk baskısı, 1972 yılında Tekin Yayınevi tarafından yapılır.

39. **Duygulu Yıllar:** Romanın sonunda herhangi bir tarih yazmamaktadır. Ancak eserinin ilk baskısı, 1972 yılında Ak Kitabevi tarafından yapılır.
40. **Herkesten Uzak:** Romanın sonunda herhangi bir tarih yazmamaktadır. Ancak eserinin ilk baskısı, 1973 yılında Tekin Yayınevi tarafından yapılır.
41. **Gölmeyi Unutanlar:** Romanın sonunda herhangi bir tarih yazmamaktadır. Ancak eserinin ilk baskısı, 1974 yılında Tekin Yayınevi tarafından yapılır.
42. **Kıbrıs Kanı:** Romanın sonunda herhangi bir tarih yazmamaktadır. Ancak eserinin ilk baskısı, 1974 yılında Tekin Yayınevi tarafından yapılır.
43. **Gurbet:** Romanın sonunda herhangi bir tarih yazmamaktadır. Ancak eserinin ilk baskısı, 1977 yılında Tekin Yayınevi tarafından yapılır. Eser, kitap olarak yayımlanmadan 1 yıl önce, *Yeni İstanbul* adlı gazetede **Gurbet** ismiyle 5 Nisan 1976- 20 Aralık 1976 tarihleri arasında tefrika edilir. Romanın yazılma tarihi olarak eserin gazetede son tefrikasının bulunduğu 20 Aralık 1976 tarihi gösterilebilir.
44. **Şeyh Şamil:** Romanın sonunda herhangi bir tarih yazmamaktadır. Ancak eserinin ilk baskısı, 1977 yılında Tekin Yayınevi tarafından yapılır.

4. 1. TARİHÎ ROMAN

4. 1. 1. Popüler Tarihî Roman ve Özellikleri

Bir romanın tarihî roman olarak değerlendirilmesinin şartı, tarihî bir olayı romanın temeline koymuş olmasıdır. Ancak bu olay, tarihî romanlarda aynen aktarılmaz, aktarıcı onu hayal gücüne, dünya görüşüne, edebî ve kültürel birikimine göre yeniden kurgulayarak sanatsal bir tarzda aktarır. Olaylar tarihi bir zemine dayanırken şahıslar tarihî veya hayalî özellikler taşıyabilir.

Tarih, romancının üzerine bina yapabileceği bir temel görevi görür. Fethi Naci, “Bunun için ‘tarihî roman’ yerine ‘tarihten söz açan roman’ ifadesini kullanır ve ona göre “romancı araştırmalar yapabilir, topladığı belgelerden yararlanabilir ama sıra yazmaya gelince işinin tarihi yazmak değil roman yazmak olduğunu unutmamak zorundadır.”⁹⁵

Tarihî roman kavramı birçok akademisyen ve araştırmacı yazar tarafından tanımlanmıştır. Bu tanımlardan bazıları tarihî romanın özelliklerini tam olarak yansıtamazken bazı tanımlar ise tarihî roman kavramını karşılamakta başarılıdır denilebilir.

⁹⁵ Fethi Naci, “Romancının İşi Tarih değil Roman Yazmaktır”, **Hürriyet Gösteri**, Nisan- Mayıs 1997, S. 197- 198, s. 58.

Örneğin; Mustafa Nihat Özön'ün **Türkçede Roman** adlı eserinde verilen tarihî roman tanımında şu ifadeler kullanılmıştır: “Geçmiş yıllarda oluyormuş gibi birtakım olaylar icat etmek, bu olaylara çerçeve olarak bir çağın olaylarını ve yaşayışlarını vererek hayalî kahramanlara gerçek süsü vermek, böylelikle tarih ve romanın ayrı ayrı uyandıracağı ilgiyi sağlamak demek olan tarihî roman; romantizmin meydana getirip usul, kural ve geleneğini kurduğu bir çeşittir.”⁹⁶ Verilen tanımda olayların icat edildiği, kahramanların ise tamamen hayalî olduğu verilmiştir. Ancak tarihî romanda hem olaylar hem de kişiler tarihî bir gerçekliğe dayanarak kurgulanabilirler. Yani tamamen hayalî değildirler. Nurullah Çetin, **Roman Çözümleme Yöntemi** adlı eserinde tarihî romanın tamamen kurgu olmama özelliğine değinir: “Tarihî roman; geçmişte belli bir zaman diliminde olup bitmiş olayların, yaşantıların, belirgin dönemlerin, önemli kişilerin hayat hikâyelerinin, tarihî gerçeklere bağlı kalınarak romancı muhayyilesinde zenginleştirilip yeniden üretildiği metindir.”⁹⁷ Benzer bir tanım tarihî romanlar üzerine doktora çalışması yapmış Hülya Argunşah tarafından da yapılmıştır: “Tarihî roman, temelleri maziye dayanan, yani başlangıcı ve sonucu geçmiş zaman içinde gerçekleşmiş olan hadiselerin, devirlerin ve bu devirde yaşamış kahramanların hayat hikâyelerinin edebî ölçüler içerisinde yeniden inşa edilmesidir.”⁹⁸ Kısaca şöyle söylenebilir ki tarihî roman geçmişe dayanarak geleceğe yön veren kurgusal bir metindir.

Akademisyenler tarafından yapılan bu tanımlara tarihî roman yazarlarının bu türe bakış açısı da eklenebilir. Tarihî roman türünün özellikle halka tarihi öğretmek amacıyla yazıldığını söyleyen, kendisi de tarihî roman yazarlarından olan İskender Fahrettin Sertelli, bu durumu şöyle ifade eder: “Halkımızda tarihe karşı sevgi yaratmak gayesiyle yazılan bu eserlerin şüphe yok ki çok ve inkâr kabul etmez faydaları vardır. Herkesin bütün tarihî devirleri tarih kitaplarından takip etmesine imkân yoktur. Fakat herhangi bir tarihî devrin en mühim vakalarını bütün eşhasıyla beraber canlandırarak içine de şöyle bir aşk macerası da koyuveren muharririn muvaffakiyetle yazılmış bir romanı muhakkaktır ki ciltlerle tarih kitabı okumaktan çok daha büyük bir zevk ve merakla okunur ve okunmalıdır.”⁹⁹ Aynı

⁹⁶ Özön, a.g.e., s. 28.

⁹⁷ Nurullah Çetin, **Roman Çözümleme Yöntemi**, Öncü Kitap, 9. Basım, Ankara 2009, s. 220.

⁹⁸ Hülya Argunşah, **Türk Edebiyatında Tarihî Roman (Türk Tarihi İle İlgili)**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), 1990, Marmara Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, s. 7.

⁹⁹ İskender Fahrettin Sertelli, “Tarihî Romancılık”, **Gündüz**, 15 Şubat 1937, S. 11, s. 259

düşüncelere sahip olan Ahmet Yılmaz Boyunağa da tarihî roman yazmadaki tek amacının milli tarihimizi tam olarak tanıtmak olduğunu söylemiştir.¹⁰⁰

Tarihî roman bir romandır, kurgudur. Tarih kitabından beklenen bilgiler kesinlikle bu eserlerden beklenemez. Tarihî romanlarda tarihi yapan insanların kahramanlıkları yanında sıradan insanlara has olan aşk, nefret, ihtiras, kıskançlık gibi özellikleri sınırlı da olsa verilir. Bu özellikler genel olarak yazarın kurgu becerisine dayanır. Bu kurgu, okuyucunun gözünde yavan olan tarihi okunur bir hale getirecek bir unsurdur.

Tarihin tarihî romanlarda yeniden inşa edilmesi, yazarların dünyaya bakış açılarına, genel kültür düzeylerine, seçmiş olduğu tarih sayfalarına, tarihe karşı olumlu veya olumsuz tavırlarına, ideolojilerine göre şekillenebilir. Bu durum tarihî roman yazarlarının tarihi yorumladıkları, tarihin boşluklarını kurguyla doldurdukları ve tarihe karşı sübjektif bir şekilde yaklaştıklarını gösterir. Burada yazarın konu bakımından ne söylediğinden ziyade bu konuyu nasıl söylediği ön plana çıkar.

Tarihî romandaki gerçeklik- kurgu konusu ve yazarın romana etkisi hakkında Şerif Aktaş, yazarın bakış açısının ve mizacının önemli olduğu kanaatindedir: “Roman ve hikâyelerde, her ne kadar tarihî gerçeğin aksettirildiği iddia edilirse de bu eserler mahiyet itibariyle tarihî zamanda yapılan bir bozulmanın mekân ve şahıs kadrosunda gerçekleştirilen bir seçimin mahsulü olduklarından, yaşanmış hadiselerin belirli bir mizaç ve düşünce aracılığıyla yorumundan ibarettir. Yani, belli bir bakış açısından, konu aldıkları hadiseye vücut veren düşünce tarzını, bilgi ve tecrübe birikimini duygu yoğunluğuyla birlikte gözler önüne sererler.”¹⁰¹ Benzer düşüncelere sahip olan Sadık Tural ise bu konuyla ilgili şunları söyler: “Tarih romancısı, vesikanın ortaya koyduğu malzemeyi önce öğrenir; sonra kendisine tesir eden unsurlar arasında seçmeler, ayıklamalar yapar, daha sonra da edebî yaratmanın sihri ile onlara can verir.”¹⁰² Bahsi geçen bu duruma aynı tarihî dönemi konu edinmiş iki farklı yazarın birbirinden farklı bakış açılarıyla eserler ortaya sunması örnek olarak verilebilir. Tarık Buğra’nın **Osmancık** adlı eseri ile Kemal Tahir’in **Devlet Ana’sı**, ikisi de Osmanlı Devleti’nin kuruluş macerasını ele almaktadır. Ancak yazarların dünyaya bakış açıları romanlarda kullanılan kişi ve bu kişilere karşı takınılan tutum birbirinden farklılık arz eder. Hilmi Yavuz, bu durumu, tarihî roman ancak belli bir

¹⁰⁰ M. Halistin Kukul, “Tarihî Romancımız A. Yılmaz Boyunağa ile Sohbet”, **Türk Edebiyatı**, Nisan 1993, S. 234, s. 64.

¹⁰¹ Şerif Aktaş, “Kurtuluş Savaşını Yapan İki İnsan Tipinin Hikâyesi: Küçük Ağa”, **Milli Kültür**, S. 12, Aralık 1983, s. 12- 14.

¹⁰² Sadık Tural, **Zamanın Elinden Tutmak**, Yeni Avrasya Yayınları, 4. Baskı, 2003, Ankara, s. 211.

tasarımdan yola çıkılarak yazılır. Bu da yazarın ideolojik ve sınıfsal konumudur, cümlesiyle açıklar.¹⁰³

Tarihî romanın özelliğini ve tanımını veren Şaban Sağlık, edebî nitelik taşıyan tarihî romanlarla popüler tarzda yazılan tarihî roman arasındaki farka değinir: “Belirli bir felsefi ya da ideolojik görüşe dayanmak, tarihi bilgiye sahip olmak ve en önemlisi güçlü roman bilgisi ve birikimiyle iyi bir romancı olmak gibi şartları taşıyan yazarların yazdıkları bir edebî tarihî romanlar vardır. Bir de konularını tarihî olay ve kişilerden almakla birlikte bu konuyu aşk, cinsellik, entrika, macera ve taht kavgası gibi öğelerle işleyen ‘tarihî popüler romanlar’ vardır.”¹⁰⁴ Popüler tarihî romanlar tarihî bilgiyi vermeyi değil geçmişe karşı merak ve hayranlık uyandırmayı, millî kahramanları tanıtmayı amaçlar.

Türk edebiyatı popüler romancılığının en önemli şubelerinden biri tarihî romancılıktır. Hatta “edebiyatımız ve milli kültürümüz içinde çok mühim bir yere sahiptir.”¹⁰⁵ Popüler romanın daha önce verilen özellikleri popüler tarihî romanlar için de geçerlidir; ancak halk tarafından diğer popüler roman çeşitlerine göre daha fazla tercih edilmesinin sebebi olarak popüler tarihî romanın belli başlı özellikleri şu şekilde gösterilebilir:

- Olay örgüsü, şahıs ve zaman, mekân gibi romanın materyal unsurları bakımından basit bir kurguya sahip olduğundan okunması zihni bir yorgunluk gerektirmez.
- Olaylar kuru bir tarih şeklinde verilmez. Okuyucuya merak aşılayıp onu uyanık tutacak kurgusal yollar denenir.
- Aşk ve macera gibi unsurlarla birlikte verilen tarihî romanlar, üslup bakımından genellikle hamasi ve destansı bir tarz belirler.
- Her seviyedeki ferdin ortak kültür ve mirasını yansıttığından dolayı okuyucu açısından fazladan bir bilgi birikimine ihtiyaç duymaz.
- Popüler tarzda kaleme alındığından dolayı yazarı tarafından fayda prensibine dikkat edilerek bilgi vermeyi, halkı eğitmeyi amaçlayıp didaktik bir şekilde yazılabilir.
- Tarihten ders çıkararak genç nesillere millet ve tarih şuuru vermeyi, onlarda bir alt yapı oluşturarak tarihe ısındırmayı amaçlar.

¹⁰³ Hilmi Yavuz, “Tarihî Roman Ancak Belli Bir Tasarımdan Yola Çıkılarak Yazılabilir”, **Hürriyet Gösteri**, Nisan- Mayıs 1997, S. 197- 198, s. 69.

¹⁰⁴ Sağlık, a.g.e., s. 141.

¹⁰⁵ M. Halistin Kukul, “Tarihî Romancımız A. Yılmaz Boyunağa ile Sohbet”, **Türk Edebiyatı**, Nisan 1993, S. 234, s. 64.

- Her insanda olan tarihe, tarihin güzel anlarına dönme ve bugünden kaçıp tarihe sığınma arzusunu karşılar.

- Büyük bir tarihî maziye sahip olmamız dolayısıyla gerek konuda gerekse de kurguda malzeme açısından yazar için de bir kolaylık söz konusudur.

Popüler tarihî romanlar bahsi geçen bu özelliklerinden dolayı halk tarafından genel olarak ilgiyle karşılanmış bir roman türüdür.

Şaban Sağlık, popüler tarihî romanların iki şablon üzerinde kaleme alındığını söyler. Bunlardan birincisi taht mücadelelerini ele alan tarihî popüler romanlardır. Bunlar da kendi içerisinde maddelere ayrılabilir:

“1- Tahtın asıl sahibi ya sürgündedir ya tutukludur ya da öldürülmüştür. Eğer öldürülmüşse, yerine geçecek oğlu, onu sevenler tarafından saklanır ve korunur. Koruyan kişilerin başında ünlü bir silahşor bulunur. 2- Tahta zorbaca çıkan hükümdar, etrafına korku salıp, zulüm ve korkuyla iktidarını sürdürmeye çalışır. Bu aşamada ülkede baskı, korku ve zulümler hâkimdir. 3- Tahtın asıl sahibi kendisine yardım edenlerle birlikte mücadeleye başlar. Zorba hükümdarın kuvvetleri ile tahtın asıl sahibine bağlı -sayısı az- kuvvetler sürekli çarpışırlar. Tahtın asıl sahibinin adamları değişik kılık ve kıyafetlerle hükümdarın sarayına girip, burada çeşitli entrikalar çevirirler. Casusluk, aşk, macera ve kavgalar bu aşamada doruktadır. Silahşor bu aşamada etkin bir rol oynar. 4- Zorba hükümdar yenilip ülkeyi terk eder. Terk etmezse ya tutuklanır ya da öldürülür. Tahtın asıl sahibi gelip ülkenin başına geçer; memlekete adalet getirir, roman da bu aşamada biter.”¹⁰⁶

Popüler tarihî romanın şablonlarından ikincisi ise tarihte gerçekte yaşamış veya hayalî bir kahramanı (silahşor, akıncı) öne çıkaran romanlardır. Bunlar da kurgu bakımından şu şekilde sınıflandırılabilir:

“1- Kahramanın mücadele ettiği ve herkesçe takdir edildiği düzlem; 2- Kahramanın düşmanın eline esir düştüğü ve işkenceye maruz kaldığı düzlem; 3- Kahramanın bir şekilde kurtulduğu ve intikamını aldığı düzlem”¹⁰⁷

Oğuz Özdeş’in kaleme almış olduğu tarihî romanları olan **Şafak Sökerken, Vatan Borcu, Dağ Başını Duman Almış, Tuna Nehri Akmam Diyor, Kartal Başlı Kadırğa, Oğuz Han, Yavuz’un Pençesi, Karapençe** serisi, **Kıbrıs Kanı** ve **Şeyh Şamil** verilen bu şablonlardan tam olarak ikincisine uygundur. Bu romanlarda gerçek tarihî bilgiler, aşk ve

¹⁰⁶ Sağlık, a.g.e., s. 141.

¹⁰⁷ a.g.e., s. 141- 142.

macera ile süslenerek verilirken Türk milleti ve dost milletler yüceltilir; ancak düşman konumunda bulunan milletler daima yerilir. Romanların tamamının sonucunda popüler romanın özelliği olan iyilerin mükâfatlandırılması, kötülerin ise cezalandırılması söz konusudur.

Tarihî romanın seyrine bakılacak olursa Fransız ihtilaliyle birlikte romanın bir alt dalı olarak edebiyat çevrelerince kullanılmaya başlandığı görülür. Tarihî romanın ilk olarak amacı, tarihin güzel sayfalarına dönerek oradan halkın hoşuna gidebilecek, halkta milli duyguları uyandırıp birlik ve bütünlüğün sağlanmasına faydalı olabilecek, özellikle de gençlerde milli duyguların oluşmasına ortam hazırlayacak bir alt yapı oluşturmaktır. İhtilalle birlikte orta ve uzun vadede birçok ulus devletinin meydana gelmesi, bu uluslar için tarih bilincinin gelişmesini de zorunlu bir hale getirmiştir. Bu duruma en çok yardımcı olacak unsurlardan biri olarak tarihî romanların uygun olduğu zamanla anlaşılmıştır. Çünkü “tarihî roman, milliyetçiliğin, milli devlet ve milli beka fikrinin kuvvetlendiği, düşman güçlerinin hissedildiği devirlerin ürünleridir.”¹⁰⁸ İdealize edilmiş milli kahramanlar, ulusların tarihî romanlarında boy göstererek halkın tarih ve millet bilincinin oluşmasına katkı sağlamışlardır.

Batıda tarihî romanın ilk temsilcisi olarak **Waverley**’in yazarı İskoçyalı romancı Walter Scott (1771- 1832) kabul edilir. 1814’te yayımlanmış olduğu bu eserden sonra Batı’da tarihî roman tarzında kaleme alınan eserler rağbet görür bir hal almıştır. Scott’ın bu eserden sonra **Kırmızı Eldivenli Şövalye**, *Ivanhoe*, *The Talesman* gibi keleme aldığı romanları da tarihî roman çerçevesinde değerlendirilir.

Türk edebiyatında tarihî roman ihtiyacı yüzyıllar boyunca sözlü edebiyat ürünleri tarafından karşılanmıştır. Özellikle destanlar, menkıbeler ve efsaneler halkta milli bilincin oluşması noktasında tarihî romanların vazifesini görmüştür. Tarihî roman Türk edebiyatına ilk olarak çevirilerle özellikle de Alexandre Dumas Père’den **Monte Cristo** ile **Üç Silahşor** adlı eserlerin çevirileriyle girmiştir. Alexandre Dumas Père’nin yazmış olduğu tarihî romanlar, Dünya edebiyatında sanatsal gerçekçi romanlardan zaman zaman uzaklaşarak tarihî serüven romanlarının ve popülist tarihî roman türünün ilk örneklerini oluşturur. Türk roman okuru roman kurgusu içerisinde tarih ve serüvenin kaynaşmasını benimsemiş ve Türk edebiyatında başlangıçtan günümüze kadar tarih romanları en fazla

¹⁰⁸ Tural, a.g.e., s. 214.

okunan ve sevilen bir roman türü olarak yerini almıştır.¹⁰⁹ Türk edebiyatında tarihî roman yazarları hiçbir zaman konu sıkıntısı çekmemişlerdir. Bu durumun en önemli sebeplerinden biri zaferlerle ve altın sayfalarla dolu olan şanlı bir tarihe sahip olmamızdır. Yazarlar bu popüler tarihî romanların okur kitlesini artırmak için meydana gelmiş olan olayları kendi bakış açısından geçirerek ve bunların kurgusuna aşk ve macera gibi unsurları ekleyerek daha geniş bir halk kitlesine ulaşmasını sağlamışlardır.

Türk edebiyatında tarihî roman ilk olarak çevirilerle kendini gösterdikten sonra Ahmet Mithat Efendi'nin Letâif-i Rivâyât serisinden çıkan **Yeniçeriler**; romanları arasında bulunan **Süleyman Muslî**, **Arnavutlar ve Solyotlar** ile Namık Kemal'in **Cezmi** adlı eserleriyle telif tarihî romanlar vermeye başlanır. Tanzimat, Milli edebiyat ve Cumhuriyet edebiyatı dönemleriyle birlikte gerek İslamiyet öncesi gerekse de İslamiyet'in kabulü sonrası Türk devletlerinin altın sayfalarına dönülmüş, bu suretle toplumda tarih bilinci, tarih sevgisi, milliyetçilik kültürü oluşturularak birlik ve beraberliğin tesis edilmesi amaçlanmıştır.

Türk edebiyatında Ahmet Mithat Efendi'yle başlayan tarihî roman türünde 1950'lere kadar seksen civarında eser verilmiştir.¹¹⁰ Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte ortaya atılmış Türk tarih tezi düşüncesi doğrultusunda Türklük bilincini sağlamlaştırmak ve Türk kültürünün kökenlerini tanıtmak amacıyla İskender Fahrettin Sertelli, Nihal Atsız, Müfide Ferit Tek gibi isimler, İslâmiyet öncesi Türk tarihini, romanlarında ideolojik bir şekilde işlemişlerdir. Cumhuriyet dönemi yazarlarından olan Ahmet Cemil Akıncı, Sermet Muhtar Alus, Ahmet Refik Altınay, Yusuf Ziya Bahadınlı, Yavuz Bahadıroğlu, Barbaros Baykara, Yılmaz Boyunağa, Bekir Büyükarkın, Saadettin Çulcu, Zuhuri Danışman, Cavit Ersen, Kadircan Kafı, Reşat Ekrem Koçu, Muharrem Zeki Korgunal, Abdullah Ziya Kozanoğlu, Oğuz Özdeş, Murat Sertoğlu, Sevda Sezer, Ziya Şakir, Enver Behnan Şapolyo, M. Turhan Tan, Nizamettin Nazif Tepedenlioğlu, Feridun Fazıl Tülbentçi, Ragıp Şevki Yeşim ve Selâmi Münir Yurdatap gibi yazarlar ise popüler tarzda tarihî romanlar kaleme alarak bu romanları aşk ve macera unsurlarıyla da süslemişlerdir.¹¹¹ Bahsi geçen tarihî roman yazarları eserlerini genel itibariyle 1930 ile 1960 tarihleri arasında ve popülist bir tarzda vermişlerdir. Bu romanlar, bahsi geçen dönemde toplum tarafından sürekli artan bir ilgiyle karşılanmıştır.

¹⁰⁹ S. Dilek Yalçın- Çelik, **Yeni Tarihseleçilik Kuramı ve Türk Edebiyatında Postmodern Tarih Romanları**, Akçağ Yayınları, 2005, s. 60.

¹¹⁰ Zeki Taştan, **Türk Edebiyatında Tarihî Roman** (Türk Tarihi İle İlgili, 1871– 1950), (Yayımlanmamış Doktora Tezi), 2000, İstanbul Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

¹¹¹ Çelik, a.g.e., s. 67, 68, 69.

“1960’lı yıllarda yayımlanan Devlet Ana ile tarihî roman, bu popüler edebiyata uygun yapısından uzaklaşarak ideolojik bir boyut kazanır. Kemal Tahir, Osmanlı İmparatorluğunun kuruluş yıllarını anlattığı bu romanıyla Türk edebiyatında tarihî romanın canlanmasına yol açmıştır. Ancak özellikle 1960’ların ikinci yarısından itibaren toplumsal içerikli romanların yazılmaya ve daha çok ilgi görmeye başlaması tarihî roman türünü bir müddet suskunluğa itmiştir.”¹¹² Bu suskunluktan sonra, “Türk romanında tarih- roman ilişkisini ele alan hemen hemen bütün çalışmaların üzerinde birleştiği bir konu da 80’li yıllardan sonra tarihî roman sayısında görülen artıştır.”¹¹³ 1990’lı yıllara hatta 2000’li yıllara gelindiğinde tarihî roman sayısında ciddi artışların olduğu gözlemlenmiştir. Bu dönemlerle ilgili söylenebilecek bir nokta da şudur ki romanlar genel itibariyle Osmanlı Devleti dönemlerini ele almıştır. Türk Edebiyatında özellikle 1980’li ve 90’lı yıllarla birlikte postmodern romanın etkisiyle tarihî romanların ilk dönemlerinde kullanılan ötekileştirme anlayışı yerini tarihe karşı farklı bakış açılarını verme anlayışına bırakmaya başlamıştır. Postmodern anlayışla birlikte metinlerarasılık tekniği kullanılarak tarihî romanlarda seyahatnameler, vakayinameler, tarih kitapları, efsaneler, menkıbeler, masal motifleri ve felsefi metinler hareket noktası olmaya başlar. Yine postmodern anlayışla birlikte kullanılan üst kurmaca ile tarihî romanlarda üst üste binmiş zamanlar ve üst üste binmiş öyküler birlikte verilebilirken birbirinden farklı anlatıcılar da kullanılmıştır.

Sonuç olarak tarihî roman kavramı, baştan günümüze kadar tarihî roman, popüler tarihî roman, biyografi tarzında tarihî roman, ideolojik tarihî romanlar, modern tarihî romanlar ve postmodern tarihî romanlar şeklinde okurun karşısına çıkarak değişimlere açık olduğunu göstermiştir.

4. 1. 2. Oğuz Özdeş’in Tarihî Romanları

Oğuz Özdeş, ilk kez 1949’de tarihî roman yazmaya başlar. **Aşkım Vatana Feda** ismiyle tefrika edilen bu eser, daha sonra **Vatan Borcu** ismiyle kitaplaştırılır. Özdeş, tarihî romanlarını, tarihe mal olmuş kahramanların kişiliklerine ve tarihî gerçeklere dayanarak, milli duygularımıza önem vererek yazar.

İlk baskıları göz önüne alınarak şöyle bir sıralama yapılabilir:

1. Şafak Sökerken- 1957

¹¹² Hülya Argunşah, “Tarihî Romanda Postmodern Arayışlar”, **İlmî Araştırmalar**, İstanbul, 2002, S. 14, s. 19.

¹¹³ Bahriye Çeri, “Cumhuriyet Romanında Osmanlı Tarihinin Kurgulanışı”, **Tarih ve Toplum**, 2000, C. 33, S. 198, s. 19.

2. Vatan Borcu- 1958
3. Dağ Başını Duman Almış- 1960
4. Tuna Nehri Akmam Diyor- 1962
5. Kartal Başlı Kadirga- 1963
6. Oğuz Han- 1964
7. Yavuz'un Pençesi- 1964
8. Karapençe- 1965
9. Karapençe Estergon'da- 1966
10. Karapençe'nin İntikamı- 1966
11. Karapençe Voyvoda'ya Karşı- 1967
12. Karapençe'nin Oğlu- 1967
13. Kıbrıs Kanı- 1974
14. Şeyh Şamil- 1977

Bu sıralamada şunu belirtmek gerekir ki Oğuz Özdeş'in tefrika olarak ilk çıkan tarihî romanı **Vatan Borcu**'dur. (Aşkım Vatana Feda ismiyle tefrika edilir.) Ancak bu eser, **Şafak Sökerken** adlı eserden sonra kitap olarak basılır. Bu yüzden sıralamaya **Şafak Sökerken** adlı eserle başlanır. Oğuz Özdeş'in tarihî romanlarının tamamı kitap olarak basılır. Bunlardan ilk olarak tefrika hâlinde çıkan ardından kitap olarak basılan eserler şu şekilde sıralanabilir:

1. Aşkım Vatana Feda (1 Temmuz 1949- 18 Aralık 1949).
Vatan Borcu adıyla daha sonra kitap olarak basılmıştır (1958).
2. Dağ Başını Duman Almış (11 Mart 1959- 10 Şubat 1960).
3. Tuna Nehri Akmam Diyor (4 Ocak 1961- 21 Şubat 1962).
4. Kartal Başlı Kadirga (28 Şubat 1962- 26 Aralık 1962).
5. Yavuz'un Pençesi (9 Ocak 1963- 25 Eylül 1963).
6. Oğuz Han (2 Ekim 1963- 10 Haziran 1964).
7. Karapençe (12 Ağustos 1964- 14 Ekim 1964).

Popüler tarzda romanlar kaleme alan Oğuz Özdeş'in tarihî roman tarzında yazdığı toplamda 14 romanı vardır. Bu romanların yarısı ilk olarak tefrika edilip daha sonra kitap olarak basılırken diğer yarısı doğrudan kitap olarak yayımlanır. Romanların birçoğu kendi döneminde ses getiren, çokça baskı yapan eserlerdir.

4. 2. AŞK VE MACERA ROMANLARI

4. 2. 1. Popüler Aşk Romanı ve Özellikleri

Popüler romanın en önemli ayaklarından biri tarihî roman, diğeri de aşk romanıdır. Aşkın tarifi birçok defa yapılmış ve bu kavramı herkes kendine göre yorumlamıştır; ancak aşk romanlarında kullanılabilecek ve aşk romanlarına yakılabilecek ideal bir aşk tarifi için şu tanım verilebilir: “İki insanın son derece özel, içten ve tutkulu bağlılığı, aşk; göksel, kutsal ve mahrem sınırlarla ayrılmış özel bir dünyada yaşandığı için onun yeryüzündeki kirli hesaplarla, pazarlıklarla ilişkisi yokmuş gibi görünür. Aşk insanın en masum, en özverili, en tutkulu, en çocuksu hâlidir bir bakıma. Kadınla erkeğin dış dünyanın bittiği yerde başlayan özel kalelerinde en dolaysız temasla, en arınmış tutkuyla düştükleri vecdin akdidir.”¹¹⁴

Popüler aşk romanlarının amacı, “gerçek dünya, gerçek hayatlar, gerçek sorunlarla yüzleşmek yerine yapay ve sanal dünyalar kurarak, idealize edilmiş, yüceltilmiş, hayalî, efsanevi aşk ve kahramanlık hikâyeleri uydurarak hoşça vakit geçirtmek ve eğlendirmektir.”¹¹⁵ Bu amaç çerçevesinde popüler romanlar; dönemin ve toplumun ihtiyaç ve beklentilerine, dünyaya bakış açılarına göre şekillenmektedir. Eserlerin yazılış amacına göre de roman kahramanlarına belli başlı özellikler verilmektedirler. Popüler aşk romanları; “idealize edilmiş kahramanlarıyla, bildik dünyadan biraz uzak bir dünyada geçen ve bir aşk ilişkisinin ağır bastığı bir öyküyü anlatan ve dolayısıyla gerçekçi olmayan bir anlatı türü(dür).”¹¹⁶ denilebilir.

Popüler aşk romanları, Türk edebiyatında belli bir dönem çok ses getirmiş, yazarı ve okuyucusu çok fazla olan bir roman türüdür. Bu roman türünün Türk edebiyatında en çok tanınan sanatkarları şunlardır: Burhan Cahit Morkaya, Esat Mahmut Karakurt, Cahit Uçuk, Güzide Sabri, Oğuz Özdeş, Raif Necdet, Mebrure Koray, Şukufe Nihal, Kerime Nadir ve Muazzez Tahsin.

Popüler aşk romanları genel itibariyle tekrarlanan bir olay örgüsüne sahiptir. Olayların ve maceranın başlaması için ilk olarak aşk vuku bulur. Bu aşk, kahramanlar arasında o kadar çabuk ve delice gelişir ki okuyucu bunu bazen inandırıcı bulmaz.

¹¹⁴ Nuray Sancar, “Aşkın Değişen Yüzü”, **Evrensel Kültür**, Nisan 1999, S. 88, s. 28.

¹¹⁵ Çetin, a.g.e., s. 25.

¹¹⁶ Berna Moran, **Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış I**, İletişim Yayınları, 4. Baskı, İst., 1991, s. 23.

Âşıklar birbirlerine yanmalarının hemen ardından “İki sevgili şu ya da bu nedenle ayrı düşerler ve birbirlerini ararken her ikisinin de başından birtakım serüvenler geçer. Bazen kaçırlırlar, köle olarak satılırlar, hapsedilirler vb. Genç erkeğe göz koyan kadınlar, kıza göz koyan erkekler, ölümle burun buruna gelmeler okura heyecanlı dakikalar yaşatır. Ne var ki bütün bu güç durumlara karşın erkek de kız da namusunu korur, birbirlerine bağlılıklarını sürdürürler ve sonunda kavuşur evlenirler.”¹¹⁷ Görüldüğü gibi popüler romanların yapısında en önemli ifadeler aslında belli sebeplerden dolayı ayrılma, küçük-büyük maceralar- tehlikeler ve en sonunda tekrar bir araya gelme vardır.

Berna Moran’a göre popüler aşk romanları 4 ana bölümden oluşur:

- 1) Genç kız ile erkeğin arasındaki aşkın doğuşu.
- 2) Sevgililerin ayrı düşürülmesi
- 3) Sevgililerin birbirlerine kavuşabilmek uğrunda verdikleri savaş
- 4) Evlilik ya da ölümle bitiş.¹¹⁸

Sevgiliye kavuşmak için verilen mücadelelerin tamamı aslında bu aşkın yükselmesini sağlayan unsurlardır. Romandaki bu bölüm ayrılık bölümüdür ve romanın büyük kısmını oluşturur. Bu bölümde aşkın hiçbir engel ve güçlük karşısında yılmadan üstün geleceği kanıtlanırken sevgiliye bağlılık ve sonuna dek sürdürülen sadakat en önemli erdem; aşk da en büyük değer olur. Sevgililer sonunda birleşip mutluluğa ermekle sadakatlerinin ve bağlılıklarının ödülünü almış olurlar. Buna karşılık ölümle biten acılı hikâyelerde de aşk uğruna canlarını vermiş olanlar sadakatlerini sonuna dek sürdürmekle sevginin yüceliğini kanıtlamış olurlar.¹¹⁹

Romanın henüz başında başlayan aşk, verilen sözler ve hemen arkasından gelen ayrılık yukarıda belirtildiği gibi âşıkların birbirine karşı sevgilerini güçlendirip sadakatlerini ispatlar. Bu ayrılığın popüler romanlardaki bir diğer amacı ise eserin akıcılığını sağlayıp okuyucuyu heyecanlandırarak esere bağlayabilmektir. Okur, aslında sonunu tahmin ettiği aşk romanlarında maceradan maceraya merakla geçerken eğlenecek ve böylelikle popüler roman da işlevini tamamlayacaktır. Popüler aşk romanlarında önemli olan olay örgüsü ve kahramanların başından geçen maceralardır. Kahramanların kişisel ya da psikolojik özellikleri üzerinde fazla durulmaz.

¹¹⁷ a.g.e., s. 23.

¹¹⁸ a.g.e., s. 24.

¹¹⁹ a.g.e., s. 24.

Popüler aşk romanlarında genellikle karşıt iki kadın tipinden söz edilir: kurban tipi ile ölümcül kadın tipi. Kurban tipi, aşkın idealize edildiği bir öyküyü anlatan romanlarda, sevgilisine ihanet etmektense ölümü tercih eden romantik bir genç kızdır. Ölümcül kadın tipi ise cinsel tutkunun egemen olduğu ve genç bir adamın bir kadın tarafından mahvedilmesiyle ortaya çıkar.

Kurban tipinin özellikleri şu şekilde verilebilir: “Bu genç kızlar ana babanın sözünden çıkmayan erdemli, masum, edilgen ve yumuşak başlı bakirelerdir. Otoriteye baş kaldırmaktansa sevgililerine sadakatlerini kanıtlamak için ölümü tercih ederler.”¹²⁰

Şaban Sağlık, popüler aşk romanlarında roman kişilerinin genel itibarıyla kadınlardan oluştuğunu şu ifadelerle açıklar: “Yaygın bir görüşe göre popüler romanlarda ana karakterler kadınlardır. Bu kadınlar aşkı kötüye kullanmış; baştan çıkarılmış, sevgilisinin ihanetine uğramış; yuvası dağılmış, çocuğu kaybolmuş veya elinden alınmış; evlenmemiş veya zorla istemediği biriyle evlendirilmiş, iftiraya uğramış; sevdiğine kavuşamamış vs. bir durumda bulunabilir.”¹²¹

Romanda ana kahraman olarak kadınların kullanılması, belki de bu popüler aşk romanlarının okuyucu kitlesinin kadınlardan oluşmasına meydan vermiştir. Bu kitlenin kadınlardan oluşmasının bir diğer sebebi ise ataerkil bir toplumda yaşayan kadınların isteyip de yapamadığı birçok şeyi romanda yapan kadınları görmesi ve bununla tatmin olması olarak gösterilebilir.

Romanlardaki erkek tipler ise üstün, güçlü, kadınına hâkim, kadınının kıymetini bilip onu el üstünde tutan, şefkatli, sadık, iş hayatında başarılı, çevresince parmakla gösterilen, çocuklarını sevip değer veren gibi özellikleri bünyesinde barındırır. Bu özellikler kadınların “ideal erkek tipi”nde olması gerektiğini düşündüğü özellikler olduğundan dolayı popüler aşk romanlarındaki erkek kahramanlar bu özelliklerle donanmıştır.

Bu anlatılanlar çerçevesinde aşk ve macera romanlarının özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

¹²⁰ a.g.e., s. 33.

¹²¹ Sağlık, a.g.e., s. 159.

- Aşk romanları genellikle mutlu bir sonla biter. Bu durum için Emile Forster: “böyle bir bitişe bizim diyeceğimiz bir şey yoktur; çünkü bizim kendi özlemlerimizi dile getirmişlerdir.”¹²² ifadesini kullanır.
- Romanın kahramanları genel olarak ak, kara yani iyi veya kötüdür. Romanlarda kıssadan hisse geleneğine uyularak iyilere ödül, kötülere de ceza uygulanır.
- Aşk romanlarının genelinde aşk evliliği ve severek evlenmeler ön plana çıkar.
- Olay örgüsünde sık sık belli kalıplarla karşılaşılır. Berna Moran’a göre evrensel bir özellik de taşıyan bu kalıp: âşık olma, ayrılma, kovalama ve kavuşup evlenmedir.¹²³
- Aşk romanları, bazı tarihî romanlar gibi gerçeği vermekle yükümlü değildir. Bu yüzden tarihsel doğruluk ya da gerçeklik değil sadece güzelin peşindedir.
- Aşk romanlarının okuyucularına mesaj verme amacıyla yazıldığı söylenemez; ancak sosyal değişim, kadın erkek ilişkilerinin nasıl olması ve kadının toplumsal konumunun ne olması gerektiği gibi konularda katkılarının olduğu da yadsınamaz.
- Konu aşk olduğundan dolayı dil bazen şiirsel olabilmektedir.

4. 2. 2. Oğuz Özdeş’in Kitap Olarak Basılmış Aşk ve Macera Romanları

Oğuz Özdeş’in toplamda farklı isimlerle tefrika ve kitap olarak yayımlanmış 42 adet aşk ve macera romanı vardır. Ancak bu romanlar, tek tek incelendiğinde bazı romanların isimlerinin farklı olmasına rağmen içeriklerinin aynı olduğu görülür. Bunlar göz önüne alındığında yukarıdaki cümle şu şekilde değiştirilmelidir: Oğuz Özdeş’in kitap olarak basılmış ve içerik bakımından birbirinden farklı olan 25 adet aşk ve macera konulu romanı vardır. Bunlara ek olarak da kitap olarak basılmamış gazete sayfalarında kalmış 5 adet tefrika aşk romanı 1 adet de resimli aşk romanı mevcuttur. Aşk romanlarından olan **Liseli Bir Kız Sevdim** adlı eseri, en çok beğenilen eserlerindendir. Özdeş, aşk ve macera romanlarında toplumdaki kişilerin günlük hayatta yaşadıkları olayları onların karşına çıkarmayı ve onların hislerine ortak olmayı amaçlar.

Yazarın gazetede tefrika ettiği aşk romanlarından bazılarını daha sonra kitap olarak yayımladığında aynı eseri farklı bir şekilde isimlendirdiği tespit edilmiştir. Örneğin; 1948 yılında **Bir Seher Vaktiydi** ismiyle tefrikası yayımlanan eser, 1973 yılında **Gizli Sevda** adıyla; 1950 yılında **Zambak** olarak tefrikası yayımlanan eser, 1964 yılında **Çölde Açan Zambak** adıyla; 1970 yılında **Bir Tutam Aşk** olarak tefrikası yayımlanan eser, 1975 yılında **Kader** adıyla kitap olarak yayımlanmıştır.

¹²² Forster, a.g.e., s. 95.

¹²³ Moran, a.g.e., s. 24.

Tefrika romancılık denilince ilk akla gelen durum, romanın önce süreli yayınlarda tefrika edilip daha sonra kitap olarak basılmasıdır. Ancak bu durum Oğuz Özdeş'in bazı eserlerinde tam tersi bir şekilde işlemiştir. Yani Oğuz Özdeş, bazı kitaplarını yayımladıktan sonra bu kitapları tefrika olarak tekrar çıkarmış; ancak bunları tefrika olarak yayımlarken farklı bir şekilde isimlendirmeyi de unutmamıştır. Örneğin; 1941 yılında kitap olarak yayımlanan **Cennet Yolu** adlı eseri, 1945 yılında **Fazilet Yolcuları** adıyla; 1942 yılında hem tefrikası hem de kitabı basılan **İtiraf** adlı eseri, 1944 yılında **Vicdan Azabı** adıyla; 1943 yılında kitap olarak çıkan **Uçurum** adlı eseri, 1944 yılında **Mücrim** adıyla; 1942 yılında kitap olarak neşredilen **Coşkun Gönüller** adlı eseri, 1946 yılında **Bir Aşk Rüyası** adıyla; 1944 yılında kitap olarak yayımlanan **Memnu Meyva** adlı eseri, 1950 yılında **Mavi Sular** adıyla gazetede tefrika etmiştir. Görüldüğü üzere Oğuz Özdeş, bazı tefrika romanlarını daha sonra aynı içerikle ve farklı bir isimlendirmeyeyle kitap hâline getirdiği gibi bazı kitaplarını da aynı şekilde tefrika roman hâlinde okuyucularına sunmuştur. Bu tefrika ve kitap ilişkisinin yanında Oğuz Özdeş, daha önce kitap olarak yayımlamış ve basmış olduğu bir eseri, yıllar sonra aynı içerik ve farklı bir isimle yine kitap olarak neşretmiştir. Örneğin; 1943 yılında kitap olarak yayımladığı **Uçurum** adlı eseri, 1944 yılında **Mücrim** adıyla tefrika etmiş ve ayrıca 1972 yılında **Kızım ve Ben** adıyla; 1945 yılında kitap olarak çıkardığı **Kalbimin Güzel Kadınına** adlı eseri, 1975 yılında **Kadınım** adıyla tekrar kitap olarak yayımlamıştır.

Oğuz Özdeş'in aşk ve macera romanları ilk baskıları göz önüne alınırsa şöyle bir sıralamaya tabii tutulabilir:

1. Aşk İstiraptır- 1939
2. Hasret- 1940
3. Gizlenen İstiraplar- 1940
4. İtiraf- 1942
5. Coşkun Gönüller- 1942
6. Uçurum- 1943: 1944 yılında **Mücrim** ismiyle tefrika edilir. 1972 yılında da **Kızım ve Ben** adıyla tekrar yayımlanır.
7. Hülya- 1943
8. Cennet Yolu- 1943
9. Memnu Meyva- 1944
10. Kalbimin Güzel Kadınına- 1945: 1975 yılında da **Kadınım** adıyla tekrar yayımlanır.
11. Gecekondu Rüzgârı- 1960

12. Çölde Açan Zambak- 1964
13. Ağlayan Kadın- 1966
14. Liseli Bir Kız Sevdim- 1968
15. Aşka Susayan Dudaklar- 1970
16. Reyhan-Aşka Dönüş- 1970
17. Şebnem- 1970
18. Yerdeki Bulutlar- 1971
19. Dertli Kadınlar- 1972
20. Duygulu Yıllar- 1972
21. Gizli Sevda- 1973
22. Herkesten Uzak- 1973
23. Gülmeyi Unutanlar- 1974
24. Kader- 1975
25. Gurbet- 1977

Oğuz Özdeş'in aşk ve macera romanlarının bazıları hem tefrika edilmiş hem de kitap olarak bastırılmıştır. Bazı romanları ise gazete sayfalarında tefrika olarak kalmıştır. Bunlardan ilk olarak tefrika hâlinde çıkmış ardından kitap olarak basılmış veya önce kitap olarak basılmış ardından tefrika edilmiş eserler, tefrika sıraları göz önüne alınarak şu şekilde sıralanabilir:

1. İtiraf (10 Ekim 1941- 14 Kasım 1941).
2. Vicdan Azabı (23 Eylül 1944- 5 İkinci teşrin 1944).
Vicdan Azabı adlı eser **İtiraf** adlı tefrika eserin aynısıdır.
İtiraf (1942) adıyla daha önce kitap olarak da basılmıştır.
3. Hülya (11 Mart 1944- 27 Haziran 1944).
Hülya (1943) adıyla daha önce kitap olarak basılmıştır.
4. Mücrim (28 Haziran 1944- 22 Eylül 1944).
Uçurum (1943) adıyla daha önce kitap olarak basılmıştır.
Kızım ve Ben (1972) adıyla daha sonra da kitap olarak basılmıştır.
5. Fazilet Yolcuları (26 Şubat 1945- 10 Nisan 1945).
Cennet Yolu (1941) adıyla daha önce kitap olarak basılmıştır.
6. Kalbimin Güzel Kadınına (11 Nisan 1945- 17 Mayıs 1945).
7. Bir Aşk Rüyası (30 Temmuz 1946- 27 Eylül 1946).
Coşkun Gönüller (1942) adıyla daha önce kitap olarak basılmıştır.

8. Ağlayan Kadın (12 Kasım 1945- 18 Ocak 1946).

9. Bir Seher Vaktiydi (21 Ekim 1948- 26 Aralık 1948).

Gizli Sevdâ (1973) adıyla daha sonra kitap olarak basılmıştır.

10. Mavi Sular (1 Mart 1950- 1 Mayıs 1950).

Memnu Meyva (1944) adıyla daha önce kitap olarak basılmıştır.

11. Zambak (27 Kasım 1950- 2 Nisan 1951).

Çölde Açan Zambak (1964) adıyla kitap olarak basılmıştır.

12. Şebnem (8 Ocak 1968- 8 Temmuz 1968).

13. Aşka Susayan Dudaklar (5 Nisan 1969- 14 Temmuz 1969).

14. Reyhan (1 Ekim 1969- 10 Ocak 1970).

15. Bir Tutam Aşk (3 Mayıs 1970- 30 Ağustos 1970).

Kader (1975) adıyla daha sonra kitap olarak basılmıştır.

16. Gurbet (5 Nisan 1976- 20 Aralık 1976).

Görüldüğü gibi bazı romanlar, kitap olarak basılmadan önce tefrika edilirken bazıları da kitap olarak yayımlandıktan sonra tefrika edilmiştir. Bu durum tefrika romanlarının bir özelliği konumundandır. Tefrika romanlar, birincisi sıradan romanlar ikincisi ise edebî romanlar olarak ikiye ayrılır: “Sıradan romanlar genellikle tefrika süresince günlük olarak yazılırdı. Yani yazarlar, o tefrikaların ertesi gün yayınlanacak bölümünü gazetenin basılacağı zamana yetiştirecek biçimde bir gün önceden yazarlardı.”¹²⁴ Edebi romanlarda ise durum biraz farklıdır. “Edebi romanlar, yazarları tarafından bir bütün hâlinde yazılıp tamamlandıktan sonra gazeteye verilir, gazete yönetiminin günlük parçalara bölünerek yayımlanır.”¹²⁵ Oğuz Özdeş’in eserleri bu çerçevede değerlendirilecek olursa aşk ve macera romanlarından bazıları edebî bazıları da sıradan popüler romanlar kapsamına girecektir.

4. 2. 3. Oğuz Özdeş’in Kitap Olarak Basılmamış Tefrika Hâlinde Kalmış Romanları

Oğuz Özdeş’in süreli yayınlarda sadece tefrika olarak yayımlanmış; ancak kitap olarak basılmamış romanlarına bakınca tarihî romanlarının tamamının kitap olarak basıldığı görülecektir. Aşk ve macera romanlarının da birçoğu kitap olarak basılırken aşağıdaki eserler tefrika olarak kalmıştır.

¹²⁴ Necmettin Sefercioğlu, “Tefrika Romanlar ve Deli Kurt’un Yazılışı”, *Türk Yurdu*, May- Haziran 2000, S. 153- 4, s. 168.

¹²⁵ a.g.m., s. 169.

Kitap olarak basılmamış, süreli yayın sayfalarında tefrika olarak kalmış olan eserler şu şekilde sıralanabilir:

1. Günahkâr Vadim (6 İkinci teşrin 1944- 4 Ocak 1945).
2. Aşkın Serabı (5 Ocak 1945- 25 Şubat 1945).
3. Bir Kıza Gönül Verdim (11 Aralık 1946- 7 Şubat 1947).
4. Sevmez Olaydım (7 Mart 1948- 30 Nisan 1948).
5. İlk Rüzgârlar (13 Ağustos 1948- 8 Ekim 1948).

4. 3. 3. Oğuz Özdeş'in Resimli Romanı

Popüler kültürün bir olgusu olan fotoroman, temelinde fotoğrafı; tekniğinde resimli roman ve sinemayı kullanır.

Türkiye’de fotoroman 1960’lı yıllarda ortaya çıkmış ve kısa bir sürede kendine okuyucu kitlesi bulmuştur. Konular, yaşanılan zamana, döneme göre değişiklik göstermiştir. *Fotoroman* ile *Hayat Roman* gibi dergilerin başını çektiği bu türde eser veren Oğuz Özdeş, eserini *Hafta* adlı dergide yayımlar. Özdeş’in resimli romanı yazdığı tarihlerde “sinemamızda olduğu gibi fotoromanlarda da egemen tür, genellikle melodramlardır. Umulmadık ve beklenmedik olaylar zinciriyle beslenen sevda öyküsü, çoğu kez acılı bir sonla biter.”¹²⁶ Bu durum, o dönemin romanlarında sıradan bir hâl almıştır.

Oğuz Özdeş’in **Tesadüf** adlı resimli romanı 10, 17 ve 24 Ağustos 1956 tarihlerinde olmak üzere 3 tefrika hâlinde yayımlanmıştır. Eser, tıpkı bir sinema filmi gibi kurgulanmış ve resimlendirilmiştir. Eserde 16 resim ve bu resimlerle beraber 16 paragraf vardır.

Tesadüf adlı resimli romanın hikâye ve senaryosu Oğuz Özdeş’e aittir. Foto direktörlüğünü Oral Orhan, rejisini Sezai Solelli yapmıştır. Oyuncuları ise o dönemin önde gelen isimlerinden olan Ayhan Işık ile Belgin Doruk’tur.

Eserde Ayhan Işık, Gazanfer ismiyle; Belgin Doruk da Suna ismiyle yer alırlar. Zaman, “İlkbahar günlerini hatırlatan bir kış sabahı”dır. Mekân olarak İstanbul seçilmiştir. Olay örgüsü ise şu şekilde verilebilir: Gazanfer, vapura yetişmek için hızlı bir şekilde garın merdivenlerinden çıkarken Suna’ya çarpar. Suna bu duruma ilk anda kızsada bu durum onların tanışmasına vesile olur. Vapur, Karaköy iskelesine yanaşınca kadar sohbet

¹²⁶ Burçak Evren, “Fotoromanın Romanı”, **Hürriyet Gösteri**, Eylül 1983, s. 34.

ederler. Suna, o gece Pendik'teki teyzesinde kaldığını ve Cihangir'deki evlerine gittiğini Gazanfer ise Erzurum'dan nişanlısını görmek için geldiğini söyler.

Vapur, Karaköy iskelesinde durunca Gazanfer, “Eviniz ne tarafta?” diye sorduktan sonra Suna'dan “Cihangir, Gül Sokak, Ay Apartmanı” cevabını alınca şaşırır; çünkü kendisi de aynı adrese gitmektedir. Aynı taksiye binmeye karar verirler. Kısa bir yolculuktan sonra Gazanfer ile Suna bir çiçekçinin önünde durarak çiçek alır ve apartmana girerler. Gazanfer'in nişanlısı, Suna'nın kapı komşusudur. Tam eve geldiklerinde Suna, Gazanfer'e çekinerek şu cümleyi söyler: “Pek müteessirim ama sizi haberdar etmem doğru olur. O, on günden beri evlidir.” Gazanfer, nişanlısının başkasıyla evlenmiş olduğuna çok şaşırıp üzülünce Suna ben de çok üzgünüm; çünkü “Evlendiği adam benim nişanlımdı.” der. Bu tesadüf Gazanfer ile Suna'nın aşklarının ilk kıvılcımı olur.

Oğuz Özdeş, 1956'da **Resimli Roman- Tesadüf** adında tefrika olarak yayımlamış olduğu bu kısa eserini, 1969 yılında Yeni İstanbul gazetesinde *Aşka Çıkan Merdivenler* adıyla; **Aşk, Para ve Şöhret** adlı hikâye kitabında da *Aşkın Şafağı* adıyla tekrar yayımlamıştır.

4. 3. 4. Oğuz Özdeş'in Sinemaya Uyarlanan Romanları

Oğuz Özdeş'in sinema senaryoları¹²⁷:

1. Kader (Yön. Necil Ozon, 1955): Dram. Oynayanlar: Belgin Doruk, Kenan Artun.
2. Kâtibim- Üsküdar'a Giderken (Yön. Şinasi Özönük, 1956): Duygusal. Oynayanlar: Abdurrahman Palay, Hümaşah Hiçan. Eser hakkında Çakmak dergisinde bir değerlendirme yapılmıştır.¹²⁸
3. Gecekondu Yosması (Yön. Nedim Otyam, 1957): Dram. Oynayanlar: Nimet Alp.
4. Kadın Asla Unutmaz (Yön. Asaf Tengiz, 1961): Dram, duygusal. Oynayanlar: Muhterem Nur, Turgut Özatay.
5. Dağ Başını Duman Almış (Yön. Memduh Ün, 1965): Dram ve savaş türündeki bu eser, Osmanlı İmparatorluğunun son yıllarını konu edinir. Rütbeleri sökülerek askerlikten ihraç edilen Yüzbaşı Tarık (Orhan Günşiray), Nişanlısı Suna'dan (Nebahat Çehre) ayrılarak İstanbul'u terk eder. İzmirli olan ve Rumca'yı gayet iyi konuşan Tarık İzmir'e yerleşir. Yunan kimliği ile çevre edinerek, Yunan İstihbarat Servisine sızmaya çalışır.

¹²⁷ <http://www.sinematurk.com/kisi/1973-oguz-ozdes/> (22. 10. 2016)

¹²⁸ İmzasız, “Katibim”, **Çakmak Dergisi**, 12 Mayıs 1956, S. 20, s. 11.

Oğuz Özdeş'in sinema eserleri¹²⁹:

1. Aşk İstiraptır (Yön. Atıf Yılmaz, senaryo Atıf Yılmaz 1953): Duygusal. Aynı isimli Oğuz Özdeş'in 17 yaşında yazmış olduğu romanının Yeşilçam'a uyarlanmasıdır. Oynayanlar: Cahit Irgat, Nurhan Nur, Ayten Alpman ve Muzaffer Tema.
2. Uçurum- Kızım ve Ben (Yön. Sırrı Gültekin, senaryo Bülent Oran, 1958): Dram, duygusal. Oynayanlar: Leyla Altın, Bülent Oran ve Mualla Kaynak.
3. Hayatım Sana Feda (Yönetmen ve senaryo Orhan Elmas, 1959): Dram. Oynayanlar: Eşref Kolçak, Çolpan İlhan, Ahmet Tarık Tekçe ve Nevin Aypar.
4. Gönül Kimi Severse (Yönetmen ve senaryo Asaf Tengiz, 1959): Dram, komedi. Oynayanlar: Muzaffer Tema, Serpil Gül, Feridun Karakaya ve Turgut Özatay.
5. Dağ Başını Duman Almış (Yön. Memduh Ün, senaryo Oğuz Özdeş, 1965)
6. Gecekondu Rüzgârı (Yön. Sırrı Gültekin, senaryo Sadık Şendil, 1972): Dram. Oynayanlar: Fikret Hakan, Muhterem Nur, Belgin Doruk ve Tülin Örsök.
7. Karapence (Yön. Yücel Uçanoğlu, senaryo İlhan Engin, 1973): Tarihî, cengâverlik, kahramanlık. Oynayanlar: Serdar Gökhan (Kara Pence), Fatma Belgen (İbolya), Gönül Hancı (Ayşula).
8. Karapence'nin İntikamı (Yön. Yücel Uçanoğlu, senaryo İlhan Engin, 1973): Tarihî, cengâverlik, kahramanlık. Oynayanlar: Serdar Gökhan (Kara Pence), Fatma Belgen (İbolya) ve Gönül Hancı (Ayşula).

Oğuz Özdeş'in oynadığı sinema eseri¹³⁰:

1. Bu Kız Böyle Düştü (Yönetmen ve senaryo Çetin Karamanbey, 1952): Dram, duygusal. Oynayanlar: Oğuz Özdeş, Nevin Aypar ve Bülent Ufuk.

4. 3. 4. 1. Yönetmenliği, Senaristliği, Tiyatro ve Sinema ile İlgili Yazıları

“Haftalık Sinema Mecmuası” alt başlığıyla yayımlanan ve bir magazin dergisi olan *Yıldız* dergisinde Oğuz Özdeş 1950- 1954 yılları arasında yer almıştır. Özdeş, burada derginin hemen her sayısında Cahide Sonku, Neriman Köksal, Nevin Aypar, Müzeyyen Senar, Cahit Irgat, Münir Özkul, Halit Akçatepe ve Fatma Bilgen gibi Yeşilçam aktör ya da artistlerini okuyucularına tanıtan yazılar yazmıştır. *Yeni İstanbul* gazetesinde ise 1969 ve 1970 yıllarında oluşturulan müstakil bir tiyatro sayfasının yönetimini üstlenmiştir.

¹²⁹ <http://www.sinematurk.com/kisi/1973-oguz-ozdes/> (22. 10. 2016).

¹³⁰ <http://www.sinematurk.com/kisi/1973-oguz-ozdes/> (22. 10. 2016).

Romancı kimliği ile tanınan Oğuz Özdeş'in romancılığının yanında sinemaya da emek verdiği unutulmamalıdır. Sinema alanında yönetmenlik, senaryo yazarlığı ve oyunculuk yapmıştır. Ömrünün son dönemlerine doğru 1 ve 10 Haziran 1973 tarihleri arasında gerçekleşen 10. Altın Portakal Ulusal Uzun Metraj Film Yarışması'nda jüri görevini üstlenmiştir.¹³¹

Oğuz Özdeş, yaşadığı dönemde bazı romanların sinemaya aktarıldığını görünce şöyle bir öngöründe bulunmuştur: “Belki uzak olmayan bir gelecekte, Dünya edebiyatına mal olan veya zamanında çok tutunmuş olan romanların filme alındığına şahit olacağız.”¹³² Bu durum tam da Oğuz Özdeş'in dediği gibi olmuş hatta Oğuz Özdeş'in birçok romanı için de bu durum gerçekleşmiştir. Ancak ona göre bir eserin filme alınması yani yazı dilinden imaj diline geçmesi, bünyesinde biraz zorlukları barındırmaktadır. Bu durumda “Kabul etmek lazım ki bir roman, filme alınırken esere tamamen sadık kalmak imkânsızdır. Bahusus rejisör ve prodüktör, bir müellifle kıyas kabul etmeyecek kadar kendisini hür hisseder ve filmin senaryosunu istediği şekle sokmakta beis görmez.”¹³³ Hem roman yazarı hem senaryo yazarlığı hem de film yönetmenliği yapmış olan Oğuz Özdeş'e göre bu durum; olası, normal hatta olması gereken bir durumdur. Ona göre “Bir romandan senaryo yapılırken birçok rejisör veya senaristlerimizin yaptığı gibi kitabın başından sonuna kadar sayfa sayfa eseri takip etmek yanlış bir yoldur.”¹³⁴ Eserin değişmesi, kaçınılmazdır görüşüne sahip Özdeş, bu konuda son cümleyi şöyle ifade eder: “Bizce esas olan şey, romanda varılmak istenen gayenin hareket ve varış noktaları aynı olmasa da çevrilen filmde tebarüz ettirilmesidir.”¹³⁵

Özdeş, romanların filme aktarılması konusunu filmin romanı daha canlı olarak gözler önüne sereceğinden ve okuyucuda daha kalıcı olacağından dolayı destekler. Kendi romanlarından birçoğunun da filme aktarılmasını desteklemiş hatta bazılarının senaristliğini de kendisi yapmıştır.

¹³¹ https://tr.wikipedia.org/wiki/10._Alt%C4%B1n_Portakal_Film_Festivali, (22. 10. 2016).

¹³² Oğuz Özdeş, “Romanların Filme Çekilmesi Meselesi”, *Yıldız*, 28 Şubat 1953, S. 8, s. 14.

¹³³ a.g.m., s. 14.

¹³⁴ a.g.m., s. 25.

¹³⁵ a.g.m., s. 25.

BÖLÜM II

2. OĞUZ ÖZDEŞ'İN POPÜLER TARİHİ ROMANLARI

2. 1. VATAN BORCU- AŞKIM VATANA FEDA¹

2. 1. 1. Materyal Unsurlar

2. 1. 1. 1. Eser Hakkında

Vatan Borcu, ilk olarak *İkdam Gece Postası* adlı gazetede 1 Temmuz 1949- 18 Aralık 1949 tarihleri arasında **Aşkım Vatana Fedâ** ismiyle toplam 171 tefrika olarak yayımlanmıştır. Romanın son tefrikasında romanın bitiş tarihi olarak 4 Nisan 1949 tarihi vardır. Bu tarihler göz önüne alındığında ilk olarak **Aşkım Vatana Fedâ** ismiyle tefrika edilip daha sonra **Vatan Borcu** adıyla yayımlanan bu eser, Oğuz Özdeş'in kaleme aldığı ilk tarihî roman olarak gösterilebilir.

Romanın kitap olarak ilk baskısı **Şafak Sökerken** adlı romanın ilk baskısından sonra gerçekleştiğinden dolayı birçok kaynakta Oğuz Özdeş'in ilk tarihî romanı olarak **Şafak Sökerken** gösterilerek bir yanlışlık yapılmıştır.

Vatan Borcu adlı romanın ilk baskısı, Türkiye Basımevi aracılığı ile 1958 yılında yayımlanmıştır. Daha sonraki basımları ise Türkiye Yayınevi ve Tekin Yayınevi tarafından yapılmıştır.

Oğuz Özdeş, eserini oğlu Ümit Özdeş'e ithaf etmiştir: “Bu romanı biricik oğlum Ümit Özdeş'e ithaf ediyorum. Kalbi daima vatan sevgisi ile dolu olsun.” (s. 4) Oğluna ithaf etmiş olduğu **Vatan Borcu** adlı romanında ana kahramanın ismi kendi oğlunun ismiyle aynıdır: Yüzbaşı Ümit.

Eser; Birinci Bölüm, İkinci Bölüm, Üçüncü Bölüm başlıkları altında 3 bölüme ayrılmıştır. Eserin Birinci Bölümü kendi içerisinde Romen rakamlarıyla XXVI, ikinci bölümü XV ve üçüncü bölümü ise VII kısma ayrılmıştır.

Roman, Çanakkale Savaşı ve ardından Kurtuluş Savaşı'nı konu almıştır. Yazar, eserin her bölümünün girişinde bahsi geçen bölümle veya romanın tamamıyla ilgili

¹ Oğuz Özdeş, **Vatan Borcu**, Tekin Yayınevi, 7. Basım, İstanbul,1983.

olabilecek epigraf cümlelere yer verirken M. Akif Ersoy'un *Çanakkale Şehitlerine* adlı şiirinden ve *İstiklâl Marşı*'ndan dizeler paylaşmıştır.

Birinci bölüm,

“Şu Boğaz harbi nedir? Var mı dünyada eşi?

En kesif orduların yükleniyor dördü beşi.” (s. 5).

İkinci bölüm,

“Ey bu topraklar için toprağa düşmüş asker!

Gökten ecdat inerek öpse o pâk alnı değer.” (s. 150).

Üçüncü bölüm,

“Kim bu Cennet vatanının uğruna olmaz ki feda,

Şüheda fışkıracak, toprağı sıksan şühedâ.” (s. 229).

gibi romanın konusuna uygun ve hamasî duyguları körükleyen mısralarla başlamaktadır.

Roman, Ümit isimli bir Türk subayının Çanakkale ve Kurtuluş Savaşları esnasında vatanın bekası için kendini tehlikeye atarak Yunanistan sınırları içerisinde yapmış olduğu casusluk faaliyetleri ile Türk- Alman- İngiliz casusları arasındaki mücadeleyi ele alır. Romanın ana kahramanı Ümit ile yardımcı kahramanlardan birçok kişinin casus olması, romana “casus romanı” özelliği katar. Eser, bu yönüyle casusluk romanları yazan İngiliz yazar Ian Lancaster Fleming'i² ve onun kaleme aldığı James Bond serisini hatırlatması bakımından önem arz eder. Oğuz Özdeş'in bu romanı hakkında romanın ilk baskısının kapağına şunlar yazılmıştır: “**Vatan Borcu**, gelişigüzel yazılmış bir roman değildir. Bu eser, I. Dünya Harbinde Yunanistan'da Türk, İngiliz ve Yunan casusları arasında geçen ve Türk'ün hamaset destanı Çanakkale Zaferini kanlarıyla yazan Ümit'in ve binlerce Mehmetçiğin romanıdır.”

2. 1. 1. 2. Olay Örgüsü

Roman, I. Dünya Savaşı'nın en şiddetli günlerinden 2 Mart 1915'te başlar. Bugünün sabahında Genelkurmay İstihbarat Daire başkanı olan General, Yüzbaşı Ümit'i odasına çağırıp ona bir görev verir. Bu görev, Yüzbaşı Ümit'in Çanakkale Seddülbahir'de

² 1908- 1964 yılları arasında yaşamış olan İngiliz gazeteci ve romancı Ian Lancaster Fleming'in James Bond adlı casusluk romanları serisi 1953- 1966 yılları arasında yayımlanmıştır.

yakalanan bir İngiliz casusuna fiziksel olarak çok benzemesinden dolayı onun yerine geçmek suretiyle kendi vatanı için karşı tarafa yanlış bilgiler vermesi ve karşı tarafın gizli bilgilerine ulaşması amacıyla casusluk yapmaktır.

Yüzbaşı Ümit'in ilk görevi, İngiliz Entellicens Servisine mensup olan Yüzbaşı Filip'in kimliği ile Selanik'te Aya Silyos Çiftliğine gitmek ve Çanakkale'nin sahte planını, orada tanışacağı Liza adındaki bir Alman casusa iletmektir. Böylelikle düşman Çanakkale Savaşı'nda mağlup edilebilecektir.

Yüzbaşı Ümit, Yüzbaşı Filip hakkında her şeyi öğrendikten ve kendi ailesiyle vedalaştıktan sonra sıkıntılı bir deniz yolculuğundan sonra Selanik'teki Aya Silyos Çiftliğine giderek aslen İngiliz olan İzabel ve ailesinin yanında kalmaya başlar. O artık İngiliz Entellicens Servisine mensup K- 315 rumuzlu Filip ve İngiliz Genelkurmay'ı tarafından Veroya'daki askerî yolsuzluğun tahkikatına gönderilmiş bir subaydır.

Annesi Roza ve babası Jorj ile çiftlikte yaşayan İzabel, Ümit'i (Filip'i) büyük bir neşeyle karşılar. İzabel'in davranışlarından, Filip'i sevdiğini anlayan Ümit, casus olduğunun farkına varılmaması için İzabel'e ilgi göstermek zorunda kalır. Buraya gelmeden önce aile hakkında bilgi alan Ümit, buradaki rolünü icraya başlar.

Yunanistan'daki ilk görevini yerine getirmek için ertesi gün Selanik'te kendisiyle buluşması emredilen Alman casusu Liza ile buluşarak ona İngilizlere ulaştırılmak üzere sahte Çanakkale haritalarını ve cephe düzenini verir. Ümit bu görevden 15- 20 gün sonra bir gazetede İngiliz ve Fransız zırhlılarının Çanakkale Boğazında hezimete uğradıklarını okur ve ilk görevini başarıyla tamamladığı için çok mutluluk duyar.

Yunanistan'dayken Alman casusu Liza'nın verdiği talimatlar doğrultusunda hareket eden Ümit, ikinci görev olarak Kavala'da esir tutulan bir Türk general ile bir albayı hapishaneden kaçırmakla vazifelendirilir. Bunun için bütün hazırlıklarını yapan Ümit, Yunanlılar ile İngilizler savaş esnasında müttefik olmalarından dolayı İngiliz yüzbaşı uniformasıyla esir kampına rahatlıkla girer ve daha önceden yazmış olduğu sahte bir emirle esir bulunan Türk general ve albayla görüşmeyi başarır. Kampın komutanından yanına iki silahlı asker isteyen Ümit, bu askerleri Türk general ve albayın bulunduğu hücreye girdikten sonra etkisiz hâle getirerek askerlerin uniformalarını, kaçıracağı Türk esirlere giydirir. Böylelikle firar başarıyla sonuçlanmış ve görev, yerine getirilmiş olur.

Ümit'in yeni görevi Alman casusu Liza ile birlikte bir düşman cephaneliğini havaya uçurmaktır. Hemen ciddi bir ön araştırma ve plan yaparak işe koyulurlar ve kısa zamanda bu işi de başarıyla sonuçlandırır.

Ümit görevden sonra hemen Aya Silyos'a döner. Burada İzabel'in babası Jorj'un hasta olması ve Misis Roza'nın Mister Jorj'u Selanik'e doktora götürmesiyle Ümit, İzabel'in yanında kalmış olur. Ancak İzabel'in anne ve babasının çiftlikten ayrılmasından bir süre sonra A-33 adlı ajan, Ümit'e bir pusula getirir. Pusulada gizli bir telefon merkezinin yeri tarif edilmekte ve Ümit'ten bu telefonla kimin kimlerle görüştüğünü öğrenmesi istenmektedir. Bunun üzerine Ümit, yaralı bir Yunan askeri kılığına girerek telefon kulübesinin olduğu bölgeye doğru gider ve buradaki askerlerin kendisine acıması ve boşboğazlıkları sayesinde istediği bilgileri edinmeyi başarır. Ümit, burada Edirne yakınlarında sahte bir seyyar satıcı olduğunu, Yunan tarafına bilgiler topladığını ve bu bilgileri belli aralıklarla bu telefonla bildirdiğini öğrenip durumu hemen bir Türk ajanına iletir. Kısa süre içerisinde bir vazifenin daha üstesinden gelmiş olan Ümit, çiftliğe döndüğünde İzabel'in A-33 adlı ajan tarafından verilen pusulayı bulduğunu öğrenir ve İzabel'in ısrarlı soruları karşısında cevap vermekte zorlansa da durumu idare etmeyi başarır.

Ümit, bu görevi başarıyla neticelendirdiğinde Aya Silyos'taki çiftlikte İzabel'in kollarında tasasız bir şekilde dururken eş zamanlı olarak Londra'da Çanakkale'nin sahte savaş planı üzerinde konuşmalar yapılıyordu. Bu sahte savaş planları, Çanakkale Savaşı'nda İngilizlerin büyük kayıplar vermesine sebep olmuştu. Bundan dolayı Alman casusu Liza, Ümit'in Filip kılığında Liza aracılığıyla İngiliz Entellicens Servis'ine ilettiği sahte Çanakkale raporları sebebiyle Londra'ya çağırılmıştır. Bu olayın dışında iki Türk subayının askerî kamptan kaçırılması ve bir cephanenin havaya uçurulması gibi şüphelerle dolu iki operasyon da İngilizlerin dikkatinden kaçmamıştır: İngilizler, bu sebeplerden dolayı Liza'ya K-315 kodlu İngiliz ajanı Filip'ten şüphelendiklerini ve onun çift taraflı çalışan bir hain olabileceğini söylerler. Liza, Filip'in de her casus gibi hataya düşmüş olabileceğini ancak kesinlikle hain olamayacağını söylese de İngilizler, Filip'i denemek için ona yeni bir görev vermeyi planlarlar. Liza'ya da Türk general ve albayının kaçırılması ile cephaneliğin patlatılması hakkında rapor hazırlama görevi verilir.

İngiliz İstihbarat Teşkilatı, Filip'in çift taraflı çalışan bir casus olup olmadığını anlayabilmek için Filip'e Çatalca- Çorlu arasında bulunan askerî bir alanın tahkim planını getirmesi görevini verir. Bu yeni haberle Yunanistan'a dönen Alman casusu Liza, durumu

bir mektup aracılığıyla Ümit'e anlatır. Bu planın zaten İngilizlerin elinde bulunduğunu, bu görevi sadece Filip'in sadakatini ölçmek için verdiklerini söyler. Filip, görevini yapıyor izlenimi vermek için İstanbul'a hareket eder. Çatalca- Çorlu arasında bulunan askerî bir alanın tahkim planını alan Filip, Yunanistan'a döner. Eş zamanlı olarak Alman casusu Liza da Londra'da boş durmaz ve İngilizlerin hava gücüyle ilgili kimi askerî sırlarını öğrenerek Alman istihbaratına sızdırır. Tüm bu olaylar cereyan ederken Filip'in kaldığı çiftlikte kötü günler geçmektedir. İzabel'in babası Jorj mide kanaması geçirerek ölmüş; İzabel, Ümit'ten (Filip) hamile kalmış; ancak bu durumu Filip'ten gizlemeyi tercih etmiştir. Filip'in görevleri dolayısıyla sürekli başka yerlere gitmesi İzabel'in psikolojisini bozmuştur.

Filip'in aldığı yeni göreve göre Atina'da İngilizlerin kurduğu askerî fabrikaya Türk casusu Giray'ın yardımcılarıyla Felemenkli bir tüfekçinin oğlu Gerard Bell kılığında girerek belli başlı bilgileri öğrendikten sonra fabrikayı havaya uçurmaktır. Bu arada Yunan askerleri, Alman casusu Liza ve Filip'in Türk casusu olduklarından şüphelenerek onların peşine düşerler. Alman casusu Liza'yı bir trende yakalayan Yunan askerleri, çiftliği basarak Filip'i de yakalamak isterler. Filip, Yunan askerlerini öldürmek zorunda kalır. İngiliz ajanı Filip'in yerine geçerek casusluk faaliyeti yapan Ümit, nihayet İzabel ve annesine bu durumu anlatmak zorunda kalır ve öldürmüş olduğu Yunan askerlerinin atlarını alarak oradan uzaklaşır. Türk casusu, Teodor lakaplı Yusuf Kenan'ın bakkalına ulaşır. Burada Alman casusu Liza'nın tutuklandığını öğrenince çok üzülür; ancak elinden bir şey gelmez.

Filip, son görevini yerine getirmek üzere Atina'daki silâh fabrikasında çalışmaya başlar. Alman casusu Liza ise Yunanlılar tarafından askerî mahkemede yargılanarak idam cezasına çarptırılır. Fabrikayı havaya uçurmak için tüm hazırlıklarını yapan Filip, tesadüf eseri Alman casusu Liza'nın infazı olduğu esnada fabrikayı havaya uçurur. Böylelikle Filip, Alman casusu Liza'nın intikamını alır. Filip'in yerine geçerek casusluk faaliyeti yapan Ümit, bu son görevini de tamamladıktan sonra hemen Aya Silyos'taki çiftliğe gidip İzabel ile annesine veda eder ve Anadolu'ya döner.

Ümit, Anadolu'ya döndükten sonra I. Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı yıllarında pek çok cephede savaşıır. Binbaşı rütbesine terfi eder. Bu sırada yanında patlayan bir bombadan dolayı duyma yetisini az da olsa yitirir. Cumhuriyetin ilanından sonra madalya ile ödüllendirilir. 1925 yılında askerlik vazifesinden ayrılarak Türkiye Konsolosu olarak Selanik'e tayin edilir. Burada tam 10 yıl önce geçen günlerini hatırlamak için Aya Silyos'taki çiftliğe gider, çiftlik terk edilmiştir, orada bulunan bir balıkçıdan çiftlik ve

İzabel hakkında bilgi alır. Böylece İzabel'den bir kızı olduğunu öğrenir ve Misis Roza'ya ulaşır. Ondan İzabel'in üç ay kadar önce öldüğünü öğrenir. Misis Roza'dan kızını almak isteyince Misis Roza, bu konuda İzabel'in vasiyeti olması sebebiyle çok anlayışlı davranır. Artık Ümit, Ümit'in annesi ve İzabel'e çok benzeyen Suzan isimli kızı beraberdir.

2. 1. 1. 3. Şahıs Kadrosu

Kişi kadrosu çok kalabalık olmayan romanda, olaylar daha çok ana kahraman Ümit ve yardımcı kişiler Alman casusu Liza ve İzabel arasında geçer. Ümit'in İzabel ile arasında duygusal ilişki varken Alman casusu Liza ile arasında iş münasebetiyle bir bağ vardır. Romandaki kişiler hakkında yazar, yeri geldikçe bilgiler vermektedir. Bu bilgiler yazar tarafından verildiği gibi roman kişileri de birbirleri hakkında okuyucuya bilgiler sunar.

Romanda kişiler kendi isimleriyle tanıtıldığı gibi isimlerinin baş harfleriyle veya kod adlarıyla da verilmiştir. Eserde casusları temsil eden A- 33, K- 315, H- 66, D- 215 gibi isimlendirmeler görülebilir.

Yüzbaşı Ümit: Romanın ana kahramanıdır. Vatanını seven ve çalışkan biri olan Ümit, Türk istihbarat subayıdır. Londra'da 2 sene ataşe militer olarak kalmıştır. Bundan dolayı İngilizce ve Rumcaya hâkimdir. Son 3 yıldır da İstanbul'da Genelkurmay İstihbarat dairede görev yapmaktadır.

Çanakkale'de faaliyet gösteren İngiliz casusu Yüzbaşı Filip'in yakalanması üzerine Ümit'in hayatı değişir. Ümit, fizyonomisinin yakalanan İngiliz casusuna birebir benzemesinden dolayı onun kılığına girerek Yunanistan topraklarında casusluk yapmak için görevlendirilir. (s. 6). Ümit, zorlu bir yolculuktan sonra Yunanistan'a gider. Burada bulunan ve İngiliz casusu kılığında görev yapan Alman casusu Liza'dan aldığı talimatlara göre hareket eder. Ümit, artık görünürde K- 315 kodlu Yüzbaşı Filip adı altında İngiliz Entellicens Servisine mensup bir casustur. Ümit, burada Yüzbaşı Filip kimliği ile rahat hareket ederek Çanakkale hakkında sahte raporlar vererek, esir tutulan bir Türk general ile bir albayı kurtararak, düşmana ait bir cephane ve bir silâh fabrikasını havaya uçurarak kendi devleti ve milleti adına çok büyük işler başarır.

Yunan casusu Drago Andrejev tarafından gerçek kimliği tespit edilen Alman casusu Liza'nın idam edilmesi ve kendisinin aranmasından dolayı Anadolu'ya dönen Ümit, Kurtuluş Savaşı boyunca değişik cephelerde mücadele ederek büyük başarılar gösterir. Kurtuluş Savaşı'nda yakınında patlayan bir bombadan dolayı sol kulağının işitme işlevini kaybetmesi sonucu Ümit, Dışişleri Bakanlığı'na geçerek konsolos olarak Selanik'e atanır.

Ümit, annesini alarak görev yeri Selanik'e gider. Burada casusluk yaptığı yıllarını hatırlayan Ümit, kendisine âşık olan İzabel ile kalmış olduğu eve gider; ancak evi metruk bir hâlde görünce üzüdür. Bir zaman sonra burada Misis Roza ile karşılaşınca İzabel'in öldüğünü ve İzabel'in bir kızının olduğunu öğrenir. Romanın bu kısmında her ne kadar duygusal yoğunluk hissedilse de Ümit'in casus olarak bu bölgede görev yaptığı yıllarda tek aşkı vatandı: "Onun kalbinde dile gelen, onu heyecanlandıran tek bir aşk vardı: Vatan aşkı!.." (s. 174). Yani, Ümit'in o zor yıllarda bir kadına âşık olmak gibi bir lüksü yoktu.

Ümit'in fizikî portresi hem yazar tarafından: "Ümit uzun boylu, kuvvetli, geniş omuzlu, yakışıklı bir erkekti. Bakışlarından son derece zeki ve cesur olduğu belliydi." (s. 6). Hem de yardımcı kişi Alman casusu Liza tarafından: "Koyu kumral saçlı, uzun boylu, yeşil gözlü, yakışıklı ve yanaklarında hafif bir gamzesi olan..." (s. 58) verilir. Ümit'in Yunanistan'a casus olarak gönderilmesine vesile olacak özellikleri ise romandaki diğer yardımcı kişilerden olan general tarafından ifade edilir: "İyi İngilizce bilmen, Londra'da 2 yıl ateşe militer olarak kalman, İngiliz âdet ve ananelerini bilmen ve İngiliz casusu ile aradaki benzerlik, seni tercih etmemize başlıca neden oldu. Aynı zamanda Rumca'ya da vâkıfsın." (s. 7).

Romanın tüm olay örgüsü Ümit'in başından geçenler ve kahramanlıkları çerçevesinde kurgulanmıştır. Yazar, Ümit'i Türk gençleri için ideal bir tip olarak sunmanın yanında yardımcı kişilerle onun yaptığı kahramanlıkları ön plana çıkarır: "Yaptığın işler karşısında göğsüm iftiharla doldu Ümit! Bilhassa Çanakkale Zaferi için bütün Türk milleti sana minnettardır." (s. 150).

İzabel: Romanın yardımcı kişilerindendir. Yunanistan'da yaşayan İngiliz bir ailenin kızı olan İzabel, babası Jorj ve annesi Roza ile birlikte yaşamaktadır. Neşeli bir kız olan İzabel, ölen abisi David'in arkadaşı olan ve çiftliklerinde kalan Filip'e âşıktır. Bu aşk, Ümit'in Filip'in yerine geçmesiyle de devam eder. Eserde aşk konusunda hassas ve ince kalpli biri olarak verilir.

Filip'in görevinden dolayı sürekli kendinden ve evden uzaklaşması, İzabel'i fizikî ve ruhî olarak son derece rahatsız eder. "Beni uyarmana teşekkür ederim Filip! Fakat öyle karışık işlerin, öyle tuhaf hareketlerin var ki meraklanmamak, endişe etmemek kabil değil. Çiftlikten ayrıldığın zaman, bilsen burada ne büyük heyecanlar geçiriyorum. Acaba bir şey mi oldu, ne zaman döneceksin, başına bir felâket mi gelecek diye, günlerimi zehir ediyorum." (s. 128).

İzabel, birlikte kaldıkları zamanın birinde Ümit'le beraber olur ve ondan hamile kalır. Ancak sadece bu sebepten dolayı Ümit'in kendisine dönmesini istemeyen İzabel, bu durumu ondan saklar. Babası Jorj'un mide kanaması geçirerek ölmesinden sonra psikolojik olarak iyice bunalıma giren İzabel, Ümit'in deşifre olması sonucu mecburen Anadolu'ya dönmelerinden dolayı tamamen hayata küser. İzabel'in hamile olduğunu bilmeden Anadolu'ya dönen Ümit, 10 yıl sonra konsolos olarak Selanik'e geri döndüğünde İzabel'in 3 ay kadar önce ölmüş olduğunu öğrenir ve buna çok üzülür. İzabel, fizikî olarak savaşmamasına rağmen romanda bahsi geçen maddi ve manevî savaşların kaybedenidir.

Liza: Romanın yardımcı kişilerindendir. İngiliz Entellicens Servisi için çalıştığı sanılan Liza, aslında bir Alman casusudur. Yazar, okuyucuyu aydınlatmak adına geçmişe dönerek Liza ve hayatı hakkındaki bilgileri sunarak okuyucunun aklındaki soru işaretlerini giderir: "Liza, aslen Hollandalı idi ve Hollanda Kraliyet Muhafız Taburu Komutanının kızıydı. Henüz 17 yaşlarında iken Paul adında Hollanda'da görevli bulunan bir Alman subayını sevmiş ve onunla Almanya'ya kaçmıştı... Liza, İngilizceyi ve Almancayı çok güzel bilirdi... Liza, sevgilisiyle beraber çalışıyor ve onun bütün işlerini biliyordu... Paul, son raporunu vermeye zaman bulamadan ölmüştü... Liza, düşündü. Paul'u yaşatmak ya da onun izinden ölüme koşmak." (s. 45- 46- 47). diyerek Alman genelturmayının teklifini kabul ederek casus olarak sevdiğinin hatırasını yaşatmak ister. Artık o, A- 33 rumuzlu Alman casusuydu.

Filip'in kılığında Anadolu'dan Yunanistan'a gelen Ümit'e talimatlar vererek onu yönlendiren kişidir. Liza ve Ümit'in başarılı operasyonlarından sonra Liza, Yunan ve İngilizler tarafından Türklerle iş birliği yaptığı gerekçesiyle kurşuna dizilerek idam edilir. Liza hakkında yazarın sunduğu bilgiler gayet yeterlidir. Bunların dışında Liza'nın hareket ve davranışlarından da onun karakteri hakkında bilgi edinilebilir.

Diğer Yardımcı Kişiler: Romanda sadece isimleri geçen ve sadece birkaç cümleyle tanıtılan, çok fazla işlev yüklenmeyen dekor unsuru kişiler de mevcuttur: Ümit'in vatansever annesi Şahande, kız kardeşi Gülsüm, Ümit'in İzabel'den olan kızı Suzan; İzabel'in annesi Roza, babası Jorj, ölen pilot ağabeyi David; Çanakkale'de Türkler tarafından esir edilen İngiliz casusu Filip.

2. 1. 1. 4. Zaman

1915 yılında Çanakkale'de İngiliz casusu Yüzbaşı Filip'in yakalanmasıyla başlayan roman, 1925 yılında Selanik'e konsolos olarak atanan Ümit'in kızına kavuşmasıyla sona

erer. Anlatılan zaman olarak 10 yıllık bir zaman dilimine sahip olan roman, kişilerin geçmişteki yaşantılarına değinilmesiyle daha da genişletilmiştir: “Liza, aslen Hollandalı idi ve Hollanda Kraliyet Muhafız Taburu Komutanının kızıydı. Henüz 17 yaşlarında iken Paul adında Hollanda’da görevli bulunan bir Alman subayını sevmiş ve onunla Almanya’ya kaçmıştı...” (s. 45).

Yazar, romanda zaman bakımından kronolojiye dikkat ederek zamanı kesinlik ifade eden tarihlerle ilerletir. Bu durum okuyucunun olayları takip etmesini kolaylaştıran bir etkidir. Yazar, romanda 19 Mart, 16 Nisan, 27 Mayıs, 3 Temmuz 1915, 1 Ağustos 1915, 20 Ağustos 1915, 17 Eylül gecesi, 30 Ağustos 1923, Nisan 1925, Mayıs 1925 şeklinde tarihleri sırasıyla verir. Bunun yanı sıra romanın birçok yerinde eş zamanlılık ve geriye dönüşler de söz konusudur.

Roman kişilerinden birinin yaptıkları, yazar tarafından verilirken aynı anda diğer kişilerin durumu da paralel olarak okuyucuya aktarılır. Yazar bu durumu bazen açıkça ifade eder: “İşte, Ümit’in İzabel’i kollarının arasında tutup ferahlık hissettiği o anda, Londra’da Çanakkale planı meselesi görüşülüyordu.” (s. 130).

“Ağustos’un son günlerinde Ümit, Felemenkli topçu ustası Gerard Bell adıyla Atina’ya geldiği ve Madam Ziyet’in pansiyonuna vardığı zaman, Liza bir Yunan teğmeni ile iki süngülü askerin önünde Selanik askerî hapishanesine doğru ilerliyordu.” (Vatan Borcu, 192- 193).

“17 Eylül gecesi Ümit, nöbetçi olarak kaldığı fabrikaya saatli bombayı yerleştirirken Atina askerî hapishanesinde de Liza’nın idamı için gereken son hazırlıklar yapılıyordu.” (s. 215).

Yazar, roman içerisinde zamanda geri dönüşler yaparak özellikle kişilerin başlarından geçen olayları anlatmayı amaçlar. Bu yöntemle aynı zamanda eserin kurgusundaki tekdüzeliği kırar. Örneğin; Ümit’in Yunanlıların esir ettiği Türk general ile albayı kaçırma sahnesi çok sonra anlatılır: “Tasarlanan plân gereğince, generalle albay, Ümit’in ansızın cebinden çıkardığı tabanca ile tehdit ederek silâhlarını aldığı Yunan erlerinin ağızlarını mendille bağlamışlar ve onların elbiselerini giyerek Ümit’in arkasından dışarıya çıkmışlardı.” (s. 97). Yine general, siz nasıl oldu da yakalandınız sorusuna karşılık nasıl yakalandıklarını geriye dönüşle şöyle anlatır: “Filistin cephesinde İngilizlere esir düşmüştük. Esir düşmemizin sebebi uzun hikâyedir. Kısaca, bir şanssızlığa uğradık, irtibatı kaybettik ve karanlık, zifiri bir gecede albayla birlikte esir edildik. Bizi Mısır esir kampına yolladılar. Fakat albayla bir fırsatını bulup kaçtık ve kayıkla denize açıldık. Şansızlık

burada da yakamıza yapıştı. Denizde bir fırtınaya tutulduk. Kayığımız battı, biz de güçlkle kendimizi sahile atabildik. Meğer çıktığımız yer Girit Adasıymış... Bu defa da Yunanlıların eline esir düştük.” (s. 98). Liza’nın Yunan askerlerince yakalanmasından sonra, yazar bunun nasıl olduğunu merak eden okuyucularına şu şekilde açıklama yapar: “Bundan bir hafta önce trenle, Selanik’ten Karasuli’ye giderken ansızın kompartımanına bir Yunan subayı ile süngülü asker ve sivil giyinmiş polis şefi girmişti. Subay, muzafter bir tavır takınarak şöyle demişti: ‘Sizi tevkif etmek için emir aldım. Derhal ilk istasyonda inecek ve benimle Merkez Komutanlığına gideceksiniz.’ Böylece Liza, beş gün askeri makamlarda saatlerce sorguya çekildikten sonra şimdi hapishaneye gönderiliyordu.” (s. 193).

Romanda zaman bakımından dikkat çeken hususlardan bir diğeri de anlatılan zamanı genişletmeye yarayan ve ileriye doğru uzun ve kısa süreli zamanda ileri sıçrayışların sık sık kullanılmış olmasıdır:

“Bir saat sonra...” (s. 19).

“On beş yıl ne çabuk geçti.” (s. 42).

“Aradan sekiz yıl geçmişti.” (s. 230).

“İki yıl sonra” (s. 232).

“Aradan bir ay geçmişti.” (s. 235).

Romanın üçüncü bölümüne geçilirken I. Dünya Savaşı yıllarından Millî Mücadele yıllarına ve Sevr Antlaşmasının yapıldığı yıllara doğru uzun bir zaman dilimini atlaması söz konusudur. Romanda okuyucuyu aydınlatmak ve onun merakını gidermek için zamanın farklı tekniklerle yansıtıldığı görölmektedir. Bu tekniklerden biri de geçmişin özetlenerek anlatıldığı bölümlerde okuyucunun karşısına çıkar. Liza, arkadaşı Ümit ile konuşurken kendi geçmişi hakkında özetleme yaparak şu bilgileri verir: “Size anlatmak çok güç... Kocamdı ve ilk sevgilimdi. Kendisiyle birlikte Almanya’ya kaçtım, sonra o ölünce, onun görevine devam ettim ve casus oldum.” (s. 61). Yazar, romanın belki de çok daha uzun zamanda anlatılabilecek bazı bölümleri için özetleme tekniğini kullanır: “Böylece kahramanımız, İstiklâl Savaşı’nda tekrar silâha sarılan İzmir’in, Manisa’nın ve Ödemiş’in efeleri başında çeteci Ümit olarak, daha sonra Sakarya’da ve Başkumandanlık Meydan Muharebesi’nde Tabur Komutanı Binbaşı Ümit olarak, her zaman vatan için yılmadan, kahramanca çarpıştı.” (s. 229).

Romandaki faaliyetler ve olaylar genellikle gece veya karanlık vakitlerde meydana gelmiştir. Bunun sebebi olarak romandaki casus karakterlerin çokluğu olarak gösterilebilir: “Roman, bir casusluk romanıdır. Casuslukta ise gizlilik esastır. Ayrıca, casuslar her zaman tehlikeyle burun burunadırlar. Romanda da bu duruma uygun olarak genelde gece vakitleri tercih edilir. Çünkü gecenin karanlığında bu tip işler daha kolay ve görünme tehlikesi az olarak yapılabilir.”³ Bu duruma örnek olarak şu cümleler verilebilir:

“Bahar kokan bir geceydi. Küçük bir motor, suları yararak Selanik sahiline doğru ilerliyordu.” (s. 14).

“Bol yıldızlı bir geceydi. Selanik’teki büyük askerî gazinonun salonunda, Yunanlıların, İngiliz askerî heyeti şerefine verdiği balo neşeli bir hava içinde devam ediyordu.” (s. 50).

“Ümit, o akşam çiftliğe döndüğü zaman ortalık çoktan kararmıştı.” (s. 64).

“Bir hafta sonra, Ümit ile İzabel, geceleyin evde otururlarken dış kapı hızlı hızlı çalındı.” (s. 77).

“Yürüyüş, bütün gece devam etti.” (s. 103).

“Yıldızsız, karanlık bir geceydi. Karasuli’nin beş kilometre kuzeyinde bulunan cephaneliğin berisindeki barakaların ağzında, iki kişi konuşuyordu.” (s. 108).

“17 Eylül gecesi, Ümit, nöbetçi olarak kaldığı fabrikaya saatli bombayı yerleştirirken, Atina Askeri Hapishanesinde de Liza’nın idamı için son hazırlıklar yapıyordu.” (s. 215).

Romanın nesnel zamanı, genelde I. Dünya Savaşı, özelde ise Çanakkale ve Kurtuluş Savaşı yıllarıdır. Romanda anlatılan zaman, 1915 baharından 1925 baharına kadar geçen 10 yıllık bir süreyi kapsar.

Romanın yazılma zamanı, eserin gazetedeki son tefrikasında bulunan 4 Nisan 1949 tarihi olarak gösterilebilir. Tefrikanın sonunda 4 Nisan 1949 tarihi yazılıdır; ancak eser, 1 Temmuz 1949- 18 Aralık 1949 tarihleri arasında **Aşkım Vatana Feda** ismiyle toplam 171 tefrika olarak yayımlanmıştır.

2. 1. 1. 5. Mekân

Romanda olaylar İstanbul ve Selanik civarında geçer. Romanda olayların gelişiminde asıl ve en önemli mekân, Selanik’teki Lakanda Gölü kenarındaki Aya Silyos Çiftliğidir. Bu çiftliğin dışı ve içi, yazar tarafından şu şekilde resmedilir: “Aya Silyos’a

³ İsmail KARACA, **Türk Edebiyatında Tarihî Romanlar (Türk Tarihi İle İlgili, 1851-1960)**, Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi, 2005, s. 153.

yaklaşırken doğa da güzelleşiyordu. Uzaktan Lakanda Gölünün mavi suları gözükmekteydi. Yolun iki tarafına gelişigüzel ağaçlar dikilmişti. Sol tarafta meyve bahçeleri vardı.” (s. 21), “Evin içi oldukça sevimli idi. Duvarlar hafif sararmış olmasına rağmen, insanın gönlünü açan tatlı filizî bir renge boyanmıştı. Holün sağ tarafında kocaman bir saat asılıydı, gürültü ile işliyordu. Karşı tarafta büyükçe iki kanatlı bir kapı vardı. Sol tarafta ise evin üst katına çıkan parmaklı bir merdiven gözüküyordu.” (s. 22). Oğuz Özdeş’in romanlarında genel olarak evin içi ve evdeki odalar kısa birkaç cümleyle tasvir edilir. Detay verilmez. Yukarıda verilen bir örnek istisna niteliktedir.

Romanın başında güzel bir şekilde verilen çiftlik ve ev, roman boyunca devam eden savaşların psikolojik sonuçlarını romanın sonunda kendi bünyesinde barındırır. Çiftlik artık izbe ve terk edilmiş bir yerdir. Bakımsızlıktan ve yılların verdiği yorgunluktan oturulamayacak bir hâle gelmiştir: “Buraları ne kadar değişmiş ne kadar bozulmuştu! Yolun etrafını kaplayan ağaçlar, âdeta yabanileşmiş, dallar birbirine sarılmıştı. Kim bilir kaç defa geçtiği bu yol, bakımsızlıktan dolayı bir hayli bozulmuştu.” (s. 235), “Tavandan yere kadar örümcekler sarkıyordu. Odada yıllardan beri kapalı bulunmaktan dolayı, sıkıcı ve boğucu bir hava, tuhaf bir koku vardı.” (s. 236). Burada yapılan mekân tasviri artık mekân-olay ilişkisi içerisinde önemli bir işlev yüklenmiştir. Ümit ve İzabel’in aşklarının yaşandığı zamanlarda çiftlikte bir bahar havası ve mutluluk söz konusuysa savaşlar dolayısıyla yaşanan ayrılık ve İzabel’in bu ayrılığa dayanamayarak ölmesi, çiftlikteki psikolojik havayı değiştirerek buranın mutsuzluk ve karamsarlığa bürünmesine sebep olmuştur. Bu örnekte roman kişilerinin başından geçen olumlu veya olumsuz olayların mekâna yansıtılması ve mevcut durumun ilgili mekân vasıtasıyla okuyucuya hissettirilmesi oldukça önemlidir. Mekân-olay ilişkisine bir başka örnek **Vatan Borcu** adlı romanda yakalanan ve yakalandığından kimsenin haberi olmaması için gizli bir yerde tutulan İngiliz ajanının kaldığı yerin tarif edilmesiyle ortaya çıkar: “Burası loş ve karanlık bir oda idi. Etrafta hiçbir eşya gözükmüyordu, kimsecikler de yoktu. Oldukça yukarıya yapılmış olan küçük bir pencereden, içeriye hafif bir ışık sızıyordu.” (s. 9).

Romanda açık veya kapalı birçok mekânın ismi de geçer. Bu mekânlar detaya girilmeden verilir: Çanakkale ve civarı, Ümit’in İngiliz İstihbarat Servisi’nin isteği üzerine krokisini çıkardığı Çatalca ve Çorlu, Karasuli’deki cephanelik, İngiltere, Yugoslavya, Almanya Ruhr Havzası, Fransa gibi ülkelerdeki bazı açık mekânlar.

2. 1. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Yazar anlatıcı, roman genelinde ilahi bakış açısıyla roman kişilerinin geçmişlerine, hayallerine, zihninden ve kalbinden geçenlere hâkimdir ve bunlardan haberdardır. Ana kahraman Ümit'in aklından geçenler okuyucuya sık sık deşifre edilir: "Aklına annesi ve kız kardeşi geldi. Annesinin, veda etmeden önce söylediği sözleri hatırladı." (s. 18).

"Ümit, içinden 'Şimdi hapı yuttum.' diye düşündü." (s. 30).

"Ümit cevap vermedi ve içinden 'Allah yardımcım olsun! Yoksa bu kızla ve annesiyle hâlîm harap!' diye düşündü." (s. 44).

"Liza, delikten yukarı çıkarken genç adam ona yardım etti. Ümit'in kollarını hissettikçe Liza, içinde tuhaf bir titreme, kalbinde tatlı bir yanma hissediyordu." (s. 111).

Roman kişilerinin tüm hayat safhalarına vâkıf olan yazar, onlar hakkında okuyucuya aydınlatıcı bilgiler vermekten geri durmaz. Romanın olay örgüsünde Filip'in yerine geçen Ümit, pipo kullanmak ve viski içmek zorunda kalır. Ancak "Ümit, ömründe ancak birkaç defa viski içmişti... Şimdi, viskiyi çok seven bir erkek rolü yapması gerekiyordu." (s. 25).

Yazar anlatıcı olaylar karşısında araya girerek yorum yapmaktan kendini alamaz: "Yüzbaşı Ümit, hiç konuşmuyordu. Zaten konuşmaması da gerekirdi. Kendi sesini İngiliz'e duyurmak ilerde bir tehlike yaratabilirdi." (s. 9).

"Şu anda onu birisi görse herhâlde Ümit için pek de iyi şeyler düşünmezdi. Bir konsolos, hırsız gibi terk edilmiş bir çiftliğin açık kalmış penceresine bakıyordu." (s. 236).

Yazar anlatıcı, roman esnasında ara sıra boşluklar oluşturarak o anki durumu kısa keser ve okuyucunun tahminine bırakır. Liza'nın Türk casusu Ümit'e yapacaklarını anlatması için şöyle bir tablo çizilir:

"Divana oturdular. Liza, delikanlının gözlerine baktı:

- Şimdi beni dinleyin dostum.

.....

Saat dörde geliyordu." (s. 82).

Romanda yazar anlatıcı, romanın neredeyse tamamına hâkimken kahramanlar kendi aralarında konuşurken kendi bakış açılarıyla olaylar resmedilir. Bu duruma özellikle diyaloglarda rastlanmaktadır:

“- Güle güle Ümit! Size haber yollayıncaya kadar çiftlikten ayrılmayınız. Üzerinizdeki köylü elbiselerini, atacağınız dereyi iyice biliyorsunuz değil mi?

- Evet, Liza.

- Tarla aralarından gitmeyi ve ihtiyatlı olmayı unutmayınız.” (s. 114).

Eserde birbirinden kısa süre ayrı kalan casuslar, Liza ve Ümit’in bir araya gelmelerinde başından geçenleri anlatmaları için kahraman anlatıcı kullanırlar:

“-Ben de Yugoslavya’da oldukça önemli işler gördüm. Daha birkaç gün önce Belgrad’taydım.

- Sahi mi söylüyorsun?

- Öyle kıymetli istihkâmlar elde ettim, öyle askerî sırlarla döndüm ki ...” (s. 162).

Yazar anlatıcı, romanda okuyucuyu meraka sevk etmek için art ardına sorular sorar ve bu soruları tek tek cevaplayarak oluşturduğu merakı gidermeyi tercih eder: “Bir ay sonra Ümit, Entellicens Servis’in istediği planla Selanik’e dönerken düşünüyordu: Acaba İzabel kendisini nasıl karşılayacaktı? Bir ay içinde Aya Silyos’ta neler olmuştu? Liza, hâlâ Yunanistan’da mıydı yoksa başka bir ülkeye mi gitmişti? (s. 158).

“Acaba nasıl olmuştu da Yunan makamları, gerçek kimliğini keşfetmişlerdi?” (s. 183).

Romanda yazarın taraf olduğu gözden kaçırılmamalıdır. Yazar, Türk milletini yere göğe sığdıramazken düşman milletlerini devamlı olumsuz yönleriyle verir. Eserde Türk askerleri bütün olumlu özelliklerle faziletlerle donatılmışken düşman askerleri kötü karakterlerle verilmiştir: “Galiçya, Kafkasya, Sina, Çanakkale ve Irak cephelerinde Ümit’in ve binlerce Mehmetçiğin yarattığı şahikalar tablosu, kaderin kötü sonucuna boyun eğdi ama Türk ruhu ve Türk kuvveti asla yenilmedi ve ölmedi.” (s. 229). Yazar, romanda bu Türk askerlerine sahiplenmeyi unutmaz: “Böylece kahramanımız, İstiklâl Savaşı’nda tekrar silaha sarılan İzmir’in Manisa’nın ve Ödemiş’in efeleri başında çeteci Ümit olarak, daha sonra Sakarya ve Başkumandanlık Meydan Muharebesi’nde Tabur komutanı Binbaşı Ümit olarak, her zaman vatan için yılmadan, kahramanca çarpıştı.” (s. 229). Yazar anlatıcı bu gibi ifadelerle aslında taraf tuttuğunu da açık eder.

Yazar kimi zaman varlığını okuyucuya belli eder ve kendini gizleme ihtiyacı duymaz: “Aya Silyos’tayız. Nisanın ilk günleri.” (s. 56).

2. 1. 1. 7. Dil ve Üslup

Romanda genel itibariyle konuşma diline yakın, açık, sade ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır. Genellikle kolay anlaşılır ve kısa cümleler kullanılırken çetrefilli bir dile ve süslü üsluba kesinlikle başvurulmamıştır. Oldukça sade ve anlaşılır bir dille yazılan eserde günlük konuşma diline sık sık rastlanır:

“Delikanlı, süt dökmüş kedi gibi oldu.” (s. 24).

“Ümit, olduğu yerde durdu. Eğer kız bu resimden bahis açacak olursa, hâli dumandı.” (s. 28).

“Ümit biraz şaşalamıştı. Bereket versin çabuk bir yalan buldu.” (s. 31).

“Gizli kapıyı açsalar, Yunan jandarmaları onları haklayacak, açmasalar diri diri yanacaklardı.” (s. 101).

“Sırtı da hafif hafif zonkluyordu.” (s. 190).

Eserde günlük kullanılan, sıradan dile yer verildiğinden dolayı bazı argo ifadelerle de karşılaşılır:

“Toni, bu akşam saat sekizden evvel gelmez. Biraz eğlenmeye gitti. Kasabada bir aftosu var da...” (s. 122).

“Biraz sonra ayak sesleri uzaklaştı... Ümit, vartayı iyi atlatmıştı.” (s. 188).

Yazar, romanın anlatılan zamanında, o dönemde yaşayan halk tarafından yaygın olarak kullanılan bazı kelime ve terimleri, roman kişileri tarafından kullanılmasına fırsat verir. Bu kelimeleri kullanırken bazılarını, özellikle de günümüzde bilinmeyen kelime ve terimleri dipnot düşme yoluyla açıklamayı ihmal etmez:

“Bu dünya sensiz bana o kadar meşum geliyor ki!” (s. 167).

“Dur oğlum... Dur oğlum... diye askerlikten alıştığı bir lisanla hayvanı teskine çalışıyordu.” (s. 189).

“Bu cezaya da fazlasıyla müstahaksın.” (s. 197).

Eser hem Anayurtta hem düşman topraklarında geçtiği için farklı milletler ve onların konuştuğu dilleri az da olsa ele alır. Eserde yabancı dillerden alınmış bazı kelime ve cümlelere de rastlanır. Bu kelime ve cümleler çoğu zaman Türkçe açıklamalarıyla birlikte verilmişlerdir:

“... Biraz sonra da bir kızın İngilizce sesi işitildi:

- “Who is? Kim o?”

- “I am Philippe. Ben Filip.” (s. 21).

Romanda casuslar, başkalarınca tespit edilmemeleri için kendi aralarında anlaştıkları, sadece kendilerinin anlayabileceği özel, şifreli bir dil kullanmışlardır:

“Bir süre etrafına bakındı. Kimse tarafından görülmediğine kanaat getirince kanepenin öbür ucunda oturan Liza’ya döndü ve parolayı verdi:

- Bir kibritiniz var mı Matmazel?

Sarışın kadın da karşı parolayı verdi.

- Kibritim yok ama çakmağım var.

İkisi de birbirinin gözlerine baktılar.” (s. 37).

Romanda yazar, hitap ettiği okuyucusuna genellikle sade bir anlatımla ve hatta konuşma diliyle seslenirken nadiren süslü, sanatkârane bir anlatıma başvurur. Bu durum duygusal hâllerin yaşandığı anlarda yapılan tabiat tasvirlerinde, âşıkların birbirleri ve hatıraları hakkındaki konuşmalarında ve yapılan benzetmelerde kendini gösterir: “Terasta ılık, hafif ve bahar kokan bir rüzgâr esiyordu. Yıldızlar karanlık gökte yanıp sönüyor ve ufukta henüz doğmuş olan ay, altından yapılmış bir tepsiye benziyordu. İçerden çok güzel bir müziğin nağmeleri gelmekteydi. Bir müddet hiç konuşmadan etrafı seyrettiler.” (s. 53).

Yukarıdaki örneklerin dışında her okuyucu kitlesi tarafından anlaşılabilir bir düzeyde yapılan benzetmelere de rastlanır:

“Liza, Bulgar hududuna iyice yaklaştığı sırada, otomobil göğüs darlığına uğramış bir ihtiyar gibi hırlayarak durdu.” (s. 161).

“Bir makaraya benzeyen otomobilin tekerlekleri, göle giden şose yolu sara sara ilerliyor, otomobil susuz bir at gibi yolları içerek koşuyordu.” (s. 242).

2. 1. 2. Teknik Unsurlar

Eserde olayların geçtiği mekânın özellikleri az da olsa belirtilmiş ve mekânın kelimelerle resmi yapılmıştır. Mekâna ve mekânın özelliklerine çok önem verilmediğinden dolayı betimlemeye sadece bir iki yerde rastlanır: “Evin içi oldukça sevimli idi. Duvarlar, hafif sararmış olmasına rağmen, insanın gönlünü açacak kadar tatlı filizî renge boyanmıştı.

Sofanın sağ tarafında kocaman bir saat asılıydı, gürültü ile işliyordu. Karşı tarafta büyükçe iki kanatlı bir kapı vardı. Sol tarafta ise evin üst katına çıkan parmaklıklı merdiven gözüküyordu.... Merdivenden çıkınca geniş bir sofaya geldiler. Bu sofanın sol tarafında iki, sağ tarafında üç kapı vardı.” (s. 22- 23).

Yapılan mekân tasvirlerinin yanı sıra kişilerin fiziksel portrelerine de yer verilir. Romanda Liza’nın fizikî portresi okuyucuya aktarılırken sübjektif davranılmıştır. Bu tür tasvirlerde roman kişilerinin bakış açılarından faydalanılabilmektedir. Romanın ana kahramanı Ümit, Liza hakkında şu ifadelerle yer verir: “Sarışın kadın bir müddet sustu. Henüz doğmuş olan ayın ışığı altında, saçları, altın teller hâlinde çıplak omuzlarına dökülüyordu. Çok güzel bir tuvalet giymişti. Tuvaletin ön tarafında, altın yıldızla işlenmiş bir gül vardı.” (s. 54).

Yazar, roman esnasında bazı durumları ve olayları okuyucunun gözünün önünde canlandırmak istediği zaman o anki durumu öyküleyerek tasvir eder. Bu tasvir genelde hareketli anların okuyucunun gözü önünde canlandırılması şeklinde yapılır: “Arkasında durmakta olan askerlerin Liza’yı kanlar içinde yere serecek olan tüfekleri birden şakırdadı ve selam durumuna geçti.” (s. 215).

“Baba ile kız, kulübeden uzaklaşırlarken Misis Roza, kapının eşiğinde çiğnenmiş bir çiçek gibi yığılıp kaldı.” (s. 252).

Tasvirler, zaman zaman olay örgüsündeki korku, heyecan gibi unsurları desteklemek için de kullanılabilir. Yüzbaşı Ümit’in bir görev dolayısıyla Selanik sahillerine çıkmak için yaptığı deniz yolculuğu başarılı bir şekilde okuyucuya yansıtılmıştır: “Dalgalar vahşî bir gürültü ile motora çarpıyordu. Gökyüzünü siyah bulutlar kaplamıştı. Motor şiddetle sallanıyor, bazen yan yatıyor, sonra tekrar doğruluyordu... Bir aralık korkunç bir dalga yükseldi ve motoru bir tüy gibi havaya kaldırdı. Bir an köpüklü dalgaların tepesinde sallanan motor, ani bir düşüşle denizin göğsünde bir yara gibi açılan çukura düştü.” (s. 15).

Eserde mektup tekniğine ara sıra başvurulmuştur. Bu mektuplar daha çok haberleşmeyi sağlayan pusulalarla gerçekleşmiştir. Eserde Liza ile Ümit, zor durumda kaldıklarında veya acil bir durum olduğunda kendi aralarında mektuplar ve pusulalarla haberleşmeyi tercih ederler. (s. 78, 88, 92, 148, 155). Daha çok birkaç cümleden oluşan bu mektup ve pusulalar, çok derin düşünce ve duygular içermez. Bunların amacı sadece askerî veya istihbarat içerikli bir mesajı çabucak iletmektir. Romanda verilen şu pusula bahsi

geçen duruma örnek olarak verilebilir: “Aldığım bir emir üzerine yarın sabah erkenden Selânik’e gidiyorum. Bu akşam muhakkak görüşmemiz gerek. Sizin için yeni bir talimat aldım. Pusulayı okuduktan sonra derhal yakınız ve evden ayrılırken makul bir sebep söyleyiniz.” (s. 78).

Yazar, eserinde montaj tekniğini kullanır. Bu teknikle romanın ilgili bölümlerine mısralar, dörtlükler ekler. Eserde M. Akif Ersoy’un *Çanakkale Şehitlerine* adlı şiirinden mısralara ve *İstiklâl Marşı*ndan dizelere yer verir.

Romanın birinci bölümü,

“Şu Boğaz harbi nedir? Var mı dünyada eşi?

En kesif orduların yükleniyor dördü beşi.” (s. 5).

Romanın ikinci bölümü,

“Ey bu topraklar için toprağa düşmüş asker!

Gökten ecdat inerek öpse o pâk alını değer.” (s. 150).

Romanın üçüncü bölümü,

“Kim bu Cennet vatanının uğruna olmaz ki feda,

Şüheda fışkıracak, toprağı sıksan şüheda.” (s. 229).

gibi vatanî duyguları körükleyen mısraların epigraf şeklinde verilmesiyle başlamaktadır.

Eserin bölüm başında değil de eserin içerisinde konuya odaklı dizelere de yer verilir:

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.

Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!

Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.

Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın afakını sarmışsa çelik zırhlı duvar,

Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.

Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,

‘Medeniyet!’ dediğin tek dişi kalmış canavar? (s. 230).

Yazar, roman karakterlerinin isimlerini, kişiliklerini ve ruh hallerini meydana getirirken kendi yaşamından yararlanmışır. Eserini oğlu Ümit Özdeş'e ithaf etmiş ve romanın ana kahramanına -kendi oğlunun ismi olan- Ümit adını vermiştir: “Bu romanı biricik oğlum Ümit Özdeş'e ithaf ediyorum. Kalbi daima vatan sevgisi ile dolu olsun.” (s. 4). Yine aynı eserde Özdeş, ana kahraman Yüzbaşı Ümit'in annesine, kendi annesinin adı olan Şahande adını vermiştir. Bu isimlendirmeler romanın kısmen otobiyografik unsur taşıdığını gösterir.

Yazar, romanda karşılıklı konuşmalara sıkça yer verir. Bu durum diyalog tekniğinin sıkça kullanıldığını gösterir. Eserde Türk askeri ile yakalanan bir İngiliz subayının konuşmalarına şu şekilde yer verilir:

“Çok güzel İngilizce bilen general, casusu konuşurmak için sordu.

- Bir şeye ihtiyacınız var mı?

Casus, soğuk bir sesle:

- Hayır, yok. dedi.

- Sigara ister misiniz?

- Kullanmıyorum!

- Ya pipo tütünü?

İngiliz bir süre sustuktan sonra:

- Yanımda bir miktar var, dedi.” (s. 9).

Eserde iç diyalog tekniğini de kullanılır. Romanın ana kahramanı olan Ümit, İzabel ve annesi ile tanıştıktan sonra içinden şunları geçirir: “Ümit cevap vermedi ve içinden ‘Allah yardımcım olsun! Yoksa bu kızla ve annesiyle hâlim harap!’ diye düşündü.” (s. 44).

Romanda Liza, hüküm giydiği idam cezasının nasıl icra edileceğine dair kendi içinde çözümleme yaparken kafasında oluşan soru işaretlerine de cevap aramaktadır. Bu iç çözümleme Liza'nın aynı zamanda son anlarıdır.

“Liza etrafına uzun uzun baktı ve bir ranzanın üstüne atılmış ot minderden yapılan yatağın üzerine oturdu.

Artık casusluk hayatı bitmişti. Onu bekleyen tek şey bir idam mangasıydı.

Gözlerini kapadı.

Hazır ol durumunda olan ökçeler tıkırdıyor ve sert bir ses yükseliyordu:

- Doldur kapa!

Silâhlar şakırdıyor, namlular hain bir göz gibi kendisine bakıyordu.

- Nişan al!

Ve en sonra:

- Ateş!

Kurşunları bekliyordu. Ne tuhaf, ölüm bir türlü gelmiyordu. Sonra gözlerini açıyor, etrafına bakıyor, karanlık hücresinde yapayalnız olduğunu görüyordu.

Ayağa kalkıp demir kapıya doğru yürüdü. Acaba asıl kimliği nasıl anlaşılmıştı? Bunu bir türlü bulup çıkaramıyordu. Herhangi bir ipucu verdiğini ya da bir ihtiyatsızlık yaptığını hatırlayamıyordu.” (s. 194).

İç çözümleme tekniği eserin başka bir yerinde daha kullanılır. Ümit’in İzabel’le aşk yaşadığı çiftliğe yıllar sonra tekrar gidip orayı metruk bir hâlde görmesi, orada yaşadığı hatıraların gözünün önünde canlanması ona derin acılar verir:

“İzabel’i bir kere daha görmek ve onun yaşayıp yaşamadığını öğrenmek arzusu, içinde bulunduğu kâbusu büsbütün arttırıyordu. Artık, mazi, uyurken, gezerken, düşünürken onu yegâne meşgul eden şeydi. Kulaklarında İzabel’in sesi, gözlerinin önünde, tebessümü dolaşüyor fakat duyduğu acıdan kimseye bahsedemiyordu. Hatta ruhunun taşkınlıklarını etrafa göstermekten çekiniyor ve bu mücadele onu o kadar yoruyordu ki ekseriyetle odasından ayrılmıyordu...” (s. 239).

2. 2. ŞAFAK SÖKERKEN- RUSYA’DA BİR TÜRK SUBAYI⁴

2. 2. 1. Materyal Unsurlar

2. 2. 1. 1. Eser Hakkında

Şafak Sökerken, Oğuz Özdeş’in yazdığı tarihî romanlardan ikincisidir. Bu romanın ilk baskısı, Türkiye Basımevi aracılığı ile 1957 yılında yayımlanmıştır. Daha sonraki basımları ise Türkiye Yayınevi ve Tekin Yayınevi tarafından yapılmıştır.

Eser; Başlangıç, Birinci Bölüm, İkinci Bölüm, Üçüncü Bölüm, Üç Yıl Sonra ve Bitiş başlıklarıyla bölümlendirilmiştir. Eserin Birinci Bölümü kendi içerisinde Romen rakamlarıyla XV, ikinci bölümü XVI ve üçüncü bölümü ise VIII kısma ayrılmıştır. Eserin bölümlerin başında bahsi geçen bölümle veya romanın tamamıyla ilgili olabilecek epigraf cümlelere yer verilmiştir.

Birinci bölüm, “Vatana olan borcunu ödemedi ölen insan ne kadar bedbahttır.” (s. 7), ikinci bölüm, “Aydınlığa daima karanlıktan gidilir.” (s. 57), üçüncü bölüm, “Vatanımızın dumanı bizi başkalarının ateşinden daha çok ısıtır.” (s. 124) şeklinde epigraf cümlelerle başlamıştır.

Roman, Osman Nuri adlı kahraman Türk askerinin I. Dünya Savaşı esnasında Rusya’da başarılı bir şekilde yaptığı casusluk faaliyetlerini ele alır. Romanda ana kahraman Osman Nuri’nin yanı sıra yardımcı kahramanlar Binbaşı Behçet Şerif, Hildebrant, Eczacı Mihalif ve Müezzın Arif Hikmet Efendi gibi kahramanların ortak ve belirgin olan casusluk özellikleriyle ön plana çıkarılmaları, esere “casus romanı” özelliği katar. Bu yönüyle **Şafak Sökerken** adlı eser için yazarının tarihî ve casusluk romanlarından ikincisi denilebilir. Bu durumu destekleme adına Oğuz Özdeş’in tarihî romanlarından olan **Yavuz’un Pençesi** adlı romanın sonunda **Şafak Sökerken** adlı eserle ilgili verilen reklam da örnek olarak gösterilebilir: “Birinci Dünya Harbinde, Rusya’da, Kafkasya’da ve nihayet Kurtuluş Savaşı’nda Anadolu’da geçen casusluk ve kahramanlık romanı.”⁵

Hülya Argunşah, **Şafak Sökerken** adlı tarihî romanı şu şekilde özetler: “Türkçü bir dünya görüşüyle yazılmış olan bu romanın asıl konusu 1917’de Birinci Dünya Savaşı’nın en şiddetli anlarında Çarlık Rusya’sının devrildiği günlerde geçer. Her millettten esirlerin bulunduğu Kostruma Kampına sevk edilen Osman Nuri’nin burada tanıdığı diğer Türk

⁴ Oğuz Özdeş, **Şafak Sökerken**, Tekin Yayınevi, 7. Basım, İstanbul, 1984.

⁵ Oğuz Özdeş, **Yavuz’un Pençesi**, Türkiye Yayınevi, 1. Basım, İstanbul, 1964, s. 196.

arkadaşlarıyla Sibiry'a sürölüşleri, kaçışları ve uzun maceralardan sonra Kafkas hükümetine ulaşabilmeleri romanın konusunu teşkil eder. Osman Nuri, bundan sonra 19 Mayıs 1919'da Mustafa Kemal'in bütün Türkleri Anadolu'daki savaşa davet etmesi üzerine Anadolu'ya geçer.”⁶

2. 2. 1. 2. Olay Örgüsü

Roman, bir askerî operasyonda gözlerinden yaralanıp kör olma riskiyle karşı karşıya kalan Binbaşı Osman Nuri'nin 2 Eylül 1922 günü şafak sökerken hastaneye getirilmesiyle başlar. Romanın Başlangıç ve Bitiş bölümleri burada gerçekleşir. Bu bölümler, romanda flashforward (Zamanda ileri atlayış) tekniğiyle verilmiş ve okuyucuyu merakla sevk eden unsurlar hâline getirilmiştir.

Eserin olay örgüsü, üçü de teğmen olan Osman Nuri, Kenan ve Nazım'ın Rus askerleri tarafından işkenceye maruz kaldıkları sahnelerle başlar. Rus askerleri bu üç teğmeni konuşturmayı başaramayınca bunları, Kosturma'daki esir kampına göndermeye karar verirler. Bir aylık bir yolculuk sonrası kampa ulaşılır. Kosturma'da bir Cuma namazı için izin alan bu üçlü, Türk ve Müslüman olan cami hocasının Rusları öven vaazını eleştirilmeleri sonucu, önce idam cezasına çarptırılırlar sonra bu cezaları Sibiry'a sürgün şeklinde değiştirilir. Sibiry yolculuğu, kara kış ve soğuk havanın getirdiği zor şartlarla birlikte trenle kırk gün sürer. Yolculuğa çıkmadan önce bir Rus askerinin işkence esnasında yaraladığı Nazım, yolculuğunun sonuna doğru şehit olur. Teğmen Osman ve Teğmen Kenan, Sibiry'nın ortasında bulunan Krasnoyarsk Kasabasında bulunan toplama kampına getirilirler.

Romanın olay örgüsü, 5 Temmuz 1917 tarihinde Alman Kızılhaç'ına bağlı Hildebrant adlı bir kadının bu garnizona gelerek esirlerin durumunu rapor etmek için bir dizi gözlem ve görüşmelerde bulunmasıyla hareketlenir. Osman Nuri, Hildebrant ile şifreli bir görüşme gerçekleştirir. Bu görüşmelerde Hildebrant, Osman Nuri ve asıl adı Binbaşı Behçet Şerif olan Teğmen Kenan'ın aslında ortak bir amaç için çalışan birer ajan oldukları anlaşılır. Yazar burada devreye girerek okuyucuya açıklama yapmak için zamanda bir geri dönüşle bu durumu iyice gözler önüne serer: “Binbaşı Behçet Şerif, Birinci Dünya Savaşı'nın ortalarında Rusya'ya casusluk vazifesiyle gönderilmiş ve izinin keşfedilmesi üzerine, Teğmen Kenan adıyla ve sahte bir kimlikle Kosturma'daki esir garnizonuna, bir esir kafilesi arasında girmeği başarmıştı. O sırada Osman Nuri, Doğu Cephesinde, Masat

⁶ Hülya Argunşah, **Türk Edebiyatında Tarihî Roman (Türk Tarihi İle İlgili)**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), 1990, Marmara Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, s. 259.

Grubu Kuvvetleri arasında bulunuyordu. Binbaşı Behçet Şerifin Kosturma'daki esir garnizonuna girdiği haber alınınca, Osman Nuri, onunla iş birliği yapmakla görevlendirilmiş ve bilhassa Rus kuvvetleri arasına sızmıştı. Ruslar tarafından ele geçirilmesi aslında bir tertip eseri idi.” (s. 26- 27). Bu geri dönüş esnasında yazarın verdiği diğer bilgilere göre her ne kadar soğuk olsa da şu an bulundukları yerden daha güvenli olan Sibiry'a sürülmeleri olayı da bir tertip sonucuydu: “Hildebrant, ayrıldıktan sonra Behçet Şerifle Osman bu garnizondan ayrılmak için bir plân hazırladılar. Şehirdeki camiye giderek olay çıkaracaklardı. O zamanki Çarlık Hükümetinin, hemen herkesçe bilinen cezası, Sibiry'a sürülmektir.” (s. 27).

Alman ve Türk devletlerine çalışan Hildebrant, Binbaşı Behçet Şerif'in kaçması için elinden geleni yapar. Bu hususta Behçet Şerif'e yardımları dokunması için Eczacı Mihalif Efendi ve Müezzîn Arif Hikmet Efendi'yi bu hususta bilgilendirir. Onların da yardımlarıyla Behçet Şerif, 4 Eylül sabah ortalık ağarmaya başlarken esir kampından kaçmayı başarır. Ancak Behçet Şerif'in Ufa Şehrinde tekrar yakalanması haberiyle Osman Nuri çok üzölmüş ve gidip onu kurtarmak için kendisinin de kaçması için Eczacı Mihalif Efendi ile Müezzîn Arif Hikmet Efendi'den yardım istemiştir.

Osman Nuri, Eczacı Mihalif Efendi ve Müezzîn Arif Hikmet Efendi'nin yardımlarıyla kaçmayı başarır; ancak kaçarken açılan ateş sonucunda bacağından yaralanır. Ne yapacağını bilemeyen Osman Nuri, Mihalif Efendi'nin evine gider ve orada birkaç gün kalarak kendine gelir. Mihalif Efendi'nin kızı Kamer'le burada tanışan Osman Nuri, onun yardım ve bakımıyla iyileşir.

İki Türk teğmenin aralıklarla esir kampından kaçması, Rus askerinin araştırmaları sonucu Türk olduğı anlaşılan Eczacı Mihalif Efendi'nin tutuklanması sonucunu doğurur. Mihalif Efendi, Rus askerler tarafından götürölünce Kamer ve Osman Nuri birlikte kalmaya başlarlar. Bu durumdan haberdar olmayan Rus Subayı Nikola Pavlof, babası alınan Kamer'in evde yalnız olduğunu düşünerek ona sahip olmak için evine arama bahanesiyle girer. Kamer'in çığlıklarını duyan Osman Nuri, Nikola Pavlof'u öldürüp Kamer'i kurtarır.

Nikola Pavlof'un kendisine benzerliğini fırsat bilen Osman Nuri, onun elbiselerini giyerek onun yerine geçer. Emredildiğı üzere Yüzbaşı Nikola Pavlof'u sabah almaya gelen Rus askerlerine iki atın derhal getirilmesini emreder. Yüzbaşı Nikola Pavlof kılığına giren Osman Nuri ile onun nişanlısı Katya kılığına giren Kamer, buradan kaçarlar. İlk vardıkları

Kofinov köyüne oradan Elmask Kasabasına gidip bir otelde kalırlar. Otelcinin hareketlerinden ve otelcinin karakola götürölüp misafirleri hakkında soruşturma yapılmasından şüphelenen Osman Nuri, sabah olmadan Kamer’le birlikte yola koyulurlar.

Osman Nuri ile Kamer, yolda karşılaştıkları birkaç aksiliklere rağmen Behçet Şerif ile Eczacı Mihalif’i bulabilmek için Tomsk Şehrine gelirler. Yolculuk esnasında çok yorulmuş ve acıkmış olduklarından buraya yakın bir evde Tanrı misafiri olarak kabul edilip bir süre kalıp çevrede keşif yaptıktan sonra Osman Nuri, Rus subayı kılığına girerek Behçet Şerif ve Mihalif’in esir tutulduğu askerî hapishaneye gider.

Osman Nuri, Yüzbaşı Nikola Pavlof kimliğinde garnizonun komutanı Albay’la konuşarak buraya kaçak Türk teğmeni Osman Nuri hakkında bilgi almak ve Teğmen Kenan’la onların kaçmasına yardımcı olan Eczacı Mihalif’i sorgulamakla görevlendirildiğini ifade eder. Albay, bu durumdan haberdar olduğunu söyleyerek Yüzbaşı Nikola Pavlof’a hapishaneye rahat bir şekilde girişi hususunda izin verir. Böylelikle Osman Nuri, Kenan ve Eczacı Mihalif’le konuşma imkânını bulur.

Ertesi gün garnizonda bulunan kaçak Türk subayı Behçet Şerif için bir emir gelir ve casusluk suçundan idam edilmesi ve infazın gerçekleşmesi için derhal Omsk’a gönderilmesi bildirilir. Albay, bu durumdan Yüzbaşı Nikola Pavlof’u bilgilendirir ve sabah iki süvariyle birlikte Behçet Şerif’i göndereceğini söyler. Osman Nuri, derhal bir plan yaparak sabah Behçet Şerif’i Tomsk’a götüren iki süvariye pusu kurarak onları öldürür ve Behçet Şerif’i kurtarır.

Osman Nuri, odasına girer girmez bir çavuş gelir ve kendisini Albay’ın çağırdığını söyler. Osman Nuri, biraz çekinerek gitse de Albay’ın hiçbir şeyden haberi olmadığını görünce rahatlar. Şimdiki gündemleri bir Alman ajanı olduğu sanılan Kızılhaç’a mensup Matmazel Hildebrant’ın ziyaretinde Osman Nuri’nin ona eşlik edip onun açığını yakalaması hususudur.

Albay, Osman Nuri’ye Eczacı Mihalif’i bir şekilde konuşturmasını emredince o da Mihalif’i önce tek kişilik bir hücreye aldırır ve sonra bir asker elbisesi giydirerek hapisten kaçırıp kızı Kamer’in yanına götürür.

Evde Kamer, Behçet Şerif, Eczacı Mihalif ve Osman Nuri konuşurlar ve hasret giderirlerken bir süre sonra Hildebrant da bu eve gelir. Birlikte firar kararı alarak yeni bir plan yaparlar. Buna göre Osman Nuri, Kamer ve Mihalif’in gece yarısına doğru kızığa binip Ural istikametinde yola çıkarak Kafkasya ve Azerbaycan yolu ile Anadolu’ya

gitmeleri; Binbaşı Behçet Şerif ile Hildebrant'ın da Türkistan'a geçip yeni casusluk faaliyetlerine devam etmeleri kararlaştırılır.

Zaman kaybetmeden yola çıkan Osman Nuri, Kamer ve Mihalif üçlüsü yolda büyük bir fırtınaya yakalanırlar, atları yolu gidemez olur ve ayı saldırısına uğrarlar. Bu saldırıdan kurtulan üçlü köylüler tarafından misafir edilir, Osman Nuri; köylülerle güzel bir şekilde Rusça konuşarak onların da boşboğazlığı sayesinde biraz bilgi de toplamış olur ve ertesi gün köylülerce yolcu edilir. Azerbaycan Türklerinden Sadri Maksidof'un, Azerbaycan'da Rusya'ya karşı geldiğini ve şu an Ufa denen bir şehirde olduğunu ancak kendilerinin bu durumu ihtilâlcilere haber veremedikleri için çok üzüldüklerini Osman'a söylerler. Bu habere çok sevinen Osman Nuri, onlara yardımcı olacağını söyleyince köylüler memnun olurlar.

Osman Nuri ve yanındakiler, Sadri Maksidof'u tanıdıkları ve kendilerine yardımcı olacağını bildikleri için Ufa'ya doğru yola çıkarlar. Sadri Maksidof, Osman Nuri'yi, karşılayıp ağırladıktan sonra burada Türklerin kalmasına Rusların izin vermediğini ve bu sebeple Bakü yoluyla Anadolu'ya geçmeleri için Hasavyurt'ta bulunan Reşit Han'ın yardımlarını alması için onun yanına gönderir. Reşit Han, Osman Nuri ve Mihalif'e (Gerçek adıyla Naili Dadaş'a), vatan için çarpışmak isteyen her Türk'e bağrımız açıktır diyerek yeni kurulan hükümette onlara birtakım görevler verir. Osman Nuri, 20 yaşından yukarı gençleri toplayıp birlik kurmakla görevlendirilirken Naili Dadaş ise hükümetin istihbarat teşkilatını idare edecekti.

Görevden döndüğü bir gün Osman, Kamer'i ağlarken bulunca Kamer, Osman'a, babasının Ruslar tarafından bir pusuda öldürülmüş olduğunu söyler. Tam bu sıralarda Ermenilere karşı başarı elde eden Osman, yüzbaşı rütbesine terfi ederek Gunikale'nin komutanı olur. Tüm bu olayların baş döndürücü hızının yanı başında Reşit Han iki yüzük alarak Osman ve Kamer'i birbirine nişanlar.

Osman, kale yönetimini aldıktan sonra Kazak askerlerinin kaleye saldırması sonucu büyük bir mücadeleden ve kayıplardan sonra savaş, Osman ve askerleri lehine sonuçlanır. Bu çetin savaştan elde ettiği başarılarından dolayı Osman, yeni görev yeri olan Hasavyurt ilçe askerî komutanlığına atanır. Osman'ın buradaki görevi tam Kamer'in istediği gibi çok daha rahat bir görevdir. Osman her akşam evine gelmektedir. Bir müddet böyle rahat yaşayan Osman, Anadolu halkının Mustafa Kemal önderliğinde bağımsızlık savaşı vereceğini öğrenir ve bu kutsal mücadeleye katılmak için Kamer'le birlikte yola çıkar.

Osman Nuri, bir irtibat subayı olarak güneye doğru yol alacak Kamer ise Sivas'ta bir hemşire olarak Anadolu'daki mücadeleye katılacaktı.

İkilinin yolları ayrılmıştır. Ta ki 3 yıl sonra Osman Nuri, Mustafa Kemal'in ona Yunan cephaneliğini havaya uçurma gibi önemli bir görev vermesi, Osman'ın bu görevi başarıyla yerine getirirken patlamanın şiddetiyle gözlerinden ciddi bir yara alması sonucu hastaneye kaldırılmasıyla ikili tekrar bir araya gelene kadar bu ayrılık devam etmiştir. Kamer, Osman'ın getirildiği hastanede hemşirelik yapmaktadır; Osman'ın gözleri başarılı geçen iki ameliyattan sonra görmeye başlar. Roman, Osman'ın karşısında nişanlısı Kamer'i görmesi ve ondan savaşın kazanıldığını duymasıyla birlikte mutlu bir sonla biter.

2. 2. 1. 3. Şahıs Kadrosu

Romadaki kişi kadrosu, vatansever özellikleriyle beliren ana kahraman Osman Nuri ve onun arkadaşlarına her şartta yardım eden Müezzîn Arif Hikmet Efendi, Alman Hildebrant, Eczacı Mihalif ve kızı Kamer; düşman kuvvetler olarak ise Ruslar ve Yunanlılar gösterilebilir. Birinci grupta bulunan kişiler, romanın olumlu kişileri iken ikinci grupta bulunanlar ise romanın olumsuz kişileri olarak verilmişlerdir.

Yazar, kahramanlarını tanıtırken kısa da olsa blok bilgiler sunmanın yanında kahramanlarının karakterini teşkil edecek davranışlarda da bulunmalarını sağlayarak okuyucuya onları deşifre eder. Yazarın okuyucuya verdiği bilgilerde kişilerin genellikle fiziksel portreleri çizilmiş; ancak ruhsal boyutlarına değinilmemiştir.

Osman Nuri: Romanın ana kahramanı olan Osman Nuri, henüz romanın başında askerî künyesi ile tanıtılır:

“İsmi: Osman Nuri,

Doğumu: 1892,

Rütbesi: Binbaşı,

Memleketi: Söğüt,

Vazifesi: Garp Orduları İrtibat Subayı.” (s. 5).

Osman Nuri, vatani ve milleti için hiçbir fedakârlıktan kaçınmayan bir Türk subayıdır. Rusların eline esir düşen Binbaşı Behçet Şerif'i kurtarmak için Osman Nuri, bilerek Ruslara esir düşer ve zorlu bir esaret sürecinden sonra, Türk dostlarının yardımıyla Binbaşı Behçet Şerif'i kaçırmayı ve kendisi de esir kampından firar etmeyi başarır. Bu

süreçte kendisine yardımcı olan Eczacı Mihalif'in kızı Kamer'e âşık olan Osman Nuri, Kamer ile birlikte uzun ve sıkıntılı bir firar yolculuğundan sonra Mustafa Kemal önderliğindeki Kurtuluş Savaşı'na destek vermek üzere Anadolu'ya gelir.

Anadolu'ya geçen Osman Nuri, irtibat subayı olarak görevlendirilirken nişanlısı Kamer de hemşire olarak Sivas'ta bir hastanede çalışmaya başlar. Ancak Osman Nuri, Yunan cephaneliğini imha ederken patlamanın tesiriyle gözünden yaralanır. Yaralı hâlde nişanlısı Kamer'in bulunduğu hastaneye getirilen Osman Nuri, geçirdiği ameliyatlardan sonra tekrar görme yeteneğine kavuşur.

Bir Rus kadar Rusçayı iyi bilen Osman Nuri, firar ve savaş esnasında gerektiği yerde merhamet etmeyi de ihmal etmez. Rusya'da ihtilâl sonrası rastladığı ihtiyaç sahiplerine hem maddî hem de manevî desteğini esirgemez:

“Osman Nuri, cebinden bir miktar para çıkararak ihtiyara uzattı.

- Bununla birkaç gün karnınızı doyurursunuz, dedi. İhtiyar eli titreyerek parayı aldı.
- Teşekkür ederim oğlum.
- Bir şey değil beybaba. Haydi Allahısmarladık
- Güle Güle.” (s. 64).

Bunun yanında kendilerine Krasnoyarsk'ta işkence eden Rus subayı Pavloviç'le ihtilal sonrası karşılaştıklarında onun pejmürde hâline acıyarak kendi evlerine alıp karnını doyurup serbest bırakır. (s. 120- 121).

Osman Nuri vatanseverliği, zekâsı, becerikliliği gibi özelliklerinin yanında cesaretiyle de kendini ispatlamış biridir.

Binbaşı Behçet Şerif: Romanın yardımcı kişilerindendir. Rusya'da Türk hükümeti adına casusluk faaliyetlerinde bulunduğu Rus makamlarınca fark edilince kimliğini saklamak için ismini Teğmen Kenan olarak değiştirir. “Binbaşı Behçet Şerif, Birinci Dünya Savaşı'nın ortalarında Rusya'ya casusluk vazifesi ile gönderilmiş ve izinin keşfedilmesi üzerine, Teğmen Kenan adıyla ve sahte bir kimlikle Kosturma'daki esir garnizonuna, bir esir kafilesi arasında girmeyi başarmıştı.” (s. 26).

Osman Nuri'nin en yakın yol arkadaşlarından. Rus askerleri tarafından yakalanıp işkence edildikten sonra Kosturma'daki esir kampında uzun bir süre kalır.

Esir kampından firar etmesine Osman Nuri'nin yardım eder. Osman Nuri, Kurtuluş Savaşı için Anadolu'ya giderken Binbaşı Behçet Şerif de casusluk faaliyetlerine devam etmek üzere Hildebrant'la birlikte Türkistan'a gider.

Osman Nuri ve Binbaşı Behçet Şerif, okuyucuya örnek olarak sunulmuş olumlu karakterlerdir. Her ikisi de vatani için canını seve seve vermeye hazırdırlar.

Binbaşı Behçet Şerif'in Rusça bilmesi gerek onun esir kampı hayatında gerekse esaretten kaçışında ona büyük yardımcı olmuştur. "Behçet, o sabah, bir Rus askeri ile kasabaya indi. Binbaşı çok güzel Rusça bildiği için askerle kasabanın durumu hakkında konuştu ve onu memnun etmek için on ruble de bahşış verdi. Asker bundan pek memnun olmuş ve Binbaşının bütün suallerine bildiği kadar cevap vermişti." (s. 28).

Kamer: Romanın yardımcı kişilerindendir. Azeri Türklerinden Eczacı Mihalif'in kızıdır. Annesini doğum esnasında kaybeden Kamer, babası ile birlikte yaşamaktadır. Romana ilk girişinde hemen güzelliğiyle dikkatleri üzerinde toplayan Kamer, Osman Nuri'nin firar ederken yaralanması sonucunda Mihalif'in evine gelmesiyle birlikte Osman Nuri'ye karşı bir sıcaklık hisseder. Kamer'in babası Mihalif, Rus askerlerince Türklere yardım ettiği gerekçesiyle tutuklandıktan sonra Kamer ile Osman aynı evde yaşarlar ve bu bölgeden beraber kaçarlar.

Yazar, Kamer hakkında detaylı bilgiler vermeyi tercih eder ve onu okuyucuya Osman Nuri aracılığıyla tanıtır. Genç kız, "Tahminen yirmi yaşlarında vardı. Yüzü Türk biraz da İslav tipini andırıyordu. Gür sırma saçları omuzlarına kadar dökülmüştü. Gözleri siyah, kadife gibiydi. Küçük ve muntazam yüzü ve derli toplu bir ağzı vardı. Genç yaşına rağmen, çok zeki bakışlara, geniş anla sahipti ve bu hâli teğmenin ilgisini büsbütün uyandırmıştı. Elbisesi son derece basitti; yalnız omuz tarafından işleme vardı. Genç kız, bu kıyafetiyle daha çok bir Anadolu kızına benziyordu." (s. 40).

Yukarıda verilen bilgilerle fiziki özellikleri tanıtılan Kamer, olaylar karşısındaki tutum ve davranışlarıyla da okuyucuya dolaylı olarak kendini tanıtmış olur. Örneğin; genç kız, "Bu adam (Osman Nuri) yüzünden babası tevkif edildiği hâlde, bir türlü ona karşı kin ve nefret hissi duyamıyordu." (s. 47). Bu durum Kamer'in, Osman'a âşık olduğunu vermesi bakımından önem arz eder.

Kamer, Osman'la beraber kaçarken saklanmak için bir müddet Katya ismini alır. Osman Nuri ile Kamer arasındaki duygusal ilişki, çok fazla sahneye çıkarılmaz. Bundaki amaç, hayatını vatana adayan bu gençlerin vatan ve sevgili arasındaki öncelik sırasıdır.

Diğer Yardımcı Kişiler

Romanda sadece isimleri geçen, sadece birkaç cümleyle verilen, çok fazla işlev yüklenmeyen dekor unsuru kişiler de mevcuttur.

Hildebrant: İyi yetişmiş, kültürlü biri olan Hildebrant, Kızılhaç üyeliğini kılıf olarak kullanarak Türk-Alman hükümetleri adına çalışan bir casustur. Hildebrant, Eczacı Mihalif ve Müezzın Arif Hikmet Efendi, Binbaşı Behçet Şerif ve Osman Nuri'nin firar etmeleri için kendi canını tehlikeye atarak onlara yardım etmiştir.

Eczacı Mihalif: Azeri Türklerinden olan Mihalif, Sibiry'a da eczacılık yapmaktadır. Eczacı Mihalif, Rus askerlerince tutuklanarak türlü işkencelere maruz kalır. Mihalif, aldığı bu takma ismini, Türk memleketlerine firar ettikten sonra atıp kendi asıl ismi olan Naili Dadaş adını kullanmaya başlar.

Müezzın Arif Hikmet Efendi: Müezzın olan Arif Hikmet Efendi, Osman Nuri'nin kurtulması için canını tehlikeye atmıştır.

Romanda olumsuz kişiler olarak düşman konumunda bulunan Rus askerleri gösterilmiştir. Bunlar romanda zeki olmayan, acımasız, zalim ve kaba insanlar olarak verilir. Örneğin; Rus marşı söylendiği esnada ağzından başka kelime çıkan esir askerlerin anında dilleri kesilmektedir. Kendileri gibi Rus olan ancak rejimin karşıtı bir askerın anne ve babasına yaptıkları, onların olumsuz özelliklerini resmetmesi bakımından yeterlidir. “Önde subay, arkasında seyisi, en arkada da iki ihtiyarın boynuna taktığı urganları elinde tutan ve zavallıları köpek gibi sürükleyen Rus askeri uzaklaştılar ve sonra gözden kayboldular.” (s. 74).

2. 2. 1. 4. Zaman

Romanın henüz başında *Başlangıç* adlı bölümde zamanda ileri sıçrayış yöntemiyle romanın son sahnesinin başladığı 3 Eylül 1922 ile 12 Eylül 1922 tarihleri arasındaki on günlük bir zaman dilimi özetlenerek verilir. Eser, 30 Ağustos'taki büyük zaferden sonra Osman Nuri'nin ameliyatı sonucunda gözlerinin tekrar görmesi ile ilgili sahnelerle sona erer. Buradaki zaman 12 Eylül 1922 tarihidir ve roman bu tarihte sona erer.

Ana hikâye, Birinci Bölümde başlar ve okuyucu, I. Dünya Savaşı'nın en şiddetli günlerine götürülür. Buradaki zaman 1916'nın sonlarıdır. Verilen ilk tarih ise 28 Ocak 1917'dir. Romandaki olayların hemen hemen 6 yıllık bir zaman dilimi içerisinde meydana geldiği söylenebilir. Bu zaman dilimi romanda genellikle kronolojik olarak devam eder

sadece kahramanların başından geçen olaylar verilirken geriye dönüş söz konusudur: “Olayların gelişmesini aydınlatmak için biraz gerilere gitmemiz gerekiyor. Binbaşı Behçet Şerif, Birinci Dünya Savaşı’nın ortalarında Rusya’ya casusluk vazifesi ile gönderilmiş ve izinin keşfedilmesi üzerine, Teğmen Kenan adıyla ve sahte bir kimlikle Kosturma’daki esir garnizonuna, bir esir kafilesi arasında girmeye başarmıştı.” (s. 62).

Romanda kronolojik bakımdan akan bir anlatılan zaman vardır:

“... tam bir ay devam eden sıkıntılı bir yolculuk...” (s. 8).

“Nihayet otuz dokuzuncu gün geldi. Gidecekleri Krasnoyarsk Rus esir garnizonuna varmalarına bir gün kalmıştı.” (s. 13).

“Bu konuşmadan 3 gün sonra...” (s. 21).

“Behçet Şerif, bir ay sonra izin almayı başardı ve Müezzîn Arif Hikmet Efendi’yi yine aynı camide buldu.” (s. 32).

“Ertesi sabah...” (s. 78).

“Nihayet yolculuklarının üçüncü haftasında Ural Dağlarına vardılar.” (s. 124).

Örnek verilen bu cümleler, romandaki zamanın gerek yavaş gerekse de özetleme tekniğiyle hızlı akmasını sağlamaktadır.

Romanda “Şafak Sökerken” gibi bir isim tercih edilirken gün içerisindeki bu an, eserin içinde de kullanılır. Romanın başından sonuna kadar, bu ve buna yakın zaman ifade eden cümle ve kelime grupları sık sık kullanılmıştır. Romandaki “Güneş doğmak üzere...” (s. 11), “4 Eylül sabahı ortalık ağarmaya başlarken...” (s. 33), Sabahın alaca karanlığında... (s. 63), “Şafak sökerken...” (s. 68), “Şafak sökünceye kadar...” (s. 68), “Sabah erkenden...” (s. 96), “Ertesi sabah step, yavaş yavaş aydınlanmaya başlarken...” (s. 109), “Şafak sökmek üzereydi...” (s. 156), gibi ifadeler bu duruma örnek olarak verilebilir. Bütün bunlar Anadolu’da doğmak üzere olan yeni devletin ve hürriyetin doğumuna zemin hazırlamak için tercih edilmiştir.

Eserin nesnel zamanı I. Dünya Savaşı yıllarıdır. Anlatılan zaman, 1916 yılının sonlarından 12 Eylül 1922 tarihine kadar geçen süredir. Neşredilme zamanı olarak da eserin ilk baskısının yapıldığı 1957 tarihi verilebilir.

2. 2. 1. 5. Mekân

Romanda hem açık hem de kapalı mekânlar sık sık kullanılmıştır. Bu mekânlar, çok az tasvir edilmekle beraber hem dekor olarak kullanılmış hem de kısmen kişilerin ruhsal durumlarını vermek amacıyla ele alınmıştır. Özellikle Türk casuslarının ve diğer esirlerin işkence için tutuldukları kapalı mekânlar olan Toms'taki askerî hapisane, Kosturma ve Sibirya'daki esir toplama kampları, esaret altında olan askerlerin ruhsal durumlarını vermesi açısından karanlık ve izbe olarak tasvir edilmiştir. Bunların dışında romanın olay örgüsünde gidişatı etkileyen kapalı mekânlar ise Mihali'f'in eczanesi ve evi, Arif Hikmet Efendi'nin müezzini'liğini yaptığı cami ve Turumof Köyündeki ihtiyar Rus çiftinin evidir. Yazar, bu kapalı mekânlardan Osman Nuri'nin esir tutulduğu Krasnoyarsk Kasabası'ndaki garnizonu, alınan sıkı güvenliğini ve esaret kokan havayı vermesi bakımından şöyle tasvir eder: “Esir garnizonu kasabanın bir ucunda, on kilometrekare genişliğinde bir yer kaplıyordu. Etrafı üç metre kalın tahtalarla ve üstü dikenli tellerle çevrilmişti. Her yüz metrede bir nöbetçi bulunuyordu. Garnizon içinde 20 baraka vardı. Burada hür insanın hakkı olan özgürlük yoktu. Esirlerin her gün gördüğü şey, gökyüzünün bir parçasından, dikenli tellerle örtülü, yüksek tahta setten ve gece gündüz dolaşan nöbetçilerden ibaretti.” (s. 16).

Romandaki açık mekânlar ise Rusya'nın uçsuz bucaksız stepleri, Azerbaycan ve Anadolu topraklarıdır. Romanda bu mekânların dışında Rusya'nın Çelebenski, Omsk, Tomsk Şehirleri, Sibirya'nın ortalarında bulunan Krasnoyarsk Kasabası, Elmask Kasabası, Kosturma Kasabası, Turumof Köyü, Ural Dağları, Perm Şehri, Dağıstan, Gunikale, Hunzakhkale, Türkmenistan, Türkiye ve Azerbaycan gibi birçok köy kasaba, şehir ve ülkenin isimleri geçmektedir. Bunların sadece birkaç tanesi, roman kahramanlarının ruhsal durumlarını vermek için öznel biçimde tasvir edilmiş ve mekân-olay ilişkisi bunlar vasıtasıyla kurulmaya çalışılmıştır: (Nazım'ın Sibirya'ya vardıklarında şehit olması üzerine) “Sibirya'nın kül renkli semasından dökülen kar, mateme iştirak etmek ister gibi birdenbire kesildi.” (s. 15). Başkomutanlık Meydan Savaşı esnasında savaşın atmosferini yansıtmak için de “Şafak sökmek üzereydi. Ufuk, biraz sonra Kocatepe'de başlayacak olan Başkomutanlık Meydan Savaşı'yla bağdaşmak ister gibi kan rengine bürünmüştü.” (s. 156) gibi cümleler kullanılmıştır.

Osman Nuri'nin Rusya ve Sibirya'da esaret altında kaldığı kamplar esaret dönemi; Arif Hikmet Efendi'nin müezzini olduğu cami, Mihali'f'in evi ve eczanesi ile Turumof

Köyündeki ihtiyar Rus çiftinin evi, Rusya'dan Anadolu'ya kaçma planlarının yapıldığı dönemin; Azerbaycan ve Anadolu ise özgür olduğu dönemin mekânlarıdır.

Roman, bir hastane odası gibi kapalı bir mekânda Osman Nuri'nin kapalı gözlerinin açılmasıyla ve karşısında nişanlısı Kamer'i görmesiyle birlikte mutlu bir sonla bitmiştir.

2. 2. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Şafak Sökerken'de olaylar, ilahi bakış açısı ve yazar anlatıcı ile verildiğinden dolayı anlatıcı, görevini yerine getirirken kendini saklama gereği duymaz, hatta araya girerek ve okuyucuyu etkilemeye çalışarak varlığını her yerde hissettirmeye de hazırdır. Geleneksel anlatı tarzını hatırlatan yazar, bu yönüyle Tanzimat Edebiyatı yazarlarından Ahmet Mithat Efendi'yi anımsatmaktadır. Yazarın araya girmelerine şu cümleler örnek verilebilir: “Olayların gelişmesini aydınlatmak için biraz gerilere gitmemiz gerekiyor.” (s. 26), “Osman Nuri'nin arkasından yürümekte olan süngülü asker, Eczacı Mihalif'ten başka kimse değildi.” (s. 111).

Yazar anlatıcı, ilahi bakış açısıyla birlikte kahramanların karakterlerine, zihinlerinden ve kalplerinden geçenlere vâkıftır: “Başhemşire, genç Binbaşının yüzüne büyük bir sevgiyle bakıyor fakat ona: ‘Üç yıldır görmediğin nişanlın benim!’ diyemiyordu. Sanki onun yüzünde, birlikte geçirdikleri o heyecanlı günleri, hatta Osman'ın bütün kahramanlık yıllarını bir bir görüyor ve okuyordu.” (s. 6).

“Osman Nuri, böyle zamanlarda kendisini tutmasını bilirdi.” (s. 92).

Romanın genelinde yazar anlatıcı hâkimken kahramanlar kendi planlarını yaparken veya kendi başlarından geçenleri anlatırken kahraman anlatıcı kullanılmıştır: “Şimdi benim kaçışımdan bahsedelim. Ben, Eylül'de kaçmayı tasarlıyorum.” (s. 25).

“Haydi Kamer, bir çay yap da hem içelim hem de binbaşı ve baban kaçtıktan sonra başlarına gelenleri anlatsınlar.” (s. 111). Bu cümleden sonra her ikisinin de başından geçenler anlatılırken kahraman anlatıcı kullanılır.

Romanda yazarın taraf tuttuğu görülür. Düşman veya olumsuz kişiler, okuyucunun gözünde daha da kötü gösterilmeye çalışılırken dost ve olumlu kişiler de olduğundan daha iyi gösterilir. Ruslar ile Türkler arasında yaşanan karşılaştırmalarda yazar, Türk milletinin yanında; Rusların da karşısındadır. Bu durum, yazarın üslubuna da yansır. Rus askerlerinden bahsederken onların merhametsizliğinden, kabalığından onların bir

karakteriymiş gibi bahseder: “Rus generali küfrü andıran, anlaşılmaz, kaba seslerle hiddetli hiddetli bir şeyler söyledi.” (s. 10).

“Aynı vahşi ses, genç teğmenin sözünü kesti.” (s. 11).

Olumsuz olarak görülen kişilerin konuşmaları dâhil hiçbir şeyleri hoş gösterilmez. Türklerden bahsederken ise: “Böyle temiz ve asil düşünen evlâtlar varken bu vatan elbette düşmana aman vermezdi.” (s. 153), gibi cümlelerle onları övünç dolu sözlerle ifade eder.

Yazarın roman esnasında bazen anlatımı kesip araya girip bilgi vermesi, “- Ben posta, Yüzbaşım... ‘Posta’ burada haber getirip götüren askerlere deniyordu.” (s. 99). Bazen de araya girip kendi duygu ve düşüncelerini ifade etmesi, “Osman, Şerif’i orada bırakarak atların yanına gitti. Zavallı hayvanlar, biraz sonra vurulacaklarını bilseler, böyle uslu dururlar mıydı hiç? Osman atların dizginlerini birbirine bağladıktan sonra tam karşılarna geçti. Silâhı eline aldı... Çok dikkatli hareket etmesi ve iki atı saniye kaçırmadan arka arkaya öldürmesi gerekti. Çünkü biri vurulunca diğer at ürküp kaçabilirdi.” (s. 94) romanı teknik açıdan kusurlu hâle getirir.

Yazarın bazı olaylar karşısında okuyucudaki merak duygusunu harekete geçirmeyi başardığı söylenebilir: “Osman Nuri hemen aşağı indi. Kamer, onun arkasından uzun uzun baktı. Önünde meçhullerle dolu bir hayat ve bu hayatın içinde kalbine her an daha fazla giren bir erkek vardı. Şimdi bu erkekle birlikte kaçıyordu. Nereye? Hangi diyara? Bunlar hep meçhuldü. Ya babası? Acaba ona tekrar kavuşabilecek miydi?” (s. 55). Yazar, bu gibi sorularla okuyucuyu eserine daha fazla bağlayarak romana heyecan katmayı amaçlamıştır.

2. 2. 1. 7. Dil ve Üslup

Romanda genel itibariyle konuşma diline yakın, açık, sade ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır. Genellikle kolay anlaşılır ve kısa cümleler kullanılırken çetrefilli bir dile ve süslü üsluba kesinlikle başvurulmamıştır. Oldukça sade ve anlaşılır bir dille yazılan eserde günlük konuşma diline sık sık rastlanır.

Popüler tarzda ve açık dille yazılan bir tarihî roman olan **Şafak Sökerken** adlı eserde casuslar, sadece kendilerinin anlayabileceği özel, şifreli bir dil kullanırlar. Osman Nuri, firar etmeden önce Eczacı Mihalif ile şifreli dil ile iletişim kurar:

“- ‘Borcum ne kadar?’

‘Vaziyet nasıl?’ demektir.

- Cevabı: ‘Bir buçuk ruble’

‘İyidir’ demektir.

- ‘Günde dört kaşık alsın.’

‘Ayın dördünde kaçsın.’ demektir.

- ‘Sabaha karşı içsin, dikkatli davransın.’

‘Sabaha karşı kaçsın, dikkatli olsun’ demektir.” (s. 33).

Eserde, bazı yabancı dillerden cümleler ya da sözcüklerle karşılaşılr. Bunlar çoğu zaman Türkçe açıklamalarıyla birlikte verilmiştir:

- “Dubro utrum!” dedi. Bu, ‘Hayırlı sabahlar olsun.’ demektir.” (s. 10).

Asker, uzun uzun düşündükten sonra Rusça:

- “Majno!” dedi. Bu, ‘olur’ demektir. (s. 32).

2. 2. 2. Teknik Unsurlar

Eserin birkaç yerinde tasvire yer verilir; ancak eserde yapılan tasvirler genellikle öznel nitelik taşımaktadır. Bu tür tasvirlerde roman kişilerinin bakış açılarından faydalanılmıştır. Eserde esir olan Osman Nuri’nin esir tutulduğu yer hakkındaki tasviri, kendi bakış açısıyla verilir: “Burası, hamam dairesiydi. İçeriye girince, pis bir koku, Osman’ın bütün genzini doldurdu. İhtimal burası yapıldığından beri hiç temizlenmemişti. Duvarlarda çatlaklar ve lekeler görülüyordu. Zaten sıva namına bir şey kalmamıştı.” (s. 17). Romanın başka bir yerinde yine Osman Nuri’nin bakış açısıyla tasvir yapılır: “Güneş solgun yüzünü, doğadan gizlemek ister gibi ince bir bulut tabakasının arkasına saklanmıştı.” (s. 137).

Romanda mektup tekniği, sık sık başvurulmuş bir yöntem olmamakla beraber ihtiyaç anında kullanılan ve casusların birbirleriyle küçük mektup veya pusulalar şeklinde haberleşmeleriyle meydana gelmiştir. Osman Nuri ile Arif Hikmet, Osman Nuri ile Behçet Şerif, Hildebrant ile Behçet Şerif, Kuzey Kafkasya Komutanı İsmail Berkuk ile Osman Nuri arasındaki mektup ve emirnameler romanda mektup tekniğini oluşturan unsurlardır.

Namık Kemal’in meşhur *Hürriyet Kasidesinden* şairin ismini dipnot düşerek aşağıdaki beyti orijinal hâliyle değil de düzyazı şeklinde verir: “Felek her türlü esbabı cefasın toplasın gelsin, dönersem kahpeyim millet yolunda bir azimetten...” (s. 93). Yine aynı şekilde Tevfik Fikret’in *Millet Şarkısı* adlı şiirine yer verilerek montaj tekniği gerçekleştirilir.

Zulmün topu var, güllesi var, kal'ası varsa,
Hakk'ın da bükülmez kolu, dönmez yüzü vardır.
Göz yumma güneşten, ne kadar nuru kararsa
Sönmez ebedi her gecenin gündüzü vardır.

Yazar, **Kur'an-ı Kerim**'den alıntılar yapar. Bazı ayetleri az değişmiş haliyle veya kendi kullandığı şekliyle sık sık kullanır. **Kur'an-ı Kerim** kaynak gösterilerek **Şafak Sökerken** isimli romanın 122. sayfasında Osman Nuri "Allah intikamların alıcısıdır zaten..." der. Aynı ifadeler, **Kartal Başlı Kadırğa** (s. 34) ve **Karapence Voyvodaya Karşı** (s. 91) isimli romanlarda da kullanılır. **Kur'an-ı Kerim**'de meali bu anlama gelen bir ayet yoktur; ancak söylenene en yakın olarak şu ayet gösterilebilir: "Sakın Allah'ın, peygamberlerine verdiği sözden cayacağını sanma! Şüphesiz Allah, mutlak güç sahibidir, intikam sahibidir." (Kur'an-ı Kerim, 14- 47)

Osman Nuri'nin yanında bulunan arkadaşlarıyla birlikte düşman topraklarından kaçışları esnasında yanındakilerin yakalanma korkusuyla karamsarlığa düştüğü durumda, Osman Nuri'nin "Ölümü istemek ancak âcizlerin ve korkakların işidir... Böyle kötü şeyler düşünme... Allah bizimle beraberdir." (s. 140) cümlesi, Hz. Muhammed'in Hz. Ebubekir ile düşmanlardan gizlenirken ona söylediği "Korkma Ya Ebubekir, Allah bizimle beraberdir.", ayetine ve bu ayetin söylendiği atmosfere bir gönderme olarak değerlendirilebilir. (Kur'an-ı Kerim, 113- 40)

"Bir romanda sık sık tekrarlanan söz grubu, herhangi bir dize, yine konu veya kişilerle ilgili olarak tekrarlanan bazı kelimeler de 'leitmotive' olarak kabul edilmelidir."⁷ Bu teknik **Şafak Sökerken** adlı romanda sık sık kullanılmıştır: "Güneş doğmak üzere..." (s. 11), "4 Eylül sabahı ortalık ağarmaya başlarken..." (s. 33), "Sabahın alaca karanlığında..." (s. 63), "Şafak sökerken..." (s. 68), "Şafak sökünceye kadar..." (s. 68), "Sabah erkenden..." (s. 96), "Ertesi sabah step, yavaş yavaş aydınlanmaya başlarken..." (s. 109), "Şafak sökmek üzereydi..." (s. 156), gibi ifadeler bu duruma örnek olarak verilebilir.

Romanda ana kahraman Osman Nuri'nin esir alınıp kampa getirildikten sonraki düşünceleri, iç çözümleme yöntemi ile okuyucuya yansıtılır:

⁷ Mehmet Tekin, **Roman Sanatı ve Romanın Unsurları 1**, Ötüken Neşriyat, 9. Basım, İstanbul, 2011, s. 252.

“Yıkanırken burada geçireceği hayatı düşünüyordu. Daha sonra gözlerinin önünde memleketi canlandı. Annesi, babası, kız kardeşi, doğduğu kasaba, okul hayatı, çocukluğu... Sanki geçmiş hayatını, kısa zaman içinde yeniden yaşadı...” (s. 17- 18).

Romanın başka bir yerinde de Osman Nuri’nin kararsızlığı ve karamsarlığı iç çözümleme yöntemi ile dile getirilmek istenmiştir:

“Bir köşeye sığındı ve geçmek bilmeyen dakikaları sayarak düşünmeye başladı. Acaba bundan sonra neler olacaktı. Müezzin efendi kendisini istasyonda bekleyecek miydi? O beklese bile istasyona girmesi doğru muydu? Hem bacağı yaralıydı. Sancısı da gittikçe artıyordu.” (s. 38).

2. 3. DAĞ BAŞINI DUMAN ALMIŞ⁸

2. 3. 1. Materyal Unsurlar

2. 3. 1. 1. Eser Hakkında

Oğuz Özdeş'in tarihî roman tarzında kaleme almış olduğu eser, *Çocuk Haftası* adlı çocuk mecmuasında 11 Mart 1959 tarihinde tefrika edilmeye başlar ve 10 Şubat 1960 tarihine kadar toplam 49 tefrika yayımlanarak sona erer. Romanın birçok tefrikasına konuyla ilgili resimler eklenmiş ve içerik görselleştirilmiştir. Bu romanın ilk baskısı, Türkiye Basımevi aracılığı ile 1960 yılında yayımlanmıştır. Daha sonraki basımları ise Türkiye Yayınevi ve Tekin Yayınevi tarafından yapılmıştır. Romanın konusu, Mustafa Kemal'in Samsun'a ayak bastığı 19 Mayıs 1919'da başlar ve Cumhuriyet'in ilan edildiği 29 Ekim 1923 gecesine sona erer.

Roman, önsöz niteliğinde *Dağ Başını Duman Almış Marşı*'nın Tarihçesi ile başlar ve "Birinci Bölüm, İkinci Bölüm ve Üçüncü Bölüm" şeklinde devam eder. Her bir ana bölüm kendi içinde hem Romen rakamıyla numaralandırılarak kısımlara ayrılmış hem de o kısımlarla ilgili birer başlık verilerek alt bölümler oluşturulmuştur. Buna göre birinci bölüm VIII alt bölüme, ikinci bölüm VIII alt bölüme ve üçüncü bölüm XV alt bölüme ayrılmıştır.

Eserin ilk sayfasında Mustafa Kemal'in "Türklerin vatan sevgisiyle dolu olan göğüsleri, melun ihtiraslara karşı daima çelikten bir duvar gibi yükselecektir." sözüne yer verilmesi, romanın içeriği hakkında ipucu verirken okuyucuyu da anlatılacaklara hazırlar.

Eser'in arka kapağında ve *Çocuk Haftası* adlı dergide yapılan reklamlarda şunlar yazmaktadır: "**Dağ Başını Duman Almış**, Türk milletinin ölmezliğine inancı sarsılmayan ve İstiklâl Savaşı'nı kanı ve canı pahasına kazanan adsız kahramanların romanıdır. Mevzuu, Atatürk'ün Samsun'a ayak bastığı 19 Mayıs'ta başlıyor ve Cumhuriyet'in ilan edildiği gece sona eriyor."⁹

Tarihî roman çerçevesinde ele alınan bu eserde Oğuz Özdeş, ilk 2 romanında olduğu gibi romanını casusluk faaliyetleri üzerine kurar. Eserde vatan, millet için hiçbir fedakârlıktan kaçınmayan özelde Yüzbaşı Kudret ve genelde onun arkadaşlarının düşman hattında istihbarat topladıkları zamanlarda başlarından geçen olaylar anlatılmaktadır.

⁸ Oğuz Özdeş, **Dağ Başını Duman Almış**, Tekin Yayınevi, 5. Basım, İstanbul, 1981.

⁹ *Çocuk Haftası*, 8 Haziran 1960, s. 19.

Dağ Başını Duman Almış adlı “Romanda İstiklâl Savaşı anlatılır. Yüzbaşı Kudret’in kendisine çok benzeyen Yüzbaşı Peter’in yerine geçerek Ankara’ya faydalı olmaya çalışması anlatılır. Fevzi Çakmak tarafından görevlendirilerek, işgal kuvvetlerinin gizli plânlarına vâkıf bir subayın yerine geçen kahraman aynı zamanda İzmir-Aydın bölgesindeki kuvvetleri Kuvayı Milliye’ye hazırlamakla da vazifelidir.”¹⁰ Görüldüğü gibi bu eser kurgu bakımından **Vatan Borcu** adlı eserle gerek ele alınan zaman dilimi gerekse de Türk yüzbaşının kendisine suret olarak benzeyen düşman askerinin yerine geçmesi yönüyle benzerlikler göstermektedir.

2. 3. 1. 2. Olay Örgüsü

Eserde olay örgüsü, 19 Mayıs 1919’da başlar. I. Dünya Savaşı bitmiştir ve savaşta kazanılan zaferler masa başında kaybedilmiştir. Roman, bu mağlubiyetin boğucu havasıyla başlar. Başta İstanbul ve İzmir olmak üzere Anadolu’nun büyük bir kısmı paylaşılmış ve düşman kuvvetlerince işgal edilmiştir.

Mustafa Kemal’in Millî Mücadeleyi başlatmak için Samsun’a çıktığı gün, Fevzi Çakmak, en fazla güvendiği subaylarından olan Yüzbaşı Kudret’i yanına çağırarak ona önemli bir görev verir. Yüzbaşı Kudret, görev gereği bir emirle ordudan atılmış gibi gösterilerek düşman işgali altında bulunan İzmir’e girmesi kolaylaştırılacaktır. Onun görevi, Ege bölgesindeki Türk çetecileri organize etmek ve düşman kuvvetleri arasına sızarak casusluk yapmaktır.

Yüzbaşı Kudret, rütbeleri söküldükten ve ordudan ihraç edildikten sonra İzmir’e gitmek için İngiliz bandıralı bir vapura biner. Yolculuk esnasında yazar, *Karanlık Günler* başlığı altında geriye dönüşle Kudret’in çocukluğuna döner ve babasının isyancı Rum çeteleriyle mücadelesine ve onlar tarafından vahşice öldürülmesine yer verir.

Yolculuğu sona eren Kudret, İzmir’de Yunanlılara kendisini Türk ordusundan - Yabancı subaylarla yaptığı arkadaşlıktan dolayı- atılmış bir subay olarak tanıtır. Yunan gemilerinin acentesi Mihal, limanda görevli Yüzbaşı Dimitri’den Kudret’in durumunu öğrenir ve limanda onların işinde çalışması için bir teklifte bulunur. Mihal’in amacı Kudret’i önce gemilerdeki boya işlerini yaptırıp bu esnada tanıyıp güvenirse onu ajanlık faaliyetlerinde kullanmaktır.

¹⁰ Hülya Argunşah, **Türk Edebiyatında Tarihî Roman (Türk Tarihi İle İlgili)**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), 1990, Marmara Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, s. 260.

İzmir'e indikten sonra Yüzbaşı Kudret'in, ilk gittiği adres, Çanakkale'de kendi askerlerinden birisi olan Onbaşı Fethi'nin işlettiği kahvedir. Burada ahvalini Onbaşı Fethi'ye anlatan Yüzbaşı Kudret, Rumların kontrolünde olan gemilerde boyacılık ve tamir işlerinde çalışacağını söyler. Onun amacı, Yunanlıların gemilerle ne kadar asker ve silah getirdiklerini öğrenip rapor etmektir.

Kudret, vatani uğruna gemi boyama işini seve seve yapar. Bir gün boya işi yaparken Mihal gelir ve ona paralı bir iş teklif eder ve bir adrese gönderir. Orada bulunan İvan ve Kosta adındaki iki Yunan ajanını, Kudret'in arkadaşı olan ve Çanakkale Savaşı'nda omuz omuza çarpıştıkları Teğmen Orhan'ı görür. Teğmen Orhan'ın elleri bağlıdır. Kudret, o an kendini açık etmemek için arkadaşı Teğmen Orhan'ı birkaç defa tokatlamak zorunda kalır. Ancak Kudret, bu vesileyle arkadaşının yerini öğrenmiş olur ve kısa zaman içinde bir plan yaparak Teğmen Orhan'ın tutulduğu yere tekrar giderek onu kurtarır.

Yüzbaşı Kudret, Teğmen Orhan ve Onbaşı Fethi trenle Aydın'a doğru yola çıkarlar. Trende bulundukları kompartımanda bir Yahudi, bir Acem, bir de tipinden Türk olduğu anlaşılan 18 yaşlarında bir kız bulunmaktadır. Kudret ve arkadaşları tren ilerlerken Yahudi ve Acem'in konuşmalarından savaştan maddi menfaat elde eden tüccarlar, kızın ise bir Anadolu çocuğu olduğu anlaşılır. Bir süre sonra Aydın'a 30 km kala trende bir patlama olur. Yüzbaşı Kudret, Teğmen Orhan ve Onbaşı Fethi, trenden inerken kompartımandaki Türk kızını da alarak hemen saklanacakları bir yere geçerler. Burada birbirleriyle tanışır, Kezban bunlara katılarak Türk bağımsızlık mücadelesinde yer almak ister. Yüzbaşı Kudret bunu kabul eder ve ona onbaşı rütbesi verir. Adı Kezban olan bu kız, bu bölgenin kendi köyü olan Canveren yakınlarında olduğunu fark eder ve köydeki annesinin evine giderler.

Yolda hiçbir aksilik olmaz; ancak hepsi evdeyken iki Yunan askeri kapıya dayanır. Yüzbaşı Kudret, Teğmen Orhan ve Onbaşı Fethi hemen ahıra saklanırlar ve Yunan askerleri eve girip arama yapınca elleri boş çıkarlar. Bu tehlikeden sonra aldıkları karar neticesinde Orhan ve Fethi, komşuların evinde kalmaya başlarlar. Kudret ve arkadaşlarının görevi olan Türkleri gizliden gizliye silahlandırmak ve millî mücadelede savaşacak çok sayıda kişiyi örgütleyerek Kuvayı Milliye ruhunu aşılmasıdır.

Kudret, çete harekâtının başlamasından 2 yıl sonra Ankara'da kurulmuş olan TBMM hükümetinden gizli bir emir alır: Kudret, Anadolu'da ele geçirilen ve kendisine çok benzeyen bir İngiliz ajanının yerine geçecektir. Yakalanan ajan nişanlıyla seyahat

ettiği için Kudret, yanına Kezban'ı alacaktır. Böylece Kudret ve Kezban, Yunan kılığına girerek İzmir'e gideceklerdir. Yunan kıyafetlerini giyerek Kezban ile yola çıkan Kudret, yolda Türk çetelerince çevrilir. Kendilerinin Türk olduklarını ve vazifeli olduklarını söyleseler de çetecileri inandıramazlar. Kudret, Türk olduğunu çetecilere ispatlamak için yakınlarda bulunan doğduğu köye hep birlikte gidip annesinin bunu onaylamasını teklif eder. Hep birlikte Bozova Köyü'ne giderler. Sonuçta çeteciler, Kudret'in Türk olduğuna inanarak onu serbest bırakırlar.

Kudret ve Kezban, bu aksiliği atlattıktan sonra emir gereği hemen İzmir'e giderler. Orada generalden aldığı talimata göre kendisinin adı, Peter; nişanlısının adı Nadya olacaktır. Kudret'in görevi, hazırlanan uydurma planını İskenderun'da Peter'i karşılayacak olan Jak'ın götüreceği şebekenin reisine vermek ve bu suretle içlerine girmektir.

Vapur, İskenderun limanına vardığı zaman burada Jak adlı bir ajan aracılığıyla İvan adındaki bölge şefinin yanına giderler. Şef'e sahte planları veren Kudret'e Şef İvan yeni bir görev verir. Bu görev gereğince Beyrut'a gidip orada bulunan Mösyö Düpon'dan dört artisti alıp İzmir'e götürmesi ve oradaki Yunan makamlarına teslim etmesi gerekmektedir. Bu dört artistten birisi, ajan Peter'in görevini devam ettirecek bir casustur.

Kudret ve Kezban yola çıkar. Ancak Beyrut'a gittikleri vapurda Kudret, beklenmedik bir tesadüfle gerçek nişanlısı Suna ile karşılaşır. Gerçek kimliğinin ortaya çıkmasından çekinir. Kudret, kendinin Peter olduğunu ve onları tanımadığını hem Suna'ya hem de onun kardeşi Fatoş'a izah etse de onları inandıramaz.

Bu aksilikten sonra Beyrut'a inmeyi başaran Kudret, emir doğrultusunda doğruca artist acenteliği yapan Mösyö Düpon'un yanına gider. Mösyö Düpon ile bir görüşme yapan Kudret, alacağı dört artistle tek tek tanışır ve çarşıda işi olduğu gerekçesiyle buradan beraber çıkamayacaklarını ve vapurda buluşacaklarını söyleyerek ayrılır. Kudret buradan ayrılırken kılığına girdiği Peter adlı casusun Davit adındaki casus arkadaşı buraya gelmektedir. Kudret, Davit'e ne diyeceğini nasıl davranacağını bilmediğinden onu görse de görmemezlikten gelerek oradan hemen uzaklaşır. Ancak Kudret'i gören Davit onu takip ederek yakalar. Kudret, bu durumda mecburen kılığına girdiği casus Peter gibi davranmak zorunda kalır. Beraberce gaziinoya giderler. Kudret, kılığına girdiği Peter'in mizacına uygun olmayan söz ve davranışlarda bulununca, Peter'in arkadaşı Davit durumdan şüphelenmeye başlar. Tam bu sırada şarkısını bitiren sahnedeki şarkıcı, müşterilere dönerek "Şimdi bir müşterinin arzusu üzerine 'Dağ Başını Duman Almış' marşını şarkı

hâlinde söyleyeceğim dedi.” (s. 111). Kudret, bu parolanın tehlikeli durumlar için kullanıldığını bildiği için Davit’le arasında büyük bir arbede yaşanır. Gazinonun dışına taşınan arbede sonucunda Kudret, Davit’i öldürmeyi başarır ve vapura yetişir.

Kudret, Beyrut’tan İzmir’e götürmek için yanına aldığı artistlerle gemi yolculuğuna başlar. Bunlardan birinin casus olma ihtimalini aklından çıkarmayan Kudret, bunlar içinde özellikle Suzanna’dan şüphelenir ve ona ilgi duyuyormuş gibi davranır.

Gemideki asıl sıkıntılı durum ise Kudret’in gerçek nişanlısı olan Suna’nın kıskançlıktan dolayı ne yapacağını belli olmamasıdır. Suna, bir gece Suzanna ile kol kola gördüğü Kudret’e ağlayarak hakaretler savurur ve onun gerçek kimliğini açık eder. Suna gittikten sonra Kudret, onu deli olduğu hususunda Suzanna’yı inandırır da onları izleyen gölge her şeyi öğrenmiştir.

Gemi İskenderun’a geldiğinde İskenderun’daki şeflikten haber gelir ve Düpon Acentesi’nin İskenderun temsilcisi Şef İvan’ın kendisiyle görüşmek istediğine dair bir haber alır. Kudret, Kezban’ın gelmek istemesi üzerine onu da yanına alır ve beraber giderler. Aslında İngilizler Peter’in asıl kimliğini –verdiği planların sahte olduğunu anladıkları zaman- öğrenmişlerdir. Amaçları onu yakalayıp öldürmektir. Nitekim ikisini de yakalayıp ellerini bağlarlar. Şef İvan, bunların ölüm emrini verdikten sonra Kudret ve Kezban’ın ortadan kaybolduğunun fark edilmemesi için yolculuk ettikleri vapurun bir torpidoyla batırılmasını emreder.

Akşama kadar bir mahzende bekleyen ikiliden Kezban, bir teneke parçasıyla Kudret’in elindeki ipi keser. Kudret, elleri bağlıymış gibi hareket ederek öldürüleceği yere kadar gelir. Uygun bir anda Kudret, kendini öldürmek için gelen iki ajanı öldürür. Ancak bu sırada Kezban, kendini Kudret için siper edince şehit olur. Kudret, ölümden kurtulmuş; ancak limana vardığında vapurun 30 dakika önce hareket ettiğini öğrenir. Oradaki bir motorla anlaşıp ve vapuru yakalamak için yola çıkarlar. Kudret’in vapura dönmemesi, Suna, Mehlika ve Fatoş kadar artistleri de şaşırtır. Artistlerin merakını gideren Jonglör, Peter’in asıl adının Kudret olduğunu ve bir Türk ajanı olduğunu söyler. Suna, Mehlika ve Fatoş cephesinde ise Suna’nın ihtiyatsızlığı yüzünden Kudret’in başına bir iş geldiği düşüncesi hâkimdir.

Bu sırada vapurun süvarisi bir duyuru yaparak İzmir’in Türk askerleri tarafından ele geçirildiğini ancak onlardan izin alınabilirse limana yanaşacaklarını söyleyince gemide sevinç havası olur. Gemide bulunan Yunan ajanları, bunu duyunca hemen bir toplantı

yapar ve geminin derhal torpillenmesine karar verirler. Toplantıdaki Ahmet ve Jonglör'ü tanıyan Fatoş, tüm konuşmaları detaylarıyla dinler, bir fener bularak torpidoya aksi yönde işaret eder. Durumu fark eden Jonglör, Fatoş'u yakalayarak öldürür. Fatoş'u aramak için güverteye çıkan Suna'yı tam öldüreceği sırada Kudret'in uzaktan attığı ve sırtına saplanan bir bıçakla hayatını kaybeder. Kudret, güverteye çıkınca kendini tanıtır ve bu esnada önceden haber verilen Türk torpidoları, Yunan torpidosunu batırmıştır.

İzmir'de düşman denize dökülmüş, Mustafa Kemal önderliğinde başlatılan millî direniş zaferle sonuçlanmıştır. 1923 yılının Ekim ayına gelindiğinde Mustafa Kemal'in Cumhuriyet'i ilân etmesiyle roman sona ermiştir.

2. 3. 1. 3. Şahıs Kadrosu

Romanda kişiler, olumlu veya olumsuz, romanın içeriğine göre ise dost ve düşmanlar olarak ikiye ayrılabilir.

Yüzbaşı Kudret: Romanın ana kahramanıdır. Kahraman ve gerekirse vatani için hayatını feda edebilecek olan bir Türk subayıdır. Fevzi Çakmak Paşa'nın emriyle -düzmece olarak- ordudan uzaklaştırılır. "Hâlbuki rütbeleri sökülecek olan Yüzbaşı Kudret; cesur, atılgan, vatanını çok seven bir subaydı. Balkan Harbinde ve Birinci Dünya Savaşı'nda büyük yararlıklar göstermiş, genç yaşına rağmen yüzbaşılığa yükselmişti. 28 yaşında ya var ya yoktu." (s. 11). Bundaki amaç, sivil bir şekilde işgal altındaki yerlere daha rahat girerek Anadolu'daki Türk çetelerine silah sağlayıp onları organize etmektir. Bu durumu yazar, Fevzi Paşa'nın ağzından şu şekilde destekler: "İzmirli olman, Ege havalisini yakından tanıman, Rumcayı da mükemmel olarak bilmen işlerini kolaylaştıracaktır." (s. 10). Bu vazifesinde başarılı olan Kudret, bir mektupla acil olarak İzmir'e çağrılır. Bunun sebebi, Türk tarafına esir düşen kendi yaşlarındaki Peter adındaki bir casusun varlığıdır. Kudret, kendine çok benzeyen bu İngiliz ajanının kılığına girerek istihbarat faaliyetlerinde bulunacaktır. Kendisine bu görevi veren general bunun sebebini şu şekilde açıklar: "Babanın memuriyeti dolayısıyla çocukluğunu Makedonya'da, Rum muhitinde geçirmiş olman, onların lisanını ve örfünü yakinen bilmen, seni tercih etmemize başlıca sebep oldu. Zaten bu işi, senden başka başaracak kimse de yok." (s. 76).

Kudret, önce İskenderun'a oradan da aldığı emirle Beyrut'a geçer. Dönüş yolunda Beyrut'tan İskenderun'a geldiğinde düşman ajanlarınca Peter olmadığı anlaşılır. Birçok ölüm tehlikesi geçiren Kudret, hem yetenekleri, donanımı hem de fiziki özelliklerinden dolayı kurtulmayı başarır. Kudret; tüm bu özellikleriyle şu şekilde tanıtılır: "Yüzbaşı

Kudret, uzun boylu, kuvvetli, geniş omuzlu, Türk ırkının bütün özelliklerine sahip bir erkekti. Gözü pek, sözü tok, baş verir, sır vermez, yaman bir delikanlıydı.” (s. 10). Bu cümleler farklı kahramanlarının ağzından da verilir. Kudret’in nişanlısı Suna’nın kardeşi Fatoş, eniştesi hakkında “Eniştem, vatan ve memleket meselelerinde ser verir, sır vermez.” (s. 150).

Kudret, İskenderun’dan İzmir’e giden gemiyi aksilikler neticesinde kaçıır. Ancak kiraladığı küçük bir motorla gemiye yetişmeyi başarır. Kudret, vapura yetişince kendini tanıtip durumu izah ederek nişanlısı Suna ve ailesinin de bulunduğu geminin batırılmasını önler. Ahmet adlı Türk asıllı Yunan casusunun hakkından gelerek gemidekilerin hayatını kurtarır.

Kudret’in fedakârlığı sadece anlatıcının verdiği bilgiyle sınırlı kalmaz. O kendinden önce vatanını ve sevdiklerini düşündüğünü tutsak olduğu bir anda okuyucuya gösterir: “Doğrusu Kudret, başlarına böyle bir belâ geleceğini hiç tahmin etmemişti. Kendi hayatından fazla, karşısında kolları bağlı duran fakat cesaretini asla kaybetmeyen Kezban’ı, vapurdaki nişanlısını, Mehlika hanımı ve Fatoş’u düşünüyordu. Yalnız kendisinin hayatı tehlikede olsaydı, hiç üzülmeyecekti.” (s. 132). Kendinden önce vatanını ve sevdiklerini düşünmesine başka bir örnek olarak da Kudret’in yalandan da olsa ordudan atılmayı kabul etmesidir. Bu durum Kudret’in şeref ve onurunu zedeleyecek olsa da o bunu hiç düşünmez; çünkü vatani için bunu yapmak zorundadır. Bu durum aslında Kudret’in kendine verilen emir sonrası söylediği şu sözler özetlemektedir: “– Hayatım vatanıma feda olsun Paşam!” (s. 9).

Kezban: Romanın yardımcı kişilerinden olan şehit kızı Kezban, Kudret ile bir tren yolculuğunda tanışır. Yazarın idealize ettiği bir Türk kızı olan Kezban şu şekilde resmedilir: “Yüzü mükemmel bir Türk tipi idi. Gür saçları başındaki örtüden çıkıyordu. Gözleri siyah kadife gibiydi... Genç yaşına rağmen kızın son derece zeki ve cesur bir hâli vardı. Bakışlarından iradeli ve azimli olduğu anlaşılıyordu. Elbisesi sade ve basit, fakat o nispette temizdi.” (s. 37- 38).

Trenin kaza yapmasıyla birlikte Kezban’ı da yanına alan Kudret, kendini ve arkadaşlarını tanıttınca Kezban da “Canımın ne kıymeti var? Yeter ki vatanımız kurtulsun.” (s. 43) diyerek düşmanlara karşı savaşmayı ister. Artık onun rütbesi onbaşındır. Kezban, ilk önce İzmir ve civarında halkı teşkilatlandırarak organize eder daha sonra da Kudret’in

sözde nişanlısı Nadya'nın kılığına girerek vatani için faydalı işler yapar. Bir çatışma esnasında kendini Kudret'e siper ederek vefat eder.

Diğer Yardımcı Kişiler

Romanda sadece isimleri geçen, birkaç cümleyle tanıtılan, çok fazla işlev yüklenmeyen dekor unsuru kişiler de mevcuttur. Teğmen Orhan ve Fethi Çavuş, Kudret'in vatani uğruna seve seve canlarını vermekten çekinmeyecek silah arkadaşlarıdır. Bunlar gibi Kudret'in annesi ve babası, Kezban'ın ninesi yakalanmış İngiliz casusu Peter hakkında da kısaca bilgiler verilir. Bu kişiler, ana kahraman Kudret'in macerasını zenginleştirme ve onun amaçlarına ulaşmada yardımcı olmuşlardır.

Yazar, kişilerin yanında milletler için de olumlu ya da olumsuz yorumlarda bulunur: “Türk kadar mazisi geniş, Türk kadar cengâver bir millet var mı ki dünyada.” (s. 44). Yunan askerinin de korkak olduğunu onlardan bahsederken şöyle ifade eder: “Onbaşının hâlini görmedin mi? Nasıl korkak bir hâli vardı.” (s. 51).

Eserde tarihî kişilikler olan Mustafa Kemal ve Fevzi Çakmak gibi Türk tarihinde önemli bir yere sahip olan şahısların sadece isimleri geçmiştir. Ana kişilik konumunda değillerdir.

2. 3. 1. 4. Zaman

Romanda olaylar, Mustafa Kemal'in Samsun'a ayak bastığı vakit olan 19 Mayıs 1919'da Yüzbaşı Kudret'in Fevzi Çakmak tarafından görevlendirilmesiyle başlar.

Romanda Kudret ile Kezban'ın çocukluk günlerine inilir. Geriye dönüş tekniği ile onların geçmişleri hakkında bilgiler verilir. Aynı zamanda bu yöntemle romanın anlatılan zamanını genişletilmiş olur. Romanda küçüklüğünden beri cesur olduğu belirtilen Kudret'in çocukluk günlerinden şöyle bahsedilir: “Bundan çok yıllar önce Manastır Şehrinde bulunuyorlardı. O havalideki Rumlar ve Sırlar isyan etmişler, kısa zamanda bu isyan ihtilâl hâlini almıştı.” (s. 13). Kezban hakkında ise şunlar söylenir: “Çarpışma gece yarısına kadar devam etmiş, babasının yanında bulunan adamlardan yarısı ölmüştü. Fakat düşman hükümetinin jandarmaları, kendilerinden daha fazla kayıp verdikleri için selâmeti kaçmakta bulmuşlardı. Kezban da bu çarpışmaya seyirci kalmamış, ölen adamlardan birinin tüfeğini alarak, düşman jandarmalarına birkaç el ateş bile etmişti. Sabah olup da düşman jandarmaları gözden tamamen kaybolunca, babası Kezban'ın yanaklarını okşayarak: ‘- Yaman bir Türk kızısın Kezban, dedi. Bu yaşta ata binmesini, silâh kullanmasını öğrendin... Artık ölsem de gam yemem.’” (s. 61), ifadelerini kullanması

Kezban'ın kişiliğini ön plana çıkarması açısından önemlidir. Bu geriye dönüşle birlikte Kezban'ın bugünkü karakterinin oluşumunun temelleri verilmiştir.

Romanda yapılan özetlemeler, romandaki zaman unsurunu dikkate sunma açısından önemli bilgiler ihtiva eder. Söz konusu bilgiler o dönemde Türk milletinin başından geçen olayları da ortaya koyar: “İzmir’e asker çıkardıktan sonra ilerleyerek Bursa ve Aydın’ı ele geçirmiş olan Yunanlılar, Eskişehir üzerinden tekrar saldırmışlar fakat 10 Ocak 1921’de yapılan Birinci İnönü Savaşı’nda, ilk darbeyi yemişlerdi. Bundan ders almayan Yunanlılar, tekrar Anadolu’yu istilâ teşebbüsüne girmişler fakat 1 Nisan 1921’de İkinci İnönü zaferi sonunda yeniden hezimete uğramışlardı.” (s. 79).

Eserde zaman unsuru, zamanda uzun ve kısa atlamalarla okuyucuya aktarılır:

“Kudret çete harekâtının başladığından iki yıl sonra, Ankara’da kurulmuş olan Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetinden gizli bir emir aldı.” (s. 62).

“Bir hafta sonra...” (s. 59).

Zamanda ileri sıçrayışlar, genellikle yeni bir başlık veya bölümlerin başlarında yapılmıştır:

“1922 yılının çok güzel bir Ağustos gecesi idi.” (s. 79).

“Ankara semasında, 1923 Ekiminin 29 uncu pazartesi günü...” (s. 163).

Romanın nesnel zamanı, Kurtuluş Savaşı yıllarıdır. Anlatılan zaman, 19 Mayıs 1919 ile 29 Ekim 1923 yılları arasındaki toplamda dört, dört buçuk yıllık bir süredir. Eserin yazılma zamanı romanın tefrikaları göz önüne alınacak olursa 11 Mart 1959 ile 10 Şubat 1960 tarihleridir.

2. 3. 1. 5. Mekân

İstanbul’da başlayan roman, Yüzbaşı Kudret’in, görev icabı İstanbul, İzmir, İskenderun ve Beyrut arasında gidiş gelişleriyle mekânsal olarak genişler. Roman, Kudret’in annesi ve arkadaşlarıyla beraber Cumhuriyet’in ilânına tanıklık etmek için bulundukları Ankara’da sona erer.

Eser, konusu ve teması bakımından Kurtuluş Savaşı yıllarındaki Kuvayı Milliye yapılanmasını verdiği için romandaki en önemli mekânlar Anadolu ve köyleri olarak gösterilebilir. İzmir ve Aydın’ın civar köyleri özellikle de Kudret’in köyü Bozova ve

Kezban'ın köyü Canveren önemli mekânlardır. Bir diğer önemli mekân, gemidir. Çünkü olayların büyük bir kısmı gemi yolculuğu esnasında gerçekleşmiştir.

Oğuz Özdeş, bu romanında mekânla olayları ilişkilendirmeye çalışmış, bazı mekânları olay örgüsüne başarılı bir şekilde yerleştirmeyi bilmiştir. Örnek olarak Yüzbaşı Kudret, Teğmen Orhan, Onbaşı Fethi ve Kezban'ın gece karanlığında zor bir durumdayken Canveren adlı köye gitmeleri ve o anki hissettikleri verilebilir: “Kezban'ın köyünün adı, Canveren'di. Hakikaten köy uzaktan görüldüğü zaman dört arkadaşına sanki can vermişti.” (s. 46), “Hakikaten Canveren Köy, diye mırıldandı. Suyu bile insana can katıyor.” (s. 48).

Romanda birinci bölümde hem Türk hem de Yunanlıların istihbarat çalışmalarını yaptıkları mekâna giren Kudret, olay örgüsünde etkisi olduğundan dolayı mekân- olay ilişkisi bakımından yabancıların kullandığı mekânı ele alır: “Burası dar, uzun bir koridordu. Adamla birlikte koridoru geçtikten sonra, sağ tarafta bir kapının önünde durdular.

- Bir dakika burada bekleyin. Ben gidip haber vereyim.

Adam içerdeyken Kudret etrafı tetkik etme fırsatını bulmuştu. Burası pek de tekin bir yere benzemiyordu.

Az sonra kapı açıldı ve biraz evvelki adam gözüksü. Başıyla kapıyı işaret ederek:

- Sizi bekliyorlar, dedi.

Kudret cevap vermeden içeri girdi.

Burası nispeten karanlık bir odaydı. Bütün perdeler kapalıydı ve masanın üzerinde bulunan lamba, sandalyede oturan ve sımsıkı bağlı bulunan bir adamın yüzünü aydınlatıyordu.” (s. 25). Bahsi geçen bu mekâna, Kudret, önce dost kılığında girerek bilgi alışverişinde bulunur. Daha sonra Kudret'in kendilerine dost değil düşman olduğunu tespit eden Yunan ajanları, Kudret ve Kezban'ı buraya davet ederek onları burada kısıkvırak yakalarlar ve öldürmek için akşamı beklerler.

2. 3. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Romanda olaylar, yazar anlatıcı tarafından ve ilahi bakış açısıyla sunulmaktadır. Yazar anlatıcı, tanrısal bakış açısının verdiği avantajla kahramanların her şeyine, tüm hayatına hâkim bir vaziyettedir: “Kudret, hayatında bu kadar tereddüt içinde hiç kalmamıştı.” (s. 103). Hatta kişilerin kendileri hakkında bilmediği, gizli olan şeylere de ilahi bakış açısının verdiği imkânla vâkıftır: “Fakat Kudret, Kezban'ın yalnız vatani uğruna

değil kendisi için de severek öldüğünü anlatan yüzündeki bu tebessümün sırrını hiçbir zaman çözemedi.” (s. 138).

Oğuz Özdeş, geleneksel anlatı tarzında bulunan ve popüler roman geleneğinin en önemli ismi olan Ahmet Mithat Efendi’nin de romanlarında kullandığı şekilde romanda araya girerek kendi yorum veya görüşlerini belirtir: “Zaten böyle tehlikeli işlere atılan insan da Kudret’in yaptığını yapardı. Bir casusun gittiği yerin bütün hususiyetini evvelden bilip öğrenmesi lazımdı.” (s. 97).

“(Kudret), buraya zaten bu işler için gönderilmemiş miydi?” (s. 24).

“Fakat taşıdığı hüviyet içinde Türk sigarası içemezdi ya.” (s. 85).

Yazarın bu araya girmeleri, tarihî bakımdan net olan bazı bilgilerin okuyucuya verilmesi amacıyla da kullanılır. Henüz roman başlamadan okuyucuyu romana hazırlama adına yazar tarafından *Dağ Başını Duman Almış Marşı’nın Tarihçesi* başlığı altında bu marş ile ilgili tarihî bilgiler verilir. Romanda sadece bununla sınırlı kalmayan yazar, tarihî gerçek kişilikler, I. Dünya Savaşındaki mağlubiyetin sonuçları, Kurtuluş Savaşı ve hazırlık safhası, TBMM’nin kuruluşu ile Serv Antlaşmasının imzalanması ve maddeleri hakkında tarihî bilgiler sunar.

Roman içerik itibariyle casusluk ve aksiyon temalarını ön plana çıkarır. Yazar anlatıcı, bu aksiyonu ve gerilimi üst seviyeye çıkarmak, okuyucuda merak oluşturmak ve romanın sürükleyiciliğini artırmak amacıyla sık sık araya girerek sorular sormayı ihmal etmez: “Acaba Bozova Köyünde Kudret’in annesini bulabilecekler miydi? Ya annesi yoksa başka yere gitmişse halleri nice olacaktı?” (s. 68).

“Şef, masanın başına geçerek, plânları bir müddet tetkik etti. Bir aralık Kudret’i dikkatle süzdü. Yoksa Şef, bu plânların sahte olduğunu keşfetmiş miydi? Yahut da Kudret’in Peter olmadığını mı farkına varmıştı?” (s. 83).

“Kudret, hakikaten müşkül bir durumdaydı. Kendisini faytonla takip eden adamın ne ismini ne de hüviyetini bilmiyordu. Nereye gidecekti, ne yapacaktı, bu müthiş takipten nasıl kurtulacaktı?” (s. 106). Bu ve benzeri sorular romanın gerilim düzeyini artırırken okuyucuyu da heyecana sevk eder.

Bazen roman kişileri bazen de romanda adı geçen milletler hakkında bilgi verilirken yazar anlatıcı tarafından taraflı bir tutum sergilendiği görülür. Bu tutum, dost ve düşmanların kişilik özelliklerinin yanında ses tonlarından bile fark edilir: “Teğmenlerin

bulunduğu vagona bir Rus askeri girerek: -Haydi inin, geldik artık, diye homurdandı.” (s. 15).

“Fevzi Paşa, pencerenin önünde bunları düşünürken kapı çalındı. Kâbusla rüyadan uyanır gibi irkildi. Babayani bir sesle: Giriniz, dedi.” (s. 9). Verilen iki farklı cümlelerin birinde düşman askerinin sesi homurdanma şeklinde verilirken Türk askerinin sesi babayani ifadesiyle aktarılmıştır.

Eserde olaylar, genel itibarıyla yazarın ilahi bakış açısıyla verilirken roman kişilerinin bakış açısı ve gözlemlerinden de yararlanılmıştır: “Adam içerdeyken Kudret etrafı tetkik etmek fırsatını bulmuştu. Burası pek de tekin bir yere benzemiyordu.” (s. 25).

“Kudret, Yahudi ile Acemin konuşması bitince, genç kızı dikkatle tetkik etmek imkânını bulmuştu. Genç yaşına rağmen kızın son derece zeki ve cesur bir hâli vardı. Bakışlarından iradeli ve azimli olduğu anlaşıyordu.” (s. 37- 38). Her iki durumda da gözlemci anlatıcı kendi görüşünü ifade etmektedir.

2. 3. 1. 7. Dil ve Üslup

Yazar, romanını konuşma diline yakın, açık, sade ve anlaşılır bir dille kaleme almıştır. Eserde genel halk kitlesinin anlayabileceği bir üslup kullanılmıştır: “Amma da ödlekmışsin be... Korkudan ödün patladı galiba... Ne yapalım ahbap... Su testisi su yolunda kırılır, diye mırıldandı.” (s. 114).

“Haydi, anlat Kudret ağabey, dedi. Seni o kadar merak ettim ki...” (s. 118).

Eserde kullanılan sıradan dilin yanı sıra nadiren de olsa argo ifadelerle yer verildiği görülür: “Kudret’in bindiği fayton, Beyrut limanına doğru giderken vakit ikindiye yaklaşıyordu. Doğrusu vartayı iyi atlatmıştı.” (s. 116).

Romanda sade dilin yanı sıra kullanılan benzetmeler de yine halkın anlayabileceği düzeydedir: “Koyu lacivert gözleri, derinliklerine bakmaktan korkulan bir kuyu gibiydi. Hiç kıpırdamadan duruyor ve bu hâliyle tıpkı mermerden bir heykele benziyordu.” (s. 12).

“Kudret’le Kezban ayakta yan yana duruyorlar ve hiç konuşmuyorlardı. Kezban, kendisini idam hükmü giyen ve bir manga askerin karşısına çıkan mahkûmlara benzetiyordu.” (s. 136).

Yazar, romanın geçtiği anlatılan zamanda kullanılan bazı kelimelere yer verir: “Onbaşı Fethi, ağız alışkanlığından Kudret’e mütemadiyen ‘Yüzbaşım.’ diye hitap ediyor.” (s. 19).

Eserde farklı medeniyet ve milletlerin Türkçe konuşma tarzlarına ağız özellikleriyle verilmiştir. Kudret, tren yolculuğu esnasında bir Yahudi ile bir Acemle aynı kompartımanda yolculuk yapar. Aralarında geçen diyaloglarda Yahudi tüccarın şu cümlelerine yer verilir: “Canım biz düşman sayılmayız... Nerde ağam, orda pasam... Sahi be, uyumuşım demek... Ben onun babası sayılırım... Demek harpten yeni çıktınız.” (s. 36-37-38). Aynı romanın başka bir yerinde Rum garsonun şu cümlesine de yer verilir: “Emredersiniz, Pasam.” (s. 109). Yabancı dillerde kullanılan kelimelere ise nadiren yer verilmiştir: “Kezban, Orhan’la Fethi’nin önünde bir reverans yaptı.” (s. 63).

Romanda casuslar, başkalarınca tespit edilmemeleri için kendi aralarında anlaştıkları, sadece kendilerinin anlayabileceği özel ve şifreli bir dil kullanmışlardır. Türk casusları kendi aralarında parola olarak “Dağ başını duman almış” cümlesini kullanırlar. Bu cümlelerin kullanılması tehlikenin olduğu anlamına gelmektedir. (s. 46). Aynı romanda casuslar işaret diliyle de haberleşmişlerdir. Örneğin; Ahmet vapurun batırılması için uzakta bulunan torpidoya ışıklarla talimat verebiliyor: “... Elindeki feneri biraz yukarı tutarak beş defa fenerin fitilini azaltıp çoğalttı. Bu işaret, Ahmet’in ifadesine göre ‘Daha hazır değiliz.’ demektir.” (s. 155).

Yazar, romanın kırılma noktalarında veya kahraman tarafından icra edilen bir eylemin sebebini açıklamak için sloganlaşmış basmakalıp ifadeleri kullanır:

“Tanrı Türkü korusun.” (s. 47).

“Her şey vatan için.” (s. 162).

Eserde eksiltili cümlelere başvurulur:

“Burası hem memleketim hem de...” (s. 21).

“İlk işimiz İzmir’e gitmek... Ondan sonra da... (s. 63).

“Aynı zamanda vapurla Beyrut’a gideceksiniz. Orada...” (s. 83).

Yazar, romanda kendini desteklemek ve anlamı kolaylaştırmak için halkın anlayabileceği basit düzeydeki atasözlerine, deyimlere ve vecizelere yer vermiştir:

“Su testisi su yolunda kırılır, diye mırıldandı.” (s. 114).

“Siz Mösyö Peter için fena şeyler düşünebiliyorsanız, başkalarının da sizin hakkınızda aynı şekilde düşünmesi tabiidir. Çalma kapıyı, çalarlar kapını...” (s. 147).

“Vapurda seyahat eden birkaç Rum ve İngiliz, dut yemiş bülbüle dönmüştü.” (s. 151).

2. 3. 2. Teknik Unsurlar

Yazar, romanda tasvir tekniğini; mekânı ve şahısların fizikî portrelerini vermek için kullanmıştır. Mekânın basit bir tasvirine şu ifadelerle yer verilir: “Kompartımanlarında altı kişi vardı. Kudret, Orhan ve Fethi trenin gidiş istikametinde yan yana oturmuşlardı. Karşılarında 18 yaşlarında genç bir kız ile sivri sakallı ve dazlak kafalı iki adam oturuyordu.” (s. 36) ifadeleriyle yer veren yazar, Yüzbaşı Kudret’in fizikî portresini ise şu kelimelerle tasvir eder: “Yüzbaşı Kudret, uzun boylu, kuvvetli, geniş omuzlu, Türk ırkının bütün özelliklerine sahip bir erkekti. Gözü pek, sözü tok, baş verir, sır vermez, yaman bir delikanlıydı.” (s. 9).

Bazı durum veya olay okuyucunun gözü önünde canlandırılmak istendiği zaman, o anki durum öykülenerek tasvir edilir. Bu tasvir genelde hareketli anların okuyucunun gözü önünde canlandırılması şeklinde yapılmıştır: “Havada bir yılan gibi kıvrılan kırbaç, atların üzerinde şaklar şaklamaz, fayton yerinden bir ok gibi fırladı ve az sonra karanlığa daldı.” (s. 139).

Romanlarda gerçek manasıyla mektuplar kullanılabileceği gibi telgraf, pusula, şifre gibi bu tekniği hatırlatan alt unsurlar da kullanılabilir. Eserde Mustafa Kemal Paşa’nın 1 Nisan 1921 tarihli, II. İnönü Savaşı’ndan sonra İsmet Paşa’ya çektiği telgraf buna örnektir: “Siz orada, yalnız düşmanı değil milletin ters dönmüş talihini de yendiniz.” (s. 79). Yine aynı romanda gizli bir servis şefinin aldığı şifreli telgraf da bu tekniğe örnek olarak gösterilebilir: “Türkler, 30 Ağustostaki büyük taarruz sonunda Yunanlıları perişan ederek, İzmir’e doğru süratle ilerliyorlar. İzmir’in alınması gün meselesidir.” (s. 131).

Eserde vatanperver olan roman kişileri genellikle kendilerinin duygu ve düşüncelerini ifade etmek için vatan şairi Namık Kemal’in şiirlerinden alıntı yaparlar:

“Yara nişandır tenine erlerin,

Mevt ise son rütbesidir askerin.

Altı da bir, üstü de birdir yerin.

Arş yiğitler vatan imdadına.” (s. 54).

Namık Kemal’den yapılan bir başka alıntı da montaj olarak değerlendirilebilir: “Merkez-i hak’a atsalar da beni, kürre-i arzı patlatır da çıkarım.” (s. 64).

Oğuz Özdeş, tarihî romanlarında özellikle de Kurtuluş Savaşı'nın anlatıldığı eserlerinde Mustafa Kemal'in söylemiş olduğu sözlere yer verir: “Siz orada, yalnız düşmanı değil milletin ters dönmüş talihini de yendiniz.” (s. 79).

Tarihî romanlarda duruma göre herhangi bir marşın sözleri de alıntı olarak kullanılır:

“Dağ başını duman almış,

Gümüş dere durmaz akar.

Güneş ufuktan şimdi doğar,

Yürüyelim arkadaşlar...” (s. 163).

Romanda Yunanlılar için çalışan Türk asıllı Ahmet, romanın son sahnelerinde Kudret'le mücadele ederken yakayı ele verdiğinin farkındadır ve o an içinde bulunduğu durumdan pişmandır. Bu pişmanlığını iç çözümleme tekniği ile okuyucuya şöyle sunar:

“Kurtuluş ümidi yoktu... O hâlde... Torpidoya hemen ateş emrini vermeli, sonra da torpillenen vapurla birlikte sulara gömülüp şerefiyle ölmeliydi... Bunu düşününce, içinde bir acının kalbini âdeta deldiğini hissetti. Şeref, vatan sevgisi bu muydu? Kendisi Türk değil miydi? Neden sanki vatanına ihanet etmiş, yabancıların parasına ve tatlı vaatlerine kapılıp bu fena işe girmişti? Annesi, kendisini bunun için mi dünyaya getirmiş, vatan haini olsun diye mi sütünü vermişti?” (s. 161).

2. 4. TUNA NEHRİ AKMAM DİYOR¹¹

2. 4. 1. Materyal Unsurlar

2. 4. 1. 1. Eser Hakkında

Oğuz Özdeş'in tarihî roman tarzında kaleme almış olduğu eser, "İsmi meşhur Gazi Osman Paşa için bestelenen türkünden alır... Adından da anlaşılacağı üzere Tuna Nehri kollarından biri olan Vid Nehri yakınlarında Ruslara karşı verilen amansız bir mücadele işlenmektedir."¹²

Eser, *Çocuk Haftası* adlı çocuk mecmuasında 4 Ocak 1961 tarihinde tefrika edilmeye başlar ve 21 Şubat 1962 tarihine kadar toplam 60 tefrika yayımlanarak sona erer. Tefrikanın sonunda 8 Aralık 1961 tarihi atılarak romanın yazıldığı tarih, net olarak verilir. Romanın birçok tefrikasına konuyla ilgili resimler eklenmiş ve içerik görselleştirilmiştir. Bu romanın ilk baskısı, Türkiye Basımevi aracılığı ile 1962 yılında olmuştur. Daha sonraki basımları ise Türkiye Yayınevi ve Tekin Yayınevi tarafından yapılmıştır.

Eser, 4 ana bölümden meydana gelmiştir. Bu bölümler doğrudan "Birinci Bölüm, İkinci Bölüm, Üçüncü Bölüm, Dördüncü Bölüm" şeklinde adlandırılırken her bölüm kendi içinde Romen rakamlarıyla numaralandırılmış ve içerikle ilgili bilgiler veren başlıklarla donatılmıştır.

Eserin *Çocuk Haftası* adlı çocuk mecmuasındaki ilk tefrikasından önceki sayıdaki reklamında ve kitabının ilk baskısının kapağında "Bu romanda şarkısı dillere destan olan Plevne Müdafaasını, Gazi Osman Paşa'nın tarihin altın sayfasına geçen muharebelerini gayet güzel işlenmiş bir mevzu içinde merak ve heyecanla takip edeceksiniz." ifadesi yer alır.

Oğuz Özdeş, eserde özelde 1877-1878 yılları arasında Romanya, Plevne'de Ruslara karşı mücadele veren Osman Paşa'nın kahramanlıklarını anlatır. Genel olarak ise Osmanlının çöküş dönemini ele alır. Eserde Sultan Abdülhamit, payitahtta bekleyip ülkesi için kaygılanan bir padişah olarak verilir.

¹¹ Oğuz Özdeş, *Tuna Nehri Akmam Diyor*, Tekin Yayınevi, 6. Basım, İstanbul, 1983.

¹² İlknur Kırılmış Tatar, *Türk Edebiyatında Tarihî Roman* (Türk Tarihi İle İlgili, 1961–1965), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2007, s. 329.

Eserde “1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı ve Plevne müdafaasını anlatır. Roman, yüzyıllardır topraklarımızda yaşayan Bulgarlarla Romenlerin en küçük bir fırsatta bize nasıl ihanet ettikleri ve düşmanlarımıza yardımdan geri kalmadıkları fikrini vurgular.”¹³

Romanda, Plevne’de Osman Paşa’nın elde ettiği başarı üzerine Sultan Abdülhamit, takdirlerini bildirir ve gönderdiği elçisiyle başarılı kumandanını ödüllendirir.

2. 4. 1. 2. Olay Örgüsü

Romanın olay örgüsü, dört ana halkadan oluşur. İlk olay halkası, Osman Paşa ve maiyetindekilerle düşmanların (Rus ve Romen) savaş hazırlıkları; ikinci olay halkası, Remzi’nin Karamağara’da esir edilmesi ve bu sayede Binbaşı Kaya ile Hemşire Nimet’in de tutsak edilmesi; üçüncü olay halkası, Sofia’nın pişman olarak Kaya ile Hemşire Nimet’i serbest bırakması ve savaş esnasında ayrı düşmeleri; dördüncü olay halkası ise Osman Paşa ve Binbaşı Kaya’nın yenilerek esir düşmesinden sonra İstanbul’a dönmelerini ihtiva eder.

Eser, 1877 yılının 26 Ağustos sabahında başlar. Türk Kumandanı Osman Paşa’nın emrindeki askerler, Plevne’de Ruslar ve Romenlerle yapacağı savaşın hazırlıklarını tamamlamış ve Osman Paşa’nın “ateş” emrini beklemektedirler. Ruslar, sürekli top atışında bulunup yeri göğü top sesleriyle inletirken Osman Paşa ve Türk askerleri bir müddet hiçbir karşılık vermez. Ruslar bu durumun sebebini çok merak ederler: “Nasıl olurdu bu?... 30 bin Türk askeri ne olmuştu? Yer yarılmış sanki bütün Türk askerleri ile topları, yerin içine girmişlerdi.” (s. 7). Tüm bu meraklarını gidermek isteyen Rus Çarı Aleksandır, karşı tarafa gönderdiği Bulgar casuslardan haber almaya can atıyordu. Oysa ki Grandük Nikola’nın “en gözde subaylarımız” dediği bu iki Rus casusu, Plevne’de Osman Paşa’nın askerlerince yakalanır.

Çok geçmeden Osman Paşa, güvendiği iki askeri olan Saffet ve Remzi’yi yakaladıkları bu iki Rus casusun yerine geçirerek düşmanı ters köşeye yatırmak için yazdırdığı mektupla birlikte düşmana yardım eden Bulgar köyü Yeşilyurt’a gönderir. Yeşilyurt’a giden Saffet ve Remzi, köyün papazıyla görüşür ve onunla mektup alışverişinde bulunur. Papazın mektubunu alarak yola çıkan Saffet ve Remzi’nin Türk oldukları kısa sürede anlaşılınca köylüler ve Rus askerleri, onları yakalamak için peşlerine düşer. Yoğun bir kovalamaca sonrası yakalanan Türk casusları sorguya çekilir. Sorgu esnasında konuşmayan Saffet ve Remzi’nin kurşuna dizilmesine karar verilir. Saffet, kurşuna dizilir ve şehit edilir; ancak Remzi, ellerinden kaçarak kurtulur. Saffet’in kurşuna

¹³ Argunşah, a.g.e., s. 258.

dizildiğini gören Remzi, Osman Paşa'nın karargâhına büyük zorluklarla ulaşırsa da kısmi olarak hafızasını kaybettiği için parolayı hatırlayamaz. Önce Nöbetçi asker daha sonra Osman Paşa'nın huzuruna çıkarılan Remzi, olanları yavaş yavaş hatırlamaya başlar. Yeşilyurt'taki kilisenin papazından aldığı mektubu Osman Paşa'ya veren Remzi, Osman Paşa tarafından istirahate gönderilir.

1877 yılının 30 Ağustosunun sabahında Rus ve Romen kuvvetleri, ateşe başlar. Meydana gelen büyük çarpışmalar sonucu her iki taraf çok sayıda askerini kaybeder. Bu çarpışmanın galibi Osman Paşa olur. Rus Çarı II. Aleksandır, artık Osman Paşa'yla karşılaşmasının büyük bir talihsizlik olduğunu ve onu yenemeyeceğini düşünür, bir çare ararken Romanya Kralı Şarl ile görüşerek Plevne'nin muhasara altına alınmasına karar kılarlar. Osman Paşa'nın düşmana karşı yaptığı çetin mücadeleleri, galibiyetleri ve bunun sonucunda Plevne'nin muhasara altına alınması haberi İstanbul'a ulaşır. II. Abdülhamit, Osman Paşa'ya başarılarından dolayı gazilik nişanını vermesi ve ona yardım etmesi için en gözde subaylarından olan Binbaşı Kaya'yı Plevne'ye gönderir.

Binbaşı Kaya, yanına bir müfreze asker alarak yola çıkar. Plevne tepeleri karşıdan görünmeye başladığında derenin kenarındaki çürümüş cesedin kendi kardeşi olan Saffet'e ait olduğunu tespit eder, buna çok üzülse de vatan için çıktığı yoluna devam eder. Ancak, Osman Paşa'nın karargâhına çok az bir yolu kalmışken derede gördüğü, içinde not olan bir sandığı almak isterken silâhla vurulur. Gözlerini karargâhın revirinde açan Binbaşı Kaya, Nimet adındaki hemşirenin kendisiyle ilgilendiğini görür. Binbaşı Kaya, Hemşire Nimet'in güzelliğinden ilk bakışta hoşlanır. İkili, birbirlerini sevdiklerini söyleseler de Binbaşı Kaya, iyileşince vazife şuuruyla Osman Paşa'nın huzuruna çıkar. Osman Paşa, Binbaşı Kaya'yı yarası tam olarak iyileşene kadar, Remzi ile birlikte tahta kutuların sırrını öğrenmek üzere Kızılcalı Köyü'ne gönderir. Köyün yakınından geçen Vid Nehri'nde gördükleri küçük ağaç sandık ve içindeki şifreli pusulayı bulurlar. Binbaşı Kaya, bu şifreli mesajları çözmeye çalışırken kimin gönderdiğini bulmak için araştırmalar yapmaktadır.

Muhasaranın kırılması için İstanbul'dan yeni bir yardım kuvveti gönderilir. Osman Paşa, yardım kuvvetinden oluşan bir birliği Kızılcalı ve Yeşiltepe Köyünde yaşayan Bulgarların sakladığı saman ve otu tespit edip almaları için Binbaşı Veli Bey'i görevlendirir. Osman Paşa, muhasaradan kurtulmak için hazırlıklar yaparken Kızılcalı Köyünde başında Hemşire Nimet'in bulunacağı bir seyyar hastanenin tesis edilmesini planlamıştır. Köyleri tek tek dolaşarak arpa, saman ve buğday toplama işiyle görevlendirilen Remzi, Yeşiltepe Köyü'nde kendinin Türk asıllı olduğunu ve Bulgarlardan

nefret ettiğini söyleyen Sofia adında bir kızla tanışır. Remzi, kendisine yardım edeceğini düşündüğü Sofia'nın saman, arpa ve buğday stoklarının yerlerini bildiğini düşünerek ona inanır. Sofia'nın dediği Karamağara gidince Sofia'nın kendisini tuzağa düşürdüğünü geç de olsa anlar. Remzi, Bulgar çetesinin eline düşer. Sofia'nın babası olan çete reisi, Remzi'ye işkenceler yapar ve onun ağzından Binbaşı Kaya'ya yaralandığını ve bir mağaraya sığındığını, yardım istediğini bildiren bir mektup yazdırarak Binbaşı Kaya'yı Karamağara'ya çağırır. Mektubu alan Binbaşı Kaya, Hemşire Nimetle birlikte yola çıkar; ancak onlar da çeteciler tarafından yakalanır. Çeteciler, Binbaşı Kaya'yı, Nimet'i ve Remzi'yi tavana asarak işkence yaparlar. Bunlardan bilgi alamayan çete reisi, kızı Sofia'ya mağaradaki topla Remzi'ye ateş ettirip onu parçalattırır.

Türklerin taarruza geçtiği haberini alan çete başı, Sofia'yı mağarada esirlerin başına bırakarak savaş alanına gider. Remzi'yi öldürdüğü için pişmanlık duyan Sofia, içindeki acıya daha fazla dayanamaz ve Kaya ile Nimet'in kaçmasına ortam hazırlar. Buradan kurtulan Kaya ile Nimet, Doğruca Kızılcalı Köyü'ne gider ve gördükleri manzara karşısında şok geçirirler, köyde top mermilerinden dolayı taş üstünde taş kalmamış ve neredeyse tüm köy halkı öldürülmüştür. Bu esnada devrilmiş bir arabanın altında kalan yaralılara yardım etmek isteyen Kaya ve Nimet'in yanlarına düşen top mermisi ikisinin de yaralanmasına ve bilinçlerini kaybetmelerine sebep olur. Binbaşı Kaya, Ruslara esir düşer, Nimet bir süre daha Plevne'de kaldıktan sonra Binbaşı Kaya'nın öldüğünü düşünerek İstanbul'a döner.

Savaşta bir şarapnelin isabet etmesiyle ağır yaralanan Osman Paşa, barış istemek zorunda kalır. Grandük Nikola, Osman Paşa ve Binbaşı Kaya'yı Rusya'ya sürgüne gönderir. Ruslar ile imzalanan Ayastefanos Antlaşması ile Türkler Rumeli'den tamamen çekilir. Antlaşma sonucunda esirlerin teslim edilmesiyle 1878 yılının 13 Mart günü Gazi Osman Paşa ve Binbaşı Kaya'nın, İstanbul'a döneceğini haber alan İstanbul halkı büyük bir heyecanla onları karşılar. Nimet, 13 Mart sabahı Osman Paşa'nın gemiyle İstanbul'a döndüğünü duyar ve garip bir duyguyla gemiyi karşılamaya, limana gider. Burada öldü zannettiği sevdiği Kaya'nın Gazi Osman Paşa'yla birlikte gemiden indiğini görür. Büyük bir tesadüf eseri karşılaşan çift, birleşerek mesut olurlar.

2. 4. 1. 3. Şahıs Kadrosu

Oğuz Özdeş'in diğer tarihî romanlarına göre kalabalık bir kişi kadrosuna sahiptir. Bu kişilerden Osman Paşa dışındaki yardımcı kişiler, tarihî olmayan özellik taşırlar.

Osman Paşa: Özdeş, eserde ana kahraman olarak tarihî bir şahsiyet olan Plevne kahramanı Osman Paşa'yı seçer.¹⁴ Osman Paşa, eldeki dar imkânlarla Plevne'yi savunmaya çalışır. Burada Rus, Romen ve Bulgarlara karşı başarılı bir mücadele vermesi sonucuyla Padişah II. Abdülhamit tarafından gazilik unvanıyla ödüllendirilir. Osman Paşa, Plevne'de bir süre düşman kuşatması altında kaldıktan sonra, kuşatmayı kırmak için var gücüyle savaşa da bunda başarılı olamaz ve savaşı kaybederek esir düşer. Bir süre Rusya'nın Harkof Şehrinde esir kaldıktan sonra yapılan antlaşma neticesinde İstanbul'a döner.

Yazar, henüz romanın başında Osman Paşa'nın görünüşünü şu şekilde tarif eder: “Osman Paşa, o sırada karargâhında iki eli arkasında sinirli sinirli dolaşıyordu. Çok uzun boylu olmamakla beraber, heybetli bir görünüşü vardı. Bakışları oldukça sertti.” (s. 5). İnançlı biri olan Osman Paşa, savaşa giderken mutlaka dua ederdi. Duasında da “Allahım! Askerlerime şefaet et. Milletime karşı beni utandırma” (s. 7), ifadelerini kullanır. Düşmana karşı yapacağı hamleyi son dakikaya kadar kendi komutanlarına dahi söylemeyerek son derece ihtiyatlı davranmaktadır. Vatanı ve devletini her şeyin önünde tutan Osman Paşa, savaş esnasında kendi oğlunu hiç çekinmeden ateş hattına göndererek bunu ispatlamanın yanında diğer askerlere ve kendi oğluna aynı şekilde muamele ettiğini gösterir. Bu adilane tutumunu şu cümlelerle ifade eder: “Düşman bağrımıza silâhı dayamış Neş'et... Sen ne söylersin? Bir değil bütün evlâtlarım feda olsun vatan yoluna!... Şehit olan askerlerimin, oğlumdan farkı ne? Gidin haber verin, oğlumun kumanda ettiği üçüncü bölük ateş hattına gitsin...” (s. 51). Osman Paşa, romanın birçok yerinde elde edilen ve edilecek zaferlerin sadece kendisine ait olmadığını bütün orduya ait olduğunu ifade ederek kolektif bir ruh taşıdığını gösterir.

Binbaşı Kaya: Romanın yardımcı kişilerinden olan Binbaşı Kaya, II. Abdülhamit'in gözde subaylarından. Romanın başında casusluk faaliyetleri için düşman topraklarına gönderilen ve fark edilince Ruslar tarafından şehit edilen Saffet Çavuş'un ağabeyidir. Oğuz Özdeş'in ideal asker tiplerinden biridir. Binbaşı Kaya, yaralanması sonucu yatırıldığı hastanede Nimet hemşireyle birbirlerine âşık olsalar da vatan ve görev aşkından dolayı bu aşkı ikinci plana atabilmiş bir Türk subayıdır. Başından geçen olaylar ve yaşadığı aşk onu romanın etkili yardımcı kişilerinden biri hâline getirir. Romanda fiziki portresi “koyu kestane saçlı, geniş omuzlu, uzun boylu bir subay” (s. 57) şeklinde çizilir. II. Abdülhamit,

¹⁴ 24 Nisan 1877'de Ruslar Osmanlı Devleti'ne harp ilân ettikleri sırada Osman Paşa, Vidin'deki Garp Ordusu kuvvetleri kumandanlığında bulunuyordu. Kendisine verilen emir üzerine Vidin'den 25.000 kişilik kolordusu ile 7 Temmuz 1877 tarihinde Plevne'ye ulaştı. (Türkiye Diyanet Vakfı, **İslam Ansiklopedisi**, C. 13, s. 465.)

Osman Paşa'nın gazilik unvanını ve ona gönderdiği fermanı, Binbaşı Kaya'ya emanet eder.

Boris: Romanın yardımcı kişilerindendir. Başka bir yerden Kızılcalı Köyüne gelerek burada fırıncı kılığına girmiştir. Bu kılık sayesinde şüphe çekmeyen Boris, Osman Paşa'nın düşmanlarına istihbarat sağlayan bir Bulgar casusudur. Kızılcalı'dan tahta kutular içerisinde haberler yollayan ajandır. Geceleri kılık değiştirerek istihkâmları gezer, sonra fırına döner. Fırın, mahalleyi ve muhtarın evini gözetleyebilecek stratejik bir yerdedir. Boris; Türkçe, Rusça ve Bulgarca'yı çok iyi bilmekte ve konuşmaktadır.

II. Abdülhamit tarafından Osman Paşa'ya destek ve oradaki casusların tespiti için görevlendirilen Binbaşı Kaya, Boris'in bu durumunu tespit etmiş ve onun düşmana istihbarat sağlamasına engel olmuştur.

Romanda yazar, Binbaşı Kaya ile Boris arasında iyi kötü ayrımı yaparak Boris'e karşı bir tavır sergiler. Boris'i tarif ederken “Sakallarının ve saçlarının gizlediği gözlerinde şeytani bir bakış seziliyordu.” (s. 59). “Boris, acı acı biraz da hainane güldü” (s. 110) cümleleri kullanır.

Nimet: Romanın yardımcı kişilerindendir. Binbaşı Kaya'nın yaralanması sonucu yatırıldığı hastanede hemşire olan Nimet ile karşılaşması ve aralarında başlayan aşk romanın aşk konusunu oluşturur. Özdeş'in romanlarında genellikle ilk görüşte aşk, aşkların karşılıklı itiraf edilmesi bu romanda da kendini gösterir. Nimet, romanda genellikle pasif bir konumdadır ve sadece kendisine verilen görevleri yerine getirmeye çalışan, vatanını seven, sorumluluk sahibi, savaşın içinde mücadele eden bir Türk kadını temsil eder. Vatana hizmeti, şahsi duygularının önünde görebilen ideal bir kadın kahramandır.

Remzi: Romanın yardımcı kişilerindendir. Remzi, babasının bir Bulgar kasabasında kaymakamlık yapmasından ve burada doğup büyümesinden dolayı bu bölgenin dilini, âdetlerini ve ananelerini çok iyi bilmektedir. Bu yönünden dolayı Remzi, istihbarat çalışmalarında etkin bir şekilde kullanılır. Bulgar köylerinde istihbarat toplarken İvan ismini kullanır. Remzi verilen herhangi bir işi tam ve eksiksiz yapması dolayısıyla Binbaşı Kaya tarafından “Şamlı Süvari” olarak adlandırılır. Türkçe, Rusça ve Bulgarca'yı çok iyi bilmekte ve konuşmaktadır.

Sofia: Romanın yardımcı kişilerindendir. Remzi'yi “Benim babam da Türk'tü.” diyerek onu çetenin ortasına kadar götürür, tutsak edilmesine ve esaretin sonunda parçalara ayrılacak şekilde ölmesine sebep olur. Remzi, öldürülmeden önce Sofia'ya “Sen gerçekten

dişı bir şeytanmışsın.” (s. 137) ifadesini kullanır. Sofia, Remzi’nin feci şekilde öldürmesinden sonra büyük pişmanlık duyar. Kendisine hiçbir zararı dokunmayan Türklere duyduğu düşmanlığı saçma bulur ve bu düşmanlığını sorgulamaya başlar. Bunun sonucunda yanlış yaptığı kanaatine varır. Kendini affettirmek ve hatasını telafi etmek için bir şeyler ararken Remzi gibi esir olan ve aynı sonu bekleyen Kaya ve Nimet’in kaçmalarına ortam hazırlar ve onların kaçmasına yardım eder. Bu davranışından dolayı da babasının kendisine ceza verecek olmasından korkan Sofia, tam kendini öldürmek üzereyken mağarayı basan Türk askerleri tarafından babasıyla birlikte öldürülür.

2. 4. 1. 4. Zaman

Romanda anlatılan zaman genel itibariyle kronolojik olarak ilerler. Hatta 29 Ağustos, 30 Ağustos 1877, 31 Ağustos, 13 Eylül 1877, 26 Kasım, 27 Kasım, 28 Kasım, 13 Mart 1878 gibi tarihlerin arka arkaya verilmesi romanın zaman açısından belli bir düzene göre ilerlediğini destekler niteliktedir.

Anlatılan zaman oldukça kısa olan romanda birkaç kez geriye dönüşle zaman genişletilmiştir. Böylelikle zaman unsurunda tekdüzelik kırılmış olur. Hemşire Nimet, Binbaşı Kaya’ya kendinden bahsederken şu cümleleri kullanır: “Ben de bir albayın kızıyım. Babam Plevne Savaşı’nın daha başında şehit düştü. Onun ölüm haberini alınca, annemi bırakarak buraya geldim. Gelirken çelikten bir iradem vardı. Yarasını saramadığım babacığının yerine, Mehmetçiklerin yarasını sevinçe, arzuyla sardım.” (s. 73).

Eserde geriye dönüş tekniği romanın kendi anlatılan zamanı içerisindeki bazı olayları açıklığa kavuşturmak, aydınlatmak için kullanılır. Binbaşı Kaya, ilk tanıştığı günden beri Boris’ten şüphelenmektedir ve onun casus olduğunu ve düşmanlara haber vermek için Vid Nehri’ne şifreli mesaj kutularını attığını düşünmektedir. Bir gün onu takip ederek bu duruma da şahit olduğunu romanın sonlarına doğru Boris’e açıklar: “Tahta kutudaki son mesajınız yerine varamadığı için özür dilerim Mösyö Boris, tahta kutuyu atarken her zaman çok ihtiyatlı davranmanıza rağmen, son seferinde nedense dönüp sağınıza bakmak aklınıza gelmedi. Daha doğrusu, nehrin akış istikametine değil suların geldiği tarafa dikkat kesildiniz. Hâlbuki nehre bıraktığınız tahta kutuyu alacak insanın, nehrin akıp gittiği tarafta bulunması normal bir hareketti. O kadar aceleci idiniz ki tahta kutuyu nehre bırakır bırakmaz geri döndünüz ve yirmi, otuz metre ilerinizdeki adamın, suya bıraktığınız kıymetli emanete doğru uzandığını görmediniz. Hoş görseydiniz de bir şey yapmak elinizden gelmeyecekti ama hiç olmasa bir dahaki sefer dikkatli olmayı, hatta

foyanızın meydana çıktığını düşünerek pılı pırtınızı toplayıp Kızılcalıdan bir an önce sıvışmayı akıl edecektiniz. Bir ipte iki cambaz oynamıyor, gördünüz mü ya...” (s. 152).

Rusya’nın Harkof Şehrine Osman Paşa ile birlikte esir olarak gönderilen ve barış antlaşmasından sonra İstanbul’a gönderilen Binbaşı Kaya’nın, Kızılcalı Köyü’ndeki patlamadan sonra başına neler geldiğini Nimet’e anlatması bu duruma bir başka örnek olarak gösterilebilir: “O müthiş infilâktan sonra gözünü açtığı zaman, kendisini Romenlerin elinde esir bulmuştu. Sonradan Romenler hüviyetini tespit edince istihbarat muhafız subayı olduğu için Osman Paşa’nın esir edildiği karargâha götürülmüşlerdi. Oradan da Osman Paşa ile birlikte Harkof’a yollanmıştı.” (s. 185).

Roman kişilerinden birinin yaptıkları, yazar tarafından verilirken aynı anda diğer kişilerin durumu da paralel olarak okuyucuya aktarılır. Yazar bu durumu bazen açıkça ifade eder: “Öbür tarafta Osman Paşa’nın karargâhında da hemen hemen aynı konu konuşuluyordu.” (s. 48).

Romanda zaman unsuru, romanın bölümleri içinde kronolojik olarak ilerlerken bölümler arası geçişte zamanda ileri sıçrayışlar görülmektedir. Eserin ikinci bölümü 13 günlük bir atlamayla başlar. Benzer zamanda ileri sıçrayışlar için aşağıdaki örnekler verilebilir:

“Aradan on beş gün geçmişti.” (s. 59).

“On gün sonra Hemşire Nimet, Binbaşı Kaya’nın odasına girdi.” (s. 69).

“Boris, fırıncı dükkânına girdikten on gün sonra...” (s. 81).

Romanda okuyucuyu aydınlatmak ve onun merakını gidermek için zamanın farklı tekniklerle yansıtıldığı görülmektedir. Eserde destansı atmosferin oluşturulması için geçmişteki tarihî olaylar hatırlatılır. Bu yapılırken de özetleme tekniği kullanılır: “Bir zamanlar ecdadının, sınırlarında cirit oynattığı, Akdeniz’i bir göl hâline getirdiği koca Osmanlı İmparatorluğu, Kanunî Sultan Süleyman’ın ölümünden sonra uzun yıllar duraklamıştı. Şimdi ise, yer yer, kopup parçalanıyordu.” (s. 57).

“(Osman Paşa) Ordusuyla Plevne’ye sıcak bir Temmuz günü girmişti. Aradan geçen 5 ay içinde üç büyük savaş yapmış, ordusu kahramanca dövüşmüş, hiçbirinde mağlup olmamıştı.” (s. 161).

Romanın nesnel zamanı, Osmanlının çöküş dönemi yıllarıdır. Romanda anlatılan zaman, 1877 yılının 26 Ağustos sabahında başlar ve 1878 yılının 13 Mart’ında Osman Paşa

ve Binbaşı Kaya'nın Rusya'dan dönmeleri, vatana ve sevdiğine kavuşmalarıyla son bulur. Romanda anlatılan zaman altı yedi aylık bir zaman diliminde ele alınır.

Eser, *Çocuk Haftası* adlı süreli yayında tefrika hâlinde yayımlanmaya 4 Ocak 1961 tarihinde başlar ve son tefrikasını 21 Şubat 1962 tarihinde çıkarır. Romanın yazılma zamanı bu tefrikanın sonunda verilen 8 Aralık 1961 tarihiyle net bir şekilde belirlenebilir.

2. 4. 1. 5. Mekân

Genel anlamda Balkan topraklarında geçen romanın en önemli mekânı Plevne'dir. "Plevne, Tuna Nehri kıyısında İstanbul'dan fersahlarca uzak bir şehirdi." (s. 57). Plevne, bulunduğu yer itibarıyla stratejik bir konuma sahiptir. Bundan dolayı Türkler ile Rus, Romen ve Bulgarlar arasındaki mücadelenin sebebidir. Plevne, mekân unsuru olması dolayısıyla mekân- olay ilişkisinde kendini hissettirir. "Ufuk iyice açılmış, güneşin ışınları Plevne ovasını ısıtmaya başlamıştı. Sanki biraz sonra başlayacak kanlı sahneden haberi varmış gibi güneş bulutları kızıla boyamıştı." (s. 5).

Romanda edilgen bir konumda bulunan padişahın yaşadığı yer, mekân- insan ilişkisi göz önüne alınarak aynı şekilde edilgen olarak verilmiştir. "Yıldız sarayı henüz uykudaydı." (s. 56).

Romandaki önemli mekânlardan biri de Kızılcalı Köyü'dür. Yazar tarafından romanda detaylıca tarif edilen tek mekân burasıdır: "Kızılcalı, 300 haneli şirin bir köydü ve hayli kalabalık olduğu için bir kasabayı andırıyordu. Halkın büyük bir kısmı Bulgar, bir kısmı Romen, pek azı da Türk'tü. Rumeli'de bu derece çeşitli ırkların bir araya geldiği bir köy hemen hemen hiç yoktu. Vid Nehri kenarında oldukça önemli yerde bulunduğundan evvelce köyde hiçbir Türk bulunmadığı hâlde, Osmanlı idarecileri tarafından Kızılcalı'ya göçmen Türkler bilhassa yollanmış, Romenler de Bulgar muhacirlerini buraya davet etmek suretiyle Müslüman'a karşı Hristiyan çoğunluğunu elde etmek istemişlerdi." (s. 81). Yazarın detaylıca anlattığı Kızılcalı Köyü, Osman Paşa'nın son savaşında yerle bir olur ve taş üstünde taş kalmaz. Bu durum, savaşın şiddetini vermesi bakımından mekân- olay ilişkisi açısından önem arz eder. "Kaya ile Nimet Kızılcalı'ya vardıkları zaman gördükleri manzara onları dehşete düşürmüştü. Kızılcalı, karşı tepeye yerleştirilen bir Rus topunun gülleleri altında âdeta bir harabeye ve mezara dönmüş, tek bir asker kalmamıştı." (s. 231). Binbaşı Kaya, İstanbul'dan Osman Paşa'nın emanetlerini vermek için çıktığı yolculukta yaralanınca dinlenip iyileşmesi için bu köye gönderilir. Böylelikle Kızılcalı Köyü'nün düşmanlar tarafından etkin bir şekilde kullanıldığı öğrenilir.

Romanın önemli mekânlarından biri de Karamağara'dır. Bulgar çete reisinin kızı Sofia'nın Remzi'yi kandırarak getirdiği yerdir. Aynı zamanda da Remzinin parçalanarak öldürüldüğü, Binbaşı Kaya ve Hemşire Nimet'in esir edildiği bir yerdir. "Mekân tasvirlerinin işlevsel olarak kullanılmadığı romanda, mağaranın adı ile içerisinde meydana gelen olaylar arasında bağlantı/ ilinti bulunmaktadır. Halk arasında genellikle olumsuz durumları çağrıştıran kara sözcüğü ile mağarada meydana gelen esaret, işkence ve infaz arasında bağlantı kurulabilir."¹⁵

Yukarıdaki mekânların dışında Bulgar köyü Yeşiltepe, Vid Nehri, İstanbul, Yıldız Sarayı, Dolmabahçe Sarayı ve Binbaşı Kaya'nın esir tutulduğu Rusya'daki Harkof Şehri romanda adı geçen diğer mekânlardır.

2. 4. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Eserde olaylar, yazar anlatıcı tarafından ve ilahi bakış açısıyla sunulmaktadır. Anlatıcı, kendi söylediklerini desteklemek için tarihî olayları dipnot olarak verir. Romanı 1877 yılının 26 Ağustos sabahında başlatırken şöyle bir açıklama yapar: "26 Ağustos'la 30 Ağustos günleri Türk tarihinde çok önemli bir yer işgal eder. Bilindiği gibi 30 Ağustos Başkumandanlık Meydan Muharebesinin kazanıldığı, 26 Ağustos Büyük Taarruz'dan başka Selçuk Hükümdarı Alparslan'ın Malazgirt'te kazandığı muhteşem meydan savaşının da günüdür." Yazar, romanın akışı esnasında da tarihi bilgiler vermekten geri durmaz: "Ruslar, hayallerine kavuşup İstanbul'u ele geçirememişlerdi ama üç ay sonra imzaladığı Ayastefanos Muahdesiyle Türkler, bütün Rumeli topraklarını kaybetmişlerdi." (s. 180).

Olaylar karşısında taraf olan yazar, romandaki kişiler ya da romanda adı geçen milletler hakkında bilgi verirken taraflı bir tutum sergiler. Bu tutum, dost ve düşmanların kişilik özelliklerinin yanında ses tonlarından bile fark edilir. Eserde Türkler yüceltilirken düşman konumundaki Bulgarlar, Romenler ve Ruslar küçük düşürücü sıfatlarla nitelendirilir: "Ama onlar, Bir Türk'ün on düşman askerine bedel olduğunu unutuyorlar." (s. 6). "Akşamüzeri on bir Romen ve üç Rus taburu, süngü takıp 'Hurra!.. Hurra!..' sesleriyle hücumla başladılar. Az sonra Türk askerlerinin 'Allah!.. Allah!..' sesleri ona cevap verdi." (s. 51).

"Aydın zeybekleri, Rusların önünde bir şimşek gibi çakmıştı. Türk askerleri, bir insan değil sanki her biri bir arslandı." (s. 165).

¹⁵ Eray Kaçen, **Oğuz Özdeş'in Tarihî romanları**, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale, 2012, s. 85.

Oğuz Özdeş'in romanlarında Türklerin ve Türk askerlerinin yüceltilmesi, düşman olan kişilerin ağzından da yapılır: "Rus Generali İskoblef, Türklerin savaş meydanlarından kaçtıkları görülmemiştir, diye itiraz etti. Türkler savaşa girerken iki şey düşünürler: Ya şehit ya da gazi olmak." (s. 15).

İlahi bakış açısıyla olaylara hâkim olan yazar, roman kişilerinin iç dünyalarına, hayallerine, duygu ve düşüncelerine hâkimdir: "Remzi asabına hâkim olmasaydı, cebindeki tabancasının bütün kurşunlarını Rus'un üzerine boşaltırdı. Fakat bununla ne elde edebilirdi." (s. 31).

"Remzi içinden 'Düşman elinde ölmedim, burada mı öleceğim?' diye düşündü. Sonra birden kendisini topladı. (s. 38).

"Sonra Remzi'nin yanına geldi ve resmi uzattı:

- Bak bakalım resme! dedi. Sana bir şeyler hatırlatıyor mu?

Remzi'nin kafasındaki bulutlar yavaş yavaş dağılıyor sanki resimdeki arkadaşının yüzü sislerden ayrılarak daha çok berraklaşıyordu." (s. 45).

"Kapıyı açar mısın Sofia? diye cevap verdi. Bir yandan da içinden: 'Allah vere de bir pot kırmış olmasam!' diyordu." (s. 124).

"Remzi o kadar gafil avlanmıştı ki bu oyunu tertipleyenin Sofia olduğunu henüz sezememişti." (s. 137).

Yazar, olayları anlatırken olayların sonunda veya başında okuyucu meraka sevk etmek için sorular sorar: "Rus Çarı Aleksandır II, yirmi iki metre yükseklikteki gözetleme kulesinden, savaşı gözlüyordu. Güneş neredeyse batmak üzereydi. Sabahtan beri, Türk siperleri üzerine yağdırılan ölüm ateşine, Türkler en ufak bir karşılığa bulunmamışlardı. Nasıl olurdu bu? 30 bin Türk askeri ne olmuştu? Yer yarılmış, sanki bütün Türk askerleri ile topları, yerin içine girmişlerdi." (s. 7). "Acaba Saffet ne olmuştu? Kıtasına varmış mıydı? Yoksa o da kendisi gibi ormanlığın içinde şaşkın şaşkın dolaşıyor muydu?" (s. 28). Romanın içine serpiştirilen bu sorular, okuyucunun merak ve heyecan duygusunu uyanık tutmayı amaçlamanın yanında ana ve yardımcı kişilerin iç dünyalarını yansıtmayı amaçlamaktadır.

Yazar, olayları anlatırken kendisini gizlemeyi başaramaz. Her ne kadar kendini saklamak istese de yorum yapmaktan geri durmaz: "Şimdilik dışarıdan gelecek tehlike

biraz azalmıştı. Fakat iç tehlike her an vardı. Şu anda karşısına kiliseden bir adam çıksa, ne cevap verirdi? Gerçekten bunu hiç düşünmemişti.” (s. 24).

“Sonra birden sustu. Hislerini komutana bu kadar açık şekilde belli etmesi doğru değildi.” (s. 103).

“Hani Remzi doğru da söylüyordu. Gözü pek, yürekli, cesur bir erkekti. Kimden korkacaktı?” (s. 123).

“Sahi... Bundan çok önce, Boris de Kaya için aynı sözleri söylemiş ve ipten kalacak cambazın kendisi olacağını sanmıştı... Hâlbuki ipten ilk düşen kendisi oluyordu.” (s. 152).

“Ne tuhaf! Hem onun sevip okşamasına karşı gelmemiş, hem de ele vermişti. Sonra da babasının emrine körü körüne uyararak, topun başına geçmiş, Remzi’nin hayatına son veren ipi çekmişti” (s. 166). Verilen örnek yazarın romanda geçen olaylar hakkındaki kendi düşüncelerini vermesi bakımından önemlidir.

2. 4. 1. 7. Dil ve Üslup

Eser, yazarın diğer popüler romanları gibi açık ve sade dille herkesin anlayabileceği bir düzeyde kaleme alınmıştır. Yazar, eserde günlük kullanılan, sıradan dile yer verdiğinden dolayı halk tarafından kullanılan kimi argo ifadeleri de kullanır:

“Desene o zaman Bulgar köyü, iki cami arasında kalan beynamaza dönecek... Kuzeyden Ruslar, güneyden bizimkiler, Yeşiltepe’yi hallaç pamuğuna çevirecekler.” (s. 19).

“Papaz, birden afalladı.” (s. 27).

“İlahi Saffet, onlar bizden çekinsinler. Bir Türk on gâvura bedeldir.” (s. 17).

“Seni burada düşman döllerine bırakmam.” (s. 30).

“Sert sert çavuşa bakınca, Rus: Ne öyle bakıyorsun muşmula suratlı, diye homurdandı.” (s. 31).

“Saffet, cevap vermeyince bu defa Remzi’ye döndü.

- Peki, sen nerden çıktın mantar biter gibi orman ayısı?” (s. 32).

Yazar, basit dil ve argo ifadelerin yanı sıra yine halk tarafından anlaşılacak düzeydeki atasözü ve deyimlere de yer verir:

“Hiçbir ipten iki cambaz oynar mı?” (s. 82).

“Sana bunun kısa hikâyesini anlatayım da dinle. Kulağına küpe olsun.” (s. 117).

“Ava giden, avlanır.” (s. 137).

Eserde, yapılan benzetmeler için de her okuyucu kitlesi tarafından anlaşılabilir düzeydedir, denilebilir.

“Rus subayı süt dökmüş kedi gibi oldu.” (s. 11).

“Grandük Nikola, dut yemiş bülbül gibiydi.” (s. 47).

“Aydın zeybekleri, Rusların önünde bir şimşek gibi çakmıştı. Türk askerleri, bir insan değil sanki her biri bir arslandı.” (s. 165).

Romanda mekân- olay ilişkisi içerisinde ele alınabilecek benzetmeler de söz konusudur. Savaş esnasında iki tarafın birbirine attıkları toplardan dolayı Plevne tepesi, bir yanardağa benzetilir: “Topçu düellosu kısa zamanda korkunç bir hal aldı. Plevne tepesi bir yanardağı andırıyordu.” (s. 46).

Eserde söylenemeyen veya söylenmek istenmeyen durumları anlatmak için anlatımda zaman zaman eksiltili cümlelere başvurulmuştur. Okuyucu, bu eksiltili cümleleri metnin bağlamına göre tamamlar:

“Kalkacak, yürüyecek hâlde değilim Remzi... Papazın verdiği mektubu iç cebimden al, belki ben...” (s. 29).

“Ya parolayı söylersin ya da ...” (s. 38).

“Benim de öz oğlum cephe... Belki o da bir gün ...” (s. 45).

2. 4. 2. Teknik Unsurlar

Yazar, eserde her iki tarafın da savaşa hazırlandığı bir zaman diliminde şafak vaktini, güneşin doğuşunu mekânla birleştirerek tasvir eder: “Güneş Plevne tepesinden ağır ağır yükseliyordu. Mevsim yaz olmasına rağmen, hava oldukça serindi. Gece yağın yağmur hâlâ dinmemişti. Solgun güneşin yüzü, hayal meyal seçiliyordu. Donuk renkli gökyüzünden hafif hafif dökülen yağmur, yerleri kaygan bir hale sokmuştu. Düz ve çukur yerler, kül renkli bir çamur deryası hâline gelmişti.” (s. 5).

Romanda pusula ve mektup yoluyla haberleşme ihtiyacı, mektup tekniğinin kullanılmasını zorunlu kılmıştır. Casus Boris’in Ruslara gönderdiği ancak Binbaşı Kaya’nın ele geçirdiği şifreli pusulalar (s. 86 ve s. 98) ile Hemşire Nimet’in Binbaşı Kaya’ya (s. 102) yazdığı mektuplar. Rus Çarı Nikola’nın Osman Paşa’ya (s. 131), Bulgar

çete reisinin Remzi'nin adına Binbaşı Kaya'ya (s. 145), gönderdikleri mektuplar, bu tekniğin uygulamasıdır.

Eserde kullanılan marşlar ve türküler, Osmanlı ve özellikle Anadolu halkının Osman Paşa'nın Plevne'deki mücadelesi ve oradaki Bulgar halklarının ihanetine yönelik yazılmış ve söylenmiştir. Oğuz Özdeş, bu türküleri montajlama tekniğiyle romanda yer verir. Bunlardan biri *Plevne Marşı*dır.

“Tuna nehri akmam diyor,

Etrafımı yıkmam diyor.

Şanı büyük Osman Paşa,

Plevne'den çıkmam diyor.

Tuna'nın var iki kolu,

Düşman sardı sağı solu.

Askerim çok, çelikhanem yok,

Yetiş Süleyman kolu.

Olur mu böyle olur mu?

Evlat, babayı vurur mu?

Sizin gibi vatan hainleri,

Bu dünya size kalır mı?

Düşman Tuna'yı atladı,

Karakolları yokladı.

Osman Paşa'nın kolunda

Beş bin top birden patladı.” (s. 93).

Bu marşın devamında ise şöyle devam eder:

“Kahpe Moskof kesti yolu

Almak ister İstanbul'u

Plevne bir toprak kale,

Düşman sarmış sağı solu.

Bakın hele Balkanlara
Boyanmış hep al kanlara
Benziyor Türk askerleri
Ateş saçan volkanlara
Türk'e pusu kurdu Moskof
Bunca yiğit vurdu Moskof
Osman Paşa karşı durur
Almak ister yurdu Moskof

Ağustosta açtı cengi
Görülmemiş daha dengi
Tuna'ya çok kan döküldü
Kıpkırmızı oldu rengi

Eserde tarihi marşlardan olan *Eski Ordu Marşı* ve *Ceddin Deden* marşları da montajlanır:

Eski Ordu Marşı

“Ey şanlı ordu, ey şanlı asker
Haydi, gazanfer, umman-ı safter
Bir elde mavzer, bir elde hançer
Serhadda doğru ey şanlı asker.

Deryada olsa her şey muzaffer
Dillerde tekbir, Allahuekber
Allahü ekber, Allahü ekber

Ordumuz olsun daim muzaffer.” (s. 162).

Ceddin Deden

“Ceddin deden, neslin baban
Hep kahraman Türk milleti

Orduların, pek çok zaman

Vermiştiler dünyaya şan.

Türk milleti, Türk milleti,

Aşk ile sev milliyeti

Kahret vatan düşmanını

Çeksin o melun zilleti.” (s. 163).

Eser, olay merkezli olduğu için karşılıklı konuşmalara fazlaca yer verilir. Bu durum diyalog tekniğinin sıkça kullanıldığını gösterir. Eserin konusunu hatırlatacak küçük bir diyalog aşağıdaki gibidir:

“- Demek siz Türksünüz diye kekeledi.

- Evet, Türk’üz ya...

- Ama neden Ruslar gibi giyinmişsiniz.

- Savaşın bir cilvesi...

- Yoksa buraya casus olarak mı geldiniz?” (s. 21).

Yazar, romanda Sofia’nın sebebini bilmediğı bir kin yüzünden Remzi’nin ölmesine sebep olması ve bu olaydan sonra pişmanlık duyması sonucu meydana gelen iç çözümlemesini şu şekilde okuyucuya sunar:

“Ne tuhaf! Hem onun sevip okşamasına karşı gelmemiş hem de ele vermişti. Sonra da babasının emrine körü körüne uyararak, topun başına geçmiş, Remzi’nin hayatına son veren ipi çekmişti! Bunu kendi mi yapmıştı? Bütün o fırtınalı anları kendisi mi yaşamıştı? Gözlerini kapamış, ipi çekmiş, sonra kendisine gelip dış âlemi idrak etmek kabiliyetine yeniden sahip olunca, Remzi’nin sallanan ellerinden başka bir şey görmemişti. İnanmıyordu, inanmak istemiyordu buna.” (s. 166).

2. 5. KARTAL BAŞLI KADIRGA¹⁶

2. 5. 1. Materyal Unsurlar

2. 5. 1. 1. Eser Hakkında

Oğuz Özdeş, 1944 yılında **Memnu Meyva** adında bir popüler aşk romanı kaleme almıştır. Yazar bu eserin kurgusunu ve olaylarını daha sonra 1962 yılında yazdığı **Kartal Başlı Kadirga** adlı popüler tarihî romanında kullanmıştır. **Kartal Başlı Kadirga**'da kişilerin isimlerini değiştirerek bazı tarihî olaylara ve kişilere yer vermiştir.

Eser, Özdeş'in Türk denizcilerinden Turgut Reis'in yaptığı savaşlar eşliğinde hayat hikâyesini anlattığı romanıdır. İsmi Turgut Reis'in başında olduğu Kartal Başlı Kadirga adlı gemiden alır. Yazar, “**Kartal Başlı Kadirga** romanı ile denizcilik tarihinden de örnekler vermek ister. Romanda büyük Türk denizcisi Turgut Reis ve onun tayfalarından Ahmet ile Ali'nin maceraları anlatılır.”¹⁷

Eser, *Çocuk Haftası* adlı çocuk mecmuasında 28 Şubat 1962 tarihinde tefrika edilmeye başlar ve 26 Aralık 1962 tarihine kadar toplam 44 tefrika yayımlanarak sona erer. Tefrikanın sonunda 21 Ekim 1962 tarihi atılarak romanın yazıldığı tarih, net olarak verilir. Romanın birçok tefrikasına konuyla ilgili resimler eklenmiş ve içerik görselleştirilmiştir. Bu romanın ilk baskısı, Türkiye Basımevi aracılığı ile 1963 yılında yayımlanmıştır. Daha sonraki basımları ise Türkiye Yayınevi ve Tekin Yayınevi tarafından yapılmıştır.

Roman, “Başlangıç” ve 7 bölümden meydana gelmiştir. “Başlangıç” başlığı altında okuyucuyu esere hazırlayan ön bilgiler verilmiştir. “Başlangıç” sonrası bölümler doğrudan “Birinci Bölüm, İkinci Bölüm, Üçüncü Bölüm, Dördüncü Bölüm...” şeklinde adlandırılmıştır. Her bir bölüm, kendi içerisinde Romen rakamlarıyla numaralandırılmış ve konuyla ilgili başlıklar kullanılarak isimlendirilmiş alt bölümlerden oluşmuştur. Romanda bazen alt bölümlerin yıldızlarla da ayrıldıkları görülür.

Eserin *Çocuk Haftası* adlı çocuk mecmuasındaki ilk tefrikasından önceki sayısında yer alan reklamda “Gelecek haftadan itibaren size, şimdiye kadar okuduğunuz tarihî, kahramanlık ve korsanlık romanlarını gölgede bırakacak muhteşem bir roman sunacağız.” ifadesi yer alır. Aynı eser hakkında **Yavuz'un Pençesi** adlı romanın arkasında ise şu reklam yazısına yer verilir: “Bir zamanlar Akdeniz sahillerini korkudan titreten büyük

¹⁶ Oğuz Özdeş, **Kartal Başlı Kadirga**, Tekin Yayınevi, 4. Basım, İstanbul, 1978.

¹⁷ Argunşah, a.g.e., s. 261.

Türk denizcisi vardı: Turgut Reis... Hristiyanlar bile ona denizler aslanı Dragut diyorlardı. İşte **Kartal Başlı Kadirga**, bu mert ve kahraman Türk denizcisinin hayatını ve maceralarını bir film gibi hareketli sahnelerle gözlerimizin önünde canlandıracak, Turgut Reis’le birlikte o günleri âdeta yaşayacaksınız.”¹⁸ Bu reklamlar, kitabın içeriği hakkında bilgi verirken okuyucuyu romana hazırlamıştır.

“Eser hem akademik tarihçilikten elde edilen bilgilerle hem de romanı sürüklemek üzere bir aşk örgüsüyle kurgulanmıştır.”¹⁹ Özdeş, bu eserde özelde Turgut Reis’in bol maceralı özel hayatını ve Akdeniz’de 1516-1554 arası yaptıkları mücadeleleri ele alır. Genel olarak Osmanlının yükseliş dönemi romanda işlenir. Eserde Yavuz Sultan Selim ülkenin topraklarını genişleten bir padişah olarak verilir.

2. 5. 1. 2. Olay Örgüsü

Roman, 1520 yılında Venedik’te Anna ile Ali’nin karşılıklı konuşmalarıyla başlar. Ali, ünlü Türk denizcisi Turgut Reis’in gemisinde çalışmaktadır. Anna ise Venedikli bir İtalyan kızıdır ve nişanlıdır. Anna, kadınları kandırıp kendine âşık etmesiyle bilinen ve “kadın avcısı Ali” olarak çevresinde ün salan Ali’ye kanıp onun memleketi olan Marmaris’e gitmeye ve sonunu bilmediği bir hayata başlamaya karar verir. Anna, ailesini arkada bırakarak Ali’nin memleketine geldiğinde Ali’nin nasıl bir kişiliğe sahip olduğunu anlar ve büyük hayal kırıklığına uğrar. Ali, anne ve babasıyla birlikte yaşamaktadır; ancak ailesiyle özellikle babasıyla arası iyi değildir. Babasının bir odalık olarak eve getirdiği Gabriella isimli düşkün kadını, baştan çıkarıp kandırarak babasının elinden almış, bundan dolayı babasıyla aralarına ciddi bir düşmanlık meydana gelmiştir. Bu durum Ali’yle babasının bir tartışma esnasında babasının bıçağın üzerine düşüp ölmesine kadar varır. Ali’nin babasını öldürdüğünü düşünen Anna, Ali’nin Gabriella ile görüştiklerini fark edince daha çok üzülür ve onu terk etmek ister. Ali, engel olmaya kalkınca Anna, çıkan kavga neticesinde onun bir gözünü çıkarır ve korkusundan dolayı oradan kaçar.

Ülkesine, ailesine dönmenin yollarını arayan Anna, kaçış esnasında bir kulübeye sığınır daha sonra kulübenin Turgut Reis’e ait olduğunu öğrenir ve onun himayesine girmiş olur. Anna’yı takip eden Ali, bir süre sonra kulübeyi basar ve Anna’yı almak isteyince kulübenin nöbetçisi Ahmet tarafından bıçaklanır. Kaçmak zorunda kalan Ali, babasının mezarına kadar gider ve orada son nefesini verir.

¹⁸ Oğuz Özdeş, **Yavuz’un Peçesi**, Türkiye Yayınevi, 1. Basım, İstanbul, 1964, s. 196.

¹⁹ Özgür Aktaş, “Türk Denizcilik Tarihi İle İlgili Romanlarda Turgut Reis İmajı”, **Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, S. 34 (Temmuz 2013/II), s. 161.

Romanın ikinci olay halkası, Turgut Reis'in Anna'yı seferde olmadığı sıralarda gemilerinin demir attığı, adamlarının ve onların ailelerinin yaşadığı Cennet Adası'na götürmesiyle başlar. Anna, burada 3 yıl önce kaybolan kardeşi Alberto'nun esir olduğunu görür. Turgut Reis, Alberto'yu da kendi gemisine alarak Anna'ya bir iyilik daha yapar. Bu iyilikler karşılıklı aşkı doğurur. Bu aşka rağmen sözünde duran Turgut Reis, denize ilk çıktığında Anna ve Alberto kardeşleri bir İtalyan gemisine teslim ederek ailelerine kavuşmalarına yardımcı olur.

Turgut Reis, Anna'yı bıraktıktan sonra Afrika sahilini takip eder ve Trablusgarp'a baskın yapar ve Cennet Adası'na dönüşü gecikir. Turgut Reis, Cennet Adası'na döndüğünde buranın Rodos şövalyelerince yerle bir edildiğini görür. Rodos şövalyeleri adadaki kadın, kız ve yiyecek ne varsa yanlarında götürmüşlerdir. Bu olayı duyan Kanuni Sultan Süleyman, üzüntülerini bildiren bir ferman yazarak Rodos'a intikam için saldırılacağını ve derhal onların savunma tertibi hakkında bilgi alınmasını ister. Turgut Reis, bunun üzerine en güvendiği adamlarından Ahmet'i bilgi toplamak için gönderir. Orada uzun zamandır Osmanlılar için çalışan, Rodos'ta Şövalye Başkanlığına kadar yükselen Yahudi tabip Andre'yle görüşmesini ister. Rodos'a balıkçı kılığında giren Ahmet, sonradan Cennet Adası'nın sorumlusu Cafer Ağa'nın kızı olduğunu öğrendiği Gül ile karşılaşır. Gül, burada Jan adında bir şövalyenin evinde esirdir. Ahmet, Jan vasıtasıyla Andre'ye haber ulaştırır. Ahmet ile Andre bir davette görüşmeye başlarlar. Ancak davet esnasında Şövalye Jan'ın âşık olduğu nedimesi Gül'e ve kendisine karşı söylenen sözleri sindiremeyip genç bir şövalyeyi öldürmesiyle ortalık karışır. Bu yüzden Ahmet ile Andre istedikleri gibi detaylı görüşemezler.

Şövalye Jan'ın hapse girmesi Ahmet'in Gül ile daha rahat görüşmesine meydan verir. Ancak Şövalye Jan'ın Gül'ü yalnız bırakmamak için görevlendirdiği adamlarından biri durumu fark edince olanları Şövalye Jan'a bildirir. Şövalye Jan da Ahmet'i, Gül'ü ve Türklerle iş birliği yaptığı tespit edilen Andre'yi ihbar eder ve yakalattırır. Üçü de ölüm cezasına çarptırılır. Andre'nin idamı gerçekleştirilir. Sıra Ahmet'e gelince anası Yahudi, babası bir Türk korsanı olan -sonradan Cafer Ağa'nın oğlu olduğu anlaşılan- Yakup, Ahmet'i ipten alır. Yakup, o esnada şehit düşer ve Ahmet ile Gül sağ selamet, Turgut Reis'in Kartal Başlı Kadirga'sına ulaşır. Bu sırada Yavuz Sultan Selim gelmiş ve Rodos'un muhasarasını başlatmıştır. Muhasaranın başarıya ulaşması için Rodosluların adanın etrafına çektikleri demir halatların parçalanması gerekiyordu. Turgut Reis, bu demir

halatların parçalanması için barut dolu bir sandalla zincirlere yaklaşıp patlatacak birini ararken Ahmet, bu işe gönüllü olur. Ahmet demir zincirleri parçalarken şehit olur.

Romanın üçüncü olay halkası, 18 yıl sonra başlar. Turgut Reis, Korsika Adasında karaya çıkar, adada sadece birkaç gün geçirip eksiklerini tedarik edip gideceklerini ifade eder. Korsika Kalesinin kumandanı, Turgut Reis'i iyi karşılayıp hürmet etse de onu pusuya düşürür. Andre Doria'nın yeğeni Janetino Doria ve adamları tarafından esir alınır. Turgut Reis, Andre Doria gemisinin mahzeninde 2 yıl geçirdikten sonra Cenova Kumandanı Senyör Aleksandr Ganale ve eşi Anna, Turgut Reis'in tutsak bulunduğu gemiye gelirler. Anna, Turgut Reis'in durumuna çok üzülür ve ona yardım etmek için onun Barbaros Hayrettin Paşa'ya yazdığı bir mektubu gizlice yerine ulaştırır. Mektubun yazılmasından 1 yıl sonra 1543 yılında mektubu almış olan Hayrettin Paşa, donanmasıyla Cenova'nın kıyılarına gemilerini dayayarak Turgut Reis'i kurtarır.

Romanın dördüncü olay halkası, Barbaros Hayrettin Paşa'nın Turgut Reis'e verdiği gemilerle Turgut Reis'in Mehdiye Kalesi'ni ele geçirmesiyle başlar. Turgut Reis Mehdiye'nin ileri gelenlerinden olan İbrahim Berat'la anlaşarak buraya girebilir. Karada duramayan denizlere alışık olan Turgut Reis, Mehdiye'yi yeğeni Hisar Reis'e emanet ederek Kartal Başlı Kadirga'sını aramak üzere denizlere açılır. Andre Dorya da Turgut Reis gibi yapar ve Mehdiye'nin ileri gelenlerinden olan İbrahim Berat'la anlaşır. Mehdiye'yi kuşatan ve bütün Türkleri kılıçtan geçiren Andre Dorya, Turgut Reis'in geleceğini bilerek ona da tuzak hazırlar. Turgut Reis, Mehdiye'ye geldiğinde durumu görüp düşmana saldırmak istese de kurulan tuzağın farkına vararak geri çekilmek zorunda kalır. Bu arada Andre Dorya, Mehdiye gibi stratejik bir konuma sahip bir yerin düşmanların eline geçmemesi için her yerine barut döşettirir ve yerle bir ettirir. Takibe başlayan Andre Dorya ve gemileri Turgut Reis'i Cerbe Adasında sıkıştırdıklarını düşünürken Turgut Reis'in gemileri gece karadan yürüterek adanın diğer tarafına geçirdiğini ve kendilerini atlattığını öğrenir. Turgut Reis düşman takibinden kurtulduktan sonra Ege Denizi'ne doğru yol alırken yolda zamanın meşhur Türk korsanlarıyla karşılaşır. Bunlara reislik yapan Turgut Reis payitahtın isteğiyle Trablusgarp'ı ele geçirir. Aradan 3 yıl geçtikten sonra devam eden romanda Turgut Reis Trablusgarp Beylerbeyi ve paşa unvanlarını almış olarak okuyucunun karşısına çıkar.

Turgut Reis daha önce Andre Dorya'nın komutasında bulunan gemilerden birinde Türk forsalarının ayaklanması ve Kartal Başlı Kadirga'yı ele geçirmeleriyle ilgili planı Anna'ya ulaştırmıştır. Anna, kendisine tarif edildiği şekilde gemide ayaklanma çıkartmış

ve Kartal Başlı Kadirga'yı ele geçirerek Trablusgarp'taki beylerbeyi sarayına getirmiştir. Böylece Turgut ve Anna nihayet birbirlerine kavuşmuş olurlar.

2. 5. 1. 3. Şahıs Kadrosu

Turgut Reis: Eserin ana kahramanı konumundadır. Romadaki Avrupalılar tarafından Dragut olarak anılır. Kendisinin ifadesiyle denize olan sevgisinden dolayı korsan olmuştur. Yazar tarafından ideal bir erkek ve tarihî, millî bir kişilik olarak okuyucunun karşısına çıkarılır. Turgut Reis, Yavuz Sultan Selim döneminde yaşamış, Rodos, Mehdiye ve Trablusgarp'ın alınmasında büyük rol oynamış büyük Türk denizcisidir.

Turgut Reis'in romana girmesi, Ali'den kaçarak memleketine gitmek isteyen Anna ile karşılaşmasıyla olur. Beraber az zaman geçirmelerine rağmen birbirlerine âşık olan Turgut Reis, Anna'yı söz verdiği gibi ailesine kavuşturur.

Rodos şövalyelerinin Turgut Reis'in aile ve askerlerinin yaşadığı Cennet Adası'nı basmaları üzerine, Turgut Reis, Yavuz Sultan Selim'in de emriyle Ahmet'i casus olarak Rodos'a gönderir. Edindiği bilgilerle Osmanlı donanmasına destek olan Turgut Reis, Rodos'un Türklerin eline geçmesine yardımcı olur.

Korsika'ya yaptığı dostane bir ziyaret sonrası tuzağa düşürülerek esir edilen Turgut Reis, 2 yıl kürek çekmekle cezalandırıldıktan sonra Anna'nın yardımıyla Barbaros Hayrettî Paşa tarafından Andre Doria'nın elinden kurtarılır. Esaret sonrası tekrar denizlere açılan Turgut Reis, diğer Türk denizcilerine liderlik ederek Trablusgarp'ın Osmanlı tarafından alınmasında büyük yararlılıklar sağlar. Bundan dolayı padişah tarafından Trablusgarp Beylerbeyliğine atanır. Turgut Reis, roman geneline yayılmış iyi bir Türk- Müslüman görüntüsü çizmiştir. İbadetlerini yerine getiren ve dinine göre bir yaşam tarzı benimsemiş olan bir kişiliktir.

Romanda Turgut Reis'in bir parçası derecesine gelen gemisi, romana ismini verir: “**Kartal Başlı Kadirga** isimli romanda Turgut Reis ve Kartal Başlı Kadirga arasında özel bir bağ vardır. âdetâ özdeşleşmişler, ayrı düşünülemez hâle gelmişlerdir. Olay örgüsünün seyri içinde Turgut Reis esir düşer ve Kartal Başlı Kadirga'sından ayrılmak zorunda kalır. Ayrılık tıpkı Turgut Reis ve Anna arasında olduğu gibi romanın sonuna kadar devam eder.

Nihayet Anna, Kartal Başlı Kadırğa'yı kurtarır ve Turgut Reis'e gider. Böylece Turgut Reis, iki sevgilisine birden kavuşmuş olur."²⁰

Anna: Venedikli bir güzel olan Anna, eserin yardımcı kişilerindedir. Turgut Reis'in denizcilerinden "kadın avcısı" olarak bilinen Ali'ye gönlünü kaptırarak ve ona kanarak Ali'nin memleketi Marmaris'e gelen Anna, burada Ali'nin gerçek yüzünü öğrenince buradan kurtulup ailesinin yanına dönmek ister. Bu duruma karşı çıkan Ali'yi kavga esnasında yaraladıktan sonra kaçarken kendini Turgut Reis'in kulübesinde bulur. Turgut Reis ve Anna'nın birbirlerine karşı kalbi temayülleri olsa da Turgut Reis söz verdiği gibi Anna'yı bir gemiyle İtalya'ya ailesinin yanına gönderir. Memleketinde asil birisiyle evlilik yapmış olan ve yıllar sonra Andre Doria'nın gemisinde Turgut Reis'le tesadüfen karşılaşınca onu esaretten kurtaran Anna, Turgut Reis'in gemisi Kartal Başlı Kadırğa'yı da Turgut Reis'in talimat ve taktiğiyle ele geçirerek Turgut Reis'e Trablusgarp'a kadar getirir. Roman, mutlu sonla biter ve Turgut Reis'le Anna kavuşurlar.

Ali: Romanın yardımcı kişilerindendir. Turgut Reis'in gemisinde çalışan bir denizcidir. Kadınları kandırabilme becerisinden dolayı "kadın avcısı" olarak anılır. Anna'yı da kandırarak kendisiyle Marmaris'e gelmesi için ikna eder. Ali, Anna'yı kandırıp Marmaris'e getirmesinin yanında Marmaris'te babasının odalığına da sarkıntılık yapar. Bu sebepten dolayı babasıyla kavga ederken istemeden babasının ölmesine sebep olur. Babasını öldüğü yere gömen Ali, olanların hepsini gören ve kendisinden kaçan Anna'nın peşine düşer. Anna, Turgut Reis'e sığınır. Ali, Turgut Reis'in yanına sığınan Anna'yı almaya gidince Anna'yı koruyan Ahmet tarafından bıçaklanır. Ali, aldığı yarayla babasının mezarına kadar gider ve orada can verir.

Ahmet: Romanın yardımcı kişilerindendir. Sıradan bir Türk Müslüman askerinin idealize edilmiş hâlidir. Görevden ve sorumluluktan kaçmayan Ahmet, Turgut Reis'in en güvendiği adamlarındandır. Romanın başında Turgut Reis tarafından Anna'yı koruması için görevlendirilir. Ahmet, Anna'yı kaçırmaya çalışan Ali'yi yaralar ve romanı en kötü karakterinden temizler. Ahmet bu görevinden sonra Rodos'a casusluk faaliyeti için gönderilir. Burada Cennet Adası'ndan kaçırılan Cafer Ağa'nın kızı Gül'le karşılaşır ve ona âşık olur. Adanın Yavuz Sultan Selim tarafından muhasarasında Türklerin geçişini engelleyen zincirleri, barut fıçılarını ateşlemek suretiyle kırmak görevine gönüllü olur ve bu sırada şehit olur.

²⁰ Mehmet Güngör, **Popüler Roman Geleneği ve Oğuz Özdeş'in Popüler Tarihî romanları**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir, s. 125.

Gül: Romanın yardımcı kişilerindendir. Cennet Adası korumasız bir anda Rodos şövalyelerinin baskınına uğrar. Bu sırada birçok kadın ve kız kaçırlılır. Bunlar arasında Cafer Ağa'nın kızı olan Gül de vardır. Gül, Rodos'ta Şövalye Jan isminde yaşlı bir şövalye tarafından satın alınır. Şövalyenin esiri olarak yaşarken buraya istihbarat toplamakla görevli olarak gelen Ahmet ile tesadüfen karşılaşılır. Türk olmaları dolayısıyla birbirlerine yardım ederlerken aralarında aşk başlar. Bu durum fark edilince her ikisinin de idam edilmesine karar verilir. Ancak tam idam edilecekken kurtulur ve adadan kaçarlar. Rodos Adasından kurtulduktan sonra nişanlanırlar ama Ahmet'in ölmesiyle bu birliktelik sona erer. Gül, bu olaydan sonra, babasıyla birlikte Turgut Reis'in gemisinde bir erkek gibi giyinip ve çalışmaya başlar. Gemide Erkek Gül Fatma olarak anılır. Korsika baskınında Andre Doria'nın adamlarınca öldürülür.

Romadaki Diğer Yardımcı Kişiler: Romanda sadece isimleri geçen, birkaç cümleyle tanıtılan, çok fazla işlev yüklenmeyen dekor unsuru kişiler de mevcuttur. Ali'nin annesi Mehlika, Ali'nin babası, Anna'nın ağabeyi Alberto, Ali'nin eski kandırdığı kadınlardan Maria, Ali'nin babasının odalığı Gabriella, Cennet Adası'nın yöneticisi Cafer Ağa, Ahmet ve Gül'ü Rodos'ta idamdan kurtaran –Cafer Ağa'nın oğlu- Yakup, Osmanlı Devleti padişahları Yavuz Sultan Selim ve Kanunî Sultan Süleyman, Gül'ün Rodos'taki efendisi Jan, Osmanlıların Rodos'taki işbirlikçisi Andre, Rodos şövalyeleri, Andre Doria ve yeğeni Janetino Doria, Cenova Kumandanı Aleksandr Ganale, Turgut Reis'in esir düştüğü geminin zindancısı Hektor, Barbaros Hayrettin Paşa, Mehdiye Kalesi Kumandanı İbrahim Berat, Turgut Reis'in yeğeni Hisar Reis romanda adı geçen diğer kişilerdir.

2. 5. 1. 4. Zaman

Romanda anlatılan zaman 1520 yılında başlar ve zaman genellikle kronolojik olarak ilerler: 1521 yaz ayları, 26 Haziran 1522, 1540, 1543, 1554 gibi. Romanda anlatılan zaman 1520 ile 1554 arasındaki zaman dilimini kapsar.

Eser, bir gece başlar. Hatta romanda “*Birinci Gece*”, “*İkinci Gece*”, “*Üçüncü Gece*” şeklinde alt başlıklar vardır. Verilen bu üç gece, Turgut Reis'in tayfası Ali'nin, Anna'yı kandırarak Marmaris'e götürmeyi ikna ettiği zaman dilimidir. Anna, kendi ailesinden gizli olarak Ali ile buluşur ve Ali'ye kanarak Marmaris'e kaçar. “Romanda geleneğe aykırı, onaylanmayan beraberliklerin vazgeçilmez bir dekorudur gece. Nitekim Turgut Reis'in ölümünden kendini sorumlu tuttuğu Ahmet, bir şövalyenin esiri olan sevgilisi Gül ile hep

gece vakti görüşür.”²¹ Gece, romanda bir zaman dilimi olarak ele alındığında genellikle toplum önünde sergilenemeyen davranışların zamanı olarak belirlenmiştir.

Eserde roman içerisinde zamanda geri dönüşler yapılarak gerek kişilerin gerekse de olayların aydınlatılması, okuyucunun kafasındaki soru işaretlerinin giderilmesini amaçlar. Turgut Reis, balıkçı kılığında casus olarak Rodos’a gönderdiği adamı, Ahmet’i, okuyucuya daha iyi tanıtmak için onun geçmişte yaptıklarından bahseder: “Ahmet, Turgut Reis’in Yafa’ya yaptığı bir baskın sonunda, Filistin’de bir sene kadar kalmış, biraz Yahudice öğrenmişti. Yavuz Sultan Selim, 1516 yılının sonlarında, Mısır seferi için Filistin’e vardığı sıralarda, Turgut Reis, Yafa’ya bir vurgun yapmış ve hizmetkârı Ahmet’i Kudüs’te bulunan Yavuz Sultan Selim’e göndererek, emrinde olduğunu bildirmişti.” (s. 95- 96). Yine aynı teknik kullanılarak romanın en önemli yardımcı kişilerinden olan, Anna’nın başından geçenler romanın sonlarına doğru şu şekilde verilir: “(Anna) Venedik’e döndükten sonra; babası, kızının bir Türk korsanı tarafından kaçırılışı dolayısıyla çıkan dedikodudan kurtulmak için, Cenova’ya taşınmıştı. Anna, Cenova’da yıllarca, Dragut’un gelip kendisini almasını boş yere bekledi. Bir toplantıda, Cenova Kumandanı Aleksandr Ganale, Anna’yı görüp âşık olmuş, derhal evlenme teklifinde bulunmuştu. O devirde bir şehir kumandanının evlenme teklifini reddetmek, bütün ailesinin mahvına sebep olmaktı.” (s. 180- 181).

Romanda yapılan özetlemeler, romandaki zaman unsurunu dikkate sunma açısından önemli bilgiler ihtiva eder. Bu yüzden eserin çeşitli yerlerinde özetleme tekniği kullanılmıştır. Romanın başında Anna’nın Ali’ye söylediği “Seni ilk gördüğüm gecedен sonra üç ay geçti... Üç ay ne büyük korkular geçirdim bilemezsin.” (s. 13). Anna’nın kaybolan abisi Alberto, Anna’yı görünce kendi başından geçenleri anlatmak için şunları söyler: “Hani bundan üç yıl önce, bir gemi ile sefere çıkmış bir daha dönmemiştım. İşte o zamandan beri Türklerin elinde esirim.” (s. 68).

Ahmet, Rodos’a gider gitmez başından çokça olay geçer. Bu olaylar şu şekilde özetlenir: “Rodos’a ayak basalı dört saat olmuştu. Bu dört saatte de bir macera romanının en büyük bölümünü dolduracak olaylar cereyan etmişti.” (s. 122).

“O günden sonra birçok geceler ve sabahlar Ahmet, Gül’ün bahçesine girdi, balkondan çıktı, oradan da odasına geçti. Yıldızlar gökyüzünde parıldarken yahut sabahın ilk

²¹ İlknur Tatar Kırılmış, **Türk Edebiyatında Tarihî Romanlar (Türk Tarihi ile İlgili, 1961-1965)**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2007, s. 74.

müjdesini veren horozlar öterken onlar da ya balkonda yahut Gül'ün odasında olurlardı.” (s. 132).

“29 Temmuz sabahı, Türk topraklarının Hristiyanlığın en müstahkem kalesini dövmesiyle başlayan kanlı muharebeler tam beş ay 25 gün devam etti.” (s.151).

“Turgut Reis, iki yıldır, Cenova’da Andre Doria’nın gemisinin rutubetli mahzeninde ayaklarından zincire vurulmuş olarak kürek mahkûmlarının arasında bulunuyordu.” (s. 172).

“Trablusgarp’ın zaptında büyük rolü olan Turgut Reis, Trablusgarp Beylerbeyliğine tayin edildikten sonra ‘Paşa’ unvanını almıştı.” (s. 216).

Roman içerisinde geçen zamanlarda meydana gelen olayların tamamını hatırlatmak adına kullanılan bir tekniktir, özetleme. Ahmet, Rodos’taki maceralarını şu cümlelerle özetler: “Sen kalk Simi Adasından geliyorum diye bir numara çevir, Mösyö Jan’ın gül gibi karısının evine gir, sonra bahçesine saklan. Arabasına binip Cem Bahçesine git... Bu kadar dolmayı yuttur. Sonunda da cinayeti fırsat bilerek evine girmeye niyetlen.” (s. 124).

Eserde zaman unsuru, zamanda uzun ve kısa atlamalarla okuyucuya aktarılır. Bu atlamalar genellikle bölümlerin başında yapılırken detaylar atlanarak verilir. Eserin beşinci bölümünün bitiminde 20 Aralık 1522 tarihi verilirken altıncı bölümün başlangıcında 18 yıllık zamanda uzun bir atlamayla 1540 yılına gidilir. Romanın geneline bakıldığında ise küçüklü büyüklü birçok zamanda ileri sıçrayış söz konusudur:

“Kartal Başlı Kadirga, ancak on gün sonra hareket edebilecekmiş.” (s. 82).

“Tam bir ay Ahmet, Gül’ü göremedi.” (s. 126).

“Aradan üç yıl geçmişti.” (s. 215).

Romanın nesnel zamanı, XVI. yüzyıldır ve Osmanlının yükseliş dönemini kapsar. Romanda anlatılan zaman, 1520 ile 1554 arasındaki zaman dilimidir. Eser, *Çocuk Haftası* adlı çocuk mecmuasında 28 Şubat 1962 tarihinde tefrika edilmeye başlar ve 26 Aralık 1962 tarihine kadar toplam kırk dört tefrika yayımlanarak sona erer. Romanın yazılma zamanı, tefrikanın sonunda 21 Ekim 1962 tarihiyle net olarak verilmiştir.

2. 5. 1. 5. Mekân

Denizci ve korsan olarak anılan Turgut Reis’in başından geçen olaylar ele alınırken roman, bu çerçevede Akdeniz ile Akdeniz’e kıyısı olan ülkeler ve adalarda geçmektedir.

Romadaki ilk mekân Ali ve Anna'nın tanışıp aşk yaşadıkları Venedik'tir. Anna, Ali'nin memleketine kaçınca mekân; Venedik'ten Marmaris'e taşınır. Ali, Anna'yı kendisiyle gelmesi için ikna etmeye çalışırken Marmaris'i şu cümlelerle anlatır: “Benim memleketim Marmaris, kasabaların en güzelidir. Orda insanın kederi sevince döner; her şey saadete doğru koşar. Yalnız Marmaris'te değil bütün yurdunda hayat güzel ve mukaddestir. Günler rüyaya benzer. Bir aşk rüyasına... Sen, bugüne kadar başkalarından aşka, sevgiye dair bir şey işittin mi? Hayır değil mi? Hiç kırlarda dolaşırken, içinde bir şey, müphem bir his, meçhul bir arzu duydun mu? Yarı uykuda iken yahut sabahleyin yüzüne düşen güneşin ışıklarıyla uyandığın zaman, başının üstünde gülümseyen bir erkek yüzü gördün mü? İçin titredi mi? İşte benim memleketimde bunların hepsi vardır.” (s. 9). “Kasabamızda dünyanın en güzel meyveleri yetişir. Nefis kokulu portakallarını yerken insan, lezzetine hayran olur.” (s. 12).

Marmaris'e gelen Anna, bir müddet sonra Ali'nin gerçek yüzünü görüp Ali'den ayrılır. Böylelikle mekân, kısa süreliğine de olsa Anna'nın kaçıp sığındığı Turgut Reis'in kulübesi ve gemisine taşınmış olur. Bunlardan sonra bahsedilen ilk mekân Cennet Adası'dır. Turgut Reis'in, Kartal Başlı Kadırga adındaki gemisiyle uğradığı, yanında çalışan denizcilerin ve ailelerinin yaşadığı yerdir. İsmiyle müsemma özellikler taşıyan ada şu şekilde tanıtılır: “Cennet Adası gerçekten cenneti andırıyordu. Bu adaya ‘Cennet’ adını veren de Turgut Reis'ti. Marmaris'in beş-on mil batısında bulunan bu küçük ada, o zamana kadar meskûn bir yer değildi. Sağ tarafı tamamen kayalık olan adanın, batıya bakan yüzü yemyeşildi. Batı ile güney arasında bir hilâli andıran güzel bir koyu vardı. Turgut Reis'in korsan gemileri ve tayfaları bu koya sığınyordu.” (s. 64). Cennet Adasında Turgut Reis'in çadırı da vardır. Çadırın içinden bahsedilirken ihtişamlı ve zengin özellikleriyle saraydan bir odayı andırdığı görülür: “Turgut Reis'in çadırı bir odadan farksızdı; üstelik çok güzel döşenmişti. Çeşitli diyarların en nadide şamdanları, vazoları, tülleri ve ipek kumaşlarıyla süslenmiş olan çadırın içi, bir padişahın otağını andırıyordu. Turgut Reis, köşede, atlastan yapılan ve içi kuş tüyü dolu olan bir mindere bağdaş kurarak oturmuş, Kuran okuyordu.” (s. 69).

Rodos Şövalyelerinin Cennet Adasına baskınından sonra Rodos, mekân olarak tüm özellikleriyle romana girer ve etki eder. Kanunî Sultan Süleyman Rodos'un alınmasını bir fermanla emreder. (s. 92). Bu durum mekân- olay ilişkisi bağlamında ele alınabilir. Rodos'un muhasarasından ve zapt edilmesinden önce gerek şövalyelerden gerekse de Rodos surlarının güçlü olmasında bahsederek bu işin çetin geçeceğini bir nevi haber verir.

Öyle ki Hristiyan dünyası, “Rodos’un kapılarını ancak Rodoslular açar.” derlerdi. “Rodos, o sıralarda kale korsanlar yatağı idi. Rodos Şövalyeleri, adayı âdeta zapt edilmez bir kale hâline sokmuşlardı... Bu surlar, İstanbul’un etrafını kuşatan ve Bizanslılar tarafından yapılan surlar kadar sağlam ve birkaç kademden ibaretti.” (s. 95).

Turgut Reis, Rodos’un fethinden sonra Korsika’da tuzağa düşürülerek tutsak olarak geminin mahzenine atılır ve burada 2 yıl kalır. Bu mahzen, Turgut Reis tarafından bir mezara benzetilir: “Bu sıkıntılı yıllar ne zaman bitecek, bu mezara benzeyen geminin mahzeninden ne zaman ışığa kavuşacaktı?” (s. 151). Turgut Reis, bu mahzenden kurtulduktan sonra tekrar Akdeniz’e açılır. Stratejik öneme sahip Mehdiye Kalesi’ni fetheder. Sonra buranın kaybedilmesiyle Cerbe Adasına sığınır. Cerbe Adası, romanda tasviri yapılan mekânlardan birisidir: “Cerbe Adası, 540 km büyüklüğünde Afrika’ya yakın, bir göl özelliği taşıyan içi boğazla karadan ayrılıyordu.” (s. 211). Turgut Reis için mekân Akdeniz’in sıcak sularıdır. Ömrünün büyük bir kısmını burada tamamlar. En son olarak Trablusgarp Beylerbeyi Sarayı’na yerleşir ve bu mekânla roman sona erer.

Oğuz Özdeş’in romanların soyut mekân unsurlarıyla da karşılaşmak mümkündür. Örneğin; **Kartal Başlı Kadirga** adlı eserde Ahmet ile Gül’ün diyalogunda böyle bir durum söz konusudur. Gül, bulunduğu mekânda imkân olarak sıkıntı yaşamamasına rağmen vatanından uzak olması dolayısıyla ruhen sıkıntıya girer.

“(- Ahmet): Size fena muamele mi ediyor?”

(- Gül): Bilakis, bir dediğimi iki etmiyor. Hediyeler alıyor... İpek kumaşlar getiriyor... Ama neye yarar? Vatanımdan uzakta...” (s. 104).

2. 5. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Eserde olaylar, yazar anlatıcı tarafından ve ilahi bakış açısıyla sunulmaktadır. İlahi bakış açısıyla olaylara hâkim olan yazar anlatıcı, roman kişilerinin iç dünyalarına, hayallerine, duygu ve düşüncelerine hâkimdir. Yazar anlatıcı, roman kişilerinin herhangi bir şeyi bilip bilmediklerine ve geçmişle geleceğe de vâkıftır. Romanda dört buçuk asır önceden olan bir olayı, okuyucularının bilmediği ancak kendisinin bildiği imajını uyandırır: “Bugün Marmaris’te oturanlar, bundan dört buçuk yüz yıl önce Anna isminde bir İtalyan kıızıyla Ali isminde bir levendin yaşamış olduğunu bilmezler.” (s. 6).

Yazar anlatıcı, olaylara bazen o kadar hâkimdir ki kişilerin dualarını hatta Allah’ın bu duaları kabul edip etmediğine varıncaya kadar birçok şeyi dahi bilmektedir. Anlatıcı,

Ahmet’le kavga ettikten sonra yaralı bir hâlde babasının mezarına gitmek isteyen Ali’nin ruh hâlini başarılı bir şekilde sunar: “Ah, bir tarlalarına kadar gidebilse... Babasını gömdüğü yere varabilse... Ondan sonra gam yemeyecekti Ali... Allah’ına yalvarıyordu: ‘Beni öldürme, canımı hemen alma... Bana, babamın mezarına gidecek kadar kuvvet ver, Rabbim!’, diyordu. Tanrı da ona acıdı; onun bu son arzusunu yerine getirdi, tarlaya, babasının kimsenin bilmediği mezarına kadar Ali’nin canını almadı.” (s. 56).

Anlatıcı, roman kişilerinin rüyalarından da haberdardır: “O gece Ahmet’in gördüğü rüya, bir kuş gibi havalarda dolaşmasıyla başlamıştı... İsteddiği zaman helezonlar çizerek ağır ağır yere doğru alçalıyor, istediği zaman da bir kırlangıçtan daha süratli âdeta bulutları delerek uçuyordu.” (s. 129).

Yazar anlatıcı, okuyucuyu meraka sevk etmek, kişilerin içinde bulundukları ruh hallerini verebilmek için sorular sorar: Ailesini ve memleketini bırakarak Ali’ye kaçan Anna’nın hayal kırıklığına uğradığı bir an, ruh hâli şu şekilde verilir: “Ah kötü talih!.. Anna bütün yükü talihin boynuna yüklüyor, anne babasının yanında geçen günleri hasretle anıyordu. Acaba annesi ne yapıyordu? Herhâlde habersiz gidişine günlerce gözyaşı dökmüş, belki de yatağa düşmüştü. Ya babası? Kızının yokluğundan muhakkak ki çok acı çekmişti.” (s. 23). Yazar, bu sorulara kendisi de yorum yaparak, soru sorarak veya cevaplar vererek içinde bulunulan durumu iyice resmetmeye çalışır. Anna, Ali’yi yaralayıp kaçarken ne yapacağını, nereye gideceğini bilmeyen birinin ruh hâline bürünür: “Bir yandan da ağlıyordu Anna... O, ağlamasın da kim ağlasındı? Yalnız Ali’yi değil Ali’yi kaybetmekle her şeyini, ümitlerini de kaybetmemiş miydi? Üstelik Ali’nin gözünü de kör etmişti. Eğer yakalarsa, bulursa kendisini mutlaka öldürürdü Ali...” (s. 39).

Genel itibarıyla olayların kendi bakış açısıyla veren yazar, yer yer roman kişilerin bakış açılarından da faydalanır: “(Anna) Küçük kulübenin önüne gelince, durakladı... Kulübenin penceresi açıktı; üstelik alçaktı, içerisi kolaylıkla görülüyordu. Ağır ağır ilerledi. Oooo... Bir erkek, sedire benzeyen bir yerde uzanmış yatıyordu. Alnı hafif açık, çene kısmında ufak bir sakalı vardı. Öğle güneşi pencereden içeriye sızmış, yüzüne vurmuştu.” (s. 40).

Yazar anlatıcı, olayları anlatırken kendisini gizlemeyi başaramaz. Her ne kadar kendini saklamak istese de yorum yapmaktan geri durmaz. Ahmet ve Gül’ün birbirlerini Rodos’ta ilk gördükleri zaman, tehlike içinde olmalarına rağmen rahat rahat konuşmaları

dolayısıyla yazar şu cümlelerle araya girer: “Ne tuhaf! İkisi de kendilerini bekleyen felaketi unutmuşlar. Gülden dikenden bahsediyorlardı.” (s. 103).

“Suların zerrelere nasıl ufak bir damlacıkken yuvarlana yuvarlana bir damla olursa dedikodu da yuvarlanarak büyür, genişler, nihayet taşar.” (s. 115).

“Ahmet, hemen Gül’e doğru koştu. Bereket versin, herkes cinayet telaşında olduğu için ne kendini ne de Gül’ü görececek halleri yoktu.” (s. 120).

“Unutkan insanları ve seven kalpleri Allah sever ama düşman asla affetmez. Nitekim bu, onlar için de böyle oldu.” (s. 132).

Yazar, romandaki kurguyu desteklemek için dipnot vererek okuyucuyu bilgilendirir: “Petrum ismi zamanla Türkler tarafından değiştirilerek Bodrum şekline sokulmuş ve Yunanlılardan beri Halikarnas olan adı, yerini Bodrum’a terk etmiştir.” (s. 88).

Olaylar karşısında taraf olan yazar anlatıcı, roman kişilerini ve romanda adı geçen milletleri okuyucuya tanıtırken taraflı bir tutum sergiler. Romanda, Türkleri yüceltirken düşmanlar olumsuz şekilde tasvir edilir. Bu yüceltilip beğenilme yazar tarafından yapıldığı gibi düşman veya başka milletlerden olan kişilerin de sözlerine yansır. Anna, Ali’yle konuşurken “Siz, Türk erkekleri hep böyle yakışıklı mısınız? Türk erkekleri hep sizin gibi cesur ve kuvvetli mi?” (s. 12).

“Düşmanla erkekçe dövüşmek Türkün şiarıdır.” (s. 149).

“26 Temmuz sabahı Marmaris en şerefli günlerinden birini yaşıyordu. Çünkü Kanuni Sultan Süleyman, 100 bin kişilik ordusuyla Marmaris’e ulaşmıştı.” (s. 149).

Kanuni Sultan Süleyman, Rodos muharebesini idare ederken yazar şu cümleleri sarf eder: “Müdafaa çok çetin, surlar çok kuvvetli idi. Ama onların karşısında çelikten bir kale gibi yükselen bir millet vardı. Kahramanlığıyla, topuyla, cenk kabiliyetiyle o günün en üstün millet ve ordusu olan Türk...” (s. 151).

Eserde Turgut Reis’e işkence yapan kişilere Turgut Reis medeniyet dersi verirken “Size kahramanlığı öğretiyoruz; bize barbar diyorsunuz. Size iyiliği öğretiyoruz; bize barbar diyorsunuz. Size misafirperverliği öğretiyoruz; bize yine barbar diyorsunuz. Asıl barbar sizlersiniz...” (s. 175), cümlelerini sarf eder.

2. 5. 1. 7. Dil ve Üslup

Eserde halkın anlayabileceği sade bir dil kullanılmış ve bu çerçevede yine halk tarafından günlük hayatta kullanılan argo ifadeler de yer verilmiştir:

“Bir de Allah’tan korkmadan yemin ediyordun! Seni maskara seni! Gene bana maval okuyorsun değil mi?” (s. 23).

“Son sözümü söylüyorum. Ya bu mendebur oğlan evden defolup gidecek yahut da...” (s. 28).

Yine bu çerçevede halkın anlayabileceği atasözü ve deyimler de kullanılır:

“Evet, Rodos düşmesine düşecek ama bu çorbada bizim de tuzumuz bulunmayacak mı?” (s. 154).

ÖZDEŞ, bu eserinde diğerlerinden farklı olarak denizcilik ile ilgili terimleri de kullanılmıştır: “Rampa etmek, borda ediverdi.” (s. 170).

Yazar, romanlarında, zaman zaman yabancı dillerden cümleler ya da sözcüklerle karşılaşabilmektedir. Bu kelimeler çoğu zaman Türkçe açıklamalarıyla birlikte verilmişlerdir. Eserde, Turgut Reis, Anna’ya Cennet Adasından bahseder ve orayı gösterince Anna: “Paradi! Paradi! diye söylendi. Hakikaten adanız bir cennet.” (s. 65), cümlesini söyler.

Romanda taraf tutulduğu görülür. Bu durum eserde benzetmelere yansır. Yazar, kendi tarafına rakip olarak gördüğü kişiler veya karakterleri, beğenmediği kişileri olumsuz şekillere veya sevmediği hayvanlara benzetir. Bu durumun tam tersi olarak da sevdiği kişileri güle, güneşe, aya benzetir. Eserde Anna güzelliği ile dikkat çeker. Ahmet de onun güzelliğinden bahsederken onu Ay’a benzetir: “Ay parçası gibi bir kız, Yüzü mehtaptan güzel, vücudu denizkızından daha parlak, elleri laleden daha beyaz...” (s. 109). Aynı eserde Ahmet, kendisine para karşılığında istihbarat veren Andre hakkında şunları söyler: “Mösyö Andre, 50 yaşlarında tipik Yahudi suratlı bir adamdı. Kırmızı burnu, âdeta kan fışkıran yanakları, çipil çipil bakan mavi gözleri ile insandan ziyade bir domuzu andırıyordu.” (s. 117).

Eserde kelimelerin yanlış kullanımı ya da kişilerin karşılıklı yanlış anlamalarına dayanan anlatım tarzına da yer verir. Bu yönüyle geleneksel anlatı tarzlarından biri olan Hacivat ve Karagöz tekniğini akıllara getirir:

“- Kadının ismi neymiş?

- Şey Paşa Hazretleri... Nana... Evet, Nana olacak.

- Sakın adı Anna olmasın, Ahmet Ağa?

Şehir kumandanı birden kıpkırmızı oldu.

- Evet, Paşa Hazretleri, Anna... Kadirganın ismi de... Zannedersem karga başlı...

Turgut Reis, kahkaha ile gülmekten kendini alamadı:

- Sakın Kartal Başlı Kadirga olmasın, Ahmet Ağa?" (s. 217).

2. 5. 2. Teknik Unsurlar

Eserde tasvire çok az yer verilmekle birlikte bu tasvirler, o anki durumu sübjektif bir şekilde yansıtmak için kullanılmıştır: "Meltem rüzgârlarının estiği bir geceydi. Ay, Akdeniz'in mavi sularına gümüşten ışıklarını serperken Marmaris'e doğru yol alan gemide güverteye çıkan tayfaların bir ağızdan söylediği türküler, geceye ayrı bir renk, ayrı bir güzellik katıyordu." (s. 20).

"Turgut Reis, ilk önce çoraplarını çıkardı sonra gömleğinin kollarını sıvadı. En son da kendi kendine bir şeyler söylenerek Ahmet'in ibrikten döktüğü su ile elini, yüzünü, kollarını, ensesini, kulaklarını ve ayaklarını yıkadı." (s. 73).

Romanda Sultan Süleyman ile Turgut Reis arasında (s. 92, s. 93) ve Hızır Reis ile Turgut Reis arasında (s. 186) mektupla haberleşilir. Mösyö Jan, Ahmet'in casus olduğu haberini Rodos Şövalyelerine bir mektupla haber verir. (s. 136). Eserde mektup tekniği bu mektuplaşmalarla gerçekleşmiş olur.

"Bir romanda sık sık tekrarlanan söz grubu, herhangi bir dize, yine konu veya kişilerle ilgili olarak tekrarlanan bazı kelimeler de 'leitmotive' olarak kabul edilmelidir."²² Eserde Ahmet'in her zor durumdan bir şekilde kurtulmasını anlatmak için "Bir sıçrarsın çekirge..." (s. 99), "Çekirge atlıyor ama ara sıra sekiyor. (s. 118), "Bir sıçrarsın çekirge, iki sıçrarsın çekirge sözü gerçek oluyordu." (s. 133), ifadeleri tekrar edilmiştir.

Eserde iç diyalog tekniğine de yer verilir: Ahmet, Gül'den hoşlanır. Bunu Ahmet kendine de itiraf eder ve yine kendisiyle bu durumun kritiğini yapar:

"Ahmet kendi kendine;

²² Tekin, a.g.e., s. 252.

- Yok, o kadar uzun boylu değil, diye konuştu. Ahmet, sen de bazen kendini çabucak hayallere kaptırıyorsun. Sen hele kendi başını kurtar da ondan sonra Gl’ düşünürsün. Ahmet, çok saf bir adamsın be... Gl, seni ne yapsın? Ay parçası gibi bir kız, yüzü mehtaptan güzel, vücudu denizkızından daha parlak, elleri laleden daha beyaz... Gül, ne yapsın seni?” (s. 109).

Eserde kişilerin i çözümlemelerine ve ruhsal çözümlemelerine birkaç yerde okuyucunun gözleri önüne serilmiştir. Ali’den kaçıp Turgut Reis’in kulübesine sığınan Anna, Turgut Reis’in gelmesini beklerken içinden şunları geçirir:

“Gitse denize doğru uçarcasına koşsa sonra kızgın bir ateş gibi yanan vücudunu denizin serin sularıyla sndrse...” (s. 53).

Aynı eserde Ahmet, Cem bahçesindeki eğlence yerine giderken aklından şunları geçirir:

“Ah, mümkün olsa da bunak ve ihtiyar adamla muhafızı arabadan itip yere atsa sonra da dizginleri ele alarak Cem bahçesinin kapısından içeri yıldırım gibi girse, ortalığı birbirine katsa, yaksa, yıksa... En sonra da azgın atları denize sürse yahut göğe ykselseler, mitolojilerdeki kahramanlar gibi kanatlanan atlarla uçup Gl’le Marmaris’e varsalar.” (s. 111).

2. 6. OĞUZ HAN²³

2. 6. 1. Materyal Unsurlar

2. 6. 1. 1. Eser Hakkında

Ey Türk Oğuz Beyleri! Yukarda gök
çökmedikçe, altta yer delinmedikçe bil ki Türk
ulusu, Türk yurdu, Türk devleti, Türk töresi
bozulamaz. Ey ölümsüz Türk ulusu! Kendine
dön! Su gibi akıttığın kanına, dağlar gibi
yığdığın kemiklerine layık ol!

Göktürk Kitabeleri

Oğuz Han, Özdeş'in tarihî romanları arasında konusunu İslâmiyet öncesi Türk tarihinden alan tek romanıdır. Eser, Türk tarihi destanlarından Oğuz Kağan destanının içerik bakımından değişmeden günümüze aktarılmış şeklidir.

Roman, *Çocuk Haftası* adlı çocuk mecmuasında “Büyük Kahramanlık Türk Romanı” üst başlığı altında 2 Ekim 1963 tarihinde tefrika edilmeye başlar ve 10 Haziran 1964 tarihine kadar toplam 29 tefrika yayımlanarak sona erer. Tefrikanın sonunda 10 Mayıs 1964 tarihi atılarak romanın yazıldığı tarih, net olarak verilir. Romanın birçok tefrikasına konuyla ilgili resimler eklenmiş ve içerik görselleştirilmiştir. Bu romanın ilk baskısı, Türkiye Basımevi aracılığı ile 1964 yılında yayımlanmıştır. Daha sonraki basımları ise Türkiye Yayınevi ve Tekin Yayınevi tarafından yapılmıştır.

Roman, Orta Asya ve Türk tarihinin eski zamanlarıyla ilgili kısa bir tarihî bilginin verildiği “Giriş” adlı bölümle başlar ve Romen rakamlarıyla numaralandırılmış XV bölümden oluşur. Bölümler, kendi içerisinde yıldız işaretleriyle de ayrılmıştır.

Eserin *Çocuk Haftası* adlı çocuk mecmuasındaki ilk tefrikasından önceki sayısında bulunan reklamında “Türk milleti ulu, büyük bir çınardır. Yanlara doğru uzanan göğe doğru yükselen bu çınarın gövdesi de o derece muhteşemdir. İşte Oğuz Han, bu ulu çınarın gövdesinin yani Türklerin çıktıkları kökün ve kaynağın romanıdır. Orta Asya’da doğan ve gelişen bu kuvvetli ve gürbüz çınar, Türklerin anayurdudur. Türklerin anayurtta nasıl

²³ Oğuz Özdeş, **Oğuz Han**, Tekin Yayınevi, 3. Basım, İstanbul, 1980.

yaşadıklarını, nasıl bir millet hâline geldiklerini bize öğreten de Oğuz Destanıdır. Bu destan Türklerin kalbini ateşe dolduracak kadar güzeldir. Bu roman da Türklerin bağımsızlık ve boyun eğmezliğini gösteren şaheser olacaktır. Okurken gurur duyacağınız ve Büyük Atatürk'ün 'Ne mutlu Türküm diyene!' sözünün manasını daha içten hissedeceğiniz bu güzel roman sizi heyecandan heyecana sürükleyecek ve her haftayı sabırsızlıkla bekleyeceksiniz." ifadeleri ile tanıtımı yapılır. Eserin birinci ve sonraki baskılarının arka kapağında ise "Türk ulusu ulu bir çınar Oğuz Han da bu ulu çınarın gövdesi ve kaynağıdır. Bu romanda Türklerin anayurdu olan Orta Asya'daki yaşantılarını, cenklerini ve Türklerin boyun eğmezliğinin örneği olan Mete Han'ın kahramanlıklarını okurken kalpleriniz ateşle dolacaktır. Oğuz Han diye ün yapan Mete Han'ın kahramanlıkları gerçekten bir destandır. Doğuştan beri olağanüstü davranışlar gösteren Oğuz Han büyük bir başarı ile Türk birliğini sağlamış, Türkleri doğudan batıya kadar Asya'da egemen kılmıştır.

Oğuz Han bir hayal kahramanı değil gerçek bir hükümdar, büyük bir devlet adamı ve kumandandır. Oğuz Han, Türk birliğini kuran, yayan ve ölümsüzleştiren ulu bir Türk hakanı, adı efsanelerde dolaşan millî bir kahramandır." ifadelerine yer verilir.

2. 6. 1. 2. Olay Örgüsü

Eserde olay örgüsü, romanın ana kahramanı olan Oğuz Han'ın bütün yaşamını kuşatacak şekilde düzenlenmiştir. Yazar, romanda destan ve masallarda olabilecek olağanüstülükler yer vermiştir.

Romanın ilk olay halkası, Kara Han'ın oğlunun doğumuyla başlar. Doğum esnasında ve sonrasında yaşanan olağanüstülükler örnekler verilir: Bu çocuk, diğer çocuklara benzemez; yirmi günde diş çıkarır, meme emmeyi bırakıp yemek ister. Doğumdan sonra kırk gün yağmur yağar ve her yer bereketlenir, Çin'de asırlarca sarı renkte akan Sarı Nehir'in rengi yeşile döner. Çin Hükümdarı Mung Vang, bütün bunları duyunca Kara Han'ın oğlunu öldürmeleri için zehirli hediyelerle birlikte periyodik olarak üçer casusu gönderir. Ancak giden adamlarının hiçbirisinin geri dönmemesinden dolayı merak içinde olan Çin hükümdarı, büyücülerine danışır ve adamlarının ormandaki bir canavar- ejderha tarafından öldürüldüğünü öğrenir. Çin hükümdarı Mung Vang, bu duruma bir son vermek için bizzat kendisi askerlerini yanına alarak zehirli hediyeleri vermek suretiyle Kara Han'ın oğlunu öldürmek amacıyla yola çıkar. Ancak, aradan çok uzun

zaman geçip haber alınamadığından canavarın bunları da yediğine kanaat getirilir. Mung Vang dönmeyince dört oğlu arasında taht kavgaları başlar ve aradan 15 yıl geçer.

Kara Han'ın oğlu, 18 yaşına gelmiştir ve Türk örfüne göre isim alabilmek için bir kahramanlık yapması gerekmektedir. Bir ihtiyardan Altay Dağlarının eteklerinde bulunan Karaorman'ın içinde bir canavarın olduğunu duyan Kara Han'ın oğlu, bu canavarı öldürerek ismini almaya karar verir ve yola çıkar. Kara Han'ın oğlu, canavarı tanımak için önce bir geyik sonra da bir boz ayıyı avlayarak yem olarak bir ağaca bağlar ve canavarı gözetler. Kara Han'ın oğlu bu gözlemlerinin sonucunda artık canavarı neresinden vuracağını tasarlamıştır. nc gün aynı ağacın yanına kendini yem olarak bırakan Kara Han'ın oğlu, canavarı kendine yaklaşır yaklaşmaz oracıkta öldürür. Canavarın başını bir çuvala koyarak babasına götürür. Babasının otağına girdiğinde Çin İmparatoru an Vang'ın elçisi, ortak hareket ederek canavarı öldürmeyi teklif etmekteydi. Kara Han'ın oğlu canavarın başını çuvaldan çıkarınca elçi ağzı açıkta kalırken Kara Han oğluna Oğuz Han ismini verir.

Romanın ikinci halkası, Oğuz Han'ın ismini almasıyla Aladağların eteklerindeki Türk boylarına Beylik etmek için yola çıkmasıyla başlar. Buraya vardıktan sonra otağını kuran Oğuz Han, bir sonbahar ikindisinde şun Vang ve onun kızı Sin'i kurtların elinden kurtarır. şun Vang, len Çin hükümdarı Mun Vang'ın oğludur ve babasının hazinesini aramaktadır. Bu hususta Oğuz Han'a ortak hareket etmeyi teklif eder. Oğuz Han, kabul eder ve 15 gün süren bir yolculuk başlar, Hitay duvarları denilen Çin Seddini açarlar ve bir ağlayanın yanına gelirler. şun Vang, hazinenin bu ağlayanın arkasındaki mağarada olduğunu söyler. Oğuz Han, askerleri ve şun Vang, mağaranın içine girmeyi ve hazineyi bulmayı başarırlar. Ancak şun Vang, Oğuz Han'a kötü davranmaya başlar ve onu öldürmek isteyince Oğuz Han tarafından ldrlr. Oğuz Han, hazineleri ve şun Vang'ın kızı Sin'i yanına alarak Beyliğe geri döner.

Bir gün Oğuz Han'a babasının çok hasta olduğu haberi gelmesi zerine Oğuz Han, engel tanımadan, yağmur, sel demeden babasının son anlarına yetişir. Babası kılıcını Oğuz Han'a verir ve Oğuz Han, Türk boylarının Yabgu'su olduktan sonra otağını Tanrı Dağlarının eteklerinde kurar. Oğuz Han, güzel bir doğaya sahip olan Tanrı Dağlarında ara sıra tek başına gezmeye çıkar. Bu gezintilerinden birinde çok şiddetli yağmur ve şimşeğin ardından bir ağacın kovuğunda Ay isminde genç bir kızı görür. Bu kızı yanına alan Oğuz Han, onunla evlenir.

Bu arada Çin Hükümdarı, Gen Yu ve Fen Yu adında iki adamını Oğuz Han ve babası Kara Han'ı öldürmek üzere görevlendirir. Bu amaçla Türk topraklarına gelen Gen Yu ve Fen Yu, önce Sin'i görürler. Sin, bunlara rehberlik yaparak Oğuz Han'ın otağına götürür. Oğuz Han'a başka bir amaçla buraya geldiklerini söyleyen Gen Yu ve Fen Yu, bir gece kendi aralarında tartışırken Sin, bunların konuşmalarına kulak misafiri olarak asıl amaçlarını öğrenir ve hemen Oğuz Han'a bildirir. Oğuz Han, her ikisini de kalleşliklerinden dolayı birbirleriyle dövüştürür ve ikisi de ölünce onları Yeşil Irmağa attırır.

Oğuz Han'ın Gün, Ay ve Yıldız adında üç çocuğu olur. Aynı gün bir atlı Çinlilerin üç yüz bin kişilik bir orduyla saldırıya geçtiği haberini getirir. Bu sırada Sungur Tegin ile Atalık Alp adındaki adamlarını Çin Hükümdarını Çan Vang'ı öldürmeye gönderir. Sungur Tegin ile Atalık Alp, yolda karşılaştıkları bir Moğol'un kellesini keserek Çin Hükümdarına Oğuz Han'ın kellesi diye sunarlar. Çin hükümdarı, kuyumcu başı ve sihirbaz başına bu durumu teyit ettirince Sungur Tegin ile Atalık Alp'ı sarayında misafir eder. Oğuz Han kendisi ve ordusu Çinlilerle mücadeleye başlar, çok çetin geçen mücadelede her iki taraf da ağır yaralar alır. Oğuz Han, Karısı Ay ve yardımcısı Sin'i kaybeder. Oğuz Han, beraberindeki kırk kadar yiğitle Tanrı Dağlarının eteklerindeki bir mağaraya sığınır. Bu sırada Çin hükümdarına kendilerini Moğol olarak tanıtan Sungur ve Atalık Alp, sarayda konakladıkları ilk gece, Çin hükümdarını öldürürler. Bu ölüm dolayısıyla oluşan karışıklıktan faydalanarak Oğuz Han ve adamlarının sığındıkları mağaraya Çin hükümdarının kesilmiş başıyla birlikte kolayca gelirler. Sungur Tegin ile Atalık Alp, mağaranın girişine gelince Oğuz Han onları karşılar. Bu esnada bir erkek Bozkurt gelir ve onlara işaret edince Oğuz Han ve arkadaşları Uluğ Türk'ün tavsiyesi üzerine Bozkurt'un peşinden giderler. Bütün Türk illerine haber göndererek kendilerine katılmasını sağlar. Bozkurdun peşinden İtil ırmağına kadar giderler. Burada Bozkurdun uyarısıyla kendilerine pusu kuran Çinlileri tamamen yok ederler. Güneyden Çinlilerin saldırdığı haberini alan Oğuz Han oraya da gider ve Çinlileri yok ederler.

Zafer kutlamalarını takip eden günlerde Oğuz Han, bir gezinti esnasında Çinlilerden korkup saklanan Gülay isminde bir kızı bir ağaç kovuğunda uyur hâlde bulur. Kızı alarak onunla evlenir. Han'ın bu kızdaki Gök, Dağ ve Deniz adında üç oğlu daha olur. Oğuz Han, bütün Asya'yı fethetmek ister. Bunun için önce Çin'den başlamaya karar verir. Çinlilerden Çin Seddi'nin gerisine çekilmelerini ve hiçbir şekilde Batıya gelmemelerini ister. Çin İmparatoru Kao- Ti, bu çekilmeye şart olarak Han'ın atını, karısını ve kuzeydeki

geniş toprakları talep eder. Bu küstah talep karşısında kurultay savaş kararı alır ve Oğuz Han, büyük ordusuyla beraber Çin üzerine yürür. Büyük bir savaş ve sonrasındaki Petenk Kalesi muhasarasından sonra Çin İmparatoru çok ağır bir yenilgiye uğrar ve anlaşmak için Oğuz Han'ın otağına gelir ve yalvarır. Sonuç olarak Çinliler, her yıl 3 milyon altın vergi vermeye mecbur olurlar. Çinlileri dize getiren Oğuz Han, o günden sonra hüküm sürdüğü 30 yıl içinde Türk boylarını bir bayrak altında toplamak için çok savaşlar yapar ve Asya'nın dört bucağına seferlere çıkarak Türk yurdunu genişletir. Nihayet yaşlanır ve Uluğ Türk'ün gördüğü rüya ve tavsiyesi üzerine Kurultay'ı toplar ve ülkesini oğulları Gün, Ay, Yıldız; Gök, Dağ, Deniz arasında pay ederek gözlerini bu dünyaya kapatır.

2. 6. 1. 3. Şahıs Kadrosu

Eser, ana kahramanı olan Oğuz Han'la aynı ismi taşır. Oğuz Han, hayatını milletine adanmış gerçek bir lider ve efsanevî bir kişi olarak yer alır. Oğuz Han'ın doğumundan ölümüne kadar olan hayat macerası ele alınırken karşısına çıkan olumsuzluklarla mücadele edip üstesinden gelirken kendi olma sürecini tamamladığı görülür. Bir tarihî romana göre kişi kadrosu dar olan eserde, dost ve düşman kişiler, taraflar vardır.

Oğuz Han: Türk Beyi Kara Han'ın oğludur. Eser, Oğuz Kağan destanıyla büyük benzerlik gösterirken ana kahramanın kişiliğı destansı unsurlar üzerine kurulmuştur. Bu durumu yazar, dipnot vererek şöyle izah eder: “Çinlilerin Mao-tun dediğı, Türkçede ‘ınotun’ şeklinde okunan Mete'nin hatırası asırlar sonra Türklerin arasında efsaneleşmiş ve böylece Türk milletinin müşterek malı olan ‘Oğuz Han Destanı’ vücuda getirilerek ölümsüzleştirilmiştir.” (s. 7).

Oğuz Han'ın doğumu esnasında şiddetli yağmurlar yağar ve 40 gün 40 gece bu yağmurlar devam eder ve her yere bereket gelir. Kara Han'ın diğeri çocuklarından farklı olan bu Tegin, doğduktan 20 gün sonra diş çıkarıp meme emmeyerek yemek ister: “Kara Han'ın, dudakları ateş gibi kırmızı, nur topu gibi bir oğlu dünyaya geldiğı için, yalnız Türk başbuğunun otağında değil bütün Türk illerinde kırk gün kırk gece şenlik yapıldı. Kara Han'ın oğlu, daha doğumunun yirminci gününde diş çıkardı, ağlamayı bırakıp gülmeye başladı, meme emmeyi kesip yemek istedi.” (s. 8). Oğuz Han'ın fiziki özellikleri verilirken şu ifadeleri kullanır: “Sanki onun gözlerinde, dünya yüzündeki bütün renkler toplanmış, saçlarında altınların parıltısı birikmişti. Onun gözlerine bakanlar, uzun, parlak saçlarını görenler, bir türlü renklerini tam olarak söyleyemiyorlardı.” (s. 12-13).

Romanda ana kahramanın karakterini, davranışlarını ve şahsî özelliklerini yansıtmaya izin verilir: “Oğuz Han, boş vakitlerini kırlarda, ormanlarda geçirir. Ya geyik ya karaca avlar ya da boz atıyla gezintiler yapardı.” (s. 56). “(Oğuz Han) sonra ayakları üzerine yarım devir yaparak geri döndü ve otağının kapısına kadar gitti. Bir şeye kızdığı zaman daima böyle yapar, otağdan çıkarak atına biner, ormanda yalnız başına dolaşırdı.” (s. 67).

Yazar, romanlarında ana kahraman ya da yardımcı kişileri tanıtırken romandaki diğer kişilerden de yardım alır ve onların bakış açısından da faydalanır. Örneğin; **Oğuz Han** romanında kendisi bir Çinli olan Sin, romanın ana kahramanı olan Oğuz Han hakkında şu bilgileri verir: “Oğuz Han, temiz yürekli hileden hoşlanmayan, olduğu gibi görünen bir karaktere sahipti... Her şeyden ve herkesten evvel kendi kuvvetine güvenirdi.” (s. 68). O dönem Türk töresi gereğince 18 yaşına gelenler büyük bir kahramanlık gösterdiği durumda ad alabilirler aksi takdirde adı olmadan yaşarlar. Bu yüzden adı olmayan Oğuz Han’a Tegin diye hitap edilirdi: “Gerçi Kara Han’ın oğlu, çok düşmanla savaşmış, mızrağını çok Çinlinin yüreğine saplamıştı ama o, bunların hiçbirini kahramanlık saymıyor, kendine bir ad verilmesi için babasının huzuruna çıkmayı onuruna yediremiyordu.” (s. 13). Kara Han’ın oğlu, 18 yaşına bastığında ormandaki efsanevi canavarı öldürmesi üzerine babası ona “Adın gibi temiz yürekli, iyi ve doğru ol.” (s. 22) diyerek Oğuz ismini verir. İsim alan Oğuz Han, Aladağ’ın eteklerinde kendi Beyliğini kurar. Babası Kara Han’ın ölümüyle birlikte ülkenin Yabgusu olur. Çinlilerin kendisini ve babasını öldürmeleri için gönderdikleri adamları, yardımcısı Sin’in fark etmesi neticesinde öldürür. Önce Ay ile evlenir ve Gün, Ay, Yıldız adlarında 3 erkek çocuğu olur. Bir Çin baskınında ölen Ay’dan sonra Gülay’la evlenir. Ondan da Gök, Dağ, Deniz adlarında 3 oğlu olur.

Oğuz Han, Çinlilerle yaptığı büyük savaşlarda önemli başarılar kazanır ve onlara büyük zararlar verirken gönderdiği casus adamlarıyla da Çin hükümdarını öldürtür. Köşeye sıkışan Çinlileri vergiye bağlar. Oğuz Han, Türklerin askeri sistemini oturtur, Türk birliğini kurarken ülkesinin topraklarını da genişletir. 83 yaşında ulu bir çınar hâline geldiğinde ölüm döşeğindeyken Uluğ Türk’ün gördüğü rüya üzerine ülke topraklarını ve Türk milletini oğullarına emanet eder. Türklerce Oğuz Ata olarak anılmaya başlar.

Kara Han: Romanın yardımcı kişilerindendir. Oğuz Han’ın babası, Hun İmparatorluğunun Yabgusudur. Oğlu Oğuz Han, 18 yaşına geldiğinde ona adını verir.

Yaşlandığında bağımsızlıklarının sembolü bayrağı Oğuz Han'ın eline vererek ülkesini emanet eder. Türk bayrağını sadece kendi ülkesinde değil düşmanlarının da ülkesinde dalgalandırmasını isteyerek kılıcını oğluna teslim eder. Düşman kanıyla sulanmadıkça bu kılıcın kınına girmemesini oğluna söyledikten sonra hayata gözlerini yumar.

Mung Vang: Romanın yardımcı kişilerinden olan Çin imparatoru Mung Vang, eserde ilk olarak yıllardır sarı renkte akan nehrin neden yeşil renkte aktığını merak etmesi ve büyücülerine sorması üzerine görülür. Büyücülerinden Kara Han'ın bir oğlu olduğunu öğrenen Mung Yang. Kara Han'ın yeni doğan oğlunu öldürmeleri için casuslarını sürekli olarak gönderir. Mung Vang, bu girişimlerinden bir sonuç alamayınca büyücülerinin yönlendirmesiyle kendisi de Türk diyarına doğru yola çıkarak önce canavarı sonra da Kara Han'ın oğlunu öldürmek ister. Ancak Karaorman'daki efsanevî canavara hem kendisi hem de askerleri yem olur.

Çan Vang: Mung Vang'ın yerine oğlu romanın yardımcı kişilerinden Çan Vang geçer. Babasının hazinelerini ele geçiremeden tahta oturan Çan Vang gerek casuslarıyla gerekse de ordusuyla Oğuz Han'ı ve Türk ordusunu yenmek için her yolu dener. Ancak Oğuz Han'ın gönderdiği adamlar tarafından kendi sarayında öldürülür. Yerine Kao-Ti hükümdar olur.

Şun Vang: Romanın yardımcı kişilerindendir. Mung Vang'ın oğlu, Çan Vang'ın kardeşi olan Şun Vang, babasının hazinesini ele geçirmek için yola çıkar. Amacı hazineyi ele geçirdikten sonra tahta oturmaktır. Kızı Sin ile birlikte bir gece kurtlar tarafından parçalanmaktan Oğuz Han tarafından kurtarılır. Kendini ve içinde bulunduğu durumu Oğuz Han'a izah ederek ondan yardım ister ve anlaşılır. Hazineler bulunur, bu esnada Oğuz Han, mağarada bulunan Çinli adam heykelinin elindeki parlak küreyi eline alınca yarı baygınlık geçirir. Uyandığında o an rüyada gördüğü ama anlam veremediği şeyleri anlatmaya başlayınca Şun Vang'ın saldırısına uğrar. Kavga esnasında Şun Vang nehre düşerek ölür. Kimsesiz kalan kızı Sin'i, Oğuz Han yanına alır. Sin, Oğuz Han'ın otağında onun hizmetine bakar. Sadık bir kişiliğe sahiptir.

Oğuz Özdeş'in romanlarında sıkça olmamakla birlikte insan dışı unsurlara da kişi kadrosu içerisinde yer verildiği görülür. Örneğin; **Oğuz Han** adlı romanda Bozkurt üzerinde detaylıca durulur.

Bozkurt: Kurdun birçok yönüyle benzetmelerde kullanıldığı görülür. Örneğin; Oğuz Han, kendine barış dilekleri için geldiğini söyleyen Çinli elçilerin samimiyetine güvenmez ve onları çakala benzetirken kendi halkını ise kurda benzetir. Ona göre kurtlarla çakallar bir arada yaşayamazlar. (s. 24). Bozkurt, genel itibariyle Türk destanlarında yüceltilen bir hayvandır. Türklerle Bozkurtların ilişkisi Çinli bir casus tarafından şu şekilde dile getirilir: “Türkleri seviyordu herhâlde bu bozkurtlar... Onların karşısında kuzu gibi koyun gibiydiler. Aç kalsalar bile onlara saldırmıyorlardı. Ama bir yabancı hele bir Çinli karşısına çıktı mı, gözleri birden kanlanıyor, bakışları değişiyor, vahşi bir kaplan, bir sırtlan kesiliyorlardı.” (s. 74).

Oğuz Han’ın babasının mezarını kazarak Kara Han’ın başını kesip almak isteğiyle mezara giden bu Çinli casusun yapacaklarını sezen Bozkurt, bu duruma hem engel olur hem de Türklerle haber verir. Tam mezarın yanında Bozkurtla göz göze gelen bu casus, Bozkurt hakkında “Bir insan bile bu kadar manalı ve bu kadar derinden, bu kadar ciddi bakamazdı.” diyerek onu daha da kişileştirir. Çinlilerin yoğun baskısı nedeniyle bir mağaraya sığınan Oğuz Han ve askerlerine bir bozkurt –neredeyse bir insan gibi davranarak- yol gösterir. Mağaraya gelen gök tüylü, boz yelesi erkek kurt Oğuz Han’ın önüne gelince durur, oradaki herkesi gözden geçirdikten sonra Oğuz Han’ın gözlerine dikkatle bakar. Sonra beni takip edin der gibi bir işaret yapar. Yolda giderken tehlikeli yerlerde uluyarak Türklerin pusuya düşmesine engel olur. (s. 100- 103).

2. 6. 1. 4. Zaman

Özdeş, genel itibariyle tarihî romanlarında net tarihler vermeyi ihmal etmemiştir; ancak **Oğuz Han** adlı eserinde bunu yapmamıştır. Bu durum, ele alınan konunun destanî unsurlara bağlı olmasına ve zamanın net olarak bilinmemesine bağlanabilir. Yazarın İslamiyet öncesi Türkleri ele aldığı tek eseridir. Eser, romanın ana kahramanı olan Oğuz Han’ın doğumuyla başlar ve 83 yaşında ölümüne kadar geçen maceralarını ele alır. Romanda anlatılan zaman, bu 83 yıllık ömürdür. Romanda zaman bakımından geri dönüşler, özetlemeler, kısa veya uzun ileri atlamalarla karşılaşılmasına rağmen olaylar, kronolojik olarak ele alınmaya gayret edilmiştir.

Romanda yapılan geri dönüşler bazen kısa bir zaman önceyi işaret ederken bazen de yıllar öncesi olabilmektedir. Bu yöntemle eserin kurgusundaki tekdüzelik kırılmış olur:

“- Yedi gün önce bir yiğit yola çıktı. Atı çatlasa da yoluna devam etsin diye yanına yedekte iki at verilmişti.

- Hâlâ yağmur yağıyor mu?

- Yağıyor... Yolları sel götürmüş...

- Oğuz böyle fırtınalı, yağışlı bir gecede dünyaya gelmişti. Yeşil Irmak bile yatağından taşmış, her yeri sular kaplamıştı... Hayırdır inşallah!” (s. 53).

Romanda geçen olayların tamamını hatırlatmak adına zamanın farklı tekniklerle yansıtıldığı görülmektedir. Bu tekniklerden biri de geçmişin özetlenerek anlatılmasıdır: “Türk Hun İmparatorluğunun dünyaya gelen oğlunu öldürmek için yola çıkan fakat yeşil canavara yem olan dokuz Çinli casus gibi Mung-Vang’ın aynı feci akıbete uğrayışından tam 15 yıl geçmişti. Kara Han’ın oğlu on sekiz yaşında yakışıklı bir delikanlı olmuştu.” (s.12).

Romanda zaman bakımından dikkat çeken hususlardan bir diğeri de anlatılan zamanı genişletmeye yarayan ve ileriye doğru uzun ve kısa süreli zamanda ileri sıçrayışların sık sık kullanılmış olmasıdır: “... aynı feci akıbete uğrayışından tam 15 yıl geçmişti. Kara Han’ın oğlu, 18 yaşlarında, yakışıklı bir delikanlı olmuştu.” (s. 12).

“Nice günlerden sonra kurt durdu.” (s. 101).

“Altı ay sonra Oğuz Han, bir av dönüşü otağına vardığı zaman.” (s. 106).

“(30 yıl sonra) Çinlileri dize getiren Oğuz Han, o günden sonra hüküm sürdüğü otuz yıl içinde çok savaşlar yaptı.” (s. 126).

Romanın nesnel zamanı, Türklerin İslamiyet öncesi dönemleridir. Anlatılan zaman, Oğuz Han’ın doğumuyla başlar ve 83 yaşında ölümüne kadar geçen maceralarını ele alır. Romanın ilk tefrikası 2 Ekim 1963, son tefrikası ise 10 Haziran 1964 yılında yayımlanır. Romanın yazılma zamanı olarak *Çocuk Haftası* mecmuasındaki son tefrikanın sonunda bulunan 10 Mayıs 1964 tarihi verilebilir.

2. 6. 1. 5. Mekân

Eserde ana mekân, Türklerin anayurdu olan Orta Asya’dır. Oğuz Han’ın babasından devraldığı yurdunu genişletmek için Çin’e çeşitli saldırılar yapmasıyla birlikte mekân Çin Seddi’nin diğer tarafını da içine alarak genişler. Ancak “Oğuz Han’ın hayatını anlatması sebebiyle biyografik bir özellik arz eden bu eserde mekân, roman kahramanının

etrafında şekillenir. Dolayısıyla bu hususiyet vakanın seyrini kolaylaştırırken mekânın özel bir anlam içinde kullanılmamasına neden olur.”²⁴

Eser, “Giriş” başlığı adı altında Orta Asya’nın geçmişi ile bilgiler verir. Romandaki ilk mekân ise Kara Han’ın yaşadığı yerin tasviriyle başlar: “Güneyinde Pamir yaylası ile Himalaya Dağlarının doğusunda Çin Seddi’nin kuzeyinde Sibiry ovasıyla uçsuz bucaksız bozkırların batısında Hazar denizinin bulunduğu, Hun İmparatoru Yabgusu Kara Han’ın Altay eteklerindeki otağında, o gece hiçbir kurt uluması işitilmiyordu.” (s. 7).

Romanın bünyesinde barındırdığı destansı özellikler kendini mekân unsurunda da gösterir. Oğuz Han’ın doğmasıyla birlikte meydana gelen olağan dışı olaylarla birlikte mekân unsuru, mekân-olay ilişkisi bağlamında ele alınabilecek türdendir: “Tegin, dünyaya gelirken Altay eteklerinde ve Asya bozkırlarına yağmaya başlayan yağmur, hemen hiç dinmeden kırk gün kırk gece devam etti. Bütün Türk illeri sevinç içinde şenlik yapıyor, Kara Han’ın oğlunun bereket getirdiğini söylüyorlardı. Nice yıllardır, Türk Hun İmparatorluğu böyle bereketli yağmur yüzü görmemişti.” (s. 9).

Romanda Oğuz Han, isim almak için efsanevî canavarı Karaorman’da öldürür. Babası oğlunun bu kahramanlığı üzerine Aladağ’da beylik kurmasına müsaade eder. Ölen Çin İmparatorunun hazinesini bulmak için Çin Seddi’ni aşar. Babasının ölmesi üzerine otağını Tanrı Dağları’nın eteğine kurar. Yiğit Sungur, İtil Irmağının kenarında Çinlilerin pususuna düşer. Türklerle Çinliler savaştıktan sonra Kao-Ti, Peteng Kalesi’ne sığınır.

Mekân, romanda işlevsel olarak kullanılmamıştır. Tarihî bir roman olması münasebetiyle de geniş alanlarda meydana gelen olaylardan oluşmuştur. “İmparatorluğunun hudutlarını Doğu’da Tanrı Dağlarından Hazar Denzine, Kuzey’de Asya’nın Buzlu Çöllerinden Pamir Yaylası’na kadar genişletti. Hind’de, Çin’de, Avrupa kapılarında at koşturdu.” (s. 127).

2. 6. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Eserde olaylar, yazar anlatıcı tarafından ve ilahi bakış açısıyla sunulmaktadır. Yazar, daha romanın “Giriş” bölümünde her şeye vâkıf olduğunu gösterir: “Türklerin ana yurdu olan ve bugün hayli çorak topraklar, çöller, kumsallar, bataklıklarla kaplı olan bu yerlerde bundan yüzyıllarca önce büyük bir iç deniz vardı. Türk uygarlığının bu gür

²⁴ Kırılmış, a.g.e., s. 206.

filizleri, bu iç denizin kıyılarında, bu denize dökülen gür ırmakların suladığı, bereketli topraklarda fişkırıyordu.” (s. 5).

İlahi bakış açısıyla olaylara hâkim olan yazar, roman kişilerinin iç dünyalarına, hayallerine, duygu ve düşüncelerine, geçmişteki tecrübelerine hâkimdir: “Tegin, güneşin doğmasıyla ortaya çıkan emsalsiz güzellikleri seyrederken, tapılacak tek kudretin Tanrı, dünyaya hayat veren varlığı da güneş olduğunu anladı.” (s. 18). Yazar, roman kişilerinin herhangi bir şeyi bilip bilmediklerine ve geçmişle geleceğe de vâkıftır: “O güne kadar Oğuz Han, hiçbir kıza alıcı gözle bakmamıştı.” (s. 60).

Yazar, okuyucuyu meraka sevk etmek, kişilerin içinde bulundukları ruh hallerini verebilmek, bazı olağan dışı durumlara şaşırdığını ifade etmek için sorular sorar: “Kırk günde çocuğun dişi çıkar mı, çocuk gülmesini öğrenir, annesinden bir meme emdikten sonra yemek ister mi?” (s. 8).

“Yen Fu, bunları düşünürken, birden sağ tarafında bir karartı hissetti. Kanlı gözleri pırıl pırıl yanan bir bozkurt, hemen beş on adım ötesinde duruyordu. Titredi, ürperdi. Akşamın alaca karanlığında, bir kurdun gözleri bu derece parlar mıydı?

Yen Fu, atını, dizginlerinden çekerek durdurttu. Ne yapmalıydı acaba? Kurdun saldırmasını mı beklese yoksa daha atik davranıp atıyla ve kılıcıyla hücum mu etse?” (s. 74).

Genel itibariyle olayları kendi bakış açısıyla veren anlatıcı, yer yer roman kişilerinin bakış açılarından da faydalanır: “Tegin, güneşin doğmasıyla ortaya çıkan emsalsiz güzellikleri seyrederken, tapılacak tek kudretin Tanrı, dünyaya hayat veren varlığı da güneş olduğunu anladı. Ay da geceleri anlattığına göre o da tapılacak varlıklardan biriydi.” (s. 18).

“Öğle üzeri canavarın gelişini ve boz ayıyı yutuşunu bu defa daha büyük bir dehşetle seyretti. Ayının, canavarın boğazından geçişini iyice görmüş ve bu korkunç yaratığın en zayıf noktasının ve derisinin en ince yerinin boynu olduğunu anlamıştı.” (s. 19).

Olaylar karşısında taraf olan yazar, roman kişilerini ve romanda adı geçen milletleri sunarken taraflı bir tutum sergiler. Yazar, Türkler hakkında tamamen olumlu bir bakış açısıyla donatır eserini, “Dünyanın başka taraflarında insanlar, ilkel bir hayat sürerken Türk’ün anayurdunda medeniyet güneşi çoktan doğmuştu. Avrupa’da bile insanların henüz avcılık devrini aşamadıkları sırada, Asya’da Türkler, koyun, keçi, at, öküz

ve develeri evcilleştirmişler, rahat bir hayata kavuşmuşlardı.” (s. 6). Türkleri yüceltirken düşmanları olumsuz şekilde tasvir eder. Bu yüceltilip beğenilme yazar tarafından yapıldığı gibi düşman veya başka milletlerden olan kişilerin sözlerine de yansır: “Türk ulusu, ulu bir çınardır. Çınarın bir dalı kırılırsa ululuğundan bir şey kaybeder mi?” (s. 15).

“Bir defa Türk askeri, asla kumandanına ihanet etmez ve başkasının malına gözünü dikmez. İkincisi de Türkün başaramayacağı bir zorluk yoktur.” (s. 29).

Oğuz Han’ın yardımcısı olan Çinli Sin, ağırladıkları Çinli misafirler hakkında şunları söyler: “Bakışları, hareketleri, sinsi sinsi konuşmaları, hatta zaman zaman bir baykuş sesini andıran gülüşleri, Sin’in canını sıkıyordu.” (s. 68). Oğuz Han’ı ve babasını öldürmek için Türk yurduna gelen Çinli ajanlardan Yenfu, karanlıkta bir yerden başka bir yere giderken Türkler hakkında şunları düşünür: “Çin’den buraya gelinceye kadar Türklerle karşılaştığı zaman daima misafirperverlik görmüş, dokunmadığı hiçbir Türk, kendisine fenalık yapmamıştı.” (s. 74).

Oğuz Han’la Çin Hükümdarını, büyük savaşın sonucunda karşılıklı konuşturan yazar, bu esnada kişilerin nezdinde kendi milletlerinin özelliklerini sergilemeye çalışır:

“(-Oğuz Han:) Sen bilmiyor musun ki Türkler ne atını ne avradını ne de bir karış toprağını, ölmeden vermezler. Ben senden atını, avradını, toprağını istesem sen verir misin?

(- Çin İmparatoru Kao- Ti:) Emredersiniz, sarayımdaki en güzel atları, zevcelerimin en güzellerini, topraklarımın en bereketli olanlarını size bağışlayayım... Yeter ki bana dokunmayın, benim hayatımı ve tahtımı bağışlayın...” (s. 124).

Yazar, devrin kelime ve terimlerine hâkim olmanın yanında o dönemin töre, örf, âdet ve geleneklerine de vâkıf olduğunu gösterir örnekler vermektedir: “O çağlarda Yabgu oğullarına Teğın derlerdi. Onlar da diğer erkek çocukları gibi bir düşman başı kestikten ve büyük bir av yaptıktan sonra ad alırdı.” (s. 9).

“18 yaşına gelen bir yiğidin artık kahramanlık yapıp isim alma zamanı gelmiş demektir.” (s. 13).

“Bizim töremize göre kadınlar ancak erkek çocuğu ve erkek kardeşi yoksa bir mala sahip olabilir.” (s. 49).

2. 6. 1. 7. Dil ve Üslup

Sade bir dille yazılan eserde yazar, romanın geçtiği dönemde yaşayan halk tarafından kullanılan bazı kelime ve terimlere yer verir. Yazar, bu kelimeleri kullanırken

bazılarını, özellikle de günümüzde bilinmeyen kelime ve terimleri dipnot düşerek açıklama yoluna gider:

“Biz Türklerin adını, bu acundan silemeyeceksiniz dostum.” (s. 33).

“Yabgumuz da ölürse Türk budununu kim idare edecek?” (s. 86).

“Git bak hele... Yoksa ırmağın ötesinde pusuya yatmış yağı mı var?” (s. 101).

“Tanrıkut: Türk Yabgu’su, yani imparatoru kutsal olduğu için ona Tanrıkut da denilirdi.” (s. 7).

“Çigay: Serseri, çingene demektir.” (s. 115).

Yazar, tarihî romanların kırılma noktalarında veya kahraman tarafından icra edilen bir eylemin veya fedakarlığın sebebini açıklamak için sloganlaşmış basmakalıp ifadeleri kullandığı görülür:

“Tanrı ona alkış versin!” (s. 6, 130).

“Tanrı sana alkış versin!” (s. 16).

“Tanrı, Türk’ü korusun!” (s. 85).

Eserde mitolojiden, destanlardan, masallardan ve folklor ürünlerinden beslenir. Genel olarak basmakalıp durumlara, beylik söylemlere ve klişelere yer verilmiştir: “Kara Han’ın, dudakları ateş gibi kırmızı, nur topu gibi bir oğlu dünyaya geldiği için yalnız Türk başbuğunun otağında değil bütün Türk illerinde kırk gün kırk gece şenlik yapıldı.” (s. 8).

“Teğin, dünyaya gelirken Altay eteklerinde ve Asya bozkırlarında yağmaya başlayan yağmur, hemen hiç dinmeden kırk gün kırk gece devam etti.” (s. 9).

“Kara Han’ın otağına varmak için üç gün üç gece yol gittiler. Dağlar, dereler, tepeler aşılar. Susuz kaldılar, susamadılar ekmek yemediler, acıkmadılar.” (s. 51).

“Selle sürüklenen ağaçlar, âdeta üzerlerine bir dev gibi saldırdı.” (s. 52).

“Şu göklere uzanan dağlar, Tanrı’ya şükran duası eder gibi kollarını açan ağaçlar...” (s. 57).

2. 6. 2. Teknik Unsurlar

Eserde Oğuz Han’ın Kao-Ti’ye (s. 117), Kao-Ti’nin Oğuz Han’a (s. 119) gönderdiği mektuplarla mektup tekniği kullanılmıştır.

Özdeş, **Oğuz Han** adlı eserinde *Göktürk Kitabelerinden* aldığı bir parçaya yer vermiştir: “Ey Türk Oğuz Beyleri! Yukarda gök çökmedikçe, altta yer delinmedikçe bil ki Türk ulusu, Türk yurdu, Türk devleti, Türk töresi bozulamaz. Ey ölümsüz Türk ulusu! Kendine dön! Su gibi akıttığın kanına, dağlar gibi yığıdığın kemiklerine layık ol! - Göktürk Kitabeleri” (s. 5). Özdeş’in **Oğuz Han** adlı eserinde **Dede Korkut** hikâyelerinde geçen bazı dörtlükleri de montajlama tekniği ile aldığı görülür:

“Senin çadırın önünde geyik vurmam mı?

Senin atını benim atım geçmedi mi?

Altın yüzüğü parmağına takmadım mı?

Neden benden kaçarsın, yiğit deli miyim?” (s. 109).²⁵

²⁵ Hayati Develi, **Dede Korkut Hikâyeleri**, “Bay Büre oğlu Bamsı Beyrek”, Alkım Yayınları, 2006, s. 37-52.

2. 7. YAVUZ’UN PENÇESİ²⁶

2. 7. 1. Materyal Unsurlar

2. 7. 1. 1. Eser Hakkında

“Osmanlı padişahları içinde gittiği istikameti bilen tek hükümdar, Yavuz Sultan Selim hazretleridir.”

Gazi Mustafa Kemal

Eserde Yavuz Sultan Selim’in hayatı, şehzadelikten alınarak ölümüne kadar olan hayat macerası, yapmış olduğu savaşlar ile birlikte ele alınır. Bu süreç, Yavuz’un ölümü ve oğlu Süleyman’ın onun yerine geçişine kadar sürer.

Eser, *Çocuk Haftası* adlı çocuk mecmuasında “Büyük Kahramanlık Türk Romanı” üst başlığı altında 9 Ocak 1963 tarihinde tefrika edilmeye başlar ve 25 Eylül 1963 tarihine kadar toplam 39 tefrika yayımlanarak sona erer. Tefrikanın sonunda 8 Ağustos 1963 tarihi atılarak romanın yazıldığı tarih, net olarak verilir. Romanın birçok tefrikasına konuyla ilgili resimler eklenmiş ve içerik görselleştirilmiştir. Özdeş, tefrikalarda verdiği bu görselleri, tefrikaları kitaplaştırdığında eserin içinde de kullanmıştır. Tefrikadaki resimlerin romanlarda da kullanılması Özdeş için ilktir. Bu romanın ilk baskısı, Türkiye Basımevi aracılığı ile 1964 yılında yayımlanmıştır. Daha sonraki basımları ise Türkiye Yayınevi ve Tekin Yayınevi tarafından yapılmıştır.

Eser, 6 ana bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler doğrudan “Birinci Kısım, İkinci Kısım, Üçüncü Kısım” şeklinde adlandırılmıştır. Her bir bölüm, kendi içerisinde Romen rakamlarıyla numaralandırılmış ve içerikle ilgili olan başlıklarla isimlendirilmiş alt bölümlerden oluşmuştur. Bu alt bölümler, ilk 3 ana kısımda IV, son 3 ana kısımda ise V tanedir. Ayrıca bu alt bölümlerin zaman zaman yıldızlarla kısımlara ayrıldıkları görülebilmektedir.

Romanın *Çocuk Haftası* adlı çocuk mecmuasındaki ilk tefrikasından önceki sayısında bulunan reklamında “Yavuz’un Pençesi adlı romanımız, ömrü savaş meydanlarında geçmiş bu azametli Türk büyüğünün kahramanlıklarını size güzel ve akıcı bir üslupla verecektir. Hem tarih hem roman hem de ibretle, ıftiharla okuyacağınız büyük bir eserdir. Aylardan beri Oğuz Özdeş’in üstünde büyük bir titizlikle çalıştığı bu roman da

²⁶ Oğuz Özdeş, **Yavuz’un Pençesi**, Türkiye Yayınevi, 1. Basım, İstanbul, 1964.

muharririnin diğ er eserleri gibi sizi daha ilk satırından itibaren saracak ve sonuna kadar onun cazibesinden kurtulamayacaksınız.” şeklinde ifadeler kullanılmıştır.

Oğuz özdeş’in bu eserinde diğ er romanlarına nazaran dikkat çeken bir nokta, a k unsurunun olmaması ve tamamen tarih i hadiselerin ele alınmasıdır. Yavuz, padi ahlığının yanı başında Türk ve İslam birliğı amacı ile yola çıkmış bir Türk komutanıdır. Yavuz Sultan Selim’in bu uğurda yaptığı mücadelelerin sonucunu okuyucuları için somutlaştıran özdeş, romanın sonuna Yavuz Sultan Selim’den  nceki Osmanlı toprakları ile Yavuz Sultan Selim’den sonraki Osmanlı topraklarını gösteren bir harita koymuştur.

2. 7. 1. 2. Olay  rg s 

Roman, Yavuz Sultan Selim’in  ehzadelik döneminden itibaren başlar. Şehzade Selim, vali olarak görev yapmak üzere babası tarafından Trabzon’a gönderilmiştir. Şehzade Selim, Trabzon’da valilik yaptığı esnada Tebriz’e doğru yola çıkar. Yolculuk esnasında Anadolu’da ge tiğı yerlerde  iiliğın tehlikeli bir şekilde yayıldığını görür. Yolculuğının amacı, Anadolu halkındaki bu  ii etkisini ölçmek,  ah İsmail ve onun nezdinde Acem mülkünü tanımak ve onların asıl amacını öğrenmektir. Şehzade Selim, bu yolculuğının tamamında tüccar Mehmet Ağı ismini kullanır. Şehzade Selim,  ah İsmail’in bir satranç ustası olduğ n  bildiğı için satranc  onunla görüşmek için bir araç olarak kullanır.

Tebriz’e varan  ehzade Selim, gittiğı yerlerde, kahvehanelerde ve kaldığı kervansarayda satranç oynadığı herkesi, satranç üstatlarını yenince  ah İsmail bu durumu haber alır ve  ehzade Selimi karşılıklı satranç oynamak için sarayına davet eder. Oyun hayli çekişmeli geçse de  ehzade Selim,  ah İsmail’i yener. Yenilgiyi hazmedemeyen  ah İsmail,  ehzade Selim’e bir tokat atarak sarayından kovar. Şehzade Selim, bu duruma içinden çok kızs  da o an hiçbir şey yapmadan kaldığı kervansaraya gider ve bu durumu unutmamak için kulağına küpe taktırır ve Trabzon’a döner. Şehzade Selim’in bu tokatla ruhunda yaşadığı depremin yanı sıra aynı zamanlarda İstanbul’da kıyameti suğra denilen bir deprem olur ve bu deprem İstanbul’un birçok yerini harabeye çevirir. Padişah II. Beyazıt, tez elden şehirdeki zarar gören bütün yerlerin yeniden imar edilmesi için Anadolu ve Rumeli’den usta işçiler getirtir.

Padişah II. Beyazıt, bu depremle ilgilenirken onun erkek çocukları  ehzade Ahmet,  ehzade Korkut,  ehzade Selim,  ehzade  ehen ah hakkında Veziri Azam Hadım Ali Paşa’dan bilgiler alır. Padişah II. Beyazıt, tahtı  ehzade Ahmet’e bırakmak istemektedir

ancak kardeşleri özellikle Şehzade Selim bu durumu kabullenemez ve tahta oturmak için girişimlerde bulunur. Bu girişimlerden haberi olan II. Beyazıt, oğullarına nasihatçiler ve elçiler göndermelerine rağmen oğulları bu emellerinden vazgeçmezler ve taht için mücadele kaçınılmaz hale gelir. Şehzade Selim, 1511 yılında Edirne yakınlarındaki Çukurçayır'da babası II. Beyazıt'ın ordusuyla karşılaşır. II. Beyazıt ve Şehzade Selim arasında elçiler gidip gelirler ve sonunda Şehzade Selim'e İstanbul'a yakın sancaklardan birkaç yer verilir. Bu durumu önce kabul eden Şehzade Selim, II. Beyazıt'ın vezirlerinin Şehzade Ahmet'i İstanbul'a getirme çabalarını görünce Edirne'yi alır ve saltanatını ilan eder. II. Beyazıt, Şehzade Selim üzerine yürümek zorunda kalır. II. Beyazıt'ın eli altındaki Yeniçeriler, Şehzade Selim'i destekledikleri için önce ona karşı savaşmak istemeseler de II. Beyazıt'ın onları ikna edince çetin bir cenk yaşanır ve Şehzade Selim, babasının karşısından yenik ayrılır. Bu olay sonrasında gerek Şehzade Korkut gerekse Şehzade Ahmet'in İstanbul'a gelip tahta oturacağı söylentileri Yeniçerileri rahatsız eder. Yeniçeriler, Şehzade Selim'i ister, onun dışındaki isimleri destekleyenleri öldürmek için ise gece evlere baskın yaparlar. Böyle bir gecede saraya dayanan Yeniçerilerin ısrarlı istekleri ve baskıları üzerine II. Beyazıt, 42 yaşındaki oğlu Şehzade Selim'i kendi yerine seçmek zorunda kalır.

Romanın ikinci bölümü, Sultan Selim'in babası II. Beyazıt'ı kendi isteği üzerine Dimetoka'ya naklettirmesiyle başlar. Yolun bir kısmında babasına hürmet ve saygıyla eşlik eden Sultan Selim, geri döndükten üç gün sonra babası II. Beyazıt'ın Uğraş Deresinde eceline teslim olduğunu öğrenir. Sultan Selim, tahttaki ilk yılında kardeşleri ve onların şehzadeleri ile mücadele ederek Nizamı Âlem için bunların tamamını boğdurmak zorunda kalır ve Anadolu ile Rumeli'de birliği sağlar. Sultan Selim, bütün Osmanlı erkânı ve ulemasını toplayarak onlarla istişare eder. Sultan Selim'in gayesi, Şah İsmail'e sefer düzenlemektir. Toplantıda herkesi ikna ettikten sonra dönemin çok sevilen Bektaşî liderlerinden Balım Sultan'ı sarayına davet ederek ona durumu arz eder ve onun da fikrini alır. Sultan Selim'in bunu yapmasındaki amaç, Yeniçeriler içinde Bektaşîliğe ve Şiîliğe karşı sempati duyan birçok askerin olması ve Balım Sultanın bu askerler üzerinde etkili olması dolayısıyla sefer esnasında yaşanacak bir sıkıntının önüne geçmektir.

Sultan Selim, Şah İsmail'e savaş ilanı mahiyetinde bir mektup yazarak Safevî İmparatorluğunu yıkmak için yola çıkar. Yol esnasında karşılıklı mektuplaşmalar devam eder. Ordu büyük sıkıntılarla Ağrı iline kadar gelir ve burada mola verilir. Askerler homurdanmakta ve düşmanla karşılaşmadıkları için öfkelenmekte ve bunun çaresi olarak

geri dönmeyi istemektedirler. Sultan Selim ve Piri Çelebi, Yeniçerileri ikna ederler ve sefer yolculuğu kaldığı yerden devam eder. Düşmanı bulan ordu, çok yorgun olmasına rağmen Sultan Selim'in emriyle beklemeden saldırıya geçer. Çaldıran'da Allah için ve Şah için mücadele eden ordular, bir meydan muharebesi verirler. Savaşı kaybeden Şah İsmail, arkasında mahremi ve hazinelerini bırakarak atına atlar önce Tebriz'e oradan Horasan'a kaçar. Sultan Selim ele geçirdiği hazinelerle birlikte binlerce âlim, sanatkâr ve Taçlu Hanım'ı İstanbul'a gönderir. Sultan Selim, Şah İsmail'i takip ederek onu bir tehlike olmaktan çıkarmayı hedeflemektedir. Ancak Rumeli'ye dönmek isteyen, savaşlardan yılan, yorulan, ailelerini özleyen Yeniçerilerin istek ve baskıları Sultan Selim'i ikna etmeye yeter. Sultan Selim, dönüş esnasında emrine itaatte kusur eden vezir, asker ve kumandanların başını anında vurdurur. Hemen hemen 2 yıl sonra İstanbul'a dönen Sultan Selim, sarayından bir müddet çıkmayarak savaş esnasında ordunun içinde ayaklanma çıkarmaya çalışanları tespit etmeye çalışmış ve tespit ettiklerini öldürtmüştür.

Sultan Selim, İstanbul'a döndükten hemen hemen 1 yıl sonra bütün Osmanlı erkânı ve ulemasından oluşan Divanı toplar. Mısır üzerindeki Memluklerin, Sünni olmalarına karşın savaş esnasında İran'a yardım ettiğini ve ordularını toplayarak Osmanlı topraklarına saldıracağı haberini aldığını arz eder. Memluklere karşı savaşa çıkılması gerekliliğini bildirir ve bunun üzerine Divandan savaş kararı çıkar. Sultan Selim, 5 Haziran 1516 günü İstanbul'dan ayrılır. İki ay süren yolculuktan sonra 24 Ağustos 1516 Pazar günü kendisini Merc-i Dâbık'ta karşılayan Kansu Gavri ile savaşa tutuşurlar. Savaş esnasında Mısır ordusu darmadağın olarak ağır bir yenilgi alırken liderleri Kansu Gavri namaz kıldığı bir esnada ruhunu teslim eder. Mısır'ı ele geçiren Yavuz bir süre burada kaldıktan sonra, Şam'a gider. Şam'da üç ay gibi kısa bir süre kaldıktan sonra Kansu Gavri'nin oğlu Tomanbay'ın Mısır'da tahta çıkıp kendi sultanlığını ilân ettiğini duyunca tekrar Mısır'a doğru yola çıkmaya karar verir. Ancak bu sefer önünde düşmandan daha büyük bir engel olan Sina Çölü vardır. Beş günde burayı aşan Yavuz, 22 Ocak 1517'de Ridaniye Muharebesinde Tomanbay'ı mağlup eder. Tomanbay, canını kurtarmak için kaçar ve Kahire'deki Osmanlı süvarilerini kılıçtan geçirerek oradaki halkı “Ya kurtuluş ya ölüm.” (s. 154) diyerek organize eder. Osmanlı askerleri Kahire'ye baskın yapınca Tomanbay, kadın kıyafetiyle kaçmak zorunda kalır. Tomanbay, birkaç defa direnmeye çalışsa da en son yakalanarak idam edilir.

Yavuz Sultan Selim, bahar ayını Halep'te geçirdiği esnada Şah İsmail'in üzerine bir sefer düzenlemeyi düşünürken Yeniçerilerin sızlanmalarından dolayı bunu yapamamış ve

İstanbul'a dönmüştür. Sultan Selim, Mısır'ın fethiyle beraber oradaki halifelik makamı ve elde ettiği kutsal emanetler ile birlikte 19 Mayıs 1518'de İstanbul'a döner. Ayasofya Camiinde yapılan bir merasimle hilafet hırkasını giyen Yavuz, 2 yıl gibi bir süre İstanbul'da kaldıktan sonra tekrar İran'a bir sefer düzenleme planları yapar. Bu süre içerisinde Batıyla ilişkilerini iyi tutan Yavuz, sırtında çıkan bir çibandan dolayı babası II. Beyazıt'la ilk savaştıkları ve daha sonra babasının vefat ettiği yer olan Uğraş Deresinde vefat eder. Ölümü üzerine oğlu Şehzade Süleyman tahta geçmiştir.

2. 7. 1. 3. Şahıs Kadrosu

Romadaki bütün olaylar, Şehzadeliğinden ölümüne kadar Yavuz merkezinde gerçekleşir. Bu yönüyle romanın ana kahramanı Yavuz'dur. Romadaki diğer kişiler buna Şah İsmail de dâhil olmak üzere, tam manasıyla işlenmemiş ve yüzeysel kalmışlardır. Bu kişiler, Yavuz'un özelliklerini daha netleştirmek gibi bir vazife yüklenmiş, dekor kişilerdir.

Yavuz: Babası II. Beyazıt tarafından Trabzon valisi olarak görevlendirilen Şehzade Selim, romanda hırslı, mücadeleyi seven, doğru bildiği uğruna gerektiğinde babası ve kardeşleriyle de mücadele edebilen bir kişi olarak verilir. Şehzade Selim, küçüklüğünden beri zekâ ve bilgi oyunlarına karşı ilgi duyması dolayısıyla satrançta çok başarılıdır. Bu durumu araç olarak kullanarak İstanbullu yağ tüccarı Mehmet Ağa ismiyle Şah İsmail'in ülkesine gider ve onunla oyun oynayarak onu mağlup eder. Şah İsmail'in yenilmesi üzerine Şehzade Selim'e tokat atması, Şehzade Selim'in hayatındaki dönüm noktalarından birisidir. 42 yaşında padişahlık makamına oturan Sultan Selim, ilk iş olarak Şah İsmail'e saldırır. Yavuz, Asya'da ve Afrika'da birçok zafer kazanarak, Halifelik makamını İstanbul'a getirir. Büyük savaşlar sonrasında İstanbul'a dönen Yavuz, sırtında çıkan bir çibandan dolayı vefat ederek, tahtını oğlu Süleyman'a bırakır.

Şehzade Selim'in tüm romana sirayet eden özellikleri nedimi Fettah tarafından kendisine karşı şöyle dile getirilir: “Yalandan hoşlanmazsınız... İhanet edenlere merhamet göstermezsiniz... Hak bellediğiniz şeyi kolaylıkla değil zorla mücadele ile ele geçirmekten hoşlanırsınız... Demirden mizacınıza uygun bir hayat sürmek istersiniz... durgun bir hayattan değil fırtınalı bir hayattan hoşlanırsınız... Gururunuzu büyük dedeniz Yıldırım Beyazıt'tan, azim ve iradenizi ise muhterem dedeniz Fatih Sultan Mehmet Han'dan almışsınız.” (s. 7- 10). Yavuz'u tanıtan bir başka yardımcı kişi ise babası Beyazıt'tır. Yavuz'un fiziksel özellikleri, okuyucuya, Beyazıt'ın tarifiyle verilir: “İkinci Beyazıt, çeyrek asırdır görmediği oğluna uzun uzun baktı. Gergin ve dolgun yüzünün sıhhat fişkırı

bir rengi vardı. İri gözlerinin uçları hafifçe aşağı doğru kayıyordu. Çok gür olmayan, sade ve muntazam kaşları, canlı ve güzel gözlerini, kapatmaktan çekinir gibi hafif yukarı doğru kalkıktı. Burnu muntazam ve etli, dudakları kalın ve canlıydı. Pembe ve kırmızı arasında bir rengi olan ve hayat fişkırان dudakları, sustuğu anda bile konuşacakmış hissini veriyordu. Çenesine doğru kayan bıyıkları bir yatağanı andırıyordu. Keskin, dokunanı kesecek gibi.” (s. 34).

Yavuz Sultan Selim hakkında romana serpiştirilen bilgilerle ve onun hakkında yapılan açıklamalarla onun karakteri ve kişiliği ortaya koyulmaya çalışmıştır:

“Şehzade Selim, şair ruhlu bir erkekti.” (s. 6).

“Sultan Selim sinirli ve asabı olduğu zamanlarda ya hiç konuşmaz ya da konuşursa dudaklarından söz değil sanki ateş ve zehir akardı.” (s. 39).

“Sultan Selim sinirli ve asabi olduğu zamanlarda ekseriyetle yalnız başına, bazen de yanına lalasını veya musahiplerinden birini alarak, çevresinden uzaklaşırdı.” (s. 62- 145).

“Yağız çehresine ihtişam veren ve hilali andıran kaşları, gür heybetli bıyığı, onda çok defa yüzüne bakmaktan korkulan bir insan intibainı uyandırır.” (s. 70).

Genel itibariyle sert mizacıyla sunulan Yavuz, söz konusu âlimler olunca daha yumuşak bir tavır sergiler. Âlimlerden öldürülecek kişiler olsa dahi doğrudan değil de fetvayla öldürölmelerini tercih eder. Savaşlarda ele geçirdiği ölkelerdeki âlim ve sanatkârlara hürmet göstererek İstanbul’a gidip orada yaşamalarını sağlar. Yavuz’un âlimlerinden olan Kemal Paşazadenin atı, bir yerden bir yere seyir esnasında Yavuz’un kaftanına çamur sıçratınca herkes özellikle de Kemal Paşazade bir anda korkuya kapılır. Ancak Yavuz, “Ulemanın atının ayağından sıçrayan çamur, benim için şereftir. Öldüğüm zaman, bu kaftanı böylece sandukamın üstüne örtsünler.” (s. 174). diyerek âlime verdiği değeri bir kez daha gösterir.

Roman esnasında yazar, kişilerin ortaya koyduğu davranışları göz önüne alarak onlar hakkında kendisi de sonuç çıkarmakta ve ayrıca okuyucunun yorum yapmasına da imkân vermektedir: “Sultan Selim, kendisine yakıştırılan ‘Yavuz’ ismi gibi gerçekten pek sert ve yaman bir hükümdar olduğunu İstanbul’a dönönceye kadar Orta ve Doğu Anadolu’da yaptığı temizlik hareketleriyle de ispat etti.” (s. 104).

Şah İsmail: Anadolu'yu Şiileştirme amacıyla casuslarını gönderen Şah İsmail, romanın yardımcı kişilerindendir. İran'da bulunan Safevi Devleti'nin hükümdarıdır. Sünnî olan Yavuz, Anadolu'nun Şiileştirilmesi ve bu sayede toplumun ayaklanmasına meydan vermemek için İran'a sefere çıkar ve Safevi Devletini mağlup eder. Çaldıran meydan muharebesinde yenilen Şah İsmail, eşini ve hazinelerini bırakarak kaçmayı tercih eder. Yazar, Şah İsmail'i, şu sözlerle tanıtır: “Şah İsmail, Şehzade Selim'den daha zayıf yapılı, karakaşlı, kara gözlü, sivri burunlu, sert bakışlı bir erkekti. Şehzade Selim'den on yedi yaş küçüktü. Bıyıkları tıpkı Selim'in bıyıklarını andırıyordu fakat biraz daha kısa kesilmişti. Şehzadeye benzeyen bir taraf vardı: Zamanının modasının hilâfına, ikisi de sakalsızdı.” (s. 12).

Yazar, roman kişilerini tanıtırken diğer yardımcı roman kişilerinden faydalanmayı ihmal etmez. Örneğin; Balım Sultan isimli Bektaşî lideri Şah İsmail hakkında şunları söyler: “Şah İsmail'in muradı, taassubu yıkmak, batıl itikatları ortadan kaldırmak Maşrıktan Mağribe kadar Türk milletinin duygu ve lisanını muhafaza etmektir.” (s. 59).

Romanda sadece isimleri geçen, birkaç cümleyle tanıtılan, çok fazla işlev yüklenmeyen dekor unsuru çok sayıda kişi mevcuttur.

2. 7. 1. 4. Zaman

Romanın nesnel zamanı, XVI. yüzyıldır ve Osmanlının yükseliş dönemidir. Roman, Yavuz Sultan Selim çevresinde gelişirken onun döneminde meydana gelen olaylar ele alınır. Romanda anlatılan zaman, 1510 yılının bahar mevsiminde Yavuz'un Tebriz'e gitmesiyle başlar. Taht mücadelesi, tahtı alması ve yaptığı savaşlarla devam eden anlatılan zamanı, 1520 yılının sonbaharında Yavuz'un şirpençeden ölmesiyle birlikte ve Şehzade Süleyman'ın tahta geçmesiyle son bulur. Anlatılan zaman aşağı yukarı 11 yıllık bir zaman dilimini kapsar.

Eserde zamanı net olarak belirten ilk cümle: “Şehzade Selim 1510 yılı haziran ayının beşinci günü Tebriz'in en büyük kervansarayına indi.” (s. 11), cümlesidir. Romanda zaman, kronoloji bakımından verilen bu tarihten sonra sürekli ileriye doğru ve sürekli tarihler verilerek ilerler. Bu durumun bariz bir örneği olarak Yavuz'un İran'a sefere giderken her uğradığı yerde özellikle tarihlerin verilmesi gösterilebilir:

“2 Temmuz Perşembe günü Sivas'a varan Sultan Selim'in ilk işi yoklama yapmak oldu.” (s. 61).

“Sultan Selim, 14 Ağustos günü Ağrı ilinin Sokulu Köyünde büyük bir mola vermiş...” (s. 65).

“23 Ağustos Çarşamba, sabah gün doğmak üzereydi.” (s. 74).

“Yeniçeriler, 24 Nisan 1512’de II. Beyazıt’a isyan ederek Şehzade Ahmet değil Şehzade Selim’in tahta çıkarılmasını isterler.” (s. 31).

Geriye dönüş tekniği, anlatılan zaman içerisinde gerçek tarihî olayları hatırlatarak bahsedilen durumu açıklamak için kullanılmıştır: “Bundan tam 59 yıl önce dedesi Fatih Sultan Mehmet Han da aynı yoldan İstanbul Şehrine girmiş ve yollarda biriken binlerce Bizans halkı tarafından böyle karşılanmıştı.” (s. 34).

Romanda yapılan özetlemeler, romandaki zaman unsurunu dikkate sunma açısından önemli bilgiler ihtiva eder. Özetleme tekniği, roman içerisinde geçen olayların tamamını hatırlatmak adına kullanılmıştır: “Lübnan, Suriye, Filistin, Kuzey Irak, Mısır ve Hicaz ülkeleri fetheden, 300 milyon Müslümanın Halifesi olan Türk hükümdarının bu şanlı seferi tam iki sene, bir ay, yirmi gün sürmüştü.” (s. 180).

Eserde okuyucunun karşısına zamanda ileri sıçrayışlar çıkar. Bu zamanda ileri sıçrayışlar genel itibariyle bölümlerin başında yapılmaktadır:

“Altı ay sonra” (s. 21).

“Altı ay sonra, yine arz odasında, Yavuzla Piri Paşa aynı konuları konuşuyorlardı.” (s. 115).

Romanın nesnel zamanı, XVI. yüzyıldır ve Osmanlının yükseliş dönemidir. Romanda anlatılan zaman, 1510 yılında başlayıp 1520 yılının sonbaharında son bulur. Anlatılan zaman aşağı yukarı 11 yıllık bir zaman dilimini kapsar. *Çocuk Haftası* adlı çocuk mecmuasında 9 Ocak 1963 tarihinde tefrika edilmeye başlar ve 25 Eylül 1963 tarihine kadar toplam 39 tefrika yayımlanarak sona erer. Tefrikanın sonunda 8 Ağustos 1963 tarihi atılarak romanın yazıldığı tarih, net olarak verilir. Bu tarihle romanın yazılma zamanına ulaşılır.

2. 7. 1. 5. Mekân

Eserde olaylar ve zaman Yavuz Sultan Selim’in etrafında geliştiği gibi mekân da onun maceralarına göre şekillenir. Tarihî roman olması ve savaşları ele alması münasebetiyle açık ve geniş alanlar romanda ağırlıklıdır. Genel itibariyle olayların ele alındığı romanda mekân detay ve tasvirleri üzerinde yeteri kadar durulmamıştır. Mekân bir

dekor olmanın ötesine geçememiştir. Trabzon’da başlayan roman, Tebriz, Edirne, İstanbul, Çorlu, Konya, Bursa, Ankara, Malatya, Mısır, Şam, Hicaz gibi hem Anadolu’da hem Rumeli’de hem bunların dışında birçok yeri sırasıyla gezer.

Romanda ismi geçen şehirlerden İstanbul, Osmanlı devletini temsil ederken Tebriz de Safevi devletini temsil eder. Yazar, Tebriz’in özellikle de Şah İsmail’in sarayının süsüne ve şatafatına değinir: “Tebriz Sarayı, Heşt Behişt Bahçesinin sağ tarafındaydı. Beyaz mermerden yapılan saray, Bin Bir Gece Masallarındaki dekoru andırıyordu. Sarayın iç duvarları bile ipek atlaslarla döşenmişti. Pencereleeri süsleyen renkli camlar, güneş ışığını huzmeler hâlinde odalara dağıtıyordu. Şahın yatağı cennet kuşlarının tüylerinden yapılmıştı. Perdeler bile altın işlemeli idi... Orta yerde som altından yapılmış, inciler ve kıymetli taşlarla süslü büyük bir taht duruyordu.” (s. 91). Bu durumu yazar, Yavuz’un ağzından eleştirir: “Şah İsmail altından taht yapacağına top tüfek yapmayı neden akıl etmemiş acep?” (s. 91).

Romandaki önemli mekânlardan biri Beyazıt’ın doğum yeri Dimetoka ve buradaki Uğraş Deresi’dir. Şehzade Selim, tahta geçmek için mücadele ederken babası II. Beyazıt’la burada çarpışır. Şehzade Selim, tahta geçtiğinde babasının isteği üzerine onu doğduğu şehre yolcu ettikten sonra babası Dimetoka’daki Uğraş Deresi’nde hayata veda eder. Yavuz Sultan Selim de romanın sonunda aynı mekânda 40 gün hasta yattıktan sonra hayata veda eder. Romandaki önemli mekânlardan bir diğeri Yavuz’un Tomanbay’la savaşmak için geçmek zorunda kaldığı Sina Çölü’dür: “O zamana kadar bir iki kumandana nasip olan Fatihler Yolu’nu Sultan Selim Han aşmaz da kim aşardı? Çelikten iradesi, azmi ve ülküsü, önüne çıkan her engeli yenmek için yeterdi ona. Büyük kum çölünü aşanlara ‘Fatih’ deniliyordu. Bu yol da ‘Fatihler Yolu’ydü. Çaldırana giden Yavuz mu aşamayacaktı bu yolu?” (s. 145). Savaşların meydana geldiği mekânlar olması sebebiyle de Çaldıran, Merc-i Dâbık ve Ridaniye romandaki diğer önemli mekânlardır.

Tarihte birçok imparatorluğa ev sahipliği yapmış şehirler. Kendisinde misafir ettiği her medeniyetten izler taşır. Bu izler, o medeniyet için şehrin ruhunu oluşturan unsurlardır. II. Beyazıt zamanında meydana gelen bir deprem ve neticesini yazar, mekân-olay ilişkisi açısından vermiştir. “Anadolu ve Rumeli’den getirilen 80 bin işçi ve ustayla aylarca süren inşa ve tamirden sonra eskisinden daha güzel olmuş, Bizans devrindeki İstanbul, yerini Türk İstanbul’a terk etmişti.” (s. 21).

2. 7. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Eserde olaylar yazar anlatıcı ve ilahi bakış açısıyla ele alınır. Yazar anlatıcı, roman kişilerinin tüm hayatlarına ve tecrübelerine vâkıftır: “Şah İsmail, satranç oynamakta çok mahir bir hükümdardır. Şehzade Selim’in de küçük yaştan beri zekâ ve bilgi oyunlarına karşı büyük bir merakı vardı.” (s. 9).

“Genç İran hükümdarı şimdiye kadar yalnız 14 devleti değil dünyanın dört bir tarafından Tebriz’e gelen çeşitli milletlerin satranç üstatlarını da yenmişti. Genç bir devlet adamı, yaman bir kumandan ve üstat bir satranç oyuncusuyla karşı karşıyaydı şimdi Selim.” (s. 13).

Yazar anlatıcı, sık sık araya girerek roman kişilerinin o anki durumlarını vermeye çalışır: “Şah, hırsıyla ayağa kalktı.” (s. 14).

“Koca Mustafa Paşa, böyle bir cevapla karşılaşacağını tahmin etmediği için birden sarsılır gibi oldu.” (s. 41).

“Selim, belki duymamıştı belki de duyduğu hâlde oralı olmadı. Çok sevdiği askerlerinin isyan hareketi, onu çok kırmıştı.” (s. 68).

Yazar anlatıcı, araya girmek suretiyle kendi yorumlarını da dile getirir: “Gerçi kendisi de (II. Beyazıt), kardeşi Cemle taht için mücadele etmişti ama Osmanlı tarihinde taht için bir evladın babasını devirme teşebbüsü ilk defa vuku buluyordu.” (s. 24).

“Gerçi babası ihtiyardı, hastaydı, ölümü beklenebilirdi ama yine de Sultan Selim, inanmak istemiyordu, bu meşum habere.” (s. 40).

“Bir Vezir-i Azam, daha padişah o memlekette bulunurken böyle hareket ederse uzaklaşınca kim bilir neler yapmazdı?” (s. 171).

Roman kişilerinin zihinlerinden geçenlere vâkıf olan yazar, Şah İsmail’in zihninden geçirdiklerini şöyle sunar: “Şah İsmail, satrançtaki hünerinden dolayı, şöhreti kısa zamanla Tebriz’e yayılan yağ tüccarını, böyle 40 yaşında, boylu poslu, pehlivan yapılı bir erkek olarak değil daha yaşlı, daha pinpon bir tipte tasavvur ediyordu. Misafirinin, elini kuvvetle sıkışı ve karşısında dimdik duruşu, Şah İsmail’i şaşırtmıştı.” (s. 12).

“İhtiyar Padişah, oğlunun buraya sadece kendisini affettirmek için geldiğini sanıyor, bu yüzden merhameti her zamanki gibi galebe çalıyordu.” (s. 29).

“Kemal Paşazade cevap vermeyerek başını öne eğdi. Çünkü aynı şeyleri o da düşünmüş fakat Padişahı öfkeliendirmek korkusuyla susmuştu.” (s. 174).

Romanda anlatılan zamana ve bu zaman diliminden çok önceleri meydana gelen tarihî olaylara hâkim olan bir yazar anlatıcı vardır: “Bundan tam 59 yıl önce dedesi Fatih Sultan Mehmet Han da aynı yoldan İstanbul Şehrine girmiş ve yollarda biriken binlerce Bizans halkı tarafından böyle karşılanmıştı. Biri imparatorluk deviren hükümdar diğeri azmiyle, iradesiyle, cengâverliğiyle saltanatı ele geçiren sultan. İki sultanı İstanbul surlarından şehre götüren at da aynı kır rengi taşıyordu. Sanki 59 yıl evvelki yol hiç değişmemişti.” (s. 34). Yazar, bazı olayların daha net anlaşılması için tarihî gerçeklikleri roman kurgusu içerisinde bazen kendisi bazen de roman kişileri aracılığıyla verir: “Evlatlarınızın arasındaki taht kavgasının sebebi, Cennet mekân dedem Fatih Sultan Mehmet Han’ın tahta geçen padişahın ‘Nizamı âlem için’ kardeş katlini kanunlaştırmasıdır, muhterem pederim.” (s. 29).

“İslâmlarda Halife, Hazreti Peygamber’den sonra seçimle kabul edilen ve İslâm cemaatinin başına bulunan en yüksek reise tanınan unvandır. Hazret-i Peygamberin ölümünden sonra, İslâm cemaatinin başına seçimle gelen Ebubekir, İslamların ilk halifesidir. Ebubekir ölürken cemaatine kendisine halef olacak zatı, aralarından seçmelerini söylemiş, bu suretle Ömer, yine seçimle Halife olmuştu. Ömer’den sonra üçüncü halife olarak Osman, daha sonra da Ali seçildi. Seçimle gelen ilk dört Halife, o zamanlar.” (s. 157). Yazar anlatıcı, bu tarihî gerçekliklere hiç dokunmadan vermek istediği zaman da dipnotta vermeyi tercih eder. Bu durum **Yavuz’un Pençesi** adlı eserde sıkça görülebilir.

Okur açısından merak uyandıran sorular, yazarın diğer tarihî romanlarında olduğu gibi bu eserinde de devam eder: “Sabah güneşi Padişahın yağız çehresine vuruyor ve gözlerindeki parlaklığı büsbütün çoğalıyordu. Birden atını Ağrı istikametine sürdü. Bu hareketiyle, düşman üzerine, tek başına da kalsa yürüyeceğini göstermiş oluyordu. Vezirler, silâhtar ağaları, yeniçeriler, akıncılar, padişahın bu ani hareketi karşısında donup kalmışlardı. Yüz bin kişilik ordu, hükümdarlarını tek başına düşman üzerine mi yollayacaktı? İran topraklarından geri dönüp başkumandanlarını yalnız mı bırakacaklardı? Türk kanı taşıyan, asker olan, yiğit olan bunu yapabilir miydi?” (s. 66- 67).

Oğuz Özdeş, tarihî romanlarında genel itibariyle ana kahramanın karşısındaki düşman konumunda bulunan rakipleri olumsuz bir bakış açısı ile ele alır ve olumsuz özellikleriyle resmeder. Ancak bu durum **Yavuz’un Pençesi** adlı eserde farklılık arz eder.

Burada Yavuz'un karşısında düşman konumunda bulunan Şah İsmail'e karşı yazar, olumlu bir bakış açısıyla yaklaşır: "Şah İsmail'in gerçekten cengâver, milletini ve askerini seven bir kumandan olduğu, bu çırpınışlarıyla belliydi... (Şah İsmail) Askerlerimle birlikte şehit olmaktan başka bir zevkim yoktur... Bu esnada Şah İsmail, ikinci bir kurşunla bacağından yaralanmıştı. Gazilik nişanları olan kan lekeleri, İran şahının kaftanında al güller kadar renkli ve güzel görülüyordu." (s. 81).

Yazar, devrin kelime ve terimlerine hâkim olmanın yanında o dönemin töre, örf, âdet ve geleneklerine de vâkıf olduğunu ortaya koyan örnekler vermektedir. Yavuz, görevini ihmal eden vezirlerini görevden almak için çadırlarını yıktırır: "Baş vezirim ile ikinci vezirim demek askeri muhafazada ihmal gösterirler... Derhal çadırları başlarına yıkılsın." (s. 98). Yavuz'un ölmesi üzerine askerler külahlarını yere atar ve çadırlarını yıkarken Sultan Süleyman da yas için siyahlar giyinir: "Cihangir padişahlarının ölümünü öğrenen askerler, külahlarını yere atıp döğündüler ve matem işareti olarak da çadırlarını yıktılar." (s. 194).

"Yeni padişaha biat merasimi ertesi günü öğleden evvel yapılarak Sultan Süleyman, simsiyah bir elbiseyle tahta oturdu. O zamana kadar, Türklerde matem rengi beyazdı. Yavuz'un ölümünden sonra siyah, ebedi matem rengi oldu." (s. 194).

Eserde olay örgüsünün seyri içinde küçük tarih hatalarının yanı sıra aynı şahsın iki defa öldürüldüğü görülür. Eserin 150. sayfasında Ridaniye Savaşı esnasında Baş vezir Hadım Sinan Paşa, Tomanbay'ın kılıç darbesi sonucu Sultan Selim'e benzediği için öldürülür. Ancak yazar, bu durumu unutmış olacak ki ilerleyen bölümlerde Mısır Seferi dönüşü Yavuz'u eleştirirken Hadım Sinan Paşa ile tekrar karşılaşılır. Bu eleştirisi neticesinde Paşa, Yavuz tarafından boynu vurdurularak ikinci defa öldürülür (s. 174).

2. 7. 1. 7. Dil ve Üslup

Yazar, romanda günlük kullanılan, sıradan dile yer verdiği için dolayı bazı argo ifadeler de kullanmıştır: "Kimi de Selim'in sözlerinden bir şey anlamamış gibi bön bön padişahın yüzüne bakıyordu." (s. 71).

Romanın meydana geldiği zamanda yaşayan halk tarafından kullanılan bazı kelime ve terimlere yer verir:

"Telefat hakkında kati malumat edinildi mi? Kıyameti suğra... zelzele... harabe." (s. 18-19).

“Sultan Ahmet’in Maltepe’ye kadar geldiğini ve taraftar vüzera tarafından istikbale hazırlandığını haber alırız diye söze karıştı. Tez elden harekete geçmek gerek.” (s. 27).

“Neslümüzde bu bid’atı çıkaran rahmet-i Hak’tan uzak olsun.” (s. 52).

“Yavuz, birden geri döndü ve hızlı hızlı otağ-ı hümayunun kapısına doğru gitti.” (s. 97).

“Şiirlerimi çoğu zaman Acemce yazmış olduğuma şimdi esef ediyorum, Hasan Can. İlmi öğreneceğiz, şiir yazacağız diye neredeyse kendi dilimizi unutuyoruz. Cenk kadar fütuhât kadar bir millete dil de lazımdır.” (s. 112).

“Merc kelimesi Arapçadır ve ‘çayırılık’ demektir. Dâbık da yer ismidir. Merc-i Dâbık, (Dâbık) Çayırı anlamına gelir.” (s. 122).

Eserde yazarın mitolojiden, destanlardan, masallardan ve folklor ürünlerinden beslendiği görülürken destansı bir üslup kullandığı söylenebilir: “Derler ki: İkinci üzeri Yavuz Sultan Selim Han’ın Fatih Camiinde namazı kılınırken İstanbul’u fetheden yüce dedesi Fatih Sultan Mehmed’in ruhu da oradaydı.” (s. 194).

“Güneş gittikçe sönükleşiyordu. Bazı askerlerin güneşin tutulmasından ürküp durakladığını, bazılarının da sağa sola kaçıştıklarını gören padişah, birden atını bir kayalığın üzerine sürerek, hemen bütün askerlerinin görebileceği yüksekçe bir yere çıktı. Cengâver hükümdar o hâliyle, beyaz atın üstünde, hafif esmerleşen gökle, bronz bir renk alan toprağın ortasında, gökten inmiş bir kurtarıcı gibi gözüküyordu.” (s. 69).

Yazar, geniş coğrafyadan kaynaklanan dil farklılıklarını eserinde vermeye çalışır. Romanda bir gün Yavuz, Kahire sokaklarında gezerken yol üzerinde bir grup insanın elinde esir olan Tomanbay için “Allah-ü yensuru Tomanbay” (Allah’ım, Tomanbay’ı galip eyle) şeklinde dua ettiklerini görür.

Eserde II. Yıldırım Beyazıt’ın yaşlılığı tarif edilirken ve yıllar sonra oğlu Yavuz’u ölüm döşegine kadar götüren şirpençenin etkisi resmedilirken 2 padişah da Çınar ağacına benzetilir: (II. Beyazıt) “61 yaşında padişah, vaktinden evvel ihtiyarlayan ve dalları yavaş yavaş kuramaya başlayan bir çınar ağacına benziyordu.” (s. 18).

(Yavuz Sultan Selim) “Koca çınar, yapraklarını dökmeden, rengini kaybetmeden, devrilmeden, sallanmadan, yavaş yavaş ölümün kucağına gidiyor, saray başhekimi ile hekimlerinin tedavileri hiçbir fayda vermiyordu.” (s. 189).

“Beyaz atının üstünde dimdik duran Sultan Selim, rüzgârın tesiriyle hafifçe açılan kaftanının içinde uçmaya hazırlanan bir kartalı andırıyordu.” (s. 90).

2. 7. 2. Teknik Unsurlar

Eserde fizikî portreler okuyucuya sunulurken basit kelimelerle ve anlaşılır düzeyde yapılır: “Şah İsmail, Şehzade Selim’den daha zayıf yapılı, karakaşlı, kara gözlü, sivri burunlu, sert bakışlı bir erkekti. Şehzade Selim’den on yedi yaş küçüktü. Bıyıkları tıpkı Selim’in bıyıklarını andırıyordu fakat biraz daha kısa kesilmişti. Şehzadeye benzeyen bir taraf vardı: Zamanının modasının hilâfına, ikisi de sakalsızdı.” (s. 12). Bu fiziki tasvirler kimi zaman sübjektif özelliklere bürünür. II. Beyazıt’ın oğlu Sultan Selim’i görmesi ve onun bakış açısıyla anlatılması bu duruma bir örnek olarak verilebilir: “İkinci Bayezid, çeyrek asırdır görmediği oğluna uzun uzun baktı. Gergin ve dolgun yüzünün sıhhat fişkiran bir rengi vardı. İri gözlerinin uçları hafifçe aşağı doğru kayıyordu. Çok gür olmayan sade ve muntazam kaşları, canlı ve güzel gözlerini kapatmaktan çekinir gibi hafif yukarı doğru kalkıktı. Burnu muntazam ve etli, dudakları kalın ve canlıydı. Pembe ile kırmızı arasında bir rengi olan ve hayat fişkiran dudakları, sustuğu anda bile konuşacakmış hissini veriyordu. Çenesine doğru kayan bıyıkları bir yatağanı andırıyordu. Keskin, dokunan kesecekmiş gibi.” (s. 34).

Romanda haberleşmek için etkin olarak kullanılan mektup tekniği, kendisine uygulama alanını sık sık bulur. Selim’in babasına gönderdiği mektup (s. 26), Yavuz’un Şah İsmail’e gönderdiği mektup (s. 61), Şah İsmail’in Yavuz’a gönderdiği mektup (s. 62), Yavuz’un Şah İsmail’e gönderdiği mektup (s. 63), Şah İsmail’in Yavuz’a gönderdiği mektup (s. 64), Yavuz’un Kansu Gavri’ye gönderdiği mektup (s. 116), Mısır Valisi Kansu Gavri’nin Yavuz’a gönderdiği mektup (s. 118), Yavuz’un Kansu Gavri’ye gönderdiği mektup (s. 119- 120), Şah İsmail’in Yavuz’a gönderdiği mektup (s. 175) bu tekniğin uygulama alanı olmuştur.

Eserde özdeyiş, ayet, marş, şiir gibi farklı düzeylerde montaj tekniği uygulanır. Eserin ön kapağında Gazi Mustafa Kemal’in “Osmanlı padişahları içinde gittiği istikameti bilen tek hükümdar, Yavuz Sultan Selim hazretleridir.” cümlesine yer verilir. Romanda çekilen Bektaşî gülbangini yazar aynen eserine alır: “Allah! Allah!... İllâllah!... Baş üryan, sine püryan... Kılıç, kalkan; bu meydanda nice başlar kesilir, hiç olmaz soran!...Allah! Allah!... Üçler, beşler, yediler, kırklar... Nur-ı Nebî... Pîrimiz, üstadımız Hünkâr Hacı Bektaş Velî... Demine, devranına hu diyelim, huuu! ...” (s. 57- 58) Savaşta veya herhangi bir yer ve zamanda okunmak için Yeniçerilerin söylediği bir dua olan bu Gülbank, aynı şekilde **Karapence** adlı eserde de yer alır. (s. 126).

Romanda Türkçe meali “Doğrusu insanı yaratan Biziz ve iç beninin ona neler fısıldadığını iyi biliriz; zira Biz insana şahdamarından daha yakınız.” ayeti, romanda “Ben, boynunuzdaki şahdamarından daha yakınım.” (s. 60), şeklinde verilerek montaj yapılmıştır. (Kur’an-ı Kerim, 50- 16)

Yine eserin içine bir bütün hâlinde yerleştirilen mehter marşı metni de montaj örneğidir:

“Artar cihadla şanımız,

Fahri Resul Sultanımız,

Şer‘i bize ihsanı hak,

Uğrunda aksın kanımız.

Türk oğluyuz, Türk oğluyuz.

Ünvanlı, namlı şanlıyız.

Allah deyüp harbederiz,

Var nusrete îmanımız.” (s. 68).

Eserde Yavuz Sultan Selim’den alınan beyitler de romana montajlanmıştır:

“Cihânun gerçi nûş ittüm yedi tasdan geçen zehrin,

Velâkin zehr-i kaatilden beter buldum meğer kahrın.” (s. 132).

Yavuz Sultan Selim’in Cariyesi Dilruba’nın Yavuz’a memleketini sorması üzerine Yavuz, şu beyitlerle cevap verir:

“Benim şol dilber-i rânâ habibi gülizârımdır,

Enisim, munisim, yârim, azizim, gamkûsarımdır.

Edirnem hem Stanbulum, Kalatam, Bursam, Engürüm

Sinobum, Kayserirumum acayip şehriyarımdır.” (s. 138).

Cariyesi Dilruba’nın Yavuz arasındaki tek cümlelik mektuplar da birleştirilince montaj hâlindeki bir dörtlük meydana gelir.

Âşık olan neylesin?

Derdi neyse söylesin.

Ya korkarsa neylesin?

Hiç korkmasın, söylesin.

Roman kişilerinin birbirleriyle konuşmaları ile diyalog tekniğine sık sık yer verilerek olaylar daha net olarak gösterilmeye çalışılır. Korkut Selim'e yardım eden Türkmen ile muhafızın konuşmaları şu şekildedir:

- “Nereden gelip nereye gidersin beyzade?
- Şey Ağam diye kekeledi. Pazardan alışveriş yapacağım da
- Sana nereden geldiğini sorduk.
- Hiç... Şehirden...
- Hangi şehirden?
- Manisa'dan
- Bu at kimin?
- Benim.
- Bu süslü atın koşumları da senin mi?
- Tabii... Başka kimin olacak?
- Pek şaşkın bir hâlin var.
- Şey... Vallahi... diye mırıldandı.
- Attan in ve önüme düş! diye sert bir tavırla Türkmen'in korkudan sararan yüzüne baktı.” (s. 49).

Eserde Şah İsmail'in savaş başlamadan önceki ruh hâli ve içinden geçirdikleri iç çözümleme tekniğiyle şöyle verilir: “Şah İsmail, uzun uzun daldı. İki Türk ordusu harp nizamında karşı karşıya yer almıştı. Güneş doğmuş. Çaldıran Ovasını sihirli bir buğuya bürüyen hafif sis perdesini dağıtarak ortalığı aydınlatmıştı. Türk, Türk'le vuruşacak, mezhep uğruna kanlar akacaktı. Her iki ordu da Türk oğluydu, her ikisi de unvanlı, şanlıydı. Ama biraz sonra bu unvan, bu şan yalnız bir tarafa dönecekti.” (s. 76).

Romanda yazar, Yavuz'a hayran olan cariyesi Dilruba'nın Yavuz'u göreceği anda içinden geçenleri şöyle resmeder: “Padişahın odasının kapısına doğru ayaklarının ucuna basarak gitti. Acaba bir padişah nasıl uyurdu? Uyurken de öyle azametli mi olurdu? Şimdi içerde uyuyan padişah hakkında çok şeyler işitmişti. Onun için, başlar kesen, tahtlar yıkan Yavuz diyorlardı. Böyle bir padişahı gözünün önüne getirmeğe çalışıyordu. Acaba onun da kendisi gibi iki gözü, iki kaşı, bir burnu, bir ağzı mı vardı? Yoksa başka türlü bir yaratık mıydı?” (s. 137).

2. 8. KARAPENÇE²⁷

2. 8. 1. Materyal Unsurlar

2. 8. 1. 1. Eser Hakkında

Eser, beş kitaplık bir seri hâlinde yayımlanmıştır. Romanlarda 16. asrın sonları ile 17. asrın ortalarına kadar devam eden Avusturya- Macaristan savaşları çerçevesinde Karapençe isimli kahraman Türk askerinin başından geçen maceralar ele alınır.

Çocuk Haftası adlı çocuk mecmuasında “Çocuk Haftasının Tarihî Büyük Türk Romanı- Kaniye Kahramanları” üst başlığı altında 12 Ağustos 1964 tarihinde tefrika edilmeye başlar. Ancak derginin 14 Ekim 1964 tarihinde son sayısını çıkarması sebebiyle sadece birinci bölümü bitirilebilen eser, bu tarihe kadar toplam 9 tefrika yayımlamıştır. Romanın yayımlanan tefrikalarında konuyla ilgili resimlere yer verilerek içerik görselleştirilmiştir.

Türkiye Basımevi tarafından 1965 yılında basımı yapılan eserin birinci baskısının sonunda 14 Nisan 1965 tarihi yazılıdır. Romanın daha sonraki basımları Türkiye Yayınevi ve Tekin Yayınevi tarafından yapılmıştır.

Roman, “Birinci Bölüm, İkinci Bölüm...” şeklinde adlandırılarak 5 bölüme ayrılmıştır. Her bölüm de kendi içerisinde Romen rakamlarıyla numaralandırılmış ve konuyla ilgili bir başlıkla isimlendirilmiş alt bölümlere yer verilmiştir. Birinci bölüm II alt bölümden, ikinci ve üçüncü bölüm III alt bölümden, dördüncü ve beşinci bölüm de IV alt bölümden oluşmaktadır.

Karapençe adlı eserin *Çocuk Haftası* adlı çocuk mecmuasındaki reklamlarında “Türk tarihinin şanlı destanlarından biri olan Kaniye savaşında ‘iki, üç dili bilir kahraman’ olarak adı dillerde efsaneleşen Karapençe’nin heyecan dolu maceraları, Pesen film tarafından filme alınıyor.” şeklinde bir bilgiye yer verilir. Bunun yanı sıra eserin arka kapağında ise romanın içeriğine değinen şu bilgiler vardır: “Türk tarihinin şanlı destanlarından biri olan Kaniye ve Estergon savaşlarında adı dillerde efsaneleşen Karapençe, 16. yüzyıl sonlarıyla 17. yüzyıl başlarında gerçekten yaşamış, soylu, mert ve yiğit bir kişidir. ‘Estergon Türküsü’ de onun kahramanlıklarının ve aşkının ağıtıdır.”

Serinin birinci kitabı olan **Karapençe**’de Kaniye Kalesinin kuşatması, teslim alınması ve sonrasında kaleyi geri almak isteyen düşman kuvvetlerine karşı Kaniye

²⁷ Oğuz Özdeş, **Karapençe**, Tekin Yayınevi, 4. Basım, İstanbul, 1981.

kalesinin Tiryaki Hasan Paşa tarafından savunulması anlatılır. Tiryaki Hasan Paşa ve Karapence sayı bakımından az olmaları sebebiyle savunma sırasında birçok savaş hilesi ve kahramanlıklar gösterirler. “Müdafaa sırasında birçok kahramanlıklar gösteren Karapence, Macar asilzadelerinden İbolya’ya âşık olur. Kahramanın İbolya ile olan münasebetleri diğer Karapence romanlarında devam edecek olan şahısları getirir.”²⁸

2. 8. 1. 2. Olay Örgüsü

Eser, “1599 Yılında Haydutlar” adlı alt başlıkla romanın olay örgüsüne başlarken Osmanlı Devleti ile Avusturyalılar arasındaki savaşları, Estergon Kalesi üzerine çıkılacak seferin hazırlıkları üzerinde durulur. Buna ek olarak Avusturya sakinlerini Heiduk adlı haydutların rahatsız etmeleri hakkında bilgiler de verilir. Heiduk adlı haydutların Hristiyanların oturdukları semtlere baskınlar yapması, bu bölgede yaşayan ve savaşlarda erkeklerini kaybetmiş Bartok ailesinin rahatını iyice kaçırmaktadır. Macar asıllı bu ailede Madam Magda, kızı İbolya ve oğlu Miklos hayattadır. Miklos, çetelere karşı oluşturulan Milis güçlerine iştirak ettiği için Mohaç şehir merkezinin dışında eski bir çiftlik evinde yaşayan annesinin ve kız kardeşinin yanında değildir. Bu duruma vâkıf olan haydutlar, bir gece çiftliğe baskın yaparak güzelliği ile ün salmış İbolya’ya sahip olmak isterler. İbolya, korku içinde ne yapacağını düşünürken dedesinin kılıcını kullanır ve camdan içeri girmeye çalışan haydudun elini keser. Haydutlar eli kesilen arkadaşlarını alır ve uzaklaşırlar. Ancak İvan adındaki haydut intikam almak için kapıyı kırarak içeri girer. İvan, İbolya’ya sahip olmak istemektedir. Haydut İvan, ilk olarak Madam Magda’yı öldürmeye yeltenir; ancak bu esnada yüzü peçeyle örtülü olan ve adını söylemeyen esrarengiz biri içeri girerek İvan’ı öldürür ve kadınları müşkül durumdan kurtarır. İbolya ve Madam Magda kendilerini kurtaran yabancıların Türk olduğunu öğrenince üzülürler. Çünkü İbolya’nın babası ve Madam Magda’nın kocası Janos Bartok, savaşta Türkler tarafından öldürülmüştür. Yabancı Türk, bu kadınlara hiçbir şey yapmayacağı sözünü verir ve geçmiş savaşla ilgili bir anısını anlatınca Janos Bartok’u öldürenin kendisi olduğu ortaya çıkar ve evden kovulur. Tüm bu olaylar, 1599 yılının ilk aylarındaki bir gece vaktinde ve birkaç saat içinde gerçekleşerek romanın birinci olay halkasını teşkil eder.

Romanın ikinci olay halkası, 1599 yılının kasım aylarında başlar. Anne ve kız, savaş ve çetelerin etkisinden dolayı Budin’e taşınmak amacıyla yola çıkmışlardır. Yoldaki kontrol noktalarından birinde Türk Sancak Beyi, muhafızlardan birini onlara yardımcı

²⁸ Argunşah, a.g.e., s. 254.

olması ve onları koruması için yanlarında gönderir. Çok geçmeden İbolya ve Magda, yollarını kesenlerin oğlu Miklos ve onun arkadaşları olduğunu görünce sevinirler. Miklos, Peşte'nin Avusturyalıların kontrolünde olduğu için annesi ve ablasına Peşte'de bir ev tuttuğunu söyler ve Peşte'ye doğru yol almaya başlarlar. Miklos'un planına göre önce Peşte'de Fley'in evinde kalacaklar bir müddet sonra Viyana'ya gideceklerdir. Yolculuk esnasında Miklos, ailesini özellikle İbolya'yı Peşte'ye götürmesinin asıl sebebini anlatır. Miklos, arkadaşı Fley'i överek İbolya'dan onunla evlenmesini ister. İbolya, bu duruma kızıp geri Mohaç'a dönmek ister. Bu esnada Türk muhafızları gelince Miklos ve Fley kaçarlar. Anne ve kız ise Budin yolunu tutarlar. O geceyi, İbolya ve annesi Budin'deki bir handa geçirirlerken güvenli bir yere kaçtıklarını düşünen Miklos ve Fley de geceyi Tuna Nehri kenarındaki bir handa geçirirler. Onları takip eden Esseg Sancak Beyi Osman ve adamları aynı handa konaklarlar. Lajos, Türklerin geldiğini Miklos ve Fley'e söyleyince Fley, Osman'ı korkutarak küçük düşürmek için gece hayalet kılığına girerek odasına gider. Ancak bu sırada odanın girişindeki fare kapanına yakalanınca büyük bir çığlıkla kendi odasına kaçar. Sabah olunca Osman ve adamları handan ayrılırlar. On ay sonra, İbolya ile annesinin Budin'de yerleştikleri evin kapısı çalınır, gelen Miklos'tur. İbolya, ailesini ihmal etmesi, sürekli savaşımlardan bahsetmesi ve koyu Türk düşmanlığından dolayı Miklos'a kızarken Miklos ablasına Fley'in evlilik teklifini reddetmesi ve Türk birine âşık olması dolayısıyla kızar.

Romanın üçüncü olay halkası, Babofca Kalesinin alınması sonrasında Tiryaki Hasan Paşa'nın telkinleri sonrasında Osmanlı Devleti, Kaniye Kalesi'ni ele geçirmek için sefer hazırlıklarına başlar. Damat İbrahim Paşa, emrindeki Türk ordusuyla Kaniye'ye doğru yola çıkar, yolda orduya katılanlarla beraber Kaniye'ye varırlar ve kuşatmaya başlarlar. Kaniye'nin etrafı bataklık olduğu için kalenin etrafını hasırla döşeyen Osmanlıları gören kalenin kumandanı Georges Paradiser, güvendiği casuslarından Miklos'u, istihbarat için görevlendirerek üç gün süre verir ve kalenin dışına gönderir. Karşı tarafta da Osmanlı kumandanlarından Lala Mehmet Paşa, Karapençe adındaki adamını istihbarat için özellikle değirmenleri kontrol etmesi konusunda görevlendirir. Her ikisi de baba Pastory'nin değirmenine aynı anda ve birbirinden habersiz giderler. Ajanlardan biri Kuzey diğeri Güney kapısını aynı anda çalarlar. Pastory, önce Miklos'u karşılar ve saklanması için kendi odasına gönderir. Değirmenci, Güney kapısını açınca Karapençe ile karşılaşır. Pastory, bu meçhul adamı tanımaz. Karapençe, amacının değirmendeki unları satın almak olduğunu ancak unlara zehir veya cam parçası gibi askerlere zarar verecek şeylerin katılması halinde

ölümle cezalandırılacağını ifade eder. Pastory, Karapençe'yi iyi karşılar ve ilk fırsatta onun yanından ayrılarak daha önceden tanıdığı Miklos'a her şeyi anlatır. Miklos, Avusturyalı süvarilere Karapençe'yi ihbar edince süvariler değirmeni basar. Kapıyı sürgüleyen Karapençe, önce bütün unları zehirler ve sonra oradan kaçmayı başarır. Karapençe'nin unlara zehir serptiğini anlamayan Avusturyalılar, Türklerin akıbetine uğrar ve bu unlardan yapılan ekmekleri yiyen birçok Avusturya askeri zehirlenir. Kale kumandanı, bu durumu fark etmediği için Miklos'a kızar. Miklos topladığı istihbarata göre Türklerin kaleye lağım açtıklarını ve kaleye bir ajan sokmaya çalıştıklarını söyler. Kumandan Goerges Paradiser, bu duruma gülerek Türkler değil casus, kaleye bir kuş bile sokamazlar der. Ancak on gün sonra Karapençe, Viyanalı un taciri Rudolf kılığında girer ve kalenin mühimmat deposunu patlatır. Patlama neticesinde kalenin burçlarından birisi yıkılır. Fransa'dan Avusturya'ya destek için gelen imdat birlikleri ile savaş hazırlıklarını tamamlayan Osmanlı kuvvetleri arasındaki kanlı mücadeleden sonra Emanuel komutasındaki Fransız imdat birlikleri geri çekilir. Bunun üzerine Kanije kuvvetlerinin teslim olmaktan başka çareleri kalmaz.

Romanın dördüncü olay halkası, 1601 yılının bahar aylarında Mehmet Efendi'nin Peçuy Sancak Beyi Osman'ı yanına alarak Türkler şerefine Budin'de Macarların organize ettiği bir baloya gitmesiyle başlar. Peçuy Sancak Beyi Osman, İbolya'yı yarın çıkacağı sülün avına davet eder. Bu teklifi kabul eden İbolya, ormandaki gezinti ve avdan sonra Peçuy Sancak Beyi Osman ile Budin Beylerbeyinin av köşküne gider. Her şey mükemmeldir. Burada birbirlerine âşık olduklarını itiraf ederler. İbolya'nın bu av partisine gitmesi çevredeki dedikoduları iyice körükler. Sancak Beyi Osman, hemen ertesi günü İbolya'ya haber vermeden Belgrad'a gitmek zorunda kalır. Damat İbrahim Paşa vefat etmiştir onun yerine Yemişçi Hasan Paşa gelene kadar Belgrad'da kalır ve sonra Tiryaki Hasan Paşa'nın isteği üzerine Kanije'ye gider. Mağlubiyeti hazmedemeyen Avusturyalılar, Fransızların yardımını alarak kaleyi kuşatmaya gelmişlerdir. Tiryaki Hasan Paşa, nam-ı diğer Karapençe olan Osman ve Kanije'deki Türk askerleri düşmana karşı kıt imkânlarla mücadele etmek zorunda kalırlar. Tiryaki Hasan Paşa ve Karapençe birçok savaş hilesini kullanır ve bunlarda başarılı olarak zaman kazanırlar. Ancak mevsimin kış olmasından dolayı Osmanlı'dan yardım gelemeyeceği bildirilince Tiryaki Hasan Paşa bütün güçlerini toplayarak düşmana ani bir saldırı düzenler. Düşmanı yerle bir eden ordu, büyük zafer kazanır. Karapençe, Zigetvar'da bulunan Yemişçi Hasan Paşa'ya savaştaki durumu izah etmek için gider. Miklos'a daha önce -kendisinin yıllar önce Osmanlılara verilen üvey kardeşi olduğu- haberini göndermiş olan Karapençe, dönüş yolunda Miklos ile buluşur.

Aralarındaki itiraflar ve konuşmalardan sonra kavga başlar; ancak Karapençe, hep geri çekilerek Miklos Bartok'u öldürmek istemez. Buna rağmen Miklos Bartok'un yanlış bir hamlesi kendisinin yaralanmasına sebep olur. Miklos, kız kardeşi İbolya'ya ve annesi Magna'ya, kendilerini en başta haydudun elinden kurtaran kişinin ve kendisini yaralayan kişinin aynı kişi olduğunu, adının Karapençe olduğunu söyleyerek onu, gördükleri anda öldürmelerini vasiyet eder.

Sancak Beyi Osman, Budin Beylerbeyliğine vekâlet ettiği bir sırada İbolya'ya haber göndererek 5 ay sonra ilk kez yine Beylerbeyinin av köşkünde bir araya gelirler. Birbirlerine Sultanım diye hitap eden sevgililer, mesutturlar; ancak kardeşini kaybetmiş olan İbolya, biraz hüznüldür. Karşısındaki Osman'ın aynı zamanda Karapençe olduğunu bilmemektedir. İbolya'nın bu buluşma esnasında kısa süreli bayılması sonucu Osman, onun hamile olduğunu anlar. Bu duruma çok sevinen Osman, yeni bir görev için tekrar ayrılmak zorunda kalır. Şimdiki görevi, Tiryaki Hasan Paşa ile birlikte Belgrad'a gidip Kanije kalesinin tamirini yaptırmaktır. Avusturyalılar ve onların destekçisi Fransızlar Peşte'yi ele geçirmişlerdir ve şimdi de Budin'i muhasara altına almaya başlarlar. Büyük bir kuvvetle saldıran Fransızlar, Sancakbeyi Osman'ın bombalı fiçi taktiğiyle büyük zayıat verirler. Bu kuşatma sürecinde Miklos'un arkadaşı ve İbolya'ya âşık olan Fley ile Osman bir çadırdaki karşılaşır. Birbirlerine kılıç çeken ikili mücadele hâlindeyken Fley, Osman'ın Karapençe saplı hançerini görünce onun gerçek kimliğini deşifre etmiş olur. Bu sırada Sancakbeyi Osman'ın bombalı fiçi taktiği başarıya ulaşınca düşman askerleri Viyana'ya doğru kaçmaya başlar. Osman, aşağı yukarı 1 yıldır görmediği İbolya'yı görmek ve onu Budin'e götürmek için Peşte'deki evlerine gider. Osman'ın oraya gideceğini tahmin eden Fley, oraya Avusturya askerlerini yönlendirir. Askerler baskın yapınca Osman, tavan arasına saklanır. Bu esnada askerler, kaçan Osman'ın, gerçekte kardeşi Miklos'un katili Karapençe olduğunu söylerler. Bunu öğrenen İbolya ve annesi dehşete düşerler. Askerler evi arayıp Osman'ı bulamayınca giderler. Osman, aşağı inince Madam Magda ve İbolya, Osman'ın açıklamalarına ilk etapta inanmazlar ve Budin'e gitme teklifini reddederek ayrılırlar. Serinin birinci kitabında olay örgüsü kimliği açığa çıkan Karapençe'nin gidişiyle sona erer.

2. 8. 1. 3. Şahıs Kadrosu

Eserin arka kapağında romanın ana kahramanı için: “Türk tarihinin şanlı destanlarından biri olan Kanije ve Estergon savaşlarında adı dillerde efsaneleşen

Karapençe, XVI. yüzyıl sonlarıyla XVII. yüzyıl başlarında gerçekten yaşamış, soylu, mert ve yiğit bir kişidir. ‘Estergon Türküsü’ de onun kahramanlıklarının ve aşkının ağıtıdır.” şeklinde bir açıklama mevcuttur. Ancak bu roman kişisi tarihî bir kişi değil tamamen kurmaca, tarihî olmayan bir kişiliktir. Romanda tarihî hadiselerin yanında daha çok ana kahraman Karapençe’nin şahsi maceraları ön plandadır.

Karapençe Osman Bey: Seri olarak yazılan **Karapençe** adlı eserin ana kahramanıdır. Kahraman kişiliği ve bildiği yabancı diller sayesinde özellikle savaş zamanlarında Türk ordusu adına yabancı topraklarda casusluk yapar. Savaş olmayan zamanlarda ise Sancak Beyi olarak görevlendirilir. Karapençe Osman Bey için vatanî görevler, şahsî hayatından ve yaşadığı aşktan çok daha önemli bir konumdur. Bu yüzden sevdiği İbolya’yı ve daha sonra ondan olan oğlunu, verilen görevler dolayısıyla sık sık bırakıp gitmektedir.

Osman Bey, 1599 yılının ilk aylarında Macaristan’da Mohaç civarında atıyla geçerken bölgenin Hristiyan halkına baskınlar yapan Heiduk adlı haydutlardan birkaçının bir eve saldırdığına tesadüf eder. Haydutları etkisiz hâle getiren Karapençe, evdeki anneyi ve onun kızı İbolya’yı kurtarır. Burada Madam Magda ve kızı İbolyayla tanışır. Madam Magda ve Karapençe’nin savaşlar hakkındaki konuşurlar. Bu esnasında Karapençe, Haçova Muharebesi esnasında düşman bayrağını tuttuğu için öldürdüğü askerin bunların ailesi olduğunu tesadüfen öğrenir. Bu sebeple de İbolya tarafından evden kovulur. Eserin tüm serisinde yaşanacak olan Karapençe- İbolya aşkının tohumları bu geceki olayla atılmış olur.

Tiryaki Hasan Paşa, Osman’ı Macarca konuşmayı çok iyi bilmesi dolayısıyla Türkler adına Budin’de tertiplenen bir baloya götürür. Karapençe ve İbolya’nın sonraki karşılaşma ve konuşmaları burada olur. Aradan 2 yıl gibi bir süre geçmiştir. Karapençe, bu baloda Türklerin Batı tarafından medeniyet olarak algılanan, savaştan başka hiçbir şeyi bilmeyen kaba bir millet imajını, yıkması bakımından da önemlidir. Zira burada Macarcayı çok iyi konuştuğu gibi Menue dansını da çok iyi bir şekilde icra etmesi balodaki herkesin dikkatini çeker. İbolya, Karapençe’nin kendisini haydutlardan kurtardığı zaman hem karanlık olması hem de Karapençe’nin yüzünün peçeyle kapatılmış olması dolayısıyla dans ettiği Osman’ın Karapençe olduğunu anlayamaz. Yarım saat süren dans esnasında birbirlerine tamamen âşık olan Karapençe ve İbolya ikilisi ertesi gün buluşmak için sözleşirler. Karapençe ve İbolya, gittikleri av köşkünde birbirlerine aşklarını ifade ederler. Bu ikilinin aşklarına İbolya’nın kardeşi ve Türk düşmanı olan Miklos, karşıdır. Miklos, Karapençe’yi dövüşe zorlar. Dövüş esnasında Karapençe, ona vurmak istemezse de

kazayla Miklos yaralanır ve sonra ölür. İbolya, bu durumu bilmediğinden Karapençe ile görüşmeye devam eder. Bu arada Hakan adında bir oğulları da olur. İbolya, Osman olarak bildiği kişinin gerçekte Karapençe olduğunu ve kardeşi Miklos'u öldürmüş olduğunu öğrenir. İbolya bunlardan dolayı romanın sonunda Karapençe ile Budin'e gitmek istemez ve ikilinin yolları serinin birinci kitabında ayrılmış olur.

Yazar anlatıcı, Karapençe Osman Bey'in bazı özelliklerini romandaki yardımcı kişilerin vermesine müsaade eder. Karapençe Osman Bey'in bir iki akşam kaldığı hanın sahibi, onun için şu ifadeleri kullanır: "Cidden müthiş adam... Macarcayı ana lisanı gibi biliyor... Almanca konuşuyor... Üstelik güçlü, kuvvetli bir erkek." (s. 56). Yazar, başka bir yerde Osman Bey'i İbolya'nın gözüyle şu şekilde görür: "Derinliklerine bakmaktan korkulan karanlık, siyah gözler... Beyaz dişlerinin etrafında etlice canlı dudaklar... Muntazam bir bıyık... Sert ve hâkim bakışlar..." (s. 101).

İbolya: Romanın yardımcı kişilerindendir. Bartok ailesinin 19 yaşında genç, güzel ve altın rengine kaçan saçlara sahip olan kızı İbolya, bu güzelliğini nenesinden ve annesinden almıştır. Romanda güzelliğinin irsi olduğu gibi kötü kaderi ve yaşayacağı çılgın aşk da irsi olarak verilir. Kendisinin Bartok kanı taşıması dolayısıyla övünen İbolya, gururlu ve hırçın tavrıyla dikkat çeker. Onun irsiyetten aldığı bir diğer özelliği de bir şeye kızması ve üzülmesi anında baygınlık geçirmesidir. Babası ve dedesi, savaşta ölen İbolya, buna sebep olduğunu düşündüğü Türklere karşı olumsuz bir bakış açısına sahiptir. Kendisini haydutların elinden kurtaran Karapençe'ye teşekkür edeceği yerde bile "Desenize siz Türkler, Asya'dan Avrupa'ya devlet ve medeniyet kurmak için değil savaş yapmak, insan öldürmek için gelmişsiniz..." (s. 27) cümlesini sarf etmekten geri durmaz. Ancak Budin'deki baloda Türk Sancak Bey'i Osman'la güzel bir şekilde dans etmesi ve bu sırada Osman'ın konuşmayı bilen kibar biri olması dolayısıyla da Türklere karşı olan bu düşüncelerinden kurtulmuş olarak okuyucunun karşısına çıkar: "Barbarlığı, hiçbir Türk'e hiçbir millete yakıştırmam zaten. Barbarlık, kötülük ve geriliktir. Siz ise dünyanın en büyük ve en ileri devletisiniz." (s. 102). Türklere karşı düşmanlığına rağmen İbolya, kendisi gibi Türk düşmanı Macar olan Fley'in evlenme teklifini reddederek Sancak Beyi Osman'a yani bir Türk'e âşık olur. Osman Bey ile dans ederlerken Osman Bey'in gözünden İbolya'ya şu cümlelerle verilir: "Kızıla kaçan altın renginde uzun saçlar... Çağla yeşilindeki bir çift güzel göz... Pembe mi pembe, beyaz mı beyaz pürüzsüz bir ten... Canlı ve kırmızı dudaklar..." (s. 101). Sübjektif bir bakış açısıyla verilen bu betimleme Osman Bey'in İbolya'yı beğendiğini gösterir. Bu akşamki dans ve ertesi günkü sülün avından

sonra Bartok ailesi, İbolya hakkında çıkan dedikodulardan dolayı Budin'den ayrılıp Peşte'ye gitmek zorunda kalır.

İbolya, romanın sonunda evini basan askerlerden Osman'ın gerçekte Karapençe olduğunu, kardeşi Miklos'u onun öldürdüğünü öğrenir. Bu duruma çok şaşırın, ne yapacağını bilemeyen İbolya, Osman'ın durumu izah etmesine rağmen Budin'e beraber gitme teklifini reddeder.

Fley: Romanın yardımcı kişilerindendir. Annesi ve babası Peşte'de oturan Fley, Miklos'un en yakın arkadaşıdır. O da Miklos gibi Avusturya ordusunda Türklere karşı mücadele eden bir Macar casusudur. Miklos, annesi ve kız kardeşi İbolya'yı Peşte'ye götürüp Fley'in evinde kalmasını ve Fley'le İbolya'nın evlenmesini düşünmektedir. Miklos ve Fley, Türk muhafızlardan kaçtıkları gece Tuna Nehri kenarındaki bir handa geceyi geçirirler. Onları takip eden Esseg Sancak Beyi Osman ve adamları da aynı handa konaklarlar. Han sahibi Lajos, Türklerin geldiğini Miklos ve Fley'e söyleyince Fley, Osman'ı korkutarak küçük düşürmek için gece hayalet kılığına girerek odasına gider. Ancak Fley, bu sırada odanın girişindeki fare kapanına yakalanınca büyük bir çılgılla kendi odasına kaçır. Fley, kendini aptal konumuna düşürmüştür.

İbolya'nın Sancak Beyi Osman'ı sevdiğini öğrenen Fley, Osman'a karşı bir kin besler onu sürekli olarak tuzağa düşürüp öldürmeyi hedefler. Romanın sonunda tesadüfen Osman ile karşılaşın ve onunla mücadele eden Fley, dövüş esnasında Osman'ın Karapençe olduğunu hançerindeki işarettten anlar. Mücadeleden sonra olay yerine gelen düşman askerleri yaralanan Fley'i bularak onu iyileştirirler. Osman, aşağı yukarı bir yıldır görmediği İbolya'yı görmek ve onu Budin'e götürmek için Peşte'deki evlerine gider. Osman'ın oraya gideceğini tahmin eden Fley, oraya Avusturya askerlerini yönlendirir. Askerler baskın yapınca Osman, tavan arasına saklanır. Bu esnada askerler, kaçın Osman'ın, gerçekte kardeşi Miklos'un katili Karapençe olduğunu söylerler.

Karaduman: Romanda Karapençe'nin yardımcısı konumundaki hayvan figürüdür. Karaduman, Karapençe'nin atıdır. Birbirlerini çok iyi tanırlar. Özellikle Karaduman, sahibinin nasıl bir hamle yapacağını dahi tahmin edebilmektedir: “Karaduman, bir insan gibi akıllı bir attı. Hemen sahibinin ıslığını tanıdı ve etrafına bakınırken yelkenlinin kanadına tutunmuş, dönüp duran Karapençe'yi gördü.” (s. 89).

2. 8. 1. 4. Zaman

Romanın nesnel zamanı olarak XVI. yüzyılın son yılları ve XVII. yüzyılın başları ele alınır. Bu zaman diliminde Balkan topraklarında Osmanlıların verdiği mücadeleler ve yaşamları işlenir. İlk baskısı Türkiye Basımevi tarafından 1965 yılında basımı yapılmıştır.

Romanda anlatılan zaman, 1599 yılının ilk aylarında bir bahar gecesi başlar ve romanın dörtte birini oluşturan bu gece, romanın olay örgüsünde önemli bir yere sahip olur. Eser, 1602 yılında Karapençe'nin İbolya'dan ayrılmasıyla son bulur. Tarihî romanlara göre kısa sayılabilecek bu süre içerisinde olaylar kronolojik olarak ele alınırken bu zamanın öncesine geri dönüşler de yapılarak romanın anlatı zamanı genişletilir. İlk olarak romanın başlarında 6 yıllık bir geri dönüş söz konusudur. “1593’de başlayan harp hâli altı yıldır devam ediyordu.” (s. 5). Bu geri dönüşlerden zaman bakımından en uzağa gideni, Kanunî'nin muzaffer olduğu Mohaç Meydan Savaşı'nın anlatıldığı sahnedir. İbolya'nın ninesi ve dedesi bu savaşta ölmüştür: “Ninesi Eva, bir vakitler Mohaç'ın en güzel kızı, dedesi Sandor da kızların peşinden koştuğu yakışıklı bir erkekti. Annesinden duyduğuna göre büyük bir aşk onları birleştirmiş, 1 yıl birbirlerini çılgın gibi sevmişlerdi. Fakat 1526 yılının o meş'um 29 Ağustos günü Osmanlı Hükümdarı Muhteşem Süleyman'ın Mohaç'ta yaptığı meşhur meydan muharebesinde, Macarların verdiği 25 bin ölü arasında dedesinin de bulunması, ninesini çılgına çevirmiş ve dünyaya yeni getirdiği kızı Magda'yı bir komşusuna bırakarak, Mohaç ovasında binlerce ölü arasında kocasını aramaya gitmiş, bir daha da dönmemişti. (s. 6- 7).

Eserde zaman unsuruna katkı sunan geri dönüşlerden bir diğeri de İbolya'nın kestiği haydudun elinden dolayı Karapençe'nin geçmişten bir sahne hatırlamasıyla meydana gelir: “Bu kesik el, bana tuhaf bir olayı hatırlattı. Bundan 3 yıl önce Haçova Meydan Savaşı'nda bulunmuştum... Düşman bayrağını esir almak, bin asker öldürmeye bedeldir. Bunu her asker bilir... Bildiği için de canını verir, bayrağını vermez. Karşılaştığı asker de aynı şeyi yaptı. Kılıcımla bileğini kesmeden bayrağını bırakmadı.” (s. 23). Eserdeki geri dönüşlerden bir diğeri de İbolya'nın birbirlerini görmedikleri süre içerisinde başından geçenleri anlatması için kullanılmıştır: “Sizden ayrıldıktan sonra çok acı günler geçirdim efendim. Bütün Budin Şehri, sizinle buraya gelmenin dedikodusuyla çalkalandı. Eğer annem de anlayış göstermeseydi, yaşamak kuvvetini bulamayacaktım kendimde.” (s. 152). Romanda zaman unsuru, zamanda uzun ve kısa atlamalarla okuyucuya aktarılır: Bunlar özellikle bölümlerin başında kendini gösterir. Örneğin; eserin birinci bölümü 1599 yılının ilk aylarında bir gece başlar ve aynı gece sonlanırken ikinci bölüm 1599 yılının

Kasım ayında açılır. Arada 8-10 aylık bir zamanda ileri sıçrayış söz konusudur. Eş değer bir zamanda ileri sıçrayış da ikinci bölümünün içinde mevcuttur. “On ay sonra, bir Eylül gecesi Madam Magda ile kızı İbolya’nın Budin’de yerleştikleri evin kapısı, usul usul çalındı.” (s. 60). Normalde tarihî romanlarda 10 ay ya da 1 yıllık gibi zamanda ileri sıçrayışlar önemli görülmeyebilir. Ancak bu romanda anlatılan zaman zaten toplamda 3- 4 yıl olduğundan dolayı bu zamanda ileri sıçrayışlar önem arz etmiştir.

Romanın nesnel zamanı olarak XVI. yüzyılın son yılları ve XVII. yüzyılın başları ele alınır. Romanda anlatılan zaman, 1599 yılının ilk aylarında bir bahar gecesi başlar ve eser, 1602 yılında Karapençe’nin İbolya’dan ayrılmasıyla son bulur. Romanın neşredilme zamanı ise eserin birinci baskısının sonundaki 14 Nisan 1965 tarihidir.

2. 8. 1. 5. Mekân

Oğuz Özdeş’in seri roman olarak yazdığı **Karapençe** adlı eserde mekân, Belgrat’ta başlar ve Peşte’de sona erer. Avrupa topraklarında geniş bir alanı içine alan romanda Belgrad, Budin, Mohaç, Peşte ve Viyana gibi önemli şehirler mekân unsuruna ortak olurlar. İbolya ve ailesinin romana girmesi mekânın Belgrat’tan Mohaç Şehrine doğru genişlemesine meydan verir. Mohaç’taki haydutların varlığı İbolya ve annesini göçe zorlar ve kendilerini Budin’de bulurlar.

Romanın mekân çizgisi, Türkler’in Kanije Kalesini muhasara etmesiyle buraya taşınır. Kanije Kalesi için Türk tarafından Hasan Paşa, şunları söyler: “Kanije, Drava Nehri ile Mur suyunun karıştığı yerde, etrafı pek sulak ve bataklık bir şehirdir. Varoşu toprak dolmadır ve müstahkem bir kalesi vardır. İki canibi, birer ok atımı uzaklıkta, sazlık ve bataklıktır. Etrafı da ormanlıktır. Dağlar çok uzaktadır. Bu bakımdan, kaleye yaklaşp lağım atmak yahut top ateşine tutmak mümkün değildir.” (s. 70). Kalenin gerek şekli ve gerekse de çevresi muhasaranın ve savaşın çetin geçeceğine işarettir. Bu durum mekân-olay ilişkisi bakımından değerlendirilebilir.

Romandaki mekân, savaşların durulduğu bir zaman diliminde Budin’e taşınır. Burada bir partide karşılaşan ve dans eden Karapençe ile İbolya’nın aşkı filizlenir. Bundan sonra romanın mekân çizgisi, Budin ile Kanije arasında git gel şeklinde devam eder. Karapençe, Budin’deyken Damat İbrahim Paşa vefat etmiştir onun yerine Yemişçi Hasan Paşa gelene kadar Belgrad’a gider ve orada kalır ve sonra Tiryaki Hasan Paşa’nın isteği üzerine Kanije’ye gider. Kanije’deki zaferden sonra Sancak Beyi Osman, Budin Beylerbeyliğine vekâlet ettiği bir sırada İbolya’ya haber göndererek 5 ay sonra ilk kez yine

Beylerbeyinin av köşkünde bir araya gelirler. Ardından tekrar bir görevle Kaniye Kalesine gider. Ardından aşağı yukarı 1 yıldır görmediği İbolya'yı görmek ve onu Budin'e götürmek için Peşte'deki evlerine giden Osman, romandaki mekân çizgisini de sona erdirir.

2. 8. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Oğuz Özdeş, diğer tarihî romanlarında olduğu gibi bu romanında da olayları ilahi bakış açısıyla ele alır. Yazar anlatıcı, roman kişilerinin tüm hayatlarına ve tecrübelerine vâkıftır: “Osman, ilk defa ağlıyordu hayatında... Hiç gözyaşı dökmemişti böyle... Ne çocuklarının ne karısının ne de ana ve babasının şehit olduğu zaman ağlamıştı.” (s. 178).

Yazar anlatıcı, araya girerek roman kişilerinin o anki durumlarını vermeye çalışır: “Kısa bir sükûttan sonra Sancak Beyi genç kıza sordu.” (s. 103).

“Osman, burada birdenbire sustu... Az kalsın bir pot da o kıracak, Fley'den bahis açarak işi büsbütün çıkmaza sürükleyecekti.” (s. 180).

Yazar anlatıcı, bu araya girmelerinde kendi yorumlarına da yer vermeye çalışır: “Karaduman, bir insan gibi akıllı bir attı. Hemen sahibinin ıslığını tanıdı ve etrafına bakınırken yelkenlinin kanadına tutunmuş, dönüp duran Karapençe'yi gördü. Bereket versin yuları ağaca bağlı değildi.” (s. 89).

Yazar anlatıcı, tarihî gerçekliklere hiç dokunmadan vermek istediği zaman, bunları dipnotta vermeyi tercih eder. Bu durum, özellikle Karapençe serisinin ilk kitabında kendini gösterir. (s. 7). “Oğuz Özdeş romanlarında tarihî atmosferi devam ettirmek için basit tarih kitaplarından alınan bilgileri anekdotlar hâlinde kullanır. Fakat bu değerlendirmeyi yaparken yazarın çocuklukla gençlik arası bir zümre ile tarih bilgisi olmayan okuyuculara hitap ettiği göz önünde tutulmalıdır.”²⁹

Anlatıcı, devrin kelime ve terimlerine hâkim olmanın yanında o dönemin töre, örf, âdet ve geleneklerine de vâkıf olduğunu gösterir örnekler vermektedir. Karapençe, sevgilisi İbolya'ya savaş esnasında kendisini arkada bırakması gerektiğini yanına almaması gerektiğini ifade eder: “Üzülmeysin Sultanım, o zamana kadar elbette sizin durumunuzu da düşüneceğim... Yanıma almam mümkün olsaydı, sizi haremimin en güzel köşesinde nadide bir çiçek gibi muhafaza ederdim. Ama biz Türkler haremimizi yerinde bırakır, sefere öyle çıkarız. Gittiğimiz yerde de haremimiz olmaz.” (s. 153).

²⁹a.g.e., s. 251.

2. 8. 1. 7. Dil ve Üslup

Romanda genel itibariyle konuşma diline yakın, açık, sade ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır. Genellikle kolay anlaşılır ve kısa cümleler kullanılırken süslü üsluba kesinlikle başvurulmamıştır. Eserde, bazı yerlerde günlük konuşma dili kullanılır:

“Hoppala... Nereden çıkarıyorsun bunları? Ortada fol yok, yumurta yok.” (s. 64).

“Belki de bir beklediği var Miklos... Bu adam başımıza iş açacak galiba... Allah’ını seversen bir an evvel değirmenden uzaklaş.” (s. 84).

“Kusura bakma ağa, size layık değil emme...” (s. 88).

Yazar, kullanılan bu konuşma dilinin yanı sıra kimi argo ifadelere yer verir:

“Zindana filan atmaz ama kumandandan biraz papara yiyeceğini sanırım... Fley’in tahmini gibi Kale kumandanı, Miklos’u bir iyice haşladıktan sonra...” (s. 92).

“Avusturyalıların şaşkınlığı iyice artmıştı. Kışın savaşılmaya alışkın olmayan düşman askerlerinin gözü harp etmeyi değil dışarı çıkmayı bile yemiyordu.” (s. 127).

Eserde, sade dil ve argo ifadelerin dışında yine halkın anlayabileceği basit düzeydeki atasözlerine, deyimlere ve vecizelere de yer verilir:

“Bakalım gün doğmadan neler doğacak.” (s. 50).

“Çekirge bir atlar, iki atlar... Üçüncüsünde...” (s. 92).

Nadiren de olsa Arap atasözlerine de yer verilmiştir: “Mendakka dukka” (s. 91).

Yazar, hitap ettiği okuyucusuna genellikle sade bir anlatımla ve hatta konuşma diliyle seslenirken zaman zaman süslü bir anlatıma da başvurur. Bu durum duygusal hâllerin yaşandığı anlarda yapılan tabiat tasvirlerinde, âşıkların birbirlerini anlatmalarında ve yapılan benzetmelerde kendini gösterir: Karlı bir kış gününün sabahında muhasara altında bulunan Türk ordusu, ani bir baskın yaparak düşmanın tamamını kılıçtan geçirir. Bu sahneyi yazar şu cümlelerle ifade eder: “Kaniye, Kaniye olalı böyle müthiş bir sahne ile karşılaşmamıştı. Beyazlara bürünmüş olan Kaniye, koca bir kefeni andırıyordu... Yer yer parçalanmış ve kırmızı renge boyanmış kanlı bir kefen.” (s. 127).

Eserde Bartok ailesi, haydutlardan dolayı evini, tarlasını her şeylerini sattıktan sonra başka bir yerde hayat kurmak için yola çıkar. Yazar, bu durumu ağaç imajını kullanarak verir: “Artık Bartok ailesi, başka yerde yeniden kök salacak... Bir bahçeden

sökölüp başka bahçeye dikilen ağaç gibi.” (s. 46). Karapençe, İbolya’dan olan oğlu Hakan’la konuşurken ağaç motifi tekrar kullanılır. “Büyüyecek, delikanlı olacak, kılıç kullanacak, cenk edecek... Sonra da herkes gibi sen de evleneceksin... Bir ağacın dalları gibi yeşerecek ve büyüyeceksin. Senden yeni dallar üreyecek...” (s. 178).

Romanda destansı özelliklerle karşılaşılır. Kaniye Kalesinin Türkler tarafından muhasarası esnasında kalede esir bulunan Türkler, hayatlarını hiçe sayarak kaldıkları mahzenin altındaki mühimmat deposunu havaya uçururlar: “İnfilâk olduğu zaman, Karapençe, Kaniye Kalesi’nden ayrılalı yarım saat olmuştu. Havada uçuşan esir Türklerin cesetlerini görmemek için gözlerini kapayarak ve ellerini yukarı doğru kaldırarak duasını tamamladı.

-Sen onları şehitlik mertebesine eriştir Yarabbi!..

Derler ki: Her yılın 24 Eylül günü, kuşluk vakti, Kaniye Kalesi’nin infilâk eden burcunun üstünde yağmur yağması, Tanrının, bu 170 Türk şehidinin dileğini kabul ettiğine ve rahmetini esirgemediğine en büyük delilidir.” (s. 95).

2. 8. 2. Teknik Unsurlar

Eserde birkaç tasvir dışında tasvir veya betimlemelere yer verilmez: “İbolya, cibinliğin içindeki yatağında, ocakta odunların yanışını, ipek atlas işlemeli duvarları, kadife perdeleri ve Bin Bir Gece Masallarındaki şark saraylarının sihrini taşıyan odayı dakikalarca seyretti.” (s. 156).

Romanda Hasanpaşa’nın yazmış olduğu mektup, Karapençe tarafından Baş vezire götürülür. (s. 123). Önemli içeriğe sahip mektuplar genel itibariyle ordunun en güvenilir kişilerince götürülür. Tiryaki Hasan Paşa’nın kazandığı zafer üzerine Padişah Üçüncü Mehmet, ona bir hatt-ı hümayun gönderir. (s. 161). Bu mektuplar romandaki mektup tekniğinin kullanıldığını yerlerdir.

Romanın geneline yayılan ve olay örgüsünde büyük veya küçük etkisi olan bazı söz veya sahne tekrarları, leitmotive tekniği çerçevesinde eserin temasına göndermelerde bulunur. Örneğin; **Karapençe** adlı serinin birçok yerinde Bartok ailesinin irsi özelliği olan üzüntüden bayılma sahnesi tekrarlanır. (s. 33, 147, 159) Bu durumla **Karapençe’nin İntikamı** adlı eserde de karşılaşılır. (s. 146).

Söz veya sahne tekrarları bir romanın içerisinde olduğu gibi aynı yazarın romanları arasında da olabilmektedir. **Yavuz'un Pençesi** adlı eserinde sefer esnasında Şah İsmail'in üzerine gitmek istemeyen ve orduda huzursuzluk çıkaran Yeniçerilerin karşısına çıkan Yavuz, isteyen geri dönebileceğini ama gerekirse kendisinin tek başına da olsa sefere devam edeceğini söylemesi üzerine sefer kaldığı yerden devam eder. Bu sahnenin hemen hemen aynıyla **Karapençe** adlı serinin ilk kitabında karşılaşılır. Kaniye Kalesi, sayıca fazla olan düşmanın muhasarası altındadır. Tiryaki Hasan Paşa, Serdar Yemişçi Hasan Paşa'ya yardım istediğini belirten bir mektup yazar. Ancak Yemişçi Hasan Paşa, kış olması dolayısıyla elindeki kuvveti ikna edemeyince "Ben söz verdim gidiyorum! diye bağırdı. Askerden kimse gelmese dahi ben yalnız başıma Kaniye'ye gideceğim." (s. 125), der.

Diyaloglar, karakterlerin kişilik özelliklerini yansıtmaları bakımından önemlidir. Eserde İbolya'nın annesi ve kardeşiyle olan geçimsizliği diyaloglarda daha belirgin görülmektedir:

- Demek yarın Kanisza'ya gidiyorsun?
- Evet, anne.
- Kararın kat'î mi?
- Kat'î...
- Gitmesen olmaz mı?
- Olmaz... (s. 67).

Eserde Karapençe ile İbolya, av köşküne giderken yazar, İbolya'nın ruh hâlini ve içinde bulunduğu düşünceleri şöyle aktarır: "Osman burada kaç gün kalacaktı? Avusturya ile Türkler arasındaki savaş hâlâ devam ediyordu... Yarın ne olacağı belli değildi. Üstelik İbolya ile annesi Fley'in evinde kalıyorlardı. Fley'in annesi ve babası, Kaniye mağlubiyetinden sonra kaçan orduyla birlikte Viyana'ya gitmişlerdi. Fley'in anne ve babasının ısrarlarına rağmen İbolya Peşte'den ayrılmak istemeyince, annesi de mecburen yanında kalmıştı. Ya bir gün Fley çıkıp gelirse?... Ya evlenme teklifini tekrarlayıp evlerinde oturmasının karşılığını bu surette ödemesini isterse? Zaten Fley'e varmasını çoktan beri isteyen annesi, erkeksiz kalan Bartok ailesine Fley'in katılmasını isterse?... Bütün bu ihtimaller, yol boyunca İbolya'yı düşündürmüştü, bu yüzden, Osman'la pek az konuşmuştu." (s. 149). Bu ruhsal durumlar İbolya'nın iç çözümlemeleridir.

2. 9. KARAPENÇE ESTERGON'DA³⁰

2. 9. 1. Materyal Unsurlar

2. 9. 1. 1. Eser Hakkında

Eser, 5 kitaplık serinin ikinci kitabıdır. Kitabın iç kapağında ikinci kitap ibaresi görülmektedir. Estergon Kalesinin alınışı esnasında türlü maceraların ve entrikaların içine giren Karapençe'nin yaptığı kahramanlıklar ve giriştiği mücadele ve tarihî “Estergon Türküsü”nün doğuşuna sebep olan olaylar ele alınır.

Türkiye Basımevi tarafından 1966 yılında ilk basımı yapılan eserin birinci baskısının sonunda 14 Mart 1966 tarihi yazılıdır. Birinci baskılarında müstakil olarak çıkan serinin birinci ve ikinci kitabı, ikinci baskılarında birleştirilerek basılır. Üçüncü baskılarında tekrar eski hâline dönen romanların daha sonraki basımları, Türkiye Yayınevi ve Tekin Yayınevi tarafından yapılır.

Roman, “Birinci Bölüm, İkinci Bölüm” şeklinde verilmiş 2 ana bölümden oluşur. 2 bölüm de Romen rakamlarıyla numaralandırılmış ve ayrıca içerikle ilgili başlıklar kullanılarak alt bölümlere ayrılmıştır. Birinci bölüm X, ikinci bölüm ise VI alt bölümden meydana gelmiştir.

Serinin birinci kitabı olan **Karapençe**'nin birinci baskısının sonunda verilen reklamla serinin ikinci kitabı olan **Karapençe Estergon'da** için “1605 yılının 3 Ekim Pazartesi günü, Türk askerleri Budin'in 37 km kuzey batısında ve Tuna'nın kenarında bulunan Estergon'a girdikleri zaman ordunun en başında Karapençe vardı. Karapençe'nin ikinci kitabı olan bu roman, Türk tarihinin altın sayfalarından birini daha gözlerinizin önüne serecek.” ifadeleri kullanılmıştır.

Karapençe Estergon'da adlı eserde “Estergon Kalesinin tekrar Türklerin eline geçişi ve bu sırada türlü macera ve entrikaların içine giren Karapençe'nin yaptığı kahramanlıklar, giriştiği mücadeleler ve tarihî Estergon türküsünün doğuşu anlatılır... Bu romanda yeni bir kadın kahraman Ayşula esere girer. Ayşula, İbolya'nın üvey kız kardeşidir. Başlangıçta Karepençe'nin sevgilisidir. Daha sonra Fley tarafında yer alır, kötü kadın kahraman olarak görülür.”³¹

³⁰ Oğuz Özdeş, **Karapençe Estergonda**, Tekin Yayınevi, 3. Basım, 1975, İstanbul.

³¹ Argunşah, **a.g.e.**, s. 254- 255.

2. 9. 1. 2. Olay Örgüsü

Karapençe Estergon'da adlı eser, serinin ilk romanı olan Karapençe'nin kaldığı yerden devam eder. Eser, Karapençe'nin Budin'e beraber gitme teklifini reddeden İbolya'nın pişmanlığıyla açılır. Romanın henüz başında İbolya, oğlu Hakan ve annesi Magda, Peşte'den Estergon'a giderler ve küçük bir kulübeye yerleşirler. 1962 yılının Noel gecesinde İbolya dışarı çıkar ve Estergon Kalesi'nin duvarlarına yaslanarak şehri izlerken hayalen Osman'ı yaşlanmış ve yorulmuş vaziyette karşısında bulur. Onunla konuşup görüştüktan sonra eve geri döner. Yazar, **Karapençe Estergon'da** adlı eserde İbolya'nın bu tavrını devam ettirerek Leyla ile Mecnun hikâyesine göndermede bulunur.

Romandaki asıl olaylar 1963 Mayıs'ında Budin Beylerbeyi Lala Mehmet Paşa'nın mektubunu bir haberciyle göndermesiyle başlar. Mektupta yer alan emire göre hareket eden Karapençe, Öseg Sancakbeyi Murat'la beraber iki şövalye kılığına girerek Avusturya kontrolü altındaki Macar topraklarında casusluk faaliyetlerine girerler. Görevleri üzere Estergon'a giderken yolda bir Macar köyüne rastlar. Meydanda oturan köylülerden para karşılığında süt almak isteyince köylüler tarafından özellikle bir genç tarafından alaya alınırlar. Karapençe, köylü gencin küstah tavırlarından dolayı ona yumruk atınca ortalık karışır. Bunun üzerine Pastory babanın oraya gelmesi birçok şeyi açıklığa kavuşturur. Bu köy, serinin ilk kitabında adı geçen değirmenci Pastory babanın köyüdür. Karapençe ve Murat ikilisiyle dalga geçen genç ise Pastory babanın oğludur. Pastory baba değirmendeki unların zehirlenmesi olayından dolayı suçlanmış ve 2 yıl zindanda kalmış, üstelik değirmenine -sahipsiz olduğu gerekçesiyle- Türkler el koymuştur. Pastory baba, Karapençe'nin kimliğini açık etmeden ondan intikam almak ister. Köyde sözü dinlenen biri olduğundan onun isteğiyle köylülerce yakalanırlar ve yargılanırlar. Bunun sonucunda Murat'ı rehin olarak tutmaya ve Karapençe'yi de ormana gidip burada yaşayan vahşi bir geyiği yakalaması şeklinde bir erkeklik sınavına tabii tutmaya karar verirler. Ava çıkan ve elinde sadece hançeri olan Karapençe, bir yaban geyiğiyle karşılaşır mücadele esnasında geyiğin boynuzu Karapençe'nin koluna girince ikisi beraber şelalenin olduğu bir bölgede uçurumdan düşerler. Düşmenin etkisiyle geyik ölür, Karapençe ise yaralanır. Tesadüf eseri şelalede yıkanan bir Macar kızı, Karapençe'ye yardıma eder. Karapençe'nin atı Karabulut, köylülerin yanına döner. At, davranışlarıyla bir şeyler anlatır ve köylülerle Murat'a yol gösterir. Köylülerle Murat, olay yerine gelince ölmüş olan geyiğin boynunda Karapençe'nin hançerini görürler. Geyiği alan köylüler, Murat'ı serbest bırakır. Murat Karapençe'nin Estergon'a gitmiş olabileceğini düşünerek oraya doğru yol alır.

Karapençe, kendini evine götürerek tedavi eden Ayşula'nın İbolya'ya müthiş benzerliğinden dolayı büyük bir şaşkınlık yaşar. Ayşula, saç rengi hariç neredeyse İbolya'nın bir kopyasıdır. Bu durumu Ayşula'ya ifade ederken İbolya ismini kullanan Karapençe, Ayşula'nın çok geçirdiğini görünce karşılıklı açıklamalar yapılır. Buna göre Ayşula, İbolya'nın üvey kardeşidir, babaları Janos Bartok, savaş döneminde Ayşula'nın annesi Çunga ile bir ilişki yaşamış ve bu ilişkiden Ayşula olmuştur. Osman, Ayşula'nın İbolya'ya benzemesi karşısında kendisine hâkim olamaz karşılıklı duygusal etkilenmeler yaşarlar. Aradan bir hafta geçer, yarası büyük oranda iyileşen Osman, gitmek zorunda olduğunu Ayşula'ya ifade eder ve Pastory babanın bulunduğu köye gitmek üzere yola çıkar. Karapençe, Pastory babayla görüşür. Bu görüşmede Pastory babaya değirmenini iade etme karşılığında Ayşula, Fley, İbolya ve Murat hakkında bilgi alır. Ardından Karapençe, Murat'ın yola bıraktığı izleri takip ederek kolaylıkla Estergon'a ulaşır.

Estergon'da, buranın kumandanı olan Fransız asilzadesi Kont de Vitelli öldükten sonra onun yerine talip olan iki oğlu Kont de Medici ile Kont de Dampierre kendilerini vali ve kumandan ilan ederek birbirleriyle mücadele etmeye başlamışlardır. Bu durumdan faydalanmak isteyen Budin Beylerbeyi Lala Mehmet Paşa'nın gönderdiği mektupta zaten Türk dostu olarak tanınan Kont de Dampierre'ye iş birliği hâlinde ona yardımcı olunacağı haberi verilir. Karapençe, mektubu verdikten sonra arkadaşı Murat'ın Kont de Medici'nin elinde esir tutulmakta ve işkence görmekte olduğunu öğrenir. Onu kurtarmak isterken Dampierre, kendi babasının hazinelerini ele geçirmesi durumunda zaten kral olacağını ve bu sayede Murat'ı kurtarmanın daha kolay olacağını ifade edince Karapençe ve Dampierre'nin karısı Kontes Pamela kıyafetlerini değiştirerek hazinenin olduğu yere giderler. Altınları ele geçirmiş olan Dampierre, altınların içinden çıkan ve şehrin yönetiminin Dampierre'e verilmesini isteyen vasiyetnameyi okutturarak altınların halka dağıtılması görevini Karapençe'ye verir. Altınların dağıtım işinin sonunda bu civarda yaşayan ve kendilerine düşen altın payını almak için gelen İbolya ve oğlu Hakan'la karşılaşır. İbolya'nın yokluk, üzüntü ve ayrılıktan dolayı solmuş bir gül hâline geldiğini görür. Halk dağıldıktan sonra Karapençe, İbolya ve oğlu Hakan'ı kaldıkları kulübeye götürür. Karapençe, Budin'deki ayrılık sahnesini hatırlatarak oradan ayrılır.

İbolya, kulübesinin yakınlarında âşık Ozan'ın saz çalıp söylemelerini işitir ve gidip onunla arkadaş olur, dertleşir. Tam bu sıralarda ise Estergon, karışmak üzeredir. Estergon halkı, Ciğerdelen Kalesi önünde toplanarak Kont de Medici'yi protesto ederek Estergon yönetiminin kardeşi Dampierre'in eline geçmesi için sloganlar atmaktadır. Kont de Medici,

bu durumdan sıyrılmak için örf ve âdetlerini öne sürerek kardeşiyle ölüm düellosuna çıkması gerektiğini söyler ve kardeşini düelloya davet eder. Düellonun kazananı kral olarak yönetimde kalacaktır. Halkın bu fikre karşı olumlu bakışı neticesinde Kont de Dampierre pek gönüllü olmasa da halkı, eşi Kontes Pamela ve Karapençe'nin de telkinleriyle teklifi kabul etmek zorunda kalır. Düelloda teamüllere göre öncelikle kontların en gözde şövalyeleri dövüşür. Dampierre'in şövalyesi daha ilk darbeye yere serilince Dampierre, çok üzülür. Mücadeleye katılmak istediğini belirten âşık Ozan, önce alaya alınsa da düelloya ortak olur. Düello esnasında Kont de Medici'nin bir şövalyesinin kaskını düşürünce hükmen müsabakayı kazanır. Üçüncü karşılaşmaya Kont de Medici bir oyun yaparak esiri olan Murat'ı, Karapençe'nin karşısına çıkarır. Bir iki vuruşmadan sonra, Murat ve Karapençe, kasklı olmalarına rağmen birbirlerini tanırlar. Bunun üzerine Karapençe, Kont de Medici'ye "Kontluk başka yiğitlik başkadır. Er isen meydana gelirsin." (s. 117), demesiyle her iki tarafın adamları birbirine girer. Bu esnada savaştan kaçan Kont de Medici, Tuna'nın sularına kapılarak ölür. Kont de Medici'nin intikamını almak isteyen sekiz on askeri, Estergon'dan ayrılmak için yola çıkan Karapençe ve Murat'ın yollarını keserler. Zifiri karanlıkta ortalığın karışmasıyla atını süren Karapençe ve arkasındaki düşman askerleri önündeki uçurumu fark etmez ve hepsi oraya düşerler. Karapençe uçurumdan düşmüş; ancak atı Karaduman'ın ustalığı sayesinde ölümden kurtulmuştur. Düşmenin etkisiyle baygın, halsiz ve bitkin bir hâlde olan Karapençe'yi Karaduman, daha önceden yolunu bildiği Ayşula'nın evine götürür. Bir hafta civarında Ayşula'nın evinde tedavi amacıyla kalır. Bu süre zarfında Karapençe'nin İbolya'ya âşık olduğunu öğrenen Ayşula, buna rağmen onu yine baştan çıkarır. Bu arada Karapençe'nin arkadaşı Murat, Karabulut'un ayak izlerini takip etmiş ve Ayşula'nın evine kadar gelmiştir.

Osmanlı ordusu bünyesindeki Mehmet Paşa Peşte'yi Avusturyalılardan geri alma amacıyla girişimlerde bulunur ve saldırıya geçer. Ancak geri çekilme kararı alınır. Bu duruma çok sevinen Avusturyalılar, bunu fırsat bilerek Budin'e kadar saldırılarını genişletirler; ancak bu hamle onlar için iyi sonuçlar doğurmaz. Büyük kayıplar vererek Peşte'yi dahi boşaltmak zorunda kalırlar. Arkalarından Osmanlı askerlerin takibini engellemek isteyen Avusturya kumandanı, Fley'e arkada bıraktıkları köprüleri havaya uçurması emrini verir. Fley, görevini icra etmek üzereyken Karapençe'yi karşısında görünce büyük bir şok geçirir. Karapençe'yi ölü olarak bilen ancak bu duruma bir türlü inanmayan İbolya, Estergon'un Türklerin eline geçmesiyle Madam Magda'nın ısrarları neticesinde Viyana'ya doğru hareket etmek için hazırlanır. Tuna'dan Viyana'ya yola çıkan

İbolya'nın gemisi kalkar kalkmaz, çok uzaklaşmadan Karapençe, gemiye yüzerek yetişir. Karşısında Karapençe'yi gören İbolya, gözlerine inanamaz mutluluktan uçar. Ancak Karapençe'yi takip eden Fley de gemiye yetişmiştir. Burada kıyasıya bir dövüş daha başlar. Karapençe, Fley ve yanındaki iki Macar arkadaşının hakkından gelir. Karapençe, Fley'i yine öldürmek istemez ve Fley'i nehre atar. Karapençe, kendisinin öldüğü düşüncesiyle Viyana'ya gitmek için yola çıkan İbolya ve oğlunu ilk mola yerinde indirerek tekrar Estergon'a getirir. Yolları Pastory babanın köyünden geçmektedir. Bu sırada Türk oldukları anlaşılınca köylüler tarafından esir edilirler. Macar köylüler, güneş altında, aç susuz yavaş yavaş ölmeleri için Karapençe ve yanındakileri kazığa bağlarlar. Annesi öldüğü için Pastory babanın yanına kalmaya gelen ve Pastory babanın öldüğünü öğrenen Ayşula, çaresiz bir durumdayken tesadüfen Karapençe'yi görür ve Karapençe ile beraberindekileri kurtarır. Karapençe, Ayşula'yı da yanına alır. Hep beraber Estergon'daki eve yerleşirler. İbolya, Ayşula'dan rahatsızdır. Karapençe, İbolya'ya hakikati anlatır, evin ihtiyaçlarını görür ve yeteri kadar altın bıraktıktan sonra Murat'la beraber Budin'e gitmek üzere yola çıkar. Karapençe, Budin'de verilen bir emir gereği İstanbul'a gider. Aradan 2 yıl gibi bir zaman geçer Karapençe, durumunu izah için İbolya'ya bir mektup yazmıştır.

Karapençe, Türklerin 30 Temmuz 1605 senesinde Estergon Kalesi'ni teslim almak için askerlerinin başında Estergon'a gelir. Estergon Kalesi'ne girerken İbolya onu görür görmez ona doğru koşar. İkisi kavuştuğu sırada hem Osman hem İbolya, Fley tarafından vurulur. Kendi yarasını önemsemeyen Karapençe, İbolya'yı hana bırakıp doktor aramaya başlar. Döndüğünde hancı, İbolya'nın öldüğünü ve onu arka tarafa gömdüklerini söyleyince Karapençe yıkılır. İbolya'nın mezarının başına gidip ağlayan Karapençe'yi gören Fley şeytani bir tebessümle gülmektedir. Serinin ikinci romanı olan **Karapençe Estergon'da** ardında birçok soru işareti bırakarak sona erer.

2. 9. 1. 3. Şahıs Kadrosu

Karapençe Estergon'da adlı eserdeki roman kişileri ve ana kahraman, **Karapençe** adlı serisinin birinci kitabıyla aynıdır. Romanın ana kahramanı Karapençe'nin hem kendi başından geçen şahsi maceralar hem de görev icabı karşılaştığı olaylar devam etmektedir. Kitabın bu serisinde Karapençe ile İbolya daha olgun bir şekilde okuyucunun karşısına çıkar. Esere gelişen olaylar çerçevesinde yeni yardımcı kişileri dâhil olmuştur. Bunun yanı sıra Karapençe'nin Karaduman adındaki atı burada Karabulut adıyla verilmiştir.

Karapençe Osman Bey: (Birinci kitabın devamı) Romanın ana kahramanı Karapençe, serinin birinci kitabında yaptığı kahramanlıkla adını alarak başlattığı destansı özelliklerine, serinin ikinci kitabında yabani hayvanları avlamakla devam ettirir. Karapençe, yaralandığı bir sırada Ayşula’yla karşılaşır sırf İbolya’ya çok benzediği için ilk etapta ona âşık olur. Dampierre’nin yerini söylediği hazineleri almak için gittiği yerde iki ayıyı etkisiz hâle getirdiği gibi bu yolculuk esnasında Kont’un karısıyla da bir macera yaşar. Karapençe, serinin ilk kitabında İbolya’ya karşı genel kültürünü kullanarak Türklere karşı oluşmuş olumsuz imajın haksız olduğunu ispat etmeye çalışırken ikinci kitabında benzer açıklamaları Kont’un karısına karşı yapar.

Serinin birinci kitabında Karapençe’nin karşısında olan ve düşman imajını oluşturan Miklos, ilk kitabın sonlarına doğru ölürken onun intikamını almak isteyen Fley, ikinci kitapta düşmanlıkta arkadaşının yerini alır. Her fırsatta Karapençe’yi tuzağa düşürerek onu öldürmek ister fakat her hamlesinde başarısız olur.

İbolya: (Birinci kitabın devamı) Romanın yardımcı kişisi olan İbolya, serinin ikinci romanının başından beri iç çekişmeler yaşar. Karapençe ile Budin’e gitmemekle hata yaptığını düşünür ve onun aşkından kendi kendine konuşmaya, hayaller görmeye başlar. Karapençe, Dampierre’nin altınlarını halka dağıttığı esnada İbolya ve kendi oğlu Hakan’la karşılaşır. İbolya’nın yokluk, üzüntü ve ayrılıktan dolayı solmuş bir gül hâline geldiğini görür. “Ne kadar değişmişti Yarabbi! Omuzlarına kadar dökülen kızıla çalan saçları sanki koyulaşmış, aksine teni daha beyazlaşmıştı.” (s. 86). Halk dağıldıktan sonra Karapençe; İbolya ve oğlu Hakan’ı kaldıkları kulübeye götürür. Karapençe, Budin’deki ayrılık sahnesini hatırlatarak oradan ayrılır. Karapençe ile İbolya’nın kavuşmaları bu olaydan hemen hemen 3 yıl sonra gerçekleşir; ancak o esnada ikisi de vurulur. Birbirlerinin öldüklerini düşünen ikili için asıl ayrılık şimdi başlar.

Ayşula: Romanın yardımcı kişilerindendir. İbolya’nın anne ayrı baba bir üvey kardeşidir. Ayşula, yaban geyiği avlarken ağır yaralanan Karapençe’ye yardım etmek üzere onu, evine götürür ve yarasının iyileşmesi için tedavi eder. Kısa sürede birbirlerini beğenirler ve beraber olurlar. Ancak Karapençe, görev icabı Ayşula’yı bırakıp gitmek zorunda kalır. Serinin ikinci kitabında Karapençe, sıkıntıda olduğu zamanlarda karşısında yardımcı olarak Ayşula’yı görür. Ayşula’nın ikinci yardımı, Karapençe’nin gece düşman kuvvetleri ile mücadele ederken atıyla birlikte uçurumdan düşmesiyle olur. Üçüncü karşılaşma ise Karapençe ve yanındakilerin Pastory babanın köyünde köylüler tarafından kazığa bağlanıp ölüme terkedildikleri zaman meydana gelir. Ayşula, Karapençe ve yanındakileri ölümden

kurtarır. Bu olaydan sonra Karapençe, kimsesiz kalmış olan Ayşula'yı yanına alır; ancak iki kız kardeş arasında kıskançlık krizleri ve kavgalara zemin hazırlamış olur.

Karabulut: (Birinci kitabın devamı) Romanda Karapençe'nin yardımcısı konumundaki hayvan figürüdür. Geyikle yaptığı mücadele sonucunda uçurumdan düşen Karapençe'nin yerini ve durumunu bildirmek için köy meydanına gider ve köylülere yol göstermek ister. Bu esnada Pastory baba, “İnsanlar yalan söyler ama at asla... Bu atın bize göstermek istediği bir şey olsa gerek... Onu takip edelim.” (s. 25) diyerek atın götürdüğü yere giderler. At, öldürülen geyiğin yerini gösterir ve böylece Murat'ın serbest kalmasını sağlar.

Karapençe'nin atı Karabulut, romanın genelinde olağanüstü özellikleriyle belirir: “Karapençe, elli kulaç yükseklikteki uçurumdan Tuna nehrine öyle şiddetli düşmüştü ki âdeta kendisini kaybetmişti. Fakat Karabulut bir harikaydı. Koşmasını bildiği kadar suya düşmesini de iyi biliyordu... Karabulut, bir insan gibi yüzerek nehrin sahiline çıkmıştı.” (s. 132). Karabulut, daha önceden Ayşula'nın Karapençe'ye yardım ettiği zaman onları evlerine kadar takip ettiği için Ayşula'nın evini bildiğinden yaralı Karapençe'yi, oraya götürür. “İnsanlar belki geçtiği yolu unuturdu ama Karabulut unutmazdı.” (s. 134).

Murat: Romanın yardımcı kişilerindendir. Ösek Sancak Beyi olan Murat, Karapençe'nin en yakın arkadaşısıdır. “Murat da kendisi gibi iki dil bilir, yaman bir yiğitti. Rumeli Beylerbeyi Lala Mehmet Paşa'nın yanında uzun zaman Sancak Beyliği yapmış, birçok savaflara girip çıkmıştı. Hoş, nüktedan, babayani, pos bıyıklı bir erkekti.” (s. 17). Daima Karapençe'nin yanında ve ona yardım etmektedir. Murat, önce Macar köylülerce, sonra Kont de Medici ve son olarak tekrar Macar köylülerce olmak üzere üç kez tutsak edilir.

Kont de Dampierre ve Kont de Medici: Romanın yardımcı kişilerindendirler. Estergon'da, buranın kumandanı olan Fransız asilzadesi Kont de Vitelli'nin ölümüyle sahneye çıkarlar. Kardeş olan Kont de Medici ile Kont de Dampierre kendilerini vali ve kumandan ilan ederek birbirleriyle mücadele etmeye başlarlar. Kont de Dampierre, Türk dostu olarak tanınır. Kardeşi Kont de Medici ise Türk düşmanıdır. Estergon halkı, ikisi arasında kalmışken Karapençe'nin de yardımıyla Dampierre, babasından kalan vasiyeti okur ve babasından kalan altınları halkına dağıtır. Böylelikle halkın desteğini tam anlamıyla alır. İki kardeş arasında yapılan düelloda Kont de Medici kaçarken Tuna'da boğularak ölür.

2. 9. 1. 4. Zaman

Karapençe Estergon'da, zaman bakımından **Karapençe** isimli romanın kaldığı yerden devam eder. Roman, tam olarak 1602 yılının son aylarında başlar. Romanın henüz başlarında verilen “Kasım’ın sonları” tabiri bu durumu destekler. Kasımın sonundan zamanda ileri sıçrayış ile Noel gecesine (s. 10) geçiş yapan roman oradan da 1603 yılı Mayısının ilk haftasına (s. 14) geçer.

Eserin anlatılan zaman, 3 yıllık bir dönemi kapsasa da roman kişileri, içinde bulunulan zamanı aydınlatmak için geçmişlerini ve başından geçenleri anlatmak için zamanda geriye dönüş yaparlar. Ayşula, kendi annesinden, babasından ve kendi isminin konulmasından bahsederken yıllar öncesine gider: “Janos Bartok, Haçova Savaşı başlamadan Türk devriyeleri tarafından yaralanmış. Köyde bizim eve sığınmış. Annem o zaman genç bir kızmış. Janos Bartok’u sevmiş ve iyi oluncaya kadar evde gizlemiş. Harp olduğu için de evde annemden başka kimse yokmuş. Annemin babası, erkek kardeşi, köyün erkekleri savaşa gitmişlermiş. Janos Bartok iyileşip tekrar kıtasına katıldıktan sonra bir daha dönmemiş. O sırada annem bana hamile imiş. Kimseye derdini açamamış. Bu kulübe ve aşağıımızdaki tarla, annemin babasınınmış. Köyden kaçarak buraya sığınmış ve beni yalnız başına, dünyaya getirmiş. O günden sonra da bir daha evlenmemiş. Yıllarca babamı beklemiş. Fakat bir gün köyümüze dönen Pastory Baba, acı haberi anneme ulaştırmış. Pastory, babamla aynı kıtada askermiş. Annemin hamile olduğunu bildiği için doğacak çocuğunu merak eden babam, sırrını Pastory babaya açmış. Pastory babaya vasiyette bulunarak bir gün köyümüze dönerse, annemi mutlaka görmesini, çocuğu kız olmuşa, Ayşula ismini koymasını söylemiş. Annem de babamın vasiyetini yerine getirmiş böylece...” (s. 31- 32). Romanda tarihî bilgiler verilmek istendiğinde de zaman unsurunda geri dönüşler kullanılır: “Estergon, 1543 yılında ilk defa Kanunî Sultan Süleyman devrinde alınmış ve 1595 yılına kadar Türk iradesinde yaşamıştı. Bu zaman içinde bir kısım Türkler, padişahın emriyle Estergon’a yerleşmişti.” (s. 96).

Tarihî romanlarda zamanda ileri sıçrayışlar sıkça başvurulan bir yöntemdir. **Karapençe Estergon'da** adlı eserin anlatılan zaman, 3 yıllık bir dönemi kapsamasına rağmen zamanda ileri sıçrayışlar kullanılır. Örneğin; roman, Noel gecesinden sonra 5 aylık bir atlamayla Mayıs ayından devam eder. Romanın sonuna doğru “Aradan iki yıla yakın bir zaman geçmişti.” (s. 213) ibaresiyle de zamanda ileri sıçrayış yapılmıştır.

Romanın nesnel zamanı olarak XVII. yüzyılın başları ele alınır. Eserde anlatılan zaman, 1602 yılının son aylarında başlar ve 3 Ekim 1605 tarihinde sona erer. Romanda anlatılan zaman, 3 yıllık bir dönemi kapsar. Eserin neşredilme zamanı ise eserin birinci baskısının sonunda yer alan 14 Mart 1966 tarihi ile tespit edilebilir.

2. 9. 1. 5. Mekân

Serinin ikinci kitabı olan **Karapençe Estergon'da** adlı eserde ana mekân Estergon'dur. İbolya, romanın başında Peşte'den ayrılıp Estergon'a yerleşmiştir. Zira serinin ilk romanı da Peşte'de tamamlanmıştı. Genel itibariyle Estergon'da geçen olaylar, Pastory babanın köyü, Budin, Kızlar Adası, Vişgrad, Tepedelen ve Ciğerdelen gibi mekânların kullanımıyla az da olsa genişler. Romanın geneline bakılacak olursa mekân tasvirlerine neredeyse hiç yer verilmemesi yaşanan macera ve olayların önemine dikkat çekmeyi amaçlar.

Sancak Beyi Osman, Budin'deki av köşkündeysen Budin Beylerbeyi Lala Mehmet Paşa kendisine Estergon'a gitme talimatını göndermiştir. (s. 17). Estergon'a doğru yola çıkan Karapençe ve Murat, Pastory babanın köyünden geçerler ve burada başlarından geçen olaylar neticesinde Ayşula ile tanışmış olurlar. Estergon'a ulaşan Karapençe, burada Kont de Dampierre'ye gönderilen mektubu verir. Orada romanın bel kemiğini oluşturan olaylar yaşandıktan sonra görev icabı önce Budin'e sonra da İstanbul'a giden Karapençe, romanın sonuna doğru Estergon'un teslim alınması üzerine tekrar Estergon'a gelir ve kalenin girişinde İbolya ile birlikte vurulur. Romanın son mekânı, Karapençe'ye İbolya'nın mezarı olarak gösterilen yerdir.

2. 9. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Eserde olaylar yazar anlatıcı ve ilahi bakış açısıyla ele alınır. Yazar anlatıcı, sık sık araya girerek roman kişilerinin o anki durumlarını vermeye çalışır. Romanın bir yerinde Karapençe'ye verilmesi üzerine gönderilen bir mektubu ulaştırmak için yola çıkan ancak yolda yaralanan askerin o anki durumunu verirken araya girer: “Beylerbeyi, yola çıkarken ‘Bu haberi ulaştırmadan dönmeyesin.’ demişti. Bunun manası: ‘Ulaştırmadan dönersen kellen gider.’ demektir. Sanki bu hâliyle sağ kalsa ne olacaktı? Sırtına saplı duran ok, zaten ciğerlerini parçalamıştı.” (s. 15).

“Haklıydı da İbolya... Karapençe'nin uğruna her şeyi feda eden ondan sahip olduğu çocuğa piç damgası vurulmaması için yerini yurdunu bırakıp buraya gelen İbolya keder

duymasın da kim duysun? Büyük bir aşkla bağlandığı Karapençe'nin, kardeşinin katili olduğunu öğrenince İbolya, hüsrana uğramasın da kim uğrasın?" (s. 91).

Yazarın sorularla olay örgüsünü renklendirmesi eser içerisinde kendini gösterir: "(İbolya), arkalarından uzun uzun baktı. Kimdi acaba arkasında oturan ve düşmemek için (Karapençe'nin) beline sıkı sıkı sarılan kadın? Ne işi vardı Karapençe'nin Estergon'da? Yoksa gördüğü bir hayal mi? Kâbus mu?" (s. 59).

"İşte bu sırada, arka arkaya atılan iki tabanca sesi duyuldu. Karapençe de İbolya da vurulmuştu. Acaba tabancayı atan kimdi? Nereye kaçmıştı? Panikten kimse ne olduğunu anlayamadı." (s. 219).

Yazar anlatıcı, bazı olayların daha net anlaşılması için veya okuyucuyu bilgilendirmek amacıyla tarihî gerçeklikleri roman kurgusu içerisinde bazen kendisi bazen de roman kişileri aracılığıyla verir: "Estergon, 1543 yılında ilk defa Kanunî Sultan Süleyman devrinde alınmış ve 1595 yılına kadar, Türk iradesinde yaşamıştı. Bu zaman içinde bir kısım Türkler, padişahın emriyle Estergon'a yerleşmişti." (s. 96).

Yazar anlatıcı, bu tarihî gerçekliklere hiç dokunmadan vermek istediği zaman da dipnotta vermeyi tercih eder. (s. 49, 203, 217).

2. 9. 1. 7. Dil ve Üslup

Romanda genel itibariyle konuşma diline yakın, açık, sade ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır. Genellikle kolay anlaşılır ve kısa cümleler kullanılırken çetrefilli bir dile ve süslü üsluba kesinlikle başvurulmamıştır. Oldukça sade ve anlaşılır bir dille yazılan eserde günlük konuşma diline sık sık rastlanır.

Eserde günlük konuşma diline yer verilmiştir:

"Ağzım leş gibi kokuyor." (s. 84).

"Fley, zıvanadan çıkmıştı.

-Karapençe ha? Birtakım numaralar yaparak ve işi alaya alarak bana madik atanın Karapençe olduğunu söylemek istiyorsunuz ama yağma yok... Karapençe öldü! ..." (s. 154).

Yazar, olayları verirken halkın anlayabileceği basit düzeydeki atasözlerinden, deyimlerden ve vecizelerden yararlanmıştır: “Süt dökmüş kediye dönen şövalye, başını önüne eğdi.” (s. 84).

Yazar nadiren de olsa Arap atasözlerine de yer verir: “Hayır, sen kötülük yapmadın Pastory baba... Men dakika dukka... Oyunuma oyunla mukabele ettin.” (s. 46).

Romanın geneline yayılan üç ay, üç gün, Aysula’nın Karapençe’nin hayatını üç kez kurtarması, Murat’ın üç kez esir düşmesi gibi zaman ve sayı motifleriyle hissettirilir. Estergon’da saz çalıp türkü söyleyen Ozan, Karapençe’nin insanlar için olağanüstü sayılabilecek bir şekilde vahşi hayvanlarla baş etmesi, Karapençe’nin yaralanması üzerine atı Karabulut’un köylülere yol göstererek köylüleri Karapençe’nin yanına götürmesi destansı unsurlar olarak görülebilir.

2. 9. 2. Teknik Unsurlar

Eserde mektuplaşma veya yazışmalar hem sevgililer arasında hem de devlet adamları arasında yapılmaktadır. Lala Mehmet Paşa’nın Karapençe’ye (s. 16- 17), Rumeli Beylerbeyi Mehmet Paşa’nın Kont de Dampierre’e gönderdiği mektup (s. 53) ile ve Karapençe’nin İstanbul’un güzelliklerinden bahsettiği ve İbolya’ya gönderdiği mektupla (s. 213) bu teknik uygulama alanı bulur.

Özdeş, montaj tekniğini uygularken kendi eserleri arasında da alışverişte bulunur. **Karapençe Estergon’da** adlı eserde Ozan’ın İbolya’ya kuzu hediye etmesi karşılığında İbolya’nın da ona mendil vermesi, sonraki karşılaşmalarında İbolya’nın kuzuyu kestiğini söylemesi üzerine “Sen benim kuzumu kestin ama ben senin mendilini kaybetmedim.”, demesi, yazarın *Çoban*³² adlı hikâyesinden mülhemdir.

Karapençe Estergon’da adlı eserde kullanılan bazı sahneler, Özdeş’in daha önce yazmış olduğu **Oğuzhan** adlı romanda da kullanılmıştır. **Oğuzhan** adlı romanında ölen Çin hükümdarı Mun Vang’ın yerine oğulları Çan Vang ve Şun Vang geçmek için mücadele hâlinedirler. Bu mücadelede en etkin rol oynayacak etken ise babalarının sakladığı hazinelerin bulunmasıdır. Romanın ana kahramanı konumunda bulunan Oğuzhan, bu konuda Şun Vang’a yardım eder. Hemen hemen aynı sahne Karapençe serisinin ikinci kitabı olan **Karapençe Estergon’da** da kendini gösterir. Estergon’un

³² Oğuz Özdeş, “Çoban”, **Resimli Ay**, Temmuz 1936, S. 5, s. 90. (Aynı hikâye, daha sonra tekrar yayımlanmıştır: **İkdam Gece Postası**, 20 Aralık 1945.)

kumandanı olan Fransız asilzadesi Kont de Vitelli'nin ölümü sonrası onun yerine talip olan iki oğlu Kont de Medici ile Kont de Dampierre kendilerini vali ve kumandan ilan ederek birbirleriyle mücadele etmeye başlamışlardır. Ancak babasının hazinelerini bulan Dampierre, galip gelerek valiliye ve kumandanlığa hak kazanır. Bu sahnelerdeki benzerlik bununla sınırlı değildir. Bu hazineler aynı şekilde mağarada saklanmış ve başlarına bunları korumaları için vahşi hayvanlar bırakılmıştır.

Aynı eserler arasındaki bir başka benzerlik ve sahne tekrarı da **Oğuzhan** adlı eserde Oğuz Han'a barış amaçlı ülkesine geldiklerini ve elçi olduklarını söyleyen Gen Yu ve Fen Yu'nun kendi aralarında planlarını uygulama ve sonucunda alacakları mükâfatı paylaşma konusunda anlaşamamaları neticesinde kendi aralarında tartışmalarıdır. Kapılarının önünden geçen Sin bunların tartışmalarına kulak misafiri olunca asıl amaçlarını öğrenir. Oğuz Han, bunların dost değil de casus olduklarını öğrenince kalleşliklerinden dolayı birbirleriyle dövüştürür ve neticede ikisi de ölür. **Karapençe Estergon'da** adlı eserde ise Karapençe ve Kontes Pamela hazineleri almaya gittiklerinde Papa tarafından gönderildiklerini söyleyen iki casus gelerek Kont de Dampierre'ye; Karapençe'nin kardeşi Kont de Medici'nin adamı olduğunu ve kendisi ile karısını öldürmek için geldiğini söyleyerek onu kandırırlar. Bu duruma sevinen iki casus, çıkarlarının çatışması ve mükâfat konusunda anlaşamamaları yüzünden kendi aralarında kavga ederler. Bu esnada Karapençe ve Kontes Pamela, aralık olan kapıdan her şeye şahit olurlar. Böylelikle asıl amaçları ortaya çıkan casuslardan biri öldürülürken diğeri kaçar.

Roman kişilerinin bir olay hakkında kendi bakış açılarını ve görüşlerini açık ettiği yer iç diyalog tekniğidir. Eserde birinci kitabın sonunda ayrılıkları başlayan İbolya ve Karapençe, yıllar sonra Viyana'da karşılaşsalar da İbolya, Karapençe'ye gitme kal diyememiştir. Bu durum, onu şu ikileme sokar: “- Ey benim Karapençem! Ömrümün hasreti! Bir görünür bir silinirsin! Niçin, neden seni alıkoyamadım? Evim açık. Ben de annem de oğlumuz da seni bekliyoruz diyemedim bütün ömrüm boyunca seni böyle özleyip arayacak mıyım hep? Ben bütün fedakârlığımla, kadınlığımla, var olan gücümle, gençliğimle, güzelliğimle seni hâlâ hak etmedim mi?

Sanki bir ses ...

- Nafile dövünme İbolya... Senin geçmiş ve gelecek ömründe nasibin budur... Özlemek, kavuşmak, ayrılık... Çünkü sen Bartok kanı taşıyorsun... Bartok kanı taşıyanlar için bu üç

şey, birbirine kenetlenmiş zincir halkaları gibidir... Hangi halkada kopacağı yahut biteceği belli olmayan bir zincir...

İbolya, titrer gibi oldu.

- Hayır, hayır... Kaderimin ne olduğunu bilmek istiyorum. Bana söyleyin nerede son bulacak aşkım? Hasret içinde mi, vuslatta mı yoksa ayrılıkta mı?

Aynı ses:

- Söylemem, söylememin de zaten neticeye bir tesiri olmaz.” (s. 95).

Kardeşini öldürdüğünü düşündüğü Karapençe'nin beraber gitme teklifini birinci kitabın sonunda reddeden İbolya, ikinci kitabın hemen başında bu yaptığının doğru olup olmadığına karar veremez bir hâldeyken okuyucunun karşısına çıkar. Bu durum iç çözümleme tekniğiyle şöyle verilir:

“Sonra sabaha kadar ağlamış, kendi kendine hep aynı soruyu sormuştu: ‘Acaba doğru mu yaptım? Yoksa yanlış mı hareket ettim?’ Bu soru, kelime şekline girmeyen düşüncelerin, kadife gibi yumuşak temasıyla genç kadının zihnini mütemediyen tırmalıyor, kardeşi Miklos'u öldüren Karapençe'nin, sevgilisi Sancak Beyi Osman olduğunu ortaya çıkaran olay, en ufak teferruatına varıncaya kadar gözlerinin önünde canlanıyor, sonra da bütün mazisini içine alan bir küre gibi dönüyor dönüyordu.” (s. 5).

2. 10. KARAPENÇE’NİN İNTİKAMI³³

2. 10. 1. Materyal Unsurlar

2. 10. 1. 1. Eser Hakkında

Eser, 5 kitaplık serinin üçüncü kitabıdır. Kitabın iç kapağında üçüncü kitap ibaresi görülmektedir. Eserde Tuna boylarında kale kale dolaşarak buralar için mücadele eden Karapençe’nin başından geçen maceralar ele alınır. Romandaki şahsi maceraların çokluğu tarihî hadiseleri ikinci plana atar. Yazar, eserini henüz romanın başında şu şekilde tanıtır: “16’ncı asır sonlarıyla 17’nci asır başlarında Tuna boylarında yaşamış olan ve tarih kitaplarında ‘iki-üç dil bilir kahraman’ olarak adı geçen Karapençe’nin maceralarını ve kahramanlıklarını anlatan bu kitap, müstakil bir konu taşımasına rağmen, bundan önce yayınlanan ‘Karapençe’ romanının devamıdır.” (s. 5).

Türkiye Basımevi tarafından 1966 yılında ilk basımı yapılan eserin sonraki basımları, Türkiye Yayınevi ve Tekin Yayınevi tarafından yapılmıştır. Roman, “Birinci Bölüm, İkinci Bölüm” şeklinde isimlendirilmiş toplam 2 bölümden oluşur. Her 2 bölüm de kendi içerisinde Romen rakamlarıyla alt bölümlere ayrılırken her alt bölüme de içerikle ilgili bir başlık verilir. Birinci bölüm VI, ikinci bölüm ise VII alt bölümden oluşur.

Serinin üçüncü kitabı olan **Karapençe’nin İntikamı** adlı eserin arka kapağında “Adı dillerde ve gönüllerde efsaneleşen Karapençe’nin savaş meydanlarında olduğu gibi intikam alırken de kendine özgü kişiliği sizi gerçekten büyüleyecektir. Yabancı romanların gangsterleri hapisane kaçınlarını birer kahraman gibi göstermelerinin gülünçlüğü, yiğit ve soylu Karapençe’nin bu kitaptaki maceralarını okuduktan sonra daha iyi anlayacaksınız.” ifadesi yer alır.

Serinin üçüncü kitabında Karapençe, Avusturya topraklarında düşman askerlerinin kurduğu bir tuzağa düşer ve adı Sürgünler Adası olan bir esaret kampına gönderilir. Fley’in bunu duyması üzerine Karapençe’yi kısıklıvrak yakalamak için adaya gelmesi sonrasında Karapençe, Fley ve adamlarını, esaret kampındaki Türklerden de yardım alarak yener ve onların gemilerini ele geçirir. Karapençe’nin peşini bırakmayan Fley, onu tuzağa düşürmek isterken kendisi tuzağa düşer. Bu esnada Karapençe, Fley’in yüzünü keserek sonradan yaşadığını öğrendiği İbolya’nın intikamını alır. Serinin ikinci kitabında öldüğü düşünülen İbolya adlı roman kişisi, serinin üçüncü kitabında tekrar rol almaya başlar. Bu durum

³³ Oğuz Özdeş, **Karapençe’nin İntikamı**, Tekin Yayınevi, 4. Basım, İstanbul, 1981.

“yazarın seriyi devam ettirmek için başvurduğu bir yoldur. Bir destan kahramanı gibi iyilerin hep iyi, kötülerin hep kötü olarak çizildiği romanlarda yeniden bir kahraman yaratmaktansa eski kahramanını tekrar diriltir. Bu hem bir sürpriz havası yaratır hem de mutlu son plânına uygundur.”³⁴ şeklinde açıklanabilir.

2. 10. 1. 2. Olay Örgüsü

İbolya'nın ölümüne çok üzülen Karapençe, yıkılmış bir şekilde eve gider. Evde durumu Ayşula'ya anlatır; ancak Ayşula üvey kardeşinin ölmesi ve Karapençe'nin sadece kendisine kalacağı düşüncesiyle neredeyse sevinir. Ertesi sabah, Murat gelir ve Baş vezir Lala Mehmet Paşa'nın kendisini çağırdığı haberini verir. Karapençe, tez zamanda Paşa'nın huzuruna çıkar. Paşa, Avusturya'ya sefere çıkmak için bir plan yapmış ve bu plan hakkında Karapençe'nin fikrini sormak istemiştir. Sonuçta sefere karar verilmiştir. Karapençe, oğlunu kime emanet edeceğini düşünürken Ozanla karşılaşır ve Ozan'ın yanında kalan Zeynep Kadın'ı görüp onunla tanışır. Ozan ve Zeynep Kadın'ın istekli tavırlarından dolayı Karapençe, nur yüzlü, sevimli ve kimsesiz bir kadın olan bu Zeynep Kadın'a oğlu Hakan'ı emanet eder.

Ayşula Karapençe'nin evinde kaçıp kendine göre özgürlüğe kavuştuktan sonra Mösyö Peter ve Madam Yanika'nın evlerinde hizmetçi olarak işe başlar. Mösyö Peter, bir konuşmasında Ayşula'ya çevrede yeni türemiş bir haydudun varlığından söz eder. Bu haydut, bir tekne ele geçirmiş ve Tuna Nehri üzerinde istediğini soymaktadır. O gece Ayşula, bir ıslık sesi duyunca pencereden gizlice dışarıyı gözetler. Bu esnada köşkün uşağı Şinka, karanlıkta birisiyle buluşup konuşmaktadır. Şinka, bu esrarengiz adamın koluna girerek kendilerini kimsenin görmemesi için onu ormanlığın içine götürür. Sabah olur olmaz Ayşula, keşfe çıkar ve nehrin ortasında demirlemiş bir gemi olduğunu görünce başına bir çuval geçirilir. Sonuçta Fley'le tanışır. Ayşula'nın başından geçenleri bilen Fley, İbolya ve Karapençe hakkında söz açar, amacı Ayşula'yı Karapençe'ye karşı kullanmaktır. Ayşula da Karapençe ve İbolya'ya kızgın olduğu için Fley'le hemen anlaşır.

Karapençe, arkadaşı Murat ile beraber Avusturya seferi sırasında esir alınarak Sürgünler Adası'na yerleştirilir. Adanın komutanı olan Albay Ramel, şahsi işleri için hizmetkâr köle olarak Karapençe'yi seçer. Bu seçiminde kızı Anna Maria etkili olur. Anna Maria, Kara Pençe'den hoşlanır ve ona özel bir ilgi gösterir. Karapençe, arkadaşı Murat'a gizlice mektup gönderir. Bu durum tespit edilince Albay Ramel tarafından öldürülmesi

³⁴ Argunşah, a.g.e., s. 255.

emri verilince Anna Maria, yalan söyleyerek Karapençe'yi korur. Gece olunca Karapençe'nin odasına gelerek Karapençe'ye olan aşkını itiraf eder. Aynı günün ikinci vaktinde Sürgünler Adası, top sesleriyle yerinden oynar. Fley, adamlarını göndererek adada esir olarak tutulnlardan birinin Karapençe olduğunu ve onun verilmesi karşılığında bir sandık hediye edileceğini bildirmesi üzerine Albay Ramel çok fazla düşünmeden bunu kabul eder. Ancak bu adada Karapençe ismen tanınmadığı için Fley'in isteği üzerine bütün esirler bir yere toplatılarak kontrolü yapılacaktır. Anna Maria, birkaç saat içinde bütün bu olanları gözünün önüne getirince Osman'ın Karapençe olduğuna kanaat getirerek, hiçbir şeyden haberi olmayan Osman'ı uyarır ve onun Fley tarafından yakalanmasına engel olur.

Karapençe ortalıkta görünmemek için gizlenirken Fley, Türk esirlerini kontrol etmeye başlar. Bu sırada Karapençe'nin daha önce silah deposundan gizlice temin ettiği ve zehirlediği hançerlerle donanmış olan esirler Fley'in adamlarını bir anda aralarına alırlar. Karapençe'nin sazlıklara kaçtığını gören Fley, onu aramaya çıkar. Hem onu bulamaz hem de döndüğünde adamlarının hepsinin öldürüldüğünü, filikaların ise esir Türkler tarafından götürüldüğünü görünce çok şaşırır. Ada kumandanı Albay Ramel ve Fley bu durumun sorumlusu olarak birbirlerini suçlarken Karapençe, yüzerek gemiye gider. Bütün planı alt üst olan ve gemisini kaptıran Fley, sarhoş bir hâlde ne yaptığını ve ne söylediğini bilmediği bir hâldeyken okuyucuya Karapençe'nin dahi bilmediği bir gerçeği açıklar. Bu gerçek, İbolya'nın hâlâ yaşıyor olmasıdır. Karapençe gemi ile Türklerin hâkimiyetinde olan Estergon'a gelince halk ve vali tarafından kahramanlar gibi karşılanır. Vali, başarılarından dolayı onu takdir ederek, Karapençe'yi Zitvatorok Kalesi'ne kumandan olarak tayin eder.

Fley'in gemisinde Karapençe'yi ve Türk bayrağını gören Şinka ise tam bir şok geçirir. Karapençe'nin Estergon'a döndüğünü Ayşula'ya söyler. Ayşula, kadınlığını kullanarak Fley ve Şinka üzerinden Karapençe'ye ulaşmak ve onu kendine yönlendirecek planları yapar. Bu sırada Ayşula ile Fley çok yakınlaşınca Ayşula, Fley'den hamile kalır. Yapılan planlar neticesinde Ayşula, Zitvatorok Kalesine Karapençe'nin yanına gider. Yaptıklarından pişman olduğunu söyleyerek af dilerken İbolya'nın hayatta ve nerede olduğunu söyler. İbolya'nın da aynı şekilde Karapençe'nin öldüğünü bildiğini söyler. Bu durumu açıklamak ve İbolya'yı Karapençe'nin yaşadığına inandırmak için Karapençe'nin yüzüğünü alarak Viyana'ya gitmeyi teklif eder. Ayşula'ya inanan Karapençe, yüzüğünü verir; ancak Ayşula ve Fley ikilisi yüzüğün içine "Ayşula'ya sevgilerle" ibaresini yazdırırlar. Bu sıralarda Ayşula, Fley'e hamile olduğunu söyleyince Fley sevinir ve ikisi evlenme hazırlıkları yapar. Fley, İbolya ve annesinin de aynı evde kaldığı kendi annesinin

evine Ayşula'yı gelin sıfatıyla götürür. Ancak duygusal yönden oturmamış bir kişilik olan Ayşula, birkaç gün sonra evdekilerle özellikle İbolya ile kavga eder. Kavga esnasında Ayşula, İbolya'ya Karapençe'nin yaşadığını, hatta kendisiyle birlikte olduğunu, yüzüğü kendisine hediye ettiğini, karnındaki çocuğun ondan olduğunu söyleyerek Fley'in evde olmadığı bir zaman evden ayrılır. Söylenenlere çok üzülen İbolya'nın bu üzüntüsü, bütün bu söylenenleri tahkik etmek için Viyana'ya gelen Karapençe'nin İbolya'yı bulup onunla konuşmasına kadar sürer. Birbirlerinin hayatta olduklarını öğrenen ikilinin ilk kavuşması böylece gerçekleşmiş olur. Karapençe, İbolya'yı bu konularda aydınlatır ve rahatlatırken İbolya'nın yüzündeki bıçak yarasının sebebini de öğrenir. Bunun intikamını alacağına dair söz vererek tekrar görevine döner.

Ayşula'nın evden kaçmasına kızan Fley, bir gece annesinin tüm altınlarını çalarak kayıplara karışır. Fley, Ayşula'yı aramaktadır; ancak Fley'in en sadık adamı olan Şinka, Ayşula'nın kadınlığına kapıldığı için hem Ayşula'yı saklar hem ona Fley'in çaldığı altınlarla ne yaptığını anlatır. Fley, annesinden çaldığı altınlarla tecrübeli denizcilerin de içinde olduğu yüz kadar adamla anlaşır ve Karapençe'ye saldırı planı yapar. Bu plandan Şinka aracılığıyla haberi olan Ayşula, hâlâ çok sevdiği ve bir umut beslediği Karapençe'nin pusuya düşmemesi için Estergon'a gidip onu uyarır. Ancak Karapençe, Ayşula'nın İbolya'ya söylediği sözlerinden dolayı ona çok kızgın olduğunu belirtir. Ona büyük hakaretler eder, aşağılayıcı sözler söyler ve geceyi geçirmesi için zindana attırır. Sabah olunca kaleden gönderilen Ayşula, Karapençe'den intikam almak için hemen Fley'i uyarmaya gider. Ayşula, son anda yetişse de geç kalmıştır. Ayşula, Fley ve adamları, pusuya düşmüştür. Karapençe ve adamları gemide bulunan Fley'in adamlarını yok ederler. Gemide karşı taraftan sadece Fley ve Ayşula kalır. Karapençe, Fley'e ölüm mükâfatını vermeyerek ucu ateşte ısıtılmış kılıcıyla onun yüzünü tanınmayacak hâle getirir. Ayşula'nın da yüzüne Fley'in İbolya'ya yaptığı gibi üç santimlik bir iz bırakır. Daha sonra Fley ve Ayşula'yı kürekleri alınmış küçük bir kayıkla Tuna'nın akıntısına terk eder.

2. 10. 1. 3. Şahıs Kadrosu

Serinin ilk iki kitabındaki şahıslar, bu eserde de etkisini gösterirler. Özellikle de Ayşula ve Fley, serinin bu kitabında ön plandadırlar.

Karapençe Osman Bey: (Birinci ve ikinci kitabın devamı) Osman Bey, İbolya'yı kaybetmekten dolayı üzgün, perişan ve bitkin bir hâlde oğlunu bıraktıkları kulübeye doğru giderken görülür. Sonrasında bir sefere çıkar ve sefer esnasında yakalanarak Sürgünler

Adası'na tutsak olarak gönderilir. Burada esaret çekerken Almanca ve Macarca bildiğinden dolayı albayın şahsi hizmetlerini yerine getirmesi için seçilir. Hareketli hayata alışık olan mizacının buraya katlanamamasından dolayı buradan kurtulmaya çalışır ve bu konuda albayın kızı Matmazel Anna Maria'nın yardımlarını alır. Buradan kaçtıktan sonra İbolya'nın yaşadığını öğrenir ve onun yanına gider. Bu görüşme önemlidir; çünkü serinin ilk kitabında savaş naraları atan, savaşın gerekliliğinden bahseden Karapençe, bu konuda başkalaşmış ve düşünceleri olgunlaşmış olarak okuyucunun karşısına çıkar: “Tam on yıl oldu. On yıl önce orduya alındığım ve Haçova Meydan Savaşı'na katıldığım zaman 20 yaşında bıyıkları yeni terlemiş bir delikanlıyım. Gözüm savaştan başka bir şey görmüyordu... Ama artık bitsin bu savaş diyorum... Bitsin artık insanların birbirini öldürüp boğazlaması.” (s. 151).

Zitvatorok Kalesinin kumandanı olan Karapençe, romanın sonunda kendisine tuzak kuran Fley'i kendi tuzağına düşürerek İbolya'nın intikamını almıştır.

İbolya: (Birinci ve ikinci kitabın devamı) Karapençe'nin ölüm haberiyle çaresiz kalan İbolya, annesiyle beraber Fley'in evinde kalmaktadır. Bir gün üvey kardeşi Ayşula'dan Karapençe'nin yaşadığını öğrenir. Ayşula, Karapençe ile beraber oldukları, çocuğunun babasının Karapençe olduğu yalanını söyler. Bunlara inanması sebebiyle bunalan ve üzülen İbolya, bir gece Karapençe'nin yanına gelmesi ve ona güzel günlerin yakın olduğunu söylemesiyle ruhen rahatlar.

Fley: (Birinci ve ikinci kitabın devamı) Serinin ikinci kitabının sonunda Karapençe ve İbolya'nın öldüklerini her iki tarafa da inandırmış bir şekilde çıkar. Fley, İbolya'yı evine götürüp tecavüz etmeye kalkar ve İbolya'nın karşı gelmesi üzerine onun güzelliğini zedelemek için yüzünü yaralar. Fley, Ayşula ile tanışır, öncelikli amacı Ayşula'yı da kullanarak Karapençe'ye ulaşmaktır; ancak onu hamile bırakır ve gelin diye annesinin evine götürür. Fley, elindeki bütün imkânları kullanarak Karapençe'ye iki defa ulaşıp ondan intikam alma fırsatını yakalasa da ikisinde de iyi plan yapamayınca kendisi tuzağa düşer. İkinci kez tuzağa düştüğünde -İbolya'ya yaptıklarından dolayı- Karapençe tarafından yüzü lime lime edilir.

Ayşula: (İkinci kitabın devamı) Ayşula, genel itibariyle kararsız davranışlarıyla kişiliğini ortaya seren romanın yardımcı kişisidir. İbolya'nın üvey kardeşi olan Ayşula, İbolya'nın ölüm haberiyle Karapençe için daha fazla ümitlenir. Ona âşıktır ve ona ulaşmak için her şeye hazırdır. Bu uğurda ona ulaşmak için kendisine faydası olacağını düşündüğü Fley ve

onun adamı Şinka ile düşüp kalkmayı bile göze alır hatta bu ilişkilerden dolayı Fley'den hamile kalır.

Ayşula, görüştükleri esnada Karapençe'nin kendisine karşı sert tavırlarına kızıp ona ders vermek istese de son anda içinin sesini dinleyerek onu tuzağa düşürmek istemez. “Karapençe’yi on beş gündür görmemişti ama bu zaman ona bir yıl kadar uzun gelmişti. Seviyordu onu. O, hayatında sevdiği, taptığı, bir erkekti. Onsuz geçirdiği günler, gün değil. Onsuz yaşadığı anlar hayat değil. Onsuz gördüğü güzellik, güzel değildi. Hayır hayır, Karapençe’ye ihanet edemezdi. Birden topukları üzerinde geri döndü.” (s. 28). Ancak Ayşula'nın bu durumu, Karapençe'nin İbolya'nın yaşadığını öğrenmesine kadar devam eder. Zira Karapençe bu bilgiyle beraber Ayşula'nın şeytani taraflarını da görmüş ve öğrenmiştir. “Gerçekten dişi bir yılan Ayşula... Yalancı, dişi bir akrep...” (s. 149). Serinin ikinci kitabında uysal, güzelliğiyle dikkat çeken ve daha sevecen olan Ayşula, serinin üçüncü kitabında başkalaşmış sinsi bir şeytan konumuna gelmiştir. Karapençe, Ayşula'nın gerçek yüzünü gördüğünden onu aşağılayarak yanından kovmuştur. Bunu kendine yediremeyen Ayşula, bu sefer Fley'in tarafına geçer. Ayşula'nın bu durumuna arkadaşı Şinka da şaşırır: “- Telâşınızın sebebini anlayamıyorum Matmazel... Siz Fley'in tuzağa düşmesini istemiyor muydunuz? Karapençe'ye bunun için gitmediniz mi?

- İşler değişti Şinka... Şimdi de Karapençe'nin Fley'in tuzağına düşmesini istiyorum... Karapençe'den intikamımı, Fley'in almasını istiyorum.

Şinka, yemeği yarıda bırakıp ayağa kalktı.

- Doğrusu, yaptıklarınıza bir türlü aklım ermiyor Matmazel!...” (s. 158).

Matmazel Anna Maria: Romanın yardımcı kişilerindendir. Sürgünler Adası'nın kumandanı Albay Ramel'in kızıdır. Son derece akıllı, dikkatli ve hırçın bir yapısı vardır. Karapençe'ye ilgi duyar ve bu durum aşka kadar uzanır. Karapençe, Anna Maria için İbolya'nın yerini alacağını düşünse de buradan ayrıldıktan sonra ikilinin ilişkisi kesilir. Anna Maria'nın bu aşkı, Karapençe'nin hayatını kurtarır. Anna Maria, Karapençe adada kaldığı son gecede onunla birlikte olur.

2. 10. 1. 4. Zaman

Karapençe'nin İntikamı adlı eser, serinin ikinci kitabı olan **Karapençe Estergon'da** adlı eserin devamı olduğu için onun bittiği yerden devam eder. Dolayısıyla

bu tarih, 3 Ekim 1605'tir. Romanda anlatılan zaman bu tarihte başlarken 1606 yılının yaz mevsiminde Karapençe'nin Fley ve Ayşula'dan intikam almasıyla sonlanır.

Eserde zaman unsurundaki geri dönüşler, çok eski zamanlara gitmez. Bu eserde yapılan geri dönüşler, yakın geçmişte olan ve soru işareti içeren olayların aydınlatılması için kullanılır. Bu yöntemle aynı zamanda eserin kurgusundaki tekdüzeliği kırar. Örneğin; Fley ve adamlarının, Karapençe'nin adamlarının ele geçirdiği gemiyi kurtarmak için kayıkla gemiye yaklaştıktan sonra tedbir için beklerken geceyi nasıl geçirdikleri ve sabaha sarhoş uyanmalarının sebebinin açıklar: "Gece ayaz çoğalınca, muhafızlardan biri sahile çıkıp küçük bir fıçı şarap almış, sonra kayığa dönmüştü... Isınmak için başka çare bulamayan muhafızlar şarap içerken Fley ve arkadaşları onlara katılarak veryansın ettiler... Böylece birkaç saat içinde tükenen fıçıdaki şarap, muhafızlarla gemicileri zil zurna sarhoş etmiş ve gece yarısını geçtikten az sonra da hepsi sızmıştı." (s. 72). İbolya'nın yüzündeki yarayı merak eden okuyucular ise şu şekilde aydınlatılır: "Fley, İbolya'yı Estergon'dan kaçırıp Viyana'ya götürdükten birkaç gece sonra, gece yarısı onun odasına girerek zorla tecavüz etmek istemiş, mukavemet görünce yüzünü çirkinleştirmek için hançerinin ucuyla yanağından çizmişti." (s. 137).

Romanın nesnel zamanı olarak XVII. yüzyılın başları ele alınır. Romanda anlatılan zaman bu tarihte başlarken 1606 yılının yaz mevsiminde Karapençe'nin Fley ve Ayşula'dan intikam almasıyla sonlanır. Dolayısıyla romanın anlatılan zaman 1 yıldan daha az bir süre olarak belirlenmiştir. Romanın neşredilme zamanı olarak romanın ilk baskı tarihi olan 1966 yılı gösterilebilir. Çünkü bu romanın bitiminde herhangi bir tarihe yer verilmemiştir.

2. 10. 1. 5. Mekân

Eserde ana mekân olarak Macaristan toprakları gösterilebilir. Bu topraklarda roman için önem arz eden birkaç tane mekân söz konusudur. Bunlardan en önemlisi, Sürgünler Adası'dır. Karapençe ve Murat, bir sefer esnasında esir alınarak bu adaya esaret için gönderilmiştir. Karapençe ile ada kumandanının kızı Anna Maria bu adada birbirlerine yaklaşırlar. Bu yaklaşma Karapençe için gelebilecek tehlikeleri perdeleyen bir konuma sahiptir. Sürgünler Adası'ndan sonra romandaki önemli mekânlardan bir diğeri Karapençe'nin başarılarından dolayı kumandan olarak tayin edildiği Zitvatorok Kalesi'dir. Karapençe, İbolya'nın ölmediğini öğrenince mekân, Viyana'ya taşınır. Tekrar Zitvatorok Kalesi'ne dönen Karapençe oradan Komaron Kalesine gider ve orayı ele geçirir. Eserin son

mekânı olarak Karapençe'nin Fley ve Aysula'dan intikam aldığı Tuna Nehri üzerindeki gemi gösterilebilir.

Romandaki mekânların roman kişileri üzerindeki etkileri kişiden kişiye göre ve psikolojilerine göre değişmektedir. Mesela İbolya için mekânın cennet olabilmesi için o mekânda sevdiği Karapençe'nin olması yeterlidir. “Senin yanında olduktan sonra istediğin yere giderim Osman... Senin yanında dünyanın her yeri bana cennettir.” (s. 150).

2. 10. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Eser, ilahi bakış açısı ve yazar anlatıcı tarafından ele alınmıştır. Yazar anlatıcı, roman kişilerinin heyecan ve korkularına; zihinlerinden geçenlere ve niyetlerine vâkıftır: “Karapençe, içinde Fley'in bulunduğu kayığın on beş yirmi kulaç sağından geçerken biraz yüreği fazla çarptı...” (s. 72). Karapençe, Sürgünler Adası'nda komutanın kütüphanesine girerken yazar anlatıcı, onun niyetini zaten bilmektedir: “Karapençe, ayaklarının ucuna basarak kütüphaneye girdi. İçerde hayli kitap vardı. Niyeti, Ada ve civarının haritasını elde ederek bir kitabın arasına koyup gizlice kaçırmaktı.” (s. 38).

Yazar anlatıcı, araya girerek roman kişilerinin o anki durumlarını vermeye çalışır: “Aysula, Şinka'nın bu konuşmaları karşısında büsbütün şaşalamıştı.” (s. 72).

“Osman, hafif geri çekildi. Birden asabileşti. Burun delikleri hırsından açılıp kapanıyordu.” (s. 148).

Yazar anlatıcı, araya girerek olaylar hakkında kendi yorumlarını da dile getirir. Karapençe'nin bir ara Aysula'ya karşı yumuşayarak ona melek demesi, yazarın araya girerek müdahale etmesi sonucunu doğurur: “Melek... O gece, Aysula, Karapençe'nin odasındaki sedirin üzerinde yatarken, uzun uzun bu sözü düşünüyordu... Karapençe, melek demişti kendisine... Melek Aysula... Ne de yakışıyordu bu iki kelime birbirine... Ama melek kelimesi kalksa da yerine şeytan konsa, yine ahenkli olmuyor muydu? Şeytan Aysula!” (s. 123).

Yazar anlatıcı, araya girebilme özelliğini kullanarak okuyucuya bilgiler de verir. Bu bilgileri bazen kendisi verirken çoğu zaman da roman kişilerine verdirir. Aysula, hizmetçi olduğu evde kendi odasında tütün bulunca şöyle bir açıklama yapar: “Üstünde Macarca tütün yazılı bir kutu buldu. Kristof Kolomb, Amerika'yı keşfettiği zaman Avrupalıların bu adla bir bitkiyle karşılaştıklarını, 10-15 yıl önce de Avrupa'ya yayıldığını duymuştu.” (s. 20). Evin iki hizmetçisi Aysula ile Şinka'nın konuşmaları esnasında Şinka, Kopernik'ten

ve Galile’den örnekler verir. (s. 85). Yazar anlatıcı ise bu durumu daha net bilgilerle vermek için ise dipnot düşerek ansiklopedik bilgileri kaydeder. (s. 86).

Yazarın araya girmeleri çoğu zaman soru şeklinde okuyucunun karşısına çıkar. Bu sorular anlatıcı veya roman kişileri tarafından sorulabilmektedir. Ayşula’nın İbolya’nın yaşadığını Karapençe’ye söylemesi üzerine Karapençe’nin aklına şu sorular gelir: “İbolya’nın yaşaması ihtimalini şimdiye kadar hiç aklına getirmemişti. Doğru muydu acaba Ayşula’nın söyledikleri? Fley kendisine bir oyun oynamış olabilir miydi?” (s. 112). Karapençe’nin İbolya’ya yaptıklarından dolayı romanın sonunda Fley ve Ayşula’yı cezalandırdığı sahne, sorulan bu sorularla aynı zamanda zihinde canlandırılabilir: “Az önceye kadar haykıran ve ağlayan Ayşula’nın gözünde bir yaş damlası bile yoktu. Sadece Karapençe’ye bakıyor ve derin derin nefes alıyordu. Yoksa hâlâ seviyor muydu Karapençe’yi? (s. 164).

2. 10. 1. 7. Dil ve Üslup

Eser, sade dille herkesin anlayacağı bir üslupla yazılmıştır. Eserde konuşma diline, halkın kullandığı kelime, deyim ve atasözlerinin kullanımına dikkat edilmiştir. Bu kapsamda eserde konuşma dili, argo ve basit düzeydeki atasözlerinin kullanıldığı görülür:

“Fley, kaba bir sesle, diline eşek arısı soksun, dedi. Ne şom ağızlısın be...” (s. 73).

Şinka, Ayşula’ya ilanı aşk edince Ayşula, Şinka’ya şunları söyler:

“Siz ellisine merdiven dayamış ve karta kaçmış bir ihtiyarsınız... Ben ise henüz yirmi yaşımdayım.” (s. 98).

“Siz de nalıncı keseri gibi her şeyi kendinize yontuyorsunuz. Gerçekten İbolya’nın söylediği gibi çok egoist bir erkeksiniz.” (s. 27).

Roman, halkın anlayabileceği bir dili amaç edindiğinden dolayı benzetmeler de anlaşılır düzeydedir. Ayşula, Karapençe’ye ve İbolya’ya birçok kötülük yapsa da Karapençe’nin tuzağa düşmesine de gönlü bir türlü razı olmamaktadır. İçten içe hâlâ ona ümit beslemektedir. Bu vesileyle Karapençe’nin kumandanı olduğu kaleye giderek Fley’in kurduğu tuzaktan haber verse de Karapençe, Ayşula’nın kendine ve İbolya’ya yaptıklarından dolayı ona, Murat’ın yanında hakaret ederek geceyi geçirmesi için zindana attırır: “Ayşula, o an kendisini çiğnenmiş bir çiçeğe benzetti.” (s. 157).

Eserde mitolojik, destansı bir atmosfer kendini hissettirir. Eserde Fley, Sürgünler Adasına baskın yapıp Osman'ı kolay bir şekilde elde etmek isterken bu durumun ters tepmesi hatta elindeki gemiyi dahi Osman'a kaptırması sonucu, intikam yeminleri ederken yanındaki tayfalardan biri şu cümleyi kullanır: “Vallahi Mösyö Fley, bu dünyada kimin cennete kimin cehenneme gideceği belli olmuyor... Bakarsınız siz gidersiniz cehenneme de o da İbolya mı mobilya mı az önce bahsettiğiniz sevgilisiyle cennette buluşuverir.” (s. 76).

İbolya'nın ailesi, Bartok ailesi hakkında şu söz tekrarına sürekli yer verilir: “Bartok kanı taşıyanlar, kendileriyle beraber etraflarını da felakete sürüklüyorlar.” (s. 94). Bu durum leitmotive tekniğine örnek teşkil eder.

2. 10. 2. Teknik Unsurlar

Eserde tasvirler, genelde Ayşula'nın bakış açısıyla verilir. Ayşula'nın ruh hali mekânın tasvirine şekil verir. Zıtvatorok Kalesi, Ayşula'nın gözünden şu şekilde tasvir edilir: “Tuna Nehrinin kenarında bulunan ve etrafı surlarla çevrili olan kalede, askerlerden ve Karapençe'den başka kimse oturmuyordu. Kaleye giriş kapısında zırhlı elbiseler giymiş, ellerinde kocaman mızraklar bulunan pala bıyıklı iki Türk askeri nöbet beklemekteydi.” (s. 108). Aynı romanda Ayşula, Fley'e hamile olduğunu söyleyince Fley, çok sevinir ve mutlu bir yuva hayali kurar. Bu hayallerini gerçekleştirmek için Fley'in Viyana'daki annesinin evine doğru yola çıkarlar. Bu düşünceler içindeki Ayşula, yaşayacağı evi, şu şekilde resmeder: “Fley'in evi Tuna'nın kenarında bir bahçe içindeydi. Evlerine giden yol, küçük bir ormanlık içinden geçiyordu. Sabah güneşinin ışıkları, yüksek ağaçların dalları arasında süzülüyor ve huzmeleri yer yer yola düşüyordu.” (s. 132).

Romanda bütün Avusturya ordusu için bir emirname vardır:

“GİZLİDİR

2 Ekim 1603

Bütün Avusturya Birlikleri Kumandanlıklarına:

Karapençe adıyla tanınan Türk casusunun görüldüğü yerde yakalanıp derhal bir müfreze ile Başkumandanlığımıza gönderilmesi ehemmiyetle bildirilir.

Avusturya Ordusu Başkumandanı Arşidük
MATHÍAS” (s. 59)

Eserde diyalog tekniğini sık sık kullanılmıştır:

“- Ben sana İbolya’nın ölümünden bahsediyorum, sen bana yaralandın mı diye soruyorsun?

Benimki önemli değil...

- Birden şaşırdım da...

- Kardeşinin ölümü seni üzmedi mi hiç?

- Şey... Elbette üzıldüm...

- Hâlbuki ben gözyaşı dökeceğini sanmıştım.

- Ama o benim üvey kardeşimdi.

- Babanız bir değil mi ikiniz de aynı kanı taşıyor musunuz?” (s. 6).

Eserde Karapençe’yi özleyen ve görmek isteyen Ayşula, uzaktan ona benzettiği kişiyi takip ederken onun Ozan’ın kulübesine girdiğini görür. O sırada yapmış olduğu iç çözümlemelerini yazar aktarır:

“Kulübenin kapısı kapalıydı. Fakat Tuna’ya bakan pencerenin tahta kepenkleri ardına kadar açıktı. Pencereden içeri baksa mı acaba? Ya görülürse? Ya içeri giren erkek Karapençe değil de bir başkasıysa?... Başını ağaca dayadı. Buraya niçin gelmişti? Karapençe’yi görmek için mi? Yoksa kulübeye girenin Karapençe olduğuna kanaat getirince Fley’e haber vermek için mi? Hayır hayır, Karapençe’ye zararı dokunacak hiçbir şey yapamazdı.” (s. 89).

Fley’in evlenmek için eve getirdiği Ayşula, kısa zamanda evdeki İbolya ile kavga ederek Viyana’dan kaçır. Bu durumu masaya yatıran Fley, bir iç çözümleme yapar:

“Nereye gidebilirdi acaba Ayşula? Herhâlde, uşak Şinka varken Estergon’a dönemezdi. Çünkü Şinka sadık bir uşaktı. Her olan biteni kendisine mutlaka ulaştırırdı. En kuvvetli ihtimal, Ayşula’nın, Karapençe’nin yanına gitmiş olmasıydı. Fakat acaba, İbolya’nın yaşadığını duyan Karapençe, onu unutup Ayşula’ya gönül bağlar mıydı? Fley, günlerce bunu düşündü ve çıkar bir yol aradı. En sonunda Estergon’a gidip, Şinka’dan durumu öğrenmeye ve hareketini ondan sonra tayin etmeye karar verdi.” (s. 142).

2. 11. KARAPENÇE VOYVODA'YA KARŞI³⁵

2. 11. 1. Materyal Unsurlar

2. 11. 1. 1. Eser Hakkında

Eser, 5 kitaplık serinin dördüncü kitabıdır. Kitabın iç kapağında dördüncü kitap ibaresi görülmektedir. Serinin bu kitabında Karapençe tarafından yüzü kesilerek cezalandırılan Fley'in macerası anlatılır. Fley ve Aşula, bir sandal içinde Tuna Nehrinin akışına bırakılmışlardır. Hayata karşı küsmüş ve hayattan hiçbir beklentisi olmayan Fley, yakın zamanda ölmüş olan Vilagos Voyvodası Mihail'in yerine geçerek Karapençe'den almayı planladığı intikam ateşiyle yanar. Ancak eserin sonunda kendisi de Aşula da ölür. Böylelikle yazar, romandaki kötü kişilerin cezasını vermiş olur.

Türkiye Basımevi tarafından 1967 yılında basımı yapılan eserin birinci baskısının sonunda 18 Aralık 1966 tarihi yazılıdır. Romanın daha sonraki basımları Türkiye Yayınevi ve Tekin Yayınevi tarafından yapılmıştır. Eser, 2 ana bölümden oluşur. Bu bölümler “Birinci Bölüm”, “İkinci Bölüm” şeklinde ayrılmıştır. Birinci bölüm, her biri Romen rakamlarıyla numaralandırılmış ve içerikle ilgili başlıklar kullanılarak kendi içerisinde V alt bölüme ayrılırken ikinci bölüm VIII alt bölüme ayrılmıştır.

Karapençe'nin İntikamı adlı eserin sonunda **Karapençe Voyvoda'ya Karşı** adlı eserin reklamı yapılırken “Erdel prensliğinde Vilagos Voyvodası, bütün insanlardan intikam alma hırsı içinde türlü cinayetler işliyor, işkenceler yapıyor... Karapençe de onun karşısına çıkıyor. Esrarlı bir şatoda dönen türlü entrikalar... Şahane bir mevzuu... İlk satırından son satırına kadar merak ve heyecan dolu olan bu güzel romanı okumaya başladıktan sonra elinizden kolay kolay bırakamayacaksınız.” şeklinde ifadeler kullanılmıştır.

2. 11. 1. 2. Olay Örgüsü

Karapençe Voyvoda'ya Karşı adlı eser, olay örgüsü bakımından serinin üçüncü kitabı olan **Karapençe'nin İntikamı** adlı eserin bıraktığı yerden devam eder. Kürekleri alınan küçük kayıkta kaderlerine terk edilen Fley ve Aşula, birbirleriyle hiç konuşamaz ve birbirlerinin yüzlerine bakamaz hâldelerken birkaç saat böyle yolculuk yaparlar. Sonrasında yanlarından geçen bir geminin oluşturduğu dalgaların etkisiyle kayığın sallanması neticesinde Fley, dengesini kaybederek Tuna'nın serin sularına düşerken

³⁵ Oğuz Özdeş, **Karapençe Voyvoda'ya Karşı**, Tekin Yayınevi, 4. Basım, İstanbul, 1981.

Ayşula, Fley'e yardım edemez ve kendisi de nehrin akıntısıyla yola devam eder. Dalgaları oluşturan ve Fley'in düşmesine sebep olan gemi, Fley'in daha önceden tanıdığı, beraber çalıştığı ve kendisini çok seven Erdel Prensi İstvan Bocskay'ın gemisidir. Bu durum yazarın sık sık başvurduğu tesadüflerden biridir. Tayfalar suya düşen Fley'i fark ederek onu gemiye alınca Fley ile Erdel Prensi İstvan Bocskay'ın konuşmaları ve orada yapılan planın neticesi, romanın olay örgüsünde önemli bir yere sahiptir. Fley'i tanıyan Erdel Prensi İstvan Bocskay, derhal onu tedavi ettirmeye başlar. Bu sırada Fley'e sadık müttefiki olan Vilagos Voyvodası Mihail'in öldüğünü ancak bu durumu kimsenin bilmediğini, bu yüzden Türklerin hâkimiyeti altında olan şehre Türkler tarafından bir voyvoda atanmadığını söyler. Erdel Prensi İstvan Bocskay'ın Fley'e teklifi, ölen Mihail'in yüzünü alarak onun yerine geçmesidir. Fley, kendisi için hayata yeniden dönüş ve intikam almak için bir fırsat niteliği taşıyan bu teklifi sevinerek kabul eder.

Romanın Karapençe tarafına bakıldığında ise daha güzel durumlarla karşılaşılır. Karapençe'nin Tuna sahilinde bulunan Vacz'a bir baskın düzenleyerek orayı kontrolü altına alması sonrasında Budin Beylerbeyi Ali Paşa, Karapençe'ye bir mektup göndererek yakında bir anlaşma olacağını ve savaşların bitmesiyle kendisine mükâfat olarak Estergon Valiliğinin verileceği müjdesini verir. Bu habere çok sevinen Karapençe, İbolya'yı da aynı haberle sevindirmek için ona mektup yazar ve artık Viyana'dan Estergon'a gelebileceğini söyler. Uzun zaman sonra yüzü bu derece gülen İbolya, sevinç içinde Karapençe'nin yolladığı haberciyle birlikte Estergon'a doğru yola çıkar.

Kayıkla bir Macar kasabasında durabilen Ayşula buradakilere yalan söyleyerek kasabanın meyhanesinde işe başlar. Burada sakın bir hayat geçiren Ayşula, üç ay sonra bir akşam meyhanedeki müşterilerin konuşmasına kulak misafiri olunca Fley'in Vilagos Voyvodalığı'na tayin edilmiş olma ihtimalini düşünür. Ertesi gün meyhaneden altın çalarak bir at arabasıyla yola çıkar. İbolya, sevinçle Estergon'a gittiği sıralarda başka bir araba içerisinde Ayşula vardı ve Vilagos Kasabasına gidiyordu. Vilagos Voyvodalığı'na gelen Ayşula, kendisini yolda kontrol eden şövalyelere Vilagos Voyvodasının yakını olduğunu söyler ve kendisine yollar açılınca direkt olarak Voyvodanın bulunduğu şatoya gider. Kafasında birçok soru olan Ayşula, Şatonun en üst katına çıkınca karanlık bir odada Fley'in misafiri olur. Fley, ölen Voyvoda Mihal'in yüzünü kendine maske olarak takmış ve bambaşka bir şekil ve karaktere bürünmüştür. Fley, yüzündeki yaraların verdiği eziyet ve hayata karşı olan karamsarlığından dolayı saldırgan bir kişiliğe bürünmüş ve insanlara işkence etmekten zevk alır bir hale gelmiştir. Ayşula, gidecek yeri olmaması ve

doğumunun yaklaşması sebebiyle Şatoda kalır. Fley, daha önceki hayatında kendisine ihanet etmesine rağmen Ayşula'yı cezalandırmaz ve bu yeni hayatında sadece Ayşula'ya iyi davranır ve onu Şatonun en güzel odasında misafir eder.

Aynı zamanda Avusturya ile Türkler barış imzalayıp 13 senelik savaşın son bulduğunu ilan ederler. Bunun üzerine Karapençe, Estergon Valisi olarak artık mutlu bir hayat kurma ve İbolya ile buluşma hayali kurarken Ali Paşa, kendisine son bir görev verir. Bu görev, Vilagos Voyvodası'nın yaptığı zulümlerin payitahta kadar ulaşması neticesinde hem bu meselenin iç yüzünü öğrenmek hem yıllık vergiyi almak amacıyla gönderilecek bir heyetin başında olmaktır. Romanın ilerleyen sayfalarında öğrendiğimize göre Karapençe'nin bu heyetin başında görev almasında Fley ile sürekli görüşen İstvan Bocskay'ın Baş vezir Derviş Mehmet Paşa'dan isteği etkili olmuştur. Dönme olan Baş vezir Derviş Mehmet Paşa, İstvan Bocskay'la iş birliği yapmakta ve vatana ihanet etmektedir. Karapençe, kendine kurulan tuzaktan habersiz bir şekilde Vilagos Voyvodası'na doğru gider. Karapençe'ye kurulan tuzak şudur: Karapençe'nin yemeğine uyku ilacı katarak onu uyutup esir olarak almak ve Fley'in komutanlarından fiziksel olarak Karapençe'ye çok benzeyen Balint'i onun yerine geçirmektir. Planın ilk ayağı başarılı olur. Karapençe esir alınır, heyet Osmanlı Devleti'ne gönderilir. Karapençe'nin yerine geçen Balint, aldığı vergileri devlete ulaştırmak isteyen heyetin yolunu keserek vergileri ele geçirir hatta civar köylerde yaşayan halka zulüm eder. Bütün bunlar Osmanlı devletinde duyulunca Karapençe'nin ismi devlet nezdinde lekelenir. Fley'in planı kusursuz bir şekilde işlemiştir. Karapençe, zindanda çürürken onun ismi dışarıda karalanmaktadır. Fley, bağlılıklarını iletmek için kendi adamlarından Pedro'yu İstanbul'a gönderir. Pedro, Derviş Mehmed Paşa ile görüşür, durumu izah eder, ele geçirdikleri altınları da kendisine verir. Pedro'nun ve ihanet içinde olan Derviş Mehmed Paşa'nın konuşmaları Padişah I. Ahmed'in nedimi tarafından duyulmuş ve anında Padişaha iletilmiştir. Duruma tez zamanda el koyan Padişah, Pedro ve Derviş Mehmed Paşa'nın kellesini vurdurur. Karapençe için verdiği idam fermanını geri çekerek Karapençe'nin kurtulması için derhal harekete geçilmesini emreder. Bu sefer idam fermanı Vilagos Voyvodası için çıkarılır. Bu sırada Ayşula, zor bir doğum süreci geçirip çocuğunu dünyaya getirirken vefat eder.

Karantos Şatosunda bulunan ve Karapençe'nin adını lekelemekle görevli olan Balint, Karapençe'nin affedildiğinden haberleri olmayan Türk askerleri tarafından - Karapençe diye- yakalanarak kellesi kesilir. Bu duruma çok üzülen Karapençe'nin arkadaşı Murat, çağrılır ve Karapençe'nin kellesi gösterilerek ondan teşhis etmesi istenir. Murat, bu

kellenin Karapençe'ye ait olmadığını söyler. Bu sırada İstanbul'dan Karapençe'nin hain olmadığı ve tuzağa düşürülmüş olduğu, tez zamanda Karapençe'nin Vilagos Voyvodasının elinden kurtarılması şeklinde yeni bir emir gelir. Bu habere çok sevinen Murat, arkadaşını kurtarmak için izin ister ve beş yüz askerle birlikte Vilagos Şatosuna ani bir baskın yaparak Fley'i yakalar ve öldürülür. Karapençe kurtarılır ve itibarı iade edilerek Estergon Kalesine vali olarak gönderilir.

Yazar romanda kötü olarak verdiği kişiler Ayşula ve Fley'i ölümlle cezalandırırken iyi olarak verdiği kişiler Karapençe ve İbolya'yı mutlu sonla ödüllendirir.

2. 11. 1. 3. Şahıs Kadrosu

Serinin ilk üç kitabındaki şahıslar, bu eserde de etkisini gösterirler. Özellikle de Fley, serinin bu kitabında ön plandadırlar.

Karapençe: (İlk üç kitabın devamı) Estergon Valiliğine atanan Karapençe, buraya gitmeden önce son görev olarak Vilagos Voyvodasına gidip ondan devletin vergisini alacak ve halka zulüm etmemesi yönünde padişahın fermanını iletacaktır. Vilagos'a giden Karapençe, orada tuzağa düşürülerek zindana atılır. Romanın sonunda kurtarılacak Estergon Kalesindeki görevine gönderilir. Estergon'da İbolya ile buluşan Karapençe mutlu bir şekilde yaşamaya başlar.

Vilagos Voyvodası (Fley): (İlk üç kitabın devamı) Yüzünün Karapençe tarafından lime lime edilmesi Fley'i hayata küstürmüş, insanlara karşı daha vahşi ve acımasız bir konuma getirmiştir. Fley, “insanları pek sevmez.” (s. 41) duruma gelmiştir. Ölen Vilagos Voyvodasının yüzünü -maske olarak kullanmak suretiyle- alıp onun yerine geçen ve onun ismini alan Fley, eline geçen böyle bir imkânla birlikte insanlara çok daha kolay zulüm ve kötülükler edebilmektedir. Aslında Fley, bu izbe yerde yaşamaktan memnun değildir. Burada yaşamaya mecbur kalmıştır. Bu mecburiyet ve yüzündeki yaraların acısı onu daha sinirli hale getirmektedir. Fley, kendisini “Işıktan aydınlığa kaçan zavallı bir adam... Bir köstebek gibi toprağın altında yaşamağa mahkûm canlı bir ölü.” (s. 48) olarak görmektedir.

Roman kişileri hakkında diğer roman kişileri de bilgi verebilir. Ayşula, Fley için “Sen bir iblissin.” (s. 73) ifadesini kullanır. Macar asıllı olan Fley, tam bir Türk düşmanıdır. Arkadaşının ona söylediği “Hâlâ taşıdığın milliyetçi ve şoven ruhunu bırakmamışsın Fley.” (s. 11) cümlesi buna örnektir.

Balint: Romanın yardımcı kişilerindendir. Fiziksel olarak Karapençe'ye benzemesinden dolayı, Fley tarafından onun yerine geçirilen ve Karantos Şatosunda görevlendirilen komutandır. Fley'in gerçek Karapençe'yi Türk askerlerine vermemesinden dolayı Balint, Karapençe olduğu gerekçesiyle Türk askerleri tarafından yakalanarak kellesi kesilir.

Ayşula: (İlk üç kitabın devamı) Fley'in Vilagos Voyvodası olduğunu düşünen Ayşula karnında çocuğu ile birlikte oraya gider ve hislerinde haklı olduğunu görür. Başka bir çaresi olmadığından dolayı burada Fley'in yanında kalır. Ayşula bir kadın olarak İbolya ile karşılaştırıldığında Fley şu sözleri söyler: "İşte seninle İbolya arasındaki fark... Onun gözleri konuşuyor, senin de dudakların. O hiç ses çıkarmıyor, insanı rahatsız etmiyor... Hâlbuki sen... Senin dilin..." (s. 119). Çocuğunu şatoda doğururken doğum esnasında vefat eder. Fley, çocuğunun ismini Ayşula ve Fley'in karışımı olarak Fleş koyar. Ayşula öldükten sonra Fley, Karapençe'ye Ayşula'nın karakterini şu cümlelerle çizmeye çalışır: "Ayşula öldü. Yalanlarıyla, sevinçleriyle ve çılgınlıklarıyla hayatın canlı bir örneği olan Ayşula, artık yaşamıyor. Ne kadar canlı bir kadındı değil mi? Cıvıl cıvıldı ve hayat doluydu. Sevmek, sevilme için çırpınırdı. Her güzellik karşısında şaşkına döner, hangi güzelliği seçeceğini şaşırırdı. Bir gün gülden başka bir gün zakkum çiçeklerinden bal alan arıya benzerdi." (s. 126).

2. 11. 1. 4. Zaman

Karapençe Voyvodaya Karşı adlı eser, serinin üçüncü kitabı olan **Karapençe Estergon'da** adlı eserin devamı olduğu için onun bittiği yerden devam eder: Yazar, "1606 yılının 10 Haziran sabahı" ifadesiyle romanın anlatılan zamanını başlatır. (s. 5). Anlatılan zaman, Karapençe'nin zindandan kurtulup Fley'i öldürdüğü 1607 yılının baharında sonlanır. Serinin bu eserinde az da olsa tarihler kullanılmıştır. Bu durum, romanda zamanın genel olarak kronolojik bir şekilde ilerlediğini göstermesi bakımından önemlidir:

"1606 yılı 11 Kasım" (s. 61).

"Üç ay sonra 1607 yılı başları" (s. 98).

"1607 yılı baharının serin bir sabahı" (s. 135).

Romanda zaman olay ilişkisi bakımından değerlendirilecek durum, Fley'in ölmesi, Karapençe'nin kurtulması ve Estergon'a vali olması süreci şu ifadelerle başlar: "1607 yılı baharının serin bir sabahı" (s. 135). Yazar, bu tarz güzel durumları baharla başlatarak

roman kahramanları üzerinden okuyucuya umut vermektedir. Oğuz Özdeş, baharın yeni ve taze başlangıçların öncüsü olduğu fikrindedir:

“Her bahar, taze bir hayatın başlangıcıdır.

Doğan güneş, nasıl dünyayı aydınlığa, nura boğarsa, gelen her yeni bahar da insanlara yeni umutlar verir.” (s. 140).

Eserde yardımcı kişilerden olan Ayşula’nın başından geçenler geriye dönüş tekniği ile vermesi zaman unsurunun sıradanlığını kırar: “Ayşula, Tuna Nehrinde, kayık içinde tek başına kaldığı günden beri üç aydan fazla bir zaman geçmişti. Bu üç ayda ne kadar değişmişti Ayşula. Karnında taşıdığı çocuk altı aylık olmuş, canlı, neşeli hâli tamamen kaybolmuştu. Kayık onu, Tuna sahillerinde bir Macar kasabasına kadar götürmüş ve kayıkçılar tarafından görülerek sahile çıkarılmıştı. Ayşula, etrafını saran kayıkçılara, başından geçenler hakkında hemen bir hikâye uydurdu. Güya Ayşula, kocasıyla Türklerin eline esir düşmüş, fakat kendisi bir yolunu bularak kayığa binip kaçmıştı. Fakat bindiği kayığın kürekleri, daha önce Türkler tarafından alındığı için, tehlikeli bir yolculuk yapmağa mecbur kalmıştı. Ama çok şükür, yolda kayığı devrilmeden, buraya kadar gelebilmişti. Tabii Macarlar, Ayşula’nın yalanına hemen kandılar.” (s. 21).

Romanda okuyucuyu aydınlatmak ve onun merakını gidermek için zamanın farklı tekniklerle yansıtıldığı görülmektedir. Bu tekniklerden biri de geçmişin özetlenerek anlatıldığı bölümlerde okuyucunun karşısına çıkar. Romanda az da olsa özetlemelere yer verilmiştir: “Kaleyi muhafaza edecek kuvvetlerin gelmesi üç ay sürdüğü için Karapençe, sonbahara kadar Vacz’da kaldı.” (s. 15).

Roman kahramanlarından olan İbolya, Karapençe’nin ilk serisinden şu ana kadar başına gelenleri şu şekilde özetlemiştir: “Bütün yol boyunca İbolya, mazisini âdeta yeniden yaşamıştı. Mohaç’ta Karapençe ile karşılaştığı ilk geceyi hatırladı. Sonra annesiyle Budin’e gidişini... Osman’la Macarların verdiği baloda tekrar karşılaşışı, onunla menü dansını yaparken üzerlerine hayretle çevrilen bakışlar... Osman’la av köşkünde buluşması... Ondan çocuğu oluşu... Kanije Kalesinde yaralanan kardeşi Miklos’un ölümüne Karapençe’nin sebep olduğunu öğrenmesi... Karapençe’yi bırakışı ve Estergon’a gidişleri... Orada Karapençe ile tekrar karşılaşması ve ona kavuştuğu anda yaralanıp Fley tarafından Viyana’ya kaçırılışı... Ve nihayet...” (s. 20).

Romanın nesnel zamanı olarak XVII. yüzyılın başları ele alınır. Anlatılan zaman 1606 yılının 10 Haziran sabahı ifadesiyle başlar, 1607 yılının baharında sonlanır. Bu

durumda romanda anlatılan zaman 1 yıldan daha kısa bir zaman dilimini ele almıştır denilebilir. Romanın neşredilme zamanı olarak romanın sonunda bulunan 18 Aralık 1966 tarihi verilebilir.

2. 11. 1. 5. Mekân

Roman, Tuna'nın sularındaki kayık üzerinde başlar. Romanın en önemli mekânı Fley'in voyvodalığını yaptığı Vilagos Şehri ve özellikle de Vilagos Şatosudur. Şatoda halka zulüm edilmekte ve bu zulümler Dersaadet'e kadar ulaşmaktadır. Bu durumun rahatsızlık verici olduğunu bildirmek ve voyvodayı uyarmak için gelen Karapençe, esir edilerek bu şatonun mahzenine atılır. Gerek şatonun mahzeni gerekse de diğer yerleri Fley'in yüzünü saklamak istemesinden dolayı tamamen karanlıktır. Mekân-olay çerçevesinden değerlendirilirse şato, Fley'in ruh hâlini yansıtır.

Şatonun tasviri, romanın kötü kahramanlarından biri olan Ayşula'yı bile korkutmuştur. Yazar, Şato'ya doğru ilerleyen Ayşula'da meydana gelen duygu ve düşüncelere şöyle yer verir: “Az sonra Ayşula'nın bindiği araba Vilagos Şatosuna doğru ilerlemeğe başladı. Arabanın ön tarafında bulunan iki fener, yolda garip gölgeler meydana getiriyor, arabanın penceresinden dışarıya bakan Ayşula'nın kalbinde ürperti yaratıyordu. Araba biraz düzlükte yol aldıktan sonra, tepenin üstünde bulunan şatoya doğru, yokuşa tırmanmaya başladı. Etraftan boğuk köpek ulumaları geliyordu. Ulumadan ziyade işkence edilen insanların feryatlarına benzeyen bu sesler, gittikçe çoğalmaktaydı.” (s. 36). “Nihayet araba, viran bir şatonun bahçesinde durdu. Şatonun küçük ve dar penceresinde hiçbir ışık görülüyordu. Ayşula, perdeyi kaldırarak dışarı baktı. Şato, bir heyulaya, yer yer yıkılmış kuleleri de mehtaplı gökyüzünde çürük dişlere benziyordu.” (s. 38).

Şatonun içini gören Ayşula, şatonun dışı için ne düşündüyse içi için de aynı düşüncelere sahip olduğunu ifade eder: “Ayşula, Zitvatorok'ta şatonun ne olduğunu az çok görmüştü ama burası, hiç de oradakine benzemiyordu. Ne kadar sevimsiz ne kadar korkunç bir şatoydu bu... İçerisi zifiri karanlıktı, duvarlar son derece pisti. Tavanlar yer yer örümcek ağlarıyla kaplanmıştı.” (s. 39- 40).

2. 11. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı

İlahi bakış açısıyla yazılan romanda yazar anlatıcı, roman kişilerinin tüm hayatlarına ve tecrübelerine vâkıftır: “Pedro, İstanbul surlarının içine girince hep o günleri hatırlıyordu. Bir mayıs akşamı esir edildiği gemi ile gelmişti İstanbul'a... Minareler, camiler çok uzaktan görülüyordu.” (s. 102). Yazar anlatıcı, roman kişilerinin heyecan ve

korkularına; zihinlerinden geçenlere ve niyetlerine vâkıftır: “İki saatten beri de kayıkta bir ölüm sessizliği hüküm sürmekteydi. Ne Fley ne Ayşula tek bir kelime konuşmamışlardı o ana kadar. Fley, zaten konuşacak hâlde değildi. Yüzünü dilim dilim doğrayan Karapençe’nin kendisinden intikam alırken takındığı o mağrur tavrı, gözlerinin önünden hiç gitmiyordu.” (s. 5).

“Kayıkta tek başına kalan Ayşula ne olmuştu acaba? Fley, yüzündeki yaraların iyileşmesini beklerken hep bunu düşünüyordu.” (s. 14).

“Az sonra Ayşula’nın bindiği araba Vilagos Şatosuna doğru ilerlemeğe başladı. Arabanın ön tarafında bulunan iki fener, yolda garip gölgeler meydana getiriyor, arabanın penceresinden dışarıya bakan Ayşula’nın kalbinde ürperti yaratıyordu.” (s. 36)

“Fley içinden; ‘Demek kestirmiş saçlarını’ diye düşündü.” (s. 64).

“Aylardır, bu mutlu gününü, çocuğunun doğum gününü beklemişti. Çocuğunun dünyaya gelmeden öldüğünü düşünmek Fley’e dehşet veriyordu.” (s. 122).

Yazarın araya girmeleri soru şeklinde de okuyucunun karşısına çıkar. Bu sorular, anlatıcı veya roman kişileri tarafından sorulabilmektedir. Karapençe’yi esir alan Fley, baygın olan Karapençe’nin uyandığı zaman kendisini karşısında gördüğünde ne yapacağını merak etmektedir: “Onun, korku ile gözlerini açıp karşısında kendisini görünce yüzünün alacağı şekli tasavvur etmeye çalışıyordu. Ne yapacaktı o an acaba Karapençe? Bağırıp çağırarak mı? Yoksa şaşkınlığından ve dehşetinden dili mi tutulacak?” (s. 86).

Yazar anlatıcı, gerek romanın anlatılan zamanı içerisinde olan gerekse de bu zaman diliminden çok önceleri meydana gelen tarihî olaylara da hâkim olduğunu hissettirir. Yazar anlatıcı, bu hâkimiyetini, romanın daha net anlaşılması için kullanır. Bu bilgileri, roman kurgusu içerisinde bazen kendisi bazen de roman kişileri aracılığıyla verir: “O zamanlar Erdel’de muhtelif ırktan insanlar yaşırdı. Saksonlar, Ulahlar, Hırvatlar, Macarlar ve Hunlarla Attila’nın torunu olan Türkler... Hun Türkleri VII. yüzyılda Erdel’e girdikleri zaman, bir kısmı burada kalıp yerleşmişti.” (s. 30).

“Türklerle Macarlar aynı ırktan gelmiş iki millettir.” (s. 11).

Yazar anlatıcı, tarihî gerçekliklere hiç dokunmadan vermek istediği zaman ise dipnot kullanmayı tercih eder. (s. 8, 23, 27, 28, 48, 68, 94, 95, 102, 103 136). Bu tür dipnotlar romanda ele alınan konunun daha iyi anlaşılmasını sağlamak adına okuyucuya sunulurlar.

Yazar, devrin kelime ve terimlerine hâkim olmanın yanında o dönemin töre, örf, âdet ve geleneklerine de vâkıf olduğunu gösterir örnekler verir: “Hünkârım, ben sadece Zat-ı Şâhanelerinin teveccüh ve itimadına mazhar olarak bu makama getirildim.” (Karapençe Voyvodaya Karşı, s. 108).

“Sadaret makamının üst tarafında kafesli bir pencere bulunurdu. Padişah, baş vezirle vezirlerin devlet işlerine ait konuşmalarını kafes arkasından istediği kadar dinleyebilirdi.” (s. 106).

2. 11. 1. 7. Dil ve Üslup

Romanda genel itibariyle konuşma diline yakın, açık, sade ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır. Genellikle kolay anlaşılır ve kısa cümleler kullanılırken çetrefilli bir dile ve süslü üsluba kesinlikle başvurulmamıştır. Oldukça sade ve anlaşılır bir dille yazılan eserde günlük konuşma diline sık sık rastlanır. Eser, sade bir dille kaleme alındığından argo ifadeler ve anlam bakımından basit düzeydeki atasözlerinin kullanıldığı görülür: “Vay hain... Vay sütü bozuk... Vay kahraman bildiğimiz kahpenin dölü...” (s. 98).

“Fley, koridorda dört dönüyor, âdeta danalar gibi böğürüyordu.” (s. 141).

“Zavallı muhafız, kalbi üstüne yediği hançerle gık bile diyemeden öbür dünyayı boylamıştı.” (s. 146).

“Su testisi suyolunda kırılır.” (s. 133).

Eserde yapılan benzetmeler de her düzeyden okuyucunun anlayabileceği bir seviyededir: “Nihayet araba, viran bir şatonun bahçesinde durdu. Şatonun küçük ve dar penceresinde hiçbir ışık görülüyordu. Aysula, perdeyi kaldırarak dışarı baktı. Şato, bir heyulaya, yer yer yıkılmış kuleleri de mehtaplı gökyüzünde çürük dişlere benziyordu.” (s. 38).

Eserin anlatılan zamanında, o dönemde yaşayan halk tarafından kullanılan bazı kelime ve terimlere de yer verilir: “Penyö: Macar lirası, Filler: Macar parası, 1 kuruş, 100 filler 1 penyö eder.” (s. 23).

Romanda mitolojiden, destanlardan, masallardan ve folklorik ürünlerinden yararlanılmıştır: “Üç gün, üç gece süren yolculuk boyunca hiçbir engel çıkmamıştı karşılarına.” (s. 19).

Fleş ve Hakan ilk karşılaştıkları zaman bir ejderhayla karşılaşır ve ikisi birden ejderhayla mücadele ederek ejderhayı öldürürler. (s. 10, 26).

“Ayşula, işte bu memleket topraklarında yedi gün, yedi gece yol aldı.” (s. 30).

“Karapençe imza olarak kanlı mendildeki rumuzu kullanır.” (s. 140).

“Estergon Kalesinin duvarını saran sis, etrafı kapladı ve birbirlerini kaybettiler... Derler ki Estergon, Estergon olalı Böyle bir aşk (Karapençe- İbolya) görmedi. Karapençe ne evlendi ne de bir cariye aldı. Bazı geceler, beyaz atına biner ve tek başına köşkünden ayrılırdı. Şöhretli Estergon Valisi, nereye giderdi? Ne yapardı? Bunu kimse bilmezdi.” (s. 156).

Ayşula'yı meyhanesine çalışması için alan Mazes adındaki iş yeri sahibine arkadaşlarının soruları ve Mazes'in verdiği cevaplar Karagöz Hacivat diyaloglarını andırır:

“- Bu güzel kasadar kızı nereden buldun Mazes?

Mazes hepsine aynı asık suratla cevap veriyordu:

- Gökten düştü.

Kimi işi uzatmak istiyor, çeşitli sualler soruyordu:

- Elma mı ki gökten düştü?

Mazes'in suratı hâlâ asık:

- Elma gökten değil ağaçtan düşer.

- Kuş mu yoksa?

- Kuş düşmez uçar. Çünkü kanatları var.

- Yoksa taş mı?

- Taş gökten değil kayalıklardan düşer.

- Zembille mi indi gökten yere?

- Hayır, zembilsiz.

- Yere düşünce bir yeri incinmedi mi?

- Sizlerin içine düşseydi. Kafası, gözü parçalanırdı ama benim meyhaneme düşene bir şey olmaz.” (s. 25).

2. 11. 2. Teknik Unsurlar

Romanda mekânın resmini çizme düzeyindeki tasvirler Özdeş'in diğer romanlarında olduğu gibi azdır: "Meyhane, altı basamak merdivenle inilen, eski bir harabenin zemin katıydı. Meyhanenin içinde beş tane kalın sütun vardı. Hafif kubbeli olan tavanları, bu sütunlara tutturulmuştu. Her iki sütunun arasında büyük bir şarap fıçısı dururdu. Bu fıçıların üzerine konulan yuvarlak tahtalar, masa vazifesini görür, müşteriler küçük tahta iskemleler üstünde ve çember hâlinde etrafında sıralanırdı. Meyhanede dokuz masa vardı ve hemen her gece bu masalar dolardı." (s. 24-25). Eserde yapılan tasvirlerin çoğu zaman roman kişilerinin bakış açısıyla gerçekleştiği görülür. Dolayısıyla sübjektif bir tasvir söz konusudur. Ayşula'nın Fley ile yaşayacağı şato hakkındaki düşünceleri ve tasviri olumsuz bir bakış açısıyla verilir: "Nihayet araba, viran bir şatonun bahçesinde durdu. Şatonun küçük ve dar penceresinde hiçbir ışık görülmüyordu. Ayşula, perdeyi kaldırarak dışarı baktı. Şato, bir heyulaya, yer yer yıkılmış kuleleri de mehtaplı gökyüzünde çürük dişlere benziyordu." (s. 38). İlerleyen sayfalarda aynı yer hakkındaki olumsuz bakış açısı devam eder: "Ayşula, Zitvatorok'ta şatonun ne olduğunu az çok görmüştü ama burası, hiç de oradakine benzemiyordu. Ne kadar sevimsiz ne kadar korkunç bir şatoymuştu bu... İçerisi zifiri karanlıktı, duvarlar son derece pisti. Tavanlar yer yer örümcek ağlarıyla kaplanmıştı." (s. 39- 40).

Mektup tekniği, romanda birkaç yerde kullanılmıştır. Bu teknik, eserde genel itibariyle haberleşmek için kullanılır. Kadızade Ali Paşa'nın Karapençe'ye yazdığı mektup (s. 15, 16), Karapençe'nin Kadızade Ali Paşa'ya yazdığı mektup (s. 77, 140), Padişahın Kadızade Ali Paşa'ya yazdığı mektup (s. 138). Mektuplaşmalar devlet adamları, amir-memur arasında olabildiği gibi sevgililer arasında da olmaktadır. Karapençe'nin İbolya'ya yazdığı mektup (s. 17), Baron Kartopiyer'in Karapençe ve ailesini kendi şatosunda yaşamaları için gönderdiği mektup (s. 108) bu tekniğe uygun örneklerdir.

Yazar, **Kur'an-ı Kerim**'den montajlar yapar. Bazı ayetleri kendi ifadesiyle sık sık kullanır. **Kur'an-ı Kerim** kaynak gösterilerek **Şafak Sökerken** isimli romanın 122. sayfasında Osman Nuri "Allah intikamların alıcısıdır zaten..." der. Aynı ifadeler, **Kartal Başlı Kadırğa** (s. 34) ve **Karapençe Voyvodaya Karşı** (s. 91), isimli romanlarda da kullanılır. **Kur'an-ı Kerim**'de meali bu anlama gelen bir ayet yoktur; ancak söylenene en yakın olarak şu ayet gösterilebilir: "Sakin Allah'ın, peygamberlerine verdiği sözden cayacağını sanma! Şüphesiz Allah, mutlak güç sahibidir, intikam sahibidir." (Kur'an-ı Kerim, 14- 47).

Eserde Fley, Ayşula'ya kendisini nasıl bulduğunu ve Vilagos'a nasıl geldiğini sorunca okuyucunun da merakını giderecek bir karşılıklı konuşma meydana gelir:

“- Buraya nasıl geldin?

- Şey... Bir meyhanede çalışıyordum... İki müşterinin konuşmasından senin burada olduğunu öğrendim.

- Meyhanede mi çalışıyordun?

- Olan hadiselerden sonra Estergon'a dönemezdim... İçinde bulunduğum kayık beni Kovin Kasabasına kadar götürdü.

- Kovin mi dedin? Tuna'nın kenarında ve buraya çok uzak bir kasaba...

- Evet, Fley...

- Ne ile geldin buraya?

- Bir araba tuttum...

- Yolculuk kaç gün sürdü?

- On gün.

- Yolculuk seni sarsmadı mı?

- Biraz yorgun ve zayıf düştüm o kadar...

- Ya çocuğumuz?

- Altı aylık oldu Fley.

- Demek doğumuna daha üç ay var?

- Evet, Fley.” (s. 45). Bu konuşma diyalog tekniğinin uygulamasıdır.

Ayşula, Fley'in Voyvoda olduğunu öğrenince Fley ve kendisiyle ilgili olan düşüncelerini, iç çözümleme yoluyla okuyucuya aktarır: “Demek Fley, Vilagos Voyvodası olmuştu... Ona artık Prensime diye hitap edecekti. Prens karısı, Prenses olacaktı. Bunu düşünmek, Ayşula'ya bir ferahlık verdi ama Fley'in yüzünün nasıl olduğunu düşününce, yine birden ürperdi. Acaba çok çirkin mi olmuştu Fley? Yüzü bakılamayacak kadar korkunçlaşmış mıydı? Öyle de olsa ne zararı vardı? Fley nihayet karnında taşıdığı çocuğun babasıydı. Üstelik Fley'i sevmişti de...” (s. 30).

2. 12. KARAPENÇE’NİN OĞLU³⁶

2. 12. 1. Materyal Unsurlar

2. 12. 1. 1. Eser Hakkında

Eser, 5 kitaplık serinin son kitabıdır. Kitabın iç kapağında beşinci kitap ibaresi görülmektedir. Romanda Karapençe ve İbolya’nın oğlu Hakan ile Ayşula ve Fley’in oğlu olan Fleş’in mücadeleleri yer alır. Eser, tüm Karapençe serisinin kurgusunu bünyesinde içerir. Roman boyunca Karapençe’nin oğlu kahramanlık, Fley’in oğlu ise entrika ve tuzak kurma peşindedir. Hakan ve Fleş irsiyet yoluyla babalarının özelliklerini kendi bünyelerinde barındırırlar. Hakan’ın sevgilisi İlonka, bu romanda İbolya’nın görevini üstlenir. İlonka da tıpkı İbolya gibi yazar tarafından önce öldü süsü verilip ardından tekrar romana dâhil edilir. Hakan, Fleş’le mücadelesinden galip gelir, İlonka ile evlenerek mutlu sona erişir.

Türkiye Basımevi tarafından 1967 yılında çıkan eserin birinci baskısının sonunda 14 Ağustos 1967 tarihi yazılıdır. Romanın daha sonraki basımları Türkiye Yayınevi ve Tekin Yayınevi tarafından yapılmıştır. Eser, 5 ana bölümden oluşur. Bu bölümler “Birinci Bölüm”, “İkinci Bölüm” ... şeklinde ayrılmıştır. Her bölüm, her biri Romen rakamlarıyla numaralandırılmış ve içerikle ilgili başlıklar kullanılarak kendi içerisinde III alt bölüme ayrılmıştır. Alt bölümlerin kendi içerisinde yıldızlarla da ayrıldığı görülebilir.

Karapençe Voyvoda’ya Karşı adlı eserin sonunda **Karapençe’nin Oğlu** adlı eserin “Gelecek romanımız” başlığı altında reklamı yapılırken şu ifadeler kullanılır: “Karapençe serisinin son kitabı olan **Karapençe’nin Oğlu** birbirine düşman iki kardeş çocuğunun amansız mücadelesini gözlerimiz önüne serecek ve başından sonuna kadar sizi heyecandan heyecana sürükleyecektir.” Eserin arka kapağında ise “Soylu ve çelik yürekli Karapençe’nin oğlu da babası gibi mert ve yiğit bir delikanlıdır.” ifadesine yer verilir.

2. 12. 1. 2. Olay Örgüsü

Karapençe’nin Oğlu adlı eser, olay örgüsü bakımından serinin dördüncü kitabı olan **Karapençe Voyvoda’ya Karşı** adlı eserin bıraktığı yerden devam eder. **Karapençe Voyvoda’ya Karşı**, 1607 yılının baharında sonlanmıştı. **Karapençe’nin Oğlu** adlı eserin başında ise Karapençe ve ailesinin Estergon’da 13 yıl boyunca mutlu sakin bir hayat sürdürdüklerini ifade eder. Bu durum 1620 yılında Lehlerle savaş başlayınca kesintiye uğrar.

³⁶ Oğuz Özdeş, **Karapençe’nin Oğlu**, Tekin Yayınevi, 4. Basım, İstanbul, 1981.

Karapençe savaşa katılır, savaşta baş vezirin verdiği savaş taktiğini doğru bulmayarak kendi taktiğini uygular sonuçta başarılı olsa da baş vezire itaatsizlik yaptığından dolayı Estergon Kalesi kumandanlığı elinden alınır ve görevinden azledilir. Azledildikten sonra ailesiyle birlikte Karon Kasabasına giderek burada yaşamaya başlarlar. Karapençe ve İbolya'nın çocukları Hakan, 19 yaşındadır. Hakan, küçük bir kayığa binerek yakınlarında bulunan sazlığa gider ve orada kendinden beş yaş küçük olan Fleş'le tanışır. Fleş, yakın bir köyde çobanlık yapmaktadır. Hakan ve Fleş bir süre arkadaşlık yaparlar ve birbirlerinden bir şeyler öğrenirler. Bir hafta sonra buluştuklarında karşılıklı nehir ejderhası çıkar ikisi de ejderhayı öldürmek için birer mızrak atarlar, ejderha yaralanır ve nehrin içine çekilir. Hakan o gün başından geçenleri akşam olunca babası Karapençe'ye; Fleş ise rahip Gogo babaya anlatır. İkisinin de merak ettiği şey ejderhanın ölüp ölmediğidir. İkisi de çocuklara yarın erkenden gidip kontrol etmelerini salık verir. Hakan ve Fleş ertesi sabah birbirlerini ejderhayı yaraladıkları yerde görünce ikisi de birbirinden habersiz iş yaptığı gerekçesiyle birbirlerini hain diye suçlarlar ve kavga ederler. Kavga esnasında Hakan babasının Karapençe olduğunu övünçle söylerken aynı şeyi Fleş de yapar ve babasının Fley olduğunu söyler. Kavga tam şiddetleneyeceği esnada Gogo baba gelerek Fleş'i alır ve köye dönerler. Hakan eve dönüp başından geçen olayı anne ve babasına anlatınca Fleş'in kendi kuzeni olduğunu öğrenir. Sonraki günlerin birinde Hakan vahşi bir atı ehlileştirmeye çalışırken Fleş'i görür ve konuşurlarken köylülerin ejderha geliyor deyip kaçtıklarını görürler. İkisi hemen ejderhanın olduğu tarafa doğru harekete geçer ve ikisinin de ciddi müdahalesi sonucu ejderha öldürülür. Gogo baba ve köylüler ilk hamleyi son hamleyi kimin vurduğunu sorgulayarak en son Fleş'in ejderhayı öldürdüğüne kanaat getirirler. Bu durum Hakan ve Fleş'i birbirine düşman ederken Fleş'i şövalye yamağı konumuna getirir.

Romanın ikinci olay halkası 5 yıl sonra başlar. Fleş ve adamları, Karapençe ve Hakan'ı yakalamak için balığa giden bu ikiliye tuzak kurarlar her ikisini de tam yakalayacakken Hakan, babasını daha sonra kurtaracağı ümidiyle oradan kaçmak zorunda kalır ve gizli bir yerde akşam olana kadar saklanır. Karapençe'nin ve Hakan'ın ava gitmiş olduğu o günün akşamında İbolya evde tek başına kalmıştır. Başlarında Fleş'in olduğu üç kişilik bir haydut çetesi evi basarak İbolya'yı almak isterler. Fleş, İbolya'ya Karapençe ve Hakan'ın sazlıklarda avlanırlarken Lehlilerin tuzağına düştüğünü ve esir alındıklarını, kendisini de onların yanına götürceğini söyleyerek ikna eder. İkna olması için Karapençe'nin cebinden aldığı evin anahtarını İbolya'ya gösterir. Bunun yanı sıra Fleş,

babasının kendisine yazmış olduğu vasiyetten dolayı her şeyden haberdar olduğunu da İbolya'ya söyler. Fleş, babasının intikamını almak için üçünü de esir etmek istemektedir. Karapençe ve İbolya'yı Baykuşlar Şatosuna götürən Fleş ve ekibini Hakan fark eder. Kafiledeki nöbetçilerden bir tanesi tedbir amacıyla geriden gelmektedir. Hakan bu nöbetçiye yakalayarak onunla anlaşır ve onun elbiselerini giyerek Şatoya girmeyi başarır. Hakan, babasının ve annesinin bulunduğu kattaki nöbetçiye öldürerek Şatodan dışarı atar. Nöbetçinin kılığına giren Hakan, Fleş'in emriyle zindandakilere yemek götürür. İbolya ve Karapençe karşılarında Hakan'ı görünce şaşırırlar. Hakan, onlara yarın akşam tekrar gelip onları kurtaracağını söyleyerek oradan ayrılır. Nöbetçi kılığındaki Hakan, o akşam Fleş ve arkadaşlarının konuştuklarını, Fleş'in kendi babasının intikamı için bunları yaptığını duyar. Ayrıca Fleş, burada babasının vasiyetnamesini okur ve bunların tamamından Hakan'ın da haberi olur. Fleş'in arkadaşları işi fazla uzatmaması gerektiğini tavsiye ederek onları zehirlemesini söylerler. Arkadaşlarının söylediklerine ikna olan Fleş, nöbetçiye çağırır ve zindandakilere zehirli şarap götürmelerini emreder. Nöbetçi kılığındaki Hakan, şarapları alır ve birini zindanın kapısındaki zindancının yüzüne dökerek uyandırır diğerini de ona ikram eder. Romanın bu olay halkası Hakan'ın anne ve babasını kurtarmasıyla sonlanır.

Romanın üçüncü olay halkası iki hafta sonra başlar. Karapençe, İbolya ve Hakan evlerindedirler. Bu süre zarfında Fleş, Santona Şatosunu basmış evin sahibini zindana attırırken evin kızı olan İlonka'yı ise sevgilisine hizmetçi yapmıştır. İlonka, belli bir müddet sonra bir yolunu bularak oradan kaçmayı başarır ve Karapençe'nin evine giderek olan biten her şeyi ona anlatır. Fleş'ten duyduğu her şeyi anlatan İlonka, Fleş'in Karapençe ve ailesini tuzağa düşürmek için planlar yaptığını söylemesi üzerine Karapençe ve Hakan ilk hamleyi kendileri yapmak isterler. Karapençe, Hakan ve İlonka şatoya doğru giderlerken Fleş'in silahlı adamlarından biri karşılına çıkar. Sert bir mücadele sonrasında Karapençe'yi yaralayan Fleş'in adamı, Hakan tarafından öldürölür. Karapençe'nin iyi olması için İlonka, Karapençe'yi doğal ilaçlar yapan bir ihtiyarın yanına götürür. Hakan Santona Şatosuna giderek burayı kontrol eder. İlk gittiğinde şatonun kapısında şu yazıyı görür: “Ölmek istemeyenler kapıya yaklaşmasınlar, kendini cesur sananlar ise kapının yanındaki zincire bağılı boruyu öttürsünler.” (s. 71). Hakan, düdüğü alıp öttürünce hayalet kılığında biri çıkar Hakan onun üstüne atılır ve kavga etmeye başlar, bir anda üç kişi daha karşısına gelince Hakan kaçmak zorunda kalır. Hakan'ın bu olaydan çıkardığı ders şudur ki Fleş, kendisine hortlak süsü vererek herkesi bu şatodan uzaklaştırmak istemektedir. Aynı oyunu Hakan, Fleş'e oynamaya karar verir. İki gün art ardına hortlak kılığına girerek

şatoya giden Hakan, ikinci günün sonunda herkesi korkutarak şatodan uzaklaştırmasını bilir. Fleş ve adamları korkudan kaçtıktan sonra şatoda zindanda tutulan şatonun sahibi ve yardımcıları dışında kimse kalmaz. Hakan, mahzene inip onları zindandan çıkararak İlonka'nın babasıyla tanışmış olur.

İlonka'nın babası Baron Kartopiyer, Hakan'a beni şatoma ve kızıma kavuşturduğun için her arzunu yerine getireceğim demesi üzerine Hakan, Baron'dan kızını ister ve onunla evlenmek istediğini söyler. Baron, bu duruma bozulur; çünkü kızını daha önceden Prens Dö Mark'a nişanlamıştır. Düğün tarihi gelir ve düğüne Karapençe ve ailesi davet edilir. Hakan, İlonka'nın başkasına verilmesini engellemek için Prens Dö Mark'la konuşup onu bu kararından vazgeçirmek için yola çıkar. Bir köprü'nün üzerinde tesadüfen karşılaşılır ve birbirlerine düelloya davet ederler. Hakan ve Prens Dö Mark birbirleriyle sıkı bir mücadele içindeyken şatonun uşaklarından biri koşarak gelir ve şatoya baskın yapıldığını ve İlonka'nın kaçırıldığını söyler. Hakan ve Prens Dö Mark, baskın yapan haydutlara tuzak hazırlar, haydutlarla mücadele eden ikili ilk karşılaşmayı kaybeder. İkinci bir saldırıya geçen Hakan, İlonka gibi esir edilir. Fleş, her ikisini aynı yere bağlar. İlonka'yı Hakan'ın gözü önünde kırbaçlayan Fleş, yapacağı işkenceleri tek tek anlatır ve intikam için bunları zevkle yapacağını söyler. Bu sırada Prens Dö Mark bir gemi ve bir sürü tayfa tutarak Fleş'in gemisini yakalar. Müthiş bir mücadele başlar bu sırada Hakan ellerini çözüp geminin üstüne çıkmış ve Prens Dö Mark'a yardım etmeye başlamıştır. İlonka'nın esir tutulduğu gemi müthiş bir patlamayla sarsılır ve çabucak sulara gömülür. Bütün aramalara rağmen bulunan şeyler Hakan'ın İlonka'nın üstüne örttüğü battaniye parçaları ve İlonka'nın ayakkabısıdır. Bu duruma üzülen Hakan ve Prens Dö Mark, İlonka'nın ölümünü kabul ederek evlerine dönerler. Hakan, üzgün bir şekilde eve dönüp babasına her şeyi anlatınca babası Karapençe, Hakan'a Fleş'in babası gibi kötü ruhlu olduğunu ve İlonka'yı kaçırmış olabileceğini ve ölüm süsü vermiş olabileceğini ve mutlaka İlonka'yı araması gerektiğini söyler.

Hakan, ailesiyle birlikte evde otururken Baron Kartopiyer'den bir mektup gelir. Baron Kartopiyer, mektupta kızını kurtarmak için elinden gelen her şeyi yapan Hakan'a teşekkür etmekte ve Hakan'ı ailesiyle birlikte şatoda yaşamak üzere şatoya davet etmektedir. İkinci kez olan bu davet üzerine Karapençe ve ailesi sevinerek şatoda yaşamaya başlarlar. Ancak kısa bir süre sonra Santona Şatosu'nun Türklerle Lehlilerin sınırında bulunmasından dolayı kime ait olduğu noktasında bir tartışma çıkar. Sonuç olarak on Lehli ve on Türk hipodromda mücadele edecek ve şato kazanan tarafın olacaktır

şeklinde bir karara varılır. Prens Dö Mark bu turnuva esnasında öldürülür. Hakan'ın rakibi olan siyah maskeli kişi Fleş'tir. Fleş, turnuvaya katılacak olan Lehli şövalyeyi öldürmüş ve onun yerine geçerek Hakan'a rakip olmuştur. İkisi arasında müthiş bir mücadele olur. Fleş, en son hayatını kurtarmak için kaçmak zorunda kalır. Fleş'i takip eden Hakan, bir büyücü kadının evine kadar gider. Hakan aradığı Fleş'in burada olduğunu anlar, hatta büyücü kadının söylediğine göre Fleş'in yanında getirmiş olduğu kadının İlonka olabileceğini tahmin eder. Hakan ve Fleş karşılaşır, Fleş anlamsız bir şekilde tekrar kaçmaya başlar ve en son bataklığa gömülerek vefat eder. Hakan, İlonka'nın yanına giderek onu kurtarır ve şatoya götürür. Hafızasını kaybeden İlonka, bir ay tedavi gördükten sonra kendine gelir. Uzun ve sıkıntılı bir kış geçmiş, bahar gelmiştir. İlonka ile Hakan evlenerek mutlu sona ulaşırlar.

2. 12. 1. 3. Şahıs Kadrosu

Karapence serisinin son kitabı olan **Karapence'nin Oğlu** adlı eserde Karapence ve İbolya'ya neredeyse hiç değinilmemiştir. Romanın ana kahramanı Karapence'nin oğlu Hakan'dır. Onun karşısında ise Fley ve Ayşula'nın çocukları olan Fleş vardır. Romanda kişiler yazar tarafından doğrudan tanıtılmamışlardır. Genel olarak hareket ve tavırlarından kişilerin analizi yapılmaktadır.

Hakan: Çocukluk günlerini Estergon'da geçirmiş olan Karapence'nin oğlu Hakan, romanın henüz başında 19 yaşında boylu poslu bir delikanlıdır. Hakan, ailesini onlardan intikam almak isteyen Fleş'e karşı korur. Roman boyunca Fleş'le sürekli karşılaşan Hakan, onu hep mağlup eder.

Fleş: Romanın yardımcı kişilerindendir. Ayşula ve Fley'in çocukları olan Fleş, doğar doğmaz anne ve babasını kaybettiğinden dolayı Karapence tarafından terbiyeli bir şekilde yetiştirilmesi için manastıra gönderilmiştir. Manastırdaki rahipler çocuğun kundağından çıkan vasiyeti sırası geldiğinde Fleş'e okurlar ve Fleş babasının intikamını almak için yemin eder. Bütün romanın olay örgüsü bu intikam üzerine kurulur. Çocukluğu manastırda geçen Fleş, 13 yaşına gelince manastırdan kaçmış önce bir sazlıkta yaşarken Gogo Baba onu yanına almış ve şimdi Gogo Baba'nın köyünde çobanlık yapmaktadır. Fleş, Hakan'la arkadaşlık kurmaya başlar. Hakan'la beraberken gördükleri nehir ejderhasını birlikte öldürürler; ancak Gogo Baba ejderhayı asıl öldüren kişiyi Fleş olarak belirleyince Fleş'e şövalye yamaklığı verilir. 5 yıl sonra şövalye olan Fleş, kendi gibi birkaç arkadaşını da alarak Karapence ve İbolya'yı kaçırp zindana kapatır. Hakan, baba ve annesini Fleş'in

elinden kurtarır. Fleş, iki hafta sonra Santona Şatosunu basar evin sahibini zindana attırırken evin kızı olan İlonka'yı ise hizmetçi yapar. Hakan, bu konuda Fleş'e oyun kurar. İki gün art ardına hortlak kılığına girerek şatoya giden Hakan ikinci günün sonunda herkesi korkutarak şatodan uzaklaştırmasını bilir. Fleş'ten kurtarılan şatoda birkaç hafta sonra İlonka'nın düğünün yapılacağı gün Fleş, şatoyu tekrar basar ve İlonka'yı kaçıır. Fleş'in peşine düşen Hakan büyük mücadele sonrasında onu öldürür ve İlonka'yı onun elinden alır.

Fleş'in çevresinde olan kişiler, Karapençe ve Hakan gibi romanın kişileri Fleş hakkında onun çift kişiliğe, çift ruha sahip olduğu kanısındadır. Fleş'e babasının kötü ruhu sirayet etmektedir. "Fleş, cesur ama içinde bir aşağılık duygusu var." (s. 76). Cesur olan Fleş'tir, aşağılık olan ise Fleş'e tesir eden Fley'in ruhudur. Fleş, irsiyet yönden babasının özelliklerini bünyesinde barındırır. Romanda gerek yazar gerek kendisi gerekse de roman kişileri bu durumu sık sık tekrar ederek Fleş'in kötü karaktere bürünmüş olduğunu okuyucuya sürekli hatırlatır:

(Hakan ve babası Karapençe) "- Demek, arkadaş olduğun çoban, Fley'in oğlu ha? Kaç yaşlarında bu oğlan?

- On dördünde olduğunu söyledi.

Karapençe zihninden şöyle bir hesap yaptıktan sonra:

- Doğru, diye mırıldandı. On üç yıl önce, onu Vilagos Voyvodalığında görüp manastıra yollattığım zaman bir yaşında bir çocuktü.

- Ama on dördünden daha büyük gösteriyor baba.

- Babası boylu poslu bir erkekti de ondan olacak." (s. 21).

(Karapençe) "Demek babanın iblis ruhu sana da geçti Fley'in oğlu!" (s. 38).

(Karapençe) "Gerçekten babandan hiçbir farkın yok! Onun gibi gaddar, onun kadar alçak, onun kadar hainsin sen!" (s. 40).

(Fleş) "Ben de babam gibi bir şatoya kapanmak, orada onun düşmanlarıyla hayatımın sonuna kadar intikam almak hırsı içinde yaşamak istiyorum!" (s. 51- 52).

(Hakan) "Bütün insanları, bütün güzel şeyleri kıskanıyorsun. Ruhunda aşağılık bir duygu var. Tıpkı baban gibi." (s. 101).

İlonka: Romanın yardımcı kişilerindendir. Baron Kartopiyer'in kızıdır. Şatoda yaşayan İlonka, şatoları Fleş ve adamları tarafından basılınca önce burada hizmetçi olarak çalıştırılır. Oradan kaçıp Karapençe'ye giderek her şeyi anlatan İlonka, kısa sürede Hakan'ın sevdiği kız konumuna gelir. Hakan onu şu şekilde tarif eder: “Kızıl saçları, koyu lacivert gözleri, yüzüne bambaşka bir mana veriyordu.” (s. 66). Ancak İlonka, Prens Dö Mark'la nişanlı olduğundan dolayı Hakan'a geleceklerinin olmadığını söyler. Nihayetinde Prens Dö Mark, turnuvada dövüşü kaybedince vefat eder, İlonka da Hakan tarafından kurtarılınca Hakan'la evlenirler.

Eserde bahsi geçen kişilerin dışında romanda sadece isimleri geçen, birkaç cümleyle tanıtılan, çok fazla işlev yüklenmeyen dekor unsuru kişiler de mevcuttur. Bunlar arasında Fleş'in yanında kaldığı Gogo Baba, Karapençe ve İbolya'nın hizmetkârı Ahmet Ağa, İlonka'nın nişanlısı Prens dö Mark, İlonka'nın babası Baron Kartopiyer, Karapençe'yi tedavi eden Peder Piyer, büyücü kadın gibi yardımcı kişiler vardır.

2. 12. 1. 4. Zaman

Karapençe Voyvoda'ya Karşı, 1607 yılının baharında sonlanmıştı. Estergon'da 13 yıl boyunca mutlu sakin bir hayat süren Karapençe ve ailesinin huzurları 1620 yılında Lehlerle savaş başlayınca kesintiye uğrar. Eserin anlatılan zamanı tam da buradan başlar. “Hakan, çocukluk günlerinde, Estergon Kalesinin yamacındaki evlerinin önünde, tek başına oyun oynamaktan, akşam olunca da haftada birkaç gece kulübelerine gelen babası Karapençe'yi pencere arkasında beklemekten başka bir zevk bilmezdi. Tâ ki 1620 yılında Türklerle Lehliler arasında savaş başlayıncaya kadar.” (s. 5).

Romanın ikinci bölümü “Aradan tam beş yıl geçti.” (s. 29) ifadesiyle başlayıp anlatılan zamanını 1625'e uzatır. Daha sonra anlatılan zaman “Yaz, sonbahar, sonra uzun ve sıkıntılı bir kış geçmiş, bahar gelmişti.” ifadesiyle birlikte 1626 yılının baharına kadar uzanır ve burada sonlanır.

Eserde geriye dönüş tekniği kullanılarak romanın kendi anlatı zamanı içerisindeki bazı olayları açıklığa kavuşturulması, aydınlatılması amaçlanmıştır: “1599 yılında, Budin'le Drava Nehri arasındaki Mohaç Şehrinde İbolya'nın oturduğu eve, nasıl haydutlar baskın yapmışsa 1625 yılında da Karon Kasabasındaki ev ona benzer şekilde üç haydudun hücumuna uğradı... Bundan 26 yıl önce, Mohaç'ta evlerine gelen haydutlar da yine böyle bir Mayıs gecesi, yattığı odaya çıkmaya çalışmışlardı.” (s. 26).

Romanda okuyucuyu aydınlatmak ve onun merakını gidermek için zamanın farklı tekniklerle yansıtıldığı görülmektedir. Bu tekniklerden biri de geçmişin özetlenerek anlatıldığı bölümlere rastlanır: “Hakan, çocukluk günlerinde, Estergon Kalesinin yamacındaki evlerinin önünde, tek başına oyun oynamaktan, akşam olunca da haftada birkaç gece kulübelere gelen babası Karapençe’yi pencere arkasında beklemekten başka bir zevk bilmezdi. Tâ ki 1620 yılında, Türkler ile Lehliler arasında savaş başlayınca kadar...” (s. 5). Fleş, 5 yıl sonra Hakan’la karşılaşınca geçen zamanı şu şekilde özetler: “O zaman gerçekten çobanlık yapıyordum. Fakat nehir ejderinin öldürülmesindeki kahramanlığımdan dolayı ilk önce şövalye yamaklığı yaptım sonra da şövalye oldum.” (s. 32).

Romanda zaman bakımından dikkat çeken hususlardan bir diğeri de anlatılan zamanı genişletmeye yarayan ve ileriye doğru uzun ve kısa süreli zamanda ileri sıçrayışların sık sık kullanılmış olmasıdır: “Aradan tam beş yıl geçti.” (s. 29).

“İki hafta sonra, akşamüstü Karapençe, İbolya ve oğulları Hakan, evde karşılıklı oturmuşlardı.” (s. 59).

“Hakan, babası ile Karon Kasabasındaki evlerine döndükten iki hafta sonra Baron Kartopiyer’in gönderdiği bir haberciyle İlonka’nın evlenme töreninde bulunması için bir davetiye aldı.” (s. 91).

“Yaz, sonbahar, sonra uzun ve sıkıntılı bir kış geçmiş, bahar gelmişti. Santona Şatosunun etrafını kuşatan ağaçlar, yapraklanmıştı.” (s. 132).

Romanın nesnel zamanı olarak XVII. yüzyılın başları ele alınır. Anlatılan zaman 1620 yılında başlar, 1626 yılının baharına kadar uzanır ve burada sonlanır. Eserin birinci baskısının sonunda 14 Ağustos 1967 tarihi, romanın neşredilme zamanını verir.

2. 12. 1. 5. Mekân

Roman, mekân olarak Estergon’da başlar ve kısa sürede Lehistan’ın hududunda bulunan Karon Kasabasına taşınır. Yazar, Karon Kasabasını şu şekilde anlatır: “Karon Kasabasının bir yanı tamamen sazlık ve bataklıktı. Bataklığın az berisinde de Tuna’nın kollarından biri geçiyordu.” (s. 6).

Eserin olay örgüsü ile ilgili kilit olayları genellikle zindanlarda geçmiştir. Örneğin; Fleş’in Karapençe ve İbolya’yı hapsettiği Baykuşlar Şatosunun zindanı önemli mekânlardandır. Şato ismi ve şekliyle sahibi olan Fleş’e yakışır bir mekândır. Bu durum

mekân-olay ilişkisini göstermesi bakımından önem arz eder: “İki saat yol aldıktan sonra, ıssız bir yayla üzerinde, görünüşü hiç de hoş olmayan bir şato görüldü.” (s. 44). Fleş ve adamları, Baykuşlar Şatosu’ndan sonra Santona Şatosunu ele geçirip orada oturmaya başlarlar. İlk olarak kendi aralarında Santona Şatosu hakkında şöyle konuşurlar: “Bir baba ile kızı uzun zamandan beri şatoda oturuyorlar. Şatonun varisleriymiş... Dağlık bir yerde ve etrafında hiç meskûn bir yer yokmuş. Doğrusu tam benim idealim bir yer.” (s. 49). Fleş ve adamları, Şatoda hâli hazırda oturan baba Baron Kartopiyer ve kızı İlonka’yı esir ederler. Hakan, babayı ve şatoyu Fleş’in elinden kurtarır. Bu olaylar Hakan ve İlonka’nın birbirine yaklaşmasına vesile olur.

Santona Şatosu, konum olarak Türklerle Lehlilerin hududunda bulunduğundan dolayı şato için onar şövalye mücadele edecektir. Bu mücadele romanın önemli mekânlarından hipodromda yapılır: “Turnuva, şatonun batısında, orta çağ derebeylerinin zamanında şenlikler için yapılan ve birkaç asır terk edildiği için harabe hâline gelen eski bir hipodromda yapılacaktı. Hipodrom elips şeklindeydi ve amfiteatr tarzında on sıralık oturma yerleri vardı.” (s. 113). Romanın mekânlarından bir diğeri Fleş’in İlonka’yı kaçırıp sakladığı mağaradır. Fleş, hipodromdan kaçarken Hakan da onu takip eder ve onu büyücü kadının mağarasında yakalar. Büyücü kadının konuşmaları ve mağaranın içinde yaşananlar romana destansı bir hava verir: “Hâlbuki burası mağara değil geniş bir dehlizle içeriye girilen ve yer yer çeşit çeşit bölmeleri olan geniş bir mahzeni andırıyordu. Tepeye yağın yağmurların tesiriyle mağaraya sızan sular, çeşitli toprak tabakalarından geçerken kışın saçaklarda meydana gelen buzlar gibi sarkık renkli taşlar meydana getirmiş ve bu manzara içerisini esrarengiz bir havaya bürümüşü. Mağaranın içinde gelişi güzel konmuş meşaleler, bu sarkan kalkerli taşları aydınlatıyor ve garip şekiller meydana getiriyordu.” (s. 121).

2. 12. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Yazar anlatıcı, roman kişilerinin heyecan ve korkularına; zihinlerinden geçenlere, düşüncelerine ve niyetlerine vâkıftır. İlonka ve Hakan’ın “gözlerine uzun zaman uyku girmedi. Bir gün süren arkadaşlıkları, kalplerini birbirine bağlamaya kâfi gelmişti.” (s. 70).

“Hakan’ın canı hayli sıkılmıştı. Böyle pisipisine avlanmayı gururuna yediremiyordu.” (s. 83).

“İlonka’ya veda ederek atına atladı ve kulübeye dönmek için yola koyuldu. Yolda giderken hep İlonka’yı düşünüyor ve veda ederken kızın söylediği son sözleri hatırlıyordu.” (s. 90).

“Hakanla Prens, kayıkla sahile çıkarlarken Fleş’in teknesinde İlonka’yı yalnız bıraktıkları için büyük bir vicdan azabı çekiyorlardı.” (s. 105).

Yazar anlatıcı, sık sık araya girerek kendi yorumlarını dile getirir. “Çok geçmeden Gogo babanın geldiği haberi verildi. Güya burası, köyün mahkeme salonuydu. Salonun dibinde Hakan ve Fleş duruyordu. Aralarında da atları ve öldürdükleri nehir ejderi bulunuyordu.” (s. 27).

“Hakan, eğer dövüşmeye devam edecek olursa şövalyelerin eline esir düşmesi mukadderdi. Ama kaçmayı başarır, babasını kurtarmak için plânlar hazırlayabileceğini düşünmüş ve hasımlarının elinden kurtularak ormanlığa dalmıştı.” (s. 38).

“Doğrusu bu davranış pek makul sayılmazdı. Az sonra yemekler salona götürüldüğü zaman, uşak kaz kızartmalarından birinin yerinde yeller estiğini fark ederse telaşlanmaz mıydı? Ama insan karnı aç olursa tehlikeli işlere girmekten çekinmiyor.” (s. 45).

“Doğrusu cesaretine diyecek yoktu ama bu kadar korkusuzca, mağaranın içine girmesinin başına ne gibi felâketler getirebileceğini de hiç hesaba katmaması, affedilir hata değildi.” (s. 121).

Yazarın araya girmeleri çoğu zaman soru şeklinde okuyucunun karşısına çıkar. Bu sorular anlatıcı veya roman kişileri tarafından sorulur: “Acaba nehir ejderi gerçekten ölmüş müydü? Yoksa bataklığın ve sazlığın bir yerinde sığınmış yaşıyor muydu?” (s. 12).

“İbolya korku ile geri çekildi. Kimdi bu adamlar? Kendisini kaçırmak için gelen haydutlar mıydı yoksa?” (s. 29).

“Gerçekten Fleş’teki bu ani değişikliğin sebebi neydi acaba? Neden mağaranın içine kadar avını getirdiği hâlde kaçmak lüzumunu duymuştu? Mademki İlonka da mağaradaydı. Onu bırakıp neden kaçıyordu?” (s. 125).

“Hakan, mağarada olduğu gibi İlonka’nın kendilerini tanımayacağı düşüncesiyle endişe içindeydi.” (s. 131).

Yazar anlatıcı romanda taraf tutar. Düşman veya olumsuz kişileri okuyucunun gözünde daha da kötü göstermeye çalışırken dost ve olumlu kişileri de olduğundan daha iyi gösterir. “Hakan kızmıştı:

- Türkler zalim değil adil olurlar.” (s. 8).

Yazar, devrin kelime ve terimlerine hâkim olmanın yanında o dönemin töre, örf, âdet ve geleneklerine de vâkıf olduğunu gösterir örnekler vermektedir: “Şatoda düğün hazırlıkları tamamlanmıştı. O zamanki geleneğe göre gelinle güvey, kol kola şatonun köprüsü üzerine çıkarlar ve avluda toplanan davetlilerin alkışları arasında içeri girerlerdi.” (s. 132).

2. 12. 1. 7. Dil ve Üslup

Romanda genel itibariyle konuşma diline yakın, açık, sade ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır. Genellikle kolay anlaşılır ve kısa cümleler kullanılırken çetrefilli bir dile ve süslü üsluba kesinlikle başvurulmamıştır. Oldukça sade ve anlaşılır bir dille yazılan eserde günlük konuşma diline sık sık rastlanır.

Yazar, günlük konuşma diline sıkça yer verir:

“Haydi, hemen buradan sıvışalım.” (s. 56).

“İlahi oğul, nereden aklına gelir böyle muziplikler... Çok yaşa e mi?” (s. 75).

“Baba ile oğul, örümcek ağına yakalanmış sinekler gibi ağın içinde kalmışlardı.” (s. 37).

Eserde günlük kullanılan, sıradan dilin yanı sıra kimi argo ifadeler de kullanılmıştır:

Şinka, Ayşula’ya ilanı aşk edince Ayşula, Şinka’ya şunları söyler:

“Pis haydut, şövalye bozuntusu! Bırak elimi.” (s. 34).

“Adam neredeyse korkudan küçük dilini yutacaktı.” (s. 42).

“Sağ tarafta oturan ablak suratlı haydut söze karıştı.” (s. 49).

“Bak şu köpek yavrusuna hele...” (s. 65).

Günlük konuşma dili ve argo ifadelerin yanı sıra anlam bakımından basit düzeydeki atasözü, deyim veya basmakalıp klişe sözlerle de sıkça karşılaşılır:

“Korku ile hükmetmeye çalışanlar, bir gün korku ile can verirler.” (s. 74).

“Eski dost düşman olmaz.” (s. 32).

Eserde kullanılan basit düzeydeki dilin yanı sıra yazar, romanın anlatılan zamanı içerisinde yaşayan halk tarafından kullanılan bazı kelime ve terimlere yer verir. Bu kelimelerden bazıları o dönemde yaygın olarak kullanılan kelimelerdir.

“Mütemadiyen babasının intikamını almaktan bahsedip duruyor.” (s. 65).

“Hakan, eğer dövüşmeye devam edecek olursa, şövalyelerin eline esir düşmesi mukadderdi.” (s. 38).

Romanda Fleş ve Hakan ilk karşılaştıkları zaman bir ejderhayla karşılaşır ve ikisi birden ejderhayla mücadele ederek ejderhayı öldürürler. (s. 10, 26). Bu olay romanın mitolojilerden, destanlardan destek aldığını gösterir.

2. 12. 2. Teknik Unsurlar

Eserde tasvirler genellikle mekânın resmini kelimelerle çizme şeklinde uygulanmıştır:

“Karon Kasabasının bir yanı tamamen sazlık ve bataklıktı. Bataklığın az berisinde de Tuna’nın kollarından biri geçiyordu.” (s. 6).

“Hakan, mağara denince gözlerinin önüne bir oda genişliğinde bir kovuk gelirdi. Hâlbuki burası mağara değil geniş bir dehlizle içeriye girilen ve yer yer, çeşit çeşit bölmeleri olan geniş bir mahzeni andırıyordu. Tepeye yağın yağmurların tesiriyle mağaraya sızan sular, çeşitli toprak tabakalarından geçerken, kışın saçaklarda meydana gelen buzlar gibi sarkık renkli taşlar meydana getirmiş ve bu manzara içerisini esrarengiz bir havaya bürümüştü. Mağaranın içine gelişigüzel konmuş meşaleler, bu sarkan kalkerli taşları, aydınlatıyor ve garip şekiller meydana getiriyordu.” (s. 160- 161).

Bazı durum veya olay okuyucunun gözü önünde canlandırılmak istendiği zaman, o anki durum öykülenerek tasvir edilir. Bu tasvir genelde hareketli anların okuyucunun gözü önünde canlandırılması şeklinde yapılmıştır: “Çok geçmeden sekiz on atlı gözüktü. En önde Fleş gidiyor, arkasındaki iki atlının gerisinde iki insan elleri bağlı olarak yürüyordu.” (s. 41).

Romanda mektuplaşma tekniğine sıkça rastlanmaz. Baron Kartopiyer’in Karapençe ve ailesini kendi şatosunda yaşamaları için gönderdiği mektup (s. 108), bu tekniğe örnek gösterilebilir.

Romanda Fleş, irsiyet yönden babasının özelliklerini bünyesinde barındırır. Romanda gerek yazar gerek kendisi gerekse de roman kişileri bu durumu sık sık tekrar ederek Fleş'in kötü karaktere bürünmüş olduğunu okuyucuya sürekli hatırlatır. Bu durum leitmotive tekniğine güzel bir örnektir.

(Hakan ve babası Karapençe) “- Demek, arkadaş olduğun çoban, Fley’in oğlu ha? Kaç yaşlarında bu oğlan?

- On dördünde olduğunu söyledi.

Karapençe zihninden şöyle bir hesap yaptıktan sonra:

- Doğru, diye mırıldandı. On üç yıl önce, onu Vilagos Voyvodalığında görüp manastıra yollattığım zaman bir yaşında bir çocuktu.

- Ama on dördünden daha büyük gösteriyor baba.

- Babası boylu poslu bir erkekti de ondan olacak.” (s. 21).

(Karapençe) “Demek babanın iblis ruhu sana da geçti Fley’in oğlu!” (s. 38).

(Karapençe) “Gerçekten babandan hiçbir farkın yok! Onun gibi gaddar, onun kadar alçak, onun kadar hainsin sen!” (s. 40).

(Fleş) “Ben de babam gibi bir şatoya kapanmak, orada onun düşmanlarıyla hayatımın sonuna kadar intikam almak hırsı içinde yaşamak istiyorum!” (s. 51- 52).

(Hakan) “Bütün insanları, bütün güzel şeyleri kıskanıyorsun. Ruhunda aşağılık bir duygu var. Tıpkı baban gibi.” (s. 101).

İbolya, bir şövalyeden duyduklarını kendi kendine çözümlemeye çalışır. Bu durum iç çözümleme tekniğiyle okuyucuya sunulur:

“İbolya, şaşkınlık içindeydi. Gerçekten bu şövalye kılıklı adamın söyledikleri doğru muydu? Fakat anlattıkları gerçeğe uyuyordu. Karapençe ile Hakan’ın bir tuzağa düşmesi de gerçek olabilirdi.” (s. 32).

2. 13. KIBRIS KANI³⁷

2. 13. 1. Materyal Unsurlar

2. 13. 1. 1. Eser Hakkında

“İslâmiyet’in ilk zamanlarında, Müslüman Araplar, Kıbrıs Adası’nı fethetmiş oldukları için İslâm âleminin başında, onlara vâris olan Müslüman Türklerin, Kıbrıs üzerinde tarihî hakları vardır. Kıbrıs’a hâkim olan Venedikliler, deniz yollarının emniyetine ve Türk gemilerine, tecavüz taarruz ederek aradaki barışa riayetsizlik etmektedirler. Tabii böyle bir durumda korsan yuvası hâline gelen adaya sefer açılması haklı ve meşru olduğu için barışın ihlâli sorumluluğu hükümranlığımıza ait değildir.”

Şeyh-ül- İslâm Ebussuud Efendi

Eser, 1974 yılında ilk baskısını yapar. Eser gerek Osmanlı gerekse de Türkiye Cumhuriyeti için önemli bir yer tutan Kıbrıs Adasında, Türklerin diğer milletlere karşı yapmış olduğu mücadeleleri ele alır. Kitabın arka kapağında bulunan “**Kıbrıs Kanı**, 400 yıl önce Türklerin canı ve kanı pahasına hudutları içine aldığı Kıbrıs’ta, başlangıçtan bugüne kadar dönen entrikaların romanıdır.” ifadesi, romanın içeriği hakkında ipucu sunmaktadır. Kitabın arka kapağında “Türk milleti ulu bir çınar, Kıbrıs da bu ulu çınarın dallarından birisidir. Kıbrıs, tarih boyunca hiçbir zaman Yunanlıların olmamıştır.” ifadesi ile 1974 harekâtının haklılığına yer verir.

Hülya Argunşah, **Kıbrıs Kanı** adlı eserinin iki bölümünde iki farklı roman anlatıldığı için bu romanın “nehir roman” olduğunu söyler. “Yazarın nehir roman olarak nitelendirilebilecek romanıdır. Birinci bölümde Kıbrıs’ın Kanuni devrindeki fethi anlatılır. Romanın ikinci bölümünde ise 1974’teki Kıbrıs harekâtı işlenmiştir ve roman bugünün tarihi ile birleşir.”³⁸

Eserin dış kapağında dönemin Başbakanı Bülent Ecevit’in Kıbrıs Barış Harekâtı için söylemiş olduğu sözlerine yer verilmiştir: “Türk Silahlı Kuvvetlerimiz, şu anda Kıbrıs’a indirme ve çıkarma hareketine başlamış bulunuyor. Allah milletimize ve bütün Kıbrıslılara ve insanlığa hayırlı etsin. Bu şekilde insanlığa ve barışa büyük bir hizmette

³⁷ Oğuz Özdeş, **Kıbrıs Kanı**, Tekin Yayınevi, İstanbul, 1974.

³⁸ Argunşah, **a.g.e.**, s. 261- 262.

bulunmuş olacağımıza inanıyorum. Biz aslında savaş için değil Rumlara da barış getirmek için Ada'ya gidiyoruz. Bu karara ancak bütün diplomatik yolları denedikten sonra mecbur kalarak vardık.- 20 Temmuz 1974”

Eserin iç kapağında ise dönemin Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'ün millete hitaben TRT'de yapmış olduğu açıklamalarına yer verilmiştir: “Kıbrıs davası kabul etmeliyiz ki nihai çözüme ulaşmak için henüz hayli bir zamana muhtaçtır. Yakındoğu tarihinin son yüzyıl içindeki gelişmelerini hepimiz hatırlayacaksınız demeyeceğim. Aydın çevre elbette bilir. Fakat bu tarihi aydın çevreye dahi, bir daha ve bir daha okumalarını tavsiye edeceğim.

Osmanlı İmparatorluğu ile büyük devletlerarasında 100 yıl önce Yakındoğu'da ve Ege Adalarında geçen siyasi münasebetlerin, çekişmelerin gelişimini bütün Türk aydınları, siyasileri ve gençleri, bugün ibretle ve tekrar okumalıdır.- 10 Ekim 1974” yapılan bu açıklamalar veya verilen bilgilerin tamamının amacı, okuyucuyu kitaba hazırlamak ve kitabın içeriği hakkında bilgi sahibi yapmaktır.

“Oğuz Özdeş'in ustalık devresinin romanı olan”³⁹ **Kıbrıs Kanı** adlı eser, birbirinden bağımsız 2 bölüme ayrılmıştır. Birinci bölüm birbirinden başlıklarla ayrılmış 12 alt bölümden meydana gelirken, ikinci bölüm yine birbirinden başlıklarla ayrılmış 11 alt bölümden meydana gelir. Romanın ilk bölümünde XVI. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin fethi ele alınırken ikinci bölümde Kıbrıs Barış Harekâtı ele alınır.

Romanın birinci bölümüne Şeyh-ül- İslâm Ebussuud Efendi'nin 15 Mayıs 1570 yılında Kıbrıs hakkında vermiş olduğu fetva, epigraf olarak verilerek başlanır: “İslâmiyet'in ilk zamanlarında, Müslüman Araplar, Kıbrıs Adası'nı fethetmiş oldukları için İslâm âleminin başında, onlara vâris olan Müslüman Türklerin, Kıbrıs üzerinde tarihî hakları vardır. Kıbrıs'a hâkim olan Venedikliler, deniz yollarının emniyetine ve Türk gemilerine, tecavüz taarruz ederek aradaki barışa riayetsizlik etmektedirler. Tabii böyle bir durumda korsan yuvası hâline gelen adaya sefer açılması haklı ve meşru olduğu için barışın ihlâli sorumluluğu hükümlerimize ait değildir.” (s. 7).

2. 13. 1. 2. Olay Örgüsü

Yazar, olay örgüsünün son sahnelerinden birini vererek romana başlar. Bu tür bir başlangıç Oğuz Özdeş'in tarihî romanlarından sadece **Kıbrıs Kanı** adlı eserde görülür.

³⁹ Erol Ülgen, “Oğuz Özdeş'in Kıbrıs Kanı Adlı Romanında (20 Temmuz- 14 Ağustos) 1974 Barış Harekâtı”, **2. Uluslararası Kıbrıs Sempozyumu**, 21-25 Ekim 2010, C. 1, s. 451.

Yedi aydan beri Magosa'yı kuşatma altına almış olan Osmanlı ordusundan Serdar Lala Mustafa Paşa, şehri kan dökülmeden, halka zarar gelmeden barış yoluyla almak için Osmanlı Devleti'nin sancakbeylerinden Ferhat Bey'i ve yanında iki görevliyi elçi heyeti olarak düşmanların başında olan komutan Bragadin'e gönderir. Bragadin, elçilerin kellesinin vurulmasını ve kellelerin burçlara asılmasını emreder. Ferhat Bey, serpuşunda bulundurduğu dinamiti patlatarak kaçmayı başarır; ancak elçi heyetindeki diğer iki görevlinin kelleleri kesilerek burçlardan Osmanlılara gösterilir. Bunu gören Osmanlı ordusu, 1571 yılının 18 Mayıs'ında, taarruza geçer. Türkler aralıklarla saldırıya geçse de karşılarında sağlam surlar ve direnen bir düşman dolayısıyla uzun bir süre tam bir sonuca varamazlar. Ferhat Bey, düşmanın elinden kaçıp Osmanlılar için çalışan ve yerli halktan olan Don Jose'nin evine gider. Don Jose'nin kızı Suzy ve eşi Roza ile tanışır ama onlar Ferhat Bey'in başından geçenlerden haberdar değildir. Don Jose, akşam evine gelince Ferhat Beyle karşılaşır. Ferhat Bey, ona Serdar Lala Mustafa Paşa'dan mektup getirdiğini, getirirken de yaralandığını söyler. Don Jose, Ferhat Bey'in yaralarını tedavi eder. Kısa süre sonra Türklerin saldırılarına karşılık vermek isteyen Venediklilerin kızgın yağları yanlışlıkla yerleşim alanına devirmeleri sonucu evin mutfuğı yanar ve mutfakta sıkışan Roza orada can verir. Hekim olan Don Jose, sürekli göreve gidip gelmektedir. Ferhat Bey ve Suzy ise evde yalnız kalırlar. Ferhat Bey kendi hayatından, ailesinden, Türklerden, İslamiyet'ten bahsederek Suzy'nin acısını hafifletmeye çalışır. Serdar Lala Mustafa Paşa tarafından Don Jose'nin evi bilinmektedir. Ferhat Bey'in görevinden dönmemesi Serdar Lala Mustafa Paşa'yı meraklandırdığından Ahmet adında bir haberciyi Don Jose'nin evine gönderir. Ahmet ve Ferhat Bey, evden beraber çıkıp Mustafa Paşa'nın huzuruna giderler. Mustafa Paşa, Ferhat Bey'i karşısında görünce çok sevinir ve onunla savaş taktiğı üzerine konuşurken birden gök gürültüsünü andıran bir ses duyulur. Bragadin, limanda bekleyen Türk gemilerinden birini gizlice patlatmıştır. Bunu nasıl yaptığını çözmek isteyen Mustafa Paşa, Ferhat Bey'i Magosa'ya tekrar gönderir. Ferhat Bey'in bu sefer gelişinde Suzy ile arasında ciddi bir aşk başlar. Ancak her ikisi de vatanî görevlerin daha önemli olduğunun farkındadır. Bu yüzden ikisi de Bragadin'in Türk kalyonunu nasıl havaya uçurduğunu bulmaya çalışırlar. Türkler, ilk kalyonun batırılma sebebini bulamadan ikinci gece bir kalyon daha batırılır.

Bragadin, iki gündür arka arkaya Türk kalyonlarını batırmasının şerefine bir akşam yemeğı tertip ettirir. Bu yemeğı hekimlerinden Don Jose ve onun kızı Suzy'i de davet eder. Suzy, Bragadin'in kendisinden hoşlandığını bilmektedir; çünkü bundan altı ay önce

gitmiş oldukları davette Bragadin gözünü Suzy'den alamamıştır. Suzy, bu utanmaz adamın davetine gitmek istemez. Bu durumu değerlendirmek isteyen Don Jose ve Ferhat Bey, Suzy ile konuşurlar. Suzy vatanı için bir fedakârlık yapmayı göze alacaktır. Suzy'nin amacı Türk kalyonlarının nasıl batırıldığına dair bilgiyi Bragadin'in ağzından almaktır. Akşam davete katılan Don Jose ve kızı Suzy, Bragadin ile karşılaşır. Suzy, Bragadin'in kendisini görebileceği bir noktaya bilerek gelir ve onunla dans etme fırsatı doğurur. İkili dans ederken birbirlerine iltifat ederler, konuşurlar; ancak bu esnada Suzy, Bragadin'den bir şey alamaz. Bragadin için durum aynı değildir. Suzy'e nişanlanma teklifi etmiş ve sadece yarım saat süre vermiştir. Eğer Suzy kabul etmezse babası ve kendisi buradan sürülecektir. Bu duruma sebep olan şey ise babasının Bragadin'in sevmediği bir komutanının ve Suzy'nin annesinin cenazelerini memleketleri Venedik'e izinsiz bir şekilde gemiyle göndermesidir. Köşeye sıkışan Suzy, o akşam nişan teklifini kabul etmek zorunda kalır ve bütün davetlilere duyururlar. Ertesi gün âdet üzere Bragadin, nişanlısıyla ilk akşam yemeğini yemek için Suzy'i davet eder. Babası Don Jose, Bragadin'in daha fazla sarhoş olması ve şuurunu kaybetmesi için kızı Suzy'e bir ilaç verir. Bragadin ve Suzy güzel bir akşam yemeği yerler, Bragadin vakit geçtikçe daha sarhoş olmaktadır, Suzy ilacı Bragadin'in şarabına katmayı başarır. Bragadin bundan sonra çözülür ve en gizli bilgileri dahi anlatmaya başlar: "Su kabağı giymiş adamlarım gece yarısı aynı anda Andruzzi burcunun mazgallarından denize açılıp Türk gemilerine gidecekler ve barut fiçilerini aynı anda ateşleyecekler." der ve detaylarını anlatır. Suzy, Bragadin'in çok sarhoş olduğu gerekçesiyle hemen eve gider ve kendisinden haber bekleyen Ferhat'a durumu iletir. Ferhat hemen yola çıkarak bu bilgiyi Serdar Lala Mustafa Paşa'ya iletir. Serdar Lala Mustafa Paşa, gece yarısı su kabağı giymiş düşman askerlerinin çıkacağı Andruzzi burcunun mazgalının karşısına topları koymuştur. Bu askerlerin tamamı çıktığı anda top atışına başlanmış ve hepsi öldürülmüştür. Böylelikle Türk donanması büyük bir tehlikeyi atlattır. Ertesi sabah olanları duyan Bragadin, çılgına dönmüş. Bu sırrı kimlerin bildiğini sorgulamıştır; ancak bir gece önce ilacın etkisiyle Suzy'ye söyledikleri aklına gelmez. O gün Osmanlılar, ikinci taarruza geçmişlerdir ve Andruzzi burcuna çok büyük hasar vermişlerdir. Bragadin, gittikçe köşeye sıkışmaktadır zira elinde ne yiyecek ne de barut kalmaktadır. Bragadin, hem bu yoklukta esir Türkleri beslememek için hem de Türklerden intikam almak için hekimi Don Jose'yi çağırır ve esir Türklerin öldürülerek yağlarından sabun yapılmasını, vebalı farelerin çoğaltılarak Türklerin üstüne atılmasını emreder. Don Jose, görevi bir hekim olarak kabul etmek istemese de bu duruma mecbur kalır. O akşam durumu Ferhat Bey'e söyleyen Don Jose, Lemosos burcundaki Türk

esirlerinin kurtarılmasına vesile olur. Bu durum Bragadin'i iyice sinirlendirmiştir. Bragadin, kimseye söylemediği sırların düşman tarafından bilinmesinden dolayı kendisine cin çarptığını, bu bilgileri cinlerin Türklere ulaştırdığını düşünmeye başlar.

Türk birlikleri dördüncü saldırıyla birlikte Lemosos burcunun büyük bir bölümünü ele geçirir. Türkler tarafından ele geçirilen bu bölge Bragadin tarafından lağım lanıp patlatılacaktır. Bu bilgiyi Don Jose, hemen Türk tarafına geçerek Ferhat'a ulaştırır ve Türkler önlemini alırlar. Beşinci taarruzla birlikte Lemosos burcunun çoğunu ele geçiren Serdar Lala Mustafa Paşa, Bragadin'e Canbulat ve yanında iki muhafızı elçi olarak gönderir. Bragadin, bu sefer elçilere zarar vermez ama teslim olmayacaklarını söyleyip onları geri gönderir. Bir hafta sonra altıncı taarruz yapılır ve Venediklilerin bütün savunma mevzileri yerle bir edilir artık kulelerin çoğunda Türk bayrakları dalgalanır. 31 Temmuz gecesi Serdar Lala Mustafa Paşa karargâhında büyük bir toplantı yapılır. Sabaha karşı Kırşehir Sancak Bey'i Ferhat, Lemosos burcuna bayrağı dikecek ve evvelce bu burçtan açılmış gedikten ilk Türk birliğiyle girecektir. Sabah olunca harekât başlar Ferhat Lemosos'a girer girmez nereden geldiğini anlamadığı bir çakmaklı tüfeğin kurşunuyla yaralanır. Komutayı yardımcısına bırakarak Suzy'nin evine doğru gider. Ferhat'ın Don Jose'nin evine girdiğini görenler Venediklilere ihbar eder, gelen Venedik askerleri Suzy'ye kötü davranır ve onu bayıltırlar. Suzy uyandığında Ferhat'ın ve babasının kafaları kesilmiş naaşlarını yanında görür. Bragadin ikisini de yakalatıp öldürmüş, başlarını şehrin girişini koymuştur. Ferhat'ın arkadaşı Canbulat, bu esnada gelerek Suzy'ye yardım eder ve Suzy'nin isteği doğrultusunda onu sütninesinin yanına gönderir.

Bütün ada alınmış, Bragadin ve adamları esir edilmiştir. Anlaşmaya göre Türk esirler iade edilecektir; ancak Bragadin ve adamları tuttıkları esirleri öldürdükleri için anlaşmaya uymamış olurlar. Bunun cezası olarak Türk tarafı Bragadin ve adamlarının kellesini vurdurtur. “16 Mayıs 1570'te başlayıp 1 Ağustos 1571 günü biten Kıbrıs harekâtı on beş buçuk ay sürmüş, kanlı savaşların sonunda Venediklilerin 500 kadar askeri ve birkaç kumandanı sağ kalabilmişti.” (s. 181).

2. 13. 1. 3. Şahıs Kadrosu

Eserin sonunda kötüler cezalandırılmış hatta idam ettirilmiştir. Bunun yanı sıra iyilerin ödüllendirileceği ve romanın mutlu bir sonla biteceği, âşıkların kavuşacağı sanılırken romanın ana kahramanı Ferhat savaşta şehit olur. Roman, hayatta karnındaki çocukla yalnız kalan Suzy'nin Girne'deki sütninesinin yanına gitmesiyle son bulur.

Ferhat: Romanın ana kahramanı olan Ferhat Bey, Kırşehir Sancakbeyidir. Serdar Lala Mustafa Paşa'nın en güvendiği adamlarındandır. Bu yüzden romanda gizli ve önemli sayılabilecek görevler Ferhat Bey'e verilir. Düşman topraklarına giderek buradaki Türk dostu Don Jose ile görüşür ve Osmanlı ordusu için hayatî öneme sahip bilgilerle geri döner. Ferhat Bey'in fiziksel portresi Suzy ile ilk karşılaştığında verilir: "Gözleri ateş gibi parlıyordu. Uzun boylu ve bıyıklıydı. Esmer yüzü hafif gerilmişti. Sağ eliyle, öbür kolunu sıkı sıkı tutuyordu. Başında şapkası yoktu ve kıyafeti de hayli değişikti." (s. 12). Ferhat, Suzy'nin meraklı soruları karşısında kendini şöyle tanıtır: "Altı yıl önce Malta'daydım. Turgut Reis'in yanında da bulundum. İtalya'yı çok iyi bilirim. İtalya'nın birçok şehirlerini gördüm." (s. 12). Suzy ve Ferhat, tanıştıktan sonra birbirlerine kendileri hakkında bilgi verirler. Ferhat, tüm ailesini savaşlarda ve doğal afetlerde kaybettiğini söyler. (s. 50, 51). Ferhat, orduya on sekizli yaşlarda katılmış aşağı yukarı 12 yıldır orduda görev yapmaktadır.

Ferhat ve Suzy, birbirleri ile sevgili olduktan sonra Kıbrıs'ı kötü kalpli Bragadin'den almak için beraber hareket ederler. Suzy, Ferhat'ın işine yarayabilecek bilgileri Bragadin'in ağzından onu sarhoş ederek alır. Romanın sonunda Venedik askerleri tarafından önce vurulur ardından da kafası kesilerek şehit edilir.

Suzy: 18 yaşında duygusal biri olan Suzy, romanın yardımcı kişilerindendir. Don Jose ile Madam Roza'nın kızıdır. Kıbrıs'ın Osmanlılar tarafından taarruza başlandığı gün, ekmek almak için çıktığı sokakta Kırşehir Sancakbeyi Ferhat ile karşılaşır. Ferhat, o sıra düşmandan kaçmaya çalışmaktadır ve tehlikeli bir durumun içindedir. Ferhat, Suzy'nin babasını tanıdığından onların evine gitmek zorunda kalır. Suzy ve Ferhat, babası tarafından tanıştırdıktan sonra ikili sohbet eder. Bu esnada kendileri hakkında bilgi verirler. (Suzy): "Ninem Venedikliymiş. Fakat babam Rodos şövalyelerindendi. Ben burada doğdum, burada büyüdüm. Onun için kendimi Kıbrıslı olarak görüyorum." (s. 8).

Savaş esnasında annesini kaybeden Suzy, Ferhat'la evde yalnız kaldığı zamanlarda onu daha iyi tanır ve sevmeye başlar. Artık birbirleri için fedakârlık yapmaya başlarlar. Suzy, Ferhat'la yapmış oldukları plan neticesinde Bragadin ile nişanlanır ve Ferhat'ın işine yarayabilecek bilgileri Bragadin'in ağzından onu sarhoş ederek alır. Bu bilgiler, Osmanlı ordusunun büyük kayıplar vermesinin önüne engel olur. Savaş neticesinde Suzy, karnında Ferhat'ın çocuğuyla yalnız kalınca Girne'deki sütünesinin yanına gider.

Don Jose: Romanın yardımcı kişilerindendir. Don Jose'nin hekim olan babası, daha önce Osmanlı sarayında bulunmuş, dinini değiştirmiş ve Müslüman olmuştur. Oğlu Don Jose de hekimlik tahsili yapıp saray tarafından Kıbrıs'a gönderilmiş bir Türk dostudur.

Bragadin: Romanın yardımcı kişilerindendir. Aslen Rum olan, romanın kötü kişisi olarak okuyucunun karşısına çıkarılan, kafası entrika ve hileye çok yatkın olan Bragadin hakkında blok hâlinde bilgiler verilmiştir: “Magosa'nın komutanı Bragadin, Rum asıllı bir papazın oğluydu. Orduya nasıl geçtiği ve kalenin kumandanlığına nasıl geldiği de pek bilinmiyordu. Son derece gaddar yaradılışlı, inatçı, kan dökmekten zevk alan, pos bıyıklı bir adamdı. Babasının Girit'te papazlık yaptığı söyleniyordu.

Papaz Yorgionos, mazisi son derece karanlık bir insandı din adamı olmasına rağmen, devlet işlerine burnunu sokar, iki de bir Girit'te ortalığı karıştırırdı. 33 yıl önce Barbaros Girit'e akın yaptığı ve 15 bin esirle birçok ganimetler ele geçirdiği zaman Yorganos bir kilisede piskopos idi. Ganimet ve 700 esir bulunan bir Türk gemisine gece vakti gizlice girmiş, barut fiçilerinden birini ateşleyerek geminin batmasına ve içindekilerinin havaya uçmalarına sebep olmuştu.

Oğlu Bragadin o zaman henüz 10 yaşlarındaydı ve bir Çingene'den dünyaya gelmişti. Gayri meşru olarak doğduğu için de kilisenin bir odasında gizli olarak büyütülmüş ve babasının verdiği terbiyeyle(!) yetişmişti. Bragadin'e öğretilen tek şey, adam öldürmek, kan akıtmaktı. Manyak ve psikopat bir karaktere sahip olan Yorganos, oğlunu kısa zamanda istediği şekilde yetiştirerek Kıbrıs'a şövalye olarak girmesini sağladı. Bragadin de babasına layık bir insan olduğunu ispatlayarak Magosa Kalesi komutanlığına kadar yükseldi.” (s. 28, 29).

Bragadin, Türklerin adayı korsanlardan kurtarmak için geldiklerini söyleyip adayı savaşız teslim edin çağrısına uymayarak tek kişi kalana kadar savaşağını söyler. Bu diyalog sonrasında Kıbrıs'ta çok çetin mücadeleler geçer ve çokça insan burada toprak olur. Savaş sonunda esir edilen Bragadin, kendi eli altında bulunan Türk esirlerini öldürttüğü gerekçesiyle idam edilir.

2. 13. 1. 4. Zaman

Romanın ele alınan bölümünde zaman dilimi, toplamda iki buçuk aylık bir süreyi kapsamaktadır. Romanda anlatılan zaman 1571 yılının 18 Mayıs sabahında başlar ve 1571 yılının 5 Ağustos günü sona erer. Eserde ele alınan zaman kronolojik olarak ilerlemiştir. Bu durum romanın bazı yerlerinde verilen tarihlerle kendini gösterir:

“1571 yılının 18 Mayıs sabahı” (s. 9).

“30 Haziran 1571 Cumartesi” (s. 135).

“Ertesi günü, 9 Temmuz Pazartesi sabahı” (s. 152).

“Dört gün sonra da Türkler sabahın erken saatlerinde... 14 Temmuz Cumartesi” (s. 155).

“Türkler 5 gün sonra 20 Temmuz günü” (s. 159).

“1 Ağustos 1571 Çarşamba sabahı şafakla beraber...” (s. 162).

“1571 yılının 5 Ağustos günü” (s. 174).

Roman kişilerinden birinin yaptıkları, yazar tarafından verilirken aynı anda diğer kişilerin durumu da paralel olarak okuyucuya aktarılır. Yazar bu durumu bazen açıkça ifade eder: “Aynı anlarda Magosa Kalesi komutanı Bragadin, karargâhında yaverini karşısına almış, büyük bir keyifle homurdanıyordu.” (s. 76).

Eser, romanın son sahnesi ile başladıktan sonra “iki buçuk ay önce” ifadesi ile romanın başına geri dönüş yapar. Romanın sonunda olay örgüsünün son sahnesi ile tekrar karşılaşılır. Romanda zaman unsuru çerçevesinde yapılan geri dönüşler okuyucunun ve romandaki yardımcı kişilerin merak ettikleri bir olayı açıklamak üzere ana kahraman tarafından yapılır. En çok merak edilen konu elçi olarak Bragadin’e gönderilen heyetin hepsi birden idam edilirken Ferhat Bey, buradan nasıl kaçmıştı: “Böyle durumlarda daima yanımda bir dinamit lokumu bulundurmak âdetimdir. Arkadaşlarıma eziyet ederlerken maalesef elim kolum bağlıydı. Bu yüzden de zavallı arkadaşlarıma yardım edememiştim fakat arkadaşlarımdan sonra sıra bana geldiğinde, Türk kuvvetlerinin miktarı ve hücum hazırlıkları hakkındaki planlarını söylemem için ellerimin kollarımın çözülmesinin şart olduğunu ileri sürdüm. Aptallar, serpuşumda dinamit lokumu taşıdığımı ihtimal veremediklerinden dediğimi yaptılar. Ben de bir hamlede serpuşumdaki dinamit lokumuna yapışarak, yanıma yaklaşmamalarını, dinamiti ateşleyeceğimi söyledim. Bana yalnız bir yürekli muhafız, çakmaklı tüfeğini ateşlemesiyle cevap verdi. Kolumdan yaralandım ama aldırmadım. Birden fitili ateşleyerek dinamit lokumunu üzerlerine fırlattım ve kalenin merdivenlerinden koşarak inmeye başladım. Bu sırada dinamit lokumu infilâk etti. Tek kurtuluş yolum siz olduğunuz için de ben de evinizin yolunu tuttum muhterem Sinyor Don Jose.” (s. 27). Eserde yapılan geri dönüşler genellikle romanın ana ve yardımcı kişilerinin geçmişleriyle ilgilidir. Romanın kötü kişisi olan Bragadin’in bu kötü tarafının babasından ve çocukluğundan kalma olduğu romanın 28. ve 29. sayfalarında verilir. Roman kişilerinin

aydınlatılıp tanıtılması için yapılan geri dönüşlerin birinde Ferhat'ın tüm geçmişi anlatılır: “Karısıyla evlendiği zaman, Enderun’u yeni bitirmiş, orduya henüz katılmıştı. Ayşe de çok küçüktü o zaman. Uzun sıрма saçlı, badem gözlü, ufak tefek bir kızdı Ayşe... Ondan iki tane de çocuğu olmuştu. Kendisini ne kadar çok sever, Ferhat da onu ne büyük muhabbetle kucaklardı. Ama 1563 yılının o 20 Eylül gecesi, İstanbul’a o güne kadar emsali görülmemiş yağmurun yağması sonunda, Halkalı deresi taşıp kabarmış, ortalığı müthiş bir sel kaplamış, insan, hayvan, ağaç gibi önüne gelen şeyleri denize atmıştı. Ölenlerin arasında karısı ve iki çocuğu da vardı. Avusturya seferinden döndüğü zaman bu acı gerçeği öğrenmiş, âdeta yıkılmıştı. Zaten altı ay sonra da donanmayla Malta seferine hareket etmişti. 6 yıldır Akdeniz’de, birçok adaların ve kalelerin zaptında sancak beyi olarak kumandanlık yapmıştı. Şimdi de yaralı kolu yüzünden taşlık holde bir aşağı, bir yukarı dolaşıp duruyordu.” (s. 68). Suzy, ailesini yemeğe davet eden Bragadin hakkında şunları söyleyerek okuyucuya Bragadin’in Suzy’ye nasıl bir gözle baktığı hakkında bilgi verir: “Biliyorsun (baba) altı ay önce de (Bragadin) bizleri bir ziyafete davet etmişti. Bütün yemek boyunca gözlerini benden ayırmadı. Utanmaz adam!” (s. 93).

Romanda yapılan özetlemeler, romandaki zaman unsurunu dikkate sunma açısından önemli bilgiler ihtiva eder: “Yedi aydan beri Türk donanması Magosa limanında bulunuyor, ara sıra kaleden ve denizden kaleyi bombardıman ediyordu.” (s. 9). Don Jose, romanın ana kahramanı Ferhat’a kendisini daha önceden beklediğini söyleyince Ferhat’ın verdiği cevap özetleme için güzel bir örnek teşkil eder: “Lefkoşa’nın zaptı kolay olmadı. Lefkoşa Kalesinin zaptı için üç defa taarruz etmek zorunda kaldık. Çok kanlı savaşlar oldu. Hamdolsun 15 Eylül’de başkenti teslim aldık.” (s. 22, 23). Benzer bir özetleme şu cümlede görülebilir: “Magosa’nın Türkler tarafından muhasarası iki buçuk ay kadar devam etti. Bu süre içinde Türkler, Magosa Kalesine tam yedi defa taarruz ettiler.” (s. 134). Ferhat, Bragadin’e bir elçi olarak gönderildiği andan Suzy’nin annesi Roza’nın ölümüne kadar geçen anı şu şekilde özetler: “Burada geçirdiği yirmi dört saatte çok şey olmuştu.” (s. 70). Eserin tamamı ise şu cümlelerle özetlenir: “16 Mayıs 1570’te başlayıp 1 Ağustos 1571 günü biten Kıbrıs harekâtı on beş buçuk ay sürmüş, kanlı savaşların sonunda Venediklilerin 500 kadar askeri ve birkaç kumandanı sağ kalabilmişti.” (s. 181).

Romanda zaman bakımından dikkat çeken hususlardan bir diğeri de anlatılan zamanı genişletmeye yarayan ve ileriye doğru uzun ve kısa süreli zamanda ileri sıçrayışların kullanılmış olmasıdır: “Dört gün sonra da Türkler sabahın erken saatlerinde... 14 Temmuz Cumartesi” (s. 155).

Romanın nesnel zamanı XVI. yüzyılın sonlarıdır. Romanda anlatılan zaman 1571 yılının 18 Mayıs sabahında başlar ve 1571 yılının 5 Ağustos günü sona erer. Romanın neşredilme zamanı olarak ilk baskı tarihi olan 1974 yılı verilebilir.

2. 13. 1. 5. Mekân

Eserin ana mekânı Kıbrıs'tır. Olay örgüsüne göre romanda Kıbrıs'ın bazı şehirlerine özellikle de Magosa'ya daha fazla yer verilir. Magosa ve Magosa Kalesi hakkında sıkça bilgi verilir: “Benim bildiğim Magosa Kalesinin çevresinde yalnız Venedik şövalyelerinin ve asillerin aileleri oturur.” (s. 8). “Magosa, Magosa olalıdan beri böyle bir top ateşiyle dövülmemişti. Sabahın erken saatlerinde başlayan bombardıman bütün şiddetiyle devam ediyordu. Türkler, taarruzda kullanılmak için bütün güney surları boyunca, muhtelif yerlere traverseler yapmışlardı.” (s. 37).

Magosa'da meydana gelen mücadelelerin sertliği Magosa Kalesinin burçlarından olan Andruzzi burcunun verildiği sahnede kendini gösterir: “Andruzzi burcu, Türk donanmasının toplu olarak bulunduğu koyun tam ortasındaydı. Şimdiye kadar Türk topları, daha çok sağ ve sol kanattaki burçları bombalamışlar, Andruzzi burcuna hiç lağım atmamışlardı. Ferhat, kaleye girdiği gizli ve dar geçide vardığı zaman soluk soluğaydı. Şimdiye kadar kendisini gören olmamıştı. Geçitten sürünerek kalenin öbür tarafına çıktı. Türk kalyonlarını limanın önünde görünce kalbi sevinçle ürperdi. Karargâha kadar üç kilometrelik bir yolu vardı. Kalenin hendekleri su, ceset ve top gülleleriyle doluydu. Bazen bir Türk bazen de bir Venedikli ölünün üstüne basarak ilerlemeye başladı. Burçlarda Türk donanmasının topçu mevzilerini gözetleyen tek tük Venedikli muhafızdan başka kimse gözükmüyordu. Magosa Kalesinde derin bir sessizlik vardı. Yalnız bu sessizliği kalenin duvarlarına tırmanırken vurdurup su hendeklerine düşen ve henüz ölmemiş olan Türk askerlerinin iniltileri bozuyordu.” (s. 131, 132).

Magosa'nın son hâli için ise mekân-olay ilişkisi bağlamında değerlendirilecek şu cümlelere yer verilmiştir: “Magosa, Bragadin'in inadı ve insanlık dışı davranışları yüzünden Türklerin de Venediklilerin de mezarı oldu. Her yer ölümlerle dolu.” (s. 172). Romandaki mekânların tasvirine yer verilmemiştir.

2. 13. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Yazar anlatıcı, mekânların tüm geçmişine veya roman kişilerinin bütün hayatlarına ve tecrübelerine vâkıftır: “Magosa, Magosa olalıdan beri böyle bir top ateşiyle dövülmemişti.” (s. 37). Yazar anlatıcı, romanın ana kahramanı olan Ferhat'ın bütün

hayatını şu ifadelerle gözler önüne serer: “Karısıyla evlendiği zaman, Enderun’u yeni bitirmiş, orduya henüz katılmıştı. Ayşe de çok küçüktü o zaman. Uzun sırma saçlı, badem gözlü, ufak tefek bir kızdı Ayşe... Ondan iki tane de çocuğu olmuştu. Kendisini ne kadar çok sever, Ferhat da onu ne büyük muhabbetle kucaklardı. Ama 1563 yılının o 20 Eylül gecesi, İstanbul’a o güne kadar emsali görülmemiş yağmurun yağması sonunda, Halkalı deresi taşıp kabarmış, ortalığı müthiş bir sel kaplamış, insan, hayvan, ağaç gibi önüne gelen şeyleri denize atmıştı. Ölenlerin arasında karısı ve iki çocuğu da vardı. Avusturya seferinden döndüğü zaman bu acı gerçeği öğrenmiş, âdeta yıkılmıştı. Zaten altı ay sonra da donanmayla Malta seferine hareket etmişti. Altı yıldır Akdeniz’de, birçok adaların ve kalelerin zaptında sancak beyi olarak kumandanlık yapmıştı. Şimdi de yaralı kolu yüzünden taşlık holde bir aşağı, bir yukarı dolaşıp duruyordu.” (s. 68).

Yazar anlatıcı, roman kişilerinin heyecan ve korkularına; zihinlerinden geçenlere ve niyetlerine vâkıftır. Romanın ana kahramanı olan Ferhat’ın aklından geçenler, şu şekilde aktarılır: “Az önce Suzy, başını dizlerine koyup sorular sorarken ve sanki kendisi savaşta olan bir sancak beyi değilmiş gibi onun saçlarını okşayarak, aşktan, memleketinden bahsederken duyduğu hislerden dolayı bir suçluluk hissediyordu.” (s. 67). Suzy, Bragadin’den aldığı bilgileri Ferhat’a bir an önce söylemek için heyecanlanır. Bu durum yazar anlatıcı tarafından şöyle ifade edilir: “Suzy, olanları Ferhat’a bir an önce anlatmak için nerdeyse taş merdivenleri ikişer ikişer çıkacaktı. Fakat babasının önünde gitmenin saygısızlık olacağını düşünerek, babasının elinden tuttu.” (s. 108).

Eserde anlatıcı bazı kelime ve kavramları romanın içinde açıklar bazen de bunu dipnotlarda vermeyi tercih eder. Yazar, travers kelimesini romanın içinde açıklama gereği duymuştur: “12 metre boyundaki traversler, kalas ve kirişlerin arasına çalı demetleri, pamuk ve yün balyaları koymak ve aralarına toprak doldurarak gemi zincirleriyle bağlamak suretiyle yapılmaktaydı.” (s. 37). Yine aynı romanda hamile olan Suzy, eğer kızı olursa adını Aspurçe koymak ister. Manasını ise “Aspurçe, Orhan Gazi’nin eşinin adıdır. Orhan Gazi, Osmanlı İmparatorluğunun kurucusu Osman Gazi’nin oğludur. Aspurçe’nin anlamı da küçük çiçek demek.” (s. 165) ifadeleriyle açıklar. Yazarın eserde bu tarz bilgileri dipnotta verdiği yerler 30, 67, 140. sayfalardır.

Yazarın eserde araya girmeleri çoğu zaman soru şeklinde okuyucunun karşısına çıkar. Bu sorular yazar veya roman kişileri tarafından sorulabilmektedir: “Bakalım bu büyük oyunun sonunda kim kazanacaktı?” (s. 107).

Yazar, devrin kelime ve terimlerine hâkim olmanın yanında o dönemin töre, örf, âdet ve geleneklerine de vâkıf olduğunu gösterir örnekler vermektedir: “Şövalye çocuklarının kale içerisinde yaşaması geleneksel bir şey.” (s. 14). Yazar anlatıcı o dönemdeki nişanlılık ve evlilik ile ilgili olan bazı gelenek ve görenekleri roman kahramanlarının ağzından okuyucuya sunar. Ferhat ile Suzy kendi geleneklerindeki nişanlılık âdetlerinden bahsederler: “Biz Türklerde nişanlılar, nişanlı iken birbirlerini pek göremezler. Hatta çoğu birbirlerini hiç görmeden nişanlanırlar. Genellikle erkek eşinin yüzünü gerdek gecesi görür.

Suzy kendine has bir tavırla gülümsedi:

- Bizde nişanlı olan erkekler, nişanlılarıyla buluştuğu zaman ellerini öperler, bir de ayrılırken... Nişanlı kızların eldiven takmaları da âdet olduğundan nişanlılarımız sadece eldivenli elimizi öpebilmek bahtıyarlığını duyabilirler.” (s. 111).

Yazar bu diyalogda görücü usulüyle evlenmeyi de eleştirmektedir. Yukarıdaki diyalogun bir benzeri aynı eserde Suzy’nin babası Don Juan ile Ferhat arasında da gerçekleşir:

“(Ferhat)– Bizde kızlar ailesine nişanlısından söz bile edemez.

– Demek sizde nişanlılar birbirlerini sevmeden evleniyorlar?

– Bir bakıma öyle.

– İki kapalı kutunun evlenmesi gibi bir şey desenize, sizde evlilik?

– Daha doğrusu iki kapalı kalbin evlenmesi... İyi tarafı da var, tabii kötü tarafı da... Bir bakıma birbirleriyle yüz göz olmadan evleniyorlar. Evlilikleri de ciddi bir şekilde sürüp gidiyor. Erkek kadına ‘hanım’, kadın da erkeğe ‘bey’ diye hitap ediyor ömürleri boyunca.” (s. 112).

2. 13. 1. 7. Dil ve Üslup

Romanda genel itibariyle konuşma diline yakın, açık, sade ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır. Genellikle kolay anlaşılır ve kısa cümleler kullanılırken çetrefilli bir dile ve süslü üsluba kesinlikle başvurulmamıştır. Oldukça sade ve anlaşılır bir dille yazılan eserde günlük konuşma diline sık sık rastlanır.

Romanda yazar, halkın konuşma diline sıklıkla yer vermiştir.

“Suzy mi bu işi başaracak. O bir tavuk bile kesemez.” (s. 19).

Eserde kullanılan konuşma dili eserin geneline yayılmış benzetmelerde de okuyucunun karşısına çıkar:

“Bragadin, başındaki tüylü şapkasıyla uzaktan bir horozu andırmaktaydı. İlk bakışta dövüşken ve hırçın bir horoz olduğu belliydi.” (s. 35).

“Karyolanın yanındaki masanın üstünde yanan mumun aydınlığında ortadan ayırdığı uzun saçları, tatlı ve hafif gülümseyen yüzü Mona Liza’yı andırıyordu.” (s. 67).

“Ferhat’ın duvarlara vuran gölgesi de bu yüzden küçülüp büyüyordu. Odanın içinde durmadan gidip geliyor, bu hâliyle taş duvarların arasında kapatılmış bir aslanı andırıyordu.” (s. 67).

“Ferhat’ın yüzü tunçtan bir heykele benziyordu. Hafif sivri ve çok muntazam olan burnunun delikleri bir savaş atının burun delikleri gibi açılıp kapanıyordu.” (s. 114).

Kadınlar, özellikle de seven kadınların kalbi güvercin ya da serçenin kalbine benzetilerek bir masumiyet addedilmeye çalışılmıştır:

“Kalbi bir serçenin kanatları gibi çarpmaya başlamıştı.” (s. 77).

“Suzy gözlerini kapatmıştı ve Ferhat’ın kolları arasında bir güvercin gibi titriyordu.” (s. 85).

“Bir serçenin kanatları gibi çarpıyor.” (s. 89).

Romanın kötü kişileri genellikle toplumda kötü kabul edilen unsurlara benzetilirken iyi kişiler de iyi unsurlara benzetilir: “Kont Bragadin, yine danalar gibi böğürdü.” (s. 153).

2. 13. 2. Teknik Unsurlar

Bazı durum veya olay okuyucunun gözü önünde canlandırılmak istendiği zaman, o anki durum öykülenerek tasvir edilir. Bu tasvir genelde hareketli anların okuyucunun gözü önünde canlandırılması şeklinde yapılmıştır: “İkisi de sedire doğru yürüdüler. Ferhat bağdaş kurup sedire oturdu. Suzy de yerdeki koyun postunun üzerine diz çöküp oturarak başını Ferhat’ın dizlerine dayadı.” (s. 63).

Kıbrıs Kanı adlı eserde Serdar Lala Mustafa Paşa’nın Bragadin’e teslim olması için gönderdiği mektup (s. 159, 160), romanda mektup tekniğine verilecek örneği teşkil eder.

Eserde montaj tekniği ile beraber bazı dönemlerin ve olayların aydınlatılması için o dönemde verilen fetvalar kullanılmıştır. Romanın birinci bölümünün başında, Şeyhülislam Ebussuud Efendi'nin Kıbrıs'ın fethi ile ilgili fetvasına yer verilmiştir: “İslâmiyet'in ilk zamanlarında, Müslüman Araplar, Kıbrıs Adası'nı fethetmiş oldukları için İslâm âleminin başında, onlara vâris olan Müslüman Türklerin, Kıbrıs üzerinde tarihî hakları vardır. Kıbrıs'a hâkim olan Venedikliler, deniz yollarının emniyetine ve Türk gemilerine, tecavüz taarruz ederek aradaki barışa riayetsizlik etmektedirler. Tabii böyle bir durumda korsan yuvası hâline gelen adaya sefer açılması haklı ve meşru olduğu için barışın ihlâli sorumluluğu hükümlerimize ait değildir.” (s. 7).

Montaj tekniğinde bazı dönemlerin ve olayların aydınlatılması için o dönemde verilen fetvaların yanı sıra o dönemde yaşamış padişahların fermanları da kullanılmıştır. Kıbrıs'ın fethinden sonra Sultan Selim Han Kıbrıs Beylerbeyine, Kadısına, Defterdarına halka karşı adaletli olunması yönünde bir ferman gönderir. (s. 182).

Romanda devlet büyüklerinin Kıbrıs hakkında beyanatlara da ayrı ayrı yer verilmiştir. Nitekim eserin kapağında dönemin başbakanı Bülent Ecevit'in; eserin başında ise dönemin Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'ün Kıbrıs Barış Harekâtı münasebetiyle 10 Ekim 1974 Perşembe günü TRT vasıtasıyla halka yapmış olduğu hitabına yer verilmiştir.

Özdeş, roman karakterlerinin kişiliklerini ve ruh hallerini meydana getirirken kendi yaşamından esinlenmelerde bulunmuştur. Romanın ana kahramanı olan Ferhat'a memleket olarak kendi memleketi olan Kırşehir'i seçmiştir. Ferhat, Suzy'nin sorması üzerine memleketi hakkında şunları söylemiştir: “Memleketim Kırşehir, Anadolu'nun orta yerinde bağlık, bahçelik bir yerdir. Evvelce Gül bahçeleri pek bolmuş. Bu yüzden de oraya ‘Gülşehri’ denilirmiş. İhtimal bir süre sonra ya iklim değişikliği ya da bağların daha çok işe yarar oluşu yüzünden, güllerin yerini üzümler almış.” (s. 65).

Eserde yazarın diyalog tekniğini sık sık kullandığı görülebilir.

“- Uyumak için şarap içer, sen de babam gibi sızıp uyursun.

Ferhat, başını salladı:

– Şarap mı? Biz Müslümanlar içki içmeyiz...

– Günah mı?

– Evet...

- Çok tuhaf hiç duymamıştım. Bizde kadınlar bile şarap içer.

- İnanç meselesi.” (s. 61).

Eserde romanın kahramanlarından olan Ferhat’ın çevresinde olan olaylardan dolayı değişik ruh hallerine girip çıkması iç çözümleme yöntemiyle sunulmuştur:

“(Ferhat) Odanın içinde durmadan gidip geliyor, bu hâliyle taş duvarların arasına kapatılmış bir aslanı andırıyordu. Kafası karmakarışık. İki arkadaşı gözlerinin önünde işkence edilerek öldürülmüş, kendisi de yaralı kolu yüzünden bu yerde âdeta hapis kalmıştı. Serdarına da hiçbir haber ulaştıramamıştı.

Az önce Suzy, başını dizlerine koyup sorular sorarken ve sanki kendisi savaşta olan bir sancak beyi değilmiş gibi onun saçlarını okşayarak, aşktan, memleketinden bahsederken duyduğu hislerden dolayı bir suçluluk hissediyordu. Olmamalıydı diye üst üste birkaç kere söylendi.” (s. 67).

2. 14. ŞEYH ŞAMİL⁴⁰

2. 14. 1. Materyal Unsurlar

2. 14. 1. 1. Eser Hakkında

İlk baskısı 1977 yılında Tekin Yayınevi tarafından yapılan **Şeyh Şamil** adlı eser, biyografik bir tarzda kaleme alınmıştır. Yazar, Giriş bölümünde kısa bir şekilde Kafkasya'nın tarihinden ve bulunduğu coğrafyadan bahsettikten sonra XVIII. yüzyılın sonlarına doğru Kafkas milletinin Ruslara karşı mücadeleye başlamalarını anlatır. Bu çerçevede Şeyh Şamil ön plana çıkarılır. Eserde Şeyh Şamil'in doğumu, bütün hayat mücadelesi, yaşamı, fikirleri ve en son ölümü ele alınmıştır.

Eser, Giriş bölümünden sonra 6 ana bölümden meydana gelir. Eser, “Birinci Bölüm, İkinci Bölüm...” şeklinde bölümlendirilmiştir. Her bölümün kendi içerisinde Romen rakamlarıyla ayrıca numaralandırıldığı görülür. Bu şekilde her ana bölüm kendi içerisinde alt bölümlere ayrılmıştır. Bu alt bölümler kullanılan yıldızlarla daha küçük kısımlara ayrılmıştır.

Oğuz Özdeş, birinci baskıda kitabın kapağında Şeyh Şamil için şunları söyler: “Onun soyluluğu, kişiliği, fedakârlığı ve kahramanlıkları daha nice yıllar, nice yıllar Kafkas Türklerinin kalbinde ve gönüllerinde yaşayacaktır.”

2. 14. 1. 2. Olay Örgüsü

Romanın olay örgüsü, 1 Mayıs 1786 yılında Kafkas Genel Valisi General Gudovist'in Ruslara kan kusturan İmam Mansur'u her yerde aradığına dair ifadelerle başlar. Hatta İmam Mansur'un yerini öğrenmek için ellerinde esir bulunan nur yüzlü bir ihtiyara ağır işkenceler yapılır en son kolları ve kafası budanarak bu ihtiyar şehit edilir. Ruslar, bu olaydan dört gün sonra kendileriyle 11 yıldır mücadele eden İmam Mansur'u yakalar ve idam ederler. Bütün Dağıstan bu duruma üzülür; ancak mücadelelerini bırakmazlar.

İmam Mansur'un idam edilmesinden 11 yıl sonra Gimri'de Dango ailesinin reisi olan ve ticaretle uğraşan Muhammed Dango'nun Ali adında bir oğlu olur. Fakat çocuk fiziksel olarak istenilen seviyeye gelmeyince âdet üzere ismini değiştirirler. Şamil ismini alan bu çocuk kısa sürede serpilip gelişir. Şamil, okul yaşına geldiğinde babası tarafından dönemin meşhur ulemasından Sait Hareki'nin yanına götürülür. Kafkas milleti için

⁴⁰ Oğuz Özdeş, **Şeyh Şamil**, Tekin Yayınevi, İstanbul, 1977.

vereceği mücadelelerde omuz omuza olacağı arkadaşı Gazi Muhammed ile burada tanışılır. Şamil, 20 yaşına gelince komşu köyde bir cerrahın kızı olan Fatma ile hayatını birleştirir. Bu sırada Rus ordusunun başında bulunan Kafkasya Genel Valisi General Yermanof, Dağıstan'da çoluk çocuk demeden kıyımaya başlamıştır. Dağıstanlılar yaptıkları toplantı neticesinde Gazi Muhammed ve Şamil önderliğinde 1829 yılında Ruslara karşı Kurtuluş Savaşı'nı başlatma kararı alırlar. Gazi Muhammed ve Şamil, savaş planını hazırlamak için Nakşibendî tarikatının ileri gelenlerinden olan Şeyh Cemalettin ile istişare etmek için Erpeli Köyüne giderler. Savaş hazırlıklarından sonra ilk olarak Ağaçekale'ye giden Gazi Muhammed ve Şamil, Rusların burada kendilerine saldırı düzenleyeceğini haber alınca onları pusuya düşürürler. Ağaçekale artık Gazi Muhammed, Şamil ve adamlarınındır. Bundan sonra Torgo ve Bornoya Kaleleri ve Kızlar Kalesi'ni de ele geçiren Kafkas Türkleri bu galibiyetlerle daha da güçlenmeye başlarlar.

1832 yılında Rus kuvvetleri General Wilyaminof komutasında toparlanıp henüz silahlanmamış olan Kuzey Kafkasya'ya baskın yapar ve Çar'a yaranmak için oradaki bütün köyleri tamamen yakıp yıkar. General Wilyaminof buradan sonra Kafkas Türklerinin yoğun olarak bulunduğu Gimri'ye saldırı düzenler. Sert geçen mücadeleler esnasında Gazi Muhammed şehit olur. Şamil ise ağır yaralı bir hâlde Müezzîn Ali tarafından bir mağaraya kaçırılır. Mağarada acil müdahaleler yapıldıktan sonra Şamil, bir dağ köyü olan Unsokul'a götürülür. Hemen hemen bir ay sonra halk imamlığa Şamil'in gelmesini isteyince Şamil, Gazi Muhammed'in vasiyeti üzerine imamın Hamzat olması gerektiğini söyler ve Hamzat, halk tarafından yeni imamları olarak kabul edilir. Bu durumu Taşof Hacı isimli bir kişi kabul etmese de en son Şamil tarafından yola getirilir. Hamzat'ın ilk hedefi, Ruslara yardım eden Avar Han sülalesinden Bahu Bike'nin bertaraf edilmesidir. İmam Hamzat, bu hedefinde başarılı olmuştur. Hunzak halkı tarafından genel olarak kabul görmüştür. Ancak bir süre sonra Bahu Bike'nin sülalesinden birkaç kişi İmam Hamza'yı namaz esnasında şehit ederler. İmam Hamzat'ın ölümü dolayısıyla bir seçim yapılır ve Şamil, 2 Ekim 1834'te İmamlığa seçilir. Şamil'e göz açtırmak istemeyen Ruslar, Şamil ve ailesinin bulunduğu Aşıлта'yı işgal etmek için harekete geçerler. Şamil'in Aşıлта'da olmadığı bir zaman Aşıлта'ya giren Ruslar, oradaki bütün mücahitleri öldürür. Ruslar'ın Aşıлта'dan sonra Tilit'e yöneldiğini gören Şamil, Ruslardan önce Tilit'e giderek halkı organize eder. Ruslar, Tilit'i muhasara altına alırlar; ancak bir türlü buraya giremeyince anlaşmak zorunda kalırlar. Böylece Ruslar, ilk defa olarak Dağıstanlıların meşruluğunu kabul etmiş

oluyordu. Çar Nikola'nın amacı Şamil'le anlaşarak ona sınırsız vaatlerde bulunmak ve direnişini kırmaktır. Ancak Şamil yapılan tekliflerin hepsini sert bir dille reddeder.

2 yıl sonra Şamil, Ahulgo'da Rusların tekrar saldıracağı haberi dolayısıyla hazırlıklar yapar. Büyük kuvvetlerle gelen Rus ordusu, Şamil'i nasıl olsa ezeriz düşüncesiyle rahattır. Ancak bunların rahatlığı Şamil'in onlara karşı yaptığı bir savaş hilesiyle bozulur ve Ruslar, mücadele esnasında mağlup olarak geri çekilmek zorunda kalırlar. Şamil, bu süre zarfında müdafaa için kuleler inşa ettirir. Ruslar yeniden saldırınca bu kuleler Şamil ve mücahitleri korur, Rusların çok kayıp vermesine sebep olur. Ancak Rus ordusu çok kalabalık olduğundan kadın erkek demeden Ahulgo'yu savunan halkın çoğunu şehit eder ve Şamil'i anlaşılmaya zorlarlardır. Rus General Grabe, rehin olarak Şamil'in oğlunu istemektedir. Şamil, Ahulgo'daki kadın, erkek, çocuk herkesi korumak için bu fedakârlığı yapar ve oğlu Cemalettin'i Ruslara rehin olarak gönderir. Ancak Ruslar, sözlerinde durmaz kısa sürede tekrar Ahulgo'ya saldırır. General Grabe, Ahulgo halkının tamamını şehit ederek kendine göre büyük bir zafer elde eder. Ancak bu zafer Rus Çarı Nikola için tam bir hezimettir. Binlerce Rus askeri ölmüş karşılığında sadece Ahulgo alınmıştır. Şamil ise ele geçirilememiştir. Bundan dolayı Rus Çarı Nikola, General Grabe'yi görevinden azleder.

Şamil ve yanındaki birkaç kişi Dağıstan'a geçerler. Yolda karşılaştıkları bir çoban bunlara kılavuzluk yaparak emniyetli bir mağaraya götürür. Şamil'in yaşadığını duyan mücahitler zamanla burada toplanmaya başlar. Çeçenistan'dan bir heyet gelir ve Şamil'le beraber hareket ederek Çeçenistan'da Kurtuluş Savaşı'nı başlatmayı isterler. Şamil, burada idari ve askeri teşkilatı, düzenli orduyu kurar. Artık Şeyh Şamil sadece İmam değil Emirül Mümünindir. Şeyh Şamil, bütün mücahitleri organize etmeye çalışmaktadır. Bu sırada daha önceki dönemlerde Ruslara yardımları dokunmuş olan Hacı Murat, Şeyh Şamil'e büyük pişmanlıklarını ileten bir mektup yazar. Şeyh Şamil, naipleriyle istişare ederek onu affeder ve mücahitleri arasında Hacı Murat'ı da dâhil eder. Şamil'in Çeçenistan Dargo bölgesinde organize olduğunu duyan Çar Nikola, General Grabe'ye yetki ve kuvvet vererek Şamil'in üzerine gönderir. Şamil, yapmış olduğu bir stratejiyle Grabe'nin birliklerini tamamen imha etmiştir. Böylece Şamil, Ahulgo'da olanların intikamını almıştır. Drago'daki hezimetini duyan Çar Nikola, bu sefer General Voronstof'u Şamil'i ele geçirmesi için görevlendirir. General Voronstof, ilk saldırıda büyük kayıplar vermesine rağmen mücadeleye devam eder. Rus kuvvetleri Drago'ya rahatça girer, Şamil ve kuvvetlerinin kaçtığını zannederler. Ancak çok geçmeden dört taraflarının sarılı olduğunu gören General Voronstof,

kuvvetlerinin ve toplarının büyük bir bölümünü bırakarak kaçmak zorunda kalır. Rus ordusun yarısı burada imha edilir. Bu durumu fırsat bilen Şeyh Şamil, Rusların hiç tahmin etmediği bir hamle yaparak Kabartay ülkesine akın düzenleyerek orayı Rusların elinden alır. Kafkas Orduları Başkomutanı Voronstof, Şeyh Şamil'in emrindeki kuvvetlerle Akoşa mıntikasına girdiğini haber alınca derhal oraya bir saldırı düzenler. Bu saldırılarda büyük kayıplar veren General Voronstof, çareyi Türklerin bulunduğu Salta Köyü'ne giden suları zehirlemekte bulur. General Voronstof'un bu oyunuyla yüzlerce mücahidini kaybeden Türkler, Salta Köyünü terk etmek zorunda kalırlar. Bütün bunlar olurken Hacı Murat, Şeyh Şamil'in emri, izni ve stratejisiyle Rus askerlerinin bulunduğu kalelere saldırı düzenleyip onlara zarar vermektedir. Şeyh Şamil'in emriyle Barebantmuska Kalesini alan Hacı Murat'ın sonraki görevi Haydak ve Tabasaran ülkelerinin halkını Ruslara karşı ayaklandırmaktır. Hacı Murat bu bölgelere gidip bütün halkı kılıçtan geçirir. Bu duruma kızan Şeyh Şamil, naipleriyle toplantı yaparak Hacı Murat'ı naiplikten azlederler. Bunun üzerine Hacı Murat, bir yanlış daha yaparak askerleriyle beraber Ruslara iltica eder. Kısa sürede yaptıklarından pişman olan Hacı Murat ve askerleri belli bir süre sonra Rusların elinden kaçarlara; ancak yolda bir bataklığa denk gelince Ruslar tarafından hepsi şehit edilir.

Hacı Murat ve Şuayip Molla gibi sevdiği naiplerini kaybeden Şeyh Şamil, onların intikamını Ruslardan alır. General Voronstof, Napolyon'u Moskova'da durduran general unvanıyla Şeyh Şamil'in üzerine gönderilir. Şeyh Şamil, Ruslara karşı yapmış olduğu savaş stratejilerinin sonunda General Voronstof'u karşılaştığı her mücadelede bozguna uğratar. General Voronstof, bu bozgunlara çok kızarak Çeçenistan'ın bütün ormanlarını kestirip yaktırmaya başlar. General Voronstof, aynı zamanda girdiği Çeçen köylerinin hiçbirinde -kadın çocuk demeden- kimseyi sağ bırakmaz. Bu duruma bazı Çeçen halkı, evlatlarımız boşuna ölüyor Ruslarla anlaşma yapalım şeklinde düşünürler ve bu düşüncelerini bir sözcüyle Şeyh Şamil'e iletmeye karar verirler. Aralarından seçtikleri sözcü bu durumu sadece Şeyh Şamil'in annesine açabilir. Annesinden duyduklarına inanamayan Şeyh Şamil'in morali çok bozular. En son "Rus'a el uzatan Rus'tur." kaidesinden dolayı annesine yüz kırbaç cezası verir ve bu cezayı kendisi üstlenerek kendini kırbaçlatır. Bütün bunlar yaşanırken Şeyh Şamil'in büyük oğlu Gazi Muhammed, Ruslar için önemli olan üst düzey yetkilileri kaçıarak rehin almıştır. Şeyh Şamil, Ruslardan bunlara karşılık yıllar önce rehin olarak alınan oğlu Cemalettin'i ister. Cemalettin, burada Çar Nikola'nın yaveri olmuş, İlena adında bir kızla nişanlanmış, keyfi yerinde bir vaziyette

yaşamakta olduğundan gönülsüz de olsa babası Şeyh Şamil'in yanına gider. Cemalettin, geldiği yere pek uyum sağlayamaz babasına karşı gelince güzel bir köye sürgüne gönderilir. Burada 4 yıl geçirmesine rağmen burası da Cemalettin'in yarasına merhem olmayınca ilerleyen hastalığı sebebiyle Cemalettin hakkın rahmetine kavuşur.

Şeyh Şamil, Osmanlı Devletinden yardım ister; ancak yardım alamaz. Şeyh Şamil, bulunduğu yeri iki aylık muhasaradan sonra bırakarak Veden Kalesine çekilmek zorunda kalır. Bir süre sonra Ruslar Kafkas Kartalı ile anlaşmak istediğini belirtirler. Şeyh Şamil, aile efradıyla Osmanlı Devleti'ne sığınmasına müsaade edilmesine karşılık bu anlaşmayı kabul eder. Çar Nikola'dan sonra başa geçen Çar Aleksandr, Şeyh Şamil'in bu şartına uymayarak onu Rusya'da büyük bir misafirperverlikle ağırlar. Şeyh Şamil, Çar Aleksandr'dan Hac görevi için izin ister; ancak bu kabul edilmez. 1870 yılında Rus Çarı, Şeyh Şamil'in çocuklarından Gazi Muhammed'i yaverleri arasına alarak Şeyh Şamil'in İstanbul'a gitmesine izin verir. İstanbul'da büyük bir hürmetle karşılanan Şeyh Şamil, Hac farızası için Medine'ye gider. Medine'de vefat edince orada defnedilir.

2. 14. 1. 3. Şahıs Kadrosu

Eserde kalabalık bir kişi kadrosuyla karşılaşılır. Ancak romandaki bütün olayların merkezinde ana kahraman olan Şeyh Şamil vardır. Yazar, ana kahramanı vatanseverlik ve Müslümanlık yönüyle idealize etmiştir. Şeyh Şamil için romanda ilk olarak İmam, sonrasında Emirül Müminin ardından Kafkas Hanı ve son olarak Kafkas Kartalı gibi sıfatlar kullanılmıştır.

Şeyh Şamil: “1797 yılında Gimri Köyünde dünyaya gelir. İlk olarak Ali ismi verilir. Ancak çocuğun kısa sürede boya çekerek zayıflaması ailesini fazlasıyla üzdüğünden bir Dağlı âdetine uyarak ismini değiştirdiler ve Şamil koydular.” (s. 13). Şamil, 13 yaşına geldiğinde babası tarafından eğitim için dönemin ulemalarından olan Sait Harekâni'nin yanına verilir. Burada kendisine yoldaş olacak Gazi Muhammed ile tanışır. 20 yaşına geldiğinde ilk evliliğini Fatma Hanım'la yapar. 32 yaşına geldiğinde arkadaşı Gazi Muhammed'le birlikte karar vererek Dağıstan halkını organize edip Ruslara karşı Kurtuluş Savaşı'nı başlatırlar. Arkadaşlarından Gazi Muhammed ve Hamzat'ı kaybettikten sonra İmam olan Şeyh Şamil, ömrünün sonuna kadar vatanını korumak için Rusların karşısında yer alır. “30 yılı aşkın bir sürece Kafkasya'nın özgürlüğe kavuşması için gece gündüz durmadan savaşan, vatanını bir bayrak altında toplamak için kanını döken, halkını

korumak için vücudunu Ruslara siper yapan bu yüce Kafkas Kartalı Şeyh Şamil, 6 Eylül günü, Dağıstan tarihinin şanlı sayfalarını böylece kapıyordu.” (s. 132).

Yazar, Şeyh Şamil’in fiziksel portresini okuyucuya şu şekilde vermiştir: “Kafkas kızlarının güzellikleri nasıl dillere destansa, erkekleri de yakışıklı ve heybetli olurlardı. Fakat Zahide, Şamil gibi yakışıklısına, pulat gibi sert olduğu hâlde kibar, çatık kaşlı olduğu hâlde nazik erkeğe o güne kadar rastlamamıştı. Yüzünü çevreleyen gür sakallarının ve saçlarının ortasında, âdeta güneş gibi parıldayan pürüzsüz yüzü ve o yüze yücelik katan gözleri, insanı âdeta büyülüyordu. Üstelik Şamil, çok bilgili ve kültürlüydü. Davranışları da son derece doğaldı.” (s. 20). Şeyh Şamil, idealize edilen dindarlığı ve vatanseverliği yanı sıra iyi bir asker ve savaş stratejilerinde başarılı bir komutandır: “Şeyh Şamil, yalnız Kafkas Müslümanlarının İmamı değil büyük bir sevkulceş üstadı bir kumandandı.” (s. 88).

Eserde kişiler yazar tarafından verildiği gibi yardımcı kişiler vasıtasıyla da verilmiştir. Gazi Muhammed ve Zahide’nin babası Şeyh Cemalettin, Şamil hakkında konuşurlar: “Doğrusu Şamil oğlumun ilmî kudretiyle sarsılmaz imanı, ahlâkı, fazileti ve vatanperverliği ile övünüyorum Molla biraderim Allah nazardan saklasın.” (s. 20, 21).

Zahide: Romanın yardımcı kişilerindendir. Şeyh Cemalettin’in kızı Şeyh Şamil’in de eşidir. Yazar, Zahide hakkında hem kendisi bilgi verir hem de bu konuda yardımcı kişilerin bilgi vermesine fırsat sunar. Yazar: “Şeyh Cemalettin’in Zahide adlı, gerçekten Kafkas güzeli olan bir kızı vardı. Yanakları al al, gözleri ıslıl ışıldı. Saçları karanlık gecelere, gözleri derin göllere, dişleri fildişine, vücudu nilüfer tomurcuğuna benzerdi.” (s. 20). Zahide’yi Şeyh Şamil’e isteyecek olan Gazi Muhammed, Zahide hakkında Zahide’nin babasına şunları söyler: “Kerimeniz Zahide maşallah pek becerikli... Evi tek başına çevirecek kadar da yeteneklere sahip.” (s. 21).

Romanda sadece isimleri geçen, birkaç cümleyle tanıtılan, çok fazla işlev yüklenmeyen dekor unsuru kişiler de mevcuttur. Bunlardan bazıları şu şekilde verilebilir: Ömrü boyunca vatanını korumak için Ruslarla savaşan ve en son bu uğurda idam edilen İmam Mansur. Şeyh Şamil’in sıra ve silah arkadaşı Gazi Muhammed. Gazi Muhammed’den sonra İmam olan Hamzat. Şeyh Şamil’in henüz küçük yaşta Ruslara rehin olarak verdiği oğlu Cemalettin ve Cemalettin’in genç yaşlarına geldiğinde âşık olduğu Rus kızı İlena. Rus Çarları Aleksandır ve Nikola romanda adı geçen düşman tarafındaki kişilerdir.

2. 14. 1. 4. Zaman

Roman, “Kafkas Genel Valisi General Gudovist, 11 yıldır Ruslara kan kusturan İmam Mansur’un (...)” ifadesiyle başlar. (s. 7). Takip eden sayfada “Dört gün sonra” (s. 8), şeklinde küçük bir zamanda ileri sıçrayış göz önüne alınırsa Romanda anlatılan zaman 1 Mayıs 1786 tarihinde başlatılır. Anlatılan zaman Şeyh Şamil’in İstanbul’dan Medine’ye Hac vazifesi için gittikten altı ay sonra 1870 yılında vefatıyla sonlanır.

Eserde zaman genel olarak kronolojik olarak ilerler. Bu durum, romanın ilerleyen sayfalarında 1797, 1820, Kasım 1829, 4 Şubat 1830, 1830 baharı, 1832, 19 Eylül 1834, 2 Ekim 1834, 1837 yılı Eylül başları, 18 Eylül 1837, 28 Eylül 1837, 13 Haziran ve 19 Ağustos 1838, 29 Ağustos 1839, 1844, 1870 gibi zaman bildiren ifadelerde kendini gösterir.

Romanda yapılan özetlemeler, romandaki zaman unsurunu dikkate sunma açısından önemli bilgiler ihtiva eder. Şeyh Şamil’in bütün hayatı, romanın kurgusuna katkısı olduğundan dolayı özetlenerek ifade edilir: “30 yılı aşkın bir sürece Kafkasya’nın özgürlüğe kavuşması için gece gündüz durmadan savaşan, vatanını bir bayrak altında toplamak için kanını döken, halkını korumak için vücudunu Ruslara siper yapan bu yüce Kafkas Kartalı Şeyh Şamil, 6 Eylül günü, Dağıstan tarihinin şanlı sayfalarını böylece kapıyordu.” (s. 132). Özetlemeler, bazen zamanda ileri sıçrayışlarla birlikte verilmektedir: “Gerçi Rusya’daki hayatı esaret değildi ama Şeyh Şamil, yine buna ‘esaret hayatım’ diyordu. Buraya geleli on yıl olmuş ve yetmiş üç yaşına basmıştı.” (s. 134).

Aşağı yukarı 90 yıllık bir zaman dilimi ele alınan eserde zamanda ileri sıçrayışlara sık sık yer verilmiştir. Bu zamanda ileri sıçrayışlar bazen bölümlerin başında yapılırken bazen de romanın içerisine serpiştirilmiştir: Eserin hemen başlarında İmam Mansur’un yakalandığı tarih olan 5 Mayıs 1786’dan hemen sonra Şeyh Şamil’in doğduğu 1797 yılına gidilir oradan Şeyh Şamil’in 13 yaşında aldığı eğitime ve oradan da 20 yaşındayken komşusunun kızıyla evlenmesine doğru zamanda bir atlama söz konusudur. Bu örneklerden sonra roman bir anda 1829 yılına geçer: “1829 yılında Gazi Muhammed, Rus idaresine ve zulmüne karşı bütün Dağıstanlıları Kurtuluş Savaşı için çağrıda bulunmaya karar verdiği zaman, onun en yakın arkadaşı olan Şamil, 32 yaşında bulunuyordu.” (s. 16). Romanda bu zamanda ileri sıçrayışların dışında zaman dilimi bakımından daha küçük zaman dilimlerinde de zamanda ileri sıçrayış tekniğinin kullanıldığı görülebilir: “Dört gün sonra” (s. 8).

“Bir ay sonra” (s. 24).

“Aradan iki yıl geçmiş.” (s. 55).

Roman kişilerinden birinin yaptıkları, yazar tarafından verilirken aynı anda diğer kişilerin durumu da paralel olarak okuyucuya aktarılır. Yazar bu durumu bazen açıkça ifade eder: “Dargo’da bunlar olurken, binlerce kilometre uzaktaki Petersburg Şehrinde başka bir olay daha cereyan ediyordu.” (s. 112).

Romanın nesnel zamanı Kafkasya’daki Türklerin Ruslara karşı olan XVIII. yüzyıldaki mücadelelerini kapsar. Anlatılan zaman olarak 1 Mayıs 1786 tarihinde başlatılır ve Şeyh Şamil’in Medine’ye Hac vazifesi için gittikten altı ay sonra 1870 yılında vefatıyla sonlanır. Romanın neşredilme zamanı olarak ilk baskı tarihi olan 1977 yılı verilebilir.

2. 14. 1. 5. Mekân

Genel itibariyle savaşların ele alındığı eserde öne çıkan bir mekân söz konusu değildir. Savaşların amacı Müslüman coğrafyası olan Kafkasya’nın Ruslara karşı savunulmasıdır. Olaylar genel itibariyle fiziki olarak açık mekânlarda meydana gelmektedir. Dağıstan, Rusya, Çeçenistan ve Gürcistan topraklarında savaşlar vuku bulur. Eserde yer isimlerine çokça yer verilirken genel olarak bu yerlerin tasvirlerine ve işlevlerine yer verilmemiştir.

Eserin başlarında İmam Mansur’un Ruslar tarafından idam edilmesi sonucu mekân-olay ilişkisine örnek verilebilecek bir durum meydana gelmiştir: “Matem, kısa sürede bütün Kafkasya’yı sardı. Gülen tek bir Dağıstanlı yoktu. Terek suyunun akışı ve rengi sanki değişmişti. Teneffüs edilen hava bile boğucuydu.” (s. 12). Mekân-olay ilişkisine bir diğer örnek eserin başlarında sıradan mekân olarak ele alınan Ağaçkale, Torgo ve Bornoya Kaleleri ile Kızlar Kalesi gibi yerlerin fethedilmesi Kafkas Türklerinin güçlenmesini ve direnişlerinin artmasını sembolize eder. Şeyh Şamil, roman boyunca zorda kaldığı, yaralandığı, kaçıp saklanmak zorunda kaldığı durumlarda güvenli liman olarak mağaraları seçer.

2. 14. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Yazar anlatıcı, roman kişilerinin heyecan ve korkularına; zihinlerinden geçenlere ve niyetlerine vâkıftır. Eserde roman kahramanın duyguları şu cümlelerle okuyucuya aktarılır: “Şeyh Şamil, 19 Ağustos sabahı, gözyaşlarını içine akıtarak, canından çok sevdiği oğlu

Cemalettin'i bir at üzerine bindirdi ve yanına bir müfreze mücahit katarak Rus istihkâmlarına doğru yola çıkışını kalbi kan ağlayarak seyretti.” (s. 63).

Yazar anlatıcı, araya girerek roman kişilerinin o anki durumlarını, ruh hallerini okuyucuya yansıtmak ister: “İmam Mansur’un yüzünde vatanı uğruna çarpışarak milletin özgürlüğü için kanını akıtmanın ve şehitlik mertebesine yükselmenin verdiği gurur vardı.” (s. 11). Yazar, kurgu devam ederken kendi yorumlarını dile getirir: “Ne yazık ki bu defa çarpışanlar, o zamana kadar özgürlükleri için omuz omuza dövüşenlerdi.” (s. 43). Başka bir yerde yazar, Kafkas dansları hakkında bilgi verir: “Kafkas danslarında erkeklerde olduğu gibi kadınlarda da aynı olan özellik vücudun dik ve daimî hareket içinde olmasıydı. Fakat kadın ve erkeklerin kol ve el hareketleri tamamen farklıydı. Erkeklerin kol hareketleri kartalın uçuşunu andırıyordu ve yanında kendisine eşlik eden kadını sol tarafında biraz geriden takip ediyordu. Sanki kartal sülünü kovalar gibi.” (s. 24).

Yazarın araya girmeleri Oğuz Özdeş’in romanlarında çoğu zaman soru şeklinde okuyucunun karşısına çıkar. Bu sorular, yazar anlatıcı ya da roman kişileri tarafından sorulabilmektedir: “Yoksa Napolyon gibi mağlup olacağını anlayıp Rus topraklarını terk etmiş miydi Şeyh Şamil? Korkup kaçmış mıydı gerçekten?” (s. 105).

“Cemalettin, baba ocağına döndüğünden hoşnut değil miydi? Yoksa Cemalettin'i düşündüren başka mesele mi vardı?” (s. 121).

Anlatıcı, devrin kelime ve terimlerine hâkim olmanın yanında o dönemin töre, örf, âdet ve geleneklerine de vâkıf olduğunu gösterir örnekler verir: “Önceleri Ali ismi verilen çocuğun kısa sürede boya çekerek zayıflaması ailesini fazlasıyla üzdüğünden bir Dağlı âdetine uyarak ismini değiştirdiler ve Şamil koydular.” (s. 13).

2. 14. 1. 7. Dil ve Üslup

Romanda genel itibariyle konuşma diline yakın, açık, sade ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır. Genellikle kolay anlaşılır ve kısa cümleler kullanılırken süslü üsluba başvurulmamıştır. Oldukça sade ve anlaşılır bir dille yazılan eserde günlük konuşma diline sık sık rastlanır.

Yazar, romanın geçtiği dönemde yaşayan halk tarafından kullanılan bazı kelime ve terimlere yer verir. Bu kelimelerden bazıları o dönemde yaygın olarak kullanılan kelimelerdir: “Az sonra doktor gelince de sana bir müsekkim verir.” (s. 115).

Romanda yazarın kırılma noktalarında veya kahraman tarafından icra edilen bir eylemin sebebini açıklamak için sloganlaşmış basmakalıp ifadeleri kullandığı görülür:

“Sonunu düşünen cesur olamaz.” (Şeyh Şâmil, s. 79).

“Hakaret etmekte ağır, hareket etmekte çevik ol.” (Şeyh Şâmil, s. 79).

“Ecel gelmeyince ölüm olmaz.” (Şeyh Şâmil, s. 79).

Her düzeyde okuyucunun anlayabileceği düzeyde yazılan eserde yapılan benzetmeler de anlaşılır düzeydedir: “Şamil böylece Zahide’nin kalbine ilk günden girdi. Ona hizmet ederken genç kızın kalbi bir serçenin kanatları gibi çırpınıyordu.” (s. 20).

Eserin kötü kişileri genellikle toplumda kötü kabul edilen unsurlara benzetilirken iyi kişiler de iyi unsurlara benzetilmiştir:

“Pulat gibi sert, haksızlığın daima karşısında olan tok yürekli Şamil’in pek heybetli bir hâli vardı. Yırtıcı bir Kafkas Kartalını andırıyordu.” (s. 16).

“Kafkas Kartalı, artık kükreyen bir aslanı andırıyordu.” (s. 69).

2. 14. 2. Teknik Unsurlar

Bazı durum veya olay okuyucunun gözü önünde canlandırılmak istendiği zaman, o anki durum öykülenerek tasvir edilir. Bu tasvir genelde hareketli anların okuyucunun gözü önünde canlandırılması şeklinde yapılmıştır: “Cellâdın biri elindeki demir sopayı olanca kuvvetiyle ihtiyarın ayak kemiklerine savurdu. İhtiyarın iki ayak kemiği birden çatırdadı. Yere düşmemek için güçlkle ayakta duruyor, göz pınarlarında biriken yaşlar, yanaklarından aksakallarına doğru yuvarlanıyordu.” (s. 8).

Eserde komutanlar ve âşıklar kendi aralarında mektuplaşmışlardır. Eserin 71, 80, 83, sayfalarında komutanlar arasında; eserin 124. sayfasında âşıklar arasında mektuplar kullanılmıştır. Mektupların dışında emirname ve günlükler de yer verilmiştir. Çar Nikola, General Grabe’ye bir emirname gönderir. (s. 87). Eserde bir Rus generalinin günlüğü okuyucuya sunulmuştur. Günlükte yapılan savaşların bir değerlendirmesini yazmıştır. (s. 66). Romanda ele alınan günlükler gerçeği yansıtmada konusunda okuyucu açısından daha inandırıcı konumdadır.

Hacı Murat, daha önce yaptığı hatalarını telafi etmeyi amaçlar. Bunun için Şeyh Şamil’e bir mektup yazar ve onun ne cevap vereceği konusunda iç çözümlemelerde bulunur: “Hacı Murat, sağ eli titreyerek mektuba uzandı. Acaba Şeyh Şamil kendisine nasıl bir

mektup yazmıştı. Yaptığı hatalardan dolayı kendisini affetmiş ve yanında savaşmak için de yaptığı teklifi kabul etmiş miydi? Yoksa ret cevabı mı vermişti? Eğer böyle ise bu kendisi için ölüm olurdu. Bütün ümidi ve bundan sonraki hayatı bu mektuba bağlıydı.” (s. 83).

2. 15. GENEL DEĞERLENDİRME

Oğuz Özdeş, tarihî romanlarından **Vatan Borcu, Dağ Başını Duman Almış, Tuna Nehri Akmam Diyor, Kartal Başlı Kadırğa, Yavuz'un Pençesi, Oğuz Han** ve **Karapence** adlı eserlerini ilk olarak süreli yayınlarda tefrika ettikten sonra kitap olarak yayımlamıştır. Bu durum popüler romanın genel bir özelliği olarak değerlendirilebilir. Özdeş, tarihî romanlarından tefrika ettiklerinde özellikle de *Çocuk Haftası* adlı dergide tefrika ettiği **Tuna Nehri Akmam Diyor** ile **Dağ Başını Duman Almış** gibi eserlerde daha basit bir dil kullanmış ve içerikleri resimlerle görselleştirmiştir. Bu görsellere hem tefrikalarda hem de kitap baskılarında yer vermiştir. Hem dili sade olarak ele almak hem de görsellere yer vermek eserin kolay anlaşılması ve çok okunmasına yönelik atılmış adımlardır. Sanatçının tarihî romanları genel olarak ilk baskılarında Türkiye Basımevi aracılığı ile yayımlanmış, daha sonraki baskıları ise Türkiye Yayınevi ile Tekin Yayınevi tarafından basılmıştır. Eserlerin ilk baskılarından önce veya sonrasında eserlerle ilgili reklamlar yapılarak bu eserler ön plana çıkarılmaya çalışılmıştır. Yazarın tarihî romanlarının döneminde çok tutulması onların sinemaya aktarılmasını sağlamıştır. Hatta sinema ile edebiyat 1950 sonrasında daha fazla iç içe girdiğinden dolayı yazılan romanlar sinemayı desteklemek ve sinemaya uyarlanmak için uygun bir tarzda yazılmıştır. **Karapence** serisi ile **Dağ Başını Duman Almış** bu tarz romanlar arasındadır ve ikisi de sinemaya aktarılmıştır.

Yazarın kaleme almış olduğu tarihî romanlarda olay örgüsü sürükleyici bir anlatıma, basit bir kurgu düzeneğine sahip popüler bir tarzda kaleme alınmıştır. Romanlarının yapısında “*Birinci Bölüm*”, “*İkinci Bölüm*” şeklinde veya herhangi bir başlıkla öykünün bölünmesi söz konusudur. Bu durum hikâyenin takibini kolaylaştırma adına önemlidir. Tarihî romanlarda yer alan ana ve yardımcı kişilerdeki vatan sevgisi, romanın yönünü tayin eder. Bu kişiler, öykü boyunca çizgilerini değiştirmezler. Ya iyidirler ya da kötüdürler ve romandaki bütün çatışmalar da bunlar arasında gerçekleşir. Romanlarda tesadüflerle sık sık karşılaşılırsa da romanın sonu okuyucunun tahminini pek zorlamaz.

Yazar, popüler tarihî romanlarda dünya genelindeki hadiseleri de göz önüne alarak yetişkinlere ve özellikle yeni nesillere dönük propaganda yapmak ve okuyuculara mesaj vermek amacıyla, idealize edilmiş kahramanların hayatlarını örnek olarak gösterir. Sanatkârın tarihî romanlarında bu idealize edilmiş kahramanlar kadınıyla, erkeğiyle, askeriyle, köylüsüyle hep Türk milletinden seçilmiş kişilerdir. “İşte, popüler tarihî romanlarda böyle bir yapı içinde bir takım ‘değerler’ yüceltilir. Aynı dönemde eleştirilen değerlerin neler olduğu konusunda bu romanlarda pek fazla bilgi bulamayız. Ancak romanlara tersinden bakarsak, -yani, yüceltilen bir değerın karışıtının doğal olarak eleştirildiği gibi bir sonuca varırsak yüceltilenlerin yanında eleştirilen, hatta aşığılanan değerleri de tespit edebiliriz.”⁴¹ Popüler tarihî romanlarda bazı değerlerin yüceltildiği bazı değerlerin de değersizleştirildiği görülebilir. Bu durum genel itibariyle vatan severlik-vatan hainliği, dindarlık- dinsizlik, dost- düşman tanımlarının sonuncunda ortaya çıkar.

Zaman, tarihî romanların en önemli unsurlarından birisidir. Oğuz Özdeş, romanlarını çok geniş bir tarih atlasında ele almıştır. Eserlerinde Oğuz Kağan’dan Mustafa Kemal’e oradan Kıbrıs Barış Harekâtına kadar uzanan bir zaman dilimini görmek mümkündür. Romanların zaman bakımından sınıflandırılması şu şekilde yapılabilir:

İslamiyet Öncesi Dönemini Ele Alan Romanlar: Oğuz Han, Özdeş’in nesnel zaman olarak Türklerin İslamiyet öncesi dönemlerinin anlatıldığı tek romanıdır.

Osmanlılar Devri- Yükseliş ve Yıkılış: Yavuz’un Pençesi adlı romanın nesnel zamanı, XVI. yüzyıldır ve Osmanlının yükseliş dönemidir. Roman, Yavuz Sultan Selim çevresinde gelişirken onun döneminde meydana gelen olaylar ele alınır. **Kartal Başlı Kadirga** ile **Kıbrıs Kanı** adlı romanların da nesnel zamanı XVI. yüzyıldır ve Osmanlının yükseliş dönemini işler. **Karapence, Karapence Estergon’da, Karapence’nin İntikamı, Karapence Voyvodaya Karşı** ve **Karapence’nin Oğlu** adlı eserlerden oluşan Karapence Serisi’nin nesnel zamanı olarak XVI. yüzyılın son yılları ve XVII. yüzyılın ilk yarısı ele alınır. Bu zaman diliminde Balkan topraklarında Osmanlıların verdiği mücadelelerinden ve yaşamlarından bahsedilir. **Şeyh Samil** adlı eserin nesnel zamanı, Kafkasya’daki Türklerin Ruslara karşı olan XVIII. yüzyıldaki mücadelelerini kapsar. **Tuna Nehri Akmam Diyor**, adlı romanın nesnel zamanı, Osmanlının çöküş dönemi yıllarıdır.

Osmanlılar Devri ve Cumhuriyet Dönemi: Şafak Sökerken adlı eserin nesnel zamanı, I. Dünya Savaşı yılları; anlatılan zaman, 1916 yılının sonlarından 12 Eylül 1922

⁴¹ Şaban Sağlık, Tarihî Popüler Türk Romanlarında Yüceltilen Bir Değer Olarak Türk Kimliği, **İlmî Araştırmalar**, 2002, S. 14, s. 148.

tarihine kadar geçen süredir. **Vatan Borcu**, romanın nesnel zamanı, genelde I. Dünya Savaşı, özelde ise Çanakkale ve Kurtuluş Savaşı yıllarıdır. **Dağ Başını Duman Almış** adlı roman Mustafa Kemal'in Samsun'a ayak bastığı 19 Mayıs 1919'da başlar ve Cumhuriyet'in ilan edildiği 29 Ekim 1923 gecesi sona erer. Romanın nesnel zamanı, Kurtuluş Savaşı yıllarıdır.

Sanatçının tarihî romanlarında olaylar, fantastik ya da ütöpik mekânlarda değil gerçek mekânlarda meydana gelmektedir. Bu gerçek mekânlar, eserlerde genellikle devletlerin veya imparatorlukların yapmış olduğu savaşlardan bahsedilmesi sebebiyle açık ve geniş alanlardır. Yazarın tarihî romanlarında mekân; Orta Asya, Osmanlı Devleti'nin kara ve deniz sınırları ve özelde Anadolu gibi geniş ve açık bir çizgidedir. Bu çizginin belirlenmesindeki en büyük etken buralarda gerçekleşen ve Türkler için önemli olan tarihî olaylardır. Sanatkâr, tarihî romanlarında kullanılan bu mekânların tasvirlerine neredeyse hiç yer vermemeyi tercih eder. Bundaki amacı yaşanan macera ve olayların önemine dikkat çekmek olarak gösterilebilir.

Özdeş'in tarihî romanlarının tamamında ilahi bakış açısı ve yazar anlatıcı kullanılmıştır. Yazar anlatıcının her şeyi bilme özelliği, roman yazarken sanatkârın işini kolaylaştırmıştır. Yazar anlatıcı gerek romanın anlatılan zamanı içerisinde gerekse de bu zaman diliminden çok önceleri meydana gelen tarihî olaylara hâkim olduğunu hissettirir. Bu hâkimiyetini, romanın daha net anlaşılması için kullanır. Yazar, romandaki kurguyu desteklemek için roman içerisinde tarihî veya ansiklopedik bilgiler verir. Bu bilgileri bazen daha akademik bir yolu tercih ederek dipnot şeklinde vererek okuyucuyu aydınlatmaya çalışır. Bu tür bilgiler, yazarın kendi söylediklerini desteklemek için kullanılabileceği gibi romanda ele alınan konunun okuyucu tarafından daha iyi anlaşılmasını sağlamak adına da sunulmuştur. Sanatçının tarihî romanlarında taraf olduğu açıkça görülür. Birçok romanında Türk milletini yere göğe sığdıramazken düşman milletlerini devamlı olumsuz yönleri ile verir. Tıpkı bunun gibi romanlardaki Türk askerleri ile Türk milleti bütün olumlu özelliklerle faziletlerle donatılmışken düşman askerleri ile milletleri süfli karakterlerle sunulmuştur.

Popüler tarzda yazmış olduğu tarihî romanlarında Oğuz Özdeş, genel itibariyle konuşma diline yakın, açık, sade ve anlaşılır bir dil kullanmıştır. Genellikle kolay anlaşılır ve kısa cümleler kullanırken süslü üsluba başvurmamıştır. Bu yönüyle romanlar, çok geniş bir kesim tarafından kolayca okunup anlaşılabilir bir dile sahiptir. Yazar, hitap ettiği okuyucusuna genellikle sade bir anlatımla ve hatta konuşma diliyle seslenirken zaman

zaman süslü, bir üsluba başvurur. Bu durum, duygusal hâllerin yaşandığı anlarda yapılan tabiat tasvirlerinde, âşıkların birbirlerini anlatmalarında ve yapılan benzetmelerde kendini gösterir. Yazarın bazı romanlarındaki dil ise şifrelidir: **Dağ Başını Duman Almış** gibi casusluğun ön planda olduğu eserlerde casuslar, başkalarınca tespit edilmemeleri için kendi aralarında anlaştıkları, özel bir dil kullanmışlardır. Romanlarda farklı medeniyet ve milletlerin Türkçe konuşma tarzları ağız özellikleriyle birlikte verilmiştir. Yazarın romanlarında, zaman zaman yabancı dillerden cümleler ya da sözcüklerle karşılaşılır. Bu kelimeler çoğu zaman Türkçe açıklamalarıyla birlikte verilmiştir. Yazar, romanın anlatılan zamanında, yaşayan halk tarafından kullanılan bazı kelime ve terimlere yer vermiştir. Bu kelimeleri verirken bazılarını, özellikle de günümüzde bilinmeyen kelime ve terimleri dipnot düşerek açıklama yoluna gider. Bunun yanı sıra anlatımda kendini desteklemek ve anlamı kolaylaştırmak için halkın anlayabileceği atasözlerine, deyimlere ve vecizelere yer verir.

Popüler tarzda yazmış olduğu tarihî romanlarını kaleme alırken yazar, birçok yöntem ve teknik kullanmıştır. Özellikle ilahi bakış açısıyla ele alınan eserlerde yazar kendi işini kolaylaştırmak için romanın teknik unsurlarından sıkça yararlanır. Popüler roman yazarı olan sanatçı, romanlarında bazı teknikleri çok az bazılarını ise çok fazla kullanmış olsa da birçok tekniğe yer vermiştir.

Sanatkâr, eserlerinde olayın geçtiği mekânın, olaydaki kişilerin veya durumların bir sahne gibi yansıtılması için tasvir tekniğini -basit düzeyde kalmak koşuluyla- arada kullanmıştır.

Tarihî romanların en önemli unsurlarından biri olan mektup, Özdeş'in romanlarında haberleşmek amacıyla sıkça kullanılmıştır. Romanlarda mektup, emirname, pusula ve telgrafla birlikte mektup tekniğine yer verilmiş olur.

Sanatkârın tarihî romanlarında sıklıkla kullandığı tekniklerden biri de montajdır. Yazar, bu teknikle birçok şiir, şarkı, marş, ayet, hadis, fetva, deyim ve atasözü, devlet büyüklerinin önemli vecizelerini orijinal halleriyle veya çağrıştırmaya yoluyla vermiştir. Bunların yanı sıra yazar, montaj tekniğini uygularken kendi eserleri arasında da alışverişte bulunur. **Karapence Estergon'da** adlı eserde Ozan'ın İbolya'ya kuzu hediye etmesi

karşılığında İbolya'nın da ona mendil vermesi, sonraki karşılaşmalarında İbolya'nın kuzuyu kestiğini söylemesi, Oğuz Özdeş'in *Çoban* adlı hikâyesinden alınmadır.⁴²

Sanatçı tarihî romanlarında nadiren de olsa otobiyografik unsurlar kullanır. Bu unsurlar sadece kişilerin isimlendirilmesi veya memleketlerinin Kırşehir olması gibi basit düzeydedir.

Özdeş'in romanlarında heyecanı belli bir seviyede tutmak, vermek istenilen mesajı vurgulamak, roman kişilerinin başından geçenleri hatırlatmak adına söz veya sahne tekrarlarına yer verilerek leitmotive tekniği kullanılmıştır. Yazar, romanlarında kullandığı diyalog ve iç diyalog tekniği ile romandaki kişilerin düşüncelerini ve bakış açılarını sunar.

Özdeş'in tarihî romanlarının tamamında olaylar ön planda olduğundan kişilerin diyalog veya iç diyalogları bu olaylara açıklık getirmeyi amaçlar. Sanatçı, romanlarında iç çözümleme yöntemine yer vererek kişilerin duygu ve düşüncelerini okuyucuya aktarır. Bu çözümlemeler genelde romanın olay örgüsünde önemli bir yeri doldurur.

Popüler tarihî romanlarda sıkça görüldüğü üzere Özdeş'in de eserlerinde en çok ele alınan konular vatan, milliyetçilik, din, savaş, casus ve casusluk, askerlik, aşk ve kadındır. Romanın ana kahramanları ve onun çevresindekiler için vatan kavramı kutsal bir varlık olarak okuyucunun karşısına çıkar. Romanların ana kahramanları ve onun yanında bulunan, onun gibi düşünen yardımcı kişiler için vatan uğruna canlarını vermek, göz kırpmadan yapılacak bir iştir. Bu konunun yoğun olarak ele alındığı eserleri ise **Vatan Borcu**, **Şafak Sökerken** ile **Dağ Başını Duman Almış** adlı tarihî romanlarıdır. Özdeş'in tarihî romanlarında milliyetçilik kapsamında taraf olduğu gözden kaçırılmamalıdır. Birçok romanında Türk milleti yere göğe sığdırılmazken düşman milletleri devamlı olumsuz yönleriyle verilir. Tıpkı bunun gibi romandaki Türk askerleri bütün olumlu özelliklerle faziletlerle donatılırken düşman askerleri süfli yönleriyle eserlerde işlenir. Yazar, milliyetçilik konusunu ele alırken Türklerin gerek cephede gerekse de cephe gerisinde yapmış olduğu fedakârlık ve faziletleri gözler önüne serer. Sanatçının “romanlarında okuyuculara örnek gösterilen, Türk milletinin asaletini, konuşma hâl ve davranışlarıyla sergileyen, ‘İşte Türk insanı böyle olmalıdır.’ cümlesinin altını çizen, kahramanlar yer alır.”⁴³ Yazarın tarihî romanlarında bazı dinî kavramlara, İslami literatüre yer verilmek

⁴² Oğuz Özdeş, “Çoban”, **Resimli Ay**, Temmuz 1936, S. 5, s. 90. (Aynı hikâye, daha sonra tekrar yayımlanmıştır: **İkdam Gece Postası**, 20 Aralık 1945.)

⁴³ Şahmurat Arık, Kırşehirli Bir Roman Yazarı: Oğuz Özdeş ve Tarihî Romanları, **1. Uluslararası Ahilik Kültürü ve Kırşehir Sempozyumu**, Kırşehir, 15-17 Ekim 2008, C. 3, s. 1289.

istenmiştir; ancak bu kavramalar ele alınırken anlatıcının başarılı olduğu söylenemez. Dinî konular ele alınırken veya dinî kavramlardan herhangi birinden bahsedilirken bazı hataların yapıldığı görülür. Bunun yanı sıra sanatçının tarihî romanlarında kahramanların -özellikle düşmana esir düşmüş kahramanların- bazı dinî vecibeleri yapmakta ısrar etmesi o kahramanların iyi bir Müslüman olmasından değil de bu dini vecibeleri bir casusluk faaliyetinde kullanmak istemesinden ileri gelir. Eserlerde savaş hakkında gerek roman kahramanları gerekse de yazar bilgi verir ve bakış açılarını sunarlar. Verilen bu bilgiler savaşın çok da tercih edilmesi gereken bir yol olmadığını gösterir. Savaş hakkında olumsuz düşüncelere sahip olanlar sadece cephe gerisinde bulunan kadınlar değil cephenin önünde kahramanca savaşan askerler de savaştan bıkmış durumdadır. Tarihî romanlarda ele alınan savaş konusunun en önemli unsurları arasında askerler ve casuslar vardır. Oğuz Özdeş'in tarihî popüler romanlarından **Vatan Borcu**, **Şafak Sökerken** ile **Dağ Başını Duman Almış** adlı eserlerde asker, askerlik, casus ve casuslukla ilgili bilgiler vardır.

Oğuz Özdeş'in tarihî romanlarının tamamında ilk görüşte aşk söz konusudur. Bu aşk, romanlarda öyle bir hâldedir ki o anki durum her ne olursa olsun âşıklar bir şekilde yolunu bulup birbirlerine kavuşurlar. Oğuz Özdeş'in romanlarında özelde kadınlar; genel itibariyle sevgililer, sevdiği kişi ve aşkı için her şeyi göze alır. Genel itibariyle aile yakınlarını kaybetmiş olan bu kadınlar, sevdiği Türk erkeği için elinden gelen bütün fedakârlığı yaparlar. Memleketini, şehrini, dinini hatta geride kalan ailesini arkada bırakmaktan çekinmez. Özdeş'in tarihî romanlarında aşk olgusu kendini sürekli gösterir. Ancak bütün tarihî romanlarında yaşanan aşklarda eşler veya sevgililere duyulan aşk ne kadar büyük olsa da her zaman vatan aşkından sonra değerlendirilir.

BÖLÜM III

3. OĞUZ ÖZDEŞ'İN POPÜLER AŞK ROMANLARI

3. 1. AŞK İSTIRAPTIR¹

3. 1. 1. Materyal Unsurlar

3. 1. 1. 1. Eser Hakkında

Popüler tarzda yazmış olduğu tarihî, aşk ve macera romanlarıyla tanınan Oğuz Özdeş'in ilk eseri, **Aşk İstiraptır** adlı aşk romanıdır. Yazar, henüz 17 yaşında lise öğrencisiyken kaleme almış olduğu bu eserini ilk olarak 1939 yılında İkbâl Kitabevi aracılığıyla bastırır. Sanatkâr, romanının birinci baskısının Önsöz'ünde eserin ismi için şöyle bir açıklama yapar: “Ben romanımın ismini koyarken oldukça düşündüm. Ve istedim ki koyacağım isim romanımın tezini ve varacağı gayesini bildirsın. Bunun için romanımın ismine **Aşk İstiraptır** dedim... Benim kısaca tezim şudur: “Sevmek dünyanın en iyi şeyidir fakat âşık olmak insanı ölüme doğru sürükleyen bir deliliktir.”²

Oğuz Özdeş, ilk eserinin yazılışından yıllar sonra kendisiyle yapılan mülakatta ise eseri hakkında şunları söyler: “Henüz 17 yaşındayken **Aşk İstiraptır** romanımı yazdım. Fakat 2 yıl kadar müsveddeleri bende kaldı. Bir gün aklıma esti, İstanbul'daki İkbâl Kitabevi sahibi Rahmetli Hüseyin Kitapçı'ya romanımın müsveddelerini posta ile yolladım. Hatta kendimin yaptığı bir kapak kompozisyonunu da ekledim. Aradan üç- beş ay geçti. Ne kitapçıdan bir mektup ne de eserimin akıbeti hakkında bir haber alabildim. Artık ümidimi kesmiştim. Bir gün cumartesi günü, arkadaşlarımla öğleden sonra Ulus meydanındaki sinemalardan birine gitmiştik. Sinemadan çıktıktan sonra Akba Kitabevinin önünden geçerken bir de ne göreyim? Benim kapak kompozisyonumu taşıyan **Aşk İstiraptır** romanı, basılmış kitap hâlinde vitrinde durmuyor mu?... Koşa koşa mahalle bakkalına gittim. Romanı babamdan gizli olarak yazdığım ve kitapçıya gönderdiğim için adres olarak bakkalımızı bildirmiştim. Dükkândan içeri girince Mustafa Efendi, bana bir mektup ile bir havale makbuzu geldiğini bildirdi.”³

Yazar, eserin birinci baskısının Önsöz'ünde ve kitabın sonunda bulunan “*Yazarın Son Sözü*” kısmında eserin kendisine -yine bu eserdeki roman kahramanlarından birisi olan- Kemal Süha tarafından verilen bir hatıra defterinden mülhem olduğunu söyler. Bu

¹ Oğuz Özdeş, **Aşk İstiraptır**, Özyayın Matbaası, 8. Basım, İstanbul, 1962.

² a.g.e., s. 2.

³ İsimli, “Oğuz Özdeş Röportajı”, **Yeni İstanbul Gazetesi**, 8 Ocak 1968, Eki, s. 4.

hatıra defterinde Haluk ile Nermin'in acılarla dolu aşkının yer aldığından bahseder. Özdeş, eserinin sekizinci baskısına özel olarak yazmış olduğu Önsöz'ünde ise şu ifadelere yer vererek bir nevi okuyucunun anlayışı için onlara teşekkür eder: "Aradan geçen yirmi beş yıllık tekâmül farkına göre bu ilk eserim o zamandan ziyade asıl bugün okuyucularımın müsamahasına muhtaçtır. Bu kitapçığı henüz on yedi yaşındayken yazmıştım. Pek genç oluşumun sayfalarda açtığı boşlukları bugün tekrar önünüze koyarken özür dilemek mecburiyetini duyuyorum."⁴

Eser; Başlangıç'tan sonra Birinci Kısım, İkinci Kısım, Üçüncü Kısım başlıkları altında toplam 3 bölüme ayrılır. Eserin Birinci kısmı kendi içerisinde Romen rakamlarıyla XXII, ikinci kısmı XI ve üçüncü kısmı ise XII kısma ayrılmıştır. Eser, "*Yazarın Son Sözü*"yle tamamlanır.

Eserin ilk baskısının son sayfasında eserin içeriği ile ilgili yapılan açıklamada şu ifadeler kullanılır: "İstirapla inleyen bir genç kızın ruhundan coşan ve fişkırان feryatların, hicran sızılarının pek hazin tasviridir. Kardeşinin saadeti için katil olan bir gencin acı hatıraları... Güzel tasvirler... Akıcı bir üslupla çerçevelenmiş vakada heyecan ve hislerin ihtilaçları... Romanın kahramanı genç kız, bir aşk timsali olarak yaşamaktadır. Haluk denen bir aşk kasırgası da onu hayatta taştan taş çarpıyor ve her türlü ıstıraba sürüklüyor... Fakat onu hiçbir an unutmuyor."

Eser, kaleme alındıktan sonra olumlu ve olumsuz tepkilerle de karşılaşmıştır. Eser için 29 Nisan 1939 tarihinde *Yeni Gün* mecmuasında şu şekilde tenkit içerikli bir yazıya yer verilir: "Aşk İstiraptır. Oğuz Özdeş, bu isimdeki eserini neşretmiştir. Bu roman yer yüzünde en büyük kuvvet olan aşkın bir ıstırap olduğunu ispata çalışan bir tez taşımaktadır. Umumiyetle mevzu iyi seçilmiştir. Fakat üslup romantiktir. Realiteden uzak kalan muharrir, bugünkü roman tekniğine ehemmiyet vermemiş gibi görünüyor... Mamafih eserdeki bu gibi hatalara göz yumulursa **Aşk İstiraptır** okunacak bir romandır."

1939'da yayımlandıktan sonra o dönem roman yazarlarından biri olan M. Turhan Tan'ın tenkitine de maruz kalmıştır. **Aşk İstiraptır** adlı roman için yapılmış tenkitlerin tamamına Özdeş, ikinci kitabı olan **Hasret**'in ilk sayfalarında yer verir. Bu durum, yazarın yapılan eleştirilere açık olduğunun bir göstergesidir.

M. Turhan Tan'ın tenkiti: "Bu muharririn izahından anlıyoruz ki bir gencin ilk kalem tecrübesidir. Fakat eseri okuyunca da anlıyoruz ki genç muharrir hayli olgundur.

⁴ a.g.e., s. 5.

O ilk kalem tecrübesini yapmayı tasarlarken ve aşkın bir ıstırap olduğu düşüncesinden, mufassal bir hikâye çıkarmayı kurarken, irs nazariyesini çürütmeyi gerekli gördüğü gibi hayata ne ekilirse onun biçileceği lazım gelmeyeceğini tebarüz ettirmeyi de emel edinmiştir.

Genç muharririn irs nazariyesine ve göreneğe değer vermediği, kocasına ihanet etmiş bir anneden, eşine -türlü türlü mihnetler içinde dahi- sadık kalan bir kızı, romanına kahraman seçmesinden anlıyoruz. Fakat bu kız, ilk nişanlısına ihanet ediyor, başka bir delikanlı ile kaçıyor. Okuyucu bu hadiseyi ve kızın annesini düşünerek ileride namus faciaları ile karşılaşacağını umarken netice makûs çıkıyor.

Bu, genç muharririn lehine kaydolunacak güzel bir terdit numunesidir.

Romanda Nermin adını taşıyan kahraman kızın, bir zamanlar yüz üstü bırakıp yanından savuştuğu maşukası ile kendi ömrü sönerken karşılaşması ve o metruk nişanlısından yine sevgi ve himaye görmesi de insanların mutlaka ettiklerini biçecekleri hakkındaki kanaati baltalamaktadır.

Roman, Nermin'in çektiği felaketlerin hikâyesi ile doludur. Onun kocası Haluk, bir kaza neticesinde hemşire katili olarak sürgün ediliyor, sonra canına kıyıyor. Ve Nermin hizmetçilik etmek mecburiyetinde kalıyor. Fakat kaldığı yerlerde hakaret görüyor. Haksız yere hırsızlıkla itham ediliyor. Dayak yiyor. Irzına ilişiliyor. Yalnız bir kadın ona evlat muamelesi yapıyor. Nermin de o kadının yanından ayrılırken ona anne diye hitap eden bir mektup yazarak şükranlarını sunuyor.

Eserde benim bulduğum yegâne kusur, bu asrın değil on dokuzuncu asrın güzel bir romanı oluşudur. Bugün hizmetçiler hiç olmazsa kendi âlemlerinde, hanım olmak (!) yolunu tutmuşlardır. Hanımların hizmetçiliğe düşmesi (zaman telakkileri itibariyle söylüyorum) pek kabil olmayan bir şeydir.

Bu noktanın ve bazı tasvirlerde hayalin hakikate galip oluşu gibi hataların bir yana bırakılması hâlinde, Bay Oğuz Özdeş'i ilk romanında muvaffak olmuş bir muharrir sıfatıyla tebrik etmek lazım gelir.”⁵

3. 1. 1. 2. Olay Örgüsü

Eser, soğuk ve karanlık bir gecede başlar. Nermin, hasta ve ölmek üzere olan babasının yanı başında beklemekte ve onu kaybetmek istememektedir. Babası bazen

⁵ Oğuz Özdeş, **Hasret**, İkbâl Kitabevi, 1. Basım. İstanbul, 1941, s. 8

uyanıp kendisini aldatarak başka bir erkekle kaçan ve Nermin'in annesi olan Müzeyyen'in gelip gelmeyeceğini Nermin'e sorar. Son günlerini yaşayan ve bir gece hastalığı ağırlaşan baba, derhal hastaneye kaldırılır. Nermin, şimdi hastanede babasının yanı başındadır. Nermin'in annesi Müzeyyen hastaneye gelir ve eski kocasını ölmeden önce son anda görür. Bu olaydan sonra devam eden birinci kısım “dört yıl sonra” ifadesi ile başlar. Nermin 20 yaşında ve annesi ile birlikte İzmir'de yaşamaktadır. Nermin'in amcası Cemil Tahir, bir ara İzmir'e anne ve kızı ziyarete gelir ve annesinden izin alarak Nermin'i yaşadıkları yer olan Bursa'ya gezmeye götürür. Kısa bir yolculuktan sonra Bursa'ya gelen Nermin ve amcası Cemil Tahir eve gelince evde Cemil Tahir'in oğlu Kemal Süha tarafından karşılanırlar. Nermin ve Kemal Süha tanışır ve kısa sürede birbirlerine âşık olup ailelerinin izinlerini alarak nişanlanırlar. Bir akşam şehirdeki bir baloya giderler. Kemal Süha, nişanlısı Nermin'i arkadaşları Kenan ve Haluk'la tanıştır ve Nermin'in Haluk'la dans etmesine müsaade eder. Kemal Süha ve nişanlısı Nermin, bahçelerde, bağlarda gezerek birbirlerine aşklarını ilan ederler, aşk oyunları oynarlar ta ki Kemal Süha'nın okulu başlayıp İstanbul'a gidene kadar. Kemal Süha, İstanbul'a gidip derslerinin yoğunluğunu bahane ederek nadiren mektup yazınca Nermin'in kendisine karşı soğumasına sebep olur. Nermin, yalnızlık ve bunalım içerisinde ne yapacağını bilmezken halasına gittiği bir gün yolda Haluk'la karşılaşır. Haluk, bir arkadaşı için Nermin'in amcası Cemil Tahir'le görüşmesi gerektiğini ifade edince Nermin, Haluk'u akşam için amcasının evine davet eder. Cemil Tahir ve Haluk konuşurlar, Nermin onlara iştirak eder. Cemil Tahir, Haluk'a onu sevdiğini ve sık sık ziyarete gelmesini söyler. Haluk, Cemil Tahir'in bu ricasını kırmayarak sık sık eve ziyarete gelmeye başlar. Bu ziyaretler esnasında Nermin, Haluk'a karşı duygusal bir şeyler hissetmeye başlar ve bu hisler kısa sürede karşılıklı aşka dönüşür. Kemal Süha, Kurban Bayramı tatilini fırsat bilerek Bursa'ya gelir. Nermin'in isteksiz tavırlarından rahatsız olmaya başlar ve bunun üstüne bir de evde Haluk'un Nermin'e yazmış olduğu bir mektubu bulunca Nermin'le tartışarak ayrılırlar. Büyük bir üzüntüye kapılan ve bu olaydan kimseye bahsetmeyen Kemal Süha, ertesi sabah not bırakarak kimseye haber vermeden tekrar İstanbul'a gider.

Nermin, bu durumda ne yapacağını şaşırılmış bir vaziyette iken Haluk'a mektup yazar, buluşurlar. Nermin olanları anlatınca birbirlerine karşı olan aşkları iyice artar. Bir hafta sonra Haluk'un iş yerinde müdürü, Haluk'tan çok memnun olduklarını ve bu yüzden onu başka bir şehirdeki fabrikaya müdür olarak atamak istediklerini söyler. Haluk, bu teklifi -başka bir şehir olması dolayısıyla Nermin'den ayrılmak manasına geldiği için- ilk

olarak reddetse de müdür, Haluk’a bir müddet düşünmesi için süre verir. Bu süre içerisinde Haluk, Nermin’le konuşur ve kariyeri için bu teklifi kabul etmek zorunda olduğunu ifade edince Nermin önce karşı çıkar. Bir müddet düşünen Haluk ve Nermin, birbirlerinden ayrılmamak ve yeni bir hayat kurmak için Bursa’dan kaçmaya karar verirler. Nermin, bu olanların tamamını hem annesine hem de amcası Cemil Tahir’e anlatmak için birer mektup gönderir.

Romanın ikinci olay halkası 3 yıl sonra başlar. Geçen bu süre içerisinde Nermin, amcası olan Cemil Tahir’e mektup yazmayı hiç bırakmaz. Başından neler geçtiğini Haluk’u ne kadar çok sevdiğini, onun başarılı bir aile babası olduğunu, Haluk’tan Doğan adında bir çocuğu olduğunu mektuplarında anlatır. Nermin, amcası Cemil Tahir’e yazmış olduğu son mektubunda ise oğulları Doğan’ın bir otomobilin altında kalarak vefat ettiği haberini üzüntüyle verir. Amcasına her fırsatta mektup yazan Nermin, hayatının bu döneminde annesini tamamen unutmuş, ondan hiç bahsetmemiş ve ona mektup yazmamıştır.

Haluk işinde başarılı bir personel olduğundan maaşına zam yaparlar. Haluk ve Nermin bu parayla yeni, bahçeli bir ev alıp geçmişi geride bırakarak huzurla yaşamının hayalini kurar ve kısa sürede hayallerini gerçekleştirirler. Birbirlerine sürekli aşklarını ifade ederek mesut bir şekilde bu evde yaşamaya başlarlar. Altı yedi ay sonra Haluk’un yıllar önce kendi kardeşini öldürdüğü gerekçesiyle gözaltına alınması bir anda aileyi müthiş bir girdaba sürükler. Haluk’un kendisi dâhil, herkes Haluk’un kardeş katili olduğunu söyler; ancak gerçek, Haluk’un Nermin’e verdiği hatıra defterinde yazılıdır. Nermin, Haluk’tan aldığı hatıra defterini sonuna kadar okuyarak gerçeği öğrenir. Hatıra defterinde şunlar yazılıdır: Haluk, kız kardeşini çok sever ve ona çok ihtimam gösterir, yaşı geldiğinde de kardeşine sorarak onu evlendirir. Kız kardeşinin evliliği ilk yıllarda çok mesudane geçerken sonraları Türkan’ın kocası Necdet’in başka kadınlarla gezmeye eğlenmeye başlaması evliliğin çatırdamasına sebep olur. Bu duruma çok üzülen kız kardeş, abisi Haluk’a mektupla haber verir ve çok kötü durumda olduğu gerekçesiyle onu çağırır. Haluk, onların evlerine gittiğinde Türkan, eline silah alır ve kocasını öldürmek için beklemeye başlar. Haluk buna engel olmak isterken yanlışlıkla kardeşinin ölümüne sebep olur. Tam bu sırada kapıyı açan Necdet, olan biteni görür ve kaçır.

Bir hafta sonra mahkeme salonunda Haluk, en baştan beri yaptığını yapar ve ben kardeş katiliyim deyip kendini hiç savunmaz. Bu yüzden herkes onun idam cezası alacağını beklemektedir. Mahkemenin sonunda hâkim karar vereceği anda Nermin

dayanamaz ve araya girerek hatıra defterinde yazılı gerçeği anlatarak Haluk'un idam cezası almasının önüne geçer. Sonuçta Haluk, 10 yıllık hapisle cezalandırılarak İmralı Adasına gönderilir. Nermin, bir ay sonra doğurduğu çocuğuna Haluk ismini verir; ancak bu çocuk sefaletle fazla dayanamayarak vefat eder.

Nermin hayatta tek başına kalınca namusuyla geçimini sağlamak için hizmetçilik yapar. Sürekli hor görülür, ırzına geçilmek istenir, aşağılanır ama Nermin bunların hepsine direnir. Nermin yaşadıklarının ve yaşayacaklarının hepsine tahammül gösterir; çünkü eşi Haluk'la birbirlerine kavuşma sözü vermişlerdir. Hizmetçilik yaptığı evde yediği dayaklara ve yapılan aşağılamalara dayanamayarak başka bir evde hizmetçilik yapmaya başlar. Bu yeni işinde evde yalnız yaşayan Naciye Hanım'a hizmet edecektir. Nermin, Naciye Hanım'ı o kadar sever ki ona anne demeye başlar. Hakikaten ikisinin ilişkisi anne kız ilişkisinden daha iyi konuma gelir ve her konuda birbirlerine destek olurlar. Altı ay sonra Nermin verem olduğunu öğrenir, ölümünün yaklaştığını hisseder. Bu hastalıkla uğraşır ve Haluk'a verdiği sözü nasıl tutacağını düşünürken tesadüfen yerde bir gazete sayfası görür. Bu gazete sayfasında Haluk'un intihar ettiği yazılıdır. Haluk'tan kalan eşya ve mektupların verilmesi için eşi Nermin Hanım'a ulaşılması gerektiği şeklinde bir not düşülmüştür. Nermin, bu haberi okuduktan sonra anne yerine koyduğu Naciye Hanım'a bir mektup yazarak teşekkürlerini bildirir. Mektupta kendisinin yaşaması için bir neden kalmadığını Haluk gibi ölümü tercih edeceğini ve kendisini denize atacağını belirtir. Bu amaçla yola çıkan Nermin, fırtınalı ve soğuk bir gecede bir eve sığınmak zorunda kalır. Evin beyi, bu tanrı misafirini çok anlayışlı bir şekilde karşılayarak hizmetçisine misafirle ilgilenmesini, onun bütün isteklerini yerine getirmesini emreder. Nermin bu ev sahibinin eski nişanlısı Kemal Süha olduğunu hemen anlar; ancak Kemal Süha, gelen kadının Nermin olduğunu bir iki gün sonra ancak anlayabilir. Bu bir iki gün zarfında Nermin, hizmetçiyi İmralı Adasına göndererek Haluk'tan kalanları aldırır ve Haluk'un hatıralarının tamamını okur. Kemal Süha, yıllardır beklediği Nermin'i karşısında erimiş, bitmiş, verem olmuş bir hâlde görmesine rağmen aynı sevgiyi ona karşı besler ama maalesef Nermin'in hayattaki son anlarıdır ve Nermin romanın sonunda vefat eder.

Olay örgüsündeki önemli olayların tamamı mektuplarda çözüme kavuşur. Roman kahramanı bir davranışta bulundysa bunu mutlaka mektubunda uzun uzadıya anlatmıştır. Mektup tekniğini kullanan yazar, olay örgüsündeki en önemli olayları genellikle bu teknikle vermeyi tercih etmiştir. Roman kötü bir sonla bitmiştir.

3. 1. 1. 3. Kişi Kadrosu

Eser, Özdeş'in ilk acemilik ürünüdür. Aşk ve macera tarzında yazılmıştır. Olayların ön planda olduğu eserde kişiler üzerinde durulmaz. Olaylar Kemal Süha- Nermin- Haluk üçgeni arasında gerçekleşir.

Nermin: Romanın ana kahramanı Nermin hakkında şu bilgiler verilir: “Bundan dört yıl evvel bir çocuk olan Nermin 20 yaşlarında. Evvelkine nispetle şimdi daha güzel, daha manalı ve daha munis...” (s. 18). Nermin, amcası Cemil Tahir'le Bursa'ya gittiğinde amcasının oğlu Kemal Süha ile tanışır ve kısa sürede birbirlerini severek nişanlanırlar. İlk tanıştığı günlerin birinde Nermin kendinden şöyle bahseder: “En büyük arzum gezmek, seyahat etmek, vahşi ormanlarda, soğuk denizlerde dolaşmak ve dünyayı tanımak. Bir aslanın pençesi ile karşı karşıya gelmek, vahşi hayvanlarla mücadele etmek. Ne tatlı şeylerdir.” (s. 32). Nermin'in tanıtımında romandaki yardımcı kişilerin de katkısı olur. Örneğin; Kemal Süha'nın annesi Nermin için “Kız güzel hem de namuslu, sonra babasız. Onunla evlenmekle büyük hayır işlemiş olursun.” (s. 40) Romanda Nermin'le ilgili verilen bilgiler bunlarla sınırlıdır.

Nermin, Bursa'ya geldikten sonra kısa sürede Kemal Süha ile nişanlanır ve güzel günler yaşar; ancak Kemal Süha okul için İstanbul'a gidince Nermin'in bu gönöl boşluğunu Haluk doldurmaya başlar. Zamanla Halukla birbirlerini çok sever ve buradan başka bir şehre kaçarak hayat kurarlar. 6 yıl mutlu bir hayat yaşadıktan sonra Haluk'un çok önceden kız kardeşini yanlışlıkla öldürdüğü gerekçesiyle tutuklanması ve 10 yıl hapse mahkûm edilmesi âşıkları birbirinden ayırır. Nermin'in sefalet içerisinde geçireceğı günler böylelikle başlar. Yokluktan ve açlıktan ikinci çocuğunu da kaybeder, kendisi vereme yakalanır ve en sonunda Haluk gibi intihar etmek için denize giderken bir eve sığınır. Bu evde Kemal Süha ile karşılaşır ve bir iki gün sonra burada vefat eder.

Kemal Süha: Romanın yardımcı kişilerindendir. Nermin'in amcası Cemil Tahir'in oğludur. Kemal Süha, tıp faköltesi son sınıfta okuyan bir öğrencidir. Nermin'le tanıştıklarında yaz tatilindedir ve kısa sürede Nermin'le birbirlerini sevip nişanlanırlar. Kemal Süha, okul başladığında İstanbul'a gider. Bu küçük ayrılık büyük ayrılığı getirir. Kemal Süha, derslerinin yoğunluğundan istese de Nermin'e fazla mektup yazamaz. Bu durum Nermin'in ondan soğumasına sebep olur. Kemal Süha, ilk fırsatta memlekete geldiğinde Nermin'in gönlünü Haluk'a kaptırdığını anlar. Aşkını kalbine gömerek ertesi sabah evden sessizce ayrılır ta ki romanın sonunda okuyucunun karşısına çıkana kadar.

Romanın sonunda şartlar, yaşlar değişmiş, yıllar geçmiştir. Buna rağmen Kemal Süha'nın Nermin'i unutamadığı hâlâ sevdiği ve Nermin'in bu hâlde ölmesine üzüldüğü görülür.

Haluk: Romanın yardımcı kişilerindendir. Haluk'la Nermin ilk olarak bir baloda tanışır. Kemal Süha, onların dans etmelerine izin verir ve ikisinin aşkı işte tam burada başlar. Haluk daha sonra Cemil Tahir'in de ısrarları neticesinde eve sık sık gelen bir misafir olur. Bu misafirlikler esnasında Kemal Süha'nın yokluğunun da bir neticesi olarak Haluk'la Nermin arasında bir aşk başlar. Haluk hakkında Cemil Tahir Bey şunları söyler: “Çok terbiyeli bir gence benziyor... Kemal ondan bahsederken ibret alınacak bir genç dedi.” (s. 53). Haluk'la Nermin arasındaki aşk her geçen gün artmaktadır. Haluk'un iş hayatında başarılı olması ve sevilmesi neticesinde başka bir şehre müdür olarak tayin edilmesi ikilinin Bursa'dan kaçışlarının önünü açar. 6 yıl mutlu bir hayat yaşadıktan sonra Haluk'un çok önceden kız kardeşini yanlışlıkla öldürdüğü gerekçesiyle tutuklanması ve 10 yıl hapse mahkûm edilmesi âşıkları birbirinden ayırır. Haluk, bu ayrılığa dayanamayarak kısa sürede akıl sağlığından olur ve intihar eder.

Romanda sadece isimleri geçen, birkaç cümleyle tanıtılan, çok fazla işlev yüklenmeyen dekor unsuru kişiler de mevcuttur: Nermin'in babası, Nermin'in annesi Müzeyyen, Kemal Süha'nın annesi, Kemal Süha'nın babası Cemil Tahir, Nermin'in hizmetçilik yıllarında evinde çalıştığı ve annesinin yerine koyduğu Naciye Hanım.

3. 1. 1. 4. Zaman

Eserde belirli bir zaman ve tarih verilmemiştir. Anlatılan zamanın başlangıcı olarak romanın ilk başlarında Nermin'in 16 yaşında olduğu ifadesi ele alınabilir. Anlatılan zamanın bitişi olarak da romanın sonunda Nermin'in ölümü belirleyici olabilir. Romandaki kısa veya uzun zamanda ileri sıçrayışların tamamı hesaplanıp düşünüldüğünde Nermin'in ölümü 30 yaşını bulmaz. Buradan yola çıkarak romanın anlatılan zamanının hemen hemen 13-14 yıllık bir zaman dilimini kapsadığı belirtilebilir.

Romanın nesnel zamanı olarak Kurtuluş Savaşı'nın başladığı yıllar ile Cumhuriyet'in ilanından sonraki ilk yıllar alınabilir: “Haluk, İstiklâl Harbi sıralarında kardeşini, bir kaza neticesinde öldürmüş...” (s. 173). “Yeni Cumhuriyet hükümeti ilan edilmiş, bütün yurt sevinç içinde idi. Tren yolculuğu epey uzun sürecekti.” (s. 126).

Romanda zamansal bakımdan hiçbir tarihe yer verilmez; ancak “bir gün sonra, üç gün sonra vb.” gibi ifadeleri romanın her yerinde kullanılarak bunlarla kronoloji oluşturulmaya çalışılmıştır.

Romanda zaman bakımından dikkat çeken önemli husus, anlatılan zamanı genişletmeye yarayan ve ileriye doğru uzun ve kısa süreli zamanda ileri sıçrayışların kullanılmış olmasıdır. Eserde zamanda ileri sıçrayışlar, her ana veya alt bölümünün başlangıcında yapılır. Uzun zamanlı atlamalar ana bölümlerde gerçekleştirilirken kısa zamanlı atlamalar ara bölümlerde gerçekleştirilmiştir:

“Bir saat sonra hastanedeyiz.” (s. 12).

“İki gün sonra” (s. 30).

“Bir hafta sonra” (s. 33).

“Dört yıl sonra” (s. 17).

“Üç yıl sonra” (s. 95).

Romanda, kahramanlar başından geçenlerin tekrarını vermek veya olayların nasıl gerçekleştiğini anlatmak için özetleme yoluna gider. Eserde Haluk, hatıra defterinde şunları söyler: “Yıllarca mesut yaşadım. Nermin’i doya doya sevmeden ve ona doyamadan bir kardeş katili olduğum anlaşıldı. İlk önce kardeş katili olduğumun nasıl meydana çıktığına şaşırdım. Sonra anladım ki Türkan’ın kocası ölmemiş. O zamanlar Yunanlıların eline esir düşmüş. Esirlikten kurtulunca, Anadolu’ya dönmemiş yıllarca Yunanistan’da kalmış, nihayet Anadolu’ya gelerek beni ihbar etmiş.” (s. 129).

Romanın nesnel zamanı, Kurtuluş Savaşı yılları ve Cumhuriyetin ilanından hemen sonraki yıllardır. Romanın anlatı zamanı, Nermin’in 16 yaşından 30 yaşına kadar geçen 13-14 yıllık bir süredir. Romanın yazılma zamanı ise eserin son sayfasında bulunan 28 Nisan 1937 tarihi olarak gösterilebilir.

3. 1. 1. 5. Mekân

Eserde mekân İzmir’de başlayıp Bursa’da devam eder, ardından İstanbul’a taşınır. Ancak bu romanda geniş veya açık mekânlar çok kullanılmaz genel olarak dar ve kapalı mekânlar olan odalar ve evler olayların meydana geldiği yerlerdir.

Roman, bir gece vakti sadece mum ışığının aydınlattığı bir odada başlar, mekân kısa süre sonra hastane odasına taşınır ve Nermin bu hastane odasında babasını kaybeder. Romanın sonunda ise kendisi Kemal Süha’nın evinde bir odada hayata gözlerini kapar: “Şimdi bu küçük evin odasındayız. İki pencere ortada küçük bir masanın üzerinde sönük bir lamba ve onun sararmış duvarda yaptığı silik köşe. Köşedeki eski bir karyolada yatan hasta bir baba; onun başucunda kızı Nermin.” (s. 7).

“Küçük bir oda her şey bembeyaz, bir karyola, onun içinde baba ve kızı Nermin.” (s. 12).

Olay örgüsünün büyük bir bölümü Bursa’da gerçekleşir. Bursa’da Nermin’in yaşayacağı yerler: amcası Cemil Tahir’in evi, halasının evi ve halasının evine gittiği ağaçların olduğu yol. Kocası Haluk, İstanbul’da İmrâlı Adasına ceza evine gönderilince Nermin de İstanbul’a yerleşir. İstanbul’da Kadriye Hanım’ın evinde, Naciye Hanım’ın evinde hizmetçilik yapar ve en son bir iki gün kaldığı Kemal Süha’nın evinde vefat eder.

Romanda mekânın romanı ve kişileri etkileyen yönünden bahsedilemez, mekân bir dekor olmanın ötesine geçemez. Kapalı mekân olarak ele alınabilecek mekânlardan olan ev, evin içi ve evdeki odalar kısa birkaç cümleyle tasvir edilir ve insan üzerindeki etkisinden de söz edilemez.

3. 1. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Romanda yazar anlatıcı ve ilahi bakış açısı kullanılmıştır. Ancak kahraman anlatıcının çok sık kullanıldığı mektup tekniğine ve hatıra defterine yer verilmesinden dolayı romanda kahraman anlatıcıyla da sık sık karşılaşılır. Romanın sonunda “*Yazarın Son Sözü*” adlı bölümde yazar, romanın kahramanı Kemal Süha’yı tanıdığını bu romanda bahsedilenlerin tamamının Kemal Süha’nın verdiği ve Nermin’e ait olan hatıra defterinden ve mektuplarından oluştuğunu söyler.

Eserde yazarın araya girmeleri çoğu zaman soru şeklinde okuyucunun karşısına çıkar. Bu sorular bazen yazar anlatıcı tarafından sorulurken bazen de roman kişileri tarafından sorulmakta ve okuyucuda merak duygusunun oluşmasını sağlamaktadır: “Nermin’in kalbi bir saat gibi hızlı ve çabuk çarpıyor. Dudakları soğuktan üşüyen bir insan gibi titriyor. Neden böyle? Neden dudakları titriyor? Nermin bunların hiçbirini bilmiyor. Yalnız Haluk’un göğsü üzerinde ezilen vücudunun ve göğüslerinin kendisinde bıraktığı tesirler ona pek tuhaf hisler veriyordu.” (s. 46).

“Kemal Süha, evlerinin balkonuna oturmuş düşünüyor. Bu iki gün ona en büyük azapları tattırdı. Bütün gününü evde düşünmekle geçiriyor. Ara sıra ellerini birbirine vurarak kendi kendine birtakım sualler soruyor. Nermin, neden durgun? Beni sevmiyor mu? Niçin gülmüyor? Benden niçin kaçıyor?” (s. 71).

Yazar anlatıcı, araya girerek kendi yorumuna yer verir ve roman kişilerinin o anki durumlarını izah etmeye çalışır: “Yarabbi ne sihirli bakışları ne manalı gülüşleri var, bu gencin! Öyle bir genç ki bir anda insanı kendine âşık edebilecek bakışları var. İşte Nermin,

bunun için Haluk'un o sihirli bakışlarını, sevimli ve güzel yüzünü görmek istemiyor.” (s. 46).

Eserde roman kahramanı, mektupları ve hatıra defterini okurken yazar anlatıcı araya girerek bazı açıklamalarda bulunur: “Nermin, kendisini zorla tutarak tekrar hatıra defterini okumaya başlıyor. Bakıyoruz buraları pek mühim yerler değil. Haluk bundan sonra nasıl amcasının evine gittiğini, orada nasıl ıstırap çektiğini yazıyor. Amcasının karısının zulmü ve daha bir sürü ufak vakalar. Bilhassa amcasının evindeyken çektiği ıstırapları canlandıran şu satırları Nermin'le beraber okuyoruz.” (s. 116). Yazar anlatıcı aynı yerde tekrar araya girer ve son durumu okuyucunun gözleri önüne serer: “Saate bakıyoruz. Yirmi üç. Demek ki Nermin 4- 5 saattir hatıra defterini okuyor ve gözyaşları yağmur gibi defterinin üzerine akıyor.” (s. 120).

3. 1. 1. 7. Dil ve Üslup

Romanda genel itibariyle konuşma diline yakın, açık, sade ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır. Genellikle kolay anlaşılır ve kısa cümleler kullanılırken çetrefilli bir dile ve süslü üsluba kesinlikle başvurulmamıştır. Oldukça sade ve anlaşılır bir dille yazılan eserde günlük konuşma diline sık sık rastlanır.

Eserin anlatılan zamanında kullanılan bazı Osmanlı Türkçesine ait kelimelere yer verilmiştir. Bu durum Özdeş'in romancılığının ilk döneminde yazılmış olan popüler aşk romanlarında sıklıkla karşılaşılır:

“Takati kalmayan ihtiyar hasta, gözlerini ağır ağır kapatarak dudaklarını bin müşkülâtla oynatıyor.” (s. 9).

“Evvelkine nispetle şimdi daha güzel daha manalı ve daha munis olan beyaz çehresine güneşin şuaları yapışıyor.” (s. 18).

“- Senden ayrılmak ne kadar acı! Bugün burada kalsam müsaade etmezler mi Haluk?

- Hayır, bilirsin ki memnudur.” (s. 114).

“Senin her şeye karışmamanı müteaddit defalar söylemiştim.” (s. 178).

Eserde sade dilin bir yansıması olarak kısa fiil cümlelerinin sıklıkla kullanıldığı görülür: “Kemal Süha daha yeni uyanmış, aynanın karşısında elbisesini giyiyor. Bu arada kulağına horozların ötüşlerine karışan ince bir ses geliyor ve hemen pencereye koşuyor... Nermin eline bir kutu almış, etrafında bir sürü tavuk ve horozları toplamış, onları büyük bir yakınlıkla çağırıyor...” (s. 27).

Yazar, kullandığı benzetmelerde teşhis ve intak sanatını kullanmıştır. Bu tarz kullanımlar romanın dilini kısmen de olsa süslü bir hâle getirmiştir:

“Rüzgârın avucunda bir top gibi yuvarlanan yağmur...” (s. 7).

“Saatler, gözümüzü açıp kapayınca kadar geçiyor. Sabah oluyor, aydınlıkla karanlık gökyüzünde boğuşuyor. Sisli şehrin üzerinde tembel bulutlar yüzüyor. Hafif sesler işitilmeye ve تنها sokaklarda bir hayat canlanmaya başlıyor.” (s. 10).

“Lütufkâr güneş henüz doğmuş, parlak çehresiyle uyanan güneşe gülümsüyor. Damlarda, yuvalarında ayakta duran leylekler sabahın geldiğini uzun gagasının çıkardığı şakırtıyla haber veriyor.” (s. 25).

Romanların anlatılma zamanı içerisinde otomobil veya makine gibi o dönemin teknolojik unsurlarının da benzetmelerde bir unsur olarak kullanıldığı görülür: “Nermin, ölmeye hazır tabiatı arzu ile seyrederken şehre doğru yolda ilerleyen Haluk’u görüyor. Başı bir makine gibi dönmeye, bir elektrik dinamosu gibi uğuldamaya başlıyor. Kalbi burkuluyor. Olduğu yerde bir mum gibi dikili kalıyor.” (s. 63).

3. 1. 2. Teknik Unsurlar

Tasvir, eserde olayın geçtiği mekânın özelliklerini belirtirken sübjektif olabilmektedir. Yazar, bu tür tasvirlerde roman kişilerinin bakış açılarından da faydalanabilmekte, onların yorumlarına yer verebilmektedir. Bu durumlar kahraman bakış açısıyla yazılan eserlerde kendini belli eder. **Aşk İstiraptır** adlı eserde yapılan tasvirlerde roman kişilerinin bakış açılarına yer verilmiştir. İlk tanıştıkları zaman Kemal Süha, Nermin’in maceracı tavrına karşı şaşırılmış ve onunla çıktığı avdan bir anı şu şekilde tasvir etmiştir: “Nermin, insanı çıldırtan kahkahasıyla güvercinin arkasından koşuyor koşuyor. Ansızın Nermin’in ayağı bir çalıya takılarak çayırların üzerine yuvarlanıyor.” (s. 39).

Yazar, roman esnasında bazı durum ve olayı okuyucunun gözü önünde canlandırmak istediği zaman tasvire başvurur. Bu durumda tasvirler, zaman zaman olay örgüsündeki korku, heyecan gibi unsurları desteklemek için de kullanılabilir. Eserde Haluk’un duruşma salonuna çıkarılacağı an şu şekilde resmedilir: “Haluk, kapıda gözüktüyor. Yüzü sapsarı, saçları taranmamış bitkin bir hâlde. Elleri kelepçeli olarak ilerliyor ve hâkimlerin önünde duruyor.” (s. 131).

Eserde hem Kemal Süha hem de yaşadıkları evin bahçesi yazar tarafından beraber betimlenmiştir: “Kemal Süha, bahçenin içinden geçen dere boyunca tabiatı koklayarak ve

hissederek ilerlemektedir. Beyaz pantolonu ve üzerine giydiği ipek gömleği kendisini yemyeşil çimenlerin arasında bir papatya gibi gösteriyor. O kadar güzel ve yakışıklı ki kokulu ve çeşitli çiçekler arasında bir güneş gibi parlıyor ve renk renk kelebekler etrafında müjdecileri gibi durmadan dönüyorlar sanki.” (s. 24- 25).

Eserde mektup tekniği sıkça kullanılır ve olay örgüsü mektuplarla ve hatıra defterleriyle devam eder. Okuyucu birçok olaya mektupları ve hatıra defterlerini okurken hâkim olur. Eserde mektuplar s. 41, 42, 47, 48, 73, 79, 91, 92, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 174. sayfalarda; hatıra defterinin yer verildiği bölümler de 115 ile 129. ve 184 ile 195. sayfalarda bulunmaktadır. Eserde olay örgüsü mektuplar üzerinden ilerleyecek kadar çok kullanılmıştır.

Yazar, romanda montaj tekniği ile birlikte vecizelere, gazete haberlerine, şiirlere yer verir:

“Herhâlde Tevfik Fikret’in şu sözünü hatırlarsınız. diyor – ‘Kızlarını okutmayan millet hüsrana ağlasın.’” (s. 60).

Gazete haberi:

“Şehrimizde bulunan İpek Fabrikası Şubesinin Müdürü Haluk, bundan 6 yıl evvel yapılan bir cinayetin faili olarak yakalanmıştır. Müddeiumumî tahkikata devam etmektedir.” (s. 109).

Yazar, daha önce yayınlamış olduğu şiirlerine **Aşk İstiraptır** adlı eserde yer verir. Örneğin; *Resimli Ay* dergisinin Ocak 1937 sayısında *Akşam Düşünceleri* adlı yayımladığı şiir:

AKŞAM DÜŞÜNCELERİ...

Akşamları kızıl güneş batarken,

Yüreğimde bir ürperti belirir;

Yanık sesli, titrek kaval ağlarken,

Yanan kalbim damla damla hep erir. (s. 162).

Yazar, eserde mektuplaşma tekniğinin yanı sıra diyalog tekniği de sık sık kullanmıştır. Nermin ve amcasının konuşmaları şöyledir:

- Amca daha kaç saat var?

Cemil Tahir kıs kıs gülüyor.

- On saat kadar bir şey.
- Sahi mi söylüyorsun amca?
- Çok korktun galiba? Latife ediyorum. Bir saat kadar bir yolculuk var.

Nermin, derin bir nefes alıyor.

- Oh! Biraz ferahladım. Öyle korkmuştum ki?
- Neden?
- Bu yolculuk beni çok üzüyor amca. Bir an evvel bu yolculuktan kurtulmak istiyorum.” (s. 21).

Yazar, tabiat tasvirlerin başladığında, bu tasvirlere fon olarak mutlaka kaval sesini okuyucuya duyurur. Eserde bu durum sık sık örneklendirilir:

“Tepeye giden hafif yokuşu tırmanırken, yanık bir kaval sesi bütün benliğini kaplıyor.” (s. 160).

“Sanki tabiat birden susuyor, yalnız dertli ve yanık bir kaval sesi yamaçlarda inliyor.” (s. 162).

3. 2. HASRET⁶

3. 2. 1. Materyal Unsurlar

3. 2. 1. 1. Eser Hakkında

Oğuz Özdeş'in popüler tarzda kaleme almış olduğu aşk ve macera romanlarından ikincisidir. Bu roman ilk olarak 1941 yılında İkbâl Kitabevi tarafından basılmıştır. **Hasret** adlı eserin ilk baskısının Önsöz'ünde yazar, ilk eserine karşı yapılan olumlu veya olumsuz eleştirileri dikkate aldığını söyleyerek iyi bir yolda gittiği izlenimini verir. “Bu ikinci eserimi, ilk romanımın bana verdiği itimat ve cesaretle yazdım. Aşk İstiraptır adlı romanımı neşrederken yegâne tesellim ümitti şimdi karilerimdir... Bu eserimde iki çocuk ruhunu yaşatmaya ve büyüyen bu ruhların çarpışmasından doğan faciayı canlandırmaya çalıştım... Aşk İstiraptır romanımda uğradığım hatalara düşmemek için bu eserimde azamî gayret sarf ettim.”⁷

Yazarın **Hasret** adlı romanı yayımlandıktan sonra o dönemde eser hakkında birtakım değerlendirmeler yapılmıştır. Özdeş, bu değerlendirmelere beşinci romanı olan **Coşkun Gönüller**'in *Önsöz*'ünde yer vermiştir. Bahsi geçen değerlendirmeler şunlardır:

Yedi Gün adlı süreli yayında yapılan değerlendirme: “Hikâyeleri ve romanları ile kısa bir zamanda kendisine şöhret ve kari edinen genç muharrir ikinci romanını neşretti... Hasret romanı ile Oğuz Özdeş üslubunu ve roman sahasındaki kuvvetini daha vazıh bir şekilde göstermiş oluyor.

Mevzuunu İstiklâl harbimizin kahramanlık destanından alan, bunu Türk milletinin saf ve temiz karakterleri ile yaşatan ve yurdumuzu güzel manzaraları ile çerçeveleyen muharrir, hakikaten zevkle okunacak ve zevki asla unutulmayacak bir roman vücuda getirmiştir... Hasret, müellifinin istikbalin kuvvetli bir romancısı olacağını müjdeliyor.”

Yeni Mecmua adlı süreli yayında yapılan değerlendirme: “Oğuz Özdeş'in üslubu sizi yormadan, sıkmadan okuma zevki veriyor. Mevzu da aynı derece muvaffakiyetle teselsül ediyor. Vakalar enteresandır. Şahıslar iyi canlandırılmıştır. Tasvire pek az yer verilmiş, 300 küsur sahife tutan eserin dörtte üçü muhavereye hasredilmiş olmasına rağmen muvaffak olmuştur.

⁶ a.g.e.

⁷ a.g.e., s. 5.

Yarım Ay adlı süreli yayında yapılan değerlendirme: Muharririn ikinci eseri olan *Hasret*, mevzu itibarıyla güzeldir. Ancak yazılış tarzında bir roman üslubundan ziyade bir senaryo ifadesi var. Cümleler ve kelimeler kısa ve cazip kullanılmış.”

Eser; *Başlangıç*’tan sonra Birinci Kısım, İkinci Kısım, Üçüncü Kısım başlıkları altında toplam 3 kısma ayrılır. Eserin Birinci kısmı kendi içerisinde Romen rakamlarıyla II, ikinci kısmı XVI ve üçüncü kısmı ise II bölüme ayrılmıştır. Bu 3 kısımdan sonra eser, *Orhan’ın Hatıratı* başlığıyla devam eden bir kısımdan sonra *Güzin’in Hatıra Defteri* adlı bir kısım daha gelir ve eser tamamlanır.

3. 2. 1. 2. Olay Örgüsü

Hasret adlı roman *Başlangıç* bölümüyle başlar. Kitabın sadece bu bölümü esere tarihî roman havası verir. Kısa olan bu bölümde esir düşmüş bir Türk askerinin durumuna ve bu Türk askerini işkencelerle konuşturmaya çalışan düşman askerlerinin yapmış olduğu muamelelere yer verilir. Bu bölümün sonuna doğru Türk ordusunun yaklaştığını anlayan düşmanlar panikleyince esir olan bu Türk askeri, düşman askerlerinin bir anlık gafletinden faydalanarak ellerinden kurtulur. Romanın olay örgüsünün birinci halkasında yazar, birbirleriyle oynayan altı çocuğu detaylı bir şekilde tanıtır. Bu çocukların babaları, ağabeyleri hatta anneleri cephededir. Çocuklar birbirleri ile saklambaç oynarken Güzin, oyunu bırakıp hepsinden uzağa kaçır. Kimse onu bulamayınca Orhan, salkım söğütlerin olduğu bir yerde Güzin’i bulur. Güzin’in annesi hastadır ve Güzin, annesinin ölmesi sonucuyla yalnız kalmaktan korkmaktadır, Orhan ise onu sakinleştirmeye çalışır. Harp var. Yakında büyük bir mücadelenin olacağı tahmin edildiğinden cephelere gece gündüz asker ve erzak taşınmaktadır. Romanda bahsi geçen savaşlar; İnönü, Sakarya, Dumlupınar ile Başkomutanlık Meydan Muharebesidir. Savaşların hepsi zaferle sonuçlanır ama bu çocuklardan kardeş olan İlhan ve Orhan’ın babası bu savaşlar esnasında şehit olur. Çocuk olmalarına rağmen birbirlerine yakınlık hisseden Güzin ve Orhan birbirlerinin dertleri olduğunda mutlaka konuşur ve bu sıkıntılarını çözmeye çalışırlar. Orhan’ın annesi, babaları şehit olduğundan artık buralarda duramayacaklarını ve Antalya’ya dönmeleri gerektiğini çocuklarına söyler. Orhan, bu durumu istemez ve Güzin’e bu durumdan bahsedince iki çocuk birbirlerinden ayrılmamak için kaçmaya karar verir. Hep buluşup konuştukları salkım söğütlerin olduğu bölgeye giderler ama nafile Orhan’ın annesi çocukların peşinden gelir ve onları yakalar.

Romanın ikinci olay halkası, zamanda ileri sıçrayış yapılarak 12 yıl sonra başlatılır. Güzin'in hastalığının iyileşmesi için temiz ve güzel havası olan bir yere gitmek için Güzin'in babası Reşit Nazif Bey, girişimlerde bulunarak Antalya Gümrük Müdürü olarak atanmıştır. Güzin, annesi ve babası bir arabanın içindeler. Yolda bir yerde durduklarında Güzin, su içmek için bir çeşmeye yaklaşıncı çamurun ortasında kalır. Oradan tesadüfen geçen bir delikanlı, Güzin'i kucığına alarak çamurun ortasından kurtarır. Sonradan öğrendiğimize göre bu delikanlı Orhan'dır. Bir ay sonra Orhan ve İlhan, anneleri Nebahat Hanımı ikna ederek kayıkla denize açılırlar. Bu esnada bir kayalığın dibinde genç bir kızın imdat seslerini duyan Orhan, kızı kurtarır. Orhan, bu genç kızın bir ay önce çamurun içinden kurtardığı kız olduğunu fark eder. Kıyıya vardıkları zaman Orhan, bir araba tutup getirir fakat genç kız kayıplara karışmıştır.

Reşit Nafiz Bey, verem olan kızı Güzin'le ilgilenirken ona kendi iş yerinde Orhan ve İlhan adında canla başla çalışan terbiyeli iki kardeşin olduğundan bahseder. Ertesi gün Reşit Nafiz Bey, eve geç geleceğini bildirmek için Orhan'la bir not gönderir. Orhan, notu vermek için eve gittiğinde Güzin'i tekrar karşısında görünce şaşırır, Güzin yine soğuk davranarak ondan notu alıp onu gönderir. Ertesi sabah Güzin, bahçedeki bir ağaca tırmanır, ağaçtayken ayağı kayar; ancak daldan tutunur, çok yüksek olduğu için atlayamaz. Tam o sırada kurtarıcısı Orhan tekrar belirir, Güzin biraz naz yapsa da Orhan'dan yardım istemek zorunda kalır. Tüm bu tesadüflere rağmen Orhan, bu kızın çocukluk aşkı Güzin olduğunu bir türlü anlayamaz. Güzin ise Orhan'ı baştan beri tanımasına rağmen ona ismini bir türlü söylemez ve soğuk davranarak kendini belli etmek istemez. Ta ki bir baloda Reşit Nafiz Bey, Orhan'ı yanına çağırarak kızı Güzin'le tanıştırmaya kadar. Tanışma esnasında Orhan, kızın ismini duyunca kafasında şimşekler çakar, dans esnasında Güzin'le konuşup tekrar arkadaş olurlar. Bir ay sonra Orhan, Güzin'i ağaçların arasında görünce onu takip eder ve onunla konuşmak ister. Buna rağmen Güzin, Orhan'dan kaçmak ister, Orhan bu kaçmalarının sebebini anlamaya çalışır. Güzin, verem olduğunu söyleyemez ve bir müddet sonra çocukluk aşklarının alevlenmesine engel olamaz. Güzin çok mutludur ve hastalıktan dolayı solan yüzüne renk gelmeye başlar. Geçen birkaç ay Orhan'ın ve Güzin'in mutluluklarının sayfalarıdır. Dünyada onlar kadar mutlu bir ikinci çift yoktur. Sürekli ağaçlıkta buluşur ve ayrı geçen zamanın telafisini yapmaya çalışırlar. Her şey o kadar güzel gider ki nişan hazırlıkları bile yapılır. Güzin hamile kalır. Tam bu sıralarda Güzin'in Orhan'ın kardeşi İlhan'la masumane ve kardeşçe konuşmaları Orhan'ın anlamsız kıskançlığa düşmesine sebep olur ve Orhan bu kıskançlık hastalığının elinden bir türlü

kurtulamaz. Mahalleden arkadaşı olan Fazıl'ın geçenlerde güzel, genç bir kız gördüm bana birkaç defa baktı demesi ve Güzin'den bahsetmesi Orhan'ı iyice kıskançlık krizine sokar. Orhan, bu kıskançlığa dayanamayıp buradan gitme kararı alır ve Güzin'le bu durumu paylaşır. Güzin'e yıllık izni olan 30 günü İstanbul'da geçirmek istediğini söyler. Güzin, Orhan'ın gitmesini istememesine rağmen Orhan, onu dinlemeyip gider. Güzin, Orhan'ın bu gidişinden dolayı hastalığının emarelerini tekrar yaşamaya başlar.

Romanın üçüncü olay halkası, zamanda ileri sıçrayış yapılarak 4 ay sonra başlatılır. Güzin'e 1 ay sonra döneceğini söyleyen Orhan, hâlâ İstanbul'dadır. Bu dört aylık süre zarfında yaşadıklarına birkaç cümleyle değinen Orhan, yine bu süre zarfında tanıdığı Hasan'a veda mektubu yazar. Romanın sonunda anlaşıldığı üzere bu mektup İstanbul'dan ayrılışı ve Güzin'e dönüşünü ifade eder. Romanda *Orhan'ın Hatıratı* başlığı ile devam eden bu bölümde geri dönüş yapılarak bu 4 aylık kısımda İstanbul'da Orhan'ın başından nelerin geçtiği ve Orhan'ın ruh hâli verilir. Orhan, İstanbul'a iner inmez dolandırıcılarla karşılaşır ve bavulunu çaldırır. Orhan, bu duruma üzülse de cebindeki 280 liraya güvenir. İstanbul sokaklarında üçüncü gününde gezerken bir kadınla tanışır. Orhan, önce kadından uzak durmak istese de kendi kendine “Güzin beni aldattı” deyip ondan intikam almak için kadınla muhabbet etmeye başlar. Sonradan öğrenildiğine göre Muallâ adındaki bu kadın randevu evinde arkadaşlarıyla beraber çalışmaktadır. Orhan, intikam olarak düşündüğü bu eylemine Muallâ ile başlayıp Nazife, Suzan ve Mahmure ile devam eder; ancak bunların arasında Muallâ'ya âşık olur. Sürekli Muallâ ile birlikte olmaya çalışır. Bir gün memleketteki arkadaşlarından Fazıl, Orhan'ı ziyarete gelir ve konuşurlar. Fazıl, hiçbir şeyden habersiz memleketteki o genç ve güzel kızdan bahsederken o kızın İlhan'la gezdiğini söyler. Bunun üzerine Orhan, iyice krizlere girerek memlekete dönme fikrini tamamen rafa kaldırır. Bu durum Orhan'ı Muallâ'ya daha çok yaklaştırır. Orhan, Muallâ'yı sevmeye başlar sürekli onunla yatar kalkar. Ancak bir sabah uyandığında yanında Muallâ'yı görmez, bir şeyler yemek için lokantaya gider ve hesabı ödeyeceği zaman cüzdanındaki bütün paraları Muallâ'nın çaldığını fark eder. Lokantacı durumu idare etmez ve Orhan'ı hırsızlıkla suçlar olaya polisler karışır. Orhan, başından geçenleri polisler anlatınca Muallâ'nın randevu evi basılır ve mühürlenir. Muallâ kayıplara karışmıştır. Orhan'ın kaldığı otel Orhan'dan ücretini isteyip parayı alamayınca Orhan kendini bir anda beş parasız bir şekilde sokaklarda bulur. 2 ay boyunca serseri ve sersefil bir şekilde Muallâ'nın hayali ile dolaşırken bir gün tesadüfen Muallâ ile karşılaşır, onun kolundan tutar. Orhan artık tanınamayacak bir konuma gelmiştir, Muallâ ona acıyarak eline 5 lira

verir. Orhan bu parayla meyhaneye gider ve parası bitene kadar içer. Orhan tam bir ayyaş olmuştur. Tam bu sıralarda öksürük krizine tutulur ve ağzından kanlar gelince hastaneye tedaviye gider ve verem olduğunu öğrenir. Bir hafta sonra Muallâ'yı tekrar görür ve Muallâ ona tekrar 5 lira verir, Orhan bu parayı rahat içebilmek için doğrudan meyhaneci Moiz'e verir. 3 hafta sonra meyhaneye çok borcu olduğu için meyhaneciden dayak yiyeceği zaman Hasan adında biri Orhan'ı kurtarır ve kendi arkadaşlarının yanına götürür. Orhan, bu ekibe katılmaya karar verir. Ekipteki görevi hırsızlıktır. Bir iki denemesinde başarılı olan Orhan, ekipte sevmeye başlar. Bir gün kalabalık bir yerde yine hırsızlık yaparken elini birinin cebine atar ve cebin sahibi Orhan'ın elini tutar. Bu kişi Orhan'ın Antalya'dan arkadaşı Naci'dir. Naci, Orhan'ı otele götürür, yedirir, içirir, giydirir. Ona Güzin'den ve Güzin'in hastalığından, çektiklerinden, Orhan'ı ne kadar çok sevdiğinden ve Orhan'ı beklediğinden bahsedince Orhan derhal Antalya'ya gitmeye karar verir. Orhan o gece arkadaşı Hasan'a bir veda mektubu bırakarak Antalya'ya döner. Antalya'ya dönen Orhan, kendisi gibi verem olan sevgilisi Güzin'den af diler, Güzin onu kollarının arasına alır ve birbirlerine karşı sevgi dolu kısa bir konuşmadan sonra Güzin dünyaya gözlerini yumar. Acı bir son.

3. 2. 1. 3. Kişi Kadrosu

Romanda olaylar kadar kişiler de ön plandadır. Roman kahramanları hakkında bilgiler genellikle yazar tarafından sunulur. Ancak olayların kişilerin bazı özelliklerini ortaya çıkarması gibi bir özelliğinin olduğu da görülmektedir. Eserde verilen bilgilerde ruhsal ve fiziksel tasvirler birlikte yapılmıştır.

Orhan: Romanın ana kahramanıdır. Orhan henüz 12 yaşındayken Kurtuluş Savaşı'nda babasını şehit vermiştir. Aile reisi şehit olunca aile, Ankara'da kalamaz ve memleketleri olan Antalya'ya dönerler. Roman 12 yıl sonraya atladığında Orhan, kocaman bir delikanlı olarak okuyucunun karşısına çıkar. Kibar, gözü pek, işinde başarılı, iyi bir aile çocuğudur. “On iki yaşlarında. Kısa kesilmiş kahverengi saçlar... Saçına nispetle koyu ve kalın kaşları, o yüze âdeta bir kudret vermektedir. Bu kalın kaşların altında gizlenen koyu mavi gözler. Gamzeli yanakları yüzüne bir sevimlilik vermektedir. Çenesinin ortasındaki çizgi, çeneyi ikiye ayırmış gibi. Yaşına nispetle boyu uzunca.” (s. 36).

“Görünüşte ağır başlı sakın bir çocuktur. Fakat siz onun kalbine yaklaştıkça beyaz ve parlak incileri andıran birçok irili ufaklı fikir ve düşüncelere rastlarsınız. Duyguları ise gizli olduğu kadar mükemmeldir de...” (s. 37).

Güzin'le tekrar buluştuktan sonra Güzin'i çok sever ve ona hep kibar davranır. Ancak gereksiz kıskançlığı sebebiyle hayatı kendisine de sevdiği Güzin'e de zindan eder. Orhan; Güzin ve kardeşi İlhan'ın masumane ve kardeşçe konuşmalarını bile yanlış anlamış, sırf bu yüzden Güzin'i bırakarak İstanbul'a gitmiştir. Bu ayrılık Güzin'in hastalığının zirveye çıkması sonucunda ölmesine sebep olmuş ve İstanbul'da aylarca kafasında bu şüphelerle yaşayan Orhan'ın da vereme yakalanmasına sebep olmuştur. Orhan'a göre Güzin'den bu uzaklaşması ve İstanbul'da başka kadınlarla olması bir intikamdır. Orhan, İstanbul'da dolandırılır, randevu evlerindeki kadınlarla beraber olur, meyhanelerin müdavimi olur, parası bitince de kimse yüzüne bile bakmaz. Kaldığı otelden kovulur sokaklarda serseri gibi yaşar, sefillik çeker, hırsızlık yapmaya mecbur kalır. Bir kurtarıcı el beklerken tesadüfen arkadaşı Naci ile karşılaşır, Naci'yi dinledikten sonra Güzin'e karşı yanlış yaptığını anlayarak Antalya'ya geri döner.

Güzin: Romanın yardımcı kişilerindendir. Yazar onun hakkında şu blok bilgiyi sunar: “Durgun ve neşesi az... Büyümüş de küçülmüş bir hâli var. Omuzlarına kadar dökülen siyah saçları, itina ile taranmış. Narin vücudunun üzerinde yükselen bu mahzun ve küçük baş, daima öne eğiktir. Bir şey mi düşünüyor yoksa bir kederi mi var bilmiyoruz. Ekseriyetle küçük çocuklarda görülen bu muammalı durgunluk Güzin'in benliğine tamamen sinmiş gibi. O, ne arkadaşları gibi kahkahalarla gülüyor ve ne de onlar gibi tasasızdır. Arkadaşlarına nispetle boyu uzun olmakla beraber, yaşça en küçüğü, 9 yaşlarında. Biraz içerlek gözler çok manidardır.” (s. 35- 36).

Güzin ve Orhan, çocukluk arkadaşlarıdır. Güzin, henüz 9 yaşındayken Orhan'ın babası şehit olduğundan Orhanlar memleketleri Antalya'ya gitmek zorunda kalırlar. Güzin, yalnız kaldığından dolayı Orhan'ın gidişine çok üzülür. Aradan 12 yıl geçtikten sonra Güzinler, Güzin'in sağlığı için Antalya'ya taşınır. Geçen bu 12 yıllık süre Güzin'i yaşça ve fizikçe büyütülmüştür; ancak bir de Güzin'in vücuduna verem adında bir hastalık koymuştur. Güzin, Orhan'la tekrar buluştuktan sonra hastalığını yavaş yavaş unutmaya başlar, Orhan'la birbirlerini severler ve hatta nişan hazırlıkları yaparlar. Ta ki Orhan'ın kıskançlık krizine girip intikam için Güzin'i terk etmesine kadar. Güzin, gün geçtikçe erimeye, solmaya, gözlerinin ferisi sönmeye başlar. Orhan, en son memleketten arkadaşı Naci'nin de yönlendirmesiyle birlikte hatasını anlayıp Güzin'in yanına döner. Güzin, Orhan'ın geldiğini haber alınca önce inanamaz sonra onun karşısına nişan elbisesini giyerek çıkar. Güzin'in yüzü tekrar gülmeye başlar; ancak bu iki veremli âşkın buluşması Güzin'in kısa süre sonra ölmesine engel olmaz.

İlhan: Orhan'ın kardeşidir ve romanın yardımcı kişilerindendir. Orhan'a göre sosyal ilişkileri daha iyi bir erkek çocuğudur. Çevresinde çok fazla kız vardır ve hepsiyle iyi ilişkiler kurmayı başarabilmektedir: “Ağabeysine gerek yüz ve gerek ruh itibarıyla pek az benzemektedir. Orhan'ın saçları kahverengi, bununki siyah... Onun gözleri mavi, bunun kahverengi. O durgun bu neşeli. O hayata küskün gibi durmaktadır. Bu bilakis hayatın bütün güzelliğine kollarını açmıştır. O düşüncelidir, bu düşüncüyü gülünç bulacak kadar tasasızdır.” (s. 39).

“Ağabeysinden üç yaş küçüktür. Vücudunun umumi yapılışı Orhan'ın aynıdır. Yalnız ruhları kadar yüzleri de değişiktir.” (s. 39).

Romanda sadece isimleri geçen, birkaç cümleyle tanıtılan, çok fazla işlev yüklenmeyen dekor unsuru kişiler de mevcuttur: Romanın başında okuyucunun karşısına çıkan Türk askeri ve onu esir tutan kumandan ile üç askeri. Orhan'ın aynı köyde oturdukları çocukluk arkadaşlarından Yılmaz, Rauf, Ayşe, Fazıl ve Naci. Orhan'ın annesi Nebahat Hanım ve Kurtuluş Savaşı'nda şehit olan babası. Güzin'in hasta olan annesi Suzan ve savaş esnasında askerlik şubesinde çalışan daha sonra Antalya Gümrük Memurluğunda çalışan babası Reşit Nazif Bey. Orhan İstanbul'da parasız kalınca ona yardımcı olan Pire Hasan; Orhan'ın İstanbul'da randevu evinde beraber olduğu kadınlar Muallâ, Nazife, Suzan, Mahmure.

Yazar, kişileri verirken taraf tutar. Düşman veya olumsuz kişileri okuyucunun gözünde daha da kötü göstermeye çalışırken dost ve olumlu kişileri de olduğundan daha iyi gösterir. Eser bir Türk askerinin esir olarak tutulduğu bir mekânda başlar ve yazar buradaki kişileri şu ifadelerle tasvir eder: “İki ecnebi neferinin soluk gözleri, yerde kısıvrak bağlanmış bir aslan gibi yatan zabite çevriliyor. Öyle azametli uyuyuşu var ki bu zabitin, yüzünde yer yer beliren siyah çizgilerin arasında gizlenen gözleri kapanık olmasa, bir sesi dinleyen hâli var.” (s. 16).

3. 2. 1. 4. Zaman

Romanda anlatılan zaman 1922 yılında başlayarak kronolojik olarak ilerler. Ancak şunu belirtmek gerekir ki romanda verilen bu tarih dışında başka bir tarih verilmez. Romanın kronolojik takibi romanda verilen “Bir gün sonra, bir hafta sonra, ertesi gün”, gibi ifadelerle yapılır. Roman İnönü, Sakarya, Dumlupınar ile Başkumandanlık Meydan Muharebelerinin zaferiyle başladığından dolayı mevsim olarak ilkbahar seçilir: “İlkbaharın bu eşsiz günleri sanki yeni başlayan bir hayat devresinin ilk anlarını andırıyor.” (s. 34).

Eserde yukarıda olduğu gibi olumlu bir haber veya sonuçtan; roman kahramanlarının mutlu olduğu zaman dilimlerinden bahsedileceği zaman mevsim genellikle ilkbahardır. Ancak bu durum tam tersi olduğunda ise mevsim sonbahar olarak belirir. Orhan'ın annesi, Orhan'a buradan ayrılıp Antalya'ya gideceklerini söyledikten sonra Orhan, bu durumu Güzin'e anlatacaktır. Bu demek oluyor ki ayrılık geliyor ve tabii ki sonbahar... “Sonbahar, bütün hüznünü tabiata aksettirmiş... Bütün neşeler azalmış... Suların akışı yavaşlamış... Çayırlar kurumuş... Ekinler kaldırılmış... Meyveler yenmiş... Kuşlar memleketlerine gitmeye başlamıştır... Çiçekler solmuş... Rüzgârın esişi bile acı ve hüznüldür... Derenin akışı bile durgundur.” (s. 60).

Romanda zaman bakımından dikkat çeken hususlardan biri de anlatılan zamanı genişletmeye yarayan ve ileriye doğru uzun ve kısa süreli zamanda ileri sıçrayışların sık sık kullanılmış olmasıdır:

“On iki yıl sonra” (s. 82).

“Bir ay sonra” (s. 118).

“Yirmi gün sonra...” (s. 125).

“Dört ay sonra” (s. 166).

Geriye dönüşler özellikle kişilerin kısa veya uzun zaman önce başlarından geçen olayların anlatılmasıyla gerçekleşir. Romanda zaman az da olsa yapıcı geri dönüşlerle kendini sergiler: “- Sizi bundan bir ay kadar evvel, çamurlu bir havada...

Yutkunuyor... Biraz sükûttan sonra sözüne devam ediyor.

- Hani ayağınız çamura batmıştı.” (s. 102).

Romanda bir dans sahnesi anlatılırken aynı zamanda dans eden bu iki kişinin çocukluklarına dönülür: “Şimdi iki genç, dans yerine doğru, başları öne eğik ağır adımlarla ilerliyorlar. Bundan on iki yıl önce de böyle yan yana giderlerdi. Fakat o zaman elleri birbirinde gözleri gözlerinde olurdu.” (s. 118). Eserde zaman unsuru içerisinde geçmişin özetlenerek anlatıldığı bölümlere de rastlanır. Bunun yapılması kahramanın başından geçen olayların tamamını kısa bir şekilde anlatarak bazen okuyucuya bazen de romandaki bir diğer kahramana hatırlatmak veya açıklamak amaçlıdır: “Beni ilk gördüğünüz zaman tanıdınız. Bunu kuvvetle tahmin ediyorum şimdi. Sizi ilk gördüğüm zaman nasıl saf bir kalple sizi çamurdan kurtarmışsam, şimdi de aynı saf kalplilikle benden kaçmamanızı rica ediyorum. Ayağınızı çamurdan kurtarmak için sizi kucağıma aldığım zaman başkalaştınız.

Denize düştüğünüz zaman benim kurtarmamı istemediniz. Ayıldığınızda kendinizi kucağımda görünce heyecanlandınız. Bütün bu vakalarda sizi gene tanımıyordum. Baloda babanızın birkaç defa Güzin demesi, beni birden maziye fırlattı. Ve işte o zaman sizi tanıdım.” (s. 123).

Romanın nesnel zamanı, genelde Kurtuluş Savaşı, özelde ise İnönü, Sakarya, Dumlupınar ile Başkumandanlık Meydan Muharebelerinin olduğu yıllardır. Romanda anlatılan zaman, 1922 ilkbaharından tahmini olarak 1937 senesinin son baharına kadar geçen 15 yıllık bir süreyi kapsar. Romanın yazılma zamanı ise eserin son sayfasında bulunan 27 Birinci teşrin 1939 tarihi olarak gösterilebilir.

3. 2. 1. 5. Mekân

Romanda ilk mekân, bir Türk askerinin esir edilip sorgulandığı ve bir mahzeni andıran karanlık bir odadır. Bu karanlık oda düşman askerlerinin karargâhında bulunmaktadır. Bu karargâh, ağaçların bile bulunmadığı ufak bir tepenin üzerindeki düzlüğe kurulmuştur. Roman, mekân olarak önce Ankara’da başlayıp Antalya’ya oradan İstanbul’a ve tekrar Antalya’ya şeklinde yol alır. Ankara, romanın ana ve yardımcı kahramanların çocukluklarının geçtiği ve vatan savunmasının gerekliliği için ailelerden şehitlerin verildiği bir yerdir. Antalya, huzurun, sıhhatin, mutluluğun yeri olarak okuyucunun karşısına çıkar. İstanbul ise her şeyi arkada bırakıp kaçılacak, acımasız bir mekân olarak görülür. Eserin olay örgüsünün ilk halkasında Güzin ve Orhan’ın köyden kaçıp buluşup konuştukları “söğütlük” önemli bir mekân konumundadır. Burası, Güzin ve Orhan, Ankara’dan Antalya’ya göç edince yıllar sonra “ağaçlık” şeklinde başkalaşmıştır. Çocukken Ankara’da “söğütlük”; gençken Antalya’da “ağaçlık...” Bu iki mekân sevgilerin ifade edildiği, sırların paylaşıldığı, sevgililerin huzur buldukları bir yer konumundadır. “Güzin ve Orhan şimdi her zaman beraber gittikleri salkım söğütlerin altındadırlar.” (s. 72).

Roman sanatında mekân konusunu incelerken dikkat edilmesi gereken önemli hususlardan biri de hikâyenin geçtiği çevreye hangi roman kahramanının gözüyle bakılacağı hususudur. Evet, mekân aynı ama bu mekândaki kişilerin ruhsal durumları farklılık arz edebilir. Orhan ve Güzin, birbirine âşık iki genç, Orhan, Güzin’i tekrar bulduğu için mutlu; Güzin ise Orhan’dan gizlediği ama kendisinin içine kadar işleyen veremden dolayı huzursuz. İkisi aynı yerdeler fakat hissettikleri duygular farklılık arz ediyor:

“- Kalksana Güzin bak, ufuk gittikçe kızılışıyor... Sular koyulaşıyor. Kuşlar, son nağmelerini söylüyor.

- Hayır! Hayır! Bana ufuk hüzün, sular keder verir.” (s. 131).

3. 2. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Romanda ilahi bakış açıcı ve yazar anlatıcı kullanılmıştır. Ancak romanın yarısından sonra *Orhan'ın Hatıratı* başlığıyla devam eden bir kısım ve sonrasında *Güzin'in Hatıra Defteri* adlı bir kısım daha gelir. Bu her iki kısımda kahramanlar kendi hatıralarını anlattıkları için kahraman anlatıcı devreye girmiştir.

Yazar anlatıcı, roman kişilerinin heyecan ve korkularına; zihinlerinden geçenlere ve niyetlerine vâkıftır: “Odadaki dört zabıt de susmuştur. Nazarlar tamamen Türk zabitinde fakat Türk zabiti onlara bakmıyor bile. Kafasında bir sinema filmi gibi canlanan hadiseleri tetkik ve tahlil etmekle meşguldür.” (s. 20). Aynı romanın bir başka yerinde “Onların bu konuşmalarına bakıp da duygularının bir olduğunu sanmayınız. Onlar, düşündükleri ve duydukları gibi konuşmuyorlar artık.” (s. 140).

Roman kişilerinin tüm hayatlarına, geçmişlerine ve geleceklerine, tecrübelerine ve hatta rüyalarına vâkıf olan bir yazar vardır eserde. Karyolasında uyuyan düşman kumandanı ile mahzende uyuyan esir Türk askerinin aynı anda rüyalarında neler gördüklerini yazar anlatıcı şu şekilde okuyuculara aktarır: “Birincisi rüyasında bozulan, dağılan ordusunu toplamak, bir araya getirmekle meşgul; ikincisi muzaffer ordusunda günlerce ayrı düştüğü için ıstırap çekmekte, vatan aşkıyla yanan kalbinin kendisine verdiği acıları yenmek, her ne pahasına olursa olsun bu işkencelere katlanmak ve imanından ufak bir zerre dahi kaybetmemek için çırpınmaktadır. İkisi de rüyalarında azap çekiyor.” (s. 16). Yazar, bu rüyaların ardından şu ifadelerle yer vererek ertesi gün neler olacağını da bildiğini gösterir: “Birincisinin rüyasında çektiği vicdan azapları, yarın, hakikat olacağı çok kuvvetlidir. İkincisinin ıstırapı yarın zaferle neticelenecek.” (s. 17).

Yazar anlatıcı, bir dans sahnesini anlatırken dans eden bu iki kişinin çocukluklarına geri döner: “Şimdi iki genç, dans yerine doğru, başları öne eğik ağır adımlarla ilerliyorlar. Bundan on iki yıl önce de böyle yan yana giderlerdi. Fakat o zaman elleri birbirinde gözleri gözlerinde olurdu.” (s. 118).

Eserde sık sık araya girerek kendi yorumlarını dile getiren bir yazarla karşılaşılır: “Sabahın bu erken saatinde karargâhta tek bir ses yoktur. Hatta bir kuş dahi burada ötmez.

Ve belki de ötmek istemediği için yuvasını çok uzakta yapmıştır.” (s. 15). Aynı romanın bir başka yerinde “Sabah uykusu da ne kadar tatlı olur. Rüyaların canlandığı bu zaman, uyku saatlerinin en tatlısı belki de en güzeldir.” (s. 15).

3. 2. 1. 7. Dil ve Üslup

Hasret adlı roman, Özdeş’in diğer aşk romanlarından kısmen farklıdır. Bu eserin ilk bölümü tarihî ve destansı üsluba yer verir ve bir tarihî roman çizgisindedir. Eser, ikinci bölümle birlikte aşk romanı üslubuna ve kimliğine döner.

Yazar, romanın tamamında sade dil kullanmıştır. Eserde olaylar merkezde olduğu için fiiller sıkça kullanılmış ve romana hareket kazandırılmıştır. Eserde kısa fiil cümlelerinin sıkça kullanılmasıyla esere sinematografik bir özellik kazandırılmıştır: “Orhan yerinden fırlayarak başlıyor koşmaya... Onun arkasından Güzin... Ve en arkada da Nebahat Hanım...”

Önde Orhan, arkasında Güzin, en arkada Nebahat Hanım. Mesafe uzadıkça Nebahat Hanım Orhan ve Güzin’e yaklaşıyor. İşte Güzin’i geçti. Orhan’a yaklaşıyor ve yakaladı.

Bir tokat.

- Bu günlerde çok azdın gene.

Bir tokat daha.” (s. 77).

Romanda kullanılan atasözü, deyim ve kavramlar daha çok halkın kendi arasında kullandığı türdendir: “Desenize, dilinize arı soktu.” (s. 107).

“- Ağabey, hava kapalı, yağmur yağarsa

- Yağarsa ne olur sanki? Şeker değiliz ya, eriyecek.” (s. 135).

Oğuz Özdeş’in popüler aşk romanları sıradan halkın anlayacağı bir dille ve konuşma diliyle yazıldığından dolayı bazı mahalli kullanıma ve argo ifadelerle yer verildiği görülür. Argo ifadelerin kullanılması romanlardaki kişilerin yaşam tarzlarına ve yaptıkları işlere göre değişebilmektedir. **Hasret** adlı romanda kullanılan argo ifadeler genellikle meyhane jargonuna aittir:

“Paraları ne zaman uçlanacağız delikanlı?” (s. 167).

“Genç delikanlı önüne gelen kadehi yuvarladıktan sonra meyhaneciye dönüyor.” (s. 167).

“Veremem. Sarhoşsun. Zıbarıp kalacaksın.” (s. 170).

Sanatçının aşk romanlarında hayvanlara yapılan benzetmelerde, benzetilen kişinin özelliğine göre hareket edilir. Benzetilen kişinin dost, düşman, taraftar, rakip olup olmamasına göre benzetilecek hayvan seçilir. Romanda düşmanın eline geçen Türk askeri aslana benzetilir: “Siyah, simsiyah bir yılan gibi havada kıvrılan kırbaç, aslanı andıran bir kükreyişle haykıran zabite cevap veriyor.” (s. 13).

Aynı eserde düşman askeri aç bir kurda benzetilir: “Önünde kendisini yakalamaya uğraşan ve bir devi andıran cüsseli zabıt, kendisine o kadar hırsıyla bakıyor ki sanki günlerce aç kalmış vahşi bir kurt.” (s. 27).

Eserde geçen olayların bazıları, roman kahramanının ruh hâli ve bakış açısından dolayı doğadaki nesnelere benzetilirken doğadaki nesneler de insanlara benzetilmiştir: “Temiz ve lekesiz gök, mavi bir atlas gibi... Ufuktaki beyaz bulutlar sabun köpüğünü andırmaktadır.” (s. 42).

“Deniz, matemli bir kadın gibi durgun.” (s. 91).

“Karaya yaklaşan kayık, suya düşmüş bir karpuz kadar zavallı ve beceriksiz.” (s. 137).

3. 2. 2. Teknik Unsurlar

Eserde genel itibarıyla ana kahraman ya da önemli denebilecek yardımcı kişilerin tasviri yapılmış ve portrelerinin çizilmesine dikkat edilmiştir. Güzin, romanın önemli kişilerinden biridir. Yazar, onun hakkında şu blok bilgiyi sunar: “Durgun ve neşesi az... Büyümüş de küçülmüş bir hâli var. Omuzlarına kadar dökülen siyah saçları, itina ile taranmış. Narin vücudunun üzerinde yükselen bu mahzun ve küçük baş, daima öne eğiktir. Bir şey mi düşünüyor yoksa bir kederi mi var bilmiyoruz. Ekseriyetle küçük çocuklarda görülen bu muammalı durgunluk Güzin’in benliğine tamamen sinmiş gibi. O, ne arkadaşları gibi kahkahalarla gülüyor ve ne de onlar gibi tasasızdır. Arkadaşlarına nispetle boyu uzun olmakla beraber, yaşça en küçüğü, 9 yaşlarında. Biraz içerlek gözler çok manidardır.” (s. 35- 36).

Yazar, aynı romanda Orhan’ın tasvirini şu cümlelerle yapar: “On iki yaşlarında. Kısa kesilmiş kahverengi saçlar... Saçına nispetle koyu ve kalın kaşları, o yüze âdeta bir kudret vermektedir. Bu kalın kaşların altında gizlenen koyu mavi gözler. Gamzeli yanakları yüzüne bir sevimlilik vermektedir. Çenesinin ortasındaki çizgi, çeneyi ikiye ayırmış gibi. 14a nispetle boyu uzunca... Görünüşte ağır başlı sakın bir çocuktur. Fakat siz

onun kalbine yaklaştıkça beyaz ve parlak incileri andıran birçok irili ufaklı fikir ve düşüncelere rastlarsınız. Duyguları ise gizli olduğu kadar mükemmeldir de...” (s. 37).

Romanda Özdeş’in diğeri popüler aşk romanlarında olduğu gibi en çok tasviri edilen şey oda ve yaşanan evdir: “Geniş bir oda. Büyük bir pencereden gelen güneş ziyası, bütün odayı kaplamış. Köşedeki karyolada Güzin yatıyor. Karyolanın hemen yanında duran masada muhtelif ilaçlar var. Pencereye yakın bir yerde küçük tuvalet masası. Ve iki sandalye” (s. 245).

Bütün roman diyaloglardan meydana geldiğinden dolayı sadece bir yerde mektup tekniğı kullanılmıştır. (s. 157).

Eserin geneline yayılan ve olay örgüsünde büyük veya küçük etkisi olan bazı söz tekrarlarına da yer verilir. Leitmotive tekniğı çerçevesinde yapılan bu tekrarlar anlatıcının okuyucuyu yönlendirmeye çalıştığını gösterebilir: “Karşiki tepelerde, kuzularını otlatan çobanlar gamlı kavallarından yanık ve fakat müphem sesler çıkarıyor.” (s. 51).

“Uzaktaki tepelerde, kuzularını otlatan çobanların kavallarından çıkan hazin türküler...” (s. 82).

“Güneşin etrafını sabun köpüğünü andıran birkaç bulut parçası sarmış... Yamaçlarda inleyip duran kaval sesleri...” (s. 90).

Esir edilen bir Türk askeriyle ecnebi askerlerin karşılıklı konuşmaları diyalog tekniğı kapsamında şöyle verilebilir: - Nerelisiniz?

Kumandan daha cevap beklemeden gülerek sözüne devam ediyor.

- Herhâlde buna cevap vermekte tereddüt etmeyeceksiniz.

- Tereddüt değil beyefendi bu bir imandır. Mamafih sözünüze cevap vereyim.

Üç çift göz birden açılıyor.

- Türküm.

Kaşlar tekrar çatılıyor:

- Onu biz de biliyoruz. Anlamak istediğimiz senin nerede doğduğundur.

- Anadolu’da...

- Anadolu’nun neresinde?

- Söylesem bile o yeri bilmeyeceğiniz için işinize yaramayacaktır.” (s. 21).

3. 3. GİZLENEN İSTIRAPLAR⁸

3. 3. 1. Materyal Unsurlar

3. 3. 1. 1. Eser Hakkında

Oğuz Özdeş'in popüler tarzda kaleme almış olduğu aşk ve macera romanlarından üçüncüsüdür. Bu roman ilk olarak 1941 yılında İnkılâp Kitabevi tarafından basılmıştır. Eserin kapağında her ne kadar “Edebî Roman” ifadesi yer alsa da roman popüler roman çizgisinin ötesine geçemez. Yazar, eserin başında “Sadri Ertem’e saygılarımla” ifadesine yer vererek, yazdığı bu eseri ona ithaf ettiğini gösterir. Eser; Birinci Kısım, İkinci Kısım başlıkları altında toplam 2 bölüme ayrılır. Eserin Birinci kısmı kendi içerisinde Romen rakamlarıyla V, ikinci kısmı VII bölüme ayrılmıştır.

3. 3. 1. 2. Olay Örgüsü

Eserin birinci olay halkası, romanın ana kahramanı İlhan'ın 19 yaşına geri dönüşüyle başlar. İlhan, o gün edebiyat hocasından iyi bir not alır ve mutlu bir şekilde evine gider. Nazan teyzesi, Niyazi eniştesi ile kızları Leyla'nın geleceği müjdesini alan İlhan havalara uçar. İlhan, bu sevincini Beşiktaş'ta oturan amcası, yengesi ile kuzeni olan Nihal ile paylaşmak için onlara gider ve onların bu duruma soğuk davranmalarına şaşırır. Nihayet Leylalar gelir. Lisede okuyan İlhan'ın dersleri, Leylaların gelişinden hemen hemen bir buçuk ay sonra sona erer. İlhan artık bütün zamanını Leyla'ya ayırabilecektir. İlhan, bir gün Çamlıca'da oturan arkadaşı Cahitlere Leyla ile birlikte gider. Bunları kapıda Cahit ve Cahit'in kız kardeşi Leman karşılar. Geç vakte kadar beraber eğlenirler. O günden sonra Cahitlere haftada birkaç defa gider ve eğlenirler. Bu sık sık gidişler iki ay kadar sürer ta ki Leman'ın Leyla aracılığıyla İlhan'a bir aşk mektubu göndermesine kadar. Leyla, bu duruma üzülür; çünkü İlhan hakkında kendi duyguları vardır ve onu sevmektedir; ancak bunu ifade edememiştir. İlhan ise bu mektupla birlikte ne yapacağını bilemez bir hâlde ve karışık duygular içerisinde. Bu olaydan 2 hafta sonra İlhan, bir gece Leyla'nın odasından ağlama sesi duyup içeri girince onun elinde kendi resmini görür. Bu durumdan Leyla'nın kendisini sevdiğini anlayan İlhan, kendisi de bu duruma ayak uydurur ve Leyla'yı sevmeye başlar. Nihayet birbirlerine sevgilerini ifade ederler, çam ağaçlarının olduğu bölgeye sık sık giderler ve orada birbirlerine karşı kalplerini açarlar. Çocukların aileleri bu durumun farkına varmıştır ve Leyla'nın babası, İzmir'e tayinlerini isteyerek

⁸ Oğuz Özdeş, **Gizlenen İstiraplar**, İnkılâp Kitabevi, 1. Basım, İstanbul, 1941.

ailecek buradan ayrılırlar. Bu durum Leyla ve İlhan için çok zor bir durum olsa da yapacak bir şeyleri yoktur.

Eserin ikinci olay halkası 10 yıl gibi uzun bir zamanda ileri sıçrayışla başlar. İlhan, Edebiyat Fakültesini bitirmiş, Mersin ve Adana’da öğretmenlik yapmış ve İstanbul’a tayini çıkmış bir şekilde okuyucunun karşısına çıkar. İlhan, İstanbul’da Beyoğlu’nda bir gazinoda otururken okuldan riyaziye muallimi Resai ve onun yanında oğluna Fransızca dersi aldirmek isteyen İsmail Nafiz gelirler. İlhan, gönülsüz de olsa İsmail Nafiz’in çocuğuna Fransızca ders vermeyi kabul eder. Derse başlayacağı gün gelince eve giden İlhan, evde eskiden âşık olduğu ve unutamadığı Leyla’yı görünce ne yapacağını şaşırır, bir müddet sonra şoku atlatır ve o gün aile ile tanışıp gider. İlhan, sonraki gidişinde derse başlar. O gün, İsmail Nafiz Beyin işi dolayısıyla sık sık evde olamadığını öğrenmesiyle kendisine bir rahatlık gelir. Faruk’a ders vermeye başlar ve geçen bir aylık sürede Leyla Hanım ile sadece resmî konuşmaları olur. Leyla’yı görmek, İlhan’ın ona karşı duyduğu sevgiyi alevlendirir. İlhan, başka öğrencilere verdiği özel derslerin bitmesiyle birlikte Faruk’a verdiği mesaiyi artırır. Bu durum, İlhan ve Leyla’nın karşılıklı konuşabilmelerine fırsat verir. Bir akşam Leyla’nın kocası İsmail Nafiz’in iş gezisinde olması ve Faruk’a verilen dersin bitmesinden sonra İlhan’ın -ısrarlar neticesinde- yemeğe kalması Leyla ve İlhan’a baş başa kalma imkânı sunar. Konuşurlar, dertleşirler ve sarılırlar. İkisi de hâlâ birbirini sevmektedir ama şu an ki duruma aykırı bir harekette bulunmazlar. Bir ara İsmail Nafiz Bey, İstanbul’da değilken Leyla ve çocuğu, Leyla ve İlhan’ın aşklarının tohumlarının atıldığı Çamlıca’daki eve gidip güzel bir gün geçirirler. Ancak İsmail Nafiz Bey’in hizmetçisi Ayşe, bunları takip etmiş ve İsmail Nafiz Bey, İstanbul’a gelince bu durumu ona aktarmıştır. İsmail Nafiz Bey, eşini namussuzlukla suçlar ve İlhan’ı da kibarca kovar. İkinci bir ayrılığı kaldıramayan Leyla birkaç gün sonra İlhan’ın okuluna gelerek onunla görüşür, kocasının yüzüne bakamadığından, onun gözünden düştüğünden bahseder. Ardından kocasının ertesi gün gece evde olmayacağını bu yüzden oğlu Faruk’la birlikte ona geleceklerini söyleyince İlhan çok mutlu olur. İlhan, daha çocukken Leyla’nın kaldığı odayı eskisi gibi düzenlettirir. Leyla ve oğlu Faruk’la buluşup onları alarak Çamlıca’daki eve getirir. Leyla, odanın yıllar önceki hâlini görünce çok duygulanır, gece yarısına kadar konuşurlar, sonra herkes kendi yatağına gider. İlhan, sabah uyandığında müthiş sevinçlidir; ancak Leyla’nın odasına baktığında Faruk’un yalnız olduğunu görür. Leyla, bir not bırakarak Anadolu Kavağına intihar etmeye gitmiştir. İlhan, hemen evden çıkarak ona yetişmeye çalışır ama Leyla’nın cansız bedeni ile karşılaşır.

3. 3. 1. 3. Kişi Kadrosu

Eserin tamamında kahraman anlatıcı hâkimdir. şahısların ele alınışında romanın ana kahramanı İlhan'ın gözlemleri ve bakış açıları ön plandadır. İlhan, romandaki kişilerden bahsederken onların fiziksel ve ruhsal durumlarını kendi yorumlarıyla birlikte mükemmel bir şekilde birleştirerek vermeyi başarır: “Babam, biraz haşın, biraz sinirli ve biraz da neşesiz bir adamdı. Düşündüğü zamanlar gözleri küçülür, neşesi dağılır, duyguları sanki birdenbire yok olurdu. Pek ender de olsa güldüğü zamanlar, o kadar tatlılaşır ve sevimlileşirdi ki ben de –hiç neşem olmasa bile- güler ona bir arkadaş olmak isterdim. Babamın neşesi beni hafifletir, sözleri düşündürür, sevinci güldürürdü. Akşamüzeri vazifesinden döndüğü zaman –kimyagerdi- onu kapıda karşıladım... gülümserdi.” (s. 8).

İlhan: Eser, romanın ana kahramanı İlhan'ın hatıralarından ve ağzından anlatılır. İlhan, 19 yaşındadır ve liseyi yeni bitirmiştir. Babası, İlhan'ın Hukuk Fakültesinde okumasını isterken İlhan'ın hayali Edebiyat Fakültesidir. Çocukluktan aldığı derslerden dolayı Fransızcası çok kuvvetlidir. İlhan, liseyi bitirdiği zaman teyzesinin kızı olan Leyla'yı sever; ancak Leylalar kısa süre sonra İzmir'e taşınınca İlhan için üzücü bir durum ortaya çıkar. İlhan, Leyla'dan ayrıldıktan 4 sene sonra Edebiyat Fakültesini bitirir. 4 sene Mersin'de, 2 sene Adana'da görev yaptıktan sonra İstanbul'a tayini çıkar. Bir akşam, arkadaşısı Resai; İlhan ile İsmail Nafiz Beyi tanıştırır. İlhan; İsmail Nafiz Beyin oğlu Faruk'a Fransızca dersler vermek için evlerine gidince Leyla'yı orada görür. İlhan kısa süreli bir şok yaşasa da kendini toparlar. Leyla'yı gören İlhan, onu ne kadar çok sevdiğini bir kez daha anlar. İlhan ve Leyla, birkaç ay resmiyetten sonra fırsat buldukça konuşmaya ve dertleşmeye başlarlar. Birbirlerine hâlâ deli gibi âşıklardır; ancak Leyla evli ve çocuklu olduğu için bu aşk konuşmalardan ve bakışmalardan ileri gitmez. Bir müddet sonra İsmail Nafiz Bey, İlhan'ı kibarca kovar ve sevgililerin ikinci ayrılığı başlar. Kısa süre sonra Leyla, İlhan'ın okuluna gelerek onunla konuşur, bir gece beraber vakit geçirerek sadece dertleşirler. Leyla, kocasının kendisini namussuzlukla suçlaması ve bu konuda elinin kolunun bağılı olması dolayısıyla intihar eder.

Leyla: Romanın yardımcı kişilerinden olan Leyla'yı kahraman anlatıcı, romanın başlarında şöyle anlatmaya çalışır: “Babasının karşısında daima durgun annesinin yanında mesut, yalnız olduğu zamanlarda neşeli, şirin ve duygulu idi. Babasından çekinmek annesine hürmet etmek gibi bazı tuhaf karakterleriyle Leyla görünüşte biraz esrarengiz, ruhen temiz idi. Hadiseler ona, yalnız dıştan değil içten de aynı kuvvetle tesir ediyor, gün geçtikçe Leyla iyileşiyor, şirinleşiyor ve tatlılaşıyordu. Siyah gözleri annesine o kadar benzerdi ki

güldüğü zaman yanakları üzerinde kırışan et adaleleri ve büzülen gözleri ona eşsiz bir sima katarıdı... Bazen küçülür ve çocuklaşır, gülmeyi istemeye, duymaya tatmaya tercih eder, tabiatı yalnız kendisinin içine çekmek ve sığdırmak isterdi.” (s. 15).

Leyla, İlhan’ın teyzesinin kızıdır. Ailesiyle İstanbul’a gelip İlhanlarda birkaç ay kalırlar ve bu sürede İlhan’a âşık olur. Ancak babası bu aşkın önüne geçmek için İzmir’e tayin ister ve ailecek İstanbul’dan ayrılırlar. Leyla 10 yıl sonra okuyucunun karşısına çıktığında zengin bir kocayla evli, mutlu görünmeye çalışan bir eş ve Faruk’un annesidir. Yıllar sonra İlhan’ı tekrar görünce İlhan’a karşı sevgisi alevlense de başkasının karısı ve bir anne olduğu için ahlaka aykırı bir davranışta bulunmaz. Ancak İlhan’dan ayrı kalmak zorunda olmasına çok üzülür, hastalanır ve artık katlanamaz duruma gelince intihar eder.

Romanda sadece isimleri geçen, birkaç cümleyle tanıtılan, çok fazla işlev yüklenmeyen dekor unsuru kişiler de mevcuttur: İlhan’ın annesi ve babası. İlhan’ın Nazan teyzesi ve eniştesi Niyazi. İlhan’ın Beşiktaş’ta oturan amcası, yengesi ve kuzeni Nihal. İlhanların evlerinin hizmetine bakan Ahmet Dayı. İlhan’ın Çamlıca’da oturan arkadaşı Cahit ve onun kız kardeşi Leman. İlhan’ın okuldan riyaziye muallimi Resai. Leyla’nın eşi İsmail Nafiz ve oğlu Faruk, hizmetçileri Ayşe.

Romanda âşıkları ayıran kişilerin ilki kızın babası ve ikincisi rakip olarak görülen zengin kocadır. Eserde romanın ana kahramanı ve aynı zamanda anlatıcısı olan İlhan, Leyla’nın kocasıyla ilk tanıştığında onun tasvirini kötü kelimelerle yapmayı tercih eder: “Gözlerim bir türlü insan azmanı diyebileceğim bu cüsseli adamdan ayrılmıyordu... Sert, kalın ve yırtıcı bir sesi vardı.” (s. 51).

3. 3. 1. 4. Zaman

Eser, hatıralardan oluştuğundan zaman unsuru çerçevesinde geriye dönüş tekniği romanın geneline hâkimdir. Romanda anlatılan zaman, ana kahraman İlhan’ın 19 yaşında başlar, kısa veya uzun zamanda ileri sıçrayışlarla beraber kronolojik olarak ilerler.

Popüler aşk romanlarında ilkbahar ve sonbaharın çağrıştırdığı duygular ve kavramlar vardır. Oğuz Özdeş’in aşk romanlarında da bu durum söz konusudur. İlkbahar, genellikle aşkın, mutluluğun sembolüken sonbahar dalından kopmuş yaprakların, hüznün ve ayrılığın mevsimi olarak okuyucunun karşısına çıkar. Bu durum, **Gizlenen İstiraplar** adlı eserde kahraman anlatıcının ifadelerine yansır: “Bahara olan sevgim ta küçüklüğümden başlar. Ninemin hikâyelerini dinlemeden önce ona yalnız bahardan bahsetmesi için yalvarır, ondan kuşların şarkılarını, suların şırıltılarını anlatacak hikâyeler

isterdim. Sıcak bir temmuz ayında doğan ben, birçok defalar babama, sene-i devriyemin baharda yapılmasını rica etmiş, babam bu teklifimi küçüklüğüme hükmederek, reddettiği zaman için için ağlamışım. Baharı sevmem, ruhumun çocukluğu, son baharda acı duymam, hislerimin sızlanması idi.” (s. 8).

Eserde uzun ve kısa süreli zamanda ileri sıçrayışlarla karşılaşılır: “O günkü hadiseden sonra iki hafta geçti.” (s. 26).

“Leyla’dan ayrılalı on sene olmuştu.” (s. 49).

Eserin ikinci olay halkasına başlandığında 10 yıl sonraya atlanmış olduğu görülür. Geçen bu 10 yıllık süre İlhan’ın ağzından şu şekilde özetlenir: “Leyla’dan ayrıldıktan dört sene sonra Edebiyat Fakültesini bitirdiğim zaman hayatın kolları arasına atıldığım ve onunla mücadeleye başlayacağımı duyduğum için sevinmiş, kendimi daha kuvvetli hissetmişim. Edebiyat Fakültesinden mezun olduktan sonra ilk dört senelik muallimliği Mersin’de, ondan sonra iki senemi Adana’da geçirdim. Bu arada eskiden beri İstanbul’da kimyager bulunan babam Antalya’ya tayin olmuştu. Yaz tatillerini anne ve babamın yanında geçiriyordum. Mersin’deki dört senelik muallimliğim heyecanlı, Adana’daki iki senelik muallimliğim sakın geçti. Altıncı sene hitamında, İstanbul’a tayin olduğumu öğrendiğim zaman, biraz sevinçli ve biraz da telaşlı idim.” (s. 49).

Yazar, roman içerisinde zamanda geri dönüşler yaparak özellikle kişilerin başlarından geçen olayları anlatmayı amaçlar. Bu yöntemle aynı zamanda eserin kurgusundaki tekdüzeliği kırar. Eserde gerek romanın ana kahramanı gerekse de okuyucular, Leyla’nın nasıl evlendiğini merak etmektedirler. Leyla bütün bu merakı gidermek için geriye dönüş yaparak olayları şu şekilde özetler: “On sene evvel, beni senden ayırarak İzmir’e geldiğimiz zaman, ayrı bir âlemde yaşadığımı sandım. Günlerce evde yalnız oturdum. İki sene böyle babamın mütehakkim nazarlarıyla geçti. Ve bir gün bir tomurcuk kadar taze, her şeyden habersiz bir çocuk kadar saf iken babam beni zorla bu adamla evlendirdi. Seneler sonra artık seni unutmuştum.” (s. 98).

Romanın anlatılan zamanını belirleyecek hiçbir tarihe yer verilmemiştir. Ancak romanın başında romanın ana kahramanı İlhan’ın 19 yaşında olduğu görülür. Romanın sonuna kadar yapılan zamanda ileri sıçrayışlar hesaplandığında ise İlhan’ın 30 yaşında olduğu tahmin edilebilir. Dolayısıyla romanda anlatılan zaman 11 veya 12 yıllık bir zaman dilimini kapsamaktadır. Romanın yazılma zamanı ise eserin son sayfasında bulunan 10 Mart 1940 tarihi olarak gösterilebilir.

3. 3. 1. 5. Mekân

Eser, İstanbul Boğaziçi'nde, Çamlıca'da deniz kenarında bir evde başlar. Oğuz Özdeş'in popüler aşk romanlarında görülen sevgililerin mutlu olduğu, birbirlerine duygularını açtığı, aşklarını yaşadıkları mekân bu romanda da okuyucunun karşısına çıkar: "Çam ağaçlarının altı." Leyla ile İlhan için en çok mutlu olunan yer işte bu çam ağaçlarının altıdır.

Leyla'nın babasının tayini İzmir'e çıkınca âşıklar ayrılmak zorunda kalırlar. Roman 10 yıllık bir zamanda ileri sıçrayış ile devam eder. Bu geçen süre zarfında İlhan'ın Mersin ve Adana'da öğretmenlik yaptığı sonrasında İstanbul'a geldiği görülür. İstanbul'dayken İsmail Nafiz'in Nişantaşı'ndaki evine özel ders için gider ve Leyla'yı orada görür. Bu mekân ikilinin aşklarının tekrar alevlendiği ve zirveye ulaştığı yerdir. İkili birbirlerine tekrar ısındıklarında İlhan, Leyla'ya bir sürpriz yaparak onu Çamlıca'daki evine götürür. Yıllar önce Leyla'nın kaldığı odayı eskisine göre ayarlatır ve bu durum Leyla'nın çok hoşuna gider. Yıllar önce İlhan'a aşkını bu odada itiraf etmişti ve şimdi evliliğinin bir engel olmasından dolayı İlhan'a kavuşamayacağını düşündüğünden dolayı intihar etme kararını aldığı yer yine bu oda olur.

3. 3. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Eserin tamamı romanın ana kahramanı İlhan'ın hatıralarından oluştuğundan anlatıcı olarak kahraman anlatıcı kullanılmıştır. Eserdeki olaylar tamamen İlhan'ın dünyaya bakışı açısıyla verilmiştir. Henüz romanın başında İlhan şöyle bir açıklama yapar: "Anlatacağım hikâyeye için ben, benliğimi bile yıpratarak ona, yalnız ona koşmak istedim. Eriştiğim nokta heyhat. İnkisarı hayal oldu. Yaşadığım hikâyeye düşüncelerimin değil duygularımın en mukaddes mahsulüdür." (s. 7). İlhan, bu tür açıklamalarına ara ara devam eder: "Şimdi, yalnız düşünce ve hayallerimi ayaklandırabilen o mesut hatıralar kafamda o kadar karışık o kadar muammalı bir tarzda ki hadiseleri çözmek ve birbiri arkasına bağlanmak için bütün benliğimi bu uğurda sarf ediyorum." (s. 21).

"Ben buraya yalnız hikâyemi canlandıracak vakaları yazmak istiyorum. Bunun için hikâyem haricinde kalan hadiseleri buraya yazmıyorum... Ve aynı zamanda hikâyeme de fazla bir şey ilave etmiyorum." (s. 64).

Kahraman anlatıcı, roman kişilerini verirken onların hakkında kendi yorumlarını da sunar: "Cahit benden iki yaş kadar büyük, Tıp fakültesinin ikinci sınıfında idi. Kardeşi Leman da benden bir iki yaş küçük olmalıydı. Kumral saçları, hafif dalgalı omuzlarına

kadar dökülüyor, yanakları hafif pembe, gözleri alıcı bir yeşillikle boyanmış gibiydi. Bakışları ona sevimlilikten ziyade, vakur ve ağır başlı bir genç kız siması arz eder, gülüşleri bile ona güzellik değil tatlılık verirdi.” (s. 17).

Romanda fiiller genel itibariyle birinci tekil şahıs ile çekimlenmiştir. Bu durum kahraman anlatıcının önemli özelliklerinden biridir: “Sevmeyi istememek ve sevmeyi gülünç bulmak gibi tuhaf ve şaşırtıcı fikirlerle odama girdim. Elektriği söndürdüm ve kendimi karyolanın üzerine bir top gibi atıverdim.” (s. 34).

Kahraman anlatıcı bazen aklındaki soruları kendi kendine sorarak okuyucu ile paylaşır ve okuyucuyu da meraka sevk edebilir: “Leyla ile niçin sonsuz bir gece geçireceğiz? Niçin Leyla bana gelecek? Kocasını başka yere gitse bile evdeki hizmetçi, Leyla’nın o gece eve gelmediğini İsmail Nafiz’e söylemez mi?” (s. 107).

Kahraman anlatıcı sadece kendi bilgisi ve gözlemleri kadardır ve her şeyi bilme özelliği söz konusu değildir. Bu durum, eserde şu ifadelerle dile getirilir: “Onu anlatmaya kalksam muhakkak ki onun güzelliğinden bir kısmı çalmış, onu parçalamış ve şaheserliğine beyaz bir perde çekmiş olacağım.” (s. 111).

3. 3. 1. 7. Dil ve Üslup

Romanın geneline bakıldığında Özdeş’in diğer popüler aşk romanlarından farklı olarak cümleler, daha süslü bir şekilde oluşturulmaya çalışılmıştır. Eser, kapağında “Edebî Roman” ifadesi ile çıktığından olacak Osmanlı Türkçesine ait kelimeler yazarın ilk iki romanına göre daha fazladır:

“Sıcak bir temmuz ayında doğan ben, birçok defalar babama, sene-i devriyemin baharda yapılmasını rica etmiş, babam bu teklifimi küçüklüğüme hükmederek, reddettiği zaman için için ağlamıştım.” (s. 7).

“Ben, onda taşkın bir sevinç alameti görmediğim için o anda biraz inkısarî hayale uğramıştım.” (s. 11).

“Fazla düşünmek bedbinliği, fazla duymak nikbinliği doğurur.” (s. 11).

“İki sene böyle babamın mütehakkim nazarlarıyla geçti.” (s. 98).

Eserde benzetmelere ve kişileştirmeler de kullanılmıştır: “Ay, etrafında birkaç yıldızı ayaklandırmış, nurlu yüzünü bize vermiş, tabiatı dinliyor veya koklamaya çalışıyor.” (s. 33).

Eserin birçok yerinde fiil cümlelerine sıkça yer verilir. Bu durum öyküleme tekniğinin sıkça kullanıldığını da gösterir: “Odadan içeri girdiğim zaman ilk gördüğüm manzara şu oldu... Karyolanın üzerinde ağlayan Leyla... Ve parmakları arasında bir resim... Yaklaştım ve baktım... İlk önce tanıyamadım... Birkaç adım daha ilerlemek istedim. Fakat tuhaf, belirsiz bir kuvvet beni olduğum yere çiviledi... Kulaklarım işitmez, gözlerim görmez oldu... Çünkü parmakları arasındaki resim benim resmimdi...” (s. 27).

3. 3. 2. Teknik Unsurlar

Yazar, betimleme yaparken eserde kişilerin, durumların ya da olayların geçtiği mekânın özelliklerini sübjektif olarak belirtebilir. Bu tür tasvirlerde roman kişilerinin bakış açılarından faydalanılır. Tasvirlerin sübjektif olarak yapılması özellikle kahraman bakış açısıyla yazılan romanlarda kendini daha sık gösterir. **Gizlenen İstiraplar** adlı eser böyle bir eserdir: “Odadan içeri girdiği zaman, ilk gördüğüm manzara şu oldu... Karyolanın üzerinde ağlayan Leyla... Ve parmakları arasında bir resim... Yaklaştım ve baktım. İlk önce tanıyamadım birkaç adım daha ilerlemek istedim. Fakat tuhaf, belirsiz bir kuvvet, beni olduğum yere çiviledi. Kulaklarım işitmez, gözlerim görmez oldu. Çünkü parmakları arasındaki resim benim resmindir.” (s. 27).

Eserde İlhan’ın hatıraları anlatılır. Bu hatıraların içerisine iki tane mektup serpiştirilmiştir. (s. 23, 120). Eserde baskıcı bir babanın varlığı, Oğuz Özdeş’in hayatından bir yansımadır. Bunun yanı sıra İlhan, 19 yaşındadır ve liseyi yeni bitirmiştir. Babası İlhan’ın Hukuk Fakültesinde okumasını isterken İlhan’ın hayali Edebiyat Fakültesidir. Bu durum da Özdeş’in hayatından doğrudan alınan bir otobiyografik unsurdur.

Eserin birçok yerinde diyaloglara yer verilmiştir. Roman, genellikle karşılıklı konuşmalara dayanmaktadır: “- Babam İzmir’e tayin oldu.

- Kati mi?

- Evet

- Demek gideceksiniz? Ne zaman?

- Herhâlde birkaç güne kadar gideriz.

- Niçin bu haberi bana evvelce söylemedin?

- Senin haberin var sanıyordum.” (s. 44).

3. 4. İTİRAF⁹

“Düşünmek ve yaratmak sevmekten,
sevmek ve düşünmek, yaratmaktan başka bir
şey değildir.”

Eflatun

3. 4. 1. Materyal Unsurlar

3. 4. 1. 1. Eser Hakkında

Oğuz Özdeş’in popüler tarzda kaleme almış olduğu aşk ve macera romanlarından dördüncüsü **İtiraf** adlı romandır. Bu roman, ilk olarak 1941 yılında *Tan Gazetesinde* 10 Ekim 1941- 14 Kasım 1941 tarihleri arasında tefrika edilir. Eser, Özdeş’in kendisine asıl ününü sağladığı tefrika romancılığının ilk ürünüdür. Roman, 1 yıl sonra 1942 yılında İnkılâp Kitapevi tarafından kitap olarak basılır; ancak romanın yayınlanma macerası burada bitmez. Eser, 1944 yılında *İkdam Gece Postası* adlı gazetede 23 Eylül 1944- 5 İkinci teşrin 1944 tarihleri arasında **Vicdan Azabı** adıyla tekrar tefrika edilir. Tefrika edilmeden önce 22 Eylül’de *İkdam Gece Postası*’nda şöyle bir reklam yayınlanır: “Vicdan Azabı, bugüne kadar okuduğunuz romanlar içinde en çok beğeneceğiniz aşk ve macera romanı olacaktır.”¹⁰

Yazar, romanına “Dostum Mehmet Kurşunluoğlu’na ithaf” şeklinde bir notla başlar. Ardından Eflatun’un bir cümlesini epigraf olarak verir: “Düşünmek ve yaratmak sevmekten, sevmek ve düşünmek, yaratmaktan başka bir şey değildir.” Özdeş, eser başlamadan önce bu romanına daha fazla ehemmiyet verdiğini ifade eder: “Dördüncü eserim olan bu kitapçıkta kendimi aramak âdetim oldu. İçi acı meyvelerle bulunmasına rağmen –her nedense- diğer eserlerimin yanında müstesna bir nazarla bakarım. Romanımdaki bütün vakaları yalnız ben yaşamışım gibi heyecanla kitabıma sarılırım. Kahramanımın sözlerinden tutun da hareketlerine ve düşüncelerine varıncaya kadar, her şeyde ben varımdır ve romanda ne varsa sanki aynen bende mevcuttur.”

Eser; önsöz niteliğindeki “*Birkaç Söz*”den sonra *İtiraf* ana başlığı altında kendi içerisinde Romen rakamlarıyla ayrılmış XXIII kısımdan meydana gelmiştir. Yazar, “*Birkaç Söz*” başlığı altında dünya edebiyatının klasik, romantik ve realist romanı hakkında

⁹ Oğuz Özdeş, **İtiraf**, İnkılâp Kitabevi, 1. Basım. İstanbul, 1942.

¹⁰ Oğuz Özdeş, “Vicdan Azabı- Tefrika roman”, **İkdam Gece Postası**, 22 Eylül 1944, s. 1.

genel bir değerlendirme yaparak roman hakkında kendi görüşlerine yer verir. Eserde gerek kurguyu gerekse tipleri yaratmak konusunda sanatkârın rolüne şöyle değinir: “Yaratmak keyfiyeti, netice itibariyle mevcut kıymetlerin ve oluşların yeni bir inşasından ibarettir. Bence bugünkü sanatkârın en büyük rolü, hayattan örnek almak, onu mihenk olarak kabul etmektir. Başka türlü yaratmak tasavvur edemiyorum. Sanatkâra kalan en büyük şey hayata sokulmaktır. Romanda yaratmak; toplamak, tanımak, göstermek ve inşa etmektir. Yoksa yoktan bir şey var etmek demek değildir.”¹¹

Özdeş, aynı yerde kendi dönemindeki realist romancılar içinse şunları söyler: “Aynasını tabiat ve cemiyete bitaraf olarak tutan ve hiçbir şeyi tahrif etmeyen, insan ve varlıkların sadık müşahidi olmalıdır. Cemiyetteki bütün tenevvüleri ve münasebetleri hiçbir mertebeye tabi tutmaksızın olduğu gibi yazabilen ve kendisine mahsus bir atmosfer yaratabilen romancı, bugünkü hakiki ve realist sanatkârdır.”¹²

3. 4. 1. 2. Olay Örgüsü

Romanın olay örgüsü, romanda ismi verilmeyen ana kahramanın anılarından oluşmaktadır. Ana kahraman, romanda anlattığı anıların en sonunu romanın başında verir ve daha sonra geriye dönüş tekniğini kullanarak bu anıların başına döner.

Romanın ilk olay halkası, ana kahramanın vicdan azabıyla başlar. Ana kahraman, bir cinayet işlediğini ve ne yapacağını bilemez bir konumdayken neden bu cinayeti işlediğine dair hatıralarını anlatmaya başlar. İlk hatırasında ana kahraman, bir arkadaş toplantısında güzel konuşmalardan sonra kalkıp eve giderken iş arkadaşı Yakup onu kolundan tutar ve ona güzel bir şey göstereceğini söyleyerek onu meyhaneye götürür. Yakup, ona daha sonra ismini öğrendiğimiz kadarıyla Nihal adında genç ve güzel bir kız gösterir. Ana kahraman, bu mu güzel deyip burun kıvrınca Yakup’u şaşırtmış olur. Ana kahraman, akşam eve dönerken yolda bir kalabalık görür ve kalabalığın ortasından gelen bir kadın çığlığını duyunca olayın olduğu yere gider. Biraz önce meyhanede görmüş olduğu kadın, itaat etmediği gerekçesiyle patronu tarafından acımasızca dövülmektedir. Ana kahraman bütün olanları izler, herkes dağılana kadar epey bir süre bekler ve en son kadına yardım ederek onu yerden kaldırır. Ne yapacağını bilmez konumundayken etraftan gelen bekçi düdüklerinin sesleri kızı korkutunca ana kahraman, kızı kiralamış olduğu odaya götürmek zorunda kalır.

¹¹ a.g.e., s. 8.

¹² a.g.e., s. 9.

Odada ana kahraman ve Nihal bir çay yaparak karşılıklı konuşmaya başlarlar. Nihal; anne ve babasının öldüğünü, yakın zamana kadar kendisine ablasının baktığını ve sonra aç kalmaması için kendisini bu meyhaneye bıraktığını söyler. Meyhaneciden dayak yemesinin sebebi ise meyhanede anlaştığı üzere şarkı söylememesidir. Uyuma vakti gelince ana kahraman, yerde yatarken kızı kendi yatağında yatırır. Sabah uyandığında ise etrafın toparlanmış, kahvaltının hazırlanmış olduğunu görür, kahvaltısını yaparken bu kızın şimdi ne olacağını düşünür, sonuçta birkaç gün burada kalmasına ve daha sonra gitmesine karar verir. Sabah işe gider ve akşam eve dönünce kendisini kimsenin görüp görmediğini sorar, kız kendisini kimsenin görmediğini söyleyerek ana kahramanı rahatlatır. Kız, akşama kadar evi pırıl pırıl yapmış, güzel yemekler hazırlamıştır. Yemekten sonra konuştuklarında ana kahraman, Nihal'e gelecek için ne düşünüyorsun gibi bir soru sorduğunda Nihal, burada istenmediğine kanaat getirerek çok üzölür ve evden ağlayarak çıkıp gider. Ana kahraman, o anda bir iç muhasebe yaparak yanlış yaptığına kanaat getirir ve Nihal'i aramaya çıkar, bir müddet aramadan sonra Nihal'i eski patronunun meyhanesinde bulur ve kolundan tutarak tekrar eve getirir. Aradan bir hafta geçmiştir. Bu hafta boyunca ana kahraman işten her geldiğinde Nihal'le parka gidip gezerler. Bu durum zamanla onları dost, arkadaş ve sonra sevgili durumuna getirir. Sevgili olduktan sonra her ikisi de çok mesut zamanlar geçirir. Ana kahraman bir gün eve döndüğünde Nihal'i ağlar hâldeyken bulur. Gün içerisinde bir polis eve gelmiş, Nihal'in neden burada kaldığını sormuş ve kısa sürede patronunun evine gitmesi gerektiğini söylemiş, eğer gitmezse buraya tekrar gelip götürceğini ilave etmiştir. Ana kahraman, Nihal'e bu durumdan korkmaması gerektiğini, onu kimseye vermeyeceğini söyleyince Nihal biraz sakinler. Tam o sırada kapı vurulur ve polis gelir. Polis, "Nihal Hanım burada mı? Ne maksatla kalıyor?", şeklinde sorular sorarken ana kahraman; Nihal'in nişanlısı olduğunu, kendisinin yanında kalmasının normal olduğunu söyleyince polis gitmek zorunda kalır. Sevgililer, bir gün nişanlılıklarını kutlamak ve eğlenmek için Çiçekli Köşk'e giderler, bol bol dans eder ve birbirlerine tekrar tekrar aşklarını ifade ederler. Ana kahraman birkaç gün sonra nişan yüzüğü ve hediyeler alarak Nihal'e sürpriz yapar ve bu durum Nihal'in çok hoşuna gider. Günler böyle geçerken ana kahramanın iş yerindeki müdürü ana kahramanı çağırarak ona il dışında bir görev vereceğini ifade eder. Sonuçta zor olsa da bu görevi kabul etmek zorundadır. Kendi iş yerinde Nihal'e bir iş bulup il dışı görevine gider. Bu görev bir buçuk yıl sürer ve bu süre esnasında âşıklar birbirlerine sürekli mektuplar yazarlar. Görev bitip Nihal'in yanına döndüğünde ana kahraman, buralarda değılken Nihal'in başından geçen çok kötü bir olayı öğrenir. Kendi iş arkadaşı Yakup, Nihal'e yardımcı olma bahanesiyle bir gün onun evine

gelip Nihal'e tecavüz etmiş ve onu hamile bırakmıştır. Nihal bu durumu ana kahraman ile konuşur ve ana kahraman çok üzülse de Nihal'e sahip çıkar; ancak Nihal bu duruma fazla dayanamayıp canına kıyar. Mutluluklarının sonunu getiren Yakup ise ana kahraman tarafından iş kazası süsü verilerek öldürülür. Ana kahraman, şu an bu hareketinin vicdan azabını çekmektedir.

İtiraf adlı romanda yaşanan ayrılığın sebebi il dışındaki iştir. Âşıkların arasına giren, onları ebedî olarak ayıran ise arkadaşı Yakup ve onun kızı kirletmesidir.

3. 4. 1. 3. Kişi Kadrosu

Eser, şahısların kullanımı ve okuyucuya aktarılması noktasında Özdeş'in diğer eserlerinden ayrılır. Çok dar bir şahıs kadrosuna sahip bu romanda ana kahramanın ismi verilmemiştir. Bu ana kahraman aynı zamanda romanın anlatıcısı olduğundan kendisinden ve çevresindeki insanlardan bahsederek onları okuyucuya tanıtmıştır.

İsmi verilmeyen ana kahraman: Romanın henüz başında kendinden bahsederken “O zamanlar ben zavallı bir gençtim. Ta öteden beri dar ve karanlık sokakların birinde bir odada oturuyordum.” (s. 13). Anlatıcının o zamandan kastı, 28 yaşındaki hâlidir. Ana kahraman dört katlı bir binanın bir odasını kiralamış ve kendi hâlinde, evden işe, işten eve şeklinde bir hayat sürmektedir. Komşuları onu, kaçırılmaması gereken çok iyi bir delikanlı olarak görürler. Bir akşam arkadaşı Yakup'la meyhaneye gider ve meyhane çıkışında sokak ortasında dayak yemiş bir hâlde bulunan Nihal'i alıp evine götürmek zorunda kalır. İkili zamanla arkadaş, dost, sevgili, nişanlı ve hayat arkadaşı olurlar. İş için il dışına gitmeden önce Nihal'e bir iş ayarlar. Hemen hemen bir buçuk sene sonra döndüğünde Nihal'in Yakup tarafından tecavüze uğradığını ve hamile kaldığını öğrenir. Bu duruma katlanmaya çalışırken Nihal'in intihar etmesiyle yıkılır ve bütün bunlara sebep olan Yakup'u öldürür.

Romanda ismi verilmeyen bu ana kahramanın zor durumdaki bir kadına hiçbir çıkar beklemeden yardım etmesi, işinde gücünde iyi olması, güvenilir ve çevresince seviliyor olması dikkat çeker. Romanın ana kahramanı bu yönleriyle idealize edilir.

Nihal: Romanın yardımcı kişilerindendir. İlk olarak bir meyhanede okuyucunun karşısına çıkan Nihal, ana kahramanın şu sözleri ile tanıtılır: “Bir genç kız. Gelincik gibi kırmızı bir elbise giymişti. Yüzü solgun ve neşesizdi.” (s. 17). Anne ve babasını kaybetmiş ve henüz 18 yaşında olan Nihal'e belli bir müddet ablası bakar. Ablası daha sonra bir meyhanede şarkı söylemesi için meyhaneci ile anlaşarak Nihal'i buraya bırakır. Nihal, meyhanede

şarkı söylemek istemeyince patronu tarafından mahallenin ortasında dövülür. Romanın ana kahramanı, sokağın ortasında dayak yemiş bir hâlde bulunan Nihal'i alıp evine götürür. Zamanla arkadaş, dost, sevgili, nişanlı ve hayat arkadaşı olurlar. Nihal, sevgilisi uzun süreli iş gezisine gittiğinde sevgilisinin arkadaşı Yakup tarafından tecavüze uğrar. Ana kahraman il dışı görevi bitip Nihal'e döndüğünde bu acı gerçeği öğrenir. Nihal bu duruma fazla dayanamaz ve intihar eder.

Nihal karakteri, romanın kurban kadın tipindedir. Sevgilisini sadakatle beklerken sevgilisinin arkadaşı tarafından tecavüze uğrar ve bununla yaşayamayıp intihar eder.

Romanda sadece isimleri geçen, birkaç cümleyle tanıtılan, çok fazla işlev yüklenmeyen dekor unsuru kişiler de mevcuttur: Romanın ana kahramanının kaldığı binada ikinci katta oturan anne dediği komşusu ve birinci katta oturan anne dediği Hatice Teyze. Evin karşısında şiirler yazıp okuyan ihtiyar amca. İş yerinin müdürü, ana kahramanın arkadaşı ve daha sonra Nihal'e tecavüz edip hamile kalmasına, ardından intihar etmesine sebep olan Yakup.

3. 4. 1. 4. Zaman

Eser, romanda ismi verilmeyen ana kahramanın hatıralarından anlatılmıştır. Ana kahramanın romanın başında verdiği tarihten başlanarak sonraki zamanda ileri sıçrayışlar ve geçen süre hesaplandığında 2 yıl kadar bir zaman dilimi anlatılan zaman olarak verilebilir. Yazar bu anlatılan zamanda vereceği hadiselerin son sahnesini romanın başında vermiş ve sonra bir geriye dönüşle hatıralarını baştan alarak bu sahneye tekrar gelmiştir. Bu çerçevede hatıralar anlatılırken sırasına ve kronolojiye dikkat edildiği söylenebilir.

Romandaki tek zaman ifadesi romanın henüz başında verilen “Sene 1938” ibaresidir. Romanda anlatılan zaman, 1938’de başlayıp tahminen 1940’a kadar geçen 2 yıllık bir süreyi kapsar. Romanın yazılma zamanı ise eserin son sayfasındaki 16 İkinci teşrin 1940 olarak gösterilebilir.

3. 4. 1. 5. Mekân

Eser, romanda ismi verilmeyen ana kahramanın anılarından oluşmaktadır. Bu anıların neredeyse tamamı ana kahramanın kiraladığı bir odada gerçekleşir. Verilen bu mekân, sadece olayların meydana gelmesi için kullanılan bir dekor ötesine geçmezken odanın balkonu manzaraların izlendiği, duyguların ifade edildiği, aşkların ilan edildiği yer olarak kullanılır. Balkon, roman boyunca önemli bir mekân olma konumunu bırakmaz.

Ana kahraman, bu odanın ve balkonun resmini şu şekilde verir: "... basık tavanlı odamın önünde üstü açık cumba şeklinde bir çıkıntı teşkil eden ufak balkonuna çıkardım. Güneşin bana her zaman sevinç veren doğuşunu seyrederdim... Mahallemizin hemen biraz ötesinde gül çelenkleri, üzümber ve sarmaşıklerle dolu bahçeler vardı." (s. 13).

Ana kahraman, evine götürmek zorunda kaldığı Nihal'e kaldığı apartman hakkında ise şunları söyler: "Oturduğum ev biraz tuhaftır. Kapıdan içeri girildiği zaman oldukça büyük bir avlu ortasında bir dut ağacı vardı. Bir hana benzeyen bu dört katlı binada ekseriyetle işçi sınıfından sekiz aile oturuyordu. Benim odam en yüksekte olduğu için bir hayli merdivenden çıkmak, sofalardan geçmek icap ederdi." (s. 24). Romanın ana kahramanı iş dolayısıyla mecbur olduğu için bu mekânda yaşamaktadır. Fırsat buldukça hayalini kurduğu köyünü anlatır. Köyü, bu şehir hayatına tercih eder: "Köyüm, güzel köyüm. Daha ilk yaşlarda kendimi sana bağlamıştım. Yüreğim arzusun ilk çarpıntıları ile sarsılmaya başlar başlamaz, seni anlatmaya çalışırdım. Fakat çok geçmeden önümde uzun bir yol açıldı. Hep o yolda yürüyorum. Bu yer bu mahalle bana niçin yabancı geliyordu? Neden köyümün ufukları hâlâ gözlerimin önünde en parlak ışıklarla parlıyordu?" (s. 19).

Romanda hem ana kahramanın hem de Nihal'in mutlu oldukları birbirlerine aşklarını tekrarladıkları iki mekân vardır: "Odanın balkonu" ile "Çiçekli Köşk." Nihal ve sevgilisi Çiçekli Köşke iki kez giderler ve ilk geldikleri zaman dans ettikleri müziği ikinci kez geldiklerinde de duyunca tekrar dans ederler. Bu mekân onların aşklarının zirve yaptığı yerdir.

3. 4. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Eserin tamamı, romanda ismi verilmeyen ana kahramanın hatıralarından oluştuğundan kahraman anlatıcı ön plandadır. Romandaki olaylara yaklaşımda ana kahramanın dünyaya bakışı temel olarak alınmıştır. Henüz romanın başında şöyle bir açıklama yapar: "Kafamın içi o kadar karışık ki hatıralarımı sıraya koymak için sarf ettiğim kuvvet, beni hasta ediyor. Neyi anlatmak istiyordum? Nereden başlamam lazımdı?" (s. 13). Konuyu dağıttığını fark ederek kahraman anlatıcı "Niçin köyümden bahsediyorum? Hâlbuki anlatmak istediklerim başka şeyler.", şeklinde araya girerek tekrar konuya döner.

Kahraman anlatıcı; yazar anlatıcıya ve ilahi bakış açısına bakarak zor bir tekniktir. Çünkü kahraman anlatıcı, yazar anlatıcı gibi her şeye hâkim değildir. Kahraman anlatıcı sadece kendi bilgisi ve gözlemleri kadardır ve her şeyi bilme özelliği söz konusu değildir. Okuyucuya aktaracağı kişinin -bu kişi sevgilisi olsa bile- içinden geçen duygu ve

düşüncelerini bilemez. Bu durumda kahraman anlatıcının yardımına mektuplar ve hatıra defterleri koşar. Eserde kullanılan kahraman anlatıcısı destekleyen en önemli tekniklerden birisi mektuptur. Bu teknikle kahraman anlatıcı sevgilisinin iç dünyasını onun yazdığı bir mektupla okuyucunun önüne sunabilmiştir: “Senden ayrıldıktan sonra eve gitmedim. Gidemedim. Çünkü gitmekten korkuyordum. Uzun müddet caddede dolaşım. Sonra içime bir şüphe geldi. Acaba şimdi evde miydi? Gitmedi de bana mı öyle geliyor? diyordum. Eve gitmek için acele ediyor, merdivenleri çıkarken hep seni düşünüyor ve seni odada bulacağımı zannediyordum.” (s. 67).

Kahraman anlatıcının en önemli özelliklerinden biri romanlarda fiillerin genel itibariyle birinci tekil şahıs ile çekimlenmesidir: “Pardösü ve şapkamı sandalyenin üstüne fırlattım, balkona doğru yürüdüm ve balkon kapısını açarak ne güzel ne güze dedim. Bir sene oluyor ki görmedim. Yuvamı ne şen buldum. Hasretliğin büyüklüğünü şimdi anlıyorum.” (s. 77).

3. 4. 1. 7. Dil ve Üslup

Romanda genel itibariyle konuşma diline yakın, açık, sade ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır. Genellikle kolay anlaşılır ve kısa cümleler kullanılırken çetrefilli bir dile ve süslü üsluba kesinlikle başvurulmamıştır. Oldukça sade ve anlaşılır bir dille yazılan eserde günlük konuşma diline sık sık rastlanır.

Eserde ana kahraman başından geçen olayları aktardığından dolayı çok fazla kısa cümleler ve fiil cümlesi kullanılmıştır. Bu durum romana dinamizm getirmiştir: “Allah’ım! Ölüyorum! Bana ruh ver! Fikir sun! Yalçın sözlerini yüzüme çarp! Ve beni biraz feraha erdir. Bütün güzellikler! Geçip gidiniz ve beni artık düşünmeyiniz.” (s. 11).

Kullanılan fiillerin çokluğu bazen o anki durumu betimlemek içindir: “Ona doğru birkaç adım attım. O kendisine doğru geldiğimi görünce sakındı ve tekrar kollarını arasına gizledi. Yol pek تنها idi. Yalnız karşiki sokaktan ara sıra karaltılar beliriyor, biraz sonra onlar da kayboluyordu.” (s. 21).

Romanın anlatılan zamanında kullanılan Osmanlı Türkçesine ait kelimelere sıkça yer verildiği görülür. Özdeş’in ilk aşk romanlarında bu durumla sıkça karşılaşılır:

“Her ikisi de hoşuna gidiyorsa güzel tefrik etmek biraz müşküldür.” (s. 15).

“Hayretim yavaş yavaş zail olmaya başladığı zaman...” (s. 20).

“Pek erken kalkıp odayı süpürmeniz beni mütehassıs etti.” (s. 29).

“Yoksa üzerinize yüklediğim külfetleri mi düşünüyorsunuz” (s. 30).

“Heyecanını teskin etmek istiyor fakat muvaffak olamıyordum.” (s. 87).

Eserde roman kahramanları, o an söylenemeyecek durumları veya kelimeleri eksiltili cümlelerle ifade etme yoluna giderler:

“Benim senin yanında metres olarak bulunduğumu ve...” (s. 40).

“Üzülme Nihal ben varken...” (s. 40).

Roman kişilerinden olan Nihal, bir meyhanede çalışmaktadır. Meyhanenin sahibi olan kadın, Nihal’i sokak ortasında döverken ona karşı argo ifadeler de kullanır.

3. 4. 2. Teknik Unsurlar

Romanda mekân tasvirlerinden ziyade durum tasvirlerine yer verilir: “Gözleri artık parlamıyor, gülmüyor ve bana bakamıyordu. Sarsıldığını anladım; geceyi görmemek ister gibi elleriyle yüzünü kapadı ve bir müddet o vaziyette durdu. Başını kaldırıp da bana baktığı zaman, sol yanağında bir göz yaşı damlası duruyordu.” (s. 34).

Eserde kahraman anlatıcısı destekleyen en önemli tekniklerden birisi mektuptur. Romanın ana kahramanı bir buçuk yıllık bir zaman dilimi süren iş dolayısıyla il dışına çıkınca nişanlısı Nihal’le sürekli mektuplaşmışlardır. (s. 61 ve 71 arası).

Ana kahramanın, sokak ortasında kalan Nihal’e yardım ederek onu evine alması ve sonrasında nelerin olacağına dair, kendi kendine sorular sorup cevaplar vermesi iç konuşma tekniğine uygundur: “Ben işime gittikten sonra bu genç kız ne olacaktı? Onu hep yanımda mı alıkoyacaktım? Tanıdıklarım bu vaziyete ne diyeceklerdi? Genç kız odamda yatırmam doğru muydu? Pek haklı olarak bunları düşünüyor ve kendi kendime diyordum ki: Herhangi bir genç kız için kendimi mesuliyet altına sokuyorum. Bir gece odamda yattı. Kâfi değil mi? Bu gece de başka birinin evinde yatsın. Ben ona bakmaya mecbur muyum?” (s. 29).

Aynı romanda Nihal’in ana kahramanın bir sözüne darılarak evden gitmesi üzerine ana kahramanın iç sesiyle baş başa kalması şu şekilde verilir: “Ne yapmıştım? Ne yapmalı idim? Nihal niçin gitmişti? Artık gelmeyecek miydi? Onun ani olarak bu kadar ıstırap çekmesine sebep o üç kelime mi idi? Teselli bulmak istedim kendi kendime: Pekâlâ oldu. Artık gitti, içimde beni rahatsız eden fikir ve düşünceler kaybolacak. Zaten gitmesini istemiyor muydum? Böyle daha iyi oldu?” (s. 35).

Aynı romanda ana kahramanın iş için il dışına gitmesi gerektiğini, sevgilisi olan Nihal'e nasıl söyleyeceğini tasarlaması da iç konuşma tekniği için uygun örnektir: “Bu haberi Nihal'e nasıl verecektim? Söylerken dişlerim birbirine çarpmayacak, çenem titremeyecek miydi? O haberi işitince ne yapacaktı? Muhakkak ki çok üzülecek, ağlayacaktı. Hıçkıracaktı ve kim bilir o da ilk önce benim gibi düşünecek ve saadetinin parçalandığını zannedecekti.” (s. 56).

Ana kahraman, eserde kendi kendine sık sık sorular sorarak bu soruları nasıl cevaplayacağına veya başından geçen herhangi bir olayı nasıl çözümleyeceğine dair çıkar yollar aramaktadır. Sokak ortasında dövölüp bırakılan genç kıza yardım etmek ister ve onu eve götürmek zorunda kalınca içinden şunları geçirir: “Ne yapacaktım? Genç kıızı yattığım bu eve niçin getirmiştım? Onu –bu gece olsun- odamda alıkoyabilir miydim? Ev sahibi ve kiracılar bana ne derlerdi? Bu gece genç kıızı odamda yatırdığım için büyük bir mesuliyet odama almış olmaz mıydım?” (s. 23).

Roman kahramanı, Nihal bir süre sonra kırılıp evden gidince kendi kendine şu soruları sorar: “Nereye gitmişti? Acaba eski patronunun yanına gidebilir miydi? Yoksa kendisini bir trenin altına mı atmıştı? Yahut başka bir erkeğin yanına mı gitmişti? O mesut olmak istemiyor muydu? Benim yanımdan başka saadeti bol olabilecek bir kapı ona açılabilecek miydi?

Kendi kendime kızdım.

Bu genç kızın gitmesine mâni olmalıydım. Ona mesut bir yuva kurmalıydım. O insanlığın güzel numunelerinden biriydi. Hemen mesut olmuştu. Saadeti kıskanılacak kadar güzeldi.” (s. 35- 36).

3. 5. COŞKUN GÖNÜLLER¹³

3. 5. 1. Materyal Unsurlar

3. 5. 1. 1. Eser Hakkında

Oğuz Özdeş'in popüler tarzda kaleme almış olduğu aşk ve macera romanlarından. Bu roman ilk olarak İkbâl Kitabevi tarafından 1942 yılında kitap olarak yayımlanmıştır. 4 yıl sonra 1946 tarihinde ise *İkdam Gece Postası* adlı gazetede "Gece Postasının Edebî Romanı" başlığı altında **Bir Aşk Rüyası** ismiyle 30 Temmuz 1946- 27 Eylül 1946 tarihleri arasında tefrika edilmiştir. Eserin daha sonra **Bir Aşk Rüyası** ismiyle tefrika edilmesinin sebebi romanın ana kahramanı Cahit'in bu isimle bir senfoni yazmış olması ve bu senfoninin romanda önemli bir yer tutması olarak gösterilebilir.

Yazar, **Coşkun Gönüller** adlı kitabının başında "Bu eserimi aziz ve kıymetli meslektaşım Kerime Nadir'e ithaf ediyorum." ifadesi ile romanını Kerime Nadir'e adar.

Eser; 3 sayfalık bir girişten sonra Birinci Kısım, İkinci Kısım başlıkları altında toplam 2 bölüme ayrılır. Eserin Birinci kısmı kendi içerisinde Romen rakamlarıyla XVI, ikinci kısmı VII kısma ayrılmıştır.

3. 5. 1. 2. Olay Örgüsü

Romanın başında Cahit Melihi ile karşılaşan arkadaşı, Cahit Melihi'nin geçen 2 yıl içerisinde gerek fiziksel gerekse hayata bakış açısı olarak çok fazla değişmesinin nedenini merak ettiğinden dolayı ona sorular sorar. Cahit, arkadaşının ısrarı üzerine bu son 2 yılda başından geçen her şeyi ona anlatacağını söyler. Ancak bu son 2 yılı anlayabilmesi için kendisinin geçmişini kısmen de olsa bilmesi gerektiğini ifade eder. Bu yüzden Cahit 18 yaşından itibaren başlayan hatıralarını bir hatıra defterine yazarak arkadaşına verir ve buralarda daha fazla duramayacağını söyleyerek Paris'e gider. Eser, Cahit adında roman kahramanının işte bu hatıralarından oluşmaktadır.

Romanın birinci olay halkasında Cahit, hatıralarına çocukluk döneminden başlar. Babasına dair hiçbir şey hatırlayamayacak kadar babasını erken kaybettiğinden, annesini ise 15 yaşında kaybettiğinden bahseder. Bu olaylardan dolayı yalnız kalan Cahit, kendini müziğe verir. Annesi ile babasının ölümünden sonra amcasının yanında kalmaya başlar. Amcası Cahit Melihi'ye, onun için çok önemli bir hediye alır: Piyano. Cahit, 18 yaşına geldiğinde amcasını kaybeder ve yengesine yük olmamak için anne ve babasından kalan

¹³ Oğuz Özdeş, **Coşkun Gönüller**, İkbâl Kitabevi, 1. Basım. İstanbul, 1942.

evi satmak için Konya'ya gider, orada bir müddet kalır. Evi satar küçük bir kulübeye taşınır, elindeki paralar eriyince biraz sıkıntı yaşamaya başladığı esnada arkadaşı ona bir referans mektubu vererek B. Şehrindeki tiyatronun bir piyaniste ihtiyacı olduğunu söyleyerek oraya gönderir. Cahit, B. Şehrine gider ve o tiyatrodaki çalışmaya başlar, küçük bir ev tutar. Bu şehirdeki altıncı ayında ismini sonradan öğrendiğimiz Naran'la karşılaşır. Cahit, Naran'la bir iki defa konuşmaya, tanışmaya çalışsa da Naran orali olmaz. Naran'ın bu kaçışlar birkaç hafta sürer. Tiyatro müdürü, kendi kızının düğününde piyanoyu çalması için Cahit'e rica edince Cahit, onu kırmaz. Düğünde piyanoyu çalarken davetliler arasında Naran'ı görür, orkestradan sonra tekrar konuşmak istese de Naran yine kaçır. Bir ara tiyatronun müdürü, Cahit Melihi'nin yanına gelerek onu düğündeki genç kızlarla tanıştırır, Cahit bir kızla dans eder ve danstan sonra sıkılınca tam düğünden çıkarken arkadaşı Süha, sevdiği bir arkadaşı ile tanıştıracaklarını söyleyerek onu düğüne tekrar götürür ve Naran'la tanıştırır. Cahit ile Naran o akşam gece yarısına kadar dans eder, konuşur ve dışarıda mehtabı seyrederek birbirlerini tanırlar. Cahit, tiyatro müdürünün izni ile aylar sonra ilk kez kendi konserini verecektir ve Naran'a loca bileti göndermeyi unutmaz. Naran konsere gelir, konseri dinler ve konser sonrasında Cahit ile biraz konuştuktan sonra oradan ayrılır. Bundan 2 ay sonra ilkbahar gelmiştir ve tekrar karşılaşırlar, artık birbirlerine karşı olan aşklarından bahsederler ve Naran saadetinden ağlar. Cahit, piyano dersi verdiği kız öğrencilerinden birinin evine gidip beklerken piyanonun üstünde, notaların arasından önüne bir not düşer. Notu okuyan Cahit, kız öğrencisi Gülten'in kendisine âşık olduğunu anlar. Buna rağmen dersleri kesemez; çünkü paraya ihtiyacı vardır. Her şey çok güzel ilerlerken bir gece tiyatro binası tamamen yanar, Cahit'in ekmek kapısı yanmıştır ama o her ne olursa olsun burada Naran'la kalmak ister. Cahit, Naran'la bir görüşmesinde onu babasından isteyeceğini söyler ve ikisi de bu karardan dolayı çok mutlu olurlar. Ertesi gün Cahit, Naran'ın babasının yanına gider, konuşurlar ve en son kızın babası özellikle iş konusuna takılarak Naran'ı vermek istemez. Bu duruma çok üzülen Cahit, bu olay sonrasında Naran'la görüştüklerinde ona bu konudan bahsetmez ve ertesi gün vapura binerek M. Şehrine gider.

Romanın ikinci olay halkası M. Şehrinde başlar. Burada kısa sürede iş bulamaz ve maddi sıkıntıya girince çok emek vererek bestelediği “Şen Balıkçılar”ın telif hakkını istemeyerek de olsa oradaki tiyatronun sahibine satar. Cahit de Naran da birbirlerini unutamaz. Naran, Cahit'in adresini bularak ona mektup yazınca Cahit'le mektuplaşmaya başlarlar. Naran ilk mektubunda Cahit'i unutamadığını söyler ve Cahit'ten aynı cevabı

alınca bu mektuplar aşklarını pekiştirir. Tam bu sıralarda Cahit’e bir özel ders teklifi gelir. Cahit, özel ders vereceği eve gidince B. Şehrindeki Gülten ve ailesini görür. Gülten’e ders vermek istemese de maddi olarak mecburdur. Derslerin devam ettiği her an Gülten, Cahit’e daha çok yaklaştırmaya çalışır. Cahit, günler böyle geçerken şehirde yeni açılan bir gazinoya gider ve “Şen Balıkçılar” adlı kendi eserinin tiyatro müdürü tarafından sahiplenilip çalındığını görür. Buna dayanamayarak eserin kendisine ait olduğunu herkesin içinde söyleyerek tiyatro müdürüne bir yumruk atar ve bir gün nezarette kalır. Tam bu sırada Naran’dan M. Şehrine geldiğine dair bir mektup alır ve heyecanla Naran’ı beklemeye başlar. Naran, geldikten sonra çok güzel anlar yaşarlar. Ertesi gün Gülten’e ders vermeye gidince Gülten’in moralinin bozuk olduğunu fark eder. Gülten’e sebebini sorunca Naran’ı gördüğünü ve Naran’ın kendisine “Cahit, sana ders veriyormuş... Sakın ona kur yapayım deme... Ben onu seviyorum... Yakında evleneceğiz.” (s. 72), dediğini anlatır. Bu durum, Gülten’i alt üst eder. Cahit, bu durumda Gülten’e ne diyeceğini bilemezken Gülten, Cahit’e seni seviyorum ifadesini kullanır; ancak Cahit hiçbir şekilde mukabele etmez. Gülten’le dersi bitince Naran’ın yanına gider ve geç vakte kadar sohbet ederler. Ancak kötü olaylar Cahit’in peşini bırakmaz. Gülten intihar eder ve bu intihardan sonra Gülten ile Cahit arasında olmadık şeyler halk arasında konuşulur. Bu iftiralara Naran da inanıp Cahit’i terk edince Cahit’in hayatı bir anda zindana döner.

Romanın üçüncü olay halkası, birkaç hafta sonra başlar. Cahit, şehirde bulunan ve İstanbul’a gidecek olan Mısır Prensini özel kâtipi olarak göreve alınmıştır. Buradaki görevi hizmetçilerin idaresidir. Prensle birlikte İstanbul’a gider ve burada işine başlar. Çok rahat bir işi olduğundan musikiyle piyanoyla ilgilenecek zaman bulması onu çok mutlu eder. İstanbul ona ilham vererek şair bir ruha sahip olmasını sağlar. Kısa sürede “Bahar Senfonisi” adını verdiği eserini meydana getirmeye çalışır. Bu eserini bitirdiği bir gece çok mutlu bir şekilde uyur. Gece yarısı kapının hızlı ve sertçe vurulduğunu duyunca hemen gidip kapıyı açar ve karşısında Prensi görür. Prens, kapının uzun bir müddet açılmamasına çok sinirlenmiş, Cahit’e kızmıştır, Cahit de alttan almayınca işi bırakmak zorunda kalmıştır. O gece evden apar topar çıkan Cahit, “Bahar Senfonisi”nin notalarını Prens evinde unuttuğunu ancak ertesi sabah fark eder. Hemen eve dönüp hizmetçilere aratsa da hizmetçiler notaları bir türlü bulamaz ve Cahit bu duruma çok üzülür. Cahit, elleri cebinde, işsiz hâlde İstanbul’da gezerken B. Şehrinde tanışmış olduğu Süha ile karşılaşır. Süha ona gemide bir piyanistlik ayarlar. İlk gemi yolculuğu 5 ay sürer. İstanbul’a döndüklerinde Beyoğlu’ndaki bir lokantada yemek yerken öndeki masada oturan iki kişinin “Bahar

Senfonisi”nden bahsettiğini duyar, bu parçanın çok beğenildiği ama bestekârının meçhul olduğu, tiyatro sahibinin iyi bir hâsılat elde edeceği gibi ifadeler duyar ve heyecanlanarak hemen tiyatroya gidip müdürle görüşür. Müdüre “Bahar Senfonisi”nin kendisine ait olduğunu ve isterse bunu ispat edebileceğini söyler ve sonuçta tiyatro müdürüyle iyi bir anlaşmaya imza atar. Cahit, “Bahar Senfonisi”nin sahibi olarak sahneye çıkar ve seyircilerce alkışlanır. 6 ay sonra yine bir konser verirken seyirciler arasında Naran’ı görür, Naran ona bir not bırakarak evine davet etmiştir. Cahit kafasında birçok soruyla Naran’ın evine gider. Buluştuklarında Naran, nasıl evlendiğini, kocasının nasıl biri olduğunu, şu an kocasının yine bir iş gezisi için Fransa’da olduğunu ve artık Cahit için her şeyi göze aldığını anlatır. Cahit ve Naran, ikisi de birbirini unutamamıştır ve birbirlerine karşı olan sevgilerini burada da dile getirirler, içer sarhoş olurlar ve sabah uyandıklarında birlikte olduklarını anlarlar. Cahit, bir hafta sonra Naran’ın dairesine gidince İzmit’e taşındıklarını öğrenir. Cahit’in Naran’ı son görüşü buradadır. Roman, zamanda ileri sıçrayış yaparak 20 yıl sonra devam eder. Cahit, geçen 20 yılı şu şekilde özetler: “Bu yirmi yıl bana şöhretten başka bir şey vermemiştir.” (s. 126).

Romanın dördüncü olay halkasında Cahit, konservatuarda öğretmen olarak okuyucunun karşısına çıkar. Bir sınav mülakatındadır. Başarısız olan öğrencilerden biri o kadar güzeldir ki gözleriyle, duruşuyla ve edasıyla Naran’ı andırır. Ertesi gün bu kız Cahit’in evine gider ve biraz fevri davranarak hocasına karşı saygısızlık yapsa da Cahit Hoca, durumu idare eder ve kızı sakinleştirir. Biraz konuştuktan sonra kıza ücretsiz özel ders vermeye karar verir. Dersler esnasında bazen konuşurlarken Suzan’ın annesinin adının Naran, babasının ise Hikmet olduğunu öğrenir. Suzan, annesini hiç görmediğini, onun doğum esnasında öldüğünü, babasının annesi hakkında kötü sözler söylediğini anlatır. Cahit, Suzan’a özel dersler verirken bu durum çevrede rahatsız edici dedikodulara sebep olur. Bu dedikodular iftira derecesine varınca Cahit, dersleri keser ve Heybeliada’ya gider. Heybeliada iken Suzan’ın babası gelir ve Cahit’e dedikodulardan rahatsız olduğunu, Cahit’in yanlış yaptığını, Suzan’ın onun kızı olduğunu söyleyince Cahit beyninden vurulmuşa döner. Hikmet Bey, bu durumun ikisinin arasında kalmak zorunda olduğunu söyleyince Cahit, kendi kızını hep sessizce uzaktan sevmeye devam eder. Bu durum Cahit’i olgunlaştırır, başka bir Cahit yapar.

3. 5. 1. 3. Kişi Kadrosu

Eserde romanın kadın kahramanının ismi romanın başlarında verilmeyerek “O” şeklinde ifade edilir. Daha sonradan kahramanın isminin Naran olduğu görölür. Romanda göz önünde olan şahıs kadrosu çok dardır.

Cahit Melihi: Romanın ana kahramanı olan Cahit Melihi ilk olarak 52 yaşındayken okuyucunun karşısına çıkar. Kendisini en son 2 yıl önce yani 50 yaşındayken gören arkadaşı onunla şimdi karşılaşınca şunları söyler: “Beni sevinç alameti göstermeden kabul etti. İki sene zarfında sanki ömrünün birçok seneleri geçip gitmişti. Dalgalı ve parlak saçları daha çok beyazlamıştı. Gözleri, eskisi gibi arzu ile parlamıyordu. Gayet sade idi. Gülerken dudaklarında ıstıraplı bir buruşma peyda oluyordu.” (s. 5). Arkadaşının bu söyledikleri Cahit Melihi’nin yaşadıklarının gerek karakterine gerekse de dış görünüşüne yansıdığını göstermesi bakımından önemlidir. Cahit Melihi, bu görüşmede arkadaşına bir hatıra defteri vereceğini ve başından geçen her şeyin bu defterde yazılı olduğunu söyleyerek artık buralarda duramayacağını Paris’e giderek Paris Tiyatrosunda konserler vereceğini ifade eder.

Hatıralarından anlaşıldığına göre Cahit, küçük yaşta babasını harpte kaybetmesinden dolayı yetim kaldığını, ardından 15 yaşında da annesini kaybettiğini ifade eder. Çok uzun bir süre yalnız kaldığından tek dostu müzik olmuştur. Cahit, boş zamanlarında kitaplar okumayı, müzikle uğraşmayı seven bir kişiliktir. 18 yaşındayken amcasını kaybeder ve kendi ayakları üzerinde durmaya başlar. İlk olarak B. Şehrindeki tiyatroda çalışmaya başlar ve 28 yaşındayken orada Naran’la tanışır. Naran’ı sever ve babasından ister; ancak kızın babası Cahit’in düzenli bir işi olmaması dolayısıyla kızı vermez. Cahit, bu yüzden burada kalamayarak M. Şehrine, oradan da İstanbul’a gider. İstanbul’dayken yazmış olduğu “Bahar Senfonisi” onu meşhur eder ve tüm hayatını şekillendirir. Roman, zamanda ileri sıçrayış yapınca Cahit, geçen 20 yılı şu şekilde özetler: “Bu yirmi yıl bana şöhretten başka bir şey vermemiştir.” (s. 126). Cahit, konservatuarda Hoca olmuştur ve orada Naran’dan olan kızı Suzan ile tesadüfen karşılaşmış ve bu durumdan ruhen çok etkilenmiştir.

Naran: Romanın yardımcı kişilerindendir. Cahit, Naran’ı ilk olarak B. Şehrindeki tiyatroda çalışırken görür ve ona hayran kalır. Cahit, onu ilk gördüğünde bir “İlahe”ye benzetir. Romandaki hatıraların sahibi olan Cahit, aynı zamanda bu romandaki diğer kişiler hakkında bilgiler de verir. Bunu yaparken kendi yorum ve bakış açısını kullanmaktan geri

durmaz. Naran hakkında şunları söyler: “Başını tekrar yukarı kaldırdığı zaman, yüzü pembe jalelerle örülmüşçesine yer yer pembeleşti. Ve siyah gözleri şimdiye kadar görmediğim bir arzuyla parlıyordu. O en küçük hareketiyle bana karşı olan sevgisini vuzuhla gösteriyordu. Güzel bir kızın mevcudiyeti, ekseriyetle açık ve samimi oluyor. Fakat hareketlerinin kararsızlığı onu ekseriyetle çaresizliğe düşürmekten kurtaramıyor. Onun siyah gözleri, manalı geniş alnı, hükmetmede ne kadar kuvvetli idiye teslim olmada da o kadar kuvvetliydi.” (s. 30).

Naran, Cahit’i sever, onunla bir hayat kurmak ister fakat babası, Naran’ı Cahit’e vermez. Genç bir kız olan Gülten’in intiharından sonra Cahit hakkında söylenenler ve iftiralar da duyulunca bu iş iyice çıkmaza girer. Naran, babasının ısrarıyla tüccar bir kocayla evlenerek mutsuz bir evliliğe başlar. Evliliğinin ikinci yılındayken tesadüfen de olsa Cahit’le karşılaşır ve o gece birlikte olurlar. Naran ve kocası İstanbul’dan taşınınca Cahit’le Naran artık birbirlerini göremezler. Bu birliktelikten Naran’ın Suzan adında bir kızı olduğu ve Naran’ın doğum esnasında öldüğü romanın sonlarına doğru anlaşılır.

Romanda sadece isimleri geçen, birkaç cümleyle tanıtılan, çok fazla işlev yüklenmeyen dekor unsuru kişiler de mevcuttur: Cahit’i Konya’dan B. Şehrindeki tiyatroya çalışması için referans verip gönderen arkadaşı. B. Şehrindeki tiyatronun müdürü. B. Şehrindeki tiyatrodaki çalışan, keman çalan ve Naran’ı tanıştıran arkadaşı Süha. B. Şehrinde ders verdiği ve kendisine âşık olan kız öğrencisi Gülten. Gülten’in babası Nihat Bey ve annesi Belkıs Hanım. M. Şehrinde kaldığı evin sahibi Fatma Hanım. Cahit’in yanında çalıştığı Mısır Prensi ve onun oğlu Nejat. İstanbul’daki tiyatro müdürü. Naran’ın kocası Hikmet Bey ve kızı Suzan.

3. 5. 1. 4. Zaman

Eserde zamanı tam olarak belirleyecek herhangi bir tarih gün, ay veya yıl verilmemiştir. Romanda zaman, Cahit’in hayatı merkeze alınarak ilerler. Roman ilk olarak Cahit’in 52 yaşında olduğu bir zamanda başlar ve Cahit’in hatıralarından bahsedeceğinden dolayı onun çocukluğuna kadar bir geriye dönüşle devam eder. Bundan sonra romanda anlatılan hatıralar, Cahit’in çocukluğundan 52 yaşına kadarki zaman arasında kronolojik olarak ilerler. Dolayısıyla eserde anlatılan zaman olarak hemen hemen 45 yıllık bir zaman dilimi, Cahit’in şahsında ele alınmış olur. Cahit’in çocukluğuna yapmış olduğu geriye dönüşler şu cümlelerle verilebilir: “Babam harpten dönememiş ve ben küçük yaşta öksüz kalmıştım. Babamı yalnız resimlerinden tanırım.” (s. 11).

“Annemi hatırlıyorum... Bir ilkbahar sabahı henüz on beş yaşlarımda iken kollarımın arasında ebedî uykusuna daldı.” (s. 12).

Romanda Cahit Melihi ile Naran birbirlerine karşı olan aşklarını ilkbahar geldiğinde açıklarlar: “İlkbahar emsalsizdi. Her şeyde bambaşka bir güzellik vardı. Coşkunluğumuz elemi yeniyor, gölgeler önümüzden siliniyordu. Her sabah şafakla kalkıyor, güneşin doğuşunu seyre koşuyordum. Cahit, İstanbul’da Mısır Prensinin köşkünde çalışmaya başlar ve burada musikiye zaman ayırabildiği için çok mutludur ve mevsim yine ilkbahardır: “İlkbahar gelmişti. Sabahları erken kalkıyordum ve ilk gördüğüm manzara şu oluyordu. Fecrin ilk korkak nazarları ile aydınlanan ve kavaklardan Marmara’ya doğru kıvrımlar hâlinde uzanan Boğaz... Çamlıca tepeleri... Hafif bir sis perdesi altında... Daha ötedeki, bir rüyanın gitgide, silinen izleri gibi eriyen tepeler... Sağ tarafta Marmara... Alacakaranlıkta koyu gölgeler içinde birkaç yelkenli dolaşıyor ve bunlar bir şerit gibi parılıyor. Yıldızları birer birer sönen sema, yarı şeffaf bir hâlde...” (s. 89).

Romanda okuyucuyu aydınlatmak ve onun merakını gidermek için zamanın farklı tekniklerle yansıtıldığı görülmektedir. Bu tekniklerden biri de geçmişin özetlenerek anlatıldığı bölümlerde okuyucunun karşısına çıkar. Eserde kullanılan bu teknik roman kahramanlarının başından geçenlerin anlatılmasıyla oluşmuştur. Cahit, bir buçuk yıl sonra Naran’ı ilk defa görünce ona birçok soru yöneltir. Naran, bu sorulara cevap mahiyetinde başından geçenleri şu şekilde özetler: “Gülten’in intiharından sonra sana atfedilen bir sürü sözler, beni ani olarak senden uzaklaştırmıştı. İşte bu sırada babam zengin bir tüccarla evlenmemi ısrar etti. Ve hatta bunda o kadar ileri gitti ki evlenmemi mecbur kıldı. Kabul ettim. Sakın severek ve isteyerek evlendiğimi sanma, Cahit. Senden başka bir erkeği sevebileceğime inanabilir misin? Evlenmemize müteakip buraya geldik. Sonra balayı seyahatine çıktık ve Marsilya’ya gittik. Ah Cahit! İşte elemli anlarım orada başladı. Kocam evlenmeden önce, sık sık Avrupa mal almak için gittiğinden Marsilya’da birçok kadınlarla münasebeti varmış. Oradan dönüşte her şeyi öğrenmiş bulunuyordum. Kocam zevkperest, aile saadetini asla bilmeyen, karısına daha evlendiğinin birinci senesinde ihanet eden bir erkekti.” (s. 117). Özetleme tekniği yapılırken her zaman belli tarihlerin verilmesine gerek yoktur. Verilen cümlelerin anlamında da bir özetleme söz konusu olabilir. Cahit’in söylemiş olduğu bir cümle bu duruma güzel bir örnek teşkil eder: “Bu yirmi yıl bana şöhretten başka bir şey vermemişti.” (s. 126).

Romanda zaman bakımından dikkat çeken hususlardan bir diğeri de anlatılan zamanı genişletmeye yarayan ve ileriye doğru uzun ve kısa süreli zamanda ileri sıçrayışların kullanılmış olmasıdır: “Bu şehre geldikten altı ay sonraydı.” (s. 19).

“Aradan birkaç hafta geçti.” (s. 19).

“Aradan üç ay geçti.” (s. 28).

“Aradan altı ay geçti.” (s. 112).

“Yirmi sene sonra...” (s. 125).

Romanın nesnel zamanı, -romanın ana kahramanının babasını harpte kaybettiğini söylemesi dolayısıyla- Kurtuluş Savaşı yıllarıdır. Romanın anlatılan zamanı, romanın ana kahramanı Cahit Melihi’nin çocukluğundan 52 yaşına kadar geçen süredir. Cahit Melihi, bu hatıralarını 52 yaşına geldiğinde anlatır, burada geçen süre romanın anlatılma süresini verir. Romanın yazılma zamanı ise eserin son sayfasında bulunan Nisan 1941 tarihi olarak gösterilebilir.

3. 5. 1. 5. Mekân

Eserde mekân İstanbul’da başlar. Ancak romanda anlatılan Cahit’in hatıraları ile bu mekân sürekli değişiklik arz eder. Hatıralarda mekân ilk olarak İstanbul’dur. Baba, anne ve amcanın kaybedilmesiyle birlikte mekân kısa süreliğine Konya’ya taşınır. Burada maddi sıkıntı yaşamaya başlaması sebebiyle Cahit, B. Şehrindeki tiyatrodaki piyanist olmak için oraya gider ve orada çalışmaya başlayınca bir ev tutar. Burada âşık olur ama kızın babası sevdiği kızı ona vermez ve çalıştığı tiyatro da yanınca Cahit, M. Şehrine gider. B. Şehrinde yaşarken kendisine âşık Gülten de bu şehre gelmiş ve Cahit’ten istediğini bulamaması neticesinde intihar etmiştir. İntihar neticesinde Cahit, M. Şehrindeki dedikodular artınca İstanbul’a gitmek zorunda kalır. Bir müddet sonra bir gemide çalışmaya başlayınca mekân alabildiğine genişler: “Gemimiz ilk önce İskenderiye’ye uğradı. Oradan Napoli, Tunus ve Marsilya’ya gittik... Orada bir ay kaldık. Dönüşte Adriyatik sahillerini dolaştık.” (s. 104).

Romanda yer değişiklikleri roman kahramanı üzerinde çok önemli ve olumlu bir şekilde psikolojik değişikliklere, huzura vesile olmaktadır. Romanın ana kahramanı bütün sıkıntıları arkada bırakıp B. Şehrine gittikten sonra şu ifadeleri kullanır: “O güne kadar bazen sevinçlere ve bazen de ıstıraplara vareste olan hayatım, oldukça sıkıntılı geçmişti. Hatta birçok zamanlar yeisimin tahlilini yapmaya bile kalkardım. Fakat bu şehre gelir gelmez yeisimi unutmuştum. Mümkün olduğu kadar ondan ruhumu temizlemeye karar

vermiştim.” (s. 18). Aynı şekilde romanın ana kahramanı zamanın ilerlemesi ve olayların değişmesi neticesinde bütün sıkıntıları arkada bırakıp İstanbul’a gittikten sonra ise şu ifadeleri kullanır: “Ben bu şehirde bambaşka bir insan olmuşum. Burada insanın hiddeti kedere, kederi sevince dönerdi.” (s. 90).

Roman sanatında mekân konusunu incelerken dikkat edilmesi gereken önemli hususlardan biri de hikâyenin geçtiği çevreye hangi roman kahramanının gözüyle bakılacağı hususudur. Evet, mekân aynı ama buradaki kişilerin ruhsal durumlarından dolayı aynı yere bakışları farklılık arz edebilir. Cahit ve Naran’ın her zaman buluştukları yere Cahit, ondan ayrılmak zorunda olduğu bir zamanda gidince burası hakkında şunları söyler: “Kaç defa bu parkta onunla aynı kanepeye oturmuş, aynı manzarayı takdirle seyretmiştik. Naranla tanıştıktan sonra meçhul bir cazibe beni buraya birçok zamanlar çekmişti. O zamandan beri bu sevimli köşe için karşılıklı zevkimizi ne büyük zevkle anlatmıştık. O güne kadar zannederdim ki sanat hiçbir zaman bu kadar harikulade güzel bir yer yaratmamıştır. Fakat o gün imrendiğim bu yer, bana ne kadar kaba görünmüştü.” (s. 40). Bu durum, mekân- olay ilişkisi çerçevesinde değerlendirilebilir.

3. 5. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Eserin tamamı romanın ana kahramanı Cahit’in hatıralarından oluştuğundan anlatıcı olarak kahraman anlatıcı kullanılmıştır. Buradaki olaylara bakış açısında Cahit’in dünyaya bakışı temel olarak alınmıştır. Kahraman anlatıcı, hatıralarını anlatırken olayların anlaşılması için bazen araya girerek bilgiler verebilir, kendi duygularını söyleyebilir. Anlatıcı, kendisinin daha iyi anlaşılabilmesi için eserde hayallerini şu şekilde verir:

“Eskiden beri hayatımı nasıl tahayyül eylediğimi sorarsanız size pek kısa cevap vereceğim. Kendime küçük ve تنها bir ev bularak orada sade bir suretle yaşamak, kuşların cıvıltılarını yakından işitmek, rüzgârın kokusunu duymak, temiz, tertemiz havayı teneffüs etmek... İşte benim arzularım.” (s. 15).

Eserde kahraman anlatıcı arada okuyucuya seslenerek kendisini ve olayları anlatmaya çalışır:

“Size onu nasıl tanıdığımı sırasıyla ve bütün tafsilatı ile anlatmak benim için güç bir iş olacak.” (s. 19). Bu durum roman boyunca devam eder: “Tafsilattan kaçınacağım.” (s. 20).

“Maceranın neresinde kalmıştım? Dün çok heyecanlı olduğum için gerisini yazmadım. Eğer o gece balodan döndükten sonra siz yanımda olsaydınız dostum, sabaha kadar uyutmaz durmadan anlatırdım.” (s. 26).

“Size, onunla bu konuşmalarımız esnasında neler konuştuğumuzu anlatacak hâlde değilim, dostum.” (s. 31).

“Mesuttum, dostum. Saadeti yakınımnda hatta kendi içimde arıyor ve bulabiliyordum. Siz diyeceksiniz ki bu nasıl olur, saadet kendimizde aranır mı?

Aranır dostum, aranır. Ben artık öğrenmiştim ki saadet bizim pek yakınımızdadır. Hatta bir çoklarımızın içindedir. Fakat biz onu ekseriyetle göremeyiz. Tıpkı, bakan fakat göremeyen bir ama gibi...” (s. 86).

“Hayretimi tasavvur edebilirsiniz dostum. Evvelce benden kaçıp giden Naran, şimdi bana böyle bir mektup yazıyor ve beni evine çağırıyordu.” (s. 113).

Eserde anlatıcı, kahraman anlatıcı olduğundan fiiller genel itibariyle birinci tekil şahıs ile çekimlenmiştir:

“Kâğıdı alarak notaların arasına koydum. Derse devam arzusuyla diğer bir nota aldım. Bemoller üzerinde biraz izahat verdim. Seslerin kuvvetini anlamak için piyanonun başına geçtim. Bir parça çaldım. Fakat o hâlâ hareketsiz, başı öne eğik duruyordu. Onu daha fazla üzme istemeyerek dersi çabuk bitirdim ve ayrıldım.” (s. 34).

Kahraman anlatıcı, yazar anlatıcıya ve ilahi bakış açısına bakarak zor bir tekniktir. Çünkü kahraman anlatıcı, yazar anlatıcı gibi her şeye hâkim değildir sadece kendi bilgisi ve gözlemleri kadardır. Bu durumda kahraman anlatıcı, romanda ilk defa karşılaştığı, tanımadığı bir kişiyi okuyucuya tanıtmak için romanda o kişiyi tanıyan kişilerin, gözlemci kahramanların bilgilerine başvurarak onları verir. Eserde anlatıcı, yanında çalışacağı Prensi tanımamaktadır. Ancak onu tanıyan hizmetçilerden onun hakkında şu bilgileri alır:

“Prens, oldukça kıbar bir adamdı. Fakat en basit şeye ve sebepsiz yere kızan bir tabiata sahipti. Bununla beraber temiz bir ahlaka, yüksek bir karaktere malikti. Onun sinirli oluşu, karısının ölümünün bıraktığı tesirle imiş. Karısı çok güzel bir prensesmiş. Ve üç sene önce karısını ebedî kaybedince Prens Mısır’da duramamış ve buradaki köşküne yerleşmiş. Oldukça serveti varmış ve senede bir defa karısının ölüm günü, Mısır’a gider ve kabrine çiçekler koyarmış.” (s. 84).

3. 5. 1. 7. Dil ve Üslup

Roman kahramanlarının sanatkâr olması dolayısıyla dil de bazen edebî hâle gelir ve sanatsal bir biçimde kullanılır:

“O gece o kadar bahtiyardım ki saadetinden uyuyamıyordum. Deniz kenarına gittim, rüzgâr uykudaydı. Deniz çoktan ölmüştü.” (s. 38).

“Havada kaçıcı soluklara, yaprak nefeslerine, kanat çırpmalarına benzeyen müphem ve garip sesler dalgalanıyor, uzakta çömelmiş hissini veren evler hâlâ uyukluyordu.”

Dilin süslü olması bazı benzetmelere de yansır. Benzetmelerde teşhis ve intak sanatı kullanılmıştır:

“Bir çam ağacının altına geldik. Önümüzde deniz pek durgundu. Bir an önce fısıldaşan dalgalar ölmüştü. Güneş, yüksek çam ağaçların arkasından ışıklarını gönderirken titriyor gibiydi.” (s. 37).

Roman kahramanlarının sanatkâr kesimden olması Osmanlı Türkçesinin sıkça kullanılmasına ortam hazırlamıştır:

“Dostum Cahit Melihi’yi iki seneden beri görmemiştim. Cenubî Anadolu’ya seyahate çıktığı zaman ben de Ankara’ya hareket etmiştim. Mamafih havadissiz kalmıyordum.” (s. 5).

“Buranın bir şeyi nazarı dikkatimi celp etmişti. İnsanın bu güzel yerde bedbin ve asık suratlı olmasına hiçbir sebep olmadığı kanaatindeyim.” (s. 85).

“Araba, yeni ve muvakkat evimizin bahçe kapısında durunca...” (s. 55).

Eserde şehir, kurum isimleri net bir şekilde verilmemiş sadece baş harfleri kullanılmıştır:

“Elime bir tavsiye mektubu vererek bunu B. Şehrindeki tiyatro müdürüne vermemi, beni tiyatrosuna piyanist olarak alacağını söyledi.” (s. 13).

“Yirmi dört saat yolculuktan sonra vapurumuz bir limanda demir attı. Hemen bir araba buldum. Eşyalarımı naklettim ve o gün akşama doğru M. Şehrine vardım.” (s. 44).

“Nihat Bey, bir hafta önce buradaki T. şirketine tayin olunduğundan buraya geldik.” (s. 52).

3. 5. 2. Teknik Unsurlar

Tasvir, genel olarak mekânı, yaşanan anı, insanları ve olayları okuyucunun zihninde canlandırmayı amaçlayan bir tekniktir. Burada tasviri yapanın kim olduğu, ne kadar kültür, önbilgi ve alt yapıya sahip olduğu da önem arz etmektedir. Eserde roman kişisi bir müzisyendir, sanatkârdır. Onun bazı yerleri tasvir etmesiyle tasvirlerin edebî düzeyi artar:

“Başları bulutlara değen yeşil dağların eteklerindeki sararmış düzlüklerde, sarı bir kâğıda kurşun kalemle çizilmiş bir hat gibi uzayıp giden dar yollardan, arada sırada bir kağının tuhaf sesler çıkararak gittiğini görüyordum. Yüzleri bahardan yeşillenmiş yüksek dağlar, dumanlı başlarını kaldırıp bana hayretle bakıyorlardı.” (s. 11).

“Bir çam ağacının altına geldik. Önümüzde deniz pek durgundu. Bir an önce fısıldaşan dalgalar ölmüştü. Güneş, yüksek çam ağaçların arkasından ışıklarını gönderirken titriyor gibiydi.” (s. 37).

“İlkbahar gelmişti. Sabahları erken kalkıyordum ve ilk gördüğüm manzara şu oluyordu. Fecrin ilk korkak nazarları ile aydınlanan ve kavaklardan Marmara’ya doğru kıvrımlar hâlinde uzanan Boğaz... Çamlıca tepeleri... Hafif bir sis perdesi altında... Daha ötedeki, bir rüyanın gitgide, silinen izleri gibi eriyen tepeler... Sağ tarafta Marmara... Alacakaranlıkta koyu gölgeler içinde birkaç yelkenli dolaşıyor ve bunlar bir şerit gibi parlıyor. Yıldızları birer birer sönen sema, yarı şeffaf bir hâlde...” (s. 89).

Eserde âşıklar kendi aralarında mektuplaşmayı ihmal etmezler. (s. 49, 50, 51, 64, 65, 69).

Romanda kişiler arasında sürekli bir diyalog söz konusudur:

“- Gülten’e neler demişsin?

- Ne yapayım, şey?

- Açıkça izah etmelisin Naran. Bu mühim bir mesele...

- Seni kıskanıyorum Cahit. Bunun için onun seni sevmesine tahammül edemedim.

- Onun beni sevdiğini ne biliyorsun?

- Bir arkadaşım söyledi.

- Arkadaşın nereden öğrenmiş?

- Gülten ona yazdığı mektupta söylemiş.” (s. 75).

Roman kişilerinin bir olay hakkında kendi bakış açılarını ve görüşlerini açık ettiği yer iç diyalog tekniğidir. Eserde Naran'ın M. Şehrine gelmesi ve Cahit'in öğrencilerinden Gülten'e "Cahit, sana ders veriyormuş... Sakın ona kur yapayım deme... Ben onu seviyorum... Yakında evleneceğiz." (s. 72), demesi ve Gülten'in bunu Cahit'le konuşması üzerine Cahit içinden şunları geçirir: "Ne yapmalıydım? İçinde bulunduğum bu müşkülât vaziyetten nasıl kurtulacaktım. Naran, ona öyle bir sözü niçin söylemişti? Onu bu küçüklüğe düşüren sebep ne olabilirdi?" (s. 72).

Eserde Cahit, Gülten adlı öğrencisine piyano dersleri verirken Gülten ona aşk besler. Özellikle bir bestede geçen satırlar Gülten'i aşk hususunda daha çok ümitlendirir; ancak Cahit'in ona ders verme noktasındaki mecburiyeti de şu cümlelerle anlaşılabilir: (İtalik olanlar Gülten'in manalı bir şekilde okuduğu bestedir, diğerleri de Cahit'in içinde geçirdikleridir.).

"Mademki bana söyleyecek bir sözünüüz yoktu,

O hâlde niçin yanıma geliyordunuz?

Fakat! Fakat! Ben onun yanına sevdiğim için değil hayatımı kazanmak için geliyordum. Başka türlü nasıl olabilir?

Kralların başını döndürecek o tebessüme

Bana niçin gösteriyordunuz?

Kralların başını döndürecek bir tebessüm! Hayır! Hayır! Ben ona nasıl gülmüş olabilirim. Bu feryat hakikaten onun ruhunun bir ifadesi miydi?" (s. 62).

3. 6. UÇURUM¹⁴

3. 6. 1. Materyal Unsurlar

3. 6. 1. 1. Eser Hakkında

Oğuz Özdeş'in popüler tarzda kaleme almış olduğu aşk ve macera romanlarından **Uçurum** 1943 yılında İnkılâp Kitabevi tarafından yayımlanmıştır. Yazar, kitabın başında “Bu eserimi aziz ve sevgili kardeşim Gündüz Özdeş’e ithaf ediyorum.” ifadesini kullanarak esere giriş yapar.

Uçurum adlı eser, bir yıl sonra 1944 tarihinde *İkdam Gece Postası* adlı gazetede **Mücrim** ismiyle 28 Haziran 1944- 22 Eylül 1944 tarihleri arasında tefrika edilmiştir. Romanın ilk tefrikasının olduğu gün aynı sayıda reklamı da yapılmıştır. Reklamda eser için şunlar söylenir: “Bu eseriyle genç romancı Oğuz Özdeş, toy bir gencin buhranlı günlerini, saf bir aşk ve göz kamaştıran maceraların acıklı hikâyesini, hakiki hayattan alarak güzel bir üslupla yazmak suretiyle en kuvvetli hayat romanını vermiştir. Mücrim, sizi baştan sona kadar tatlı ürpertilerle heyecanlandıracak bir maceradır.”

Uçurum adlı eser, 1972 yılında tekrar kitap olarak basılır. Bu sefer isim değişir ve **Kızım ve Ben** adıyla yayımlanır. **Kızım ve Ben** adlı eserin arka kapağında eser hakkında şunlar yazılıdır: “Bir babanın kızı için katlandığı fedakârlıklar... Akıcı bir üslup... Tesirinden kurtulamayacağınız çok güzel bir konu.”

Görüldüğü gibi Özdeş'in bir eseri, farklı zamanlarda üç değişik isimle basılmıştır. Eserler incelendiğinde bu eserlerin birbiriyle aynı oldukları görülmüştür. Sanatkârın böyle bir tavır sergilemesinin sebebi popüler romanın ticari yüzü ile ilgili olabilir.

Eser; kendi içerisinde Romen rakamlarıyla XXXI kısıma ayrılır, bu kısımlar kendi içerisinde yıldız ifadeleriyle de ayrılmıştır.

3. 6. 1. 2. Olay Örgüsü

Eser, Cavit ile Hüsrev adında iki kahramanın arasındaki konuşmalardan meydana gelmiştir. Bu söylem eserin sadece diyaloglardan oluştuğu anlamına gelmemelidir. Eserde Hüsrev başından geçen olayları uzun uzadıya Cavit'e anlatır. Cavit de bazen Hüsrev'in anlattıklarına yorum yapıp hikâyenin devamını getirmesini ister.

¹⁴ Oğuz Özdeş, **Uçurum**, İnkılâp Kitabevi, 1. Basım. İstanbul, 1942.

Eserin ilk olay halkası, bir hapisane koğuşunda Hüsrev'in kendi kızını isteyerek öldürmediği şeklinde bir savunması ile başlar. Hüsrev, hâkimin karşısında konuşacaklarını koğuşta kendi kendine söylenmeye başlar, o kadar dalmıştır ki yan koğuşta Cavit'in olduğunu bile unutmuştur. Cavit'le Hüsrev zamanla arkadaş olur ve hatta daha sonra aynı koğuşta kalırlar. Hüsrev başından geçen her şeyi ona anlatır. Hüsrev, annesinin yanından ilk defa 23 yaşına geldiğinde başladığı görev dolayısıyla ayrılır. Görev yerine giderken binmiş olduğu trende sevmediği bir tiple -Veliyle- karşılaşır. Onunla çok konuşmak istemese de aynı kompartımanda olduğu için mecbur kalır. Sıkıntılı bir seyahat sonrasında D. Şehrine ulaşır. Burada önce bir otelde kalır, ardından ekonomik olacağı gerekçesiyle Veli'nin de dahil olduğu iş arkadaşlarının kaldığı eve giderek orada bir odada kalır. Bu durum, Veli'nin Hüsrev'e hakaret etmesi ve onu dövmesine kadar devam eder. Hüsrev, bu olaydan sonra başka bir yere taşınır. Taşındığı yer bir ailenin oturduğu evdeki çatı katındaki odadır. Hüsrev, evde yaşayan aile ile birlikte yemeklerini yer, onların çocukları ile özellikle Nesrin'le arkadaşlık kurar. Bir akşam ev ahalisine kitap okuyunca herkes pür dikkat dinler ve bu etkinliği severler. Bu kitap okuma seanslarından sonra Nesrin'le Hüsrev arasında yakınlaşma başlar. Hüsrev ona özel dersler verir ve Nesrin'le iyice tanışırlar. Hüsrev, bir gün Nesrin'den izin alarak onu babasından ister ve kısa sürede Nesrin'le nişanlanırlar. Bir müddet sonra bu güzel haber Hüsrev'in iş yerinde duyulur. Veli bu durumu alay konusu eder ve davet edilmemesine rağmen düğüne gelir. Nesrin, hamile kalır ve bir çocuk sahibi olurlar. Bu arada Veli, Hüsrevlerin yanındaki bir eve taşınmış ve onlarla komşu olmuştur. Hüsrev'in kayınpederi, içki içmeyi sevdiğinden dolayı Veli'nin misafir olarak eve içki şişesiyle gelmesini hoş karşılar. Hüsrev'in hoşuna gitmese de Veli, zamanla evin daimî misafiri hâline gelir. Hüsrev bir akşam canı sıkkın olduğu için meyhaneye gidecekken kayın pederi de ona eşlik eder. Meyhanede birbirleri ile sohbet ederlerken Veli gelir, Hüsrev'le dalga geçmeye ve onun eşiyle ilgili olur olmaz şeyler söylemeye başlayınca müthiş bir kavgaya tutuşurlar, polislerin düdüğünü duyan Veli kaçır.

Romanda olay örgüsü Hüsrev'in hatıralarıyla şekil alırken ara sıra koğuş arkadaşı Cavit'in sözleri olay örgüsünü yönlendirir. Cavit'e göre hem Hüsrev'in macerasını dinlediğinden hem de Almanca kitaplarla ilgilenecek zaman bulabildiğinden dolayı hapisane hayatı çok güzel geçmekteydi. Hüsrev değişik ruh hallerine girip hikâyesini anlatmayı kesince onu tekrar kendine getiren kişi Cavit'tir. Meyhanede yapılan kavga neticesinde meyhane alt üst olmuş, Veli polisin gelişini duyunca kaçmış ve Hüsrev bir hafta hapse atılmıştır. Hüsrev hapisten çıkınca Veli'nin etrafa karısı hakkında iftiralarla

dolu rahatsız edici ifadeler yaydığına şahit olur. Çevresindeki insanlar artık Hüsrev'e manalı manalı bakmaktadır. Tam bu sıralarda iş yerinin müdürü onu odasına çağırır ve onu C. Kasabasında istasyon memuru olarak görevlendirdiğini söyler. Bu durum tenzili rütbe sayılmasına rağmen Hüsrev'in bu şehirden gitmesi için bir fırsattı.

Eserin ikinci olay halkası C. Kasabasında başlar. Buraya vardıklarında Demiryollarına ait bir evde kalırlar. Hüsrev burada çok fazla zaman bulduğu için kendini kitap okumaya verir. Bir yıla yakın bir zaman bu sessiz, sakin ve kimsenin olmadığı yerde yaşayan aile yıllık tatili için Yaseminler adlı bir yere giderler. Burada müthiş bir huzur bulurlar ve birbirlerine karşı olan aşklarını tekrar tekrar itiraf ederler. Hüsrev, kendi kıskançlığından dolayı karısından şüphelendiğini ancak artık ona güvendiğini ifade eder. Çok güzel geçen tatilin ardından tekrar kasabaya dönen aileyi kötü bir sürpriz beklemektedir. Veli, C. Kasabasındaki istasyona kontrol şefi olarak gönderilmiş ve kalacak yer olmadığından 5 gün boyunca Hüsrev'in evinde misafir olarak kalacaktır. Veli, evdeki misafirliğinin ilk gününde Çiğdem bebeği havaya atıp tutarken onu düşürür ve çocuk mosmor olur. Veli, bu esnada bile rahat tavırlar sergiler. Bu 5 gün çok zor geçer ve sonuncu gün Hüsrev evde yokken Veli; Nesrin'e saldırır ve ona sahip olmaya çalışır. Nesrin'in çığlıklarını duyan ve o sırada eve yaklaşmış olan Hüsrev, hızla odaya girer. Veli ile kavgaya tutuşur, bu arada Veli'ye birkaç defa yumruk atınca Veli'nin sara hastalığı nükseder. Hüsrev, hayatını karartan ve az önce namusuna saldıran bu adama yardım ederek onu kendisine getirir ardından yolcu eder. Aile, Veli'nin bir belasından daha kurtulmuştur. Nesrin ile Hüsrev, bu olaydan sonra artık burada kalmak istemezler. Hüsrev, eşi Nesrin'e annesinin Mersin'de yaşadığını, orada evinin ve arazisinin olduğunu söyleyerek oraya gitmeyi teklif eder. Nesrin, bunu memnuniyetle karşılar ve 4 ay sonra gitmeye karar verirler. Kış gelir geçer ve arkasından baharı getirince Hüsrev ile Nesrin, kızları Çiğdem ile Mersin'e giderler. Hüsrev, babadan kalma birkaç yeri satar ve kendi arazisinde bir çiftlik kurarak sürekli çalışır ve varlıklı bir insan konumuna gelir. Bir ara Ahmet adında bir çocuk gelir ve kendisini çiftliğe alması için Hüsrev'e yalvarınca Hüsrev, onu kırmaz çiftliğine bir evlat olarak alır. Hüsrev, eşiyle ve annesiyle birlikte mutlu bir yaşam sürerler ta ki buraya taşındıktan hemen hemen 3 yıl sonra Nesrin'in hamile kalması ve doğum esnasında çocukla birlikte vefat etmesi mutluluğa gölge düşürür. Hüsrev, Nesrin'in ölümünden 6 ay sonra annesini de kaybeder. Hüsrev, kızı Çiğdem'i tek başına büyütmek zorunda kaldığından işlerine tekrar sarılır. Yanına almış olduğu Ali, terbiyeli ve nasihat dinleyen bir çocuk olduğundan o da işleri tez zamanda öğrenir ve başarılı olur. Hüsrev'in

çiftlikteki bu başarılı günleri hasis bazı kişilerin Hüsrev'in çiftliğini yakmasına kadar devam eder. İlk girişimleri başarısız olunca ikinci girişimde çitliği yakarlar. Hüsrev, Çiğdem ve Ali konuşarak olanlardan dolayı buralardan ayrılıp İstanbul'a gitme kararı alırlar.

Eserin üçüncü olay halkası İstanbul'da başlar. Hüsrev, İstanbul'da girişmiş olduğu işlerde kısa süre sonra başarılı olduğunu görür. Kızını, Sen-Josef Fransız lisesine gönderir. Ali ise işlerin takibini yapmaktadır. Çiğdem, kendi hatıralarını yazmak için babasından bir hatıra defteri ister, babası ilk önce bu genç yaşta hatıra yazmanın doğru olmayacağını söylese de kızına bu defteri alır. Ali artık evlenme yaşına gelmiştir. Hüsrev bu konuyu Ali'ye açıp istediği bir kızın olup olmadığını sorar. Ali, onun kızı Çiğdem'i isteyince Hüsrev olumlu karşılar. Bir gün Ali, Çiğdem'le konuşur fakat Çiğdem bunu babasına aktarırken dalga geçerek anlatır. Babası ise "Neden olmasın? Ben de seni ona verme niyetindeydim. Ali müsait birisidir.", gibi ifadeler kullanınca Çiğdem'in bakış açısı değişir. Lisenin sonunda evlenmeleri neredeyse kararlaştırılır. Ancak Çiğdem'in hal ve tavırları çok değişiklik arz etmeye başlar. Babasına bir gün kendi kız arkadaşının yaşça büyük birini sevdiğini ve bunun normal olup olmadığını sorar. Hatta bu yaşça büyük olan kişiyi de yolda görünce babasına gösterir. Hüsrev bu kişiyi uzaktan Veli'ye benzetir. Bir akşam Hüsrev, kızı Çiğdem ve Ali gazinoya giderler ve gazinoda Çiğdem'in bahsettiği adam da vardır. Çiğdem bu adamı tekrar gösterince Hüsrev gözlerine inanamaz. Bu adam, Hüsrev'in bütün gençliğini mahveden Veliydi. Hüsrev, bu durumu kızına ve Ali'ye belli etmemeye çalışsa da içi içini yemektedir. Kızıyla konuşmak için odasına gidince kızının penceresinin dibinden bir ıslık sesi gelir. Hüsrev bu ıslığın kimden geldiğine bakmak için hafifçe eğilince hayatının kâbusu olan Veli'yi görür. Bir müddet sonra kızının hatıra defterini okuma fırsatı bulan Hüsrev, acı gerçekle yüz yüze gelir. Gözünden sakındığı kızı; hayatının kâbusu olan Veli'ye âşık olmuştur. Kızıyla konuşup Veli gibi biriyle olmaması gerektiğini anlatır. Kızı bu durumu kabul eder; ancak kızının tek bir şartı vardır: Veliyle son bir kez buluşup ayrılacaktır. Hüsrev bu şartı kabul eder ama gizlice kızını takip ederek bunların ne yapacaklarını görmek ister. Hüsrev'in kızı Çiğdem ve Veli ilk olarak bir pastanede otururlar ve daha sonra bir gazinoya giderler. Peşlerinden takip eden Hüsrev gazinoya gidince buranın oda oda olarak tasarlandığını görür. Yani şimdi kızı Çiğdem ile Veli bir odada yalnız başınadırlar. Hüsrev kaldıkları odayı bulur ve onları -bahşiş verdiği garson aracılığıyla açtırdığı- kapının aralığından izler. Bir ara Veli'nin Çiğdem'i öpmeye ve onu kolları arasına almaya başladığını görünce artık dayanamaz ve içeri dalarak

belindeki silahı çıkarır. Veli, durumu erken fark edip silahı tutmaya çalışınca silah patlar ve Çiğdem orada ölür. Hüsrev, bu acıyla Veli'ye bütün silahı boşaltsa da Veli orada ölmez; ancak birkaç hafta sonra Hüsrev, hapishanedekeyken Veli'nin öldüğü haberini alır. Artık Hüsrev, bu olanların tamamını tekrar tekrar aklına getirdiğinden dolayı akıl hastası olarak tımarhaneye kaldırılır.

3. 6. 1. 3. Kişi Kadrosu

Romanın kişi kadrosu dardır. Hüsrev, romanın anlatıcısı konumundadır, bu yüzden romandaki kişiler onun bakış açısına ve bilgisine göre tanıtılmaktadır.

Hüsrev: Romanın ana kahramanı olan Hüsrev, babasını küçük yaşta kaybettiğinden dolayı hep anne kucağında büyümüş ve bu yüzden onun için “Toy Hüsrev” ifadesi kullanılmıştır. Hayata ilk defa 23 yaşındayken tayin olunduğu Cenup vilayetine giderken atılır. D. Şehrinde istasyon memurluğuna atanır. Bu şehirdeyken Nesrin'le tanışır ve evlenir. Çalıştığı ve oturduğu muhitte Veli'nin karalamalarından dolayı C. Kasabasına gönderilir. Veli, onları burada da rahat bırakmayınca Hüsrev, annesinin yanına memleketi olan Mersin'e gider, orada babadan kalma araziye çiftliğe çevirir ve çalışarak zamanla varlıklı bir konuma gelir. Artık kasabadaki herkes ona gıpta ile bakmaktadır. Ancak ana kahraman Hüsrev'in peşini felaketler bırakmaz. Buradaki başarısı bazı kesimlerce kıskanılarak çiftliği yakılır. Hüsrev bu olaydan sonra İstanbul'a gider ve burada düzen kurar; ancak hayatının kâbusu olan Veli burada da karşısına çıkar. Veli, Hüsrev'in kızı Çiğdem'i baştan çıkararak sonunda babası tarafından Çiğdem'in yanlışlıkla öldürülmesine sebep olur.

Hüsrev hayat karşısındaki tutumunu şu cümlelerle açıklar: “Ben ne kadar çalıştıysam ve bizzat çalışmanın kendisinden hoşlandıysam o nispetle gaddarlık ve nankörlükle karşılaştım. Hükmetmek istedim. Ve bugüne kadar bunun için çalıştım. Fakat hep daima, daima hükmedildim.” (s. 7). Romanın başında kendi kızını öldürmekle yargılanmaktadır. Hüsrev'in hatıralarında anlattığına göre kendi hayatını kızına vakfetmiş ve kızını çok sevmektedir.

Veli: Romanın yardımcı kişilerindendir. Roman boyunca Hüsrev'in korkularının sebebi olan Veli, onun hayatına çok müdahale etmiş ve sürekli Hüsrev'e hükmetmiştir. Hüsrev, Veli'yi ilk olarak tayin olduğu D.'ye giderken trende kendi kompartımanında görür ve onu “Benden daha boylu, daha iri yapılı, siyah gözlü ve vahşi bakışlı bir adam...” (s. 10), şeklinde tarif eder. Hüsrev, D. Şehrine gittiğinde Veliyle iş arkadaşı olur ve belli bir

müddet sonra onunla aynı evde kalmaya başlar. Bu esnada onu az daha tanımış olur ve şöyle tarif eder: “Dediği dedikti. Kavga etmeden rahat edemiyordu.” (s. 17).

Veli; Hüsrev’i beraber kaldıkları evde döver ve Hüsrev’in evden ayrılmasına sebep olur. Ancak Veli, Hüsrev’i gittiği yerde de rahat bırakmaz. Hüsrev, evlendiği zaman onun ve karısının hakkında olmadık dedikodular çıkararak onların C. Kasabasına gönderilmelerine sebep olur. Bir müddet sonra Veli bu kasabaya kontrol şefi olarak gelir ve fırsat bulunca Hüsrev’in karısına tecavüz etmeye kalkar ama bunu başaramaz. Veli, toplumun sevmediği bu davranışlarının üstüne 40 yaşlarına geldiğinde Hüsrev’in kızı Çiğdem’i, kendisine âşık ederek ve kandırarak ona sahip olmak isteyişini de ekler.

Nesrin: Romanın yardımcı kişilerindendir. Eserde Hüsrev’in karşısına ilk olarak D. Şehrinde çıkar. Hüsrev, Velilerin evinden çıktıktan sonra Nesrin’in babasının evinden bir oda kiralar ve Nesrin’le bu şekilde tanışmış olur. Hüsrev, Nesrin’i ilk gördüğünde onu şu kelimelerle tarif eder: “Boynunun etrafından düğümlenen gömleği, gençliğinin kabartılarını pek güzel gösteriyordu. Çelik ve iri gözlerinin koyu siyahla, deniz mavisi arasında müphem bir rengi vardı. Yanakları dolgun ve yuvarlaklı. Rengi iklimin tesiriyle olacak biraz sararmış ve esmerleşmişti.” (s. 27).

Kasabanın bütün danslarını bilen, musikiye istidatlı, şiiri seven biridir. Nesrin, popüler romanlarının bir özelliği olarak verilen ideal kadınlardandır. Kahraman anlatıcı, onun sadakatiyle ve sevgisiyle ideal bir kadın olduğunu şu cümlelerle ifade eder: “Hüsrev, dedi. Seni seviyorum ve her zaman seveceğim. Yeryüzünde kendimi senden başka hiç kimseye teslim etmeyeceğim... Beni zorla sevmeni hiçbir zaman istemeyeceğim. Bundan sonraki bütün ömrümce beni sevip sevmediğini sormayacağım. Fakat beni seveni daima seveceğim ve bunu her zaman söyleyeceğim. Seni Seviyorum... Seni Seviyorum...” (s. 38). Nesrin, hayatı boyunca Hüsrev’e sadık kalmış ve hep onun yanında destekçi olarak yer almıştır. İkinci çocuğunu doğururken hayata gözlerini yummuştur.

Çiğdem: Romanın yardımcı kişilerindendir. Hüsrev ve Nesrin çiftinin kızıdır. Küçük yaşтайken annesini kaybeder ve babası tarafından özenle büyütülür. Özel okullara gider ve okullarında hep başarı elde eder. 18 yaşına geldiğinde babası onun hakkında şu ifadeleri kullanır: “On sekiz sene, onu hep kollarımın arasında ve göğsümün üstünde büyüttüm. On sekiz yaşındaki kızlar gibi havai heveste koşmazdı. On sekiz yaşındaydı fakat büyük bir adam gibi düşünürdü ve büyük bir adam gibi mustarıptı. Onu bir evladım olarak değil başka alemden gelen bir varlıkmiş gibi itina ile büyüttüm. O bu hayatın çocuğu değildi

hâkim bey. Ben şahsen bu yaşta, onun hayatı bu kadar anladığına şaşardım. İstiraplarına gıpta ederdim.” (s. 10). Hüsrev, kızı Çiğdem için bir fiziksel portre de çizer: “Narin vücudu, yüzünün göz kamaştıracak kadar beyaz derisi, gök mavisi gözleri, güneşin ışık tellerini andıran altın saçları ile onu yere inmiş bir meleğe benzetirdim.” (s. 91). Çiğdem, henüz 18 yaşındayken kendisini kullanmak isteyen 40 yaşlarındaki Veli’ye âşık olur. Yazar, bu duruma bir türlü anlam veremez. Çiğdem yapmış olduğu bu hatadan yanlışlıkla da olsa babası tarafından vurularak öldürülür.

Romanda sadece isimleri geçen, birkaç cümleyle tanıtılan, çok fazla işlev yüklenmeyen dekor unsuru kişiler de mevcuttur: Önce Hüsrev’in yan koğuşunda kalan sonradan Hüsrev’in koğuşuna geçen onunla hapisane arkadaşı olan ve onun hatıralarını anlatmasına vesile olan, Hüsrev’in arkadaşım dediği Cavit. Hüsrev, D. Şehrine gittiğinde Veli’nin yönlendirmesiyle Atıf ve Naci ile aynı evde kalır. Hüsrev, D. Şehrinde Velilerin evinden çıktıktan sonra mübaşirlikten emekli olmuş Mehmet Bey’in evinde kalmıştır. Fadime Hanım; Mehmet Bey’in eşi, Naci ve Nesrin’in de annesidir. Hüsrev ve Cavit’in yanına gelen gardiyanlar. Bir ara ailesinden kaçan ve kendisini çiftliğe alması için Hüsrev’e yalvaran Ali. Hüsrev’in memleketteki annesi.

3. 6. 1. 4. Zaman

Eserde herhangi bir tarih veya zaman noktasında belirleyici bir unsur bulunmamaktadır. Eser, Hüsrev’in 21 yıllık geçmişini, hatıralarını anlatır. Özellikle de kızının doğumundan ölümüne kadarki geçen zaman dilimi ele alınır. Hüsrev’in kızı Çiğdem, 18 yaşında vefat etmiştir. Romanda, olayların anlatılan zamanını belirten birkaç cümleyle yer verildiği görülür: “Yaşayışının en küçük hususiyetlerini doğduğu saatten öldüğü saate kadar tam on sekiz seneyi, hatta bütün hayatımı hatırlıyorum.” (s. 6). O zamanlar, “Yaşım aşağı yukarı 23. Yani bundan 21 sene evvel.” (s. 10). Roman kahramanı Hüsrev okuyucunun karşısına ilk çıktığında 44 yaşındadır ve hatıralarını 23 yaşından başlayarak anlatır. Kişilerin geçmişteki yaşantılarına değinilmesiyle birlikte genişleyen anlatılan zaman, 21 yıllık bir zaman dilimini ele alır.

Romanda ilkbahar olumlu ve güzel haberlerin ve huzurlu yaşamanın müjdecisiyken kış mevsimi kötü günlerin ve huzursuzlukların yaşandığı mevsim olarak sembolize edilir. Hüsrev ile Nesrin yaşamış oldukları bütün kötülükleri unutmak için Hüsrev’in annesinin yaşadığı Mersin’e giderler. Annesiyle ilk karşılaştıklarında aralarındaki diyalog şu şekilde gerçekleşir:

“- Kim o?

- Anne. Aç. Ben Hüsrev.

İçerden mesut bir haykırış duydum ve süratle açıldı.

- Benim kalbimin altında sakladığım yavrum.!

Diye boynuma sarıldı. Küçük elleri buruşmuş ak saçlı anam boynumda âdeta asılı kalmıştı. Hüngür hüngür ağlıyor ve şefkatle beni öpüyordu.

- Benim evladım, benim yavrum!

Ben de ağlamaya başlamıştım. Onu göğsümde sıkı sıkı bastırıyor, ak saçlarını arzuyla öpüyordum. Biraz geçince başımı saçlarından çekerek Nesrin’i gösterdim...

- Onun da annesi olmayı kabul etmez misin anne?

Annem:

- Nesrin, evladım.

Diye kekeleyerek incecik kollarını açtı ve sarıldılar. Bana öyle geldi ki ‘Kış ile ilkbahar’ kucaklaştı.” (s. 94).

Kış veya ilkbaharın sadece varlıkları bile roman kişilerinin ruh hallerine tesir eder: “Kış benim için sıkıntılı geçti. İlk bahar gelir gelmez âdeta neşem arttı. Beni sinirli yapan uykusuz gecelerim kayboldu. Ve tekrar eski hâlimi aldım.” (s. 133).

Yazar, roman içerisinde zamanda geriye dönüşler yaparak özellikle kişilerin başlarından geçen olayları anlatmayı amaçlar. Bu yöntemle aynı zamanda eserin kurgusundaki tekdüzeliği kırar: “Tayin olduğum vazifeye başlamak üzere Cenup vilayetlerinden birine gidiyordum. Yaşım aşağı yukarı 23. Yani bundan yirmi bir sene evvel.” (s. 10). Romanda geriye dönüş tekniği, romanın kendi anlatılan zamanı içerisindeki bazı olayları açıklığa kavuşturmak, aydınlatmak için de kullanılır. Eserde Hüsrev, eşi Nesrin’e daha önce evi ve arazisi olduğunu söylememiştir. Sebebi olarak da şöyle bir açıklama yapar: “Evimize ve arazimize amcam bakıyordu... Ben ise amcam ile konuşmuyordum. O fena bir adamdı. Beni sevmezdi. Ben de ona hürmet etmek istemiyordum. Zaten bunun için annemin yanından ve kasabadan ayrılmıştım. Birkaç gün önce buradan geçen bir tanıdıktan amcamın öldüğü haberini aldım.” (s. 88).

Eserde yakın veya uzak geçmiş; kısa veya uzun bir zaman dilimi özetlenerek anlatılır. Hüsrev, atandığı D. Şehrine gelip çalışmaya başlar ve geçen bir aylık zamanı şu şekilde özetler:

“Geldiğimin ertesi günü hemen işe başladım. Vazifem ağır değildi. Severek yapacağıma emindim. Galiba işe başladığımın ikinci günüydü. Koridorda gezerken Veli’yi gördüm. Benimle yakından alakadar oldu. Kendisinin daha birkaç gün izni varmış. Nerede oturduğumu sordu. Otelde kaldığımı söyleyince fazla para vermenin muvafık olmadığını ileri sürerek beni üç arkadaşla birlikte yattıkları eve götürdü ve bir odasına yerleştirdi.” (s. 17).

Romanda zaman bakımından dikkat çeken hususlardan bir diğeri de anlatılan zamanı genişletmeye yarayan ve ileriye doğru uzun ve kısa süreli zamanda ileri sıçrayışların kullanılmış olmasıdır:

“Aradan bir ay geçti.” (s. 17).

“Aradan altı ay geçti.” (s. 52).

“Aradan iki buçuk sene geçmişti.” (s. 97).

Romanın nesnel zamanını belirleyecek herhangi bir ifadeye yer verilmemiştir. Romanın anlatılan zamanı romanın ana kahramanı Hüsrev’in gençliği olan 23 yaşından 44 yaşına kadar geçen 21 yıllık süredir. Romanın yazılma zamanı ise eserin son sayfasında bulunan İkinci teşrin 1941 tarihi olarak gösterilebilir.

3. 6. 1. 5. Mekân

Roman, bir hapisane koğuşunda başlar ve Hüsrev’in hatıralarıyla birlikte mekân değişiklik arz eder. Hüsrev, hatıralarına bir tren yolculuğu ile başlar. Roman boyunca sevmeyeceği ve sürekli kendisini rahatsız edecek olan Veli isimdeki karakterle kendi küçük kompartımanında karşılaşır. Bu yolculuk, Hüsrev için çok zor geçer. Yolculuk sonunda atanmış olduğu D. Şehrine ulaşır. Burada önce otelde sonra Veli’nin yaşadığı evde ve en son Nesrin’in babasının evinde çatı katındaki odada kalır. Hüsrev’in gençken en huzurlu ve mutlu olduğu mekân bu çatı katındaki oda olur. D. Şehrinde Veli’den dolayı huzurları kaçınca ve müdürün de tayin çıkarmasıyla C. Kasabasına vardıklarında orada Demiryolları idaresine ait bir evde kalırlar. Veli kısa süre sonra buraya kontrol şefi olarak gelip aileye zarar vermeye çalışınca Hüsrev ve Nesrin buradan Mersin’e taşınırlar. Mersin’de güzel huzurlu bir dönemin sonunda yer İstanbul’a taşınır.

Eserde mekân değişiklikleri roman kahramanı üzerinde çok önemli ve olumlu bir şekilde psikolojik değişikliklere, huzura vesile olmaktadır. Romanın ana kahramanı bütün sıkıntıları arkada bırakıp C. Kasabasına gelince şu ifadeleri kullanır: “Hava sakindi bununla beraber ara sıra esen rüzgârın tesiriyle ağaçlar, uyuyan bir kadının göğsü gibi kabarıyordu. Gökyüzü o güne kadar asla görmediğim harikulade renkler içinde parlıyordu. Her tarafta kuşların ötüşü işitiliyordu. Ay doğmak üzereydi. Kasabayı sevmiştim. Küçük olmasına rağmen asla usandırmayacak güzelliğe malikti. Ve insana derin bir ferahlık veriyordu.” (s. 52).

Romandaki mekân değişiklikleri felaketlerden kötülüklerden kaçışın sembolüdür. Başka bir ifadeyle roman kahramanları felaketlerden kaçmak için yer değiştirmek zorunda kalırlar. Bu durum genellikle mutlu bir hayata kapı açar: “Nihayet anladım ki tek çıkar yol, bu kasabadan ve bu insanlardan kaçmaktır. Buna karar vermek için günlerce düşündüm.” (s. 121).

3. 6. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Romanda kahraman anlatıcı kullanılmıştır. Eser; Cavit ve genellikle de Hüsrev adında iki kahraman tarafından hatıraların anlatılmasıyla meydana gelmiştir. Hüsrev hatıralarını gençliğinden itibaren anlatmaya başlar. Cavit ise Hüsrev’in herhangi bir sebepten dolayı sustuğu yerlerde nadiren araya girip Hüsrev hakkındaki kendi gözlemlerini okuyucuya sunar:

Cavit: “Arkadaşımın bazı bazı artan ruhi bunalımları tekrar başlamıştı. Öyle anlaşılmaz birtakım sözler söylüyordu ki onu bu hâlde görenler mutlaka deli zannederlerdi.” (s. 15).

Cavit: “Arkadaşım burada birdenbire heyecanlanmıştı. Kelimeleri çabuk çabuk söylüyor ve birçok sözleri anlaşılmıyordu. Yattığım yerden hafifçe doğruldum. Beyaz saçları dimdik olmuştu. Yüzünde garip ve anlaşılmaz bir mana vardı.” (s. 33).

Cavit: “Arkadaşıma ne oluyordu? Onda henüz izah edemediğim bir haleti ruhiye mi vardı. Birdenbire niçin değişmişti? Hayatının devamını anlatmaktan yoksa vaz mı geçmişti?” (s. 45).

Hüsrev: “O harikulade güzel bahar sabahı ürpermesini ve iyi yürekli arkadaşımı asla unutmayacağım. O benim nazarımda daima insanların en iyisi, en akıllısı ve en temizini olarak kalacaktır. Bilmem siz ne düşünüyorsunuz?” (s. 176).

Kahraman anlatıcı (Hüsrev), hatıralarını anlatırken olayların okuyucu tarafından anlaşılması için bazen araya girerek bilgiler verebilir: “Hastayım. Çok hastayım. Bununla beraber size her şeyi anlatacağım. Görüyorsunuz ki artık titremiyorum. Kelimeleri söylemeyi becerebiliyorum. Çocukluktan kurtuldum. Korkularım söndü. Saçlarımın dimdik ve kaskatı oluşu, şakaklarımın iğnelenişi geçti. Ben gene eski Makasçı Hüsrev oldum. Bir zamanlar hep bu isimle çağrılırdım.” (s. 8).

Hüsrev: “Kendimden uzun uzadıya bahsetmeyeceğim. Hikâyemde bu ihmali hoş görün. Esasen ben size kendimi değil hayatı anlatmak istiyorum.” (s. 26).

Hüsrev: “Size uzun uzadıya aşkımdan bahsedecek değilim. Zaten bahsetsem bile sizin canınızı sıkacağımı çok iyi biliyorum.” (s. 29).

Roman kişileri tanıtılırken kahraman anlatıcı, onlar hakkında kendi yorumlarını sunar: “Şehirden azade gezerken yanıma o adam geldi. Şimdiye kadar size onun adından hiç bahsetmedim. İsmi Veli... Ona yakışmayan bir isim ama...” (s. 15).

Hüsrev: “Nesrin... zaman zaman bana şaşkın ve bir rüyadan gelen bakışlar fırlatıyordu. Sesi oldukça güzeldi. Kelimeleri uzatarak biraz sertçe ve canlı konuşuyordu. Yarısı rüzgârla götürülen sözleri, ekseriyetle kulağıma bir musiki hâlinde gelirdi.” (s. 27).

Kahraman anlatıcı bazen aklındaki soruları okuyucu ile paylaşır ve okuyucuyu merakla sevk edebilir. Kızının hatıra defterini okuma fırsatı bulan Hüsrev, acı gerçekle karşılaşır. Gözünden sakındığı kızı, hayatının kâbusu olan Veli’ye âşık olmuştur. Bu durumda kendi aklındaki soruları okuyucunun gözleri önüne serer: “Acaba kızım onu nasıl sevmiştii. Çiğdemi onun sinesine atan hangi kuvvetti? On sekiz yaşlarındaki genç bir kızı, böyle zengin bir erkeğe koşturan sebepler neydi? Ve acaba Çiğdem benim Veli ile aramızda geçen hadiseleri biliyor muydu?” (s. 152).

3. 6. 1. 7. Dil ve Üslup

Roman, genel itibariyle konuşma diline yakın, açık, sade ve anlaşılır bir dille yazılmıştır. Genellikle kolay anlaşılır ve kısa cümleler kullanılırken süslü üsluba kesinlikle başvurulmamıştır. Oldukça sade ve anlaşılır bir dille yazılan eserde günlük konuşma diline sık sık rastlanır.

Eserde romanın anlatılan zamanına uygun olarak o dönemde kullanılabilecek olan Osmanlı Türkçesine ait ifadelerle sıkça yer verildiği görülür:

“Müessir olmaktan, hükmetmekten büyük mükafat ve iş görebilmekten geniş bir zevk mi olur.” (s. 7).

“Hatırlar mısınız? İlk isticvabımda ağzımı bıçak açmamıştı.” (s. 8).

“Sonbahar yağmurlarının yeknesak şırıltısını dinleyerek...” (s. 13).

“Size bu bir ay içerisinde olanları hulasaten anlatayım.” (s. 17).

“Beni birçok noktalarda tenvir ettiniz.” (s. 22).

“Babası Mehmet, beş altı sene önce mübaşirlikten tekaüt olmuş, ihtiyar bir adamcağızdı.” (s. 27).

Romanda kasaba, kurum isimleri net bir şekilde verilmemiş sadece baş harfleri kullanılmıştır. Bazılarında ise kurumun baş harfi bile verilmemiş sadece üç nokta konulmuştur:

“O gün akşam üstü küçük bir kasaba olan C.’ye geldik.” (s. 53).

“Nihayet elektriklerle süslü bir kapının önünde durdular. Baktım ... Gazinosu.” (s. 162).

Hüsrev, Nesrin’i ilk gördüğü anı, romana hareket getirmek amacıyla fiil cümleleriyle öyküleyerek anlatmaktadır:

“Yeni eve taşındığım günü iyice hatırlıyorum. Tahtalarla fena tutturulmuş sokak kapısından içeriye girmiştım. Etrafı kurşunî taşlarla çevrilmiş asma ağaçlarıyla süslü avluda yüzü bana dönük bir kız duruyordu. İlk önce benim geldiğimi görmemişti. Fakat başını yukarı kaldırırken beni gördü ve birdenbire kaçtı.” (s. 26).

Bir başka örnekte ise Cavit, Hüsrev’in bir anının fotoğrafını okuyuculara sunar:

“Geriye dönerek birkaç adım yürüdü. Durdu. Tekrar bana baktı. Bir şey söyleyecek oldu. Şüphesiz tereddüt içerisindeydi. Birkaç adım geriledi ve sonra karar vererek yatağına gitti. Ağır ağır uzandı, ellerini başının altına koydu.” (s. 22).

Hüsrev, romandaki kadın kahramanı çiçeğe benzetir:

“Hemen yanımda bir kızcağız uyukluyordu. Zambak mı zambak... Fakat zavallı çamurlara atılmış ve bozulmuş bir çiçektir.” (s. 16).

Eserde Hüsrev, hayatının her safhasında karşısına çıkan ve ona kötülükte bulunan, hayatını mahveden Veli hakkında bahsedeceği zaman kullanacağı kelimeleri biraz kabalaştırır:

“Eğer birisini öldürmem icap etseydi herkesten evvel karşınızda oturan kaba suratlı ve bir vakitler bana hükmetmiş olan şu vahşi adamı öldürürdüm.” (s. 5).

“Vahşi ve mürâi bir gülüş.” (s. 13).

“Dedi ve baykuş sesini daha çok yükselterek ilave etti.” (s. 18).

3. 6. 2. Teknik Unsurlar

Tasvir, eserde olayın geçtiği mekânın özelliklerini belirtirken subjektif olabilmektedir. Anlatıcı, bu tür tasvirlerde roman kişilerinin bakış açılarından faydalanır. Eserde Hüsrev, kızı ile yaşadığı mutlu anları şöyle betimler: “Çiğdemle sabahları erken kalkmaya devam ediyorduk. Bahçemize çıktığımız zaman güneş karşı tepelerden tatlı edasıyla her zaman bize bakardı. Boğaz parlaklıkla akar ve güneş huzmeleri suların dalgacıklarına vurduğu zaman sanki billurlaşmış hissini verirdi. O zaman Çamlıca tepeleri hafif bir sis perdesi altında olurdu. Onun sağındaki tepeler ise bir rüyanın gitgide silinen izleri gibi erirdi.” (s. 130).

Romanda kişi betimlemesi de söz konusudur. Hüsrev, Nesrin’i ilk gördüğünde onu şu kelimelerle tarif eder: “Boynunun etrafından düğümlenen gömleği, gençliğinin kabartılarını pek güzel gösteriyordu. Çelik ve iri gözlerinin koyu siyahla, deniz mavisi arasında müphem bir rengi vardı. Yanakları dolgun ve yuvarlaktı. Rengi iklimin tesiriyle olacak biraz sararmış ve esmerleşmişti.” (s. 27).

Yapılan tasvirler genellikle ev ve oda çerçevesindedir: “Evimiz Boğaziçi’nde idi. Küçük bir bahçesi ve içinde çeşitli çiçekler vardı. Bahçenin üç tarafı sahille hemen hemen bitişikti. Hatta merdivenle denize inilen bir kısmı vardı.” (s. 127).

Kısa da olsa şehir tasvirine, İstanbul’a yer verilir: “Nihayet, ilk önce mızrağı andıran minareler, sonra yüksek yapılar, evler ve nihayet koca şehir su altından çıkarak Ayasofya, Sultanahmet ve Yedikule Surları göründü.” (s. 126).

Romanda Hüsrev, annesine memlekete geleceğine dair mektup yazar ve cevap mahiyetinde bir mektup alır. (s. 90).

Çiğdem tıpkı annesi gibi şiir okumayı sevmektedir. Bir gün babasına Ahmet Haşim’in *Merdiven* adlı şiirinden şu satırları okur. Böylelikle eserde montajlama yapılmış olur:

Ağır ağır çıkacaksın bu merdivenlerden

Eteklerinde güneş rengi bir yığın yaprak

Ve bir gün bakacaksın semaya ağlayarak.

Roman, ana kahraman Hüsrev'in kendi ağzından hatıralarının anlatıldığı bir eserdir. Eserde nadiren de olsa Ali ve Çiğdem'in diyaloglarına yer verilmiştir:

“- Çiğdem, sana bir şey sorsam acaba cevap verir misin? Ve bana darılmaz mısın?

- Niçin darılayım?

- Bugüne kadar hiç sevdin mi?

- Sevmek mi? Tuhaf bu nereden aklına geldi? Hayır, bunu hiç düşünmedim.

- Peki hissetmedin mi?

- Hayır!

Çiğdem, alaylı bir sesle güldü ve gözlerine bakarak sordu:

- Nasıl şey bu Ali ağabey?

- Bana bugünden itibaren ağabey diye hitap etmeni istemiyorum. Sadece ismimi söylersin.

- Peki niçin?

- Ben öyle istiyorum.

Çiğdem kıs kıs güldü.

- Kabul! Nasıl şey bu Ali?” (s. 134).

Hüsrev, Ali'ye istediği bir kızın olup olmadığını sorduğunda Ali, onun kızını ister ve Hüsrev bu durumu olumlu karşılar; ancak aklından şunları geçirir: “Hakikaten o güne kadar kızımı Ali'ye vermek fikri hiç aklıma gelmemişti. Bu pek ala olabilirdi. Bahusus Ali itimat ettiğim terbiyeli, çalışkan ve dürüst bir gençti. Sonra yakışıklıydı. Kızıma layık ondan daha iyi bir erkek bulacak mıydım? Şüphesiz hayır! Bu fikir günlerce beni meşgul etti. Kızıma bu bahsi açmaya bir türlü cesaret edemiyordum. Çünkü o henüz tahsildeydi ve okumak istiyordu. Onun kolundan tutup: ‘Tahsilini bırak ve evlen’ demem gülünç olmaz mıydı?” (s. 131).

Reha, sevdiği kız Hülya'dan mektup alamayınca ne yapacağını şaşırır: “Hülya'dan hiçbir haber alamıyordum. Kaç defa kaçmaya teşebbüs ettiysem de bir türlü kati kararımı verememişim. Sonra yolu da bilmiyordum. Geçen defaki teşebbüsümüzün yarıda kalması cesaretimi büsbütün kırıyordu.

Ne yapmalıydım? Nasıl hareket etmem lazımdı? Evde kalmak daha mı iyiydi? Fakat bu zamanda hislerim rencide edilmeyecek miydi? Mademki sevilmiyordum mademki takdir edilmiyordum evde kalmakla ne kazancım olacaktı?” (s. 89).

Hüsrev, başına gelen bütün kötülüklerin sebebi olarak gördüğü Veli’yi C. Kasabasına kendisini kontrol edecek şef olarak gönderildiğini duyunca içinden şunları geçirir: “O benden daha telaşsızca kendisinden emin bir insan gibi konuşuyordu. Sükutlarımız esnasında ben hep onunla beraber geçen ıstıraplı ve alın karası günlerimi düşünüyor ve içimden: Benim buraya atılmama sebep olan ve bana tahakküm eden adam burada olduğu hâlde ben ona iyi muamelede bulunuyorum.” (s. 72).

Hüsrev, kızı Çiğdem’in hatıra defterini gizlice okuyunca kendiyle baş başa kalır: “Bir gün hayatımın en büyük adiliğini yaptım. Kızımın kitlemeden masanın üzerinde bıraktığı hatıra defterini bir hırsız gibi çaldım. Bunu yapmam doğru muydu? Lekesiz bir ruhun samimi itiraflarını benim okumam caiz miydi? Benim sevgili kızım Çiğdem. İstırap ve talihsizliklerle dolu olan hayatımın biricik tesellisi! Demek seni bir haydut gibi çaldım? Lakin biraz sonra kendimi teselli ettim. Onun biricik dostu arkadaşı bendim. Kızımın ne düşündüğünü ve son günlerdeki değişikliğinin sebebini bilmek benim vazifemdi. Hayır! Yalan söylüyorsun Hüsrev! Seni bu casusluğa sevk eden vazife değil kızında son zamanlarda gördüğün değişiklikte Veli’nin rolü olup olmadığını anlamak arzusuydu.” (s. 147).

3. 7. HÜLYA¹⁵

3. 7. 1. Materyal Unsurlar

3. 7. 1. 1. Eser Hakkında

Oğuz Özdeş'in popüler tarzda kaleme almış olduğu aşk ve macera romanlarından **Hülya** adlı eserinin ilk baskısı 1943 yılında İnkılâp Kitabevi tarafından yapılmıştır. Eserin sonraki baskıları ise 1972 yılında Tekin Yayınevi tarafından neşredilmiştir.

Eser, kitap olarak yayımlandıktan 1 yıl sonra 1944 yılında *İkdam Gece Postası* adlı gazetede aynı isimle 11 Mart 1944- 27 Haziran 1944 tarihleri arasında “Edebî Roman” başlığı altında tefrika edilmiştir. Eserin son tefrikasında “Ankara 1942” ifadesi eserin yazılış zamanını göstermesi bakımından önem arz eder.

Eserin arka kapağında eser ile ilgili şu bilgiye yer verilmiştir: “Bu romanı okurken hassas ve mustarip Hülya'ya muhabbetinizi onun kaderine gözyaşlarınızı esirgemeyeceksiniz.” Eserin anlatıcısı da eserin son paragrafında eser hakkında şu cümleleri söyler: “İşte bir aşk yarasının merhemi ve iki mezar çiçeğinin kokusu olan roman! Onda eksik olan taraf varsa kabahat yazarındır.” (s. 222).

Eser; Birinci Bölüm, İkinci Bölüm, Üçüncü Bölüm, Dördüncü Bölüm başlıkları altında toplam 4 bölüme ayrılır. Eserin birinci bölümü kendi içerisinde Romen rakamlarıyla IV, ikinci bölümü VIII, üçüncü bölümü XI ve dördüncü bölümü ise I kısım hâlinde verilmiştir.

3. 7. 1. 2. Olay Örgüsü

Eserde iç içe iki hikâye anlatılmaktadır. Romanın birinci ve dördüncü bölümü çerçeve hikâyeyi teşkil ederken ikinci ve üçüncü bölümü ana hikâyeyi oluşturmaktadır. Her iki hikâyede de geçmişe dair hatıralar anlatılır.

Eserin birinci olay halkası, ismi verilmeyen roman kahramanı tarafından kahraman anlatıcı şeklinde sunulur. Bu roman kahramanı ile arkadaşları, Ege Sahillerinde bir geziye çıkarlar ve bu gezi çerçevesinde o bölgede bulunan Işıklı Mağara'ya giderler. İsmi verilmeyen roman kahramanı, korkusundan mağaraya girmek istemese de arkadaşının ısrarları neticesinde girmek zorunda kalır. Mağaranın dışına çıktıklarında ise değişik sesler duyup ürken bu roman kahramanı, ilerde bir karartı görür ve ona doğru gider. Bu karartının

¹⁵ Oğuz Özdeş, **Hülya**, Tekin Yayınevi, 3. Basım. İstanbul, 1972.

“Hülya!... Hülya! ...” şeklinde inlediğini duyar. İsmi verilmeyen roman kahramanı, bu yaşadıklarına bir anlam vermek için ertesi gün arkadaşını da ikna ederek Işıklı Mağara’nın olduğu bölgeye giderler. Aynı sesleri tekrar duyar ve sesin geldiği yere iki yüz metre kadar koştuğunda birini görüp onun arkasından gider. Takip ettiği kişinin etrafı süslenmiş bir mezarın başında durup hıçkırdığını ve “Hülya!... Hülya! ...” şeklinde ağladığını görür. Biraz sonra mezar başındaki kişi, kendini birinin takip ettiğini anlayınca oradan kaçarak gider. İsmi verilmeyen roman kahramanı, merakını bir türlü yenemez ve arkadaşlarından izin alarak tek başına buraya bir hafta sonra tekrar gelir. Erkenden buraya geldiği için bir ağacın altında oturup roman okumaya başlar, bu sırada bir ihtiyarın “Merhaba” sözüyle irkilir. İhtiyar gittikten sonra asıl aradığı kişi, mezarın başında gördüğü erkek kahraman, gelerek kahramanın omzuna dokunur. O erkek kahraman, siz beni takip etmek için mi buraya geldiniz diye sorduğunda roman kahramanı irkilir. Ancak bir müddet sonra tanışır ve o erkek kahraman, ismi verilmeyen roman kahramanı ile yarın görüşüp her şeyi anlatma sözü vererek oradan ayrılır. Ertesi gün isminin Reha olduğunu anladığımız bu erkek kahraman, ismi verilmeyen roman kahramanını evinde ağırlar, sevmiş olduğu Hülya hakkında kısa bilgiler vererek evinin bahçesini gezdirir.

Romanın ikinci olay halkası romanın ana kahramanı Reha’nın Hülya ile yaşamış olduğu hatıraları ele alır. Reha, henüz 13 yaşındayken babası eve Hülya adında küçük bir kız çocuğu getirir. Reha, Hülya’yı ilk gördüğü anda hem onun ismine hem de hassas kalbine âşık olur. Hülya evin hizmetçisi olarak görevlendirilir, evde hor görülür. Hülya’nın gelişinden itibaren altı ay geçmesine rağmen Hülya, yemeğini mutfakta ve ev ahalisinden ayrı yiyor, bahçede yalnız geziyor ve ev halkıyla konuşmıyordu. Reha’nın babası her gelişinde Reha’ya kızacak bir şeyler mutlaka buluyordu. Son gelişinde Hülya ile oynadığından dolayı Reha’yı fırçalamıştır. Hülya için söylenen ifade şudur: “O, bir hizmetçi parçasıdır.” (s. 54). Bir ara Reha ile Hülya evde yalnız kalınca Reha, Hülya’ya sorular sorar. Hülya annesinin öldüğünü, babasını tanımadığını ve dünyada yalnız olduğunu ifade eder. Bundan sonra Reha ile Hülya, birbirlerinin yalnızlığını paylaşırlar. Yine böyle bir gün konuşurlarken evdeki baskılardan bıktıklarından dolayı kaçmaya karar verirler. Çocuklar üç saatlik mesafede bulunan Reha’nın nenesinin evine doğru giderler. Ancak yolda köpekler saldırınca Reha, yere düşer ve bayılır, gözünü açtığında tanımadığı bir evde olduğunu görür. Evdekiler Reha’nın annesine haber gönderirler. Annesi gelir Reha’nın hasta olduğunu görünce oğlunu bu evde iyileşmesi üzere bırakır ve Hülya’yı alarak eve gider. Reha bu evde hemen hemen bir ay kadar kalır. Bu bir ayın sonunda Reha,

babası tarafından Hülya'nın İzmir'e hizmetçi olarak gönderildiğini öğrenir. Bu bir aylık süre içerisinde evin kızı Neriman, Reha'ya çok yakınlık gösterir ve onunla tanışır. Reha, iyileştikten sonra evine döner; ancak babası, annesi ve ablası tarafından çok soğuk karşılanır. O yıl okula gönderilmez. Günler böyle geçerken bir gün Neriman ile annesi evlerini ziyaret ederler. Bu durum, Reha'nın çok hoşuna gider. Çünkü yalnızlığını giderebilecek bir kişi gelmiştir. Neriman, Reha'dan hoşlanmaktadır. Kasabada lise olmadığından babası, Reha'yı ertesi sene Antalya'ya yalnız yaşayan halasının yanına lise okumak üzere gönderir. 19 yaşında liseden mezun olan Reha, eve döndüğü zaman ona karşı aynı soğuk tavırların devam ettiğini görür. Reha, evden kaçarak İzmir'e doğru yola çıkar. Yoldayken uğradığı ninesine her şeyi anlatır ve ondan yüz lira alarak yola devam eder. İzmir Karşıyaka'ya gider; ancak amcasının adresini bilmemektedir. Bu yüzden çaresizce etrafına bakınırken tesadüfen Hülya'yı yanında bir genç ile görür. Hülya'nın yanında yürüten genç; kısa bir süreliğine ayrılır ayrılmaz Reha, Hülya'nın yanına gider ve onunla konuşmaya çalışır. Ancak Hülya, Reha'ya yüz çevirince Reha, ne yapacağını bilemez tekrar evine dönmek zorunda kalır. Reha, sadece evine, annesine ilgi göstermeye başlar. Aradan iki üç ay geçtikten sonra babası, Hülya'yı tekrar eve getirir. Babası, Reha'yı yanına çağırarak bundan sonra küçücük bir kusurunu bile affetmeyeceğini ifade eder. Geçen bir hafta içerisinde Hülya ile Reha, konuşma fırsatı bulamazlar. Düğün günü Nerimanlar da gelir. Reha ile Neriman, bahçeye doğru yürürken Hülya onları takip eder. Bu sırada bir kız çocuğu gelerek Neriman'a annesinin çağırdığını söyler. Neriman gidince Hülya ile Reha baş başa kalma fırsatını yakalamış olurlar. Reha, Hülya'ya yaptıklarının sebebini sorduğunda Hülya geçmişte yaşadıklarıyla açıklama yapar. Reha, henüz Nerimanların evinde hasta yatarken Reha'nın ablası, Hülya'ya gelerek Reha'nın Neriman'la nişanlanacağını söylemiş ve kendilerine layık biri olmadığını ifade etmiş ve Hülya'yı çok kırmıştır. Hülya, Reha'nın evlenelim ısrarlarını çocukça bulur ve kendi esaretinden bahseder: “Birkaç ay sonra baban beni kim bilir hangi eve hizmetçilik etmek için yollayacak.” (s. 119), ifadesini kullanarak sitem eder. Birbirlerine içlerini dökerler. Hülya ve Reha, ağaçlıklarda uzanırlar ve Reha burada bir müddet uyuyakalır. Uyandığında eve dönerler, düğün bitmiş misafirler gitmiştir.

Bir süre sonra Reha'nın babası, Hülya'yı Antalya'ya Reha'nın yalnız yaşayan halasının yanına hizmetçi olarak gönderir. Bu duruma Reha da Hülya da bir şey diyemez. Hülya, Antalya'ya gittikten sonra Reha ile mektuplaşarak aşklarını yaşamaya çalışırlar. Reha'nın babası, Reha ile Hülya'nın mektuplaşmasına engel olmak için Reha'yı kendi

işleriyle ilgilenmesi için İzmir'e gönderir. Babası, Hülya'nın bir mektubunu eline geçirmiş ve bu yüzden Reha'yı Hülya'ya mektup yazmaması konusunda uyarmıştır. Reha da Hülya'ya durumu izah ederek kendisi eve dönmeden mektup yazmamasını söylemiştir. 6 ay sonra Reha, artık evindedir ve Hülya ile mektuplaşmaya tekrar başlarlar; ancak Hülya'nın mektupları seyrekleşir. Hülya'nın gidişi hemen hemen 2 yıl kadar olmuştur artık mektuplar tamamen kesilince Reha, merakından kalkıp Antalya'ya gider. Burada Hülya'yı göremez ve bir çocuktan öğrendiğine göre Hülya, Celal adından biriyle nişanlanarak İzmir'e gitmiştir. Reha gerek ailesinin tavırları gerekse Hülya'nın bu yaptığından dolayı askere gitmeye karar verir. Reha, askerden döndükten sonra anne ve babasının elini öper ve bu sırada babası, Hülya'nın bir erkekle 2 yıldır nişanlı olduğunu ancak Reha'nın yüzünden nişanlısıyla evlenmediğini söyleyerek Reha'yı sert bir üslupla uyarır. Bunun üstüne Reha; anne ve babasının ısrarı üzerine Neriman'la evlenmek zorunda kalır. Reha, aslında bu durumu Hülya'ya karşı bir intikam olarak kullanmayı düşünür. Reha, evlendikten sonra yanına Neriman'ı alarak İzmir'e gider. Reha, İzmir'deyken bir ara tesadüfen Hülya'yı görmüştür; ancak Hülya; eski Hülya değildir sararmış ve çökmüştür. İzmir'deyken bir ara kaldıkları otele İzmir Karşıyaka'da oturan Reha'nın halası gelir ve onları evine davet eder. Reha ile Neriman, halasını ziyarete giderler. Tesadüfen Hülya'nın orada olduğunu görürler. Reha, evlenmiş olsa da Hülya ile baş başa kalma fırsatlarını kaçırmaz ve ona neler olduğunu, onun neden sarardığını, nişanlısından neden ayrıldığını, hatta hâlâ kendisini sevip sevmediğini öğrenmek ister. İkisi de şu anki durumlarından, birbirlerine yaptıkları vefasızlıktan pişmanlık duyarlar; ancak şu an yapacakları bir şey yoktur. Reha, en azından sizi görmek için geleyim buna izin verin deyince Hülya, geçmişten bahsetmemek şartıyla kabul eder. Sonbahar geldiğinde Reha, İzmir'e babasının işlerini takip etmek için tekrar gelir. Halasının yanına Hülya'yı ziyarete gittiği zaman Hülya'nın çok ciddi hasta olduğunu öğrenir. Reha'nın halası, 6 ay sonra Reha'ya bir mektup göndererek Hülya'nın eskisine nazaran daha iyi olduğu haberini verir. Bu arada Reha'nın babası bir gece aniden hastalanır ve Reha, onu İzmir'e götürür. Bununla beraber Reha, halasına Hülya'yı tekrar görmek üzere gider ve onu evde yalnız bulma şansını elde eder. Burada baş başa konuşurlarken Reha, mektup konusunu açar ve bazı mektupların içeriğinden bahsederek onları neden yazdığını sorunca Hülya; Reha'ya yazılan mektupların bazılarının kendisi tarafından gönderilmediğini anlar ve ikisi de çok şaşırır. Halbuki Hülya ona kendisine bir daha mektup göndermemesini ve artık Celal'le nişanlanıp evleneceğini ifade ettiği bir mektup yazmıştır ve bu mektup aşkın kırılma noktası olmuştur. Ancak şimdi anlaşıldığı üzere bu mektupları Hülya yazmamış, onları ayırmak isteyen birisi yazmıştır.

Şu an artık buluşmak için çok geçtir. Reha, babasının hastalığı biraz iyileşince babasını İzmir'deki amcasına bırakarak eve döner. Evdeyken Hülya ile konuştukları aklına geldikçe ona karşı olan aşkı tekrar alevlenir. Bu arada babası tekrar hastalanınca yine doktora götürürler. Babası bu anların yaşadığı son anlar olduğunu anlayarak oğlu Reha'ya ölüm döşeğinde bazı şeyler itiraf etmek ve vasiyetini bırakmak ister. Babası, onları ayırmak için elinden gelen her şeyi yaptığını hatta yalandan mektuplar yazdığını bile itiraf eder. Bunun sebebi olarak ise Hülya ile Reha'nın kardeş olmalarını gösterdiğinde Reha çok şaşırır. Babasının söylediğine göre Hülya; Reha'nın baba bir anne ayrı üvey kardeşidir. Babası, son sözleri olarak işlere sahip çıkmasını, annesini yanına almasını ve karısına sadık kalmasını söyleyerek vefat eder. Bir gün halası ile Hülya, Rehaların evine gelir ve Hülya ile Reha her fırsatta konuşurlar. Bu durumdan rahatsız olan Neriman, artık bunlara katlanamayacağını, Hülya'yı çok kışkırdığını ve onunla bir arada yaşamının kendisine ıstırap verdiğini ifade eder. Birkaç gün sonra herkes aşağıda otururken yukarıdan bir çığlık sesi gelir herkes oraya koşunca Hülya'nın Neriman'ı pencereden aşağı atmak üzere olduğunu görürler. Hülya, bu sırada "Onu küçükten beri seviyorum. Sen aramıza giren, bizden mutluluğu çalan bir yılanısın." (s. 188), der. Neriman'ı, Hülya'nın elinden zor alırlar. Bir hafta sonra Hülya, hastalanır artık ölüm döşeğindedir ve Reha onunla ilgilenir, karısı Neriman ise bu durumu şiddetli bir şekilde kıskanır. Bir miras olayından dolayı Reha; annesi ve Neriman'la İzmir'e giderler ve birkaç gün sonra Hülya'nın daha ağırlaştığı haberi gelince Reha, ailesini İzmir'e bırakarak geri döner. Hülya, ölüm döşeğindeyken yaşadığı bazı şeylerin asıl sebebini itiraf eder. Hülya, hastalığa yakalandığından dolayı sık sık kanının değiştirilmesi gerektiğini ve bunun için ciddi bir maliyet gerektiğini, Celal'in bunu karşılamayı kabul etmesinden dolayı onunla nişanlandığını söyler. Hülya'nın bundaki maksadı hayatta kalıp Reha'yı daha fazla görebilmektir. Bir diğer itiraf da ikisinin kardeş olduğunu çok sonradan -Reha'nın babası ile halası arasındaki gizli bir konuşmaya kulak misafiri olmasıyla- öğrenmiş olmasıdır. Hülya, bu itiraflarda bulunduktan sonra Reha'ya karşı olan sonsuz aşkını dile getirir ve hayata gözlerini yumar. Hülya'nın ölümünden sonra annesine ve Neriman'a telgraf çeken Reha, onları derhal çağırır. Yağmurlu bir günde yola çıkan Reha'nın annesi ve eşi Neriman, eve yaklaştıkları bir sırada yıldırım çarpması neticesinde ölürler. Reha'nın kederi daha da artar. Hülya, her gece Reha'nın rüyasına girerek burada rahat olmadığını, kendisini ıssız bir yere götürmesini söyler. Bunun üzerine Reha, uşağı ile birlikte bir sabah erkenden kalkıp Hülya'nın na'sını dağın yamacına ıssız bir yere taşırlar.

Reha, bütün bu hatıraları romanda ismi verilmeyen kahramana anlatıp bitirdiğinde şafak sökmek üzereydi. Misafir, Reha'ya artık çok yorulduğunu artık yatağına giderek dinlenmesi gerektiğini söyler. Bunun üzerine uşak araya girerek “O her gece bu koltukta uyur. Yatakta yatmaz. Yüzü daima Hülya'nın son defa yattığı bu karyolaya dönüktür. Her gece Hülya'nın bu odaya geldiğini, yatağına yattığını, güneş doğarken de tekrar mezarına gittiğini zanneder.” (s. 215). Çiftliğin bekçisi, bu duruma şahit olduğunu söyleyince misafir ürperir ve oradan ayrılırken kapının gıcırtısını duyunca herhâlde Hülya, mezarına geri dönüyor şeklinde düşünür. Misafir, 5 yıl sonra oraya tekrar gider ve orada bir ihtiyarla karşılaşınca 2 yıldır artık mezardan seslerin gelmediğini öğrenir. Reha'nın kendisine hatıraları anlattığı odaya gidince odanın hiç değişmemiş olmasına ve ocağın hâlâ yanmasına şaşırdığı bir anda evin uşağı gelince irkilir. Misafir, son söz olarak şunları söyler: Evden uzaklaşmışım ancak evin kapısının açıldığını ve “Hülya... Ben geldim. Kapıya aç” sesini duyar gibi oldum. O günden sonra 10 yıl geçmesine rağmen her Hülya ismini duyduğumda o acıklı hikâyeyi hatırlarım.

Romanda âşıkların arasına erkeğin babası girerek delikanlıya hükmeder. Baba sert mizacıyla oğlunu yönlendirir. Erkeğin babası tarafından yönlendirilmesi ve erkek kahramanın hayata, olaylara karşı çok pasif tavrı acı sonu hazırlayan sebeplerdendir. Kız tarafından bu aşka engel olacak tek şey onun hizmetçi olmasıdır. Zira bu statü engeli romanın birkaç yerinde “O bir hizmetçi parçasıdır.” şeklinde tezahür eder. Ancak romanın sonundaki gelişmeler, bu yaşanan olayların asıl gerçeği, asıl ayıran sebebi örtmek için hep birer perde olarak kullanıldığını göstermektedir. Asıl sebep şudur ki: Reha'nın âşık olduğu kız, Reha'nın babasının başka bir kadından olan çocuğudur. Babası bunu sağlığında söyleyemez ve ancak ölüm döşeğinde iken itiraf eder. Dolayısıyla bu iki âşık aslında birbirlerinin üvey kardeşidirler. Aslında bütün engel budur.

Oğuz Özdeş'in popüler aşk romanlarında âşıklardan biri, bir diğerrinin kendisine sadık kalmadığını düşündüğünde ondan intikam almak ister. Bu durumda ya başka biriyle evlenir ya sevgili olur ya da kısa süreli birliktelik yaşar. **Hülya** adlı eserde Reha, Hülya'nın Celal ile nişanlandığını öğrenince ondan intikam almak için Neriman ile evlenmeye karar verir. Bu durumu kendisi şu şekilde açıklar: “Babamla annemin bunu memnunlukla karşılaması gönlümün ilk heyecanlarını Hülya'nın mahvetmesi ve bende doğan intikam almak arzusu beni Neriman'a karşı sahte bir âşık tavrı takınmaya mecbur etmişti. Mutluluğundan ziyade Hülya'nın duyacağı kıskançlığı ve nedameti bekliyor, aşk ile intikam almaya birbirine bağdaştırmaya çalışıyordum.” (s. 151). Reha, bu yaptığı hareketin

ölçüsünü ayarlamak istese de bunu başaramadığından Hülya'nın hastalığında kendisinin payı olduğunu düşünmektedir. "Hülya'yı yaralar yaralamaz, derhal ateşi kesmek lazımdı. Fakat bu silahı iyi kullanamadım. Ateşi zamanında kesemedim; bu Hülya'nın mahvına sebep oldu." (s. 173).

3. 7. 1. 3. Kişi Kadrosu

Eserde ismi verilmeyen, turist veya misafir olarak anılan kişi, romanın ana kahramanı Reha ile onun sevdiği kız Hülya ön planda görünmektedir. Eserde ismi verilmeyen ve turist olarak belirtilen kişi aynı zamanda romanın çerçeve hikâyesinin anlatıcısı konumundadır ve onun özelliklerine eserde değinilmez.

Reha: Romanda ismi verilmeyen kişi, ana kahraman olan Reha'yı ilk gördüğünde şu şekilde tarif eder. "Siyah ve dağınık saçlar... geniş bir alın. Kalın kaşlar... Koyu lacivert gözler... Avurtları oldukça içeri çökük bir yüz. Kalın, morarmış dudaklar... Uzun bir boyun... Geniş omuzlar." (s. 26). Eserin ana hikâyesinde anlatıcı Reha'dır. Reha, çocukluğundan beri babası tarafından ezilen, kısıtlanan, fikirlerine önem verilmeyen, ezik bir tip olarak yetiştirilmiştir. Reha'da o kadar eziklik vardır ki babasının korkusundan sevdiği kıza bile sahip çıkamaz. Bu durumu Reha şu şekilde dile getirir: "On dört yaşlarındaki bir çocuğun özgürlüğe karşı olan tutkusunu ve bu özgürlüğün kötü bir şekilde hırpalandığını düşününüz." (s. 49). Reha, ne yaparsa yapsın babasının hayırsız bir evlat oldun, ifadesini yıkamaz ve onun sevgisini kazanamaz. Babasının Reha üzerindeki bu tahakkümü Reha'nın askerden dönmesiyle de devam eder. Reha, askerden döndükten sonra babasının ticaret işleriyle uğraşır ve bir nevi intikam uğruna Neriman'la evlenme kararı alır. Babası öldükten sonra işlerin başına geçer, Hülya'nın üvey kardeşi olduğunu öğrenir. Hülya'nın kanserden ölmesinden sonra annesi ile eşini de kaybedince evde yalnız kalır.

Hülya: Romanın yardımcı kişilerindendir. İlk olarak Reha'nın babası tarafından eve getirilen küçük bir hizmetçi olarak okuyucunun karşısına çıkar. Reha, henüz ilk görüşte Hülya'ya âşık olur. Hülya'yı ilk gördüğünde onu şu şekilde tarif eder: "Kumral, uzun saçlı, zeytuni gözlü, hassas bakışlı, çekingen bir kız..." (s. 49). Reha; Hülya'yı kalbine koymuştur; ancak ev halkı onu "bir hizmetçi parçası" olarak görmektedir. Reha'nın babası, Hülya'yı bazen İzmir'e Reha'nın amcasının yanına, bazen de Antalya'ya Reha'nın halasının yanına hizmetçi olarak gönderir. Hülya bir nevi esaret altındadır ve özgürlüğü söz konusu değildir. Reha ile bir konuşmasında bu durumu şöyle özetler: "Birkaç ay sonra baban beni kim bilir hangi eve hizmetçilik etmek için yollayacak." (s. 119). Bu cümleyi

söyledikten kısa bir süre sonra Antalya'ya gönderilir. Hülya, burada efendisinin baskısından ve hastalığından dolayı Celal adında biriyle nişanlandırılarak İzmir'e gönderilir. Hülya; Celal'e yüz vermez ve 2 yıl boyunca nişanlı kalarak onunla evlenmez ve sonunda ondan ayrılır. Bütün bu yaşadıkları özellikle de Reha'nın Neriman'la evlenmiş olması, Hülya'yı hasta eder. Hülya artık kanserdir ve gün geçtikçe erimektedir. Hülya, en son Reha'nın kollarında hayata gözlerini kapatır.

Eserde geçen ve dekor konumunda olan roman kişileri: Işıklı Mağarasına yakın kasabada oturan arabacı, Ağa, Muhtar ve Ömer. Kavaklardaki evin hizmetçisi Ahmet. Romanın ana kahramanı Reha'nın babası, annesi ve evde çok önem verilen, el üstünde tutulan ablası. Reha'nın hasta olarak yattığı evde tanıştığı ve daha sonra evleneceği Neriman. Neriman'ın annesi Hatice Hanım. Antalya'da yalnız yaşayan halası. İzmir'de oturan amcası. İzmir Karşıyaka'da oturan halası.

Romanın ana kahramanı Reha, annesi için ideal bir anne tablosu çizerken babasını sert mizaçlı hiç toleransı ve merhameti olmayan bir karakter olarak gösterir: “Annem, okumamış kocasına kul kurban olmuş ailemizin mutluluğu için saçlarını süpürge etmiş bir kadındı. Babam ayda yılda bir eve uğrar bir miktar para bırakır giderdi. Kasabanın zenginlerinden olmasına rağmen fevkalade hasis, para için deli divane olan, ailesinden bile parayı esirgeyen bir erkekti.” (s. 48). “Sonraları annem bana güler yüz göstermeye başladı ama babam hep merhametsiz davrandı. Bakışlarından âdeta taş kesiliyordum.” (s. 92).

Romanın ana kahramanı Reha, Hülya'nın yanında gördüğü ve kendisine rakip olduğunu düşündüğü kişi için ise şu kelimeleri kullanır: “Hülya'nın yanından giden çirkin, sıksa, çelimsiz bir şeydi.” (s. 92).

3. 7. 1. 4. Zaman

Eserde iç içe iki hikâye anlatılmaktadır. Romanın birinci ve dördüncü bölümü çerçeve hikâyeyi teşkil ederken ikinci ve üçüncü bölümü ana hikâyeyi oluşturmaktadır. Her iki hikâyede de geçmişe dair hatıralar anlatılmıştır.

Romanın ana hikâye bölümünü teşkil eden Reha ile Hülya'nın hatıraları romanın ana kahramanı Reha tarafından bir gece sabaha kadar anlatılır. Görünüşte bu roman, 24 saatten daha kısa bir zamanda anlatılır. Ancak gerek çerçeve hikâyede gerekse de ana hikâyede zamanda ileri sıçrayışlar ve geri dönüşlerle bu zaman dilimi genişler. Ana hikâyede olaylar 24 saatten daha kısa bir zamanda anlatılsa da toplamda 13 yıllık bir geri dönüş yapılarak yaşanan ana kadar getirilir. Romanda bu durum, romanın ikinci olay

halkasının henüz başında belirtilir ve roman, burada 13 yıl önce ifadesi ile bir geri dönüşle başlar. (s. 47). Romanın çerçeve hikâyesinde ise hiçbir olaya yer verilmezken sadece zamanda ileri sıçrayışlarla bu süreç hemen hemen 16 yıllık bir zaman dilimi içerisine yayılmıştır.

Eserde yakın veya uzak geçmiş; kısa veya uzun bir zaman dilimi özetlenerek anlatılabilir. Reha, askere gider ve askerliğini bitirdikten sonra tekrar evine döner. Bu durum şu şekilde özetlenmiştir: “Bir buçuk yıl sonra terhis olup evimize döndüğüm zaman bir nisan sabahıydı.” (s. 147).

Romanda zaman bakımından dikkat çeken hususlardan bir diğeri de anlatılan zamanı genişletmeye yarayan ve ileriye doğru uzun ve kısa süreli zamanda ileri sıçrayışların kullanılmış olmasıdır:

“Aradan altı ay geçti.” (s. 53).

“Aradan altı ay geçti.” (s. 142).

“Bu feci olayı dinlediğimden beri beş yıl geçmişti.” (s. 217).

“Bugün aradan 10 yıl geçti.” (s. 221).

Romanın nesnel zamanı, hakkında hiçbir ipucu bulunmamaktadır. Romanda anlatılan zaman ana hikâyede 13 yıllık bir süreyi kapsarken çerçeve hikâyede 16 yıllık bir zaman dilimini kapsamaktadır. Romanın yazılma zamanı ise eserin gazetede son tefrikasında bulunan “Ankara 1942” tarihi olarak gösterilebilir.

3. 7. 1. 5. Mekân

Eserde iç içe iki hikâye anlatılmaktadır. Romanın birinci ve dördüncü bölümü çerçeve hikâyeyi teşkil ederken ikinci ve üçüncü bölümü ana hikâyeyi oluşturmaktadır. Romanın çerçeve hikâyesindeki mekân, Ege Sahilinde bulunan bir kasabadaki otelde başlar. Turist olarak buraya gelen roman kahramanı ile arkadaşı Işıklı Mağara’ya giderek burada çok farklı bir olayla karşılaşır ve bu enteresan olayın peşini bırakmayıp ertesi gün ve bir hafta sonra tekrar bu Işıklı Mağara’ya gelerek bu olayı çözmeye çalışır. Işıklı Mağara’nın yanında tanışmış olduğu Reha ile randevulaşırlar ve Reha’nın Kavaklar arasındaki evinde buluşurlar. Reha, Hülya ile yaşadıklarının tamamını burada ismi verilmeyen roman kahramanına anlatır. Eserin çerçeve hikâyesindeki mekân sadece buralarla sınırlıdır. Ancak Reha’nın Hülya ile olan hatıralarını anlattığı ana hikâyede yer sürekli değişiklik arz eder. Romanın ana hikâyesindeki mekân, Ege Sahilinde bulunan bir

kasabadır. Bu kasaba, Işıklı Mağara'ya yakın olan Reha'nın ailesinin Kavaklar arasındaki evi ile özelleşir. Bu ev; Hülya ve Reha için huzursuz bir mekândır. Ancak Hülya ve Reha'nın huzur buldukları ağaçların altı, bu kasabadadır. Reha, lise eğitimi için Antalya'ya Hülya ise hizmetçilik için İzmir'e gönderilir. Reha, liseyi bitirir evine döner sonra Hülya'yı görmek için İzmir'e gider. Ancak Hülya, ona yüz çevirince tekrar evine döner. Reha normalde evini sevmez; ancak şu anki ruh hâli farklıdır. O yüzden şu cümleleri sarf eder: "Benim güzel evim! Şirin yuvam! Nihayet sana kavuştum. Çok şükür, senin havanı teneffüse başladım." (s. 107). Romanda mekân, İzmir ile ev arasında gelgitler ile değişmektedir. Romanın tamamına bakıldığında sevgililerin huzur bulduğu "ağaçlıkların altı", "bizim köşemiz" hariç diğer bütün yerler sadece dekor görevini görmektedir.

Romanın olay örgüsünde Reha ile Hülya'nın evdeki o baskıcı havadan, az da olsa kaçıp buluştukları ağaçların altı önemli bir yer konumundadır: "O acı dakikalarımnda bunları düşündüm ve yediğim tokadın acısından çok Hülya'nın hissettiği ıstırapı duydum. Hülya elimden tuttu. Bahçeye gitmemizi söyledi. Aşağı indik. Ağaçların altında her zamanki köşemize gittik." (s. 22). Sevgililer için özel olan bu mekân, başka bir yerde okuyucunun karşısına şöyle çıkar: "Hülya elimden tutmuştu. Fırtınanın şiddetinden adımlarımızı atamıyorduk. Kavak ağaçlarının yanından geçerken ikimizin de gözleri gayri ihtiyari bizim köşemize takıldı. O köşe bizim için ne kadar sıcak ne kadar dost ne kadar sadıktı. Kederlerimizi hep orada hissetmiştik. Sevinçlerimiz de orada birleşmişti." (s. 64).

Romanda ele alınan mekânlar bazen o bölgede yaşayan insanlar tarafından maddi veya manevi yönleri göz önüne alınarak farklı olarak konumlandırılmış olabilir. Romanın çerçeve hikâyesinde yer alan Işıklı Mağara'nın o bölgeye katkısı orada oturan bir köylü tarafından şu şekilde ifade edilir: "Kasabamıza ilkbahar ve yaz mevsimlerinde hayli turist gelir. Gelenlerin çoğu hep bu Işıklı Mağara içindir. Haziran oldu mu buralara turistler akın eder. Hatta mağaranın etrafına çadır kuranlar, günlerini burada geçirenler vardır. Sizin anlayacağınız kasabanın halkı bu turistlerin paraları ile geçinir." (s. 22).

3. 7. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Eserde iç içe iki hikâye anlatılmaktadır. Her iki hikâyede de geçmişe dair hatıralar kahraman anlatıcı ile verilmiştir. Kahraman anlatıcı, hatıralarını anlatırken olayların anlaşılması için bazen araya girerek bilgiler verebilir: "Bir çoklarımız ruhlarında dalgaların parça parça sahile attıkları deniz bitkilerine benzeyen harikulâde güzellikte hatıralar vardır. Fakat bu hatıraları olduğu gibi kim anlatabilmiştir? Size anlatacağım şeyler gerçeğin

kendisidir. Onu süslemeye çalışacak değilim. Esasen hatıraları süslemek için yapacağım gayret size anlatmaktan beklediğim son zevkimi de bozacaktır.” (s. 47).

“O günden sonra Hülya ile karım arasında şiddetli bir mücadele başladı. Ben tarafsız görünüyorsam da itiraf edeyim ki bu mücadeleden Hülya’nın galip çıkmasını istiyordum.” (s. 187).

Kahraman anlatıcının kullanıldığı romanlarda fiiller genel itibariyle birinci tekil şahıs ile çekimlenir: “İki yüz metre kadar yürüyorum. Ansızın birisi tarafından tutulmuşum gibi duruyorum. Arkama bakıyorum hiçbir şey yok. Sonra tekrar arkamdan bir kuvvet tarafından itilmişçesine koşuyorum. Tekrar duruyorum. Tekrar koşuyorum.” (s. 15).

Aklındaki soruları okuyucu ile paylaşan kahraman anlatıcı, okuyucuyu meraka sevk eder: “Acaba bu bir vehim, bir hayal olabilir miydi? Uzaklardan dolaştığını gördüğüm o karaltı bir hayalet miydi? Dağların verdiği ses o karaltının çıkardığı feryadın aksi sedası olabilir miydi?” (s. 11). Aynı romanda başka bir yerde benzer sorular görülebilir: “Yalnız kalınca içimde bir merak uyandı. Acaba Hülya ne olmuştu? Hakikaten sıhhatte miydi ve merak edilecek bir şey yok muydu? Ben buraya nasıl gelmişim? Köpeklerle boğuşmamızdan sonra neler olmuştu? Burası kimin eviydi?” (s. 69).

3. 7. 1. 7. Dil ve Üslup

Romanda genel itibariyle konuşma diline yakın, açık, sade ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır. Genellikle kolay anlaşılır ve kısa cümleler kullanılırken süslü üsluba başvurulmamıştır. Oldukça sade ve anlaşılır bir dille yazılan eserde günlük konuşma diline sık sık rastlanır.

Romanın her yerinde kendini hissettiren kahraman anlatıcı, kendi hatıralarını anlatırken genellikle birinci tekil şahıs fiil çekimini kullanır. Fiiller roman boyunca sıkça kullanılmıştır: “Hemen giyindim, dışarı çıktım. Öğleye doğru otele döndüğüm zaman arkadaşımı bir etütle meşgul buldum. Onu rahatsız etmeden otelin tıraşına çıktım, seyahatimiz süresince bir türlü bitiremediğim kitabı okumaya başladım.” (s. 6).

Sade dilin yanı sıra halk arasında kullanılan bazı argo ifadelerine de yer verildiği görülür:

“- Fakat onun parası yoktu. Ne ile içebilir?

- Parası yok muydu? Öyleyse hapyı yuttun delikanlı. Sen bir ceplerini yokla... Senden tırtıklamasın?" (s. 105).

Romanda geçen olayların bazıları herhangi bir sebepten dolayı doğadaki nesnelere benzetilirken doğadaki nesneler de insanlara benzetilmektedir: "Dakikalar pek çabuk geçiyor. Etrafa bir rüyada imişçesine bakıyorum. Güneş batmak üzere iken ufukta gelincik suyuna benzeyen bir kıızılık, erimiş bal rengi peydah oluyor. Daha sonra artık cıva parlaklığını kaybeden güneş, güzel yüzünü bize son defa gösterdikten sonra dağın arkasına yuvarlanıyor." (s. 6).

Eserde dil bazen süslü ve edebî hâle gelerek sanatsal bir biçimde kullanılmıştır:

"Güneş batmak üzere iken ufukta gelincik suyuna benzeyen bir kıızılık erimiş bal rengi peydah oluyor." (s. 6).

"Bir kasırgaya, saman çöpü hâlinde karışmış bir gencin, sevdiği kız tarafından terkedilmesi, bir cennet olduğunu sandığı dünyanın bir çöl olduğunu anlaması, onun insanlardan kaçmasına sebep olmaz mı?" (s. 106).

3. 7. 2. Teknik Unsurlar

Romanda kahraman anlatıcı, yapılan tasvirleri kendi bakış açısıyla şekillendirir: "Dakikalar pek çabuk geçiyor. Etrafa bir rüyada imişçesine bakıyorum. Güneş batmak üzere iken ufukta gelincik suyuna benzeyen bir kıızılık, erimiş bal rengi peydah oluyor. Daha sonra artık cıva parlaklığını kaybeden güneş, güzel yüzünü bize son defa gösterdikten sonra dağın arkasına yuvarlanıyor." (s. 6).

"Harikulade bir pınar. Suyu billur hissini veriyor. Hemen yere iniyorum membain suyu kayalıklara dökülüyor. Kayalığın altında küçük bir havuz peydah olmuş. Suyu eğiliyorum. Güneşin renklerle yıkadığı tertemiz kayanın dibini, uzun uzun seyrediyorum. Sonra dudaklarım suya temas ediyor. İçiyorum." (s. 13).

"Orta yerde, iki ağaç vardı. Birisi bütün canlılığı ve tazeliğiyle insanın gözlerini kendisine çekiyordu. Dalları meyve dolu idi. Diğeri ise dalları kurumuş, yaprakları sararmış, hastalıklı bir ağaçtı... Dalında birkaç armut sallanıyordu." (s. 44).

Anlatıcı, roman esnasında bazı durumları, olayları okuyucunun gözünün önünde canlandırmak istediği zaman tasvire başvurur. Öyküleme şeklinde olan anlatım bazen kendini gösterir:

“Karşı sırta bakıyorum... Bir insan... Benim gibi iki ayağı, iki kolu, bir başı ve gövdesi var... Benim gibi koşarcasına yürüyor... Arkasından koşmaya başlıyorum.” (s. 15).

“Ağaçların altında kuytu bir yere doğru yürüdük. Hülya sırtındaki paltomu yere serdi. Üzerine oturduk. Koltuğumdaki paketi açtım. Ekmeği dilimledim, küçük bir paketteki baldan bir miktar aldım, dilimin üzerine sürdüm ve Hülya’ya uzattım. Teşekkür ederek aldı. Sonra ben de aynı şekilde diğer bir dilime bal sürerek yemeye başladım.” (s. 65).

Romanda mektuplaşma tekniği kullanılmıştır. Hülya, Antalya’ya gönderildikten sonra Reha ile mektuplaşır. (s. 139, 140, 141, 142, 143).

Roman kişilerinin bir olay hakkında kendi bakış açılarını ve görüşlerini açık ettiği yer iç diyalog tekniğidir. Eserde Reha, Hülya’dan haber alamayınca ne yapacağını şaşırılmış durumdadır:

“Hülya’dan hiçbir haber alamıyordum. Kaç defa kaçmaya teşebbüs ettiysem de bir türlü kati kararımı verememiştim. Sonra yolu da bilmiyordum. Geçen defaki teşebbüsümüzün yarıda kalması cesaretimi büsbütün kırıyordu.

Ne yapmalıydım? Nasıl hareket etmem lazımdı? Evde kalmak daha mı iyiydi? Fakat bu zamanda hislerim rencide edilmeyecek miydi? Mademki sevilmiyordum mademki takdir edilmiyordum evde kalmakla ne kazancım olacaktı?” (s. 89).

3. 8. CENNET YOLU¹⁶

3. 8. 1. Materyal Unsurlar

3. 8. 1. 1. Eser Hakkında

Oğuz Özdeş'in popüler tarzda kaleme almış olduğu aşk ve macera romanlarından sekizincisi olan **Cennet Yolu** adlı eserinin ilk baskısı 1943 yılında İnkılâp Kitabevi tarafından yapılmıştır. Eserin sonraki baskıları ise Tekin Yayınevi tarafından neşredilmiştir. Yazar, eserin *Önsöz*'ünde eser hakkında şunları söylemiştir: “Okuyucularıma daha evvel sunduğum yedi romanım gibi bu da mevzuunu cemiyetten almaktadır.” *Önsöz*'de bu eserin devamının geleceği de ifade edilir: “**Cennet Yolu**, mevzuunun üç saatte geçmesini ve ayrı ayrı üç kitap olmasını tasarladığım romanlarımın ilkidir. Diğer iki romanım ‘Vatman dur, iniyorum?’ ve ‘Gece yarısından sonra’ adlarıyla neşredilecektir.” Ancak sonra çıkan romanlarına bakıldığında bu isimlerle çıkmış eserin olmadığı görülmüştür. Aynı zamanda bu cümlelerin kullanıldığı bir eseri de yoktur.

Eser, kitap olarak yayımlandıktan 2 yıl sonra 1945 yılında *İkdam Gece Postası* adlı gazetede **Fazilet Yolcuları** ismiyle 26 Şubat 1945- 10 Nisan 1945 tarihleri arasında “Gece Postasının Edebî Aşk Romanı” başlığı altında tefrika edilmiştir.

Roman, gazetede tefrika edilmeden önceki sayısında “Oğuz Özdeş'in yeni ve unutulmaz bir aşkın hikâyesini anlatan edebî eseri.” cümlesiyle reklamı yapılmıştır. Özdeş, eserin *önsözünde* eser hakkında şunları söyler: “Eserimi canlandıran şahıslar, tek bir vaka içinde rol almış oldukları hâlde görüşleri düşünceleri başka başkadır ve hadiselerle ayrı ayrı mütalaa edeceklerdir. Bu bakımdan hepsinin de lüzum ve ehemmiyeti olduğunu sanıyorum. Romanımdaki şahısların kendi hareket tarzları hakkındaki mütalaaları, gürültüleri, fikirleri, düşünceleri kendi düşüncelerim değildir. Romanımın erkek ve kadın kahramanları müdafaa iddialarında hep ‘ben ben’ diye bağırırlar. Bu ikisinden haklıyı ve haksızı bulmak okuyucuya kalmış bir iştir. Sanatı ve aşkı çok kuvvetli hisseden kahramanlarımın romanda bazen tereddüde ve endişeye düştükleri görülür. Onların bu tereddüt ve endişelerinde haklı olup olmadıklarını gene okuyucularının takdirine bırakıyorum.”

Eser; *Önsöz*'den sonra tek bölümden oluşmuştur. Bu bölüm kendi içerisinde Romen rakamlarıyla XV kısma ayrılmıştır.

¹⁶ Oğuz Özdeş, **Cennet Yolu**, İnkılâp Kitabevi, 1. Basım. İstanbul, 1943.

3. 8. 1. 2. Olay Örgüsü

Oğuz Özdeş'in bugüne kadar yazmış olduğu popüler aşk romanlarından mutlu sonla biten ilk romanıdır diyebiliriz. Eser, 3 saatlik bir zaman dilimini ele alır. Bir tiyatro yazarının Cennet Yolu adlı eserinin sahnelenmesinden hemen önce başlayan roman, eserin sahnelenmesiyle son bulur.

Roman, İlhan Omay'ın kendi yazmış olduğu oyunun sahnelenmesini heyecanla beklediği bir anda başlar. Heyecanlıdır; çünkü kendi yazmış olduğu eseri ilk defa sahnelenecek ve sahnede kendi sevgilisi, nişanlısı bu oyunda oynayacaktır. Aklında hep şu soru vardır: Acaba her ikisi de başarılı olacak mı? İlhan, bu soruyla cebelleşirken arkadaşları Mümtaz Faruk ve Saffet gelir. İkisi de İlhan'ı çok heyecanlı bulur. İlhan nişanlandığını söyleyince arkadaşları daha çok şaşırır ve haber vermediği için sitem ederler. Arkadaşları ile İlhan; İlhan'ın nişanlısı Ayla hakkında konuşmaya ve fikir alışverişinde bulunmaya başlamışken odaya bir görevli girer ve İlhan'a tiyatro müdüründen getirdiği loca biletini takdim eder. İlhan'ın heyecanı iyice artar, arkadaşları ona bu kadar yüksek bir beklenti içine girmemesi gerektiğini söylerler. Çünkü onun üzülmesinden korkmaktadırlar. İlhan ile arkadaşları, tiyatro başlamadan önce kadın kimdir, nasıl olmalıdır, sanatkar kimdir gibi derin konular üzerinde konuşurlar. Saffet ile İlhan tartışırken tartışma biraz alevlenince Mümtaz Faruk araya girerek tartışmayı bitirmeye çalışır. Tartışma sonrasında arkadaşları, onun Ayla'yı çok sevdiğini görünce onların nasıl tanıştıklarını merak ederler ve İlhan'a Ayla ile nasıl tanıştıklarını anlatması için ısrar ederler. İlhan, önce anlatmak istemezse de daha sonra arkadaşlarını kıramayarak bütün ayrıntıları paylaşmaya başlar.

Roman, devam eden kısımda İlhan Omay'ın Ayla ile nasıl tanıştığına yönelik hatıralarını ele alır. İlhan Omay, bir mayıs ayında tiyatrodaki ilk piyesinin provasına gitmek için yola çıkar, tramvaya biner, tramvayla giderken araç ani bir fren yapar. İlhan, bundan dolayı önündeki kıza çarpar. Kız aniden döner ve İlhan'a bir tokat yapıştırır. Kimse ne olduğunu anlamamışken kız tramvaydan iner ve hızlı adımlarla uzaklaşmaya başlar. İlhan, kendine geldiği zaman kızın peşinden gider. Kendi elinde olmayan sebeplerden dolayı kıza çarpmasına rağmen bu kız neden ona tokat atmıştı. Sebebini öğrenmek istediği için takip eder. Şaşırtıcı bir şekilde kız da İlhan'ın gittiği yöne doğru gitmektedir. Tiyatroya yaklaştıklarında İlhan, kızı kaybeder, aramaktan vazgeçer ve tiyatroya girer. İlhan, tiyatronun provasını izlemektedir ve sahnede biraz önceki takip ettiği kıza gördüğünde şaşırır. Provanın sonu tiyatrodan çıkarken kızla karşılaşan İlhan, kendisine

neden tokat attığını sorunca kız ne söyleyeceğini şaşırmış ve dönüp gitmiştir. Ertesi gün tiyatroya gitmek için yola çıkan İlhan, tramvaya biner ve tramvay hemen hemen aynı yerde ani bir fren yapınca İlhan çünkü kızı kolları arasında bulur. İlhan, bu tesadüfe çok şaşırır ama kızı kolları arasından bırakmak istemez. İlhan, kızı bir süre kollarında tutmasına ve onu bırakmamasına rağmen kız ona bu sefer tokat atmamıştır. Tramvaydan inip yürümeye başladıklarında İlhan, Ayla'ya kendisine daha önce neden tokat attığını sorunca Ayla aniden olduğunu söyleyerek özür diler. Ayla, tokat atmasının bir sebebi olarak o gün hazırlanmış olduğu provayı sebep olarak gösterir. Bu durum, İlhan'ın çok hoşuna gider ve arkadaş olurlar. Hemen hemen 3 ay boyunca sanat ve tiyatro hakkında konuşurlar birbirlerine karşı olan hislerini açamazlar. Ancak üçüncü ayın sonunda birbirlerine olan aşklarından bahsedebilmişlerdir. İlhan, ona karşı olan aşkını üç sebeple açıklamaktadır. Birinci sebep onun sanatına karşı olan hayranlığı, ikinci sebep onun mevcudiyeti, üçüncü sebep ise kendi içindeki şeytandır. Ayla ile İlhan bir akşam gezmeye çıktıklarında, İlhan bir şarkıdan etkilenecek aniden bizim yüzüklerimiz nerede deyince ikisi de şaşırır. Ayla, ileride kuyumcular var orada olabilirler der; ancak kuyumcuya giderlerken arabanın benzini bir gazinonun önünde biter. Çift gazinoya girer, eğlenmeye başlar ve bir garsondan yüzük alması için ricada bulunurlar. Garson gider kuyumcu kapalı olduğu için tuhafiyeden çok ucuz iki tane yüzük alabilir. Böylelikle nişanlanmış olurlar. İlhan hatıraların burada bittiğini söyleyerek arkadaşlarına sabırla dinledikleri için teşekkür eder. Tam bu sırada bir otomobil gelerek bu üç arkadaş alır ve tiyatroya götürür.

Tiyatro binasının yakınlarında otomobilden inen İlhan, tiyatroya gelen seyirciler tarafından güler yüzle ve hayranlıkla karşılanır. Tiyatroda herkes yerine geçince birinci, ikinci ve üçüncü gonktan sonra tiyatro sahnelenmeye başlanır. Tiyatro eserinin sanatkâr İlhan Omay'a ait olması ve o güne kadar reklamının yapılması herkeste müthiş bir beklenti meydana getirmiştir. Ancak tiyatronun ilk perdesi gerek seyirciler gerekse tiyatronun yazarı İlhan için bir hayal kırıklığı olmuştur. Bu durumu anlatmak için yazar şu cümleye yer verir: “Ayla'nın rolünü ne derece fena yaptığını okuyucularımıza anlatmak için seyirciler arasında kısa bir dolaşma yapacağız.” (s. 57). Yazar, seyirciler ile locadaki İlhan ve arkadaşları arasında sık sık geliş gidiş yaparak oradaki atmosferi okuyucuya aktarmaya çalışır. Hiç kimse oyunun bu kadar kötü sahnelenmesine bir anlam veremez. İlhan bu olanlardan dolayı birinci perdeden sonra Ayla'nın yanına gider. İlhan, Ayla'ya çok sinirli bir şekilde kendi eserini mahvettiğini, bir daha kendi tiyatrolarında onu oynatmayacağını ve her şeyin burada bittiğini söyleyerek sanatı olmadan kendisinin bir hiç olduğunu ilave

eder. Ayla, İlhan'ı sessizce dinler ve en sonunda oyunu bilerek fena oynadığını itiraf eder. Ayla, İlhan'a senin beni sevdiğini biliyordum; ancak benim kadınlığımı mı yoksa sanatkârlığımı mı sevdiğine emin olmak için bilerek birinci perdeyi kötü oynadım. Sonuç olarak görüyorum ki sen benim kadınlığımı değil sanatkârlığımı seviyorsun. Tartışmanın sonunda ikisi de her şey bitti diyerek ayrılırlar ve tiyatronun ikinci perdesi başlar. Ayla sahneye çıkar, İlhan bırakıp gitmek istese de kendine hâkim olamaz ve tiyatroyu izler. Aman Allah'ım hem tiyatro yazarı hem de seyirciler şaşkınlık içindedir. Biraz önce çok kötü rol yapan Ayla, şimdi mükemmel bir şekilde oynamaktadır. Seyirciler birbirlerine bakarak bu durum hakkında yorumlar yapar ve hayranlıklarını gizleyemezler. Yazar, sahnede olanları anlatırken seyirciler arasında konuşulanları da okuyuculara aktarmayı ihmal etmez. Perde indiği zaman bir alkış tufanı kopar ve İlhan locadan fırlayarak Ayla'nın odasına gider. İlhan, Ayla'dan özür dilemeye başlar; ancak Ayla, ilk etapta bu özürleri çok dikkate almaz. Ayla ile İlhan burada aile, kadının ailedeki rolü üzerinde çok tartışılır. Eserin bu kısmı, kadının eğitilmiş olması ve çocuklarını yetiştirmesi gibi konularla toplumsal mesajlar içermektedir. Tartışma tam gaz devam ederken bir gazeteci ısrarla odaya girmek isteyince taraflar biraz sakinleşmek zorunda kalırlar ve gazeteciyi içeri davet ederler. Gazeteci ilk olarak tiyatro yazarı İlhan'ı daha sonra bu tiyatroyu sahneleyen Ayla'yı tebrik eder. İkisinin de çok başarılı olduğunu söyleyerek ortamı biraz yumuşatır. Gazeteci, sanat ve tiyatro ile ilgili sorularından sonra ikisinin özel hayatıyla ilgili sorular sormaya başlar. Gazeteci, ikisinin yakında evleneceğine dair söylentiler olduğuna dair sorular sorunca Ayla biraz duraklar; ancak araya İlhan girerek evet diye cevaplar. Gazeteci onların fotoğraflarını çekerken odaya İlhan'ın arkadaşları girer. Saffet ve Mümtaz gazeteciyi görünce şaşırırlar ve gazeteci onlara Ayla ile İlhan'ın evleneceğini dair güzel haberi verir. Arkadaşları, İlhan'ın hem oyunu hem de evlilik kararı için hemen tebrik ederler. Hepsi, tiyatro müdürünün ikram ettiği viskiden içerek bunu kutlar. Ayla ve İlhan'ın arası düzelmiştir. İkisi bir arabaya binerek tiyatrodan ayrılırlar ve kendilerinin ifadesine göre "Cennet Yolu"na giderler.

3. 8. 1. 3. Kişi Kadrosu

Roman, dar bir kişi kadrosuna sahiptir. Eserde İlhan ana kahraman rolündeyken Ayla onun sevgilisi, Mümtaz Faruk ve Saffet ise İlhan'ın yakın arkadaşlarıdır. Romanda yazar olaylara başlamadan önce bu dört karakter hakkında blok hâlinde bilgiler verir. Verilen bu bilgiler dışında nadiren de olsa bazı bilgiler araya serpiştirilmiştir. Yazar, kişiler

hakkında vermiş olduğu bilgilere kendi yorumlarını katmış, okuyucuyla sohbet eder gibi kahramanlar hakkında konuşmuştur.

İlhan Omay: Romanın ana kahramanı İlhan şu cümlelerle tanıtılır: “Bilindiğı üzere bir piyes muharriridir. Bu tabiri okuyucularım mazur görsünler. Ona romancı da diyebilirdik. Filhakika onun piyeslerinden çok romanları vardır. Fakat kendisi son zamanlarda oynanan piyesleriyle o kadar takdir kazanmış o kadar sevilmiştir ki bütün şehirde, o artık yalnız bir piyes muharriri olarak alkışlanmaktadır. Kahramanımız oldukça güzel, yakışıklı bir delikanlıdır. Delikanlı diyorum zira bizim kahramanımız, henüz 28 yaşındadır ve saçlarında bir tek kıl beyazlamadığı gibi yüzünde de hiçbir buruşuk yoktur. Şu hâlde ona delikanlı demekle de bir hata etmiyoruz. Gelelim karakterine: Hayatı daima olduğu gibi görür. Hayat ve yaşamak hakkında tuhaf fikirleri vardır. İyiliğin, güzelliğin ve faziletin âşığı sayılırsa da her nedense bu duygusunu herkese bir türlü kabul ettiremez.” (s. 11-12).

İlhan Omay, halk tarafından tanınmış bir romancı ve tiyatrocı kimliğine sahiptir. Daha önce yazmış olduğu “Ölmeyen Meşale” adlı romanı ve “Peri Kızı” adlı piyesi halktan ilgi görmüştür. Dolayısıyla bu genç sanatkârın peşinde birçok genç kız vardır. İlhan Omay, Ayla’nın sanatkâr tavrına âşık olur ve onunla kısa sürede evlenerek mutluluğa kanat çırpırlar.

Ayla: Romanın yardımcı kişilerindendir. 25 yaşındaki Ayla, bir tiyatrocı olmak istemektedir. Bunun için gittiğı tiyatrodaki İlhan’la tanışma fırsatı bulur. İlhan, onun iyi bir sanatçı olduğunu düşünerek Cennet Yolu adlı eserinde ona başrol verir. Ayla, İlhan’ın yorumuna göre rollerini yapmacık değil yaşayarak oynuyor. İlhan, bu yüzden onun çok başarılı bir sanatkâr olacağını düşünür. Ayla, romanda toplumu ilgilendiren kadın ve kadının eğitimi konularında görüşlerini sunar. Romanın sonunda İlhan’la evlenir ve mutlu olurlar.

Saffet: Romanın yardımcı kişilerinden olan Saffet şu ifadelerle verilir: “İlhan Omay’dan birkaç yaş büyük, çok okumuş, hayatı anlamış, acı çekmiş, ağırbaşlı vakur ve kültürlü bir adamdır. İlhan’la birçok hususta anlaşamamasına rağmen onunla daima dost kalmış, birbirlerini asla incitmemişlerdir. Onda İlhan’ın aksine, hayatı olduğu gibi görmek istemeyen bir tabiat vardır. İhtimal okuyucularım kendisini biraz sevimli ve cazip bulmayacaklardır. Fakat herhâlde onu birçok yerlerde sevecek ve fikirlerine hak verecektir.” (s. 14).

Mümtaz Faruk: İlhan Omay'ın Saffet'le birlikte en iyi arkadaşıdır. Romanın yardımcı kişilerinden olan Mümtaz şöyle tanıtılır: “Temiz, hiç kimseye bir fenalığı dokunmayan, sessiz ve münzevi bir şairdir. Bizim kahramanımızın annesi bu yaşa gelinceye kadar koynundan hiç ayırmamış, şairlerle de konuşmaya müsaade etmemiştir. Bununla beraber o asla pısrık bir çocuk değildir. Yaşına göre çok okumuş ve birçok şeyler öğrenmiştir.” (s. 14).

Romanda sadece isimleri geçen dekor kişiler: İlhan Omay'ın tiyatrolarının sergilendiği tiyatro binasının müdürü ve Ayla'nın odasında onlarla röportaj yapan gazeteci.

3. 8. 1. 4. Zaman

Eser üç saatlik bir zaman dilimini ele alır. Bir tiyatro yazarının eserinin sahnelenmesinden hemen önce başlayan roman, eserin sahnelenmesi ve âşıkların kendi aralarında konuşmalarıyla son bulur. Roman, bir ilkbahar gününde yaşanır. Romanın ana kahramanı ve tiyatro yazarı olan İlhan, yazmış olduğu bir tiyatro eserinin bugün sahnelenmesini izleyecektir. Bugünün bir diğer güzel tarafı oyunu sahnelendirecek olan Ayla'nın kendi nişanlısı olmasıdır. Oyun, ilk perdesi hariç çok güzel bir şekilde sahnelenmiş hem eserin kalitesi hem de Ayla'nın oyunculuğu takdir toplamıştır. İkili oyun sonunda evlenmeye karar vermişlerdir. Oğuz Özdeş'in popüler aşk romanlarında mutlu sonla biten ilk eseridir. Romanın nesnel zamanı, hakkında hiçbir ipucu veya zaman ifadesi bulunmamaktadır. Sadece bir ilkbahar mevsimi olduğu bilinmektedir. Romanda anlatılan zaman, Oğuz Özdeş'in eserinin önsözünde söylemiş olduğu “Cennet Yolu, mevzuunun üç saatte geçmesini ve ayrı ayrı üç kitap olmasını tasarladığım romanlarımın ilkidir.”, cümlesi ile üç saatlik bir zaman dilimini kapsamaktadır. Romanın yazılma zamanı, ilk baskısının yapıldığı 1943 yılıdır.

3. 8. 1. 5. Mekân

Eser, İlhan'ın evinde başlar ve kısa süre sonra tiyatrodaki locaya ve tiyatrodaki Ayla'nın odasına taşınır. İlhan, Ayla ile nasıl tanıştığını arkadaşlarına anlattığında ise tramvay bir mekân olarak okuyucunun önüne gelir. İlhan ve Ayla'nın ikisinin de sanatçı olması dolayısıyla yazar, mekân olarak bir tiyatro binasını seçer. Tiyatroda İlhan'ın yazmış olduğu eserler, sevdiği kadın Ayla tarafından sahnelendirilir. İkisinin anlaşılamadığı konular da yine tiyatro binasının çatısı altında çözülür. En son ikisi de mutlu bir şekilde otomobillerindeyken Ayla'nın nereye gidiyoruz sorusunun cevabı olarak İlhan, “Cennet Yoluna” diye cevap vererek bununla huzur ve mutluluğu kast eder.

3. 8. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Eserde hem yazar anlatıcı hem de kahraman anlatıcı kullanılmıştır. Dolayısıyla bu eserde karma anlatıcı vardır. Romanın genelinde yazar anlatıcı kullanılırken sadece İlhan'ın Ayla ile nasıl tanıştığına dair hatıraları anlatıldığında kahraman anlatıcı kullanılmıştır. Yazar anlatıcı, roman esnasında araya girerek kişilerin neler yaptığı hakkında bilgiler vermeyi amaçlamıştır. Anlatıcı bunları yaparken okuyucuyla sohbet eder gibi davranmıştır:

“Biz onları düşünceleri ile bir müddet baş başa bırakarak biraz da kendilerini okuyucularımıza tanıtacağız.” (s. 11).

Yazar anlatıcı, romanındaki kahramanlardan birini anlatırken okuyucuyla konuşmayı da unutmaz. Romanda Mümtaz Faruk için şu kelimeleri kullanır: “Temiz, hiç kimseye bir fenalığı dokunmayan, sessiz ve münzevi bir şairdir. Bu size belki tuhaf gelecek, ihtimal ki bir çoklarınız içinizden: Şu zamanda sessiz ve münzevi bir şair! Nasıl olur? diyeceksiniz. Bu sözünüzde haklısınız. Fakat bizim kahramanımızın annesi bu yaşa gelinceye kadar koynundan hiç ayırmamış, şairlerle de konuşmaya müsaade etmemiştir. Bununla beraber o asla pısrık bir çocuk değildir. Yaşına göre çok okumuş ve birçok şeyler öğrenmiştir. Esasen karilerim ilerde kendisiyle daha yakından tanışacaktır.” (s. 14).

Romanda araya girmeler genellikle yazar anlatıcı tarafından yapılır: “Şimdi tekrar odamıza dönüyoruz.” (s. 16)

“Ayla'nın rolünü ne derece fena yaptığını okuyucularımıza anlatmak için seyirciler arasında kısa bir dolaşma yapacağız.” (s. 57). Bu araya girmelerde şeklinde yaptığı yorumlarla okuyucuyu yönlendirmeye çalışır.

Yazar anlatıcı, sık sık araya girerek roman kişilerinin o anki durumlarını vermeye çalışır. Ayla ile İlhan'ın tartıştıkları odada neler olduğunu anlatırken aynı zamanda dışarıda olanların da farkındadır: “Dışardan birtakım gürültüler geliyordu. Fakat ikisinin de asabı bozuk olduğundan bu sesleri işitmiyorlardı. Gerçi işitseler de aldırış etmeyecekleri muhakkaktı.” (s. 91).

Roman kişilerinin heyecan ve korkularına; zihinlerinden geçenlere ve niyetlerine vâkıf olan yazar anlatıcı, İlhan'ın içindeki endişeleri şu cümlelerle verir: “Kahramanımızın endişesi aynı zamanda şundan da ileri geliyordu. Eserinde cemiyeti muaheze eden taraftar vardı. Bilhassa bir yerinde ateş püskürüyordu. Acaba bu tarafları nasıl karşılanacaktı? Tenkit mi edilecekti? Hücuma mı uğrayacaktı? Yoksa bunların hiç birisi değil de eseri

beğenilecek, alkışlanacak mıydı?” (s. 54). Yazar anlatıcı, “Ayla’nın rolünü ne derece fena yaptığını okuyucularımıza anlatmak için seyirciler arasında kısa bir dolaşma yapacağız.” (s. 57), ifadesiyle de birçok seyircinin sahnelendirilen tiyatro eseri ve bu eseri sahnede icra eden Ayla hakkındaki düşüncelerini gözler önüne serer. Bu durum yazar anlatıcının her şeyi bilme özelliği ile örtüşür. Romanın ikinci kısmı İlhan Omay’ın Ayla ile nasıl tanıştığına yönelik hatıralarını ele alır. Bu kısım tamamen kahraman anlatıcı ile anlatılmıştır. Kahraman anlatıcı, hatıralarını anlatırken olayların anlaşılması için bazen araya girerek bilgiler verebilir: “Provalar bittikten sonra onunla sahnenin bir köşesinde konuşmak imkânını buldum. Dostlarım size neler konuştuğumuzu anlatmak güç bir iş olacak. Onunla konuşurken saadeti çok yakından hissediyordum.” (s. 37). Bu cümleden de görülebileceği gibi kahraman anlatıcının en belirleyici özelliklerinden biri, fiillerin birinci tekille çekimlenmiş olmasıdır.

3. 8. 1. 7. Dil ve Üslup

Romanda genel itibariyle konuşma diline yakın, açık, sade ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır. Romanda yazar, her kesimin anlayacağı atasözü, deyim ve kavramlara yer verir. Bu ifadeler neredeyse halkın arasında klişeleşmiş ifadelerden alınmıştır: “Aşkın gözü kördür.” (s. 62).

Özdeş’in bazı romanlarında olduğu gibi **Cennet Yolu** adlı romanında da herhangi bir sebepten dolayı terk edilen kadınlar çiğnenmiş bir çiçeğe benzetilir: “Eğer arkasına dönüp baksaydı, Ayla’nın elinde karanfille koltuğun üzerinde çiğnenmiş bir çiçek gibi yığılıp kaldığını görecekti.” (s. 72).

Eserde Osmanlı Türkçesine ait kelimeler fazlaca kullanılmıştır. Bunun sebebi olarak roman karakterlerinin eğitilmiş ve sanatkâr olmaları gösterilebilir: “Dudakları büyük bir hitabeye hazırlanmışçasına mütemadiyen açılıp kapanıyor.” (s. 7).

“O günkü konuşmalarımız adabı muaşeret kaidelerine göre sona erdi ve esasen de böyle olması lazımdı.” (s. 41).

“Bütün ümitlerin hilafına Ayla, rolünü oynayamıyordu. Herkes müthiş bir şekilde inkisarı hayale uğramıştı.” (s. 57).

“Gibi sözler nazarı dikkati celbediyordu. Bununla beraber Ayla’nın perestişkârları da onu müdafaadan geri kalmıyorlardı.” (s. 58).

“Son perde o kadar muvaffakiyetle temsil olundu ki...” (s. 82).

3. 8. 2. Teknik Unsurlar

Yazar, romanda bazı durumları, olayları okuyucunun gözü önünde canlandırmak istediği zaman durum tasvirine başvurur. Bu durum öyküleme tekniği olarak da bilinir: “Sonra mendilini çıkardı ensesini sildi. Fakat bu sırada bir sinek ensesine kondu. Adam buna kızdı ve eliyle hızla ensesine vurdu. O kadar hızlı vurmuştu ki salonda oldukça büyük bir ses oldu. Bu sesi duyanlar o tarafa doğru başlarını çevirdiler. Adam işin farkında olmadığından hâlâ sineği yakalamakla meşguldü.” (s. 58).

Oğuz Özdeş’in popüler aşk romanlarında roman kahramanlarının mutlu oldukları zaman yapılan tasvirler çok daha iyimser bir havada yapılır: “Gece yarısı evlerimize dönerken ay tamamen yüksekte idi ve bize tebessüm ışıkları yolluyordu... Uzakta parlak bir yıldız bize mütemadiyen göz kırptıyor ve ikimizde cennetin yolunda mesut ilerliyorduk.” (s. 46).

“Gökte iki yıldız birbirine göz kırptı ve az sonra da birisi ötekine doğru kaydı. Ay buna kızmış veya kıskanmış gibi bir bulutun arkasına gizlendi. Ortalık hafifçe kararmıştı.” (s. 111).

Roman, dar bir kişi kadrosuna sahiptir. Eserde İlhan, ana kahraman rolünderken, Ayla sevgilisi, Mümtaz Faruk ve Saffet ise İlhan’ın sevdiği arkadaşlarıdır. Bu eserin neredeyse tamamı karşılıklı konuşmalardan meydana gelmiştir. Bazen üç erkek arkadaş tartışır bazen de İlhan ile sevgilisi Ayla konuşurlar. Aşağıdaki örnek bu diyaloglardan bir tanesidir:

“İlhan ağır ağır doğrularak yerinden kalktı.

- Saat kaç Mümtaz?

- 8:05 geçiyor

- Daha hayli var.

- Piyas dokuzda başlıyor değil mi?

- Evet tam dokuzda.

- Biz saat kaçta gideceğiz?

- Şu hâlde kırk dakikamız daha var.

- Evet! Evet!

- Bu akşam çok heyecanlıyım.” (s. 20).

3. 9. MEMNU MEYVA¹⁷

3. 9. 1. Materyal Unsurlar

3. 9. 1. 1. Eser Hakkında

Oğuz Özdeş'in popüler tarzda kaleme almış olduğu aşk ve macera romanlarından olan **Memnu Meyva** adlı eserinin ilk baskısı 1944 yılında İnkılâp Kitabevi tarafından yapılmıştır. Bu eser, Anatol Frans'ın “Memnu Meyva'yı takma dişle ısırılmamalıdır.” cümlesini epigraf olarak almış ve ismini bu cümleden esinlenmiştir.

Eser, kitap olarak yayımlandıktan 6 yıl sonra 1950 yılında *İkdam Gece Postası* adlı gazetede **Mavi Sular** ismiyle 1 Mart 1950- 1 Mayıs 1950 tarihleri arasında “Gece Postasının Aşkı ve Edebî Romanı” başlığı altında tefrika edilmiştir. Kitabın son sayfasında bulunan “16 İkinci kanun 1944” tarihi, eserin yazılış zamanını göstermesi bakımından önem arz eder.

Eser; *Başlangıç*'tan sonra Birinci Kısım, İkinci Kısım... başlıkları altında toplam 5 bölüme ayrılır. Eserin Birinci kısmı kendi içerisinde Romen rakamlarıyla IX, ikinci kısmı XIII, üçüncü kısmı IV, dördüncü kısmı IX, beşinci kısmı VII bölüme ayrılmıştır. Kısımlar içerisindeki bu bölümlendirmelerde Roman rakamlarının yanı sıra her bölüme bir başlık konulmuştur.

Oğuz Özdeş, **Memnu Meyva** adlı popüler aşk romanının kurgusunu ve olaylarını daha sonra 1962 yılında yazdığı **Kartal Başlı Kadirga** adlı popüler tarihî romanında kullanmıştır. Bu romanında kişilerin isimlerini değiştirerek bazı tarihî olaylara ve kişiliklere yer vermiştir. Eser, Türk denizcilerinden Turgut Reis'in yaptığı savaşlar eşliğinde hayat hikâyesini anlatır. İsmi Turgut Reis'in başında olduğu **Kartal Başlı Kadirga** adlı gemisinden alır. **Kartal Başlı Kadirga** adlı eser, *Çocuk Haftası* adlı çocuk mecmuasında 28 Şubat 1962 tarihinde tefrika edilmeye başlar ve 26 Aralık 1962 tarihine kadar toplam 44 tefrika yayımlanarak sona erer. Tefrikanın sonunda 21 Ekim 1962 tarihi atılarak romanın yazıldığı tarih, net olarak verilir. Eserin kitap olarak ilk baskısı, 1963 yılında yapılmıştır.

3. 9. 1. 2. Olay Örgüsü

Memnu Meyva adlı popüler aşk romanı bir *Başlangıç* bölümü ile başlar. Yazar, bu bölümde Bodrum'un hem geçmişi hem şu anki hâinden, çok eskiden Bodrum'un gizli

¹⁷ Oğuz Özdeş, **Memnu Meyva**, İnkılâp Kitabevi, 1. Basım. İstanbul, 1944.

koylarından bir tanesinde bulunan bir kulübe ve bu kulübeye ait “Mavi Yelkenliden” bahseder. Geçmişte Bodrum halkının bunlara karşı olan merakından söz ederken bugünkü Bodrum halkının bunlardan haberdar olmadığını söyler. Yazar, bu bölümde “Bir zamanlar kulübeye bir erkekle bir kadının girdiği görülmüştü. Bu halk arasında dedikoduya vesile olmuş fakat hiç kimse onların kim olduğunu anlayamamıştı. Bugün o zaman yaşayanların torunları bile bu muammayı çözemediler.” (s. 5), ifadesini kullanarak okuyucuda merak uyandırmak istemiştir.

Romanın birinci olay halkası, Antalya’da Rona ile Füsun’un birbirlerine aşklarını itiraf etmeleri ile başlar. Rona, memleketi olan Bodrum’dan hayranlıkla bahseder, annesinin bir melek olduğunu söyler ve bunlara rağmen onları arkada bırakarak buraya Füsun’u görmeye geldiğini, günlerdir hatta aylardır burada kaldığını ifade eder. Rona’nın bütün bunları söylemesindeki maksat Füsun’u ikna ederek kendi memleketine götürmektir. Ancak Füsun, Rona’dan etkilenmiş olmasına rağmen başka biriyle nişanlı olduğu için bunu yapamayacağını, babasının çok sinirli olduğunu, eğer bunu duyarsa kendilerini öldüreceğini söyler. Arka arkaya üç gece bu konuları konuşan ikili, birbirlerine daha fazla alışınca tek çarelerinin kaçmak olduğunu anlarlar. Tam bu sırada Füsun’un kapısının dibinden sesler gelir. Füsun babasının geldiğini düşünerek Rona’ya hemen gitmesi gerektiğini söyler. Ancak Rona, Füsun’u almadan bir yere gitmeyeceğini ifade edince kaçmak zorunda kalırlar. Füsun, vicdan azabı çekerek de olsa evinden kaçmış ve artık Rona’nın yanındadır.

Rona ile Füsun, Bodrum’a geldikleri ve Rona’nın annesinin kapısına vurdukları zaman Füsun heyecandan ölmek üzeredir. Anne, her ikisini de müthiş bir sevinçle karşılar. Bir müddet konuşurlar; ancak içeriden bir erkek sesi gelir ve bu sesin Rona’nın babasına ait olduğunu anlarlar. Rona, daha önce babasının öldüğünü söylemiştir. Füsun, Rona’nın kendisine neden bu konuda yalan söylediğini anlayamaz. Evdeki huzursuzluk Füsun’a da yansır. İşin kötü tarafı Rona, Füsun’a ilgisiz davranmakta ve hiçbir iş yapmadan akşama kadar aylak aylak dolaşmaktadır. Rona’nın annesi, onu bir kenara çekerek neden bu kızı da kandırıp buraya getirdiğini sorar. Ancak Rona, Füsun’u kandırmadığını onu zalim babasının elinden kurtardığını, hatta bunu Füsun’un istediğini söyler. Annesi, Rona’ya kızarak bu masalı geçen yıl da Ayşe için söylediğini hatırlatınca Rona, Füsun’u sevdiğini söyler. Füsun, bir sabah uyandığında uzaktan gelen çok güzel bir şarkıyı duyar, merak edip dışarıya baktığında bu şarkının Mavi Yelkenliden geldiğini görür.

Tam bu sırada evin annesiyle babası tartışmaktadır. Baba; anneye ya kendisinin bu evden gideceğini ya da katil oğlunun gitmesi gerektiğini söyler. Rona da tartışmaya dahil olur ve babasına kendisine haksızlık ettiğini söyleyerek onu tehdit eder. Rona, babasına doğru çok sinirli bir şekilde giderken elini cebine atar ve bir şey çıkarır, bütün olanları yukarıdan izleyen Füsün tam bu sırada bayılır. Baba, büyük kızgınlıkla kapıdan dışarı çıkar, Rona onu takip etmeye başlar. Füsün, uyandığı zaman Rona'nın babasının ölüsünün çayırılıkta bulunduğunu duyar ve şok olur. Rona, annesine ve Füsün'a babasını kendisinin öldürmediğini söylese de onları inandıramaz. Rona, babasını bir yere gömmüş ve herkese babasının İstanbul'a gittiğini söylemiştir. Füsün, bir gün evde sıkılmış bir hâlde otururken Mehlika Hanım, bu kadar üzülmemesini ve denize kadar gidip hava almasını tavsiye eder. Füsün, dışarı çıkıp tarlaların arasında yürümeye başlar, bu esnada tarlaların arasından Rona'nın fısıltılarını duyunca sesin geldiği yere gizlice yaklaşır ve Rona'nın yanında bir kadın olduğunu görür. Füsün, ne yapacağını bilemez hâlde geri döner; ancak bu gördüklerinden kimseye bahsetmez. Füsün, her şeyi göze aldığı, severek kaçtığı Rona hakkında çok büyük bir hayal kırıklığına uğramıştır. Füsün'un gözleri belli etmeden sürekli Rona'yı takip etmektedir. Hemen hemen on gün sonra Rona, tekrar tarlaya doğru gider. Onu takip eden Füsün, Rona'nın meçhul kızla buluşmasını, konuşmasını, hatta onların sevişmelerini görür. Füsün, eve döner ve iki gün boyunca odasından çıkmaz, neler yapacağını düşünür. Füsün, sabah erken saatlerde Rona'nın annesine bir mektup yazarak yola çıkar. Ancak sabah tesadüfen uyanan Rona, Füsün'un sabahın erken saatlerinde çantayla bahçede ne iş yaptığını anlayamaz; ancak bırakılan mektubu görünce Füsün'un kaçmaya çalıştığını anlar. Bunun üzerine evden bir silah alarak Füsün'un peşinden gider. Rona, kısa süre sonra Füsün'u yakalar, bugüne kadar kendisine hiç dokunmadığını ve bu yüzden hiçbir yere gidemeyeceğini söyler. Füsün bunu reddedince Rona, ona kötü davranır hatta tecavüz etmeye kalkar. Füsün, Rona'nın altında çaresiz bir şekilde mücadele ederken Rona'nın cebindeki silahı fark eder. Füsün, silahı hemen alarak kendini kurtarmak için Rona'ya ateş eder ve Rona, gözünden vurulur. Aradan 2 hafta geçer Rona, göz ameliyatı için İzmir'e gitmiştir. Bir sabah Füsün, Mavi Yelkenlinin ve onun sağındaki koyun çok güzel görüldüğünü fark edip oraya gitmeye karar verir. Romanın ikinci halkası böylelikle başlar.

Füsün, Mavi Yelkenlinin yanına gelince onu çok beğenir. Bu esnada oradaki kulübe dikkatini çeker. Kulübenin yanına gider içerde biri var mı yok mu diye pencereden bakınca yatakta yatan bir erkeği görür. Bir müddet sonra uyanan erkek spor yapmaya başlar. Füsün,

erkeğin içeride ne yaptığını izlerken bir müddet sonra erkek onu görür. Efdal, Füsun'a burada ne aradığını sorunca Füsun, ilk fırsatta kaçmaya çalışır; ancak Efdal onu kollarından yakalar. Füsun, çok asi tavırlarda bulununca Efdal, uşağını çağırarak Füsun'u sandalye bağlatmak zorunda kalır. Efdal, Füsun'u sandalyeye bağlattıktan sonra şimdi rahat rahat konuşabiliriz der ve kendini tanıtmaya başlar. Füsun da buraya Mavi Yelkenliyi merak ettiği için geldiğini, sonra kulübeyi gördüğünü söyler. Efdal, Füsun'a onu tanıdığını başına gelenlerden haberdar olduğunu söyleyince Füsun şaşırır. Bu şekilde konuşmaya ve tanışmaya başlarlar. Bir ara Füsun, Efdal'ı kıran birkaç söz söyleyince Efdal, onu çözer ve hemen gidebileceğini söyler. Efdal'ı kırdığını anlayan Füsun, ondan özür diler ve karşılığında ertesi gün sabah buraya gelmek için söz verir. Füsun, ertesi gün sabah erken saatte tekrar kulübeye doğru yola çıkar. Kulübeye geldiği zaman içerden hiçbir ses duymayınca kimsenin olmadığını düşünür. Daha sonra Efdal'ın içeride yattığını görünce onu izlemeye başlar. Bu esnada Efdal'ın uşağı olan iri cüsseli Ahmet, Füsun'u görür ve ortalığı gereksiz yere velveleye verir. Efdal, Füsun'u çok iyi ağırlar, ona iltifatlar eder ve ona çok iyi davranır. Füsun da onun bu davranışlarına aynı incelikle karşılık verir. Artık üçüncü gün geldiğinde birbirlerine olan aşklarını itiraf etmişlerdir. Efdal, üçüncü gün Füsun'u Mavi Yelkenliye bindirerek gezdirmeye başlar. Füsun, bir ara Mavi Yelkenlide odasında otururken sakallı bir adam, Füsun'a sarılıp onu öpmeye başlayınca Füsun, korkudan bağırır ve adam bırakıp kaçmak zorunda kalır. Füsun'un bağırmasına koşan Efdal, onun sakinleşmesini sağlar ve kız sakinleşince dizlerinin üzerine yatırıp onu öpmeye başlar. Füsun, biraz önce sakallı adamın da kendini aynı şekilde öptüğünü, hatta gözlerinin ve dudaklarının bile neredeyse aynı olduğunu fark eder. Kendine müthiş bir oyun oynandığını fark eden Füsun, oyunu kendi lehine çevirmek için ona hiçbir şey belli etmez. Efdal, Füsun'un yanından ayrıldıktan sonra odaya sakallı adam tekrar gelir ve Füsun'a saldırmak isteyince Füsun, ona konuşmayı teklif eder. Sakallı adam bunu kabul edip Füsun'la konuşmaya başlar. Füsun, bir müddet sonra sakallı adamın sakallarına, bıyıklarına dokunmaya başlar ve aniden bunları çekince sakalların arkasından Efdal ortaya çıkar ve birbirleriyle şakalaşırlar. Tanıştıklarının dördüncü gününde Efdal, Füsun'u "Bizim Cennet" şeklinde isimlendirdiği balıkçı arkadaşları ve aileleriyle beraber kaldıkları adaya götürür. "Bizim Cennet Adası"na giderken bir gece Füsun, Efdal ile onun uşağı Ahmet arasındaki konuşmaları duyar. İkisi de kendisi hakkında çok güzel ifadeler kullanmaktadır. Ertesi sabah Füsun uyandığında karşısında "Bizim Cennet Adası"nı görür. Füsun ve Efdal, "Bizim Cennet Adası"na ayak bastıkları zaman herkes bunları güler yüzle karşılar. Efdal, Füsun'u oradakilere ve özellikle oradaki ihtiyar adama nişanlısı olarak tanıtır. Füsun,

bundan memnun olmuştur. İkili burada Mavi Köşk adında bir yerde kalır ve çok mutlu anlar yaşar. Füsün, burada bir müddet yalnız kalır ve dışarıdaki hazırlıkların ne için olduğunu merak eder. Yemekten sonra Efdal, Füsün'a beraber at binmeyi teklif eder ve hazırlıklarını yaparak dışarı çıkarlar. Köşke döndükleri zaman Füsün, her tarafta büyük bir faaliyet olduğunu fark eder. Beraber Mavi Köşk'e girerler biraz yemek yer ve biraz da içerler. Füsün, içkisine katılmış ilacın etkisiyle uyuyakalır. Efdal, Füsün'u uyuttuktan sonra hazırlıkları kontrol etmeye gider. Füsün, akşama doğru uyandığında yatağının yanında çok güzel, beyaz bir kıyafet, kıyafetin yanında bir not görür. Füsün, bu elbiseyi büyük bir mutluluk ve huzurla giyer. Akşam yapılan eğlencenin sonunda Efdal ile Füsün, Mavi Köşk'ün önüne gelir ve bu adaya ilk ayak bastıklarında görmüş oldukları ihtiyar adam, onların nikahını kıyar. Füsün'a yapılan bu sürpriz onu mutluluktan havalara uçurur. Artık karı koca olmuşlardır. Sabah olunca gelen bir haber üzerine iş icabı Bodrum'a dönmeleri gerekir. Füsün, orada bıraktığı Mehlika Hanım'ı hatırlar ve kadıncağızın bu iki günde ne yaptığını merak ederek onu ziyaret etmeye karar verir. Mehlika Hanım'a her şeyi olduğu gibi anlatmaya karar verir. Ancak Füsün, eve gittiğinde Rona'nın kapıyı açmasına çok şaşırır. Herkes, Rona'nın İzmir'e tedavi için gittiğini bilmektedir; ancak Rona, İzmir'e gittiğinin ertesi günü başka bir vapurla geri dönmüş ve gözünü tedavi ettirmemiştir. Mehlika Hanım, Füsün'u görünce çok mutlu olur. Füsün, Mehlika Hanım'ın ısrarları neticesinde o gece yanında kalır; ancak ertesi sabah Efdal'a haber vermek için tekrar evden ayrılır. Efdal'a olanları tek tek anlatan Füsün, akşam üzeri tekrar Mehlika Hanım'a gidince doğrudan onun odasına çıkar. Bir ilaç için aşağı indiğinde Rona ile karşılaşır. Rona, Füsün'a sarkıntılık yapmaya başlayınca Füsün ona okkalı bir tokat atar ve evden çıkıp koşa koşa kulübeye gider. Efdal, onu teselli edip sinirlerini yatıştırmak için Mavi Yelkenli ile gezintiye çıkarır. Ertesi gün Mehlika Hanım, Füsün'a bir mektup göndererek acilen gelmesini istemiştir. Füsün ile Efdal, bunun bir tuzak olabileceğini düşünerek itidalli davranmak ister ve Rona'nın İzmir'e gittiğini öğrenince Füsün'u rahatlıkla eve tekrar gönderir. Ancak Füsün, akşama kadar Mehlika Hanım'ın yanında kaldıktan sonra nöbeti Efdal'in gönderdiği uşağa devreder. Efdal ile Füsün, her gece beraber sahile iner ve ay ışığında denizde yıkanır. Rona, hemen hemen 15 gün sonra İzmir'den dönünce doğrudan kulübeye gider. Gece onların denizde çıırılçıplak yıkandıklarını görünce dayanamaz ve sara krizine girerek saklandığı ağaçların arasına düşer. Sabah uyanınca annesinin yanına gider ve annesinden merhamet ister. Annesi, babasının Rona'ya yazdığı mektupları verir. Rona, babasını sevmemesine rağmen yazmış olduğu bu mektuplardan etkilenir sara krizine tekrar

yakalanır. Sabah uyandığında annesinin yanına gider; ancak annesi hayata gözlerini kapamıştır.

Rona'nın annesi vefat ettikten sonra Rona, beline silahı alarak kulübeye doğru gider. Ertesi gece Füsün ile Efdal'in denizde yıkandıkları yere giderek onları orada tekrar görür. Füsün ile Efdal, içeride konuşurlarken dışarıdan bir ses gelir ve Füsün bu sesin sahibini hemen tanır. Efdal ile uşağı Ahmet, derhal Rona'yı aramaya çıkarlar; ancak Rona pencereden Füsün'un kaldığı odaya girer. Çılgınlıkları duyan Efdal, hemen kulübeye koşar, kapıyı kırarak içeri girer. Rona, elindeki silaha çok güvenmektedir; ancak Efdal, kulübenin lambasına hızlıca vurup onu söndürünce etraf kararır. Rona, karanlıkta ateş eder ve mermisi biter. Bu arada Efdal'in uşağı Ahmet, sessizce içeri girer, cebinden sustalı bıçağı çıkararak Rona'nın sırtına saplar. Rona, yaralı hâlde önce evine gider annesinin yattığı yatağı ateşe vererek cenazesini yakar ardından babasının mezarına gider ve orada son nefesini verir. Efdal ile Füsün, Ege denizinin kimsenin bilmediği bir koyuna yerleşip orada yaşamaya başlarlar. Burada yaşadıkları eve "Saadet Köşkü" adını verirler.

3. 9. 1. 3. Kişi Kadrosu

Eserde kişiler hakkında gerek yazar gerekse romanın yardımcı kişileri bilgiler vermiştir. Kişilerin olaylar karşısında tutum ve davranışları da onlar hakkında bilgi edinilmesi için önem arz eder.

Füsün: Romanın ana kahramanı olan Füsün, romanda ilk olarak Rona ile aşk yaşadığı ve ona âşık olduğu zamanlarda okuyucunun karşısına çıkar. Füsün, ailesi ile birlikte Antalya'da yaşamaktadır. Başka biriyle nişanlı olan Füsün, kısa zamanda kalbini Rona'ya kaptırır ve Rona'ya ikna olup onun memleketi olan Bodrum'a kaçar. Rona, Füsün'a kendisi için ne kadar önemli olduğunu şu cümlelerle ifade eder: "Sen kalbimin sultanısın... Ah! Rüyalarımın sevgilisi... İşte uzun bir ayrılıktan sonra sana tekrar kavuştum. Memleketimi, tarlamı, anamı, her şeyimi terk ederek buraya senin yanına geldim. İstersen hep burada kalırım. İstersen birlikte memleketime gideriz." (s. 9). Füsün; Rona'nın bu sözlerine kanar ve ailesini bırakarak onunla kaçar; ancak çok kısa süre içinde Rona'nın hiç de düşündüğü gibi biri olmadığını ve kendisine ihanet ettiğini gördüğünde ondan soğur ve ondan kaçmaya çalışır. Rona, Füsün'a engel olmaya çalışırken gözünden vurulur. Füsün, hayatta tamamen yalnız kaldığını hissettiği bir anda Efdal ile tanışır ve kısa süre içerisinde birbirlerine âşık olarak evlenirler. Eserde Füsün hakkında bilgiler blok hâlinde de sunulmuştur: "Cenup kasabalarının birinde doğmuştu. Babası, sık sık başka şehirlere gittiği

için Füsün ekseriyetle annesiyle baş başa kalırdı. Bu suretle Füsün'un gençliği annesinin dizleri üzerinde geçti. Ailesi oldukça mutaassıptı. Bundan dolayı Füsün, evde kalmaya mahkûm ediliyordu. Genç kızlık çağına geldiği zaman da aşk, sevgi nedir bilmeden ailesinin arzusuyla bir katiple nişanlandı. Fakat çok geçmeden karşısına kalbindeki bütün sönük arzuları canlandıran bir erkek çıktı. Bu Rona'ydı." (s. 46).

Füsün, Efdal ile tanıştıktan sonra hayatının en güzel anlarını yaşar ve kendi başkalaşımını şu cümleyle ifade eder: "Öyle ya... 'Efendimizle tanışmak şerefine nail olduktan sonra meşhur Mavi Yelkenlilerde seyahat ettik. Sonra 'Efendimizi ansızın bıyıklı, sakallı olarak gördük. Hiçbir kadının giremediği mavi köşke girdik.' 'Sultanımız' olduk, nihayet gelin kıyafetine büründük." (s. 136).

Rona: Romanın yardımcı kişilerinden olan Rona, hakkında ayrıntılı bilgiler verilmiştir. Daha küçükken babasının 10 yıl evden uzaklaşıp gelmemesinden dolayı "Rona, kendi kendine vahşi bir hâlde büyümüştü. Küçükten beri yalan söylemeye de alışmış bulunuyordu. Bununla beraber zeki idi, sınıfını kolaylıkla geçiyordu. Rüstiye mektebini bitirdikten sonra memuriyete intisap etmişti... Okuyucularım belki benim bu kahramanımı saygısız, sevimsiz bir mahluk, yalancılıkla kaşarlanmış, bir külhanbeyi olarak düşünmüşlerdir. Bilakis Rona, kibar, güzel, terbiyeli bir delikanlıdır. Uzun boyu sıhhat fişkiran yüzü vardır. Kestane renginde saçları, biraz uzunca fakat pek tenasüplü bir çehresi ilk bakışta göze çarpar... Koyu ela gözleri biraz düşünceli fakat şaşkın bakışlıdır." (s. 44).

Füsün'u etkilemek için onun bulunduğu şehirde kalır ve onu ikna ederek memleketi olan Bodrum'a kaçıtır. Rona, Antalya'da Füsün'u ikna etmeye çalışırken kibar, çalışkan, sadık bir tip olarak görülür. Ancak Rona'nın gerçek yüzü memleketi olan Bodrum'a gidince ortaya çıkar. Rona'nın ismi memleketinde "kadın avcısı" olarak çıkmıştır. Bunu duyan Füsün, kendisinin de kandırılıp kandırılmadığını merak eder. Füsün, Rona hakkında annesinin ağzından yalancılıkla; babasının ağzından ise adam öldürmek ve serkeşlikle suçlandığı ifadelerini duyar. Rona, kendi annesinin ifadesine göre yalancı ve kötü bir insandır. Annesi, ifadelerine şu şekilde devam eder: "Sen koskoca bir erkek olduğun hâlde hiç çalışmadın, mütemadiyen babanın ananın avucuna baktın. Allah şahittir. Şimdiye kadar eve hiç yardımın dokunmadı. Evde tembel tembel oturdun. Yazın civardaki şehirlere giderek kadın avcılığı yaptın. Kışın ateşin karşısına uzanıp külleri karıştırmaktan başka bir iş görmedin. Hangi şehre gitsen bir kız alıp geldin." (s. 30). Rona, bütün bu söylenenleri hak edecek bir kişiliğe sahiptir. Kendi halasını ve daha sonra babasını elleriyle öldürmüş birisidir. Füsün'u sevdiğini söyleyerek kaçırmak suretiyle Bodrum'a getirdikten kısa bir

süre sonra onu başka kadınla aldatmaya başlar. Füsün ondan ayrılmak isteyince ona tecavüz etmeye kalkar ve gözünden yaralanır. Füsün, Efdal’le evlendiğinde bile onun peşini bırakmaz, yine bir tecavüze yeltendiğinde bu sefer sırtına bir bıçak saplanır ve bu hâliyle babasının mezarının olduğu yere kadar gider ve orada vefat eder.

Efdal: Romanın yardımcı kişilerindendir. Füsün, Efdal’ı ilk gördüğü zaman onu şu şekilde tanımlar: “Erkeğin açık kumral dalgalı saçları, laciverte kaçan manalı gözleri, sevimli yüzü, uzun boyu vardı.” (s. 65). Romanın birçok yerinde bahsedilen Mavi Yelkenli ve koydaki kulübenin sahibidir. Füsün merak neticesinde Mavi Yelkenli ve koydaki kulübeyi görmeye gittiğinde Efdal’le tanışmış olurlar. Aralarında çok kısa süre sonra aşk başlar ve evlenirler. Efdal hem fiziki özellikleri hem liderliği ve çalışkanlığı hem de kibar tavırlarıyla ideal bir erkek portresine sahiptir.

Eserde Rona’nın babası gibi romanda çok etkili olmayan kişiler hakkında da bilgi verilir. Verilen bu bilgiler, Rona’nın babasının çocukluğundan şu an yaşadığı ana kadar getirilir. Dolayısıyla çok uzun bir blok bilgi verilmiştir.

Rona’nın babası: “İsmi Niyazi’dir. Fakat bütün kasaba halkı onu Hacı Bey olarak bilir. Fakir bir ailenin çocuğuydu. Babası, üç yaşındayken ölmüş, dul kalan annesi, bir sene sonra tekrar evlenmişti. Bu ikinci evleniş sevgiden dolayı yapıldığı hâlde annesi için sayısız ıstırapların kaynağı olmuştu. Üvey babası marangozdu, bir eşi bulunmayan garip bir adamdı. Küçük Niyazi onun nazarları altında büyümüşü. Üvey babası kendisiyle daima meşgul olduğu hâlde, Niyazi bir türlü onu sevememiş nihayet 18 yaşlarında iken evi terk ederek kaçmıştı. Arzusu okumaktı. Fakat talihi yaver gitmedi. Ekmek parası kazanmaya mecbur olarak bir çalgıcının yanına girdi. Bu meslekte birkaç sene kaldı. İşte bu sıralarda Mehlika isimli bir kıza tutuldu. Kız, kendisinden kaçmasına, yüz vermemesine rağmen o ısrar etti.” (s. 41). Sonunda Mehlika Hanım’la evlenmiştir.

Yazar, popüler aşk veya tarihî romanlarında roman kahramanları ağızından baba ve anne ile ilgili ifadeler ve bunların onlar için ne anlama geldiklerine dair cümlelere yer verir. Bu ifadelerde baba genellikle sert ve merhametsiz bir konumdayken anne her zaman bir melek gibidir. **Memnu Meyva** adlı popüler aşk romanında Rona sevgilisi Füsün’un babasını sorduğunda babası hayatta olmasına rağmen onun öldüğünü söylemesi; annesi için çok olumlu cümleler kullanması bu durum için bir örnek teşkil eder: “Benim ihtiyar fakat melek gibi bir anam vardır. Beni daima kalbinin üstünde taşımış, ailemizin saadeti için saçlarını süpürge etmiş olan anam, anaların en iyisidir. Beni severken beni dizlerine

alıp okşarken kulaklarıma şu sözleri fısıldar: Elmas ol, göğüslerini taksınlar; inci ol, başlarında taç diye gezdirmişler. Fena yola sapma düşersin. Düşenin dostu olmaz. Anam görmüş geçirmiş bir kadındır. Bunun için nasihatleri olgun, sözleri tatlıdır.” (s. 8).

Yine aynı eserde, “Anam şimdi kendi hâlinde zavallı bir kadındır. Çünkü hiç sevilmemiştir. Buna rağmen yuvasına sadıktır. Sabahın alaca karanlığında kalkar, akşamın geç vakitlerine kadar çalışır. Benim anam yüksek ruhlu fakat gadre uğramış bir kadındır. Başı kırağı düşmüş bir tarla gibi beyazlaşmıştır. İhtiyarlık, kalbindeki sevgi ve şefkati öldürmemiş bilakis artırmıştır. Daima tebessüm eder ve bana hikâyeler anlatır. Mustarip olduğu hâlde daima mesut görünür. Benim anam aziz bir kadındır. Küçük kulübesinde yalnız başına oturur. Yalnızlıktan asla şikayetçi değildir. Akşam oldu mu komşu çocuklarını etrafında toplar onlara masallar söyler.” (s. 9).

Oğuz Özdeş’in popüler aşk romanlarında roman kahramanları kendileri için bir rakip gördüklerinde rakibi kötü bir şekilde tasvir etmeye çalışırlar. Bu eserde Füsun, Rona’nın yanında görmüş olduğu meçhul kız için şu ifadeleri kullanır: “Rona’nın çılgın bir aşığı, bir engerek yılanıydı.” (s. 49).

3. 9. 1. 4. Zaman

Romanda dar bir zaman içerisinde bütün olay örgüsü tamamlanmıştır. Rona ile Füsun’un aşkı üç gecede ele alınır. Sonrasında evden kaçıp sabah saat 10:00’da gemiye binerek Bodrum’a doğru yola çıkarlar ve aynı gün Bodrum’a varırlar. Bodrum’da Rona’nın yanında ve evinde hemen hemen 2 ay boyunca kalan Füsun, Rona’nın kendisine ihanet ettiği gerekçesiyle onu terk etmek üzere yola çıkar. Ancak Rona, ona engel olmaya kalkıp gözünden vurulunca Füsun, evde 2 hafta daha kalır. 2 hafta sonrasında uzakta görmüş olduğu Mavi Yelkenlinin yanına gider ve orada Efdal ile tanışır. Efdal ile 3 gün boyunca çok güzel arkadaşlıklar kurarlar ve sonunda birbirlerine âşık olurlar. Tanıştıklarının dördüncü gününde Efdal, Füsun’u “Bizim Cennet” şeklinde isimlendirdiği balıkçı arkadaşları ve aileleriyle beraber kaldıkları adaya götürür. Burada evlenirler ve 1 gün geçirirler. Ertesi gün Bodrum’a gitmek zorunda kalırlar. Füsun, Bodrum’da Rona’nın İzmir’e gitmesinden dolayı yalnız kalan hasta Mehlika Hanım ile 15 gün boyunca ilgilenir. Sonrasında gelen Rona, annesine 2 gün baktıktan sonra annesi vefat eder. O gün silahını alarak kulübeye doğru yola çıkan Rona, sabaha kadar Efdal ile Füsun’un ay ışığında yüzmelerini seyrederek sonra onlar kulübeye gidince onları öldürmek üzere içeri girer; ancak bıçakla yaralanınca babasının mezarına kadar gider ve orada vefat eder. Romanda anlatılan

zaman hemen hemen 4 aylık bir zaman dilimine sahiptir. Yazar bu zaman içerisinde kronolojiye dikkat etmeye çalışmıştır.

Romanda yasak olan ve gizli yapılması gereken şeyler için zaman olarak genellikle gece seçilmiştir. Rona, nişanlı olan Füsün'un odasına arka arkaya 3 gece giderek onu kaçırmaya ikna etmiştir. Efdal ile Füsün, denizde çıplak yıkanacakları zaman geceyi tercih ederler.

Eserde geriye dönüş tekniği, romanın kendi anlatılan zamanı içerisindeki bazı olayları açıklığa kavuşturmak, aydınlatmak için kullanılır. Rona, babası ile kavga ettikleri sahneyi annesine anlatırken bir geri dönüş yapar: "Öyle korkunç öyle zalim bakışları vardı ki anne... Tıpkı bundan üç yıl evvel halam ölmeden babamın halama baktığı gibi... O zaman da babam halama böyle bakmış sonunda onu öldürmüştü." (s. 36). Romanda yapılan geriye dönüşler bazen kısa bir zaman önceyi işaret ederken bazen de yıllar öncesini ele alabilmektedir: "Füsün, tuhaf hisler duyuyor fakat ne duyduğunu kendisi de bilmiyordu. Birçok şeyler düşünüyordu. Acaba bütün bunların sonu nereye varacaktı? Daha üç dört gün evvel Bodrum'da, Rona'nın yanında en ıstıraplı anlarını yaşamıştı. Halbuki şimdi Efdal'ı seviyor onun kolları arasında mesut dakikalar yaşıyordu." (s. 128).

Yazar, roman içerisinde geriye dönüşler yaparak özellikle kişilerin başlarından geçen olayları anlatmayı amaçlar. Bu yöntemle aynı zamanda eserin kurgusundaki tekdüzeliği kırar: "Bunu şimdi belki de nadim olduktan sonra söylüyorsun. Daha on gün evvel başka kadınlarla geziyor, onları seviyordun." (s. 146).

Eserde yakın veya uzak geçmiş; kısa veya uzun bir zaman dilimi özetlenerek anlatılabilir. Romanda yapılan özetlemeler, romandaki zaman unsurunu dikkate sunma açısından önemli bilgiler ihtiva eder. "Karısı Mehlika'nın bu on yıl içinde çektiği cidden yürekler acısı idi. Bu on yıl hayatla boğuşa boğuşa geçmişti. On yıl komşuların çamaşırlarını yıkamakla geçirmek..." (s. 43). Özetleme tekniği yapılırken her zaman belli tarihlerin verilmesine gerek yoktur. Verilen cümlelerin anlamında bir özetleme söz konusu olabilir. Füsün, Efdal'le tanıştıklarından beri geçen 4 günün özetini şu şekilde yapar: "Öyle ya... 'Efendimizle tanışmak şerefine nail olduktan sonra meşhur Mavi Yelkenlilerde seyahat ettik. Sonra 'Efendimizi ansızın bıyıklı, sakallı olarak gördük. Hiçbir kadının giremediği mavi köşke girdik. 'Sultanımız' olduk, nihayet gelin kıyafetine büründük." (s. 136).

Romanın anlatılan zamanı, 4 aylık bir zaman dilimini kapsamaktadır. Romanın yazılma zamanı ise eserin son sayfasında bulunan 16 İkinci kanun 1944 tarihidir.

3. 9. 1. 5. Mekân

Romanda okuyucunun karşısına çıkan ilk mekân olan Bodrum Şehri, bir karşılaştırma cümlesiyle verilir: “Ege denizinin gizli bir koyunda güzellikleriyle şereflenen küçük bir kasaba vardır. Tarihte Halikarnas ismiyle yad edilen bu şirin kasaba bugünkü Bodrum Şehridir... Bugünkü Bodrum eski şeklini eski ruhunu kaybetmiş gibidir. Artık oraya uğrayan gemiciler, işlerini bitirdikten sonra körfezin gizli bir koyunda bulunan kulübeyi görmeye gitmezler.” (s. 5). Yazar, bu cümleyle romanda Bodrum kıyılarında bulunan bu kulübenin mekân olarak önemli olduğunu okuyucuya hissettirir. Romanın ikinci kısmına gelindiğinde Füsün, Rona’nın memleketi Bodrum’a kaçtığı zaman ilk defa Mavi Yelkenliyi ve onun karşısındaki koyda bulunan kulübeyi görür, onlara hayran olur. Romanın sonraki bölümlerinde bu Mavi Yelkenli ve kulübe, önemli bir mekân konumuna gelecektir: “Vapur, limana girerken uzaktan mavi bir yelken görüldü. Bu yelkenlinin o kadar latif, o kadar cazip bir hâli vardı ki yolcuların gözleri gayri ihtiyari ona takılmıştı. Yelkenli, teknesinden direklerine ve bezlerine varıncaya kadar açık mavi renge boyanmıştı. Koy’un nihayetinde küçük bir kayanın sonunda duruyordu. Füsün onun güzelliği karşısında ‘ah ne güzel!’ demekten kendisini alamadı. Küçük koy, fecrin donukluğu içinde hafif hafif parıldıyordu. Uzakta görülen ve panjurları açık kalmış evlerin pencerelerinde akis yapan güneş, Mavi Yelkenlinin hemen sağında bulunan küçük kulübeyi de aydınlatıyordu. Bu küçük kulübe uzaktan o kadar esrarengiz görünüyordu ki insanın nazarlarını kendisine çeken düşündürücü bir manzarası vardı.” (s. 24).

Roman sanatında mekân konusunu incelerken dikkat edilmesi gereken önemli hususlardan biri de hikâyenin geçtiği çevreye hangi roman kahramanının gözüyle bakılacağı hususudur. Mekân aynıdır ama buradaki kişilerin ruhsal durumları ve o mekâna duymuş olduğu yakınlıklar mekâna yüklenen işlevi değiştirmektedir. Romanda Rona, kendi doğup büyüdüğü ve sevdiği yer için şu ifadeleri kullanır: “Benim memleketim Bodrum kasabaların en güzelidir. Orada insanın kederi sevince döner ve her şey kendisini kaybetmiş bir hâlde saadete doğru koşar. Benim memleketimde hayat güzel mukaddestir. Ebedi bir sessizlik vardır. Günler rüyaya benzer... Bir aşk rüyasına... Sen bugüne kadar başkalarından aşka dair bir şey işittin mi? Hayır değil mi? Hiç kırlarda dolaşırken içinde bir şey müphem bir his, meçhul bir arzu duydun mu?... İşte benim memleketimde bunların hepsi vardır. Şimdi güzel evimiz ve yemyeşil ağaçlar gözümün önüne geliyor.” (s. 8).

Eserde bazı mekân unsurlarına insani özellikler verilerek kişileştirme yapılmıştır. Bu durum, Oğuz Özdeş'in aşk romanlarında sık sık kendini gösterir: "Ege denizinin suları vefasızdır. Bir zamanlar koyun gizli köşesinde bir kadınla erkeğin el ele vererek yüzdüklerini hatırlamaz. Ege denizinin dalgaları arsızdır. Bir zamanlar Mavi Yelkenliyi nasıl şaşkına çevirdiğini bilmez.

Bodrum'un rüzgârları nankördür. Bir vakitler güzel bir kadının ipek gibi saçlarını okşadığını inkâr eder. Bodrum'un yağmuru unutkandır. Bir zamanlar koydaki küçük kulübeye doğru koşan güzel saçlı kadını nasıl ıslattığı hatırına gelmez.

Bodrum'un toprağı gaddardır. Bir vakitler bir babanın göğsünden akan kanları gizler. Mezarın üzerinde biten kanlı güllerin tesadüfen orada yetişmiş olduğunu söyler. Halbuki bu sözünde samimi değildir." (s. 5-6).

Aynı romanda mekâna veya doğaya verilen insani özellikler başka bir yerde yine kendini gösterir: "Kalktı pencereyi açarak denize baktı. Daha şimdiden deniz şafağın ilk ürkek nazarlarıyla aydınlanıyordu. Sağ tarafa baktı. Evler hâlâ uykuda olmalıydı. Hafif bir sis perdesi altında şehir yarı uykuda idi. Şurada burada, bu sakin şehrin üzerinde, ağaçlar hafiften serin bir rüzgârla sallanıyor, karşıda, alacakaranlıkta, koyu gölgeli bir yelkenli duruyordu. Her yerde olduğu gibi bu yelkenli üzerinde, yıldızları birer birer soluklaşan semanın şeffaf, serin durgunluğu vardı." (s. 46).

Eserin birinci olay halkası, Antalya'da Füsün'un odasında Rona ile Füsün'un birbirlerine aşklarını itiraf etmeleri ile başlar. Kısa süre sonra Füsün, Rona ile kaçarak Bodrum'a onun memleketine gider. Bodrum'da Rona'nın evinde iki ay kadar kalır ve Rona'nın kendisine ihanet etmesi sonucunda Efdal ile tanışır. Buraya geldiğinden beri uzaktan hayranlıkla izlemiş olduğu Mavi Yelkenliye binme ve onun yanındaki kulübenin içini görme imkânını elde eder. Efdal, Füsün'a onu, çok değer verdiği bir mekân olan ve "Bizim Cennet" ismini verdikleri yere götürmeyi teklif eder. Füsün, bu teklifi memnuniyetle kabul eder. Efdal, burası için şu cümleleri kullanır: "Rodos Adasının cenubunda küçük bir adadır... Benim balıkçı gemilerimde çalışan bütün erkeklerin karısı, sevgilisi ve çocukları hep oradadır. Bizim yuvamız, memleketimiz orasıdır. O küçük ada, kimsenin bilmediği, duymadığı, işitmediği, ıssız, sessiz bir diyardır. Orada bütün gün kuşlar öter, şarkılar söylenir... Orada herkes mesuttur. Bütün kadınların beklediği tek bir şey vardır. Kocalarını, sevgililerini getirecek olan balıkçı gemileri..." (s. 114).

Fusun ile Efdal, “Bizim Cennet” ismini verdikleri adaya gittiklerinde orada Mavi Köşk adından bir yerde kalırlar. Bu mekân, onların en mutlu olacakları yerdir. Bir gece burada konakladıktan sonra iş icabı Bodrum’daki kulübeye tekrar gidip orada kalırlarken Rona’nın saldırısına uğrarlar ve bu saldırı bertaraf edilir. Efdal; buradaki kulübesini, anne ve babasının naaşlarını Ege’de kimsenin bilmediği bir koya taşır ve Fusun’la artık burada yaşarlar. Burada kurdukları kulübenin adına da “Saadet Köşkü” ismini koyarlar.

3. 9. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Yazar anlatıcı gerek romanın anlatılan zamanı içerisinde olan gerekse de bu zaman diliminden çok önceleri meydana gelen geçmişte gerçekleşmiş olaylara hâkim olduğunu hissettirir ve bu hâkimiyetini, romanın daha net anlaşılması için kullanır. Eserde verilen tarihî bilgiler yazar ya da roman kişileri aracılığıyla sunulur: “Bugün Bodrum’da oturanlar bundan yıllarca önce orada Fusun isminde bir kadınla Efdal isminde bir erkeğin yaşamış olduğunu bilmezler. Halbuki bir vakitler bu iki insan, bütün Bodrum halkının görmek için can attığı saklı kahramanlardı. Gene bugün Bodrum’a uğrayanlar, Mavi Yelkenlinin nerede olduğunu sormazlar. Halbuki Mavi Yelkenli bir vakitler yalnız Bodrum’da değil bütün Ege sahillerinde yaşayanların gönlünde kurulan altın taht idi.” (s. 6).

Yazar anlatıcı, sık sık araya girerek roman kişilerinin o anki durumlarını verirken bu durumlar hakkında kendi yorumlarını da sunar:

“Bütün bunları ilerde uzun uzadıya okuyucularımıza anlatacağımız için şimdilik bu kadarla iktifa ediyor ve romanımıza bundan yıllarca evvel Mavi Yelkenlinin açık mavi denizlerde dolaştığı sıralarda Antalya’da geçen üç gece ile başlıyoruz.” (s. 7).

“İşte saadet yoluna adım atan iki yolcu daha... Ne gariptir ki bu iki yolcu, daha ilk adımlarını atarken başka başka şeyler düşünüyordu. Fakat biz şimdilik onların bu düşüncelerinden okuyucularımızı haberdar etmeyeceğiz.” (s. 17).

“Şimdi artık baba ile oğuldan bahsetmek onlar hakkında kısaca malumat vermek zamanı gelmiştir.” (s. 41).

“Yukarıda baba ile oğul arasındaki mücadeleye işaret etmiştik. Şimdi bunun hakkında biraz tafsilat verelim.” (s. 44).

“Sırası gelmişken kadın kahramanımız Fusun’un hal tercümesinden de kısaca bahsedelim.” (s. 44).

“Şimdi tekrar vakamıza dönüyoruz.” (s. 46).

“Okuyucularımız belki de ‘Bu kasabanın zabıtası yok mudur? Bütün bu hadiseler göz mü yumuluyor?’ diyeceklerdir. Bu ciheti de kısaca izah edelim.” (s. 63).

“Fusun, yaratılış itibarıyla ateşli, cenup iklimli bir kızdır. Ateşli ve cenup iklimli sözlerinden okuyucularımız herhâlde birtakım manalar çıkarmışlardır. Eğer bu kahramanımız erkek olsaydı, kendisini anlatmak için daha başka bir kelime bulabilecektik. Fakat kız olması, bizi biraz temkinli hareket etmeye mecbur ediyor.” (s. 118).

“Gezintilere ikindiye kadar devam etti. Bu zaman içinde birçok şeylerden bahsettiler. Neler bahsettiklerini ihtimal okuyucularımız merak etmişlerdir. İki genç sevgili, yalnız başlarına kalınca çılgınlıktan ve aşktan başka neden bahsedebilirler?” (s. 133).

“Fusun, ne olduğunu anlayamamıştı ama biz olan şeylerden kısaca okuyucularımıza bahsedeceğiz.” (s. 139).

Yazarın araya girmeleri çoğu zaman soru şeklinde okuyucunun karşısına çıkar. Bu sorular anlatıcı veya roman kişileri tarafından sorulabilmektedir. Sorulardaki maksat okuyucunun merakını artırmaktır: “Ana, oğul derhal sözlerini kestiler, uzun bir sükût oldu. Bu sükût Fusunu korkutmuştu. Acaba ne vardı? Ne olmuştu? Bu nasıl bir aile idi? Oğul ile baba arasındaki mücadelenin sebebi neydi? Rona, hakikaten fena bir evlat mıydı? Yoksa sana fena olan baba mıydı? Zihnini daha bir sürü sualler tırmalıyor, zavallı kız boğulur gibi oluyordu.” (s. 27).

Yazar anlatıcı; roman kişilerinin duygularına, heyecan ve korkularına; zihinlerinden geçenlere, düşüncelerine, niyetlerine ve rüyalarına vâkıftır. Yazar anlatıcı, roman kahramanlarının neden üzüldüğüne neden sevindiğine dair gizli kalmış bilgileri okuyucuya aktarabilmektedir. Fusun ailesini geride bırakıp Rona ile kaçtığı zaman yazar, onun duygularını şu şekilde okuyucuya sunar: “Ansızın deminden beri izah edemediği o müphem karanlığın, vücudunu sarstığını hissetti. Bu karanlık neydi? Bunu hiç tahmin etmediğim bir anda buluverdi. Bu karanlık evinden ayrılmasından ileri geliyordu. Kalbini yokladı. Evet! O bile yuvasının aziz hatırası ile çarpıyordu. Kararsız olduğundan mı nedir bir türlü bu hareketinden dolayı kendisini affetmiyordu.

Ne için gidiyordu? Orada ne yapacaktı? Mesut olabilecek miydi? Bunları düşünmek içinde büyük bir buhran doğurdu. Elini başına götürdü. ‘Acaba hakikaten başım mı dönüyor?’ diye düşündü. Bunu bir türlü kestiremiyordu... Bir az geçince kendi kendine konuşmakta olduğunu fark etti. Allah Allah kendisine de oluyordu?” (s. 18).

“Fusun, daha başka şeyler de düşünüyordu. Buraya geleli bir ayı geçtiği hâlde Rona ile evlenmeleri için hiçbir harekete geçilmemişti. Yoksa sevgilisi tarafından bir ihanete mi uğrayacak? Terk mi edilecekti? Bunları düşündükçe büsbütün şaşkınlığa uğruyor. Karanlıktan aydınlığa bir türlü geçemiyordu. Bazı geceler gözlerini yummadan sabah ediyordu.” (s. 40).

Yazar anlatıcı, roman kişilerinin tüm hayatlarına ve tecrübelerine vâkıftır. Daha önceden yapıp yapmadığı, başından geçen her şeyi bilir. Yazar anlatıcı, aşağıdaki örnekte Fusun’un tüm hayatına ve düşüncelerine hâkim olduğunu gösterir: “Erkek, Fusun’un hiç ummadığı bir zamanda pantolonunu ve gömleğini çıkararak, spor hareketleri yapmaya başladı. Fusun, o güne kadar hiçbir erkeği bu şekilde görmediği için biraz utandı. Fakat kendi kendine ‘O beni görmüyor ya’ diye söylendi.” (s. 67). Romanda bu ve buna benzer cümleler yazar anlatıcının ne kadar çok aktif olduğunu gösterir.

3. 9. 1. 7. Dil ve Üslup

Oldukça sade ve anlaşılır bir dille yazılan eserde günlük konuşma diline sık sık rastlanır. Romanda bazı olayların anlatılması esnasında öyküleme tekniğine başvurulur. Bu durum olayların anlatımında fiillerin fazlaca kullanılmasına imkân sağlar: “Sonra annesini yerde öylece bırakarak ağır ağır doğruldu. Bir adım attı. Babasını öyle ezici, zalim nazarlarla süzüyordu ki onları pencereden seyreden Fusun, bir şey olacak diye korktu. Bu esnada Rona elini cebine soktu. Fusun, onun babasını öldüreceğini sanarak keskin bir çığlık savurdu, olduğu yere düşüdü.” (s. 33).

Sade dille yazılan romanda herkes tarafından anlaşılabilir düzeyde atasözü, deyim ve kalıplaşmış ifadeler yer verildiği görülür. Bu ifadeler bazen süslü konuma da gelebilmektedir:

“Mukadderata boyun eğmek lazım.” (s. 20).

“Ah! Menfur talih! Fusun bütün yükü menfur talihin boynuna yüklüyor, anne babasının kolları arasında geçen günleri esefsiz anıyordu.” (s. 27).

Eserde roman kişilerinden olan Rona, annesi ve babası veya çevresi ile konuştuğunda kendi kişiliğini yansıtacak argo ifadeler sıkça yer verir:

“Bir de utanmadan yemin ediyorsun. Seni maskara seni! Gene bana maval okuyorsun değil mi?” (s. 28).

“Şimdi de uydurma hikâyelerle beni kandırmaya çalışıyorsun.” (s. 28).

“Seni yalancı seni haydut seni... yine yalan... (s. 29).

“Son sözümü söylüyorum. Ya bu mendebur oğlan evden defolup gidecek... Ya... (s. 32).

Romanda yazar, bazı Osmanlı Türkçesine ait kelimelere yer vermiştir. Bu tarz kelimelerin eserde sıklıkla görülmesi, dönemin yaşayan dilinin yansıtıldığını gösteren bir unsur olarak kabul edilebilir:

“Bir vakitler uzaklardan gelen hıçkırık seslerini duymadığı için size maziye ait bir malumat vermez.” (s. 7).

“Bugün fazlaca mustaribim. Sonra senin sevgine itimadım var.” (s. 10).

“Gökyüzü aralarından rüzgâr geçerken geniş ve müteharrik kıvrımlar meydana getirecek surette üst üste konmuş tüllerden mürekkep bir şeymiş gibi bembeyazdı.” (s. 17).

“Hakikaten tuhaf, çok tuhaf bir haleti ruhiye içinde idi.” (s. 18).

“Tereddüt içinde gibisin. Yoksa nadim misin?” (s. 21).

Eserde kadın tarafının kalbi serçenin kalbine benzetilmiştir:

“Fusun, erkeğine daha çok sokuldu. Bu hareketi bir yavrunun annesinin sinesine saklanması gibi bir şey oldu.” (s. 21).

3. 9. 2. Teknik Unsurlar

Özdeş’in romanlarında en çok tasviri edilen şey oda ve yaşanan yerdir. Bu durum **Memnu Meyva** adlı eserde de görülür: “Mavi köşk harikulade güzel, yelkenli gibi mavi renkteydi. Etrafını ağaçlar kaplamış, yalnız ön tarafta denizin görünmesi için bir aralık bırakılmıştı. Duvarlar, sarmaşıklar ve asmalarla kaplanmıştı. Ön tarafta çok güzel bir bahçe vardı. Bu bahçede o kadar güzel, o kadar çeşitli çiçekler bulunuyordu ki insan gördüğü zaman hayretinden kendisini alamazdı. Mavi çinilerle döşenmişti. İçerisi küçük olmakla beraber çok güzeldi. Sağ tarafında küçük bir kulübe bulunuyor, orada hizmetçiler yatıyordu.” (s. 127).

Yazar, eserde denizle bütünleşen gökyüzünün resmini kelimelerle yapmaya çalışmıştır: “Gökyüzü aralarından rüzgâr geçerken geniş ve müteharrik kıvrımlar meydana getirecek surette üst üste konmuş tüllerden mürekkep bir şeymiş gibi bembeyazdı. Bu örtülerden biri zaman zaman ayrılık toprağı yaklaşıyor, ağaçların tepelerine dokunuyor, yırtılıp parça parça dökülüyor, yerlerde dalgalanıyor, kayboluyor gibiydi. Ufukta hafif bir

parıltı vardı. Sahili kurşundan bir gölge kaplıyor fakat denizin pırıltıları onu canlandırıyor.” (s. 17).

Eserde âşıklar birbirlerine kavuştuklarında ve duygu yoğunluğu yaşadıklarında onların bakış açısına göre tasvirler yapılır: “Buralar ne güzel yerlerdi. Her taraf ağaçlıktı. Denizin üzerini hafif bir sis tabakası kaplamıştı. Sağ tarafta görülen kırmızı kiremitli evler, çömelmiş hissini veriyordu. Sol tarafta hafif meyilli bir tepe yükselmekteydi. Bu tepenin üzerinde o kadar çeşitli güzel ağaçlar vardı ki Füsün seyretmekten doyamadı. Kuşlar âşıkane cıvıldaşıyor, her tarafta sesler işitiliyordu.” (s. 126).

“Yelkenli hafifçe sağa döndü. Denizde korkunç bir dalga yükseldi, yandan çarptı, yelkenliyi bir tüy gibi havaya kaldırdı. Mavi Yelkenli, bir an köpüklü dalgaların tepesinde sallandı, sonra ani bir düşüşle, denizin göğsünde bir yara gibi açılan çukura yuvarlandı. Fakat tekrar tekrar havaya kalktı.” (s. 193).

Romanda mektup tekniği birkaç yerde görülür. Füsün, Rona’nın onu aldatmasından sonra onu terk etmek ister. Fakat Rona’ya değil de kendisine iyilikleri bulunmuş olan Rona’nın annesine bir mektup yazar. (s. 55). Füsün’un babası, Füsün’a bir daha geri dönmemesi gerektiğini ve kendilerinin artık Füsün diye bir kızlarının olmadığını ifade eden bir mektup gönderir. (s. 63).

Roman, Anatol Frans’ın “Memnu Meyva’yı takma dişle ısırılmamalıdır.” cümlesini epigraf olarak almıştır. Eser, ismini de bu cümleden esinlenmiştir.

Eserde çok fazla diyalog kullanılmıştır. Bu diyaloglar özellikle Rona ile Füsün ve Efdal ile Füsün arasında geçmiştir. Rona, Füsün’u yeni kaçırdığı zaman onunla şu diyaloga girer:

- Tereddüt içinde gibisin. Yoksa nadim misin?
- Hayır!
- Seni ne kadar sevdiğimi bilirsin.
- ?.....
- Niçin cevap vermiyorsun?
- Rona, korkuyorum. Bir felaket olacak diye korkuyorum.
- Bu felaketten neyi kastediyorsun anlamıyorum.
- Ah! Bunu sana anlatamam.

- Ama bu sözlerinle saadetimizi bozuyorsun. Farkında olmadan beni de kendini de üzüyorsun.
- Rona, seni seviyorum fakat senin de beni benim kadar sevmeyeceğinden korkuyorum.
- Demek benden şüphe ediyorsun?” (s. 21).

Fusun, Rona’nın kendisini aldatması üzerine ondan kaçmak için yola çıkar. Ancak yolda yakalanır. Bu esnada aralarında şunlar konuşulur:

“- Nereye gidiyorsun?

- Evime.

- Hangi evine?

- Babamın, annemin evine.

- Sebep ne?

- Sebebini sen pekâlâ bilirsin.

- Hangi sebebi?

- Sana artık hesap vermeye mecbur değilim.

- Ya öyle mi küçük hanım?” (s. 58-59).

Fusun, Mehlika Hanım’ın yanına giderken içinden yaptığı çözümlemeyi yazar, şu şekilde okuyucuya sunar: “Mehlika Hanım’ı gördüğü zaman vereceği cevabı hazırlıyordu. Acaba hakikati söylemeli miydi? Yoksa bir yalan mı uydurmalıydı? Fakat yalan uydurmasına imkân var mıydı? Bu iki günü nerede, ne suretle geçirebilirdi? Nihayet anladı ki çıkar tek yol, hakikati itiraf etmek, Rona’dan başka birisini sevdiğini söylemek, her şeyi olduğu gibi anlatmaktır.” (s. 141). Aynı eserde Fusun’la Efdal konuştukları esnada; Rona, onları rahatsız eder. Bunun üzerine Efdal, Rona’yla kavga için dışarı çıkar. Bu esnada Fusun’un iç çözümlemeleri şunlardır: “Zavallı Fusun, korku içinde pencerede bekliyordu. Fakat hiçbir ses duyulmuyordu. Acaba ne olmuştu? Kaçanı yakalayabilmişler miydi? O meçhul adam kimdi? Tahmin ettiği gibi Rona mıydı? Rona ise neden buraya gelmişti? Onları mı gözetliyordu? Ne yapacaktı? Yoksa kendisini mi öldürecekti?” (s. 180).

3. 10. GÜNAHKÂR VADİM¹⁸

3. 10. 1. Materyal Unsurlar

3. 10. 1. 1. Eser Hakkında

Günahkâr Vadim adlı eser, kitap olarak basılmamış ve *İkdam Gece Postası* adlı gazetenin sayfalarında tefrika olarak kalmıştır.

Eser, 6 İkinci teşrin 1944- 4 Ocak 1945 tarihleri arasında toplamda 56 tefrikada tamamlanmıştır. Eser, kendi içerisinde Romen rakamlarıyla XXI bölüme ayrılmıştır.

Roman, Zühal Öğretmenin hatıralarından meydana gelmiştir.

3. 10. 1. 2. Olay Örgüsü

Eser, romanın ana kahramanı olan Zühal'in bugüne kadar yaşadığı yer olan Vadi'ye veda cümleleriyle başlar ve ardından zamanda geriye dönüşle 20 yıl öncesine ait hatıralar anlatılarak romanın sonunda yaşanan bu veda anına tekrar dönülür. Zühal, Vadi'yi karşısına alıp onunla sanki insanmış gibi konuşur. Vadiyi çok sevdiğini ancak onu neden terk etmek zorunda kaldığını hatıralarına dönerek anlatmaya başlar. İlk hatırası, ilk okulun son sınıfıyla birlikte başlar. O günlerde annesini, elinde bir resimle vadiyi izlerken ağladığını görüp annesine ağlamasının sebebini sorduğunda annesi resimdeki kişinin ölen eşi yani Zühal'in babası olduğunu, onu çok özlediğini söyler. Zühal bu anı gördükten sonra büyümüş olduğunu hisseder ve bundan sonra hep annesiyle karşılıklı olarak konuşup dertlerini paylaşırlar. Annesi; babası ile olan hatırlarını, kızı da okulda yaşadıklarını birbirine anlatırlar. Zühal, hatıralarına ilk okulun son sınıfındaki bir hatırası ile başlar. Nisan ayının başlarında okula bir sabah geç giden Zühal, öğretmeninden azar işitir ve buna morali çok bozulur. Bu yetmezmiş gibi öğleden sonra öğretmen sınıfa yeni bir öğrenci ile gelir ve Zühal'in yerini bu öğrenciye vererek Zühal'i iki üç sıra geriye oturtur. Bu olanlar Zühal'e çok ağır gelir hatta bu öğrenciden intikam almayı kafasına koyar. Bir gün öğretmen, Zühal'i odasına çağırarak onun son zamanlardaki davranışlarını sorgular ve artık 13 yaşında büyük bir kız olduğunu, hareketlerine dikkat etmesi gerektiğini söyler. Başka bir gün de Metin, Zühal'in yanına gelerek kabahatin kendisinde olmadığını söyleyerek ondan özür dilese de Zühal hem öğretmenine hem Metin'e karşı tepkisini sürdürür.

¹⁸ Oğuz Özdeş, "Günahkâr Vadim", **İkdam Gece Postası**, 6 İkinci teşrin 1944- 4 Ocak 1945 (Alıntılar tefrikadan yapılmıştır.)

Okulun sonunda yapılacak veda müsamesinde reis olarak Zühal görevlendirilir. Müdür beyin talimatıyla olduğundan Zühal, bu görevi kabul etmek zorunda kalır. Müsamerede Metin de görev alacaktır. Zühal, bu müsamereyi ondan intikam almak için kullanmaya karar verir. İlk olarak Metin sahneye çıktığında suflörlüğü Zühal yaparken ona yanlış cümleler söyletecektir. Ardından Metin, keman çalmak için sahneye çıkmadan önce de kemanının bir telini koparıp onun sahnede rezil olmasına sebep olacaktır. Olaylar, Zühal'in tasarladığı gibi gerçekleşir ve Zühal intikamını alır.

Zühal, ilk mektebi bitirince orta mektebe gider. Orayı bitirdikten sonra muallim olmayı aklına koyar. Zühal, muallim mektebine gitmek ister; ancak annesi, hayattaki tek varlığı olan çocuğunu leyli olarak okutmak istemez. Zühal, öğretmen olmayı çok istediğinden dolayı annesini ikna etmeyi başarır ve leyli sınavına girer. Bir ay sonra muallim mektebini kazandığı belli olunca bu sevincini annesiyle paylaşır. Bir hafta sonra okullar açıldığından Zühal, okuluna gider; ancak vadiden uzaklaştığından dolayı ilk zamanlar zorluk yaşar. Tek tesellisi annesinin gönderdiği mektuplardır. Mektep tatil olunca annesinin yanına giden Zühal, kendisini çok özlemiş olan annesiyle hasret giderir. Yaz tatili çok çabuk geçer. Muallim mektebinin ikinci sınıfındayken Zühal, rüyalarında sürekli bir erkeği görür ve zamanla rüyalarında gördüğü bu erkeğe âşık olur. Muallim mektebini bitirdiği gün, bu defa orta mektep öğretmeni olmak sevdasına düşer ve bu maksatla Gazi terbiye enstitüsüne kaydolar. Orada iki seneyi tamamladıktan sonra kısa zamanda hayallerine kavuşur ve memleketindeki kız lisesinde çalışmaya başlar. Memlekete ilk gittiğinde annesini dertli gören Zühal, sebebini sorunca annesi, son bir yıldır ekonomik durumlarının artık zora girdiğini, geçenlerde eve haciz geldiğini söyler. Bunun üzerine Zühal, bunları artık düşünmemesini söyleyerek annesini rahatlatmaya çalışır. Kısa süre sonra memleketindeki okula gider ve herkesle tanışır. İlk günlerde talebelere bir tanesi hemen Zühal'in dikkatini çeker ve Zühal, onunla özel olarak ilgilenmeye başlar. Bir akşam yemekten sonra Zühal, Nermin'e derslerde neden motive olamadığını, neler düşündüğünü sorar. Nermin, önce öğretmenine cevap vermek istemese de dalgınlığının sebebi olarak anne ve babasının arasındaki geçimsizliği ve ikisinin boşanma aşamasında olmalarını gösterir. Zühal, bir gün Nermin'i odasına çağırarak ondan annesinin ve babasının açık adreslerini alır. Zühal, Nermin'in annesine anne ve babalarının aralarında olan geçimsizlikten dolayı öğrencisinin çok kötü bir şekilde etkilendiğini, annenin bir fedakârlık yaparak bu geçimsizliği sonlandırması gerektiği mealinde birkaç defa mektup yazar. Aradan altı ay geçer ve okulun son günlerine doğru musiki dersi için okula bir öğretmen

gelir. Bu durum Zühal'in hayatını alt üst eder; çünkü gelen kişi ilkokulda kavgalı olduğu ve nefret ettiği Metin'dir. Zühal, Metin'i gördüğünde tanır; ancak Metin, hiç oralı değildir. Zühal, o gece rüyasında gençliğinden beri gördüğü delikanlıyı tekrar görür. Bu delikanlı sesiyle görüntüsüyle Metin'in aynısıdır. Aradan bir ay geçer ama Metin'de bir değişiklik olmayınca Zühal, onun hakkında bilgi toplamaya çalışır. Metin, bugüne kadar evlenmemiş, öğrenciler ve öğretmenler tarafından çok sevilen, yakışıklılığundan "Güzel Metin" diye adlandırılan birisidir. Zühal, Firdevs Öğretmen'le konuşarak onun fikirlerini alır. Firdevs Hoca'ya göre Metin'in Zühal'e soğuk davranmasının sebebi, Zühal'e âşık olmasıdır. Firdevs Öğretmen, bunların daha önce aralarında bir şeyler geçtiğini anlar. Bu sırada öğretmenler odasına Metin gelir ve Firdevs Öğretmen ona, Zühal'in keman öğrenmek istediğini bunun için bazı metotlara ihtiyacı olduğunu söyleyerek o metotları vermesi için Metin'den ricada bulunur. Metin de Zühal de Firdevs Öğretmen'in bu habersiz hareketine şaşırır ama bir şey diyemezler. Metin, metotları yarın vereceğini ifade ederek oradan ayrılır. Ancak öğleden sonra Zühal, öğretmenler odasında yalnızken Metin içeri girer ve metotların içinde olduğu bir kutuyu Zühal'e taktim eder. İçinde de bir not vardır: "Mazisini, çocukluğunu hâlâ unutmayan Zühal Hanımefendiye". Bu not Zühal'i çok şaşırtır. Günler geçtikçe Zühal'in Metin'e olan aşkı alevlenmeye başlar.

Okullar tatil olur ve ertesi yıl tekrar açıldığında Halkevinde bir muallimler çayı organizasyonu yapılacak ve bir de müsamere düzenlenecektir. Müsamere görevi ise Zühal Öğretmene verilir. Bir gün halkevinde verilecek müsamerenin provasını yaparken Metin'le uzun bir konuşma yaparlar. Bu konuşma görünürde sakın geçse de Zühal'i girdaplara boğan, düşünme melekelerini alt üst eden bir konuşma olur. O gün Metin, ilk olarak kemanını çalar ve kendisini dinleyen Zühal'e teşekkür eder. Müsamere yapılan yerde ikisinden başka kimse yoktur. Metin, Zühal'e geçmişi hatırlatarak kendisine karşı bir kininin olup olmadığını sorar. Sonrasında ona karşı iltifatlarda bulunur. Zühal, bir aralık kalkıp gitmek isteyince Metin, eğer düşman değilsek lütfen gitmeyin diyerek oturmasını rica eder. Bundan sonra yavaş yavaş içini döken ve Zühal'e karşı hislerini açan Metin, onu öper. Bu olanlardan sonra Zühal'in aşkı daha da atar. Zühal, eve gittiğinde her şeyi annesine itiraf eder. Zühal'in kafasında Metin'e karşı soru işaretleri olsa da Zühal'in annesi korkmamasını, Metin'in iyi biri olduğunu söyler. Bunun üzerine Zühal rahatlar ve akşamüzeri koruluğa gider. Metin, Zühal'i koruluğun girişinde karşılar, ona çok iyi davranır. Zühal'i çok sevdiğini onunla evlenmek istediğini belirtince Zühal de aynı duyguları beslediğini ve evlenebileceklerini ifade eder. Birbirlerine sarılır ve güneşin

batışını izlerler. Bu sırada durmak bilmeyen bir sağanak başlar. Metin, yakınlarda bir öğrencisinin evi olduğunu ve oraya gitmek zorunda olduklarını söyleyince Zühal, istemese de bu teklifi kabul etmek zorunda kalır. Eve gittiklerinde Metin'in öğrencisi olan Leman'ın Metin'e karşı bakışları ve onunla ilgilenmesi, Zühal'in kıskançlığına meydan verir. O hadiseden üç gün sonra halkevinde müsamerenin verildiği esnada Metin, keman çalarken Leman'a bakınca Zühal'in kıskançlığı iyiden iyiye artar. Müsamerede Metin'in konseri herkes tarafından çok beğenilmiş ve alkışlanmıştır. Bu durum bile Zühal'in kıskançlık krizlerine girmesine sebep olur. Konser biter, muallimler, öğrenciler dans etmeye başlar. Zühal, arkadaşlarıyla aynı masada Metin ise hemen yanlarındaki masadadır. Metin, birkaç defa Zühal'e baksa da Zühal pek oralı olmaz. Bu esnada Leman gelerek Metin hocayı dansa kaldırır ve çok güzel dans ederler. Tabii bu durum Zühal'i kıskançlık alevlerinin içine atar. Bir ara Metin'le Leman'ı dans pistinde göremeyen Zühal, dışarı çıkıp onların ne yaptığını merak eder. Ağaçlıkların arasından iki gölge kendine doğru gelir. Sonrasında bu gölge bire düşer ve Zühal'e yaklaşıncı Zühal onun Leman olduğunu görür. Leman'ı kollarından tutup sarsınca yanındaki kişinin Metin olduğunu öğrenir. Müsamerenin sonuna kadar bahçede üzüntü içinde oturan Zühal'i, öğrencisi Nermin görür ve hocasının yanına gelerek herkesin müsamerede kendisini aradığını ama bulamadığını söyler. Bu arada konuyu değiştiren Zühal Öğretmen, öğrencisinin anne ve babası arasında uzlaşma sağlandığını öğrenir ve buna çok sevinir.

Zühal, bir gün annesinin evde bulunmadığı bir akşam üstü dolabı karıştırırken Metin'in resmini, daha sonra Metin'e yazılmış ama gönderilmemiş mektupları bulunca annesinin Metin'i sevdiğini anlar ve buna çok şaşırır. Annesi geldiğinde ona bu durumu sorunca annesi her şeyi anlatmaya başlar. Zühal, okuldayken maddi sıkıntı yaşamaya başlayan annesi evin iki odasını kiraya vermek için ilana çıkmış ve o zaman okulda öğretmenlik yapan Metin gelip bir odayı kiralamıştır. Metin uzun bir süre işten eve, evden işe şeklinde yaşarken bir ara ciddi bir şekilde hastalanmış ve verem olmuştur. Zühal'in annesi de ona bakmak zorunda kaldığını, işte bu günlerde ona âşık olduğunu itiraf etmiştir. Zühal, kendisi için annesinin önemli olduğunu söyleyerek gerekirse Metin'i unutacağını ifade eder. Annesi kesinlikle Metin'i terk etmemesini hatta bir an önce onunla evlenmesi gerektiğini söyler. Bu arada Zühal'in annesi de Leman da birden hastalanır. Leman, geçenlerde yağmurda kaldığından zatülcenp olmuş ve Leman'ın annesi, Zühal Öğretmen'e bir mektup yazarak bu durumu bildirmiş ve evine davet etmiştir. Zühal, Leman'ı ziyaret etmek için evine gider. Leman, Zühal Öğretmenin kendisine kırgın olup olmadığını sorar

ve öğretmeninden özür diler. Bu konuşmalar esnasında Metin Bey'in Leman'ın akrabası olduğu anlaşılır. Yani yaşadığı bütün kıskançlık krizleri boşunaymış. Lemanların evinden ayrıldıktan sonra kendi evlerine gidince annesinin odasına girer, annesinin zehir içtiğini ve onun son anlarına yettiğini fark eder. Annesi, aradan çekilmek için böyle bir şeyi yaptığını söyleyerek kızıyla son cümlelerini konuşur ve vefat eder. Zühal, bunun üzerine burada yaşayamayacağına ve Metin'i artık göremeyeceğine hükmederek buradan ve Metin'den ayrılma kararı alır ve bunu uygular.

3. 10. 1. 3. Kişi Kadrosu

Roman, ana kahraman Zühal çevresinde gelişmiş ve eserde onun çevresindeki kişilere yer verilmiştir. Dolayısıyla eser, dar bir kişi kadrosuna sahiptir. Romanda kahraman anlatıcı hâkim olduğundan verilen kişiler onun bakış açısıyla ele alınmıştır.

Zühal: Romanın ana kahramanı olan Zühal, kendi hakkında şu ifadeleri kullanır: “Mizacen asabi, sinirli, garip bir kızdım. Şimdikinden o kadar farklı bir tabiata, karaktere sahiptim ki sanki o zamanları yaşayan ben değilim.” (2. Tefrika). Bir başka yerde ise kendi hakkında şunları söyler: “İtiraf edeyim ki oldukça garip tabiatlı bir kızdım. Başkalarına yardım etmekten zevk duymakla beraber, onların beni geçmelerine asla tahammül edemezdim. Kıskanç fakat iyi yürekliydim.” (3. Tefrika). Zühal, gereksiz kıskançlıklarından hayatı kendine de sevdiği Metin'e de dar etmiştir.

Zühal, ilkokulun sonunda öğretmeniyle ve özellikle Metin'le yaşadığı gereksiz dargınlıktan sonra erkeklere karşı önyargı ile yaklaşmaktadır. 18 yaşına geldiğinde de bu durum aynen devam eder, kendi kabuğuna çekilmiş ve erkeklere kin güder hale gelmiştir. Zühal, annesinin karnındayken babasını kaybetmiş ve annesinin bir geliri olmadığı için hep babasından kalanlarla idare etmek zorunda kalmışlardır. Babasından kalanlar, Zühal'in Öğretmen Okulundan mezun olmasına kadar kıt kanaat yetmiştir. Öğretmen Okulundan mezun olan Zühal, memleketindeki okulda göreve başlar ve bir müddet sonra Metin'le burada karşılaşır ve aşk yaşamaya başlarlar. Ancak Zühal, Metin'le buluşup birbirlerine aşklarını itiraf ettiği günün akşamında onu, Tülay adındaki öğrencisinden kıskanmaya başlar. Metin'in Tülay'la konuşması, ona bakması, onunla ilgilenmesi Zühal'i içten içe kemirir. Zühal, bu yüzden süreç içerisinde öğrencisi Tülay'a değişik cezalar verir, Metin'le soğuk soğuk konuşmaya başlar. Ancak Zühal, hastalanan Tülay'ı ziyarete gittiği bir gün Tülayların, Metin Öğretmenin akrabası olduğunu öğrenir. Demek ki Metin'in Tülay'a iyi davranmasının sebebi akrabalıkmış ve Zühal, gereksiz yere kıskanmıştır. Zühal, bu

olaydan sonra geçmişi unutup yeni bir geleceğe yönelmek için Metin’le evlenme kararı alsa da Zühal’in annesinin intiharı, Zühal’in hayattaki planlarını değiştirir.

Metin: Romanın yardımcı kişilerindendir. İlk olarak Zühal’in ilkokul arkadaşı olarak okuyucunun karşısına çıkar. Zühal, kendine rakip gördüğü Metin’i okul yıllarında pek sevmez ve onun hoşuna gitmeyecek davranışlarda bulunur. Metin, hassas ve kibar bir yapıya sahip olduğu için Zühal’in kabalıklarına aynı şekilde cevap vermez. Zühal, kaba davrandığı Metin’i yıllar sonra aynı okulda bir öğretmen olarak görür. Bir müddet sonra Metin’e âşık olduğunu anlar. Kısa sürede birbirlerine aşklarını ifade ederler ve evlenme kararı alırlar. Ancak Zühal’in annesinin itirafları ve intiharı, işleri değiştirir.

Romanda sadece isimleri geçen, birkaç cümleyle tanıtılan, çok fazla işlev yüklenmeyen dekor unsuru kişiler de mevcuttur: Zühal’in babası ve annesi. Zühal’in sınıftaki kız arkadaşları Zümrüt ve Zühre. Zühal’in memleketinde çalışmaya başladığı okulunun görevlisi, müdürü. Zühal’in öğrencisi Leman, Leman’ın annesi.

3. 10. 1. 4. Zaman

Eserin anlatma süresi, romanın ana kahramanı olan Zühal’in hatıralarını bir gün boyunca baştan sona anlatmasıyla oluşur. Dolayısıyla anlatma süresi olarak bir günlük zaman dilimine sahip olan roman, kişilerin geçmişteki yaşantılarına değinmesiyle birlikte genişler. Kahraman anlatıcı, romanda 20 yıl geriye giderek başından geçenleri anlatır. Bu 20 yıllık süre zarfında ise zamansal bakımdan kronolojiye dikkat etmeye çalışır. Bu kronoloji roman kahramanının yaşıyla ilerler:

“...niçin böyle hareket ettiğimi soruyor, artık büyüdüğümü on üç yaşına girdiğimi, çocukluktan kurtulmam lazım geldiğini, benden bu türlü hareketler beklemediğini söylüyordu.” (4. Tefrika).

“Dün hesapladım, bugün tam on sekizine giriyorsun. Sene-i devriyen için sana ufak bir paket gönderdim.” (10. Tefrika).

Romanda belirleyici tarihler kullanılmaz. Sadece gün- ay- yıl ifadelerinin verildiği görülür:

“Bir gün hiç unutmam nisan ayı başlarıydı. Vadiye o yıl bahar erken gelmişti.” (3. Tefrika).

“Herhâlde mayıs ayının sonlarında olmalıydı.” (6. Tefrika).

“Teşrinievvel başında tekrar mektebime gittim.” (11. Tefrika).

“Bir sonbahar günü kalkan tren beni tekrar vadime uçurdu.” (12. Tefrika).

Roman içerisinde geriye dönüşler yapılarak özellikle kişilerin başlarından geçen olayların anlatılması amaçlanır. Bu yöntemle aynı zamanda eserin kurgusundaki tekdüzellik kırılmış olur. Bu durum romanın ana kahramanı olan Zühal’in başından geçen olayları anlatmasıyla gerçekleşir:

“Hatıralarım, yirmi yıl evveline kadar çıkabiliyor. Bilmiyorum neden, ondan evvel olan şeyler, kafamda canlanacak derecede, bende hiç iz bırakmadı.” (1. Tefrika).

Eserde yakın veya uzak geçmiş; kısa veya uzun bir zaman dilimi özetlenerek okuyucuya sunulmuştur. Romanın ana kahramanı olan Zühal, eğitim hayatını şu cümlelerle özetler:

“İlk mektebi bitirince orta mektebe gittim. Orayı bitirdikten sonra da muallim olmayı aklıma koydum. Bu üç yıl içinde hafızamda canlanacak hiçbir şey mevcut olmadığı için bu kısmı hemen geçiyorum.” (8. Tefrika).

“Muallim mektebini bitirdiğim gün, hayatımda gene hiçbir şey halledilmedi? Bu defa da orta mektep öğretmeni olmak sevdasına düştüm, bu maksatla Gazi terbiye enstitüsüne kaydoldum. Orada iki senem hiç hadisesiz geçti.” (12. Tefrika).

Romanda zaman bakımından dikkat çeken hususlardan bir diğeri de anlatılan zamanı genişletmeye yarayan ve ileriye doğru uzun ve kısa süreli zamanda ileri sıçrayışların sık sık kullanılmış olmasıdır:

“Aradan bir ay geçti. Artık mektebin sonlarına yaklaştığımız.” (4. Tefrika).

“Açılan leyli imtihanına girdim. Bir ay sonra kazandığım belli oldu.” (8. Tefrika).

“Bu ilahi sesi dinledikten bir hafta sonra vademden kalkan tren, beni ondan uzaklara, çok uzaklara götürdü.” (9. Tefrika).

“Aradan altı ay geçti.” (22. Tefrika).

“Aradan bir ay geçti.” (24. Tefrika).

“O hadiseden üç gün sonra halkevinde müsamere verildi.” (42. Tefrika).

“Bu hadiseden bir hafta sonra kaderim benim için büsbütün meşum oldu.” (47. Tefrika).

Romanın nesnel zamanı, hakkında herhangi bir ipucu bulunmamaktadır. Romanın anlatılan zamanı, Zühal’in çocukluğundan gençliğine kadar geçen 20 yıllık bir zaman

dilimini kapsamaktadır. Romanın yazılma zamanı ise eserin gazetede ki son tefrikasında bulunan 4 Ocak 1945 tarihidir.

3. 10. 1. 5. Mekân

Romanın tamamına bakıldığında herhangi bir şehir veya kasaba gibi bir mekân isminin kullanılmadığı, yaşanan ev, çalışılan okulların mekânsal özelliklerine ve tasvirine nadiren yer verildiği, onların sadece dekor olarak kullanıldığı görülür.

Eser, romanın ana kahramanı olan Zühal'in bugüne kadar yaşadığı yer olan Vadi'ye veda etmesiyle başlar. Vadi'yi karşısına alıp onunla sanki insanmış gibi konuşur. Kahraman anlatıcı, romanın en önemli yeri olan Vadi'ye insansı özellikler yükler. Zühal için Vadi, ona hayat veren önemli bir mekândır:

“Benim paha biçilmez vadem! Gençliğimin en güzel çağları senin kucağında geçti. Ta çocukluğumdan beri sana âşıktım. Sendeki her şey, benim için bir sevinç kaynağı olurdu. Suratını assan bana darılsan bile ben asla sana darılmaz, senden korkmazdım. Çünkü senin çocuğundum. Yalnız sana güvenir, seni sever, seni özlerdim... Bazen ne kadar haşın ne kadar vahşi olurdun! Kışın soğuktan, yazın sıcaktan, insanları evlerinden çıkarmaz, onları âdeta hapsederdin. Fakat, ilkbaharları sanki bütün yaptıklarını affettirmek ister gibi güzelleşir, yeşillenir, çiçeklenirdin.” (1. Tefrika).

Roman anlatıcısının Vadi'yi karşısına alıp konuştuğu başka bir bölümde bugüne kadar başına gelen sıkıntıların sebebi olarak vadiyi görür ve onun için günahkâr kelimesini kullanır:

“Benim günahkâr vadem, o zamanlar bütün günahı başkalarının omzuna yüklettiğin için sana dargınım. Vadem, güzel vadem. Bana karşı neden bu kadar vefasız oldun? Bana neden bu kadar haşın davrandın? Neden bütün sevdiklerimi elimden aldın vadem? Sanki bütün bunları yaptıktan sonra kendini affettirmek ister gibi son günlerinde de bana güler yüz gösterdin, beni mükafatlandırmaya çalıştın. Fakat ne oldu? Onların, o mükafatların hepsini reddettim. Çünkü vadem, o büyük günahı, daha doğrusu o büyük günahını bir yük gibi üzerimde taşımaya takatim kalmamıştı.” (47. Tefrika).

Romandaki önemli mekânlardan bir diğeri ise Zühal ve annesinin konuşup dertleştikleri ve “bizim köşemiz” diye nitelendirdikleri yerdir:

“Çam ağaçlarının etrafını kapladığı bir köşemiz vardı ki orası birbirimize dertlerimizi söylediğimiz yegâne rüya idi. Tam 12 yıl doğduğumdan beri annem konuşmaya, dertlerini

söylemeye o kadar susamıştı ki beni artık dizlerinden saatlerce bırakmıyor, mütemadiyen bazen benim anlamadığım bir şeyler anlatıyordu. Köşemize kimse gelmezdi. Biz iki öksüz artık yalnız orada konuşuyor, sevinçlerimizden, kederlerimizden yalnız orada bahsediyorduk.” (2. Tefrika).

Roman sanatında mekân konusunu incelerken dikkat edilmesi gereken önemli hususlardan biri de hikâyenin geçtiği çevreye hangi roman kahramanının gözüyle bakılacağı hususudur. Eserde hem anne hem de Zühal için vadi benzersiz ve huzur veren bir mekândır. Ancak Zühal, okul için gittiği ve annesini yalnız bıraktığı zamanlarda bu yer, anneye eski tadını vermez:

“Vadi ne kadar güzel olursa olsun kızım, sensiz burası bana artık sevimsiz ve ıssız geliyor.” (10. Tefrika).

3. 10. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Eser, romanın ana kahramanı olan Zühal’in hatıralarını anlatmasıyla meydana gelmiştir. Romanın tamamında kahraman anlatıcı kullanılmıştır. Kahraman anlatıcı, hatıralarını anlatırken olayların anlaşılması için bazen araya girerek gerek yaşadığı mekân olan Vadi ile gerekse de okuyucu ile konuşarak bilgiler vermeye çalışır. Romanda çok sevdiği Vadi’den neden ayrılacağını şöyle açıklar:

“Günahkâr vadimi niçin bu kadar sevdiğimi bana sormayınız. Onu ne çocuğun beşiği sevmesi gibi severim ne çölde susuz kalmış bir seyyahın vahayı sevmesi gibi severim. Vadimi annem gibi severim. Böyle olduğu hâlde ondan niçin ayrıldığımı bana soracaksınız. Bunu size birkaç kelime ile anlatamam. Bu öyle bir uzun hikâyeye ki ta çocukluğumdan başlar. Madem ki her şeyimi öğrenmek istiyorsun, işte bütün mazimi söylüyorum, al. Şuna inan ki bunları yazmakla şimdiye kadar dokunmaktan çekindiğim hatıralarımı çiğnemek mecburiyetinde kalıyorum. Sırlarımı tamamen ortaya döküyorum. İtiraf edeceğim şeylerde seni yaralayacak yerler olursa beni cezalandırma. Çünkü her şeyimi bilmen, bütün hakikati keşfetmen için hayatıma hükmeden şeyi, ruhumun derinliklerinden gizli bir hatırayı öğrenmeni istiyorum. Sen hakikati keşfet hükmünü ver.” (1. Tefrika).

Kahraman anlatıcı, başından geçen olayların bir kısmı için ayrıca açıklama yapmayı elden bırakmaz:

“Bu kadar ufak bir hadise karşısında neden bu kadar teessür duyduğumu bana sorarsanız size derim ki henüz o zamanlar çocuktum, kendimi idare edecek makul bir şekilde düşünecek çağda değildim.” (4. Tefrika).

Halkevinde bir muallimler çayı organizasyonu yapılacak ve bir de müsamere düzenlenecektir. Müsamere görevi ise Zühal Öğretmene verilir. Zühal Öğretmen önce görevi almak istemezse de bu görev ona kalır. Onun korkusu görevden değil bu görev esnasında Metin’le karşılaşma imkânı oluşacağından dolayı ne yapacağını bilememesinden kaynaklanır:

“Bir gün halkevinde verilecek müsamerenin provasını yaparken Metin’le uzun bir konuşma yaptık. Zahiren sakın geçen fakat hakikatte beni girdaplara boğan, düşünme melekelerimi alt üst eden, sinir ihtilaçlarına uğratan bir tek kelime ile beni mahveden konuşmamızı buraya aynen geçiriyorum.” (28. Tefrika).

Eserde kahraman anlatıcı aklındaki soruları okuyucu ile paylaşarak okuyucuyu meraka sevk eder:

“Bir gün annemin evde bulunmadığı bir akşam üstü dolabı karıştırırken elime bir resim geçti. Kime ait olduğunu anladığım zaman tavanın üzerime yıkıldığını zannettim. Resim, Metin’indi. Bu resmin bizim evde, dolapta ne işi vardı? Kim getirebilir, kim alabilirdi? Ben kendisinden böyle bir resim almamıştım. O hâlde? İlk önce izah edemediğim o şeyi, iki gün sonra bizzat annemin ona yazdığı fakat yollamadığı mektuplardan öğrendim.” (47. Tefrika).

3. 10. 1. 7. Dil ve Üslup

Eser, genel itibarıyla sade bir dille yazılmıştır. Her okuyucunun anlayacağı düzeyde kısa fiil cümleleri kullanılmıştır:

“Annemle her hususta anlaşmıştık. Beraber ağlıyor, beraber gülüyor, beraber geziyorduk. Annem her sabah beni erkenden uyandırıyor, hazırlıyor, mektebe yolluyordu. Hafta tatillerinde muntazaman geziler yapıyor, babamın mezarını beraber ziyaret ediyorduk.” (2. Tefrika).

Eserde sıradan kelime ve cümlelerin yanı sıra konuşma dili veya kısmen argoya kaçacak olan kelimelere de yer verilmiştir:

“Zavallı çocuk cevabıma o kadar çok şaşırdı ki bön bön bana baktıktan sonra yanımdan uzaklaştı.” (7. Tefrika).

Romanda basit ve anlaşılır düzeyde olan kalıp sözlere, atasözlerine ve deyimlere rastlanır:

“Odada yalnız kalınca ağlamam yavaş yavaş kesilmeye yüz tuttu.” (5. Tefrika).

Eserin anlatılan zamanında kullanılan Osmanlı Türkçesine ait kelimelerle sıklıkla karşılaşılır:

“Gerçi çok küçükken olan şeyleri vuzuhla, sanki dün geçmiş gibi hatırlıyorum.” (1. Tefrika).

“O an ilk çocukluk rüyamdan uyanmış oldum. Kalbim ilk defa olarak dehşetle zedelendi, ondan sonra inkişafım, inanılmayacak bir çabuklukla marazî olarak vukua geldi.” (2. Tefrika).

“Diploma tevzii merasiminde duyduğum hisleri hicap duymadan buraya yazamayacağım.” (7. Tefrika).

“Dün hesapladım, bugün tam on sekizine giriyorsun. Sene-i devriyen için sana ufak bir paket gönderdim.” (10. Tefrika).

“Doğrusu sizi anlayamıyorum. Hem açık hem kapalı hem nikbin hem bedbin hem şen hem de kederlisiniz.” (37. Tefrika).

Eserde benzetme veya kişileştirme bol bol kullanılmıştır. Anlatıcı, Vadi’ye seslenirken şu ifadeleri kullanır:

“Suratını assan, bana darılsan bile ben asla sana darılmaz, senden korkmazdım; çünkü senin çocuğundum. Yalnız sana güvenir, seni sever, seni özlerdim.” (1. Tefrika).

“Dün gece ilk defa olarak senin de benim gibi ağladığımı gördüm. Yoksa ebedî ayrılığımı mı gözyaşı döktün.” (1. Tefrika).

3. 10. 2. Teknik Unsurlar

Romanın ana kahramanı Zühal, yaşadıkları evin tasvirini şu kelimelerle yapar:

“Evimiz oldukça iyi idi. Fakat tavanı çok basıktı. Hatırladığıma göre duvarlar gri renkle badanalanmıştı. Köşede daima bir taş kömür sobası dururdu. Pencerele vadiye bakardı. Yere yakın oldukları için pek küçükken bile pencerenin kenarına kolaylıkla çıkabilir, bağdaş kurarak oturur, vadiyi seyrederdim. Evden vadinin hemen hepsi görülürdü. Kulübemiz yamaçta, çamlıkların arasındaydı.” (2. Tefrika).

Zühal bir diğer tasvirde okuduğu okulu tasvir eder ama bu tasvirler çok sıradan kalır:

“Mektebimiz şehrin biraz ucunda, mikab şeklinde bir bina idi. Büyük bir kapıdan girilen güzel bir bahçesi vardı. Bina iki katlı olmasına rağmen çok yüksekti. Arka tarafında bahçeler, daha gerisinde meralar uzanıyordu.” (3. Tefrika).

Eserde Zühal, muallim mektebine leyli olarak gidince annesiyle sürekli mektuplaşmaya başlar. Zühal’in yalnızlığını giderecek tek şey annesinden gelen mektuplardır. (10.- 11. Tefrika). Aynı eserde Zühal Öğretmen, öğrencisi Nermin’in annesine mektup yazarak anne ve babalarının aralarında olan geçimsizlikten dolayı öğrencisinin çok kötü bir şekilde etkilendiğini, annenin bir fedakârlık yaparak bu geçimsizliği sonlandırması gerektiği mealinde Nermin’in annesi ile birkaç defa mektuplaşır. (20.- 21. Tefrika).

Eser, genellikle Füsun’un kendi hatıralarını anlatmasıyla meydana gelmiştir. Ancak diyaloglar popüler romanların vazgeçilmez tekniklerindendir. Eserde Zühal ile öğretmeni karşılıklı konuşurlar:

“- Buyurun efendim, dedim.

- Sen Metin’le konuşmuyormuşsun öyle mi?

Cevap vermeyince kızdı.

- Niçin sükût ediyorsun? Sana muallimin soru soruyor.

Bin müşkülât içinde cevap verdim.

- Evet!

- Ama sebep?

- Şey...” (5. Tefrika).

Eserde Zühal, sevdiği erkeği gereksiz bir şekilde kıskanmaya başlayınca onun her hareketinde, onun her sağa sola bakışında bir mana arayarak bir nevi hayatı kendine zehir eder. Böyle anlardan biriyle kendi kendine şunları sorar: “... sanki benim için her şey yeniden fakat karışık bir şekilde başladı. Bu neden böyle. Neden o gün senden nefret etmedim de daha çok sevdim. Neden o gün sana darılmadım da affettim. Neden bütün günahı sende aramadım da vademde güzel, şirin, saf, lekesiz vademde aradım, vademde buldum? Onun ne kabahati vardı?” (42. Tefrika).

3. 11. AŞKIN SERABI¹⁹

3. 11. 1. Materyal Unsurlar

3. 11. 1. 1. Eser Hakkında

Aşkın Serabı adlı roman kitap olarak basılmamış ve *İkdam Gece Postası* adlı gazetenin sayfalarında tefrika olarak kalmıştır. Eser, 5 Ocak 1945- 25 Şubat 1945 tarihleri arasında toplamda 51 tefrikada tamamlanmıştır. Kitap, kendi içerisinde Romen rakamlarıyla XII bölüme ayrılmıştır.

Roman, iç içe 2 hikâyeden meydana gelmiştir. Çerçeve hikâyede, eserde ismi verilmeyen roman kahramanı, İzmir’de yaşamış olduğu bir hatırayı dile getirir. Ana hikâye ise Suzan’ın mektupları ve hatıra defterinden meydana gelir.

3. 11. 1. 2. Olay Örgüsü

Romanın olay örgüsü ilk olarak çerçeve hikâyede, eserde ismi verilmeyen roman kahramanının hâlihazırda yaşadıklarını anlatmasıyla başlar. İsmi verilmeyen roman kahramanı olan Delikanlı, İzmir Konak’ta bir pastanede önemli bir konu konuşmak için arkadaşını beklemektedir. Bu sırada gayri ihtiyari kafasını kaldırıp dışarı bakan Delikanlı, güzel bir kızın kendisine baktığını ve gülümsediğini fark eder. Bunun üzerine, Delikanlı, hemen hesabı öder ve kızın peşine takılır. Bir müddet sonra kızın yanında bir kız arkadaşı daha peydah olur ve bu kız arkadaş bir müddet sonra bir mağazaya girince Delikanlı, hemen güzel kızın yanına giderek onunla tanışmak ister. Güzel kız; kız arkadaşının bu tür şeylerden hoşlanmadığı, o yüzden yanında durmaması gerektiğini ama isterse kendilerini takip edebileceğini ve İnciraltı’nda görüşebileceklerini söyler. Delikanlı, İnciraltı’na kadar takibe devam eder; ancak vapura binecekleri esnada aklına pastanede önemli bir konu konuşacağı arkadaşısı ile buluşacağı gelir. Hemen bir not yazar ve güzel kıza iletmek ister. Tam vapur hareket ederken notu vereceği esnada not, kızın eline değer değmez suya düşer. Güzel kız ile Delikanlı’nın karşılaşmaları artık başka bir tesadüfe kalmıştır.

Delikanlı, hemen pastaneye dönüp kendisini bir saattir bekleyen arkadaşısı Besim’le buluştuktan sonra buradan Bodrum Palas meyhanesine oradan Kordon’daki barlardan birine girerler. İyice sarhoş olduklarında pistte dans eden sarışın bir kadın, Delikanlı’nın dikkatini çeker. Delikanlı’nın arkadaşısı Besim, bir müddet sonra garsona söyleyerek bu

¹⁹ Oğuz Özdeş, “Aşkın Serabı”, *İkdam Gece Postası*, 5 Ocak 1945- 25 Şubat 1945 (Alıntılar tefrikadan yapılmıştır.)

kadını masalarına davet eder. Delikanlı, böylelikle ismi Suzan olan bu sarışın kadınla tanışır. Besim, arkadaşını ilk olarak roman yazarı diye tanıttınca sohbet buradan başlar. Sarışın kadının hâli, düşünceli tavrı, Delikanlı'nın iyice hoşuna gider. Dans sonrasında masalarına dönen çift, Besim'i yalnız bıraktıkları için ondan özür diler. Ancak Besim, kendisi için arkadaşının mutluluğunun daha önemli olduğunu söyler. Suzan iyice sarhoş olduktan sonra Delikanlı, dışarı çıkıp hava almayı teklif eder, biraz yürürler sonra Suzan'ın evine giderler. Eve gittiklerinde biraz sohbet ederler ve beraber sabahlarlar. Bir hafta sonra tekrar Suzan'ın evine giden Delikanlı, Suzan'ın özlemiyle karşılaşır. Artık birbirlerini daha iyi tanımaya başlamışlardır. Suzan, Delikanlı'dan Manisa'daki adresini alır. Delikanlı, iş dolayısıyla Manisa'dayken Suzan'la mektuplaşır. İkili bu mektuplarla artık birbirine karşı duyduğu özlem ve sevgiyi daha iyi dile getirirler. Bir cumartesi günü İzmir'de tekrar buluşur ve Suzan'ın evine giderler. Suzan, gece bara gideceği için hazırlanır, Delikanlıya bar çıkışı kendisini almasını söyler bu arada kapı çalınır. Delikanlı, gece bardan Suzan'ı alacağını vadederek evden çıkar; ancak o gece Suzan'ın yanına gitmez. Sonrasında geçen bir ay içerisinde İzmir'e iki defa giden Delikanlı, bu gidişlerinde Suzan'la görüşür. Bu aralar Suzan'ın sıhhati gün geçtikçe bozulur ve hiçbir ilaç ona fayda vermemeye başlar. Hastalığına teşhis konulamaz. Delikanlı, bir gün Manisa'da fabrikadayken Suzan'ın arkadaşı Perihan'dan bir telefon gelir ve Perihan, Suzan'ın ağır hasta olduğunu ve Delikanlıyı görmek istediğini söyler. Suzan'ı hasta yatağında ziyaret eden Delikanlı, akşam tekrar geleceğini söyleyerek hastaneden ayrılır. Kordon'dan Konak'a giderken yanından hızla geçen genç kızı tanır. Bu genç kız iki ay önce bakıştıkları ama tanışamadıkları genç kızdır. İsmi Süheyla olan bu genç kız, Amerikan Kolejinin onuncu sınıfında okumaktadır. Babası olmayan Süheyla'nın hayatta tek dayanağı annesidir. Delikanlı ile Süheyla kısa zamanda tanışır, konuşur ve birbirlerine âşık olurlar. Delikanlı, o akşam tekrar Suzan'ın yanına gider Suzan, hasta olmasına rağmen onunla ilgilenir, ona yatak hazırlamak suretiyle gece başka bir yere ya da kadına gitmesine engel olur. Delikanlı, Suzan'ı ziyaret ettiği günlerden birinde cebindeki resmi düşürür ve Suzan resme bakmak için ısrar edince resimdeki kişinin Süheyla adındaki bir kız olduğunu öğrenir. O an, Delikanlıya bir şey demez ama o resim Suzan'ı yakar kavurur. Suzan, bu olay dolayısıyla bir krize girip bayılır.

Delikanlı, Manisa'ya döndükten sonra Suzan'dan bir haber alamazken Süheyla'dan sıkça mektup alır. Süheyla, mektuplarında her geçen günün aşkını daha da artırdığını, kesinlikle kendisini aldatmamasını, buna dayanamayacağını ifade eder. Bir zaman sonra

Suzan'dan da mektup gelmeye başlar. Suzan hastalığının ağır geçtiğini, belki de son anlarını yaşadığını, bunun için Delikanlıyı son kez görmek istediğini ifade eden birkaç mektup yazar; ancak Delikanlı işlerinden dolayı İzmir'e gidemez. En son olarak Suzan'ın arkadaşı Perihan, acele gel, diye bir telgraf çekince Delikanlı ancak iki gün sonra İzmir'e gidebilir. Delikanlı, İzmir'e vardığında Suzan'ın vefat ettiğini görür ve ertesi gün onu ebedî ikametgâhına defnederler. Delikanlı, defin esnasında Süheyla'yı görür ve bu duruma anlam veremez. Definden sonra Suzan'ın arkadaşı Perihan, Delikanlı'nın yanına gelerek ona Suzan'ın yazmış olduğu mektupları ve hatıra defterini verir. Romanın çerçeve hikâyesi burada kesilir ve ana hikâyeye yerini bırakır. Ana hikâye Suzan'ın hatıra defterinden meydana gelmiştir.

Suzan yazmış olduğu mektuplarda Delikanlıyı çok sevdiğini ancak mühim bir gerçeği kendisine açıklaması gerektiğini ifade eder. Bu açıklamalara göre Delikanlı'nın bir ara Suzan'ın yanında resmini düşürdüğü, ismi Süheyla olan kız, Suzan'ın öz kızıdır. Yani annesi ile kızı, bilmeden aynı adama âşık olmuşlardır. Suzan, yazdığı mektupta bu durumun kesinlikle Süheyla tarafından bilinmemesi gerektiğini ifade ederek Süheyla'nın Delikanlıyı çok sevdiğini ifade eder. Ayrıca mektubunda Süheyla'nın eğitimine harcanmak üzere bankada para olduğunu ve bunun harcanması için Delikanlıyı vekil kıldığını bildirir. Roman, Suzan'ın mektuplarından sonra hatıralarıyla devam eder ve bu hatıralar romanın ana hikâyesini teşkil eder. Suzan, hatıralarına 7 yaşındayken hatırladıkları ile başlar. Suzan'ın babası bir adamı öldürdüğünden dolayı idam edilecekken kaçmış ve dağlarda eşkıyalık yapmaya başlamış biridir. Bu yüzden Suzan, annesiyle yalnız yaşamak zorunda kalmıştır. Suzan, İstanbul'da annesinin yanında ilk mektebini bitirir. 14 yaşlarındayken erkeklerin kendisine karşı bakışları ve laf atışlarından hoşlanır. Annesi, Suzan'ı bu konuda uyarır; ancak Suzan, annesine pek kulak asmaz. Tam bu sıralar babası çıkagelir ve Suzan'ı kendi yanına dağa götürür. Birkaç gün Suzan, uykusunun gelmediği bir gece keman sesi duyar ve babasının çadırına gidince Ali adındaki bir gencin keman çaldığını görür. Babası, Suzan'ı çadıra çağırır ve Ali ile tanıştırır. Suzan, Ali'yi ilk gördüğü andan itibaren onu beğenir ve sonrasında fırsat buldukça Ali'yle görüşür. Bir akşam Suzan'ın babası içki sofrasında kendi kızına içki içmesi konusunda ısrar eder. Geceye doğru sarhoş olan herkes çadırına çekilirken Ali, Suzan'ı ağaçların arasına götürür ve orada ona sahip olur. İkisi de orada uykuya dalarlar. Sabah olduğunda Suzan'ın babası durumun farkına varır ve Ali'yi ölümle cezalandırmak için bir ağaca bağlar. Ali'yi kendi kızını iğfal ettiği gerekçesiyle kırbaçlamaya başlar. Suzan buna engel olmak istese de babasının önüne geçemez. Bu

esnada bir adamı gelerek üç jandarmanın kendilerine doğru yaklaştığını söyleyince Suzan'ın babası, herkesin sipere geçmesini ve ölene kadar savaştığını emreder. Çatışma bütün şiddetiyle devam ederken Suzan'ın babası bu defa ağır yaralanır. Babası orada vefat eder, Suzan ise babasının bir adamı sayesinde İstanbul'a ulaşır. Suzan, eve geldiğinde yeni bir felaketle karşılaşır. Suzan'ın annesi, Suzan'ın yokluğuna dayanamayarak yataklara düşmüş ve kötü bir hastalığın pençesine düşmüştür. Hastalık gün geçtikçe ağırlaşmış ve annesi kısa süre sonra vefat etmiştir. Suzan, bu arada kendisinde birtakım değişikliklerin olduğunu fark eder ve hamile olduğunu anlar. Suzan, çocuğunu tek başına doğurmak zorunda kalır. Suzan henüz 16 yaşındayken günahkâr kadınlar evi dediği genel evde çalışmaya başlar ve genel evin sahibesi, Suzan'a bebeğini genel eve alamayacağını onu bir yurda gönderebileceğini söyler. Suzan, buna katlanmak zorunda kalır.

Suzan, 8 yıl boyunca genelevde çalışır. 25 yaşına geldiğinde kendisini sürekli ziyaret eden Reşat adındaki bir gence âşık olur. Reşat, üniversitenin son sınıfında okuyan bir öğrencidir ve sürekli Suzan'a evlenme teklifi eder. Ancak Suzan, genç olan Reşat'ın düşüncesinin geçici olduğunu düşünerek hele okulun bitsin bakarız tarzındaki cümlelerle onu geçiştirir. Reşat'ın ısrarları, yeni bir hayat kurmak isteyen Suzan'ı artık cezbetmeye başlayınca geçmişteki hatalarını yüzüne vurmaması şartıyla Reşat'la evlenme kararı alır ve kısa sürede evlenir. Suzan, kendisini çamurdan çıkaran kocası Reşat'ı çok sevmeye ve onunla mutlu bir hayat sürmeye başlar. Bu mutluluk tam 8 yıl devam eder. Bir gün Reşat, eve Celal adında bir arkadaşını getirir. Suzan, genel evde çalıştığı yıllardan bu Celal'in peşinde koşan, kendine evlenme teklifi eden, kapısında yatan bir erkek olduğunu hatırlar. Bu durumu en başta kocası Reşat'a anlatmaz ama ondan Celal'i eve getirmemesini rica eder. Bunun üzerine Reşat, Suzan'a kötü kelimeler söyleyerek Celal'e güvendiğini ama Suzan'ın belki böyle kötü şeyler düşündüğünü ima eder. Suzan, bunu sineye çeker. Bir gün Celal, Suzan'ın kapısını çalarak Reşat'ın biraz sonra eve geleceğini söyleyerek eve girer. Celal, evde kimse yokken içeri girmeyi başarır ve Suzan'ı, geçmişi eşine anlatmak tehdidiyle korkutmaya ve ona sahip olmaya çalışır. Suzan, Reşat'ın zaten her şeyi bildiğini, Celal'in yalanlarına inanmayacağını ifade eder. Bu sırada kapı çalınır ve Suzan'ın kızı eve gelir. Celal, bunun üzerine evden ayrılır. Bu olaydan sonra Suzan, Reşat'la tekrar konuşur, her şeyi olduğu gibi anlatır ve Celal'in eve gelmemesini isteyince Reşat, Suzan'ın kötü niyetli olduğunu ima ederek konuyu kapatır. Anlaşılan Celal, Reşat'ı kandırmayı başarmıştır. Bir gün tramvayda giden Suzan, yıllar sonra karşısında Ali'yi görür. Tenha bir yere geçerek konuşurlar. Suzan, kendisinin çocuklu ve evli olduğunu artık geçmişe

dönemeyeceklerini ifade edince Ali, o çocuğun kendisinden olduğunu ve çocuğunu alarak dağa çıkacağını ifade eder. Suzan, o gün Ali'yi atlatır; ancak Ali, birkaç gün sonra Suzanların evine gelerek kızı Süheyla'yı almak ister. Suzan, buna izin vermeyeceğini söyleyince Ali, para ister ve Suzan'ın bütün mücevherlerini alır. Suzan'ın kocası Reşat, bir ara işlerinin iyi gitmediği gerekçesiyle mücevherleri isteyince her şey ortaya çıkar. Reşat, karısını mücevherlerini âşıklarına yedirmekle suçlayınca artık bu evliliğin devam edemeyeceği anlaşılır. Suzan bunun üzerine her şeyi bir mektupta anlatarak mektubu Reşat'a bırakır ve evden ayrılır. 6 ay sonra Reşat'la resmi olarak ayrıldıktan sonra bir bara giderek orada çalışmaya başlar. Birkaç ay burada çalıştıktan sonra İzmir'e gitmeye karar verir. İzmir'de çalışmaya başladığında bir barda romanın başında bahsi geçen Delikanlı ile karşılaşır. Ona âşık olur ve zamanla bir hastalığın pençesine düşer. Âşık olduğu Delikanlıya kızının da âşık olduğunu öğrenince hastalığının derecesi iyice artar ve tekrar bir krize yakalanır ve ölmek istediğini ifade eder.

Romanın ana hikâyesini teşkil eden Suzan'ın hatıraları burada sonlanır ve tekrar çerçeve hikâyeye dönülür. Elindeki hatıraları ve mektupları okuyan Delikanlı, oturduğu yerden kalkarak ne yapacağını bilmez hâlde Suzan'ın çalışmış olduğu bara gider ve Suzan'ın ölümüne rağmen hayatın devam ettiğini görür.

3. 11. 1. 3. Kişi Kadrosu

Eser, iç içe iki hikâyeden meydana gelmiştir. İki hikâyede de kahraman anlatıcı hâkim olduğundan romandaki kişiler, onların bakış açılarıyla ele alınmıştır. Buna en iyi örnek; romanın çerçeve hikâyesinin anlatıcısı olan Delikanlı'nın Suzan'ı ilk gördüğü anda onu tarif etmesidir.

İsmi Verilmeyen Delikanlı: Romanın ana kahramanı olan Delikanlı, ilk olarak Manisa'da bir fabrikada çalışan ancak ara sıra İzmir'e gelen bir kişi olarak okuyucunun karşısına çıkar. Delikanlı, romandaki diğer kişiler tarafından tanınan bir roman yazarıdır. Arkadaşı Besim'le gittiği bir barda Suzan'a tavırları, duruşu ve edasıyla hayran olur ve o gece Suzan'la tanışır. İkili, birbiriyle iyi anlaşınca birliktelik yaşamaya başlarlar. Suzan'ın hasta olup hastaneye yattığı zamanlarda Delikanlı, daha önce gördüğü fakat tanışma fırsatı bulamadığı Süheyla ile karşılaşır ve onunla tanışarak aşk yaşamaya başlar. Suzan'ın ölümünden sonra da Süheyla ile bir hayat kurar.

Suzan: Romanın yardımcı kişilerindendir. Romanda ismi verilmeyen Delikanlı, Suzan'ı şu cümlelerle tarif eder: “Dans edenlerden sarışın bir kadın nazarı dikkatimi celp etti. Orta

boy lu, ince, narin vücut lu; omuz larına kadar dökülen koyu sarı saç lı, güzel bir kadın. İyi dans ediyor. Bakış larında diğ erlerinkinden baş ka bir mana var. Kaval yesiyle hiç alakadar olmuyor. Bu kadında mutlaka diğ erlerinden ayrı bir hususiyet vardı. Yüzünden belki de birçok şeyler okumak ve anlamak mümkündü.” (2. Tefrika).

Roman ın ana hikâ yesi Suzan’ ın hatıralarıyla şekillenir. Suzan, 7 yaş ından itibaren baş ından geç enleri hatıra defterine yazmı ş tır. Bir kadın olarak baş ına gelebilecek birçok felakete maruz kalmı ş tır. Genç yaş ta babasını ve annesini kaybedip kimsesiz kalır. Bunun yanı sıra daha 15 yaş ındayken bir erkeğ e aldanıp ondan hamile kalır. Çocuğ u tek baş ına doğ urur. Sonrasında genelevlerde, barlarda çalı ş mak zorunda kalır. Bir ara evlenip mutlu bir hayat sürmeye baş lasa da bu mutluluk uzun sürmez. Kocas ı, Suzan’a güvenmez ve onun arkasında durmayı tercih etmez. Bunun üzerine eş inden ayrılan Suzan, tekrar genelevlerde, barlarda çalı ş maya baş layınca hastalığ a yakalanır ve vefat eder. Vefat etmeden önce de kendi kız ıyla aynı erkeğ e bilmeden âş ık olduk larını fark eder. Bunun da ıstırabını yaş ar.

Süheyla: Roman ın yardımcı kiş ilerindendir. Romanda hakkında çok fazla bilgi verilmeyen Süheyla, Suzan’ ın öz kız ıdır. Romanda ismi verilmeyen Delikanlı, Süheyla’ ya ilk görüş te âş ık olur. Amerikan Kolej inin onuncu sınıf ında okuyan ve babası olmayan Süheyla’ nın hayatta tek dayanağ ı annesidir. Annesi, genelevde ve barlarda çalı ş masına rağ men bu durumu kız ına 18 yaş ına gelene kadar belli etmemeyi baş armı ş tır. Süheyla, eğitim hayatına genellikle yatılı olarak devam ettiğ i için bu durumu fark etmemi ş tir. 18 yaş larında olan Süheyla bir gün sokakta karşı laşt ığı Delikanlı ile tanış mı ş ve onunla aş k yaşamaya baş lamı ş tır. Süheyla, annesini kaybettikten sonra Delikanlı ile beraber yaşamaya baş lar.

Romanda sadece ismi geç en, esere katkısı olmayan dekor kiş iler de mevcuttur: Romanda ismi verilmeyen delikanlının zengin arkadaşı Besim. Bir adamı öldür düğ ünden dolayı idam edilecekken kaç mı ş ve dağ lar da eş kıyalık yapmaya baş lamı ş olan Suzan’ ın babası. Babası dağ lar da kendisine neredeyse bir krallık kurmuş ; altın, para, kadın, iç ki, yanında itaat eden adamları onu eş kıyalık hayatına iyice bağ lamı ş tır. Ailenin tüm sıkıntılar ını tek baş ına üst lenmeye çalı ş an Suzan’ ın annesi. Suzan’ ın gençliğ inde sevdiğ i ve ondan hamile kald ığı erkek olan Ali. Suzan’ ın genelevde çalı ş tığı zamanlarda peş inden çok koş an ve sonunda Suzan’ ı evliliğ e ikna eden Reş at. Suzan’ ın barda beraber çalı ş tığı arkadaşı Perihan.

3. 11. 1. 4. Zaman

Eser iç içe iki hikâyeden meydana gelmiştir. Çerçeve hikâyede, eserde ismi verilmeyen Delikanlının 1944 yılında İzmir’de yaşamış olduğu aşağı yukarı 4 aylık bir hatırası dile getirilir. Ana hikâyeye ise Suzan’ın mektupları ve hatıra defterinden meydana gelir. Hatıralar, Suzan’ın 7 yaşından başlar ve 36 yaşlarında ölümüne kadar devam eder. Dolayısıyla romanın ana hikâyesinde 30 yıllık bir geri dönüş söz konusudur.

Eserde zaman unsurunun bir parçası olarak özetleme yapılırken her zaman belli tarihlerin verilmediği görülür. Verilen cümlelerin anlamında bir özetleme olması bu tekniğin uygulandığını göstermesi bakımından yeterlidir: “Böylece günler, aylar geçti. Babam diğer kaçakçı arkadaşları ile her sabah gidiyor, akşamüzeri dönüyordu.” (24. Tefrika). Tekniğin uygulaması romanın başka yerlerinde de kendini gösterir: “İstanbul’a geldikten sonra ilk günlerim biraz sıkıntılı geçti. Fakat aradan birkaç ay geçince alışıp babamla birlikte geçirdiğim günleri unutmaya başladım. İlk iş ilk mektebi ikmal etmek oldu. Bu suretle on dört yaşlarında ilk mektebi bitirdim.” (26. Tefrika).

Romanda zaman unsuru çerçevesinde özetleme yapılırken geçen seneler birkaç kelime ile özetlenmiştir: “Annemden ayrılalı bu defa üç yıl olmuştu. Demek ki üç aydır hasta idi.” (33. Tefrika). Romanın kahramanlarından olan Suzan, Reşit’le olan evliliğini şu cümle ile özetler: “Tam sekiz yıl Reşit’le mesut bir hayat sürdük.” (39. Tefrika).

Zaman bakımından dikkat çeken hususlardan bir diğeri anlatılan zamanı genişletmeye yarayan ve ileriye doğru uzun ve kısa süreli zamanda ileri sıçrayışların sık sık kullanılmış olmasıdır:

“Bir hafta sonra tekrar Suzan’a uğradım.” (9. Tefrika).

“Manisa’ya geldikten beş gün sonra Suzan’dan aşağıdaki mektubu aldım.” (13. Tefrika).

“Dört gün sonra Suzan’dan şu cevabı aldım.” (13. Tefrika).

“Aradan bir ay geçti. Bu müddet içinde İzmir’e bir iki defa gitmiş Suzan’ı görmüştüm.” (15. Tefrika).

“İki gün sonra İzmir’e gittim.” (15. Tefrika).

“Ertesi yaz daha cenupta denize yakın bir yere gittik.” (25. Tefrika).

“Bu mektubu yazdıktan takriben altı ay sonra mahkeme Reşit’le ayrılma kararımızı verdi.” (46. Tefrika).

Romanın nesnel zamanı, 1940'lı yıllar olduğu söylenebilir. Romanda anlatma zamanı 4 aylık bir süreyi kapsar. Anlatılan zaman ise aşağı yukarı 30 yıllık bir zaman dilimidir. Romanın yazılma zamanı ise eserin gazetede ki son tefrikasının bulunduğu 25 Şubat 1945 tarihi olarak gösterilebilir.

3. 11. 1. 5. Mekân

Eser, İzmir Konak'taki bir pastanede başlar. Romanda ismi verilmeyen Delikanlı, arkadaşı Besim'le buluştuktan sonra buradan Bodrum Palas meyhanesine oradan da Kordon'daki barlardan birine giderler. Delikanlı, burada tanıştığı Suzan'la birlikte onun evine gider. Romanın mekânı, bir müddet Manisa ile İzmir arasında değişiklik gösterir. Delikanlı, İzmir'de olduğu zaman Suzan'ın odası, iki sevgilinin vazgeçilmez mekânıdır. Eserde gerek Manisa gerek İzmir gerekse de yaşanan yerlerin detaylı tasvirleri verilmez. Mekânlar sadece dekor olarak kullanılmıştır. Mekânın Manisa ile İzmir arasında değişiklik göstermesi, Suzan'ın hastalanması ile hastaneye kaldırılması ve bir müddet burada yattıktan sonra vefat etmesine kadar devam eder.

Roman bundan sonra Suzan'ın hatıralarıyla devam eder ve Suzan'ın yaşadığı yerler sıralanmaya başlar. Suzan, 9 yaşına kadar annesiyle birlikte tek başlarına yaşarlarken babası, Suzan'ı 9 yaşındayken alarak eşkıya olarak yaşadığı Trakya dağlarına çıkarır. Suzan, 11 yaşındayken babasının yaralanması neticesinde buradan İstanbul'a annesinin yanına gönderilir. Suzan, 14 yaşına kadar annesiyle kaldıktan sonra babası, Suzan'ı tekrar yanına alır. Suzan, babası ile dağlarda birkaç yıl eşkıyalarla birlikte yaşadıktan sonra babasının bir çatışmada ölmesi neticesinde tekrar İstanbul'a döner. Annesini de kısa sürede kaybeden ve İstanbul'da zor günler yaşayan Suzan, aç susuz bir hâlde çocuğunu dünyaya getirir. Henüz 16 yaşındayken başını sokacak bir yer olmadığından dolayı günahkâr kadınlar evi dediği genelevde çalışmaya başlar ve 8 yıl boyunca burada kalır. Bu evde kalacağı oda hakkında şu ifadelerle yer verir: “Oh! Benim odam! Günahkâr odam! İşte sana geldim! Dört duvarın ortasında başkalarının alnıma bir damga gibi yapıştıracağı fena kadın sözünü, duymadan, işitmeden, kendimi en asil, en yüksek bir kadın gibi başkalarına teslim edeceğim. Teslim ederken de tek bir şey düşüneceğim. Para!” (35. Tefrika).

Suzan, 25 yaşındayken Reşat adında bir âşığı ile evlenmek suretiyle genelev hayatından kurtulur ve 33 yaşına kadar mutlu bir evlilik yaşar. Suzan, eşinden ayrıldıktan sonra bir müddet İstanbul'da barda çalışır. Sonrasında İzmir'e giderek Kordon'daki barda çalışmaya başlar. Burada tekrar âşık olur ve çok yaşayamadan İzmir Fransız hastanesinde

vefat eder. Eserde mekân değişiklikleri güvenlik amacıyla yapılmaktadır. Suzan'ın babası, bir eşkıya olduğu için jandarmaların geleceği zaman hemen bulundukları yeri değiştirirler.

3. 11. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı

İç içe iki hikâyeden meydana gelen eserin her iki hikâyesi de kahraman anlatıcı ile verilmiştir. Çerçeve hikâye, eserde ismi verilmeyen roman kahramanı tarafından anlatılır. Ana hikâye ise Suzan'ın kendi hatıralarını anlatmasıyla oluşur. Kahraman anlatıcı, roman kişilerini verirken onların hakkında kendi yorumlarını da sunar. Eserde hayatına giren iki kadını karşılaştıran anlatıcı şu ifadelerle yer verir: “İkisini birbiriyle mukayese ettiğim zaman dehşet içinde kalıyordum. Suzan, Süheyla'dan en aşağı on yedi, on sekiz yaş büyük, onun annesi yerindeydi. Henüz on yedi yaşlarında olan Süheyla, ona nazaran ne kadar saf ne kadar temizdi. Tebessümlerinde gizli olan mana bile beni alakalandırıyordu.” (16. Tefrika).

Kahraman anlatıcının kullanıldığı romanlarda fiiller genel itibariyle birinci tekil şahıs ile çekimlenir. “İzmir'in güzel akşamlarından biriydi. Konak'ta pastanede bir arkadaşı bekliyordum. İçimde izah edemediğim bir sıkıntı vardı. Ne düşündüğümü ben de bilmiyordum. Başım iki elimin arasında mütemadiyen önümdeki gazeteye bakıyordum.” (1. Tefrika).

“Merakım artınca dayanamadım, yanlarına sokuldum, benimkine baktım.” (1. Tefrika).

Eserde kahraman anlatıcı aklındaki soruları okuyucu ile paylaşır ve okuyucuyu da meraka sevk eder: “Acaba biz oradan ayrıldıktan sonra neler olmuştu? Ali nasıldı? Hâlâ akan kanlarına bakmadan dövüşüyor muydu? Yoksa o da babam gibi ölmüş müydü?” (32. Tefrika).

3. 11. 1. 7. Dil ve Üslup

Romanda genel itibariyle konuşma diline yakın, açık, sade ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır. Eserde olaylar merkezde olduğundan dolayı olayların anlatımında fiil cümlelerine sıkça yer verildiği görülür:

“Bizimkiler bilet almadan içeri girince ben de almadım. Onlar durdu ben de durdum. Vapur saatini bilmiyorum ama bekleme salonunun tenhaliğinden daha epey vakit olduğunu anlıyorum.” (1. Tefrika).

Eserde arada eksiltili cümlelere yer verilmiştir: “Allah yüzüme baktı da tam öldüreceğim esnada...” (32. Tefrika).

Eserde anlatılan zamanda kullanılan Osmanlı Türkçesine ait kelimelere sık sık yer verilmiştir:

“Sonra nasıl olduğunu bilmiyorum. Kızın tebessüm ettiğine zahib oldum.” (1. Tefrika).

“Dans ederlerden sarışın bir kadın nazarı dikkatimi celp etti.” (2. Tefrika).

“Bunun bir sarhoşluk saikasıyla söylendiğine zahib olduğum için ilk önce ehemmiyet vermedim.” (5. Tefrika).

“Her nedense Suzan, bu son tarizime güler yüzle, sükûnetle mukabele etti.” (11. Tefrika).

Barda çalışan kadınların kendi aralarında konuşmaları, erkeklerin bu kadınlar hakkında kullandıkları ifadeler, argo çerçevesinde değerlendirilebilir: “Sen söyle küçük kahpe! Cezayı sen tayin et!” (30. Tefrika).

3. 11. 2. Teknik Unsurlar

Eserde durum tasvirleri yapılarak o an okuyucunun gözünde canlandırılmaya çalışılır: “Hafif bir rüzgâr esiyor, ikimizin saçlarını da karıştırıyordu. Suzan koluma girmişti. Baş göğsümde hiç nefes almıyor, âdeta cansız gibi yürüyordu. Kordona çarpan dalgalar, caddeye birçok yosunlar bırakmıştır. Uzakta ay batmak üzere idi. Hiçbir ses duyulmuyordu.” (8. Tefrika).

Romanda haberleşme mektup, telgraf ve telefonla gerçekleşmiştir. Romandaki ilk mektuplaşmalar Suzan’la romanda ismi verilmeyen Delikanlının arasındaki yazışmalardır. (13. Tefrika). Bu mektuplaşmalar aralıklarla devam etmektedir. Mektupların yanı sıra acil durumlarda telgraf da kullanılmıştır. (17. Tefrika). Romanın 18. tefrikasıyla birlikte Suzan’ın mektubu ve hatıra defteri romanın tamamına tesir eder.

Eserde basit diyaloglar kullanılmıştır. Romanda ismi verilmeyen Delikanlı ile Suzan’ın konuşmalarına bir örnek:

“- Seninle bu akşam Şehir gazinosuna gidelim mi?

- Nasıl olur? gece bara gitmeyecek misin?

- Bugün canım bir çılgınlık yapmak istiyor.

- Ama benim bu akşam Manisa’ya dönmem lazım.

- A... Olamaz... Olamaz... Yarın gidersin.

- Gitmeye mecburum Suzan.” (10. Tefrika).

3. 12. KALBİMİN GÜZEL KADININA²⁰

3. 12. 1. Materyal Unsurlar

3. 12. 1. 1. Eser Hakkında

Oğuz Özdeş'in popüler tarzda kaleme almış olduğu aşk ve macera romanlarından olan **Kalbimin Güzel Kadınına** adlı eserinin ilk baskısı 1945 yılında İnkılâp Kitabevi tarafından yapılmıştır. Romanın henüz girişinde yazar, okuyucularına şu şekilde seslenir: “Bu kitapçık durgun bir akan sudur. Suyun membaı kalbim, mecrası dudaklarım, denize döküldüğü yer makus kaderimdir. Suyumun uzunca, kıvrımsız bir yolu vardır. Nazlı ve neşeli neşeli akar. Geçtiği yolda hiçbir çağlayana rastlanmaz. Bundan dolayı ey kari, onda heyecanlı satırlar, maceralar, vakalar arama! Onda güzellik, samimiyet ve sadakat ara. Onda vaka yerine, yüreğin çarpıntısını, heyecan yerine dudakların kımıldayışını, mevzu yerine kalbin ihsaslarını ara. Eğer, bütün bunları da bulamazsan kari, ondan uzaklaş.”

Eser, kitap olarak yayımlandığı aynı yıl *İkdam Gece Postası* adlı gazetede aynı isimle 11 Nisan 1945- 17 Mayıs 1945 tarihleri arasında “Edebî Romanı” başlığı altında tefrika edilmiştir. Eserin son sayfasında bulunan “2 Mart 1945” tarihi, eserin yazılış zamanını göstermesi bakımından önem arz eder. Eserin gazetede tefrika edilmeden önceki sayısında yapılan reklamda eser için şu ifadeler kullanılmıştır: “Bu yeni, edebî aşk ve macera romanımızda efsaneleşen bir aşkın genç bir kalpte nasıl doğduğunu, nasıl büyüyüp alevlendiğini okuyacaksınız. Bu eseri okumayı ihmal etmeyiniz.”

Roman, içeriğine dokunulmadan 1975 yılında **Kadınım** adıyla tekrar yayımlanır. Bu eserin arka kapağında ise şunlar yazılıdır: “İnsan bir kadını gerçekten severse, sevenin gözünde pek büyük bir yücelik kazanır ve âdeta tanrılaşır. Sevilen kadın, bütün kadınların en güzeli ve en çok arzu verenidir.”²¹

Eser; Birinci Kısım, İkinci Kısım... başlıkları altında toplam 6 bölüme ayrılır. Eserin kısımları kendi içerisinde Romen rakamlarıyla ayrılmıştır. Eserde neredeyse her paragraf numaralandırılmıştır.

3. 12. 1. 2. Olay Örgüsü

Eser, yapı bakımından Oğuz Özdeş'in diğer romanlarından tamamen farklıdır. Eserde olaylardan ziyade kişilerin rüyaları, hayalleri, iç çözümlemeleri ve psikolojik

²⁰ Oğuz Özdeş, **Kalbimin Güzel Kadınına**, İnkılâp Kitabevi, 5. Basım. İstanbul, 1946.

²¹ Oğuz Özdeş, **Kadınım**, Tekin Yayınevi, 3. Basım. Ankara, 1981.

durumlarına yer verilmiştir. Eserde ismi verilmeyen erkek kahraman aynı zamanda romanın anlatıcısı konumundadır ve Hicran adındaki sevgilisiyle yaşadıklarını hatıra ve mektuplar çerçevesinde anlatır.

Eserin birinci olay halkası, erkek kahramanın geçmişe yönelik hatıraları, özlemleri ve Hicran'ı ne kadar çok sevdiğine dair şiirsel ifadeleriyle doludur. Bu olay halkasında erkek kahraman, tamamen kendi kendine konuşurken iç monolog ve iç çözümlemelerle kendini ve aşkını ortaya koyar. Sevdiği kadına seslenerek ona ne kadar çok âşık olduğunu haykırır. Eserin ikinci olay halkasında sevgililerin birbirlerine olan mektuplarına yer verilir. Burada her iki sevgilinin birbirlerine karşı olan aşkları, özlemleri dile getirilmiştir.

Romanın gerek hatıralar gerek serzenişler gerekse de mektuplardan anlaşıldığına göre birbirlerini çok sonradan bulmuş iki sevgili, çok kısa ama unutulmayacak kadar güzel hatıralar yaşamışlardır. Ancak kadının kıskançlığından bir ara vermesine rağmen ikisinin birbirine karşı olan aşkları iyice alevlenmiştir. Romanın kadın kahramanı olan Hicran, belki de bu kıskançlığından romanda ismi verilmeyen bir hastalıktan -tahminen verem- dolayı hayata gözlerini kapamıştır.

3. 12. 1. 3. Kişi Kadrosu

Eser, ismi verilmeyen romanın ana kahramanı ve onun sevgilisi Hicran arasında geçmektedir. Romanın yardımcı kişisi olan Hicran'ın ismi romanın sonlarına doğru okuyucunun karşısına çıkar. Romanın birinci kısmında kadın kahraman hakkında “Adını henüz bilmediğim güzel kadın” (s. 8); ikinci kısmında “Sevgilim” ifadesi vardır. Romanın üçüncü kısmı ise “Bu yazılara başlarken senin ismini kalbimde saklamayı arzu etmiş, adını hiç kimsenin öğrenmemesini arzu etmiştim. Mademki sana isminle hitap etmemi istiyorsun. Arzuna inkıyat ediyorum.” (s. 31), cümleleriyle başlayarak romanın kadın kahramanının ilk defa isminin verileceğine işaret edilir. Kadın kahraman, eserin ayrılık konusuna uygun bir şekilde Hicran olarak isimlendirilmiştir.

Kişiler hakkında detaylı bilgiye yer verilmemiş sadece sevgililerin birbirlerine olan bakış açıları çerçevesinde onların yorumları aktarılmıştır. Romanın erkek kahramanı, sevdiği kız Hicran için şu ifadeleri kullanarak onu okuyucuya tanıtır: “Bir kadın tanıdım. Bakışlarından aşk, gülüşlerinden sevgi, dudaklarından buse akıyor. Gözlerinin rengini hiçbir renge, tebessümünü hiçbir gülüşe, dudakları hiçbir kırmızıya, dişlerini hiçbir sedefe benzetemedim. Bu kadın kimdir diye bana sorma. O sadece kalbimin güzel kadınıdır.” (s. 7). “Sen ne melek ne şeytan ne de insanların dışısisin. Sen kalbimin sultanısın.” (s. 11).

Hicran da kendisi ile bilgiler verir. Hayatta felaketlerden ve acılardan başka bir şey görmediğini, hasta hâlde yaşamak zorunda kaldığını söyler. Başka bir yerde “Hayatta hiçbir şey beklemeyen bu kadın, seninle tanışmadan evvel ne kadar ruhsuz ne kadar ölü idi. Artık o ruhu, o vücudu hiçbir kuvvetin diriltemeyeceğini ümit ederdim. Halbuki sen ölmüş bir insanı tekrar yaşattın. Durmuş, küflenmiş bir kalbi tekrar çalıştırdın. Kararmış bir ruhu tekrar parlattın. Aşkın beni yeniden dünyaya getirdi.” (s. 65), ifadelerine yer verir.

Romanın erkek kahramanı eserde kendi isminin kullanılmayacağını, sevdiği kız Hicran’a seslenirken şöyle ifade eder: “İşte senin için yazdığım, bir kalbin şebnemi olan satırlar. Onda yalnız benim ismim eksik.” (s. 7).

Romanın ana kahramanı kendi hakkında şu ifadeleri kullanır: “Benim bağım yok, barkım yok, tarlam yok. O hâlde her yere gidebilirim. Kılıcım dövülmüş, zırhım kuşanılmış, atım da koşmaya ateşlidir. O hâlde ben senin hükümdarın olmak için dövüşebilirim.” (s. 8). Yine kendisi hakkında romanın başka bir yerinde “Ben hem âşığım hem de aklım başımda.” (s. 11) ifadelerini kullanır. Romanın erkek kahramanı hakkında Hicran’ın bakış açısı ise şu cümlelerle verilebilir: “Sen ne iyi kalpli ne temiz ruhlu ne alicenap bir insansın. Senin kalbin bir manolya yaprağı kadar beyaz, yasemin kadar hisli.” (s. 66).

3. 12. 1. 4. Zaman

Eserde tarihsel zaman birkaç yerde çok açık olmamakla birlikte belirtilmiştir: “Bugün şubat ayının dördüncü günü.” (s. 26).

Oğuz Özdeş’in daha önce yazmış olduğu popüler aşk romanlarında da mektuplar kullanılmıştır; ancak bu eserde mektupların altında ilk defa yazıldıkları tarih verilmiştir. Bu da romanın anlatılma süresini belirlemek için yardımcı olabilmektedir. Mektuplarda verilen tarihler, 1944 yılının sonlarını ve 1945 yılının başlarını işaret eder.

Popüler aşk romanlarında zaman kavramının uzunluğu veya kısalığı sevgililerin ruh hallerine, o an yaşadıkları mutluluk veya huzursuzluğa göre değişiklik gösterebilmektedir. Bu durum roman kahramanlarının o anki zamana bakış açılarını da bir nevi göstermektedir. Zamanın bu özelliği roman kahramanlarınca sık sık kullanılmıştır: “Seninle geçirdiğim bir dakikalık rüyayı, sensiz geçen bir aylık hayatıma tercih ediyorum.” (s. 12).

“Bu satırları yazdığım zaman, senden ayrılalı bir gün bile olmadığı hâlde, bu kısa zaman bana asırlar kadar uzun geldi.” (s. 18).

“İşte on gün daha senden ayrı yaşamaya mahkumum. On gün daha, seni sevmeden, seni öpmeden yaşayacağım. On gün daha mest olmuş başımı, göğsünün üstüne koymadan, on gün daha senin kollarının arasında bulunmadan uyuyacağım. On gün daha ruhum öksüz kalacak.” (s. 55).

Romanda anlatılan zaman, 1944 yılının sonları ve 1945 yılının başları olarak 1 yıllık bir süreyi kapsar. Romanın yazılma zamanı ise eserin son sayfasında bulunan 2 Mart 1945 tarihi olarak gösterilebilir.

3. 12. 1. 5. Mekân

Eserde İzmir ve Manisa Şehirlerinin sadece isimleri geçer. Bu şehirler sadece bir dekindur hiçbir şekilde bu şehirlerin tasviri veya haklarında herhangi bir bilgi verilmez. İki sevgilinin de mektuplarında bahsettikleri bir oda vardır. Bu oda, eserde önemli sayılabilecek tek yer olarak gösterilebilir:

“O küçük odamızda hayatımın en az günahı olan en güzel anları yaşadığıma inanıyorum. Sana gelirken sokaklarda gözüm kapalı yürüyor; ancak senin odanda gözlerimi açabiliyorum.” (s. 52).

“O küçük odamızda, baş başa geçirdiğimiz günleri, geceleri, saatleri, dakikaları, bir an olsun hatırımdan, kalbimden çıkarmadım.” (s. 62).

Roman sanatında mekân konusunu incelerken dikkat edilmesi gereken önemli hususlardan biri de hikâyenin geçtiği çevreye hangi roman kahramanının gözüyle bakılacağı hususudur. Eserde Hicran’ın sevgilisi onun ölümünden sonra gezdiği mekânlar hakkında şu izlenimleri sunar: “Bir vakitler seninle baş başa vererek yürüdüğünüz yolların kenarlarında biten çiçekleri koparmaya kıyamazdık. Çünkü onların da belki bir sevgilisi, bir hayat arkadaşı olduğunu düşünür, sadece mesut nazarlarla onları seyrederdik. Yeşillikler içinde yürüyen ayaklarımızı gölgeler okşadı diye, bir çocuğun ağlamasını işittik diye, rüzgâr saçlarımızı bozdu diye kızardık.

Halbuki şimdi, evvelce beraber gezdiğimiz yollarda yalnız yürürken bu çiçeklerin hepsini koparmak istiyor, yeşillikler ve gölgeler içinde dolaşırken ayaklarımız güneşten gizliyor uzaktan bir çocuğun ağlamasını ve feryadını bekliyor, rüzgârın saçlarımızı dağıtmasını arzuluyorum.” (s. 84).

3. 12. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Eserin tamamında kahraman anlatıcı hâkimdir. Bu anlatıcıyı desteklemek için hatıralar ve mektuplar kullanılmıştır. Romanın anlatıcısı olan erkek kahraman bazen okuyucuya seslenirken bazen de sevdiği kız olan Hicran’a seslenip ona sorular sormaktadır. Bu seslenmeler romanda araya giren bir yazar tarzında verilmiştir:

“İşte senin için yazdığım, bir kalbin şebnemi olan satırlar. Onda yalnız benim ismim eksik.” (s. 7).

“Sabahleyin neyi görüyorum, biliyor musun? Bana doğru gelmeyen tebessümünü,
Öğleyin neyi görüyorum, biliyor musun? Yemek yerken kımıldayan dudaklarını,
Geceleyin neyi görüyorum, biliyor musun? Başka bir vücudun seni kucaklayışını.” (s. 30).

“Sana açtığım kalbimi başkalarına da açıyorum. İşte senin için yazıp da bir türlü gönderemediğim mektuplar. Onları başkaları gibi sen de yeni okuyacak, yeni öğreneceksin. Eğer bu mektuplarda seni yaralayacak kelimeler bulunursa asla üzülme.” (s. 47).

“Bu kitap yalnız benim eserim olamazdı. Çünkü onda asıl var olan sensin. Onda senin de sözlerin senin de fısıltılarının bulunması lazım. Hem madem ki bütün sırrımızı ortaya döktüm, senin sözlerini de buraya geçirmekte bir mahzur olamaz.” (s. 58).

Romanda kahraman anlatıcı söylemiş olduğu bazı paragrafların sonuna parantez içerisinde -belki de okuyucunun bu cümleleri daha iyi anlaması için- özel notlar bırakmıştır: “(Yanında geçirdiğim uykusuz gecelerden birinin ihsasları)” (s. 16).

“(Yanında geçirdiğim gecelerden birinin ihsasları)” (s. 25).

“(Senin odanda sensiz geçen gecenin ihsasları)” (s. 27).

“(Sana yazdığım fakat göndermediğim mektuplardan birisinden)” (s. 28).

“(Ayrılık saatlerimizin ihsasları)” (s. 35).

“(Sensiz geçen bir gecenin ihsasları)” (s. 38).

“(Senin yanında kalbimin ihsasları)” (s. 39).

“(Yanında geçirdiğim günlerden birinin ihsasları)” (s. 45).

Roman kişileri verilirken kahraman anlatıcı, onlar hakkında kendi yorumlarını sunar: “Dalgın uyuyorsun. Kapalı gözlerini, solmuş yanaklarını, kurumuş dudaklarını,

dağılmış saçlarını, yüzüne gölge yapan uzun kirpiklerini seyrediyorum. Hiç kımıldamıyorsun. Yüzünde senin yaşadığına dair hiçbir hareket yok. Nefes seslerin bile işitilmiyor. Eğiliyorum. Kalbini dinliyorum. Oh, işliyor! Fakat durmak üzere olan bir saat gibi. Ve şimdi önünde diz çöküyor, ebedî yolunu aydınlatması için lambayı yukarıya kaldırıyorum.” (s. 77).

Kahraman anlatıcının kullanıldığı romanlarda fiiller genel itibariyle birinci tekil şahıs ile çekimlenir:

“Dün gece pek kederli olarak odamın penceresinin önüne oturmuştum. Soğuğa bakmadan, pencereyi açtım, dışarıya seyre daldım.” (s. 19).

“Bu sabah, vücudum ter, kalbim çarpıntılar, sırtım ağrılar içinde uyandığım zaman, kendimi kendimden çok uzaklarda buldum. Kalktım, pencerenin önüne geçtim ve uzakta dumandan sıyrılan tepelere baktım.” (Kalbimin Güzel Kadınına, s.24).

3. 12. 1. 7. Dil ve Üslup

Oğuz Özdeş, tarihî romanlarında sıklıkla kullandığı destansı veya masalsı üslubunu popüler aşk romanlarında pek kullanmaz. Ancak popüler aşk romanlarından biri olan **Kalbimin Güzel Kadınına** adlı eserde bu duruma birkaç örnek verilmiştir. “Ormanın seyrek ağaçlı bir köşesinde büyükçe bir şato gördüm. Pencereleleri kapalı, sessizdi. Etrafta duvarlarla çevrili şatoda bir hüznün eseri hissediliyordu. Kapıyı ittim hemen açılıverdi. Büyük bir bahçe ile karşılaştım. Bahçedeki ağaçlar uzun yıllar bakılmadığından vahşileşmiş, yerden yabani otlar çıkmıştı. Mütereddit adımlarla ilerlerken karşıdan bir kadının bana doğru geldiğini gördüm. Durdum yanıma geldi. O kadar güzeldi ki dayanamadım kadından bir buse aldım.

Kadın canlandı ve gülümsedi. Ondan sonra ikinci bir buse alırken, ateşli nefesi yüzümü yaktı. Daha sonra tırnaklarını göğsüme batırdı. Tatlı bir yara, heyecanlı bir acı, orada öyle kaldım.” (s. 12).

“Bu gece pencerenin önünde otururken peri kızı yanıma gelerek şöyle dedi: Sana âşık olmaman için nasihatle bulunmuştum yazık ki öğüdümü dinlemedin.” (s. 13).

Sanatsal ve şiirsel bir dille yazılmaya çalışılan eserde çoğu zaman teşhis ve intak sanatını kullanmıştır:

“Bulut: ‘Uçup kayboluyorum.’ dedi, inanmadım.

Keder: ‘Ben onun ayak izi olan derin sessizlikte kalıyorum.’ dedi, inanmadım.

Toprak: ‘Şu anda onun küçük ayaklarını öpüyorum.’ dedi, inanmadım.

Ölüm: ‘Kayıgını onun denizine itiyorum.’ dedi, inanmadım.” (s. 8).

“Konuşmalarımızı dinlemiş olan rüzgâr;

Geceleri perdenin aralığında bizi seyretmiş olan ay;

Nefes seslerimizi duymuş olan güneş;

Yarın yine esecek, yine doğacak, yine parıldayacak.

Lakin, biz Hicran, biz hiç ayrılmayacağız.” (s. 35).

“Senin bulunduğun şehre doğru süratle ilerleyen bir nehir, bu bîhaber, bu akılsız su, bana senden bahsetmiyor. Kenarında durduğumu, yanımda duran başını, başıma vermiş gibi benimle birlikte suları seyreden atımı görmüyor, fısıltılarımı duymuyor.” (s. 41).

Eserde dil, yazarın diğer romanlarına nazaran daha süslü, üslup ise tamamen şiirseldir. Hatta eserin birkaç yerinde anlatıcı ifadelerini şiir tarzında vermeyi denemiştir:

“Yolu ararken yolumu kaybettim.

Yıldızlara bakarken yıldızımı kaybettim.

Çimende yürürken izimi kaybettim.

Ona giderken aklımı kaybettim.

Allah’ım! Bana doğru yolu göster.” (s. 9).

“Konuşmalarımızı dinlemiş olan rüzgâr;

Geceleri perdenin aralığında bizi seyretmiş olan ay;

Nefes seslerimizi duymuş olan güneş;

Yarın yine esecek, yine doğacak, yine parıldayacak.

Lakin, biz Hicran, biz hiç ayrılmayacağız.” (s. 35).

Romanda divan edebiyatı şiirlerini ve bu şiirlerde kullanılan mazmunları hatırlatacak derecede süslü cümlelere yer verilmiştir:

“Benim cennetimin kapısı senin dudaklarından açılır.” (s. 14).

“Bana aşkın şarabı ile dolu olan, en büyük altın kâseyi sundun. Onu, sarhoş oluncaya kadar içeceğim.” (s. 27).

“Gözlerin, zambaklara yahut derin göllere. Dudakların, kırmızı çiçeklere yahut kanayan bir yaraya. Çıplak kolların, fildişine yahut zambak sakına. Kalçaların, şişkin nilüfer tomurcuğuna yahut yasemin dalına. Memelerin iki gümüş küpeye yahut mehtabın sudaki akislerine benzer.” (s. 36).

“Başını nazarlarımın altında tuttum; paha biçilmez mücevherler gibi parlıyordu. Saçlarının ipek tellerine baktım; ay ışığındaki sular gibi parıldıyordu. Gözlerinin içine baktım; lekesiz kıymetli taşlar gibi yanıp sönüyordu. Tenine baktım; soğuktan üşüyen serçe gibi titriyordu.” (s. 39).

3. 12. 2. Teknik Unsurlar

Eserde ismi verilmeyen roman kahramanı, sevdiği kız için şöyle bir portre çizer: “Dalgın uyuyorsun. Kapalı gözlerini, solmuş yanaklarını, kurumuş dudaklarını, dağılmış saçlarını, yüzüne gölge yapan uzun kirpiklerini seyrederim. Hiç kımıldamıyorsun. Yüzünde senin yaşadığına dair hiçbir hareket yok. Nefes seslerin bile işitilmiyor. Eğiliyorum. Kalbini dinliyorum. Oh, işliyor! Fakat durmak üzere olan bir saat gibi. Ve şimdi önünde diz çöküyor, ebedî yolunu aydınlatması için lambayı yukarıya kaldırıyorum.” (s. 77).

Romanda yazar eserin içeriğine uygun olarak bazı sanatkârların sözlerini montajlamıştır.

“Balzac: Bir kadını idare eden bir milleti de idare eder.” (s. 11).

“Hugo: Kadın, tam manasıyla bir şeytandır.” (s. 11).

“Bacon: Aynı zamanda hem âşık hem de akıllı olmak imkânsızdır.” (s. 11).

“Sadi-i Şirazi: Eğer günah şarap gibi insanı sarhoş etseydi, hiçbirimiz ayık kalmazdık.” (s. 22).

“Alfred de Musset: Hayat bir uyku, aşk da onun rüyasıdır.” (s. 74).

Eserin ismi, romanın birçok yerinde tekrar edilmiştir. Bu eylem yapılırken ismi verilmeyen erkek kahraman, sevgilisine seslenmektedir:

“Bu kadın kimdir diye bana sorma. O sadece kalbimin güzel kadınıdır.” (s. 7).

“Ey kalbimin güzel kadını! Arzularına ebediyen hizmet etmek üzere, beni kapıda tut ve orada dolaşmama izin ver.” (s. 7).

“Ey gece, beni kalbimin güzel kadınının şairi yap.” (s. 10).

“Kalbimin güzel kadını gel! Önümdeki ova bir ayna gibi dağın gölgesini aksettiriyor.” (s. 10).

“Kalbimin güzel kadını. Sen bana bağlı oldukça kendimi dünyanın en değerli hazinesine malik bir insan sayarım.” (s. 14).

“Kalbimin güzel kadını. Şimdi dışarıda harikulade güzel bir yaz gecesi var.” (s. 14).

“Oh, kalbimin güzel kadını. Şimdi, rüzgârın semada sürüklediği bulutların arasında senin yüzünü görür gibi oluyorum.” (s. 56).

Eserde anlatıcı konumunda bulunan erkek kahraman sürekli iç çözümlemelerle o anki durumunu vermeye çalışır:

“Kalbim neden bu kadar hızlı çarpıyor? İçimde böyle çırpınan ve beni dehşete düşüren şey nedir? Yoksa kapı mı çalınıyor? Abajurun renkli ışığı neden gözlerimi kamaştırıyor? Bütün vücudum titriyor. Kim geldi? Beni çağıran kimdir? Heyhat! Kimse yok! Ben yalnızım. Kalbim çarpıyor.” (s. 10).

“Yatağın içinde sanki aşktan ve arzudan serilmiş gibi yorgun bir hâldeydim. Dudaklarım kupkuruydu. Susuzluğum dakikadan dakikaya fazlalaşıyordu. Kalktım, su içtim tekrar yattım. Fakat bir türlü uyuyamıyordum. Okumak için bir kitap aldım okuyamadım. Ara sıra yorgan kurumuş, harareten çatlamış dudaklarıma temas ediyor ve tuhaf bir hisse kapılıyordum. Sema’nın bütün maviliği vücuduma işliyor, şakaklarım dahili bir emme neticesinde çöküyor gibiydi. Bilmem neden içimde korkunç bir uçurum vardı. Dün fabrikaya gitmedim. Cuma akşamı sana telefon ettikten sonra eve geldim, ani bir titreme beni hemen yatırdı.” (s. 48-49).

3. 13. AĞLAYAN KADIN²²

3. 13. 1. Materyal Unsurlar

3. 13. 1. 1. Eser Hakkında

Oğuz Özdeş'in popüler tarzda kaleme almış olduğu aşk ve macera romanlarından **Ağlayan Kadın** adlı eserinin ilk baskısı 1966 yılında İtimat Kitabevi tarafından yapılmıştır. Eser, kitap olarak yayımlanmadan önce *İkdam Gece Postası* adlı gazetede **Ağlayan Kadın** ismiyle 12 Kasım 1945- 18 Ocak 1946 tarihleri arasında tefrika edilmiştir. Eserin son tefrikasının altında “10 Eylül 1945- Manisa” ifadesi vardır.

Kitabın birinci baskısındaki arka kapağında eser ile ilgili şöyle bir bilgiye yer verilmiştir: “Seven bir kadını felakete sürükleyen bir erkek, o kadının kızını da elde etmeye çalışıyor... Renk ve heyecanla okuyacağınız bir roman.” Roman, ismini özellikle çerçeve hikâyede sürekli ağlayan Fulya'dan alır. Eserin ismi, romanın içerisinde birkaç yerde kullanılır. “Ertesi gün defterle ve bir buket çiçekle Ağlayan Kadın'ın mezarına gittim. Bekçiye söyleyince derhal hatırladı ve bana yeni kazılmış küçük bir mezar gösterdi.” (s. 183). Eser; Başlangıç'tan sonra kendi içerisinde Romen rakamlarıyla XXVI bölüme ayrılmıştır.

3. 13. 1. 2. Olay Örgüsü

Eser, adliye koridorlarında bir gazetecinin ağlayan kadın olarak adlandırdığı sonradan isminin Fulya olduğu anlaşılan kadının hâkim karşısına çıkmasıyla başlar. Gazeteci, iki jandarmanın arasında duran bu kadınla birlikte adliye koridorunda bu duruşmanın başlamasını beklemektedir. Duruşma salonuna geçilirken kadın kolyesini düşürür, gazeteci bunu fark ederek kolyeyi alır; ancak fırsat bulamadığı için kolyeyi kadına veremez. Ağır ceza reisinin bütün uyarılarına rağmen kadın ağlamayı kesmeyip kendini savunmayınca mahkeme ertesi güne ertelenir. Gazeteci, ertesi gün İzmir'e gitmek zorunda kalınca o günkü duruşmaya katılamaz. Bir ay sonra döndüğünde kadının Adli Tıp'ta yattığını öğrenir ve kolyeyi vermek için oraya gider. Kadın, kolyeyi görünce çok minnettar olur ve çok sevinir. Gazeteci birkaç soru sorar kadın cevaplamak istese de hâlinin olmadığını ve olanları tekrar hatırlamaya gücünün yetmediğini ifade edince gazeteci, kadının yatağının kenarında duran hatıra defterini vermesini rica eder. Kadın, gazetecinin iyi tavrına karşılık hatıra defterini bir hafta sonra getirmesi şartıyla verir. Gazeteci, hatıra

²² Oğuz Özdeş, **Ağlayan Kadın**, Tekin Yayınevi, 3. Basım. Ankara, 1977.

defterini okuyup getirdiğinde kadının vefat ettiğini öğrenir ve ertesi gün kadının mezarına giderek söz verdiği gibi defteri ona iade eder yani defteri onun mezarına gömer. Romanın çerçeve hikâyesi burada tamamlanır. Bundan sonra anlatılanlar kadının hatıra defterinin aynen aktarılmasıyla oluşmuştur.

Romanın birinci olay halkası, hatıra defterinin anlatıcısı olan Fulya Hanım'ın Nejat'a kendi oğlu olduğunu söyleyemediğinden dolayı bu defteri tuttuğunu söylemesiyle başlar. Hatıra defteri, Fulya'nın henüz 12 yaşındayken annesini bir kaza neticesinde kaybettiği andan itibaren başlar. Fulya, 14 yaşındayken babasının teşvik ve yardımıyla sahneye çıkar. 18 yaşındayken cambazhane olarak A. Şehrine gösteri yapmak için giderler. A. Şehrinde yaşayanlar cambazhane çalışanlarını şehre girişte memnuniyetle karşılar. Karşılایanlar arasında bir de delikanlı vardır ve onun gözleri, atın sırtında duran güzel kııda yani Fulya'dadır. Delikanlı, elindeki çiçekleri Fulya'ya hoş geldiniz diyerek takdim eder. Şehre geldiklerinin üçüncü gününde Fulya ile ismi Nihat olan bu delikanlı konuşma fırsatı bulurlar ve birbirlerine karşı aşklarını ifade ederler. Ancak kısa süre sonra cambazhane B. Şehrine gider ve sevgililer ayrılmak zorunda kalır. Nihat, B. Şehrine giden cambazhanenin peşinden giderek Fulya'yı orada bulur. Fulya, Nihat'ın bu davranışından dolayı ona sonsuz güvenir ve kendini bir akşam ona teslim eder. Fulya, Nihat'tan gebe kaldığını anladığında Nihat'a durumu anlatmak ister; ancak Nihat, aniden memleketine döndüğü ve uzun bir süre gelmediğı için Fulya onu göremez. Tam bu sıralarda Fulya'nın babası, kızıyla konuşup artık evlenme yaşının geldiğini ve cambazhanede bulunan İhsan'ın iyi bir aday olduğunu söyler. Bir gün Fulya, başından geçen bütün olayları babasına anlatır. Babası, onu müthiş bir anlayışla karşılar ve kandırılmış olan kızının arkasında durur. Babası, evlilik konusunu tekrar açınca Nihat'ın ortadan kaybolması ve Fulya'nın karnındaki bebekle ne yapacağını bilememesi, onu İhsan'a evet demek zorunda bırakır. Çocuk doğduğunda Nejat ismi verilir. İhsan, Nejat'ı kendi çocuğı olarak bilir. Zaman su gibi akıp geçer ve evliliğın dördüncü yılında Fulya iki felaketle karşılaşır. İlki babasının gösteri yaparken direğın en yüksek yerindeyken dengesini kaybederek yere düşüp vefat etmesi, ikincisi ise oğlu Nejat'ın kaybolmasıdır. Fulya bu kötü olaylardan sonra kokaine sığınır ve onda huzur arar. Bu illeti bazen bırakan Fulya, bir sıkıntı ile karşılaştığında tekrar bu illete sarılır. İşte bu sıralar tam 6 yıl sonra Nihat tekrar çıkagelir ve Fulya'yı çok aradığını ve bulamadığını ifade ederek Fulya'nın gönlünü tekrar kazanmayı bilir. Fulya, evli ve çocuklu olmasına rağmen Nihat'la birlikte olmaya başlar. Cambazhane nereye gitse Nihat onları takip eder ve Fulya ile sürekli beraber zaman geçirirler. Dedikodular iyice

yükselince Fulya'nın kocası İhsan, aldatıldığının ve tüm olanların farkında olduğunu, sırf Fulya'nın kendisini terk etmemesi için bunları sineye çektiğini ve bu sıkıntılardan kurtulmak için ise Nihat'ı öldüreceğini söyler. Fulya, İhsan'ın yapamayacağını düşündüğü bu söyleme önem vermese de bunu Nihat'a anlatır. Nihat, o zaman biz önce davranalım diyerek bir plan yapar. Plana göre haftaya olacak gösteride Fulya, gösteri esnasında İhsan'ın elini bırakmak suretiyle onun düşmesine ve dolayısıyla ölmesine sebep olacaktır. Gösteri günü gelince plan harfiyen uygulanır. Yapılan tahkikat neticesinde İhsan'ın kaza sonucunda ölmüş olduğuna hükmedilir.

Romanın ikinci olay halkası Nihat, Fulya ve kızının Samsun'a gitmeleriyle başlar. Samsun'da yeni bir hayat kurarlar. Nihat'la Fulya burada nikahlanır ve yaşadıklarını resmiyete kavuştururlar. Mutlu mutlu yaşayan çift, ara sıra kızı Meral'i komşularına bırakarak gezmeye gider ve ava çıkarlar. Yine bir gün ava çıktıkları zaman Fulya, yanlışlıkla Nihat'a ateş ederek onun ölümüne sebep olur. Mahkeme, olayda kötü niyet sezmediği için Fulya'ya sadece 2 yıl hapis cezası verir. Fulya, zor geçen hapis hayatından sonra kızı Meral'i de alıp İstanbul'a gider. Fulya, orada barlarda numaralar yaparak para kazanmayı amaçlar. Fulya, İstanbul'a gelmeden önce iş için mektup yazdığı ve daha önce sirkte çalışırken tanıdığı bir bar sahibinin yanında çalışmaya başlar. İlk olarak bir pansiyona yerleşirler. Bu barda tam 10 yıl çalışır, bu 10 yıl içerisinde Fulya, para için muhitin bütün zengin erkekleriyle düşüp kalkar, onlarla gezip eğlenir. Hatta bir gün zengin bir erkekle gezerken kızı Meral'e karşılaşır ve bu olay onları çok üzse de hiçbir şey olmamış gibi davranmak zorunda kalırlar. Bu zaman içerisinde bar sahibi değişir. Yeni sahip, Fulya'ya âşık olur ve vefat ederken kimsesi olmadığından barı Fulya'ya bırakır. Artık Fulya, bar sahibi bir kadın konumuna gelmiştir dolayısıyla artık erkeklerle düşüp kalkmasına gerek kalmamıştır. Fulya, barın sahibi olduktan sonra zengin ve iyi bir ailenin çocuğu olan Ahmet, Fulya'nın peşinde çok gezer, ona âşık olduğunu defalarca söyler. Ahmet, Fulya'ya musallat olur fakat ondan bir karşılık bulamayınca Meral'i kandırarak onu kirletir. Meral, başından geçenleri annesine aynen anlatınca annesi ona sahip çıkar. Ancak Meral, kandırılmış olmayı kendine bir türlü yediremeyince hastalanarak verem olur. Bu olay neticesinde Fulya, bir müddet sonra barı devreder ve kızının hayalini gerçekleştirmek üzere bir gazino alarak orayı işletmeye başlar. Kızı Meral'in hayalinde kendi gazinolarında şarkı söylemek vardır. Bu hayalle yaşayan Meral, annesinin gazinoyu işletmeye başlamasıyla birlikte hastalığını üzerinden atmayı başarır. Bir ay sonra gazinoya iyi bir caz getirtirler ve Meral şarkı söylemeye başlar. Orkestranın şefi olan Kenan çok

istidatlı olmanın yanı sıra çok da yakışıklı bir gençtir. Kenan, 20 yaşlarında olmasına rağmen kendisinden yaşça büyük olan Fulya'yı süzer, onu beğenir ve ona yakınlık hisseder hatta aşkını ilan eder. Fulya, Kenan'a karşı bir yakınlık hissetse de onun bakışı genelde bir evlat sevgisi şeklinde kalır. Ancak Fulya'nın kafası ara sıra karışır. Fulya, Kenan'ın sevgisine karşılık vermek istese de bunu mümkün görmediği için onu hep reddeder. Bu reddedişler neticesinde Kenan gazinodan ayrılarak başka bir yerde çalışmak için Fulya'dan izin ister. Kenan'ın ayrılması Fulya'nın içini rahatsız eder ve Fulya, yeniden kokain müptelası hâline gelir. Bir gün Meral, annesinin yanına gelerek Kenan'ın gitmesine üzüldüğünü, işlerin iyi gitmediğini ve Kenan'ı tekrar gazinoya çağırmayı düşündüğünü söyleyince annesi, kendi isminin geçmemesi şartıyla bu duruma izin verir. Kenan, çalıştığı yerde mutlu olmadığından dolayı dönmeyi kabul etmiştir. Kenan'ın gelmesiyle birlikte Meral, eski sıhhati ve neşesine kavuşur. Kenan, Fulya'ya karşı ilk günlerde çekingen ve soğuk davranırken sonradan ateşli bakışları canlanmaya başlar. Fulya, bunun önüne geçmek için onunla anne- evlat gibi birbirlerini sevmek noktasında anlaşma yapar. Ancak Kenan, o zaman anneme sarılır ve öperim deyince Fulya, bu teklifi kabul etmek zorunda kalır. Sonrasında bu sarılmalar ile öpmeler Fulya'yı baştan çıkarmaya başlar. Kenan, sürekli aşkını ilan etmekte Fulya kalbi kan ağlasa da sürekli onu reddetmektedir. Fulya, Kenan'a maddi iştahını başka kadınlarda tüketmesi gerektiğini ve kendisini yine de seveceğini söyler. Fulya, bunu söyledikten ve Kenan söyleneni yaptıktan sonra Fulya'da bir kıskançlık başlar ve kendini tutamayıp Kenan'ı sevdiğini ifade eder. Bu sırada Meral eski hastalığına tekrar yakalanmış; ancak hastaneye gitmek istememektedir. Annesi, Meral'le konuşurken onun Kenan'a karşı hisleri olduğunu, onu sevdiğini fark edince bu konuda kızına destek olacağına dair söz verir. Kızı evde yatan Fulya, gazino çıkışlarında yalnız evine dönerken Kenan, yanına gelir ve konuşurlar. Bu konuşmalardan Kenan'ın Meral'i ziyaret ettiği anlaşılır. Bunun dışında Kenan, Fulya'nın istediği gibi maddi iştahını başka kadınlarla beraber olarak dizginlemeye çalıştığını ifade eder. Bunun üzerine Fulya'nın kıskançlığı ve ona olan aşkı birdenbire alevlenir. Birbirlerini seveceklerine dair söz verirler. Fulya, bir gün kızı Meral'le konuşurken Meral, Kenan'ın ara sıra eve gelmesini ve keman çalmasını rica edince annesi hemen kabul eder. Kenan, artık Meral'e sık sık uğramakta, bazı geceler burada kalmakta ve ona keman çalmaktadır.

Bir gece Fulya ile Kenan, Suadiye'de deniz kenarına giderler. Kenan, yine çok sevdiğini ve evlenmeleri gerektiğini ifade ederken Fulya aradaki yaş farkını hatırlatır. O gece âşıklar gibi oturur, konuşur ve öpüşürler. Bir ara Kenan, çocukluğunu anlatmaya

başladığında Çingeneler arasında yetiştiğini, annesi ve babasını tanımadığını, onların bir cambazhanede çalıştıklarını duyduğunu söyleyince Fulya, çok kötü olur ve oradan ayrılır. Fulya'ya göre Kenan, aslında daha 3 yaşındayken kaybolan kendi oğlu Nejat'tır. Bundan kesinlikle emin olan Fulya, bu durumu kimseye anlatamaz. Fulya, eve gidince kızı Meral'le dertleşir ve konuşur. Bu esnada Meral, annesine Kenan'ı çok sevdiğini, onsuz yaşayamayacağını ve ondan hamile kaldığını ifade edince annesi şok olur. Fulya, ne yapacağını bilemez hâlde bütün gece düşünür ve en sonunda kızı ile kendisinin ölümüne karar verir. Böylelikle oğlu Nejat hiçbir şeyden haberdar olmayacaktır. Sabah olunca kızına ilaç niyetine bir fincan tentürdiyot içirir ve kızı karnındaki bebekle birlikte orada vefat eder. Fulya kendisi de tentürdiyot içer; ancak kendisine az kaldığından dolayı gözlerini hastanede açar ve ölmemiş olduğunu anlayınca çok üzülür. Kızını öldüren Fulya, hapishaneye girer ve duruşmasını bekler. Bu esnada büyük bir vicdan azabı içerisinde ve çok geçmeden Fulya da vefat eder.

3. 13. 1. 3. Kişi Kadrosu

Eser, çerçeve hikâye ve ana hikâye olmak üzere iki bölümde ele alınabilir. Çerçeve hikâyedeki kişiler Fulya Hanım, Fulya Hanım'ın hatıra defterini verdiği gazeteci ve ağır ceza hâkimi olarak belirlenebilir. Bu kısımda kişiler hakkında detaylı bilgiler verilmemiştir.

Fulya: romanın ana kahramanı olan Fulya, annesi ve babası cambazhanede çalışan ve sabit bir yerde yaşamamış bir kız çocuğu olarak okuyucunun karşısına çıkar. 12 yaşındayken annesini feci bir kaza neticesinde kaybeder. 14 yaşına gelince cambazhanede seyircilerin karşısına çıkar. 18 yaşına geldiğinde sevdiği bir delikanlıyla, Nihat'la beraber olur. Bu birliktelikten gebe kalması ve Nihat'ın ortadan kaybolması neticesinde İhsan'la evlenmek zorunda kalır. Evliliğinin dördüncü yılında Nihat'tan olan çocuğu Nejat'ı kaybeder ve acısına dayanamayarak kokain içmeye başlar. Evliliğinin altıncı yılında Nihat tekrar karşısına çıkar. Nihat'ı affeder ve Nihat'la beraber olmaya başlar. Yaptıkları plan neticesinde kocası İhsan'ı öldürürler. Yeni bir hayat kurmak için Samsun'a giderler. Samsun'da birkaç ay yaşadıktan sonra bir av esnasında Nihat'ı yanlışlıkla öldürür ve 2 yıl hapis cezasına çarptırılır. Hapisten sonra Fulya, kızını alarak İstanbul'a gider ve orada barlarda çalışmaya başlar. 10 yıl boyunca bir barda çalıştıktan sonra buranın sahibinin ölmesi ve barı Fulya'ya bırakması neticesinde bu barın sahibi olur. Kızının isteği neticesinde bir müddet sonra barı devredip gazino işletmeye başlar.

Fulya, kişiler hakkında bilgiler vermenin yanı sıra kendisi hakkında da özet sayılabacak ifadeler kullanır: “Bir vakitler ele avuca sığmayan Fulya, peri kızı Fulya, ateşli kadın Fulya, bar kadını Fulya, daha sonra düşkün kadın Fulya...” (s. 101). Romanın anlatıcısı Fulya, bütün hatıralar okunduğunda kendi başından geçenlerin nasıl meydana geldiğini ve kendisini nasıl olgunlaştırdığını okuyucunun daha iyi anlayacağını ifade eder: “Eğer birisi çıkıp ben öldükten sonra bu defteri okursa o zaman kendi evladına oğlum diyemeyen bedbaht bir annenin neden bir ev kadını değil de bir cambazhane perisi, sonra bir bar kadını, daha sonra bir gazino sahibi olduğunu neden ‘Çok mutluyum Allah’ım.’ dediği hâlde gözyaşları döktüğünü, neden ‘Allah’ım bu azap beni öldürecek.’ diye feryat ettiği zaman bile bir damla gözyaşı akıtamadığını öğrenecektir.” (s. 18).

Eserin ana hikâyesinde Fulya Hanım başta olmak üzere kişiler daha ayrıntılı verilir. Eserde kişilerin özellikleri romanın geneline yayılmıştır. Romanın anlatıcısı ve ana kahramanı konumunda Fulya olduğundan dolayı romandaki yardımcı ve dekor kişiler hakkında verilen bilgiler onun bakış açısıyla okuyucuya sunulmuştur. Fulya, henüz 12 yaşındayken bir kaza neticesinde kaybettiği annesi için şu ifadeleri kullanır: “Annem cambazhanenin âdeta incisi, perisiydi. Kendisi halk arasında Peri Kızı diye anılırdı. Hakikaten bir Peri Kızı kadar güzel ve şirindi.” (s. 20). Fulya, 18 yaşındayken âşık olduğu Nihat hakkında şunları söyler: “O kadar güzel ve temiz bir yüzü vardı ki kendimi onun sihrinden kurtaramıyordum... Benimle evlenebilecek durumda değildi. Okuyordu. Mimarlık fakültesini o yıl bitirecekti.” (s. 28).

Fulya, barın sahibi olduktan sonra zengin ve iyi bir ailenin çocuğu olan Ahmet, Fulya’nın peşinde çok gezer, ona âşık olduğunu defalarca söyler fakat ondan bir karşılık bulamayınca kızı Meral’i kandırır ve onu kirletir. Bu durum neticesinde Fulya; Meral için şu ifadeleri kullanır: “Bu hadise mektepte büyük infial uyandırdı. O zaman lisenin onuncu sınıfına gelmiş olan kızımı, mektepten çıkardılar. Henüz on yedi yaşlarında bulunan, hassas ve zayıf yaradılışlı kızım, bu büyük felakete mukavemet gösteremedi. Gün geçtikçe zayıfladı ve yatağa düştü... Kızım verem olmuştu.” (s. 91).

Fulya, gazino işletmeye başladığında 20 yaşlarında bir delikanlıyı orkestra şefi olarak işe alır. İsmi Kenan olan bu genç kısa sürede Fulya’ya âşık olur. Fulya, onun hakkında şu ifadeleri kullanır: “Onun yüzünde hatıralarımı, mazimi ve gençliğimi canlandıran bir şey görüyordum. Bilmiyordum, nasıl bir hisle o da benimle alakadar olmaya başlamıştı. İlk önceleri sadece bir tecessüs saydığım o alakasının daha sonraları süratle inkişaf ettiğini görmüştüm. Benden on sekiz yaş küçük olan bu delikanlının

alakasını daha doğrusu iyice hissettiğim aşkını kabul etmek!... İsmi Kenan'dı. Yirmi yaşlarında olmasına rağmen hayret edilecek şekilde bir istidada sahipti. Parmakları kemana son derece hâkimdi. âdeta çaldığı Çigan havaları onun kemanında ilahlaşıyordu. Temiz bir kalbi güzel bir yüzü vardı. Bütün bu hususiyetleriyle kalbimde büyük bir yer edinen Kenan'ı sadece bir evlat sevgisi ile seviyordum. Onun açık kumral saçlarında, güzel gözlerinde ve neşeli yüzünde, analık kalbimi mütehassis eden bir varlık görüyordum.” (s. 103).

Romanda sadece isimleri geçen, birkaç cümleyle tanıtılan, çok fazla işlev yüklenmeyen dekor unsuru kişiler de mevcuttur: Fulya'nın babası, Fulya'nın bir müddet evli kaldığı ve kızı Meral'in babası olan İhsan. Fulya'nın sirkte çalışırken tanıdığı ve sonrasında İstanbul'da yanında çalıştığı bar sahibi, İstanbul'da kaldıkları pansiyonun sahibi Meri. Fulya, geceleri barda çalışırken kızına bakan yaşlı teyze. Fulya'nın çalıştığı barın yeni sahibi, âşık patron. Fulya, barın sahibi olduktan sonra zengin bir ailenin çocuğu olan, Fulya'dan bir karşılık bulamayınca Meral'i kandıran ve onu kirleten Ahmet.

3. 13. 1. 4. Zaman

Eserin çerçeve hikâyesi, toplamda 40 günlük bir zaman içerisinde meydana gelir. Bu 40 günlük zaman, romanın ana hikâyesine geçildiğinde geri dönüşlerle 28 yıl öncesine kadar götürülür ve sonrasında bu süre içerisinde kronolojik olarak ilerleyerek yaşanan ana kadar getirilir. Romanda net tarih bildiren ifadelere yer verilmez sadece bir kez zamanı belirtmek için ay ismi kullanılmıştır: “Bir Mayıs gecesi düğünümüz oldu.” (s. 32).

Yazar, geriye dönüş tekniğini romanın kendi anlatılan zamanı içerisindeki bazı olayları açıklığa kavuşturmak, aydınlatmak için kullanır. Fulya'ya âşık olan Nihat'ın bir anda ortadan kaybolmasına sebep olan şeyi herkes merak ederken Nihat bir geri dönüşle bu durumu izah eder: “Fulya sensiz geçen altı yıl, emin ol hep seni düşünmek ve aramakla doldu. Bana inan seni aldatmış değilim. O zaman henüz okuyordum, aileme bağlıydım. Ani olarak babam gelmiş, beni götürmüştü. Sana haber verememiştim. Sonra aradığım zaman seni bulamadım. Yalnız evlenmiş olduğumu duydum.” (s. 39).

Romanda okuyucuyu aydınlatmak ve onun merakını gidermek için zamanın farklı tekniklerle yansıtıldığı görülmektedir. Bu tekniklerden biri de geçmişin özetlenerek anlatıldığı bölümlerde okuyucunun karşısına çıkar: “Nihat'ı görmeyeli daha doğrusu unutalı, altı yıl olmuştu. Ondan olan çocuğumu kaybettikten sonra yeni bir kızım dünyaya gelmişti. İsmi Meral koymuştuk. O bile büyümüş yürümeye başlamıştı.” (s. 38).

“Bara girdiğimden beri on sene geçmişti. Bu on seneyi anlatmak için kendimde kuvvet bulamıyorum. Bu on sene içinde bara numara yapmak için giren Fulya, on yıl sonra o barın sahibi oldu.” (s. 85).

Özetleme tekniği yapılırken her zaman belli tarihlerin verilmesine gerek yoktur. Verilen cümlelerin anlamında da bir özetleme söz konusu olabilir. Fulya, gençliğinden ihtiyarlığına kadar olan kendi hayatını şu cümle ile özetler: “Bir vakitler ele avuca sığmayan Fulya, peri kızı Fulya, ateşli kadın Fulya, bar kadını Fulya, daha sonra düşkün kadın Fulya...” (s. 101).

Zaman bakımından dikkat çeken hususlardan bir diğeri anlatılan zamanı genişletmeye yarayan ve ileriye doğru uzun ve kısa süreli zamanda ileri sıçrayışların kullanılmış olmasıdır:

“Böylece dört yıl geçti.” (s. 23).

“Bir ay sonra gazonoya iyi bir caz getirttik.” (s. 99).

Popüler aşk romanlarında zaman kavramının uzunluğu veya kısalığı sevgililerin ruh hallerine, o an yaşadıkları mutluluk veya huzursuzluğa göre değişiklik gösterebilmektedir. Bu durum, roman kahramanlarının o anki zamana bakış açılarını da bir nevi göstermektedir. Fulya, çok sevdiği Nihat’tan ayrı geçen zamanlar için şu ifadeleri kullanır:

“Üzerine titrediğim bir günlük ayrılığını, bir asırlık ayrılıkmış gibi üzüntülerle doldurduğum Nihat’ım, böyle mi elimden uçup gidecekti.” (s. 59). Aynı eserde Fulya, çok sevdiği Nihat’ı yanlışlıkla öldürür. Neticede 2 yıl hapis cezası alır. “İki yıl hapis... 730 günün her saatini hatta her dakikasını sayarak geçirmek! Saatleri gün, günleri sene yapmak.” (s. 73).

Romanın nesnel zamanı, hakkında hiçbir ipucu bulunmamaktadır. Romanın anlatılan zamanı, 28 yıllık bir süreyi; anlatma süresi, 40 günlük bir zaman dilimini kapsar. Romanın yazılma zamanı ise eserin baskısının son sayfasında bulunan 10 Eylül 1945-Manisa tarihi olarak gösterilebilir.

3. 13. 1. 5. Mekân

Romanın çerçeve hikâyesi adliye koridorlarında başlar ve Fulya Hanım’ın mezarında sona erer. Eserin ana hikâyesinin anlatıcısı konumunda bulunan Fulya, özellikle annesini kaybettiği 12 yaşına kadar olan kısım için mekân hakkında şunları söyler:

“Annemle babam bir cambazhanede numaralar yapıyorlardı. Bundan dolayı bizim yurdumuz, evimiz yoktu. Bir han köşesi, bir otel odası, bir çadır içi bizim yuvamızdı.” (s. 20). Fulya, bu göçebe hayata İhsan’la evlendikten sonra da devam eder. Bu durum İhsan’ın vefatına ve sonrasında Fulya’nın Nihat’la birlikte Samsun’a gidip yeni bir hayat kurmasına kadar devam eder. Samsun’da bir müddet yaşayan Fulya, Nihat’ın ölümü neticesinde İstanbul’a gelir ve buraya yerleşir. İstanbul’da 10 yıl içerisinde çalıştığı barın sahibi olur. Ardından gazino işletmeye başlar. Romanda belki de tek tasvir bu gazino hakkında verilen şu cümlelerdir: “Gazinomuz sahilde bütün etrafını süsleyen elektrikleriyle pırıl pırıl yanıyordu.” (s. 99).

Eserde roman kahramanı olan Fulya’nın çalıştığı cambazhanenin gittiği şehirler, sadece baş harfleri ile verilir:

“Yeni numaralarımıza başlamak üzere A. şehrine gelmiştik.” (s. 23).

“Fakat aradan bir ay geçmeden, Nihat beni B. şehrinde buldu.” (s. 28).

Romanda mekân değişiklikleri roman kahramanları üzerinde çok önemli ve olumlu bir şekilde psikolojik değişikliklere, huzura vesile olmaktadır. Romanın ana kahramanı olan Fulya, kızının verem olması dolayısıyla onun her istediğini yerine getirmeye çalışmaktadır. Bunlar arasında barın devredilmesi ve buradan gelen parayla gazinonun açılması da vardır. Meral, kendi gazinolarında şarkı söylemek hayalinden dolayı kısa zamanda verem hastalığından kurtulur, sağlığına kavuşur ve gazinoda mutlu bir şekilde şarkılarını söyler.

3. 13. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Eser, çerçeve hikâye ve ana hikâye olmak üzere iki bölümde ele alınabilir. Çerçeve hikâyede gözlemci bakış açısıyla olaylar ele alınırken ana hikâyede hatıra defterinden aktarım olduğundan dolayı kahraman anlatıcı devrededir.

Romanda çerçeve hikâyenin anlatıcısı, araya girerek romanın gidişatı hakkında bilgiler verir:

“Ağlayan kadının defteri burada bitmişti. Bu acıklı hikâyenin her satırını okurken ruhumun ezildiğini hissetmişim.” (s. 182).

Kahraman anlatıcı, hatıralarını anlatırken olayların anlaşılması için araya girerek bilgiler verebilir. Eserin anlatıcısı Fulya, bütün hatıralar okunduğunda kendi başından

geçenlerin nasıl meydana geldiğini ve kendisini nasıl olgunlaştırdığını okuyucunun daha iyi anlayacağını ifade eder:

“Eğer birisi çıkıp ben öldükten sonra bu defteri okursa o zaman kendi evladına oğlum diyemeyen bedbaht bir annenin neden bir ev kadını değil de bir cambazhane perisi, sonra bir bar kadını, daha sonra bir gazino sahibi olduğunu neden ‘Çok mutluyum Allah’ım.’ dediği hâlde gözyaşları döktüğünü, neden ‘Allah’ım bu azap beni öldürecek.’ diye feryat ettiği zaman bile bir damla gözyaşı akıtamadığını öğrenecektir.” (s. 18).

Eserde kahraman anlatıcının kullandığı fiiller genel itibariyle birinci tekil şahıs ile çekimlenir:

“Yanına oturdum. Ellerinden tuttum. Ateşli ve kuruydu. Hastalığının ağır olduğunu anlamıştım. Bunu gizlemek için sarf ettiğim gayretten ve yaşaran gözlerimden ısırap hâlimi anladı.” (s. 173).

Kahraman anlatıcı bazen aklındaki soruları okuyucu ile paylaşır ve okuyucuyu da meraka sevk edebilir:

“Şimdi şu kabuslu gecelerde hücrenin tahta ranzaları üzerine oturup felaketlerle dolu bir hayatı bu dilsiz deftere anlatmakla sanki ne bulacağım.” (s. 17).

3. 13. 1. 7. Dil ve Üslup

Romanda genel itibariyle konuşma diline yakın, açık, sade ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır. Genellikle kolay anlaşılır ve kısa cümleler kullanılırken süslü üsluba başvurulmamıştır.

Eserde anlatılan zamanda kullanılan bazı Osmanlı Türkçesine ait kelimelere yer verilmiştir. Bu durum, dönemin yaşayan dilinin yansıtıldığını gösteren bir unsur olarak kabul edilebilir:

“Döktüğü gözyaşları duyduğu nedameti anlatmıyor muydu?” (s. 6).

“Bakışlarında birçok gizli, müphem şeyler okunuyordu.” (s. 9).

“Babamı o güne kadar bu kadar müteessir görmemiştim.” (s. 25).

“Nejat’ımın kayboluşundan on gün sonra zabıta müphem bir haber verdi.” (s. 35).

“Beni mütemadiyen yeni akıbetler bekliyordu.” (s. 36).

Romanda yazar, genellikle başından geçen olayları anlattığından romanın birçok yerinde öyküleme tekniğine yer verir. Fulya başından geçen olayları şu şekilde dile getirir:

“Birdenbire arabacının yerinden kaybolduğunu fark ettik. Ben ne olduğunu anlayamamıştım. Yalnız zavallı annemin:

- Eyvah, düştü dediğini duydum.

Korkudan, hıçkırıklarla ağlıyordum. Annem ne yapacağını şaşırmıştı. Bir aralık annemin kollarımı bıraktığını ve dizginleri tutmak için uzandığını gördüm.

Gerimizden, eşya arabamızla gelen babam

- Dizginleri çekin, dizginleri çekin!

Diye bağılıyor, ben ise hıçkırıklar içinde feryat ediyordum.” (s. 19).

Anlatıcı bir diğer hatırasında ise şu öykülemeyi yapar: “Arabadan aşağı inerek Romans’a koştum ve üzerine bindim. Romans, beni görünce birdenbire neşelenmiş, cambazhanede imişiz gibi numaralar yapmaya başlamıştı. Bizi gören halk alkışlıyor, bazıları üzerime çiçekler atıyordu.” (s. 26).

Özdeş’in aşk romanlarında hayvanlara yapılan benzetmelerde, benzetilen kişinin özelliğine göre hareket edilir. Fulya, kendini Ceylan’a, hoşlandığı erkeği de aslana benzetir: “Sanki o genç bir aslan ben ise yaşlı bir ceylandım. O aslanın bulunduğu in beni âdeta kendisine çekiyordu. Ona doğru birkaç adım yürüdüm. Fakat tam inin ağzına geldiğim zaman aslanın keskin bakışlarıyla karşılaşılıyor, hemen geri çekiliyordum. O üzerime atılacak beni parçalayacak diye bazen daldan dala atlıyordum. Fakat tehlike geçti mi tekrar oraya doğru gitmekten kendimi alamıyordum.” (s. 120).

Eserdeki diğer benzetme ise aşk ve çiçek çerçevesindedir: “Sizin kalbinizde çiçekli bir bahçe ararken hep çöl buldum. Bazı çöllerde zambaklar yetiştiği gibi sizin kalbinizin de çiçekleneceğini bekledim. Onda zambak değilse de hiç olmazsa zakkum çiçeğinin yetiyeceğini ümit ettim. Ne yazık bahçem çöl oldu da çölüm çiçeklenmedi.” (s. 123).

Oğuz Özdeş’in popüler aşk romanlarında dilin sanatsal ve şiirsel olarak da kullanıldığı görülmektedir. Bu kapsamda romanlarda benzetme, kişileştirmeleri ve mazmunların yanı sıra imaj da görülür. Yazar, yaşanan olumsuzlukların tamamını yılan imajıyla vermeye çalışır:

“İçimden bağırarak gelirdi o zaman. İşte şimdi gibi hatırlıyorum. Uyuyan yılanlar kımıldıyor. Ellerim bana sükûnet verecek şırıngayı araştırıyor. Derhal iğneyi koluma batırıyor böylece öteki yılanlardan kurtulmak için bu yılanı vücutumu teslim ediyorum.” (s. 37).

3. 13. 2. Teknik Unsurlar

Tasvir, roman kişilerinin fiziksel ve ruhsal durumlarının anlatılmasıyla da yapılır. Eserde genel itibarıyla ana kahraman ya da önemli denebilecek yardımcı kişilerin tasviri yapılır ve portrelerinin çizilmesine dikkat edilir:

“Kestane renkli saçları, kederli yüzünü bir dalga halinde kaplamıştı. Hudutsuz bir acının uçtuğu o güzel fakat ıslak yüzü, sanki bütün kadınlığın ebedî ve acıklı hikâyesiyle doluydu.” (s. 5).

Eserde mekân tasvirlerinden ziyade durum tasvirlerine yer verildiği görülür:

“Kocam direğin en yukarisına çıktı. Önündeki ipe tutundu. Sonra ayaklarını bastığı yerden keserek bana doğru gelmeye başladı. Geldi, ellerimden yakaladı. Ben, baş aşağıyım. Yalnız ayaklarım iplere tutunmuş, vücudu boşluğu sarkmış bir hâlde numaralar yaparken elimi kımıldatıyorum. Sonra birdenbire bırakıyorum.” (s. 55).

Romanda mektup tekniği sadece bir defa kullanılmıştır. (s. 48).

Anlatıcı konumunda Fulya kendi ruhunu sakinleştirmek için kafasında olanları kâğıda dökmek istemektedir; ancak bu durumun kendisine sağlayacağı faydanın ne olacağı hakkında bir iç çözümleme yapmaktadır:

“Şimdi şu kabuslu gecelerde, hücrenin tahta ranzaları üzerinde oturup felaketlerle dolu bir hayatı, bu dilsiz deftere anlatmakta sanki ne bulacağım? Bu defter, benim bir kurtarıcım olabilir mi? Artık benden tamamen uzaklaşan mutluluğun aldatıcı rüyasına beni tekrar uçurabilir mi? Beni şu içinde bulunduğum cehennemden kurtarmak için aradığım bir gram zehri verebilir mi? Beni kızımın cennetine götürebilir mi? Bütün bunlara hayır diyebildiğim hâlde, beni bugün, bu defterin başına koşturan sebebi bir türlü izah edemiyorum.” (s. 17).

3. 14. SEVMEZ OLAYDIM²³

3. 14. 1. Materyal Unsurlar

3. 14. 1. 1. Eser Hakkında

Sevmez Olaydım, kitap olarak basılmamış ve *İkdam Gece Postası* adlı gazetenin sayfalarında tefrika olarak kalmıştır. Eser, 7 Mart 1948- 30 Nisan 1948 tarihleri arasında tefrika edilmiştir. Romanın yazılma tarihi olarak eserin gazetede ki son tefrikasının altına atılan 12 Şubat 1946 tarihi gösterilebilir.

Toplamda 54 tefrikadan oluşan eser, kendi içerisinde Romen rakamlarıyla XXX bölüme ayrılmıştır.

3. 14. 1. 2. Olay Örgüsü

Eser, bir çerçeve hikâye ile başlar. Çerçeve hikâyeye Vedat Vecdinin bir gazetede yayımlanan ölüm haberiyle giriş yapılır. Haberde Vedat Vecdinin ölümünün şüpheli bulunmasından dolayı cesedinin adalet doktorları tarafından inceleneceği ifade edilir. Yazarın ifadelerine göre zabıta memurları Vedat Vecdinin cesedinin bulunduğu evde detaylı bir arama yapar ve onun hatıra defterine rastlarlar. İşte Vedat Vecdinin neden öldüğü veya öldürüldüğü bu defterden çözülecektir.

Romanın ana hikâyesi Vedat Vecdinin hatıra defterinden meydana gelmiştir. Vedat Vecdinin hatıraları, kendi doğumuyla başlar. Vedat Vecdi, 3 yaşına geldiği zaman babası Balkan Harbinin başlamasından dolayı orduya katılır. Savaş 1 yıl devam eder ve bu süre esnasında babadan hiçbir haber alamayan aile, yokluk ve perişanlık içindeyken baba bir gün çıkar gelir. Savaş esnasında Sırlara esir düştüğünü ve bu yüzden haber veremediğini söyler. Vedat Vecdi, hayatının bu kısmına kadar olan hatıraları annesi ve babasının anlatmalarından yola çıkarak okuyucuya aktarır. Bu olaydan sonra olanları ise artık kendi hafızasından aktaracaktır. Vedat Vecdi, 5 yaşlarına geldiğinde babasının Vedat'la sürekli ilgilenmesi Vedat'ın mutlu bir çocukluk geçirmesini sağlar. Ancak bu mutluluk I. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla kesintiye uğrar. Vedat'ın babası, tekrar askere alınır. Bunun üzerine Vedat ile annesi, annesinin dayısının yaşadığı çiftliğe giderler. Çiftlikte büyük dayı ve onun torunu olan Ahmet yaşamaktaydı. Ahmet, Vedat'tan 5 yaş kadar büyüktü. Annesi ve babasını kaybetmiş olan Ahmet, dedesinin yanında yaşamaktaydı. Vedat'la Ahmet kısa

²³ Oğuz Özdeş, “Sevmez Olaydım”, *İkdam Gece Postası*, 7 Mart 1948- 30 Nisan 1948 (Alıntılar tefrikadan yapılmıştır.)

zamanda iyi anlamaya başlarlar. Harbin ikinci yılında Vedat, 7 yaşına geldiğinde büyük dayı, çiftliğe 12 yaşlarında Suna adında bir kız çocuğu getirir. Vedat ile Ahmet, zamanla Sunayla tanışır ve onunla oyunlar oynarlar. Suna'nın gelişinden hemen hemen 1 yıl sonra Suna ile Ahmet, Vedat'tan gizli olarak uzak yerlere gitmeye ve beraber vakit geçirmeye başlarlar. Bir gün onları takip edince onların evden uzaklaştıktan sonra ele ele tutuştuklarını, sarıldıklarını ve öpüştüklerini görür. Yalnız kalmaktan çok sıkılmaya başlayan Vedat, bunları başka bir gün takip ettiği esnada ağzından salyalar akan bir köpeğin saldırısına uğrar ve köpeğin saldırısından kurtulmayı başarır. Ancak köpek, Suna ile Ahmet'in olduğu yere doğru gider ve ikisini de ısırır. Çocuklar bu durumu ailelerine söyleyemezler. Bir buçuk ay sonra Suna ile Ahmet aynı anda hastalanırlar. Büyük dayı, doktor bulmaya çalışır; ancak ülke savaş hâlinde olduğu için doktor bulamazsa da eve gidip duruma bakar. Bir iki gün sonra bir doktor bulunarak eve getirilir. Doktor, çocukların kuduz olduklarını ve çok önceden ısırıldıklarından dolayı çok geç olduğunu ifade eder. İki çocuk da çok geçmeden vefat eder. Olayın üzerinden bir, bir buçuk yıl geçtikten sonra Vedat, 9 yaşındayken okula başlar. İlk başlarda okulu sevmeyen Vedat, sınıf arkadaşı Muzaffer'in sayesinde okula ısınmaya başlar. 1919 yılının Nisan ayında Vedat 10 yaşındayken Fethiye İtalyanlar tarafından işgal edilir. Vedat ile annesi, apar topar kasabaya taşınmak zorunda kalırlar. Ertesi gün İtalyan askerleri kasabadaki eve gelip her yeri ararlar ve Vedat'ın annesine kötülük yapmak istedikleri anda kendi komutanları tarafından engellenirler. Aile ve vatan için kötü günler başlamışken Vedat'ın babası ansızın çıkagelir. Sonradan anlaşıldığına göre Vedat'ın babası buradaki mücadeleyi başlatmak için gizli görevle buraya gelmiştir. Bu yüzden geldiğini kimsenin bilmemesi gerekmektedir. Vedat, babasının verdiği pusulaları babasının söylediği adreslere götürür, onların cevaplarını alıp getirir. Bu esnada bir gün İtalyan askerleri, Vedat'ın önüne çıkarlar ve birkaç soru sorduktan sonra onu karakola götürürler. Vedat, karakolda gördüğü manzaraya şaşırır. Çünkü babasının pusula gönderdiği Ahmet Cenani, burada İtalyan subayı olarak görev yapmaktadır. Ahmet Cenani, Vedat'ı görünce kaş göz hareketleri yaparak durumu belli etmemesini ifade eder ve bir müddet sonra bir pusula yazarak Vedat'a verir ve Vedat'ın buradan çıkmasını sağlar. Ahmet Cenani'nin yazdığı pusulada önemli bilgiler vardır. Vedat'ın babası bu pusulayı okuduğunda akşam bir faaliyet olacağını haber verir. Vedat'a bir pusula vererek Hafız Efendi'ye gönderir sonrasında kendisi de iki adam alarak Hafız Efendi'nin yanına gelir ve Vedat'ı eve gönderirler. Geceye kadar merakla evde bekleyen Vedat, gece yarısı iki İtalyan askerinin kapıya vurmasına şaşırır. Askerler, kumandanlarının gönderdiğini söyleyerek bir paket verirler. Askerler gittikten sonra paketi

açan anne ile oğul paketteki kalbin Vedat'ın babasına ait olduğunu anlayınca dünyaları yıkılır. Tam bu sırada dışarıda büyük bir patlama sesi duyulur. Vedat'ın babası, düşmanın cephaneliğine dinamit yerleştirme görevini üzerine almış, dinamiti yerleştirdikten sonra dönerken İtalyan askerlerince yakalanmış ve şehit edilmiştir. Bir gün İtalyanlar, Fethiye'den ayrılırlar, Vedat dayısını da kaybeder ve orta okulu okumak için Kütahya'da bulunan leyli bir okula yazılır. 3 yılın sonuna gelindiğinde okulun müdürü Vedat'ı çağırarak annesinin vefat ettiği haberini verir. Vedat, memleketine gittiğinde akrabaları olan Hasan Ağabey, onu karşılar. Vedat'ın dayısı vefat ederken çiftliği Vedat'ın annesine, o da oğlu Vedat'a miras olarak bırakmıştır. Vedat, Hasan Ağabey'i ile konuşup çiftliği kiraya vererek İstanbul'a gitmeye ve orada eğitimine devam etmeye karar verir. Vedat, Fethiye'ye geldikten 4 ay sonra tahsilini yapmak üzere İstanbul'a gider ve 10 yıl sonra buraya bir müddeiumumi olarak döner.

Romanın ikinci olay halkası Vedat'ın memleketi olan Fethiye'ye müddeiumumi olarak dönmesiyle başlar. Vedat, çiftliğe gittiğinde çiftlikteki kiracının kahyası olan Şadi Efendi, onu karşılar ve isterse kendisinin de kahyası olacağını ifade eder. Hemen hemen bir saat boyunca çiftliğin her yerini gezerler. Vedat, çiftliği gördükten sonra kasabaya iner. İlk günler pürüzsüz geçer. Vedat, yaptığı tahkikat neticesinde Şadi Efendi'nin çiftlikte kâhya olarak kalmasına karar verir. Vedat, müddeiumumi olduğundan sürekli kasabada kalması gerektiğinden dolayı kasabada deniz kenarında bir ev tutar. İşleri dolayısıyla ara sıra çiftliğine gider ve 1 yıl böyle geçer. İş yerinden arkadaşları Vedat'ın evlenmesi için ısrar eder ve onun karşısına Zerrin adında güzel bir kız çıkarırlar. Zerrin'le tanışan Vedat, onu beğenir ve kısa sürede evlenirler. Düğün gecesinde ikisi de birbirine daha önce hayatlarında biri olmadığını itiraf eder. Bunun yanı sıra Vedat, âşık olmadan evlendiğini ama zamanla seveceğini umut ettiğini itiraf eder. Evliliğin ilk yılı sakin geçer. Bu sıralarda çiftliğin kahyası olan Şadi Efendi de evlenmek ister ve onun düğünü de yapılır. Vedat, düğün esnasında Şadi Efendi'nin evlendiği genç kızı görünce onun güzelliğinden ve bakışlarından etkilenir. Vedat, düğünden bir hafta sonra çiftliğe gider ve kahyasına seslense de kahyası ortaya çıkmaz. Bunun üzerine çiftliği tek başına gezmeye ve kontrol etmeye başlayan Vedat, kâhyanın karısını şuh bir şekilde samanlıkta yatarken görür. Arkasını dönüp gideceği esnada kâhyanın karısı uyanır ve tanışırlar. Kâhyanın karısı, isminin Muazzez olduğunu söyledikten sonra Vedat'ın kendini tanıtmaya gerek olmadığını zaten onu çok iyi tanıdığını ifade eder. Muazzez, Şadi Efendi'nin gece dışı ağrıdığından kasabaya indiğini ve çiftlikte kimsenin olmadığını söyler. Samanlıkta yattığı

için de kusura bakmamasını, başka yataklarda yatmanın hoşuna gittiğini ifade eder. Vedat, o gün çiftlikten ayrılır; ancak içinde ciddi buhranlar yaşamaya başlar. Muazzeze karşı bir şeyler hissettiğinin farkındadır; ancak buna engel olmak zorundadır. Aradan 10 gün geçer ve her pazar sabahı çiftliğe giden Vedat, bu pazar gitmek istemez. Tam bu sırada çiftlikten Şadi Efendi gelerek memlekette haber geldiğini ve babasının vefatı dolayısıyla 2 günlüğüne memlekete gitmesi gerektiğini ifade ederek izin ister ve memleketine gider. Bu olay sonrasında Vedat, içinden Muazzez'in çiftlikte yalnız olduğunu ve onu görmek için bir bahane uydurup çiftliğe gitmesi gerektiğini düşünür. Güzel kıyafetlerini giyerek çiftliğe giden Vedat, çiftliğin kapısından girince Muazzez'in güler yüzü ile karşılaşır. Vedat, Muazzez ile konuşurken onun her hâlimden tahrik olmaya başlar. Muazzez, Şadi'nin çiftlikte olmadığını bildiği hâlde çiftliğe neden geldiğini sorduğunda Vedat'ın geçiştirme cevabına karşılık Muazzez, Vedat'ın çiftliğe kendisi için geldiğini bildiğini söyler. Vedat, çiftliğe onun için gelmediğini söyleyince Muazzez, Vedat'ın yanından ayrılır. Ertesi gün seyis Vedat'ın kasabasındaki evine gelerek uşağın hasta olduğunu söyleyince Vedat, çiftliğe tekrar gider. Hemen bir araba tedarik ederek uşağı doktora gönderir. Sonrasında çiftliği gezmeye başlayan Vedat, çiftlikteki odasına gidince Muazzez'i kendi yatağında yatarken görür. Muazzez, sese uyanınca konuşmaya başlarlar. Muazzez, Vedat'ın kendisine küs olup olmadığını sorar ve Vedat, küs olmadığını söyleyince Muazzez, ona inanmadığını, ispatlaması için kendisini bir kere öpmesini ister. Bunun üzerine Vedat, Muazzez'e masum bir öpücük konduracağı esnada ikili, deli gibi birbirine sarılır ve uzun süre öpüşürler. Bu öpücük günler geçtikçe Vedat'ın Muazzez'i daha çok düşünmesine ve kısa sürede ona âşık olmasına sebep olur. Muazzez'i tekrar görmek için giden Vedat, onu görme fırsatı bulamadıkça ona karşı olan aşkı iyice alevlenir. İlkbaharın geldiği bir gün Vedat, çiftliğe gider ve kâhyayı bir iş için kasabaya gönderip Muazzez'le baş başa kalmak için ortam hazırlar. Kâhya, çiftlikten gider gitmez Muazzez, Vedat'ın yanına gelerek onu öpmeye başlar ve ikili samanlığa giderek birbirinin olurlar. Bu durum, her fırsatta kendini tekrar eder bir duruma gelir. Bu yaşananlardan kimsenin haberinin olmaması Vedat'ı rahatlatır da eşine karşı olan sadakatsizliği onu rahatsız eder. Aradan birkaç ay geçtikten sonra Vedat, karısının kendisine karşı olan kıskançlığı ve kendisinin Muazzez'e karşı olan kıskançlığı ile karşı karşıya gelir. Vedat, Muazzez'in aynı zamanda başka erkeklerle olduğunu anlayınca onu kıskanmaya başlar. Vedat, uşağın oğlunun son zamanlarda çiftliğe sıkça geldiğini duymuş ve bunların üzerine Muazzez ile arasını soğutmaya çalışmış; ancak bunu başaramamıştır. Aradan 3 ay gibi bir zaman geçtikten sonra Muazzez, bir gün Vedat'ın kasabadaki evine gelerek Şadi Efendinin hasta olduğu haberini verir. Ancak

Vedat'ın karısı olan Zerrin, bu gelişin sebebinin Vedat'ı görmek olduğunu anlar ve artık kıskandığını kocasına belli etmeye başlar. Bu olaydan 20 gün sonra Zerrin'in rengi uçmuş gitmiştir. Vedat, hemen bir doktor getirir ve karısını muayene ettirir. Muayene sonrasında karısının verem olduğunu ve onu üzmemesi gerektiğini öğrenir. Aradan bir ay geçmesine rağmen bir yandan karısı ve onun hastalığıyla ilgilenen Vedat, bir yandan da Muazzez'in aşkıyla ne yapacağını bilemez bir durumdadır. Bir gün doktorla konuşarak karısı hakkındaki bütün gerçekleri öğrenmek isteyince doktor, karısının artık kurtulamayacağını, hastalığının çok ileride olduğunu öğrenir. Bunun üzerine Vedat, karısına daha çok ilgi göstermeye ve onun baş ucunda ağlamaya başlar. Durumu fark eden karısı, bunun için artık çok geç olduğunu söyler ve kısa süre sonra vefat eder. Bu durum Vedat'ı çok üzer ve üç ay sonra kendisi de zayıf düşerek hastalanır. Doktor olan arkadaşına gider ve arkadaşı Vedat'ı Muğla'ya göndererek kan tahlili yapmasını önerir. Neticede Vedat, frengi hastalığına yakalanmış olduğunu öğrenir. Muğla'dan dönerken aklında hep kendisine bu hastalığı aşılayan Muazzez'i düşünür. Vedat hem kendisine bu hastalığı aşıladığı hem karısının ölümüne dolaylı olarak da sebep olduğu, hayatlarını mahvettiği gerekçesiyle Muazzez'i öldürmeye karar verir.

Vedat, bir gün kimsenin olmadığı bir anda çiftliğe gider ve Muazzez'in yatak odasına giderek ona hesap sormaya başlar. Muazzez, hastalığını bildiğini ve kendisini öldürmemesini yalvararak söylese de Vedat, Muazzez'in kalbine bıçağı batırarak onu öldürür ve orada ayrılarak işine gider. Olay, anında duyulur ve cinayet, Şadi Efendi'nin üzerine kalır. Olaydan 10 gün sonra mahkemenin müddeiumumisi kasabadan gidince Vedat, davada müddeiumumi olarak görevlendirilir. Savcı konumunda bulunan Vedat, dava günü geldiğinde mahkemede herkesin karşısında, şahitlerin ifadelerini kanıt göstererek Muazzez'in hafif meşrep bir kadın olduğunu, birçok kişiyle düşüp kalktığını, kocasına sadık kalmadığını hatta kocasına frengi hastalığını bulaştırdığını söyler. Savcı Vedat, Muazzez'in kocası Şadi için; işinde gücünde saf bir adam olduğunu, olay günü çiftlikte işlerini tamamladıktan sonra evine gidince eşini ölü hâlde bulduğunu ve Şadi'nin güvenilir biri olduğunu söyler. Savcı Vedat'ın bütün bu iyi düşüncelerine ve ifadelerine rağmen mahkemenin hâkimi, kâhyanın karısını kıskançlık saikasıyla öldürmüş olacağına kanaat getirerek ona 10 yıl ceza verir. Günahsız Şadi Efendinin hapisaneye düşmesi Vedat'ı iyice üzer ve Vedat, bir müddet sonra sağlığını bahane göstererek vazifesinden istifa eder. Bir müddet sonra çiftliğini satar ve artık Fethiye'den ayrılarak İstanbul'a gider ve İstanbul'da Tepebaşı'nda bir otele yerleşir. Burada bol bol içmeye başlar ve alkolik bir

hâle gelir. Aylar sonra parasının bittiği ve iyice hasta olduğu bir zamanda odasının kapısını kilitleyerek hava gazı musluğunu açmak suretiyle intihar eder.

3. 14. 1. 3. Kişi Kadrosu

Eser, bir çerçeve hikâye ve bir de ana hikâyeden meydana gelir. Çok kısa olan eserin çerçeve hikâyesinde; Vedat Vecdi, adliye doktorları, zabıta memurları ve gazete müvezzzilerinin isimleri geçer. Romanın birinci tefrikası hariç tamamı ana hikâyeyi meydana getirmiştir. Ana hikâyedeki şahısların tamamı romanda anlatıcı konumunda bulunan Vedat Vecdinin bakış açısıyla verilmektedir.

Vedat Vecdi: Eser, romanın ana kahramanı olan Vedat Vecdinin hatıralarıyla şekil almıştır. Vedat, doğumundan ölümüne kadar geçen süreyi okuyuculara anlatmak ister. Vedat, babasının Balkan ve I. Dünya Savaşı'na katılmasından yokluk içinde büyür. Savaşlar esnasında babasını şehit verir. Sonrasında ortaokulu Manisa'da yatılı olarak okur. Ortaokulun bitmesine yakın annesini kaybeden Vedat, Fethiye'ye geldikten 4 ay sonra tahsilini yapmak üzere İstanbul'a gider ve 10 yıl sonra Fethiye'ye bir müddeiumumi olarak döner. Kısa süre sonra burada Zerrin adında biriyle evlenir. Bu sıralarda çiftliğin kahyası Şadi Efendi de düğünü yapılır. Vedat, düğün esnasında Şadi Efendi'nin evlendiği genç kızı görünce onun güzelliğinden ve bakışlarından etkilenir. İsmi Muazzez olan bu kadın, romanda hafif meşrep biri olarak verilir ve kısa zamanda Vedat'ı avuçlarının içine alır. Bu durum, Vedat'ın kendi eşini veremden kaybetmesine ve kendisinin frengi hastalığına yakalandığını öğrenmesine kadar devam eder. Vedat Vecdi, bu hastalığı kendisine bulaştıran Muazzez'i öldürür. Olaydan kısa süre sonra Fethiye'deki her şeyini satar, hastalığını sebep göstererek istifa eder ve İstanbul'a gider. Burada birkaç ay yaşadından sonra intihar eder.

Muazzez: Romanın yardımcı kişilerindendir. Vedat Vecdinin kahyası olan Şadi Efendi'nin evlendiği kadındır. Muazzez, romanda hafif meşrep biri olarak verilir. Kendi itiraflarına göre birçok erkekle beraber olmuştur. Bu sebeple kendisine frengi bulaşmış ve kendisiyle beraber olan erkeklere de bu hastalığı bulaştırmıştır. Vedat Vecdi, bu gerçeği öğrendikten sonra Muazzez'i öldürür.

Suna: 12 yaşlarında bir kız çocuğu olan Suna, romanın yardımcı kişilerindendir. Suna, Ahmet'in teyzesinin kızıdır. Suna, annesini kaybeder ve babası cephede olduğundan süt annesi tarafından büyük dayısının çiftliğine getirilir. Büyük dayı, Suna'nın çiftlikte kalmasına izin verir. Vedat, Suna'yı ilk gördüğünde onu şöyle tarif eder: "Sarışın, hassas

bakışlı, çekingen, güzel bir kızdı. Yalnız yanaklarında ve burnunun üzerinde hafif çiller vardı. Saçları örme idi fakat kendisine çok yakıştırdı.” (9. Tefrika). Suna ile Ahmet, kısa sürede birbiri ile sevgili olurlar ve ağaçların altına gidip konuşurlar. Yine böyle bir gün, bir kuduz köpeğin saldırısına uğrarlar; ancak bunu aileden saklarlar. Bu durum ikisinin de kısa sürede ölmesine sebep olur.

Romanda sadece isimleri geçen, birkaç cümleyle tanıtılan, çok fazla işlev yüklenmeyen dekor unsuru kişiler de mevcuttur: Vedat Vecdinin ninesi, annesi ve babası. Vedat Vecdi, bir buçuk yaşındayken onu iyileştiren Ermeni doktor. Vedat Vecdinin büyük dayısı. Kuzeni Ahmet. Büyük dayı tarafından çiftliğe getirilen ve Ahmet’le arkadaş olan Suna. Vedat’ın ilk okuldaki öğretmeni. Sınıf arkadaşı Muzaffer. Vedat’ın babasının pusula yazdığı Hafız Efendi, Ahmet Cenani. İtalyan askerleri. Vedat’ı Kütahya’ya götüren akrabaları Hasan Ağabey. Çiftliğin kahyası Şadi Efendi.

Oğuz Özdeş’in popüler tarzındaki romanlarında düzgün bir hayata sahip olan evli veya bekar erkekleri baştan çıkarmaya çalışan ve bunu genellikle başaran kadınlar için kötü anlama gelen benzetmelere yer verilir. **Sevmez Olaydım** adlı eserde gerek yaşadıkları gerek yaptığı davranışlardan dolayı Muazzez adındaki kadın kahraman için “iblis”, “mahluk”, “şeytan”, “kâfir”, “kahpe” ifadeleri kullanılır. Örneğin; “Fakat bu defa itidalime sahip olabildim. Artık bu iblisi görmemem, ondan kaçmam lazımdı.” (33. Tefrika).

“Yarabbi! Bu nasıl kadındı? Yoksa insanların fevkinde yaratılmış bir mahluk muydu? Yahut bir iblis miydi?” (34. Tefrika).

“Beni büyüleyen şeytan.” (34. Tefrika).

“Şüphesiz ki kendisine karşı duyduğum hisleri tamamıyla Muazzez’e anlatamıyordum. Hatta ruhumun taşkınlıklarını dahi ona göstermekten çekiniyordum. Fakat, kâfir kız her şeyi fark ediyordu.” (40. Tefrika).

“Demek, benim hayatımı mahveden, karımın ölümüne sebep olduktan sonra şimdi de bana korkunç hastalığı aşılayan kahpe oydu!” (47. Tefrika).

3. 14. 1. 4. Zaman

Roman, bir çerçeve hikâye ve bir de ana hikâyeden meydana gelir. Çerçeve hikâye, zaman olarak sadece bir sabahı kapsar. Romanın ana hikâyesi ise Vedat Vecdinin

doğumundan ölümüne kadar geçen zaman dilimini ele alır. 32 yıllık bu zaman dilimi Vedat Vecdinin hatıra defterinde detaylandırılır.

Eserde kahraman anlatıcı, romanda zaman bakımından kronolojiye dikkat ederek zamanı kesinlik ifade eden şekilde verir. Bu yüzden eserin takibi kolaylıkla yapılır: “Babamın söylediğine göre 1909 yılında 9 Mayıs sabahı, güneş Fethiye’imize ilk ışıklarını yollarken dünyaya gelmişim.” (1. Tefrika).

“1919 yılının Nisan ayında yani onuncu yaşımın baharında iken güzel Fethiye’mizi İtalyanlar işgal etti.” (18. Tefrika).

Kahraman anlatıcı, verdiği bu tarihlerin yanı sıra roman kahramanlarının yaşlarını da kullanarak kronolojik akışa dikkat ettiğini gösterir:

“Bir yaşma bastığım gün yürümeye başlamışım... Bir buçuk yaşlarımda adam akıllı konuşmaya başladığım sıralarda...” (2. Tefrika).

“Üç yaşlarıma geldiğim zaman artık kendi işlerimi kendim yapmaya... başlamışım.” (3. Tefrika).

“Beş yaşlarımdaki hadiseleri daha iyi hatırlıyorum.” (4. Tefrika).

“Artık altı yaşlarındaydım.” (8. Tefrika).

“O günlere ait asıl hadiseler harbin ikinci yılının baharında başladı. Ben yedi yaşındaydım. Ahmet de on iki.” (8. Tefrika).

“Sekiz yaşında olmama rağmen o günleri pek de vuzuhla hatırlayamayışma sebep...” (9. Tefrika).

“Vatanımızın birçok yerlerini düşmanlarımızın işgal ettiğini öğrendim. O zamanları dokuz yaşında idim.” (16. Tefrika).

“On beş yaşından yirmi beş yaşına kadar geçen on yıllık bir gençlik çağı ki içinde çalışmak ve mekteplerimi bitirmekten başka hiçbir arzu ve gayem yoktu.” (27. Tefrika).

“Yirmi dokuz yaşlarında bulunduğum hâlde elan çılgın gençlik devirleri yaşıyordum. İrademe hâkim olmak için sarf ettiğim gayretler hep boşuna gidiyordu.” (40. Tefrika).

Romanda yakın veya uzak geçmiş; kısa veya uzun bir zaman diliminin özetlendiği görülebilir:

“Bu hastalığım tam altı ay devam etti. Altı ay evde bir matem havası yaşanmış.” (2. Tefrika).

“Bir yıl devam eden harp, anneme ve nineme çok acı günler geçirtmiş. Babamdan bir haber alamamışlar.” (3. Tefrika).

Suna ve Ahmet’in daha çocuk yaşta kuduzdan ölmelerinden sonra geçen 1 yıl şöyle özetlenir:

“Bu hâl bütün bir yıl ve Büyük Harp bitinceye kadar devam etti. Dayım odasından ayrılmadı. Annemi yalnız yemek zamanlarında görebildim. Ben de günlerimi hep bahçede geçirdim.” (16. Tefrika).

Vedat, tahsilini tamamlamak için İstanbul’a gider ve 10 yıl sonra Fethiye’ye tekrar döner. Geçen bu süre şu cümlelerle ifade edilir:

“Tam on yıl İstanbul’da kaldım. Bu on yılda neler oldu? Mekteplerimi nasıl bitirdim? Şimdi bana bütün bunlar bir rüya gibi geliyor. On beş yaşından yirmi beş yaşına kadar geçen on yıllık bir gençlik çağı ki içinde çalışmak ve mekteplerimi bitirmekten başka hiçbir arzu ve gayem yoktu.” (27. Tefrika).

Özetleme tekniği yapılırken her zaman belli tarihlerin verilmesine gerek yoktur. Verilen cümlenin anlamında bir özetleme söz konusu olabilir. Vedat, babasının şehit edilmesinden sonra geçen zamanı şu şekilde özetler: “Bir gün İtalyanlar kasabamızdan gittiler, bir heyecan duymadım. Daha sonra dayım öldü, ağlamadım. En sonra annemin kucağından ayrılmayıp Kütahya’da bir leyli mektebe gittim, üzülmedim. Böylece babamı feci bir şekilde kaybetmemin üzerimde bıraktığı tesir, yıllarca üzerimden eksilmedi.” (24. Tefrika).

Vedat, ortaokulu okumak için memleketi Fethiye’den ve annesinden ayrılarak Kütahya’ya gitmek zorunda kalır. Hayatının bu dönemini şu şekilde özetler: “Yaz gelip mekteplerimiz tatil oldu mu âdeti yeniden dünyaya gelirdim. Sınıfı muvaffakiyetle geçtiğimi bildiren karnemi alır, Fethiye’me koşardım. Zavallı annem beni daima göz yaşlarıyla karşılardı. Şefkatli kollarına atılır, ben de sekiz aylık hasretim hicranını göğsü üzerine akıttırdım. Böylece üç yıl geçti.” (25. Tefrika).

Roman içerisinde geçen olayların tamamını hatırlatmak adına da kullanılan bir tekniktir, özetleme. Vedat, kendi hayatından bir kesiti kısaca hatırlatmak için şu ifadelerle yer verir: “Param bitti. Karım öldü, çiftliğim satıldı. Öldürdüğüm kahpenin zavallı ve masum kocası hapisane köşelerinde çürüyor. Frengi mikropları bütün vücudumu istilâ etmiş!” (52. Tefrika).

Zaman bakımından dikkat çeken hususlardan bir diğeri anlatılan zamanı genişletmeye yarayan ve ileriye doğru uzun ve kısa süreli zamanda ileri sıçrayışların sık sık kullanılmış olmasıdır:

“Aradan bir buçuk ay kadar bir zaman geçti.” (11. Tefrika).

“Aradan bir yıl geçtiği hâlde sanki Ahmet’le Suna’yı daha bir gün önce kaybetmişim gibi...” (16. Tefrika).

“Böylece Fethiye’ye geldikten dört ay sonra tahsilimi yapmak üzere İstanbul’a gittim.” (27. Tefrika).

“Böylece bir yıl geçti.” (29. Tefrika).

“İzdivacımın ilk yılı, sakın bir hava içinde geçti.” (31. Tefrika).

“Bu hadiseden sonra takriben bir hafta geçti.” (32. Tefrika).

“Bu hadiseden on gün sonra çok garip bir şey daha oldu.” (34. Tefrika).

“Aradan takriben bir ay geçti.” (43. Tefrika).

“Bu, felaketlerimin sonu olacağı sanılırdı. Hiç de öyle olmadı ve karımın öldüğünden üç ay sonra kendimin de müthiş bir hastalığa yakalandığımı fark ettim.” (46. Tefrika).

“Hadiseden on gün sonra mahkeme başladı.” (48. Tefrika).

Romanın nesnel zamanı, Balkan Savaşları ve I. Dünya Savaşı yılları olarak belirlenebilir. Romanın anlatılan zamanı Vedat Vecdinin doğumu olan 9 Mayıs 1909 tarihinden Vedat Vecdinin ölümü olan tahmini 1941 yılına kadar geçen 32 yıllık bir zaman dilimidir. Vedat Vecdi’nin bütün bu olayları anlattığı bir sabah vakti ise romanın anlatma süresini belirler. Romanın yazılma zamanı ise eserin gazetede ki son tefrikasında bulunan 12 Şubat 1946 tarihi olarak gösterilebilir.

3. 14. 1. 5. Mekân

Eser, bir çerçeve hikâye ile başlar ve henüz birinci tefrikadayken ana hikâyeye geçer. Eser, çerçeve hikâyesine İstanbul’da Vedat Vecdinin intihar ettiği Tepebaşındaki bir otel odasında başlar. Romanın diğer kısımları Vedat Vecdinin hatıralarından oluştuğundan mekân, onun hayatına göre şekil alır.

Romanın ana hikâyesi, Vedat Vecdinin doğduğu Fethiye’deki evlerinde başlar. Vedat, 5 yaşındayken babası I. Dünya Savaşı’na katılmak için evden ayrılınca Vedat ve

annesi, annesinin dayısının yaşadığı çiftliğe giderler. Çiftlikte annesini ve babasını kaybetmiş olan Ahmet ile onun dedesi yaşamaktadır. Çiftlik, herkes tarafında Ahmet'in çiftliği olarak isimlendirilmiştir. Anlatıcı bu durumun sebebini şöyle açıklamaktadır: “Çiftlik demeyeceğim. Ahmetlerin çiftliğinde diyeceğim. Zira yalnız ben değil annem, babam hatta komşularımız bile buraya Ahmetlerin çiftliği derdi. Buna iki sebep vardı. Birincisi büyük dayımın büyük çiftliği Ahmet'in üzerine devretmesi, ikincisi de Ahmet'in güzelliği ve sevimliliği ile herkesin sevgisini kazanmasıydı.” (8. Tefrika).

İtalyanların Fethiye'yi işgal etmesiyle birlikte mekân, tekrar Vedatların kasabadaki evlerine taşınır. Vedat, ortaokul zamanı geldiğinde Kütahya'daki leyli bir okula gönderilir. Ortaokulun bitmesine yakın annesi vefat eden Vedat'ın hayatta birkaç akrabasından başka kimsesi kalmaz. Ortaokulun bitmesiyle Fethiye'ye dönen Vedat, akrabası Hasan Ağabey'in yardımıyla çiftliğini kiraya verir ve okumak için İstanbul'a gider. Vedat, İstanbul'da 10 yıl kaldıktan, okulunu bitirdikten ve müddeiumumi olduktan sonra Fethiye'ye döner. Vedat, müddeiumumi olması sebebiyle sürekli kasabada kalması gerektiğinden kasabada bir ev tutar. 6-7 yıl boyunca bu ev ile çiftlik arasında mekik dokur. Sonrasında Muazzez'in öldürülmesi neticesinde günahsız Şadi Efendinin hapis haneye düşmesi Vedat'ı iyice üzer. Bunun üzerine Vedat, bir müddet sonra sağlığını bahane göstererek vazifesinden istifa eder. Fethiye'den ayrılarak İstanbul'a giden Vedat, İstanbul'da Tepebaşı'nda bir otele yerleşir ve burada birkaç ay kaldıktan sonra intihar eder.

3. 14. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Eser, çerçeve hikâyesinde yazar anlatıcıya yer verirken ana hikâyenin tamamında kahraman anlatıcı romana hâkimdir. Roman, Vedat Vecdinin anlatımlarıyla şekil alır.

Romanda yazar anlatıcı, okuyucularda merak uyandırmak için sorular sorar: “İşte sönen bir hayatın küçük habercisi. Vedat Vecdi kimdir? Niçin ölmüştür? Neden ölümü şüpheli görülmüştür. Bütün bunlar, o haberi okuyanlar için meçhul kalacaktır. Her gün Vedat Vecdi gibi kaç hayat sönüyor? Ömürleri türlü saadet ve ıstıraplarla dolu olarak geçen ve her gün bize bir ibret dersi veren kaç kahramandan haberdarız? Bu hayatın garip bir tecellisidir. Zaman geçecek bizler de onlar gibi sessiz sedasız göçüp gideceğiz.” (1. Tefrika).

Eserde kahraman anlatıcı, hatıralarını anlatırken olayların anlaşılması için bazen araya girerek okuyucuya seslenmiş, ona bilgiler vermiş ve yaptığı davranışların sebebini açıklamaya çalışmıştır:

“Filhakika kahyam Şadi Efendi’nin cumartesi günü çiftlikte güzel bir düğünü oldu. O düğün benim hayatımın istikâmetini değiştiren bir gece oldu. Onun için kendi düğünümden fazla tafsilat vereceğim.” (31. Tefrika).

“Ey bu satırları okuyacak olanlar! Benim bu çılgınlığımı affediniz! Kahyamın karısına karşı hem de gelin olduğu gece, tuhaf hisler duymamı mazur görünüz! Emin olunuz ki o gece kendime hâkim değildim. Belki gizli bir kuvvetin tesiri altındaydım veya henüz kuvvet kudretini keşfedemediğim bir büyüün esiri olmuştum. Belki o günkü hissime, bir isim bulup beni cezalandıracaksınız! Size şimdi o duygularımın sebebinin sorsam belki bana çılgın diyeceksiniz! Hayır, ben çılgın değildim! O gece beni şeytanlar idare ediyordu.” (32. Tefrika).

“Ey bu satırları okuyacak meçhul kariler! İşlediğim suçları ve günahları olduğu gibi önünüze serdim. Kendi kendime vereceğim cezayı siz de takdir ediniz! Yaşamalı mıydım?

Hayır değil mi? Bunu hepiniz biliyorsunuz! Ölmem lazım! Fakat merhametiniz galip gelip bunu benden gizlemek istiyorsunuz! Fakat niçin susuyorsunuz?” (53. Tefrika).

Kahraman anlatıcı, roman kişilerinin heyecan ve korkularına; zihinlerinden geçenlere ve niyetlerine vâkıf değildir. Ancak bazen kendi duygu ve düşüncelerini, aklından geçenleri itiraf eder gibi açıklar bazen de yardımcı kişilerin düşüncelerini doğru veya yanlış okuyarak okuyucu ile paylaşır. Romanın ana kahramanı olan Vedat, kendi içinden geçenleri şu şekilde ifade etmiştir:

“Tam kitaplarımı okumaya başlayacaktım ki aklıma tuhaf bir şey geldi. Şadi Efendi bir iki gün köyüne gidiyordu, at da aşağıdaydı! Bu düşünce o kadar kısa bir zamanda bütün vücudumu istila etti ki artık karşı konulmaz bir kuvvetin tesiri altındaydım.

İçimden bir ses:

- Haydi, ne duruyorsun? Tam fırsattır! Çiftlikte o yalnız. Seyisi de bir bahane ile kasabaya yollarsın. Sen de çiftlikte yalnız başına... Haydi, durma! Vakit geçirmen bile abes... Diyordu. İlk önce bu hissime mukavemet etmek istedim. Fakat kabil miydi? Gözlerimin önünden Muazzez’in hâli bir türlü gitmiyordu.” (35. Tefrika).

Kahraman anlatıcı; yazar anlatıcıya ve ilahi bakış açısına bakarak zor bir tekniktir. Çünkü kahraman anlatıcı, yazar anlatıcı gibi her şeye hâkim değildir. O, kendi bilgisi ve gözlemleri kadardır. Vedat, vatan için casusluk yapan Ahmet Cenani’nin bakışları hakkında şu ifadeleri kullanır: “Sonra gözlerimin ta içine bakarak beni uzun uzadıya süzdü.

O bakışlarda vatan mefkuresi ile milliyet duygusu o kadar güzel canlanıyordu ki âdeta donmuş kalmıştım. Hiçbir uzvum hareket etmiyor, karşımdaki bu heybetli subayın bakışlarındaki o derin manayı çocuk kafamla tahlile kalkışıyordum.” (5. Tefrika).

Eserde anlatıcı, devrin kelime ve terimlerine hâkim olmanın yanında o dönemin töre, örf, âdet ve geleneklerine de vâkıftır: “Babamın vazifesi icabı her gün şehre inmesi ve akşam dönmesi için bir vasıta bulmak icap ediyordu. Bir akşam korna sesiyle kapıya koştum. Babam bir bisikletin üzerindeydi. Ben bisikleti o an ilk görüşte sevmiştim. Fakat gerek annemin gerek komşularımın bundan hiç de memnun olmadıklarını anlıyordum. Bizim muhitte böyle şeyler hoş görülüyordu. Hatta bir komşumuzun babamın bindiği bisiklet için ‘Şeytan arabası’ dediğini duymuştum.” (22. Tefrika).

3. 14. 1. 7. Dil ve Üslup

Oldukça sade ve anlaşılır bir şekilde yazılan eserde günlük konuşma dili kullanılmıştır. Eserde kısa fiil cümlelerine sıkça yer verilmiştir. Bu tarz cümlelerin kullanıldığı kısımlar genellikle sinematografik özellikler barındırmaktadır:

“Beyaz atımla çiftliğe doğru dört nala gidiyordum. Nasıl oldu bilmiyorum atım birdenbire kapaklandı. Ben de birkaç metre ileriye fırladım. Hiçbir yerim acımamış ve kanamamıştı. Hemen ayağa kalkmış ve atıma doğru yürümüşüm.” (1. Tefrika).

Romanda benzetmelere, teşhis ve intak sanatına nadiren yer verildiği görülür:

“Güneş tabiata tatlı bir eda ile bakıyor. Hafif bir sis altındaki şehrin her yeri imrenmeye layık bir güzellikte havada yaprakların nefes alışlarına kuşların kanat çırpmalarına benzeyen müphem sesler dalgalanıyor. Evler hâlâ uykuda.” (1. Tefrika).

Eserin anlatılan zamanı göz önüne alındığında Osmanlı Türkçesine ait ifadelerin çok kullanıldığı görülür:

“Şimdi bile o günleri nasıl vuzuhla hatırlayabildiğime hayret ediyorum.” (7. Tefrika).

“Bu hakikati keşfetmem ve gördüklerim bende çok garip bir aksülamel uyandırdı.” (10. Tefrika).

3. 14. 2. Teknik Unsurlar

Eserde yapılan tasvirlerde genellikle ev ve evin içi tercih edilmiştir: “Şimdi altın bakkal sokağında 40 numaralı evin küçük bir odasındayız. Zabıta memurları o akşam ölen Vedat Vecdi hakkında bilgi edinmek için odayı araştırıyorlar. Köşede küçük bir karyola,

ortada bir masa, sağ tarafta içinde beş on kitap bulunan bir etajer, duvarlarında birkaç resim var.” (1. Tefrika).

Tasvir, eserde olayın geçtiği mekânın özellikleri belirtilirken sübjektif olunabilmektedir. Yazar, bu tür tasvirlerde roman kişilerinin bakış açılarından da faydalanabilmektedir. Roman ana kahramanı olan Vedat, 10 yıl sonra çiftliğine döndüğünde çiftlik yolunu şu şekilde tasvir eder:

“Çiftliğe giden yolun iki tarafına gelişi güzel ağaçlar dikilmişti. Sol tarafta meyve bahçeleri vardı. Uzaklarda görülen yeşillik gözlerimi kendisine çekiyordu. Sağ tarafta yemyeşil çimenler uzanıyordu. Hendeklerdeki sulara ördekler kanatlarını çırpıyordu. Hepsinin vahşi bir hareket tarzları vardı. Biz yanlarından geçerken gürültü ederek bağırarak çitlere doğru uçuşuyorlardı.” (27. Tefrika).

Anlatıcı, roman esnasında bazı durumları, olayları okuyucunun gözünün önünde canlandırmak istediği zaman da tasvire başvurur:

“Arabacıya parasını verdikten sonra kapıya doğru ilerlemeye başladım. Elimde iki bavul vardı fakat ağırlıklarını hissetmiyordum. Kapının önüne gelince durdum ve kapıyı dirseğimle hafifçe ittim.” (27. Tefrika).

Roman kahramanı olan Vedat, kâhyanın karısı Muazzez’i öptüğü günden sonra kendi içinden şunları düşünür:

“Yarabbi! Ben neydim? Muazzez’i niçin her gün artan bir istekle arıyordum? Niçin beni gördüğü zaman, yüzünde o güzel tebessüm, hareketlerinde o gizli cazibe peydah oluyordu. Çiftliğe on gündür gitmemiştim. Fakat bu on gün bana on yıl kadar uzun ve yorucu gelmişti. Acaba Muazzez nasıldı? O da beni düşünüyor muydu? Kocasına karşı nasıl muamele ediyordu?” (37. Tefrika).

3. 15. BİR KIZA GÖNÜL VERDİM²⁴

3. 15. 1. Materyal Unsurlar

3. 15. 1. 1. Eser Hakkında

Eser, *İkdam Gece Postası* adlı gazetenin sayfalarında günlük olarak tefrika edilmiş ve kitap olarak basılmamıştır. Roman, 11 Aralık 1946- 7 Şubat 1947 tarihleri arasında yayımlanmıştır. Romanın yazılma tarihi olarak eserin gazetede son tefrikasının altına atılan 10 Temmuz 1946 tarihi gösterilebilir.

Toplamda 59 tefrikada tamamlan roman, kendi içerisinde Birinci Kısım ve İkinci Kısım şeklinde 2 bölüme ayrılmıştır.

3. 15. 1. 2. Olay Örgüsü

Roman, ana kahraman Nezih'in gençlik hatıralarından teşekkül etmiştir. Bu hatıralar, Nezih'in okuduğu üniversitenin Taksim Gazinosunda verdiği baloda başlar. Nezih, bu baloya erkek kardeşi ile gitmiş ve orada Asuman'la tanışmıştır. Nezih, Asuman'ı çok beğendiği için ona iltifatlarda bulunmuş, neredeyse sabaha kadar devam eden baloda dans etmişlerdir. Ertesi sabah Nezih, erkek kardeşine dün gece dans ettiği kızı sormuş ve onun hakkında bilgiler almaya çalışmıştır. Erkek kardeşi, Asuman'ın ağabeyini tanıdığını, ondan öğrendiği kadar Asuman'ın edebiyat dersinin zayıf olduğunu, istese abisine Asuman'a edebiyat derslerini özel olarak verme imkânını ayarlayabileceğini söyler. Nezih, bu duruma çok sevinir ve erkek kardeşinden hemen harekete geçmesini rica eder. Hemen hemen on gün sonra Nezih, Asumanların evine giderek Asuman'a edebiyat dersleri vermeye başlar. Nezih, dersleri anlatır; ancak bir yandan da kıza karşı duyduğu sevgisini, heyecanını dizginlemeye çalışır. Nezih, ders için beşinci kez geldiği gün ders esnasında Asuman'ın elini tutup öper. Asuman, daha yaşı 16 olduğu için Nezih'in bu yaptığına anlam veremez ve neden böyle bir şey yaptığını sorar. Nezih, zor durumda kalınca Asuman'a onu sevdiğini söyler; ancak Asuman, daha küçük olduğunu ve sevmenin ne demek olduğunu bilmediğini ifade eder. Nezih, bugün olanların aralarında kalmasını isteyince Asuman, bu konuda ona söz verir. Dersler devam eder. O gün dersten sonra Asumanların evinden çıkan Nezih, tam vapura bineceği esnada Asumanlarda bir paket unuttuğu aklına gelir ve paketin içinde özel şeyler olduğundan dolayı vapura binmeden geri döner ve yolda karşısında Asuman'ı görür. Asuman, Nezih'in unuttuğu paketi getirerek onun vapuru kaçırmamasını

²⁴ Oğuz Özdeş, "Bir Kıza Gönül Verdim", *İkdam Gece Postası*, 11 Aralık 1946- 7 Şubat 1947 (Alıntılar tefrikadan yapılmıştır.)

istemiştir. Ancak vapur kaçmıştır ve Nezih sonraki vapuru beklemek zorunda kalmıştır. Bu süre esnasında Asuman ile Nezih, sahilde beraber vakit geçirirler. Asuman, Nezih'in okulunu bitirince öğretmen çıkacağı durumundan pek hoşnut görünmez. Ona göre mühendislik gibi meslekler, öğretmenlikten daha havalı ve daha üst düzeydedir. Nezih'in 25 yaşında olduğunu öğrenen Asuman, daha olgun erkeklerden hoşlandığını ifade eder. Vapur gelince daha sonra görüşmek üzere vedalaşırlar. Haziranın başlarında Asuman'ın edebiyat dersinden ikmale kaldığını öğrenen Nezih, bu habere çok sevinir. Bir gün sonra Asumanlardan davet mektubu alarak edebiyat derslerine devam etmeye başlar. Vapurdan inen Nezih, karşısında Asuman'ı görünce kendini karşılamaya geldiğini düşünerek buna çok sevinir. Nezih, onun ikmale kalmasına sevindiğini itiraf eder. Asuman da aynı duruma sevindiğini söyler ve Nezih'in ısrarları neticesinde birbirlerine artık senli benli ifadeler kullanmaya başlarlar. Asuman, bugün için arkadaşlarına söz verdiğini ve beraber Şehnazlara gideceklerini söyleyince Nezih, Asuman'ı kırmamak için bu emrivaki durumu kabul eder. Nezih; orada Şehnaz, Türkan ve Nazlı ile tanışır ve onlarla güzelce sohbet eder. Kadın, erkek konulu bu sohbetler esnasında Nazlı, genelde Nezih'in yanında yer alır ve onun fikirlerini destekler. Asuman ile Nezih, ziyaret sonrası beraber yürüklerken Nezih, bilerek Nazlı'dan iyi sözlerle bahseder. Bunun üzerine Asuman, belli etmek istemese de Nazlı'yı kıskanmaya başlar. Nezih, Asuman'ı evine kadar götürür, kendi sınavlarını atlattıktan sonra Asuman'la derslere başlayacağı sözünü vererek buradan ayrılır.

Ertesi gün Nezih, erkek kardeşi ile Cennet Bahçesi adlı mekânda otururlarken Nazlı ve Türkan'la bu mekânda karşılaşır. Nezih, mekânın kalabalık olduğunu ve Türkanların yer bulmakta sıkıntı yaşadıklarını görünce onları kendi oturduğu masaya davet eder. Akşama doğru Nazlı, arkadaşlarıyla olan toplantılarına gideceklerini söyleyince Nezih ile erkek kardeşi, henüz toplantıya vakit varken dışarıda gezmeyi teklif eder. Ortaköy'e yaklaştıklarında Lido Gazinosunu görüp orada eğlenmeye karar verirler. Bir anda herkes kendi işlerini, randevularını unutmuş ve eğlenmeye koyulmuşlardır. Lido Gazinosunun bahçesinde Nazlı ile Nezih birbirlerine aşklarını ilan ederler. Gecenin yarısına kadar eğlenirler ve sonra evlerine gitmek için sahilde yürümeye başlarlar. Nezih'in erkek kardeşi ile Türkan önde olduklarından dolayı arkada olan Nezih ile Nazlı'yı görmediklerinden Nezih, Nazlı'nın ayağı ağrıdığı gerekçesiyle onu bir müddet kucağına alır ve taşır. Sahilde bir müddet yürüdükten sonra taksiye binerler ve taksi, herkesi evine bırakır.

Nezih, birkaç gün sonra Asuman'a ders vermeye giderken içinden ona ihanet ettiğini düşünür ve bu histen rahatsız olur. Nezih, Asuman'ın yanına gidince onun her

şeyden haberi olduğunu ve kendisine darıldığını fark eder. Asuman, Nezih'i gördükçe üzüntüsünün tekrarlanacağı sebebiyle derslerin kesilmesini ister. Ancak bu ayrılık ikisini de olumsuz etkiler. Nezih bir ay boyunca sıkıntılar içinde yaşar Asuman ise yaşadığı sıkıntılara dayanamayarak hastaneye kaldırılır. Olayı duyan Nezih, hemen Prevantoryum hastanesine giderek Asuman'ı ziyaret eder. Asuman, Nezih'in gelmesine memnun olsa da Nazlı ile görüştüğünden dolayı ona biraz dargındır. Nezih, Asuman'dan özür dileyerek Nazlı ile bir daha görüşmeyeceğini söyleyince barışırlar. Nezih de hastalığa yakalanınca Prevantoryum hastanesine kaldırılır. İki âşık şimdi aynı hastanededir. Asuman, Nezih'ten daha iyi olduğundan onu ziyarete gider. Burada sık sık buluşup konuşmaya karar verirler. Asuman ne olursa olsun Nezih'i sevdiğini, onunla yaşamak istediğini itiraf eder ve Nezih'ten kendisine aşkın ne olduğunu öğretmesini ister. Nezih, bu duruma çok memnun olur, ona aşkı öğretme sözü verir ve artık aşk yaşamaya başlarlar. Hastanenin bahçesi gece sakin olduğu için geceleri bahçede ağacın dibinde buluşup sevişmeye başlarlar. Bu sevişmelerden hastane yönetiminin haberi olunca Asuman'ın ailesine haber verilir ve Asuman'ın ailesi kızını bu hastaneden alarak evine götürür. Ertesi gün Nezih, hastaneden çıkacağı zaman eline bir zarf tutuştururlar. Nezih, zarfta Asuman'ın babasının yazdığı bir mektup ve derslerin ücreti olarak bir miktar parayı görür. Bu duruma çok üzülen Nezih, Asuman'a yaşanan bu olayları anlatan bir mektup yazarak onun bu konuda neler düşündüğünü, kendisiyle tanışmış olduğuna pişman olup olmadığını sorar. Bunun yanı sıra son mektup olduğunu düşünerek ona hayat için bazı nasihatlerde bulunur ve ayrılırlar.

Romanın ikinci olay halkası 1 yıl sonra başlar. Nezih İstanbul'da Kız Lisesine Edebiyat Öğretmeni olarak tayin edilir ve burada derslere girmeye başlar. Nezih ilk derse girdiğinde sınıfta Asuman'ı görür ve bu duruma çok şaşırır da itidalini korumaya çalışır. Bu olaydan iki ay sonra Nazlı naklini bu okula aldırınca o da Nezih Öğretmenin sınıfında derse girmeye başlar. Bu durum Nezih'i çok sevindirir; çünkü Nazlı'yı Asuman'a karşı bir silah olarak kullanmaya başlar. Nazlıyla ilgilenir ona iyi davranır ve bu oranda Asuman'a soğuk davranır. Nezih, bir gün Nazlı'yı kenara çekerek daha önceki yaşadıklarından hiçbirini arkadaşlarına anlatmamasını, burasının bir okul olduğunu hatırlatarak onunla tekrar arkadaşlığa başlar. Arkadaşlık bir müddet sonra sevgililiğe döner. Dönem sonu gelir ve sınıftaki en yüksek notla geçen öğrencinin Nazlı olması, Asuman'ı çok sinirlendirir ve Nazlı'yla kavga etmesine sebep olur. Nezih, kızların saç baş kavga ettiğini duyunca olayların daha da büyümemesi için müdür beyden olayın kapatılmasını rica eder. Olay, disiplin kuruluna intikal etmeden kapatılır. Takip eden günlerin birinde Asuman, sınıfta

aldığı nota itiraz ettiğini, tekrar sınava tabii tutulmak istediğini söyleyince Nezih Öğretmen, onu tahtaya çıkararak sınavdaki soruların aynısını sorar. İlk iki soruya iyi cevap veren Asuman, üçüncü soruyu cevaplayamayınca yerine oturur. Bununla da yetinmez müdüre bir dilekçe yazarak hem kendi kağıdının hem de Nazlı'nın kağıdının başka öğretmenlerce değerlendirilmesini talep eder. Bu durumu, Nezih Öğretmene anlatan müdür, Nezih Öğretmen'in Asuman'ın istediği gibi yapılabilir demesiyle kağıtlar başka hocalara okutulur. Gelen raporda öğrencilere verilen notun yerinde olduğu hatta Nezih Öğretmen'in Asuman'a yarım puan fazla verdiği, Nazlı'ya ise yarım puan az verdiği ifade edilir. Bunun üzerine Asuman, ağlayarak Nezih Öğretmen'den özür diler ve kendisini affetmesini ister. Olayın üzerinden iki hafta geçer; ancak Asuman, ortalıkta görünmez, okula gelmez, bir arkadaşı onun hastalandığını söyler. Bu sıralar Nazlı, Nezih Öğretmenin yanına gelerek dışarıda özel olarak görüşmeyi teklif eder. Nezih, okulda son zamanlarda neler olduğuna dair bilgiler almak ümidiyle akşam Nazlı ile bir pastanede buluşur. Nazlı, okulda olan bitenlerin tamamını anlatır. Nezih, Asuman'ın bir buçuk ay olmasına rağmen okula gelmemesine üzülür ve bir öğrenci vasıtası ile ona bir not gönderir. Notta öğretmenlerinin ve arkadaşlarının kendisini merak ettiğini bir an önce okuluna dönmesini temenni ettiklerini ifade eder. Asuman'a mektubu götüren öğrenci ondan on sayfalık bir mektubu Nezih Öğretmene getirir. Asuman, mektubunda artık okula gelmeyeceğini bu yüzden açık konuşabileceğini söyledikten sonra Nezih'i hep sevdiğini ve onu unutmadığını, ona âşık olduğunu ifade eder. Ancak bundan sonra unutulması gerektiğini çünkü yakında başka biriyle nişanlanacağını söyler.

Birkaç hafta sonra talebeleri Nezih'e güzel bir haber getirir. Okulun 5 Mayıs'ta Hünkâr Suyunda yapacağı etkinliğe arkadaşları, Asuman'ı davet etmiş, Asuman da bu daveti kabul etmiştir. Eğlence günü gelir ve Nezih, Asuman'ı ilk gördüğünde okulun eğlencesine katıldığı için teşekkür eder. Eğlence boyunca Asuman, sürekli Nezih'ten kaçmaya, onunla bir araya gelmemeye gayret etmektedir. Nazlı ise kendisiyle ilgilenmediği için Nezih'e sitem eder. Bir müddet sonra birkaç öğrenci gelerek Asuman'ı bulamadıklarını, Asuman'ın en son Nazlıyla tartıştıklarına şahit olduklarını ve Asuman'ın ormanın içine girmiş olabileceğini ifade ederler. Bunun üzerine Nezih, yağmur yağmasına rağmen ağaçlıkların arasına dalarak koşmaya ve Asuman'ı aramaya başlar. Epey aradıktan sonra Asuman'ı bir ağaca dayanmış ağırlarken bulur ve onunla konuşmaya başlar. Bir müddet sonra ormanın içinde bir kulübe bularak oraya sığınır ve yağmuru kulübeden seyrederek. Bu olaydan bir hafta sonra Asuman'ın nişanı olur. Nişandan sonra bir ay geçer

ve bu olayı atlatamayan Nezih, okulların tatil olmasını fırsat bilerek İzmir'deki arkadaşının yanına yaz tatilini geçirmek için gider. Burada hem Nazlı'yı hem de Asuman'ı unutmaya çalışmaktadır. İzmir'de iki buçuk ay geçiren Nezih, kafası rahatlamış bir şekilde okuluna başlar. Okulun başında ikmale kalmış öğrencilerin sınavını yaptığı günlerde Asuman'ın arkadaşlarından birini görür ve ondan Asuman'ın yakında evleneceği haberini alınca yıkılır. O gün eve gittiğinde kapının eşiğinde bir mektup görür. Nezih, mektubun Asuman'dan geldiğini anladığında heyecana kapılarak mektubu açar ve okumaya başlar. Mektubun her satırında Nezih'i sevmesine rağmen başkasıyla evlenmek zorunda kaldığını itiraf eden Asuman, bundan sonra görüşemeyeceklerini söyleyerek veda eder. Düğün günü geldiğinde Nezih evinde ıstırap içinde otururken kapı çalınır ve kapıyı açan Nezih karşısında gelinlikle Asuman'ı görür. Nezih, karşısında Asuman'ı görünce gözlerine inanamaz, onu içeriye alır ve her koşulda yanında olacağına dair ona söz verir. O gece birbirlerine olan aşklarını tekrar dile getirirler. Nezih, yorgun düşen Asuman'ın uyumasını ister ve kendisi de onu izlerken sabaha kadar neler yapacaklarını düşünmeye başlar. Sabah olunca düşündüklerini Asuman'la paylaşan Nezih, bu durumu ilk olarak amcasıyla paylaşmaya ve Asuman'ı onlarla tanıştırmaya karar vermiştir. Amcası ile yengesi bu duruma önce şaşırsalar da Asuman'ı güler yüzle karşılarlar. Nezih, düşüncelerinin ikinci aşamasına gelmiştir. Amcasını alarak Asumanların evine gider ve Asuman'ın babasıyla olanları paylaşır. Asumanın babası ile annesi ilk olarak bütün suçu Nezih'te görse ve ona karşı asık surat gösterecekler de Nezih'in amcası yumuşak ve olgun tavırlarıyla onları sakinleştirmeyi başarır. Asuman'ın annesi ile babası kızlarını görme şartıyla konuşmaya devam edebileceklerini söyleyince Nezih, Asuman'la konuşur ve evine dönmesi konusunda onu ikna eder. Dört ay süren bu ayrılık, iki taraf için zor günler getirmiş olsa da dört ayın sonunda ikisinin evlenmesine kapı aralar.

3. 15. 1. 3. Kişi Kadrosu

Eser, romanın ana kahramanı olan Nezih'in gençlik hatıralarından birkaç yılı ele aldığından sadece bu yıllar içerisinde tanıdığı bazı kişilere yer verilir. Bu kişileri tamamen kendi bakış açısıyla ve yorumlarıyla okuyuculara aktarır. Romanın aynı zamanda anlatıcısı olan ana kahramanı Nezih, kendisi hakkında bilgiler vermeyi unutmaz.

Nezih: Romanın ana kahramanı olan Nezih, Edebiyat Fakültesinin son sınıfında okuyan bir öğrenci olarak okuyucunun karşısına çıkar. Romanın sonuna doğru mezun olup öğretmenlik mesleğini icra eden bir edebiyat öğretmeni olan Nezih hakkındaki bilgiler hem kendisi hem de yardımcı kişiler tarafından verilmektedir. Nezih, henüz üniversitede

öğrenciyken lise öğrencisi olan Asuman’la bir baloda tanışır ve sonrasında Asuman’a özel dersler vermeye başlar. Bu dersler esnasında Asuman’ı iyice tanıyan Nezih, ona âşık olur. Bu durumun farkına varmayan Asuman, Nezih’i ve onun davranışlarını dile getirirken hem onun hem de kendisinin hakkında bilgiler sunar: “Pek alıngansınız, dedi. Ufak bir söze kızıyor ve çocuklar gibi kızarıyorsunuz. Belki de çok hassassınız. Emin olunuz ki sizin gibi bir erkekle nasıl konuşmak lazım geldiğini bilemiyorum. Çünkü size karşı başka türlü bulunmam icap ettiğini ima ediyorsunuz. Ama bende o kuvvet o kudret var mı? Emin olunuz bilmiyorum, anlattığınız şekilde bir şey bilmiyorum” (5. Tefrika).

Hayatta erkek kardeşi, amcası ve yengesi dışında kimsesi olmayan Nezih, romanın sonunda Asuman’la evlenir ve mutlu bir hayat sürer.

Asuman: Romanın yardımcı kişilerindendir. Romanda tanıtılan şahısların tamamı Nezih’in bilgisi, öngörüsü, yorumu ele alınarak tanıtılır. Nezih, Asuman’a özel ders vermeye başladığında onu daha çok tanımaya ve sevmeye başlar. İlk zamanlarda onun hakkındaki düşüncelerini şöyle ifade eder: “Onda garip bir hâl var. Belki babasının zengin oluşundandır; konuşmalarında hâkim, bakışlarında mağrur bir eda hissediliyor. Aşkı bilmediği hâlde aşkla ilgilenen, onunla alay eden, lüks ve eğlenceden başka bir şey bilmeyen ve tanımayan, zavallı fakat sevimli bir mahluk! Beni hayrete düşüren şey de on altı, on yedi yaşlarında olmasına rağmen sevgiye ve gönül işlerine karşı bu derece lakayt oluşudur.” (4. Tefrika).

Nezih, Asuman’a birkaç ay ders verdikten sonra onu daha iyi tanımış ve onun hakkında şu ifadeleri kullanmıştır: “Güzel prensesimin yegâne kusuru yahut karakterinin en bariz vasfı gururlu oluşu idi. Bu gurur onda en ufak bir münakaşada dâhi izzeti nefse intikal ediyordu. Dünyada hiçbir şeyin istediğinin veya bildiğinin aksi olabileceğini kabul edemiyordu. Hatta bazen dünyanın en güzel kızı olmak bununla da belki erkekleri etrafında pervane gibi döndürmek istiyordu. Mamafih yüreğinde sarsılmaz bir doğruluk ve samimiyet duygusu vardı. Bir şeyin doğru veya haklı olduğunu aklı kesince kaçamaksız boyun eğiyordu... Hamlelerinde ve fikirlerinde çok ihtiraslı idi. Onu doğru yola sevk edecek ancak inanışlarıydı. Bununla beraber gayet saf tarafları vardı. Çabuk inanıyor yeni işittiği veya öğrendiği şeylere asla itiraz etmiyordu. Hırçın olmasına rağmen bazen şaşılacak derecede uysal oluyordu. Aynı zamanda benim uysallığıma da şaşıyordu.” (8. Tefrika).

Romanda tanıtılan şahısların tamamı Nezih'in bilgisi veya öngörüsü ele alınarak tanıtılırken bazı kişiler hakkındaki bilgiler de romandaki yardımcı kişiler tarafından aktarılır. Örneğin; Nezih, beğendiği kızı tanımadığı için onun hakkındaki ilk bilgileri kendi erkek kardeşinden alarak okuyucuya aktarır: “Anlattığına göre Asuman lisenin birinci sınıfında talebeymiş. Babası zengin bir tüccarmış. Kadıköy’ünde oturuyorlarmış. Lüks bir hayat sürerlermiş. Yani benim kız, aristokrat bir aileye mensupmuş.” (2. Tefrika).

Romanda sadece adı geçen dekor kişiler: Asuman’ın annesi, babası ve üniversite son sınıftaki mühendis kardeşi Nezih. Asuman’ın sınıf arkadaşları Şehnaz, Türkan ve Nazlı. Nezih’in erkek kardeşi. Nezih’in amcası ile yengesi.

3. 15. 1. 4. Zaman

Eser, romanın ana kahramanı olan Nezih’in gençliğinden 3 yılı ele almaktadır. Anlatılan zaman olarak 3 yıllık bir zaman dilimine sahip olan roman, kronolojik olarak ilerler. Roman, günlük tarzında yazılan hatıralardan meydana geldiğinden dolayı sık sık ay ve gün şeklinde tarihlere yer verilir. Bunlardan birkaçını şu şekilde sıralanabilir:

“23 Mayıs” (4. Tefrika).

“5 Haziran” (8. Tefrika).

“9 Haziran” (11. Tefrika).

“13 Temmuz” (16. Tefrika).

“3 Eylül” (18. Tefrika).

“3 Ekim” (25. Tefrika).

“Bir yıl sonra- 15 Ekim-” (29. Tefrika).

Zamanda geriye dönüş tekniğine eserde nadiren de olsa yer verilmiştir. Özellikle kişilerin başlarından geçen olayların hatırlanması maksadıyla kullanılmıştır. “Bundan bir buçuk yıl evvel bana yazdığınız gibi ben de size yalnız isminizle hitap ediyorum. O mektubunuzu hâlâ saklıyorum. Beni saklamaya mecbur eden sebep beni hiç unutmayacağınızı söylemenizdir.” (37. Tefrika).

Eserde yakın veya uzak geçmiş; kısa veya uzun bir zaman dilimi özetlenerek anlatılabilir: “Tam yirmi gün gizli olarak ıstırap çektim.” (16. Tefrika).

“Bir yıllık sükuttan sonra beni defterime koşturan sebep gene Asuman oldu. Halbuki bu bir yılda hayatımda ne çok inkılaplar vuku buldu. Fakülteyi bitirdim ve beni sevenlerin

teveccühlerine mazhar olarak İstanbul'da Kız Lisesine Edebiyat Öğretmeni tayin edildim.” (28. Tefrika).

“İki buçuk aya yakın bir zaman İzmir'de kaldıktan sonra yarın Kadeş vapuru ile İstanbul'a hareket ediyorum. İçimde tuhaf bir heyecan var.” (49. Tefrika).

Zaman bakımından dikkat çeken hususlardan bir diğeri de anlatılan zamanı genişletmeye yarayan ve ileriye doğru uzun ve kısa süreli zamanda ileri sıçrayışların sık sık kullanılmış olmasıdır: “Bir hafta sonra kardeşim müjdeyi verdi. İşim olmuş, kıza hemen ders vermeye başlayacakmışım.” (2. Tefrika).

“İki gün sonra ders vermek için Asuman'ın evine gittim.” (2. Tefrika).

“Bir hafta sonra karnelerimizi alacağız.” (5. Tefrika).

“Bir yıllık sükuttan sonra beni defterime koşturan sebep gene Asuman oldu.” (28. Tefrika).

“Unutulmasına imkân olmayan o günün arkasından tam bir ay geçti.” (48. Tefrika).

“İşte aradan dört ay geçti.” (57. Tefrika).

Romanın anlatılan zamanı, 1940'larda geçen 3 yıllık bir zaman dilimini kapsar. Romanın neşredilme zamanı ise eserin gazetede ki son tefrikasının altında bulunan 10 Temmuz 1946 tarihi olarak gösterilebilir.

Popüler aşk romanlarında zaman kavramının uzunluğu veya kısalığı sevgililerin ruh hallerine, o an yaşadıkları mutluluk veya huzursuzluğa göre değişiklik gösterebilmektedir. Bu durum roman kahramanlarının o anki zamana bakış açılarını da bir nevi göstermektedir. Nezih, daha yeni tanıştığı Nazlı ile çok iyi anlaşır ve onunla sohbet ederek iyi vakit geçirince kısa sürede sevgili olurlar. Gece geç saatlere kadar sohbet ederler; ancak herkesin evine gitme zamanı gelince Nezih, şu ifadeleri kullanır: “Şu anda seninle bir dakika fazla baş başa kalmak için ömrümün bin yılını feda ederim. Bunu benden esirgeme olmaz mı? Bugün aşırı bir saadet duyuyorum.” (14. Tefrika).

Aynı eserde Nezih, evlenmeyi düşündüğü Asuman'la ayrı kaldığı dört ay hakkında ise şu ifadeleri kullanır:

“İşte aradan dört ay geçti. Evet bana asırlar kadar uzun gelen dört ay. Cehennem hayatımın dört asrı! Bu dört ayda neler olmadı! Ne büyük elemeler içinde kıvranmadım! Fakat mesut neticeye bugün erişebildim. Şimdi duymakta olduğum sevinç, dört ayda çektiğim bütün acıları unutturdu.” (57. Tefrika).

3. 15. 1. 5. Mekân

Eser, İstanbul Tepebaşı'nda başlar ve orada tamamlanır. Romanda mekânların isimlerine yer verilirken onların tasvirleri yapılmamıştır. Romanın ana kahramanı olan Nezih, Asuman'a özel dersler verdiğinden dolayı romanın ilk kısımlarındaki mekân; Nezih'in evi ile Asumanların evidir. Tanıştıklarından 2 ay sonra Asuman, Nezih'i Şehnazların evine götürür ve orada arkadaşlarıyla da tanıştırır.

Nezih, bir gün kardeşiyle Cennet Bahçesi adlı bir yere gider, orada Nazlı ile Türkan'la karşılaşır. Burada bir müddet oturduktan sonra sahilde yürümek için çıkarlar. Karaköy, Beşiktaş ve Ortaköy'e kadar yürürler. Ortaköy'e yaklaştıklarında Lido Gazinosunu görüp orada eğlenmeye karar verirler. Lido Gazinosu, Nazlı ile Nezih'in aşklarının başladığı yer olur. Bu olay kısa sürede Asuman tarafından duyulunca ayrılırlar. Asuman 1 ay sonra, Nezih de 2 ay sonra hastalanarak Prevatoryum hastanesine yatırılırlar. Daha önce hastaneye gelerek Asuman'ın gönlünü alan Nezih, aynı hastanede yatmaya başlayınca Asumanla daha sık karşılaşma imkânı bulur ve ikili hastanede birbirine karşı aşklarını ilan ederler ve aşk yaşamaya başlarlar. Bu durum ikisinin hastane bahçesinde sevişirken hemşireler tarafından yakalanması ve ailelerine haber verilmesine kadar devam eder.

Romanın ikinci olay halkasında mekân, genelde okuldur. Önce Asuman'ın sonra da Nazlı'nın bu okula kaydını yaptırması romandaki olayların bu mekânda geçmesini sağlar. Nezih Öğretmen, bu iki kız öğrencisiyle olan ilişkisini okula kesinlikle taşımaz ve okulda gayet resmidir. Ancak okulda son zamanlarda neler olduğuna dair bilgiler almak istediği zaman Nazlı ile bir pastanede buluşur. Asuman, okuldan ayrıldıktan sonra Nezih'in onu ilk göreceği yer, okulun Hünkâr Suyunda yapacağı etkinlik olur. Bu etkinlik esnasında Nazlı, Asuman'a sataşarak onun ağlamasına sebep olur. Asuman, bunun üzerine ormanın içine doğru tek başına yürür. Olanları duyan Nezih, hemen peşinden gider ve epey aradıktan sonra onu bulur. Yağmurdan sığınacakları bir mekân aradıkları zaman ormanın içinde bir kulübe bulurlar ve bu kulübede birbirlerine olan aşklarını tekrar itiraf ederler. Ancak Asuman, sözlü olduğu için ne yapacaklarını bilemez bir durumun içindedirler. Asuman nişanlandıktan sonra Nezih, okulların tatil olmasını fırsat bilerek İzmir'deki arkadaşının yanına yaz tatilini geçirmek için gider ve Asuman'ı unutmaya çalışır. Birkaç ay İzmir'de kaldıktan sonra İstanbul'a dönen Nezih, Asuman'ın yakında evleneceğini öğrenir ve bu duruma çok üzülür. Düğün günü gelip çatar ve Asuman, düğünden kaçarak Nezih'in evine gelir. Zaman içerisinde ailesiyle anlaşılan Asuman, Nezih'le evlenir.

3. 15. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Eser, romanın ana kahramanı olan Nezih'in gençlik hatıralarından oluşmuştur. Eserin tamamında romanın ana kahramanı olan Nezih'in anlatıcılığı, yani kahraman anlatıcı ön plandadır. Olaylar onun gözünden yorumlanmış ve onun bakış açısına göre verilmiştir. Romanda kahraman anlatıcı, hatıralarını anlatırken olayların anlaşılması için araya girerek okuyucuya bilgiler vermiş, o anki durumunu paylaşmıştır: “Ne gariptir! Şu satırları yazarken ben de Prevantoryumdayım. Buraya yazmayalı bir buçuk ay oluyor. Bu müddet içinde neler olmadı! Bugüne geçebilmek için bu müddeti kısaca anlatayım.” (18. Tefrika). Kahraman anlatıcının araya girmesi bazen kendi başından geçen olayların veya yaptıklarından yaşadığı pişmanlıkları dile getirmek şeklinde olabilmektedir: “Şimdi önümde kara kaplı defterde, talebelerime attığım numaralara bakıyorum da o masum kızlara bu derece haşin hareket ettiğim için bir nedamet hissi duyuyorum. Fakat bütün bunlara sebep Asuman değil mi? O hâlde cephemi ona karşı almalıydım.” (30. Tefrika).

Kahraman anlatıcı bazen kendi ruh hâlinde bahseder: “Bu satırları yazarken nispeten sükunete avdet ettim. Bozulan muvazenem yavaş yavaş eski hâlini aldı. Biraz hafiflediğimi, ruhumun perişanlıktan kurtulduğunu hissediyorum.” (49. Tefrika).

“Bu satırları yazarken Asuman, ilk gecemizin ilk mesut uykusuna dalmış, uyuyor. Eli hâlâ elimde. Öbür elimi kalbinin üstünde tutuyorum. Tatlı tatlı çarpıyor. Sonra kendi kalbimin atışına bakıyorum. Benimkinde de aynı çarpıntı.” (59. Tefrika).

Roman kişilerinin heyecan ve korkularına; zihinlerinden geçenlere ve niyetlerine vâkıf olmayan bir anlatıcıdır, kahraman anlatıcı. Ancak bazen kendi duygu ve düşüncelerini, aklından geçenleri itiraf eder gibi açıklar bazen de yardımcı kişilerin düşüncelerini doğru veya yanlış okuyabilir: “Şimdi dersten döndüm ve odama girince kendimi karyolanın üzerine attım. Mütemediyen onu düşünüyor ve geçirdiğim tatlı anları tekrar yaşıyordum.” (4. Tefrika).

“Onun gülüşlerine ve cazibesine hâkim olan hava, acaba nasıl bir şeyin tesiriyle bana nüfuz ediyordu? Bunu anlayamıyordum, izah edemiyordum. Hele bu defa bakışlarındaki o çekingen hâl, masum yüzündeki o harikulade ifadeyi sanki büsbütün güzelleştirmiş, büyülemişti. Ona artık sual soramaz, gözlerine bakamaz, hareketlerindeki manayı keşfedemez olmuştum. Sanki cüretim, cesaretim, ümidim bir anda sönmüş kaybolmuştu.” (4. Tefrika).

Nezih, Asumanlardan davet mektubu alarak edebiyat derslerine devam etmeye başlar. Vapurdan inen Nezih, karşısında Asuman'ı görünce kendini karşılamaya geldiğini düşünerek buna çok sevinir. Asuman ise kendi kardeşini beklediğini söyleyerek Nezih'in sevincini kursağında bırakır. Ancak iskeleden ayrıldıktan sonra yolda Asuman'ın kardeşini görürler ve Asuman'ın kardeşinin bugün zaten evde olduğu anlaşılınca Asuman'ın yalanı ortaya çıkmış olur. Yani Asuman, aslında Nezih'i karşılamak üzere iskeleye gitmiştir. Bu durumda Asuman'ı zor durumda bırakmak istemeyen Nezih, içinden şöyle bir çözümlemeye başvurur: “Demek ki Asuman iskeleye beni karşılamaya geldiği hâlde, bunu benden saklamak lüzumunu hissetmişti. Fakat buna sebep neydi? Niçin bana karşı alakasız görünmek istiyordu? Bütün bu sessiz suallerimin cevabını geleceğe bıraktım ve onu bu sıkıntılı anlarından kurtarmak için şakacı bir sesle...” (10. Tefrika).

Nezih Öğretmen'in mektubunu, Asuman'a götüren öğrenci, ondan 10 sayfalık bir mektubu Nezih'e getirir. Nezih bu mektubu okumaya başladığında şu hislere kapılır: “Okurken kalbim o kadar kuvvetle çarpıyordu ki âdeta nereleri okuduğumu fark edemiyordum. Tekrar tekrar okuyordum. Her okuyuşumda da öyle bir kalp darlığı hissediyordum ki sanki her şeyi kaybetmişim, ümitlerim, hayallerim kaçıp gitmişti.” (37. Tefrika).

Kahraman anlatıcı, roman kişilerini verirken onların hakkında kendi yorumlarını da sunar. Nezih, Asuman'a birkaç ay ders verdikten sonra onu daha iyi tanımış ve onun hakkında şu ifadeleri kullanmıştır: “Güzel prensesimin yegâne kusuru yahut karakterinin en bariz vasfı gururlu oluşu idi. Bu gurur onda en ufak bir münakaşada dâhi izzeti nefse intikal ediyordu. Dünyada hiçbir şeyin istediğinin veya bildiğinin aksi olabileceğini kabul edemiyordu. Hatta bazen dünyanın en güzel kızı olmak bununla da belki erkekleri etrafında pervane gibi döndürmek istiyordu. Mamafih yüreğinde sarsılmaz bir doğruluk ve samimiyet duygusu vardı. Bir şeyin doğru veya haklı olduğunu akli kesince kaçamaksız boyun eğiyordu... Hamlelerinde ve fikirlerinde çok ihtiraslı idi. Onu doğru yola sevk edecek ancak inanışlarıydı. Bununla beraber gayet saf tarafları vardı. Çabuk inanıyor yeni işittiği veya öğrendiği şeylere asla itiraz etmiyordu. Hırçın olmasına rağmen bazen şaşılacak derecede uysal oluyordu. Aynı zamanda benim uysallığıma da şaşıyordu.” (8. Tefrika).

Kahraman anlatıcının kullanıldığı romanda fiiller genel itibariyle birinci tekil şahıs ile çekimlenmiştir: “Önümüzdeki kitaba bakarak bir şeyler söylüyordum fakat neler

anlattığımı kendim de bilmiyordum. Sanki onun yanında değildim. Bu topraklarda yaşamıyordum.” (3. Tefrika).

Aklındaki soruları okuyucu ile paylaşan kahraman anlatıcı, bu sorularla bazen bilgi vermeyi amaçlarken bazen de okuyucuyu merakla sevk edebilir: “Acaba Asuman kendisini sevdiğimi biliyor muydu? Biliyorduydu bu hareketlerin sebebi neydi? Yoksa onun dostluğunu kazanamıyor, hoşuna mı gitmiyordum?” (3. Tefrika).

Yazar anlatıcıya ve ilahi bakış açısına bakarak kahraman anlatıcı daha zor bir tekniktir. Kahraman anlatıcı sadece kendi bilgisi ve gözlemleri kadardır ve her şeyi bilme özelliği söz konusu değildir. Eserde Nezih, beğendiği kızı tanımadığı için onun hakkındaki bilgileri kendi erkek kardeşinden alarak okuyucuya aktarır: “Anlattığına göre Asuman lisenin birinci sınıfında talebeymiş. Babası zengin bir tüccarmış. Kadıköy’ünde oturuyorlarmış. Lüks bir hayat sürerlermiş. Yani benim kız, aristokrat bir aileye mensupmuş.” (2. Tefrika). Aynı eserde Nezih, aylar sonra bir davette karşılaştığı Asuman hakkında kendi gözlemlerini şöyle ifade eder: “Bana bakmaktan âdeta korkan bir hâli vardı. Dargın davranıyor, birbirimizle alakadar olmamızın lüzumsuz olduğunu, her şeyin bittiğini sanki anlatmak istiyordu.” (40. Tefrika).

3. 15. 1. 7. Dil ve Üslup

Romanda genel itibariyle konuşma diline yakın, açık, sade ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır. Genellikle kolay anlaşılır ve kısa cümleler kullanılırken süslü üsluba başvurulmamıştır. Oldukça sade ve anlaşılır bir dille yazılan eserde günlük konuşma diline sık sık rastlanır.

Her kesim tarafından okunabilecek düzeyde sade yazılan eserde anlatılan zaman içerisinde kullanılan Osmanlı Türkçesine ait kelimelere yer verilmiştir:

“Vapur gelince kendisine imtihanlarında muvaffakiyetler temenni ederek ayrıldım.” (6. Tefrika).

“Esasen geleceğimize dair evvelden söz vererek emrivaki yapmış. Naçar arzusunu kabul ettim.” (11. Tefrika).

3. 15. 2. Teknik Unsurlar

Nezih ile Asuman’ın ilişkisini öğrenen Asuman’ın babası, Nezih’e bir mektup yazarak kendilerini rahatsız etmemelerini beyan eden bir mektup yazar. (25. Tefrika). Bu olaydan sonra Nezih de bir mektup kaleme alarak Asuman’a gönderir. (25. Tefrika). Nezih

Öğretmen, Asuman'ın bir buçuk ay olmasına rağmen okula gelmemesine üzülür ve bir öğrenci vasıtası ile ona bir not gönderir. (36. Tefrika). Asuman'a mektubu götüren öğrenci ondan on sayfalık bir mektubu da Nezih Öğretmene getirir. (37.- 38.- 39. Tefrika).

Nezih, özel dersler verdiği Asuman'a karşı olan duygularını ve davranışlarını çözümlemeye çalışmaktadır:

“Allah'ım, ben neydim? Nasıl bir kuvvetin ve sihrin tesiri altındaydım. Asuman'ı sevdiğim hâlde niçin anlaşıyordum? Anlaşamayan ruhlarımız mı yoksa düşüncelerimiz miydi? Bizi hangi şeytanlar idare ediyordu?” (6. Tefrika).

Nezih, sınavlardan sonra Asumanlardan davet mektubu alarak edebiyat derslerine devam etmeye başlar. Vapurdan inen Nezih, karşısında Asuman'ı görünce kendini karşılamaya geldiğini düşünerek buna çok sevinir. Asuman ise kendi kardeşini beklediğini söyleyerek Nezih'in sevincini kursağında bırakır. Ancak iskeleden ayrıldıktan sonra yolda Asuman'ın kardeşini görürler ve Asuman'ın kardeşinin bugün zaten evde olduğu anlaşılınca Asuman'ın yalanı ortaya çıkmış olur. Yani Asuman, aslında Nezih'i karşılamak üzere iskeleye gitmiştir. Bu durumda Asuman'ı zor durumda bırakmak istemeyen Nezih, içinden şöyle bir çözümlemeye başvurur:

“Demek ki Asuman iskeleye beni karşılamaya geldiği hâlde, bunu benden saklamak lüzumunu hissetmişti. Fakat buna sebep neydi? Niçin bana karşı alakasız görünmek istiyordu? Bütün bu sessiz suallerimin cevabını geleceğe bıraktım ve onu bu sıkıntılı anlarından kurtarmak için şakacı bir sesle...” (10. Tefrika).

Asuman, düğün günü gelinliğini giyip Nezih'e kaçır. Nezih, onun memnuniyetle karşılar ve evine alır; ancak içinden şu çözümlemeyi yapar:

“Ben böyle diyordum amma hakikaten ne yapacaktım? Bunun sonu nereye varacaktı? Asuman bu gece bana kaçmakla beni ne derece mesut etmişse ailesini de o derece perişan etmişti. Kim bilir şu anda evlerinde neler oluyordu? Diğer taraftan Taksim Gazinosuna davetliler de gelmiş, beyhude yere gelini bekliyorlardı. Gelinin kaçtığı haberi büyük bir skandal doğuracaktı. Ben bunları düşündükçe hem kendi kendime gülüyor hem de yapmam icap eden hareketi şaşıırıyordum. Asuman resmen nikahlı idi. Bu resmi bağ vaziyeti büsbütün karıştırıyordu. Asumanla evlenebilmemiz için ilk önce boşanmaları lazımdı. Ya nikahlısı, işi uzatır ve boşanmayı güçleştirirse? O zaman ne yapardık?” (52. Tefrika).

3. 16. ILIK RÜZGÂRLAR ²⁵

3. 16. 1. Materyal Unsurlar

3. 16. 1. 1. Eser Hakkında

Ilık Rüzgârlar adlı eser, *İkdam Gece Postası* adlı gazetenin sayfalarında günlük olarak tefrika edilmiş ve kitap olarak basılmamıştır. Eser, 13 Ağustos 1948- 8 Ekim 1948 tarihleri arasında tefrika edilmiştir. Romanın yazılma tarihi olarak eserin gazetede son tefrikasının yayınlandığı 5 Şubat 1948 tarihi gösterilebilir.

Toplamda 57 tefrikadan oluşmuş eser, kendi içerisinde Romen rakamlarıyla XXV kısma ayrılmıştır.

3. 16. 1. 2. Olay Örgüsü

Roman, romanın ana kahramanı olan Gönül'ün hatıralarından meydana gelmiştir. Hatıralar, Gönül'ün 16 yaşından başlayıp 23 yaşında biten kısmını kapsar. Eser, bu hatıraların tam ortasında yani Gönül'ün yirmili yaşlarında başlar. Eserde geriye dönüş tekniği kullanılarak Gönül'ün 16 yaşına dönülür. Bundan sonra Gönül'ün 16 yaşında yaşadıkları ele alınarak devam edilir. Eserin ortasına doğru Gönül'ün 20 yaşındaki hatıralarına tekrar gelinir ve buradan Gönül'ün 23 yaşına kadar olan hatıralarına yer verilir. Roman, Gönül'ün eşi olan Sabih'in ikinci kez askere çağırılması ve bu vazifesinde 2 yıl geçirdikten sonra terhis edilmesiyle başladıktan sonra Gönül'ün 16 yaşındaki hatıralarına döner. Gönül, 16 yaşındayken İzmir Karşıyaka'daki evlerini ve evin bahçesini çok sevmekte her sabah uyanır uyanmaz bahçeye koşmaktadır. Ancak bu durum Gönül'ün zatülcenp hastalığına yakalanmasına kadar devam eder. Hastalığın son evresine doğru hava değişikliği olması amacıyla annesi, Gönül'ü alarak Manisa'daki akrabalarına götürmek üzere yola çıkarır. Gönül, tren istasyonundayken sarışın bir teğmen görür ve onunla bakışmaya başlar. Gönül, teğmenin bakmadığı zamanlarda elindeki romanı okur. İkili aynı trene binerler fakat Manisa'ya ulaştıklarında herkes kendi yoluna devam eder. Gönül, kendilerini karşılamaya gelen akrabasının kızı Sıdika'ya teğmeni uzaktan gösterir. Ertesi gün, Sıdika ile Gönül, bahçede otururlarken Sıdika uzaktan Sabih Nüzhet adlı yazarın geldiğini söyleyince Gönül, bu durumu önce önemsemez. Sıdika, gelen kişinin Gönül'ün okuduğu romanın yazarı olduğunu ve bu yazarın dün gördüğü sarışın teğmenin kendisi olduğunu açıklayınca Gönül'ün gözleri bir anda açılır. Bu esnada teğmen eve gelmeden

²⁵ Oğuz Özdeş, "Ilık Rüzgârlar", *İkdam Gece Postası*, 13 Ağustos 1948- 8 Ekim 1948 (Alıntılar tefrikadan yapılmıştır.)

önceki aralıktan bağlara doğru döner. Bu durum birkaç gün boyunca aynı şekilde devam eder. Bir gün Sabih, yine atına binmiş görev yerine doğru yol alırken attan düşer ve Gönül, koşarak ona yardım etmeye gider. Bu olay onların tanışmalarına vesile olur. Aradan 4-5 gün geçer ve artık Gönüllerin dönme vaktinin yaklaştığı bir gün Sabih, Gönül'ün kaldığı eve kimse yokken gelerek onunla konuşmak ister ve dışarıda buluşurlar. Manisa'da tanıştığı arkadaşı Latife'nin Sabih hakkında söylediği bazı kötü sözlerin etkisinden kurtulamayan Gönül, Sabih'e karşı biraz ukala ve kibirli bir tavır sergiler. Bunun yanı sıra yarın İzmir'e döneceklerini, eğer uygunsa yarın tren istasyonunda karşılaşılabileceklerini söyler ve ayrılırlar. Gönül ile annesi, ertesi gün yola çıkar. Gönül'ün gözleri Sabih'i arasa da Sabih onu yolcu etmeye gelmemiştir. Bu yüzden İzmir'e biraz moral bozukluğu ile dönen Gönül, Sabih'e bir mektup yazarak ilk buluşmalarındaki kaba davranışlarından dolayı ondan özür diler. Sabih, bir hafta sonra mektuba cevap gönderir. Özür dileyecek bir şey olmadığını, Gönül'e dargın olmadığını, önemli bir vazifeden dolayı Gönül'ü yolcu etmeye gelemediğini ve bu yüzden kendisinden özür dilediğini bildirir. Mektuplaşmalar epey bir zaman devam eder ve birkaç ay böyle geçtikten sonra 6 Temmuz günü İzmir'de Behçet Uz parkında buluşurlar ve birbirlerini iyice tanımaya başlarlar. Gönül, buluşma esnasında Sabih'e terhisten sonra ne yapacağını sorar. Sabih, İstanbul'a gideceğini ve yazarlık hayatına devam edeceğini ifade eder. Bir buçuk ay daha mektuplaştıktan sonra tekrar buluşurlar. Bu buluşmadan sonra eve giden Gönül, babasının sorularına maruz kalır ve ondan azar işitir. Babası, Gönül'ün bundan sonra tek başına deniz kenarına çıkmasını yasaklar. Gönül, buna rağmen babasının haberi olmadan birkaç defa daha Sabih'le görüşür. Ekim ayı geldiğinde Sabih, tanıdığı un tüccarı fabrikatör Hüseyin Bey'e, Gönül'ün ailesini ve Gönül'ü sorar. Bu durum Gönül'ün babasının kulağına gider ve birkaç hafta sonra Manisa'da Sabih'in tanıdığı Şükrü Efendi; Gönül'ü, babasından Sabih için ister. Gönül'ün babası ile annesi, o akşam evde Gönül'ü sıkıştırarak teğmeni tanıyıp tanımadığı, onunla konuşup konuşmadığı tarzında sorular sorar. Gönül, ailesinden çekindiğinden dolayı teğmeni tanımadığını sadece uzaktan gördüğünü ifade eder. Gönül, evde olanları bir mektupla Sabih'e bildirirken kendisini istettiği için çok memnun olduğunu dile getirir. İki genç ilk başta sevinirler; ancak Gönül'ün babası, bir adamı vasıtasıyla Sabih'i biraz araştırır ve Sabih'in babasının bir katil olduğunu, babasının Sabih hakkında işe yaramaz, avare biri olduğunu söylediğini duymuştur. Bu durumda Gönül'ün babası, çocukların evlenmelerine izin vermez. Buna rağmen Gönül, ne olursa olsun Sabih'le evlenmek istediğini söyler. Birkaç gün sonra ikili her zamanki yerlerinde buluşur. Sabih, yarın Gönül'ün babası ile görüşeceğini her şeyin yarın belli olacağını ifade eder. Ertesi gün

akşam Gönül, babasını heyecanla bekler ve onun ne karar verdiğini, Sabih’le neler konuştuğunu merak eder. O akşam konuşurlar ve Gönül’ün babası, aslında muharrir kısmına güven olmayacağından Sabih’e karşı önce önyargılı olduğunu ancak Sabih’le tanıştıktan ve konuştuktan sonra Sabih’in iyi, centilmen biri olduğuna karar verdiğini bu yüzden kızıyla evlenmesine karşı çıkmayacağını ifade eder. Bir ay sonra yapılan nişanda Sabih’in hiçbir akrabası olmamasına rağmen ikisi de çok mutlu zamanlar geçirir. Nişandan 2 ay sonra Sabih, terhis olarak İstanbul’a gider ve orada bir gazetede az bir maaşla çalışmaya başlar. Gönül’ün babası, bir akşam eve müjdeli bir haber vereceğim diyerek bir kararını açıklar. Buna göre Gönül’ün babası, iki arkadaşıyla bir ithalat şirketi kuracaklarını ve bu şirketin İstanbul’da olacağından dolayı oraya taşınacaklarını ifade eder. Gönül, Sabih’e kavuşacağı için bu habere sevinir. Kısa sürede İstanbul’a taşınırlar. Sabih, onları Galata rıhtımında karşılar ve tuttukları eve yerleşmeleri için onlara yardımcı olur. Gönüller, İstanbul’da Bebek’e yerleşir. Gönül’ün babası işlerini yoluna koyar ve kasım ayında gençlerin nikah merasimlerini, 6 ay sonra düğünlerini yapar. Çift, Gönüllerin Bebek’teki evlerine 200 metre yakın başka bir ev tutarak burada yaşamaya başlar. Mutlu ve mesut bir evlilik geçirirlerken evliliklerin 18. ayında Sabih, tekrar askere çağırılır. Sabih, Doğubayazıt’ta olan birliğine giderken Gönül, babasının evine döner.

Romanın bundan sonraki bölümü Sabih’in askerden dönüşü ile başlar. Gönül, tren istasyonuna eşini karşılamaya gider; ancak gördüğü manzara karşısında dehşete kapılır. Sabih, koltuk değneği ve bir askerin yardımıyla yürüyebilmektedir. Sabih, sevdiklerini üzmemek için bu durumu daha önce haber vermediğini açıklar. Sabih, askerden geldikten birkaç ay sonra Arnavutköy’de bir ev tutarak ayrı oturmayı teklif edince Gönül, Sabih’in sağlığına daha kavuşamamış olmasından dolayı bu duruma karşı çıksa da Sabih’in dediği olur ve taşınırlar. Dışarıya beraber çıkıp gezme konusunda Sabih, sakatlığını mazeret göstererek insanlar ne der deyip dışarıya çıkmaktan çekinir. Sabih’in psikolojisi çok yerinde değildir.

Gönül, bir gün Sabih’le konuşarak ben senin her istediğini yerine getiriyorum. Ben de senden bir şey rica edeceğim diyerek söze başlar. Gönül, Bursa’da yaşayan halasının yanına gidip bir müddet onların çiftliğinde kalmayı teklif eder. Sabih, bu teklifi kabul eder ve 10 gün sonra Bursa’daki çiftliğe giderler. Bursa’daki halası ile eniştesi, Gönül’le Sabih’in gelmesine çok sevinir ve onları çok iyi ağırlar. Sabih, burada kendine gelmeye başlar ve bir akşam, bugüne kadar yaşamış olduğu buhranların sebebini, askerliğini zamanda geri dönüş yapmak suretiyle Gönül’e anlatır. Sabih, ikinci kez askerlik vazifesine

gittiğinin birinci yılını tamamladıktan sonra babasını Doğubayazıt'ta gördüğünü, onun hapishaneden kaçarak kendisini görmek için oraya kadar geldiğini, dolayısıyla babasını saklamak zorunda kaldığını ifade ederek anlatacaklarına başlar. Sabih, babasıyla beraber yaşamaya başlar; ancak babası birkaç ay sonra fena bir şekilde hastalanır ve Sabih, o günkü tatbikata biraz geç kalır. Tatbikata gider gitmez, geç kalmanın verdiği telaşla bir top mermisini kontrol etmeden -ki bu görev ona aittir- namluya sürdürmüş ve topun patlamasıyla birlikte iki asker şehit olurken Sabih ayağından yaralanmıştır. Sabih, bu olaydan sonra 1 ay hastanede yatar ve hastaneden çıktıktan sonra babasına ne olduğunu merak ettiği için onu aramaya çıkar. İzbe bir yerde babasının köpekler tarafından parçalanmış cesedini görür. Henüz bu olayların etkisini üzerinden atamamışken terhis olmuş ve bu psikolojiyle evine gelmiştir. Gönül, Sabih'in açıklamalarından sonra ona her zaman yanında olduğunu ve her zaman ona destek olacağını ifade ederek Sabih'e moral vermeye çalışır. Bu durum Sabih'in hoşuna gider ve her şeyi atlatacağına dair söz verir. Bursa'dan İstanbul'a dönerler ve Sabih, kısa süre sonra bir işte çalışmaya başlar. Bu durum Sabih'in psikolojisinin düzelmesine yardımcı olur ve Sabih, artık normalleşmeye başlar. Sabih, evden işe işten eve bir şekilde sıradan fakat ailesiyle mutlu bir hayat yaşamaktadır. Bir gün komşuları, Sabih'i tramvayda bir kızla konuştuğunu Gönül'e söyleyince Gönül'ün kıskançlık krizleri başlar. Sabih, bir gün Suzan adında bir kızı, Gönül'le tanıştırmak için eve getirir. Bu duruma şok olan Gönül, önce karşı çıkıp odasına çekilse de sonra misafire ayıp olmaması için hoş geldin ederek onunla tanışır. Yemeği beraber yedikten sonra Suzan'ın gitme vakti gelince Suzan, her şey için teşekkür eder ve evden ayrılır. Sabih, Gönül'ün Suzan'a karşı davranışlarına ve kabalıklarına çok kızarak bir tartışma çıkarır. Sabih, Suzan'la görüşmekte ve bunu Gönül'e söylemekten çekinmemektedir. Sabih, Suzan'ı bir kardeş gibi gördüğünü söylese de Gönül buna ikna olmaz ve bu duruma karşı çıkar.

Gönül'ün kıskançlıkları devam ederken bir gün enteresan bir şekilde Sabih'in annesi, Ankara'dan çıkagelir. Maksudı oğluyla görüşüp hasret gidermek ve babasının durumunu öğrenmektir. Önce oğluyla konuşup ondan kocasının hapishaneden kaçıp öldüğünü haber alan annesi, aynı zamanda kocasının metresinden olan Suzan'la Sabih'in aynı yerde çalıştıklarını öğrenir. Sabih'in annesi, buradan sonra Gönül'le konuşmak için evlerine gider. Kendisini tanıttikten sonra kendi kocasının bir zamanlar İstanbul'da bir metresinin olduğunu ve ondan bir kızının olduğunu öğrendiğini ifade eder. Sabih'in annesi, bu durumu açıklamak zorunda olduğunu ifade ederek cümlelerine devam eder: Bu kızın

Sabih’le aynı iş yerinde çalışan Suzan olduğunu, Sabih’in bu durumu bildiğini ancak utandığından eşine söyleyemediğini ifade eder. Gönül, bu habere çok fazla sevinir ve yanında olan kendi annesiyle bu durumu paylaştıktan sonra hemen Sabih’in işyerine gider. Sabih’le görüşen Gönül, artık her şeyi bildiğini eğer isterse annesinin tek başına Ankara’ya gitmesine engel olabileceklerini ve hep beraber yaşayabileceklerini teklif eder. Gönül’ün bu iyi yürekliliği ve iyi niyeti karşısında çok memnun olan Sabih, hemen iş yerinden izin alarak eşiyile birlikte annesinin trenine yetişir ve annesini alarak eve getirirler. Hep birlikte çok mesut zamanlar yaşamaya başlarlar. Bir müddet sonra Sabih, ayağından ameliyat olmaya karar verdiğini açıklar. Aile bu durumdan korksa da Sabih, tehlikeli bir ameliyat geçirmesine rağmen birkaç ay sonra ayağı daha da iyileşmiş bir vaziyet alır. Bu mutluluklarının üstüne birkaç ay sonra Gönül’ün hamile olduğu müjdesi ve sonrasında çocuğu dünyaya getirmesi eklenince ailenin mutluluğu daha da artmış olur. Doğan çocuklarına Ümit ismini vermişler ve mutlu yaşamlarına devam etmişlerdir.

3. 16. 1. 3. Kişi Kadrosu

Eser, romanın ana kahramanı olan Gönül’ün hatıralarından meydana gelmiştir. Gençliğinin 7 yıllık bir zaman dilimini ele alan Gönül, romandaki kişileri kendisi tanıtırken bu görevi bazen eşi olan Sabih’e bazen de diğer yardımcı kişilere devreder.

Gönül: Romanın ana kahramanı olan Gönül, ilk olarak 16 yaşında okuyucunun karşısına çıkar ve 1 yıl boyunca zatülcenp hastalığı ile uğraştıktan sonra ertesi yıl akrabalarının olduğu Manisa’ya hava değişikliği için gider ve orada sarışın Teğmen Sabih’le tanışma fırsatını bulur. Sabih’le ilk buluşmalarında kendini şu şekilde tarif eder: “Garip bir huyum var. Ruhen ne kadar gizli isem haricen o kadar açık ve serbestim. Siz bunu biraz da benim çocukluğuma ve tecrübesizliğime verin.” (6. Tefrika). Gönül, Manisa’da karşılaştığı teğmenle zaman içerisinde tanışır, nişanlanır, nikahlanır ve evlenir. Mutlu bir hayat yaşarlar ve Ümit adında bir çocukları olur.

Sabih Nüzhet: Okuyucunun karşısına ilk olarak 24- 25 yaşlarında çıkan Sabih romanın yardımcı kişilerindendir. O dönemde Manisa’da teğmen olarak askerlik vazifesini yerine getirmektedir. Aynı zamanda muharrir olan Sabih’in yayınlanmış birkaç romanı mevcuttur. Anlatıcı konumunda olan Gönül, önce erkek arkadaşı daha sonra kocası olan Sabih hakkında blok bilgiler vermek yerine romanın içine serpiştirilmiş cümlelerle onu okuyucuya tanıtmaya çalışır: “Benim esmer, uzun boylu, yakışıklı sevgilim.” (1. Tefrika), “Kahverengi gözleri, muntazam bir yüzü ve geniş omuzları vardı.” (2. Tefrika), “Sabih ne

iyi erkekti. Bana karşı ne kadar sadakatle bağlı ne kadar müşfik ne kadar temiz ve uysaldı.” (11. Tefrika).

Sabih hakkında Gönül’ün babasının intibaları ise şu şekildedir: “Tahmin ettiğimden iyi bir erkek. Muharrir olduğunu öğrendiğim zaman doğrusu onu biraz tehlikeli bulmuştum... Cidden centilmen bir erkek. Sonra yaşlı da değil.” (19. Tefrika).

Romanda Sabih de özellikle mektuplarında kendisi hakkında bilgiler vermektedir: “Senin gibi anne kucağında, baba ocağında değilim. Abasız ve اساسız kaldım. Hastalansam ağzıma bir damla su verenim, dertlensem derdimi dinleyenim, gülsem sevincime ortak olanım yok. Yalnızım, yapayalnızım.” (12. Tefrika).

Başka bir yerde “Hayatımı layıkıyla kazanmış değilim. Birikmiş bir param yok. Arazim, servetim yok. Evlensem, bana ailem dahi yardım etmeyecektir.” (15. Tefrika).

Sabih, askerden terhis olduktan sonra İstanbul’da yayınevlerinde, gazetelerde çalışmaya başlar. Hemen hemen 1 yıl sonra Gönül’le bir hayat kurar ve evliliğinin 18. ayında tekrar silah altına alınarak 2 yıl daha askerlik yapar. Askerlikten sonra tekrar ailesine kavuşan Sabih, mutlu bir hayat sürmeye başlar.

Romanda geçen dekor konumundaki yardım kişiler: Gönül’ün annesi ile babası. Gönüllerin İzmir’deki evlerindeki uşak Ali Ağa. Gönül’ün İzmir’deki arkadaşı Zülfiye. Gönüllerin Manisa’daki akrabaları, onların kızı Sıdika ile erkek çocukları. Gönül’ün Manisa’da kaldığı sürede orada tanıştığı kız arkadaşları Saadet ile Latife. Gönül’ün Bursa’daki halası ile eniştesi. Sabih’in annesi, babası, İstanbul’da yaşayan erkek kardeşi ve İstanbul’da yaşayan üvey kız kardeşi Suzan.

3. 16. 1. 4. Zaman

Eser, romanın ana kahramanı olan Gönül’ün hatıralarından meydana gelmiştir. Gönül, eserde hatıralarının 16 yaşından başlayıp 23 yaşında biten kısmını okuyucuya aktarmıştır. Anlatılan zaman olarak 7 yıllık bir zaman dilimine sahip olan roman, kişilerin geçmişteki yaşantılarına değinilmesiyle birlikte genişletilmiştir. Kahraman anlatıcı, romanda 16 yaşına bir geri dönüş yaptıktan sonra 16-23 yaşı arasında zamansal bakımdan kronolojiye dikkat etmeye çalışır. Bu durum herhangi bir tarih vererek değil ancak bazı ay ile mevsim isimlerinin kullanılmasıyla meydana gelmiştir:

“Güzel bir nisan akşamıydı.” (1. Tefrika).

“Bu buluşmamız, 6 Temmuz Cuma günü olmuştu. Tam altı gün sonra ondan aşağıdaki mektubu aldım.” (10. Tefrika).

“Onunla ikinci defa 24 Ağustos’ta konuşmuştuk. Aşağı yukarı ilk konuşmamızdan bir buçuk ay sonra...” (11. Tefrika).

“Zannedersen ekim ayındaydık.” (13. Tefrika).

“O gün aralık ayının soğuk bir günüydü.” (17. Tefrika).

“Bu suretle dört ay geçti. Temmuzun sonlarındaydık.” (21. Tefrika).

“11 Kasım Pazartesi sabahı Sabih’le nikah merasimimiz, altı ay sonra da düğünümüz yapıldı.” (23. Tefrika).

“Evliliğimizin on sekizinci ayında Sabih’imi ikinci defa silah altına çağırdılar.” (26. Tefrika).

Eser, Gönül’ün hatıralarının tam ortasında yani Gönül’ün 20 yaşlarında başlar ve eserde geriye dönüş tekniği kullanılarak 16 yaşına dönülür. Romanda yapılan geri dönüşler bazen kısa bir zaman önceyi işaret ederken bazen yıllar öncesi olabilmektedir. Eserde Gönül, 16 yaşındayken zatülcenp hastalığına yakalanır ve 1 yıl boyunca hasta olarak yatakta kalır. Hastalığın son evresine doğru hava değişikliği olması amacıyla annesi, Gönül’ü alarak Manisa’daki bir akrabalarına götürür. Anlatıcı konumunda olan Gönül, burada Manisa’yı ilk gördüğü anı hatırlar ve orası hakkında özlem dolu ifadeler kullanırken bu gidişin 7 yıl önce olduğunu şu cümle ile ifade eder: “Bir rüyanın silinen izleri gibi şimdi yedi yıl önceye gittiğim zaman o anın heyecanını sanki yeniden yaşıyorum.” (3. Tefrika).

Eserde yakın veya uzak geçmiş; kısa veya uzun bir zaman dilimi özetlenerek anlatılabilir. Romanın ana kahramanı olan Gönül’e eşi tarafından gelen mektupta, askerde geçen zaman şu şekilde özetlenir: “Uzun süren bir ayrılıktan sonra işte nihayet sana kavuşuyorum. Geçmeyeceğini sandığımız iki yıl bitti. Üç gün sonra hareket edecek trenle oraya geliyorum.” (1. Tefrika).

Özetleme tekniği yapılırken her zaman belli tarihlerin verilmesine gerek yoktur. Verilen cümlelerin anlamında bir özetleme söz konusu olabilir: “Böylece yaz bize kâh saadet kâh ümit vererek geçti.” (23. Tefrika).

Aynı eserde “Bir yıl günlerim böyle mesut anlar içinde geçti.” (26. Tefrika).

Zaman bakımından önemli hususlardan biri de anlatılan zamanı genişletmeye yarayan ve ileriye doğru uzun ve kısa süreli zamanda ileri sıçrayışların kullanılmış olmasıdır:

“Bu hadiseden sonra Sabih Nüzhet’i üç dört gün göremedim.” (5. Tefrika).

“Bu mektubu gönderdikten bir hafta sonra onun cevabı geldi.” (8. Tefrika).

“Bu buluşmamız, 6 Temmuz Cuma günü olmuştu. Tam altı gün sonra ondan aşağıdaki mektubu aldım.” (10. Tefrika).

“Onunla ikinci defa 24 Ağustos’ta konuşmuştuk. Aşağı yukarı ilk konuşmamızdan bir buçuk ay sonra...” (11. Tefrika).

“Aradan bir hafta geçti.” (13. Tefrika).

“Bu hadiseden bir ay sonra 24 Şubat gecesi Sabih’le nişanımız yapıldı.” (19. Tefrika).

“Nişanımızdan iki ay sonra Sabih, terhis olarak İstanbul’a gitti.” (20. Tefrika).

“Bu suretle dört ay geçti. Temmuzun sonlarındaydık.” (21. Tefrika).

“Filhakika bir ay sonra 11 Kasım Pazartesi sabahı Sabih’le nikah merasimimiz, altı ay sonra da düğünümüz yapıldı.” (23. Tefrika).

“Evliliğimizin on sekizinci ayında Sabih’imi ikinci defa silah altına çağırdılar.” (26. Tefrika).

“Bir buçuk yıldır onu görmemiştim.” (26. Tefrika).

Romanın nesnel zamanı, roman kahramanının ikinci kez askere çağrılmasından dolayı II. Dünya Savaşı dönemleri olarak belirlenebilir. Romanın anlatılan zamanı 1940’lar ve 1960’ların başları olarak tahmin edilebilir. Bu tahmine meydan veren cümleyi romanın ana kahramanı olan Gönül kullanır: “O sırada iki parti arasında seçim mücadeleleri vardı. Kocam Demokratların tarafını tutuyordu.” (56. Tefrika). Romanın yazılma zamanı ise eserin gazetedeki son tefrikasında bulunan 5 Şubat 1948 tarihi olarak gösterilebilir.

Popüler aşk romanlarında zaman kavramının uzunluğu veya kısalığı sevgililerin ruh hallerine, o an yaşadıkları mutluluk veya huzursuzluğa göre değişiklik gösterebilmektedir. Bu durum roman kahramanlarının o anki zamana bakış açılarını da bir nevi göstermektedir. Gönül ile Sabih’in nişanlandığı akşam için Gönül, şu ifadeleri kullanır: “Merasime müteakip dans başladı. Sabih’le vals yaparken başımın dönmesine rağmen kendimi dünyanın en mesut kızı farz ediyordum. O valsı hiç unutmayacağım. Erkeğimin kolları

arasında uçmak. Etrafımda her şeyin geçtiğini ve kaybolduğunu hissetmek! O gece herhangi bir on yıla bedeldir.” (20. Tefrika).

Oğuz Özdeş’in popüler aşk romanlarında sonbahardan bahsediliyor ve Sonbahar tasviri yapılıyorsa ayrılığın ve kara haberlerin geleceği okuyucu tarafından tahmin edilebilir. Bunun tam tersi ilkbahardan bahsedildiğinde ise aşkların, mutlulukların, evliliklerin, güzel olayların yaşanacağını beklenilebilir. Gönül ile Sabih’in epey nişanlı kaldıktan sonra evlilik zamanları olarak ilkbahar tercih edilir: “Bir gün babam ansızın: Artık nikahlanman zamanı geldi Gönül, dedi. Kurban Bayramı’nı müteakip Sabih’le nikahınız yapılır, ilkbahara da evlenirsiniz.” (23. Tefrika).

3. 16. 1. 5. Mekân

Eser, romanın ana kahramanı olan Gönül’ün hatıralarından meydana gelmiştir. Hatıralar, ilk olarak Gönül’ün doğup büyüdüğü İzmir Karşıyaka’daki evinde başlar. Gönül, bu ev için şu ifadeleri kullanır: “Yalı boyunda güzel bir evimiz vardı. Ben o evde doğmuştum. Denize bakan küçük bahçesinde envai çeşit çiçek vardı. Her sabah uyandığım zaman doğruca bahçeye koşar, çiçeklerimle baş başa dakikalarca hatta bazen saatlerce kalır, kahvaltımı unutturdum.” (1. Tefrika). Gönül, bu evde zatülcenp hastalığına yakalanmasının neticesinde 1 yıl boyunca hasta olarak yatakta kalır. Hastalığın son evresine doğru hava değişikliği olması amacıyla annesi, Gönül’ü alarak Manisa’daki bir akrabalarına götürür. Gönül, Manisa’yı gördüğü zaman orası hakkında şu ifadeleri kullanır: “Manisa! Baş bulutlara değen dumanlı dağının eteğindeki yeşil Gediz ovasında ilerleyen trende bana en büyük aşkı sunan Manisa!” (3. Tefrika). Burada 2 haftaya yakın bir zaman geçirdikten sonra tekrar evlerine, İzmir’e dönerler.

Gönül, İzmir’e döndükten sonra Manisa’da tanışmış olduğu Sabih’e mektup yazar ve böylece birbirlerine yakınlıkları artar ve bir müddet sonra 6 Temmuz günü İzmir’de Behçet Uz parkında buluşurlar. Burası, ikilinin bundan sonraki buluşacakları mekân konumuna gelir. Gönül, bu yeri bir cennet bahçesi olarak görmeye başlar:

“Bir gün onunla yine o küçük parkta ve kırık bir kanepenin altında konuşurken... Çam ve akasya ağaçlarının kapladığı o küçük köşe ve kırık kanepeler, bizim dertlerimizi birbirimize söylediğimiz, aşkımızı anlattığımız yegâne yer idi.” (12. Tefrika).

“Bundan sonra Sabih’le birkaç defa bizim ‘Gizli Mabet’imizde konuştuk.” (14. Tefrika).

Sabih ve Gönül, nişanlanırlar ve nişandan 2 ay sonra Sabih, terhis olarak İstanbul'a gider ve orada çalışmaya başlar. İstanbul'dan yazdığı ilk mektubunda burada gördüğü bir mekânı kendi gizli mabetlerine benzetir ve onun tasvirini yapar:

“Sarayburnu’nda ağaçlar ve çimenlerle süslü bir köşe gördüm ki orası bana bir mabet gibi geldi ve İzmir’deki küçük parkımızı hatırlattı.” (20. Tefrika).

Bundan hemen hemen 4 ay sonra Gönül’ün babası, iki arkadaşıyla bir ithalat şirketi kuracaklarını ve bu şirketin İstanbul’da olacağından oraya taşınacaklarını ailesine ifade eder ve kısa sürede İzmir’den İstanbul’a taşınırlar. Artık iki nişanlı da İstanbul’dadır. Gönül, ailesiyle birlikte vapurla İstanbul’a girerken gördüğü manzarayı şu şekilde tasvir eder: “Saat üçe doğru İstanbul tamamen gözüktü. Sol tarafımızda Küçük Çekmece ve Florya sahilleri gözüküyor, sağ tarafımızda şehrin ilk müjdecileri olan Adalar uzanıyordu. Karşımızda ise surlarıyla, muazzam yapılarıyla, camileri ve sarayları ile güzel İstanbul, bizi selamlıyordu.” (22. Tefrika).

Gönül ile ailesi, Bebek’te tuttıkları bir eve yerleşirler. Gönül, yaşayacakları evi şu cümleyle tasvir eder: “Bebekteki evimiz çok güzeldi. Küçük bir bahçesi ve içinde bin bir çeşit çiçekler vardı.” (23. Tefrika). Gönül, bu evde hemen hemen 1 yıl kaldıktan sonra Sabih’le evlenir. Sabih’le yaşayacakları ev, Bebek’teki evlerine 200 metre yakın bir yerdedir. Gönül, kocası Sabih’le yaşadığı bu ev için ise şu ifadeleri kullanır: “Küçük ve mesut yuvamız artık benim için bir yaz gecesinin hafif uykusuna dalmış bir şairin rüyası kadar güzel ve eşsizdi.” (25. Tefrika). Çiftin bu evdeki maceraları evliliklerinin 18. ayında Sabih’in tekrar askere çağırılmasına kadar devam eder. Sabih, Doğubayazıt’ta olan birliğine giderken Gönül de babasının evine döner.

Sabih, askerden gelince Gönüllerin evinde kalır ve birkaç ay sonra Arnavutköy’de bir ev tutarak oraya çıkarlar. Sabih, askerden kalan bazı hatıralarından dolayı ruhi sıkıntılar yaşadığı esnada Gönül, eşini alarak Bursa’daki halasının çiftliğine gider ve orada birkaç hafta kalırlar. Bu ziyaret Sabih’in ruhi durumunun düzelmesini sağlar. Ardından İstanbul’a dönen çift, Arnavutköy’deki evlerinde yaşamaya devam ederler.

3. 16. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Eser, romanın ana kahramanı olan Gönül’ün hatıralarından meydana gelmiştir. Roman bazen Gönül’ün anlatımlarıyla bazen de onun eşi olan Sabih’in anlatımlarıyla sunulur. Her iki durumda da kahraman anlatıcı ve bakış açısı kullanılmıştır. Eserde kahraman anlatıcı, hatıralarını anlatırken olayların anlaşılması için araya girerek bilgiler

verir. Hatıralarının ne zaman başladığına dair okuyucuya şu bilgileri sunar: “Sabih’imi ne zaman sevmeye başladığımı düşünürken hatıralarım henüz 16 yaşında iken O’nu ilk gördüğüm güne takıldı.” (1. Tefrika).

Romanın ana kahramanı, arkadaşıyla nasıl ve hangi zaman aralığında buluştuklarına dair bir açıklama yapar:

“Onunla ikinci defa 24 Ağustos’ta konuşmuştuk. Aşağı yukarı ilk konuşmamızdan bir buçuk ay sonra... Bu konuşmamızda ona neler söyledim, o bana neler anlattı? Şimdi vuzuhla hatırlayamıyorum. Yalnız aldatmayacağına söz verdi ve beni ateşli ateşli öptü. Birçok iyi temennilerle ayrıldık. Ondan sonra birkaç defa daha konuştuk. Sabih benimle konuşmak için ta Manisa’dan İzmir’e geliyor ve akşamüzeri trenle tekrar dönüyordu.” (11. Tefrika).

Sabih, romanın ana kahramanı olan Gönül’ü istettikten sonra ikili birkaç defa buluşur. Anlatıcı konumunda olan Gönül, bu buluşmalarda neler olduğuna dair şöyle bir açıklamada bulunur:

“Bu buluşmalarımızı buraya aynen naklederken bazı seven kalplerin konuşmalarında ne kadar ciddi olduklarını bilmeyenlere, pek çocukça görüneceğini fark etmiyor değilim. Ne yapayım? Ne mazeret göstermeye ne de bunları daha tabiileştirmek için süslemeye niyetim var.” (15. Tefrika).

Gönül’le Sabih’in nikahları olduğunda anlatıcı konumunda bulunan Gönül, şu ifadeleri kullanır: “İçinde sayısız heyecan ve hisler keşfettiğiniz gençliğimin şimdiye kadar anlattığım bu sathî krokisi, mesut günlerimin, istikbalim üzerinde yapacağı tesirleri, bilmem anlatabilecek mi? On sekiz yaşlarında ve nikâhlı olduğum hâlde elan hayaller içinde ve çocukça duygular arasında bulunduğumu söylersem, bilmem bana güler misiniz?” (24. Tefrika).

Kahraman anlatıcı, roman kişilerinin heyecan ve korkularına; zihinlerinden geçenlere ve niyetlerine vâkıf değildir. Ancak bazen kendi duygu ve düşüncelerini, aklından geçenleri itiraf eder gibi açıklar bazen de yardımcı kişilerin düşüncelerini doğru veya yanlış okuyabilir. Kahraman anlatıcı, buluştuğu Sabih’le o an ayrılmak istemez:

“Saat dörtte ondan ayrıldım. Her nedense ayrılmayı hiç istemiyor ve ona:

- Daha kalın, akşama kadar konuşalım, benim nasıl olsa vaktim var. Hatta geceye kadar konuşabilirim, demek istiyor fakat söyleyemiyordum.” (10. Tefrika).

Kahraman anlatıcının kullanıldığı romanlarda fiiller genel itibariyle birinci tekil şahıs ile çekimlenir. Eserde “Kendimi tutamayarak ona doğru koşmaya başladım. Yanına varmak için kalın çiti aşmak lazımdı. Bu benim için biraz güçtü fakat bunu yapmalıyım. Güçlkle çiti geçtim ve onun yanına varınca birdenbire durdum.” (4. Tefrika), cümlesi örnek verilebilir. Kahraman anlatıcı bazen aklındaki soruları okuyucu ile paylaşır ve okuyucuyu meraka sevk edebilir. Eserde anlatıcı sorularını genellikle kendine sormakta ve bu durumunu okuyucuların gözleri önüne sermektedir. Gönül, annesiyle birlikte Manisa’daki akrabalarını ziyaret için yola çıkar ve tren istasyonunda sarışın bir teğmeni uzaktan görüp onunla bakışmaya başlar: “Şimdi, şahidi olduğum şey neydi? Neden teğmeni gördüğüm zaman, tuhaf bir heyecan duyuyordum? Onu niçin arıyordum? Ona neden bakıyordum? Onda aradığım ve bulduğum şey neydi?” (2. Tefrika).

3. 16. 1. 7. Dil ve Üslup

Eserde genel itibariyle konuşma diline yakın, açık, sade ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır. Genellikle kolay anlaşılır ve kısa cümleler kullanılırken süslü üsluba başvurulmamıştır.

Romanın anlatılan zamanda kullanılan bazı Osmanlı Türkçesine ait kelimelere sık sık verilmiştir:

“Kapının önündeki nöbetçinin muttarit gidip gelişlerinden başka hiçbir ses yoktu.” (1. Tefrika).

“Ne söyleyeceğimi bilememekten mütevellit şaşkınlık içinde.” (5. Tefrika).

“Sözünü müteakip elleriyle yerden kuvvet alarak ayağa kalktı.” (5. Tefrika).

“Babam, çok müstebit bir adamdır.” (17. Tefrika).

“Sonra aynı suali Sabih’e de tevcih etti.” (24. Tefrika).

“Bir mahkûmu evinde saklamanın cezasına tamamen müdriktim.” (33. Tefrika).

Eserde eksiltili cümlelere yer verildiği görülür:

“Beni ani karar vermeye sevk eden şey de...” (14. Tefrika).

Roman kahramanlarının mutlu oldukları zaman yaptıkları tasvirler dikkat çekicidir. Eserde romanın ana kahramanı olan Gönül, hastalığı atlatmış ve Manisa’daki akrabalarının evine ziyarete gitmiştir. Mevsim, ilkbahar ve moraller üst düzeydedir: “Benden çok önce uyanmış olan sabah, neşeli yüzüyle sanki bana gülümsüyor ve saadetler diliyordu. Serin bir

rüzgâr yüzümü okşuyor, küçük kuşların kovalamaca oynadıkları berrak semada parıldayan güneşin ışıkları, bütün ovayı aydınlatıyordu. Kaldığımız evin önünde, üzümler ve sarmaşıklarla dolu olan bahçeler vardı. Bu yeşillik önünde durduğum pencereden o kadar güzel görünüyordu ki ışıklı tepeler sularını dünya üzerine saçmak isteyen gümüş dalgalara benziyordu.” (4. Tefrika).

Romanda ana kahraman olan Gönül; eşi ve eşinin annesiyle mesut bir şekilde evlerinde yaşamaktadır. Gönül bu mutluluğu bir benzetmeyle şöyle ifade eder: “Yağmurların, derelerin ve sellerin döküldüğü, çiçeklerin ve ağaçların etrafında toplandığı bir nehir, güzel bir vadide neyse yuvamızdaki hayatın birçok acılarını çekmiş annemiz de öyleydi. Bu nehir nasıl ilkbaharda sellerin, yazın yağmurların ve kışın da karın tesiriyle coşar ve taşarsa gerek Sabih’in gerek benim annemin üzerindeki ihtimamımız onu neşelendiriyor, âdeta yeniden dünyaya getiriyordu.” (52. Tefrika).

3. 16. 2. Teknik Unsurlar

Eser, romanın ana kahramanı olan Gönül’ün hatıralarından meydana gelmiştir. Gönül, gençliğinin 6 yıllık dönemindeki hatıralarına yer verirken bu süre içerisinde yazmış olduğu mektuplara da sıkça yer vermektedir. Eser, henüz birinci tefrikasında asker olan Sabih’in eşi Gönül’e yazdığı mektupla başlar. (1. Tefrika).

Roman sonrasında 4 yıllık bir geri dönüş yapar ve Gönül’le Sabih’in kendi aralarındaki mektuplaşmalarına yer verir. İlk mektup, Gönül’ün ilk buluşmalarında Sabih’e kaba davranışlarından dolayı ondan özür dilemesi için kaleme alınır. (7.- 8. Tefrika). Bu mektuptan bir hafta sonra da Sabih’in cevabı gelir. (8. Tefrika). İkilinin mektuplaşmalarının ilk kısmı İzmir’de ilk buluşmalarına kadar devam eder. (9. Tefrika). Bu buluşmadan sonra da birbirlerine mektup yazarlar. (10. Tefrika). Mektuplaşmalar, ikilinin birbiriyle evlenmesine kadar devam eder.

Romanın kahramanlarından olan Sabih, askerliğini II. Dünya Savaşı esnasında Manisa’da yapar. Görev icabı sık sık İzmir’e gider. Ne evlendiğinde ne de hayatının sonraki dönemlerinde ailesinden bir yardım görür. Gerek askerliği boyunca gerek askerliğinin öncesi ve sonrasında muharrirlik yaparak parasını kazanır. Askerlikten sonra İstanbul’a giderek hayatını kurar. Evlendiği eşinden olan çocuğuna Ümit ismini koyar. Romanda geçen bu olayların tamamı Oğuz Özdeş’in bizzat kendi hayatından yansımalarıdır. Dolayısıyla romanda otobiyografik unsurlar vardır denilebilir.

3. 17. GİZLİ SEVDA²⁶

3. 17. 1. Materyal Unsurlar

3. 17. 1. 1. Eser Hakkında

Oğuz Özdeş'in popüler tarzda kaleme almış olduğu aşk ve macera romanlarından **Gizli Sevda** adlı eserinin ilk baskısı 1973 yılında Tekin Yayınevi tarafından yapılmıştır. Sonraki baskılar da aynı yayınevi tarafından çıkar. Eser, kitap olarak yayımlanmadan 25 yıl önce *İkdam Gece Postası* adlı gazetede **Bir Seher Vaktiydi** ismiyle 21 Ekim 1948- 26 Aralık 1948 tarihleri arasında “Büyük aşk, ihtiras ve tahlil romanı” alt başlığında tefrika edilmiştir. Romanın yazılma zamanı olarak romanın son tefrikasında yer verilen 27 Ağustos 1948 tarihi önemlidir.

Eserin ilk baskısının arka kapağında romanın ana kahramanı olan Bülent'in şu cümlelerine yer verilmiştir: “Biliyorum bana inanmayacaklar. Herkes Naci'yi benim öldürdüğümü sanıyor. Benim için verilen suçlu hükmünü, bana bakan yüzlerden çok iyi okuyorum. Fakat ben suçsuzum. Naci'yi ben öldürmedim. Gerçeği romancının kalemine bırakıyorum. Her şeyi olduğu gibi o anlatacak. O zaman beni okuyan ve tanıyanlar da hakkımda verdikleri yanlış hükümden, eminim ki vazgeçeceklerdir. Ben de bu suretle ruhuma çöken o korkunç ağırlıktan kurtulmuş olacağım.”

Eser, kendi içerisinde Romen rakamlarıyla XX kısma ayrılmıştır.

3. 17. 1. 2. Olay Örgüsü

Eserin birinci olay halkasının başında Selma, sevgilisi Bülent'in evine gelip kocasını istemeden öldürdüğünü söyleyerek ondan yardım ister. Bülent, kapıyı açtığında Selma'nın bembeyaz olmuş yüzünü görür ve beyaz elbisesinin kanlar içinde olduğunu fark ederek onu hemen içeri alır. Selma, kocasıyla bir tartışma yaşadıklarını, kocasının kendisine hakaret ettiğini, bunun üzerine masanın üstündeki bibloyu kafasına attığını ve sonrasında kocasının yere düştüğünü anlatır. Bülent, sevgilisi Selma'nın kötü biri olmadığını bildiği ve bu olayın istemeden olduğuna kanaat getirdiği için cesedin bulunduğu eve gidip cinayete hırsızlık süsü vermek suretiyle Selma'yı kurtarmak isteyecektir. Bülent, eve gider kasadan 20 bin lirayı alır, Selma'nın olay anındaki izlerini, biblonun üzerindeki parmak izlerini siler ve onu alarak evden çıkar. Evden çıkarken bilerek ses çıkarır ki bir olay olduğu çevreden anlaşılsın ve birinin kaçtığı görülsün.

²⁶ Oğuz Özdeş, **Gizli Sevda**, Tekin Yayınevi, 3. Basım. İstanbul, 1973.

Doğruca Selma'nın yanına gider ve yaptıklarını tafsilatlı bir şekilde anlatır. Duruma memnun olan Selma, eve gider ve polisin geldiğini, kocasının öldürüldüğünü görünce haberi yokmuş gibi davranır. Bülent ise kendi evine yaklaştığı zaman evinin önünde kalabalık görür. Kalabalıktan bazılarının bunu Bülent Bey'den ummazdık tarzında konuşmalarını duyar. Demek ki Bülent, cesedin bulunduğu evden çıkıp kaçarken yanından geçtiği çift kendisini tanımış ve ihbar etmişti, şimdi kaçıktan başka çaresi kalmaz. Bülent, gizlice Selma'nın evine gider ve ona bu olayı anlatır. Selma, Bülent'e kasadan aldığı 20 bin lirayı yanında götürmemesini, evde bırakmasının daha mantıklı ve güvenli olduğunu söyleyerek parayı Bülent'ten alır. Bülent, evden çıktıktan sonra takip edildiğini anlar ve ara sokaklardan kaçarak sahile kadar gider ve limanda bulunan bir gemiye binip saklanır. Gemide Nevin adında genç bir kız vardır ve Bülent'in açıklamalarına inanarak onun gemide saklanmasına müsaade eder ve sonra babasını ikna ederek Bülent'in gemiye tayfa olarak alınmasını sağlar. Gemi, yeni tayfasıyla birlikte Gemlik'e doğru yol alır. Ertesi sabah Nevin, işin aslını Bülent'ten bir daha dinler ve ona yardım edeceği konusunda söz verir. O gün Nevin'in babası, bir iş aldıklarını yarın sabah tekrar İstanbul'a gideceklerini söyleyince Nevin, Bülent için biraz panikler; çünkü onun İstanbul'a dönmesi tehlikeli olabilir. Sabahleyin Nevin, babasına Bülent'in hasta olduğunu söyleyince Bülent, evin yanındaki kulübede kalmak üzere bırakılır. Babasıyla İstanbul'a giden Nevin, babasını iş için bıraktıktan sonra olay mahalline gider ve orada kolejdeyken sıra arkadaşı olan Suzan'ın ağabeyi Sulhi Komiseri uzaktan görür. Sulhi, oradan uzaklaşınca onu takip eden Nevin, pastanede tesadüfen karşılaşmış gibi yaparak Sulhi ile konuşur. Nevin, cinayet hakkında gazetede okuduklarının bir kısmını Sulhi'nin ağzından da duyar. Anlaşılan şu ki suç, Bülent'in üzerine kalmıştır. Sulhi'yle konuşma esnasında Selma'nın bir hizmetçisi olduğunu, onun işi bırakacağını öğrenen Nevin, o hizmetçiyi kendisi almak için Sulhi'den evin telefon numarasını ister. Dışarıdan evin telefonunu arayıp hizmetçi Ayşe'yle konuşur ona iş teklif ettikten sonra eve gider. Evin kapısındaki polisler hizmetçi Ayşe'nin kendisini beklediğini söyleyince içeri girebilir. Nevin, telefonda yalan söylediği için özür dileyerek kendisinin bir gazeteci olduğunu ve Ayşe'den yardım istediğini söyleyerek ona bir ellilik uzatır. Hizmetçi Ayşe, Nevin'e yardım edeceğini dair söz verir. Nevin, evden çıkar babasının yanına giderek ondan izin alır. Bu akşam arkadaşında kalacağını, merak etmemesini söyleyerek babasının yanından ayrılır. Tekrar Selma'nın evine gider ve nöbet değişikliği neticesinde yeni gelen polisler Ayşe'nin akrabası olduğunu söyler, polisler hizmetçi Ayşe'ye sorduktan sonra Nevin'i içeri alırlar. Nevin, hizmetçi Ayşe'den Selma'nın yatak odasının olduğu yeri öğrenir ve taraçadan çıkarak yatak odasının

penceresinin yanına gelir. Bu sırada hizmetçi, Selma Hanım'ın odasına girer. Hizmetçi, saat dokuzda komiserin ve doktorun geleceğini hatırlatır. Hizmetçi odadan çıktıktan bir müddet sonra Selma, kasadan bir tomar para çıkararak yastığının altına koyar. Sonra komiser gelir, Selma Hanım'a sorular sorar. Ölen kocasının önemli evrakları ya da mücevherlerini koyduğu bir yer olup olmadığı gibi bir soru sorunca Selma Hanım ağlamaya başlar. Bunun üzerine komiser bu soruda ısrar etmez ve doktor gelince evden ayrılır. Doktor işi bitince gider. Selma, hizmetçisini çağırarak banyo hazırlamasını ister. Bu arada Selma, ısrarla bir yere telefon etmeye çalışır. Sonunda karşı taraf telefonu açar. Telefonun ucundaki Selma'nın diğer sevgilisi Şekip'tir. Selma, ısrarla bu gece Şekip'i eve çağırır. Şekip, olayın sıcak olduğunu söyleyip dikkat çekeceğini bildiği için gelmek istemezse de Selma'nın ısrarlarına dayanamaz. Telefon kapandıktan sonra Selma, banyoya girer. Nevin, bunu büyük bir fırsat olarak görür ve ileride delil olabileceğini düşündüğü paraları almak için odaya girer. Yastığın altındaki parayı alır ve odadan çıkar. Sonra hizmetçi Ayşe'nin yanına giderek, parayı çaktırmadan çantasına koyar, biraz yemek yer ve ona bahşiş verir. Hizmetçi Ayşe'nin yanından ayrıldıktan sonra tekrar taraçaya çıkan Nevin, Selma'yı izlemeye devam eder. Selma, banyodan sonra yastığın altına bakar, parayı bulamaz, hizmetçisine sorar sonra şüphe toplamamak için konuyu kapatır. Hizmetçiye gidip yatmasını söyledikten sonra pencerenin hafif açık olduğunu fark eder, Şekip'i arar ve geceyi beklememesini hemen gelmesini söyler. Şekip gelince durumu anlatır ve bir hırsızın parayı götürdüğüne kanaat getirirler. Şekip'in gelmesi, olayın bütün içyüzünü ortaya çıkarmaya başlar. Nevin, Bülent'in doğru söylediğini anlar. Bülent, cinayet işlememiş, hatta bu cinayete hırsızlık süsü vermeye çalışmış ama beceremeyince cinayet üzerine kalmıştır. Şekip, Selma'ya Bülent'in mutlaka geri geleceğini, eğer gelirse ona randevu vermesini ve onu beraber tuzağa düşürüp öldürmeleri gerektiğini anlatır. Selma, ama o masum deyip ağlamaya başlayınca Şekip tarafından şiddete maruz kalır. Şekip, Bülent'i nasıl öldüreceğine dair planını Selma'ya detaylarıyla anlatır ve sonra beraber uyumaya koyulurlar. Bu sırada Nevin istediği bilgileri almış olmanın huzuruyla Taksim'deki evine gider. Sabah olunca paraları yanında gezdirmemek için yastığın içine koyar ve yastığı diker. Artık Gemlik yolculuğu başlar. Gemlik'e vardıklarında Nevin'in ilk işi, üç gündür görmediği Bülent'in yanına gitmek olur. Bülent'in ısrarlı sorularına dayanamayarak Selma'yı sadece uzaktan gördüğünü söyler. Ertesi gün, Bülent, İstanbul'a gidip Selma'yı görmesi gerektiğini söyler. Nevin, polislerin evin yakınlarında olduğunu, bunun tehlikeli olabileceğini ifade etse de Bülent'i inadını kıramaz. Nevin, İstanbul'da olanları anlatmak niyetinde değildir; ancak Bülent'in inadını kırmak için Selma'nın Şekip adında bir sevgilisi

olduğunu, Şekip'in Bülent'i saf dışı bırakmak için bunu yaptığını söyler. Bülent, Selma'nın bunu kendisine kesinlikle yapmayacağını, Nevin'in kıskançlık yaptığını ifade eder ve konuyu kapatır. Ancak gece olunca Bülent, arabayı alarak kaçmaya çalışır bunu fark eden Nevin'in babası, havaya iki el ateş edince Nevin uyanır. Nevin, arabanın motor sesini duyunca neler olduğunu tahmin edip hemen Bülent'in kaldığı yere doğru giderek ona engel olmaya çalışır. Bülent'e; Şekip ile Selma'nın plan yaptıklarını ve onu öldüreceklerini söylemek zorunda kalır; ancak Bülent, buna da inanmaz. Nevin, babasının yanına döndüğünde adi bir hırsızın arabalarını çalmaya çalıştığını ve bunu başaramayıp kaçıp gittiğini, polise haber vermeye gerek olmadığını ifade eder. Bu hırsızlığı yeni tayfanın mı yaptığını soran babasına yeni tayfayı daha önceden kovduğunu, hırsızın başka biri olduğunu söyler. Sabah olunca Nevin'in canını sıkın gören babası isterse onu İstanbul'a gönderebileceğini söyleyince Nevin, sevinçten havaya uçar. İstanbul'a gece varır ve sabah uyandığında hemen gazetelere bakar. Gazetede, Şekip'le Selma'nın daha önceki konuşmalarında bahsettikleri şekilde bir ilan görür: "Benim için manevi değeri çok büyük olan kolyemi kaybettim. Bulan Büyükdere/ Çınardibinde 17/12 numaralı eve getirdiği takdirde memnun edilecektir. Belma." Nevin, bu ilandan şu yorumu çıkarır: Demek ki Bülent, dün gece Selma ile görüşmüş Selma da Şekip'le yaptıkları planı hemen uygulamaya koyarak bu ilanla ertesi gün Bülent'le tekrar buluşmak için ona randevu vermiştir. Bu ilandaki şifre şudur: ayın 17'si gece saat 12'de Büyükdere/ Çınardibinde görüşülecektir. Nevin, o gece 12'ye doğru Büyükdere/ Çınardibine doğru yol alır. Nevin, Bülent'i kurtarmak için çıktığı bu yolda hayli sıkıntılarla karşılaşır. Şimdi de çok şiddetli bir sağanak başlamasına rağmen, tarif edilen yere gider ve çeşmenin başına gidip beklerken uzaktan Bülent'i görür. Hemen Bülent'in yanına giderek engel olmaya çalışır ama Bülent'in inadından bunu başaramayınca koşa koşa biraz önceki dükkâna gider ve polise telefon ederek Bülent'i yakalatır. Nevin'in Bülent'i ihbar etmesindeki amacı, onu Şekip'ten korumaktır. Ertesi gün gazetelerde Bülent'in yakalandığı ve verdiği ifade yer almaktadır. Nevin, gazeteleri okuduktan sonra arkadaşı Suzan ile ağabeyi Sulhi'yi ziyaret eder. Sulhi'den biraz bilgi alır ve işin artık savcılıkta olduğunu anlayınca Sulhi ile bu mevzuyu konuşmanın gereksiz olduğu kanaatine varır. Nevin, Gemlik'e hasta bir hâlde döndükten 10 gün sonra, Bülent idam talebiyle Ağır Ceza Mahkemesine sevk edilir. Bülent, kendini kurtarmak için verdiği ifadede evine gitmek için Gül Sokağından geçerken arkasından süratle gelen bir adamın, eline bir tabanca sıkıştırıp kaçtığını, bir müddet o adamın arkasından koştuğunu ve paniklediği için de polisleri gördüğünde kaçtığını, olayın üzüntüsünden dolayı hafızasını kaybettiğini ve cinayetten bu ana kadar olanları

hatırlamadığını ifade eder. Savcı, olayın nasıl olduğunu tekrar Bülent'e sorduğunda aynı cevabı alır. 20 bin lirayı sorunca böyle bir paraya sahip olmadığını söyler. Savcı, Selma'yı şahit olarak ifadesini almak istediğinde Selma, arkadaşı Necla'ya gittiğini, eve döndüğünde doğruca elbisesini değiştirdiğini sonrasında kocasının cesediyle karşılaştığını, kuzeni Nadire'nin yanına giderek ona durumu anlattığını, sanığı tanımadığını söyler. Hizmetçi Ayşe ise savcıya o gün izinli olduğunu ifade ederek olanlardan bilgisi olmadığını söyler. Selma'nın kuzeni olduğunu söyleyen Nadire, Bülent'i olay yerinden kaçarken gören Ahmet ve sonrasında komiser Sulhi, savcıya ifade verir. Sulhi komiser, olay yerindeki izlenimlerini anlatır. Savcılık ifadeleri değerlendirmek için davayı 20 gün sonraya erteler. Nevin, Bülent'i en son gördüğü Büyükdere/ Çınardibinde bayağı ıslanmış olduğundan dolayı hastalanmış ve mahkemenin cereyan ettiğinden ancak 1 ay sonra gözünü açabilmişti. Gazeteleri okuyan Nevin, her şeyin Bülent'in aleyhinde olduğunu görünce yıkılır. İkinci celse de olmuş ve artık Bülent'in hırsızlık maksadıyla cinayet işlemesinden dolayı bir hafta sonra olacak üçüncü celsede idamla cezalandırılacağı kesin hâle gelmiştir. Bu bir hafta içerisinde yeni yeni ayağa kalkan Nevin'i, babası hava değişikliği için İstanbul'a gönderince Nevin, Sulhilerde kalır. Sabah olunca başka çare kalmadığı için Sulhi'ye her şeyi anlatır ve onun yardımını ister. Sulhi yardım etmeye karar verir. En büyük delil olan 20 bin lira ellerindedir ama yeterli değildir. Daha fazla delil bulmak için bir plan yaparlar. Plana göre Nevin, evin hizmetçisi Ayşe ile konuşup evde kimsenin olup olmadığını öğrenecek ve kendi evindeki parayı alıp gelecektir. Sulhi ise emniyete durumu izah ettikten sonra yanına destek alarak Selma'nın evine gelecektir. Plan neticesinde Nevin, hizmetçi Ayşe'den öğrendiği kadarıyla bugün Şekip ile Selma'nın beraber eve geleceğini ve hazırlık yapıp buradan gideceklerini öğrenmiştir. Sulhi ise olayı amirlerine anlatarak bir ekip alıp gelmiş evin etrafını sarmıştır. Sulhi ile Nevin, hemen eve gider ve hizmetçi Ayşe'nin yardımıyla Şekip ile Selma'nın geldiğinde konuşacakları olan kütüphanenin olduğu odaya saklanırlar. Çok geçmeden Şekip ile Selma, odaya girerler ve kendi aralarında konuşup hazırlık yaparken saklandıkları yerden önce Nevin çıkar ve onlara silah doğrultarak onları konuşturduğunda Selma'nın bu cinayette hiçbir ilgisinin olmadığı, Şekip'in tek başına cinayeti planlayıp yaptığı ortaya çıkar. Bu itiraflardan sonra Sulhi komiser ortaya çıkınca Şekip, hemen kaçmaya başlar ve kaçarken yaralanıp çatıdan düşerek vefat eder. Bu sırada mahkeme heyeti karar vermek için bir ara vermiştir. Kararını açıklamak için salona döndüklerinde emniyetten son anda bir bilgi geldiği, gelen bilgiye göre cinayeti Şekip'in işlediği, cinayetten sonra eve gelince bu duruma şahit olan Selma'nın kocasının öldürülmesini korktuğundan itiraf edemediği, Bülent'in masum

olduğu şeklinde bir izahat yapılır. Hâkim, huzura getirilen Selma'ya her şeyi başından eksiksiz olarak tekrar anlattırır ve sonuçta Selma, 2 yıl hapis cezası alır, Bülent beraat eder.

Romanın ikinci olay halkası, 6 ay sonra Nevin'in Suzan'a yazdığı mektupta yakında Haluk adında bir akrabasıyla nişanlanacağı haberini vermesiyle başlar. Suzan, 5 gün sonra Nevin'in yanına gelir ve onu kötü görünce neler olduğunu sorar. Nevin, babasının hatırına akrabası Haluk'la nişanlandığını, onu sevmediğini, Bülent'i unutamadığını ifade eder. Ertesi gün nişan olur. Mayıs ayının ilk haftasında, Nevin, arkadaşı Suzan'ın daveti üzerine İstanbul'a gider. Bir akşam kafa dağıtmak için arkadaşıyla dışarı çıkar ve müthiş bir tesadüf eseri Bülent'le karşılaşır ama Bülent, Nevin'i kısa süreli hafıza kaybından dolayı tanımamaktadır. O gün akşam eve döndüğünde Bülent, o kadını nereden hatırladığını düşünmeye başlar; ancak bir türlü neticeye varamaz. Dışarı çıkar ve sahile doğru ilerler orada bir gemi görünce o gemiyi hatırlar ve tayfalardan bu geminin Nazım Bey'e ait olduğu ve Gemlik'ten geldiğini öğrenir. Bülent, aynı zamanda bir köşe yazarı olduğu için bir filmin galasına eleştirmen olarak davet edilir. Yönetmen, filmin dış sahnelerinin Gemlik'te Nazım Bey'in çiftliğinde çekildiğini açıklar. Bülent, gece olmasına rağmen Gemlik'e doğru yola çıkar ve sabaha karşı Gemlik'te kaldığı kulübenin yanına ulaşır. Bu sırada Nevin erkenden uyanır ve evin bahçesinden çiftliği seyrederken kulübenin yanında bir karartı görür ve oraya koşar adımlarla ilerler. Artık Bülent'in hafızası yavaş yavaş gelmekte ve buraları hatırlamaktadır. Nevin'le karşılaşınca birbirlerine sarılırlar ve birbirlerine olan aşklarını dillendirirler.

3. 17. 1. 3. Kişi Kadrosu

Eser, dar bir kişi kadrosuna sahiptir. Genellikle romanın ana kahramanı olan Bülent'in maceraları merkezdedir.

Bülent Ergenekon: Romanın ana kahramanıdır. Güzel Sanatlar Akademisi Mimarlık Fakültesini bitirdikten sonra askere gitmiş ve yeni terhis olmuştur. 28 yaşındadır. Selma'nın sevgilisidir ve onu korumak için Selma'nın işlediğini düşündüğü bir cinayeti, adi bir hırsızlık gibi göstermeye çalışmış; ancak başarılı olamayınca suç üzerine kalmıştır. Polislerden kaçtığı esnada Nevin'le tanışır ve Nevin'in olayı kurcalaması sayesinde idam edileceği esnada beraat eder. Mahkemeden sonra bir müddet hafızasını kaybetmiş olduğundan Nevin'i tanımaz; ancak romanın sonuna doğru hafızası yerine gelir ve Nevin'in yanına gider.

Selma: Romanın yardımcı kişilerindendir. Kocasını birçok erkekle aldatan bir kadındır. Şekip adındaki sevgilisi, Selma'nın başka erkeklerle birlikte olduğunu, bunun herkesçe duyulmaması için kocasına şantaj yapar. Ancak Selma'nın kocası, eşinin böyle bir şey yapmayacağını söyleyip şantaja pabuç bırakmayınca Şekip tarafından öldürülür. Şekip, Selma'yı işin içine katarak onun aracılığıyla bu olayı Selma'nın diğer sevgilisi Bülent'in temizlemesini sağlar. Kocasının ölüm haberinden sonra gazeteler Selma Hanım'dan, sosyete âleminin en şık kadını şeklinde bahsederler. Hizmetçisi Selma Hanım hakkında şunları söyler: "Hanım ise para için deli divane olur. İstanbul'da belki en şık gezen kadındır. Bütün dolapları, elbise ve ayakkabı doludur... Bey ona para yetiştiremediğini söylerdi." (s. 42). Selma, mahkemede verdiği en son ifadesinde Şekip'ten korktuğundan olayı sakladığını söyleyince 2 yıl hapis cezası alır.

Şekip: Romanın yardımcı kişilerindendir. Selma Hanım'ın sevgilisidir. Selma Hanım'ın kocasına giderek eşinin başka erkeklerle beraber olduğunu, bunun ortaya çıkmaması için ondan para istediğini söyleyince aralarında kavga çıkar ve Şekip, Selma'nın kocasını öldürür. Selma'nın hizmetçisi, Şekip için "Selma Hanım'ı parmağında çevirir." (s. 60), ifadesini kullanır. Cinayet, Bülent'in üzerine kalınca Selma ile birlikte buradan gitme planları yaptığı esnada polisler tarafından sıkıştırılır. Son bir hamle yapıp kaçarken çatıdan düşer ve vefat eder.

Nevin: Romanın yardımcı kişilerindendir. Babasının yanında ara sıra gemide çalışan Nevin, 20 yaşlarında bir genç kızdır. Bülent'in doğruluğuna inanıp ona yardım etmeye çalışır ve onun üzerine kalan cinayet ve hırsızlıktan zekâsıyla kurtarır. Nevin, Bülent'e karşı duyduğu sevgiden dolayı ona yardım eder. Bir dedektif gibi çalışarak Bülent'i idam sehpasından indirir. Bülent, hafızasını kaybedince Nevin, aşkını içine gömer ve başkasıyla nişanlanmak zorunda kalır. Romanın sonunda Bülent'in hafızasının yerine gelmesiyle bir araya gelirler.

Romanda sadece isimleri geçen, birkaç cümleyle tanıtılan, çok fazla işlev yüklenmeyen dekor unsuru kişiler de mevcuttur: Selma'nın öldürülen kocası Naci. Selma'nın hizmetçisi Ayşe. Nevin'in babası Altınzade Nazım Bey. Gemlik'teki evin hizmetçisi Fatma kadın. Nevin, kolejdeyken sıra arkadaşı olan Suzan. Suzan'ın ağabeyi Sulhi Komiser. Doktor Halit Nusret Bey. Nevin'in nişanlandığı akrabası Haluk.

3. 17. 1. 4. Zaman

Romanda anlatılan zaman olarak 10 aylık bir zaman diliminin ele alındığı görülür. Romanda zaman ifade eden kelimelere nadiren yer verilmiştir:

“Altı ay sonra, Gemlik, 4 Nisan.” (s. 182).

“Mayıs ayının ilk haftasında, Nevin, arkadaşı Suzan’ın daveti üzerine İstanbul’a gider.” (s. 202).

Eserde geriye dönüş tekniği, romanın kendi anlatılan zamanı içerisindeki bazı olayları açıklığa kavuşturmak, aydınlatmak, tekrar ederek hatırlatmak için kullanılır:

“Bundan iki ay önceki gibi Bülent, oturmakta olduğu odanın açık penceresinden ayak sesleri işitti. Biraz sonra kapısı hafif hafif çalındı. İki ay evvel kapısı, gene böyle bir akşamüzeri hızlı hızlı çalınmıştı.” (s. 175).

Özetleme tekniği yapılırken her zaman belli tarihlerin verilmesine gerek yoktur. Verilen cümlelerin anlamında bir özetleme söz konusu olabilir. Bülent, başından geçen olayları birkaç cümlede Nevin’e özetler:

“Dedim ya, bir kadının kazara sebep olduğu ölümü, hırsızın işi olarak göstermeye çalıştım. Fakat evi terk ederken beni tanıyan birisi gördü. Herhâlde polisi haberdar etmiş olsa gerek.” (s. 18).

Zaman bakımından dikkat çeken hususlardan bir diğeri anlatılan zamanı genişletmeye yarayan ve ileriye doğru uzun ve kısa süreli zamanda ileri sıçrayışların kullanılmış olmasıdır:

“Aradan yarım saat ya geçti ya geçmedi.” (s. 44).

“Nevin, Gemlik’e hasta bir hâlde döndükten on gün sonra, Bülent idam talebiyle Ağır Ceza Mahkemesine sevk edildi.” (s. 119).

“Nevin bu mahkemenin cereyan ettiğinden ancak bir ay sonra gözünü açmış ve kendine gelebilmişti.” (s. 139).

“Nevin bu mektubu yolladıktan beş gün sonra Suzan’ı Mudanya’da karşıladı.” (s. 183).

Romanın nesnel zamanı hakkında net bir bilgi veya ipucu bulunmamaktadır. Romanda anlatılan zaman on aylık bir süreyi kapsar. Romanın yazılma zamanı ise eserin gazetedeki son tefrikasında bulunan 27 Ağustos 1948 tarihi olarak gösterilebilir.

3. 17. 1. 5. Mekân

Eser, İstanbul’da Bülent’in evinde başlar. Kısa süre sonra polisten kaçmak zorunda kalan Bülent, Nevin’in yardımıyla gemiyle Gemlik’e gider. Nevin, Bülent’e yardım etmek için bir ipucu bulacağı ümidiyle İstanbul’a döner ve Taksim’deki evlerinde kalır. Yazar bu yer için şöyle bir bilgi verir: “İstanbul’a geldiği zaman Taksim’deki evlerinde kalıyordu. Bu ev, onun için biraz sıkıntı vericiydi. Çünkü sevgili annesini bu evde kaybetmişti. Zaten annesinin ölümünden sonra Gemlik’te yerleşmelerine sebep de buydu.” (s. 36).

Nevin, dürüst olduğuna inandığı Bülent’e yardım etmek için Selma’nın Cihangir’deki evine girmeyi ve onun penceresinin kenarına gelerek onun konuştuklarını duymayı başarır. Romandaki en kilit mekân bu odadır. Çünkü Selma, odaya çağırdığı Şekip’le her şeyi açık açık konuşur ve bu konuşulanlara Nevin kulak misafiri olur.

Roman sanatında mekân konusunu incelerken dikkat edilmesi gereken önemli hususlardan biri de hikâyenin geçtiği çevreye hangi roman kahramanının gözüyle bakılacağı hususudur. Mekân aynı ama bu mekândaki kişilerin ruhsal durumlarından dolayı aynı yere bakışları farklılık arz edebilir. Romanda bütün olay örgüsü boyunca Nevin, İstanbul ile Gebze arasında gidiş gelişlerle mekânı değiştirir. Bu gidiş gelişlerde Nevin’in İstanbul’a ve İstanbul’un manzaralarına bakışı, psikolojik durumuna göre değişmektedir. “Çamlıca, genç kıza eskisi kadar sevimli ve güzel gelmedi. Evvelce boğazın akıp giden suları, Marmara’nın köpüklü dalgalarına şikayetlerini yükselte yükselte karışırken ona bütün üzüntüsünü unutturuyordu. Güneş son şualarını serptiği zaman, güzel Çamlıca, genç kıza koyu yeşil buğulara bürünmüş gibi gelirdi.

Fakat bu defa kayıtsız ruhu, güzel tabiat karşısında ne bir haz ne de bir heyecan duydu. Bütün güzelliklere âdeta avare bir ruhla bakıyordu. Sanki bu mavi gökyüzü içinde doğuşun ve batışın, güzelliklerin ve renklerin, onca bir ehemmiyeti yokmuş gibi lakayttı. Evvelce ufuklarda mutluluk ve ümit ararken şimdi çöller görünüyordu.” (s. 202- 203).

3. 17. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Romandaki bütün olaylar yazar anlatıcının bakış açısıyla verilmiştir. Eserde yazar anlatıcı, romanda aynı anda farklı mekânlarda neler olduğunu bilir. Eşzamanlılık, ona hâkim bakış açısının verdiği bir özelliktir: “Gül sokağında bu olaylar cereyan ederken Ağır Ceza Mahkemesi’nin salonunu dolduran halk, biraz evvel karar vermek için müzakereye çekilen hâkimler heyetinin çıkmasını merakla bekliyorlardı.” (s. 161).

Eserde yazar anlatıcı, roman kişilerinin heyecan ve korkularına; zihinlerinden geçenlere ve niyetlerine, rüyalarına vâkıftır:

“Gece karışık rüyalar görmüş, hatta bir aralık Bülent’le kavga etmişti. Delikanlı, Nevin’in önüne koyduğu yemeği reddediyor ve Selma’dan başka bir kadının iyi yemek yapamadığını söylüyordu. Nevin bunun üzerine elindeki tabağı Bülent’in kafasına fırlatmış ve bu yüzden aralarında kavga başlamıştı.” (s. 88).

Yazar anlatıcı, sık sık araya girerek roman kişilerinin o anki durumlarını vermeye çalışır:

“Genç kız, ansızın sustu. Sonra başını kaldırıp önündeki yeşillığe ve uzaktan görülen denize baktı ve devam etti.” (s. 187).

“Gazinonun sol tarafında ağacın altındaki bir masaya oturdular. Her nedense buraya geldikleri zaman, daima oraya oturmayı âdet edinmişlerdi.” (s. 204).

Nevin’le Bülent’in ilk karşılaştıkları anda Bülent’in sorulara yeterli cevap veremediği durum için yazar, şu ifadeyi kullanır:

“Burada Nevin’e düşen vazife omuzunu silkmek, ne yapacağını kendisinin daha iyi bileceğini söylemek ve onu gemiden savmaktır. Halbuki böyle yapmadı ve genç adamın saçları gibi siyah gözükken gözlerine bakıp sordu.” (s. 18).

Romanın sonunda Bülent ile Nevin’in buluşma sahnesi için “O çılgın kavuşmanın ve sarılmanın tasvirini hiçbir kalem sahibi, hiçbir ressam yapamazdı.” (s. 218), yorumunda bulunur.

Nevin İstanbul’a geldiği zaman onun planı ve neler yapması gerektiği konusunda okuyucuya bilgiler verilir:

“Hemen bir taksiye atladı ve doğruca evlerine gitti. Bu gece istirahat etmesi ve sabahleyin hemen işe başlaması lazımdı. Onun için erkenden yattı. Nevin, tatlı bir uykuya daldığı sırada Bülent’in bindiği şehir hatları vapuru iskeleye yanaşmaktaydı.” (s. 106).

Yazar anlatıcı, sık sık araya girerek kendi yorumlarını dile getirir. Nevin, Bülent’in yanına gelerek Selma ile Şekip’in kendisi hakkında kötü planlar yaptıklarını söyler ama Bülent’i inandıramaz. Bu durum hakkında yazar anlatıcı şunu söyler: “Nevin bu konuşmalarında istediği neticeyi elde edememiş ve mağlup olmuştu. Eğer, ani bir telaşla her şeyi birden söyleyeceğine yavaş yavaş, alıştırma alıştırma anlatsaydı, belki daha başka türlü olurdu.” (s. 95).

3. 17. 1. 7. Dil ve Üslup

Eserde genel olarak sade bir dil kullanılmıştır. Bazı sahneler sinematografik bir özellikle verilerek okuyucunun gözünün önünde canlandırılmıştır:

“Herhâlde cevap alamamıştı ki hışımla telefonu kapattı. Tekrar yatağa girdi. Uzandı. Fakat rahat edemediği belliydi. Birkaç defa sağa sola döndükten sonra yerinden kalktı. Abajurun hemen arkasındaki yerde durdu. Cebinden bir anahtar çıkardı ve duvardaki deliğe soktu. Bir kapak açılmıştı. Nevin dikkatle bakınca bunun duvara gömülmüş bir kasa olduğunu anladı. Kadın eliyle kasanın içinden bir şeyler aradı. Sonra bir tomar para çıkardı. Parayı saydı sonra yastığının altına soktu.” (s. 47).

Romanda geçen olayların bazıları herhangi bir sebepten dolayı doğadaki nesnelere benzetilirken doğadaki nesneler de insanlara benzetilmektedir:

“Selma bunu söylerken rengi beyaz bir kâğıdı andırıyordu.” (s. 5).

Romanların anlatılma zamanı içerisinde otomobil gibi o dönemin teknolojik unsurları da benzetmelerde kullanılır: “Bir makaraya benzeyen arabanın tekerleri, sanki şose yolu sara sara ilerliyordu.” (s. 216).

Eserin anlatılan zamanda kullanılan bazı Osmanlı Türkçesine ait kelimelere yer verildiği görülür:

“Suzan, bütün tesellilerine rağmen, onu bir türlü bu bedbin haleti ruhiyeden vazgeçirememişti.” (s. 206).

Eserde karşılıklı konuşmalarda söylenmek istenmeyen ifadeler olduğunda eksiltili cümleler kullanılmıştır:

“Maksadım onu öldürmek değildi, diye ilave etti. Kasten yapmadım. Ansızın düşüp öldü. Başının bir tarafı...” (s. 6).

“Adam belki ölmemişti. Herhâlde ağır yaralıydı. Eğer süratle hastaneye kaldırılabilirse...” (s. 8).

“Hizmetçi almış olsa bile bir şey yapamayız. Biliyorsun ki...” (s. 66).

“Şimdi komiser beyin bütün dediklerini harfiyen yapmalısın, yoksa...” (s. 148).

“Neyse... Çok şükür mahkemenin sonuna geldik... Bugün karar verilse de...” (s. 151).

“Tekrar Gemlik’e dönmeyi düşündükçe...” (s. 204).

3. 17. 2. Teknik Unsurlar

Eserde süslü olmasıyla bilinen Selma'nın odası, roman kahramanlarından Nevin tarafından şöyle tasvir edilir:

“Odanın içi muhakkak ki zevkle döşenmişti. Üstü kristal olan komodinin ortasında içi güllerle dolu bir vazo vardı. Tavandan karyolanın baş tarafına doğru köpüğü andıran bir tül sarkıyordu. Bu herhâlde cibinlikti. Uzun perdeler yer yer altın sarısı renklerle süslenmişti.” (s. 45).

Romanda haberleşmek için sadece bir defa mektup kullanılmıştır. (s. 182).

Eserde mayıs ayının ilk haftasında, Nevin, arkadaşı Suzan'ın daveti üzerine İstanbul'a gider. Bir akşam kafa dağıtmak için de arkadaşıyla gazinoya gider ve müthiş bir tesadüf meydana gelir. Bülent'le karşılaşır ama Bülent, Nevin'i hâlâ tanımamaktadır. O gün akşam eve döndüğünde Bülent, o kadını nereden hatırladığını düşünmeye başlar; ancak bir türlü neticeye varamaz:

“Adımları gayri ihtiyari Gül sokağına doğru gitti. Fakat içinden bir ses, sanki ‘o tarafa gitme’ diye ihtar etti. Evet ne lüzum vardı. Geçmişin o karanlık sayfalarını hatırlamak istemiyordu artık... Selma'yı çoktan unutmuştu. Fakat içinden başka bir his kendisini hep o korkunç geceye atıyordu. O gecenin hatırlamak ve bilmek istediği bazı tarafları vardı ki onu mutlaka öğrenmesi lazımdı. Ruhundaki o ağırlıktan kurtulmak için hatırlayamadığı şeyleri bilmesi gerekiyordu.” (s. 209- 210).

Bülent, sevgilisi Selma'nın kötü biri olmadığını bildiği ve kocasını istemeden öldürdüğüne kanaat getirdiği için kocasının ölüsünün bulunduğu eve gidip hırsızlık süsü verecektir. Bülent, eve gider kasadan 20 bin lirayı alır, Selma'nın olay anındaki izlerini, biblonun üzerindeki Selma'nın parmak izlerini siler ve evden çıkar. Evden çıkarken bilerek ses çıkarır ki bir olay olduğu çevreden anlaşılsın ve birinin kaçtığı görülsün. Bülent kaçarken bilerek evin kapısını açık bırakır, bibloyu da kapının önüne atar. Ancak hesaplamadığı bir şey vardır. Kaçarken kendisini gören kişilerden birini sanki daha önce görmüş gibidir. Bu durum iç çözümlemeye ortam hazırlar:

“O delikanlıyı nerede görmüş olduğunu şimdi bulmuştu. Bu, her zaman alışveriş ettiği bakkaldaki kasadar delikanlıydı. Sirtından soğuk terlerin aktığını hissetti. Ya o delikanlı polise gidip: Evet efendim, gördüğüm adam Bülent idi. Evi dükkanımıza pek yakındır. Kendisiyle az daha çarpışıyorduk. Fakat o hiç aldırış etmeden var gücüyle koşmakta devam etti. Biraz sonra da yolun üstündeki bibloyu gördüm, derse” (s. 13).

3. 18. ÇÖLDE AÇAN ZAMBAK²⁷

3. 18. 1. Materyal Unsurlar

3. 18. 1. 1. Eser Hakkında

Oğuz Özdeş'in popüler tarzda kaleme almış olduğu aşk ve macera romanının ilk baskısı, 1964 yılında Ak Kitabevi tarafından yapılmıştır. Eser, kitap olarak yayımlanmadan yıllar önce *İkdam Gece Postası* adlı gazetede **Zambak** ismiyle 27 Kasım 1950- 2 Nisan 1951 tarihleri arasında "Gece Postasının Büyük Aşkî, Edebî Romanı" başlığı altında tefrika edilmiştir. Eserin son tefrikasının altında "Beyazıt, 30 Haziran 1950" ifadesi eserin yazılış zamanını göstermesi bakımından önem arz eder.

Kitabın arka kapağında eser ile ilgili şöyle bir bilgiye yer verilmiştir: "Oğuz Özdeş'in en son eserlerinden biri olan Çölde Açan Zambak, gazetede tefrika edildiği ve radyoda piyes olarak iki defa temsil olunduğu zaman büyük bir ilgi toplamıştı. Bu defa Ak Kitabevi tarafından kitap hâlinde basılan bu roman, sizi daha başından itibaren saracak sonuna kadar büyük bir zevk ve heyecanla sürükleyecektir."

Yazar, bu eserini kitabının başına bir not koyarak eşi, Nermin Özdeş'e ithaf eder.

Eserin ismi romanın birkaç yerinde geçer. Firuz'un annesi, ölüm döşeğindeyken Firuz'a şunları söyler: "Ağlama oğlum, diye fısıldadı. Sahralarda yetişen zambakları bilir misin? O susuz, kurak topraklarda nasıl yetişirler? İşte sen de bundan sonra, o zambaklar gibi yetismeye çalış. Anlıyor musun Firuz? Zambaklar gibi... Her türlü nimetten ve bereketten mahrum, temiz ve asil zambaklar gibi." (s. 87). Romanın sonunda Firuz, 12 yıl sonra eşi ve oğluyla buluştuğunda oğluna şunları söyler: "Bazı çöllerde yetişen harikulade güzellikte zambaklar da vardır, bilir misin? dedi. İşte sen geride bıraktığımız çölde açan zambağımızsın. Zambağı hiç gördün mü Ümit? Ne kadar temiz ve asil bir duruşu vardır? İşte sen de öyle olmalısın... Zambaklar gibi..." (s. 255).

Eser; Başlangıç'tan sonra Birinci Kısım, İkinci Kısım, Üçüncü Kısım, Dördüncü Kısım başlıkları altında toplam 4 bölüme ayrılır. Eserin Birinci kısmı kendi içerisinde Romen rakamlarıyla XX, ikinci kısmı XI, üçüncü kısmı X ve dördüncü kısmı II bölüme ayrılmıştır.

²⁷ Oğuz Özdeş, **Çölde Açan Zambak**, Ak Kitabevi, 1. Basım. İstanbul, 1964.

3. 18. 1. 2. Olay Örgüsü

Eser, bir mahkeme salonu sahnesiyle başlar ve sonrasında 12 yıl gibi bir zamanda geri dönüşle geçmişe gider. Olaylar baştan itibaren anlatılarak romanın sonunda bu ilk sahneye tekrar gelinir ve roman burada tamamlanır.

Romanın birinci olay halkasının başında mahkeme salonunda Vildan'ın 5 yıllık eşi olan Nahid Hilali'nin silahla öldürülmüş olduğu anlaşılmaktadır. Ancak savcı katilin kim olduğu, olayın nasıl meydana geldiği konusunda sorularını ısrarla sorması neticesinde Vildan'ın iç sesi devreye girerek Vildan'a her şeyi baştan itibaren nasıl anlatacağını salık verir. Roman, burada Vildan'ın anlatımıyla onun hatıralarına, çocukluğuna kadar iner. Vildan, annesiz bir şekilde büyüdüğünü henüz 9 yaşındayken babasını da kaybedip hayatta yalnız kaldığını anlatır. Vildan, babasını kaybettikten sonra çaresiz bir şekilde babasının vasiyeti üzerine Adapazarı'nda yaşayan teyzesinin yanına gitmek zorunda kalmıştır. Birkaç saatlik yolculuktan sonra tren istasyonunda iner; ancak daha önce birkaç defa mektup ve telgraf göndermesine rağmen kendisini karşılamaya hiç kimse gelmemiştir. Bir polis yardımıyla teyzesinin çiftliğine giden Vildan'a kapıyı kuzeni Nedret açar. Vildan, kısa süre içerisinde teyzesi Elvan ve eniştesi Yunus ile tanışır. Vildan'ın konağa geldiği gün evin kızı olan Nedret'in nişanlısı Firuz, daha önce Nedret'i gezdireceğine söz verdiği için onu almaya gelmiştir. Ancak, Vildan'ı gören Firuz, Yunus Beyin ricası üzerine misafire ayıp olmaması için bugünkü gezilerini erteler. Ertesi sabah Firuz, atıyla hızlı bir şekilde konağa gelerek çiftliğin yandığı haberini verir. Bütün aile toplanarak yangını söndürmeye giderler. Herkes, at arabasına binince Vildan, Firuz'un atına binmek ve çiftliğe gidene kadar ona sarılmak zorunda kalır. Çiftliğe ilk varan Firuz ile Vildan ikilisi olur. Firuz, Vildan'ı dışarıda bırakıp bazı malzemeleri kurtarmak için ateşlerin içine girer; ancak uzun bir müddet geçmesine rağmen ateşten çıkmayınca Vildan onu kurtarmak için ateşin içine girer. Firuz'u ateşler içinde bulan Vildan ona sarılır ve ağlar. Bu esnada Firuz, biraz beklemesini bir işinin olduğunu söyleyerek kulübeye girer. Bir müddet sonra eli kanlı bir şekilde kulübeden çıkınca bunu gören Vildan bayılır. Firuz, Vildan'ı kucağına alarak yangın yerinden çıkarır. Vildan kendine geldiği gün, Firuz ondan yangın esnasında olanları kimseye anlatmamasını rica eder. Olaydan bir hafta sonra evde yeni bir felaketle karşılaşılır: Yunus enişte vefat eder. Firuz, vefat eden amcası için şu cümleyi kullanır: Malımı elimden alan, sakladığı tapuları yakıp imha etmek isteyen amcam. Aradan bir hafta geçtikten sonra Firuz, Nedret'e evlenme teklif ettiğini, Vildan'a söyler. Ancak Firuz, Nedret'i sevmediğini, kendi babasının topraklarını kurtarmak için mecburen bir evlilik

yaptığını ve artık evin reisi olduğunu ilave eder. Bu tür durumlardan hoşlanmayan Vildan, bir sabah Firuz’a mektup bırakarak konaktan kaçır. Bavulunu alıp yola çıkan Vildan, tam kasabaya giden yola sapacağı esnada Firuz, beyaz atıyla ona yetişir. Vildan, dönmek istemediğini söyleyince Firuz, bağırarak tepki gösterir ve Vildan, korkudan bayılır. Vildan, böylelikle hiç istemediği konağa dönmeye mecbur kalır. Aynı ay içerisinde Firuz ile Nedret nişanlanır. Vildan, nişan gecesi tek başına derenin kenarına gidip kafa dinlemek ister. Firuz, bir müddet sonra onun yanına gider. Vildan, Firuz’a neden buraya geldiğini ve neden nişanlısının yanında olmadığını sorunca Firuz: Nedret’i sevmediğini hatta nefret ettiğini söyler. O konuşma esnasında laf, Vildan’ın kaçarken bıraktığı mektuba gelir. Firuz, Vildan’a kendisini sevip sevmediğini sorar. Vildan, Firuz’dan nefret ettiğini söyleyince Firuz, onu dudağından öper ve oradan ayrılır. O gece Vildan, tekrar bir mektup yazarak sabah kaçmak için plan yapar. Sabah olunca evden çıkıp kasabaya doğru gitmeye başlar. 15 dakika sonra yağmurun başlamasıyla birlikte sırlıklam olur. Bir de bunun üstüne önünden geçtiği bir çiftliğin köpekleri tarafından saldırıya uğrayınca korkudan bayılır. Bayılan Vildan’ı çiftlikte çalışan işçiler fark eder ve Firuz’un çalıştığı çiftliğe getirirler. Vildan, uyandığında daha önce hiç görmediği bir odada olduğunu fark eder. Ayağı kalkıp pencereden dışarı bakınca burasının Firuz’un kaldığı çiftlik olduğunu anlar. Bir müddet sonra Firuz, Vildan’ın kaldığı odaya gelir ve onunla konuşur. Bir daha habersiz bir şekilde kaçmamasını, eğer isterse kendisini istasyona bırakacağını söyler. Vildan, Firuz çıktıktan sonra yorgunluğun tesiriyle geceye kadar uyur. Uyandığında Firuz’la evin bahçivani Hasan Dayı konuşmaktadır. Firuz, iyice sarhoş olmuş ve şarkılar söylemektedir. Vildan, bunları duyunca uyanır ve biraz sonra Firuz, Vildan’ın odasına gelir. Biraz konuştuktan sonra Firuz kıvama gelir ve Vildan’a çocukluktan beri başından geçenlerin tamamını sırasıyla anlatır. Firuz’un babası, kızını zorla dağı kaçırır ve iffetini kirleten kişiye pusu kurarak öldürmüştür. Bunun üzerine babası, dağlara çıkıp bir çete kurmuş ve devlete baş kaldırmıştır. Firuz, 9 yaşına kadar annesi ile yalnız yaşarken sonrasında babası gelerek onu yanına almış ve dağlara çıkarmıştır. Bir gün jandarmaların baskısıyla babasının öldürölmesi neticesinde Firuz tekrar Kırşehir’deki köyüne annesinin evine dönmüştür. Ancak annesi bu geçen sürede ölümcöl bir hastalığa yakalanmıştır. Firuz, annesinin ölümünden sonra amcasının yanına yerleşir. Firuz’un babası, dağı çıkınca amcası Yunus, Firuz’un babasının mallarına devlet el koymasın diye kendi üzerine geçirir.

Öğleye doğru uyanan Vildan, karşısında teyzesini ve Nedret’i görür. Teyzesi kaçışlarından dolayı Vildan’a çok sitem eder ve bir daha kaçmaması için söz alır. Firuz,

Vildan'ın konağa dönmeyeceğini ve çiftlikte kalacağını söyler. 15 gün sonra ailenin Avrupa'da eğitim gören oğlu Metin çıkagelir. Metin, Firuz'dan para alıp geri dönme planları yapar; ancak Firuz, para vermeyeceğini bu çiftlikte hakkı olmadığını söyler. Metin, tapunun kendi babasının üzerine olduğunu söylese de Firuz, kuvvet bende ifadesini kullanır. Birkaç gün sonra Firuz ile Nedret'in evlilik merasimleri yapılır. Vildan, düğün başladığından beri kimsenin hâlini hatırlarını sormamasından dolayı çok üzülmemektedir. Tam bu sırada düğünün damadı Firuz, Vildan'ın yanına gelir ve onu bahçeye çıkarır. Firuz, bahçede ağaçların altında Vildan'a onu sevdiğini itiraf eder. Konaktaki düğün gece yarısı bitince Nedret ile Firuz, arabaya binip çiftlikte onlar için hazırlanan yeni yuvalarına giderler. Sabaha karşı kara bir haber gelir. Bir çiftlik çalışanı gelerek Firuz ile Nedret'in kendileri için hazırlanan çiftliğe giderken arabalarının devrildiğini ve Nedret'in vefat ettiğini söyler. Vildan, Firuz'u merak ettiğinden dolayı hemen konaktan çıkıp çiftliğe kadar koşa koşa gider. Çiftlikte onu yaralı bir hâlde görünce elinden ne geliyorsa yapmaya çalışır. Firuz, hastaneye kaldırılır. Firuz, hastaneden çıkıp eve geldiği günün gecesinde Metin, Firuz'un cebinden kasanın anahtarlarını alır ve kasadaki paraları çalarak uzaklaşır. Bunu fark eden Firuz, hemen polise ihbar etmeyi düşünürken Firuz'un önüne önce teyzesi çıkar; ancak teyzesi onu ikna edemez. Sıra Vildan'a geldiği zaman Vildan, çok sinirli hâlde bulunan Firuz'u yumuşatmayı çalışır.

Romanın ikinci olay halkası Vildan ile Firuz'un evlenmeleriyle başlar. Düğün, aile içinde ve çiftlikteki işçilerle beraber yapılır. Düğün gecesi çok güzel geçer; ancak sabaha karşı Elvan teyzenin fenalaşıp ölmesi bu güzel havayı bozar. Çiftlikteki işçiler bu uğursuzluğun sebebi olarak Vildan'ı gösterirler. O geldiğinden beri çiftliğin başından felaketler eksik olmamıştır. İşçiler bu durumu kendi aralarında konuşurlarken Vildan kulak misafiri olur ve canı çok sıkılır. Havalara soğuyunca Vildan ile Firuz, çiftlikten konağa taşınırlar. Kış, hadisesiz olarak geçer ve yine bir ilkbahar gelince işçiler tekrar çiftlikte çalışmaya başlarlar. Yağmurlu bir bahar gecesinde Firuz işten gelmiş elini yüzünü yıkarken çiftlikte çalışan işçilerden Ahmet, kapıya gelip Firuz'u sorar. Vildan, Firuz'u çağırmağa gider; ancak Firuz'un içeride işi olduğundan dolayı Vildan tekrar Ahmet'in yanına gelir ve ne olduğunu anlatması için ısrar edince Ahmet durumu anlatmaya mecbur kalır. Anlattıklarından küçük çocuklarının havale geçirdiğini anlayan Vildan, hemen Ahmet'in evine çocuğa ilk yardım yapmaya, Firuz ise bir doktor getirmeye gider. Vildan, eve ilk gittiğinde hemen Ahmet'in çocuğunun üstündekileri çıkarır, onu ıslak bir çarşafa sarar ve ardından ılık suyla duş aldırırken doktor çıkagelir. Doktorun kısa bir muayeneden

sonra çocuğu kurtaran kişinin Vildan olduğunu, onun yaptıkları olmasa çocuğun çoktan ölmüş olabileceğini söylemesi, Vildan'ı bir anda uğursuz kadın imajından kurtararak efsane kadın kahraman olarak anılmasına vesile kılar. Mayısın ilk günleri gelince yine bir felaketle karşılaşılır. Çiftliğin bir arabası devrilmiş iki adam fena hâlde yaralanmıştır. Vildan, haberi alır almaz olay yerine gider ve yaralıların kanamalarını durdurur ve oradan hastaneye gitmelerine vesile olur. Geçen 5 gün süre içerisinde hem hastanedekilerle hem onların aileleriyle ilgilenen Vildan bir anda ilahe kadın konumuna gelir. Ve artık çiftlikte herkes onu benimsemiş ve ona Vildan Abla demeye başlamıştır. Ekinlerin kaldırılmasından sonra işler hafifleyince Firuz, ağustos ayının ortalarında Vildan'la beraber 15 günlük bir vapur seyahatine çıkar. Çok güzel bir tatil geçirirler. Ancak tatilin dönüşünde Çanakkale açıklarında vapur batınca Vildan sağ kurtulur ama Firuz kayıptır. Bu olaydan sonra aylar geçer ve Firuz'dan bir haber alınamayınca artık herkes onun öldüğüne kanaat getirir. Bu arada Vildan, nur topu gibi bir erkek çocuğu dünyaya getirir ve ismini Firuz Ümit koyar. Geçen birkaç yıl içinde Firuz'dan hiçbir haber alınamayınca ümitler tamamen kaybedilir. Firuz Ümit, 3 yaşına geldiği zaman Vildan, İstanbul'dan beklemediği bir mektup alır. Mektubu mektep arkadaşı Meral göndermiştir. Meral, Vildan'ın başından geçen olayların tamamını yeni işittiğini ve bu duruma çok üzüldüğünü eğer isterse bir hava değişikliği için İstanbul'a gelmesini söyler. Vildan için bu teklif çok iyi gelir, çocuğu ile birlikte İstanbul'a gider ve İstanbul'da Meral'in dayısı olan Nahid Hilali ile tanışır. 3 ay İstanbul'da kalan Vildan tekrar çiftliğe döner. İstanbul'da geçen bu 3 aylık süre içerisinde Nahid Hilali, Vildan'dan çok hoşlanmış ve ona evlilik teklifi etmiştir. Bu teklife ne diyeceğini bilemeyen Vildan tekrar Adapazarı'na döner. Burada çiftliğin kahyası çiftliğin malları üzerinde dalavereler çevirir, başka bir işçi çiftliğin buğdaylarını gizlice satar. Bir sonbahar günü, kısa süreliğine Meral ile dayısı Adapazarı'na çiftliğe Vildan'ı ziyarete gelirler. Vildan, Nahid Hilali'yi çiftlikte gezdirir, onunla balkonda kahve içip sohbet eder. Gayet normal olan bu durum işçiler tarafından dedikoduya ve iftiralara sebep olur. Vildan, bir kadındır ve yalnızdır. Bunların hepsini üst üste koyan Vildan çiftliğin tamamını kiraya vererek İstanbul'a gider. Nahid Hilali, Vildan'ı İstanbul'da görünce evlilik teklifini yeniler ve Vildan geçmiş i unutma fırsatı olarak görerek bu teklife evet der. En başlarda zorlansa da mutlu bir evlilik sürmeye başlar. Aradan 5 yıl geçer. Bir yaz Erenköy'deki yazlığa gitmek için vapura binerler. Vildan, vapurdayken hiç ummadığı biriyle karşılaşır. Ölmüş kocasına benzeyen bu adam, Firuz mu yoksa Firuz'a çok benzeyen birisi mi? Bu durum Vildan'ın kafasını karıştırır, günlerce bu olayı düşünürken müthiş bir tesadüf vuku bulur. Bir temmuz akşamı Nahid Hilali, karısı Vildan'ı gezdirmeye götürecektir. Bir taksi

çağırırlar. Çağırdıkları taksinin şoförü, Vildan'ın vapurda gördüğü ve Firuz'a benzettiği adamdır. Vildan, bu taksi şoförüyle ancak ağustos ayında konuşma fırsatı bulur. Vildan, bu taksi şoförünü her ne kadar Firuz'a benzetse de o, kendisinin Ali olduğu konusunda ısrar eder. Artık Vildan'ın kendisine sarkıntılık ettiğini ve kocasını aldatmaya çalıştığını düşünmeye başlar. Başından geçen bu olayları arkadaşı Meral'e anlatan Vildan, onun yardımını ister. Meral, bu duruma şaşırsa da ona yardım eder ve bir baş komiser akrabasından olayın iç yüzünü öğrenmesini rica eder. Sonuçta taksicinin Ali adında bir kimlik ve ehliyet taşıdığını; ancak bu belgelerin daha önce ölmüş birine ait olduğu anlaşılınca ehliyet taksicinin elinden alınır ve taksici işsiz kalır. Olaydan 3 ay sonra Vildan, Beyoğlu'na alışverişe çıktığı bir gün saç sakal birbirine karışmış biri yanına gelerek kendisini işinden eden kişinin o olup olmadığını sorar. Vildan, şaşıır; çünkü bu kişi Firuz'un kendisidir. Vildan, bunu alarak bir pastanede oturur ve konuşurlar. Adam asıl ismini ve nerede doğduğunu bilmediğini, bunun yanı sıra geçmişi hatırlamak istemediğini ifade eder. Bir sonbahar akşamı Vildan, bu adamın adresine gider ve burada konuşurlar. Vildan, bu adama önceden karısı olduğunu ve onun bu şekilde sefil yaşamasını istemediğini bunun için yardım etmek istediğini ifade eder. Adam, hiçbir şey hatırlamadığını sadece ilk olarak Çanakkale'de bir sahilde derin bir uykudan uyandığını söyler. Son olarak anlaşılmıştır ki Firuz, 8 sene önce olan bu kazada hafızasını yitirmiş ve şu an gururundan Vildan'ın yardımını kabul etmemektedir. Vildan, yardımını kabul etmeyen Firuz'a artık kendisini rahatsız etmeyeceğini, onu ölmüş bileceğini söyler ve ağlayarak yanından ayrılır. Vildan, bu psikoloji ile evine gider ve kocası Nahid Hilali'ye bir mektup yazarak intihar etmek için hazırlık yapar. Bu esnada Nahid Hilali eve gelip masanın üstünde silahı görünce duruma engel olmaya çalışır. Karısı, Firuz'u sevdiğini ve onun ölmemiş olduğunu ve bu duruma katlanamayacağını söyleyerek intihar edeceğini söyler. Nahid Hilali, masanın üstünde duran silahı alır. Nahid, bir ara pencereye kafasını dayamış kendilerini izleyen bir çift göz görünce silahı ona doğru çevirerek kim olduğunu sorar. Vildan, penceredeki kişinin Firuz olduğunu görünce çılgık atarak kendisini dışarı atar. Tam bahçeye çıkmışken arka arkaya iki el silah sesi duyulur.

Romanın son sahnesi romanın en başından verilen dava sahnesini tekrar gözler önüne serer. Savcı, bütün delillerin sanığın aleyhine olduğunu söyleyerek en ağır cezayı alması hususunda konuşmasını tamamlayınca dava salonunda bulunan Firuz kalkarak cinayeti kendisinin işlediğini, Vildan'ın masum olduğunu ifade edince davanın seyri değişir. Firuz, başından geçenlerin tamamını anlatır kendisinin Firuz olduğunu hatırladığını

ifade eder. Yıllar sonra bulmuş olduğu eşini öldüreceğini düşündüğü Nahid Hilali'yi öldürdüğünü itiraf eder. Firuz, olay günü Vildan'ı takip ettiğini, evlerinin camından onları izlediğini bir anda Nahid Hilali'nin kendisini gördüğünü ve silahı kendisine yönelttiğini ancak öldürmek maksadının olmadığını, sonra Vildan bahçeye koşarken gayri ihtiyari Vildan'a döndüğünü, Vildan'ın arkasından elinde silahla dur gitme deyince onu öldüreceği korkusundan dolayı istemeden Nahid Hilali'ye ateş ettiğini itiraf eder. Sonuçta mahkeme Firuz'u 4 yıl hapis cezası verir. 4 yıl sonra Vildan, Firuz ve oğulları Firuz Ümit kavuşmuşlar, mutlu bir hayat sürmeye başlamışlardır.

3. 18. 1. 3. Kişi Kadrosu

Eserde yazar, kişiler hakkında ayrıntılı bilgiler vermek yerine bu bilgileri romandaki diğer kişilerin ağzından aktarmayı tercih etmiştir.

Vildan: Eserin ana kahramanıdır. Doğduğu esnada annesini, 9 yaşındayken de babasını kaybetmiş ve hayatta yalnız kalmıştır. Belli bir müddet babasından kalanlarla geçinmiş, babasından kalanların, babasının kâtibi tarafından, entrikalarla alınması ve Vildan'ın 18 yaşına geldiğinde dadısının ölmesi, onu teyzesi Elvan'ın yanına Adapazarı'na gitmeye mecbur kılmıştır. Vildan, hakkında ilk bakış açısı Firuz'a aittir: “O güzel kız mı evde kocamış kalacakmış? Zambak gibi kız, temiz ve asil.” (s. 56).

Vildan, teyzesi Elvan Hanım'ın yanında yaşamaya başlar; ancak burada yaşadığı bazı buhranlardan dolayı sık sık buradan kaçmaya çalışır; ancak her seferinde başarısız olunca bundan vaz geçer. Çiftlikteki Yunus eniştenin, kuzeni Nedret'in ve teyzesi Elvan'ın ölmesi üzerine çiftlikte yalnız kalan Firuz ile Vildan evlenirler. Vildan, Firuz'u çok sevmekte ve mutlu bir evlilik geçirmektedir. Vildan'ın çiftliğe gelmesinden sonra çiftlikte birçok felaketin yaşanması ona uğursuz kadın imajını bir süreliğine yapıştırır. Ancak kısa süre sonra Vildan'ın işçilerden Ahmet'in çocuğuna ve başka bir kazada yaralanan iki işçiye yaptığı ilk yardım müdahalesinden sonra onların hayatlarını kurtarması Vildan'ı neredeyse ilahe kadın konumuna getirir. Çiftlikte herkes onu benimser ve ona Vildan Abla demeye başlar. Firuz'la evliliklerinin ikinci yılının başında bir gemi seyahatine çıkarlar ve gemi kaza yapınca Firuz kaybolur. Vildan, bu olaydan birkaç yıl sonra İstanbul'a taşınarak Nahit Hilali ile evlenir ve mutlu bir hayat yaşamaya başlar. Evliliklerinin 5. senesinde yıllar önce kaybettiği kocasını hafızasını kaybetmiş olarak İstanbul'da bulur. Firuz, geçmişi bir türlü hatırlayamadığından dolayı Vildan'ı sürekli reddeder. Vildan, Firuz'la son konuşmasından

sonra intihar etmek üzere evine döner. İntihar edeceği sırada Nahit Hilali, olaya şahit olunca engel olmaya çalışır ve Vildan hayatta kalır.

Firuz: Romanın yardımcı kişilerindendir. Vildan, Firuz'u ilk gördüğü zaman onun fiziksel portresini şöyle çizer: “Uzun boylu, geniş omuzlu takriben 28 yaşlarında saçları hafifçe sol tarafa dökülmüş bir erkek... Ciddi, vakur ve kendini beğenmiş bir tavır takınan erkek...” (s. 26). “Şakacı, hoş ve yakışıklı... Sert bir mizacın verdiği kaba bir ruha sahip.” (s. 29).

Firuz, bir gece Vildan’la konuşma fırsatı bulunca kendini ona anlatmak için kendi çocukluğuna kadar iner. Bu esnada kendisi hakkında şu bilgileri verir:

“Amcam ve yengemin yanında yarıda kalan ilk tahsilimi bitirdikten sonra Ankara’ya gittim. Orada orta ve lise tahsilimi ikmal ederek İstanbul Hukuk Fakültesine kaydoldum. Tahsil hayatım hiç hadisesiz geçti. Yazın mektep tatil olunca Kırşehir’deki bütün mallarımızı satıp Adapazarı’nda bir çiftlik ve konak alarak yerleşen amcamın yanına yani buraya geliyor mektep açılınca tekrar dönüyordum. Nihayet Hukuk Fakültesini de bitirdim ve başkalarının mesleğine uygun bir vazife almak hususundaki ısrarlarına rağmen buraya geldim ve büyük bir hissesi bana ait olan çiftlik işleriyle meşgul olmaya başladım. Çünkü ben de babam gibi hürriyete âşık, serbest yaşamaya alışmış bir karakter taşıyordum. Bundan sonra şunun bunun emrinde çalışmazdım. Esasen toprak, benim en büyük ana davalarımın birisiydi.” (s. 87).

Firuz, Yunus amcasının yanında yaşamaktadır. Ancak Firuz’a göre gerek konak gerekse de çiftlik kendi babasına aittir ve amcası tarafından bir dalavere ile alınmıştır. Firuz’un ilk amacı, bu gayrimenkullerin tapularını bir an önce kendi üzerine geçirmektir. Bunun için nefret ettiği kuzeni olan Nedret’le evlenmeyi dahi kabul eder. Nedret’le evlendikten sonra kısa sürede Nedret’in ölmesi neticesinde Firuz yavaş yavaş hedefine ulaşır. Elvan teyzesinin ölmesiyle beraber babasına ait olduğunu düşündüğü bütün mal varlıkları ona kalır. Nedret’in ölümünden birkaç ay sonra Vildan’la evlenen Firuz, mutlu bir evlilik sürmeye başlar. Evliliklerinin ikinci yılında bir deniz seyahatine çıkarlar. Gemi kaza yapınca Firuz kaybolur ve 7- 8 yıl sonra hafızasını kaybetmiş bir şekilde ortaya çıkar. En sonunda eşi Vildan’a ve oğlu Firuz Ümit’e kavuşur.

Nahid Hilali: Romanın yardımcı kişilerindendir. Vildan, Firuz’u kaybettikten 4 yıl sonra mektep arkadaşı Meral’in vasıtasıyla tanıştığı Nahid Hilali ile evlenir. Nahid Hilali hakkında yeğeni Meral şu bilgileri verir: “Biz daha ilk mektepteyken o Avrupa’da hukuk

doktorasını yapıyordu. Şimdi üniversitede profesör... Görsen öyle bir adamdır ki benimle tatlı tatlı sohbet eder, münakaşalara girişir.” (s. 183).

Nahid Hilali hakkında onunla 5 yıl evli kalan Vildan’ın ifadeleri Nahid’i tam manasıyla yansıtmaktadır:

“Daima müşfik ve kibardı. Beş senelik evlilik hayatımızda bir defa olsun beni incittiğini ve kaba sözler söylediğini hatırlamıyorum. Esasen buna ne terbiyesi ne de içtimai mevkii müsaitti. Kıymetli bir profesör olduğu kadar olgun bir erkekti.” (s. 4).

Nahit Hilali, Vildan ile evlenir ve mutlu bir hayat yaşamaya başlar. Evliliklerinin beşinci senesinde, bir gün evine döndüğünde Vildan’ın intihar etmek üzere olduğunu görür. Buna engel olmaya çalışırken masanın üzerindeki silahı eline alır. Pencereden olanları izleyen Firuz, Nahit Hilali’nin Vildan’ı öldüreceği korkusuyla ona ateş eder ve ölümüne sebep olur.

Yunus: Romanın yardımcı kişilerindendir. Vildan’ın eniştesi, Firuz’un amcasıdır. Çevrede aksi biri olarak tanımlanır. Firuz, vefat eden amcası için şu cümleyi kullanır: Malımı elimden alan, sakladığı tapuları yakıp imha etmek isteyen amcam. Firuz’un babası, kızını zorla dağa kaçıran ve iffetini kirleten kişiye pusu kurarak öldürmüştür. Bunun üzerine dağlara çıkıp bir çete kurmuş ve devlete baş kaldırmıştır. Firuz’un babası, dağa çıkınca amcası Yunus, Firuz’un babasının mallarına devlet el koymasın diye kendi üzerine geçirmiştir.

Metin: Romanın yardımcı kişilerindendir. Ailenin Avrupa’da eğitim gören oğludur. Metin, Avrupa’da bir kızla tanışmış, onunla yaşamaya başlamış, ondan bir çocuğu olmuş ve çok da borçlanmıştır. Firuz’dan para alıp geri dönme planları yapar; ancak Firuz, para vermeyeceğini bu çiftlikte hakkı olmadığını ifade eder. Metin, tapunun kendi babasının üzerine olduğunu söyler; ancak Firuz, kuvvet bende ifadesini kullanır. Çaresiz kalan Metin, bir gece Firuz’un kasadaki paralarını alarak uzaklaşır.

Romanda sadece bir iki cümleyle geçen dekor kişiler: Mahkemedeki ağır ceza başkanı ile savcı. Vildan’ın babasından kalan malları, entrikalarla kendi üstüne alan kâtip. Vildan’ın istasyonda yanına gelen ve onu teyzesine götüren polis memuru. Vildan’ın teyzesi Elvan’ın kızı Nedret. Çiftlikte çalışan işçiler ve özellikle bunların başında bulunan Ahmet. Vildan ile Firuz’un evliliklerinden olan Firuz Ümit. Vildan’ın mektep arkadaşı ve Vildan’ı İstanbul’a davet eden Meral. Meral’in annesi Mehlika Hanım. Firuz Ümit’in İstanbul’daki dadısı Ayşe.

3. 18. 1. 4. Zaman

Eser, bir mahkeme salonu sahnesiyle başlar ve sonrasında 12 yıl gibi bir geriye dönüşle geçmişe gider. Olaylar baştan itibaren anlatılarak romanın sonunda bu sahneye tekrar gelinir ve roman buradan birkaç yıl daha devam ettikten sonra tamamlanır. Eserin tamamına bakıldığında hiçbir tarihin verilmediği görülmektedir. Ancak roman kişilerinin yaşlarına bakılarak anlatılan zaman tespit edilebilmektedir. Gerek Vildan'ın gerekse de Firuz'un yaşları hesaplandığında anlatılan zaman olarak 16 yıllık bir zaman diliminin ele alındığı görülür. Ancak hem Firuz'un hem de Vildan'ın çocukluklarının anlatıldığı yerde bu zaman dilimi genişletilir.

Yazar, 12 yıllık zamanda geriye dönüşten yaşanan zamana gelirken geçen 16 yıllık sürede kronolojiye dikkat etmiştir. Hiçbir tarihe yer verilmeyen eserde bazen ay ve mevsim isimleri kullanılmıştır:

“Bir eylül gecesi Vildan, kararını verdi. Sabah güneş doğmadan kaçacaktı.” (s. 49).

“Serin bir eylül ikindisiydi.” (s. 54).

“Eylül'ün son gecesi Firuz'la Nedret'in evde nişanları yapıldı.” (s. 56).

“Bir yaz gecesinde, ay tam başımın üzerinde iken...” (s. 78).

“Bir sonbahar akşamıydı.” (s. 94).

Roman içerisinde zamanda geri dönüşler yapılarak özellikle kişilerin başlarından geçen olayların anlatılması amaçlanır. Bu yöntemle aynı zamanda eserin kurgusundaki tekdüzelik kırılmış olur. Yunus enişte, Vildan'ın doğumunu anlatır:

“Bir iş için gitmiş ve sizin evde kalmıştım. Doğumun da orada kaldığım günlere rastladı. İyice hatırlıyorum. Annen sancı çekerken ben kapının önünde bekliyordum. Baban doğumun biraz zor olduğu için doktor getirmeye gitmişti. Ansızın içerde bir çığlık sesi işittim. Ebe Hanım telaşla dışarı fırladı. Rengi kâğıt gibiydi. Beni görünce ‘çocuk oldu amma’ cümlesinden başka bir şey söyleyemedi.” (s. 22).

Özetleme tekniği, roman içerisinde geçen olayların tamamını hatırlatmak veya okuyucunun önüne sermek adına kullanılan bir tekniktir. Anne ve babası tarafından Avrupa'ya eğitime gönderilen Metin'in orada yaptıkları birkaç cümleyle özetlenir: “Tahsilini bitirmemiş, orada avare avare kadın peşinde koşmuşsun. Borç yapmış kendine kumar ve içkiye kaptırmışsın.” (s. 96). Vildan'ın Adapazarı'na geldiğinden beri 4 yıl geçmiştir. Geçen bu zaman şu şekilde özetlenir: “Vildan, bu çiftliğe geleli dört yıl olmuştu.

İki yıldan beri de evliydi. İlk yılların verdiği azap ve üzüntüler gökte bulutların eriyip kaybolması gibi uçup gitmişti.” (s. 163).

Vildan, kocası Firuz’u kaybettikten sonra tam 1 yıl geçmiştir:

“Bir yıl, kâh ıstırap, kâh sevinç, kâh ümit dolu bir yıl böylece geçti. Firuz Ümit, artık bir yaşına basmıştı. Öndeki dişlerini çıkarmış, yürümeye bile başlamıştı.” (s. 174). “Kış ayları böyle kâh Firuz Ümit’in sualleri, kâh Vildan’ın masalları ile geçip gitti.” (s. 177).

Zaman bakımından dikkat çeken hususlardan biri de anlatılan zamanı genişletmeye yarayan ve ileriye doğru uzun ve kısa süreli zamanda ileri sıçrayışların kullanılmış olmasıdır:

“O meşum hadiseden sonra ancak bir hafta geçmişti.” (s. 42).

“On beş gün sonra bu şaşkın ailenin arasına yeni bir çehre daha karıştı.” (s. 94).

“Bir yıl daha geçti.” (s. 163).

“Beş yıl sonra.” (s. 193).

“Aradan üç ay geçmişti.” (s. 224).

“Dört yıl sonra.” (s. 251).

3. 18. 1. 5. Mekân

Roman, bir mahkeme salonunda başlar ve sonrasında 12 yıl gibi bir zamanda geri dönüşle geçmişe gider. Olaylar baştan itibaren anlatılarak romanın sonunda mahkeme salonuna tekrar gelir. Roman, zamanda geri dönüş yapıldıktan sonra ilk olarak Bursa’da başlar. Ardından Vildan’ın babasını kaybetmesi ve onun vasiyeti üzerine Vildan’ın Adapazarı’ndaki teyzesinin yanına gitmesiyle mekân değişir. Vildan, teyzesinin konağında kalmaya başlar ve ara sıra onların çiftliğine gider. Teyzesinin konağını ilk gördüğü zaman kısa bir tasvir yapar: “İki katlı oldukça sevimli bir konaktı. Evin arka tarafı tamamen bahçelik ve ağaçlıktı.” (s. 15).

Romandaki mekânlardan biri olan bu konak kış ile sonbahar mevsimlerinde; çiftlik ise genellikle yaz ile ilkbahar mevsimlerinde kullanılır. Bu mekânlar, yaşanan yerler olarak verilip sadece dekor olarak kullanılmıştır. Vildan, konağa geldiğinin ertesi günü konağa çiftliğin yandığı haberi gelir. Bütün ev sakinleri hemen çiftliğe doğru yol alırlar.

Gerek konak gerek çiftlik gerekse araziler, romanda birer mekân konumunda yer alsalar da bu mekânların kişiler için anlamları farklı olabilmektedir. Resmiyette Yunus

amcanın üzerine tapulu olan bu araziler, aslında Firuz'un babasına aitken, amcası Yunus bir dalavere ile bu yerleri kendi üzerine almıştır. Sonuçta Firuz, baba yadigarı olarak gördüğü bu yerleri kendi üzerine almak için kendince planlar yapar. Bu planların içinde Yunus amcasının kızı olan Nedret'le evlenmek de vardır. Vildan, bu olanları anladığı zaman huzursuz olur. İlk başlarda Vildan için bu mekânlar huzursuzluğun kaynağı olarak görülür. Konaktan kaçmak için birkaç defa teşebbüste bulunur. İkinci kaçışında kasabaya doğru giderken önünden geçtiği bir çiftliğin köpekleri tarafından saldırıya uğrar ve korkudan bayılır. Vildan, uyandığında daha önce hiç görmediği bir odada olduğunu fark eder. Ayağa kalkıp pencereden dışarı bakınca burasının Firuz'un kaldığı çiftlik olduğunu anlar. Bu olaydan sonra Firuz, Vildan'ın artık konağa dönmeyeceğini ve çiftlikte kalacağını herkese söyler.

Firuz, Nedret'i sevmese de onunla evlenir. Konaktaki düğün gece yarısı bitince Nedret ile Firuz, arabaya binip çiftlikte onlar için hazırlanan yeni yuvalarına giderler. Ancak sabaha karşı kara bir haber gelir. Bir çiftlik çalışanı gelerek Firuz ile Nedret'in kendileri için hazırlanan çiftliğe giderken arabalarının devrildiğini ve Nedret'in vefat ettiğini söyler. Bu olaydan sonra işçiler, Vildan'ın buraya uğursuzluk getirdiği dedikodusunu yayarlar. Onlara göre Vildan geldikten sonra konakta ve çiftlikte birçok kötü olayla karşılaşmıştır. Bu olaylardan sonra geçen 1 yıl içerisinde Vildan'ın yardım ettiği kişiler onu bu kötü imajından kurtarır.

Vildan ile Firuz evliliklerinin ilk yılını konakta ve çiftlikte geçirir. Evliliklerinin ikinci yılında Firuz, Vildan'la beraber 15 günlük bir vapur seyahatine çıkar. Bu seyahatle birlikte mekân İstanbul, İzmir, Antalya, Mersin ve İskenderun'a kadar uzanır. Gemi seyahat esnasında batır ve Firuz kaybolunca, Vildan çiftlikte tek başına yaşamaya başlar. Genelde Adapazarı'nda geçen roman, Meral'in Vildan'ı İstanbul'a davet etmesiyle mekân kısa süreliğine İstanbul'a taşınır. Ertesi sene ise Vildan, İstanbul'dan evlenince artık mekân tamamen İstanbul olur. Bebek'te otururlar, yazlık için Erenköy'e giderler. Vildan, İstanbul'da 5 yıl Nahit Hilali ile evli kalır. Nahit Hilali, ölmeden önce tesadüfen hafızasını kaybetmiş Firuz'la karşılaşır ve ona gerçeği anlatmaya çalışsa da başarılı olamaz. Romanın sonunda Nahit Hilali ölür, Firuz 4 yıl hapis yatar. Firuz hapisten çıktıktan sonra kendisini Adapazarı'ndaki çiftlikte bekleyen eşi Vildan ile çocuğu Ümit Firuz'un yanına gider.

3. 18. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Eserde genel itibariyle yazar anlatıcı kullanılmıştır. Ancak Vildan'ın ve Firuz'un geçmişleri ve hatıraları kendi ağızlarından anlatılırken kahraman anlatıcı devreye girer. Dolayısıyla romanda karma anlatıcı kullanılmıştır. Romanda yazar anlatıcı, sık sık araya girerek roman kişilerinin o anki durumlarını verir ve onlar hakkında yorumlar yapar:

“Yunus'un kızdığı gözlerinden anlaşılıyordu. Fakat nedense karısının ve kızının karşısında bir arslan kesilen Yunus, Firuz'un yanında boynu eğik konuşuyordu.” (s. 15).

“Firuz, Vildan'ın hayatına bu gecedan itibaren karıştı. Bu, eniştesi, yengesi, kuzeni ve nihayet Firuz ağabeyiyle Vildan'ın kalbinde öyle büyük bir yer etmeye başlamıştı ki kendisini dünyanın en bahtiyar insanı gördü, bazen de bir kasırga içindeymiş gibi yolunu kaybetti. Bu hakikaten öyle kabuslu bir hikâye idi ki Vildan, o günleri hapishanede uzandığı yatağında âdeta yeniden yaşıyordu.” (s. 29).

“İçinde sayısız heyecan ve ıstıraplara şahit olduğunuz Vildan'ın şimdiye kadar anlattığımız hayatı bir ömür yolunun kâh korkulu kâh mesut rüyasından başka nedir? Bu beş yıl Vildan için hiç hadisesiz gelip geçti. Bu suyun membaı gözyaşlarıyla başlayan evlilik gecesi, denize döküldüğü yer de bundan sonra okuyacağınız kaderidir. Şimdi, suyun denize döküldüğü yere gelelim.” (s. 193).

Anne ile babasını kaybeden Vildan'ın teyzesinin yanına gelmek zorunda kalmasının fotoğrafını yazar şu şekilde çizmiştir:

“Dudakları anne ve baba demekten mahrum yapayalnız teyzesinin yanında bir sığıntı gibi yaşamaya mahkûm edilmiş bir kızın kahredilen haysiyetinin tasvirine ne lüzum var?” (s. 54).

Yazarın araya girmeleri çoğu zaman soru şeklinde okuyucunun karşısına çıkar. Bu sorular anlatıcı ya da roman kişileri tarafından sorulabilmektedir. Vildan, çiftlikteki yangını düşündüğünde aklından şunları geçirir:

“Dimağında bir sürü fikirler dolaşüyor, o sırrın gizli sahneleri sanki gözlerinin önünde canlanıyordu. O kazma seslerinin elindeki kan lekelerinin bütün bunların üstünde olarak Firuz ağabeyinin kulübeye girişinin sebebi neydi? Yoksa kulübede birisi mi vardı? Acaba Firuz'un sevdiği bir kadın mı? Yoksa bir düşman mı? Onu öldürmek isteyen birisi mi? Yahut Firuz'un öldürdüğü bir insan mı?” (s. 42).

Eserde kahraman anlatıcı da kullanılmıştır. Bu anlatıcı, roman kişilerini verirken onların hakkında kendi yorumlarını sunar. Bu anlatımlar ve yorumlar bazen anlatıcının kendisini anlatmasıyla okuyucunun karşısına çıkar. Firuz, bir gece Vildan’la konuşma fırsatı bulunca kendini ona anlatmak için kendi çocukluğuna kadar iner. Bu esnada kahraman anlatıcıyı kullanarak kendisi hakkında şu bilgileri verir:

“Amcam ve yengemin yanında yarıda kalan ilk tahsilimi bitirdikten sonra Ankara’ya gittim. Orada orta ve lise tahsilimi ikmal ederek İstanbul Hukuk Fakültesini kaydoldum. Tahsil hayatım hiç hadisesiz geçti. Yazın mektep tatil olunca Kırşehir’deki bütün mallarımızı satıp Adapazarı’nda bir çiftlik alarak yerleşen amcamın yanına yani buraya geliyor mektep açılınca tekrar dönüyordum.” (s. 87).

3. 18. 1. 7. Dil ve Üslup

Romanda genel itibariyle konuşma diline yakın, açık, sade ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır. Genellikle kolay anlaşılır ve kısa cümleler kullanılırken süslü üsluba başvurulmamıştır.

Romanda kullanılan atasözleri ve deyimlerin konuşma dilinde olan ifadeler olduğu görülür:

“Keskin sirke küpüne zarar.” (s. 7).

“Nuh dedi mi peygamber demez.” (s. 33).

“Nedret, hiç ümit etmediği bir sırada bu sözlere muhatap olunca süt dökmüş kedi gibi oldu.” (s. 33).

“Yanlış mı düşünüyorum? Hah... ha... Fakat o zamana kadar da atı alan Üsküdar’ı geçmiş olacak.” (s. 59).

“Mühür kimde ise Süleyman odur azizim.” (s. 98).

“İyilik yap denize at, balık bilmeseyse Halik bilir.” (s. 127).

Romanda yapılan benzetmeler, roman kişilerinin karakter özelliklerine göre yapılmaktadır. Aileye yakınlığı ile bilinen bir kişinin gerçek yüzünün ortaya çıkmasıyla birlikte şöyle bir benzetme yapılır:

“Babam sağken sadık bir köle gibi hareket eden Kâtip, meğer sinsi bir yılanmış.” (s. 12).

Eserde yapılan tasvirler kişilerin ruh hallerine göre değişiklik gösterirken kelimeler de ona göre şekil alır. Vildan, mutlu olduğu bir anda şu tasviri yapar:

“Kalktı ve üzerine hiçbir şey almaya lüzum görmeden pencereye gitti. Dışarıda harikulade bir bahar havası vardı. Güneş biraz evvel karşıki tepelerden doğmuş. Adapazarı ovasını altın ışıklara boğmuştu. Çok uzaklardan görünen tepeler, hafif bir sis perdesi altında gittikçe silikleşiyordu. Kuşlar sabah uykularından çok evvel uyanmışlar, havada kovalamaca oynuyorlardı.” (s. 30).

Romanda yapılan bir benzetme neredeyse romanın o ana kadar olan olaylarının tamamını özetler mahiyettedir:

“İkinci düğün gecesinin de felaketle sonu ermesinde bir sebep arayan insanlar ve bilhassa çiftlikte çalışan işçiler, bütün hikmeti yavaş yavaş, Vildan’ın uğursuzluğunda aramaya başladılar. Öyle ya Vildan bu çiftliğe gelmeden evvel, hayat durgun bir dere gibi pürüzsüz akıp gidiyordu.” (s. 144).

Söylenmek istenmeyen cümlelerin yerine ise eserde eksilteli cümleler kullanılmıştır:

“Hepimiz de yaptıklarımızın cezasını çektik... Yunus amcam cezasını hayatıyla ben...” (s. 46).

“Nedret’le evlenmekle mallarına...” (s. 58).

“Sana bir şey söyleyeyim mi? dedi. Hak yalnız kuvvetindir. Bu evde herkesten kuvvetli de ...” (s. 127).

3. 18. 2. Teknik Unsurlar

Tasvir, eserde olayın geçtiği mekânın özelliklerinin belirtilmesi, kelimelerle resminin yapılmasıdır. Eserde bu tür tasvirler bir iki cümle ile ve çok nadiren yapılmıştır. Vildan, teyzesinin çiftliğini ilk gördüğü zaman kısa bir tasvir yapar: “İki katlı oldukça sevimli bir konaktı. Evin arka tarafı tamamen bahçelik ve ağaçlıktı.” (s. 15).

Yazar, roman esnasında bazı durumları, olayları okuyucunun gözünün önünde canlandırmak istediği zaman da tasvire başvurmuştur:

“Çok geçmeden gerisine hafif bir toz bulutu bırakan beyaz at, binayı çiftlikten ayıran alçak çitin önüne gelip durdu. Firuz, attan süratle atlayarak yüksek sesle bağırdı.” (s. 30).

Romanda ara sıra mektup tekniği kullanılmıştır. Vildan’ın Firuz için yazmış olduğu mektuplar, romanın olay örgüsüne katkı sağlamıştır. (s. 50). Vildan’ın mektep arkadaşı

Meral ile mektuplaşmaları neticesinde Vildan İstanbul'a hava değişikliği için çocuğu ile beraber gider ve orada Nahid Hilali ile tanışır. (s. 178- 179).

Eserde montaj tekniği kullanılmıştır. Vildan babası ile yaşadığı güzel günleri aklından geçirirken eniştesi Yunus, Baki'nin şu ifadesini kullanır:

“Baki kalan bu kubbede hoş bir seda imiş.” (s. 26).

Firuz, Vildan'la konuşurken Byron'un bir cümlesine yer verir:

“Ey güzel gençlik. Kim sana tekrar dönmek istemez.” (s. 109).

Romanda Türk sanat musikisinden şarkılara yer verilmiştir. Bestesi Tanburî Mustafa Çavuş'a ait olan eser:

Dök zûlfünü meydâna gel

Sür atını ferzâna gel

Al daireni hengâma gel

Bülbül senin, gülşen senin

Yâr yâr ammân ammân

Âşıkınım hayli zamân

Dil muntazır teşrîfine

Gel ammân ammân (s. 70).

Bestesi Dede Efendi'ye ait olan bir şarkıya da romanda yer verilmiştir:

İndim yârin bahçesine gülden geçilmez,

Gülden geçtim, serden geçtim, yardan geçilmez. (s. 71).

Firuz ve Vildan'ın düğününde çalgıcıların çaldığı şarkı:

Telgrafın tellerine kuşlar mı konar,

Herkes sevdiğine anam böyle mi yanar? (s. 141).

Oğuz Özdeş, kitabının başına bir not koyarak eşi, Nermin Özdeş'e ithaf eder. Eserde kendi oğlu Ümit'in ismini romandaki çocuk kahramana verir. Eserdeki erkek kahraman Firuz, romanın yazarı gibi Kırşehirlidir. Bunlar kısmen de olsa romanın otobiyografik unsurlar taşıdığını gösterir.

Eserde romanın ana kahramanı olan Vildan, 18 yaşına geldiğinde kimsesiz çaresiz kalınca mecburen Adapazarı'ndaki teyzesinin yanına gider. Ancak kısa süre sonra sıkılınca olay örgüsünün farklı yerlerinde buradan gitmek istediğini sık sık dile getirir:

“... burada yaşamak istemiyorum artık. İstemiyorum; çünkü burada bir sığıntı gibi yaşamaya tahammülüm kalmadı. Hele Yunus eniştem öldüğünden beri bu hayat bana büsbütün ağır gelmeye başladı.” (s. 45).

Vildan, Firuz ve Nedret'in evleneceklerini duyunca buradan gitme isteği tekrar nükseder. Ancak onun gitmesine hep Firuz engel olmaktadır.

“Müsaade edin de buradan gideyim. Bir ilkokula öğretmen olur hayatımı kazanırım. Burada öyle ağır bir yük hissediyorum ki sanki bana yaşamam imkânsız gibi geliyor.” (s. 47).

Metin, Firuz'un parasını çalıp gidince Firuz onu polise vereceğini ifade eder. Bunun önüne Vildan çıkar ve Firuz çok kızgın olduğundan ona bir tokat atar. Ertesi sabah Vildan ile Firuz arasında şu konuşma geçer:

“- Kati karar verdim. Buradan gideceğim.

- Sebep? Yoksa şu yine eski gitme hastalığın mı nüksetti?

- Zannederim.

- Peki bu hastalığın sebebi ne?

- İlk önceleri başkaları zannediordum ama sonradan anladım ki sebebi sensin.

- Ben miyim?” (s. 132).

Romanda sık sık diyaloglara yer verilmiştir. Romanın olay örgüsünde önemli bir yere sahip olan diyaloga örnek:

“(Meral): Ben baş komiser akrabamı hemen görürüm. Herhâlde birkaç güne kadar bir netice alırız. Yalnız Vildan'cığım farz edelim ki o adam ilk kocan Firuz... Bunu öğrenmekle ne elde edeceksin?

- (Vildan): Ne mi elde edeceğim? Evet... Asıl saadetim ondan sonra parçalanacak... İşte beni şaşkına çeviren de bu ya... Evet, o adam Firuzsa... Ne olacak? Ne yapacağım? Ya o beni tanır mı yahut çiftliğe dönerse?

- Faciadan sonra sekiz yıl geçtiği hâlde çiftliğine dönmediğine göre herhâlde bundan sonra da dönmez...” (s. 218).

3. 19. GECEKONDU RÜZGÂRI²⁸

3. 19. 1. Materyal Unsurlar

3. 19. 1. 1. Eser Hakkında

Oğuz Özdeş'in popüler tarzda kaleme almış olduğu aşk ve macera romanının ilk baskısı, 1960 yılında Tekin Yayınevi tarafından yapılmıştır.

Roman, *Telif Roman* alt başlığı ile kitap olarak yayımlanmış ve tefrikası yapılmamıştır. Eser; Hayırsız Evlat, Kaderin Oyuncuğu, İçimizdeki Yılan, Allah Korkusu, Hep Para Hep Para, Keşke Seni Doğurmasaydım, Çocukların Günahı, Müthiş Hakikat, Ana Gibi Yar Olmaz, Koruyucu Kanatlar başlıkları altında toplam 9 bölüme ayrılmıştır.

3. 19. 1. 2. Olay Örgüsü

Romanın birinci olay halkası, Naci ile Murat'ın kumar oynama sahnesiyle başlar. Naci, üzerindeki ceket dâhil her şeyi kaybeder. Sabah uyandığında annesi, Naci'nin eski ceketini yamar. Naci, annesinden ve babasından para ister hatta babasını dövecek gibi onun üzerine yürür. Ardından evden çıkar ve mahallede yürürken Nermin'i görür. Tenha bir yerde Nermin'in önüne çıkar. Nermin'in parmağında nişan yüzüğünü görmesine rağmen ona asılır. Sonrasında doğruca kahveye giden Naci, evdeki kışlık montunun üzerine kumar oynar ve bu sefer kazanır. Ancak o gece Naci, Murat'ın evine gidince sabahki arkadaşlarıyla tekrar karşılaşır ve poker oynarlar. En sonunda Murat, Naci'yi tekrar alt eder ve meteliksiz bırakır. Murat'ın gerek kumarda kazanması gerekse Naci'nin Nermin'e yaptığı sarkıntılıktan haberinin olduğunu ifade etmesi ortamı gerer. Naci ile Murat kavgaya tutuşur. Naci, Murat'ı yere serdikten sonra buradan ayrılır. Çok geçmeden her şeyden habersiz olan Naci'nin kız kardeşi Gülsüm, kapıya gelip babasının fenalaştığını söyleyerek abisini sorar. Murat, biraz önceki kavganın bir intikamı olarak Gülsüm'e yardım eder gibi görünerek onu doktora götüreceğini ve beraber doktoru alıp döneceklerini söyler. Murat, kendisine inanan Gülsüm'ü doktor muayenehanesi diye randevu evine götürür. Randevu evinin sahibi Mualla ile konuşur ve Gülsüm'e karşılık yüz lira alır. Murat, taksi tutmaya gidiyorum bahanesiyle çıktıktan sonra randevu evini polis basar. Bu olay kısa süre içerisinde bütün mahallede duyulur. Herkes Gülsüm'ün kötü bir kız olduğunu düşünmeye başlar. Gülsüm'ün ailesi de ona inanmayıp onu evden kovunca Gülsüm için zor bir hayat başlar. O günün gecesinde Naci, meyhaneden çıkarak evine gider. Babasının yattığı odaya

²⁸ Oğuz Özdeş, *Gecekondu Rüzgârı*, Tekin Yayınevi, 1. Basım. Ankara, 1960.

girerek babasının paralarını almak ister. Babası, uyuduğu için bu işin kolay olacağını düşünür; ancak babası aniden uyanınca odadan kaçır. Kaçırken idare lambası yere düşer. Naci, evden kaçır sokaklarda birkaç saat gezdikten sonra eve döndüğünde evinin kül olduğunu görür. Yere düşen idare lambası evi kül etmiş ve bu esnada babası yanarak can vermiştir. Naci artık para alacak kimse kalmayınca bir fabrikaya girip çalışmak zorunda kalır. Gülsüm, Fatma Teyze diye hitap ettiğı bir yakınına sığınır. Fatma Teyze, Gülsüm'e bir evde çocuk bakıcılığı işini bulur. Gülsüm işinden memnun bir hâlde çalışırken bir gün evin damadı Orhan'ın tacizine maruz kalır. Sabah olunca evin beyi Ahmet Bey, Gülsüm'ü çağırır ve cebinden kaybolan paranın hesabını sorarak onu hırsızlıkla itham eder. Parayı iade etmesi için bir gün süre verir. O gün Ahmet Bey, gece yarısında Gülsüm'ün odasına girer ve Gülsüm'ü taciz etmeye çalışır. Gülsüm her iki tacizden de kurtulur. Ertesi sabah bütün aile salonda toplanmış ve Gülsüm'ü çağırılmışlardır. Asıl hırsız ortaya çıktığından dolayı Gülsüm'den özür dilemek istemişlerdir. Tüm bu olanlara dayanamayan Gülsüm, evdekilerin tamamının vicdansızlıklarını yüzlerine vurarak evden ağlayarak çıkar. Yolda koşarken bir araba çarpar ve Gülsüm gözlerini tanımadığı bir yerde açır. Buraya geldikten üç gün sonra evin sahibi Şakir Bey, Gülsüm'le konuşur. Şakir Bey, Gülsüm'e burada benim kızım olarak istediğın kadar kalabilirsin deyince Gülsüm bu nimeti geri çevirmez. Gülsüm, bir gün evde yalnızken Şakir Bey'in yeğeni Muzaffer gelir ve onunla tanışır. Şakir Bey, Gülsüm'e Muzaffer'e güvenme demesine rağmen Gülsüm, gönlünü bu delikanlıya kaptırır. Gülsüm, birkaç ay sonra Muzaffer'den hamile olduğunun farkına varır ve evinde kaldığı, baba dediğı Şakir Bey'in karalanmaması için ona bir mektup yazarak o evden ayrılmak zorunda kalır. Naci, düzenli bir şekilde fabrikadaki işine devam etmektedir. Yan tezgâhta çalışan Nermin'in eşi Orhan'la arkadaşlık kurar. Naci, iş yerinde Orhan'ın yanına giderek bu akşam beraber içmek için ısrar eder ve meyhaneye giderler. Naci, meyhanede kavga çıkarmak isteyince Orhan, onu buradan çıkarır ve kendi evini götürür. Nermin, pencerenin yanında Orhan'ı beklerken Naci'yle beraber geldiklerini görünce çok şaşırır. İçki sofrasında Orhan, içkinin tesiriyle sızınca Naci, Nermin'e tecavüz etmeye kalkar. Gürültüye uyanan Orhan, Naci tarafından bıçaklanarak öldürölür. Sonuçta Naci, 18 yıl hapis cezasına çarptırılır.

Romanın ikinci olay halkası mahkeme kararından 4 ay sonra Nermin'in dünyaya bir kız getirmesiyle başlar. Aynı gece Gülsüm henüz 4 günlük olan bebeğini bir cami avlusuna bırakır. Gülsüm, artık bir pavyonda konsomatris olarak çalışmaktadır. Bir gün Murat, Veli ve Ahmet, Bohem Bar adında bir meyhaneye giderler. Meyhanede, Gülsüm'ü

görünce çok şaşırırlar ve onu masaya davet ederler. Gülsüm, onları gördüğü için masaya gitmek istemez. Bundan dolayı Murat olay çıkarır ve meyhaneden arkadaşlarıyla birlikte atılır. Nermin'in kocası Orhan öldürüldükten sonra Nermin, Naci'nin annesi Hatice Hanım'la birlikte yaşar. Nermin ve Hatice Hanım, Naci'nin içeride olduğu 18 yıl boyunca beraber yaşarlar. Naci hapishaneden çıkmadan az önce Nermin, başka bir semte taşınarak ondan uzak durmaya çalışır. Naci, hapishaneden çıkar ve doğruca annesinin yanına gider. Biraz konuşup yemek yedikten sonra annesinin elindeki bütün paraları zorla alır. Bu sırada Nermin ile kızı Mine, Taşlı Tarlada taşındıkları evde konuşmaktadır. Mine, neden böyle apar topar taşındıklarını anlayamaz. Nermin, bir gün işe giderken Naci, onu takip etmeye başlar ve uygun bir yerde Nermin'le konuşmaya çalışır. Onun için 18 yıl hapis yattığını, onu çok sevdiğini, başkasına yâr etmeyeceğini söyler. O akşam kumarhanede kumar oynarken Nermin ile Hatice Hanım'ın 18 yıl beraber yaşadıklarını öğrenen Naci, eve gidip annesini döverek ona karşı ağıza alınmayacak laflar sarf eder. Ardından doğrudan kumarhaneye giden Naci'nin şansı bugün yaver gidince oynadığı her elde Murat'ı yener. Bu durum Murat'ın çok zoruna gider, Naci kalkıp giderken ona silah çekip paraları istediğinde meçhul bir adam gelir ve Naci'yi o hengameden kurtarır. Naci, sonradan isminin Hüsrev olduğu anlaşılan meçhul adama teşekkür ederek akşam eğlencesini beraber yapmayı teklif eder. Akşam iki arkadaş randevu evine giderler. Naci, orada Gülsüm'le karşılaşır. Gülsüm, onları görünce odasına kaçsa da iş yeri sahibi Mualla ya salona çıkıp şarkı söylemesini ya da buradan gitmesini şart koşunca Gülsüm mecburen salona çıkıp şarkı söyler. Şarkının bitiminde eli silahlı biri salonun kapısını açar. Naci, gelen kişinin Murat olduğunu anlayınca hemen silahını çıkarır ve onu yere serer. Oradakilere bu olanları kimseye söylememesini tembih ederek Hüsrev'e cesedi denize atması için para verir ve oradan ayrılır. Ertesi gün Hüsrev'le Naci vapurda buluşurlar. Naci'nin önünden çok güzel bir lise talebesi geçer, ardından onun annesi geçince bu güzel kızın Nermin'in kızı olduğu anlaşılır. Nermin, kızını vapura bırakıp gidince Naci, Mine'yi takibe başlar. Okul arkadaşlarıyla piknik organizasyonuna katılan Mine, piknik alanında yalnız başına ağaçların arasında gezerken Hüsrev, onu taciz etmeye kalkar. Güya onu kurtarmak için Naci gelir ve böylelikle tanışmış olurlar. O gün epey konuşurlar ve daha sonra buluşmak üzere sözleşip ayrılırlar. Bir gün Mine, annesine babası gibi bir erkeği sevmek istediğini ve yuva kurmak istediğini ifade edince annesi, kızının daha bir lise öğrencisi olduğunu hatırlatır. Mayısın sonunda okullar tatil olunca Mine, çok güzel bir dereceyle sınıfı geçer. Nermin, bir gün kızının hatıra defterini gizlice okuma imkânı bulunca bütün gerçekleri öğrenir. Hatıra defterinde yazılana göre Mine ertesi gün Naci ile buluşacaktır. Nermin,

buluşma yerine kızından önce gider ve Naci ile konuşup kızından uzak durmasını söyler. Ertesi gün Naci, Nermin'in evine giderek kızından uzak durması karşılığında 2 bin lira ister. Naci, bir hafta sonra tekrar eve gelir para isteyip alamayınca Nermin'e tecavüz etmeye kalkar; ancak başarısız olunca Nermin'in boynundaki kolyeyi alıp gider. Nermin yerde yatarken kızı Mine gelir bu perişan hâline sebep olanı sorsa da annesi ona bir şey anlatmaz. Bu sırada kapı çalar ve Nermin'in ölen eşi Orhan'ın yeğeni Melih gelmiştir. Melih, kendini tanıtınca Nermin onu memnuniyetle içeri alır. Melih, birkaç yıldır İstanbul'da olduğunu, Tıp Fakültesini bitirmek üzere olduğunu söyler. Nermin, misafiri Melih'i yolcu ederken her zaman gelmesini tembih eder. Nermin, ertesi sabah Hatice Teyzenin evine gider; ancak Hatice Teyzeyi evde bulamayınca Gülsüm'le karşılaşır. Nermin, Gülsüm'e başından geçenleri anlatarak Naci hakkında şikayetini dile getirir. Nermin, evden çıktıktan sonra Gülsüm, hasta olmasına rağmen müddeiumumiliğe giderek abisi Naci'nin Murat'ı öldürdüğünü ihbar eder ve ihbar ettikten sonra orada veremden ölür. Aynı gün öğleden sonra Nermin'in kapısını postacı çalar ve Mine'ye bir mektup getirir. Naci, Mine'yi üç saat sonra buluşmaya çağırmaktadır. Annesi, Hatice Hanım'ın kendisine vermiş olduğu silahı alarak kızının peşine takılır. Naci, buluştuklarında bir taksiye binerek Mine'yi randevu evine götürür. Birbirlerinden habersiz olan Nermin ile iki sivil polis de onları takip ederek buraya gelmişlerdir. Onları takip eden polisler biraz geç kalınca Nermin, salona girer kızıyla birlikte Naci'yi görür ve silahını çıkarıp Naci'yi öldürür. Polisler, Nermin'i tutuklamak zorunda kalır. Mahkeme görüldüğü esnada savcı, Nermin'in lehine kullanılabilecek her şeyi ortaya koyar. Neticede Nermin 2 yıl ceza alarak içeri girer. Nermin içerideyken Melih ile Mine onun izniyle nişanlanırlar. Nermin'in tahliye günü geldiğinde Mine, Melih ve Hatice Hanım onu karşılar ve mutlu bir hayat için evlerine doğru giderler.

3. 19. 1. 3. Kişi Kadrosu

Romanda geniş bir kişi kadrosu mevcuttur. Bu kişilerin birkaçı hakkında kısa da olsa detaylı bilgiler verilir. Eserde kişiler hakkında verilen bilgiler bazen yazar tarafından bazen bu kişileri tanıyan yardımcı kişiler tarafından verilir.

Gülsüm: Romanın ana kahramanıdır. Romanda ilk olarak 19 yaşında okuyucunun karşısına çıkar. Naci'nin kız kardeşidir. İlk olarak Naci'nin kumar arkadaşı Murat tarafından kandırılarak randevu evine götürülen Gülsüm, buranın daha ne olduğunu anlamadan polis baskınıyla alınıp hastaneye kontrole götürülür ve mahallede adı kötüye çıkar. Annesi, babası ve abisi Naci tarafından evden kovulur. Bir konağa mürebbiye olarak

girer fakat evin damadı ve beyi tarafından tacize uğrayınca evden ayrılmak zorunda kalır. Bir otomobilin çarpması neticesinde sonradan baba yerine koyacağı Şakir Bey’le tanışır ve onun evinde kalmaya başlar. Bu sırada Şakir Bey’in yeğeni Muzaffere âşık olarak onun evine sık sık gider. Muzaffer’in gizlice verdiği uyuşturucunun etkisiyle onunla birlikte olur. Gülsüm, kandırıldığını anlayınca yıkılır ve ondan ayrılır. Ancak hamile kaldığı için Şakir Beyin isminin lekelenmemesi için evden ayrılmak zorunda kalır. Sonra barlarda ve randevu evlerinde çalışmak zorunda kalan Gülsüm 4 ay sonra kızını dünyaya getirir ve cami avlusuna bırakır. Gülsüm, tüm bu yaşadıklarından dolayı verem olmuştur. Bütün bunları yaşayan Gülsüm’ün genç kızlara seslenişi şu şekilde olmuştur: “Genç kızlar! Gönlünüzün kapılarını herkese açmayınız. Etrafta dolaşan namus hırsız erkeklerden kaçınınız.” (s. 119). Naci’nin Murat’ı randevu evinde öldürmesine şahit olan Gülsüm, ölmeden önce savcıya giderek bu durumu ihbar eder ve orada hayata gözlerini yumar.

Oğuz Özdeş’in popüler aşk romanlarında kurban kadın, düşmüş kadın, kandırılmış kadın, kaderin oyuncacı olmuş kadın profili sık sık çizilmiştir. Gülsüm, bir aşk romanında karşılaşılan neredeyse bütün kötülükleri ve talihsizlikleri yaşamıştır. Yazar bu tür kadınlar için şu ifadeleri kullanmıştır: “... Kaderin bir oyuncacı olmuştur. Şimdi de hiç tanımadığı yaşlı bir erkeğin evinde kalıyordu. Hayat ne garip tesadüflerle doluydu. Sanki rüzgârın önünde bir yaprak gibi oradan oraya sürükleniyor ve bahtının rüzgârı onu bilmediği âlemlere götürüyordu.” (s. 36). Gülsüm de romanda kendi hakkında konuşurken yazarı haklı çıkaracak şu ifadeler kullanır: “Kendimi bir sele kapılmış tahta parçasına benzetiyorum. Kaderim beni nereye sürüklerse...” (s. 38). Gülsüm, hayatında bütün olanlardan kendince bir ders çıkarır ve şu tavsiyede bulunur: “Anamın bana her zaman söylediği bir nasihat vardır. Ben de sana onu aynen tekrar edeyim. Elmas ol göğüslerine taksınlar. İnci ol, başlarında taç diye gezdirenler... Fena yola sapma, düşersin... Düşenin dostu olmaz.” (s. 71).

Naci: Romanın yardımcı kişilerinden olan Naci hakkında annesi, onun yüzüne karşı şu ifadeleri kullanır: “Sen çok fena bir evlatsın... Sen mi çalışıp kazanacaksın? Şimdiye kadar hangi işe girdiysen bir aydan fazla tahammül gösteremedin. Ruhun avare...” (s. 8). Annesi, oğlu Naci hakkında hâkime şu ifadeyi verir: “Günahı o kadar çoktu ki evladım. dedi... Hangi birini sayayım? Kocamın yanıp ölmesine mi sebep olmadı, kızımın fena yollara düşmesine mi sebep olmadı, Nermin’in kocasını mı öldürmedi, Murat’ı mı vurmadı?” (s. 128).

Yazarın ifade ettiği üzere Naci'nin babası ise Naci'yi şöyle görmektedir: “İlk önce bir ayakkabıcının yanına vermiş fakat oğlu oradan kaçınca bir fabrikaya yerleştirmişti. Naci orada da rahat durmamıştı. Nihayet Naci'nin askerliği gelmişti. Ali oğlunu bir bütün askerlik boyunca ne paradan ne de bir arzusundan mahrum etmedi. Karısına ‘Askerlik erkeği ıslah eden bir aile ocağıdır. Naci, terhisten sonra inşallah adam olur’ diyordu. Ama hiç de öyle olmadı Naci askerlikten gelince bir işe gireceğine kendisini kumara verdi.” (s. 11). Kumarbaz Naci, arkadaşının evine misafir olarak gider ve onun karısı olan Nermin'e tecavüz etmeye kalkınca Nermin'in kocası bu duruma engel olmak için Naci ile kavgaya tutuşur. Sonuçta Naci, Nermin'in kocası Orhan'ı bıçaklayarak öldürür. Hapishane hayatında sadece annesi ziyaretine gider. Naci, annesinin her gelişinde ondan daha fazla para ister ve annesini zor durumda bırakır.

Roman kişilerinden olan Nermin, kocasını öldüren, kızını kandırmaya çalışan ve kendisine tecavüz etmeye kalkan Naci hakkında şu ifadeleri kullanır: “O, bir insan değil bir canı, bir haydut, insanlıktan çıkmış bir erkekti. Kocamı öldürmekle ilk önce benim hayatımı yıkmıştı. Hapisten çıkınca da kızımın hayatını yıkmak istedi.” (s. 126).

Naci, yoldan çıkmış, ana babaya saygısı kalmamış, içki içen kumar oynayan, kadınlarla kızlarla yatıp kalkan, çok rahatlıkla yalan söyleyen, arkadaşının karısına göz koyan ve ona tecavüz etmeye kalkışan, adam öldüren, 18 yıl hapiste yatmasına rağmen akıllı başına gelmeyen, kötülükte zirveye oynayan bir tip olarak okuyucunun karşısına çıkar.

Murat: Romanın yardımcı kişilerindendir. Yazar, Naci'nin kumar arkadaşı hakkında şunları söyler: “Gecekonduunun değme kumarbazlarından biriydi. Murat dendi mi gecekonduunda herkes onu tanırdı. Buraya geleli daha 1 yıl doldurmadığı hâlde, bütün gecekondu sakinlerinin dilinde ismi dolaşmaya başlamış, kısa zamanda adına bir de kumarbaz eklenmişti. Hani bazen haraç kestiğı de olmuyor değildi. Kendisine sorarsanız kazancı sadece kumardandı. Ama onun kumarda bir gecede yüzlerce lira kaybettiğini bilenler, ertesi günü Murat'ın cebindeki ellilikleri görünce hayretten kendilerini alamıyorlardı. Murat hakikaten gecekondulular nazarında altın yumurtlayan tavuktu. O para kaybedebilirdi ama ertesi günü kaybettiğinden birkaç mislini temin etmekte zorluk çekmezdi.” (s. 5- 6). Murat hem bir kumarbaz hem de kadın tüccarıdır. Romanda verilen su testisi su yolunda kırılır, ifadesine uygun olarak bir kumar neticesinde arkadaşı tarafından öldürölür.

Ali: Romanın yardımcı kişilerindendir. Naci ile Gülsüm'ün babasıdır. Yazar, Naci'nin babası hakkında şunları söyler: “50 yaşlarında ancak vardı o dev gibi adam bir yıl evvel ansızın sol tarafına gelen bir felçle yatağa düşmüş, yatalak bir adam olmuştu. Bütün ömrü çalışmakla ve mücadele etmekle geçmişti. Çok küçük yaşında köyünden ayrılarak İstanbul'a gelmiş, ilk önce bir bakkalın yanına çırak olarak girmiş; sabretmiş, yememiş, içmemiş kanaat etmiş, kazandığı paranın bir kısmını biriktirmişti. Sonra seyyar satıcılığa başlamış, her gün kazancının yarısını bir kenara koyarak kendisine küçük bir sermaye edinmişti. Bu arada evlenmiş iki çocuğu olmuştu.” (s. 10).

Nermin: Romanın yardımcı kişilerindendir. Naci'nin peşinden koştuğu kızdır. Nermin henüz nişanlıken Naci'nin kendi önüne çıkmasına ve onu sevdiğini söylemesine itibar etmez ve Naci'ye değer vermez. Bir süre sonra Orhan'la evlenir. Orhan, Naci tarafından öldürülünce kimsesiz kalan Nermin'i, Hatice Hanım yanına alır ve ona annelik eder. Bir buçuk yıl sonra Nermin, bir fabrikaya girerek eve para getirmeye başlar. Nermin, işçi olarak başladığı fabrikada çok başarılı olduğundan dolayı müdire yapılır. Nermin ilk işe girdiği zamanlarda onun hakkında müdire hanım şu ifadeleri kullanır: “Nermin Hanım, terzihanemizin en çalışkan, en temiz kızıdır. İşe başlayalı henüz iki ay olduğu hâlde bütün işi kavradı. Kendisinden son derece memnunuz. İyiliği nispetinde de çok talihsiz bir kız.” (s. 68).

Nermin, Hatice Hanım'la 18 yıl beraber yaşar ve Naci, hapishaneden çıkmadan önce Hatice Hanım'ın yanından ayrılır. Naci, hapisten çıkınca Nermin'i bir şekilde bulur, onun kızı Mine'yi kandırmayı başarır. Nermin'e şantaj yaparak bütün paralarını alır. Nermin, kızı Mine'yi kandıracağı ve randevu evine satacağı esnada Naci'yi öldürerek 2 yıl hapis yatar.

Hatice: Romanın yardımcı kişilerindendir. Naci ile Gülsüm'ün annesidir. Vefakâr ve cefakâr bir anne tablosu çizilmiştir. Oğlu Naci'den dolayı yüzü hiç gülmemiştir. Oğlu yüzünden eşini kaybetmiş ve kızının kötü yollara düşmesine engel olamamıştır. Hatice Hanım'ın tek mutlu olduğu zaman, Nermin'le beraber yaşadıkları zaman dilimidir.

Romanda sadece ismi geçen ve dekor konumundaki kişiler: Murat ile Naci'nin kumar arkadaşları olan ve eskicilik yapan Ahmet ile Veli. Gecekonduların dazlak kafalı ve sevimli muhtarı. Nermin'in nişanlanıp evlendiği ve çevresi tarafından çok sevilen, bir gece Naci tarafından bıçaklanarak öldürülen Orhan. Gülsüm evden kovulunca Fatma Teyze adındaki yakınlarına sığınır ve sonrasında bir konakta çocuk bakıcılığına başlar. Evde

Atıf Hanım, Ahmet Bey, evin büyük kızı Fulya ve onun eşi Orhan vardır. Gülsüm, konaktan çıkınca kendisine arabayla çarpan ve daha sonra Gülsüm'e kızı gibi sahip çıkan Şakir Bey. Gülsüm'ün severek kıldığı, ilk defa birlikte olduğu Muzaffer. Muzaffer'in Gülsüm'ü kandırdığı esnada Suzan adında bir genç kız ortaya çıkar ve Gülsüm'ü uyarır. Gülsüm, doğurduğu bebeği cami avlusuna bırakınca onu bir bekçi bulur ve karakoldaki komisere götürür. Naci'nin hapishane müdürü ve hapishanedeki arkadaşları Karındeşen Cemil, Âşık Hasan. Randevu evinin sahibi Mualla ve orada çalışan Suzan. Nermin'in kızı Mine. Mine, Naci'nin oyunlarına kanarak ona âşık olacak kadar saftır. Naci, Mine'yi randevu evine götürüp satacağı esnada annesi Nermin yetişerek Naci'yi öldürmek suretiyle kızını kurtarır. Mine'nin nişanlandığı Melih.

3. 19. 1. 4. Zaman

Romanda zamanı tam olarak belirleyecek herhangi bir tarih gün, ay veya yıl verilmemiştir. Eserde zaman, kişilerin hayatını merkeze alarak ilerler. Roman ilk olarak Naci ile Naci'nin babası olan Ali'nin hayatlarını anlatan bir geri dönüşle başlar. Bundan sonra anlatılanlar, Naci'nin ve çevresindekilerin başından geçenlerle birlikte kronolojik olarak ilerler. Roman, anlatılan zaman olarak aşağı yukarı 23 yıllık bir zaman dilimine sahiptir. Eser, bu süre çerçevesinde kronolojik olarak ilerler; ancak kişiler hakkında bilgiler verilirken geriye dönüş yapılır.

Eserde tarihler net olmasa da zaman ifade eden birkaç cümleye yer verilmiştir: “Naci sokağa çıktığı zaman Mayıs güneşi bütün gecekonduyu aydınlatıyordu.” (s. 12).

“Yağışlı bir sonbahar ikindisiydi.” (s. 60).

“Mayıs'ın sonunda okullar tatil olunca...” (s. 104).

Roman içerisinde zamanda geri dönüşler yapılarak özellikle bazı olayların açığa kavuşturulması, aydınlatılması amaçlanır. Bu yöntemle aynı zamanda eserin kurgusundaki tekdüzelik kırılmış olur. Naci'nin çocukluğu ve okul hayatı geri dönüşle verilir: “Allah insanların her arzusunu yerine getirmiyor işte. Naci ortaokulu bin bir zorlukla bitirmiş fakat liseye ayak basınca ‘Okuyup da ne olacağım? Babamın bakkal dükkânı bana yeter!’ diye dersleri bir tarafa sermişti.” (s. 10). Naci'nin sigaraya nasıl başladığına dair şu cümlelere yer verilir: “Şu zıkkıma ta ortaokul sıralarında iken alışmıştı. Teneffüslerde kendisinden birkaç yaş büyük arkadaşlarla yüz numaranın aralığına gizlenip birkaç nefes sigara içmekle başlayan alışkanlığı gün geçtikçe artmıştı.” (s. 13).

Özetleme tekniği yapılırken her zaman belli tarihlerin verilmesine gerek yoktur. Verilen cümlelerin anlamında da zaman unsuru içerisinde bir özetleme söz konusu olabilir. Annesi, oğlu Naci hakkında hâkime şu ifadeyi verirken Naci'nin yaptığı kötülüklerin bir özetini de sunmuş olur: “Günahı o kadar çoktu ki evladım. dedi... Hangi birini sayayım? Kocamın yanıp ölmesine mi sebep olmadı, kızımın fena yollara düşmesine mi sebep olmadı, Nermin'in kocasını mı öldürmedi, Murat'ı mı vurmadı?” (s. 128). Nermin için söylenen şu ifade hapiste yatmış olduğu 2 yılın bir özetidir: “İki yıllık hapis onda hiçbir değişiklik yapmamıştı.” (s. 134).

Özetleme tekniği, zaman unsuru içerisinde geçen olayların veya kişilerin tamamını hatırlatmak, okuyucuya bilgi vermek adına da kullanılan bir tekniktir. Naci'nin babası tanıtılırken özetleme tekniğine başvurulmuştur: “50 yaşlarında ancak vardı o dev gibi adam bir yıl evvel ansızın sol tarafına gelen bir felçle yatağa düşmüş, yatalak bir adam olmuştu. Bütün ömrü çalışmakla ve mücadele etmekle geçmişti. Çok küçük yaşında köyünden ayrılarak İstanbul'a gelmiş, ilk önce bir bakkalın yanına çırak olarak girmiş; sabretmiş, yememiş, içmemiş kanaat etmiş, kazandığı paranın bir kısmını biriktirmişti. Sonra seyyar satıcılığa başlamış, her gün kazancının yarısını bir kenara koyarak kendisini küçük bir sermaye edinmişti. Bu arada evlenmiş iki çocuğum olmuştu.” (s. 10). Naci'nin babası da Naci hakkında şu bilgileri verir: “İlk önce bir ayakkabıcının yanına vermiş fakat oğlu oradan kaçınca bir fabrikaya yerleştirmişti. Naci orada da rahat durmamıştı. Nihayet Naci'nin askerliği gelmişti. Ali oğlunu bir bütün askerlik boyunca ne paradan ne de bir arzusundan mahrum etmedi. Karısına ‘Askerlik erkeği ıslah eden bir aile ocağıdır. Naci terhisten sonra inşallah adam olur’ diyordu. Ama hiç de öyle olmadı Naci askerlikten gelince bir işe gireceğine kendisini kumara verdi.” (s. 11). Bu ifadeler onun çocukluk ve gençliğinin bir özetini de gözler önüne serer.

Eserde anlatılan zamanı genişletmeye yarayan ve ileriye doğru uzun ve kısa süreli zamanda ileri sıçrayışları kullanılmıştır: “Bir hafta sonra Muzafferle parkta buluştu.” (s. 44).

“Aradan iki ay geçmişti.” (s. 47).

“Mahkeme kararından dört ay sonra Nermin, bir kız dünyaya getirdi.” (s. 62).

“Üç hafta sonra...” (s. 135).

Romanın nesnel zamanı, eserde taksilerin, otomobillerin ve elektrikli tramvayların çokluğu göz önüne alınırsa 1950 sonrası şeklinde belirlenebilir. Romanda anlatılan zaman

23 yıllık bir süreyi kapsar. Romanın neşredilme zamanı ise eserin ilk baskısının yapıldığı 1960 tarihi olarak alınabilir.

Popüler aşk romanlarında zaman kavramının uzunluğu veya kısalığı sevgililerin ruh hallerine, o an yaşadıkları mutluluk veya huzursuzluğa göre değişiklik gösterebilmektedir. Bu durum roman kahramanlarının o anki zamana bakış açılarını da bir nevi göstermektedir. Gülsüm, Muzaffer’i kısa süre içerisinde çok sevmiş ve onunla buluşacağı zamanı iple çekmektedir: “Gülsüm, Muzaffer’in boynuna atılmamak için kendisini zor tuttu. Aradan bir hafta değil bir yıl, bir asır geçmişti sanki...” (s. 44).

3. 19. 1. 5. Mekân

Eser, İstanbul’da özellikle de İstanbul’un gecekondulu semtlerinde geçer ve Murat’la Naci’nin kumar oynadığı evde başlar. Naci, ertesi gün Murat’ın evine giderek tekrar kumar oynar. Kumar sonrasında aralarında tartışma çıkar ve Naci oradan ayrılır. Tam bu sırada Naci’nin kız kardeşi Gülsüm gelerek babasının fenalaştığını söyleyerek abisini sorar ve babasını hemen doktor götürülmesi gerektiğini ifade eder. Murat, biraz önceki kavganın bir intikamı olarak Gülsüm’e yardım eder gibi görünerek onu doktora götüreceğini ve beraber doktoru alıp döneceklerini söyler. Murat, kendisine inanan Gülsüm’ü doktor muayenehanesi diye randevu evine götürür. Murat, randevu evinin sahibi Mualla’dan Gülsüm’e karşılık 100 lira alır. Murat taksi tutmaya gidiyorum bahanesiyle çıktıktan sonra randevu evini polis basar. Bu olay kısa süre içerisinde bütün mahallede duyulur. Gülsüm’ün ailesi onu evden kovunca Gülsüm için zor bir hayat başlar. Gülsüm, önce Fatma Teyze dediği akrabalarına sığınır. Oradan bir konağa hizmetçi olarak girer; ancak konağın beyi ile damadı Gülsüm’e sarkıntılık etmek isteyince Gülsüm oradan ayrılır. Gülsüm, caddede giderken bir araba çarpar ve gözlerini Şakir Bey’in evinde açar. Şakir Bey, Gülsüm’ü kızının yerine koyacağını ve bu evde kalmasını rica edince Gülsüm çaresiz kabul eder. Şakir Bey’in evi Gülsüm için sığınılacak bir liman olmuştur.

Gülsüm’ün başından felaketler eksik olmaz. Gülsüm, bir gün evde yalnızken Şakir Bey’in yeğeni Muzaffer gelir. Kısa sürede Muzaffere âşık olan Gülsüm, Muzaffer’in daveti üzerine onun evine gider. Muzaffer, ona uyuşturucu verir ve bu arada ondan faydalanır. Muzaffer’in kötü niyetli olduğunu sonradan anlayan Gülsüm, birkaç ay sonra hamile kaldığını fark edince Şakir Bey’e laf gelmemesi için sığınılacak limandan ayrılmak zorunda kalır. Dışarıda çok kötü bir hayat yaşamaya başlayan Gülsüm, bebeğini

doğurduktan sonra onu bir cami avlusuna bırakır. Sonrasında bir pavyonda konsomatris olarak çalışmaya başlar.

Romanda kumarhane, her türlü kötülüğün anası ve sebebi olarak gösterilir. Gençler kumar oynayıp kaybettikçe para bulmak için birçok kötü yola başvurur. Randevuevi, genç kızların herhangi bir sebepten dolayı kandırılarak satıldığı ve kötü yola düşmelerine sebep olan bir yerdir. Hapishane, iyi karakterli kişilerin çevresinde bulunan kötü karakterli kişilerin uzun süreyle cezalandırılması için atıldığı yerdir. Dolayısıyla iyi insanların hayatta daha rahat nefes almalarını sağlayan bir yer olarak verilir. Fabrika, sosyal hayatta namusuyla çalışıp para kazananların iş yeridir, bir geçim kapısıdır.

Eserde geçen mekân isimleri: Taşlı Tarla, Sirkeci, Üsküdar, Çamlıca Tepeleri, Yedikule, Saraçhane başı, Fatih, Taksim, Şişli, Yeşilköy.

3. 19. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Romanda kullanılan yazar anlatıcı, roman kişilerinin tüm hayatlarına, geçmişlerine ve geleceklerine, tecrübelerine ve hatta rüyalarına vâkıftır. Kişilerin rüyalarında neler gördükleri yazar anlatıcı tarafından şu şekilde okuyucularına aktarılır:

Naci'nin rüyası: “O gece Naci, karmakarışık rüyalar gördü. Barbutta kaybettiği paradan ziyade Murat'a yolunması, gururunu fazla kırmış olmalı ki rüyasında hep Murat'la uğraştı durdu. Murat, o sinsî yılan... kendisini her oyunda, her zar atışta yeniyordu.” (s. 9).

Gülsüm'ün rüyası: “Bu evde kaldığı gece çok garip bir rüya gördü: Gülsüm kenarlarındaki uçurumlar bulunan bir yol üzerinde sıralanmış, yüzlerce kapının arasında yürüyordu. Yüzünde genç kızlığının taraveti ile bir hayal aleminin mistik güzelliği birleşmişti. Gözlerinde ümit ışıkları yanıp sönüyordu. Üzerinde bileklerine kadar inen geniş beyaz tül den bir elbise vardı. Omuzlarına kadar dökülen dağınık saçları onu bir meleğe benzetiyordu. Sevinçli açık kapılardan ilkinе doğru koştu. Fakat tam gireceği sırada kapı şiddetle yüzüne kapandı. Zavallı Gülsüm'ün yüzü, ıstırap ve endişe ile buruşmuştu. Diğer kapılara doğru koştu. Fakat hangi kapının önüne varsa o kapı yüzüne kapanıyordu. Uzaktan uğultu hâlinde kahkaha sesleri geliyordu. Gülsüm sağa koştu sola koştu. Çılgın gibi kapılara doğru atıldı. Fakat nafiye... Hiçbir kapıdan içeri giremedi. Nihayet bir uçurumun kenarında birden muvazenesini kaydederek başa döndü ve boşluğa doğru yuvarlandı. İşte tam bu sırada uyanmıştı. Gördüğü rüyanın tesirinden bir türlü kurtulamıyordu. Aklına annesi ve ağabeyi geldi.” (s. 36).

Naci, Nermin'in kızı Mineyle tanıştığında yazar anlatıcı, onun içinden geçirdiklerini şu ifadeleri okuyucuya aktarır:

“Birlikte yürümeye başladılar. Naci, yürürken genç kızı iyice tetkik ediyor sanki Nermin'i gecekondularda ilk defa gördüğü zamanki gibi içinde tuhaf bir heyecan hissediyordu. Mine, her hâliyle ne kadar Nermin'e benziyordu. Yanaklarının tatlı pembeliği, gözlerindeki esrarlı güzellik, rüzgârın tesiriyle uçuşan saçlarının cazibesi, Naci'yi âdeta büyülüyordu. Bir an yudum yudum içip duyduğu susuzluğu gidermek ihtiyacıyla yandığını hissetti. Annesine sahip olamamıştı ama kızını daha kolaylıkla elde edebilecekti.” (s. 96).

3. 19. 1. 7. Dil ve Üslup

Oğuz Özdeş'in popüler aşk romanlarında dil açık ve sade bir şekilde ele alındığından dolayı yazıldığı dönemde kullanılan ve halk tarafından anlaşılması kolay olan deyim ve atasözlerine, konuşma diline yer verilmiştir. Eserde kullanılan atasözleri ve deyimler genellikle klişe ifadeler boyutundadır: “Dünyada mekân ahirette iman” (s. 12).

“Ana gibi yâr olmaz.” (s. 113).

“İnsanın hayatta anası gibi yâr olmuyor.” (s. 115).

“Su testisi su yolunda kırılır.” (s. 130).

“Şeriatın kestiği parmak acımaz.” (s. 131).

Roman, mekân olarak İstanbul'un gecekondu semtlerinde geçmiştir. Romandaki kişiler de burada yaşayan kişilerdir. Dolayısıyla romanda mahalli kelimelere ve argo ifadelerle sıkça yer verilmiştir. Argo kelimeler özellikle kumar salonlarında ve randevu evlerinde erkekler arasında sıkça kullanılmıştır: “Fırsat bulunca insanı nasıl da kaz gibi yolarsın... Peki zarları ver bakalım.” (s. 5).

“Ulan diye ters ters baktı. Kaz gelen yerden tavuk esirgenir mi?” (s. 7).

“Haydi canım diyerek annesini tersledi. Bana maval okuma... Daha dün moruk paracıklarını sayıyordu.” (s. 8).

“Şu zıkkıma ta ortaokul sıralarında iken alışmıştı. Teneffüslerde kendisinden birkaç yaş büyük arkadaşlarla yüz numaranın aralığına gizlenip birkaç nefes sigara içmekle başlayan alışkanlığı gün geçtikçe artmıştı.” (s. 13).

“Biz erkekler, kadınların bakışından ne mal olduğunu anlarız... Ya kız şıfıntının biriyse...” (s. 31).

Özdeş'in romanlarında herhangi bir sebepten dolayı terk edilen kadınlar genelde çiğnenmiş bir çiçeğe benzetilmiştir. Bu durum **Gecekondü Rüzgârı** adlı eserde de kendini gösterir:

“Naci sözünü bitir bitirmez hırsla kapıya doğru yürüdü. Sonra dönüp arkasına ters ters bakıp dışarı çıktı. Zavallı kız kapının eşiğinde çiğnenmiş bir çiçek gibi kalmıştı.” (s. 12).

Oğuz Özdeş'in popüler aşk romanlarının bazılarında kumarhanelere veya randevuevlerine giriş için kişilerin kendi aralarında kullandıkları parolaları mevcuttur. Eserde kumarbaz Murat, arkadaşı kumarbaz Naci'ye bir yer tavsiye eder ve ancak parola ile buraya girebileceğini ifade eder:

“Bir yer biliyorum, paralar orada yüzüyor, istersen yarın akşam gel. Sana adresini vereyim parolayı unutma: ‘Mösyö Pederin evi burası mı?’” (s. 82).

3. 19. 2. Teknik Unsurlar

Eserde çok az ve kısa tasvirlerle yer verilmiştir. Bu tasvirler genellikle ev veya oda çerçevesindedir: “Köşede daha ziyade sediri andıran dar bir karyola, sol tarafta bir kanep, iki koltuk, orta yerine küçük bir masa, sağ tarafta da bir divan vardı.” (s. 39).

Yazar, roman esnasında bazı durumları, olayları okuyucunun gözünün önünde canlandırmak istediği zaman da tasvire başvurur ve durum tasviri yapar:

“O anda ikisi de kavgaya hazırlanmış Hint horozlarına benziyorlardı. Birbirlerine dik dik bakarlarken Naci, ansızın Murat'ın suratına bir yumruk savurdu. Tabii Murat'ın Naci'den kalır yanı yoktu. İkinci yumruğu da o salladı. Ama onun yumruğu yediği kadar tesirli olmamıştı. Naci, bu sefer sol gösterip bir sağ kroşe indirdi ki Murat geri geri giderek duvara çarptı. Arkasından yediği üçüncü yumruk, onu iyice yere yıktı.” (s. 18).

Romanda mektup tekniği iki defa kullanılmıştır. (s. 49, 120). Bunun yanı sıra Nermin, kızının hatıra defterinde yazılanları da okuyucuyla paylaşır. (s. 107).

Eserde birkaç yerde montaj tekniği kullanılır. Orhan ile Naci, meyhanede içerlerken bestekar Şevki Bey'in bir şarkısını dinlerler:

“Bilmiyorum bana ne oldu?

Didelerim kan ile doldu.

Ciğergâhım harap oldu,

Bilmiyorum bana ne oldu?” (s. 54).

Orhan ile Naci, meyhaneden sonra evde içmeye devam ederler ve evde bestekar Bimen Şen'in bir şarkısını söylerler.

“Al sazını sen sevdiceğim şen hevesinle

Çal söyle benim şarkımı sevdalı sesinle

Ben dinleyeyim ağlayayım gizlice böyle

Çal söyle benim şarkımı sevdalı sesinle” (s. 58).

Romanda roman kahramanları arasında diyaloglara sıkça yer verilmiştir. Naci, Murat'ı öldürür ve Hüsrev'e cesedi yok etmesi için para verir. Ertesi sabah buluşup konuşurlar:

“- (Hüsrev) Gece rahat uyudun mu?

- (Naci) Uyudum. Ya sen?

- Murat'ın işini bitirdikten sonra bara gittim sabaha kadar içip eğlendim.

- Hiç uyumadın galiba?

- Eh, bir iki saat kestirdim o kadar...

- Bu sabahki gazetelere baktın mı?

- İlk işim o oldu...

- Bir haber var mı?

- Murat'ın ayağına bağladığım taş, onu kolay kolay su üstüne çıkarmaz.

- Ya evdekiler?

- Başlarına bela gelmesinden korkup susacaklar tabii.” (s. 94).

Eserde Naci, kendi paralarını kumarda kaybedince babasının paralarına göz koymuş ve babası uyuduğu esnada onun paralarını çalmak isterken kendi kendine şu konuşmayı yapmıştır:

“Ayaklarının ucuna basarak babasının odasına doğru yürüdü. Hiçbir zaman kendisini bu kadar heyecanlı hissetmemişti. Kalbi küt küt atıyordu. İçinden: ‘Hırsızlık zor şey’ diye düşündü. ‘İnsan ne de olsa heyecanlanıyor.’

Sonra kendi kendini teselli etmeyi bildi.

‘Ama benim yaptığım hırsızlık sayılmaz. Nihayet aldığın para babamın...’” (s. 27).

3. 20. LİSELİ BİR KIZ SEVDİM²⁹

3. 20. 1. Materyal Unsurlar

3. 20. 1. 1. Eser Hakkında

Oğuz Özdeş'in popüler tarzda kaleme almış olduğu aşk ve macera romanlarından olan eserinin ilk baskısı 1968 yılında Tekin Yayınevi tarafından yapılmıştır. Roman, yazarın en çok beğenilen, en çok baskı yapan ve en yetkin eserleri arasındadır.

Eser; Birinci Bölüm, İkinci Bölüm, Üçüncü Bölüm, Dördüncü Bölüm, Beşinci Bölüm, Altıncı Bölüm ve Son Bölüm başlıkları altında toplam 7 bölüme ayrılır. Eserin Birinci bölümü kendi içerisinde Romen rakamlarıyla VI, ikinci bölümü III, üçüncü bölümü V, dördüncü bölümü VIII, beşinci bölümü VI, altıncı bölümü II ve son bölümü ise III kısıma ayrılmıştır.

Yazarın romanları ve romancılığı -birkaç roman istisna edilecek olursa- üç döneme ayrılabilir. Birincisi tarihî romanlar yazmadan önce popüler aşk romanları kaleme aldığı dönem (1937- 1951), ikincisi tarihî romanlar yazdığı dönem (1957- 1967), üçüncüsü de tarihî romanlarından sonra popüler aşk romanları kaleme aldığı dönem (1968- 1976). **Liseli Bir Kız Sevdim** ve sonrasında yazılan eserler yazarın romancılığının son devresinde değerlendirilebilecek eserlerdendir.

3. 20. 1. 2. Olay Örgüsü

Eser, romanın sonuna kadar çerçeve ve ana hikâye olmak üzere iki kulvarda devam eder. Romanın çerçeve hikâyesi, akşam saatlerinde başlayarak ertesi sabah saat on bir civarı tamamlanır. Akşam saatlerinde başlayan eser, ana kahramanın iç monolog ve çözümlemeleri ile ilerler. Bu iç monolog ve çözümlemeler, romanın çerçeve hikâyesini oluşturur ve her bölümün başında birer, ikişer paragraf hâlinde verilir. Bölümlerin diğer kısımlarında ise ana kahramanın çocukluğundan beri başından geçenler, yaşanan âna kadar getirilir. Romanın birinci bölümünde başlayan iç monolog ve çözümlemeler, romanın sonuna kadar devam eder; ancak birkaç saatlik bir süreci kapsar. Cahit, yaşadıklarının verdiği elemenden dolayı intihar etmek istemektedir. Bu birkaç saatlik süreçte her türlü intihar etme şekillerini aklına getirir ve nasıl intihar edeceğini planlar. Romanın ana kahramanı Cahit, kaldığı pansiyonda nasıl intihar edeceğine karar verdikten sonra uyuyunca sabah on bire kadar uzanan bir zaman dilimi meydana gelir.

²⁹ Oğuz Özdeş, **Liseli Bir Kız Sevdim**, Tekin Yayınevi, 10. Basım, İstanbul, 1986.

Romanın birinci olay halkası, Cahit'in 12 yaşında başlar. Cahit, annesi ve babasıyla Alemdağ'da olan Dokuz Nal Çiftliği'nde yaşamaktadır. Babasının ölümünden 2 yıl sonra annesi Mehlika, komşuların ısrarları neticesinde hem çocuğuna hem de çiftliğe bakacak bir erkekle evlenme kararı alır. Bunu öğrenen Cahit, annesini ne kadar vazgeçirmek istese de annesi buna mecbur olduğunu, hayatta kadın başına mücadele edemediğini söyleyerek Cahit'e bir üvey baba getirir. Cahit, bir gün odasında babasının fotoğrafına bakıp onunla konuşurken annesi gelir ve üvey babası Fevzi'nin kızı olan Aytün'ün geldiğini ve aşağıya inerek onu hoş karşılaması gerektiğini söyler. Annesi odadan çıktıktan sonra hazırlanıp aşağıya inen Cahit, Aytün'le tanışır ve ona iyi davranır. Aytün'le bahçeye yürürler ve orada oturup konuşurlar. Çiftlikte 2 gün kalan Aytün, Cahit'in gönlünde yer edinmeyi bilmiştir. 3 ay sonra Cahit'in annesi, Aytün'ün tekrar çiftliğe geldiğini söyleyip Cahit'i uyandırınca Cahit, çok sevinir ve hemen aşağıya iner. Aytün'ün bu gelişi aralarındaki bağı sıkılaştırır. Bahçeden el ele döndüklerinde üvey babası karşılarına çıkar, bahçede gezdikleri için onlara kızar. Cahit'i buralardan uzak tutmak için Balıkesir Öğretmen Okuluna yatılı olarak verir. O ders yılının sonunda Cahit, büyük bir özlemle tekrar çiftliklerine döner. Fevzi, ertesi gün kızını Pendik'teki bir öğrenci kampına götürür; ancak Aytün babasının evde olmayacağı bir zamanı denk getirerek taksiyle çiftliğe gelir ve Cahit'e geçen gün babasına karşı kendisini koruduğu için teşekkür eder. Ancak Cahit, çok soğuk davranınca Aytün, ağlayarak taksiye biner ve oradan uzaklaşır. Aytün, 10 gün sonra tekrar çiftliğe gelince Cahit'i bulamaz. Çünkü babası Cahit'i Erdek'teki öğrenci kampına 2 aylığına göndermiştir. Bu 2 ayın bitiminde Cahit, çiftliğe gelmeden oradan Balıkesir Öğretmen Okuluna gidecektir. Cahit, ertesi yıl haziran ayında okulun son sınıfına geçmiş on yediyi bitirip on sekizine girmiş bir delikanlı olarak Alemdağ'daki çiftliklerine döner. Cahit, annesini çok değişmiş olarak görür. Annesi sanki 1 yılda 10 yıl kadar yaşlanmış. Annesiyle konuştuktan sonra Aytün'ün odasına gidip onunla da hasret giderir ve Aytün'ün mektuplarına neden cevap vermedin sorusuna karşılık Cahit, bana hiç mektubun gelmedi deyince ikisi de şaşırır. Üvey baba, Cahit'e neden haber vermeden geldiğini sorunca bir tartışma başlar. Üvey baba bu evin kendisine ait olduğunu, Cahit'in annesinin hissesini satın aldığını, sadece Cahit'in hissesi kaldığını söyleyerek çiftlikte kendisinin sözünün geçeceğini ifade eder. Meğerse okul masraflarını üvey babası değil Cahit'in annesi çiftlikteki kendi hissesini satmak suretiyle ödemektedir. Tartışma esnasında üvey babanın itirafıyla anlaşılır ki Aytün'ün gönderdiği mektuplara da o engel olmuştur. Tartışma neticesinde Cahit ne kızınızda ne de mirasınızda gözüm var deyip evden çekip gider. Cebinde azıcık parasıyla ne yapacağını düşünen Cahit, çiftliğe yakın bir yerde bir kulübe

görür. Çiftliğe ait olan bu kulübede kimsenin yaşamadığını bildiği için geceyi orada geçirmeyi düşünür. Ancak kapıya geldiğinde kapının kilitli olduğunu görünce kapıya yüklenerek kırmaya çalışır tam o sırada içerden bir kızın sesini duyar ve kız kapıyı açınca Cahit, müthiş bir gerçekle karşılaşır. Emine adındaki bu kız Cahit'in üvey babası Fevzi tarafından çingenelerden satın alınmış ve bir köle gibi kullanılmaktadır. Cahit, kadının her yerinde olan dayak izlerini, morlukları görünce Emine'yi karakola gitme konusunda ikna eder. Tam dışarı çıkarlar ve karakolun yolunu tutacakları esnada önlerinde bir taksi durarak Fevzi Bey'in çiftliğini sorar. Onların söylediğine göre Fevzi Bey'in hanımı yani Cahit'in annesi kalp krizi geçirmiştir. Cahit, Emine'ye tekrar kulübeye dönmesini söyleyerek taksiye biner ve çiftliğe gider. Doktor, çiftliğe ulaştığında ise Cahit'in annesinin ölmüş olduğunu söyleyince Cahit, çılgına döner ve üvey babasının yakasına yapışarak annesinin katili olduğunu, masum bir kızın da katili olacağını söyleyip orada bayılır. Cahit, uyandığında başucunda doktorla bir polis duruyordu. Polis, olaydan dolayı ifadesini alır. Fevzi'nin hakkında yeterli delil bulunamaması ve annesinin ölümüne kalp krizinin sebebiyet verdiği doktor raporu, Fevzi'yi kurtarır. Fevzi dalavereler çevirerek Cahit'in hissesini de satın almayı başarır ve Cahit'i çiftlikten tamamen çıkarır.

Romanın ikinci olay halkası, zamanda ileri sıçrayış yaparak Cahit'i 13 yıllık öğretmen olarak okuyucunun karşısına çıkarır. Cahit, edebiyat öğretmeni olarak 13 yıl boyunca Anadolu'nun çeşitli yerlerinde öğretmenlik yaptıktan sonra İstanbul Kız Lisesine tayini olur ve orada çalışmaya başlar. İlk dersi, zaman az olması dolayısıyla tanışma faslına ayrılır. Cahit, 3 gün sonra aynı sınıfa tekrar girer, yoklama yaparak herkesi tek tek tanımaya çalışır ve ciddi bir tavırla dersini anlatmaya başlar. Ders çıkışı canı biraz sıkılınca eve erken gitmeye karar verir. Kaldığı pansiyonun sahibi Maria ile karşılıklı oturup konuşur iyice tanışırlar. Cahit'in ilk intibai Madam Maria'nın dişi bir kadın ve cinsellik noktasında iyi bir fırsat olduğudur. Madam, şimdiye kadar pansiyona hiç erkek kiracı almadığını ancak pansiyonda kalanların kız öğrenci olmasından dolayı bir öğretmen olan Cahit'i pansiyona kabul ettiğini söyler. Yemeğe başladıklarında sıcak bir sohbet ederler ve bir süre sonra Maria, Cahit'e Yavrucuğum; Cahit de Maria'ya Sultanım diye hitap ederler. İçkinin de verdiği cesaretle o gece beraber uyurlar. Ertesi sabah Cahit okula güler yüzlü ve mutlu bir şekilde girince okul ve sınıftakiler bu asık suratlı edebiyat hocasına ne olduğunu merak eder. Cahit, sınıfta bugünkü dersin Kompozisyon olduğunu söyleyerek atasözlerinin anlamlarını ve bizlere verdiği mesajlar üzerinde öğrencilerle konuşur. Bu ders esnasında Tülay adındaki güzel bir kız zekâsıyla ve atasözlerini yorumlamasıyla Cahit'in dikkatini

çeker. Bir hafta sonra Cahit, kaldığı pansiyonun odasından çıkınca Tülay'la karşılaşır. Tülay, Cahit'in kaldığı pansiyona taşınmış ve orada kalmaktadır. İki gün sonra Cahit, odasında çalışırken ansızın kapı çalınır. Cahit, Madam Maria'nın kendisine kahve getirdiğini düşünerek buyurun eder; ancak gelen Maria değil Tülay'dır. Tülay'la ilk olarak öğretmen, öğrenci şeklinde başlayan diyalog, Tülay'ın isteğine göre şekil alır ve artık iki arkadaş gibi konuşmaya başlarlar. Ertesi gün Maria, dün gece odaya birinin gelip gelmediğini sorar ve elindeki mendili gösterir. Tülay işlemeli mendilini Cahit'in odasına bırakmıştır. Cahit, bu aksaklıklardan dolayı okula biraz geç gider. Cahit, dersi bittikten sonra kütüphanede çalışmaya gider ve okulun müdürü Türkan Hanım gelerek onu takdir eder ve Cahit'i müdür yardımcılığı için düşündüğünü söyler. O sırada beşinci sınıf edebiyat bölümündeki öğrencilerden Nimet, kütüphanede Cahit ile Türkan Hocayı sohbet ederlerken görünce sınıfta o gün konuşulan konu o olur. Bu konuşmalardan dolayı Tülay ile Nimet kavga eder. Nimet, Tülay'ın yüzünü tırnaklarıyla çizince Tülay, bir hafta okula gelemmez. Ancak bu olayların hiçbirinden ne Cahit'in ne de okul yönetiminin haberi vardır. Bir hafta sonra Cahit, Tülay'ın odasının ışığının yandığını görünce merak ettiğini söyleyerek yanına gider ve konuşurlar, Tülay olanları anlatır. O sırada Cahit, daha önce Tülay'ın unuttuğu işlemeli mendili ona vermek isteyince Tülay, o mendilin kendisi için önemli olduğunu ancak onu bilerek bıraktığını ve kendisine küçük bir hediye olarak görmesi gerektiğini söyler. Cahit, odasına gittikten sonra Maria, Sofia ile sinemadan gelir. Maria, Cahit'in ışığının yandığını görünce onun yanına gider, işveli konuşmalarına başlar. Konuşma esnasında laf işlemeli mendile, Tülay'a yani liseli kıza gelir ve tartışırlar. Ertesi gün öğretmenler odasında herkese günaydın dedikten sonra Türkan Hanım'ı yılbaşı için tebrik etmeye gider. O sırada Türkan Hanım, Cahit'e çok ısrar ederek mutlaka kendi evine gelmesini birkaç arkadaşla beraber yılbaşını kutlayacağını söyler. Cahit, teklife çok sıcak bakıp adresi alır. Cahit, kendi odasına gider gitmez arkasından Tülay gelir ve ona yılbaşı hediyesi olarak bir altın saat hediye eder. Cahit, bu duruma çok sevinir ve saati hemen koluna takar. Akşam olup da ortalık kararınca okuldan çıkar ve ne yapacağını bilmez bir şekilde amaçsız gezmeye başlar. Kendisini çok yalnız hissederek birkaç farklı meyhaneye dalar. Sarhoş olunca pansiyona döner. Pansiyona gittiği zaman, Maria'nın pansiyonda kalan üniversiteli kızlarla eğlendiğini görür. Cahit, odasına gidip üzerini değiştirdikten sonra onların eğlencelerine ortak olur. Beraber çok güzel eğlenirler, Cahit tambur çalar, kızların hepsi Cahit'e hayranlıkla bakar. Ertesi gün okula çok mutlu bir şekilde giden Cahit, müdire hanım Türkan'ın yılbaşı davetine icabet etmediği için onun sitemiyle karşılaşır. Sonrasında Türkan Hanım, okulda tatil öncesi bir temsil yapılması gerektiğini bu

görevin de edebiyat hocası olması dolayısıyla Cahit Bey'e düştüğünü söyler. Cahit, görevi üstlenir ve derse gider sınıfta öğrencilerden yılbaşını nasıl geçirdiklerine dair bir kompozisyon yazmalarını ister. O günün akşamında Cahit, öğrencilerinin yazdıkları kompozisyonları okurken en çok Tülay'ın yazdıklarını merak eder. Tülay, yılbaşını evde kutluyordum ama kalbim uzaklardaydı şeklinde bir cümle yazmıştır. Cahit, bir yandan yıl sonu müsamesesine hazırlanmakta bir piyes yazmaktadır. Liseli bir kızın duygularını anlatan bu piyes "Tatlı Yıllar" adını alacaktır. Öğrenciler sömestr tatiline gidince Maria ile Cahit pansiyonda yalnız kalmışlardır; ancak Cahit, bütün tatilini piyesi hazırlamaya harcadığı için Maria, ondan beklediği ilgiyi bulamaz. Tatil sonrası ilk derste yıl sonunda temsil edilecek piyeste kimin rol almak istediğini sınıfta sorunca birkaç kişi parmak kaldırırsa da Cahit, ilk olarak Tülay'a bakar ve onu seçer. Piyeste Tülay'ın baş rol oynayacak olması Tülay ile Cahit'i provalarda baş başa birlikte uzun zaman geçirmelerine fırsat verir. Bir gün provadan sonra Tülay'la birlikte sahilde yürürler ve Tülay, kimsenin olmadığını görünce Cahit'in koluna girer. Sonrasında bir gazinoda oturup yemek yerler. Yemekten sonra sıcak bir muhabbet ederler ve Cahit, bir ara kendine hâkim olamayıp Tülay'ın elini tutarak ateşli bir şekilde öper. Ertesi gün Cahit'in dersi yoktu. Dün akşam Tülay'la yaşadığı o aşk anları Cahit'e ilham verir ve o akşam bir şiir yazarak besteler. Sabah olunca İzmir'deki bestekâr arkadaşı Süha'ya mektupla göndererek değerlendirmesini ister. Aradan bir ay geçer ve arkadaşından bir mektup gelir. Bestekâr arkadaşı Süha, Cahit'in gönderdiği besteyi çok beğenmiş, bir radyoya vermiş onlar da hemen bir ses sanatçısıyla bu besteyi banda almışlardır. Süha, Cahit'i ziyarete geldiğinde bu ilhamın nereden geldiğini sorunca Cahit, Tülay adındaki öğrencisine âşık olduğunu, ilhamın da ondan geldiğini sadece arkadaşına itiraf eder. Piyesin temsil edileceği gün herkes heyecanla beklemektedir. Temsil başlayınca Tülay ilk perdede tam bir faciadır, oyunu çok kötü sergiler. İlk perde tamamlanır tamamlanmaz Cahit, Tülay'ın odasına giderek oyunu neden bu kadar fena oynadığını kendi eserini mahvettiğini sinirli bir şekilde ifade eder. Tülay'ın amacı kendisini sevdiğini düşündüğü Cahit'in kendisini sanatı için mi yoksa aşkla mı sevdiğini tespit etmektir. Bu yüzden oyunu bilerek fena oynadığını söyleyince Cahit, iyice sinirlenir. Cahit, Tülay'a seni seviyordum beğeniyordum; çünkü zekân, sanatın, kabiliyetin vardı, sanatın olmayınca hele bu türlü kapislerinle sen bir hiçsin deyip odadan çıkar. Tülay eserin sonraki perdelerinde harika oynar, eseri çok güzel temsil eder ve herkesi kendine hayran bırakır. Cahit, oyun sonunda Tülay'ın yanına gidip sitemli bir şekilde konuşur. Tülay, Cahit'in kendisini ne kadar ve ne için sevdiğini anlamak için böyle bir hareket yaptığını tekrar itiraf ederek sonuçta Cahit'in sevgisinin küçük

olduğu çıkarımında bulunur. Cahit, keşke eserimi baştan sona kadar kötü oynasaydın da beni bu kadar alaya almasaydın deyip sitemini belirtir ve en sonunda odadan çıkar. Doğruca pansiyona gider. Maria yatmaya hazırlandığı için geceliklerini giymiştir. O sırada Cahit'i elinde şişeyle görünce onun efkarına ortak olmak ister. Sıcak sıcak sohbet ederlerken laf yine liseli kıza gelir ve Maria, Tülay'ın arkadaşlarıyla iddiaya girdiği için Cahit'i baştan çıkarmaya çalıştığını ve bu durumu da pansiyondaki kızlar dahil okuldaki herkesin bildiğini Tülay'ın onu parmağında fırıl fırıl oynattığını ifade edince Cahit küplere biner. Maria'ya çok kızar ve hatta ona hakaret eder. Maria da okullar bitince isterse başka bir yere taşınabileceğini söyleyip onu kibarca kovar. Cahit, böylelikle bir gece içinde bütün etrafını kırıp geçirmiştir. Cahit, efkarından sabaha kadar tamburunu elinden bırakmaz ve "Liseli Bir Kız Sevdim" adında bir şarkı besteler. Akşamüstü Süha, pansiyona Cahit'i ziyarete gelir. Süha çok neşeli bir şekilde Cahit'in önceki bestesini iki bin liraya sattığını söyleyip parasını verir. Daha sonra Cahit, "Liseli Bir Kız Sevdim" adında bir şarkı daha bestelediğini söyleyip isminin gizli tutulması şartıyla bu bestenin de kullanılabileceğini söyleyip Süha'ya verir. Süha, besteyi Cahit'ten dinleyince mest olur. Ertesi gün okuluna giden Cahit, yolda bu son 5 günün nasıl geçeceğini, gerçekten herkesin diline düşüp düşmediğini merak eder. Okulun müdiresi Cahit'i karşılayarak önceki geceki piyesinin çok güzel olduğunu söyleyerek onu tebrik eder. Türkan Hanım, kendisine uygun bir yaşta olan biriyle yakında evleneceğini söyleyerek arada Cahit'in Tülay'la olan münasebetine göndermede bulunur. Cahit, sınıfa girer ve ders anlatmaya başlar. Tülay sınıftadır, bir ara öğretmen, Cahit Sıtkı'nın *Gün Eksilmesin Pencereden* adlı şiiri okuması için Tülay'a söz verir. Temsilden sonraki haftada Cahit, Tülay'la hiç konuşma fırsatı bulamaz. Maria, Cahit'le tartıştıklarından hemen sonra memleketine bir süreliğine gitmiş ve okullar kapanınca Cahit pansiyonda yalnız kalmıştır. Bu yalnız günlerinden birinde Tülay'dan mektup alır. Tülay, yapacağı doğum günü partisine Cahit'i mutlaka beklediğini söyleyerek onu Kısıklı Tramvay durağında bekleyeceğini ifade eder.

Romanın üçüncü olay halkası Cahit'in doğum günü partisine katılmak için Tülay'la buluşmasıyla başlar. Tülay, evlerinin Alemdağ'da olduğunu söyler ve bir faytona binerler. Cahit, Tülay'a doğum günü hediyesi için bir kolye almıştır. Cahit, bir müddet sonra Alemdağ'da hangi çiftlikte oturduklarını sorunca Tülay, Dokuz Nal Çiftlinde cevabını verince Cahit, şok olur. Cahit, Tülay'ın çocukluk aşkı olan Aytün'ün kızı olduğuna kanaat getirir, Tülay da Cahit'in annesinin bahsettiği ilk aşkı olduğunu anlar. Çiftliğe gittiklerinde Tülay'ın arkadaşlarıyla tanışan Cahit'in gözleri, Aytün'ü arar ve Aytün bir müddet sonra

gelerek hoş geldin eder. Tülay, doğum gününde herkese bir sürpriz hazırlamış ve Erol adında bir gençle nişan törenlerini düzenlemiştir. Bu süreçte Aytün ile Cahit birbirlerine karşı çok resmi davranırlar. Tülay, ikinci dansı Cahit’le yapmak ister. Tülay, dans bittikten sonra Cahit’i annesiyle dans etmesi için Aytün Hanım’a bırakır. Danstan sonra Aytün’le Cahit, çiftlikte bir gezintiye çıkarlar ve hatıraları anımsarlar. Aytün, Cahit’in bu konuşmalarından hayata karşı çok karamsar olduğunu, hayattan bir beklentisinin kalmadığını, hatta Cahit’in anlattığı bir hikâyeden dolayı intihar bile edebileceğini aklına getirir. Partinin ve nişan töreninin sonunda Cahit, faytona binerek kaldığı pansiyona döner. Cahit, yaşadıklarının verdiği elemenden dolayı intihar etmek istemektedir. Birkaç saatlik süreçte her türlü intihar etme şekillerini aklına getirir ve nasıl intihar edeceğini planlar. Cahit, doğalgazla intihar etmeye karar verir ve ocağın musluğunu sonuna kadar açarak yatağına uzanıp uyur. Cahit, sabah kapının şiddetli bir şekilde vurulmasıyla uyanır. İntihara yattığını hatırlayan Cahit, nerede olduğu konusunda bir müddet şüpheye düşse de ölmediğinin farkına varır. Cahit’i bu intihardan kurtaran şey, şebekede geçici bir arızanın bulunması ve gazların bu arızadan dolayı saat on bire kadar kesilmiş olmasıdır. Saat on birden biraz önce Aytün, pansiyona gelir ve Madam Sofia, Aytün’ün geldiğini haber vermek için kapıyı sürekli vurunca Cahit uyanır. Cahit, Aytün’de kendisine inanan, onu seven, ona inanan bir kadın görür ve Aytün’ün çiftlikte beraber yaşama teklifini kabul eder. Aytün’ün gelişi madden ve manen Cahit’i tekrar hayata bağlamış olur.

3. 20. 1. 3. Kişi Kadrosu

Eserde kişilerin verilmesinde yazar anlatıcı etkin bir konumdadır. Yazar, bazen blok hâlinde bilgiler verirken bazen kişiler hakkındaki bilgileri romanın geneline yayar.

Cahit: Romanın ana kahramanıdır. Cahit, çocukluğunda yaşamış olduğu babasının vefatı, annesinin başka biriyle evlenmesi, üvey babasının Cahit’i okul bahanesiyle çiftlikten uzaklaştırması, üvey babasının annesini dövmesi, üvey babasının çiftliği kendi üzerine geçirme gayretleri, Cahit’in üvey babasının kötü niyetini anlayıp onunla tartışması neticesinde çiftlikten ayrılması ve en son annesinin bu olaylara dayanamayarak vefat etmesi gibi hadiselerin tümü hayatına tesir etmiştir. Bu olaylar, Cahit’in 18 yaşına kadar olan hayatında başından geçenlerdir. Bu olayların tamamı ona tesir etmiş ve neticede Cahit, hayata karşı karamsar bir tavır takınmıştır. Cahit, annesi tarafından şu kelimelerle tarif edilir: “Cahit, içine kapanık bir çocuk olduğu kadar, inatçı ve asabi bir mizaca sahipti. Ela gözlerinin içi güldüğü zaman bile yüzündeki gerçek ifade tam anlaşılamazdı. Tıpkı

babasının oğlu... Karda yürür, izini belli etmez, güler, acısını gizler, ağlar, neden gözyaşı döktüğünü söylemez...” (s. 14).

Cahit 13 yıl Anadolu’nun farklı şehirlerinde görev yapmış ve en sonunda İstanbul Kız Lisesine tayin edilmiştir. Cahit, sınıfta karşılaştığı öğrencisi Tülay’ı zekâsı ve güzelliğiyle beğenir. Tülay, arkadaşlarıyla girdiği iddia sonucu Cahit Hoca’yı avlamaya çalışan bir kızdır. Kısa sürede arkadaşlıkları başlar, bir akşam beraber gazinoya gider ve el ele tutuşurlar. Cahit, o akşam yaşadıkları aşk anlarından ilham alır ve bir şiir yazarak besteler. Sabah olunca İzmir’deki bestekâr arkadaşı Süha’ya mektupla göndererek değerlendirmesini ister. Aradan bir ay geçer ve arkadaşından mektup alır. Mektupta bestenin çok beğenildiğini ifade eder. Süha, Cahit’i ziyarete geldiğinde Cahit, bu ilhamın Tülay adında âşık olduğu bir öğrencisinden geldiğini itiraf eder. Daha sonra Cahit, “Liseli Bir Kız Sevdim” adında bir şarkı daha bestelediğini söyleyip isminin gizli tutulması şartıyla bu bestenin de kullanılabileceğini söyleyerek Süha’ya verir.

Cahit, tüm bu olaylar meydana gelirken bir yandan kaldığı pansiyonun sahibi Madam Maria ile zaman geçirir. Bir gün Maria, Tülay’ın arkadaşlarıyla iddiaya girdiği için Cahit’i baştan çıkarmaya çalıştığını, bu durumu pansiyondaki kızlar dahil okuldaki herkesin bildiğini ve Tülay’ın onu parmağında oynattığını ifade edince Cahit’in hayatı alt üst olur. Cahit, yaşadıklarının verdiği elemenden dolayı intihar etmek istemektedir. İntihara kalkışır fakat başarısız olur. Tam o esnada Aytün gelir ve Cahit’in hayata tutunmasında yardımcı olur. Cahit, Kız Lisesinde yaşadığı kötü tecrübeden dolayı öğretmenliği bırakarak Aytün’le birlikte çiftlikte yaşamaya başlar.

Aytün: Romanın yardımcı kişilerindendir. Üvey baba Fevzi’nin kızıdır. Cahit, onu ilk gördüğü zaman ondan hoşlanır ve birbirlerini çocukça sevmeye başlarlar. Aytün hakkında yazar şu bilgileri verir: “On üç yaşlarında açık kumral saçlı, güzel ve hassas bakışlı bir kızdı. Kısa kollu pembe bir elbise giymişti. Hafif uzun saçları bukle bukleydi.” (s. 20).

Aytün, annesinin hastalığından dolayı duyduğu üzüntüyü anlatırken Cahit babasızlığın kendine hissettirdiklerini Aytün’le paylaşır. Cahit, 18 yaşına geldiğinde üvey babası Fevzi ile tartışır ve çiftlikten dolayısıyla Aytün’den ayrılmak zorunda kalır. Aytün, yıllar sonra Tülay’ın annesi olarak Cahit’in karşısına tekrar çıkar. Eşini bir kazada kaybetmiş olan Aytün, Cahit’e beraber yaşamak teklifinde bulunur, ikili yıllar sonra birbirlerine kavuşurlar ve ilk tanıştıkları çiftlikte yaşamaya başlarlar.

Fevzi Bey: Romanın yardımcı kişilerindendir. Cahit'in üvey babasıdır. Cahit, babasını kaybettikten sonra annesi gerek çocuklara gerekse çiftliğe bakması için bir erkeğe ihtiyaç duyduğundan Fevzi Bey'le evlenmiştir. Ancak Fevzi Bey'in amacının farklı olduğu onun ilk karısının ağzından şöyle dile getirilir: “Her şeyi öğrenmenizi istiyorum çocuklarım... Son anlarda Allah'a itiraf ettiğim sözleri, sizler neden bilmeyesiniz? Genç kızlığımda Cahit'in babası Nihat'la tanıştım... Kısa zamanda birbirimizi çılgın gibi sevdik... Fakat ikimizin babaları arasında husumet olduğu için beni Bursa'dan uzaklaştırdılar ve İstanbul'da bir tüccarın oğlu olan Fevzi ile evlendirdiler. Fakat aşkım ölmedi ve yıllarca içimde küllenmiş olarak kaldı... Bir gün Nihat'ın İstanbul'a gidip Alemdağ'ında dedesinden kalan çiftliğe yerleşmesi, hayatımın akışını yeniden değiştirdi. Nihat'la yıllar sonra burada yeniden karşılaşmış ve küllenen aşkım yeniden ateşlenmişti... Üstelik birbirlerine hasım olan babalarımız da ölmüşlerdi.... Nihat'la yeni karşılaşmamızda sadece bir defa buluştuk. Çok kısa süren bu konuşmamızı Nihat'ın kahyası biliyordu. Bundan faydalanarak bana göz koyan kâhya, arzusuna kavuşamayınca kocam evde yokken Nihat'ı odama aldığım iftirasını yaydı ve yuvamın yıkılmasına sebep oldu... Ben artık Fevzi'nin nazarında adi bir fahişeden farksızdım... Fevzi yalnız beni boşamakla kalmadı, Nihat öldükten sonra karısıyla evlenmek suretiyle hem ondan hem de benden intikam almak yoluna gitti.” (s. 32).

Fevzi Bey, Cahit'in annesi ile evlendikten sonra Cahit'i çiftlikte çok tutmak istemez. Yatılı okullara yazın da eğitim kamplarına gönderir. Sonradan anlaşıldığı üzere Cahit'in buradaki masrafları, annesinin çiftlikteki hisselerini Fevzi Bey'e devretmesiyle karşılanmaktadır. Cahit, 18 yaşına geldiğinde Fevzi Bey'le tartışır ve onun gerçek yüzünü gördükten sonra çiftlikten ayrılır.

Maria: Romanın yardımcı kişilerindendir. Bebek'te Bebek Koyu'na bakan yamaçta üç katlı evin sahibi bir Rum kadındır. Kocasının ölümünden sonra gelir için evin bazı odalarını pansiyon olarak açar. Cahit, bu odalardan birini kiralar ve Maria ile aynı çatı altında yaşamaya başlar. Maria 35 yaşlarında dul bir kadındır. Cahit'in ilk intibası Madam Maria'nın dişi bir kadın ve cinsellik noktasında kendisi için iyi bir fırsat olduğudur. Cahit, pansiyonda kalmaya başladıktan bir süre sonra Maria ile tanışır ve iyice samimi olurlar. Maria, Cahit'e “Yavrucuğum”; Cahit de Maria'ya “Sultanım” diye hitap ederler. İçkinin verdiği cesaretle o gece beraber uyurlar. Bu birliktelik ikisinin psikolojik durumunu düzeltir. İkisi ertesi gün çevresine mutluluk saçarlar. İkisinin bu mutluluğu pansiyona Cahit'in öğrencisi olan Tülay'ın gelmesine ve Tülay'ın Cahit'i parmağında oynatmasına

kadar devam eder. Maria, bir gün zamane kızlarının şimdiki erkekleri parmağında oynattığını söylemesi üzerine Cahit çok kızar ve ikilinin arasında soğukluk başlar.

Tülay: Romanın yardımcı kişilerindendir. Cahit, 13 yıl Anadolu'nun farklı şehirlerinde görev yapmış ve en sonunda İstanbul Kız Lisesine tayin edilmiştir. Cahit, bu okulda derslere girmeye başlar. Dersler esnasında Tülay'ın zekâsı, güzelliği ve şuh tavırları Cahit'i etkiler. Tülay, arkadaşlarıyla iddiaya girerek Cahit Hoca'yı avlayacağını söyler ve bu amaç için Cahit Hoca'nın kaldığı pansiyona taşınır. Tülay'la ilk olarak öğretmen-öğrenci şeklinde başlayan ilişki, Tülay'ın isteğine göre şekil alır ve artık iki arkadaş gibi konuşmaya başlarlar. Tülay, tavırları ile Cahit'i baştan çıkarmayı amaçlar ve zamanla onu kendine âşık etmeyi bilir. Tülay, Cahit'in yazdığı bir oyunun ilk perdesini bilerek kötü oynayınca Cahit'in gözünden düşer. Tülay, bunu Cahit'in sevgisini ölçmek için yaptığını itiraf eder ve o da Cahit'ten soğur.

Tülay, okullar kapandıktan sonra doğum günü için Cahit Hoca'yı evlerine davet eder. Tülay, o gün herkese bir sürpriz hazırlamıştır ve Erol adındaki erkek arkadaşıyla doğum gününde nişanlanır. Yakın zamanda da onunla evlenir.

Eserde romanda etkileri olmayan sadece isimleri verilen dekor konumundaki kişiler: Aytün'ün kanser olan annesi Güzin Hanım. Cahit'in annesi Mehlika Hanım ile babası Nihat Bey. Cahit'in üvey babası Fevzi tarafından bir kulübeye kapatılan kimsesiz Emine. Emine'yi kamyonuna alarak İstanbul'a götüren ve orada denize düşüp boğulmasına sebep olan kamyoncu. Cahit'in edebiyat öğretmeni olarak çalıştığı Kız Lisesi'nin müdiresi Türkan Hanım. Cahit Öğretmenin sınıfında bulunan Nimet, Candan, Fatoş. Pansiyonda temizlik işlerine bakan Madam Sofia. Cahit'in İzmir'deki bestekâr arkadaşı Süha.

3. 20. 1. 4. Zaman

Romanın sonuna kadar çerçeve ve ana hikâye olmak üzere iki çizgide devam edilir. Romanın çerçeve hikâyesi, akşam saatlerinde başlayarak ertesi sabah saat on bir civarı tamamlanır. Romanın ana hikâyesinde ise ana kahramanın çocukluğundan beri başından geçenler, yaşanan zamana kadar getirilir. Romanın ana hikâyesinin anlatılan zamanı, 28 yıllık bir zaman dilimini kapsar. Yazar, romanda zaman bakımından kronolojiye dikkat eder. Ancak bu kronoloji, belirli tarihlerin verilmesiyle değil roman kahramanlarının yaşlarıyla ilerler:

“Evet, o günleri çok iyi hatırlıyordu Cahit... On iki yaşındaydı o zaman...” (s. 6).

“Artık büyüdü Cahit, demişti... Yalnız ortaokulu değil on beş yaşını da tamamladın bu yıl.” (s. 20).

“Ertesi yıl haziran ayında Cahit, on yedisini bitirmiş, on sekizine basmıştı.” (s. 37).

“(Cahit)- Kırkımı bu yıl tamamlıyorum efendim.” (s. 63).

“(Cahit)- Ben ise kırkımı çoktan tamamladım, diye sözüne devam etti.” (s. 140).

Eserde çok az da olsa zaman belirten ifadeler kullanılmıştır: “Haziran ayının ikinci Cuma sabahıydı.” (s. 59).

Roman içerisinde zamanda geri dönüşler yapılarak özellikle kişilerin başlarından geçen olayların anlatılması amaçlanır. Bu yöntemle aynı zamanda eserin kurgusundaki tekdüzelik kırılmış olur. Aytün’ün annesi ölüm döşeğindeyken Aytün ile Cahit’e gerçekleri anlatma ihtiyacı hisseder:

“Her şeyi öğrenmenizi istiyorum çocuklarım... Son anlarda Allah’a itiraf ettiğim sözleri, sizler neden bilmeyesiniz? Genç kızlığımda Cahit’in babası Nihat’la tanıştım... Kısa zamanda birbirimizi çılgın gibi sevdik... Fakat ikimizin babaları arasında husumet olduğu için beni Bursa’dan uzaklaştırdılar ve İstanbul’da bir tüccarın oğlu olan Fevzi ile evlendirdiler. Fakat aşkım ölmedi ve yıllarca içimde küllenmiş olarak kaldı... Bir gün Nihat’ın İstanbul’a gidip Alemdağ’ında dedesinden kalan çiftliğe yerleşmesi, hayatımın akışını yeniden değiştirdi. Nihat’la yıllar sonra burada yeniden karşılaşmış ve küllenen aşkım yeniden ateşlenmişti... Üstelik birbirlerine hasım olan babalarımız da ölmüşlerdi.... Nihat’la yeni karşılaşmamızda sadece bir defa buluştuk. Çok kısa süren bu konuşmamızı Nihat’ın kahyası biliyordu. Bundan faydalanarak bana göz koyan kâhya, arzusuna kavuşamayınca kocam evde yokken Nihat’ı odama aldığım iftirasını yaydı ve yuvamın yıkılmasına sebep oldu... Ben artık Fevzi’nin nazarında adi bir fahişeden farksızdım... Fevzi yalnız beni boşamakla kalmadı, Nihat öldükten sonra karısıyla evlenmek suretiyle hem ondan hem de benden intikam almak yoluna gitti.” (s. 32).

Romanda yapılan özetlemeler, romandaki zaman unsurunu dikkate sunma açısından önemli bilgiler ihtiva eder. Eserde yakın veya uzak geçmiş; kısa veya uzun bir zaman dilimi özetlenerek anlatılabilir. Ana kahraman olan Cahit neredeyse 40 yıllık yaşamını şu ifadelerle özetler: “Cahit, çocukluk ve gençlik çağlarında bir kâbus gibi üzerine çöken yalnızlığını unutmaya çalışarak kendini derslerine verdi ve dört yıl sonra Edebiyat Fakültesini bitirdi. Onu askerlik takip etti. Ve öğretmenlik yılları birbirini kovaladı.” (s. 61).

Cahit, başka bir cümlede öğretmenlikte geçirdiği zamanı bir cümlede özetler:

“Belki de on üç yıldır Anadolu’nun çeşitli illerinde öğretmenlik yapmam, bende bazı değişiklikler yapmıştır.” (s. 63).

Özetleme tekniği yapılırken her zaman belli tarihlerin verilmesine gerek yoktur. Verilen cümlenin anlamında da zaman unsuru çerçevesinde bir özetleme söz konusu olabilir. Cahit, son zamanlarda başından geçen olayları ve hayatından geçen kişileri özetler mahiyette bir ifadeye yer verir: “Kendi hayatına dönmeliydi ama yaşanacak bir hayatı kalmış mıydı? Nereye, kime dönecekti? Herkes, her şey kendisini terk etmişti. Ümitsiz, yorgun, bitkindi... Ne Tülay ne Maria ne Türkan ne de Fatoş... Hepsi kendisinden bir bir uzaklaşmıştı.” (s. 186).

Zaman bakımından dikkat çeken hususlardan bir diğeri anlatılan zamanı genişletmeye yarayan ve ileriye doğru uzun ve kısa süreli zamanda ileri sıçrayışların sık sık kullanılmış olmasıdır:

“Cahit, bir ay sonra ortaokulu pekiyi derece ile bitirmişti.” (s. 13).

“Aradan üç ay geçti.” (s. 22).

“On gün sonra Aytün, çiftliğe döndüğü zaman...” (s. 37).

“On üç yıl sonra Cahit, Edebiyat öğretmeni olarak tayin edildiği Kız Lisesi’nin bahçesine girdiği zaman, güzel bir sonbahar sabahıydı.” (s. 61).

“İki gün sonra Cahit, akşam yemeğinden sonra odasında çalışırken ansızın kapısı çalındı.” (s. 95).

“Aradan bir ay geçmişti.” (s. 138).

Romanda anlatılan zaman ana hikâyede 28 yıllık bir süreyi kapsarken çerçeve hikâyede romanın anlatma süresi bir günden daha az bir zaman dilimini kapsamaktadır. Romanın neşredilme zamanı eserin baskısının yapıldığı 1968 tarihi olarak gösterilebilir.

3. 20. 1. 5. Mekân

Eser, romanın sonuna kadar çerçeve ve ana hikâye olmak üzere iki kulvarda devam eder. Romanın çerçeve hikâyesi ana kahraman Cahit’in, kaldığı pansiyonda başlar ve burada tamamlanır. Ancak romanın ana hikâyesinde farklı mekânlar söz konusudur.

Romanın ana hikâyesi, mekân olarak Cahit’in annesi ve babasıyla birlikte dedesinden kalma Dokuz Nal Çiftliği’nde başlar. Cahit, üvey babasının kızı Aytün’le ilk

tanıştıklarında çiftliğin bahçesinde yürürler ve kayın ağacının altında oturup konuşurlar. Aytün, 3 ay sonra tekrar çiftliğe geldiğinde ikili yine bahçeye gider ve artık daha samimi olmuşlardır. Bahçeden el ele döndüklerinde Cahit'in üvey babası karşlarına çıkar, bahçede gezdikleri için onlara kızar. Üvey baba Fevzi, bu olaydan kısa bir süre sonra Cahit'i Balıkesir Öğretmen Okuluna yatılı olarak verir. Cahit, bu durumu önce kabul etmek istemese de gitmeye mecbur kalır. O ders yılının sonunda Cahit, büyük bir özlemle tekrar çiftliklerine dönse de üvey babasının soğuk yüzüyle karşılaşır ve kahvaltıdan sonra bahçeye gider. Aytün onun arkasından bahçeye gelir ve konuşurlar.

Üvey baba Fevzi, çocukların çok yakınlaşmasını istemediğinden dolayı onların mekânlarını değiştirir. Okullar yazın tatile girdiğinde kızını Pendik'teki bir öğrenci kampına; Cahit'i Erdek'teki öğrenci kampına iki aylığına gönderir. Bu iki ayın bitiminde Cahit, çiftliğe gelmeden oradan Balıkesir Öğretmen Okuluna gider. Ertesi yıl haziran ayında okulun son sınıfına geçmiş on sekizine girmiş bir delikanlı olarak Alemdağ'daki çiftliklerine döner. Üvey baba bu evin kendisine ait olduğunu Cahit'in annesinin hissesini satın aldığını, sadece Cahit'in küçük bir hissesi kaldığını söyleyerek çiftlikte kendisinin sözünün geçeceğini ifade eder. Üvey baba, Cahit'in dedesinden ve babasından kalan bu yerleri kendi üzerine geçirmeyi başarmıştır. Üvey baba ile tartışan Cahit, çiftlikten çıkar gider ve kısa süre sonra annesinin kalp krizi geçirdiğini duyar duymaz tekrar çiftliğe döner ama artık çok geçtir. Cahit, annesinin vefat etmesi ve üvey babası Fevzi'nin dalavereler çevirerek Cahit'in hissesini de satın almayı başarması neticesinde Cahit, bu çiftlikten tamamen ayrılmak zorunda kalır.

Romanın ikinci olay halkası, Cahit'i 13 yıllık öğretmen olarak okuyucunun karşısına çıkarır. Öğretmen olması dolayısıyla Anadolu'nun farklı şehirlerinde görev yapmış ve en sonunda İstanbul Kız Lisesine tayini çıkmıştır. İstanbul'da ilk olarak Bebek'te Bebek Koyu'na bakan yamaçta üç katlı bir evde kalır. Evin sahibi bazı odalarını pansiyon olarak kullandırmaktadır. Romanda mekân, İstanbul Kız Lisesi ile Cahit'in pansiyondaki odası arasında sık sık değişiklik gösterir. Okul, iş hayatını; pansiyondaki oda ise özel hayatı temsil etmektedir. Bu odaya pansiyonun sahibi olan Madam Maria ve arada Tülay gelmektedir.

Romanın üçüncü olay halkası Cahit'in doğum günü partisine katılmak için Tülay'la buluşmasıyla başlar. Tülay, evlerinin Alemdağ'da olduğunu söyler ve bir faytona binerler. Cahit, bir müddet sonra Alemdağ'da hangi çiftlikte oturduklarını sorunca Tülay, Dokuz Nal Çiftliğinde cevabını verir ve Cahit, bu cevaba şok olur. Cahit, Tülay'ın çocukluk aşkı

olan Aytün'ün kızı olduğuna kanaat getirir, Tülay da Cahit'in annesinin bahsettiği ilk aşkı olduğunu anlar. Cahit, lisede Tülay'la yaşamış olduğu birlikteliğin herkesin diline düşmesinden dolayı öğretmenliği bırakmayı düşündüğü bir anda Tülay'ın annesi Aytün ile karşılaşır. Aytün, Cahit'in çocukluk aşkıdır ve onun çiftlikte beraber yaşama teklifini kabul eder.

Eserde geçen mekânlar sadece olayların geçtiği bir dekor olarak kullanılmıştır. Tasvirlerine dâhi yer verilmemiştir. Romanın birinci olay halkasında ana kahraman Cahit, sıkıldığı zamanlarda Dokuz Nal Çiftliği'nin bahçesine çıkıp kayın ağacının altına giderdi. Burası ona sığınılacak bir mekân gibi gelmekteydi. Cahit henüz liseye giderken bu mekânda Aytün'le buluşur ve dertleşirler.

Roman sanatında mekân konusunu incelerken dikkat edilmesi gereken önemli hususlardan biri de hikâyenin geçtiği çevreye hangi roman kahramanının gözüyle bakılacağı hususudur. Romanda mekân- olay ilişkisine bir örnek olarak Cahit'in farklı zamanlarda ve farklı ruh hâllerindeyken Boğaz'a karşı olan bakış açısı verilebilir:

“O gün Cahit, bebekteki evine giderken yıllar önce hayranlıkla seyrettiği Boğaz'ın sularına baktığı zaman artık eskisi gibi bir tat almadığını hissediyordu.” (s. 72).

Cahit, pansiyonunda kaldığı Maria ile bir hafta sonra tanışıp onu bir dişi kadın olarak beğenmiş ve onun yemek teklifini kabul etmiş ve yemek saatini beklerken bu manzarayı tekrar izlemiştir:

“Banyosunu bitirip odasına döndüğü zaman akşam olmak üzereydi. Tül perdenin gerisinde giyinirken bir yandan da Boğaz'ı seyreliyordu. Daha bir saat önce buraya gelirken bakıp da hiç tat almadığı Boğaziçi, şimdi gözüne cennetten bir parça gibi gözüküyordu.” (s. 80).

Romanda ismi geçen ve sadece dekor unsuru olarak kullanılan mekânlar: Üsküdar, Balıkesir Öğretmen Okulu, Üsküdar Amerikan Kız Koleji, İzmir Erkek Lisesi, Cihangir, Beyoğlu, İstiklal Caddesi, Çiçek Pasajı ve Taksim.

3. 20. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Eserde yazar anlatıcı kullanılmıştır. Yazar anlatıcı, roman kahramanlarının hayatlarına çok müdahale etmezken ara sıra olmadık tesadüflere yer vererek kendi işini kolaylaştırmıştır. Anlatıcının roman kişilerinin tüm hayatlarına ve tecrübelerine vâkıf olduğu görülür: “Çok yıllar önce yine Cahit'le Aytün, böyle yan yana çiftlikte bir gezintiye çıkmışlardı. O gün Cahit'in profilden süzdüğü yüzünde sebebini izah edemediği bir keder

vardı. Bugün aksine Aytün, çok mesut görünüyor, karanlık iç dünyasıyla bir tezat teşkil ediyordu.” (s. 182).

Yazar anlatıcı, roman kişilerinin heyecan ve korkularına; zihinlerinden geçenlere ve niyetlerine vâkıftır. Eserde Cahit’in içinden geçenlere şöyle yer verilir:

“Bir hafta içinde Maria’yı tanımak fırsatını henüz bulmamıştı ama görünüşe bakılırsa Madam, dişi bir kadındı... İçinden kendi kendine: ‘Cahit, budalalığın lüzumu yok.’ diye düşündü.” (s. 77).

“Vay Cahit! Böyle mi olacaktın sen? Diye içinden söylenerek rakının parasını verdi ve dışarı çıktı. Neden almıştı bu içkiyi sanki... Mezesiz, tek başına nerede ve nasıl içecekti? Birden Maria’yı hatırladı. Herhâlde bu saatte sinemadan dönmüş olmalıydı... Kahrını ancak o çekerdi bu gece...” (s. 152).

Yazar anlatıcı, bazen araya girerek roman kişilerinin o anki durumlarını vermeye çalışır: “Cahit, babasının söylediklerinin bazısına aklı erer ‘evet’, ‘sahi’ diye cevap verir, bazısını da anlamadan başını sallardı.” (s. 7).

3. 20. 1. 7. Dil ve Üslup

Eserde genel itibariyle konuşma diline yakın, açık, sade ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır. Genellikle kolay anlaşılır ve kısa cümleler kullanılırken nadiren süslü üsluba başvurulmuştur.

Eserin ana kahramanı Cahit, bir edebiyat öğretmenidir. Cahit bir dersinde atasözlerin anlamlarını ve bu atasözlerinden çıkardıkları mesajları öğrencilerine sorar ve dolayısıyla birçok atasözü eserde kullanılmış olur. Bu eserde kullanılan atasözleri, diğer eserlerine nazaran daha üst düzeydir:

“Atın kulağını kesin yine attır. Domuzun kuyruğunu kesin yine domuzdur.”

“Atı verdin, yularını da ver.”

“At alınındaki ak, ay yerini tutmaz.”

“Attan düşene yorgan döşek, eşekten düşene kazma kürek.” (s. 88- 91).

Eserde kullanılan bu atasözlerin yanı sıra halk arasında ve konuşma dilinde kullanılan atasözü ve deyimlere de yer verilmiştir:

“İnanmayıp da ne yapacan bey... Bana bakacak zaten kimsem yok ki... Ne yerimi bilirim ne yurdumu... Ne anam var ne babam... Ne ağabeyim var ne bacım... Garibim ben, garip... Anlıyon mu?” (s. 50).

“Müdire Hanım’la Cahit sınıfa girince hepsi dut yemiş bülbüle dönmüştü.” (s. 66).

Romanda argo ifadeler genel itibariyle üvey baba ve Madam Maria tarafından kullanılmıştır:

“İt oğlu! diye bağınyordu. Ufacık aklınca boyundan büyük işler yapıyorsun! Kimin aklına uyarak Üsküdar’a, o fahişe kadını ziyarete gittin ha?

...

Zaten senin gibi köpeklerden böyle dalavereli işler beklenir. Peki gittin de ne oldu? Neyi öğrenmek istedin? Ölmeden önce o kaltak kadın, sana neler söyledi?” (s. 35).

“Boyun büyümüş, bıyıkların terlemiş ama hâlâ adam olamamışsın.” (s. 44).

“Kulüplerde fink atmayanlar da evde ya da sokakta atıyor... Zaman çok değişti... Etekler ve saçlar kısaldıkça ar ve haya duyguları da eksildi.” (s. 75).

“Kırk yaşına kadar evlenmeyen her erkek ya firijit ya da... O mu olur Madam?” (s. 78).

“Cahit Bey’in dersinde süslenip püslenip öne oturuyor ve adama göz süzüyorsun.” (s. 107).

Herhangi bir sebepten dolayı terk edilen kadınlar çiğnenmiş bir çiçeğe benzetilmiştir:

“Cahit, kapıyı büyük bir gürültüyle çarpıp çıktı. Annesi de kapının eşiğinde çiğnenmiş bir çiçek gibi kaldı.” (s. 46).

Romanda benzetmelere, teşhis ve intak sanatına bazen yer verildiği görülür:

“Güneş batarken Boğaz’ın güzelliği bir kat daha fazlalaşıyor değil mi? Sular sanki yanıyor... Hele şu karşıdaki yol... Kanlı bir hançer gibi...” (s. 135).

“Karadeniz’in suları yine şikayetini yükselte yükselte Marmara’ya kâh kırılarak kâh ine çıka karışıyordu ama sanki yıllar öncesinin, o insana türlü duygular veren, büyüleyici özelliği yoktu. Yine Çamlıca tepeleri buğulara gömülmüş gibi gözden yavaş yavaş silikleşiyordu ama sanki o füsunkâr güzelliklerden eser kalmamıştı.” (s. 72).

Oğuz Özdeş'in romancılığının ikinci döneminin başlangıcı olarak kabul edilen **Liseli Bir Kız Sevdim** adlı eserden sonra Osmanlı Türkçesine ait kelimelerin kullanımı azalmıştır:

“Annem sandığın gibi müzevir bir kadın değildir Aytün...” (s. 36).

“Ciğerlerini üşütmüş. Zatülcenp olmuş...” (s. 38).

“Ama bu senin yaptığın hodbinliktir Tülay... Sen aşk namına hodbinliği müdafaa ediyorsun.” (s. 150).

3. 20. 2. Teknik Unsurlar

Özdeş'in romanlarında en çok tasviri edilen şey oda ve yaşanılan evdir. Aytün'ün annesinin yaşadığı ev şöyle tasvir edilmiştir:

“Aytün'ün annesinin evi, Üsküdar iskelesine varmadan bir durak önceki sokağın içindeydi. Oldukça eskimiş ve tahtalarının rengi kararmış olan ahşap evin kapısından girerken Aytün'ün yüzü birden sararmıştı. Belki de annesini büsbütün hasta olacağından korkuyordu. İğreti merdivenlerin tırabzanlarından tutunarak ikinci kata çıktılar. Aytün, sol taraftaki birinci kapıyı açtı arkasından Cahit de girdi. Aytün'ün annesi köşede eski bir karyolada yatıyor, başucunda da yaşlıca bir kadın oturuyordu. Odanın içi son derece basit döşenmişti. Oldukça eskimiş olan kalın perdelerden içeriye pek hafif bir ışık sızıyor, loş bir karanlığa bürünmüş olan odadaki eşyalar pek fark edilmiyordu.” (s. 29).

Eserde roman kişilerinin fiziksel portrelerine de yer verilmiştir:

“Cahit, kapıyı çaldıktan sonra içeri girdi. Masa başında gözlüklü, iri yarı bir kadın oturuyordu. Koyu mavi renkte yakaları kapalı bir elbise giymişti. Oldukça kısa kesilmiş saçları, derli topluydu. Yüzünün en bariz hattını teşkil eden burnu biraz irice ve uzuncaydı.” (s. 62).

“Cahit, odasına girince derin bir oh çekmekten kendisini alamadı. Gözlerinin önünde Maria'nın yüz ve vücut hatlarını canlandırmaya çalıştı... Kendiliğinden dalgalı düz, siyah saçlar... Siyah bir çift göz... Uzun kirpikler... Boyasız olduğu hâlde çok kırmızı gözüken etli ve canlı dudaklar... Beyaz bir gerdan, iri göğüsler... toplu vücuduna göre nispeten ince duran bir bel, geniş bir kalça, biraz tombul bir baldır. Uzunca bacaklar... “(s. 79).

“Alemdağ'a doğru giderken Cahit, Tülay'ı uzun uzun süzüyordu. Sanki yıllardır onu görmemiş gibi bir his vardı içinde... Açık mavi elbisesi ne kadar yakışmıştı Tülay'a... Saçlarına yeni modaya uyarak çok cazip bir şekil verdirmişti. Mini etekli elbisesinin göğüs

kısmı oldukça açıktı ve gençliğinin ilk kabartıları, bütün tazeliği ve diriliği ile belli oluyordu. Gözlerinin üzerinde harikulade bir kavisle yükselen güzel kaşları, hafif yukarı kalkık uzun kirpikleri, pembe yanakları, muntazam burnu ve parlak dudakları ile Tülay, usta bir ressam tarafından yağlı boya ile yapılmış çok beğenilen bir portreyi andırıyordu.” (s. 170).

Romanda birkaç yerde haberleşmek için mektup kullanılmıştır. (s. 138- 166).

Özdeş’in eserlerinde şiirlerin sıkça montajlandığı görülür. Yazar, bazen şairlerin ismini verirken bazen de vermemiştir:

“Ağır ağır çıkacaksın bu merdivenlerden

Eteklerinde güneş rengi bir yığın yaprak

Ve bir gün bakacaksın semaya ağlayarak” (s. 97).

Eserde edebiyat derslerinde birkaç şiir daha kullanılır:

“Ne doğan güne hükmüm geçer

Ne hâlden anlayan bulunur,

Ah, aklımdan ölümüm geçer;

Sonra bu kuş, bu bahçe, bu nur

Ve gönül Tanrısına der ki

- Pervam yok verdiğin elemden;

Her mihnet kabulüm yeter ki

Gün eksilmesin penceremden” (s. 161).

“Gün çekildi pencerelerden;

Aynalar baştanbaşa تنها

Ses gelmez oldu bahçelerden

Gök kubbesi döndü siyaha

Sular kesildi çeşmelerden

Nerden dolacak bu tas, nerden?

Nergislerin açtığı yerden,
Ey, kuş uçurtmayan ejderha
Ne yardan geçilir ne serden
Korkuyorum bu gecelerden
Bel bağladım tepelerden,
Gün doğmayabilir bir daha” (s. 162- 163).

Eserde kullanılan şarkı:

“Kalbe dolan o ilk bakış
Unutulmaz unutulmaz,
Sevda ile ilk uyanış
Unutulmaz unutulmaz” (s. 125).

Popüler aşk romanlarının belirleyici özelliklerinden biri karşılıklı diyaloglardır. Eserde geçen önemli diyaloglardan biri şudur:

“- Size bir şey sorsam darılmazsınız değil mi?

Cahit, hafifçe güldü:

- Sorun bakalım.

- Kaç yaşındasınız?

- Bunu kimin hesabına soruyorsun Tülay? Yoksa sınıftaki kız arkadaşların mı öğrenmek istediler?

- Yoo... Sadece kendi namıma soruyorum.

- Kırk yaşındayım yavrum.

- Hayat kırkında başlar diye bir söz vardır, bilirsiniz değil mi?

- Bu, bir yazarın kitabının adıdır zannederim...

- Madem ki hayat kırkında başlıyormuş, demek siz bu yıl doğmuş sayılırsınız... Biz ise henüz doğmadık... Doğmadan yaşamak ne kötü...

Cahit başını Tülay’dan kaçırarak

- Keşke ben de acıdan ıstıraptan uzak, doğmadan yaşasaydım diye söylendi.

- Hayatı sevmiyor musunuz yoksa?

Cahit bir müddet cevap vermedi. Uzun uzun pencereden dışarı baktıktan sonra:

- Şair Cahit Sıtkı Tarancı'ya göre ömrünün yarısını aşmış bulunuyorum, dedi.” (s. 98).

Eserde romanın ana kahramanı bir durum değerlendirmesi yaparken iç diyalog esnasında kendi kendine konuşur ve cevaplar verir:

“Saat ona geliyordu... Ooo... Bu kadar geçmiş miydi zaman? Tülay ne yapıyordu acaba bu saatte? Herhâlde annesi ve arkadaşlarıyla birlikte sofradaydı. Belki de yemeklerini bitirmişler bir oyuna başlamışlardı. Ya Türkan Hanım? Belki de hâlâ öğretmen arkadaşlarıyla kendisini bekliyorlardı.

Oraya gitse biraz daha içip eğlense? Neden sanki yalnız kalacaktı bu gece? Parası mı yoktu kendisini seven insan mı yoktu? Tülay, Müdire Hanım, hatta Maria bile davet etmemişler miydi sofralarına? Böyle olduğu hâlde kimsesiz gibi bir serseri gibi neden dolaşıyordu sokaklarda böyle?

Adımlarını sıklaştırdı... Cihangir çok uzaklarda değildi... Ama Müdire Hanımın evi neredeydi acaba? Kendisine adresi söylemişti ama nasıldı adres? Ne sokağıydı o? Bir çiçek adıydı ama hangi çiçek? Binlerce çiçek ismi vardı ya evin numarası?” (s. 121).

Romanın birinci bölümünde başlayan iç monolog ve çözümlemeler, romanın sonuna kadar devam etse de aslında bir iki saatlik süreci kapsar. Cahit, yaşadıklarının verdiği elemenden dolayı intihar etmek için her türlü intihar etme şekillerini aklına getirir ve nasıl intihar edeceğine dair planlar yapar. Cahit, nasıl intihar edeceğine karar verdikten sonra uyumasıyla iç çözümlemeler de tamamlanmış olur. Oğuz Özdeş'in romanları arasında iç çözümlemenin en iyi uygulandığı eser, **Liseli Bir Kız Sevdim** adlı eserdir. Eserde Cahit'in iç sesi ona nasıl intihar etmesi gerektiğini söyler:

“- Kilyos'tan Sarıyer'e inen yolu iyi bilirsin... Uzakta Boğaz görüldüğü zaman, tepeden aşağıya kıvrılarak giden yolda, keskin virajlar vardır. İşte o virajların biri uçuruma bakar... Oraya gelince direksiyonu sertçe kıvrırsın...” (s. 5).

“- Hayır! Hayır! Böyle ölemezsin! Ölümünde muhakkak tatlı ve heyecanlı bir taraf olmalı... Ama korkuyorsun... İstirap çekmek istemiyorsun” (s. 6).

“- Uyku hapların yok. Reçetesiz bu saatte hiçbir eczanede bulamazsın. Sabahı beklemek de güç... fakat tabancan var. Şarjörde altı kurşun duruyor. Beşi fazla bile yalnız biri işini görür. Gördün mü ne kadar kolaylıkla cebinden çıkardın tabancanı... Şimdi hiçbir korkuya

kapılmadan, tabancanı soğukkanlılıkta şakağına daya... Etinde tabancanın soğukluğunu duyuyorsun değil mi?” (s. 6).

“- Şimdi tabancanın emniyetini aç. Karanlıkta ses daha iyi duyulur... Şimdi parmağını tetiğe geçir... Öbür elini de bir sandalyeye daya... Ya da karyolaya tutun... Ve sonra tetikteki parmağını oynat.” (s. 6).

Cahit’in kulağını tırmalayan ses:

“- Hayır! Hayır! diyordu. Böyle ölemezsin Cahit...Bak aklına ne güzel bir fikir geldi... Haydi Cahit, artık yorgansız ve çarşafsız yatabileceğin bir yere gidiyorsun... Balkona çık... Odan üçüncü katta... Oldukça yüksektesin... Bak aşağıya. Sokak ne kadar derin görünüyor değil mi? Mutlak, mutlak ölürsün. Önündeki parmaklığın üstüne çık... Derin bir nefes al. Karanlığı kokla... Ne olsa hisli bir tarafın vardır. İstesen biraz gözyaşı dök... Ağla... Sonra kendini öne doğru bırak...” (s. 9).

“- Hayır! Böyle ölemezsin Cahit... Ne kanserli bir hastasın ne de uzun zaman ıstırap çekmeğe kuvvetin var... Kendine daha başka, daha kati, daha ıstırap çektirmeden öbür dünyaya yollayacak bir ölüm şekli ara... Belindeki kayışı çıkar ve mutfaktaki çengele as. Yalnız çengele asarken kayışı tokasından geçirip başının geçebileceği kadar bir ilmek yapmayı unutma... Kayışı boynuna geçirdikten sonra ayağının altındaki bir hamlede tekmeyle iterek havada sallanırsın... Çok sürmez... Belki bir belki iki dakika...” (s. 34).

“- Mümkün olsa da annen gibi bir kalp krizi gelse ve hiçbir şey hissetmeden öbür dünyayı boylasaydın ne iyi olurdu değil mi Cahit? Ama bu elinde olmayan bir şey. Kalbini sıkıp durdurmak istiyorsun ama bu mümkün değil... Bak ne iyi hatırladın... En iyisi usturanla damarlarını kesmen... Damarlarından kan boşanırken öyle bir rahatlık ve hafiflik hissedersin ki âdeta bir morfinman gibi derin bir uyuşuklukla kendinden geçersin... Haydi usturani al ve hiçbir korkuya kapılmadan sol elinin bilek damarlarını kes... Son defa damarından fışkıran kanları görürsün.” (s. 59).

“- Evet mümkün olsa da göklere uçsan! Sonra birden kanadından vurulan bir kuş ya da motoru bozulan bir uçak gibi yere düşmeye başlasan... Son defa müthiş bir gürültü duyarsın... Orada ne acı çekmek var ne kalp ağrısı... Neden korkuyorsun Cahit? Maria sana: ‘Beni göklere uçur.’ dediği zaman hiçbir korku ve endişe duymuş muydu? Hatırlıyorsun değil mi? Gözlerin yarı kapalıydı, dudakların heyecanla titriyordu. Maria’nın bir zambağı andıran beyaz vücudu ürpertiler içindeydi... Ne kadar da hazırdı uçmaya...

Sen de uçmak istiyordun onunla beraber... O zaman bir korku duymamıştın değil mi? O hâlde şimdi neden titriyorsun?” (s. 129).

“Sen de Fatoş gibi hayatına son vermeyi düşünüyorsun değil mi Cahit? Haydi git içeri odadan bir bıçak al... Şöyle uzunca ucu sivri olsun. Butterflay gibi yere diz çök... Gömleğinin ön kısmını açarak bıçağın sivri ucunu karnına daya... Sonra birden iki elinle hızlıca sapla... Hemen oracığa yığılır kalırsın... Ne o? Rengin birden sarardı... Korkuyorsun değil mi? Ya da böyle bir ölüm yolundan çekiniyorsun? Ölümünüzde bir benzerlik bulanlar, talihsiz Fatoş’la aranızda bir aşk hikâyesinin çeşitli masallarını uyduracaklar... Hayır! Hayır! Böyle ölemezsin! Peki ama seni içinde bulunduğun bu müthiş kabustan hangi ölüm şekli alıp kurtaracak? Sabaha pek az kaldı... Neredeyse ortalık ağarmaya başlayacak... İstersen evden çık... Vapura bin... Tam Boğaz’ın orta yerine gelince kendini denize atar, o hızla beş on metre suya dalarsın... Ağzın açık olursa sular hemen midene doluverir... Ölümüne hazır bir kahraman gibi hareketsiz durursan hemen boğulursun... Sabahın o alacakaranlığında seni kimse fark etmez bile... Zavallı Emine gibi... Hatırlıyorsun değil mi o günleri? Sadist ruhlu üvey babanın işkencelerine tahammül edemeyerek bu hayattan tiksinen Emine... Onun gibi sessiz sedasız bu dünyadan göç edersin...” (s. 168).

“- Hayır, böyle ölmen de mümkün değil Cahit. Son ve kati bir ölüm şekli bulmalısın! Gecedan beri içinde bulunan tereddüdü boş artık... Madem ki aşkını kaybettin okulda öğretmen arkadaşların ve çok sevdiğin talebelerinin diline düşmek istemiyorsan, cezayı bir an önce ver. Evet, ölmek... Ama nasıl? İşte akşamdan beri seni düşündüren mesele bu... Nasıl? Nasıl? Ruhunu, hayatını nasıl kaybetmelisin? Ne o, titriyorsun. Bir türlü canına kıyamıyorsun.” (s. 187).

“- Haydi git, odana bitişik banyodaki şofbenin hava gazı musluğunu aç... Neden şimdiye kadar düşünmedin bunu? Musluğu sonuna kadar aç ki odana hava gazı çabuk dolsun... Sonra yatağına uzan... Hiç ıstırap çekmeden, derin ve sonsuz bir uyku içinde kendini kaybedersin.

Cahit, bu sihirli sesin tesiri altında, iradesini kaybetmiş bir insan hâliyle odadan banyoya geçti ve hiç tereddüt etmeden havagazı musluğunu açtı. Oh nihayet akşamdan beri içinde bulunduğu büyük ruhî mücadeleden kurtulmuş, kendine en emin, en rahat ölüm şeklini bulmuştu.” (s. 188).

Romanın ana hikâyesinde Cahit, babasının sözünü dinlememesinden dolayı pişmanlık duymakta ve bunu bir iç çözümleme şeklinde değerlendirmektedir:

“- Seni gök gibi yıldızlar gibi insanlar gibi Allah yaratmadı mı baba? Neden seni çabucak benden uzaklaştırdı? Bir suçum, bir günahım mı vardı yoksa? Neden senin yerini bir başka erkek aldı? Neden Allah seni bana çok gördü? Yoksa benim bir kabahatim mi vardı? Eğer ben senin sözünü dinleyip de o gün kendi başıma uçurtma uçurmasaydım, damda kalmayacak, sen de saçağa çıkıp düşmeyecektin? Suçlu belki de benim... Öyle ise Allah, neden seni aldı da beni yaşıyor? Neden senin yerine bana başka bir baba yolluyor?” (s. 18).

Cahit, üvey babasının kendine kötü davranmasına ve annesinin bu duruma kayıtsız kalmasına şaşırılmaktadır:

“Fakat Cahit’in çözemediği bir muamma vardı. Annesi neden bütün bu olaylara sessiz kalıyordu? Onun oğlu değil miydi? Onun kanından canından kopmamış mıydı? Kendisini boğacak kadar ileri giden üvey babasının karşısında o gün neden hiçbir müdahalede bulunmamıştı?” (s. 35).

Cahit, öğrencisi Tülay’a âşık olup ipleri de onun eline verince ve Tülay tarafından reddedildikten sonra okula giderken içinden şunları geçirir:

“Cahit, ertesi günü okula çok isteksiz gitti. Yolda giderken tatil oluncaya kadar okuldaki beş gününü nasıl geçireceğini düşünüyordu. Gerçekten aşkı bütün okula yayılmış mıydı? Talebeleri, öğretmen arkadaşları, Müdire Hanım hepsi biliyor muydu ümitsiz aşkını?” (s. 159).

3. 21. ŞEBNEM³⁰

3. 21. 1. Materyal Unsurlar

3. 21. 1. 1. Eser Hakkında

Karanlık dünyama gömülüp
melankolik bir dünyaya sahip
olacağıma, etrafımı kaplayan bulutları
sıyırıp kendime yeni bir âlem
yaratmayı becermişim.³¹

Oğuz Özdeş'in popüler tarzda kaleme almış olduğu aşk ve macera romanlarından **Şebnem** adlı eserinin ilk baskısı 1970 yılında Tekin Yayınevi tarafından yapılmıştır. Eser, kitap olarak yayımlanmadan 2 yıl önce *Yeni İstanbul* adlı gazetede **Şebnem** ismiyle 8 Ocak 1968- 8 Temmuz 1968 tarihleri arasında tefrika edilmiştir. Roman kendi içerisinde Romen rakamlarıyla XXIV kısıma ayrılmıştır.

Yeni İstanbul gazetesinin 8 Ocak 1968'deki ekinin dördüncü sayfasında kendisiyle yapılan bir mülakatta **Şebnem** adlı eserin yazılma serüveni hakkında şu bilgiler verilir: "Onu bir yaz günü tanıdım." derken Oğuz Özdeş'in gözlerinde bambaşka bir canlılık vardı. Pek sevdiği Yeni Harman sigarasından bir nefes çekip dumanlarını savurduktan sonra ilave etti: "Şebnem, muhakkak ki aramızda yaşayan müstesna insanlardan birisidir. Onun yalnız güzelliği değil çok genç yaşına rağmen iradesi, bilgisi ve gençliğini bir sis tabakası ile kaplayan felaketini yenişi karşısında hayran olmamaktan kendimi alamadım. Şebnem'in tabiriyle söyleyeyim: Gerçek'ten hiçbir isim Şebnem kadar ona yakışamazdı. Bilirsiniz ki sabahları yaprakların üzerinde sanki geceleyin yağmur yağmış gibi su damlacıkları birikir. Bu, havadaki nemin soğuması sonunda meydana gelmiş bir olaydır. Geceleyin bitkiler gibi çabuk soğuyan cisimlere dokunan havanın içindeki nem, yoğunlaşarak su damlacıkları hâline gelir. Sanki gözyaşlarına benzer bu damlacıklar.

Oğuz Özdeş, burada bir müddet sustu. Gözleri uzakta bir noktaya dikilmişti. Dalgın bir hâli vardı:

- İşte o damlacıklar sanki Şebnem'in gözyaşlarıdır. dedi.

³⁰ Oğuz Özdeş, **Şebnem**, Tekin Yayınevi, 2. Basım. İstanbul, 1973.

³¹ a.g.e., s. 153.

- Romanın konusu hakkında *Yeni İstanbul* okuyucularına bir bilgi vermeniz mümkün mü?

- Okuyucular romanın ilk satırlarından itibaren Şebnem’le karşı karşıya gelecekler, her tefrikada onu biraz daha yakından tanıyacaklardır. Kısacası Şebnem, bir felaketin eritip tüketemediği, ölçü tanımayan bir iradenin müstesna örneklerinden birisidir.

- Şebnem’i tanıdığınızı söylemişsiniz. Nerede ve nasıl?

Oğuz Özdeş, birden heyecanlandı:

- Evet, evet. Onu bir yaz günü İstanbul plajlarının birinde tanımıştım. Yanında birkaç arkadaşı vardı. Neşeli neşeli konuşuyordu. İlk önce gözlerinin görmediğini fark edememiştim. Canlı, hayat dolu bir kızdı. Engin denizlere benzeyen çok güzel lacivert gözleri vardı. Saçları çok açık kumraldı. Yanındaki kız arkadaşlarının arasında vücudunun tenasübü, duruşu ve hâliyle derhal ayrılıyordu. Ben kuma uzanmış güneşleniyordum. Onlar da beş on adım ötemde bir ağacın gölgeliğinde konuşuyorlardı. Bir aralık Şebnem: ‘Deniz nasıl?’ diye sordu. İşte o zaman onun görmediğini anladım. İlğim büsbütün arttı. Ve aylar sonra bir gün onunla tanışmak imkânını buldum... Çok değişmiş ve daha da güzelleşmişti. Hayat hikâyesini ve başına gelen felaketi öğrendiğim zaman plajda gördüğüm o güzel Şebnem, nazarımda bambaşka bir kıymet kazandı. O sadece hayat dolu, güzel, canlı bir kız değil karanlık dünyasında kendine apayrı bir âlem yaratan bir insandı. Tek kelime ile müstesna bir insandı.”

Romanda görme engelli Şebnem’in hayata tutunması ve birçok alanda başarılı olması ele alınmıştır. Yukarıdaki epigraf cümle, Şebnem’in elde ettiği bir başarıdan sonra söylemiş olduğu ve romanın özeti mahiyetindeki bir cümledir.

3. 21. 1. 2. Olay Örgüsü

Roman, Şebnem’in 18 yaşına kadar başından geçenleri kendi ağzından anlatmasıyla meydana gelir. Şebnem, 5 yaşına kadar gözleri gören sağlıklı bir bireydir. Ancak 5 yaşındayken geçirdiği menenjit hastalığı, Şebnem’in görme engelli olmasına sebep olur. Şebnem, zamanla bu karanlık dünyaya alışmaya başlar. Bir doktorun tavsiyesi üzerine Şebnem, Braille (Bray) alfabesiyle okuma yazma öğrenir. Babası, öğretmen tutma fikrini açınca Şebnem, bunu mutlulukla karşılar ve hemen taksiyle öğretmenin olduğu yere giderler. Öğretmen tekliflerini kabul eder; ancak şu an okullar devam ettiği için bir ay sonra çiftliğe gelebileceğini söyler. Semih Öğretmen, bir ay sonra çiftliğe geldiği zaman

Şebnem, 8 yaşındadır. Tam bir öğretmen olan Semih Bey, bir çocuğa öğretilmesi ve verilmesi gereken bilgileri Şebnem'e anlatır. Bir ara öğretmen'e sorular soran Şebnem, onun bir hastalıktan dolayı önceleri duymadığını sonra en azından bir kulağını kurtardıklarını ancak diğer kulağının hiç duymadığını öğrenir. Semih Bey'e kulağının tedavi edilmesi konusunda yardım eden hâlen çalıştığı özel okulun sahipleridir. Semih Bey, bu kişilerin yakın zamanda Körler, Sağırılar ve Dilsizler Okulu açmayı düşündüklerini eğer açarlarsa okula kendisinin müdür olacağını söyler. Yaz tatili boyunca Şebnem'e özel öğretmenlik yapan Semih Bey, okulların açılmasıyla çiftlikten ayrılır; ancak bu durum Şebnem için zor olur. Bu arada babası, Şebnem'in isteği üzerine ona daktilo, yazı makinesi alır. Şebnem, yaramazlıklarından biraz sıyrılarak odasından çıkmayan, bütün gününü masasını başında geçiren çalışkan bir kız konumuna gelir. Şebnem, o kış ve ilkbahar çok çalışarak daktiloyla yazı yazmaya yavaş yavaş alışır ve 9 yaşındayken artık daktiloyu daha iyi kullanabilir. Okullar tatil olunca Semih Öğretmen, elinde hediyelerle çiftliğe gelir. Bu yıl Semih Öğretmen, sadece okuma ve yazmayı öğretmez aynı zamanda birçok konu hakkında Şebnem'e bilgiler verir. Yaz tatili biter ve Semih Bey'in okuluna dönme zamanı geldiğinde Şebnem'in uzun kış günlerinde okuması için Bray alfabesi ile yazılmış kitaplar bırakır. Sene sonunda okulların tatil olmasına yakın Semih Bey bir iyi bir de kötü haberin olduğu bir mektup göndermiştir. Kötü haber: Bu yaz tatilinde çiftliğe gelemeyecektir. İyi haber: Körler, Sağırılar ve Dilsizler Okulu açılmış ve Semih Bey oraya müdür olmuştur. Şebnem isterse okullar başladığında okula gidebilecek ve Semih Bey'in öğrencisi olacaktır. Annesi, kızından nasıl ayrı kalacağını düşünse de Şebnem'in okula gitmesinin Şebnem için daha iyi olacağına kanaat getirerek onu okula göndermeye karar verirler. Gün gelir ve babası, Şebnem'i alarak okula götürür, kaydını yapar ve orada bırakıp döner. Semih Bey, o gece yatakhaneye gelerek bütün öğrencilerin hatırlarını teker teker sorar. Öğrencilerden kimi görmüyor, kimisi duymuyor, kimisi konuşmıyor. Şebnem hem görmeyen hem de duymayan öğrencilerin olduğunu anlayınca kendi hâline şükreder. Şebnem'in en çok hoşuna giden şey, okulun öğrencileri İstanbul gezisine çıkarmasıdır. Bu gezilerde başlarındaki öğretmen İstanbul'un tarihî, coğrafî, dinî özelliklerini çok güzel bilgiler vererek anlatmaktadır. Şebnem'in öğrendiği her bilgi onda yeni ufuklar açıyordu. Müzeleri gezdiren öğretmenleri, onlara tarihteki kişiliklerin özelliklerinden bahseder ve öğrenciler mest olurlar. O ders yılının sonunda okullar tatil olduğu zaman annesi, Şebnem'i almaya geldiğinde Semih Öğretmen, annesine kızı için "Kısa zamanda bir şair, bir yazar olursa şaşmayın.", deyince Şebnem, o yaz tatilinde kendince denemeler yazmaya ve bunların bazılarını öğretmenine göndermeye başlar. Yine yıl içerisinde İstanbul turları

yapılır ve öğrenciler bu kez Telli Baba türbesine götürülür. Her öğrenci gibi Şebnem de burada bir dilekte bulunur. Yıl sonu geldiğinde Semih Bey okula müfettiş geleceği için İstanbul’da bir müddet kalması gerektiğini ve müfettiş gittikten sonra çiftliğe gelebileceğini Şebnem’e söyler. Aradan bir ay geçtikten sonra Semih Bey, çiftliğe gelir. Semih Bey’in niyeti, burada bir 2 gün kalıp sonra Antalya’ya 10 günlük bir tatile çıkmaktır. Şebnem’e kendisiyle beraber gelebileceğini söyleyince Şebnem, havalara uçar. Şebnem’in annesi ile babası izin verince tatil başlar. Semih Bey, 18 saatlik yolculuk boyunca geçilen bütün şehirler hakkında tafsilatlı bilgiler vererek Şebnem’in ufkunu iyice açar. Ertesi gün kahvaltıdan sonra denize gider ve eğlenirler. Bir hafta sonra bir turist otobüsüne binerek Alanya’ya giderler. Alanya’da tarihî yerleri gezerlerken öğretmeninden Aspendos’ta Belkıs ile Zenon’un aşkını, Side harabelerinde Antuvan ile Kleopatra’nın aşkını dinler. Manavgat Şelalesine ve Damlataş Mağarasına giderler. O akşam yemekleri Şebnem ısmarlamak şartıyla bir gazinoda yerler. Yeni ders yılı başlayınca Şebnem heyecanla okuluna gider. O ders yılının sonunda okulda şiir ile hikâye yarışması düzenlenir. Yarışmanın konusu, kör ve sağır bir insanın duygularının anlatılmasıdır. Şiir yarışmasının birincisi “Unutmak Mümkün mü?” şiiriyle Şebnem’dir; hikâye yarışmasının birincisi “Görmeyen Gözler” hikâyesiyle yine Şebnem’dir. Gerek şiir gerekse hikâye salonda okunur ve herkes, Şebnem’in yazdıklarına hayran kalır. Sene sonunda çiftliğe dönen Şebnem, radyo dinlerken radyofonik temsil yarışmasının açıldığını duyar ve bir piyes yazmaya karar verir. Bir ay sonra piyesi tamamlayıp radyoya gönderir. Okulların açılmasına iki hafta kala radyo idaresinden bir mektup gelir ve Şebnem’in yazdığı “Yıldız Çocuk” adlı piyesin birinci olduğu, banka havalesiyle ödülün gönderildiği, salı günü radyoda yayınlanacağı yazılıdır. Bütün aile bu habere çok sevinir ve hep beraber salı akşamı radyodan temsili dinlerler. Temsilin sonunda herkes sevinirken Şebnem, bir anda “Ben görmek istiyorum.”, diye bağırınca herkes alkışı keser. Bir sinir buhranı geçirdiğini kendisi de fark eder ama iş işten geçmiştir artık. Okullar açıldığı zaman annesiyle okula gider. O yıl okullar tatil olmadan bir gün önce Semih Bey, Şebnem’i odasına çağırarak kulak tedavisi için Amerika’ya gideceğini ve bunun birkaç yıl süreceğini söyleyince Şebnem çok şaşırır. Çünkü yakında tatil başlayacak ve Şebnem, öğretmenin çiftliğe geleceğini düşünmekteydi. Halbuki çiftliğe gelmek bir yana bu okulda bile kalmayacaktır Semih Bey. Demek ki odasına vedalaşmak için çağırmış. Bunun üzerine Şebnem, kendisinin okulu bırakmak zorunda kalacağını söyler ve bu inadından vazgeçmez. Şebnem, bir ara Kuranı Kerim’e merak salar hem Arapçasını hem de Türkçesini radyodan dinler. Bir gün radyonun İngilizce derslere başlayacağı anonsunu duyunca heyecanla derslerin

başlamasını bekler. Şebnem, radyodan takip ettiği dersler ve Semih Öğretmenin Amerika'dan gönderdiği İngilizce piyesler sayesinde İngilizceyi iyice kavramıştır. Bunun yanı sıra okuduğu piyeslerden piyes tekniğini kavrayan Şebnem, kendi piyesini yazmaya başlar. Piyesinin ismini “Dünyaya Açılan Pencere” koyar. Piyesin yazılması, tam 2 yıl sürer. Bu arada babasına bir teyp aldırır. Yazdığı piyesi daktiloyla yazar; ancak yazdıklarında yanlış olma ihtimalinden dolayı bir de teybe kaydeder. Piyesi bitirdiğinde babasına beraber İstanbul'a gitmek istediğini söyleyince babası onun isteğini ikiletmez. İstanbul'da tiyatroların bol olduğu Beyoğlu'na giderek orada bir tiyatroya piyesi bırakırlar. Tiyatro sahibi, biz piyesi değerlendirdikten sonra size haber vereceğiz dedikten sonra Şebnem ile babası Yalova'ya dönerler. Bir ay sonra tiyatro sahibi, çiftliğe kadar gelir. Eseri çok beğendiklerini ve takdirlerini ileterek telif hakkını takdim eder. Şebnem ile ailesi, Şebnem'in bu başarısına çok sevinirler. Eserin sahneleneceği zaman kendilerine bir loca ayrılacağını söyleyen tiyatro sahibi, aileyi İstanbul'a davet eder. Şebnem ile ailesi İstanbul'a giderler ve tiyatroyu beraber izlerler. Tiyatro, izlendikten sonra salonda alkış tufanı kopar, seyirciler eserin yazarını ısrarla görmek isteyince tiyatro sahibi, Şebnem'i sahneye çıkarır. Şebnem, bugüne kadar kendisine emekleri geçen ailesine ve özellikle öğretmenine gönderme yapınca salon tekrar alkışlarla dolar ve perde kapanır.

Şebnem ile ailesi gece otelde kaldıktan sonra ertesi sabah arabayla yola çıkarlar. Şebnem, babasının kullandığı arabada uyuyakalır, yolculuk esnasında bir ara karanlık bir sonsuzluğa uçtuğunu sanır ve hastane odasında uyanır. Uyandığında gözlerinin sarılı olduğunu fark eder, başına ne geldiğini, neden hastanede olduğunu ve ailesinin nerede olduğunu sorar. Gelen doktorlar ile hemşireler, ailesinin iyi olduğunu, onları düşünmemesini, kendisinin önemli bir ameliyat geçirdiğini, kesinlikle hareket etmemesini söylerler. Toplamda bir ay süren muayene ve kontroller neticesinde doktorlar, Şebnem'in ameliyat edilmiş gözlerindeki bandajları çıkarırlar. Şebnem, gözlerinin görmeye başladığını fark edince heyecandan bayılır. Şebnem, gözleri iyice iyileştikten sonra acı gerçeği öğrenir. Ailecek tiyatrodan döndükleri gece bir trafik kazası geçirmişler ve babası orada vefat etmiştir. Annesi ise ağır yaralı olarak hastaneye kaldırılmış, öleceğine yakın gözlerinin kızına verilmesini söylemiştir. Doktorlar da annesinin gözlerini Şebnem'e nakletmişlerdir. Şebnem bu acı gerçeği öğrendikten bir hafta sonra taburcu edilir ve kâhyanın yardımıyla çiftliğe gider. Çiftliğe gittiğinde bugüne kadar hiç görmediği teyzesi Nahide'yi ve oğlu Nezih'in geldiğini görür. Birkaç gün sonra Şebnem, bahçede gezerken yanına Nezih gelir ve kendisinden neden kaçtığını söyleyerek Şebnem'e sitem eder ve

Şebnem'in verdiği umursamaz cevapları dikkate almadan Şebnem'e zorla sarılır ve onu öpmeye başlar. Şebnem, sert bir hareketle onun elinden kurtularak tokadı yapıştırır. Bir hafta sonra teyzesi ile oğlunun konuşmalarına kulak misafiri olan Şebnem, insanlıktan ve onlardan tiksindir. Onların amacı, Şebnem'i alıp mirasına konmaktır. Şebnem, bu konuşmaları duyar; ancak önceleri belli etmez. Bir hafta sonra teyzesi ile oğlunun kâhyayla gizlice konuştuğunu duyar. Şebnem, gizlice dinlediği bu konuşmaya dayanamayıp ses çıkarır. Nezih, dışarı çıkıp Şebnem'in saçlarını şiddetle çeker ve sonrasında tartışır. Şebnem, bunların iki yüzlülüklerini, hainliklerini yüzlerine vurarak yanlarından ayırır. Teyzesiyle tartıştığı esnada velayeti öğretmenine vereceğini söyleyince teyzesi, Şebnem'e ağıza alınmayacak yakıştırmalarda bulunur. Bunun üzerine Şebnem dayanamayarak onları evinden kovar. O gün gece yarısı teyzesi Nahide ile oğlu Nezih'in çiftlikten iki bavulla çıktığını görür. Ne yapacağını bilmeyen bir tavırla evin önünde otururken kâhya gelir ve kendisinin kesinlikle ihanet etmediğini isterse teyzesiyle yüzleşebileceğini söyleyince Şebnem, ona inanır. Sonra teyzesinin kaldıkları odaya gidince bütün döşemelerin kaldırıldığını görürler. Şebnem, döşemelerin neden kaldırıldığını anlam veremez ama kâhya olanları anlar. Şebnem'in babası, bu odadaki döşemelerin altında mal varlığını ve önemli evrakları saklamaktadır. Sabah olunca bir polis memuru gelir ve gece çiftlikten iki şüphelinin çıktığı, bekçinin bunları yakalayıp karakola getirdiğini, bavullarından 200 Osmanlı altını, evin tapusu gibi önemli evrakların olduğunu söyleyerek ifade için Şebnem'i karakola çağırır. Teyzesi, daha önce bir tartışma esnasında Şebnem'in gözlerinin kendi kardeşine ait olduğunu ve onun diyetini vermesi gerektiğini söylemişti. Karakolda Şebnem, altınları teyzesine kendisinin verdiğini ancak evrakların yanlışlıkla bavula girmiş olabileceğini söyleyerek onlardan şikayetçi olmaz, olay böylelikle kapanır, herkes kendi dünyasına döner.

Şebnem'in sonunda beklediği an gelmiştir. Semih Hoca yıllar sonra gelir ve Şebnem onu karşılamaya gider. Semih Hoca, ilk karşılaştıklarında Şebnem'in gördüğünü fark edemez ama sonrasında fark edince buna çok sevinir. Semih Bey'in kulakları artık hiç duymayan bir duruma gelmiştir. Her ne olursa olsun Semih Bey, Şebnem'in gözünde bir güneşti ve ona olan aşkını itiraf eder ve çiftlikte beraber yaşamaya başlarlar.

3. 21. 1. 3. Kişi Kadrosu

Romanın ana kahramanı olan Şebnem, romanın anlatıcısı konumunda bulunduğu için romandaki yardımcı kişilerin verilen özellikleri Şebnem'in bakış

açısıyla sunulmuştur. Şebnem hakkındaki bilgiler ise kendi verdiği bilgilerin yanı sıra onun çevresindeki kişilerce de aktarılır.

Şebnem: 26 Temmuz 1949 yılında İstanbul'un Yalova ilçesinde dünyaya gelmiştir. Şebnem, 5 yaşına kadar gözleri gören sağlıklı bir bireyken 5 yaşında geçirdiği menenjit hastalığından dolayı görme yetisini kaybetmiştir. Ancak bu durum, Şebnem'i hayata küstürmemiş ve frenlememiştir. 8 yaşındayken özel bir öğretmenden dersler almaya ve ondan bir şeyler öğrenmeye başlar. Kendi başına odasında çalışarak daktilo ile yazı yazmaya alışır ve 9 yaşındayken artık daktiloyu daha iyi kullanabilir bir konuma gelir. Aynı yaşta matematik gibi birçok dersin üstesinden gelir. Öğretmeninin tavsiyesi üzerine görme engelliler için özel tasarlanmış bir alfabe olan Bray alfabesi ile yazılmış kitapları okumaya çalışır ve zamanla okumaya başlar.

10 yaşlarındayken Körler, Sağırlar ve Dilsizler Okulu açılmış ve Semih Bey de oraya müdür olmuştur. Bunun üzerine Şebnem, bu okulda eğitim almaya başlar. Şebnem'in okul hayatı çok verimli geçer, okuma yazmayı, İngilizceyi, İstanbul'un ve Antalya'nın bütün tarihî, coğrafi özelliklerini bilmenin yanı sıra gittiği şehirlerin ve tarihî mekânların hikâyelerini öğrenir. Elde ettiği bu bilgiler ona yeni ufuklar kazandırır. Önce radyofoni için bir piyes yazar, ardından bir tiyatro eseri yazarak bunlarda başarılı olur. Ailece geçirdikleri trafik kazasında babası ile annesini kaybeder. Annesi ölmeden önce gözlerinin kızına nakledilmesini ister ve Şebnem, 18 yaşından sonra annesinin gözleri ile görmeye başlar.

Şebnem'in öğretmeni Semih Bey romanda yeri geldikçe öğrencisi hakkında kendi görüşlerini bildirir: “Şebnem, çok akıllı, zeki, kavrayışlı bir kız. Öyle ümit ediyorum ki okulun en iyi talebesi olacak.” (s. 47). Başka bir yerde Şebnem'in annesine, kızı hakkında şunları söyler: “Kızınız Şebnem, okulumuzun iftihar edilecek talebesidir.... Okuması, yazması, kavrayışı fevkalade... Aynı zamanda duygulu bir kız... Kısa zamanda bir şair, bir yazar olursa şaşmayın...” (s. 80). Semih Bey, bir mektubunda Şebnem'in kendisine de şunları yazar: “Kendine has bir yazış şeklin olması, ilk anda dikkati çekiyor. Duygularını rahatlıkla ifade edebiliyorsun. Hiçbir kalıp tanımayan, rahat, serbest bir üslubun var. Yalnız yazılarına hâkim olan duygularında iyimserlikten çok kötümserlik seziliyor.” (s. 91-92).

Semih Bey: Romanın yardımcı kişilerindendir. Kulaklarından birinin duymaması sebebiyle işitme veya görme engellilerle empati kurabilen, onlara okuma yazma öğretmeyi, onları topluma kazandırmayı amaç hâline getirmiş, işini seven, başarılı bir öğretmendir.

Romanda ilk olarak olgun, kibar ve 35 yaşlarında bir adam olarak okuyucunun karşısına çıkar. Semih Bey, okulda yatıp kalkan ailesi olmayan biridir. Romanın sonunda Şebnem'in çiftliğinde yaşamayı kabul eder.

Makbule ile Kenan: Romanın yardımcı kişilerindendir. Şebnem'in annesi ile babasıdır. Her ikisi de kızları Şebnem'in bir dediğini iki etmez. Babası kızının emrine amadedir, kızının maddi ve manevi isteklerine elinden geldiği kadar cevap vermeye çalışır. Şebnem'in annesi, trafik kazası geçirdikten sonra son nefesinde bile kızını düşünerek gözlerinin ona verilmesini ister.

Romanda geçen dekor unsuru kişiler: Şebnem'in teyzesi Nahide ve onun oğlu Nezih. Çiftliğin kahyası Ahmet Efendi.

3. 21. 1. 4. Zaman

Romanın başlarında zaman bakımından önemli sayılabilecek şu ifadelere yer verilir. “Madem ki hayatımı yazmaya ve karşınıza çıkmaya karar verdim, doğduğum günden bugüne kadarki hayatımın çileli hayatımın masalını anlatmaya başlayalım.” (s. 6).

Eser, Şebnem'in 26 Temmuz 1949'dan 18 yaşına kadar başından geçenleri ele alır. Her ne kadar hayatının ilk 5 yılında hatırladıkları az olsa da roman, anlatılan zaman olarak 18 yıllık bir zaman dilimine sahiptir. Tarihin bu kadar net verilmiş olması Oğuz Özdeş'in aşk ve macera romanlarında alışık olunmayan bir durumdur. Romanda geçen tek tarih Şebnem'in doğum tarihi olan 26 Temmuz 1949'dur.

Romanda kahraman anlatıcı, romanda zaman bakımından kronolojiye dikkat eder. Romanda zamanın kronolojik olarak ilerlemesi Şebnem'in yaşıyla belirlenir:

“Benim gibi çocukluğunun ancak ilk beş yılında dünyayı görmüş, güzellikleri pek az sezebilmiş bir kızın...” (s. 6).

“Hayatımın altıncı baharını sürerken hastalandım.” (s. 9).

“Öğretmenim Semih Bey, Sarmaşıklı çiftliğimize geldiği zaman sekiz yaşındaydım.” (s. 22).

“Bunları yazdığım zaman dokuz yaşındaydım.” (s. 37).

“O ders yılının sonunda okullar tatil olduğu zaman on bir yaşındaydım.” (s. 77).

“Aşk olsun Şebnem. Senin gibi on iki yaşında olan genç kızlar, bizlere yaşı geçmiş olarak bakıyorlar.” (s. 109).

“Kazandığım başarı beni gerçekten şaşkına çevirmişti. Henüz on üç yaşındaydım o zaman.” (s. 153).

“Artık on sekiz yaşına basmış, koca kız olmuştum.” (s. 192).

Romanda geriye dönüş tekniği anlatılan zaman içerisindeki bazı olayları açıklığa kavuşturmak, aydınlatmak için kullanılır. Şebnem’in teyzesi Nahide ile onun oğlu Nezih, kaldıkları odanın döşemelerini sökerek Şebnem’in rahmetli babasının sakladığı evrakları ve altınları çalar. Okuyucu, bu bilgiyi onlar nereden biliyor şeklinde kendi kendine sorduğunda anlatıcı, yardımcı kişi rolünde olan kâhyaya şöyle bir açıklama yaptırır:

“- Siz henüz üç yaşındayken teyzenizle kocası çiftliğe misafir gelmişlerdi. Bir gece Nahide Hanım’ın kocası, rahmetli babanızın kıymetli evrakları ile babasından kalan altınları zemin kattaki sandık içinde sakladığını öğrenmiş. Karısıyla bu odada kaldıkları için bir gece yarısı daha önceden temin ettiği bir keserle tabanı sökmeye başlamış. Fakat gürültüyü duyan babanız suçüstü her ikisini de yakalayarak kapı dışarı etmiş. Hain kadın hâlâ o altınları elde etmek hırsı içinde yaşıyormuş demek.” (s. 267).

Romanda yapılan özetlemeler, romandaki zaman unsurunu dikkate sunma açısından önemli bilgiler ihtiva eder. Şebnem, geçirdiği 1 yıllık zaman dilimini şu ifadelerle özetler: “O kışı ve ilkbaharı annemin de yardımıyla yeni bir dünyaya açılan pencerenin önünde, masamla yazı makinemin önünde geçirdim.” (s. 35).

Eserde, Şebnem ve öğretmenini Semih Bey’in Yalova’dan Antalya’ya olan yolculuklarına hemen hemen 40 sayfalık, uzun bir yer ayrılmışken oradan dönüşleri sadece küçük bir paragrafla verilmiştir:

“Seyahatimizin onuncu günü geldiğimiz yolu takip ederek otobüsle Yalova’ya vardık. Öğretmenim o gece çiftlikte kaldı ve ertesi günü ilk vapurla İstanbul’a döndü.” (s. 135). Şebnem, bütün eğitim öğretim hayatını “Beş yıldır ekim ayı gelince İstanbul’a, okuluma gitmeye alışmışım. Bu alışkanlığım meğer bende ne büyük mucizeler yaratmışmış! Beni hayata bağlamışmış!” (s. 186), ifadeleriyle özetler.

Romanda anlatılan zamanı genişletmeye yarayan ve ileriye doğru uzun ve kısa süreli zamanda ileri sıçrayışlara sıklıkla başvurulmuştur:

“İki yıl sonra, babam tedavisi imkânsız sanılan körlerin gözlerini açmayı başaran bir doktorun İstanbul’da olduğu haberini alınca...” (s. 12).

“Bir ay sonra öğretmenim çiftlikten ayrılırken gözyaşlarımı tutamadım.” (s. 30).

“Üç hafta sonra babam, vadettiği yazı makinesini bir ahababı vasıtasıyla İstanbul’dan getirtti.” (s. 33).

“On gün sonra okullar açılınca sevgili annemle okulun yolunu tuttum.” (s. 159).

Romanın nesnel zamanı, genelde 1950’li ve 1960’lı yıllarıdır. Romanda anlatılan zaman 1949’dan başlayarak 1967’ye kadar geçen 18 yıllık bir süreyi kapsar. Romanın yazılma zamanı ise eserin gazetedeki son tefrikasında bulunan 8 Temmuz 1968 tarihi olarak gösterilebilir.

3. 21. 1. 5. Mekân

Eserde en önemli mekân, o dönem için İstanbul’un Yalova ilçesinde bulunan Sarmaşıklı Çiftlik’tir. Romanın ana kahramanı Şebnem, bu mekân için çocukluğunun cennetidir ifadesini kullanır:

“Evin etrafı, sarmaşıklar, güller ve hanımelleri ile çevrilmişti. Dış görünüşü evden çok kocaman bir ağaç kökünü andırırdı. Yeşillikler arasında arılar vızıldar, kuşlar cıvıldaşarak uçuşurlardı... Gerek çiftlik binası gerek etrafındaki çitlerle ağaçlar, sarmaşıklarla örtülü olduğundan” (s. 7), bu isim verilmiştir. Şebnem, gözünü kaybetmeden önce bu çiftliğin bütün renklerini ve güzelliğini görmüş ve karanlık dünyasında hep bunları hatırlamıştır. Şebnem, gözlerini kaybettikten ve 8 yaşına geldikten sonra Semih Öğretmen, bu çiftliğe gelerek Şebnem’e dersler verir ve onun gönül gözünü açar.

Romanda gerek Şebnem’i iyileştirmek için gerekse sonraki yıllarda Şebnem’in okula gitmesi için mekân Yalova’dan İstanbul’a taşınır. Şebnem, 7-8 yaşlarında ilk defa tedavi amacıyla İstanbul’a babasıyla gider. Babasıyla birlikte vapurda yolculuk yapan Şebnem, babasının İstanbul’u anlatmasını ister. Babasının vapurda anlattıklarından dolayı İstanbul’a âşık olur. 2 yıl sonra Şebnem 10 yaşlarındayken İstanbul’da Körler, Sağırklar ve Dilsizler Okuluna başlar. Bu okulun İstanbul gezilerinde öğretmenlerinin İstanbul’u anlatmaları, Şebnem’in İstanbul’a olan aşkını iyice pekiştirir. Romanın bu kısmında anlatılanlar okuyucu için tam bir İstanbul turist rehberi formundadır. Romanda mekânlar tarihî, dinî, coğrafi özellikleriyle verilirken ansiklopedik bilgilere başvurulur. Her sene okul başladığında İstanbul’a, tatil zamanları Yalova’daki çiftliğine gelen Şebnem, İstanbul’a bu gidişlerinin kendisinde uyandırdığı duyguları şu şekilde ifade etmiştir: “Beş yıldır ekim ayı gelince İstanbul’a, okuluma gitmeye alışmışım. Bu alışkanlığım meğer bende ne büyük mucizeler yaratmışmış! Beni hayata bağlamışmış!” (s. 186), ifadeleriyle özetler.

Semih Öğretmen, bir yaz tatilinde Şebnem'in ailesinden izin alarak Şebnem'i kendisiyle beraber Antalya'ya götürebileceğini söyleyince aile seve seve buna izin verir. Tatil için Antalya'ya yola çıktıklarında Semih Öğretmen, otobüsün geçtiği her şehir hakkında kitabî bilgiler verir ve buraların tarihî, turistik özelliklerine değinir. Gerek yolculuk esnasında gerekse de Antalya ile Alanya'da öğretmenin verdiği bilgiler bir turist için yol gösterici nitelik taşımaktadır. Okullar tekrar başlar ve senenin sonu geldiğinde Semih Öğretmen, tedavi için Amerika'ya gideceğini söyleyince Şebnem ona tavır alır ve okulu bırakır. Sonuçta Şebnem, çiftliğine gelir ve Semih Bey Amerika'ya gider. Şebnem, 18 yaşına kadar hep çiftlikte ve odasındadır. Boş durmayı sevmeyen Şebnem, odasında İngilizce öğrenmeye ve tiyatrolar yazmaya başlar. Yazdığı tiyatrolardan birinin gösterimini izlemek için İstanbul'a gider. Tiyatro salonunda yazdığı eserden dolayı alkışlanır. Ertesi gün ailesi ile arabayla Yalova'ya dönerken bir trafik kazası geçirirler ve Şebnem, ertesi sabah hastanede uyanır. Yapılan organ nakli neticesinde Şebnem, görmeye başlamıştır. Hastaneden çıktıktan sonra annesiz ve babasız olarak çiftliğine mahzun bir şekilde döner. Bir süre sonra Amerika'daki hocasından mektup alır ve onun Türkiye'ye geleceğine sevinir. Semih Öğretmen, Amerika'dan döndükten sonra Şebnemlerin çiftliğinde yaşamayı kabul eder. Böylelikle romanın ilk mekânı olan Sarmaşıklı Çiftlik, aynı zamanda romanın son mekânı olur.

Eserde ismi geçen ancak kurguda bir etkisi olmayan dekor durumundaki mekânlar: Büyükkada, Heybeli, Burgaz, Kınalıada, Yedikule, Bakırköy, Yeşilköy, Florya Sahilleri. Kocaeli, Afyonkarahisar, Kız Kalesi, Eskişehir, Antalya, Alanya, Manavgat Şelalesine, Damlataş Mağarası, Side Harabeleri ve Aspendos.

3. 21. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Romanda Şebnem, 5 yaşında menenjit hastalığından dolayı görme engelli olur. Onun bu karanlık dünyası 18 yaşına kadar devam eder. Şebnem, bu süre içerisinde geçen tüm olayları kendi ağzından anlattığı için romanda kahraman anlatıcı hâkimdir. Olaylar hep Şebnem'in dünyaya bakış açısıyla verilir. Eser, kahraman anlatıcının şu ifadeleri ile başlar:

“Doğrusunu isterseniz, hayatımı yazmaya başlarken bir çeşit endişe duyuyorum. Çocukluğumu, kalın ve siyah bir sis gibi kaplayan perdeyi kaldırmaktan âdeta korkuyorum. Benim gibi çocukluğunun ancak ilk 5 yılında dünyayı görmüş, güzellikleri pek az sezebilmiş bir kızın, kendi hayatını yazması hiç de kolay bir şey olmasa gerek ...

Ama madem ki hayatımı yazmaya ve karşınıza çıkmaya karar verdim, doğduğum günden bugüne kadar ki hayatımın çileli hayatımın masalını anlatmaya başlayalım.” (s. 5-6).

Anlatıcı, bu tarz açıklamalarına roman esnasında aralıklarla yer verir:

“Öğretmenim geçtiğimiz yerler hakkında kısa bilgiler veriyor. Yurdumuzun güzelliğini bana bir bir anlatıyordu.” (s. 109).

“Şimdi bana o günler bir rüya gibi geliyor. O akşam üstü Alanya’daki gazinoda yemeği nasıl yedik, neler konuştuk, Antalya’ya nasıl döndük? Pek hatırlamıyorum.” (s. 135).

Yazar anlatıcının sık sık araya girerek bilgiler verme alışkanlığı **Şebnem** adlı romanda kahraman anlatıcıya kalır. Şebnem, annesi ve babasıyla konuştuklarında genellikle öğrendikleri hakkında bilgiler sunar. Bu blok bilgiler, ansiklopedik tarzdadır ve bazen romanın yardımcı kişileri tarafından sunulur. Ansiklopedik bilgiler, **Şebnem** adlı romanın birçok yerinde vardır. Örnek olarak bir tanesi verilebilir:

“- Alkatraz kuşçusunu biliyor musun Şebnem? diye sordu.

- Hayır bilmiyorum baba.

- Amerika’da işlediği bir cinayetten dolayı hapse mahkûm olan bir adam, hapisanede bir gardiyanı da öldürünce hücreye tıklır ve bütün gününü daracık odasında tek başında geçirmek zorunda kalır. Bir gün hücresinin demir parmaklıklı penceresi kenarına küçük bir serçe kuşu konar. Adam bu kuşu yakalar, hücre sine koyar, besler. Böylece kendine bir meşguliyet bulan adam, kısa zamanda hapisanenin kütüphanesinde bulunan kuşçuluğa ait kitapları okuyarak kuş mütehassısı olup çıkar. Şöhreti dünyaya yayılır. Kaldığı hapisanenin adı Alkatraz olduğu için ‘Alkatraz Kuşçusu’ diye anılır.” (s. 88).

Kahraman anlatıcının kullanıldığı romanlarda fiiller genel itibariyle birinci tekil şahıs ile çekimlenir:

“Okumayı, öğrenmeyi, kitapları her şeyi bir yana bırakmışım artık. Üç yıl üzerinde büyük bir titizlikle çalıştığım eserimi bitirmiş ve tiyatroya vermişim. Lisan öğrenmişim, sayısız kitaplar okumuştum ve on sekiz yaşına da girmiştım artık.” (s. 203).

Kahraman anlatıcı bazen aklındaki soruları okuyucu ile paylaşır ve okuyucuyu merakla sevk edebilir. Annesi, Şebnem’e bir mektup yazmış ve mektubunda “Güzel Kızım!” diye hitap etmiştir. Bunun üzerine Şebnem, kendi kendine şu soruları sorar: “Gerçekten güzel miydım acaba? Gözlerim, saçlarım ne renkti? Burnum nasıldı?

İskender'in burnu gibi güzel ve muntazam mıydı? Ya yüzüm? Dudaklarımın biçimi İskender'e benziyor muydu acaba?" (s. 74).

Kahraman anlatıcı, yazar anlatıcıya ve ilahi bakış açısına bakarak zor bir tekniktir. Çünkü kahraman anlatıcı, yazar anlatıcı gibi her şeye hâkim değildir. Kahraman anlatıcı sadece kendi bilgisi ve gözlemleri kadardır ve her şeyi bilme özelliği söz konusu değildir. Yazar anlatıcı herkesin rüyasına hâkimken kahraman anlatıcı sadece kendi rüyalarına yer verebilir. **Şebnem** adlı romanda da öyle olmuştur:

"Sandalla deniz üstünde dolaşmanın bana bu kadar zevk vereceğini doğrusu tahmin etmemiştim. Küreklerin çıkardığı ses, dalgaların çarpıntısı bana tatlı bir his veriyordu. Belki de o gece gördüğüm rüyanın tesiri heyecanımı artırmıştı. Rüyamda kendimi denizin üstünde yürürken görmüştüm. Sanki bir pamuk yığınının üstünde gider gibi hiç batmadan denizde uzun boylu ilerlemiştim." (s. 51).

Kahraman anlatıcının hâkim olduğu romanlarda anlatıcı; korku ve heyecanlarının, kalbinden ve zihninden geçirdiklerinin istediği kadarını okuyucu ile paylaşır:

"Kaydım o kadar kısa bir zamanda yapıldı ki babam, veda etmek için ayağa kalktığı zaman, kendimi birden karanlık bir boşluk içinde hissettim. Daha birkaç saat öncesinde bir an önce okuluma kavuşmak için can atmıştım. Halbuki şimdi, içimi birden yalnızlık duygusu ve korkusu kaplamıştı." (s. 67).

3. 21. 1. 7. Dil ve Üslup

Romanda dil açık ve sade bir şekilde ele kullanılmıştır. Romanın birçok yerinde bu sade dil kendini bazen kısa fiil cümleleriyle bazen de konuşma diliyle gösterir:

"O gece sabaha kadar sevincimden uyuyamadım. İstanbul'a gideceğim, gözlerim açılacak, babam bana cici ayakkabı alacak... Bu düşüncelerle âdeta sarhoş oldum." (s. 14).

"Hoppala, bu sözü söylemek için mi çağırdın beni buraya?" (s. 238).

Roman, yazıldığı dönemde kullanılan ve halk tarafından anlaşılması kolay olan deyim ve atasözlerine, slogan haline gelmiş kalıplaşmış ifadelerle yer vermiştir:

"Mukadderata boyun eğmekten başka çare yok." (s. 10).

"Kendi kendine gelin güvey olmak diye buna derler." (s. 196).

Sade dille yazılan eserde çok sık olmamakla birlikte süslü denilebilecek Osmanlı Türkçesine ait kelimelere de yer verildiği görülür:

“Mukadderata boyun eğmekten başka çare yok.” (s. 10).

“Öğretmenin avucuma yazdığı harfleri âdeta içime nakşediyorum.” (s. 25).

“Bir şair ya da yazarı konu hususunda tahdit etmek doğru olmaz.” (s. 80).

“Bazı kabiliyetler çabuk inkişaf eder.” (s. 81).

“Bilakis, annemin gözlerini taşımakla kendimi dünyanın en bahtiyar insanı hissediyorum.” (s. 258).

“Benim gizli bir şeyim yok ama ne yazık ki sizlerin olduğu muhakkak.” (s. 260).

Roman görme engelli Şebnem, edebî faaliyetlerle fazlaca ilgilenir eserler yazar. Onun bu özelliği ona şiirsel bir ruh ve üslup kazandırır. Eserin birçok yerinde bu şiirsel üsluba rastlanır:

“Bulut: ‘Uçup kayboluyorum’ dedi, inanmadım.

Toprak: ‘Şu anda onun ayaklarını öpüyorum’ dedi, inanmadım.

Deniz: ‘Bindiği vapuru sana doğru itiyorum’ dedi, inanmadım.

İçimden bir ses: ‘Boşuna bekliyorsun’ dedi, heyhat inandım.” (s. 102).

3. 21. 2. Teknik Unsurlar

Romanda tasvirler genellikle romanın ana kahramanı olan Şebnem’in bakış açısına göre şekillenir: “Çocukluğumda olduğu gibi en çok gülleri seviyordum hâlâ... Gözlerimin gördüğü ilk çocukluk yıllarımdan hatırımda kaldığına göre sarmaşık güller evimizin kapısında âdeta bir çelenk meydana getirdikten sonra yere sarkar, etrafa hoş bir koku salardı.” (s. 204). Şebnem, görmeye başladığı zamanlarda o anki duygularıyla birlikte hastanenin penceresinden görünenleri şöyle resmeder: “Aman Yarabbi! Bu ne yumuşak aydınlık ne muhteşem renklerdi. Uzakta masmavi bir deniz, gökte pamuk yığınları kadar bembeyaz bulutlar, önümde uzanan hastanenin bahçesinde yemyeşil ağaçlar, çömelmiş ve uykuya yatmış hissini veren irili ufaklı yüzlerce ev. Caddelerde ufak ufak insanlar, hızla gidip gelen vasıtalar, denizde ağır ağır yürüyen gemiler ve tahta parçası gibi sallanan kayıklar...” (s. 227-228). Ardından yaşadığı şehrin tasvirini kısa da olsa yapar: “Bulutların ve denizin muhteşem manzarası o an bana göğü delecekmiş hissini veren sivri uçlu minareleriyle harikulade şekilde yükselen camiler.” (s. 235).

Eserde ana kahraman Şebnem ile Semih Öğretmen mektuplaşırlar. Semih Öğretmen, kendi vazifesi veya özel işleri için çiftlikten ayrılıp İstanbul’a ve Amerika’ya

gittiğinde Şebnem’le haberleşmek için mektubu kullanır. (s. 35- 36- 37- 38- 62- 89- 90- 91- 158- 159). Şebnem, İstanbul’da okuluna başladıktan sonra anne ile babasıyla mektuplaşır. (s. 74- 75).

Romanda Cahit Sıtkı Tarancı’nın şiirlerinden alıntı yapılır. Sanatkârın *Ölümünden Sonra* adlı şiirinin bir mısraına yer verilir:

“Hangi suya eğilsek namevcutuz.” (s. 165).

Eserde şiirin yanında şarkı da montajlanmıştır:

“Kalbe dolan o ilk bakış

Unutulmaz unutulmaz,

Sevda ile ilk uyanış

Unutulmaz unutulmaz” (s. 169).

Roman görme engelli Şebnem ile öğretmeni, anne ve babası arasındaki diyaloglardan meydana gelmiştir. Şebnem, sorular sordukça çevresindekiler ona en açıklayıcı ve bilgilendirici cevapları vermiştir. Bu bilgiler çoğu zaman ansiklopedik düzeydedir. Şebnem ile babası, Şebnem’in yazdığı piyesi bir tiyatroya vermeye gittiklerinde tiyatro sahibi ile Şebnem’in babası arasında şu diyalog geçer:

“- Kızınız gözünden rahatsız mı? diye sordu.

Babam titrek bir sesle:

- Evet efendim, dedi. Beş yaşından beri gözleri görmüyor.

- Vah vah vah, geçmiş olsun. Bir isteğiniz var mı?

- Evet Efendim kızım bir piyes yazdı da...

- Piyes mi yazdı? Kendi piyesi mi?

- Kendi piyesi efendim. Belki daktilo edilmiş kopyalarında bir yanlışlık yapılmıştır diye piyesinin banda alınmış sözlerini de getirdik.

- Kızınızın tahsili var mı?

- Körler okulunda dört yıl okudu. Ayrıca özel tahsil yaptı.

- Lisan biliyor mu kızınız?

- İngilizceyi çok iyi bilir efendim.

- Tiyatro oyunlarıyla hiç ilgilendi mi?
 - İngilizce yazılmış birkaç piyes okudu.
 - Nasıl anlamadım?
 - Biliyorsunuz ki gözleri görmeyenler için Bray alfabesiyle yazılmış kitaplar vardır yabancı ülkelerde... Kitapları Amerika'dan getirttik.
 - Kızınız bu alanda daha önce hiç eser yazdı mı?
 - Dört yıl kadar önce radyoda bir piyesi yayınlanmıştı.
 - Yoksa Oscar Wilde'nin bir hikâyesinde radyoya uyarlanan “Yıldız Çocuk” temsili mi?
 - Evet.
 - Ben de tesadüfen dinlemiştim ve sanırım büyük bir ilgi uyandırmıştı. Demek kızınız Şebnem Hanım kaleme almıştı o oyunu... Çok güzel... Eseri lütfeder misiniz?
 - Buyurun efendim.
- Az sonra tiyatro sahibi
- “Dünyaya Açılan Pencere” diye mırıldandı... Konusu ne acaba?
- Heyecanla söze karıştım:
- Kör bir kızın dramı efendim.
 - Oooo... Yoksa kendi hayatınızla ilgili bir konu mu?
 - Hayır efendim... Sadece kör bir kızın duyguları bakımından...
- Sözümü kesti.
- Okuyalım da size cevap veririz. Adresinizi lütfeder misiniz?” (s. 201- 202).

Görme engelli Şebnem, bu fiziksel engelinden dolayı bazen iç çözümler yaparken kendini hırpalır:

“Allah neydi? Nasıl bir kuvvet ve kudretti ki bütün kâinatı yaratmış, benden de milyonlarca insanın arasından görme duygumu almış, karanlıkta yalnız başıma bırakmıştı?” (s. 26).

3. 22. AŞKA SUSAYAN DUDAKLAR³²

3. 22. 1. Materyal Unsurlar

3. 22. 1. 1. Eser Hakkında

Oğuz Özdeş'in popüler tarzda kaleme almış olduğu aşk ve macera romanının ilk baskısı, 1970 yılında İtimat Kitabevi tarafından yapılmıştır. Eser, kitap olarak yayımlanmadan 1 yıl önce *Yeni İstanbul* adlı gazetede **Aşka Susayan Dudaklar** ismiyle 5 Nisan 1969- 14 Temmuz 1969 tarihleri arasında tefrika edilmiştir. İlk tefrikanın yayımlandığı gün gazetenin ilk sayfasında eser hakkında “İstirap, kıskançlık, gurur mücadelesi için çırpınan bir aşkın romanı...”, ifadelerine yer verilir.

Kitabın ilk baskısının arka kapağında yazar, kendi eseri ile ilgili şunları söyler: “**Aşka Susayan Dudaklar**, gönüllerince bağdaşanların romanıdır. Kahramanların bunalımları, sevinçleri, zaman zaman şiirleşmiş duyguları manzum olarak dile gelmiştir. Bir yaprak dalından koptuktan sonra, nasıl kaderini yağmura, rüzgâra terk ederse **Aşka Susayan Dudaklar**daki kahramanlar da dallarından koptuktan sonra kaderlerinin ağlarını yırtıp parçalamak için hayli acı çekmişlerdir. Toplumda her gün çevremizde gördüğümüz, işittiğimiz binlerce, milyonlarca insan gibi.”

Eser; Birinci Bölüm, İkinci Bölüm, Üçüncü Bölüm, Dördüncü Bölüm başlıkları altında toplam 4 bölüme ayrılmıştır.

3. 22. 1. 2. Olay Örgüsü

Romanın olay örgüsü, ana kahraman Gamze'nin başından geçenlerle şekillenir. Annesi ile birlikte yaşayan Gamze, 19 yaşında genç bir kızdır. Gamze, annesinin bu hayatta yalnız bırakılmasına ve onun tüm zorlukların üstesinden tek başına gelmeye mecbur kalmasına sebep olarak babasını görür. Gamze'nin annesi Mihriban, son zamanlarda zayıf düşerek hastalanmış ve evine bakamayacak konuma gelmiştir. Bu hastalık, zayıf düşmüş Mihriban'ın ölmesine ve Gamze'nin hayatta yalnız kalmasına sebep olur. Üvey annesinin mektup yazarak Gamze'yi İzmir'e davet etmesi sonucunda Gamze başka çaresinin olmadığını düşünerek İzmir'de yaşayan babasının evine gider. Gamze, üvey annesinin gönderdiği biletle İzmir vapuruna biner. Yolculuk esnasında bir kadın, Gamzeye çok güzel olduğunu, bu güzelliikle isterse prensesler gibi yaşayabileceğini, erkeklerin etrafında pervane gibi dönebileceğini söyleyerek kendisi ile gelmesini teklif

³² Oğuz Özdeş, **Aşka Susayan Dudaklar**, İtimat Kitabevi, 1. Basım. İstanbul, 1970.

eder. Gamze, karşısındaki kadının amacını az çok anlayarak onu reddetse de kadın yol boyunca ısrarlarına devam eder. Vapur, İzmir Karşıyaka'ya yanaşınca Gamze, vapurdan hemen iner; ancak kendisini kimsenin almaya gelmediğini görünce ne yapacağını bilmez bir konuma düşer. Tam bu sırada Hızır tipinde ihtiyar bir amca, Gamze'nin yanına gelerek ona kimin kızı olduğunu sorar. Gamze, Cevdet adında bir emlakçının kızı olduğunu söyleyince ihtiyar amca babasını tanıdığını isterse babasının evine kadar götürebileceğini söyler. Gamze, babasının evine gelir ve üvey kardeşi Ferdal kapıyı açar. Ferdal, Gamze'yi içeri davet eder, tanışırlar. Üvey annesi, Gamze'yi hoş karşılar. Gamze, babasıyla ilk defa karşılaşmış gibi hisseder kendini. Gamze, ailesi ile tanışırken Ferdal'ın nişanlısı Doğan gelerek Ferdal'le dışarı çıkmak için izin ister. Bu sırada Gamzeyle tanışır. Gamze, babasının evinde çatı katında kuş yuvası denen bir odada kalır ve evin temizlik işlerine yardım ettiği için sıkılmaz. Doğan, İstanbul'a okulu için gitmiş ve bir ay sonra dönmüştür. Gamze bir sabah uyandığında Doğan'ın dönmüş olduğunu ve "Ferdal! Ferdal!" diye kapının önünde bağırıldığını görür. Çok geçmeden Ferdal onun geldiğini görerek çok sevinir ve aşağıya iner. Gamze, kahvaltıyı hazırladıktan sonra çamaşırları asarken Ferdal gelir ve kaba bir tavırla kimseye bedava ekmek yok, deyince Gamze onun suratına terbiyesiz diye bağırır ve saç baş kavga ederler. Ferdal, Gamze'nin hakkından gelmiş ve ona ya haddini bilirsin ya da evden defolup gidersin deyince Gamze, onun elinden kurtulup kapıya kadar koşar ve kapıyı bir türlü açamayınca orada düşer ve bayılır. Doğan, Gamze'nin yanına gider. Kendi mendiliyle yaralarını ve göz yaşlarını silerek onu ayıltır. Doğan, kimsesizliğin ne demek olduğunu çok iyi bildiğini söyleyerek Gamze'ye moral verir. Bir akşam Doğan eve geldiğinde evde Gamze'den başka hiç kimseyi bulamayınca ona uzun uzun kendini, çocukluğunu anlatır. Bir gün Gamze, evin ihtiyaçlarını almak için pazara gider ve listesine göre alışverişini yaptıktan sonra gözü kirazlara takılır almak istese de parası olmadığından alamaz. Tam bu sırada Doğan, gelir durumu fark eder ve Gamze'nin hoşuna gidebilecek meyvelerden alarak pazar çantasının içine atar. Bu arada yağmura yakalanan ikili bir saçağın altına sığınmak zorunda kalırlar. Bu sırada önlerinden bir fayton geçer ve babası onların bu hâlini görür. Yağmur biraz dinince Gamze, eve geç kalmamak için harekete geçer; ancak kısa süre sonra ayak bileğini burkar. Doğan, Gamze'nin ayağının hemen sıcak suya koyulması gerektiğini, evinin yakın olduğunu hemen oraya gitmeleri gerektiğini söyler. Doğan, Gamze'nin ayağına masaj yapar, iyileştirir ve ona sıcak bir kahve ikram eder. Gamze, bu güzel anlardan sonra evine döner. Eve girdiğinde babasının sorularıyla muhatap olur. Babası, onları bir saçak altında gördüğünü söyleyerek Gamze'ye Doğan'la buluşmaya mı yoksa pazara mı gittiğini sorar. Babası, kendisinin annesi gibi olmadığını ve

şerefine önem verdiğini söyleyince Gamze, annesini savunmaya kalkar ve babasından şiddetli bir tokat yer. Gamze o gece çok düşünür ve gidecek bir yeri olmamasına rağmen kaçmaya karar verir. Elinde valiziyle çaresiz bir şekilde ne yapacağını, nereye gideceğini bilemeyen Gamze, bir elektrik direğinin dibinde oturur. O sırada Doğan'ın evindeyken dinledikleri Neşe Şarkısının nağmelerini işitir. Doğan o sırada tesadüfen pencereden dışarı bakınca Gamze'yi görür ve onu alıp evine getirir. Gamze, başından geçenleri anlatır. Doğan, ona sonuna kadar destek olacağına dair söz verir. Doğan, başından beri Ferdal'le anlaşamadığını iyi bir nişanlılık süreci geçiremediklerini ve onu sevmediğini daha önceki konuşmalarında Gamze'ye bahsetmişti. Gamze'nin başına gelen bu olaylar, Doğan'ı ona daha da yaklaştırarak onu sevmesine ortam hazırlamıştır. Doğan, o gece Gamze'yi sevdiğini söyleyerek buradan beraber kaçmayı teklif eder. Gamze, ne zamandır Doğan'dan zaten hoşlanıyordu onun bu teklifini mutlulukla karşılar ve sabah olunca birlikte İstanbul'a giderler.

Romanın ikinci olay halkası İstanbul'da başlar. İstanbul'da 3 ay kaldıktan sonra Doğan ile Gamze evlenir. Doğan, Gamze ve okuldan iki arkadaşını alarak gazinoya giderler. Gazinonun sahibi Yorgo, Doğan'ın babasını tanıdığından dolayı Doğan'ı gazinosunda çok iyi ağırlar, geline bir kolye hediye eder. Evliliklerinin altıncı ayında bir ilkbahar zamanı Gamze'nin hamile olduğunu anladıklarında çok mutlu olurlar. Doğan, Gamze'ye güzel bir haber vereceğini söyleyerek İzmir'deki eve müşteri çıktığını onu satıp istediği muayenehanesini açabileceğini söyler. Doğan, ev satışı için İzmir'e gittikten sonra Gamze, onsuz hiçbir şey yapamaz. Doğan gittikten birkaç gün sonra Gamze'ye bir mektup göndererek İzmir'deki işini bitirdiğini ve ilk vapura binip İstanbul'a döneceğini haber verir. Mektubu okuyan Gamze, o günün gazetelerine göz gezdirirken İzmir gemisinin battığı haberini görür. Doğan, batan vapurdaydı ve aradan 3 gün geçmesine rağmen hâlâ gelmemiştir. Doğan ile Gamze'nin çocukları Murat, dünyaya gelmiş, Doğan'ın yokluğunda 8 ay geçmiştir. Bu süre içerisinde Gamze, evde ne var ne yoksa parça parça satarak geçinmeye çalışır. Bir gün Gamze'nin kapısını İzmir vapurunda tanıştıkları kokot kadın çalar. İsmi Mualla olan bu kadın Gamze'ye iltifatlar ederek isterse kendine hem İstanbul'daki hem de İzmir'deki genel evin en güzel odasını tahsis edebileceğini, paraya ihtiyacı varsa istediği kadar verebileceğini kibarca teklif eder. Gamze, Mualla'nın ardı arkası kesilmeyen tekliflerine: "Ne demek istediğinizi, bana neyim karşılığında parlak bir hayat yaşatacağınızı, her şeyi her şeyi anlıyorum. Ama görüyorsunuz ki ben hiç de aradığınız tipte bir kadın değilim. Ben eşyamı satarım, sıhhatimi ve güzelliğimi

kaybedebilirim ama namusumu asla satmam.” (s. 125), diyerek kadını âdetâ bozar bir cevap verir. Gamze, bir akşam Yenikapı sahiline gezmek için yola çıkınca bütün anıları gözünün önünde canlanır. Dalgın dalgın gezerken tam bir dolmuşun altında kalacakken bir ihtiyar tarafından kurtarılır. Gamze, sahilde gezerken bu ihtiyarı tekrar yanı başında bulur. Gamze, bu ihtiyarın emekli polis Halil Efendi olduğunu hatırlar ve onun yardım etme tekliflerini şüpheli bularak oradan kaçmak isteyince Halil Efendi hemen bir taksi durdurup Gamze’yi evine gönderir. Halil Efendi, taksiciden Gamze’nin adresini alıp onu, ertesi gün ziyaret eder. Halil Efendi, Gamze’yi çok merak ettiği için buraya geldiğini, bir derdi varsa çözmeye geldiğini ifade edince Gamze dünkü davranışından dolayı Halil Efendi’den özür diler. Halil Efendi, Gamze’yi dinledikten sonra evden ayrılır. Gamze sonrasında evde Halil Efendi tarafından bırakılmış zarfın içinde bir mektup ve içinde bir miktar para bulunca çok sevinir. Bir hafta sonra bir konfeksiyon mağazasının Lalelideki şubesinden mektup alır ve işe davet edildiğini görür. Çocuğu Murat’ı hemen Ayla’ya bırakarak iş yerine koşan Gamze, Halil Bey’in aracılığıyla bu işe kabul edildiğini anlar. İşine gidip gelen Gamze, bir gün karşısında pejmürde kıyafetleriyle babasını görünce çok şaşırır. Babası, iflas ettiğini söyleyip kaba bir dille Gamze’den para ister. Sonbahar bir türlü geçmez. Gamze iş yerinde çalışırken bir gün güzel kıyafetlerle Ferdal gelir. Ferdal, bir elbise alma bahanesiyle Gamze’yi kendisiyle meşgul eder ve birbirlerine laf sokma yarışına girerler. Ferdal müşteri olduğundan dolayı Gamze ona bir şey yapamaz; ancak Ferdal bozularak dükkândan çıktığı için Gamze, müşteri her zaman haklıdır ifadesiyle iş yerinden uyarı alır. Cevdet, birkaç gün sonra tekrar Gamze’nin karşısına çıkar ve ondan para ister. Yanında para olmayan Gamze, ertesi gün akşamüzeri babasına parayı verdiği esnada babası miktarı az bularak Gamze’ye kötü kelimeler kullanır. Yine bir akşam eve dönerken babası Gamze’nin önüne çıkar ve çantasını zorla alıp gider. Bu olay yakın zamanda kendini tekrar eder. Karanlıkta Gamze ağzının kapatılmaya çalışıldığı bir anda hırsız diye bağırır, o arada çantası çalınır ve kendisi yolun ortasına düşer. Tam bu sırada yoldan geçen bir araba zor da olsa fren yapar; ancak Gamze, korkudan bayılır.

Romanın üçüncü olay örgüsünün başında Gamze gözlerini açtığında kendisini büyükçe bir evde ve yatak odasında çevresinde onu izleyen üç kişiyle birlikte bulur. Başındakiler Cavidan Hanım, Cavidan Hanım’ın oğlu ve doktorudur. Cavidan Hanım, dün akşam küçük bir trafik kazası olduğunu, Gamze bayıldığı için onu evlerine getirdiğini söyler. Doktor, Gamze’yi muayene ettikten sonra kesinlikle en az bir hafta yataktan kalkmaması gerektiğini ifade eder. Ailenin tek istediği bu trafik kazasının polise intikal

etmemesidir. Olay gecesi bekçi, imdat hırsız sesini duyar ve elinde çantayla kaçan birini görünce peşinden koşar ve Cevdet'i yakalar. Cevdet, karakolda çantayı çalmadığını ve çantanın kendi kızına ait olduğunu söylese de polisler kızı ile yüzleştirmeden onu bırakmazlar. Polis, Cevdet'i alarak Gamze'nin yanına gelir ve Gamze şikayetçi olmayınca Cevdet salıverilir. Evin oğlu Cem tıbbiye üçüncü sınıf öğrencisidir. Cem; Gamze ve onun çocuğuyla ilgilenir, onlar ne isterse yapar. Doktorun Gamze'nin dinlenmesi gerektiğini söylemesi ve dışarıda kar yağması sebebiyle Cavidan Hanım ile Cem, mahalleye giderek Gamze'nin oğlunu bakıcısından alıp eve getirirler. Gamze, bir gün onlara her şey için çok teşekkür ettiğini ve ayrılmanın zor olacağını, kendine bir iş aradığını ifade eden cümleler kullanınca Cavidan Hanım ile Cem bu duruma itiraz eder. Cem, bir gün Gamze'yle konuşup ona ilgi duyduğunu ve onu sevdiğini ifade edince Gamze, bunu beklemediği için önce çok şaşırır ne diyeceğini bilemez ve düşünmek için zaman ister. Cem bir yandan Gamze'nin cevabını beklerken bir yandan annesine verdiği söz üzerine okulunu bitirmek için gayret eder. Bir gün okula giderken duvara büzüşmüş ellerini kirli pardösünün ceplerine koymuş birini görür ve onu eski sınıf arkadaşı Doğan'a çok benzetir; ancak adam isminin Şevket olduğunu söyler. Cem, adamın Doğan olduğuna emindir ve bu durumdan Doğan'ın sınıf arkadaşı Kenan'a durumu izah eder. Doğan'ı tedavi etmesi için kendisine getireceğini önceden haber verir. Kenan, arkadaşının hafızasının tekrar yerine gelmesi için elinden gelen her şeyi yapacaktır. Bu sırada Gamze'nin mahalleden arkadaşı Ayşe gelerek Gamze'nin hâlini sorar ve mahallede hakkında dedikodular çıktığını haber verir. Bu arada Gamze'nin babası, nerede kaldığını öğrenmiştir. Uzun zamandır Cem'in teklifini düşünen Gamze, onun teklifini kabul etmek zorunda olduğunun farkındadır. Cem'e evet deyince Cem çok sevinir. Aynı anda Cevdet, köşke girer ve Cavidan Hanım'dan para ister. O sırada güzel haberi vermek için annesinin yanına gelen Cem, Cevdet'i görünce şaşırır. Cevdet'e bir miktar para verip gönderir. Gamze, Cem'le birlikte mahalleye giderek eşyalarını, bundan sonra yaşayacağı köşke taşır. Cevdet, bir ara para istemek için köşke tekrar gelir. Gamze köşkte yalnız olduğunu ve kendisinin parası olmadığı için bir şey veremeyeceğini söyleyince Cevdet, kızının boynundaki kolyeyi zorla çeker. Tam bu sırada Cem kapıyı açıp içeri girince durumun farkına varır ve polisi çağırarak Cevdet'i polise teslim eder. Cem, bu sıralarda evlilik işlemlerinin başlaması için Gamze'nin kimliğini ve evlilik cüzdanını alır ve bunları inceleyince Doğan ismini görüp şok olur. Gamze'nin eski eşine hürmeten düğün yapılmaz; ancak Cem ile annesinin isteği üzerine Gamze nikahta gelinlik giyer. Bir akşam bu olayı kutlamak için dışarı çıkarlar tesadüf ki yine Yorgo'nun gazinosuna ve yine tesadüf ki 3 yıl önce Doğan'la oturdukları masaya otururlar. Yorgo, masaya gelerek durumu

anlamaya çalışır ve olanları duyunca üzülererek masadan ayrılır. Cem, evrakları ve kayıp haberlerini alarak mahkemeye gider ve tek celsede Doğan ile Gamze'nin boşanma kararını alır. Bu sırada Cem'in aklına Doğan'a çok benzeyen hasta gelir ve ertesi sabah Kenan'ın kliniğine giderek Şevket'i görür. Cem, gözünü onun üzerinden ayıramaz; çünkü arkadaşı Doğan'a ve Gamze'nin evlilik cüzdanında bulunan fotoğraftaki kişiye çok benziyordu. Kenan, hastanın geçmişini yavaş yavaş hatırladığını, artık isminin Doğan olduğunu bildiğini, arkadaşı Sedat'ı tanıdığını ancak her şeyi tam olarak hatırlayamadığını söyler. Cem çok şaşırır, Kenan bu arada hemşire Gülderen'i Cem'le tanıştırır. Cem, Gülderen ve Kenan'ı cumartesi akşam yemeğe davet ederek oradan ayrılır. O akşam köşkte hep beraber yemek yedikleri esnada Cevdet, tekrar çıkagelir. Hapishanede isyan çıktığını, o arada kaçtığını ve jandarmaların onu yaraladığını ifade ederek Gamze'ye son nefesinde gerçeği anlatmak için buraya geldiğini söyler. Gamze'nin kendi kızı olmadığını, polis emeklisi Halil Efendi'nin kızı olduğunu söyleyerek oradan ayrılır ve deniz kenarına giderek orada vefat eder. Birkaç gün sonra nikah salonuna giderler. Davetlilerin arasında Doğan da vardır. Nikah memuru Gamze'ye Cem Bey'le evlenmeyi kabul ediyor musunuz diye sorunca Gamze, o anda Doğan'ı görür ve bayılır. Gamze ayıldığında çevresindeki herkese özellikle Cem'e Doğan'ın yaşadığını bile bile kendisinden sakladığına kızmış ve kimseyi görmek istemediğini söylemiştir. Doğan, o olaydan sonra kendine çabucak gelir. Kenan, Cavidan Hanım'la Cem hakkında konuşur ve üzülmemesi gerektiğini ona Gamze'yi unutturacak birinin lazım olduğunu söyler. Kenan bir yandan Doğan'la ilgilenirken bir yandan Cem'le ilgilenmektedir. Cem, bir akşam Gülderen'le yemeğe çıkar ve beraber eğlenirler. Doktor Kenan ise 2 gün sonra Gamze ile oğlu Murat'ı arabasıyla alarak Doğan'la buluşmaya götürür. Gamze ile Doğan buluşunca çok sevinirler. Gamze, Doğan'ı çok beklediğini, Cem'le evlenmeye gönüllü olmadığını, mecbur kaldığını, onun elinin eline değmediğini ifade eder. Bu sırada bir başka arabadan Cavidan Hanım, Cem ve Gülderen gelir. Kenan, hemen araya girerek Cem ile Gülderen'in sözlendiğini söyler. Her ikisinin nikahı Yorgo'nun gazinosunda yapılır.

3. 22. 1. 3. Kişi Kadrosu

Romanda kişiler hakkında verilen bilgiler genel olarak yazar anlatıcı tarafından sunulmuştur.

Gamze: Romanın ana kahramanı ilk olarak 19 yaşında bir genç kız olarak okuyucunun karşısına çıkar. Yazar, Gamze hakkında şunları söyler: “Gamze, şehrin uzaklarında, bayırlarda açan ve çoğu kere ismi bilinmeyen dağ çiçeklerine benzerdi. Tertemiz,

koklanmamış, örselenmemiş bir çiçek.” (s. 6). Eserde roman kahramanları Gamze hakkında fikirlerini ortaya koyarlar. Örneğin; Doğan, Gamze hakkında itaatkâr, hoşgörülü ve fedakardır ifadelerini kullanırken Cavidan Hanım yumuşak, iyi yürekli, olayları tevekkülle karşılayan bir insan olarak görür.

Gamze, annesi vefat ettikten sonra çaresiz bir şekilde İzmir’de yaşayan babasının yanına sığınır; ancak burada en fazla 2 ay gibi bir süre kalarak Doğan’la birlikte İstanbul’a kaçır ve evlenir. Doğan’la evlenen ve ondan hamile kalan Gamze, kocasını bir deniz kazasında kaybedince çaresiz bir şekilde ortada kalır. Gamze’nin bu çaresiz kaldığı sıralarda yanına Mualla adında bir kadın gelir. Özellikle Doğan’ın deniz kazasında kaybolmasından sonra Gamze’ye iltifatlar ederek isterse kendine hem İstanbul’daki hem de İzmir’deki genel evin en güzel odasını tahsis edebileceğini, bir eli yağda bir eli balda yaşayabileceğini, paraya ihtiyacı varsa istediği kadar verebileceğini kibarca teklif eder. Gamze, Mualla’nın ardı arkası kesilmeyen tekliflerine “Ne demek istediğinizi, bana neyim karşılığında parlak bir hayat yaşatacağınızı, her şeyi her şeyi anlıyorum. Ama görüyorsunuz ki ben hiç de aradığınız tipte bir kadın değilim. Ben eşyayı satarım, sıhhatimi ve güzelliğimi kaybedebilirim ama namusumu asla satmam.” (s. 125), diyerek cevap verir. Verdiği cevap, Gamze’nin dünyaya ve kendine karşı olan bakış açısını vermesi bakımından önem arz eder.

Gamze, bir trafik kazası neticesinde Cem’le tanışır ve 6 ay sonra sırf kendi çocuğuna iyi bir gelecek sağlamak için onunla evlenme kararı alır. Nikahlanacağı zaman Doğan’la karşılaşır bunun üzerine Cem’le evlenemeyeceğini ifade eder. Doğan, kısa zamanda geçmişi hatırlamaya başlayınca arkadaşı Kenan tarafından Gamzeyle buluşturulur. İkili kısa sürede nikahlarını tazeler ve mutlu bir şekilde yaşamaya başlar.

Doğan: Romanın yardımcı kişilerindendir. Babası ile annesini çok küçük yaşlarda kaybetmiş ve başkalarının yanında büyümüştür. Annesi, Doğan’ı doğururken; babası, Doğan’ı bir otomobilin önünden kurtarayım derken; Doğan’ın bakımını üstlenen aile de bir yangın neticesinde vefat etmiştir. Tüm bu olaylardan dolayı arkadaşları ve çevresi, Doğan’ı “uğursuz çocuk” olarak tanımlamaya başlamışlardır. Genç, yakışıklı, gamze yanaklı, uzun boylu, koyu kumral saçlı bir erkek. İlk olarak Tıbbiye öğrencisi olarak okuyucunun karşısına çıkan Doğan, bir müddet sonra doktor olur. Gamze ile evliliğinin yedinci ayında İzmir’de bir gemi faciasında kaybolur. Herkes onun öldüğünü zannederken o hafızasını kaybetmiş bir şekilde tekrar karşılırlarına çıkar. Romanın sonuna doğru hafızası düzelir ve tam 3 yıl sonra tekrar eşine ve çocuğuna kavuşma imkânı bulur.

Halil Efendi: Romanın yardımcı kişilerindendir. Romanın ana kahramanı olan Gamze'nin en sıkıntılı olduğu durumlarda bir Hızır gibi yetişip yardımcısı olmaktadır. Polis emeklisi olan ihtiyar, ömrünün çoğunu Karşıyaka'da geçirmiştir. 30 yıl süren polisliğini hep İzmir'de yapmıştır. Üç oğlu vardır. Bekâr olanı Hukuk Fakültesinin son sınıfındadır. Cevdet'in ölmeden önce ettiği itirafa göre Gamze; Halil Efendi'nin kızıdır.

Mualla: Romanın yardımcı kişilerindendir. 45 yaşlarında kokot bir kadındır. Genç kızları tuzığa düşüren, kadın ticareti yapan sosyetik bir kadındır. Romanda Gamzeyle iki defa karşılaşır. Gamze, bu iki karşılaşmada da maddi olarak çok ciddi sıkıntıda olmasına rağmen bu kadına fırsat vermez ve iffetini korur.

Romanda sadece isimleri geçen, birkaç cümleyle tanıtılan, çok fazla işlev yüklenmeyen dekor unsuru kişiler de mevcuttur: Gamze'nin annesi Mihriban ile babası Cevdet. Mihriban, eşi tarafından terkedilmiş, komşuların dikişleriyle kızına bakan bir annedir ve veremden vefat eder. Sert bir mizaca sahip olan Gamze'nin babası Cevdet, ilk eşini kendisiyle evlenmeden önce hamile olduğunu söylememesi gerekçesiyle çocuk doğunca terk etmiştir. Gamze'nin üvey annesi Nuran ile üvey kardeşi Ferdal. Doğan'ın İzmir'den arkadaş Naci. Doğanın okuldan arkadaşları Cem, Sedat, Nail, Kenan ve Sedat. Gazinonun sahibi Yorgo. Gamze'nin komşusu, sırdaşı Ayla. Ayla, kocasının tayiniyle gidince onun yerini alan Ayşe. Bir trafik kazası neticesiyle tanıştığı Cavidan Hanım, onun oğlu Cem. Kenan'ın hemşiresi ve romanın sonunda Cem'le evlenen Gülderen Hemşire.

3. 22. 1. 4. Zaman

Roman, ana kahraman Gamze'nin hemen hemen 4 yıl boyunca yaşadıklarını ele alır. Romandaki geriye dönüşler özellikle kişilerin başlarından geçen olayları anlatmasıyla gerçekleşir:

“Olayı polise aksettirmemekle bilerseniz anneme ne kadar büyük iyilik ettiniz. Biraz bana fazlaca düşkündür de otomobili ben kullanıyordum. Üstelik yanlış yoldan girmiştım sokağa... Biraz da alkollüydüm üstelik.” (s. 173).

Zaman unsuruna yardımcı olan geriye dönüş tekniği romanın kendi anlatılan zamanı içerisinde bazı olayları açıklığa kavuşturmak, aydınlatmak için kullanılır: “Bundan yirmi yıl kadar önce tanıdım anneni... O da o zaman senin yaşlarındaydı. Böyle yağmurlu bir gündü. Hıdırellez günü arkadaşlarla gittiğimiz Göksu'da tanımıştım, etrafta sığınacak yer olmadığı için gezmeye gelenlerin hemen hepsi ıslanmıştı. Mihriban'la aynı ağacın altına sığınmıştık tesadüfen. Saçları, beyaz bluzu, tıpkı seninki gibi ıslanmıştı. Ama onun

gözleri, bakışları hayat doluydu.” (s. 35). Gamze’nin babası, eşini neden terk ettiğini şu cümlelerle açıklığa kavuşturur: “Annenle evlendiğim zaman, bir başka erkekten hamile olduğunu ancak sen dünyaya geldikten sonra öğrendim... Başından bir felaket geçtiğini söylemişti ama bunu gizlemişti nedense...” (s. 245). Gamze, Cem’le nikah salonuna gideceği esnada giydiği gelinliğe bakınca Doğan’la evlendiği günü hatırlar: “Üç yıl önce de Lalelideki evinde yine böyle gelinlik giymişti Gamze.” (s. 248).

Romanda yapılan özetlemeler, romandaki zaman unsurunu dikkate sunma açısından önemli bilgiler ihtiva eder:

“Sekiz ay olmuştu Doğan’ı kaybedeli. Sekiz ay, Laleli’deki iki odalı evindeki eşyaları sata sata gelmişti bugüne.” (s. 113). Özetleme, roman içerisinde geçen olayların tamamını hatırlatmak adına da kullanılır. Gamze’nin babası, zaman içerisinde başından geçenleri şu cümlelerle özetler: “- Düşmez kalkmaz bir Allah... Daha iki yıl öncesine kadar para sıkıntısı çekmemiş olan baban bu hâle düştü. Hayat zor hem de çok zor.

- Başınızdan bir felaket mi geçti?

- Bir değil üç felaket birden buldu beni. Üvey annen öldü. Kızım, evli ve zengin bir adama kaçtı. Ben de iflas ettim.” (s. 144).

Zaman bakımından dikkat çeken hususlardan bir diğeri anlatılan zamanı genişletmeye yarayan ve ileriye doğru uzun ve kısa süreli zamanda ileri sıçrayışların kullanılmış olmasıdır:

“Bir ay sonra Ferdal ile Gamze aşağıdan gelen bir sesle uyandılar.” (s. 37).

“Üç ay sonra Doğan’la Gamze, evlenme memurunun karşısında...” (s. 79).

“Sekiz ay sonra...” (s. 113).

“Aradan tam bir yıl geçti.” (s. 158).

Romanda anlatılan zaman 4 yıllık bir süreyi kapsamaktadır. Romanın yazılma zamanı ise eserin son tefrikasının yapıldığı 14 Temmuz 1969 tarihi gösterilebilir.

3. 22. 1. 5. Mekân

Eser, İstanbul’da Kasımpaşa’da başlar. Gamze ile annesi, ilk olarak burada yaşamlarını sürdürürler. Ancak Gamze, 19 yaşındayken evin idaresini yapan annesini kaybedince mekân, babasının İzmir Karşıyaka’daki evine taşınır. Gamze, babasının evinde çatı katında, kuş yuvası denilen bir odada kalır. En başlarda Gamze’nin üvey annesi,

Gamze'den çok memnun olduğunu, onun gelmesiyle evin düzene girdiğini söyler ve Gamze, burada mutlu bir şekilde yaşamaya başlar. Ancak evin kızı Ferdal, Gamze'yi kıskanmakta ve ona kötü davranmaktadır. Bir gün Ferdal'ın kırıncı sözlerine dayanamayan Gamze onunla kavga eder. Kavgada Ferdal, Gamze'nin hakkından gelerek ona ya haddini bilirsin ya da evden defolup gidersin ifadesini kullanır. Bunun üzerine Gamze, onun elinden kurtulup kapıya kadar koşar ve kapıyı bir türlü açamayınca orada bayılarak yere düşer. Ferdal'ın nişanlısı olan Doğan, hemen Gamze'nin yanına giderek ona moral verir. Doğan'ın konuşmalarında teselli bulan Gamze, odasına çekilir. Gamze, bu olaydan birkaç gün sonra evin ihtiyaçlarını almak için pazara çıkar. Burada Doğan'la karşılaşır, beraber alışveriş yapar ve ıslanırlar. Bir ara Gamze ayağını burkunca yakın olan Doğan'ın evine giderler. Akşam olmadan eve dönen Gamze, babasının fırçasına ve kötü sözlerine muhatap olunca evden kaçmak zorunda kalır.

Babasının yanında aşağı yukarı 2 ay kaldıktan sonra evden kaçmak zorunda kalan Gamzenin evden çıktığı anda dışarısı hakkındaki görüşlerine şu şekilde yer verilir: “Dışarda hayat, saadet var zannediyordu. Halbuki karanlığın boğucu yüzü, yalnızlığın bir ahtapot gibi insanı sıkkan kolları Gamze'nin benliğini dilim dilim doğruyordu.” (s. 68).

Gamze, elinde valiziyle çaresiz bir şekilde ne yapacağını bilemez bir durumdayken soluklanmak için bir elektrik direğinin dibine oturur. Bu esnada büyük bir tesadüf meydana gelir. Elektrik direği, Doğan'ın evinin yanındadır ve Doğan pencereden dışarı bakınca Gamze'yi görür. Doğan, hemen dışarı çıkarak Gamze'yi alıp evine getirir. Burada birbirlerine olan aşklarını dile getirirler ve ertesi sabah İstanbul'a kaçmaya karar verirler.

İstanbul'da yaşayacakları evi yazar, şu şekilde anlatır: “İki odası, bir holü olan küçük bir apartman katı.” (s. 95). Burada 1 yıla yakın bir zaman yaşadıktan sonra Doğan, kendisine miras kalan evin satışı için İzmir'e gider. Doğan, gittikten birkaç gün sonra Gamze'ye bir mektup göndererek İzmir'deki işini bitirdiğini ve ilk vapura binip İstanbul'a döneceğini haber verir. Mektubu okuyan Gamze, o günün gazetelerine göz gezdirirken İzmir gemisinin battığı haberini görür. Doğan, bu deniz kazasında kaybolmuştur. Doğanın kaybolmasından sonra Gamze, evde ne var ne yoksa parça parça satarak geçinmeye çalışır. 1 yıl böyle geçer. Elde avuçta bir şey kalmadığı zaman emekli polis memuru Halil Efendi'nin yardımıyla bir konfeksiyon mağazasının Lalelideki şubesinde çalışıp ekmek parasını çıkarmaya başlar. Burada 2 yıla yakın bir zaman çalıştıktan sonra bir akşam trafik kazası geçirir ve gözlerini Yeşilköy'deki bir Köşk'te açar. Bu mekân, Gamze ile oğlu Murat'ın sığınağı konumunda kullanılır. Gamze de çocuğu da sıcacık evde rahattırlar.

Aradan 1 ay geçince Gamze, evden ayrılma zamanı geldiğini söyler fakat ev sahipleri onları bırakmak istemez. Hatta Cem, Gamze'den çok hoşlandığını ve onunla evlenmek istediğini söyleyince Gamze ile oğlunun Köşk'te kalışları biraz daha uzar.

Aradan 6 ay geçince Gamze, Cem'in evlenme teklifini kabul eder ve Cem'le birlikte mahalleye giderek oradaki evde bazı özel eşyalarını alarak bundan sonra yaşayacağı köşke taşır. Bir müddet sonra nikah salonuna giderler. Nikah memuru, “Gamze'ye Cem Bey'le evlenmeyi kabul ediyor musunuz?”, diye sorduğu anda Gamze, Doğan'ı görür ve bayılır. Bu olaydan sonra Gamze, Doğan'a kavuşurken Cem de Gülderen adındaki hemşire ile sözlenir. İki çiftin düğünü Cavidan Hanım tarafından bir gazinoda yaptırılır.

Romanda ismi geçen dekor konumunda olan mekânlar: Kadıköy, Üsküdar, Çamlıca Tepesi, Laleli, Emirgan, İstinye, Tarabya, Yeniköy, Kireçburnu, Büyükdere, Yenikapı, Beyazıt Meydanı, Beyoğlu ve Şişli.

3. 22. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Romanda yazar anlatıcı kullanılmıştır. Yazar anlatıcı, roman kişilerinin heyecan ve korkularına; zihinlerinden geçenlere ve niyetlerine, rüyalarına vâkıftır. Eserde roman kahramanların rüyalarına sık sık yer verilir.

Gamze'nin rüyası: “Rüyasında bir erkekle el ele tutuşmuş, yemyeşil bir tepenin üzerinde bayır aşağı koşuyordu. Saçlarını rüzgârın eline, gönlünü yanındaki erkeğe vermişti. Kendisini kuşlar kadar hür, kelebekler kadar mesut hissediyordu. Kelebekler çift uçmaz mıydı? Gamze de rüyasında kendini kelebeğe benzetmişti.” (s. 11).

Yazar anlatıcı, roman kahramanlarının içinden geçirdiklerini okuyucuya aktarır:

“Gamze içinden ‘Acı duymayan için saadet yokmuş meğer.’ diye düşünüyordu.” (s. 74).

“Gamze'nin içinden ‘Dokunma bana.’ demek geçti ama söyleyemedi.” (s. 173).

Yazar anlatıcı, sık sık araya girerek roman kişilerinin o anki durumlarını vermeye çalışır. Bunu yaparken roman kişilerinin görmediği ayrıntıların bile farkındadır:

“Bu sırada önlerinden bir fayton geçti. Faytonun kenarları açıldı ve içerde bir erkek oturuyordu. Gamze farkına bile varmadı bu erkeğin babası olduğunun... Doğan da görmemişti. İkisi de karşı daldaki serçe gibi birbirlerine sokulmuşlar, yağmurun tamamen dinmesini bekliyorlardı. Gamze üstelik Doğan'ın koluna girmişti.” (s. 50).

Yazarın araya girmeleri bazen soru şeklinde okuyucunun karşısına çıkar. Eserde bu sorular, anlatıcı ya da roman kişileri tarafından sorulmuştur:

“On dokuzuncu baharını sürdüğü hâlde Beyoğlu’nun gece hayatını hiç görmemişti. Nasıl bir alemde geceleri Beyoğlu acaba? Herkes yer, içer, eğlenir, kahkaha mı atardı? Bütün insanlar mesut muydu orada? Kendisi gibi hasta annesinin başı ucunda bekleyen çaresiz kızlar yok muydu orada?” (s. 5).

Gamze’nin Doğan’la geçirdiği anlarda girdiği duygular şöyle tarif edilir:

“Gamze, zamanın geçmesini istemiyordu nedense... Ayna göller ebedi kalsın istiyordu yol kenarında. Üşümek, bir ateşin yanında titremek neden zevk veriyordu Gamze’ye acaba? Neden kalbinde bir kuşun kanatlarının çırpınına benzeyen bir çarpıntı vardı? Neden gözleri ılık ılık bakıyordu bütün güzelliklere?” (s. 51).

Gamze babasının yanında aşağı yukarı 2 ay kaldıktan sonra evden kaçmak zorunda kalır. Gamze evden çıktığı anda onun dışarısı hakkındaki görüşlerine yazar anlatıcı şu şekilde yer verir:

“Dışarda hayat, saadet var zannediyordu. Halbuki karanlığın boğucu yüzü, yalnızlığın bir ahtapot gibi insanı sıkı kolları Gamze’nin benliğini dilim dilim doğruyordu.” (s. 68).

3. 22. 1. 7. Dil ve Üslup

Romanda genel itibariyle konuşma diline yakın, açık, sade ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır. Genellikle kolay anlaşılır ve kısa cümleler kullanılırken süslü üsluba başvurulmamıştır. Eserde bu yüzden yazıldığı dönemde kullanılan ve halk tarafından anlaşılması kolay olan deyim ve atasözlerine yer verilmiştir:

“Dağ dağa kavuşmaz ama insan insana kavuşmuş meğer...” (s. 147).

“Üzülme Gamze, su testisi su yolunda kırılır.” (s. 244).

Eser kahramanlarının sıradan insanlar olması ve konuşma diline sıklıkla başvurmaları, karşılıklı konuşmalar esnasında bazen argo kelimelerin kullanılmasına da sebep olur:

“Kimseye bedava ekmek yedirmezler kızım burası sayfiye yeri değil...” (s. 42).

“Merak etme, çok sürmez, yakında kaldırımlara düşer, kaldırım yosması olur.” (s. 208).

“Sen de hiçbir şey bilmiyorsun canım. Yahut biliyorsun da domuzluğundan söylemiyorsun!” (s. 222).

Romanda çok sık kullanılan fiil cümlelerinin oluşturduğu sinematografik sahnelere de rastlanır:

“Doğan da şaşkınlık içindeydi. Az önce odasında ders çalışırken dinlenmek için pencerenin önüne gelmiş, gözleri elektrik direğinin dibinde oturan genç bir kıza takılmıştı. İlk önce tanıyamamıştı. Fakat kız başını yukarı kaldırınca şaşkına dönmüş, dudaklarından Gamze! diye bir ses dökülmüştü. Sonra dışarı fırlamış, koşa koşa Gamze’nin yanına gelmişti.” (s. 70).

Romanda geçen olayların bazıları herhangi bir sebepten dolayı doğadaki nesnelere benzetilirken doğadaki nesneler de insanlara benzetilmektedir:

“Annesi, ölmeden önce nasıl çok sevilen bir portrenin sarı tebeşirle beyaz kâğıt üzerine çizilen ilk hatlarını andırıyorduydu, babası da bir heykelin mavi kâğıt üzerine beyaz tebeşirle çizilen ilk şekline benziyordu.” (s. 23).

Romanların anlatılma zamanı içerisinde otomobil gibi o dönemin teknolojik unsurları da benzetmelerde kullanılmıştır:

“Az önce buralardan bir kuş gibi uçup giden, gözlerini kan bürümüş bir savaş atı gibi düşmanın üzerine akın eden otomobil, yorgun ve mağlup bir savaşçı hâliyle dönüyor Yeşil Köşke.” (s. 254).

Eserde anlatılan zamanda kullanılan bazı Osmanlı Türkçesine ait kelimelere yer verilmiştir:

“Muvakkat ayrılıklar aşkımızı azaltmaz bilakis daha çok bağlar birbirimize...” (s. 101).

3. 22. 2. Teknik Unsurlar

Romanda Doğan’ın tasviri onu seven kızın gözüyle yapılır:

“Doğan iki elini cebine sokup küçük bahçede dolaşmaya başladı. Bir yandan da ısıklıkla bir şeyler çalıyordu. Saçları hafif sol tarafa dökülmüştü ve sabah güneşinin tesiriyle parıldıyordu. Griye çalan açık mavi renkte, parlak kumaştan yapılmış bir elbise giymişti. Naylon gömleğinin kolları ceketinden bir iki santim dışarıdaydı. Kravatı ile mendili aynı desendeydi.” (s. 38).

Romanda Gamze, Doğan’ın evine ilk gittiğinde orayı şöyle tasvir eder:

“Durup heyecanla eve baktı. İki katlı, küçük bir evdi karşısındaki. Mini mini pencereleri vardı. Mini mini pencereleri, küçücük kepenkler örtmüştü. Sanki evin sırlarını gizlemek ister gibi hiçbirisi de açık değildi kepenklerin. Ne güzel ne şirin bir ev!” (s. 52).

Eserde birkaç yerde haberleşmek için mektup tekniği kullanılmıştır. (s. 108, 135).

Eserin geneline yayılan ve olay örgüsünde büyük veya küçük etkisi olan bazı söz tekrarlarına yer verilir. Gamze, annesinin kendisine yapmış olduğu şu nasihati ara sıra aklına getirir:

“Çiçek ol, göğüslerine taksınlar, inci ol, başlarında taç diye gezdirsinler. Fena yola sapma düşersin, döşenin dostu olmaz.” (s. 5).

Gamze, pazarda ayağının burkulması neticesinde Doğan’ın evine gider ve orada Doğan’la sohbet ederken annesinin bu nasihatini tekrar dillendirir:

“Çiçek ol, göğüslerine taksınlar, inci ol, başlarında taç diye gezdirsinler. Fena yola sapma düşersin, döşenin dostu olmaz.” (s. 59).

Eserde iç monolog sık sık kullanılan bir tekniktir. Gamze trafik kazasından dolayı Cavidan Hanım’la oğlu Cem’in yaşadıkları evde bir süre kalmak zorundadır. Evin sahipleri Gamze’ye karşı gerçekten çok iyidirler. Ancak Gamze daha önce yaşamış olduğu tecrübelerden dolayı içini bir türlü rahatlatamaz:

“- Hayır, Hayır diye bir ses yükseldi içinden... Buradan gitmelisin Gamze... Kim bilir nasıl bir tuzak hazırladılar burada sana... Gördüğün güzelliklerin sahte olmadığını nereden biliyorsun? Sana gösterilen tebessümlerin mürai olmadığını nasıl anlayabilirsin? Çok kere insanların gösterdikleri tebessümler sahte, sözleri müraidir. Maksatlar çok kere maske içindeki bir yüz gibi içerde gizli kalır. Hayatın zorluğu karşısında ne çabuk siniyor, kendine kolay ve rahat gelen bir yaşamaya özlem duyuyorsun? Sıcak kaloriferli bir köşkün içinde bulunduğundan mı? Hayattan korktuğundan mı?

Birden gözleri doldu Gamze’nin:

- Evet, diye bağırarak geldi içinden. Hayattan korkuyorum. Ilık bir köşkün değil mutluluğun özlemini duyuyorum. Oğlumu ahtapotun kollarından kurtarmak istiyorum.” (s. 178).

Gamze, hayatta kimsesiz kaldığı zamanlarda karşılaştığı olaylar hakkında içinden şu çözümlemeleri yapar:

“Bir gece kuş konmuştu penceresinin karşısındaki ağaca. Acı acı ötüyordu. Nesi vardı acaba kuşun? Bir derdi mi vardı? Yoksa acı bir geleceğin habercisi miydi ötüşü? Off gitse de kurtulsa bu diyarın kabusundan... Sanki gidecek de ne yapacaktı? Nereye sığınacaktı? Konacak bir dalı, sığınacak bir yuvası yoktu ki...” (s. 65).

“(Halil Efendi). Evine götürmemi ister misin kızım?

Ürperdi birden Gamze. Kim bilir evinde ne yapacaktı bu amca. Belki sarkıntılık edecekti kendisine. Belki de bindikleri taksi, onları alıp götürecekti karanlık yerlere. Peşini bırakmıyordu ki kötü talih... Aldanma diyordu içinden bir ses. Bütün tebessümler yalandır.” (s. 130).

Gamze, Cem ile evlenme kararı aldıktan sonra bunu daha tam kendine de anlatamamıştır:

“Bunu yapmamalıydım diye söylendi. Evlenmemeliydim, razı olmamalıydım buna... Çocuğunu tek başına büyüten, türlü acılara direnen nice kadınlar var dünyada... Neden yaptım bunu? Neden kabul ettim evlenmeyi? Doğan’ın ruhu beni asla affetmeyecek... Ondan başka bir erkekte saadeti bulmama imkân yok.” (s. 251).

3. 23. REYHAN- AŞKA DÖNÜŞ³³

3. 23. 1. Materyal Unsurlar

3. 23. 1. 1. Eser Hakkında

Oğuz Özdeş'in popüler tarzda kaleme almış olduğu aşk ve macera romanlarından **Reyhan Aşka Dönüş** adlı eserinin ilk baskısı 1970 yılında Tekin Yayınevi tarafından yapılmıştır. Eser, kitap olarak yayımlanmadan 1 yıl önce *Yeni İstanbul* adlı gazetede **Reyhan Aşka Dönüş** ismiyle 1 Ekim 1969- 10 Ocak 1970 tarihleri arasında tefrika edilmiştir.

Eser; Birinci Bölüm, İkinci Bölüm, Üçüncü Bölüm, Dördüncü Bölüm, Beşinci Bölüm, Altıncı Bölüm başlıkları altında toplam 6 bölüme ayrılmıştır.

3. 23. 1. 2. Olay Örgüsü

Eser, dört arkadaş ve aynı zamanda iş ortakları olan Murat, Turgut, Osman ve Suat'ın sünger avı için motorla çıktıkları denizin ortasında başlar. Motor, geri döneceği sırada Turgut, kendi karısı olan Reyhan'da gözü olduğunu, kendi karısına mektup yazdığını iddia ederek Osman'la büyük bir kavgaya tutuşur. Turgut ile Osman kavga ederken denize düşerler. Suat, motorun bir tarafında Murat da diğer tarafında durup yardım isteyen arkadaşlarını denizden kurtarmayı amaçlar. Ancak denize düşmüş olan Turgut, motorun kenarına kadar gelir ve Murat'tan yardım isteyince Murat, Turgut'un motoru tutan ellerini ayak topuklarıyla ezer ve onu denize iter. Tekmelerden dolayı Turgut'un parmağındaki yüzük motora düşer ve Murat bu yüzüğü alarak cebine koymak zorunda kalır. Bir müddet sonra ne Turgut'un ne de Osman'ın sesi gelir, ikisi de denizde kaybolur.

Murat'ın çocukluğu geliyordu gözlerinin önüne okul çağlarında bile Reyhan'ın yanından hiç ayrılmamış ilkokulda 5 yıl yan yana oturmuşlardır. Murat, fakir; Reyhan ise zengin bir ailenin çocukları olarak büyürler. Anne ile babasını küçük yaşta yitiren Murat, koyun tüccarı olan amcasının yanına sığınır. Amcası ona çobanlık yaptırır. Bir gün Reyhan, Murat'ın koyunları otlattığı yere gelir ve onunla konuşur. Her ikisi de 13 yaşındadır. Reyhan, Turgut'un kendisine âşık olduğunu ve babasından istettiğini ve birkaç yıl sonra evlenecekleri haberini verir. Reyhan, eğer sen isteseydin sana varırdım deyince Murat, çaresiz bir şekilde başlık parasını ödeyemeyeceğini, söyler. Ondan sonra Reyhan'ı 3 yıl sonraki düğüne kadar görmez. Reyhan ile Turgut'un düğün haberini bir köylüden

³³ Oğuz Özdeş, **Reyhan Aşka Dönüş**, Tekin Yayınevi, 1. Basım. İstanbul, 1970.

duyar. Üç gün üç gece süren düğünde Murat, düğün alanına hiç gidemez ve düğünü hep uzaktan bir ağacın altından izler.

Olaydan sonra motorun benzini bitmiş, rüzgâr ve deniz hareketlenmeye başlamıştı. Suat, belalar arka arkaya gelir diye söylendi. En azından aileleri sünger avına çıktıklarını bildikleri için onları merak edip gerekli yerlere haber verecektir. Yağmur diner; ancak bu defa motor şelaleye doğru gitmektedir. Dümende olan Murat'ın kendinde olmadığını gören Suat, dümene geçer ve motoru da kendilerini de kurtarır. Sonunda yanlarına bir tekne yaklaşip yardım etmek isteyince gelen tekneden biraz benzin alarak iskeleye ulaşırlar. İskeleye arkadaşları ve Osman'ın eşi beklemektedir. Onlara gereken açıklamayı yaptıktan sonra aynı açıklamaları karakolda ve savcılıkta da yaparlar.

Murat, Reyhan'a haber vermek için gelip bahçeye girdiğinde 2 yıl öncesine bir geri dönüş yaparak bazı hatıralarını okuyucunun önüne serer. Murat, Reyhan'ın kına gecesinden sonra memlekette çok kalmamış önce Mersin'e oradan Adana'ya sonra tekrar Mersin'e ve en sonunda hasretine dayanamadığı Alanya'ya gelerek buralarda tek başına çalışmıştır. Gittiği memleketlerde ırgatlık ve balıkçılık yapmış ve en son bir tekne sahibi olarak Alanya'da balıkçılık yapmaya karar vermiştir. Turgut o sırada köyünden kasabaya göç ederek sünger avcılığı yapmaya gelmiştir. Murat, Alanya'dayken Turgut'la bir gün karşılaşır ve onun bir motor alıp beraber sünger avına çıkma teklifini kabul eder ve bu durumu kutlamak için Turgut'un evine giderler. Böylelikle Murat, Reyhan'ı kına gecesinden beri ilk defa görmüş olur.

Evlilik ne kadar yaramıştı Reyhan'a. 2 yıl önce gördüğünden daha güzel daha can alıcıydı. Turgut'un öldüğünü nasıl haber vereceğim diye düşünen Murat, bir anda kendisini evin önünde Reyhan'ın yanında bulur ve ona kara haberi verir. Reyhan, ne yapacağını bilmeyerek üzüntüyle evine koşar, bu sırada bahçede sigara içmeye başlayan Murat, yanlışlıkla cebindeki yüzüğü düşürür ve toprağa gömülmesine sebep olur. Bahçede beklerken hatıralar aklına gelir. Turgut ile Murat, ortak olarak çalışırlar, çoğu zaman sabah erkenden sünger avına çıkıp gece geç saatlerde eve dönerlerdi. İkisinin de askerliği yaklaşınca Suat ile Osman'ı yanlarına işe alıp ortak ederler. Böylece Turgut ile Murat askere gitse de bir gelirleri olacaktır. Tesadüf, ikisinin de askerliği aynı yere çıkar. Turgut, hiç okuma yazma bilmediğinden dolayı karısına mektup yazmak için Murat'tan yardım ister. Askerliğin ilk yılını dolduran Turgut izin alarak memlekete gidecektir; ancak Murat gidecek kimsesi olmadığından izne çıkmaz. Turgut, izne çıkar Reyhan'la bir ay geçirip geldikten sonra Murat'la yazdığı mektuplar hakkında konuşur. Sen neler yazmışsın öyle

âdeta destan yazıp göndermişsin, der. Turgut, izin bitişi Murat'ın eline bir zarf verir. Zarftaki para, bu yıl süngerden elde edilen kardan Murat'ın hissesiydi. O günden sonra Turgut ne mektup yazmasını ne de Reyhan'dan gelen mektubu okumasını ister. Turgut, talim yapılan yerde bir gün Reyhan'ın mektupta bahsettiği üzere Murat'ın amcasının vefat ettiğini ve Murat'a hatırı sayılır bir miras kaldığını haber verir. Askerlik biter ve yola çıkmadan önce Turgut, Murat'tan son bir mektup yazarak geleceklerini haber vermesini ister. Murat, mektubu memnuniyetle yazar. İkili çarşıya giderek hediyeler alır. Murat, parasının büyük kısmını Turgut ile eşine hediyeler alarak harcar. Murat, ev buluncaya kadar Turgutların evinde misafir olarak kalacaktır. Bu duruma Reyhan da memnun olur ve hepimiz kardeşiz ifadesini kullanır. Askerden döndüklerinin ilk akşamı arkadaşları Suat ile Osman gelir, beraber geceye kadar yer, içer ve eğlenirler. Bir akşam Murat, Turgut ve Reyhan'ın tavsiye ettiği komşu kızı ile görüşmeyi kabul eder. Görüşeceği kızın da adı Reyhan'dır. Romanda bu kız için "ikinci Reyhan" ifadesi kullanılır. İkinci Reyhan, Murat'ı eve girip çıkarken görmüş ve ondan hoşlanmıştı. Murat, bir müddet sonra kendine ev tutar Turgutların evindeki misafirliğine son verir. Murat, ikinci Reyhan'ı beğenmese de onunla nişanlanacağı gün gelip çatar. Nişan yapılacağı gün sabah Murat, çıkar dışarıda biraz gezer, ardından sahildeki bir kahveye oturur ve balıkçılarla laflar. İsmi Osman olan genç bir balıkçı, Murat'ın nişanlısının da adının Reyhan olduğunu söyleyerek ileri geri konuşunca Murat'ın tepesi atar ve o genç balıkçıyı yere serer. Akşam olur ve aile arasında yüzükler takılır. Bu esnada sabah olay çıkaran genç balıkçı Osman da davetli olmamasına rağmen nikaha gelince Murat, Turgut'a usulünce genç balıkçı Osman'ın kovulmasını söyler. O akşam Murat'la nişanlısı ikinci Reyhan konuşma imkânı bulurlar. Bu konuşmada ikinci Reyhan, Murat'ın kendisini çok da sevmediğini anlar ve ağlar. Bu duruma dayanamayan ikinci Reyhan, eczaneden uyku ilacı alır ve şişedeki bütün hapları birden ağzına atarak intihar eder. Kasabada bu haber bomba etkisi yapar. Herkes kabahatli olarak kıza güler yüz göstermeyen Murat'ı belirler. Birkaç ay sonra bu olanlar unutulur herkes Murat'a ölenle ölünmez deyip yeni biriyle evlenmesi için teşvik eder. Murat, bir gün Turgut'u görmek için evine gider; ancak bahçede Turgut'un oğlu Salih'i görür. Salih, babasının evde olmadığını ama annesinin evde yıkandığını söyleyip oyununa döner. Murat, gizlice eve girip Reyhan'ı yıkanırken izler ve onun vücuduna hayran kalır. Bir ara ses duyan Reyhan, odanın kapısını kapatır ve Murat o sırada dışarı çıkar.

Turgut'un ölüm haberini veren ve ardından bahçede bekleyen Murat, kendine geldiğinde karanlık çöktüğünü fark eder. Murat, Reyhan'ın yanına giderek onu ve

çocuğunu teselli etmeye çalışır. Bir gün Murat’a vergi dairesinden bir mektup gelerek amcasından kalan miras için işlemlerin yapılması gerektiğini haber verir. Murat, bu mektuba çok şaşırır; çünkü köye bizzat gitmiş ama köylüler miras falan kalmadığını söylemişlerdi. Murat, Turgut’un ölümünden sonra Reyhan’ı sadece birkaç kez görmüştü. Bir gün Suat’a Reyhan’la evlenmek istediğini, bunun olup olmayacağını sorar. Reyhan’la nikahlanan Murat, ilk hafta onun yanında yatamaz. Onunla sadece konuşurlar. Murat, bu hafta içerisinde bir ara denize açılır motorla gezer ve dönüşte balıkçıların olduğu meyhaneye gider ve oradaki arkadaşlarına yemek ısmarlar. O gece eve çok geç gider; ancak Reyhan’ın sofrayı hazırlayıp kendini beklediğini görür. Murat, Reyhan’ın yaptığı çorbayı içer. Reyhan’ın kendisiyle ilgilenmesine çok memnun olan Murat, bir müddet sonra Reyhan’dan izin alarak onu öpmeye başlar. Murat, ertesi gün akşam elinde poşetlerle mutlu bir şekilde çarşıdan evine döner. Ancak Reyhan biraz durgundur ve oğlunun bahçede oynarken bulduğu Turgut’un yüzüğünü Murat’a gösterir. Murat, Reyhan’a Antalya’ya balayına gitmeyi teklif etse de Salih’in okulu devam ettiği için bu plan şubatta hayata geçer. Tatil dönüşünde bahçeye giren aile kapının açılıp kapanmasına engel olan dalın kesilip atılmış olduğunu görür. Reyhan, hemen atlayıp bu işi Turgut yapıyordu, yoksa o mu geldi diye tedirgin olur. Aile, elektriği yakıp içeri girince hoş geldiniz sesiyle karşılaşır. Murat, Reyhan’a çocuğu alıp odasına gitmesini söyler.

Turgut ile Murat baş başadır. Turgut, Murat’ın tüm bu olanları neden yaptığını sorduğunda Murat’ın verdiği cevap: “Turgut inan! Sana karşı en ufak kötü bir his beslemedim hayatımda. Seni öldürmeyi ve öldürdükten sonra da karına sahip olmayı hiçbir zaman düşünmedim.” (s. 185), der. Turgut, Osman’la kavgasına ve ikisinin denize düşmesine sebep olan mektubu yazanın Murat mı yoksa Osman mı olduğunu sorar. Murat ne kendisinin ne de Osman’ın mektubu yazdığını söyleyerek Osman adında genç bir balıkçının mektubu yazdığını ve onun defterini dürdüğünü ifade eder. Bütün bunlara ve Murat’ın cevaplarına bir türlü ikna olmayan Turgut, silahım yok demesine rağmen cebindeki silahı çıkarır. Murat kaçtıktan sonra Turgut, Reyhan ve oğlunun olduğu odaya gidince Reyhan’ın soğuk tavırları ile karşılaşır. Sonuçta Murat, Reyhan’ın nikahlı kocasıdır. Ertesi gün öğlen civarı Murat’ın motorunun Düden şelalesi yanında kayalara çarptığı hatta motorda kan izleri olduğu haberi gelir. Turgut, Murat’ın ölümü kendi üzerine kalır korkusuyla dışarı çıkamaz. Ancak evde Reyhan’la konuşurken komşuların erkek sesini duyması ve Reyhan’ın Turgut’un zoruyla bakkaldan içki alması, Reyhan hakkında evine erkek alıyor tarzında dedikodulara sebep olur. Bu durum tam bir hafta sürer. Turgut,

bir akşam meyhaneye gider ve orada konuşulanları duyunca kendisi yüzünden Reyhan'ın adının kirlendiğine üzülür. Yürüye yürüye ve gizlice eve gelir. Kapıya vurur, birkaç saat bekler ama Reyhan, Turgut'a bir türlü kapıyı açmaz. Ancak gecenin ilerleyen saatlerinde Murat gelir ve kapıyı çalıp seslenince Reyhan, ona hemen kapıyı açar. Bu bir tercih edişti.

Murat, Reyhan ve Salih, Alanya'dan ayrılarak hayallerini kurdukları Reyhan Gazinosunu Antalya'da açarlar ve mutlu bir şekilde yaşarlar. Turgut korsan arkadaşlarıyla birlikte gemiye binerek Afrika'ya gider ve Tugi ismiyle orada yaşamına devam eder.

3. 23. 1. 3. Kişi Kadrosu

Eserde dar bir kişi kadrosu vardır. Bu kişiler yazar tarafından okuyuculara sunulur.

Murat: Romanın ana kahramanıdır. İlkokulun sonunda anne ile babasını mantar zehirlenmesinden kaybedince amcasının yanına sığınır, amcasının yanında çobanlık yapmaya başlar. Amcası, koyun besleyip satan, işini bilen bir adamdır. Murat, amcasının yanında karın tokluğuna çalışır. Murat'ın adı askere gidene kadar “Çoban Murat”tır. Yazar, bu durumu şu kelimelerle ifade eder: “Murat kaderine boyun eğer, isyan etmezdi. Annesini, babasını yetiştirecek bir çağda kaybetmesine, okumayı istediği hâlde okuyamamasına, kapılandığı amcasının yanında çobanlık etmesine rağmen küsmezdi hayatına” (s. 28). Murat, Reyhan'ın kına gecesinden sonra memlekette çok kalmaz. Amcasının kendisini bulmaması için önce Mersin'e kaçar orada iş bulamayınca Adana'ya gidip tarlalarda ırgatlık yapar. Oradan tekrar Mersin'e giderek balıkçılık yapıp ufak bir tekne sahibi olur. Daha sonra özlemini çektiği Alanya'ya giderek orada balıkçılık yapar. Çocukluğundan tanıdığı Turgut'la Alanya'da karşılaşınca beraber iş yapmaya başlarlar ve Turgut'la aynı anda askere gidip dönerler. Askerdeyken Turgut'un okuma yazma bilmemesinden dolayı karısı Reyhan'ın gönderdiği mektupları okur ve Turgut'un ağzından Reyhan'a cevaplar yazar. Daha sonra nedenini kendisinin de açıklayamadığı bir olay meydana gelir. Turgut'u denizden kurtarmak yerine onu denize iter ve onun ortadan kaybolması neticesinde Reyhan'la evlenir.

Turgut: Romanın yardımcı kişilerindendir. Köyde orta dereceli bir ailenin çocuğudur. Babası, daha önce bir çocuğunu okula gönderdiğini ve bu çocuğun yolda vefat etmesi üzerine okulun uğursuzluk getirdiğine inanır. Bu gerekçeyle Turgut'u okula göndermez. Turgut, okuma yazma bilmez. Küçük yaşta başlık parası karşılığında Reyhan'la evlendirilir. Kara gözlü, kara kaşlı, kara yağız, sıcakkanlı bir delikanlıdır. Evlendikten birkaç yıl sonra köyünden ayrılır ve Alanya'da süngercilik yapmaya başlar. Bu sırada

köyden tanıdığı Murat’la karşılaşır ve beraber çalışmaya başlarlar. Bir müddet sonra beraber askere giderler. Askerdeyken arkadaşı Murat aracılığıyla karısına mektup yazar. Arkadaşı Murat bu davranışından dolayı onu şu kelimelerle tarif eder: “Ne iyi kalbi vardı Turgut’un. Söylenen her sözü doğru olarak kabul ediyor, kötü bir düşünce asla aklına gelmiyordu.” (s. 51). Arkadaşı Murat’la beraber terhis olur. Murat, ev bulana kadar onu kendi evinde misafir eder. Bir gün dört arkadaş sünger avına çıkarlar. Bu esnada Turgut; Osman’la kavga edip denize düşer. Turgut, dalgalarla mücadele edip teknenin yanına gelince Murat’ın yardımını beklerken Murat tarafından denize itilir. Herkes, Turgut’un öldüğünü zannederken Turgut, romanın sonuna doğru tekrar ortaya çıkar fakat Reyhan’dan yüz bulamayınca buralardan uzaklaşarak Afrika’ya gider.

Reyhan: Murat’ın ilkokuldan beri arkadaşısıdır. Zengin bir ailenin kızıdır. Gönlü Murat’ta olmasına rağmen başlık parasından dolayı Turgut’la 16 yaşında evlendirilir. Ancak bu konuda herhangi bir itirazda bulunamaz. Reyhan, Murat’ın günlüklerinde ve hatıra defterlerinde “Kuzu”, “Nokta”, “Uzaktaki” şeklinde ifade edilerek gizlenmiştir. Reyhan, Murat’la evlendikten sonra Murat, onun hakkında şu ifadeleri kullanır: “Hep böyle diyordu Reyhan. ‘Sen nasıl istersen.’ diyordu. Bir melekti sanki.” (s. 168).

Reyhan, kocası Turgut’un askerden geldikten 2 yıl sonra kaybolmasına çok üzülür. Kocasının ölümünden bir müddet sonra Murat’la hayatını birleştirir. Turgut, romanın sonuna doğru tekrar ortaya çıksa da Reyhan, Murat’ı tercih eder.

Romanda sadece isimleri geçen, birkaç cümleyle tanıtılan, çok fazla işlev yüklenmeyen dekor unsuru kişiler de mevcuttur: Murat ile Turgut’un arkadaşları Suat ve Osman. Murat’ın amcası ile amcasının iki oğlu. Murat’ın kısa süreli de olsa sözlenip nişanlandığı ikinci Reyhan. Turgut’un karısı Reyhan’a mektup yazan genç balıkçı Osman. Turgut’un oğlu Salih. Reyhan’ın amcası Hasan Ağa ile Suat’ın karısı, Reyhan’la Murat’ın nikah şahidi olurlar.

3. 23. 1. 4. Zaman

Eser, ana ve çerçeve hikâye olarak iki koldan ilerler. Çerçeve hikâye yaşanılan anı verirken; ana hikâye, zamanı geçmişten başlatıp yaşanılan ana kadar getirir. Romanın çerçeve hikâyesi toplamda 6 aylık bir zamanı kapsamaktadır. Romanın ana hikâyesi ise 20 yıllık bir zamanı kapsar.

Eserde tarihsel zaman net olarak verilmemiştir. Bu yüzden eserdeki kronoloji roman kahramanlarının yaşlarıyla takip edilmiştir:

“Okul çağlarında bile onun yanından hiç ayrılmamıştı. Beş yıl ilkokulda hep aynı sırada oturmuşlardı.” (s. 14).

“İkisi de on üç yaşındaydı ama Reyhan, daha alımlı, daha gösterişliydi.” (s. 17).

“On altı yaşındaydı üçü de o zaman.” (s. 24).

“Yaşım yirmi üç henüz... Şehirli erkekler bizim yaşta tahsilde olurlar.” (s. 75).

“Turgut, Reyhan’la evlenmişti, sekiz yaşlarında bir oğlu vardı.” (s. 6).

Roman içerisinde zamanda geri dönüşler yapılarak özellikle kişilerin başlarından geçen olayların anlatılması amaçlanır. Bu yöntemle aynı zamanda eserin kurgusundaki tekdüzelik kırılmış olur. Murat, Reyhan’a kocasının ölüm haberini vermek için geldiğinde evin bahçesinde geçmişini hatırlar:

“İki yıl önce geldiği günü hatırladı... Murat, Reyhan’ı kına gecesinden sonra bir daha görmemişti... Köyünden kasabaya sünger avcılığı yapmak için gelen Turgut, bir motor alacak kadar parası olduğunu söyleyerek Murat’a birlikte çalışmak teklifinde bulundu. Murat, hiç düşünmeden bu teklifi kabul etmişti, Turgut da birlikte çalışma kararlarını kutlamak için akşam yemeğine davet etmişti.” (s. 43).

Oğuz Özdeş, geriye dönüş tekniğini romanın kendi anlatılan zamanı içerisindeki bazı olayları açıklığa kavuşturmak, aydınlatmak için kullanır. Turgut’un öldüğünü düşünürken o geri gelir ve başından geçen olayları şöyle anlatır:

“Herhâlde Osman’la denize yuvarlanırken motorun kenarındaki cankurtaran simitlerinden biri denize düşmüş olacak ki elime değdi. Ona yapışarak sabahı ettim. Uykusuzluktan, yorgunluktan bitkin bir hâldeydim. Öğleye doğru yanımdan geçen küçük bir gemiden beni görüp aldılar. Meğer ben deniz korsanlarının eline düşmüşüm... Aradan altı ay zaman geçmişti. Gemide bir esir hayatı yaşıyordum.” (s. 179).

Eserde zaman unsuru, zamanda uzun ve kısa atlamalarla okuyucuya aktarılır:

“Üç gün sonra Turgut’a bir mektup geldi.” (s. 64).

“İki hafta sonra Reyhan gönderdiği mektupta, sıhhatinin gittikçe düzeldiğini...” (s. 68).

“İki ay sonra Reyhan’dan gelen mektubu...” (s. 71).

“Üç ay geçmişti bu olaydan sonra...” (s. 128).

Romanda anlatılan zaman 20 yıllık bir süreyi kapsamaktadır. Romanın yazılma zamanı ise eserin son tefrikasının yapıldığı 10 Ocak 1970 tarihi gösterilebilir.

3. 23. 1. 5. Mekân

Olayların geneli Alanya’da geçer. Romanda yazar mekânlar hakkında kısa betimlemelere yer vermiştir:

“Alanya uzaktan bir sedef kolye gibi gözüküyordu. Gök alabildiğine maviydi. Ay da yeni doğmuştu.” (s. 12).

Murat ile Reyhan, ilkokulda yan yana oturmuşlar ve o zamandan beri iyi arkadaşlıklar. Murat, ailesini kaybedince amcasının yanında yaşamaya başlar. Amcası, Murat’a çobanlık yaptırmak suretiyle onu hep uzak meralara gönderir. Murat, buralardaki yalnızlığını defter ve kalemle paylaşır. Reyhan, birkaç defa Murat’ı buralarda ziyaret eder. Son ziyaretlerinden birinde Turgut’un kendisini istediğini ve onunla evlenmek zorunda kalacağını ifade eder. Murat, Reyhan’ın kına gecesinden sonra buralarda çok kalmaz önce Mersin’e oradan Adana’ya sonra tekrar Mersin’e ve en sonunda çok sevdiği Alanya’ya gelerek buralarda tek başına çalışmaya başlar. Bir müddet sonra Alanya’da Turgut’la karşılaşır ve Turgut’un beraber çalışma teklifini kabul eder. Bu durumu kutlamak için akşam Turgut’un evine giderler. Böylelikle Murat, Reyhan’ı kına gecesinden sonra ilk defa görmüş olur. Turgut ile Murat, askere gidene kadar ortak çalışırlar. İkisinin de askerliği Amasya’ya çıkar. Askerliğin ilk yılını dolduran Turgut, izin için memlekete gidecektir; ancak Murat gidecek kimsesi olmadığından izne çıkmaz ve kışlada kalır. İkisi de askerden terhis olur. Murat, ev buluncaya kadar Turgutların evinde misafir olarak kalır. Murat, bir müddet sonra kendine ev tutar Turgutların evindeki misafirliğine son verir. Murat, Turgut, Osman ve Suat, Alanya’da ortak olarak sünger avcılığı yapmaktadırlar.

Eser, dört arkadaş ve aynı zamanda iş ortakları olan Murat, Turgut, Osman ve Suat’ın sünger avı için motorla çıktıkları denizin ortasında başlar. Osman ile Turgut’un denize düşmesi ve kaybolmalarıyla sonuçlanan bu olayın sonunda Suat ile Murat, başlarına gelen aksiliklerden dolayı ancak ertesi gün kıyıya varabilirler. İlk olarak savcılığa ifade verirler sonra arkadaşlarının evlerine kara haberi vermek için giderler. Murat, Reyhan’a kara haberi verir. Geçen 5-6 ay boyunca onların destekçisi olur ve en sonunda Reyhan’ı ister ve onunla evlenir. Reyhan, artık Murat’la beraberdir ve mutluluğunun bozulmasından korkmaktadır. Murat ile Reyhan şubat ayında Antalya’ya balayına giderler. Tatil dönüşünde aile eve girince Turgut’la karşılaşır. Turgut’la Murat bir müddet konuştuktan sonra Turgut silahı çıkarınca Murat kaçır. Turgut, bir hafta evde saklanır; ancak bu sürede sıkılınca dışarı çıkar döndüğü zaman kapıya vurur, birkaç saat bekler ama

Reyhan, Turgut’a kapıyı açmaz. Ancak gecenin ilerleyen saatlerinde Murat gelir ve kapıyı çalıp seslenince Reyhan, ona hemen kapıyı açar. Murat, Reyhan ve Salih, Alanya’dan ayrılarak hayallerini kurdukları Reyhan Gazinosunu Antalya’da açarlar ve mutlu bir şekilde yaşarlar. Turgut, korsan arkadaşlarıyla Afrika’ya gider ve Tugi ismiyle orada yaşamına devam eder.

3. 23. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Romanın tamamında yazar anlatıcı kullanılmıştır. Yazar anlatıcı, roman kişilerinin heyecan ve korkularına; zihinlerinden geçenlere ve niyetlerine vâkıftır. Eserde Murat, Reyhan’a kocası Turgut’un ölüm haberini vermeye gider; ancak içindeki korkusu şudur:

“Yavaş yavaş yürüyerek evin kapısına kadar geldi. İçeriye girmeye korkuyordu. Durdu bir zaman öylece... Bir aralık başını çevirip sağına soluna baktı. ‘Ya Turgut çıkıp geliverirse?’ diye garip bir korkuya kapıldı. Sonra birden kendisini topladı: ‘Turgut’u sen itmedin mi denize?’ diye düşündü.” (s. 125).

Yazar anlatıcı, sık sık araya girerek roman kişilerinin o anki durumlarını vermeye çalışır. Bu durumlardan çoğu zaman roman kahramanlarının bile haberleri yoktur. Murat, Reyhan’a kocası Turgut’un ölüm haberini verdikten sonra Reyhan içeri girer; ancak Murat ne yapacağını bilemez bir konumda bahçede bekler. Anlatıcı, Murat’ın buradaki hâlini okuyucuya aktarır:

“Murat, bahçede yalnız kalmıştı. Bir zaman öylece kaldı. Ne yapacağını bilemeyen şaşkın bir hâli vardı. Sigara yakmak için ellerini cebine soktu. Dudakları gibi elleri de titriyordu. İçinde bulunduğu yıkıntı o kadar müthişti ki sigarayı çıkarırken yeni çapa yapılmış toprağa Turgut’un nişan yüzüğünü düşürdüğünün farkında bile olmadı. Üstelik sigarayı yakarken sendelemiş ve yüzüğün üstüne basarak, yumuşak toprağa gömülmesine sebep olmuştu.” (s. 45).

Yazar anlatıcı, araya girmelerinde bilgi vermeyi de amaçlar. Eserde anlatıcı, roman kahramanlarının yaptığı iş hakkında şu açıklamayı yapar:

“Sünger avcılığının en tehlikeli tarafı, su altında fazla kaldıkları zaman vurguna yakalanmasıydı. Su tazyiki, bazen sünger avcılarını ölüme kadar sürüklüyordu.” (s. 46).

Yazar anlatıcının sorular sorarak da araya girdiği görülür. Bu sorular bazen anlatıcı tarafından sorulurken bazen roman kişileri tarafından sorulmakta ve okuyucuyu meraka sevk etmektedir. Roman kahramanlarından olan Murat, geçen gece Turgut’un motora

ıkmasını engellemiş ve onun denizde boğulmasına sebep olmuştur. Ertesi sabah kıyıya yaklaşırken oradaki kalabalığı görünce kendi kendine şu soruları sorar:

“Kasaba halkının olan bitenlerden haberi var mıydı acaba? Yoksa bir gece önce döneceklerini bildikleri için gecikmelerinden meraklanarak mı iskeleye gelmişlerdi.” (s. 40).

Roman kahramanlarından olan Murat, arkadaşlarının kendisine evlenmesi için gösterdikleri İkinci Reyhan ve evlilik hakkında şu soruları kendi kendine sorar:

“Ne bilsin Murat? Ne etsin Murat? Sevememişti Reyhancığı bir türlü... Sebep olanlara kızıyor:

- Bu işi Turgut yaptı diyordu içinden... Zavallı kızın başını yaktı.

Halbuki ne kabahati vardı Turgut’un. Murat’a tertemiz bir tomurcuk bulmuştu. Mutlu olsunlar istemişti. Karısı Reyhan da kendisi gibi düşünmemiş miydi? Murat’ın mesut bir yuva kurmasını istememiş miydi?” (s. 117).

3. 23. 1. 7. Dil ve Üslup

Eser popüler bir aşk romanı hüviyetinde sade dille yazılmıştır. Konuşma dili romanın birçok yerine tesir etmiştir, bu durum kısmen de olsa argo ifadelere ortam hazırlamıştır:

“Yeter artık be! Reyhan... Reyhan... Çatlak bir plak gibi mütemadiyen aynı şarkıyı mırıldanıyorsun.” (s. 5).

“Kes diyorum sesini! diye bağırdı. Yoksa fena olursun Osman!” (s. 6).

“Gocunmanın sebebini söyle Turgut!” (s. 8).

“Belalar üst üste geliyor, diye söylendi.” (s. 33).

Eserde roman kahramanları, hayvanları kullanarak benzetmeler yapar. Bu benzetmelere kendi duygularını da katmayı ihmal etmezler. Murat, sevmediğı amcası ve sevdiği Reyhan için şu benzetmeleri yapar:

“Amcasını aç gözlü bir domuza benzettiğı gibi... Bunları da defterine yazardı hep. Domuzdan amcasını kuzudan da Reyhan’ı kast ederdi yazılarında...” (s. 16).

Murat, bu benzetmeyi arada yapar:

“Domuzu hiç sevmiyorum. Aksine kuzu ne kadar güzel ve sevimli.” (s. 20).

Eserde yazar, neredeyse romanın her küçük veya büyük bölümlerini epigraf hâlinde verdiği şiirsel ifadelerle başlatır:

“Sarı bir ışık büyüdü odada

Gölgeler devrildiler duvara

Toz oldu kiremit, acıyla altında

Azaldı ışık, yıkıldı dünya uzaklara.” (s. 29).

Eserde divan edebiyatı şiirlerini ve bu şiirlerde kullanılan mazmunları hatırlatacak derecede süslü cümlelere de yer verilmiştir:

“Bülbül güle âşık olmuş, gül neylesin? Gülün dli yok ki söylesin bir şeyler... Bülbül öter durur, kalbini gülün dikenine batırır, göğsünü kanatır ama gülün haberi olur mu bundan” (s. 113).

3. 23. 2. Teknik Unsurlar

Eserde betimleme ara sıra kullanmıştır. Ancak çok derin tasvirler söz konusu değildir:

“Akşam olmak üzereydi. Denize ve uzaktan buğulara bürünmüş hissini veren Toros eteklerine bir esmerlik çökmüştü. Az önce güneşin battığı ufukta erguvanımsı bir kırmızılık vardı.” (s. 5).

Romanda mektup önemli bir yer tutar. Özellikle Turgut, askere gittiğinde eşiyle mektuplaşmaları romanda büyük bir yer tutar. Bu mektupları Turgut, okuma yazma bilmediğinden dolayı Murat; Turgut’un ağzından yazar ve gelen mektupları da okur. Romanın 47. sayfasından başlanıp 85. sayfasına kadar mektuplarla ilerlenir.

Eserde roman kişilerinden olan Reyhan’ın isminden dolayı aşağıdaki şarkı birkaç yerde montajlanmıştır:

“Dağlar kızı Reyhan, Reyhan, Reyhan

Analar kuzusu Reyhan, Reyhan

Âlem sana heyran, heyran, heyran

Ne güzelsin ay gız

Bir çiçeksin ay gız

Bir tanesin ay gız

Dürdanesin ay gız.” (s. 93).

Yazar, **Kur’an-ı Kerim**’den alıntılar yapar. Bazı ayetleri az değişmiş haliyle veya kendi kullandığı şekliyle sık sık kullanır. **Kur’an-ı Kerim** kaynak gösterilerek “Allah intikamların alıcısıdır.” ifadesi kullanılır. **Kur’an-ı Kerim**’de meali bu anlama gelen bir ayet yoktur; ancak söylenene en yakın olarak şu ayet gösterilebilir:

“Sakın Allah’ın, peygamberlerine verdiği sözden cayacağını sanma! Şüphesiz Allah, mutlak güç sahibidir, intikam sahibidir. (Kur’an-ı Kerim, 14- 47)

Eserde iç monolog tekniği sık sık kullanılan bir tekniktir. Murat’ın iç konuşmaları okuyucuya şöyle aktarılır:

“Baharın gelişi bütün gönüllere olduğu gibi Murat’ın küllenmiş kalbinde de yeni tomurcuklar açtıracak mıydı acaba? Murat bunu düşündükçe:

- ‘Geç, geç’, diyordu. ‘Sevemem ben kimseyi sevemem ben.’

Sanki beyninde başka biri vardı. Düşüncelerini bir bir okuyordu gözlerinden:

- ‘Reyhan’ı da mı? Onu da mı?’

Halbuki Murat unutmaya çalışıyordu Reyhan’ı.

- ‘Görmüyorum ki onu, evine bile gitmiyorum ki...’ diyordu.

- ‘Ama unutamıyorsun onu... Unutmana da imkân yok...’

- ‘Unutmasam bile kimse onu sevdiğimi bilmiyor ki...’

- Bilen bilir Murat’ım, bilen bilir...

Konuşuyordu mütemadiyen kendi kendisine Murat:

- ‘Kim bilebilir? Turgut mu? Öteki arkadaşlarım mı?’

- Bilen bilir Murat’ım, bilen bilir...” (s. 118-119).

Romanda kullanılan bir diğer teknik iç çözümleme tekniğidir. Murat, arkadaşı Turgut’u denizden kurtarmayıp onu denize itmesi neticesinde çok ciddi iç bunalımlarla baş başa kalır:

“Nasıl olmuştu da arkadaşının elleri üzerine tekmeleri indirmişti? Neden yapmıştı bunu? Şimdiye kadar kaç kere motorda yalnız kalmışlardı da arkadaşını öldürmek aklından bile

geçmemiştir. Ölmeyi, öldürmeyi hiçbir zaman düşünmemiştir hayatında. Öyleyse? Bir cinnet mi geçirmiştir? Bir buhrana mı yakalanmıştır? Yoksa bir rüya mıydı gördükleri?” (s. 12).

“Arkadaşını neden ölüme sürüklediğinin sebebini de pek bilemiyordu. Bugüne kadar Turgut’a karşı en ufak bir nefret hissi duymamıştır içinde, aralarında en ufak bir münakaşa bile geçmemiştir. Öyle de neden yapmıştır bu alçaklığı? Neden Turgut’u kurtarmamış, aksine ölmesi için denize itmiştir? Turgut’un ortadan çekilmesi, Murat’a özlediği saadeti verebilecek miydi?” (s. 33).

Murat, askerliğin bitiminde ev buluncaya kadar Turgutların evinde misafir olarak kalacaktır. Terhis oldukları gün arkadaşları Suat ile Osman da gelir ve beraber geceye kadar yer, içer, eğlenirler. Murat, bir ara Reyhan’la mutfakta karşılaşınca Reyhan, son mektuba kendi imzasını koyduğunu söyleyince Murat, çok şaşırır ve kendi kendine şu çözümlemeyi yapar:

“Nasıl yapmıştır bunu? Mektubun altına kendi imzasını atmak aklından bile geçmemiştir. Öyleyse nasıl olmuştu da farkında bile olmadan böyle bir yanlışlık yapmıştır. Herhâlde o zaman bir buhran geçirmiş olacağım, diye düşündü. Bunu evinde kaldığım ve en sevdiğim bir arkadaşımın karısına yapmamalıydım. Ya yazdığım cümleler... Aman Allah’ım. Evli bir erkek karısına böyle mi mektup yazar? Kim bilir bundan öncekilerde de neler yazdım Reyhan’a? ona aldığım hediyeleri yarın sabah nasıl vereceğim? Yüzüne nasıl bakacağım?” (s. 85).

3. 24. KADER³⁴

3. 24. 1. Materyal Unsurlar

3. 24. 1. 1. Eser Hakkında

Oğuz Özdeş'in popüler tarzda kaleme almış olduğu aşk ve macera romanının ilk baskısı, 1975 yılında Tekin Yayınevi tarafından yapılmıştır. Eser, kitap olarak yayımlanmadan 5 yıl önce *Yeni İstanbul* adlı gazetede **Bir Tutam Aşk** ismiyle 3 Mayıs 1970- 30 Ağustos 1970 tarihleri arasında tefrika edilmiştir.

Kitabın arka kapağında eser ile ilgili şöyle bir bilgiye yer verilmiştir: “Hiçbir insanın kaderin okuna karşı kalkanı yoktur. İdam mahkûmu yakışıklı bir erkeği çok hassas ve zengin bir ailenin kızı ölesiye seviyor. Bu ümitsiz aşk acaba mutluluk mu getirecek yoksa sonsuz bir acı mı?”

Eser; Birinci Bölüm, İkinci Bölüm, Üçüncü Bölüm, Dördüncü Bölüm, Beşinci Bölüm, Altıncı Bölüm başlıkları altında toplam altı bölüme ayrılır.

3. 24. 1. 2. Olay Örgüsü

Romanın olay örgüsü, romanın ana kahramanı olan Turhan'ın idam cezasına çarptırılmış bir şekilde Trabzon'dan İstanbul'a Ethem Komiser eşliğinde bir gemi ile gönderilmesiyle başlar. Ethem Komiser, savcının emri gereğince idamla yargılanan Turhan'ı İstanbul'a emniyet içinde götürmekle görevlidir. İkisi geminin güvertesinde otururken Nilüfer ile annesi geminin küpeştesine çıkar ve aralarında konuşurlar. Anne ile kızın konuşmalarından kızın ailesinin çok zengin olduğu, annenin ve babanın tek çocukları olan kızlarının üzerine çok titredikleri ancak onun bu durumdan çok sıkıldığı anlaşılmaktadır.

Akşam olur, Ethem Komiser ile Turhan güverteden salonu izlemektedirler. Salon yavaş yavaş dolar. Gündüz güvertede gördükleri genç kız ile annesi de salona gelmiş ve bir masada oturmaktadırlar. Ethem, Turhan'ın bileğinden kelepçeyi birden çıkarır ve Turhan'a gidip kızı dansa kaldırmasını söyler. Dans esnasında tanışırlar, kendileri hakkında bilgi verirler, ikisi de dans ettikleri kavyelerinden memnun olduklarını belirtirler; ancak Turhan, kendisinin bir suçlu olarak İstanbul'a götürüldüğünü gizler. Ethem Komiser, Turhan'ın gemiden bir yere kaçamayacağı düşüncesiyle ona son iyiliğini yapar ve yolculuk esnasında özgür bir şekilde istediğini yapmasına fırsat sunar. O akşam Ethem Komiser,

³⁴ Oğuz Özdeş, **Kader**, Tekin Yayınevi, 3. Basım. İstanbul, 1984.

Turhan'ın yanından kamaraya gitmek için ayrılır ayrılmaz Nilüfer gelir. O gece Nilüfer ile Turhan çok sıcak sohbet edip birbirlerine karşı olan aşklarını itiraf ederler ve sabahın doğuşuna kadar beraber otururlar.

Turhan, o gece kamarasına gittiğinde gözlerine uyku girmez ve aklına geçmişî gelir. Babası liseyi bitirdikten sonra yüksek tahsiline izin vermemiş ve zorla askere göndermiştir. Askerlik dönüşünde fabrikasında bir işçi olarak yanına almıştır. Evden işe, işten eve monoton bir hayat sürmekteyken bir gün eve kendi yaşlarında, genç, güzel ve şuh bir üvey anne gelmiştir. Turhan, üvey annesinin evlerine geldiği anı düşündüğünde uyuyakalır. Ertesi sabah uyandığında geminin yarım saat önce Samsun'a geldiğini ve Nilüfer ile annesinin gezmeye çıktığını Ethem Komiserden öğrenir. Nilüfer ile annesi döndüklerinde Nilüfer, Turhan'a sitem eder. O gece Ethem Komiser yatağında uyurken Turhan'ı uyku tutmaz ve Turhan maziye dalar.

Turhan'ın babası, bir mayıs günü üvey annesi ile nikahlanıp onu eve getirmiştir. Bir müddet sonra mahallede Cavidan'ın şuhluğu ve güzelliği dillere destan olmuştur. Turhan, ciciannesini yürüyüş yapmak istediği için sürekli sahile götürür ve ciciannesini onun koluna girerdi. Bir gün Turhan, işte babası ile kavga edince eve erken gelmiş ve ciciannesini Cavidan banyoda olduğu için salonda oturmuştur. Ancak Cavidan, Turhan kadar dikkatli hareket etmediğinden bornozla salona girmiş sonrasında kurulanıp kombinezon giyerek yarı çıplak bir şekilde tekrar salona gelerek Turhan'ın karşısına oturmuş, ona içki ikram etmiştir. Ertesi sabah uyandığında Cavidan, fabrikanın elektrikleriyle ilgili bir problem olduğunu ve babasının problemi halletmek için Samsun'a gittiğini, iki üç gün fabrikanın çalışmayacağını ifade etmiş ve hazırladığı kahvaltıyı beraber yapmayı teklif etmiştir. Ancak Turhan, bu teklifi reddedip dışarı çıkmış, öğle üzeri eve dönmüştür. Eve girdiğinde banyonun hafif aralığında Cavidan'ın sesi gelmiştir. Cavidan, gelenin Turhan olduğunu anlayınca sırtını keselemesi için Turhan'ı çağırmış. Turhan çekine çekine kese yapmaya başlamış; ancak Cavidan göğüslerini de keselemesini isteyince Turhan sinirlenip banyodan çıkmıştır. İki gün sonra Raşit, Samsun'dan dönünce Cavidan onu babasına şikâyet etmiş ve babası, üvey annesinin sırtını neden keselemediğini sorarak ona kızmıştır. Turhan, evden çıkar ve sabaha karşı eve gelince Cavidan geceliğiyle onu karşılamış, onun nerede olduğunu, bir kadınla beraber olup olmadığını sormuş ve en son Turhan'ı kıskandığını söylemiştir. Turhan, geçen gün Cavidan'ın hâlâ babanın ekmeğini yiyorsun sözünden dolayı kendine iş aramaya başlamış ve bir müddet sonra iş bulup babasının yanından ayrılmıştır. Turhan evde Cavidan ile karşılaşmamak için eve geç gelmeye başlamış, bunun

üzerine babası, burası ev mi otel mi deyip kızınca, tartışmışlar ve en son Turhan evden kovulmuş. O günden sonra baba da oğul da birbirini aramamış. Turhan evlerinden uzak bir yerde iki odalı küçük bir ev tutmuştur. Evinden işine, işinden evine şeklinde bir hayat yaşarken bir pazar Cavidan, Turhan'ın evine gelmiş. Turhan'a aşkını ilan etmiş, onu sevdiğini ve onunla birlikte olmak istediğini söylemiş ve Turhan'a zorla sarılınca Turhan, Cavidan'ı hafif iteleyerek yanından uzaklaştırmıştır. Cavidan, buralardan beraber kaçmayı ve uzak yerlerde yaşamayı teklif etmiştir. Turhan reddedince Cavidan, babanı başka bir erkekle aldatsam daha mı iyi olur, diye bağırp evden gitmiş. Olaydan bir müddet sonra Cavidan, Raşit Beye şikâyetle bulunarak Turhan'ın kendine göz koyduğu iftirasını atmış. Bunun üzerine babası, Turhan'a bir mektup yazarak üvey annesine göz koyacak kadar şerefsiz bir evladı olamayacağı, onu evlatlıktan ve mirasından men edeceği, her şeyi Cavidan'ın üzerine yaptıracağını ifade etmiştir. Turhan, her şeyi babasına anlatmaya karar vermiş ve babasının evine gitmiştir. Cavidan, yeni tuttuğu sevgilisiyle plan yaparak Raşit Bey'i, tam Turhan'ın geleceği saatte vurdurmuş ve Turhan babasını yerde görünce yanına gitmiş ve yanı başındaki silahı eline alınca bütün suç Turhan'ın üzerine kalmıştır.

Gemideki yolculuğunun son gününde Turhan, gece hatıralarla boğuştuğundan sabah saat on bire kadar uyur. Uyandığında komiserden izin alıp küpeşteye çıkar. Nilüfer, Turhan'ı görür görmez hemen yanına gelir. Nilüfer, İstanbul'da oturdukları evin adresini ve telefonu numarasını Turhan'a verir ve sonra sohbete başlarlar. Nilüfer, dün gece annesiyle konuştuğunu ve annesine Turhan'ı sevdiğini söylediğini, annesinin buna karşı gelmediğini ama sadece Turhan'ın kimin nesi olduğunu merak ettiğini, bu yüzden İstanbul'a gidince araştıracağını söylediğini ifade etmiştir. Akşam olur, yemek için buluşurlar. Dans müziği çalınca Turhan ile Nilüfer, dans etmeye başlar ve aşklarını yaşarlar. Bu sırada Nilüfer'in annesi ise Ethem'i sıkıştırıp ondan Turhan hakkında bilgiler almak ister. Turhan, Nilüfer'i çok sevdiğini ancak yarın ayrılmak zorunda olduğu için ne yapacağını bilemez hâlde sabaha kadar yatağında dönüp durur. Sabah güneş doğmaya başladığı esnada dışarıda bir ağlama sesi duyan Turhan, çıkıp bakınca ağlayanın Nilüfer olduğunu görür. Nilüfer'in annesi, Nilüfer'e Ethem Komiserden öğrendiklerini anlatmıştır. Turhan, Nilüfer'den ayrılmayı, haksız yere idam edilmeyi göze alamayacağını düşünerek kaçmaya karar verir ve kimse görmeden denize atlar. Ertesi gün sabah Kanlıcadaki Beyaz Yalı'da Nilüfer, gazetede Turhan'ın dün vapurdan kaçtığını okur.

Turhan, kaçtığı günün gecesinde Rumeli kavağındaki balıkçı kulübelerinin birinin kapısını çalar ve ev sahibi kadın, Turhan'ın evde kalmasına izin verir. Turhan, sabah

olunca evden çıkar ve gece gelir. Turhan akşamüzeri telefonla konuştuğu Nilüfer'i düşünür. Nilüfer, babasının avukat tuttuğunu, dosyasını Ankara Temyiz Mahkemesine göndereceklerini, bir ihtiyacının olup olmadığını sormuştur. Nilüfer, Turhan'a bahçedeki bekçi kulübesinde kalabileceğini, dışarıda sıkıntı çekmesine gerek olmadığını ifade eder. Turhan, akşama kadar Sarıyer'de gezdikten sonra akşam olunca Nilüferlerin evine gider ve kapıdan içeri girer. Bekçi Ahmet, Turhan'ı alıp bekçi kulübesine götürür. Nilüfer, Turhan'ı gördüğünde ona sarılır ve onu çok özlediğini söyler. Sohbet etmeye başlarlar bu sırada bekçi kapıda polislerin olduğu haberini getirir. Ethem Komiser ile arkadaşları, Turhan'ın eve girdiğini gördükleri için eve baskın yaparlar; ancak Turhan evden kaçıp tekrar denize atlamak suretiyle polisleri tekrar atlatır. Tam Boğaz'ın ortasına geldiğinde gücü tükendiğinden boğulacağı esnada bir balıkçı motoru onu kurtarır ve Rumeli Kavağına bırakır. Seveda, sıırsıklam ve üşümüş hâlde bulunan Turhan'ı hemen eve alır onunla ilgilenir. İki haftadan daha fazla süre yatakta hasta bir şekilde yatan Turhan, iyileştiği gün dışarı çıkarak Nilüfer'e telefon eder. Nilüfer, Turhan'ın sesini duyduğuna çok sevinir; ancak geçenki olaydan sonra gazetelerin ailesiyle ilgili çok haber yaptığını ve babasının bu duruma çok kızarak Nilüfer'i Avrupa'ya gönderme kararı aldığını söyler. Yolculuk, yarın sabah dokuzda Samsun vapuruyla başlayacaktır. Artık yapacak bir şey kalmamıştır, yarın rıhtımda Nilüfer'i yolcu eden Turhan, polise teslim olacaktır. Ertesi gün vapurun hareket saati gelmesine rağmen Turhan ortada yoktur. Telefonları dinleyen ve Turhan'ı orada bekleyen polisler onu daha ortalıklarda görememişlerdir. Turhan ise bir köşede saklanmış ve Nilüfer'i uzaktan görmeye çalışmaktadır. Tam bu esnada Nilüfer vapurun diğer tarafında gözükür, Turhan kendisini Nilüfer'e göstermek için o tarafa doğru koşar. Ethem Komiser, vapurun arka taraftaki kapısına doğru koştuğunu düşündüğü için Turhan'a ateş eder ve onu boğazından vurur. Turhan oracıkta vefat eder. Ertesi günkü gazetelerde, önceki gün öldürülen Turhan'ın mahkemece masum olduğunun anlaşıldığı, Cavidan'ın vicdan azabından dolayı her şeyi itiraf ettiği yazılıdır.

3. 24. 1. 3. Kişi Kadrosu

Dar bir kişi kadrosuna sahip romanda kişiler hakkındaki bilgiler, yazar tarafından verilmiştir. Bazı bilgiler ise kişilerin arasında geçen konuşmaların arasına serpiştirilmiştir. Roman, ana kahraman olan idam mahkûmu Turhan'ın çevresinde gelişir.

Turhan: Romanın ana kahramanıdır. Okuyucunun karşısına ilk olarak 28 yaşında ve idamla cezalandırılmış bir suçlu olarak çıkar. Turhan, annesini lisedeyken kaybetmiş ve bu yaşına kadar babasıyla yaşamıştır. Bir süre sonra babası başka bir kadınla evlenmiştir.

Kendiyle yaşıt olan üvey annesi Cavidan, Turhan'a göz koymuş ve ona yanaşmaya çalışmıştır. Ancak Turhan, babasına karşı böyle bir ihanette bulunmayacağından dolayı Cavidan'ın ısrarlı isteklerine karşılık vermemiştir. Bu yüzden Cavidan, Turhan'la babasının arasını bozarak evden kovulmasına sebep olur. Turhan, tek başına bir evde yaşamaya başladığında Cavidan eve ziyarete gelir. İçki içip sarhoş olan Cavidan, Turhan'a âşık olduğunu ve onu çok arzuladığını söyleyerek ona saldırır. Turhan, Cavidan'ın cinsel arzularına karşılık vermez ve onu evinden kovar. Cavidan, bunun üzerine Turhan'a iftira atarak kendisine sarkıntılık yaptığını söyler. Turhan'ın babası, Cavidan'a inanarak oğlunu evlatlıktan ve mirastan reddeder. Bunun üzerine her şeyi babasına anlatmaya karar veren Turhan, eve gittiğinde bir kumpasla karşılaşır. Babasının vurulmuş bir hâlde yerde olduğunu görür, babasının başına gider ve bütün suç onun üstüne kalır. 1 yıl hapse kalır, sonrasında İstanbul'a Adli Tıp'a gönderildiği gemide Nilüfer'le tanışır ve ona âşık olur. Turhan, Nilüfer'den hoşlanır ve onun için yaşamak istediğinden dolayı gözetiminde olduğu polisin yanından firar eder. Bir müddet kaçmayı başaran Turhan, en sonunda polis tarafından vurularak öldürülür. Öldürüldükten sonra masum olduğu anlaşılır.

Nilüfer: Annesi ile babası tarafından çok sevilen ve el üstünde tutulan Nilüfer, romanın yardımcı kişilerindendir. Annesi ile babasının Nilüfer'in üzerine düşmeleri, onu biraz bıktırmış durumdadır. Nilüfer, Kandilli Kız Lisesini bitirmiş; ancak yüksek tahsiline devam etmemiştir. Nilüfer, zengin bir ailenin kızıdır; ancak kendisi şana, şöhrete, paraya çok değer veren birisi değildir. Açık sözlü birisidir. Turistik gezideyken gemide Turhan'la tanışır ve kısa sürede ona âşık olur. Birkaç gün sonra Turhan hakkındaki gerçekleri öğrenir ve Turhan'a yardım edeceği sözünü verir. Nilüfer, bu konuda babasından yardım ister ve babası, Turhan'ın masum olup olmadığının araştırılması için avukatlarına talimatlar verir. Turhan'ın kaçak olduğu günlerde Turhan bir ara Nilüfer'i arar ve Nilüfer de onu evin bahçesindeki bekçi kulübesinde kalması için davet eder. Bu olaydan sonra polisler eve baskın yapınca Nilüfer'in babası, bu duruma kızar ve Nilüfer'i Avrupa'ya gönderme kararı alır.

Romanda sadece isimleri geçen, birkaç cümleyle tanıtılan, çok fazla işlev yüklenmeyen dekor unsuru kişiler de mevcuttur: Turhan'ı İstanbul'a götüren Ethem Komiser. Nilüfer'in annesi Şahende Hanım. Turhan'ın babası Raşit ile annesi Şahende Hanım. Turhan'ın üvey annesi Cavidan. Turhan, bara gittiğinde kendisine konsomasyon yapan barın en güzel kadını Leyla. Rumeli kavağındaki balıkçı kulübesinde yaşayan ve

Turhan'a önce ev sahipliği yapan sonra ona âşık olan Sevda, Sevda'nın ortaokula giden kızı Sedef.

Yazar, romanda kişileri ele alırken onların yaşlarına, kıyafetlerine ve hayata bakış açılarına göre ilkbahar, yaz, sonbahar ve kış gibi mevsimlere benzetir. Turhan'ın babası genç bir kadınla evlenince yazar, ikisinin tablosunu şu şekilde çizer:

“Babasının yanında gerçekten bir bahardı, bir yazdı üvey annesi... Babası ise onun yanında sonbahardı, yaprakları dökülmeye başlamış bodur bir ağaca benziyordu.” (s. 42).

Gemi yolculuğunun son akşamında beraber yemek yiyen Ethem Komiser, Turhan, Nilüfer ve Nilüfer'in annesi hakkında yazar, şu ifadeleri kullanır:

“Baharla yaz, sonbaharla kış yan yanaydılar sanki. Nilüfer, Turhan'ın sağında; Ethem de Nilüfer'in annesinin solunda karşılıklı oturmuşlardı. Onları seyredenler, gerçekten Nilüfer'in annesini, bembeyaz saçları ile kışa, Ethem'i hafif kırışmış saçları ve babayani hâliyle sonbahara, Turhan'ın göz alıcı yakışıklılığı ile yaza, Nilüfer'i filizi elbisesi zümrüt kolye ve küpeleriyle tabiatın yeşillenmeye ve canlanmaya başladığı bahara benzetebilirlerdi. Dört mevsimin dört insan arasında gerçekten ne büyük tezatları vardı. Nilüfer de filiz veren bir çiçek dalının çıkması muhtemel bir fırtınada kopmasından habersiz güneşe yüzünü çeviren bir tomurcuğu andıran gözlerini Turhan'dan ayıramıyordu.” (s. 81).

Elde etmek istediği erkeği yoldan çıkarmak, baştan çıkarmak için her türlü yolu deneyen kadınlar için romanda “dişi panter” benzetmesi yapılmıştır. Romanda Cavidan, Turhan'la aynı yaşta olmasına rağmen onun üvey annesidir ve Turhan'a göz koymuş bir durumdadır. Turhan'ın eve geleceği saatlerde banyo yapıp onun karşısına yarı çıplak çıkar ya da onun karşısında rahat kıyafetlerle oturur. Ayrıca Turhan'ı sarhoş ederek onu baştan çıkarmaya çalışır:

“Üvey annesi, cicianne buydu işte. Böyle bir kadındı, böyle bir dişi panterdi: Avını elde etmek için inine kadar çekiyor, onu arzularına ram etmek istiyor. Ram olmadığı zaman da hemen dişlerini gösteriyordu.” (s. 57).

Turhan, Cavidan'ın bu hareketlerinden dolayı onunla karşılaşmamak için eve geç gelir. Ancak eve geç gelmesi babasının hoşuna gitmez ve Turhan evden kovulur. Kendine bir ev tutan Turhan, monoton hayatına devam ederken bir sabah Cavidan, Turhan'ın evine gelir. Cavidan, Turhan'ı sevdiğini, babasının yeterli olmadığını ifade eder, Turhan'dan

beklentiye girer ve Turhan'a sarılır. Turhan, Cavidan'ın cinsel isteklerini reddeder ve onu evinden kovar:

“Gerçekten de çılgın bir kadındı Cavidan. Avını ele geçiremediğinden dolayı gözlerini kan bürüyen bir dişi panter gibi Turhan'ın etrafında birkaç defa daha dolandı ama arzusuna kavuşamayınca bu defa başka bir yol aradı ve buldu.”

Cavidan, fazla zaman kaybetmeden Turhan'ın babasına şikâyetle bulunarak Turhan'ın kendisine göz koyduğu iftirasını atar. Babası Raşit Bey, Turhan'a bir mektup yazarak onun üvey annesine göz koyacak kadar şerefsiz bir evladı olamayacağı, onu evlatlıktan ve mirasından men edeceği, her şeyi Cavidan'ın üzerine yaptıracağını ifade eder. Turhan, her şeyi babasına anlatmaya gittiğinde de Cavidan, yeni tuttuğu sevgilisine, tam Turhan'ın geleceği zaman Raşit Bey'i vurdurur. Suç, Turhan'ın üzerine kalır. Cavidan hem Turhan'ı hem babasını hayatından çıkarmış, bütün mallar ona kalmış, sevgilisi ile birlikte istediği gibi yaşayacağı konuma gelmiştir.

3. 24. 1. 4. Zaman

Romanda zaman, romanın ana kahramanı olan Turhan'ın idam cezasına çarptırılmış bir şekilde Trabzon'dan İstanbul'a Ethem Komiser eşliğinde bir gemi ile gönderilmesiyle başlar. Turhan 3 gün süren bu gemi yolculuğunda Nilüfer adında bir kızla tanışır, onunla dans eder ve birbirlerine âşık olurlar. Yolculuğun biteceği esnada Turhan, Nilüfer'i sevdiği için ölmek istemez ve gemiden kaçır.

Anlatma süresi olarak toplamda 22 günlük bir zaman dilimine sahip olan roman, Turhan'ın geçmişte başından geçen olaylara değinmesiyle birlikte genişler. Eserde hiçbir tarihe yer verilmez sadece birkaç mevsim veya ay ismi kullanılır:

“Temmuz mehtabı gemiyi ışıklarıyla pırıl pırıl aydınlatıyor...” (s. 5).

“Güzel bir mayıs ikindisiydi.” (s. 41).

Eser, 22 günlük bir zaman dilimine sahiptir; ancak roman kişilerinin geçmişlerine dönülerek bu zaman genişletilmiştir. Roman kahramanlarından olan Nilüfer, Turhan'la dans ederken yazar anlatıcı onun 2 yıl önceki gördüğü rüyayı okuyucunun önüne sunar:

“Tıpkı rüyadaki gibi diye düşünüyordu içinden. Genç kızlığının ilk çağlarında da bu türlü bir rüya görmüştü birkaç kere. Gittiği bir baloda hiç tanımadığı bir erkek kendisini dansa kaldırmıştı. Ne kadar benziyordu o delikanlıya şimdi dans ettiği erkek.” (s. 13).

Geriye dönüşler özellikle kişilerin başlarından geçen olayları anlatmasıyla gerçekleşir. Turhan, geçmişte başından geçen olayları anlatarak şu an içinde bulunduğu durumu açıklamaya çalışır:

“İlk kopuk film on yıl öncesine aitti. O zaman Turhan, on sekiz yaşında, yakışıklı, bıyıkları yeni terlemiş bir delikanlıydı... Babası son derece sert bir erkekti... Erkek de olsa bir çocuğun aşna fişne etmesine göz yummazdı. Turhan buna rağmen komşunun fındırdek kızının işvelerine karşı duramamış, bir akşam üstü köşe başında buluşmuştu... Turhan'ın babası ... İkisini suçüstü yakaladı. Bir tokat, bir tokat daha. Zavallı kız da Turhan da neye uğradıklarını anlayamadılar.

Romanın nesnel zamanı, genelde 1960'lı 1970'li yıllar olarak tahmin edilebilir. Romanda anlatılan zaman, 10 yıllık bir zaman dilimini kapsamaktadır. Romanın anlatma süresi, 22 gündür. Romanın yazılma zamanı ise eserin gazetede ki son tefrikasının yapıldığı 1970 tarihi olarak gösterilebilir.

3. 24. 1. 5. Mekân

Romanda mekân, romanın ana kahramanı olan Turhan'ın idam cezasına çarptırılmış bir şekilde Trabzon'dan İstanbul'a Ethem Komiser eşliğinde gönderildiği turistik bir gemide başlar. Eli kelepçeli olan Turhan, Ethem Komiserin kontrolünde yolculuğunu yapmaktadır. Ethem Komiser, nasılsa gemiden bir yere kaçamayacağını düşünerek Turhan'ın elindeki kelepçeyi çözer. O akşam geminin salonunda dans organizasyonu olduğu için gemideki birçok kişi salona toplanır. Bu sırada Turhan, salona girer Nilüfer'in annesine ile Nilüfer'e reverans yapıp annesinden izin alarak kızını dansa kaldırır. Turhan ile Nilüfer, böylelikle tanışmış olurlar. Ancak Turhan, tutuklu olduğundan bahsetmez. Aynı günün gecesinde Ethem Komiser, kamarasına gider Turhan ise geminin güvertesine çıkar. Turhan, geminin güvertesine çıkar çıkmaz arkasından Nilüfer gelir ve sabaha kadar konuşup güneşin doğuşunu beklerler. Sabaha karşı güneş doğduğu gibi ikili arasında aşk da doğar. Bu kadar kısa süre içerisinde birbirlerine karşı bu kadar fazla aşk duymalarına ikisi de inanamaz. Sabah güneşin doğuşunu beraber izledikten sonra Nilüfer, geminin bugün Samsun'a varacağını söyler ve orada beraber gezmeyi teklif eder. Turhan teklifi kabul eder; ancak gemiden çıkamayacağını bildiği için uyuyakalır. Gemi, Samsun'da durur. Anne- kız Samsun'u gezdikten sonra gemiye gelir. Ertesi gün sabah Turhan, küpeşteye çıkınca Nilüfer, yanına gelir. Nilüfer, İstanbul'da oturdukları evin adresini ve telefon numarasını Turhan'a verir ve sonra sohbete başlarlar. Bir müddet sonra Ethem

Komiser ile Nilüfer'in annesi yanlarına gelir. Nilüfer'in annesi, Ethem Komiser ile Turhan'ı akşam yemeğine davet eder. Yemekten sonra Nilüfer ile Turhan, dans ederken Ethem Komiser, Nilüfer'in annesine her şeyi anlatmak zorunda kalmıştır. Bunlardan habersiz olan âşıklar, danstan sonra masalarına, oradan kamaralarına giderler.

Sabaha karşı dışarıdan bir ağlama sesi duyan Turhan, dışarı çıkınca Nilüfer'in küpeştede ağladığını görür. Nilüfer, annesinden her şeyi öğrenmiştir. Biraz sohbet ederler ve Nilüfer'in annesi gelince Nilüfer, annesinin yanına gider. Güvertede tek başına kalan Turhan, Nilüfer'den ayrılmayı, haksız yere idam edilmeyi göze alamayacağını düşünerek kaçmaya karar verir ve kimse görmeden denize atlar. Ertesi gün sabah Kanlıcadaki Beyaz Yalı'da Nilüfer, gazetede Turhan'ın dün vapurdan kaçtığını öğrenir. Turhan, kaçtığı günün gecesinde Rumeli kavağındaki balıkçı kulübelerinin birine sığınır ve burada birkaç gün saklanır. Turhan, arada evden çıkıp İstanbul'da gezer. İkinci çıkışında Telli Baba'da dilekte bulunduktan sonra Nilüfer'e telefon eder. Nilüfer, Turhan'a kendi evlerinin bahçesindeki bekçi kulübesinde kalabileceğini, dışarıda sıkıntı çekmesine gerek olmadığını ifade eder. Turhan, teklifi kabul eder ve akşam olunca Nilüferlerin bahçesine girince evi takipte olan Ethem Komiser ile arkadaşları, eve baskın yaparlar. Turhan evden kaçıp tekrar denize atlamak suretiyle kaçır ve Rumeli Kavağındaki balıkçı kulübesine tekrar gider.

İki hafta sonra Nilüfer'le konuşunca babasının Nilüfer'i Avrupa'ya göndereceğini, yolculuğun yarın sabah dokuzda Samsun vapuruyla başlayacağını öğrenir. Turhan, yarın rıhtımda Nilüfer'i yolcu ettikten sonra polise teslim olacaktır. Turhan, ertesi sabah Nilüfer'i yolcu etmek için rıhtıma gider; ancak onu uzaktan görmeye çalıştığı esnada Ethem Komiser, onun kaçacağını düşünerek ona ateş eder. Turhan, oracıkta vefat eder. Romanda bahsi geçen mekânların tasvirlerine ve özel anlatımlarına yer verilmemiş ve bu mekânlar, sadece bir dekor olarak kullanılmıştır.

3. 24. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Romanda yazar anlatıcı kullanılmıştır. Anlatıcı, romandaki kişilerin aynı anlarda neler yaptıklarına vâkıf bir konumdadır. Yazar anlatıcı eş zamanlı olarak Nilüfer'in ve Turhan'ın ne yaptığını bilir:

“Kandillideki Beyaz Yalıda bu konuşmalar olurken Rumeli kavağındaki balıkçı kulübelerinin birinde bir başka anne ile kız arasında şu konuşmalar oluyordu.” (s. 92).

Yazar anlatıcı, roman kişilerinin heyecan ve korkularına; zihinlerinden geçenlere ve niyetlerine vâkıftır. Turhan, polisten kaçtığı esnada Sevdaların evine sığınır. Turhan, eve girip uyumaya başladığında Sevda onun hakkında şunları düşünür:

“Sevda, onu inceden inceye süzerken düşünüyordu. Yabancı bir erkeği evinde alıkoyuyor, onunla dertleşiyor, kahvaltısını hazırlıyordu. Neden polise gidip haber vermiyor, hiç olmazsa neden kovmuyordu evinden?” (s. 99).

Yazar anlatıcı, sık sık araya girerek roman kişilerinin o anki durumlarını vermeye çalışır. Turhan, Nilüfer’le tanıştığında onun sorularına doğru cevap vermez. Bu durum yazar anlatıcı tarafından şöyle ifade edilir:

“Bir yıldır hapiste olduğunu, o meşum olaydan sonra ilk defa giydiğini nasıl söyleyebilirdi?” (s. 77).

Yazar anlatıcı, kişileri ele alırken onların yaşlarına, kıyafetlerine ve hayata bakış açılarına göre ilkbahar, yaz, sonbahar ve kış gibi mevsimlere benzetir. Turhan’ın babası, genç bir kadınla evlenince yazar anlatıcı, ikisinin tablosunu şu şekilde çizer:

“Babasının yanında gerçekten bir bahardı, bir yazdı üvey annesi... Babası ise onun yanında sonbahardı, yaprakları dökülmeye başlamış bodur bir ağaca benziyordu.” (s. 42).

Gemi yolculuğunun son akşamında beraber yemek yiyen Ethem Komiser, Turhan, Nilüfer ve Nilüfer’in annesi hakkında yazar anlatıcı, benzer bir betimleme daha yapar:

“Baharla yaz, sonbaharla kış yan yanaydılar sanki. Nilüfer, Turhan’ın sağında; Ethem de Nilüfer’in annesinin solunda karşılıklı oturmuşlardı. Onları seyredenler, gerçekten Nilüfer’in annesini, bembeyaz saçları ile kışa, Ethem’i hafif kırışmış saçları ve babayani hâliyle sonbahara, Turhan’ın göz alıcı yakışıklılığı ile yaza, Nilüfer’i filizi elbisesi zümrüt kolye ve küpeleriyle tabiatın yeşillenmeye ve canlanmaya başladığı bahara benzetebilirlerdi. Dört mevsimin dört insan arasında gerçekten ne büyük tezatları vardı. Nilüfer de filiz veren bir çiçek dalının çıkması muhtemel bir fırtınada kopmasından habersiz güneşe yüzünü çeviren bir tomurcuğu andıran gözlerini Turhan’dan ayıramıyordu.” (Kader, 81).

Romanda yazarın araya girmeleri soru şeklinde okuyucunun karşısına çıkar. Eserde bu sorular anlatıcı ya da roman kişileri tarafından sorulmuştur. Turhan’ın kaçıp Sevda’nın evine sığınması neticesinde Turhan içinden şu çözümlemeyi yapar:

“Sevda, odadan çıktıktan sonra Turhan, yatağının içinde uzun uzun Nilüfer’i düşündü. Şu anda yabancı bir kadının evinde ve yatağında olduğunu bilse kim bilir ne yapardı güvercini? Kahrolurdu, nefret ederdi kendisinden? Polisler içeri girdiğinde ne yapmıştı acaba? Komiser Ethem’le neler konuşmuştu? Belki de evine kaçak bir mahkûmu aldı diye takibata bile uğramıştı. Sorguya çekilmişti ihtimal... Ya babası, annesi olayı duyduğu zaman ne yapmışlardı acaba?” (s. 124).

3. 24. 1. 7. Dil ve Üslup

Romanda popüler aşk romanlarında dil açık ve sade bir şekilde ele alınırken konuşma diline de sıklıkla yer verilir:

Turhan sağ eliyle paketten bir sigara alıp dudağına götürdü.

- Sen içmeyecek misin?

- Eh, verirsen bir tane de ben tellendiririm.” (s. 5).

“Şu kelepçe de olmasaydı değme keyfime... diye mırıldandı.” (s. 9).

“Ethem, göz ucuyla Turhan’a baktı:

- Seninki masada annesiyle pinekliyor.” (s. 11).

“Hoppala diye gürlledi. Bir evlat annesine ismiyle hitap eder mi?” (s. 43).

Roman, yazıldığı dönemde kullanılan ve halk tarafından anlaşılması kolay olan deyim ve atasözlerine, slogan haline gelmiş kalıplaşmış ifadelerle yer vermiştir:

“- Eğer terli isen şifayı kaparsın, bilmiş ol.

- Aksine rüzgâr bana şifa veriyor.

- âdeta çocuk gibisin.

- Keşke çocuk olsaydım anne!

- Aman aman istemem... Çok şükür şimdi uslandın. Çocukken ele avuca sığmazdın.” (s. 6).

“Bu turistik geziye izin alabilmek için az mı dil döktük.” (s. 6).

“Dışı bizi, içi de onları yakıyor.” (s. 7).

“Balo başlamadan önce siz annenizle güvertedekeyken istemeyerek konuşmalarınıza kulak misafiri oldum.” (s. 16).

“Allah’tan ümit kesilmez.” (s. 20).

Eserde eksilteli cümlelere yer verilmiştir. Bu durum romandaki kişilerin genellikle söylemek istemediği cümleleri veya kelimeleri kullanacağı esnada okuyucunun karşısına çıkar:

“Dans edecek olan sensin kızım... Eğer istiyorsan...” (s. 13).

“Güvercin tam kanatlanıp uçmaya hazırlanırken seni kaybedecek bilse ki...” (s. 17).

“Bilse ki idam mahkûmu bir erkeğe...” (s. 17).

“Belki de hayalinizdeki yaşattığınız erkek bir prens ya da...” (s. 24).

“Yalnız şunu unutmayın ki çekirge bir sıçrar, iki sıçrar...” (s. 120).

Romanda argo ifadeler de yer verildiği görülür:

“Hele okul çağında erkek de olsa bir çocuğun babasının tabiriyle ‘aşna fişne’ etmesine göz yummazdı.” (s. 32).

“Turhan’ın ciciannesini gördün mü? Bir içimlik su kadın... Kısa zamanda Raşit Beye boynuz taktırmazsa yüzüme tükürün.” (s. 45).

Oğuz Özdeş’in popüler romanlarındaki ilişkilerde kadın tarafının kendisi veya kalbi genelde serçenin kalbine benzetilmiştir. Ancak kadın kahraman kötü karakterliyse benzetilen hayvan figürü farklı olmaktadır:

“Genç kız cevap vermeden ağır ağır ayağa kalktı. Kalbi, bir serçe kuşunun kanatları gibi çırpınıyordu.” (s. 13).

“Zavallı güvercin kalbinden vuruldu.” (s. 17).

“Kalbim şimdi bir kuşun kanatları gibi çarpıyor.” (s. 26).

Eserdeki üvey anne için dışarıdaki kişilerin yorumları onun karakterini ve kişiliğini yansıtır düzeydedir:

“Kadın değil sanki dişi panter. Bakışlarını gördün mü alev saçıyor sanki.” (s. 45).

Yazar, romanda yabancı dillerde kullanılan bazı kelimelere yer verir:

“Turhan kendine çekidüzen verdikten sonra kızın bulunduğu masaya gitti ve yaşlı kadının önünde bir reverans yaptı.” (s. 13).

Osmanlı Türkçesine ait kelimelere de ara sıra yer verilmiştir:

“Bana ne kadar itimat ediyor.” (s. 21).

“Turhan bu ihtara kulak asmamıştı.” (s. 33).

3. 24. 2. Teknik Unsurlar

Romanda sadece birkaç yerde tasvir tekniğine baş vurulur:

“Yemek salonuna bakan güvertede iki erkek vardı. Biri oldukça yakışıklıydı. Gri çizgili koyu lacivert elbisesine ayrı bir özellik veren siyah gömleği ve bordo kravatı ile bir sosyete çapkını andırıyordu.” (s. 5).

Romanda özellikle şahıslar üzerinden yapılan mevsim benzetmeleri başarılıdır denilebilir. Özellikle babasının genç bir kadınla evlenmesi ve onu eve getirdiği sahne yazar tarafından şu ifadelerle verilir:

“Babasının yanında gerçekten bir bahardı, bir yazdı üvey annesi... Babası ise onun yanında son bahardı, yaprakları dökülmeye başlamış bodur bir ağaca benziyordu.” (s. 42).

Raşit Bey, oğlu Turhan’ı evlatlıktan men ettiğine dair yazdığı mektup, romandaki tek mektuptur. (s. 70).

Romanda Nilüfer’in annesinin ismi Şahende’dir. Turhan’ın annesinin ismi de Şahende’dir. Oğuz Özdeş, annesinin ismini romandaki kişilerin annelerine vermiştir.

Eser, roman kişilerinin karşılıklı konuşmalarıyla meydana geldiğinden dolayı diyalog tekniğinin sıkça kullanıldığı görülür:

“- Sahi neden kamarada kelepçe takmıyorsun bana? Kaçmak ihtimali yok mu sanki kamaradan?

- Kapısı kilitli ve anahtarı da bende.

- Ya gece sen uyurken?

- Biz polisler böyle hallerde daima tavşan uykusu çekeriz.

- Nasıl şey o?

- Kulağımız daima kırıktır. Kamaranın anahtarı da daima emin bir yerimizdedir.

- Kaç saat kalamaya izin var güvertede?

- Uykumuz gelinceye kadar.” (s. 9).

3. 25. YERDEKİ BULUTLAR³⁵

3. 25. 1. Materyal Unsurlar

3. 25. 1. 1. Eser Hakkında

Oğuz Özdeş'in popüler tarzda kaleme almış olduğu aşk ve macera romanının ilk baskısı, 1971 yılında Tekin Yayınevi tarafından yapılmıştır. Eserin sadece bir kısmı, 1970 yılında *Yeni İstanbul* gazetesinde **Siyah Aydınlık** ismiyle tefrika edilmiştir.³⁶

Yerdeki Bulutlar adlı eserin ilk baskısının arka kapağında “Bu kitapta çok çekici bulacağınız bir konu içinde, çevrenizde rastladığınız birçok insanları canlı ve dipdiri olarak karşınızda bulacak, yazarın objektifini toplum üzerinde gezdiriş tarzını beğenecek ve benimseyeceksiniz.”, ifadeleri kullanılmıştır.

Eser; Birinci Bölüm, İkinci Bölüm, Üçüncü Bölüm, Dördüncü Bölüm, Beşinci Bölüm başlıkları altında toplam 5 bölüme ayrılır. Eserin Birinci bölümü kendi içerisinde Romen rakamlarıyla II, ikinci bölümü VII, üçüncü bölümü IV, dördüncü bölümü XV, beşinci bölümü IV kısma ayrılmıştır.

3. 25. 1. 2. Olay Örgüsü

Eser, Cüneyt Omay'ın karısından şüphelenerek onu takip edip yanlışlıkla başka bir kadının kafasına bastonla vurmasıyla başlar. Cüneyt Omay, o gün sabah tıraş olurken karısı Meral, dışarıda Semra adındaki arkadaşı ile bir kafeteryada kahvaltı yapacağını söyleyip evden çıkar. Ancak Cüneyt Omay, karısının davranışlarından şüphelenir ve karısını takip etmek için dışarı çıkar. Havanın sisli olması Cüneyt Omay'ın işini zorlaştırır da karısı siyah ceket giydiği için onu rahatlıkla takip eder. Bir müddet sonra takip ettiği karısı, otobüs durağında Cüneyt Omay'ın kulübünde çalışan gitarist Kemal'le buluşunca siniri tepesine çıkar. Takibe devam eden Cüneyt Omay, karısının biraz sonra Kemal'den ayrıldığını ancak birbirini takip ederek Beşiktaş'a yürüdüklerini görünce oradaki otellerden birine gittiklerini düşünerek kendinden geçer. Bir ara karısına çok yaklaştığını hissederek elindeki bastonla karısının kafasına sertçe vurur ve karısı yere düşerken Cüneyt Omay oradan uzaklaşır. Sis in çökmüş olması Cüneyt Omay'ın işini kolaylaştırmıştır. Cüneyt Omay, kimseye görünmeden işini bitirmiş ve evine dönmüştür. Eli titreyerek kapıyı açar ve içerden “Hoş geldin kocacığım.”, diye beklemediği bir ses gelir. Önce panik olsa ve ne

³⁵ Oğuz Özdeş, **Yerdeki Bulutlar**, Tekin Yayınevi, 1. Basım. İstanbul, 1971.

³⁶ Oğuz Özdeş, “Siyah Aydınlık”, **Yeni İstanbul**, 1 Ekim 1970- 31 Ekim 1970.

yapacağını bilemese de karısına “Hani Semra ile buluşacaktın?”, deyince Meral, açıklama yapar. Arkadaşıyla buluşacağı kafeye yürüyerek gitmeyi planladığını ancak hava kötü olduğundan minibüsle gittiğini, Semra’nın annesinin hasta olduğundan dolayı gelemeyeceğini kafe sahibine telefonla haber vermiş olması ve kafe sahibinin bunu kendine iletmesi sonucu eve dönmüştür. Cüneyt, akşam olunca çalıştığı gece kulübüne gider. Gece kulübünün patronu, Cüneyt’le konuşarak kendisinin çok başarılı bir bestekâr ve sanatkâr olduğundan, bundan sonra gazinoda söylediği şarkıları kayda alıp plak çıkarma isteğinden bahsedip iyi bir para karşılığında sözleşme imzalatır. Gece yarısından sonra eve giden Cüneyt, Meral’in olanlardan haberin var mı deyip Gülgün’ün sokak ortasında kafasına vurulmak suretiyle saldırıya uğradığını, hastaneye kaldırıldığını ve komada olduğunu söyler. Gülgün, hastanede gözlerini açtığında “Ben buraya nereden geldim? Kimim ben? Neyim?” gibi sorular sorunca Gülgün’ün hafızasını kaybettiği anlaşılır.

Her şey bundan tam 6 ay önce Çamlıca tepesindeki gazinoda başlar. Burada herkes birbiriyle dans eder. Cüneyt’in karısı, Cüneyt’in arkadaşlarıyla dans ederken Cüneyt önce Gülgün’ün kızı Özlem’le sonra Gülgün’le dans eder. Gülgün’le dans esnasında sohbet ederler ve bu esnada Cüneyt, karısını sevmediğini, mecburî bir birliktelik yaşadıklarını itiraf eder. Bir ara Gülgün, kulüpten çıkarak mehtabı seyretmeyi teklif edince Cüneyt bunu şaşırarak kabul eder. O gece başka neler oldu Cüneyt hatırlamıyordu; çünkü onun için rüya gibi bir geceydi. Cüneyt ertesi gün çalıştığı gazinoya gidince Gülgün, gazinoya telefon ederek Cüneyt’le konuşur. Dün akşamki nezaketinden dolayı teşekkür eder ve cumartesi gecesi ailecek beklediklerini söyler. Cumartesi günü aynı arkadaşlarla Gülgün’ün evinde buluşurlar. Cüneyt, dans esnasında Gülgün’e biraz önce Gökmen’le dans ettiğinde hayatında ilk defa kıskançlık duygusunu tattığını itiraf eder. 3 gün sonra Gülgün’ün eşi bir kalp krizinden dolayı vefat eder. 3 ay sonra Cüneyt’in çalıştığı gazinoya Kemal’in işe girmesinden dolayı burada bir yemek vermesi ve tüm arkadaşları çağırmasıyla Cüneyt, 3 ay sonra ilk defa Gülgün’ü görür. Gülgün, eşi öldüğünden beri ilk defa gazinoya geldiğini Cüneyt’e söylerken ona neden bu süreçte hiç aramadığını sorarak sitem eder. Bu sırada dans müziği başlayınca Cüneyt, daha rahat konuşuruz düşüncesiyle Gülgün’ü dansa davet edince eşinin ölümünden sonra hiç dans etmedim diyerek reddeder. Herkes dansa kalkınca Cüneyt, geçmişe bir dalar ve karısı Meral’le nasıl tanıştıklarını, nasıl bir ömür geçirdiklerini okuyucuya anlatır. Bu sırada Gülgün, Cüneyt’in yanına gelip bu daldığı yerden çıkarır. Gülgün, biraz önce Cüneyt’in oğluyla dans ettiğinden dolayı kendini kıskanıp kıskanmadığını Cüneyt’e sorar. O sırada Meral, araya girerek kocasının kıskanç

olmadığını, onun sevgiden, aşktan ve kıskançlıktan anlamadığını söyleyince Gülgün, sevmeyen ve aşktan anlamayan birisi bu kadar güzel besteler yapamaz cevabını verir. Bu sefer Meral, ben olmazsam o hiçbir beste yapamaz deyince Cüneyt tartışmaya girer. Gülgün, Cüneyt'i dansa kaldırarak sıkıcı bir tartışma ortamından kurtarır. Dans esnasında Gülgün, Bursa'ya gideceğini ve orada 15 gün kalacağını söyler.

Bursa'da Gülgün'ün kardeşi Sami, onları karşılar ve kendi kaldığı bekar evine ısrarla davet eder; ancak Gülgün, Çelik Palas'ta kalacağını söyleyerek kardeşini akşam yemeğine davet eder. Sami, akşam Çelik Palas'a gelerek ablası ve yeğeniyle yemek yer. Özlem, odasına çekildikten sonra iki kardeş dertleşir. Ertesi gün Gülgün, kızı Özlem'i de alarak Nur'un evine gider. Nur, Gökmen Bey'in evde olması ve dün çiftlikte bir ineğinin yavrulamasından dolayı annesini karşılamaya gelemediğini söyleyerek özürlerini beyan eder. Özlem, Gökmen Bey'i görünce onun yakışıklılığına hayran kalır. O akşam masada Gökmen Bey, Gülgün ve Gülgün'ün üç kızı vardır. O gece Özlem hatıra defterine şunları yazar: "Sofrada hepimizin gözü onun üzerindeydi. Annem ve büyük ablam Nur, kaybettikleri kocalarının yerini alacak erkeği elde etmenin mücadelesi içindeydiler. Sim ise kocasının aksine kibar ve yakışıklı bir erkeği karşısında görmenin heyecanı içerisindeydi. Bana gelince... Ben... Ah, yazmama imkân yok." (s. 74). Ertesi sabah Özlem, çok güzel bir şekilde hazırlanıp kahvaltıya iner. Sim, Özlem'in kıyafetlerine ve süslenmesine laf attıktan sonra "Herhâlde Nur'un Gökmen'le bu akşam nişanlanacağını haber aldın." (s. 77), deyince Özlem çok şaşırır. Nur ile Gökmen, dün gece nişanlanma kararını almışlar ve sabah Nur'un ailesi ile bu kararı paylaşmışlardır. Kahvaltıdan sonra Gökmen, şehre gidip hazırlıklar için alışveriş yapacağını ve Gülgün Hanım'dan kendisine yardım etmesini ister. Arabaya Gökmen, Gülgün Hanım ve Gülgün'ün kızı Özlem binerler. Yolculuğun ilk kısmında Gülgün de Özlem de kendi içlerinden olayı çözümlemeye çalıştığından kimse konuşmaz. Bir ara Özlem, konuşmaya başlar ve arabayla kamyon çarpışana kadar bu konuşma devam eder. Kazada Gökmen vefat ederken anne ile kız olaydan yaralı olarak kurtulurlar. Gülgün bu faciadan epey sonra İstanbul'a döner ve arkadaşı Meral'in evine habersiz gider. Meral evde olmadığı için kocası Cüneyt, kapıyı açar ve Gülgün'ü misafir eder. Bir ara Cüneyt'in karısı telefonla arayarak akşama geç geleceğini söyler. Cüneyt, karısı Meral'e Gülgün'ün geldiğini söylemez. Bu durum Gülgün'ün dikkatini çeker. Cüneyt, birden Gülgün'ü kendine çekip dudaklarından öper. Cüneyt, Gülgün'den almış olduğu ilhamdan o akşam yarım kalan bestesini tamamlar ve bu beste herkes tarafından bir şaheser olarak değerlendirilir. Cüneyt'i sanat hayatının zirvesine çıkarır ve çok para

kazandırır. Cüneyt, şöhret sarhoşluğu içinde kendine ilham veren kadını unuttuğu bir akşam gazinonun telefonu çalar ve Gülgün’le Cüneyt konuşurlar. Bu telefonda konuşmalar bir ay kadar sürer ve bu sürede ikili birbirine olan aşklarını iyice itiraf eder, birbirlerini özlemeye başlarlar. Bir akşam Gülgün ile Cüneyt baş başa bir yemek yeme kararını alarak kimsenin bilmediği bir gazinoya giderler. Oradaki herkes, Cüneyt’i tanır ve yanındakinin eşi olduğunu, birbirlerine çok yakıştıklarını söylerler. Yemekten sonra taksiyle Gülgün’ün Etiler’deki evine giderler. Birbirlerine çok sevdiklerini, mutlu olduklarını söyleyip o geceyi beraber geçirirler.

Gülgün, son telefon konuşmasından 2 gün sonra bir sabah, başına vurulan sert bir cisimden dolayı hafızasını kaybetmiş bir şekilde gözlerini hastanede açar. Gülgün, hiç kimseyi ve hiçbir şeyi hatırlamamaktadır. Hatta doktorların şüphelenerek yaptıkları testte bir aylık hamile olduğunu öğrendiğinde çocuğun babasını bile hatırlayamaz. Bir ay sonra taburcu olur ve kızı Özlem’le önce evine sonra büyük kızının yanına Bursa’ya gider. Ancak Bursa’da kızları, annesinin hamile olmasına çok takılıp annesinin ya hemen biriyle evlenmesi ya da çocuğu aldırması gerektiğini söylemeleri Gülgün’ü çok rahatsız eder. Gülgün tek başına İstanbul’a döner. Bir gün Kemal, Gülgün’ün evine gittiğini ve onunla konuştuğunu Cüneyt’e anlatır. Cüneyt, merakla birkaç soru sorunca Kemal, Gülgün’ün çocukluk hatıralarını hatırladığını ve kendisinin çocukluk arkadaşı olduğunu, mazisinde sadece kendisini hatırladığı için Gülgün’le çok iyi anlaştığını, hatta Gülgün’ün geçirdiği kaza günü sabah onunla buluştuğunu söyler. Cüneyt, burada ne yapacağını Gülgün’ü Kemal’in elinden nasıl kurtaracağını düşünür ve Gülgün’e mektup yazmaya karar verir. O akşam Kemal, elinde çiçeklerle Gülgün’ü ziyaret eder, karnındaki çocuğun 3 aylık olduğunu şimdi evlenseler bile çocuğun 6 ay sonra doğacağını, bu yüzden hemen evlenip Paris’e yerleşmeleri gerektiğinden bahseder. Gülgün bu konuda gönüllüdür. O akşam Kemal, gazinoda Cüneyt’le karşılaşır ve onu nikah şahidi olarak çağıracağını söyler. Bunun üzerine Cüneyt, Gülgün’e mektup yazar. Mektuplaşmalar kitabın Dördüncü Bölümünü meydana getirir.

Cüneyt, ilk mektubunda içini Gülgün’e dökerek aslında sevgili olduklarını ancak başlarına böyle talihsiz bir olayın gelmesinin her şeyi alt üst ettiğini söyler. Cüneyt, yine mektup yazacağını ancak bu mektuplardan Kemal dahil hiç kimsenin haberi olmaması gerektiğini ifade eder. Cüneyt, ikinci mektubunda Kemal’le evlenmemesi gerektiği, evlenirse aşksız kalacağı hususunda açıklamalar yapar. Gülgün, cevabında geçenlerde kızı Özlem’in geldiğini ve annesinin Kemal’le aldığı evlilik kararını eleştirdiğini söyleyerek

annesine kızdığını ifade eder. Gülgün, bu dünyada dayanaksız ve çaresiz kaldığı, tutunacak bir dal aradığı için evlilik kararı aldığını itiraf eder. Başına gelen kazaya isyan ederek bunu yapan kişinin nedenini merak eder. Sabaha kadar bunu düşündüğünü Cüneyt Omay adında bir bestekârın Mavi Kader adında bir şarkısını dinlediğini ve bu şarkının kendine hitap ettiğini hissettiğini ifade eder. Cüneyt, üçüncü mektubunda her şeyi itiraf eder. İsterse kim olduğunu söyleyebileceğini, polise, savcıya gidebileceğini isterse de Gülgün'ün vereceği cezaya razı olacağını ifade eder. Gülgün cevabında beni dünyamdan alıp kaçırın kibar, açık sözlü, temiz yürekli korsanı öğrenmek istemiyorum, der. Cüneyt, dördüncü mektubunda hayatta yalnızlıktan şikâyet eden Gülgün kadar yalnız olduğunu ifade ettikten sonra Kemal'in kendisini nikah şahidi olarak tayin ettiğinden bahseder. Gülgün, Cüneyt'e cevabında bir sırrından bahseder. Geçenlerde otobüsle Tarabya taraflarına gezmeye gittiğini, bu sırada ayağını burkunca bir erkeğin kendisine yardım ettiğini, yürüyemediğinden dolayı onunla bir yerde oturduklarını, erkeğe yakında evleneceğini söylemesine rağmen karşılıklı telefonlaşmayı kabul ettiklerini söyler.

Cüneyt, beşinci mektubunda Kemal'in böyle bir şeyi kaldıracak güçte olmadığını tahmin ettiğini söyleyerek tanıştığı adamla en son ne olduğunu anlatmadığını hatırlatır. Gülgün cevabında, o gün tanıştığı adamla bir şey yaşamadıklarını sadece telefon numaralarını aldıklarını söyler. Cüneyt, Gülgün'ün bu mektubuna karşılık vermeyince Gülgün bir mektup daha yazar. Bir postacının Yerdeki Bulutlar adında Cüneyt Omay'dan bir plak getirdiğinde bunun üzerine çok düşündüğünü söyler. Sonunda Cüneyt Omay'ın sen olduğuna karar verdim ifadesini kullanır. Cüneyt, altıncı mektubunda Cüneyt Omay olmadığını ama Gülgün'ü sevdiğini söyler. Gülgün cevabında geçenlerde Kemal'in eve çok sarhoş ve sinirli bir şekilde gelip telefonun sürekli meşgul olmasından dolayı kızdığını yazar. Gülgün, Kemal'in söylediklerine tepki gösterip onu evden kovmak istediğinde Kemal'in kendisine sahip olmak için saldırdığını ancak kendisini ondan koruduğunu ifade eder. Cüneyt, yedinci mektubunda Cüneyt Omay'ın kendisi olduğunu hatta sahilde tanıştığı ve telefonda konuştuğu kişinin de kendisi olduğunu itiraf eder. Cüneyt, mektubunda Kemal'in Gülgün'ün evinden kovulması, Gülgün'ün onunla evlenmekten vazgeçmesinden sonra bir kabahatli olarak kendisine saldırdığını yazar. Gülgün, cevabında kendisine mektuplar ve çiçekler gönderenin, Boğaz'da incinen ayağını tedavi edenin, bestelerine hayran olduğu müzisyenin Cüneyt Omay olmasına çok sevinir.

Öğleye doğru Meral'in evine Kemal gelir. Cüneyt'in arabozucu olarak Gülgün'le aralarına girdiğini, Gülgün'le uzun zamandır seviştiklerini, Gülgün'ün Cüneyt'ten hamile

olduğunu, her gün evine kırmızı bir karanfil yolladığını ve onunla telefonda konuştuklarını, son plağından yüzbinler kazandığını ancak bunu evinden gizlediğini söyler. Meral, çaresiz ne yapacağını bilemez. Cüneyt o akşam gece kulübüne gider. Cüneyt yeni aldığı arabanın şerefine içeceklerin kendinden olduğunu söyleyip patronun odasındaki telefonla konuşmaya gider. Telefonda Gülgün’le görüşür. Konuşma esnasında arabamla evine gelip seni uzak diyarlara götürseydim gelir miydin diye soran Cüneyt, Gülgün’den olumlu cevaplar alır. Bu arada Özlem, annesinin odasına girerek telefona yapışır. Annesinin kiminle konuştuğunu merak etmektedir. Özlem, bu kişinin Cüneyt Omay olduğunu anlayınca yumuşar ve ona karşı saygılı davranır. Cüneyt, Gülgün’e yarın gelip onunla çıkacaklarını söyler ve telefonu kapatırlar. Cüneyt, telefonda sonra mutlu bir şekilde Kemal’in yanına döner. Cüneyt, kendi oğlu ile Gülgün’ün kızının evleneceklerini haber verir. Kemal, bundan karının haberi var mı diye sorar ve Meral’i de alıp boğaza gitmeyi teklif eder. Hep beraber eve giderler, Kemal arabadan inip Meral’i çağırmağa gider, araba yolda akıp giderken bir virajda takla atar. Kazada Meral ile Kemal, vefat eder. Cüneyt ise gözlerini bir hastanede açar. Roman, Gülgün’le Cüneyt’in ve Özlem’le Erkan’ın evlenmeleri neticesinde mutlu bir sonla biter.

3. 25. 1. 3. Kişi Kadrosu

Eser, kalabalık bir şahıs kadrosuna sahiptir. Bu şahıslar, eserde kısa kısa tanıtılmıştır. Kişiler hakkındaki bilgiler genelde yazar tarafından verilirken bazen romanın yardımcı kişilerinden olan Özlem’in gözlemleriyle verilmektedir.

Cüneyt Omay: Romanın ana kahramanıdır. 45 yaşlarında, yakışıklı, boylu poslu, kadınların hoşuna giden bir erkektir. Cüneyt, piyanistliği, bestekârlığı ve ses sanatçılığı yönünden ülke çapında tanınan bir sanatçıdır. 20 yıllık evlidir; ancak aşksız bir evlilik yaşamaktadır. Cüneyt’i evine bağlayan tek şey çocuğu ve karısının sadakatidir.

Eserde arada geri dönüşler yapılarak kişiler hakkında bilgiler verilmiştir. Cüneyt, henüz 17 yaşında bir lise talebesi iken ilk bestesini yapmıştır. İlk bestesi “İlk Tango” ismini taşımaktadır. Liseyi bitirip askerliğini yapar ve askerliği esnasında birçok tango yazar. O sıralarda tanıştığı 17 yaşındaki Meral, Cüneyt’e kısa zamanda âşık olur. Meral’in aşkının Cüneyt’in kendisine mi yoksa Cüneyt’in eserlerine mi olduğunu yazar sonraya bırakır. Zamanla Meral’in aşkının Cüneyt’e değil onun şöhretine olduğu ortaya çıkar. Meral, arkadaş toplantılarında ara sıra Cüneyt’in yazdığı besteleri küçümseyip kendisinin daha iyi yazabileceğini söylemesi, ikilinin aralarındaki pamuk ipliğini koparır. Meral’in bu

küstah tavırları karşısında Gülgün'ün Cüneyt'e ve onun sanatına duyduğu saygı, Cüneyt'i Gülgün'e yaklaştırır. Bir gün Gülgün'ün eve gelmesi ve baş başa kalmalarından doğan ilhamla Cüneyt'in yaptığı beste, Cüneyt'i şöhretin zirvesine çıkarır. Cüneyt ile Gülgün telefonlaşmaya ve mektuplaşmaya başlar. Birbirlerine aşklarını ifade ederler. Romanın sonunda Cüneyt'in eşi vefat ettiğinden dolayı Cüneyt, sevdiği kadın Gülgün'le evlenir.

Meral: Cüneyt Omay'ın karısı olan Meral, romanın yardımcı kişilerindendir. Henüz 17 yaşındayken Cüneyt'e ve onun bestelerine âşık olarak onunla evlenir. Kısa sürede bir çocukları olur. Cüneyt Omay, karısını sevdiği zamanlar ona “Minnoş Kedi”; onun kötü şeyler yaptığından şüphelendiği anlarda “Sokak Kedisi” ifadesini kullanır. Minyon bir tipe sahip olmasından dolayı yirmiyi geçkin oğlu olmasına rağmen küçük gösterir. Cüneyt, bir gün Gülgün'e Meral'i sevmediğini, onun kendisini şöhreti için sevdiğini itiraf eder. Meral, insanlar arasında kocasını küçük düşürmek için kocasından daha iyi beste yapabileceğini söyleyince Cüneyt, ona karşı soğur. Meral, kocası Cüneyt'in Gülgün'le olan muhabbetini ilk başlarda kıskanmaz; ancak bu ilişkinin ileri gideceğini Kemal'den öğrense de kocasına bunlardan bahsedemeden trafik kazasında vefat eder. Yazar anlatıcı, Cüneyt ile Gülgün'ü birleştirmek için Kemal ile Meral'i bir trafik kazasında ortadan kaldırır.

Gülgün: Romanın yardımcı kişilerindendir. Tıpkı Cüneyt'in karısı gibi minyon bir tipe sahiptir ve yaşını hiç göstermez. Romanda kocasını kalp krizinden kaybeder. 3 ay sonra arkadaşlarıyla katıldığı yemekte Cüneyt'le dans etmeleri, aralarında yavaş yavaş bir aşkı doğurur. Cüneyt ile yaşadıkları birliktelikten hamile kalır. Tam hamile kaldığı esnada kafasına vurulan sert bir cisimden dolayı hafızasını kaybetmiş bir şekilde hastane odasında uyanır. Bu arada Cüneyt'le bağları kopsa da Cüneyt, elinden gelen her şeyi yaparak Gülgün'le tekrar diyalog kurar. Gülgün; Cüneyt eşini kaybedince onunla evlenir. Önceki eşinden üç kızı vardır: Özlem 18 yaşında, Sim 20 yaşında, Nur ise 22 yaşındadır.

- **Özlem:** Romanın yardımcı kişilerindendir. Gülgün'ün en küçük kızıdır. Koleji yeni bitirmiş, genç güzel bir kızdır. Edebiyata, okumaya ve tiyatroya karşı çok ilgilidir. Okuduğu aşk romanlarından dolayı sevmeye biraz mesafeli olduğunu ifade eder. Özlem, annesinin ifadesiyle istemeden olan bir çocuk olduğu için annesi elinde olmadan ona soğuk davranır. Akşam yemeğinde Gökmen Bey'den etkilenir ve sabah uyanıp kahvaltıya ineceği zaman kendine aynadan baktığında yazar, araya girerek şu tasviri yapar: “Küçük bir burnu vardı. Saçlarını da genellikle düz tarardı. Yalnız geniş alnını örtün diye ayırdığı saçlarını hafif şakaklarına düşürürdü. Kaşlarının muntazamlığı hemen dikkati çekiyordu. İri kirpikleri, küçük gözlerini esrarlı bir

şekilde gizliyordu. Kalçalarının genişliği yüzünden omuzları biraz dar gözükiyordu.” (s. 74). Ergen yaşta olduğundan annesine karşı asi tavırlarıyla öne çıkar. Cüneyt Omay’ın oğlu Erkan’dan hamile kalır ve sonrasında onunla evlenir.

- **Sim:** Romanın yardımcı kişilerindendir. Çenesi düşük bir tiptir. Karşısındakini kıracağını bilse de lafını esirgemez. Annesinin her derdine hemen koştuğundan en sevilen kızıdır. Sürekli eşini eleştiren dırdırcı bir tiptir. Özlem’in gözüyle Sim: “İçlerinde en uzun olanıydı. Yüz hatları annesine pek benzemezdi ama huyca birbirinin aynıydı. Genellikle durgun mizaçlıydı.” (s. 75).
- **Nur:** Romanın yardımcı kişilerindendir. Özlem ile Nur gözlerinin rengini annelerinden karakterlerini de babalarından almışlardır. Nur, evlendikten kısa bir süre sonra kocasını kaybetmiş ve genç yaşta dul kalmıştır. Nur, Bursa’da kocasından kalma kocaman çiftlikte yalnız yaşamaktadır. Özlem’in gözüyle Nur, “Etine dolgun annesi gibi tatlı yüzlü idi. Çevresini rahatlıkla tesiri altında bırakıyordu. Hareketleri oldukça ölçülüydü.” (s. 75). Herkesin gözdesi olan Gökmen Bey’le evlenme kararı alırlar.

Gökmen: 40 yaşlarında yakışıklı, varlıklı biri olan Gökmen, romanın yardımcı kişilerindendir. Özlem de Özlem’in annesi Gülgün de Gökmen’i beğenir. Ancak Gökmen, Özlem’in büyük kızı Nur ile evlenme kararı alır. Bu kararı alır almaz da trafik kazasında vefat eder.

Erkan: Romanın yardımcı kişilerindendir. Cüneyt Omay ile Meral’in çocuğudur. Liseyi bitirmiş; ancak üniversite sınavını kazanamamış. Her akşam arkadaşlarıyla eğlenir, içer sonra evine gelir. Babası bu duruma tepki göstererek baba parasıyla yaşamak kolay deyip kendi parasını kazanmasını söyler. Erkan, bankada çalışmaya başladığında Gülgün’ün kızı da tesadüfen aynı bankada çalışmaya başlar. Birlikte olurlar ve sonrasında evlenirler.

Kemal: Gazinoda gitarist olan Kemal, romanın yardımcı kişilerindendir. Cüneyt’in arkadaşıdır. Gülgün, hafızasını kaybettikten sonra sadece çocukluk anılarını hatırladığından ve o anılarda Kemal olduğundan dolayı Kemal’in kendisine yaklaşmasına izin verir. Yıllardır Gülgün’e yaklaşmak isteyen Kemal, bunu fırsat bilip Gülgün’ü karnındaki bebekle kabul ettiğini ve yıldırım nikahı kıymak istediğini dile getirir. Kemal’in bu zorlayıcı tavırları, daha önce evlenmiş olması, Gülgün’le evlenip önceki karısını kıskandıracağını itiraf etmesi üzerine Gülgün tarafından terk edilir. Trafik kazası geçirip ölmeden önce her şeyi Meral’e anlatıp ortalığı karıştırmak istese de bunda başarılı olamaz.

Romanda sadece ismen geçen ve kurguda çok etkisi olmayan dekor kişiler de vardır: Meral Hanım'ın kafeteryada buluşmak için gittiği arkadaşı Semra ile onun kocası Suat. Cüneyt'in çalıştığı gece kulübünün kapıcısı ve gece kulübünün patronu Hadî Bey. Mimar Nejdî ile eşi Jale. Gülgün'ün erkek kardeşi Avukat Sami. Gülgün'ün ortanca kızı Sim'in oğlu Bülent.

3. 25. 1. 4. Zaman

Eser, olay örgüsünün ortasından bir sahneyle başlayarak geri dönüşle 6 ay öncesine gider ve hikâye oradan başlayıp tekrar bu sahneye gelir ve bu sahneden devam eder.

Romanda ileriye doğru uzun ve kısa süreli zamanda ileri sıçrayışlar kullanılmıştır:

“Cüneyt, Gülgün'ü ancak üç ay sonra gördü.” (s. 45).

“Üç gün sonra Cüneyt, gazinodaki programını henüz bitirmişti.” (s. 101).

“İki aya yakın bir zaman geçmişti aradan.” (s. 124).

Romanda anlatılan zaman 1 yıllık bir süreyi kapsamaktadır. Romanın yayınlama zamanı ise eserin ilk baskısının yapıldığı 1971 tarihi gösterilebilir.

3. 25. 1. 5. Mekân

Eser, sisli bir İstanbul sabahında başlar ve tamamen İstanbul'da geçer. Henüz romanın başında sisler ile İstanbul özellikle Levent semti şu şekilde tasvir edilmiştir:

“Levent, sisler arasında dalgalanan, yüzen bir tepeyi andırmaktaydı. Sihirli bir buhurdanlıktan çıkan dumanlar gibi etrafa yayılan bir sis bulutu, apartmanların yarılarına kadar yükseliyor ve bestekâr Cüneyt Omay'ın oturduğu kata kadar uzanıyordu.” (s. 5).

Levent'e çökmüş olan bu sis, âdeta Cüneyt Omay ile Gülgün'ün hayatına çöker. Cüneyt Omay, o sabah evde bulduğu bir pusuladan dolayı karısını takip eder. Dışarı çıkınca sisli havada karısını kaybettiğini fark etmez ve karısı zannettiği bir kişinin arkasından gider. Bu kadın, bir adamla otobüs durağında buluştuktan sonra birbirini takip ederek Beşiktaş'a doğru ilerlemeye başlarlar. Aklına kötü şeyler getiren Cüneyt Omay, takip ettiği ve karısı sandığı kadına sessizce yaklaşarak sokak ortasında kafasına sertçe vurur. Sisli bir ortam olduğu için kimseye görünmeden evine döner. Evin kapısını açar açmaz karısını evde görünce bir anda ne yapacağını şaşırır.

Başarılı bir bestekâr ve sanatkâr olan Cüneyt Omay, akşam olunca çalıştığı gece kulübüne gider. Ertesi sabah eve gittiğinde ise eşinden Gülgün'ün sokak ortasında kafasına

vurulmak suretiyle saldırıya uğradığını, sonrasında hastaneye kaldırıldığını öğrenir. Gülgün, kendisini hastanede ziyaret eden yakınlarının hiçbirini tanımaz.

Roman, tam burada 6 aylık bir geri dönüş yaparak olayları biraz daha aydınlatmaya çalışır. Her şey bundan tam 6 ay önce Çamlıca tepesindeki gazinoda başlar. Arkadaşlarla beraber Çamlıca'da eğlenirlerken Gülgün'ün teklifiyle sürekli takıldıkları kulübe giderler. Cüneyt, o gece Gülgün'le dans ederken karısını sevmediğini, onunla mecburî bir birliktelik yaşadıklarını itiraf eder. Birkaç gün sonra cumartesi günü aynı arkadaşlarla Gülgün'ün evinde buluşurlar. Gülgün'le birbirlerine daha çok yaklaşırlar. 3 gün sonra Gülgün eşini kaybeder. Gülgün ile Cüneyt, bu olaydan ancak 3 ay sonra Kemal'in verdiği yemekte karşılaşılır. Yemekten sonra arkadaşlarla kulübe giderek geceyi orada geçirirler. Gülgün, Cüneyt'le dans ettiği sırada Bursa'ya gideceğini ve orada kızının yanında 15 gün kalacağını söyler. Bursa'da Nur'un çiftliğinde kalırlar. Gülgün, Gökmen'in geçirdiği trafik kazasından epey sonra İstanbul'a döner ve arkadaşı Meral'in evine haber vermeden uğrayınca Meral evde olmadığı için Meral'in kocası Cüneyt, kapıyı açar ve Gülgün'ü misafir eder. O gün ortam müsait olduğu için Cüneyt, Gülgün'e karşı olan aşkını itiraf eder. Gülgün, bu duruma önce şaşırır da daha sonra kendisinin de Cüneyt'i sevdiğini söyler. 2 ay boyunca telefonlaşırlar ve sonunda bir gece buluşarak kimsenin bilmediği bir gazinoya giderler. Gazinodan sonra taksiyle Gülgün'ün Etiler'deki evine giderler.

İkili sonraki 1 ay boyunca telefonla haberleşir. Bu sıralarda Gülgün, bir sabah başına vurulan sert bir cisimden dolayı hafızasını kaybetmiş bir şekilde gözlerini hastanede açar. 1 ay sonra taburcu olur ve kızı Özlem'le önce kendi evine sonra büyük kızının yanına Bursa'ya gider. Ancak Bursa'da çok kalamaz ve tek başına İstanbul'a döner. Bu arada Cüneyt, Gülgün'ün hafızasını yerine getirmek için onunla mektuplaşır ve telefonlaşır. Romanın sonuna doğru bütün arkadaşlar bir araya gelip Boğaz'a gitmek isterler bu esnada meydana gelen bir trafik kazasında Meral ile Kemal, vefat eder.

Eserde geçen mekânlar, Cüneyt Omay'ın evi, çalıştığı gazino ve arkadaşlarıyla gittiği gece kulüpleridir. Bu mekânların veya romanda ismi geçen diğer mekânların hiçbirisi detaylı bir şekilde tasvir edilmemiştir. Eserde mekânların tek işlevi olaylar için sahne olmasıdır.

3. 25. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Eserde yazar anlatıcı ve hâkim bakış açısı kullanılmıştır. Bu anlatıcı eserde roman kişilerinin heyecan ve korkularına; zihinlerinden geçenlere ve niyetlerine vâkıftır. Cüneyt,

evde bulduğu bir pusuladan dolayı karısı Meral'e sorular sorar ve onun yalan söylediğini düşünür:

“Cüneyt içinden ‘Ne de rahatlıkla yalan söylüyor.’ diye düşündü.” (s. 6).

Cüneyt, karısının kendisini aldattığını düşününce düştüğü durumu, yazar anlatıcı şöyle resmeder:

“Cüneyt, bu satırları okuyunca vurulmuşa dönmüş, bir kadeh içmeye niyetliyken bir şişeyi devirmişti. Yatmış, saatlerce uyuyamamıştı. Gerçi karısını pek sevmezdi ama ihanete uğramayı da gururuna yedirememişti.” (s. 7).

Nur ile Gökmen, birbirlerini sevdiklerini ve evlenmek istediklerini Nur'un ailesine açıklar. Bu durum, Gökmen'e hayranlık besleyen Nur'un annesi Gülgün ile Nur'un kız kardeşi Özlem'i şu düşüncelere sevk eder. Yazar anlatıcı, aynı anda her ikisinin neler düşündüğünü okuyucuya aktarır:

“Bir saat sonra Gülgün'le Özlem, Gökmen'in son model arabasıyla Bursa'ya doğru yol alırlarken hemen hemen ikisi de aynı şeyleri düşünüyorlardı. Gülgün sık sık elini kalbinin üstüne bastırıyor.

- Bu sürpriz beni öldürecek diye söyleniyordu. Nasıl oldu da anlamadım.

Özlem'in beyninde de buna yakın sesler fısıldaşıyordu.

- Yarabbi mümkün mü? Mümkün mü?” (s. 80).

Romanın genelinde kişilerin duygu ve düşüncelerine hâkim olan yazar anlatıcı, bu rolünü romanın yardımcı kişilerine devreder. Annesiyle beraber Bursa'ya giden Özlem, Nur ablasının evinde ailecek akşam yemeği yerler. Özlem, yemek esnasında masadaki kişilerin düşüncelerini şöyle okur:

“Sofrada hepimizin gözü onun üzerindeydi. Annem ve büyük ablam Nur, kaybettikleri kocalarının yerini alacak erkeği elde etmenin mücadelesi içindeydiler. Sim ise kocasının aksine kibar ve yakışıklı bir erkeği karşısında görmenin heyecanı içerisindeydi. Bana gelince... Ben... Ah, yazmama imkân yok.” (s. 74).

Eserde yazar anlatıcı, araya girerek roman kişilerinin o anki durumlarını vermeye çalışır. Cüneyt, Gülgün'ün kafasına vurduktan ve onu yaraladıktan sonra vicdanın sesini dinleyerek kaç defa karakola kadar gitmiş; ancak teslim olamadan geri dönmüştür:

“Kaç defa Adliyyeye kadar gitmiş, büyük ve uzun koridorda dakikalarca dolaşmış, hatta savcılığın kapısının önüne kadar gitmişti de bir türlü içeri girmek ve ‘Gülgün’ün kafasına bastonla vuran benim.’ demek cesaretini kendinde bulamamıştı Cüneyt... Bu cesaretsizliği de daha çok Gülgün’ü ebediyen kaybetmek korkusundan ileri gelmişti. ‘Ya o zaman ebediyen Gülgün beni affetmezse?’ diye düşünüyordu. ‘O zaman gerçeği ona anlatır, ayaklarına kapanır af dilerim, onu aşkımla tedavi ederim.’” (s. 123).

Romanda bazı araya girmelerde okuyucuya bilgi verilerek eserdeki bazı boşluklar doldurulmak istenmiştir. Yazar anlatıcı, Cüneyt’in kendi karısına nasıl hitap ettiğini bilmektedir:

“Cüneyt, genellikle karısını Minnoş Kedi diye çağırırdı. Meral’in sürtüklüğü tuttuğu zaman da Sokak Kedisi derdi ona. Çekinmeden de söylerdi bu sözleri karısına. Hatta çok kereler misafirlerinin dostlarının yanında bile karısı için bu kelimeleri rahatlıkla kullanırdı.” (s. 6).

Yazarın araya girmeleri çoğu zaman soru şeklinde okuyucunun karşısına çıkar. Eserde bu sorular, anlatıcı ya da roman kişileri tarafından sorulmuştur. Cüneyt Omay, karısının kafasına vurduğunu düşünerek evine zorlukla gelir ve kapıyı açar. İçerden “Hoş geldin kocacığım.”, diye beklemediği bir ses gelir. Önce panik olsa ve ne yapacağını bilemese de karısına “Hani Semra ile buluşacaktın?”, diye sorduğunda Meral, mantıklı bir açıklama yapar. Bu durumda Cüneyt’in kafasında sorular oluşur:

“Rüya mı görüyordu yoksa? Bir kâbus içinde miydi? Karısı yerine kime vurmıştu bastonu? Zavallı kadın, sesini bile çıkarmamış, ayağının dibine yığılıvermişti. Belki de darbenin şiddeti ile ani bir beyin kanaması geçirmiş, hemen ölmüştü.” (s. 14).

3. 25. 1. 7. Dil ve Üslup

Romanda genel itibariyle konuşma diline yakın, açık, sade ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır. Genellikle kolay anlaşılır ve kısa cümleler kullanılırken nadiren süslü üsluba başvurulmuştur. Özdeş’in popüler aşk romanlarında bazen edebî dilin kullanıldığı, dilin sanatsal ve şiirsel olarak da okuyucunun karşısına çıktığı görülmektedir. **Yerdeki Bulutlar** adlı eserde dil bazen edebî hâle gelerek sanatsal bir biçimde kullanılmıştır:

“Gökten kucak kucak yağan mehtap, uzaktan bir masal şehrini andıran İstanbul, gümüşten bir nehir gibi kıvrılarak ta ötelerde kaybolan Boğaz, sol tarafta ışık saçan kolyeleri andıran Adalar, Çamlıca’dan hayal dünyasındaki bir cenneti andırıyordu.” (s. 32).

Gülgün, Cüneyt'e üç kızının olduğunu söylediğinde Cüneyt, Gülgün'ü gül fidanına benzetir:

“Her dalında bir gülü olan ve asla yaşlanmayan gül fidanına benziyorsunuz?” (s. 44).

Eserde bazı sahneler, sinematografik bir özellikte verilerek okuyucunun gözünün önünde canlandırılmıştır:

“Gökmen odaya girdiğinde Özlem'i yatağının üzerinde yüzüstü kapanmış, ağlar buldu. Ayaklarının ucuna basarak yanına yaklaştı. Bir müddet ayakta durup hıçkırığının dinmesini bekledi. Fakat Özlem'in ağlamakta devam ettiğini görünce yatağın kenarına ilişti ve eliyle genç kızın saçlarını hafifçe okşadı.” (s. 72).

Romanda argo ifadeler yer verilmiştir:

“Cüneyt, genellikle karısını Minnoş Kedi diye çağırırdı. Meral'in sürtüklüğü tuttuğu zaman da Sokak Kedisi derdi ona.” (s. 6).

“Asıl terbiyesiz sensin! Çiftliğe geleli daha bir saat olmadı, hepimizi dırdırınla rahatsız ettin.” (s. 71).

Eserde kişilerin genellikle söylemek istemediği cümleleri veya kelimeleri kullanacağı esnada eksilteli cümleler, okuyucunun karşısına çıkar:

“Yapılacak tek şey var. Ya çocuğunun babalığını kabul edecek bir erkekle evlenmen ya da...” (s. 121).

“Bunu daha önce Bursa'da erkek kardeşim de teklif etmişti... Garip bir his var içimde... Sanki çocuğum alınır...” (s. 136).

3. 25. 2. Teknik Unsurlar

Eserde Özlem, önceki gece Gökmen'in kendisiyle ilgilenmesinden dolayı sabah mutlu bir şekilde uyanır ve gözlerini açar açmaz şu tasviri yapar:

“Yattığı oda bir bülbül yuvasını andırıyordu. İki küçük pencereyi örten çiçekli perdeler, odaya ayrı bir güzellik vermekteydi. Odanın duvarları gül kurusu renginde boyanmıştı. İki pencere arasında ufak bir masa duruyordu. Pencerenin panjurlarından birinin tek kanadı açık olduğu için odayı loş bir aydınlık kaplamıştı.” (s. 74).

Romanda yazar araya girerek Özlem'in tasvirini şu kelimelerle yapar:

“Küçük bir burnu vardı. Saçlarını da genellikle düz tarardı. Yalnız geniş alnını örtün diye ayırdığı saçlarını hafif şakaklarına düşürdü. Kaşlarının muntazamlığı hemen dikkati çekiyordu. İri kirpikleri, küçük gözlerini esrarlı bir şekilde gizliyordu. Kalçalarının genişliği yüzünden omuzları biraz dar gözüküyordu.” (s. 74).

Cüneyt Omay, evinde “Yarın sabah saat onda seni Yıldız otobüs durağında bekliyorum. Kemal”, pusulasını bulur ve karısından şüphelenmeye başlar. Bu pusula eserin olay örgüsünde kilit bir role sahiptir. Eserin ilk üç bölümünde telefonlaşmalar büyük bir yer tutar. Eserin dördüncü bölümünün tamamı Cüneyt ile Gülgün’ün karşılıklı mektuplaşmalarıyla meydana gelmiştir.

Karısının davranışlarından şüphelen Cüneyt Omay, kendisini haklı kılacak “Yarın sabah saat onda seni yıldız otobüs durağında bekliyorum. Kemal.”, şeklinde yazılmış pusulayı bulunca karısını takip eder. Karısı, Cüneyt Omay’ın kulübünde çalışan gitarist Kemal’le buluşunca Cüneyt’in siniri tepesine çıkar. Takibe devam eden Cüneyt Omay, karısının biraz sonra Kemal’den ayrıldığını ancak arka arkaya Beşiktaş’a yürüdüklerini görünce oradaki otellerden birine gittiklerini düşünerek kendinden geçer ve kendince bir iç çözümleme yapar:

“Nice sonra bir karartı hissetti Cüneyt, baktı Kemal, önde on adım gerisinde de karısı Beşiktaş’a doğru yürüyorlar. Neden ayrı ayrı gidiyorlar acaba? Herhâlde kendilerini biri görüp tanımasın diye olacak. Belki de Beşiktaş’ta buluşup bir yere gidecekler. Belki de bir taksiye binip Boğazdaki turist otellerden birine gidecekler... O zaman ne yapar Cüneyt? Peşlerinden bir taksiye binip takip etse de sis yüzünden ya kaybederse onları...” (s. 11).

3. 26. DERTLİ KADINLAR³⁷

3. 26. 1. Materyal Unsurlar

3. 26. 1. 1. Eser Hakkında

Oğuz Özdeş'in popüler tarzda kaleme almış olduğu aşk ve macera romanlarından **Dertli Kadınlar** adlı eserinin ilk baskısı 1972 yılında Tekin Yayınevi tarafından yapılmıştır.

Eserin ilk baskısının arka kapağında eser için “Dertsiz insan elbette olmaz. Ama kadınların dertleri erkeklerden büsbütün başkadır, gizlidir ve ürperticidir. Çocuklarıyla olsun, sevdiği erkeklerle olsun, toplumla ilişkileri iç dünyalarına indikçe çeşitli acılara, dertlere bürünür. Oğuz Özdeş, bu romanında kadınlar dünyasına inilen merdivenlerin son basamağına kadar ulaşmış ve akıcı üslubu ile sizlere gerçekten seveceğiniz ve beğeneceğiniz bir konuyu gözlerinizin önüne sermiştir.”, ifadeleri kullanılmıştır.

Eser; Birinci Bölüm, İkinci Bölüm, Üçüncü Bölüm, Dördüncü Bölüm, Beşinci Bölüm başlıkları altında toplam 5 bölüme ayrılır. Eserin Birinci bölümü kendi içerisinde Romen rakamlarıyla V, ikinci bölümü IV, üçüncü bölümü II, dördüncü bölümü V, beşinci bölümü IV kısma ayrılmıştır.

3. 26. 1. 2. Olay Örgüsü

Eserin birinci olay örgüsü, Naciye'nin doğurduğu çocuğu bir gece, elektrik direğinin dibine bırakması ve bebeği kolluk kuvvetlerinin almasıyla başlar. Suna bebek Darülacezeye bırakılır ve 7 yaşına kadar burada kalır. Daha sonra evlat hasreti çeken bir aileye evlatlık olarak verilir. 5 yıl sonra ilk okul bittiği zaman Suna'yı evlatlık olarak alan anne ile baba, sobadan zehirlenerek vefat edince Suna, mahalledeki yaşlı bir kadının yanında kalmaya başlar. Tam bu sıralarda Naciye, ortaya çıkarak kızına gerekli açıklamayı yapar, kızının koynundaki kolyeyi delil gösterir ve kızını oradan alarak beraber yaşamaya başlarlar. Suna, bir yandan okula gider bir yandan geçim için komşuların çamaşırlarını yıkayan, terzilik yapan annesine destek olmak için Beyoğlu'nda çiçek satar. Naciye Hanım, hastalanıp halsiz düşünce Suna, daha çok çalışmaya mecbur kalır. Bir ara Suna'nın annesi Naciye, geçen ay babasının gelerek af dilediğini ancak onu affetmediğini ifade edince Suna, babası hakkında bilgi almak ister. Suna'nın babası hayattadır ve hatta Suna'ya yakın olmak için bir ara Darülacezede gönüllü olarak doktorluk yapmıştır. Bunları

³⁷ Oğuz Özdeş, **Dertli Kadınlar**, Tekin Yayınevi, 1. Basım. İstanbul, 1972.

duyan Suna, Darülacezedeki Haluk Amca'nın kendi babası olduğunu anlar. Verem olduğu anlaşılan Naciye Hanım, yakın zamanda vefat eder. Olaylardan habersiz olarak tekrar Naciye'den özür dilemek için gelen Haluk, acı gerçeğe karşılaşır ve Suna'yla tanışarak kızını yanına alır. Suna artık maddi sıkıntı yaşamayacağı bir dünyaya adımını atmış olur. Babasıyla birlikte mutlu mutlu yaşarlar. Suna bir okula leyli olarak kaydolar. Tatil zamanlarında eve gelir ve babasıyla vakit geçirir. Mezun olacağı gün Suna'nın okuluna gelen babası, Suna'nın çok sevdiği piyano öğretmeni Matmazel İria ile tanışır. Suna, kolejden mezun olduktan sonra evde sıkılmaya başlar. Bir gün babasıyla konuşup eve bir yardımcı veya kadın alma konusunda konuşurlarken Suna, piyano öğretmeni Matmazel İria'ya bu teklifi yapma fikrini ortaya atar. Babası, bu teklifi onaylayınca Suna, piyano öğretmeni Matmazel İria ile görüşür ve o da bu teklifi kabul ederek bir hafta sonra evlerine gelir. Aradan bir ay geçince Suna, babasına Matmazel İria'yı beğenip beğenmediğini sorunca Matmazel İria'nın bakımsız bir kadın imajı verdiğini öğrenir. Suna, Matmazel İria'ya da babasını nasıl bulduğunu sorunca Matmazel İria, beğendiğini itiraf eder. O akşam yemeği baş başa yedikten sonra telefon çalar ve kolejin en güzel kızı olan Yeşim, Suna'yı özlediğini söyleyince yarın akşama kendini yemeğe davet ettirir. Akşam için hazırlanan Suna, Matmazel İria'ya yardım eder ve onu göz alıcı bir hâle getirir. Yeşim, gelince hep beraber sofraya otururlar; ancak Haluk Bey ile Yeşim, tanıştıktan sonra tüm yemek boyunca çok samimi sohbet ederler. Haluk Bey, Matmazel İria'yı fark etmez bile. Ertesi gün Yeşim, dün akşam için teşekkür etmek için Suna'yı telefonla arar ve ona, Matmazel İria'nın babasından hoşlandığını söyler. Aradan bir ay geçer. Bir ara Suna'nın kolejden arkadaşı olan Ayşe, Suna'yı ziyaret eder ve Yeşim hakkında konuşurlar. Yeşim, Ayşe'ye inat olsun diye onun nişanlısını baştan çıkarmış ve şimdi de Suna'nın babası Haluk Bey'le takılmaktadır. Suna, bunları duyunca çok şaşırır ve babasını takip edince Ayşe'nin söylediklerinin gerçek olduğunu görür. Ertesi sabah babasına kendilerini çok ihmal ettiğini söyleyerek bu akşam dışarı çıkarmasını rica eder. Suna, kafasındaki planı uygulamaya başlar. Babası gittikten hemen sonra Yeşim'i arar ve akşam için bir yere davet eder. Suna, telefonda Haluk Bey'in akşam için kavalyesinin Matmazel İria olduğunu söyleyince Yeşim kıskanmaya başlar. Akşam olunca Haluk Bey, Matmazel İria'yı görünce çok beğenir. Akşam yemeğe gittikleri mekâna Yeşim, kuzeni Kamuran'la gelerek Haluk Bey'i kıskandırmak ister. Suna, Yeşimlerin masasına gider, Kamuran'la tanışır ve sonra babasının getirdiği kavalie Cihat'ı Yeşimlerin masasına çağırır ve hep beraber buradan bir kulübe gitmeye karar verirler. Baş başa kalan Matmazel İria ile Haluk Bey burada fazla kalmayıp eve dönerler. Suna'nın planladığı gerçekleşmiştir. Haluk Bey, Matmazel İria'nın

kibarlığını, zarafetini daha önce fark etmediği için esef eder. Suna, gece boyunca Kamuran’la çok iyi diyalog kurar ve ondan hoşlanır. Bundan sonra Yeşim’in asistan Cihat’la gece kulüplerinde görüldüğü dedikodusu Haluk Bey’i Matmazel İria’ya daha çok bağlar. Nihayet baba ile kızın nişanlarının aynı gün yapılmasına karar verilir. Bir gün Suna, davetiyeği Yeşim’e verince Yeşim sapsarı olur ve “Şunu bil ki son koz oynanmış değildir. Baban, Matmazel İria ile değil benimle evlenecek.”, ifadesini kullanır.

Romanın ikinci olay halkası Yeşim’in sırasıyla üç erkeği evine çağırıp kandırması ve onlarla beraber olmasıyla başlar. Yeşim, ilk olarak Cihat’ı evine davet eder ve kendisini çok sevdiğini ve bu yüzden ilk defa kendini bir erkeğe teslim edeceğini söyleyerek onunla beraber olur. Bir hafta sonra Haluk Bey’i avuçlarının içine alır ve onu da yatağına götürür. Ancak Yeşim’in bu planları çifte nişanı engelleyemez. Bunun üzerine Yeşim, bu sefer Suna’yla nişanlanan kuzeni Kamuran’ı sarhoş edip kandırır ve sevişmelerinin, konuşmalarının sesini teybe kaydeder. Bu kaydı vakit kaybetmeden Suna’ya gönderir. Suna, Kamuran’la bu durumu konuşur ve kendisinden uzak durmasını söyler. Suna, bu durumu Matmazel İria ile paylaşınca İria; pes etmemesini, Kamuran’ı ahtapotun kollarına bırakmamasını ve nişanlısını affetmesini telkin edince Suna biraz yumuşar. Kamuran, hesap sormak için çaresiz bir şekilde Yeşim’i aramaktayken onu, Haluk Bey’in arabasında görünce hemen bu durumu Suna’ya bildirir. Kamuran; Suna’yı sevdiğini, ondan af dilediğini ve yanlış yaptığını itiraf eder. Kendi mutluluğunu tekrar alamıyorsa bile en azından Haluk Bey’i o şeytanın elinden kurtarmak istediğini ifade eder. Suna, ne yapacağını düşünür ve akşam babası gelince babasına kendine gönderilen kaydı dinletir. Haluk Bey, kaydı dinledikten sonra Yeşim’den iğrenmeye başlar. Bir hafta sonra Haluk ile İria, Suna ile Kamuran’ın barışmalarını kutlarlarken kapı çalar. Yeşim, yanında Cihat’la birlikte gelmiştir. Cihat’la nişanlandığını söyler ve yemek esnasında midesi bulanınca hamile olduğunu belli eder. Yeşim, bir hafta sonra Cahit’le kavga ettiği gerekçesiyle halasının evine gidince halası onu takip ettiğini ve yaptığı namussuzlukları bildiğini söyleyerek onu evden kovar. Yeşim, doğuracağı “piç” çocuğunun intikamını Cihat’tan, Suna’dan, Haluk’tan ve İria’dan alacağına dair kendi kendine söz verir.

Romanın üçüncü olay halkası, Cihat’ın başka biriyle nişanlanacağı salonda başlar. O gece Yeşim, nişan salonuna giderek herkesin önünde Cihat’ın kendisini hamile bırakıp terk ettiğini söyleyerek nişana engel olur. Birkaç gün sonra çifte düğün yapacak olan baba ile kızın huzurunu da kaçırmak ister. Suna’ya düğün günü bir mektup göndererek derhal buluşmaları gerektiğini ifade eder. Suna ile Yeşim buluşunca Yeşim, doğurduğu çocuğun

Haluk’a ait olduğunu söyler. Suna, bir rezillik çıkmasını istemiyorsa bu çocuğa “benim çocuğum”, diyerek Yeşim’in ayarladığı bir yaşlı kadına bakması için vermesi gerekmektedir. Suna, Yeşim’in elinden bebeği alır ve tarif ettiği bakıcıya vererek kendi çocuğu olduğunu, her ay yardım edeceğini taahhüt eder. Hemen eve giden Suna, ortadan kaybolduğu için Kamuran’ın sitemiyle karşılaşır. O gün nikahları kıyılır ve balayı için 15 günlüğüne Bursa Uludağ’a gidilir. Yeşim, ortada olmadığı için Suna’nın keyfi yerindedir. Suna, bir gün ciciannesine hamile olduğu müjdesini vermek için onların oturduğu eve gider. Artık ismi İrem olan İria, Suna’ya babasının cebinde Yeşim’e yazılmış bir reçete bulduğunu söyler. İkisi de Yeşim’in Haluk’a şantaj yaptığını düşünür. Reçeteyi alan Suna, Yeşim’in peşine düşer ve Yeşim’i çok kötülenmiş bir şekilde bulur. Yeşim; başının çok ağrıdığını, ağrıyı ancak morfinin geçirdiğini ve Haluk Bey’i bu yüzden rahatsız ettiğini itiraf eder. Suna, Yeşim’i dinledikten sonra ona babasının sürekli morfin reçetesi yazmasının onun saygınlığına, mesleğine zarar vereceğini ve mutluluğuna engel olacağını açıkça ifade eder. Yeşim, Suna’ya bir daha Haluk Bey’den morfin reçetesi istemeyeceği hatta morfini bırakacağına dair söz verir. Beyoğlu’ndaki Kırmızı Güller barında çalıştığını ve Cihat gelirse kendisine haber vermesini rica eder.

Suna, eve dönünce eşi Kamuran’ın sorularına muhatap olur ve bu sorulardan sıkılınca bayılır. Bu durum, Kamuran’ın daha çok dikkatini çeker ve eşini bir ay boyunca takip eder. Bir ay sonra Suna, Aylin bebeğin yanına gider, bebeğin yanından ayrıldıktan sonra Kamuran bebeğin yanına gider ve onunla ilgilenen bakıcıyla konuşup ondan bilgi alır. Kamuran, Suna’ya gidip hesap sorunca Suna, babasının şerefini ve çocuğun gelecekte acı çekmemesi için böyle yaptığını itiraf eder. Kamuran, o çocuğun Haluk Bey’den olduğunu Yeşim söylüyor ve sana da o çocuğun sana ait olduğunu söylettiriyor. Yani durum şu: Haluk Bey’in kendi kızından bir çocuğu var. Her ikisi de durumun böyle olmadığını biliyor ama Kamuran, bu cümleleri eşi Suna’nın gözünü açmak için sarf eder.

Haluk, bir gün Kamuran’la konuşurken Yeşim’in Beyoğlu’nda Kırmızı Güller barında konsomatris olarak çalıştığını öğrenir. Evlendiğinden beri ilk defa eve akşam yemeğine gitmez. O gün bara gider ve Türkan ismine bürünmüş Yeşim’le konuşurlar. Yeşim, ilk gördüğünde Haluk’un boynuna sarılır, neden geldiğini, onu unutmak istediğini söyler. Yeşim, sarhoşken çocuğun babasının kim olduğunu bilmediğini itiraf eder. Yeşim’in Haluk’a konsomasyon yaptığını gören belalı Adanalı tüccar, ertesi gün gelip Yeşim’e hesap sorunca Yeşim, Adanalı tüccarı dışarı attırır. Ertesi gün tekrar gelen Adanalı tüccar, Yeşim’in elini öper özür diler ve Yeşim’e evlenme teklif eder ama hiç

olumlu bir cevap alamayınca o akşam kendi cüzdanını Yeşim'in çantasına koyarak polise şikâyet eder. Yeşim, hırsızlıktan 6 ay hapisanede yatar.

Yeşim 6 ay sonra elinde küçük bir valizle hapisaneden çıktığı zaman artık eski bar kadını konsomatris Türkan değildir. Hapishane hayatı sanki bütün lekelerini silmişti. Lisede iyi bir bale dersi aldığı için şimdi Boğaziçi'nde lüks bir gazinoda “Ölüm Dansı” programını başarıyla sergiler ve çok tutulur. Yeşim'in keyfine diyecek yoktur. Ancak beynindeki ağrı arada kendini hatırlatır. Yeşim, en sonunda doktora gider. Ancak doktor, bu alanda Cihat Bey'in çok iyi olduğu gerekçesiyle Yeşim'i ona yönlendirir. Yeşim, doktordan çıktıktan sonra neredeyse 1 yıldır uğramadığı Aylin bebeğin yanına gider. Orada bayılınca doktor çağırılır. Yeşim, uyandığında bu şehirden uzaklaşmak ister ve daha önce İzmir'den aldığı teklifi değerlendirerek İzmir'e gider. Bu arada Doktor Cihat, Şehnaz'ın kendisini neden terk ettiğini öğrenmek için onun peşine düşer ve İzmir'e gittiğini öğrenir. Sekreteri Nevin, Cihat Bey'e yardım etmek istediğini söyleyerek onun yanında İzmir'e gider. Cihat ile Nevin çift odalı büyük bir daire tutmak zorunda kalırlar. Nevin'in asıl amacı, Cihat'ın gönlünü kazanmaktır. Aynı dairede oturmalarını fırsat bilir. Nevin, prensesi bulur ve onun başka bir erkekle beraber olduğu bir anda Cihat Beye onları gösterir. Morali çok bozulan Cihat, Nevin'i alarak gaziroya gider. Gazinoda Ölüm Dansını Yeşim yapmaktaydı ve onları fark ederek gösteriden sonra Cihat'la konuşmak istese de Cihat reddeder. Ancak Nevin, Yeşim'e yarın sabah saat on birde Efes Oteli'nin salonunda beklemesini söyler. O gece Nevin, Doktor Cihat'ın koynuna girer ve Cihat'ı tamamen elde etmek ister. Nevin, sabah olunca Yeşim'le konuşur ve akşam randevu vererek Cihat'la konuşmasını sağlar. Yeşim, Cihat'a hasta olduğunu, yakında öleceğini ve doğurduğu çocuğun göğsündeki lekeden dolayı Cihat'a ait olduğunu, ona sahip çıkması gerektiğini, ilk ve son aşkının Cihat olduğunu söyler ve masanın üzerine yığılarak vefat eder.

3. 26. 1. 3. Kişi Kadrosu

Yazarın kişiler hakkında verdiği bilgiler bazen blok hâlinde bazen aralara serpiştirilmiş hâldedir.

Suna: Romanın ana kahramanıdır. Naciye'nin doğurup elektrik direğinin dibine bıraktığı kızıdır. 7 yaşına kadar Darülacezede, 12 yaşına kadar evlatlık olarak verildiği Gülnaz Hanım ile kocası Hikmet Bey'le yaşar. Onların vefat etmesi üzerine mahalledeki yaşlı bir kadının yanında kalır ve sonrasında öz annesi durumu fark edip onu yanına alır. Annesinin yanında yaşamaya başladığında geçinmek için çiçek satar. Herkes tarafından “Çiçekçi

Güzeli” olarak tarif edilir. Annesinin vefatından sonra babası Haluk’un yanında yaşamaya başlar. Burada maddi yönden hiçbir sıkıntı yaşamaz. 4 yıl kolejde okuyup buradan mezun olunca hayata karşı daha pozitif bakmaya başlar. Babası ile ciciannesi olan Matmazel İria’yı, dışarıdan gelebilecek tehlikelere özellikle Yeşim’e karşı korumuştur. Kamuran’la evlenir ve bir çocukları olur. Hayata karşı olumlu, insanlara karşı iyi niyetli bir kişidir.

Naciye: Suna’nın annesi olan Naciye, romanın yardımcı kişilerindendir. Üvey annesinin dayaklarına katlanamayarak İstanbul’a gelen ve burada hizmetçilik yapan kimsesiz bir kızıdır. Üniversitede okuyan bir genci sever ve ondan hamile kalır. Gönlünü bağladığı ve teslim olduğu bu genç, Naciye’nin karnı büyüyünce ortadan kaybolur ve Naciye’yi tek başına bırakır. Naciye’nin karnı büyüyünce hizmetçilik yaptığı evden uzaklaştırılır. Hastanede doğumdan sonra bakacak gücü olmadığından çocuğunu bir elektrik direğinin dibine bırakmak zorunda kalır. Ancak Naciye, kızı Suna 12 yaşındayken tekrar kızına kavuşur ve birlikte yaşamaya başlarlar. Fakat yoksulluk ve fakirlik yüzünden genç yaşta ciğerleri parçalanarak vefat eder.

Haluk: Suna’nın babası olan Haluk, romanın yardımcı kişilerindendir. Yazar, Haluk Beyi şu şekilde özetler: “Gençliğindeki umursamazlığı tamamen silinip yok olmuş, yıllar nedametini her yıl biraz daha artırmış, 40 yaşının verdiği olgunlukla tahsil çağında işlediği hatanın, iğfal edip yüzüstü bıraktığı Naciye’ye ve kızına neye mal olduğunu çok iyi kavramaya başlamıştı. Belki de yıllar önce beyninde yer etmeye başlayan bu düşüncenin tesiriyle evlenmemişti. Uzun yıllar hastanede asistan, doçent olarak çalışmış, nihayet bu yıl da profesör olmuştu.” (s. 43). Matmazel İria ile tanışıp sözlendikten sonra bile Yeşim’in tuzağına düşer. Yeşim’in dişiliği Haluk Bey’i yoldan çıkarsa da Yeşim’in bir “iblis” olduğunu anlayıp ondan uzaklaşması uzun sürmez. Kızı Suna ile Matmazel İria’yla mutlu bir şekilde yaşamını devam ettirir.

Matmazel İria: Suna’nın kolejdeki piyano öğretmenidir. Romanın yardımcı kişilerinden olan İria, 30 yaşlarında hiç evlenmemiş biridir. “Aslı Macar Türklerindendi, fakat Hristiyan’dı. Türkiye’de doğmuş, büyümüş, genç yaşta anne ve babasını kaybetmişti.” (s. 58). Matmazel İria, Suna’ya iyi bir arkadaş, yol gösterici abla ve en son cicianne olur. Haluk Bey’le evlenmeden önce İrem adını alır ve Müslüman olur.

Yeşim: Romanın yardımcı kişilerindendir. Suna’nın kolejden arkadaşıdır. Okulun en güzel kızı olan Yeşim, Suna’nın babasıyla tanıştıktan kısa bir süre sonra onu baştan çıkarmayı çok kolay başarır. Yeşim, dişiliğini ve güzelliğini kullanarak çevresinde istediği erkeği

parmağında oynatabilecek bir kabiliyete sahiptir. Romanda onun hakkında “Bakışları, hareketleri tamamen şeytanca...” (Dertli Kadınlar, s.77), “Belki güzel ve gösterişli... Fakat iki yüzlü bir melek o... Daha doğrusu melek yüzlü bir şeytan.” (s. 77), “Sarışın İblis” (s. 112) gibi ifadeler kullanılır. Yeşim, Cihat’la nişanlanır ve bir hafta sonra kavga edip halasının evine dönünce halası onu takip ettiğini ve namussuzluklarına şahit olduğunu söyleyerek evden kovar. Bir müddet sonra okuyucunun karşısına morfin içtiğinden dolayı kötüleşmiş olarak çıkar. Kendisinin ifadesine göre işlediği günahların cezasını çekiyordu. Yeşim, Kırmızı Güller barında konsomatris olarak çalışmaktadır. Buradaki ismi Türkan’dır. Burada bir belalısının iftirasına uğrayınca hırsızlıktan 6 ay hapis yatar. Hapishaneden sonra bir gazinoda dans gösterisi yapınca çok tutulur. Ancak beyin kanseri hastalığı çok ilerlediğinden dolayı her şeyi Cihat’a itiraf ettikten sonra vefat eder.

Cihat: Romanın yardımcı kişilerindendir. Haluk Bey’in asistanlarından. Terbiyeli efendi bir gençtir. Yeşim’le nişanlanır ve kısa sürede ondan ayrılır. Yeşim’in çocuğu Aylin’in babasıdır.

Kamuran: Romanın yardımcı kişilerindendir. Yeşim’in kuzenidir. Yeşim; Kamuran’ı Suna için ayarlamaya çalışır. Asıl maksadı Suna’nın babasına uzanmaktır. Kamuran, Avrupa’da felsefe eğitimi almış biridir. Suna, Kamuran’ı çok beğenir ve önce beraber takılır sonra nişanlanır ve evlenirler.

Romanda sadece isimleri geçen, birkaç cümleyle tanıtılan, çok fazla işlev yüklenmeyen dekor unsuru kişiler de mevcuttur: Naciye’nin mahallesinde yaşayan bekçi ile polis. Suna, 7 yaşına geldiğinde onu Darülacezeden evlatlık olarak alan çift: Gülnaz Hanım ile kocası Hikmet Bey. Gülnaz Hanım ile kocası Hikmet Bey’in vefat etmesinden sonra Suna’ya bakan yaşlı kadın Üftade Hanım. Suna’nın kolejden arkadaşı olan Ayşe ile nişanlısı Firuz. Doktor Cihat’ın armatör Necil Bey’in kızı Nilhan’la nişanlanacağı zaman Yeşim’in salona gelmesiyle nişan yarıda kalır. Yeşim’in Cihat’tan olan kızı Aylin. Yeşim’in Beyoğlu’nda Kırmızı Güller barında konsomatris olarak çalıştığı zaman onun belalısı olan Adanalı tüccar. Prens Şehnaz ile Prens Nadir.

3. 26. 1. 4. Zaman

Eserde tarihler net olarak verilmemiştir. Bu yüzden roman kahramanlarının yaşlarından tespit edildiği üzere anlatılan zamanı, 21 yıllık bir zamanı kapsar. Romanda zaman bakımından kronolojiye dikkat edilir. Romandaki bu kronoloji, Suna’nın yaşıyla ilerler:

“(Sunanın doğumu) Kucağında kırk günlük çocuğu ile...” (s. 5).

“Suna yedi yaşına kadar Darülacezede kaldı.” (s. 15).

“Gülnaz ile Hikmet, o gece odalarına aldıkları mangal kömüründen zehirlenerek öldüğü zaman on iki yaşındaydı Suna.” (s. 23).

“Beyoğlu’nun arka sokaklarında on dört yaşlarında bir kız...” (s. 33).

“Bahar gelmiş, Suna on beş yaşına varmıştı.” (s. 39).

“Dört yıllık kolej hayatı, ona yepyeni bir dünya kazandırmıştı. On dokuz yaşındaydı artık.” (s. 60).

Roman içerisinde zamanda geri dönüşler yapılarak özellikle kişilerin başlarından geçen olayların anlatılması amaçlanır. Bu yöntemle aynı zamanda eserin kurgusundaki tekdüzelik kırılmış olur. Suna, annesi olduğunu iddia eden Naciye Hanım’la karşılaştığında onun şu açıklamalarını dinler:

“Evet, o annen benim dedi. Yalnızdım, kimsesizdim. Üstelik gayri meşru olarak dünyaya getirmiştin seni. Hamile kalınca baban bırakıp gitmiş, çalıştığım yer de beni işimden çıkarmıştı. Ne müşkül şartlar içinde seni dünyaya getirdiğimi sana anlatamam. Seni hastalık, bakımsızlık yüzünden bir gün ebediyen kaybetmektense Darülacezede, büyüüp yetişmeni daha uygun gördüm.” (s. 28).

Özetleme tekniği yapılırken her zaman belli tarihlerin verilmesine gerek yoktur. Verilen cümlelerin anlamında bir özetleme söz konusu olabilir. Eserde kullanılan özetleme tekniği geçen yılları detay vermeden kısaca ifade eder:

“Suna, yedi yaşına kadar Darülacezede kaldı.” (s. 15).

“Böylece günler, ayları; aylar, yılları kovalayarak beş yıl geçti.” (s. 21).

“O yaz gibi o ders yılı da onu takip eden diğer yıllar da su gibi akıp geçmişti. Bahar gelmiş Suna’nın kolejden diploma almasına bir ay kalmıştı.” (s. 55).

“Dört yıllık kolej hayatı, ona yepyeni bir dünya kazandırmıştı.” (s. 60).

Romanda zaman bakımından dikkat çeken hususlardan biri de anlatılan zamanı genişletmeye yarayan ve ileriye doğru uzun ve kısa süreli zamanda ileri sıçrayışların sık sık kullanılmış olmasıdır:

“İki ay sonra aynı karı koca, yine Darülacezede müdürün odasındaydılar.” (s. 16).

“Suna yeni hayatına çabuk alışmıştı. Zaten bir ay sonra ilkokullar açılmış birinci sınıfa kaydolmuştu.” (s. 20).

“Aradan bir ay geçmişti.” (s. 66).

“Aradan bir ay geçmişti.” (s. 81).

“Altı ay sonra elinde küçük bir valizle hapishaneden çıktığı zaman artık eski bar kadını konsomatris Türkan değildi.” (s. 175).

“İki ay sonra Prenses Şehnaz, Beyoğlu evlendirme dairesinin bekleme salonunda duvağını tutturmakla meşgul olan terzisiyle konuşurken içeriye Doktor Cihat’ın sekreteri Nevin girdi.” (s. 177).

Romanın nesnel zamanı, 1960 ile 1970’li yıllardır. Romanda anlatılan zaman 21 yıllık bir süreyi kapsar. Romanın yayınlama zamanı ise eserin ilk baskısının yapıldığı 1972 tarihi olarak gösterilebilir.

Özdeş’in popüler aşk romanlarında sonbahardan bahsediliyor ve sonbahar tasviri yapılıyorsa ayrılığın ve kara haberlerin geleceğı okuyucu tarafından tahmin edilebilir. Bunun tam tersi ilkbahardan bahsedildiğinde ise aşkların, mutlulukların, güzel olayların yaşanacağını beklenilmektedir. Eserde Suna’nın annesi Sonbahar gelince ciddi hastalanmış, öksürük nöbetlerine tutulmuş ve bahar gelince iyileşerek tekrar hayat bulmuştur. Kış gelince annesinin hastalığı tekrar baş gösterir ve annesi veremden vefat eder. (s. 41).

3. 26. 1. 5. Mekân

Romanda mekân unsuru, İstanbul’un bir sokağında Suna bebeğın bulunmasıyla başlar. Mekân önce karakola sonrasında Darülacezeye uzanır. Suna’nın bütün dünyası Darülacezedeki yatakhaneinden ve kimsesiz olan arkadaşlarıyla gülüşüp oynadığı bahçeden ibarettir. 7 yaşında evlatlık verildiğinde buradan ayrılır ve gerçek dünya ile karşılaşır. 7 yaşına kadar Darülacezede, 12 yaşına kadar evlatlık olarak verildiğı Gülnaz Hanım ile kocası Hikmet Bey’le yaşar. Onların vefat etmesi üzerine mahalledeki yaşlı bir kadının yanında kalır ve sonrasında öz annesi durumu fark edip onu yanına alır. Suna, annesiyle beraber Kasımpaşa’daki tek odalı evlerinde yaşar. Annesinin vefatından sonra babasının büyük evinde yaşamaya başlar. Burada kendi odası vardır. Suna, babası tarafından eğitim amacıyla leyli bir okula gönderilir. Suna, okul zamanı okulunda arkadaşlarının yanında tatilde ise babası ile beraber vakit geçirir ve hayattan memnundur.

Suna, kolejden mezun olduktan sonra evde sıkılmaya başlar. Babasıyla konuşarak piyano hocasını eve yatılı olarak almaya karar verirler. Suna yanındaki odayı piyano öğretmeni Matmazel İria'ya verir. Matmazel İria, odayı görünce şu tepkiyi verir:

“Çalışma masam, dolabım, karyolam, hayalimde yaşattığım gibi...” (s. 65).

Suna, bir akşam dışarıda yemek organize eder. Suna, ailecek gidecekleri yeri Yeşim'e söylediğinden Yeşim de kavalyesini alarak buraya gelmiştir. Yemekler yendikten sonra Suna, gençleri organize ederek bir kulübe götürür. Baş başa kalan Matmazel İria ile Haluk Bey gazinoda fazla kalmayıp eve dönerler ve evde birbirlerine karşı daha açık olurlar. Matmazel İria, birkaç ay sonra Haluk Beyle evlendikten sonra bu evde otururlar. Bu ev onların huzur mekânı konumundadır.

Romanda âşıkların arasına girmeye çalışan Yeşim, düşmüş bir kadındır ve Beyoğlu'nda Kırmızı Güller barında konsomatris olarak çalışmaktadır. Yeşim, romanda yaptığı kötülüklerin belki bir karşılığı olarak bir belalı tarafından tuzağa düşürülüp hırsızlıkla suçlanarak 6 ay hapisanede yatar. Hapishane hayatı, onu ıslah edici bir unsur olarak kullanılmıştır. Eserde Yeşim için mekân değişikliği çok önemli ve olumlu bir şekilde psikolojik değişikliklere, huzura vesile olmuştur. Yeşim, bir iftira neticesinde hapishaneye atılınca buranın kendisi için tam bir ıslahevi olduğunu ve kötü alışkanlıklarını terk ettiği yer olarak görür:

“Altı ay sonra elinde küçük bir valizle hapishaneden çıktığı zaman artık eski bar kadını konsomatris Türkan değildi. Hapishane hayatı sanki bütün lekelerini silmişti bile.” (s. 175).

3. 26. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Eserde yazar anlatıcı kullanılmıştır. Bu anlatıcı, romanda aynı anda farklı mekânlarda neler olduğunu bilir. Bu, ona hâkim bakış açısının verdiği bir özelliktir. Haluk ile Matmazel İria'nın baş başa evde zaman geçirmeleri esnasında yazar anlatıcı aynı anda yaşanan başka bir sahneyi gözler önüne sermek ister: “Aynı saatlerde Yeşim, gittikleri gece kulübünde Cihat'la dans ederken, kulağına hafifçe fısıldıyordu:

- Seni sevdim Cihat. İlk gördüğüm an hoşlandım senden.” (s. 92).

Yeşim, bebeği Aylin'i görmeye gider ve burada hastalığından dolayı bayılır: “Aynı saatlerde Doktor Haluk'un evinde dört kişi akşam yemeğini yiyorlardı. Haluk'un yanında hamile olduğu için karnı bir hayli büyümüş olan karısı İrem, karşısında kızı Suna, Suna'nın yanında kocası Kamuran oturuyordu.” (s. 187).

Yazar anlatıcı, sık sık araya girerek roman kişilerinin o anki durumlarını vermeye çalışır. Suna, tatile çıkmış; ancak akli Yeşim'in kendisine emanet ettiği çocuktur: "Uludağ'da geçen ve on beş gün süren balayında Suna'yı kurtlar kapmadı ama Yeşim'in kendisine emanet ettiği çocuğun ne olacağı düşüncesi içini bir kurt gibi kemirdi durdu." (s. 134).

Oğuz Özdeş'in romanlarında kişilerin yaşadığı aşkların yanı sıra toplumsal konulara yer verildiği, yaşanılan zamana ayna tutulduğu görülür. Romanda aynı mekân ve zamanda yaşayan insanların farklı duygu ve yaşayışlar içerisinde olabileceğini yazar anlatıcı, özellikle vurgular. Bunu romanın birçok yerinde benzer kelime ve duygularla tekrar ederek romanın konusunu vermek ister: "İstanbul'un hiçbir gecesi birbirine benzemez. Bazen şen kahkahalar yükselir pencerelerden. Bazen de bir çocuğun ağlaması duyulur. Mehtaplı gecelerde Boğaz, gümüş bir şerit gibi kıvrılarak uzayıp gider. Pırıldaşan, titreşen yakamozlar, insanın gözünü alır. Bazen kapkara bulutlar kaplar gökyüzünü. O zaman Boğaz, ahtapotun bir kolu gibi gözüktür. Bazen de bol yıldızlı semanın altında inci bir kolye gibi gözüken Boğaz'da zengini olsun, fakiri olsun ılık gecelerin tadını çıkarmaya çalışırken gözlerinde dizi dizi yaş, kucağında kırk günlük çocuğu ile karanlık sokakların dibinde ilerleyen dertli anneler de vardır İstanbul'da." (s. 5).

"İstanbul'un her günü birbirine benzemez. Bazen nikâh hazırlığı içinde olan ve bir gün evleneceği müstakbel karısını nikah dairesine götürmek için almaya geldiğinde evde bulamayan erkekler de vardır. Gelin nereye gitti acaba? Bir başkasına mı kaçtı son anda?" (s. 127).

"İstanbul'un hiçbir gecesi birbirine benzemez. Kimi ağlarken kimi güler, kimi ziyafet sofrasında eğlenirken kimi doğum sancıları çeker. Kimi de kulübesinde acı acı düşünür, daha kırk günlükken yanına alıp büyüttüğü çocuk elinden alınacak diye." (s. 226).

Anlatıcının araya girmeleri soru şeklinde de okuyucunun karşısına çıkar: "Ellisine yaklaşıyordu artık. Pürüzsüz bir izdivaç yapmıştı. Kendisini çok seven, her dediğini yapan, sual sormaktan bile çekinen bir karısı vardı... Neydi içinde duyduğu bunalım ki onu bu gece evine gitmekten alıkoymuştu?" (s. 157).

3. 26. 1. 7. Dil ve Üslup

Sade ve anlaşılır bir dille yazılan eserde günlük konuşma diline sık sık rastlanır. Romanda genellikle olaylar merkezde olduğu için fiiller sıkça kullanılarak romana hareket kazandırılmıştır: "Sesin neden öyle kısık geliyor? Hasta mısın? Nen var?" (s. 78).

“Ne kadar da safsın Suna... Onun sevdiği sen değilsin ayol...” (s. 79).

Halk tarafından anlaşılması kolay olan deyim ve atasözlerine, sloganlaşmış, basmakalıp ifadeler ve konuşma diline yer verilmiştir:

“Bugün ekmek parası kolay kazanılmıyor... Para aslanın ağzında...” (s. 13).

Romanın anlatılan zamanında kullanılan Osmanlı Türkçesine ait kelimeler okuyucunun karşısına çıkar: “Bekçi, çocuğu komiserle bıraktıktan sonra bir temenna çıktı ve dışarı çıktı.” (s. 10).

“Cürmümeşhut mahkemesi, ilk celsede karar verdi.” (s. 175).

“Bağrıma taş basıp tek odalı evimde çilemi doldururum.” (s. 31).

“Ana gibi yâr olmaz kızım.” (s. 31).

Eserde eksilteli cümleler, genellikle söylenmek istenmeyen cümleler veya kelimeler kullanacağı esnada okuyucunun karşısına çıkar: “Bu kadar yavrucağızı sokağa bırakmak için insanın ya kalpsiz ya da...” (s. 9).

“Kim bilir anası nasıl bir duruma düştü de...” (s. 9).

“O babana âşık ayol... Babanı elde etmeye çalışıyor... Baban benimle ilgilenince kıskançlığından...” (s. 79).

“Birçok gün beraberler... Baban gibi ciddi ve tanınmış bir doktoru avucunu içine almış âdeta...” (s. 82).

“Her genç kız, ilk âşık olduğu erkeği bambaşka sanır Suna... Ama sonradan...” (s. 99).

Herhangi bir sebepten dolayı terk edilen kadınlar genelde çiğnenmiş bir çiçeğe benzetilmiştir: “Üftade, sokak kapısına kadar onları uğurladı. Arkalarından uzun uzun el salladı. Sonra yorgun, bezgin adımlarla odasına döndü. Sedirin üzerine dalından kopan sararmış, solmuş ve pörsümüş bir yaprak gibi yığılıp kaldı.” (s. 33).

Eser, mekân olarak İstanbul’da geçer ve yazar anlatıcı romanda geçen olaylara uygun olarak İstanbul’a insanî özellikler vererek kişileştirme yapar: “İstanbul’un sokakları dilsizdir. Bol yıldızlı yaz gecelerinin birinde, kundağa sarılıp bir elektrik direğinin dibine bırakılan kırk günlük çocuğun, ince hıçkırık seslerini size anlatmaz.

İstanbul’un dar sokakları, dar sokaklarındaki eski, ahşap evler gibi sağırdır. Bir zamanlar kaldırımlarında ince sesiyle: ‘Çiçekçi, haydi güzel çiçeklerim var’ diye çiçek satan kızın sözlerini ve solgun yüzlü annenin kesik öksürüklerini duymamış gibidir.

İstanbul'un geceleri unutkandır. Gazinolarında, barlarında eğlenen erkeklerle, kadeh tokuşturan kadınların tek odalı evinde veya kulübesinde acı çekenlerin isimlerini hatırlamaz.” (s. 226- 227).

Eserde Haluk Bey'in kızı Suna, Yeşim'i hayatlarından çıkarmaya çalışsa da Yeşim, dişiliğini ve güzelliğini çok iyi kullanmaktadır. Yeşim, romanda kötü bir imaj yüklenen ahtapota benzetilir:

“Suna şaşkın... Suna kararsız... Suna perişan... Ne yapsa acaba? Kamuran'ın az önce söylediği gibi yalnız kendisinin değil hayatta yegâne varlığı ve dayanağı babasının da mutluluğunu çalmak isteyen dişi ahtapotun kollarını nasıl koparabilse?” (s. 115).

“Ahtapot, babasından ve asistanından sonra nişanlısını da kollarına almıştı.” (s. 108).

3. 26. 2. Teknik Unsurlar

Romanda basit düzeyde betimlemeler mevcuttur. Bu betimlemelerde bazen durum tasviri de yapılmaktadır: “Suna'nın ağlaması kesilmişti... Fakat hâlâ yatakta yüzükoyun yatıyordu... Bukle bukle saçları, beyaz fistanı, küçük, beyaz pabuçları ile yere inmiş bir meleği andırıyordu.” (s. 19).

“Çiçekçi güzeli diye isim takmışlardı genç kıza... Boynu kapalı, uzun kollu ve uzun etekli sade elbisesi, at kuyruğu şeklinde topuz yaptığı, hafif bukleli kestane renkli saçları, pürüzsüz ve durgun yüzüyle dikkati üstüne çekmek istemeyen bir hâli varı.” (s. 33).

“Matmazel İria, büyük bir valizle dediği saatte evlerine geldi. Haluk ve Suna, zaten kendisini bekliyorlardı. İria, yine kolejdeki iri, yuvarlak gözlüklerini takmış ve saçını topuz yapmıştı. Fakat her zaman giydiği boğazı kapalı koyu renk elbisesinin yerini, göğsü nispeten açık, frapan bir tayyör almıştı.” (s. 64).

Eserde Haluk, Yeşim'in Beyoğlu'ndaki Kırmızı Güller barında konsomatris olarak çalıştığını duyar ve onunla konuşmak için oraya gider. Locaya girdiği esnadaki duyguları, şu şekilde verilir: “Haluk, Yeşim'in sırtı kendisine dönük olarak bir bar kadınıyla konuşmasından faydalanarak ve yan taraftan dolaşarak, garsonun tarif ettiği locaya girdi.

Neden kalbi öyle hızlı hızlı çarpıyordu sevgilisini bekleyen bir delikanlı gibi? Az sonra locasına gelecek olan, gayrimeşru çocuğunun annesi değil miydi? Erkekleri parmağında oynatmaktan zevk alan hoppa ve fattan kadın değil miydi? Ve şimdi de Türkan takma adıyla barda çalışan, hiç tanımadığı erkeklerle konsomasyon yapan, onlardan para sızdıran Yeşim değil miydi?” (s. 160- 161).

3. 27. DUYGULU YILLAR³⁸

3. 27. 1. Materyal Unsurlar

3. 27. 1. 1. Eser Hakkında

Oğuz Özdeş'in popüler tarzda kaleme almış olduğu aşk ve macera romanlarından olan **Duygulu Yıllar** adlı eserinin ilk baskısı 1972 yılında Ak Kitabevi tarafından yapılmıştır.

Eser; Birinci Bölüm, İkinci Bölüm, Üçüncü Bölüm, Dördüncü Bölüm, Beşinci Bölüm başlıkları altında toplam 5 bölüme ayrılır. Eserin Birinci bölümü kendi içerisinde Romen rakamlarıyla V, ikinci bölümü V, üçüncü bölümü IV, dördüncü bölümü IV, beşinci bölümü III kısma ayrılmıştır.

Romanın sonunda herhangi bir tarih yazmamaktadır. Ancak eserin ilk baskısı 1972 yılında Ak Kitabevi tarafından yapılmıştır.

3. 27. 1. 2. Olay Örgüsü

Romanın olay örgüsü, ana kahraman Gül'ün 18 yaşından itibaren başından geçenlerin anlatılmasıyla şekillenir. Annesi ile birlikte yaşayan Gül, 18 yaşında genç bir kızdır. Bu yaşlarda annesini kaybeden Gül'ün bakımı, babası Nazım'ın üzerine kalır. Nazım'ın içki arkadaşı olan Süha, hemen her akşam eve gelmeye başlar. Bir akşam Nazım, içki masasında sızınca Süha, Gül'ün odasına gider ve onu bayıltarak ona zorla sahip olur. Gül'ün hâlinde şüphelenen babası, Gül'ü doktor kontrolüne götürünce Gül'ün hamile olduğunu öğrenir. Babası, kendi arkadaşı Süha'nın Gül'e bunu nasıl yaptığını anlam veremez ve sinirli bir şekilde evden çıkar. Akşama doğru kapı vurulunca Gül, karşısında babası ile Süha'yı bulur. Gül, içki sofrasını kurduktan sonra odasına çekilir ve içerden gelen sesler neticesinde oraya koşunca babasının kanlar içerisinde yerde yattığını görür. Bu olay kısa zamanda çevrede duyulunca Gül, mahalleden ayrılmak zorunda kalır. Bu evde annesi ile babasını kaybeden Gül, sıkıntılar yaşadığı bir dönemde Şişli sosyetesinde tanınmış bir ailenin yanına mürebbiye olarak girer. Buradaki görevi çocuk bakıcılığıdır. Gül, işinden memnun bir hâlde çalışırken bir gün evin damadı Doğan ile evin beyi Ahmet'in tacizine maruz kalır. Bir sabah evin hanımı Atıfet Hanım, Gül'ün odasına gelir ve yatağın kanlar içinde olduğunu görünce Gül'ü uyandırır. Gül, çocuğunu düşürmüştür ve bu olaydan sonra evden ayrılır. Gül, başka çaresinin olmadığını düşünerek İzmit'te

³⁸ Oğuz Özdeş, **Duygulu Yıllar**, Ak Kitabevi, 1. Basım. İstanbul, 1972.

yaşayan halasının evine gider. Gül'ün halası Neriman, Gül'ü karşılar ve ona karşı iyi davranarak hemen kocası Fahri ile tanıştırır. Bu sırada Canan ile nişanlısı Mete, Gül'le tanıştıktan sonra Neriman Hanım ile Fahri Bey'den izin alarak dışarıya çıkarlar. Gül, evde halası dışında kimseyle konuşamaz. Evin temizlik işlerine yardım ettiği için sıkılmaz. Gül, eve geldiğinin ilk haftasında Mete, bir sabah eve erken gelip Canan'ı çağırır beraber kahvaltı yapıp ava çıkarlar. Aradan bir ay geçtikten sonra Gül, bir sabah kahvaltıyı hazırladıktan sonra çamaşırları asmaya başlar. Bu sırada Canan gelir ve kaba bir tavırla kimseye bedava ekmek yok, deyince Gül, hıçkırarak bahçeye doğru kaçır. Tam bu sırada bahçeye giren Mete olanları gördüğünden dolayı Gül'ün peşinden bahçeye gider. Mete, kimsesizliğin ne demek olduğunu çok iyi bildiğini, kendisinin de kimsesiz büyüdüğünü ifade ederek Gül'e moral verir. Üç gün sonra Gül, evin ihtiyaçlarını almak için pazara gider ve Mete'yle karşılaşır. Yağmura yakalanan ikili, bir saçığın altına sığınmak zorunda kalır. Bu sırada önlerinden bir fayton geçer ve eniştesi onların bu hâlini görür. Gül, eve girdiğinde eniştesinin sorularına muhatap olur. Gül, bu olanlardan sonra o gece çok düşünür ve gidecek bir yeri olmamasına rağmen kaçmaya karar verir. Eniştesinin kötü sözlerini kaldıramaz. Elinde valiziyle çaresiz bir şekilde ne yapacağını, nereye gideceğini bilemeyen Gül, bir elektrik direğinin dibinde oturur. Mete de o sırada tesadüfen pencereden dışarı bakınca Gül'ü görür ve hemen onu alıp evine getirir. Gül, başından geçenleri anlatınca Mete, ona sonuna kadar destek olacağına dair söz verir. Gül'ün başına gelen bu olaylar, Mete'yi ona daha yaklaştırmak onu sevmesine ve hatta ona evlenme teklif etmesine ortam hazırlar. Mete, o gece Gül'ü sevdiğini söyleyerek buradan beraber kaçmayı teklif eder.

Romanın ikinci olay halkası, Gül ile Mete'nin İstanbul'a kaçmalarıyla başlar. İkili İstanbul'a gelir gelmez evlenir ve mutlu bir şekilde yaşamaya başlarlar. Gül, evliliklerinin ilk ayında hamile olduğunu anlar. Günler pürüzsüz bir şekilde geçerken kış mevsimi geldiğinde Mete'nin iş yeri, Mete'yi bir iş için Avrupa seyahatine gönderme kararı alır. Mete, bu durumu eşi Gül'e açıkladıktan sonra yola çıkar ve bir ay sonra gazetelerin manşetleri Akdeniz seferinden dönmekte olan geminin batışını haber verir. Mete, kaybolanlar arasındadır ve çok uzun süre geçmesine rağmen dönmeyiz. Gül, karnındaki çocuğu dünyaya getirerek Gülsün ismini koyar. Gül, ilk olarak geçimini sağlamak için dikiş nakış işleriyle uğraşırken daha sonra işini büyütür ve bir dükkân açarak çalıştırmaya başlar. Bu sırada Gülsün 6 yaşına gelir. Gül ile kızı Gülsün, Kadıköy'e yerleşirler. Gül, bir ticaret şirketinde sekreter olarak çalışır. Şirketin müdürü 2 ay sonra vefat edip yerine başka

bir müdür geldiğinde Gln hayatı baştan sona değişmeye başlar. Çünkü yeni gelen bu müdür, Gln yıllar önce kaybettiği kocası Metedir. Ancak Gln Mete olarak tanıdığı bu kişi, Gle Orhan olarak tanıtılır. şirketin sahibi Orhanı tanıtırken uzun süre Kıbrısta Türklerin arasında başarılı bir mücahitlik yaptığını, Rumlara karşı savaştığını ifade eder. Ancak Mete, Gl tanımaz. Gül, bu yeni müdürle 5-6 ay gibi bir süre beraber çalışır. Yeni müdür, Gln çalışmasından, ahlakından son derece memnun olmasına rağmen resmiyeti elden bırakmaz. Yeni müdür Orhan, bir gün Gl odasına çağırarak Gln hakkında bir araştırma yaptığını, evlendikten sonra hayatına başka bir erkek girmediğini ve çevresinde başka bir erkek olmadiğını öğrendiğini ifade eder. Ayrıca Glden hoşlandiğını söyleyip ona evlenme teklifi eder.

Gl, Meteyi Orhan ismiyle bulduktan sonra Meteye hitaben sürekli mektuplar yazar; ancak bu mektupları, Meteye veremediği için köprüden suya atar. Orhan, Gle evlenme teklifi yaptıktan birkaç gün sonra Gl, yine Meteye yazdığı bir mektubu köprüden suya atmak için geç vakitte evden çıkar. Tam mektubu atacağı esnada bir kişinin köprüden kendini atmaya hazırlandiğını fark eder ve ona engel olur. Gl, adamı arabasına kadar götürür. Adam, hayatını kurtardığı için Gle teşekkür eder ve onu gideceği yere kadar bırakmak ister. Araba yolda giderken adam, Gle sarkıntılık etmeye çalışır ve Gl buna engel olmaya çalıştığında adam, arabayı bir ağaca doğru hızlıca sürer. Arabanın ağaca çarpması neticesinde adam oracıkta vefat ederken Gl ise korkudan bayılır. Ertesi sabah gözünü hastanede açan Gl, hemşirelerin konuşmalarına kulak misafiri olur ve yanındaki adamın vefat ettiğini, kendisinin ise hafızasında sıkıntı olmadiğını anlar. Gl, bir skandal olmaması için kimseye haber vermeden hastaneden kaçar. Akşam olunca Orhan, Gl bir gazinoya çıkarır ve beraber yemek yerler. Gazinoda dans ederlerken Gln düşünceli olması Orhanın dikkatini çeker. Orhan, Gle bu düşünceli hâlinin sebebini sorunca Gl, sabah gazetede Selim adında bir doktorun trafik kazasıyla intihar ettiği haberinden çok etkilendiğini söyler. Orhan, Doktor Selimin kendi arkadaşı olduğunu hatta onunla Kıbrısta beraber askerlik yaptıklarını ifade eder. Selimin intihar etmesinin sebebi olarak kendinden şüphelenen Orhan, Gl eve bıraktıktan sonra arkadaşı Selimi görebilmek için hastaneye gider. Çünkü Selimin karısı Canan, Orhanı yoldan çıkarmış ve onunla beraber olmuştur. Orhan, hastane ziyareti sonrası evine gidince apartmanın girişinde Cananın beklediğini görür. Canan, kocası Selimin ölümüne az da olsa zlmştur ve böyle bir günde bile Orhana sürekli beraber olma teklifinde bulunur. Orhan, Cananı kendinden uzaklaştırınca artık Glle evlenmek için bir engel kalmadığını

düşünür. Ertesi gün işyerine giden Orhan, randevularını iptal ettirir ve Gül'ü aldığı gibi arabayla Çamlıca tepesine götürür. Gül, bundan 7 yıl önce Mete ile evlendiği zaman buraya geldikleri anı hatırlar. Tesadüf ki şimdi Orhan'la aynı yere gelmişlerdir. Orhan, cebinden nişan yüzüğünü çıkarıp Gül'ün parmağına takar. Artık iş resmiyete bindiğinden dolayı ertesi gün işyerinde herkes, Gül ile Orhan'ı tebrik eder. Gül, personelin tebriklerini kabul ederken Ali adında bir çocuk gelir karnının aç olduğunu ve iş istediğini söyleyerek yetkili biriyle görüşmek ister. Ali, adındaki bu gencin işe alınmasından hemen sonra Canan, işyerine gelir ve Gül'le karşılaşınca önce şaşırır fakat doğrudan Orhan'ın odasına gider. Canan, kaza günü arabada küçük bir çanta bulunduğunu, çantanın içinde bir aşk mektubu olduğunu, mektupta ayrılacaklarına dair ifadeler yazıldığını söyleyerek ölen kocası Selim'in kendileri yüzünden intihar etmediğini, başka bir kadının onu terk etmesinden dolayı intiharın gerçekleştiği şeklinde yorum yapar. Orhan, mektubu eline aldığı anda şok olur; çünkü mektuptaki el yazısı evlenme teklifi ettiği Gül'e aittir. Canan, odadan çıktıktan sonra Gül, odaya gelir. Orhan, Gül'e mektubu uzatarak ilgisi olup olmadığını sorar. Orhan, Gül'den gerçekleri anlatmasını isteyince Gül, bu mektubu Orhan'ın geçmişindeki kişiliği olan Mete'ye yazdığını söyler ve Orhan'a geçmişi anlatmak zorunda kalır. Orhan, bu duruma bir anlam veremediği için birkaç gün Gül'e mesafe koyar. Bu sıralarda Canan da boş durmaz. Gül'ün evini öğrenmiş ve oraya doğru giderken Kurbağalı Dere'deki köprü'nün yakınlarında Gül'ü görür. Bir kenara sinerek bekler ve Gül, köprüden aşağıya bir mektup atar. Canan, hemen bu mektubu kapar. Canan, mektubu okuduktan sonra Gül'ün Orhan'a ihanet ettiğini iyice düşünür. O akşam Orhan, biraz içmek için bir gazino köşesine oturur ve bir müddet sonra Canan yanına gelir. Canan, ölen kocasının bir metresi olduğunu, bu metresin de Orhan'ın şu anki nişanlısı olduğunu söyler ve ona Gül'ün yazıp köprüden attığı ikinci mektubu verir.

Orhan, Gül'e elindeki mektubu gösterince Gül, ilk olarak şaşırır da bu mektubu Mete'ye yazdığını ifade eder. Gül, gerçekleri anlatsa da Orhan, bu saçmalıklara inanmadığını söyleyerek nişan yüzüğünü çıkarır ve evden ayrılır. Ertesi gün Gül, işe gitmez Orhan geç saatlere kadar iş yerinde çalışır, akşam saatlerinde çalışanlardan Ali, Orhan'ın yanına gelerek biraz ateşi olduğunu söyler. Orhan, Ali'yle ilgilenir ve onu köprü altında kaldığı mekâna götürür. Orhan, Ali'nin yatağının başucunda kitaplar ve mektuplar hakkında sorular sorar. Ali, kitapların kendisine ait olduğunu fakat mektupların kendisine ait olmadığını, bir kadının bu mektupları köprüden atıp gittiğini, merak ettiği için bu mektupları topladığını ifade eder. Orhan, mektuplara biraz göz gezdirdikten sonra Ali'den

müsaade isteyerek mektupları yanına alır. Mektupların tamamını okuyan Orhan, Gül'ün söylediklerinde haklı olduğunu anlayarak Gül'e gidip özür dilemek ister. Ancak arabasına bindiğinde benzinin bittiğini fark eder. Orhan, Ali'nin yanındayken Canan, Orhan'ın benzinini boşaltmıştır. Orhan, ne yapacağını düşünürken Canan arabayla yanaşır ve Orhan'ı arabasına alır. Canan, ilk olarak Orhan'ın nişanlısı Gül'den ayrıldığına çok sevindiğini ifade eder. Orhan, bunun üzerine bu konuda hata ettiğini, şimdi Gül'e gidip özür dileyeceğini ve hemen evleneceklerini söyleyince Canan, sinir krizine girer. Arabayı deli gibi sürmeye başlayan Canan, bir ağaca çarpar. Çarpma esnasında Canan, vefat eder ve Orhan kaybetmiş olduğu hafızasına kavuşur. Orhan, kaza yerinden biraz uzaklaştıktan sonra taksiye binerek Gül'ün evine gider. Gül, kapıyı açtığı anda karşısında Orhan'ı değil yıllar önce kaybettiği Mete'yi görür. Orhan, hafızasının yerine geldiğini söyleyerek Gül'e yaptıklarından dolayı üzülüğünü ifade eder. Ancak Gül, Orhan'ın geçmişini ve Mete olduğunu hatırlamasına çok sevinir. O sırada Gül, kızı Gülsün'e yıllardır beklediği babasını tanıştır.

3. 27. 1. 3. Kişi Kadrosu

Kişiler, romanın ana kahramanı olan Gül'ün çevresinde bulunanlardır. Roman kişileri hakkındaki bilgiler yazar tarafından verilmiştir.

Gül: Romanın anlatıcısı; Gül'ün babası tarafından orta okulun ikinci sınıfından sonra okula gönderilmediği bilgisini vererek romana başlar. Sonrasında Gül için şu ifadeleri kullanır: “Kızı Gül, on sekizine basmıştı. Güzeldi ve gösterişli bir vücudu vardı.” (s. 7). Gül, annesini kaybettikten sonra babasıyla birlikte yaşamaya başlar. İçkiye meraklı olan babası, eve içki arkadaşlarından olan Süha'yı sık sık getirmeye başlar. Süha, Gül'e kötü gözle bakar ve Gül'ün babasının sızdığı bir gece Gül'e zorla sahip olur. Bu durum Gül'ün hamile kalmasıyla ortaya çıkar. Gül'ün babası, bunun üzerine Süha'yı eve çağırır ve aralarında çıkan tartışma neticesinde Süha, Gül'ün babasını öldürür. Bu olay kısa zamanda çevrede duyulunca Gül, mahalleden ayrılmak zorunda kalır. Bu evde annesini ile babasını kaybeden Gül, sıkıntılar yaşadığı bir dönemde Şişli sosyetesinde tanınmış bir ailenin yanına mürebbiye olarak girer. Burada evin damadı ile beyi tarafından tacize uğrayınca üzüntüsünden dolayı karnındaki çocuğu düşürür. Bu olaylardan sonra İzmit'teki halasının yanına sığınır. Ancak gerek kuzeninin gerekse eniştesinin Gül'e karşı olumsuz tavırları Gül'ün Mete'yle birlikte İstanbul'a kaçmasına sebep olur. Burada evlenirler birkaç ay içerisinde Gül, hamile kalır, Mete iş için bir gemi seyahatine çıkar; ancak bu seyahat esnasında kaybolur. Gül, karnındaki çocuğu yalnız başına dünyaya getirir. Kızı 7 yaşına

gelene kadar dikiş nakış işleriyle uğraşan Gül, daha sonra kızı Gülsün'ü alarak Kadıköy'e yerleşir. Gül, bir ticaret şirketinde sekreter olarak çalışmaya başlar. Şirketin müdürü 2 ay sonra vefat edip yerine başka bir müdür geldiğinde Gül'ün hayatı baştan sona değişmeye başlar. Çünkü yeni gelen müdür, Gül'ün yıllar önce kaybettiği kocası Mete'dir. Ancak Gül'ün Mete olarak tanıdığı bu kişi, Gül'e, Orhan olarak tanıtılır. Orhan, zamanla Gül'den hoşlanır ve ona evlenme teklifi eder. Orhan, bir trafik kazası neticesinde hafızasına tekrar kavuşunca ikili mesut bir şekilde yaşamaya başlar.

Mete: Romanın yardımcı kişilerindendir. Romanda ilk olarak Canan'ın nişanlısı olarak okuyucunun karşısına çıkar. Mete hakkındaki bilgiler kendisi tarafından verilir. Mete, Gül ile sohbet ettiği esnada kendisi hakkında “Ben de sizin gibiyim. Kimsesizliğin acısını bilirim. Babamı, annemi çok küçük yaşta kaybettim. Uzaktan akrabam olan eniştenizin yanında büyüdüm. Bütün bunlara rağmen yaşamak güzel şey... Bana küçük yaştan beri bakmalarına, tahsilimi yaptırmalarına karşılık nişanlanmaya zorlanan bir erkek” (s. 60), gibi ifadeleri kullanır. Mete, Gül ile İstanbul'a gider ve orada evlenirler. Mete'nin iş yeri Mete'nin çalışkanlığı ve dürüstlüğü noktasında ondan memnundur. Bu memnuniyeti, Gül şu kelimelerle ifade eder: “Yalnız lisan bildiğin için mi seni seviyorlar. Çalışkansın, zekisin ve her şeyin üstünde çok iyi bir insansın.” (s. 91). Mete, evliliklerinin ilk aylarında bir iş seyahati için Avrupa'ya gönderilir. Bu iş seyahatinin dönüşünde gemisinin batması üzerine Mete'den bir daha haber alınamaz.

Mete, kaybolduktan 7 yıl sonra Gül'ün karşısına Orhan olarak çıkar. Orhan'ı tanıtan işyeri sahibi onun Kıbrıs'ta Türklerin arasında başarılı bir mücahitlik yaptığını, Rumlara karşı savaştığını ifade eder. Orhan, kısa sürede işyerinde sevilmeye başlar. Gül, onun hakkında şu ifadeleri kullanır: “Orhan iki lisan bilen, becerikli, zeki bir erkekti. Bu yüzden onu takdir etmeyen kimse yoktu.” (s. 155). Bunun yanı sıra Orhan, işyerinde sert ve otoriter, yağcılığı sevmeyen, işini ciddiyetle yerine getiren bir tiptir. Orhan, kısa sürede işinde tutulan bir insan konumuna gelir ve iş yerinde beraber çalıştıkları Gül'e evlenme teklifi eder. Gül, bu teklifi kabul eder. Ancak Orhan'a kısa süre sonra gerçekleri anlatır. Orhan romanın sonunda bir trafik kazası neticesinde hafızasına kavuşur ve Mete olduğunu anlar. İkili mutlu bir hayat yaşamaya başlar.

Nazım: Romanın yardımcı kişilerindendir. Gül'ün babasıdır. Yazar, Nazım hakkında şu ifadeleri kullanır: “Uzun yıllardır bir şirkette memur olarak çalışıyordu. Pek fazla tahsili yoktu ama boş zamanlarında okuyan, kültürlü bir adamdı. Ağırbaşlı, hiç kimseye kötülük etmezdi. Yalnız tek kusuru akşamcı olmasıydı.” (s. 7). Nazım, hakkında bilgiler romanın

yardımcı kişileri tarafından da verilir: “Benim bildiğim Nazım, halim selim bir adamdı. Etliye sütlüye karışmazdı. Kendi hâlinde yaşardı.” (s. 41).

Romanda sadece isimleri geçen, birkaç cümleyle tanıtılan, çok fazla işlev yüklenmeyen dekor unsuru kişiler de mevcuttur: Henüz romanın başında hastalıktan vefat eden Gül’ün annesi. Nazım’ın içki arkadaşı Süha. Gül’ü mürebbiye olmak üzere Şişli’deki apartmana götüren ve mahalle komşularından biri olan Hatice Teyze. Şişli’deki apartmanda yaşayan evin erkeği Ahmet Bey, karısı Atıfet Hanım, kızları Fulya, iç güveysi damatları Doğan ve bunların çocukları Nur. Gül’ün kaldırıldığı hastanedeki hemşire Güler. Gül’ün halası Neriman, eniştesi Fahri, halasının kızı Canan ve Canan’ın nişanlısı Mete. Gül’ün Mete’den olan kızı Gülsün.

3. 27. 1. 4. Zaman

Eser, ana kahraman Gül, 18 yaşındayken başlar ve 27 yaşına kadar devam eder. Anlatılan zaman olarak hemen hemen 9 yıllık bir zaman dilimine sahip olan romanda tarihler net olarak verilmemiştir. Romanın anlatılan zamanı, yapılan zamanda ileri sıçrayışlar dikkate alınarak tespit edilmiştir.

Eserde ara sıra mevsim ya da ay isimleri kullanılarak zaman belirtilmeye çalışılmıştır:

“Bir Mayıs sabahı idi.” (s. 22).

“Bu kışın ortasında yola çıkman da nereden icap etti Mete? Hiç olmazsa şirket baharın gelmesini bekleyeydi.” (s. 91).

“Uzun süren bir kış bitmiş, yaz gelmişti.” (s. 146).

Bunun yanı sıra roman kahramanlarının yaşları da romanda anlatılan zamanı tespit etmeye yardımcı olmuştur:

“Kızı Gül, on sekizine basmıştı.” (s. 7).

Oğuz Özdeş, geriye dönüş tekniğini romanın kendi anlatılan zamanı içerisinde bazı olayları açıklığa kavuşturmak, aydınlatmak için kullanır. Okuyucu, Gül ile Mete’yi bir anda İstanbul’da bulur. Gül ile Mete, okuyucunun merakını gidermek için İstanbul’a geldikten sonra buraya nasıl geldiklerini anlatmak için kısa bir geri dönüşe yer verirler: “O gece yarısı nasıl olup da Mete ile karşılaşmış, ani verdikleri bir kararla ortalık ağırlarken eşyalarını toparlayıp kalkan bir otobüse yetişmişlerdi. Otobüs onları sanki bir kuş gibi

abucak İstanbul'a getirmiş, birkaç gün içinde Laleli'de buldukları kiralık bir eve yerleşmişlerdi.” (s. 84).

Romanda yapılan geri dönüşler bazen kısa bir zaman önceyi işaret ederken bazen yıllar öncesi olabilmektedir. Gül, Orhan'la Çamlıca tepesine giderler. Gül bu esnada 7 yıl önceyi hatırlar: “Bundan yedi yıl önce Mete ile evlendiği zaman buraya gelmişlerdi. Bir ağacın altında oturdular. Etraf sessizdi ve kimsecikler yoktu. am kokuları ta içlerine kadar doluyordu.” (s. 186).

Eserde yakın veya uzak geçmiş; kısa veya uzun bir zaman dilimi özetlenerek anlatılabilir. Gül, ocukluk ve genç kızlık yıllarını şu şekilde özetler: “Gül, beş yıldır okula gitmiyor ve ev işlerinde annesine yardım ediyordu.” (s. 7). Gül'ün babasını öldürerek hapishaneye giren Süha, 7 yıl sonra Gül'ün karşısına çıkar ve geçen süreyi şu ifadelerle özetler: “Galiba aradan tam yedi yıl geçti, diye Süha sözüne devam etti. Yedi yıl hapishanede geçirmek kolay değil.” (s. 98).

Özetleme tekniği yapılırken her zaman belli tarihlerin verilmesine gerek yoktur. Verilen cümlelerin anlamında da bir özetleme söz konusu olabilir. Gül, eşi Mete'yi kaybettikten sonra dikiş nakış yaparak geçimini sağlamaya çalışır ve bu işte başarılı olur. “Fakat yıllar geçtikçe işini genişletti yanına birkaç yardımcı alarak bir terzihane açtı.” (s. 96). Özetleme tekniği, roman içerisinde geçen olayların tamamını hatırlatmak adına da kullanılan bir tekniktir. Süha, gençliğinde nefesine uyup Gül'e sahip olur ve sonrasında başından felaketler eksik olmaz. Süha bu durumu şu kelimelerle ifade eder: “Ben de zaman zaman geçmişe esef ediyorum ama hiçbir faydası olmuyor. Seni elde etmekle ne kazandım sanki? İşimden gücümünden oldum, katil oldum, hapse girdim... Gençliğim, şerefim, her şeyim mahvoldu.” (s. 130).

Zaman bakımından dikkat çeken hususlardan bir diğeri anlatılan zamanı genişletmeye yarayan ve ileriye doğru uzun ve kısa süreli zamanda ileri sıçrayışların kullanılmış olmasıdır. Bu zamanda ileri sıçrayışlar, romanın anlatılan zamanı tespit etmek için önemli bir işleve sahiptir: “Fakat babasının bu derece temiz ve saf duyguya sahip olmasına, bir hafta sonra Süha'yı tekrar evine getirmesine şaşmaktan da kendisini alamadı.” (s. 16).

“Fakat bir ay sonra Gül'ün korktuğu şey başına geldi.” (s. 17).

“Bir hafta sonra İzmit'teki tepenin yamacında bulunan mavi badanalı evin sokak kapısı iki defa üst üste çalındı.” (s. 38).

“Aradan bir ay geçmiş, yaz iyice gelmişti.” (s. 58).

“Evlenmelerinden bir ay sonraydı.” (s. 88).

“Bir ay sonra gazetelerin manşetleri Akdeniz seferinden dönmekte olan geminin batışı olayını büyük harflerle veriyorlardı.” (s. 92).

“Gülsün büyümüş altı yaşına basmıştı.” (s. 96).

“Bir ay sonra sabahleyin Gül’ün evinin kapısı yine çalındı.” (s. 111).

Romanın nesnel zamanı, Kıbrıs Barış Harekâtı dönemine denk gelmektedir. Romanda anlatılan zaman, Gül’ün 18 yaşından 27 yaşına kadar geçen 9 yıllık bir süreyi kapsar. Romanın neşredilme zamanı ise eserin ilk baskısının yapıldığı 1972 tarihi olarak gösterilebilir.

3. 27. 1. 5. Mekân

Eser, ana kahraman olan Gül’ün ailesi ile birlikte yaşadığı Samatya’daki iki odalı evlerinde başlar. Bu evde annesini ile babasını kaybeden Gül, sıkıntılar yaşadığı bir dönemde Şişli sosyetesinde tanınmış bir ailenin lüks dairesinde mürebbiye olarak çalışmaya başlar. Burada huzuru bulamayan Gül, hemen hemen bir ay sonra buradan ayrılır ve dışarıda gezerken bayılması neticesinde gözünü hastanede açar. Hastaneden taburcu olduktan sonra halasının yanına İzmit’e gider. Bu mekân romanda şu ifadelerle verilir: “Bir hafta sonra İzmit’teki tepenin yamacında bulunan mavi badanalı evin sokak kapısı iki defa üst üste çalındı.” (s. 38). Gül, halasının evinde sandık odası denilen küçük bir odada kalmaya başlar: “Küçük, kutu gibi bir oda... Karyolan, yatağın, yorganın, etajerin, her şeyin hazır.” (s. 45).

Gül, halasının evine geldikten 1 ay sonra bir sabah kahvaltıyı hazırladıktan sonra çamaşırları asarken yanına Canan gelir ve kaba bir tavırla kimseye bedava ekmek yok, deyince Gül, hıçkırarak bahçeye doğru kaçır. Tam bu sırada bahçeye giren Mete olanları gördüğünden dolayı Gül’ün peşinden bahçeye gider. Bahçedeki badem ağaçlarının bulunduğu yer, Gül’ün bir sığınağı konumuna gelmiştir. Burada Mete’yle konuşurlar. Üç gün sonra Gül, evin ihtiyaçlarını almak için pazara gider. Pazarda karşılaştığı Mete ile konuşur ve beraber yağmurda ıslanırlar. Bu sırada Gül, ayağını burkunca Mete’nin evine giderler ve Mete, onun ayağını tedavi eder. Beraber geçirdikleri bu andan sonra eve dönen Gül, eniştesinin sorularıyla ve tepkisiyle karşılaşır. Gül, eniştesinin söylediği sözleri kaldıramayınca gece evden kaçır ve sokaklarda nereye gideceğini bilmez hâlde yürürken

bir elektrik direğinin dibine oturur. Bu esnada dışarıya bakan Mete, Gül'ü görünce onu hemen evine getirir. O gece ikisi de kimsesizliklerini dile getirdikten sonra birbirlerine karşı olan sevgilerinden bahsederler ve yarın İstanbul'a beraber gidip orada evlenmeye karar verirler. Ertesi sabah İstanbul'a gitmek için yola çıkan ikili kısa sürede İstanbul'a varır ve Laleli'de kiralık bir ev tutarlar: "Lalelideki evleri kutu gibiydi ama çok şirin ve güzeldi. Uzaktan Marmara denizi gözüktüyordu." (s. 85). Burada birkaç ay yaşadktan sonra Mete, iş için Avrupa'ya seyahate çıkar ve seferden dönerken gemi batar. Burada 6- 7 yıl kızı ile yaşayan Gül, Süha'nın karşılarına çıkması ve huzurlarını kaçırmaması neticesinde Kadıköy'e taşınırlar. Gül ile kızı Gülsün, Kurbağalı Dere kıyısında iki odalı ve bahçeli bir eve yerleşirler. Gül, bu semtte bir şirkete girerek çalışmaya başlar ve birkaç ay sonra burada yıllar önce kaybettiği Mete'yi bulur.

Eserde mekân değişiklikleri roman kahramanı üzerinde çok önemli ve olumlu bir şekilde psikolojik değişikliklere, huzura vesile olmaktadır. Romanın ana kahramanı olan Gül, annesini ile babasını kaybettiği hatta iffetini kaybettiği mahallede duramayarak önce bir apartmana mürebbiye olarak gider. Orada huzuru bulamayınca İzmit'teki halasının yanına sığınır. Orada da huzuru bulamaz ve en sonunda Mete ile İstanbul'a kaçarlar. Burada çok mutlu bir hayata başlarlar ta ki Mete deniz seyahatinde kaybolana kadar. Mete kaybolduktan sonra burada 6- 7 sene kızı ile yaşayan Gül, Süha'nın karşılarına çıkması ve huzurlarını kaçırmaması neticesinde Kadıköy'e taşınırlar. Gül ile kızı Gülsün, Kurbağalı Dere kıyısında iki odalı ve bahçeli bir eve yerleşirler. Yeni taşındıkları mekân için şu ifadeler kullanılır:

"İstanbul'un o şirin ve güzel semti, Gül'e ve kızına âdeta yepyeni bir ruh vermişti... Yeni taşındıkları, bahçeli, iki odalı kulübe, ana ile kıza bir cennet kadar güzel gözüktüyordu. Burada artık hiç kimse onları rahatsız etmeyecekti." (s. 139).

3. 27. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Eserde yazar anlatıcı kullanılmıştır. Yazar anlatıcı, roman kişilerinin tüm hayatlarına ve tecrübelerine vâkıftır. Anlatıcı, Gül'ün babasının bütün hayatı gözler önüne serer:

"Nazım, akşam üstü işinden çıkınca mutlaka meyhaneye uğrar, bir şişe şarabı yuvarlamadan eve dönmezdi. Bazen efkârlı olursa şişelerin adedini ikiye çıkarırdı. Şişelerin ikiye çıktığı da Nazım'ın hareketlerinden belli olur, yürürken hafif yalpalar, konuşurken de gevelerdi." (s. 7).

Yazar, roman kahramanlarının bile farkında olmadığı şeylerin farkındadır: “Metede Gül gibi faytonun içinde Fahri eniştenin bulunduğu ve kendilerini gördüğü için arabayı bilhassa yakınlarından sürdürttüğünü bilmediği için...” (s. 65).

Yazar anlatıcı, roman kişilerinin heyecan ve korkularına; zihinlerinden geçenlere ve niyetlerine vâkıftır. Gül’ün düşünceleri şu şekilde yansıtılır: “Gül, korkusundan ne babasının ne de Süha’nın yüzüne bakamamış, kucağındaki paketlerle birlikte doğru mutfağa gitmişti. Mezeleri tabaklara koyarken babasının Süha’yı hangi maksatla evine getirdiğini düşünüyordu fakat bir türlü sebebini bulamıyordu.” (s. 20).

Gül, Süha’nın eşkalini polislere yanlış olarak verirken yazar anlatıcı, onun düşüncelerinin ve yaptığıının farkındadır:

“Süha’nın tipiyle ilgili olmayan eşkali polis not ederken Gül, yalan söylemenin verdiği utançla başını önüne eğiyor, bakışlarını gizlemeye çalışıyordu.” (s. 119).

Yazar anlatıcı, roman kişilerinin açıkladıkları ya da gizledikleri tüm gerçekleri bilir: “Gül hafifçe ürperdi ve Orhan’a baktı. İkisi de birbirinden gizledikleri gerçeklerin verdiği hisle hemen gözlerini birbirinden kaçırdılar.” (s. 179).

Yazar anlatıcı, sık sık araya girerek roman kişilerinin o anki durumlarını vermeye çalışır. Gül’ün babası, Gül’ün başından geçenlere inanamaz bir ruh hâlinindedir:

“Nazım, bu cevabı işitince birden duraladı. Herhâlde ihtimal vermiyor, itimadını kazanmış bir arkadaşının kızına göz dikeceğini düşünemiyordu.” (s. 19).

Gül, yıllar önce kaybolan kocası ile karşılaşır ve kocası, Gül’e başka bir isimle tanıştırdıktan sonra Gül, olanlara anlam veremez ve bu kişiyi süzmeye başlar:

“Yolda giderlerken Gül, gözlerini yeni müdürden ayıramıyor, karşılaştığı olayın dehşetinden kendisini bir türlü kurtaramıyordu. Nedense yeni müdür oralı bile değildi. Belki de otomobili dikkatli kullandığı için Gül’ün kendisini süzüşünden habersizdi.” (s. 144).

Gül, trafik kazasından sonra hastanede yatarken kaza esnasında yanında olan erkeğin eşi ile hemşirenin konuşmalarına kulak misafiri olur. O anki hisleri, yazar anlatıcı tarafından şöyle dile getirilir: “Demek ki köprüde rastladığı adam evliydi. Aman Allah’ım elinde olmadan ne büyük bir skandala adı karışacaktı. Merdivenlere inince sağ tarafa açılan bir kapı gördü. Kapıyı usulca açtı. Allah ona yardım ediyordu. Kapı, hastanenin bahçesine açılmıştı. Hemen dışarı çıktı.” (s. 160).

Yazar anlatıcı, sık sık araya girerek kendi yorumlarını dile getirir. Roman kahramanı Gül'ün yaşadığı tesadüfe kendisi bile şaşırır: “Bu kadarı da fazlaydı artık daha bu sabaha kadar hayali ile yaşadığı erkek, onunla konuşuyor, hayatını incelediğini belirtiyor ve üstelik de evlenme teklifi yapıyordu.” (s. 152).

Yazar anlatıcı, araya girmelerinde aşk romanlarının bir klişesinden bahseder: “Her romanda böyle bir sahneden sonra vakanın kahramanı gözlerini beyazlıklar içinde açar. Gül de gözlerini beyazlıklar içinde açtı. Az zaman önce düştüğü zifiri karanlığın tam tersi olan bir beyazlıktı.” (s. 166).

Yazarın araya girmeleri çoğu zaman soru şeklinde okuyucunun karşısına çıkar. Eserde bu sorular anlatıcı ya da roman kişileri tarafından sorulmuştur. Gül'ün kaldığı zor durum, şu cümlelerle ifade edilir:

“Gül'ün mahallede kimseye bakacak yüzü yoktu. Kısa zamanda Süha'nın babasını neden öldürüp hapsi boyladığı sebebi duyulmuş, iffetiyle beraber insanların sevgisini de kaybetmişti. Yalnızdı, kimsesizdi, babasının bıraktığı ne bir miras ne de birikmiş bir para vardı. Böyle olunca on sekiz yaşında genç bir kız ne yapar?” (s. 21).

Gül, yıllar sonra Mete'yi karşısında görür; ancak onu tanıtan müdür karşısındaki kişinin Orhan olduğunu söyleyince Gül aklından şu soruları geçirir:

“Acaba aldanıyor muydu? Yeni müdürün sesi, hareketleri tıpkı Mete'ydi. Fizik yapısındaki biraz değişiklik, aradan geçen yedi yılın tesiri olmalıydı. Ama Mete neden kendisini tanımamış, ilk defa görüyormuş gibi gayet resmi bir tarzda elini sıkımişti.” (s. 142).

3. 27. 1. 7. Dil ve Üslup

Yazar, sade bir dil kullanır. Bu kapsamda kullandığı atasözlerin birçoğu halk arasında klişe hâline gelmiş atasözü ve deyimlerdir:

“Eee, her gülün batan bir diken var.” (s. 49).

“İlk göz ağrısı kolay kolay unutulmaz, derler.” (s. 97).

“Dağ dağa kavuşmaz ama insan insana kavuşur.” (s. 98).

Romanda ana kahraman olan Gül, yazar anlatıcı tarafından sıklıkla çiçeğe benzetilir:

“Baban seni nasıl koruyacak? Taze bir çiçek gibisin... Kayalıklarda tek başına açan dağ çiçekleri gibi...” (s. 10).

“Ve zavallı Gül, yaprakları koparılan kırmızı bir gül gibi annesinin göğsü üzerine düştü.” (s. 11).

“Ahmet, dışarı çıkınca Gül de çiğnenmiş bir gül gibi kendisini yatağına attı.” (s. 33).

“Güneşle beraber yeni bir dünya doğmuştu sanki kalbi bir serçe kuşunun kanatları gibi çırpınarak çarpıyordu.” (s. 71).

“Gül de sandalyenin üzerine çiğnenmiş bir çiçek gibi yığıldı, kaldı.” (s. 110).

“Polis gidince Gül yine çiğnenmiş bir çiçek gibi kapının gerisinde kaldı.” (s. 119).

Eserde Gül, çaresiz kalması sebebiyle mürebbiye olarak girdiği evde, evin beyi tarafından taciz edilir. Bunun üzerine evin beyi için kötü bir benzetme yapılır:

“Gül, şuurunu sanki kaybetmişti. Ahmet’in yüzüne birden öyle şiddetli bir tokat vurdu ki domuz suratlı adam bir iki adım sendeledi.” (s. 33).

Eserin anlatılan zamanında kullanılan bazı Osmanlı Türkçesine ait kelimelere yer verilmiştir:

“- Onlar hacet-i semavidir kızım demişti.

- Ne demek hacet-i semavi baba?

- Göktaş yavrum.” (s. 6).

“Babası hırsını alamıyor, Gül’ü mütemadiyen tokatlıyordu.” (s. 19).

3. 27. 2. Teknik Unsurlar

Gül, hasta olan annesinin odasındadır ve annesini şu ifadelerle tasvir eder: “Gül, sürahiden doldurduğu bardağı uzatırken annesinin yüzüne bakıyordu. Bir insan iki günde bu kadar çöker miydi? Şakakları içine batmış, gözleri çukurlaşmıştı. Burun delikleri hızlı hızlı açılıp kapanıyor, kurumuş dudakları bir şey söylemeye hazırlanıyormuşçasına garip bir ifade taşıyordu. Pek belliydi ki suyu içmek için başını kaldıracak hâli yoktu. Güçlülük suyu annesine içirdikten sonra bardağı masanın üstüne koydu.” (s. 9).

Eserde Gül’ün annesinin Gül’e verdiği tavsiye sık sık tekrarlanır: “Gül ol, erkekler seni göğüslerine taksınlar. Fena yola sapma. Düşersin. Düşenin dostu olmaz.” (s. 37). Aynı eserde bu ifade, romanın kötü kahramanı olarak konumlandırılan Süha’ya yaptıklarından dolayı yaşadığı bir pişmanlık anında söylenir: “Gül ol göğüslerine taksınlar. Elmas ol,

başlarında taç diye gezdirsinler. Fena yola sapma, düşersin. Düşenin dostu olmaz.” (s. 138).

Romanda Süha, hoşlandığı Gül’e tecavüz ederek sahip olur. Ancak bu durum her ikisinin de hayatını altüst eder. Yıllar sonra karşılaştıklarında aralarında şu diyalog geçer:

“(Süha): Ben de zaman zaman geçmişe esef ediyorum ama hiçbir faydası olmuyor. Seni elde etmekle ne kazandım sanki? İşimden gücümünden oldum, katil oldum, hapse girdim... Gençliğim, şerefim, her şeyim mahvoldu.

- (Gül): Yalnız kendine etmedin ki benim de hayatımı yıktın!

Süha başını iki yana sallayarak

- Kaderin önüne geçilemiyor. Seni gerçekten sevmiştim o zaman... Seni almak, karım yapmak istiyordum... Fakat kör olası içki benim de senin de başımızı derde soktu... İçkili kafa ile ne yaptığımı bilmiyordum... O gün baban evine çağırdığı zaman da öyle... Şimdi bile münakaşaya nasıl tutuştuğumuzu, bıçağı nasıl sapladığımı bilmiyorum.” (s. 130).

Orhan, en iyi arkadaşı Selim’in karısı Canan’ın kendisini baştan çıkarmasına bir kere engel olamamış ve birlikte olmuşlardır. Orhan, bu durumun vicdan azabını yaşarken Canan, sürekli bu tarz tekliflerle Orhan’ı rahatsız etmektedir. Orhan da ilk olarak bir kurtuluş yolu olarak başka bir kadınla evlenme fikrine kapılır. Ancak kısa süre sonra Canan’ı kendinden uzaklaştırınca evlenmeye gerek kalmadığını düşündüğü esnada bir iç çözümlemeye girer:

“Canan meselesi bittiğine göre Gül’le evlenmesine sebep kalmamıştı. O hâlde ne diye evlenecekti? Hemen dışarı çıkıp Gül’ün evine gitmeyi ve gerçeği olduğu gibi anlatmayı düşündü. Kendi kendine: ‘Gül’e söyleyeyim de artık bu izdivacın manasızlığını anlasın.’ diye yüksek sesle söyleniyordu. Fakat tam kapıdan dışarı çıkacağı sırada içinden yükselen bir sese uyup durdu: ‘Neden sanki vazgeçecekmişim evlenmekten... Gül’ün yanında kendimi çok rahat ve mesut hissediyorum! Ona yaklaştıkça onda yıllardan beri özlediğim birçok özellikleri bulmadım mı? Ama onu bir defa dahi olsun öpmedim, okşamadım... Fakat böyle temiz bir sevgiyle evlilik hayatına girmek daha mutlu değil mi? Aramızda söz kestikten bir ay geçtiği hâlde, bir gün bile ne zaman nişanlanacağımızı, nikah günümüzü sordu mu hiç? Başka kadınlar olsa kim bilir ne kadar kaprisler yapardı...’” (s. 185).

3. 28. HERKESTEN UZAK³⁹

3. 28. 1. Materyal Unsurlar

3. 28. 1. 1. Eser Hakkında

Oğuz Özdeş'in popüler tarzda kaleme almış olduğu aşk ve macera romanlarından olan **Herkesten Uzak** adlı eserinin ilk baskısı 1973, ikinci baskısı 1980 yılında Tekin Yayınevi tarafından yapılmıştır.

Eserin ilk baskısının arka kapağında eser için “Oğuz Özdeş'in en son yazdığı ve beni en az utandıracak eserim diye adlandırdığı bu romanı okurken yazarın akıcı üslubuna ve objektifini toplum üzerinde gezdiriş tarzına hayran olacak ve tesirinden yıllarca kurtulamayacaksınız.”, ifadeleri kullanılmıştır.

Eser, “*Unutulmaz Hatıralar*” alt başlığında sunulur ve Oğuz Özdeş'in hayatından izler taşıdığından dolayı otobiyografik bir anlatı olarak değerlendirilebilir.

Eser; Birinci Bölüm, İkinci Bölüm, Üçüncü Bölüm, Dördüncü Bölüm, Beşinci Bölüm başlıkları altında toplam 5 bölüme ayrılır. Eserin Birinci bölümü kendi içerisinde İlk Aşk ile Pembe Dünyalar ismiyle 2, ikinci bölümü Aşkın Kanatları, Yeni Yıl, Damla'dan Mektuplar, Nalandan Mektuplar, Kardaki İzler ve Bir Cinayet isimleriyle 6, üçüncü bölümü Fırtına Kopuyor, Gurbete Giriş, İzmir Geceleri, İki Aşk Arasında ve Nazan'ın Ardından ismiyle 5, dördüncü bölümü Baharın Getirdiği, Sart Harabeleri, Yörük Aşkı ve Emelin Fendi ismiyle 4, beşinci bölümü Ahtapotun Kolları, Aşağıya İnen Merdiven, Kaderin Oyunu ve Yere Düşen Damla ismiyle 4 kısıma ayrılmıştır.

3. 28. 1. 2. Olay Örgüsü

Eserin birinci olay halkası, romanın ana kahramanı Onur'un geçirdiği zatülcenp hastalığından dolayı efor sarf eden oyunlar oynamasının ailesi tarafından yasaklandığını söylemesiyle başlar. Bu sıralarda evlerinin yanına komşu olarak Damlaların taşınması ve Onur'un Damla'ya karşı bir şeyler hissetmesiyle Onur için hayat biraz renklenir. Damla, bir gün elinde pembe bir zarfla Onur'un karşısına çıkar ve içinde aşk mektubu olan zarfı ona verir. Okullar açılınca liseye başlayan Onur, erkek kardeşiyle aynı sınıfa gider ve onun sürekli göz hapsindedir. 8 ay boyunca ev okul dışında hiçbir aktivitesi olmayan, babasının sözünden çıkmayan Onur, yaz tatilinin gelmesiyle birlikte babası tarafından biraz rahat bırakılır. Yeni ders yılı başlayınca Onur, derslerine engel olmadan yine şiir, hikâye, piyes

³⁹ Oğuz Özdeş, **Herkesten Uzak**, Tekin Yayınevi, 2. Basım. İstanbul, 1980.

yazarak bunları dergilere gönderir. Babasının izniyle ev gezmelerine katılır. Bir gün Ankara'ya yeni tayini çıkan bir hemşerilerinin evine giderler. Babasına amca diyen hemşeri, oldukça antipatik görünümlü bir erkek ancak eşi Nalan pek alımlı bir kadındır. Nalan kaçamak bakışlarla Onur'u süzer. Yemekten sonra babası, Onur'un bir milli şiir okumasını; Nalan da bir aşk şiiri okumasını ister ve istekleri yerine gelir. Bir hafta sonra Nalan'la kocası iade-i ziyaret ederler. Akşam evden giderlerken Onur'la tokalaşır ve baş parmağıyla Onur'un avucunu gıdıklar. Bu hareketin Nalan'ın kendisini arzuladığı şeklindeki manasını bir arkadaşından öğrenen Onur, Nalan'ın evine gitmek için bir fırsat oluşturmaya çalışır. Sonunda o gün gelir ve Onur, Nalan'ın evine gider. Nalan, Onur'la olmayı çok istemesine rağmen çocuk uyanık olduğu için bunu yapamayacağını, haftaya bu saatte tekrar gelmesini ve çocuğu o zaman uyutmuş olacağını söyleyerek randevulaşırlar. Onur, 2 gün sonra yolda Damla ile karşılaşır ve bir pastanede oturarak dertleşirler. Damla, Onur'un kendisini aramamasını haklı bulduğunu, ona kırılmadığını, onu her zaman ve her koşulda seveceğini söyler. Damla, bu konuşmada kendi babasının kanser olduğunu ve bu duruma çok üzüldüğünü ifade eder. Ertesi gün Damla'nın babası vefat eder ve Damlalar, Onurların bitişiklerindeki evden Telsizlerdeki teyzesinin yanına taşınmak zorunda kalırlar. Taşınmadan önce karlı bir günde Halkevi'nin bahçesinde buluşurlar, artık sevgili olmuşlardır. Birkaç gün sonra yılbaşına girerler; ancak Onur, çok ateşlendiğinden dolayı yeni yılı odasında, yatağında geçirir. Bu esnada eve Nalanların geldiği ve ailecek eğlendiklerini duyar. Nalan bir ara Onur'a yarın kocasının Mamak'a gideceğini söyleyerek Onur'un eve gelmesini teklif eder. Cumartesi günü gelince Onur, Nalan'ın evine erkenden gider ve akşama kadar orada kalır.

Bundan sonraki gelişmeler, Damla'nın Onur'a arka arkaya yazmış olduğu mektuplardan takip edilir. Onur gerek kız arkadaşlarıyla gerekse yayınevleriyle olan yazışmalarında yazışma adresi olarak mahalle bakkalını verir. Mektuplardan anlaşıldığına göre Onur, babasının haberi olmadan Damla adında bir şiir kitabı yazmış ve Damla'ya göndermiştir. Bunun dışında bir piyes yazmış fakat babası piyeste kendi ismine yer vermediği gerekçesiyle başka nüshası olmayan bu piyesi paramparça etmiştir. Damla'nın mektuplarından sonra Nalan'ın mektupları başlar. İlk mektupta Nalan'la Onur'un birlikte olduğu bir gün Onur, tam evden ayrılacağı zaman Nalan'ı dudağından öperken kocası tarafından yakalandıklarını, kocasının isterseniz yatak odasında devam edebileceklerini söylediğini hatırlatarak kocasından daha fazla nefret ettiğini belirtir. Nalan kocasına ömür

boyu kendisine dokunmama cezası verir. Sonraki mektubunda Onur'un "Bir Babanın Günahı" ismiyle bir piyes yazdığı öğrenilir.

Yılbaşından iki gün önce lapa lapa yağan karın altında Halkevinin bahçesinde Onur'la Damla buluşur. Onur, aldığı telif paraları sayesinde istediği yere gidebileceklerini söyleyerek Çankaya eteklerinde günlük kiralanmış odalara giderler. Hiç kimsenin görmeyeceği, hiç kimseden korkmayacakları bir odada baş başadırlar. Damla, Onur'a "eğer istersen..." derse de Onur, Damla'yı hep kalbinden sevdiğini onu madde olarak görmediğini söyleyip Damla'nın sadece ellerini tutup gözlerine bakar. Üç gün sonra ablası, Onur'un odasına girerek Nalan'ın kocasını öldürdüğü haberini verir. Onur, hemen gazetelere bakar, gazetelerde Nalan'ın kocasını kendisine sarkıntılık ettiği gerekçesiyle öldürdüğü yazılıdır. Nalan, hâkime kocasının elinde bıçak olduğunu eğer ben onu öldürmeseydim o beni öldürecekti şeklinde ifade verir ve 3 yıl hapse mahkûm edilir. Onur, artık liseyi bitirmiş ve doktor olabileceği bir üniversitede okumak ister; ancak babası buna engel olarak Ankara Hukuk Fakültesine yazılmasını ve bir memuriyete girerek eve para getirmesini, iki öğrenciyi birden okutamayacağını söyler. Altı aydır Damla'yı göremeyen Onur, onu görme ümidiyle Damla'nın Telsizlerdeki evine gider; ancak Damla ile annesi Adapazarı'ndaki Damla'nın ablasının yanına gitmişlerdir.

Eserin ikinci olay halkası 4 yıl sonra başlar. Onur 23 yaşındadır ve 4 yıldır ne Damla'yı ne de Nalan'ı görmüştür. Bu süreçte babasının ele geçirip müsveddelerini yırttığı piyesini yeni baştan yazmış. Piyenin sahnelendiği gün Halkevinin temsil salonu tıklım tıklımdır. İzleyiciler piyesin yazarını sahneye davet ederler ve Onur, ayakta alkışlanır. Eve gittiğinde babası askere gitmesi gerektiğini ve sonrasında eve dönmemesini söyleyerek Onur'u evden kovar. Onur, normalde hâlâ üniversite öğrencisidir; ancak not ortalaması belli bir barajın altında kaldığı için fakülteyi bitirmiş olsa da diplomasını alamadığı ve askerliğini tecil ettiremediği için diplomasız hukukçu olarak askere gitmek zorunda kalır. Çantasını alıp trene binen Onur, önce İstanbul'daki kardeşinin yanına oradan vapurla Manisa'ya gidecektir. İstanbul'a vardığında geceyi kardeşinin kaldığı yurttan geçirir. Onur'un erkek kardeşi, Damla'yı İstanbul'da gördüğünü hatta adresini aldığını söyleyerek Damla'nın yanına gitmesini tavsiye eder. Ertesi gün Onur, Damla'nın yanına gider. Damla, -az da olsa neden aramadığına dair sitem etse de- her zamanki gibi güler yüzünü Onur'a gösterir ve onu her koşulda seveceğine dair sözünü yineler. Damla, annesini kaybettiğini, ablasının İstanbul'a taşındığını, onlarla yaşamasına rağmen hayatta yalnız kaldığını ifade eder. Onur da Ankara'dan küs ayrıldığını, aile sevgisini kalbine gömdüğünü ve hayatta

yalnız olduğunu söyler. Akşama kadar beraber vakit geçirir ve birbirlerine mektup yazacaklarına dair söz verip ayrılırlar. Sabah vapura binerek Manisa'ya doğru yola çıkar. Askerliğe başlar ve bir süre sonra bağlı olduğu alay Turgutlu'ya taşınır; ancak komutanı, Onur'un Manisa'da on kadar askeriyle birlikte kalmasını emreder. Buradaki vazifesi Kolorduya ait buğdayların Manisa'daki un fabrikalarında öğütülüp unların verilecek direktiflere göre muhtelif kıtalara gönderilmesini sağlamak ve her hafta cumartesi günü İzmir'e giderek rapor vermektir.

Onur, ilk defa rapor vermek için İzmir'e gittiğinde İzmir'i bir cennet bahçesine benzetir ve çok sever. Akşama kadar gezdikten sonra Kordon'da Ege Barını görür ve içeri girer. Masaya oturup siparişini verdikten sonra pistte dans eden kadınlar arasında Nalan'ı görür ve göz göze gelirler. Orada dertleşirken Onur, burada askerlik yaptığını, artık babasının baskısından kurtulup özgür olduğunu söyler. Nalan ise 3 yıl hapis hayatında kendisini neden aramadığını sorar ama bunun üzerinde çok durmaz. Burada bir barda çalıştığını ama fahişe olmadığını sadece erkeklerin parasını yiyip onların istediklerini vermemek suretiyle onlardan intikam almak için burada çalıştığını ifade eder. Aşkı uğruna katil olduğu erkek olan Onur'a yâr olamadıktan sonra hiçbir erkeğe yâr olmayacağını söyler. Haftaya aynı gün buluşmak üzere sözleşirler. Ertesi hafta Onur, bir gazeteci arkadaşıyla buluşur ve Ege Bar'a gidince Nalan, bütün gün Onur'u beklediğini söyleyerek sitem eder. Onur, Manisa'ya döndüğünde Damla ile Nalan'dan mektup gelir. Onur, ikisinin arasında kalmış gibi hisseder ama ikisinden de vazgeçemez. Nalan, mektuplarında hiçbir erkeğe yâr olmadığını söylese de Onur'un pek inanası yoktur; ancak Nalan'da kaldığı bir gece onun hatıra defterini görüp gizlice okuduğunda Nalan'ın doğru söylediğine kanaat getirir. Ancak aşkları çok sürmez. Nalan'ın belalısı olan fabrikatör, kiralık katil tutarak Nalan'ı vurur. Onur, Nalan'ın ancak son sözlerine yetişebilir. Onur, bahar gelince askerliğinin 1 yılını tamamladığı gerekçesiyle ve sinirlerine iyi gelmesi ümidiyle on günlük izin alarak İstanbul'a gider. İstanbul'a gittiğinde erkek kardeşi Damla'nın hastanede yattığını, geçirdiği tifonun onu zayıf düşürdüğünü söyler. Hemen Damla'nın yanına giden Onur, onunla konuşur, hasret giderir. Damla, eniştesinin tayininin Bolu'ya çıktığını, oradaki temiz havanın kendisine iyi geleceğini doktorların söylediğini ifade ederek kendisinin Bolu'ya gideceğini söyler. Onur, bu kararı saygıyla karşılar. Üç gün sonra İzmir'deki karargâhtan acil bir telgraf gelir ve hemen dönmesi emredilir. Karargahına dönen Onur, komutanın "Sen neler yapmışsın İzmir'de? Bir bar kadınıyla metres hayatı yaşıyormuşsun, öyle mi?", sorusunu duyunca şok olur. Onur, eğer bu soruya evet cevabı

verse çok büyük bir ceza alacağı için bu iddiayı kesinlikle kabul etmez. Yine de Manisa'daki işlerini tasfiye etmesi ve Akşehir'in Sart istasyonuna giderek Tümenin otlarını verilecek talimatlara göre kıtalara sevk etmesi emredilir. Onur, bu olaydan kendisini seven komutanı sayesinde sıyrılır.

Eserin üçüncü olay halkası, Onur'un Manisa'ya gitmesi ve orada Emel adında bir kızla tanışmasıyla başlar. İlkbahar mevsimi gelir Onur'la Emel birbiriyle iyice tanışır ve sevgili olur. Onur, Sart istasyonunda görevli olduğu zaman Sart harabelerini ile Bozdağ'ın eteklerini çok sever. Alaşehir'de bir otelde kalır arada Bozdağ'da atıyla gezintiye çıkar. Yine Bozdağ'da gezdiği bir gün uzakta bir çadır görür ve çadıra doğru gider. 18 yaşlarında bir Yörük kadını, Onur'u kumandanım diyerek karşılar. Bir hafta sonra Onur, tekrar çadıra gidince Kara Gözlüyü yine yalnız görür. Kara Gözölü, Kumandan Beyi için hazırlanmıştır. Biraz oturup konuştuktan, ayran içtikten sonra yatağa geçerler. O yaz boyunca Kara Gözölüyle sürekli birlikte olurlar. Onur, yazın sonlarına doğru Kara Gözlünün dalgın dalgın uzaklara baktığını görünce sebebini sorar ve yıkılır. Bir gün Kara Çadır'da sevişirlerken Kara Gözlünün babası gelmiş ve olayı fark edip çadırdan uzaklaşmış. Ertesi gün kızının yanına gelerek koynuna aldığı erkeğin kim olduğunu sorarak kızına kahpe ifadesini kullanmış ve her geldiğinde kahpe sözünü tekrar etmiş. Bir müddet sonra gazeteler Kara Gözlünün çadırın önündeki ağaca “kahpenin piçini” doğurmamak için kendini astığını yazar.

Eserin dördüncü olay halkası Onur'un Sart istasyonundaki işlerinin bitmesi ve Menemen'de göreve gelmesiyle başlar. Bu görev dolayısıyla Emel'le daha sık görüşme imkânı bulur. Bu sırada her şey oldu bittiye gelir Onur da Emel de ne olduğunu bilmeden nişanlanırlar. O sıralarda Onur'un Manisa'dayken yazdığı “Zehirli Tütün” piyesi İstanbul'da oynanır ve ondan 500 lira telif ücreti gelir. Onur, nişandan önce babasını davet eden bir mektup gönderir; ancak babası evde Onur'un olduğu bütün fotoğrafların gözlerini kesip göndermiş ve bir de beddua notu yazmıştır. Erkek kardeşinin geleceği vapur fırtınaya yakalanınca Onur, nişana erkek tarafından tek kişi olarak kalır. Onur, nişanlanır ve terhis olduktan sonra İstanbul'a gidip Küplüce tepesinde bir ev tutar ve bir yayınevinde çalışmaya başlar. 1 yıl burada yaşadıkten sonra iş yerine yakın olması için Beyazıt'ta daha iyi bir ev tutar. Bir erkek çocukları olur. Onur, artistlerle röportaj yapar ve bu röportajları sürekli yayımlanır ve Yeşilçam'ın kolları arasında kendini bulur. Onur, İstanbul'da artistlerin, şöhretli, şöhretsiz insanların arasındaki hayatını ahtapotun kollarına benzetir. İş icabı birçok artistle ve artist namzedi genç kızlarla diyalog hâlinde olduğunu belirtir. Bir

gün fotoğrafçı arkadaşıyla sinema alemine yeni atılan genç bir yıldız namzedinin röportajını yapmak için giderler. İsmi Duygu olan bu genç kız, kısa zamanda Onur'a ısınır. Üç gün sonra Duygu ile annesi mecmuaya gelirler ve bir gün akşam yemeğine Onur'u davet ederler. Onur, ertesi gün içkileri alarak onların evine misafirlğe gider. Duygu, Onur'u sürekli aramaya ve evine davet etmeye başlar. Onur, gidip gitmeme konusunda tereddüt yaşarken Duygu'nun resimleri ve yazısı dergide çıktığı gün Duygu ile annesi, teşekkür için mecmuaya tekrar gelir ve ısrarla Onur'u oradan alıp bir lokantaya götürürler. Yemekten sonra Duygu ile Onur, sahilde yürüyüş yaparlar. Duygu, Onur'un koluna girer ve ona karşı olan aşkını itiraf eder, ertesi gün Gül Gazinosunda locada baş başa buluşurlar. Bu sıralarda "Zehirli Tütün" sinemaya aktarılır ve Onur'un ısrarı üzerine Duygu, başrolde oynatılınca Duygu'nun Onur'a olan aşkı ve bağlılığı daha da artar. Filme alınan piyes, Duygu'yu kısa zamanda şöhrete ulaştırır. Onur'un eşi Emel, Gala gecesinde Onur'un genç bir kızla dans ettiğini duyunca iyice kıskanır. Senaryo tamamlanıp sinemalarda gösterilmeye başlanınca kapalı gişe oynar. Duygu ile Onur, bu başarının mutluluğundan sarhoş olurlar. Duygu, Şişli'de kendisine bir daire tutar ve burada her akşam Onur'la buluşur. Ancak Duygu ile olan bu birliktelik bir gün makas gibi kesilir. Onur, artık evi ve işi arasında bir hayat benimsemek zorunda kalır ve böylece karısının dırdırıyla beraber 5 yılı geçirir. Onur, bu sıralarda "Damgalı Kadın" piyesini yazar ve piyesin galasına eşiyle gider. Piyenin sonunda Duygu sahneye atlar ve seyircilerden özür dileyerek piyesteki Damgalı Kadın'ın kendisi olduğunu, yıllar önce Onur'u çok sevdiğini ancak eşinin elinde çocuğuyla yanına gelerek kocasının peşini bırakmam gerektiğini söylediğini ifade eder. Ben de kocasından uzaklaştım ve bununla birlikte kariyerimi de kaybettim diyerek piyeste yazarının kendisini tekrar yarattığı gerekçesiyle ona teşekkür eder ve sahneden iner. Sonrasında piyesi beğenen seyircilerin alkışlarıyla gece tamamlanır. "Damgalı Kadın" piyesi çok ses getirir ve uzun bir müddet kapalı gişe oynar. Onur, piyesten kazandığı parayla Levent'te tek katlı bahçeli, küçük bir ev alır ve burada yaşamaya başlarlar. Ancak iki hafta sonra eşi Emel evdeyken evin tüpü patlar ve Emel birkaç gün komada kaldıktan sonra vefat eder. Olaydan sonra oğlu ortaokula başlar. Onur da "Kendini Arayan Adam" piyesini yazıp tiyatroya verir. Bir gün Damla ile karşılaşır, birbirlerine sıkıca sarılırlar ve hasret giderirler. Damla, Onur'un aşkından bugüne kadar evlenmemiş ve terzilik yaparak hayatını kazanmıştır. Onur, artık geçmişteki her şeyin bittiğini ve bundan sonra Damla ile beraber yaşayacaklarını söyler; ancak bu sevince Damla'nın yüreği dayanamaz ve Damla orada vefat eder.

3. 28. 1. 3. Kişi Kadrosu

Eser, kalabalık bir kişi kadrosuna sahiptir. Olaylar, romanın ana kahramanı ve aynı zamanda anlatıcısı konumunda olan Onur'un ağızından anlatılır. Dolayısıyla romanda kişiler hakkında verilen bilgilerin büyük çoğunluğu onun bilgisi ve bakış açısı dahilindedir.

Onur: Romanın ana kahramanıdır. Henüz 17 yaşında ve lise talebesiyken okuyucunun karşısına çıkar. Onur, küçükken geçirdiğı zatülcenp hastalığının tekrar nüksetmemesi için ailesi tarafından birçok yasağı maruz kalır, koşması ve terlemesi yasaktır. Onur, 17 yaşındayken mahallelerine taşınan Damla'ya karşı bir şeyler hisseder. Onur, dışarıda top oynasa, Onur şiir yazsa, Onur bir kızla konuşsa gerek kardeşinden, ablasından gerekse de annesinden hep aynı uyarıyı alır: "Aman baban duymasın." Onur, baba baskısıyla büyümüş bir çocuktur. Edebiyata olan düşkünlüğü edebiyat hocası tarafından hemen fark edilir. Edebiyat dersinde iyi olan Onur, diğer derslerde kendini pek gösteremez. Onur, 18 yaşına geldiğinde Nalan, onu çok yakışıklı bulduğunu, çok arzuladığını ve onun gelecekte çok büyük bir şair olacağını söyler. Damla ise Onur'u güneş ve hayat veren bir kuvvet olarak görür. Ancak Onur, "Babamın nazarında avarelik peşinde koşan bir insan, kardeşimin nazarında başarısız bir öğrenci, ablamın yanında çapkın bir delikanlı, annemin nazarında da sadece temiz kalpli bir çocuğum." (s. 38), cümlesini söyleyerek ailesinin kendisine bakış açısını belirtir. Onur, Damla'yı çok temiz duygularla sever. Ancak Nalan'la onun kadınsal isteklerini yerine getirmek ve cinsellik için zaman geçirir. Kardeşiyle beraber liseyi bitirir ve üniversite seçmeye sıra geldiğı zaman Onur, yine babasının baskısına maruz kalarak istemediğı bir bölüm olan Ankara Hukuk Fakültesine kaydını yaptırır. Okulu bitirip artık eve dönmemek üzere Manisa'ya askere giden Onur, askeri bir görev gereğı İzmir'e gider ve görev sonrası bir barda Nalan'la karşılaşır. Nalan, 3 yıllık hapisane hayatında Onur'un kendisini hiç aramadığını hatırlatarak Onur için şu cümleleri kullanır: "Babanın baskısı ne hale getirmiş seni öyle! Sen ki çok şeylere layık bir erkeksin! Özgürlüğünü kendi kendine kısıtlıyorsun! Seni sevenlerin de bazı değerlere sahip olduğunu unutuyorsun!" (s. 115). Ancak Nalan, Onur'a âşık olduğu için onun hataları üzerinde durmaz. İzmir'e her cumartesi gelen Onur, kendini önce Nalan'ın barında sonra yatağında bulur. Bu durum, Nalan'ın belalı tarafından öldürülmesine kadar devam eder. Onur'un komutanı, bu olayı duyup Onur'u Manisa'dan Sarp istasyonuna gönderir ve orada görevlendirir. Onur, burada Emel adında 17 yaşında bir kızla tanışır, sevgili olur ve onunla mektuplaşmaya başlar. Bu sırada Bozdağ eteklerine ara sıra gezmeye gider ve burada Kara Gözlüm diye hitap edeceği Yörük kadınla tanışır yaz boyunca onu ziyaret eder, onunla

birlikte olur ve bu birliktelik “Kara Gözlü”nün babasının olayı fark etmesi, ona sürekli kahpe demesi ve “Kara Gözlü”nün Onur’dan hamile kalıp kendini asmasına kadar devam eder. Bu olaydan sonra Menemen’de görevine devam eden Onur, bir süre sonra nasıl olduğunu anlamadan Emel’le nişanlanır. Terhis olduktan sonra İstanbul’a gidip bir yayınevinde çalışır. Sonrasında Manisa’ya dönüp evlenir ve Emel’le hayatı paylaşmaya başlarlar. Yaptığı iş gereği artistlerle ve artist olmak isteyen kızlarla çok diyaloga girer. Neticesinde Duygu adındaki bir artist namzedi ile ciddi bir aşk yaşarlar. Duygu, bir müddet sonra Onur’un hayatından çıkınca Onur, evine ve çocuğuna bağlanır. Artık başarılı bir piyes yazarı olduğu için iyi para kazanmaktadır. Onur, kazandığı paralarla güzel bir ev alır. Eşi Emel, bu evdeyken tüp patlaması neticesinde vefat eder. Onur, bu olaydan belli bir süre sonra Damla ile sokakta karşılaşır. Beraber yaşamaya karar verseler de Damla’nın kalbi buna dayanamaz, o anda durur.

Onur’un annesi: Romanda yardımcı kişi konumundadır ve ismi verilmez. Tanıdık kadınların elbisesini dikerek evine katkıda bulunmaya çalışan bir kadındır. Oğluna olan sevgisini, eşinin korkusundan hep içinde tutmak zorunda kalmıştır.

Onur’un babası: Romanda ismi verilmeyen yardımcı kişilerdendir. Ailesinin geçimini memuriyeti ile sağlar. Onur’a her türlü yasağı koyarak özellikle edebiyat konusunda oğlunun önünü keser. Onun gözünde Onur, sadece derslerle ilgilenebilir, kızlarla konuşması yasak, şiir, hikâye, roman yazması yasak ve istediği üniversiteye gitmesi yasak. Onur’un hayatında her şey sadece babasının istediği gibi olacaktır. Onur, 30 yaşına geldiğinde babasını şöyle tanıtır: Despot değil aile anlayışı öyle. Aksine babam çevresinde ağır başlı, terbiyeli ve efendi bir insan olarak tanınır.

Onur’un erkek kardeşi: Romanda yardımcı kişi konumundadır ve ismi verilmez. Onur, edebiyatta; erkek kardeşi ise aritmetik, matematik, fizik ve kimya gibi derslerde başarılıdır. Çocukken babasının emriyle sürekli Onur’u uzaktan izler. Üniversitede Kimya bölümünü okurken Onur’la arasındaki bağları kuvvetlendirir. Okuldan mezun olunca kendi okulunda asistan olarak göreve başlar.

Onur’un ablası: Romanda ismi verilmeyen yardımcı kişilerdendir. Onur, ablasının öz değil üvey olduğunu ama yine de onu çok sevdiklerine dair şöyle bir açıklama yapar: “Aslında ablam değil o ama ben de kardeşim de ona abla diyoruz. Biz çok küçükken yanımıza gelmiş onu abla bellemiştir. Uzun yıllar da sahici ablamız sandık. Birkaç yıl önce bir gün yaş konusu açılınca ablamızın ‘gerçek ablamız’ olmadığını anladık. Ablamızın

gerçek ablamız olabilmesi için annemizin onu on yaşında dünyaya getirmesi gerekiyordu. Ama bu gerçeği ne biz onun yüzüne vurduk ne de o bizleri öz kardeşleri gibi sevmekten geri kaldı... Yirmi sekiz yaşına gelmesine rağmen evlenmemiştir.” (s. 9).

Damla: Romanın yardımcı kişilerinden olan Damla, güzel çekici bir kızdır. Tek kusuru küçükken geçirdiği bir hastalıktan dolayı bir ayağının biraz az gelişmiş olmasıdır. Mahalledeki bazı çocuklar bundan dolayı Damla’ya topal lakabını layık görürler. Onur’a aşk mektubu yazarak aralarındaki aşkın doğmasını sağlar. Onur’dan hiçbir şey beklemediğini onu temiz duygularla sevdiğini söyler ve bunu ömür boyu uygular. Damla, henüz 18 yaşındayken babasını kanserden kaybedince annesiyle beraber teyzesinin yanında kalmaya başlarlar. Bir müddet Adapazarı’nda ablasıyla beraber yaşadıktan sonra önce İstanbul’a sonra Bolu’ya giderler. Eniştesi Bolu’da emekli olunca Damla, İstanbul’a gelir ve terzilik yaparak hayatını kazanmaya başlar. Romanın sonunda 39 yaşında okuyucunun karşısına tekrar çıkan Damla, Onur’un aşkıdan bugüne kadar evlenmemiş ve terzilik yaparak hayatını kazanmıştır. 15 yıl sonra Onur’u karşısında görür ve konuşurlar, artık beraber yaşama kararı alırlar; ancak Damla’nın kalbi buna dayanmaz.

Nalan: Romanın yardımcı kişisidir. Onurların bir hemşerisinin eşidir. Onur’u ilk gördüğü andan beri onu gözleriyle süzer ve ilk fırsatta evine davet eder. Nalan, gençliğinde başka bir erkeği sevmiş, ondan hamile kalmış; ancak sevgilisi kazada ölmüştür. Şu anki eşi, karnındaki çocuğuyla onu kabul edince onunla mecburiyetten evlenir. Nalan, Onur’a âşık olur ve fırsat buldukça onunla beraber olur. Birlikte oldukları bir günün sonunda kocasına yakalanırlar; ancak kocasının bu durumdan memnun olması, Nalan’ı iyice deli eder. Kocasının koynuna girmeme kararı alır. Kocasını bir gün onu zorla koynuna almak isteyince Nalan onu bıçaklayarak öldürür. 3 yıl hapse mahkûm edilir. 4 yıl sonra İzmir, Ege Bar’da tesadüfen Onur’la karşılaşır ve hayata bakış açısını şu cümlelerle ifade eder: “Hapisten çıktığım zaman, erkeklere karşı büyük bir isyan içindeydim. Hiçbirinin yüzünü görmek istemiyordum. Bir bakıma bara erkeklerden intikam almak için girdim. Onların içkilerini içiyor, ceplerini boşaltıyor, sonra da tek başıma evime gidiyordum. Hâlen de öyleyim. Aşkı uğruna katil olduğum erkek bana yâr olmadıktan sonra başka hangi erkek bana yâr olabilir?” (s. 115). Nalan, o gün Onur’u yıllar sonra gördüğü için çok mutlu olur ve o gece Onur’u evine götürerek aşk yaşar. Birkaç hafta sadece cumartesi günleri devam eden bu aşkları, Nalan’ın bir belası tarafından vurdurulmasıyla son bulur.

Emel: Romanın yardımcı kişilerindendir. Nalan, öldürülür ve Onur’un ismi olayda geçince Onur, İzmir’e çağırılır ve yeni görevi için Manisa’dan Akşehir’in Sart İstasyonu’na

gönderilir. Onur, trenle İzmir'den Manisa'ya dönerken trende 17 yaşlarında, “fındık kurdu” gibi bir kız görür. Kız Onur'u göz hapsine alır. Onur, bu kıza hemen “Minnoş Kedi” lakabını yakıştırır. Birkaç gün sonra bu kızla tanışan Onur, onun hakkında şu ifadeleri kullanır: “Bir garip gururu var. Yüzü pürüzsüz. Bakışları hafif şeytanca. Düşündüğü gibi konuşuyor, konuştuğu gibi düşünüyor.” (s. 155). Onur, Sart istasyonunda çalıştığı için İzmir'e giderken Karşıyaka istasyonunda bir kere, birkaç kere de İzmir'de buluşma imkânı bulurlar ve en son görüşmelerinde sevgili olurlar. Ancak Onur, Emel'e çok ısınmaz. Onur, sonbahar gelmesiyle birlikte Sart istasyonunda işleri biter ve Menemen'de göreve başlayınca Emel'le daha sık buluşma imkânı bulur. Onur'un terhis vakti yaklaştığı esnada Onur'u seven bir fabrikatör, Emel'i Onur'a ister. Emel ile Onur, ne olduğunu anlamadan bir anda nişanlanır, evlenir ve İstanbul'da yaşamaya başlarlar. Emel, eşinin artistlerle içli dışlı olması dolayısıyla onu kıskanır. Eşinin ifadesiyle Emel, dırdır etse de evine, kocasına sahip çıkmayı bilir. Evde tek başınayken tüp patlaması neticesinde vefat eder.

Kara Gözlüm: Romanın yardımcı kişilerindendir. Onur, Manisa'dan Akşehir'in Sart İstasyonu'na gönderilir. Alaşehir'de bir otelde kalır arada Bozdağ'da atıyla gezintiye çıkar. Yine Bozdağ'da gezdiği bir gün uzakta bir çadır görür ve çadıra doğru gider. 18 yaşlarında bir Yörük kadını, Onur'u kumandanım diyerek karşılar. O gün Onur'a ayran ikram eder ve sonrasında beraber olurlar. Onur gerek fizik olarak gerekse kadının insani özellikleri olarak bugüne kadar gördüğü en iyi kadın olarak nitelediği bu Yörük kadınına “Kara Gözlüm” diye hitap eder. Onur, “Kara Gözlüm, hepsinden baskın çıktı. Ne kaprisi var ne de bencilliği...” (s. 173), şeklinde onu tarif eder. Onur, Kara Gözlüyle tanıştığı yaz mevsimini hep onunla doldurur ve Kara Gözlü için şu ifadeleri de kullanır: “Ben onun gözünde hep sultandım. Çizmelerimi o çıkarıyor, beni leğenin içinde o yıkıyor, söküklelerimi o dikeyiyor hatta sıcaktan çizme içinde kavruşan ayaklarımı o sabunluyor, o kuruluyordu.” (s. 175). O yaz boyunca Kara Gözlüyle sürekli birlikte olurlar. Bir müddet sonra gazeteler Kara Gözlünün çadırın önündeki ağaca “kahpenin piçini” doğurmamak için kendini astığını yazar. Otopsi sonucunda kadının hamile olduğu anlaşılır. Normalde kocası kırsırdı ve çocuğu olmuyordu neticede kadın, Onur'dan hamile kalmıştı ve çevresine göre bir piç doğuracaktı.

Duygu: Romanın yardımcı kişilerindendir. Onur'un İstanbul hayatında karşısına çıkan ve artist olmak isteyen bir genç kızdır. Yazar onu, şu ifadelerle verir: “On dokuz yaşında güzel bir kız... Uzuna yakın boylu, güzel, endamlı ve konuşkan. En büyük arzusu şöhretli

bir yıldız olmak.” (s. 193). Açık sözlü biri olan Duygu aklına her geleni Onur’a söylemekten geri durmaz. Onur’un “Zehirli Tütün” adlı piyesi sinemaya aktarılır ve Onur’un ısrarı üzerine Duygu, başrolde oynatılınca Duygu’nun Onur’a olan aşkı ve bağlılığı daha da artar. Eser, sinemalarda kapalı gişe oynar. Duygu, Onur’u bir otele davet ederek onun olur. Şişli’de kendisine ait bir daire tutar ve her akşam Onur’la beraber zaman geçirirler. Onur, ona “Sultanım”, Duygu da ona “Yaratıcım” diye hitap eder. Ancak bir ara Duygu telefonlara çıkmaz ve Onur’a hiç gözükmez olur. 5 yıl sonra bir barda konsomatris olarak Onur’un karşısına çıkar. Duygu, geçen 5 yıl içerisinde nişanlanmış, evlenmiş, boşanmış, ondan sonra çektiği film çok tutulmamış. Evlendiği kıskanç adam, kıskançlıktan yüzüne kezzap atmış, sağ yanağında oldukça büyük bir yara açmıştır.

Romanda esere çok katkısı olmayan, sadece isimleri geçen dekor kişiler: Nalan’ın kocası ile Nalan’ın küçük oğlu Onur. Damla’nın annesi, kanserden ölen babası, Telsizlerde oturan teyzesi ve teyzesinin oğlu. Onur’u askere tek başına uğurlayan teyzesi. Onur’un İzmir’deki gazeteci arkadaşı. Nalan, Ege Bar’da çalışırken onun belalı olan fabrikatör. Onur’un İstanbul hayatında tanıştığı Duygu’nun annesi.

3. 28. 1. 4. Zaman

Eserin anlatılan zamanı 30 yıllık bir zaman dilimini kapsar. Romanda, zamanı net olarak bildiren tarih, sadece bir yerde kullanılmıştır: “Az önce yeni bir yıla girdik. Damla ile bize uğur getirsin diye iki gün önce dua ettiğimiz 1939 yılına...” (s. 43).

Net olarak verilen bu tarihin yanı sıra mevsim ya da ay isimleri kullanılarak zaman belirtilmeye çalışılmıştır:

“Ve Ankara! Sen de unutamazsın o sıcak temmuz yaz günü akşamını.” (s. 6).

“Mahkemenin ikinci celsesi liseyi bitirdiğim ve kendimi daha fazla özgür hissettiğim sıcak bir haziran gününe rastladı.” (s. 80).

Eserin kronolojisi, yukarıdaki tarihle veya zaman ifade eden ay ve mevsim isimleriyle değil genel itibarıyla romanın ana kahramanı olan Onur’un yaşıyla ilerler:

“On yedi yaşındaydım değil mi o zamanlar?” (s. 6).

“Artık on sekiz yaşındaydım ama bu özgürlüğüme tamamen sahip olmam demek değildi.” (s. 22).

“Dört yıl ne kadar da çabuk geçti. Yirmi üç yaşındayım şimdi.” (s. 87).

“Yedek subay okulunda geçirdiğim altı ayda yaşadım mı yoksa rüya mı gördüm. Bugün bile göremiyorum. Okulu bitirip yedek subay kurasını çektiğim zaman yirmi dört yaşındaydım.” (s. 92).

“Damla’yı ilk defa gördüğümde on yedi yaşındaydım. Şimdi yirmi beşimde.” (s. 141).

“Her şey, bütün sevdiklerim ve kaybettiklerim bir bir gözlerimin önünden geçiyor... Yirmi altı yaşındayım.” (s. 188).

“Otuz yaşındayım. O yaştaki her erkek gibi kuvvetliyim, arzu ve coşku doluyum.” (s. 192).

“Otuz dokuz yaşındayım. Cahit Sıtkı Tarancı’nın ‘yolun yarısı eder’ dediği yaşın az ötesinde.” (s. 212).

“Oğlum on iki yaşlarında. Yeni ders yılında orta okula başlayacak. Ben de tam kırk yaşındayım.” (s. 227).

Roman içerisinde zamanda geri dönüşler yapılarak özellikle kişilerin başlarından geçen olayların anlatılması amaçlanır. Bu yöntemle aynı zamanda eserin kurgusundaki tekdüzelik kırılmış olur. Duygu ile Onur birlikteliği tüm hızla devam ederken Duygu birden ortadan kaybolur ve 5 yıl sonra ortaya çıkar. Okuyucu bu olayın gerçekleşme sebebini merak ederken Duygu, şu açıklamayla bir geri dönüş yapar: “Benim güneşim, benim yaratıcımdı. Onun desteği ile şöhret olmuştum. Onunla kendimi bulmuş hatta kendimin üstüne çıkmıştım. Ona yürekten bağlıydım. Ama bir gün pek haklı olarak sayın eşi bana geldi, kocasını bırakmamı, yuvasını yıkmamamı söyledi. Yanında beş yaşındaki oğlu da vardı. Ben de hanımefendiye söz verdim ve beni yücelten sayın yazarı bıraktım. Daha doğrusu izimi kaybettirdim.” (s. 216). Romanın ana kahramanı Onur, erkek kardeşine mektup yazdığını öğrenen babasının şu cümlesiyle karşılaşır: “Bak şu küstaha! Bu evin reisi benim! Ben ne dersem o olur! Ben sana bundan üç yıl önce kardeşinle hiçbir şekilde konuşmayacak, mektuplaşmayacaksın demedim mi?” (s. 91).

Romanda yapılan özetlemeler, romandaki zaman unsurunu dikkate sunma açısından önemli bilgiler ihtiva eder. Duygu ile Onur birlikteliği tüm hızla devam ederken Duygu birden ortadan kaybolmuş ve 5 yıl sonra ortaya çıkmıştır. Geçen 5 yıl şu şekilde özetlenir: “Beş yıldır Duygu’yu görmedim. Zaten ilişkilerimiz kesildikten bir süre sonra da yıldızı yavaş yavaş sönmeye başladı. “Sokaktan Gelen Adam” filmi çevirdikten ve benimle de ilişkisi kesildikten sonra adı türlü skandallara karışmıştı. Nişanlanmış, evlenmiş, boşanmış, ondan sonra çektiği film de çok tutulmamıştı. Evlendiği kıskanç adam, kıskançlıktan yüzüne kezzap atmış, sağ yanağında oldukça büyük bir yara açmıştı.” (s. 212).

Özetleme tekniği yapılırken her zaman belli tarihlerin verilmesine gerek yoktur. Verilen cümlelerin anlamında bir özetleme söz konusu olabilir. Eser, başlarken kahraman anlatıcı yaşadığı anıları barındıran şehirlere hitap eder. İlk başta okuyucuya bir şey ifade etmeyen bu cümleler, romanın tamamı okunduğunda bir özet mahiyetinde olduğunu gösterir: “Sen ey Ankara, Manisa, İzmir, Sart Harabeleri, Bozdağ, Gediz Ovası ve İstanbul! Sizlere sesleniyorum. Biliyorum ne bir şey söyleyeceksiniz ne de cevap vereceksiniz seslenişlerime! Konuşmayacaksınız biliyorum! Zaten susar durursunuz yıllardır. Ama ben susmayacağım! Bütün yerler, öylesine aşkı az görmüştür de oralı değildir! Gediz nehri nazlı nazlı akar durur da durup bakmaz bir kez Bozdağ’a! Ne dilsizsin sen ey Bozdağ! Ne unutkansın Sart harabeleri!

Ve sen ey Ankara! Sen tozlu yollarında uçurtma uçurduğum, karlı parklarında yuvarlanıp yuvarlanıp da ilk mutluluğumu duyduğum gençlik yıllarımı nasıl unutursun! Unuttunuz hepiniz! Çünkü göreviniz bu unutmak! Ama ben unutmuyorum! Çünkü benim görevim unutmak değil aksine unutulmaları yeniden yaşatmak! (s. 5).

Yine romanın başında ismi geçen roman karakterleri birer cümleyle verilmiştir; ancak henüz okuyucu tarafından bu kişiler tanınmadığı için okuyucu tarafından anlam verilmez. Ancak roman tamamen okunduğunda bu cümlelerin birer özet mahiyetinde olduğu anlaşılır: “Kim bilecekti, kim hatırlayacaktı ben yazmasaydım Damla’yı, Nalan’ı Emel’i ve Kara Gözlüm’ü? Ama ben hatırlıyorum hepsini tek tek. Yaşıyorum bütün anılarımı bir bir... Ama siz Ankara, Manisa, İzmir, Gediz Ovası, Bozdağ, Sart harabeleri ve İstanbul! Unuttunuz değil mi bizleri? Sen ey, kalbinin erkeğinin gözdesi Damla! Sen ey erkek için yaratılmış olan Nalan, sen ey efendisinin Kara Gözlüsü, sen ey fendinle beni yendiğin Emel!” (s. 6).

Romanın ikinci olay halkası, zamanda 4 yıllık bir atlama ile başlar. Romanın ana kahramanı Onur, bu 4 yıl içinde olanları bir paragraf hâlinde şu şekilde özetler:

“Babamın emri üzerine girdiğim memuriyet imtihanını kazanarak hiç istemediğim hâlde memur olmuş, Hukuk Fakültesine kaydolmuş, her yıl kör topal sınıfı geçmiş, son sınıfa ulaşmıştım. Bu arada babamın ele geçirip müsveddeleri yırttığı piyesimi yeni baştan yazmış, Halkevi temsil koluna vermiştim. Temsil kolu da piyesimi kabul ederek sahneye koymuştu.” (s. 87).

Zaman bakımından dikkat çeken hususlardan biri de anlatılan zamanı genişletmeye yarayan ve ileriye doğru uzun ve kısa süreli zamanda ileri sıçrayışların sık sık kullanılmış olmasıdır:

“Üç gün sonra çarşıdan eve dönerken birden karşıma çıkıyor Damla.” (s. 9).

“Üç gün sonra bir akşam üstü, bir sokağın dönemecinde şiirli mektubumu Damla’ya verdiğim zaman...” (s. 10).

“On gün sonra Nalanlar tekrar geliyorlar.” (s. 44).

“Dört yıl ne kadar da çabuk geçti. Yirmi üç yaşımdayım şimdi. Dört yıldır ne Damla’yı gördüm ne de Nalan’ı” (s. 87).

Romanın nesnel zamanı, genelde II. Dünya Savaşı yıllarıdır. Romanda anlatılan zaman, 1937’nin yaz aylarından 1967’ye kadar geçen 30 yıllık bir süreyi kapsar. Romanın neşredilme zamanı ise kitabın ilk baskısının yapıldığı 1973 tarihi olarak gösterilebilir.

Popüler aşk romanlarında zaman kavramının uzunluğu veya kısalığı sevgililerin ruh hallerine, o an yaşadıkları mutluluk veya huzursuzluğa göre değişiklik gösterebilmektedir. Bu durum roman kahramanlarının o anki zamana bakış açılarını da bir nevi göstermektedir. Damla’yı seven Onur, onunla geçirdiği zaman hakkında şunları söyler: “Damla ile ilk busemizi hatırlıyorum. Kollarımın arasına nasıl düşmüştü birden... Aslında onunla geçirdiğim bir saatlik rüyayı, bir yıllık hayatıma bağışlamam gerekmez mi?” (s. 48).

3. 28. 1. 5. Mekân

Romanda mekân Ankara, Manisa, İzmir ve İstanbul çizgisinde ilerlemektedir. Bahsi geçen bu şehirlerin tamamında yaşanmışlıklar ve hatıralar söz konusudur. Kahraman anlatıcı, henüz romanın başında bu mekânlara seslenir: “Sen ey Ankara, Manisa, İzmir, Sart Harabeleri, Bozdağ, Gediz Ovası ve İstanbul! Sizlere sesleniyorum. Biliyorum ne bir şey söyleyeceksiniz ne de cevap vereceksiniz seslenişlerime! Konuşmayacaksınız biliyorum! Zaten susar durursunuz yıllardır.” (s. 5).

Eser, Ankara’da başlar. Romanın ana kahramanı ailesiyle Ankara’da yaşadığı ev hakkında şu şekilde bilgi verir: “Ahşap yapıli bir evin ikinci katında oturuyoruz o zaman, katımıza da oldukça dik bir merdivenle çıkılıyor... Evimiz iki oda ve genişçe bir holden ibaret. Küçük karanlık bir mutfak ve tuvaleti var. Hol bir perde ile ikiye bölünmüş. Perde çekildiği zaman holün bir tarafı koridor gibi daralıyor, öbür yanı da dikiş odası hâlini alıyor.” (s. 7). Onur ile Damla bir gün buluşma fırsatı bulurlar ve rahat rahat gezebileceği

yerlere giderler. Hacettepe'den Cebeci'ye, oradan İncesu'ya yürürler. Damla'nın babası vefat ettikten sonra Damla annesiyle beraber, Telsizler'de oturan teyzesinin yanında kalmaya gitmeden bir gün önce Onur'la tekrar buluşur ve Halkevinin bahçesine, oradan tren garına, oradan Kızılay'a gidip bir pastanede otururlar ve dönüş yolunda Sıhhiye'den geçerler. Halkevi bahçesi onların buluşma yeri olur artık ve buraya bir anlam yüklerler. 1 yıl sonra tekrar Halkevi bahçesinde buluşurlar. Ardından Çankaya'da günlük kiraladıkları bir odaya giderler ve burada sadece birbirlerine sarılıp yağın karı izlerler.

Damla, annesiyle beraber Adapazarı'ndaki ablasının yanına gider. Onur, Ankara'da Hukuk Fakültesinde okumaya başlar. 4 yıl sonra askere gitmek için yola çıkan Onur, önce İstanbul'daki kardeşinin yanına oradan vapurla Manisa'ya gidecektir. İstanbul'a vardığında kardeşinin vasıtasıyla Damla ile buluşur, Çamlıca tepesine gidip beraber zaman geçirirler. Onur, Manisa'ya gittiğinde Manisa hakkında şu bilgileri verir: “Manisa kendi adını taşıyan dağa yaslanmış gibidir. Yeşillikler arasında önündeki Gediz Ovasına doğru yayılır. Üzüm bağları, tütün tarlaları şehre başka bir güzellik verir. İlkbaharda geceleri serin olur ama gündüzün güneş Manisa Dağını öyle kızdırır ki sıcaklık şehre kadar yayılır. Hele yazın alev alev kavurur Manisa'yı. Ama gecelerinin ılıklığı, gündüzki sıcaklığı affettirir. Şehir halkı sokaklara, bahçelere dökülür, hiç tasa, kaygı yoktur Manisa'da.” (s. 109). Askerliğini Manisa'da yapan Onur, haftada bir rapor vermek için İzmir'e gitmektedir. İzmir'e ilk gidişinde onu nazlı, sessiz, uysal bir geline ve cennet bahçelerine benzetir. İzmir Kordon'da gezerken Ege Bar'a girer ve orada Nalan'la karşılaşınca o geceyi Nalan'ın yatak odasında geçirir. Her hafta İzmir'e gittiğine artık adresi bellidir: Nalan'ın çalıştığı bar ile evi.

Nalan, öldürölür ve Onur'un ismi de olayda geçince Onur, Manisa'dan Akşehir'in Sart İstasyonu'na gönderilir. Onur, buradaki Sart Harabelerini ile Bozdağ'ın eteklerini çok sever, Alaşehir'de bir otelde kalır. Bozdağ'ın eteklerinde gördüğü bir çadırda Yörük kadın ile tanışır ve ona hayran kalarak o yazın arada onun çadırını ziyaret eder. Sonbahar gelmesiyle birlikte Sart istasyonunda işleri biter ve Menemen'de göreve başlar. Burada Emel'le iyice tanışır araya birkaç dostun girmesiyle birlikte nişanlanırlar. Onur, terhis olunca evlenip İstanbul'a giderler. İstanbul'daki ilk evleri Küplüce'de tutulur, sonra orası işe uzak olduğı gerekçesiyle Beyazıt'a taşınırlar. 10 yıla yakın burada oturan aile, Onur'un Damgalı Kadın piyesinden kazandığı parayla Levent'te tek katlı bahçeli, küçük bir ev alır ve burada yaşamaya başlarlar.

3. 28. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Eserde kahraman anlatıcı hâkimdir. Olaylar romanın ana kahramanı olan Onur'un hatıralarından anlatılırken onun bakış açısıyla kişiler ve olaylar yorumlanmıştır.

Kahraman anlatıcı, roman kişilerinin heyecan ve korkularına; zihinlerinden geçenlere ve niyetlerine vâkıf değildir. Ancak bazen kendi duygu ve düşüncelerini, aklından geçenleri itiraf eder gibi açıklar bazen de yardımcı kişilerin düşüncelerini okuyabilir. Eserde kahraman anlatıcı kendi düşüncelerini sık sık okuyucu ile paylaşır: “Sanki başkaydım diğer erkeklerden. Bazen böyle konuşuyordum nedense... Halbuki her erkek gibiydim ben... Böyle düşünmek suçluluk duygularımı kolaylıkla örtüyordu. Aslında Damla'ya temiz duygularla bağlı değil miydim?” (s. 19).

Onur, Damla ile Çankaya'da günlük olarak kiraladıkları odada baş başayken “Sessiz düşüncelerimin gölgeleri içinde geleceğimizi tasavvur ediyorum. Sanki damla ile evlenmişim, çocuklarımız olmuş, renkli sıcak iklimli bir şehirde kendimizin olan küçük bahçeli bir evde baş başa yaşıyoruz. Fakat içimden bir ses ‘Boşuna, boşuna’, diyor. Ne demek istiyor acaba? Boş hayallere mi kapılıyorum? Bu defa Damla'yı ölmüş tasavvur ediyorum... Kalbim birden hızlı hızlı çarpmaya başlıyor. Neden acaba? Beni dehşete düşüren sebep ne? Yoksa odanın kapısı mı çalınıyor? Kim geldi? Beni çağıran kim? Kimse yok biliyorum. Ne kapıyı çalan kimse var ne de Damla ölmüş değil.” (s. 74), gibi düşüncelere dalar ve düşünceleri okuyucuya aktarılır.

Nalan'ın kocasını öldürmesi dolayısıyla 3 yıl ceza aldığı celsede Onur da vardır ve Onur'un o anki düşünceleri şu cümlelerle verilir:

“Jandarmaların ortasında mahkeme salonundan çıkarken arkasından koşmak, ona yetişmek, boynuna sarılıp ağlamak geldi içimden ama yapamadım. Kendimi suçlu hissediyordum. Altı aydır hapiste olduğu hâlde bir kez olsun ziyaretine gidememiştim. Halbuki pek ala gidebilirdim. Lisenin son sınıfında ben edebiyat kardeşim de fen koluna ayrılmıştık. Artık onun kontrolü altında değildim.” (s. 82).

Kahraman anlatıcı, roman kişilerini verirken onların hakkında kendi yorumlarını sunar. Romanda Onur, Emel'le nişanının yapılacağı yerdeki tabloyu kendi yorumlarıyla şöyle çizer:

“Birbirine açılan iki kapıda yirmi kadar davetli toplanmış. Kimsecikleri tanımıyorum. Herkesin gözü benim üzerimde. Emel'i nasıl olsa bütün davetliler tanıyor. Üzerimde kahverengi bir elbise var. Emel de pembe bir elbise giymiş. Emel'in ablası dikkatle beni

süzüyor. Belki de kızıyor bana. Hakkı da var. Genç yaşında benim yüzümden evde kalmış kız pozisyonuna düştü. Halbuki yirmi yaşında henüz. Elbette onun da kısmeti çıkacak.” (s. 187).

Eserde kahraman anlatıcı aklındaki soruları okuyucu ile paylaşır ve okuyucuyu meraka sevk edebilir. Onur, Damla ile birlikteyken aklına şu sorular takılır:

“Damla benim yanımda hayli kısa. Önümüze düşen gölgelerimize bakıyorum. Titreşip duran iki gölge, bana ne tatlı duygular veriyor. Acaba yıllar sonra da bu iki gölge hep yan yana mı gidecek? Bu gölgeye minik başka gölgeler de katılacak mı?” (s. 16).

Anlatıcı yine Damla’yı düşünerek onun neler yaptığını kendisi de merak etmektedir: “Şimdi Adapazarı’nda annesiyle ablasının yanında olan Damla ne yapıyor acaba? Beni düşünüyor mu? Nalan’ın işlediği cinayeti biliyor mu?” (s. 85).

Kahraman anlatıcı, yazar anlatıcıya ve ilahi bakış açısına bakarak zor bir tekniktir. Çünkü kahraman anlatıcı, yazar anlatıcı gibi her şeye hâkim değildir. O, sadece kendi bilgisi ve gözlemleri kadardır. Olayları yorumlamada kendi görüşü ve tahmini söz konusudur. Onur, karısı Emel’in geçmişte yapmış olduğu bir davranışın sebebini kendince yorumlar: “Herkes gibi ben de yanımda oturan karıma bakıyordum. Kendi yuvasını koruduğundan dolayı mağrur fakat bir başkasının mutluluğunu yitirdiği için garip bir eziklik içindeydi.” (s. 217).

Eserde kahraman anlatıcı her şeyi bilememe konusunda kendisi de mustarıptır:

“Duygu, kendisini yitirmesi pahasına, yuvamızı yıkılmaktan kurtardı da kader denilen anlaşılmaz oyunun önüne geçebildi mi? Belki de Minnoş’a söz vermeseydi, benden ayrılmasaydı ne damgalı kadının dramı yazılacak ne de bütün sezon kapalı gişe oynanan piyesimden aldığım yüklüce bir parayla Levent’te tek katlı bahçeli, küçük bir ev alacak ve mutfağımızdaki bütan gazı da patlayacaktı.” (s. 218).

3. 28. 1. 7. Dil ve Üslup

Eserde popüler roman çizgisinin sade dil anlayışından dışarı çıkılmamıştır. Özellikle bazı mahalli ifadeler ve konuşma dilinin yansıtılmasına dikkat edilmiştir:

“Onur, gıldır gücük sınıfını geçiyor.” (s. 24).

“Okusun da adam olsun... Erken öten horozun boynunu keserler.” (s. 24).

Bu konuşma dilinin yanı sıra basit ve kalıplaşmış olan deyim ve atasözlerine de rastlanır: “Aşkın gözü kördür.” (s. 149).

Eserde kişilerin genellikle söylemek istemediği cümleleri veya kelimeleri kullanacağı esnada eksiltili cümleler okuyucunun karşısına çıkar: “Onlarla her karşılaştığımda gülümsüyorum, selam vermek istiyorum ama onlar...” (s. 13).

Romanda meyhanede veya kumarhanede erkekler arasında kullanılan ifadelerde argoya sıkça rastlanır:

“Bana biraz para uçlanabilir misin? Malum ya kokozum... Kazanınca geri veririm şekerim.” (s. 163).

“Herkes şapur şupur da bize yarabbi şükür mü?” (s. 20).

“Baş göz etmek istediğin kız, meğer fındıkçının biriymiş.” (s. 183).

“Hep aynı masal... Kim bilir hangi şıfıntının koynundaydın?” (s. 200).

“Sen bu saatlere kadar sokaklarda sürtmeye utanmıyor musun?” (s. 203).

Eser, Oğuz Özdeş’in nida sanatını, benzetme öğelerini ve teşhis sanatını en yoğun kullandığı eseridir. Bu eserde hatıralarını ele aldığını söyleyen kahraman anlatıcı, daha önce yaşadığı mekânlara sık sık seslenerek orada yaşadıklarını anımsar ve sonrasında okuyucunun gözleri önüne serer:

“Sen ey Ankara, Manisa, İzmir, Sart Harabeleri, Bozdağ, Gediz Ovası ve İstanbul! Sizlere sesleniyorum. Biliyorum ne bir şey söyleyeceksiniz ne de cevap vereceksiniz seslenişlerime! Konuşmayacaksınız biliyorum! Zaten susar durursunuz yıllardır.

Ama ben susmayacağım! Bütün yerler, öylesine aşkı az görmüştür de oralı değildir! Gediz nehri nazlı nazlı akar durur da durup bakmaz bir kez Bozdağ’a! Ne dilsizsin sen ey Bozdağ! Ne unutmaksın Sart harabeleri!

Ve sen ey Ankara! Sen tozlu yollarında uçurtma uçurduğum, karlı parklarında yuvarlanıp yuvarlanıp da ilk mutluluğumu duyduğum gençlik yıllarımı nasıl unutursun!

Unuttunuz hepiniz! Çünkü göreviniz bu unutmak! Ama ben unutmuyorum! Çünkü benim görevim unutmak değil aksine unutulmaları yeniden yaşatmak!

Kim bilecekti, kim hatırlayacaktı ben yazmasaydım Damla'yı, Nalan'ı Emel'i ve Kara Gözlüm'ü? Ama ben hatırlıyorum hepsini tek tek. Yaşıyorum bütün anılarımı bir bir... Ama siz Ankara, Manisa, İzmir, Gediz Ovası, Bozdağ, Sart harabeleri ve İstanbul! Unuttunuz değil mi bizleri?" (s. 5- 6).

Eserde Onur, İstanbul'daki iş hayatını ahtapot imajıyla şu cümlelerle verir:

“Evet, ahtapotun kolları arasındayım şimdi. Çevrem artistler, filmcilerle dolu. Bu arada filmlere senaryolar da yazıyorum. Bazı geceleri eve geç geliyorum. Ya bir artistin evinden ya da bir şarkıcının çalıştığı gzinodan. Ara sıra da şöhretli, şöhretsiz artistlerin ya da artist namzetlerinin yatak odasından geçiyorum.” (s. 192).

3. 28. 2. Teknik Unsurlar

Eserde mektup tekniği sıkça kullanılmıştır. Romanın ana kahramanı Onur, şiir, hikâye, piyes yazıp bunları yayınevlerine gönderir. Babası, Onur'un sadece dersleriyle ilgilenmesini istediği için bu faaliyetleri ona yasaklamıştır. Onur, bu yüzden yazışma adresini mahallenin bakkalı olarak belirler. Yayınevlerinden gelen mektuplar ya da postalar, resmi içerik taşır. Damla ile Nalan tarafından gönderilen mektuplar ise aşk mektubu çerçevesinde değerlendirilir. Hatta bu mektuplar için romanda Damla'dan Mektuplar (s. 51- 59), Nalan'dan Mektuplar (s. 60- 67) isimleriyle özel kısımlar açılmıştır.

Bu kısımların dışında da Damla'dan Onur'a mektuplar gönderilir. (s. 129).

Nalan'dan Onur'a mektuplar gönderilir. (s. 130- 131).

Nalan'ın vurulduğuna dair Nalan'ın arkadaşı tarafından Onur'a telgraf gönderilir. (s. 135).

Emel'den Onur'a mektuplar gönderilir. (s. 154).

Eserin ana kahramanı olan Onur, edebî ürünler yazabilen ve edebiyatı seven bir karakterdir. Dolayısıyla arada bazı şiirlere yer verdiği görülür:

Karnın yardım kazmayınan, belinen

Yine beni karşıladı gülünen. Aşık Veysel (s. 39).

Onur, Damlayla beraber İstanbul'un Çamlıca tepesine çıkınca orada Yahya Kemal'in şu dizelerini söyler:

“Sana dün bir başka tepeden baktım aziz İstanbul.” (s. 105).

Baba baskısıyla büyüyen Onur, o baskıyı romanın geneline yaymayı ve olay örgüsündeki etkisini göstermeyi başarmıştır:

“Baban top oynadığını duymasın.” (s. 7).

“Baban duymasın.” (s. 7).

“Baban duyarsa kemiklerini kırar.” (s. 9).

“Babam duymasın.” (s. 11).

“Evde, babamdan başka herkes, ‘Bir Babanın Günahı’ adlı bir piyes yazdığımı biliyordu. Ve hepsinin de gözünden okunan anlam buydu: ‘Sakın baban görmesin!’ Önceleri bu cümle ‘duymasın’ şeklindeydi. Sonra ‘görmesin’e döndü.” (s. 86).

Eser, Oğuz Özdeş’in hayatından izler taşıdığından dolayı otobiyografik bir eser olarak değerlendirilebilir. Romanın ana kahramanı olan Onur, erkek kardeşi ile birlikte Ankara Erkek Lisesine gider. İkisi de aynı sınıftadır. Onur, küçüklüğünde zatülcenp hastalığı geçirdiğinden dolayı 1 yıl kaybeder bu yüzden kardeşiyle aynı sınıfa gider. Bu durum, Oğuz Özdeş ile kardeşi Gündüz Özdeş’in lise hayatına denk bir durumdur ve Oğuz Özdeş, bunu bir mülakatında şöyle dile getirir: “Gündüz Özdeş’le aramızda bir yaş fark olmasına rağmen geçirdiğim zatülcenp hastalığım dolayısıyla bir yıl okula gidemediğim için aynı sınıfta okuyorduk.”⁴⁰, görüldüğü gibi iki durum birebir aynıdır.

Oğuz Özdeş ile romanın ana kahramanı Onur’un arasındaki benzer başka bir durum ise Onur’un henüz 17 yaşında şiir, hikâye, piyes yazması ve bunların dergi ve gazetelerde yayımlanmasıdır. Ancak önemli bir ayrıntı daha vardır ki şiir, hikâye veya piyes yazması babası tarafından yasaklandığından bunları ondan gizli yaptığı için yazışma adresini mahallenin bakkalı olarak verir. Yazar, kendisiyle yapılan mülakatta kendi 17 yaşı için şu ifadeleri kullanır:

“Henüz 17 yaşındayken Aşk İstiraptır romanımı yazdım. Fakat iki yıl kadar müsveddeleri bende kaldı. Bir gün aklıma esti, İstanbul’daki İkbâl Kitabevi sahibi Rahmetli Hüseyin Kitapçı’ya romanımın müsveddelerini posta ile yolladım. Hatta kendimin yaptığı bir kapak kompozisyonunu da ekledim. Aradan üç- beş ay geçti. Ne kitapçıdan bir mektup ne de eserimin akıbeti hakkında bir haber alabildim. Artık ümidimi kesmiştim. Bir gün cumartesi günü, arkadaşlarımla öğleden sonra Ulus meydanındaki sinemalardan birine gitmiştik. Sinemadan çıktıktan sonra Akba Kitabevinin önünden geçerken bir de ne göreyim? Benim

⁴⁰ İsimli, “Oğuz Özdeş Röportajı”, **Yeni İstanbul Gazetesi**, 8 Ocak 1968, Eki, s. 4.

kapak kompozisyonumu taşıyan Aşk İstiraptır romanı, basılmış kitap hâlinde vitrinde durmuyor mu?... Koşa koşa mahalle bakkalına gittim. Romanı babamdan gizli olarak yazdığım ve kitapçıya gönderdiğim için adres olarak bakkalımızı bildirmiştim. Dükkândan içeri girince Mustafa Efendi, bana bir mektup ile bir havale makbuzu geldiğini söyledi.”⁴¹

Romanın ana kahramanı Onur, babası tarafından şiir ve hikâye gibi karın doyurmayan şeyleri yasaklamasının sebebi olarak zatülcenp hastalığından dolayı zaten bir yıl kaybetmiş olması, bir yıl daha kaybetmenin Onur’un üstünde yapacağı olumsuz tesiri düşünmüş olması şeklinde açıklamaya çalışır. Bu durum Oğuz Özdeş’le yapılan mülakatta şu şekilde yer alır:

“Rahmetli babam, yazı yazmanın derslerime engel olacağı düşüncesiyle böyle şeylerle uğraşmamı menetmişti... Babam kardeşimden geri kalmamam, karakterim üzerinde yapacağı kötü tesiri de düşünerek ve haklı olarak derslerin dışında hikâye, roman gibi şeylerle uğraşmamı istemiyordu.”⁴²

Romanın ana kahramanı Onur’un edebiyata olan düşkünlüğü edebiyat hocası tarafından hemen fark edilir. Edebiyat dersinde iyi olan Onur diğer derslerde kendini pek gösteremez. Ancak Onur’un erkek kardeşi aritmetik, matematik, fizik ve kimya gibi derslerde çok daha başarılıdır. Bu durum Oğuz Özdeş’le yapılan mülakatta şu şekilde yer alır: “Onun bilhassa fen dersleri benden çok üstündü.”⁴³ Onur’un edebiyata, Onur’un erkek kardeşinin fen bölümlerine alaka duymaları onların geleceklerine yön verir ve gerek lisenin son bölümünde gerek üniversite seçiminde etkili olur. Romanda “Lisenin son sınıfında ben edebiyat kardeşim de fen koluna ayrılmıştık.” (s. 82), ifadesi kullanılır. Liseyi bitirdikten sonra kardeşi istediği fakülteyi seçerek Kimya tahsili yapmak üzere İstanbul’a giderken Onur, babasının zoruyla Ankara Hukuk Fakültesine girer. Oğuz Özdeş’in hayatına bakıldığı zaman onun da Ankara Hukuk Fakültesinde okuduğu görülür.

Onur, Hukuk Fakültesini bitirir; ancak yeterli puan barajını geçemediği için diplomasız olarak askere gitmek zorunda kalır. Onur, askerliğini yedek subay olarak Manisa’da yapar. Manisa’dayken edebî ürünler yazmayı bırakmaz. Oğuz Özdeş’in hayatına bakıldığında onun da aynı yaşlarda Manisa’da askerlik yaptığını hatta **Ağlayan Kadın** adlı eserini askerdayken yazdığı görülür. Onur, Manisa’da yapılan askerlikten sonra İstanbul’a gider ve yayınevlerinde çalışmaya başlayarak geçimini sağlamaya çalışır. “Bir

⁴¹ a.g.m., s. 4.

⁴² a.g.m., s. 4.

⁴³ a.g.m., s. 4.

yıl sonra da bir oğlumuz dünyaya geliyor. Baba olmanın verdiği mutlulukla işime daha sarılıyor ve bir mecmuada ek bir iş alıyorum. Görevim, mecmuaya röportajlar yazmak. Artistlerle yaptığım röportajlar muntazam yayınlanıyor. Ve kendimi birden Yeşilçam'ın daha başka bir deyimle ahtapotun kolları arasında buluyorum.” (s. 191). Onur'un kurduğu bu cümle Oğuz Özdeş'in hayatıyla birebir benzerlik gösterir.

Eserde Onur, yıllar sonra Nalan'la karşılaştıktan sonra romanın önceki kısımlarını özetleyen bir diyaloga girerler:

“(Nalan) Ne yaptın dört yıl içinde yüksek tahsiline devam ettin mi?

- Evet, güya hukuku bitirdim! Aslında diplomasız hukukçuyum!

- Nasıl şey o?

- Yönetmeliğe göre Medeni Hukuk derslerimin dört yıllık ortalaması yedi tutmadığı için bu derslerden yeniden imtihana girmem gerekiyor.

- Garip şey... Babanla aran nasıl?

- Bir çeşit evden kovuldum sayılır. Babam askerliği bitirdikten sonra artık evde yerimin olmadığını söyledi.

- Münakaşa mı ettiniz?

- Hayır, bir piyes yazmıştım. Piyeste kendisini hicvettiğim düşüncesiyle...

- Seni evden kovdu öyle mi? Ya kardeşin ne yapıyor?

- İstanbul'da Kimya Fakültesini bitirdi. Üniversiteye asistan oldu. Onun da evle durumu benim gibi... Sebebi de yazın çalıştığı işten aldığı paranın bir kısmını babamdan saklaması.

Sözlerim Nalan'a garip bir coşku ve sevinç veriyor.

- Demek artık baba ocağından koptun. Bak buna sevindim. Hayatta tek başına olmaktan asla korkma!” (s. 116- 117).

Roman, ana kahraman Onur'un anlatımıyla sunulur. Onur, başından geçen olayları sık sık kendi içerisinde çözümlemeye çalışır:

“(Nalan) içeri odaya giriyor. Ne kadar heyecan içindeyim! Beni buraya iten kuvvet ne! Nalan'ın aşkı mı? Hayır, hayır ben Damla'dan başkasını sevemem. Zaten ondan başka hiç kimseye 'Seni seviyorum.' demedim. Peki öyleyse neden buradayım? Neden Damla'dan

uzakta başka bir kadının evindeyim? Bilemiyorum bir türlü nedenleri. Gerçekleri bulup çıkaramıyorum. Ya çok çocuğum ya da aptal... Ben gerçekten aptal mıyım? Bunalım içinde bir delikanlı mıyım yoksa?" (s. 28).

Onur, Nalan'ın isteği üzerine onun evinde buluşur ve tam sevişmeye başladıklarında Nalan içerden çocuğunun sesi gelince onun yanına gider ve o sırada Onur, içinden şunları geçirir:

"Yolu ararken yolumu kaybettim. Yıldızı ararken yıldızımı kaybettim. Ve hepsinden acısı Nalan'a gelirken aklımı kaybettim ben..."

- Evet, ben neyim? Benim bağım yok, barkım yok, tarlam yok. Ama kılıcım dövülmüş, zırhım kuşanılmış, atımda koşmaya ateşli farz ediyorum kendimi.

Neden kalbim bu kadar hızlı çarpıyor? İçimde devamlı olarak çırpınan ve beni dehşete düşüren şey ne acaba? Abajurun renkli ışığı neden gözlerimi kamaştırıyor? Sanki sokak kapısı çalınır gibi geldi bana. Kim geldi acaba? Kapıyı çalan kim?... Gelen kimse yok." (s. 47).

Onur, askerlik için yola çıkar, önce İstanbul'daki kardeşinin yanına oradan da vapurla Manisa'ya gidecektir. İstanbul'a vardığında kardeşinin Damla'yı İstanbul'da gördüğünü hatta adresini aldığını söylemesi üzerine ertesi gün Damla'nın yanına gider. Damla, -az da olsa neden aramadığına dair sitem etse de- her zamanki gibi güler yüzünü Onur'a gösterir. Ancak Onur, içinden gelen şu sorulara muhatap olur:

"Evet ben! Ben neyim acaba? Neden dört yıldır Damla'yı aramadım? Bütün kabahat babamda mı? Yaşantımda mı? Neden sevdiklerimi aramıyorum? Neden kalbim damla gibi sevdiklerimle dopdolu değil? Bazen biri bazen öteki dolduruyor kalbimi neden?" (s. 98).

Romanın ana kahramanı olan Onur, benzer cümlelerle yine bir iç çözümlemeye başlar:

"Evet, daldım yine... Dört yılda ben neydim, nerelerdeydim acaba? Neden Damla'yı hiç aramadım, aramak için en ufak bir çaba sarf etmedim. Yalnız Damla'yı mı? Nalan'ı aradım mı sanki? Üstelik başka kadın da aramadım onlardan başka... Gençliğimin en güzel yıllarını nasıl da coşkusuz, dalgasız geçirdim. Yazmak ve okumaktan başka bir şey düşünmedim. Sanki hapisteydim, sürgünde idim." (s. 102).

3. 29. GÜLMİYİ UNUTANLAR⁴⁴

3. 29. 1. Materyal Unsurlar

3. 29. 1. 1. Eser Hakkında

Oğuz Özdeş'in popüler tarzda kaleme almış olduğu aşk ve macera romanlarından olan **Gülmeyi Unutanlar** adlı eserin ilk baskısı 1974 yılında Tekin Yayınevi tarafından yapılmıştır.

Eserin ilk baskısının arka kapağında eser için “Aşk gibi gülmek de Tanrının insanlara verdiği hediyelerin en kıymetlisidir. Şikâyet etmeden akıtılan her gözyaşında mutlaka aşk vardır. İnsan sevmeye başladığı zaman acı çekmeye de başlar. Aşkın bulunduğu her yerde, hiçbir şey can sıkıcı ve alelade değildir. Oğuz Özdeş'in son eserlerinden biri olan Gülmeyi Unutanlar, aşk yüzünden ümitsizliğe kapılanların ve sevgilileri uğruna seve seve acı çekenlerin romanıdır.” ifadeleri kullanılmıştır.

Eser; Birinci Bölüm, İkinci Bölüm başlıkları altında toplam 2 bölüme ayrılır. Eserin Birinci bölümü kendi içerisinde Romen rakamlarıyla XII, ikinci bölümü X kısma ayrılmıştır.

3. 29. 1. 2. Olay Örgüsü

Gülmeyi Unutanlar adlı eser, Tarabya'daki Korulu Köşkü'nde yapılan bir partiyle başlar. Nerminlerin evi olan bu köşkteki partiye Selim, arkadaşı Kenan'ı da getirir. Kenan, köşke girer girmez gözleri Nermin'e takılınca Selim, Nermin ile Kenan'ı tanıştırır. İkili dans etmeye başlar ve ardından bahçeye çıkarak sohbet ederler. İkisi de ilk görüşte birbirine âşık olur ve bunu itiraf ederler. Selim, arkadaşı Kenan'a salondaki herkesin gözleri sizin üzerinizde deyip dikkat etmesini söyler. Yalnız partide Kenan'ın da arkadaşlarının da dikkatini çeken şey, Şakir Bey'in Kenan'a hoş bakmamasıdır. Hatta bundan dolayı Selim, Kenan'a Şakir Beyle bir geçmişi olup olmadığını sorar. O akşam partide eğlenirler ve herkes evine döner. Kenan, uyandığında dün gece en güzel anlarını yaşadığını düşünür ve rüya olup olmadığını anlamak için elini cebine atar; çünkü dün akşam Nermin, telefon numarasını yazıp Kenan'a vermiştir. Hemen Nermin'i arayan Kenan, onu uykudan uyandırır. İkisi de birbirini rüyalarında gördüklerini anlatırlar. Ancak büyük bir tesadüfle ikisi de aynı rüyayı görmüştür. Yarın Emirgan'daki Çınaraltında buluşmaya karar verirler ve bütün yaz burası onların buluşma yeri olur. Mutluluğun verdiği

⁴⁴ Oğuz Özdeş, **Gülmeyi Unutanlar**, Tekin Yayınevi, 1. Basım. İstanbul, 1974.

sarhoşlukla her yerde el ele kol kola gezerler. Kenan, bir gün hayatlarını birleştirme teklifinde bulununca Nermin bunu sevinçle kabul eder. Nermin, o akşam eve gelince babası flörtüyle ileri gitmemesi için uyarır; ancak kızı flört yapmadığını, Kenan'ı sevdiğini ve onunla evleneceğini söyleyince babası Nermin'e kızar. Nermin'in Kenan'la evlenmesinin imkânı olmadığını, bunun için Cemile söz verdiğini söyler. Nermin, büyük bir üzüntüyle odasına çıkar, biraz sonra da Kenan, babasından Nermin'i istemek için köşke gelir. Şakir Bey, Kenan'ı soğuk bir şekilde karşılar ve Nermin'le kesinlikle evlenemeyeceklerini söyleyip ona hakaret eder. Bahçede bekleyen Nermin, Kenan'a ne olduğunu merakla sorunca babasının kendisini kovduğunu, artık bu işin olmayacağını söyleyerek Nermin'e soğuk davranır. Ertesi gün Kenan, fabrikasındaki odada yalnız çalışırken Nermin gelir. Ancak Kenan, gururundan dolayı ona yine soğuk davranır, her şey bitti deyip onun gitmesini sağlar. Kenan, o gün akşam olunca belki Nermin'i uzaktan görürüm düşüncesiyle köşkün yanından geçmek ister. Tam köşke geldiği esnada köşkün bahçesinde bir silah sesi duyar ve sesin geldiği yere gidince Şakir Bey'in vurulmuş bir hâlde yerde yattığını görür. Vuran kişinin kaçış sesini duyup peşinden koşacağı esnada ayağına bir şey çarpar, çarpan şeyin silah olduğunu görünce eğilip yerdeki silahı eline alır. Kenan, ne kadar ben yapmadım dese de Şakir Bey, ilk ifadesinde kendisini vuran kişinin Kenan olduğunu, kızını vermediği için kendisini geçenlerde tehdit ettiğini söyleyince Kenan tutuklanır. Nermin'in babası hastanedeyken fabrikanın muhasebecisi olan Cemil, Nermin'e yardım etme bahanesiyle ona daha çok yaklaşır. Cemil, Kenan için bir avukat tutacağını, avukatının çok iyi olduğunu, Nermin için her şeyi yapacağını söyler. Ancak işler Nermin'in gördüğü gibi değildir.

Cemil, dolandırıcılıkla ünlenen Sahir adındaki arkadaşına avukatlık rolü yapmasını ve karşılığını vereceğini ancak önceki işteki gibi başarısız olmaması gerektiğini söyler. Cemil, daha önce Sahir'i, Kenan'ı vurması için tutmuştur; ancak Sahir, akşam karanlığında yanlışlıkla Şakir Bey'i vurmuştur. Şanslarına iş, Kenan'ın üzerine kalmıştır. Sahir, Cemil'le konuştuktan sonra hemen Nermin'in yanına giderek Kenan'ı kurtaracağını söyleyerek Nermin'in güvenini kazanır. Hemen sonrasında Cemil, Nermin'in yanına gelerek konuşmaya başlar. Avukat tutmalarının iyi olduğunu, suçluların avukatlarına her şeyi anlatacaklarını ifade eder ve gider. Birkaç gün sonra avukat kılığındaki Sahir, tekrar Nermin'in yanına gelir ve laf arasında Kenan'ın babanızı vurduğuna dair itirafı olduğunu söyler. Halbuki Sahir ne bir avukattır ne de Kenan'la görüşmüştür. Bunların hepsi Nermin'i Kenan'dan soğutmayı amaçlayan Cemil'in bir tezgahıdır. Bu yetmezmiş gibi

Nermin'in ağızından Kenan'a artık Kenan'ı sevmediğini ve babasını vurduğuna inandığını ifade eden bir mektup yazarak gönderirler. Mektubu alan Kenan yıkılır, Nermin inanmadıktan sonra başkalarını inandırmaya gerek olmadığını düşünür ve hayata küser. Aynı anlarda Şakir Bey, kızı Nermin'le konuşur ve Cemil'le nişanlanmaları konusunda onu zorla ikna eder. Nişan gecesini başladığında Nermin babasının kolunda davetlilerin önüne çıktığı esnada bayılır ve uzun süre kendine gelemeyince nişan iptal olur. Ertesi gün dadısıyla birlikte hapishaneye, Kenan'ı ziyarete gider ve Kenan'la konuşarak onu sevdiğini ifade eder. Kenan, Nermin'in gönderdiği mektubu sorunca Nermin, kendisinin bugüne kadar mektup göndermediğini, onu başkasının yazmış olabileceğini ifade eder. Nermin, Kenan'dan güçlü olmasını ve babasını öldürmediğini ispat etmesini isteyerek oradan ayrılır.

Savcı, iddianamede Kenan'ı ağır suçlarla itham eder ve 20 yıl hapsini ister, dava şahitlerin dinlenmesi için duruşmayı iki ay sonraya bırakır. İlk duruşmanın bu kadar kötü geçmesini beklemeyen Kenan, dışarıda dolaplar döndüğünü anlar. Koğuşa yeni gelen Murat adındaki biri, Nermin'in yeni nişanlısıyla fink attığını söylemesi üzerine Kenan'la kavga ederler. Kenan bu yüzden birkaç gün hücrede kalır ve hücreden döndüğünde Murat ona gazeteyi gösterir. Bu duruma çok üzülen Kenan, iki ay sonraki duruşmada Şakir Beyi kendisinin öldürdüğünü söyleyerek en büyük cezayı ister. O arada Nermin, söze karışarak Kenan'ın babasını vurmasının imkânsız olduğunu çünkü silah sesi geldiğinde Kenan'ın kendi odasında olduğunu söyleyerek onun masum olduğunu belirtir. Nermin, kendisini lekelemek pahasına söylediği yalanın ağırlığına dayanamaz ve bayılır, celse tatil edilir.

Sahir, dolandırıcılık suçundan hapse atılır ve kendisinin içeri girmesine sebep olarak Cemil'i gördüğü için aynı koğuşa düştüğü Kenan ile iyi bir arkadaş olur. Sahir, hapishaneden bir gece kaçmak için plan yapmış ve son anda Kenan'ı da kendine dâhil etmiştir. Kaçma planı uygulanırken son anda Sahir vurulur, Kenan onu geride bırakmak istemeyince Sahir her şeyi itiraf ederek asıl hedefin Kenan olduğunu ancak yanlışlıkla Şakir Bey'i vurduğunu, bunu da Cemil'in istediğini söyler ve orada vefat eder. Kenan ise kaçmayı başarır. Cebindeki parayla bir taksiye biner ve Beyoğlu'na gider. Nereye gideceğini bilmez bir hâlde dolaşır ve bir bara girer. Barda çalışan kadınlardan Belma ile tanışır. Bu sırada polisler bara gelince Belma, Kenan'a yardım ederek buradan çıkarır ve kendi evine götürür. Kenan, son bir saat içinde olanlara inanamaz bir durumdadır. Belma ve Kenan, aynı odada kalacaklardır, birbirlerine karşı açık sözlü olup başından geçenleri doğru bir şekilde anlatırlar. On gün boyunca günleri ve geceleri hep beraber geçirirler,

Kenan'ın terbiyeli ve kibar tavrı Belma'yı mest eder ve Belma aşkını ilan eder. Hapisten kaçıp kendini eve kapatan Kenan, Belma'nın evindeki ikinci haftasında Belma evde yokken çıkıp Nermin'i görmeye gider. Gazetelerden öğrendiğine göre Nermin, bugün Ayazağa'daki Atlı Spor kulübünde olacaktır. Oraya giden Kenan, uzaktan Cemil'le Nermin'i yan yana görünce üzülür ve oradan ayrılır. İstanbul'da biraz gezdikten sonra Belma'nın evine gitmemeyi düşünür; çünkü bir kadının eline bakmak Kenan'a ağır gelmektedir. Ancak mecbur kaldığı için yine Belma'nın evinin yolunu tutar. Eve yaklaştığı esnada Nermin'in dadısı Kenan'ı görür ve onu takip edip girdiği yeri öğrenir. Kenan, eve girdiğinde Belma'yı ağlar bir vaziyette bulur. Belma, Kenan'ın haber vermeden kendisini terk ettiği düşüncesiyle çok üzülmüştür. Akşamüzeri Kenan, içki almak için bakkala gider ve o sırada Nermin, eve gelir. Belma, Nermin'e Kenan'a sahip çıkmadığı, ona inanmadığı için eleştirdikten sonra Kenan'ı çok sevdiğini ve Nermin'e bırakmayacağını söyler. Tam bu sırada bakkaldan dönen Kenan, Nermin'i görüp şaşırır; ancak Belma, hemen Kenan'a sarılıp ağlamaya başlar. Nermin, bunun üzerine Kenan'ın tercih yapmasını ister; ancak Kenan bugün olanlardan dolayı sessiz kalınca Nermin ağlayarak Belma'nın evinden çıkar. Nermin nişanlısına beklemenin gerekmediğini, düğünü iki haftaya yapabileceklerini söyler. Ancak olaylar nasıl gelişirse gelişsin gerek Kenan gerekse Nermin hiçbir şekilde birbirlerini unutamaz ve beraber olmanın çıkar yollarını ararlar. Bir hafta sonra Belma ile Kenan odasında konuşurlar. Belma, Mersin'deki pavyonla mukavele imzaladığını hem kendi hem Kenan için uçak bileti aldığını söyler. Bu sırada kapı çalar ve Belma'nın kardeşi Murat gelir. Kenan, Murat'ı hapisneden tanımaktadır. Murat, ablasının hâlini hatırlar sorduktan sonra hapisten yeni çıktığını parasının olmadığını söyleyerek ondan para ister. Ablası bu olayın sık sık tekrarlandığını ifade ederek vermek istemeyince Murat, ablasına zor kullanmaya başlar. Kenan, bu olaylara dayanamaz ve Murat'ı evden atar. Murat, bunun üzerine doğrudan karakola giderek hapisten kaçan Kenan'ın nerede kaldığını ihbar eder. Kenan, evden hiçbir şey almadan kaçmak zorunda kalır. Nereye gideceğini bilemezken aklına arkadaşı Selim gelir, ona doğru giderken bugüne kadar neden Selim'e gitmek aklına gelmedi diye kendi kendine kızar. Kenan, başından beri olan olayları en ince ayrıntısına kadar Selim'e anlatır. Selim her şeyi dinledikten sonra hemen bir plan yapmaları gerektiğini çünkü yakında Nermin'le Cemil'in düğünlerinin olacağını söyler. Ertesi gün Selim, Nermin'le Kenan için bir randevu ayarlar ve iki âşık buluşurlar. Kenan, Cemil ve Sahir'in yaptıklarını Nermin'e anlatır. Hemen eve giden Nermin, Kenan'la konuştuklarını babasına anlatır, valizini hazırlayıp ona gideceğini, Cemil'le evlenmeyeceğini söyler. Ancak babası, Kenan'ın söylediklerinin yalan olduğunu iddia ederek Nermin'e çok

şaşıracığı bir bilgi verir. Şakir Bey'e göre Kenan'ın annesi aynı zamanda Nermin'in de annesidir. Nermin'in annesi kaçtıktan sonra Kenan'ı dünyaya getirmiştir. Bu bilgiyi öğrenen Nermin, akşam olunca Kenan'ın yanına gider ve kardeş olduklarını, artık evlenemeyeceklerini söyleyerek Kenan'dan ayrılır. Birkaç gün sonra Nermin'in düğünü başlar. Nermin'i doğuran Nazan da düğüne gelmiştir. Nazan Hanım, Şakir Bey'den rica ederek kızını uzaktan görme fırsatı bulmuş ve taksiye binerek düğün evinden ayrılmıştır. Kenan, Belma ile buluşma yerine gitmiş beklemektedir tam bu sırada Belma, karşı tarafta bir taksiden inip Kenan'ı görür heyecanlanarak yola atlayınca bir taksi son anda frene basar ve Belma ucuz kurtulur. Taksinin içindeki Nazan Hanım ve taksi şoförü, Belma ile ilgilenmeye başlar, olayı gören Kenan hemen Belma'nın yanına gider. Belma, sakinleşince Nazan'la biraz konuşurlar, Nazan yıllardır görmediği kızının düğününden geldiğini ve Karadeniz'e gideceğini söyler. Nazan, konuşma esnasında kızının isminin Nermin olduğunu söyleyince Kenan, karşısındakinin kendi sevdiği Nermin'in annesi olduğunu anlar. Nazan Hanım, Kenan'ın babasına kaçtığına onun zaten yedi yaşında Kenan adında bir oğlu olduğunu, annesi tarafından bakıldığı için onu hiç görmediğini söyleyince Kenan sevincinden havaya uçar. Çünkü Nermin'le kardeş değildir. Yanındaki Belma'yı unutan Kenan, hemen bir taksiye binerek Selim'in evine gider. Nermin'in düğünü maskeli olacağından dolayı Selim'le daha önce yaptıkları plana göre Selim hippie kıyafetleri ve bir de sustalı bıçak alacak, Kenan da bunları giyip düğüne gidecek ve planı uygulayacaktı. Düğünde Selim'le buluşurlar ve sonra Selim, Kenan'ı bir İngiliz arkadaşım diye gelinle damada tanıştırır. İngiliz arkadaş kılığına giren Kenan, İngilizce konuşmaktadır ve Nermin'i dansa kaldırıncı Nermin'le konuşmaya başlar, Nermin, Kenan'ı gamzelerinden tanımıştır. Kenan, Nermin'in annesiyle tesadüfen karşılaştıklarını ve sonuçta ikisinin kardeş olmadığını öğrendiğini ifade edince Nermin çok sevinir. Kenan, danstan sonra Nermin'i Cemil'in yanına götürür ve o esnada cebinden sustalı bıçağı çıkarıp Cemil'in boğazına dayar. Düğündeki davetliler ve polislerin huzurunda Cemil, Şakir Bey'i kendisinin vurduğunu itiraf eder ve polislerce yakalanır. Kenan'la Nermin kavuşur ama bu esnada Şakir Bey kalp krizi geçirerek vefat eder. Bu olaylar atlatıldıktan sonra Nermin'le Kenan hayatlarını birleştirir ve mutlu bir şekilde yaşarlar.

3. 29. 1. 3. Kişi Kadrosu

Eserde kişiler, yazar tarafından ve kişilerin kendi geçmişleri hakkında verdiği bilgilerle okuyucuya tanıtılmıştır.

Kenan: Romanın ana kahramanı olan Kenan, bir ilaç fabrikasında kimyager olarak çalışmaktadır. Annesiz ve babasız büyümüş, çok zor şartlar içinde okuluna devam etmiş, hayatta yalnız kalmış birisidir. Kenan, Nermin’le tanıştığında kendi geçmişini şu cümlelerle ifade eder: “Yedi yaşında iken babam, benimle annemi bırakarak bir kadınla kaçmış. Zavallı anneciğim evlere temizlik yapmaya gider, kazandığı üç beş kuruşla okumamı sağlardı. Fakat ilkokulu bitirdiğim ve leyli, ücretsiz ortaokul imtihanını kazandığım yıl annem beni yetim bıraktı. On üç yaşında hayatta yalnız başıma kalmıştım. Bu yüzden de hayata, sevgiye, her şeye küs olarak büyüdüm.” (s. 11).

Kenan, romanın başından itibaren Nermin’le büyük bir aşk yaşamaya başlar. Nermin’in babası olan Şakir Bey’i vurduğu iftirası ile hapse atılır ve ilk fırsatta hapisten kaçıp arkadaşı Selim’in yardımıyla kendini temize çıkarmayı bilir ve en sonunda Nermin’le mutlu bir hayat yaşamaya başlar.

Nermin: Romanın yardımcı kişilerindendir. Şakir Bey’in kızıdır. Zengin bir ailenin tek kızı olan Nermin, Kenan’ı deli gibi sevse de babası onu Cemil’le evlendirmeye çalışır. Kenan, Nermin’i babasından ister; ancak babası Nermin’i ona vermez. Bu olaydan sonra Nermin’in babası vurulur ve bütün oklar babasını vuran kişi olarak Kenan’ı gösterir. Nermin her şeye rağmen Kenan’ın yapmadığına hep inanmış ve onun yanında durmuştur. Babasının zoruyla Cemil’le nişanları yapılsa da gerçeklerin ortaya çıkmasıyla birlikte Kenan’la evlenir ve mutlu bir yaşam sürerler.

Selim: Romanın yardımcı kişilerindendir. Yüksek Mimar olan Selim, Kenan’ın en samimi arkadaşısıdır. Kenan’ı Nerminlerin evindeki partiye götürerek Nermin’le tanışmasına vesile olan kişidir. Kenan, hapishaneden kaçtıktan sonra bir müddet Belma’da kalır. Oraya polis gelince Kenan, Selim’in yanına gelir ve her şeyi olduğu gibi anlatınca Selim’le bir çıkış yolu bulurlar. Selim, Kenan için bir yol gösterici, zor durumlarda yardım eden bir arkadaş tipindedir.

Belma: Romanın yardımcı kişilerindendir. Kenan hapishaneden kaçtığı zaman nereye gideceğini bilmez bir hâldeyken girdiği bir barda tanıştığı kadındır Belma. O gece bara polisler gelince Kenan’ı o hengameden çıkarır ve evine götürür. Belma, barda dans eden ve patronun ısrarıyla konsomasyona çıkan bir kadındır. Belma, Kenan’ın dürüstlüğü ve doğruluğu sebebiyle ona kısa sürede âşık olur ve onun için her şeyi yapmaya çalışır. Kenan’ı alıp hem Nermin’den hem polislerden korumak için uzak yerlere götürüp rahat yaşama planları yapar.

Şakir: Nermin'in babası olan Şakir Bey, romanın yardımcı kişilerindendir. Bir fabrikatördür ve Tarabya'daki Korulu Köşkünün sahibidir. Kendisini vuran kişiyi görmemesine rağmen Kenan'ın vurduğunu söylemesi, Kenan'ı kendi kızından uzak tutmak amacıyla. Bunu yapmasındaki sebep Kenan'ın yıllar önce kendisini terk eden kadının çocuğu olduğu düşüncesidir. Bu şekilde intikam almayı düşünmüştür.

Romanda sadece isimleri geçen, birkaç cümleyle tanıtılan, çok fazla işlev yüklenmeyen dekor unsuru kişiler de mevcuttur: Belma'nın erkek kardeşi Murat. Kenan'ın hapiste koğuşunda bulunan kişiler: Arap Kazım, Dolandırıcı Sahir, Kürt Mehmet, Camgöz Raif. Şakir Bey'in muhasebecisi ve Nermin'in nişanlısı Cemil.

3. 29. 1. 4. Zaman

Eser, bir yaz mevsiminde başlar ve ertesi sene yaz mevsiminde tamamlanır. Roman anlatma süresi olarak 1 yıllık bir zaman dilimine sahiptir. Ancak bu zaman, kişilerin geçmişteki yaşantılarına değinilmesiyle birlikte genişletilmiştir. Geriye dönüşler özellikle kişilerin başlarından geçen olayları anlatmasıyla gerçekleşir. Kenan, Nermin'le tanıştığında çocukluğunu ve kendi geçmişini anlatmak için geri dönüş yapar: “Yedi yaşımda iken babam, benimle annemi bırakarak bir kadınla kaçmış. Zavallı anneciğim evlere temizlik yapmaya gider, kazandığı üç beş kuruşla okumamı sağlardı. Fakat ilkokulu bitirdiğim ve leyli, ücretsiz ortaokul imtihanını kazandığım yıl annem beni yetim bıraktı. On üç yaşımda hayatta yalnız başıma kalmıştım. Bu yüzden de hayata, sevgiye, her şeye küs olarak büyüdüm.” (s. 11).

Romanda yapılan geri dönüşler bazen kısa bir zaman önceyi işaret ederken bazen yıllar öncesi olabilmektedir. Şakir Bey, kızı Nermin'le konuşur ve Cemil'le nişanlanmaları konusunda onu zorla ikna eder. Nişan gecesinde kızına şu cümleleri kurar: “Ne kadar güzelsin. Tıpkı annene benziyorsun. Yirmi yıl önce onunla evlenirken o da böyle senin gibi güzeldi.” (s. 51). Nişan gecesinde köşkün bahçıvanı köşke yeni giren bekçiye geçmişle ilgili şunları söyler: “Sen yeni köşke girdin. Kızı bilmiyorsun... Annesi yirmi yıl önce bir aşığına kaçmıştı. Bunlar soycak böyledir... Annesi bir ressama kaçmıştı. Herifin beş parası yoktu. Bu kadar rahatı aşkı uğruna tepti. Günün birinde kızın yapacağı da o...” (s. 51).

Özetleme tekniği yapılırken her zaman belli tarihlerin verilmesine gerek yoktur. Verilen cümlelerin anlamında bir özetleme söz konusu olabilir. Kenan'la Nermin'in buluşmaları şöyle ifade edilir: “Emirgan'daki buluşmaları hemen bütün yaz kısa aralıklarla devam etmişti.” (s. 11).

Eserde anlatılan zamanı genişletmeye yarayan ve ileriye doğru uzun ve kısa süreli zamanda ileri sıçrayışlar kullanılmıştır:

“Ertesi günü pazardı.” (s. 17).

“Kenan, iki ay sonra tekrar mahkeme salonuna girdiği zaman, gözleri gayri ihtiyari Nermin’i aradı.” (s. 61).

“Bir hafta sonra, gecenin dokuzunda...” (s. 154).

Romanın nesnel zamanı, kullanılan araç gereçler dikkate alındığında 1960 ve 1970’li yıllar olduğu söylenebilir. Romanda anlatılan zaman, 20 yıllık bir süreyi kapsar. Romanın yayınlanma zamanı ise eserin ilk baskısının yapıldığı 1974 tarihi olarak gösterilebilir.

3. 29. 1. 5. Mekân

Eserde İstanbul mekân olarak kullanılmıştır. Romandaki en önemli mekân Kenan ile Nermin’in ilk defa karşılaştıkları Tarabya’daki boğaz manzaralı Korulu Köşkü’dür. Nerminlerin evi olan bu köşkte bir parti düzenlenir ve bu partide karşılaşan Kenan ile Nermin, birbirlerine âşık olurlar. Aynı gece köşkün bahçesine çıkarlar ve birbirlerine karşı hayranlıklarını belirten ifadeler kullanırlar. Tanıştıktan sonra buluşmak için Emirgan’daki Çınaraltını seçerler ve burası bütün yaz boyunca onların buluşma yeri olur. Kısa süre sonra kendi aralarında evlenmeye karar verirler. Kenan, Korulu Köşkü’ne gidip Nermin’i istediğinde Nermin’in babası tarafından kovulur. Ertesi gün Kenan, fabrikasındaki odada yalnız çalışırken Nermin gelir. Ancak Kenan, gururundan dolayı ona soğuk davranır.

Sonbahar geldiğinde Nermin’in babası silahla vurulur ve suç Kenan’ın üzerine kalınca Kenan için zor bir süreç olan hapisane hayatı başlar. Kenan, haksız yere burada olduğu için çok yıpranır. Nermin, bir gün dadısıyla birlikte hapishaneye, Kenan’ı ziyarete gider ve Kenan’la konuşarak onu sevdiğini her zaman ona inandığını ifade edince Kenan kendini biraz toparlar. Savcı, iddianamede Kenan’ı ağır suçlarla itham eder ve 20 yıl hapsini ister, dava şahitlerin dinlenmesi için duruşmayı 2 ay sonraya bırakır. İlk duruşmanın bu kadar kötü geçmesini beklemeyen Kenan, dışarıda dolaplar döndüğünü anlar ve bir gün hapishaneden kaçmayı başarır. Kenan, hapishaneden kaçtığı gece Beyoğlu’nda bir bara gider ve barda Belma adında bir kadınla tanışır. Bu sırada polisler bara gelince Belma, Kenan’a yardım ederek onu buradan çıkarır ve kendi evine götürür. Kenan için bundan sonraki güvenli mekân, Belma’nın kaldığı pansiyonu olur. Burada

Belma ile kısa süreli bir aşk yaşarlar. Bu evde kalırken bir ara Nermin'i görmek için dışarı çıkar ve İstanbul'un birçok yerinden yürüyerek geçer: "Taksim'e çıkınca bahar rüzgârı yüzünü tatlı tatlı okşadı... Mecidiyeköy ve Levent'i geçtikten sonra Ayazağa'ya vardı... Yorulduğu için rastladığı ilk otobüse binip Sarıyer'e gitti... Oradan yürüyerek Telli Baba'ya vardı." (s. 134).

Belma'nın evindeki ikinci haftasında Belma evde yokken çıkıp Nermin'i görmeye gider. Gazetelerden öğrendiğine göre Nermin, bugün Ayazağa'daki Atlı Spor kulübünde olacaktır. Oraya giden Kenan, uzaktan Cemil'le Nermin'i yan yana görünce üzülür ve oradan ayrılır. Sonrasında Belma'nın evine gitmek istemese de Belma'nın evinin yolunu tutar. Bu sırada eve yaklaştığı esnada Nermin'in dadısı, Kenan'ı görür ve onu takip edip girdiği yeri öğrenir. Nermin, dadısından öğrendiği adrese kısa süre içinde gelir ve Belma'nın Kenan'a sahip çıktığını görünce ağlayarak oradan uzaklaşır. Nermin, bunun üzerine hemen evlenmek istediğini nişanlısına haber verir. Belma, Mersin'deki pavyonla mukavele imzaladığını hem kendi hem Kenan için uçak bileti aldığını, yakında oraya gideceklerini söyler. Bu sırada Belma'nın hapisten çıkan kardeşi Murat gelir ve Belma'ya kötü davranınca Kenan, bu olanlara dayanamaz ve Murat'ı evden atar. Murat, bunun üzerine doğrudan karakola giderek hapisten kaçan Kenan'ın nerede kaldığını ihbar eder. Kenan, evden hiçbir şey alamadan kaçır. Nereye gideceğini bilemezken aklına arkadaşı Selim gelir. Selim'in evi Kenan için sığınılacak bir liman olur. Selim'le burada yaptıkları plan neticesinde temize çıkar ve Nermin'le evlenir. Korulu Köşkünde başlayan eser, aynı yerde mutlu sonla biter.

3. 29. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Eserde yazar anlatıcı kullanılmıştır. Ancak roman kişileri kendi hayatları hakkında bilgi verirken kahraman anlatıcı devreye girmektedir. Kenan, Nermin'le tanıştığında kendi geçmişini şu cümlelerle ifade eder: "Yedi yaşımda iken babam, benimle annemi bırakarak bir kadınla kaçmış. Zavallı anneciğim evlere temizlik yapmaya gider, kazandığı üç beş kuruşla okumamı sağlardı. Fakat ilkokulu bitirdiğim ve leyli, ücretsiz ortaokul imtihanını kazandığım yıl annem beni yetim bıraktı. On üç yaşımda hayatta yalnız başıma kalmıştım. Bu yüzden de hayata, sevgiye, her şeye küs olarak büyüdüm." (s. 11).

Yazar anlatıcı, her şeye hâkim olmanın verdiği avantajla roman kişilerinin aynı anda neler yaptıklarına vâkıf bir konumdadır:

“Aynı saatlerde Tarabya’daki Korulu Köşkün salonunda Şakir’le Nermin konuşuyorlardı.” (s. 50).

“Hemen hemen aynı saatlerde madalyonun öbür yüzü Korulu Köşkte, Nermin ve dadısı konuşuyordu.” (s. 141).

Yazar anlatıcı, sık sık araya girerek roman kişilerinin o anki durumlarını vermeye çalışır. Kenan, partide gördüğü Nermin’e ilk görüşte âşık olur ve ona karşı beslediği duyguları güzel bir şekilde ifade eder: “Kimyadan başka bir dil bilmeyen Kenan, nasıl olmuştu da hayatta ilk defa gördüğü, yeni tanıştığı bir kıza hem de onun evinin taraçasında bunları söyleyebiliyor, Nermin de hiç itiraz etmeden kendisini dinliyordu. Hayır, hayır, bu rüyadan başka bir şey olamazdı.” (s. 11).

Yazar, araya girmelerinde kendi yorumlarını da verir. Kenan’ın olaylara karşı gururlu tavrına yazarın yorumu şu olur: “Kenan’ın bir tek kelimesi, gururundan biraz fedakârlık etmesi, belki başına gelecek her şeyin önüne geçebilirdi ve bu roman da yazılmazdı.” (s. 28).

3. 29. 1. 7. Dil ve Üslup

Gülmeyi Unutanlar adlı eser, her kesimin anlayacağı sade bir dille yazılmıştır. Bu kapsamda kullanılan kavram, deyim ve atasözleri de halkın anlayabileceği bir düzeydedir:

“Kenan, şakacı arkadaşının sözlerine kulak bile asmadan köşkün kapısından içeri girdi.” (s. 5).

“Şakir Beyin kızmasında da yerden göğe kadar hakkı var...” (s. 15).

Eserin bir kısmı hapisanede geçer. Bu yüzden eserde kullanılan bazı ifadeler ve argo ifadeler hapisane ağızıyla okuyucunun karşısına çıkar:

“Sen bu martavalı başkasına yuttur.” (s. 31).

“Ahmaklığını söylemek istiyorum. Uğrunda neredeyse katil olacağın milyonerin kızı, geçenlerde tantanalarla nişanlandı. Her gün otomobille Boğaz’da nişanlısıyla fing atıyor.” (s. 58).

“Cemil yine yılmışmaya başlayınca Nermin birden ciddileşti.” (s. 154).

“Bana biraz para uçlanabilir misin? Malum ya kokozum... Kazanınca geri veririm şekerim.” (s. 163).

“Ben gelinceye kadar şu koltukta oturup bir sigara tellendir.” (s. 170).

Eser, anlatıcının son popüler aşk romanları arasındandır. Bu yüzden Osmanlıca kelimelerin kullanımı ilk romanlarına nazaran azalmıştır:

“Sanki o an her şey, her güzellik Kenan için yaratılmıştı.” (s. 11).

“Nermin’i yakından bilirim... Aşksız bir izdivacın daima aleyhindedir.” (s. 16).

Kenan Bey, kızı Nermin’i aşk konusunda uyarmaya çalışır. Uyarı esnasında kalıplaşmış bir ifade kullanır:

“Aşk senin gözünü karartmış. Gerçekleri göremiyorsun. O adam senin dengin değil...” (s. 23).

Romanda geçen olayların bazıları herhangi bir sebepten dolayı doğadaki nesnelere benzetilirken doğadaki nesneler de insanlara benzetilmektedir:

“Mazisini, posası çıkmış bir limon kabuğu gibi kaldırıp atmıştı artık Kenan.” (s. 21).

“Gözyaşları, fırtınaya tutulmuş bir ağacın meyvalarını yere dökmesi gibidir. Fırtına geçtikten sonra nasıl ağaç eski halini alırsa insan da öyledir.” (s. 50).

3. 29. 2. Teknik Unsurlar

Kenan ile Nermin, birbirlerini ilk gördüklerinde âşık olurlar. Dans ettikten sonra bahçeye çıkarlar. Kenan, Nermin’in başını avuçlarının arasına alarak onun fiziki portresini okuyucunun önünde çizmeye başlar: “Laciverte kaçan ve ılık ılık parıldayan siyah iri gözlerinle, ortadan ayırıp arkadan top yaptığın parlak siyah saçlarınla, en usta ressamların bile şekillendiremeyeceği burnunla, susarken bile konuşuyormuş hissini veren dudaklarınla, sol yanağında harikulade bir motif gibi duran beninle, tatlı yüzünle, hasılı her şeyinle, hayalimde yaşattığım kadınsın sen...” (s. 12).

Sonrasında ise Nermin, Kenan’ın başını ellerinin arasına alarak onun portresini yapar: “Sen de zümrüt renkli gözlerinle, koyu kestane renkli saçlarınla, muntazam ve kalkık burnunla, yüzüne bir değil bin mana veren gamzelerinle, uzun boyun ve geniş omuzlarınla hayalimdeki erkeksin...” (s. 13).

Eserde sık sık verilen karşılıklı konuşmalar diyalog tekniğinin kullanıldığını gösterir. Eserde Kenan, Nermin’in babasını vurduğu gerekçesiyle içerdedir. Ancak Nermin, babasını Kenan’ın vurduğuna inanmaz ve onu hapishanede ziyaret eder ve aralarında şu diyalog geçer:

“- Nasılsın Kenan?

- İyiyim.

- Kim bilir burada nasıl bir sıkıntılı hayat geçiriyorsun.

- Beni düşünme...

- İnan ki ben de senin kadar ıstırap çekiyorum Kenan. Yüzün sararmış. Gözlerin çukura batmış. Yalvarırım kendini salıverme. Katil olmadığını, babamı vurmadığını ispat et.

Kenan acı acı güldü:

- Daha bir ay önce yazdığın mektupta böyle demiyordun ama...

- Ben sana hiç mektup yollamadım Kenan.

- Peki kim yolladı o mektubu? Yazı makinesi ile yazılmıştı ve senin imzan vardı.

- Yalan. Ben böyle bir şey yazmadım. Mektup yanında mı?

- Hayır, yırttım.

- Peki kim yazabilir?

- Bilmem. Sen yazmamış isen belki baban yapmış olabilir bu işi.” (s. 54).

Şakir Bey’in vurulması Kenan’ın üzerine kalmıştır ve bütün her şey Kenan’ı işaret etmektedir. Ancak Cemil’in arkadaşı olan Sahir, dolandırıcılık suçundan Kenan’ın koğuşuna düşünce iyi arkadaş olurlar ve Cemil hakkında konuşurlar. Kenan sonrasında şunları düşünür:

“Kahroluyordu, kendi kendini yiyordu bu yüzden... Şimdi de içine bir kurt düşmüştü. Bütün bu dolapları çeviren Cemil miydi? Ya Nermin’in babası Şakir? Kendisine bir düşman gibi davranmasının sebebi neydi? Tabanca ile ateş ettiğini görmediği hâlde niçin kendisini ithamda ısrar ediyordu.” (s. 69).

Aynı eserde Kenan, Belma’nın evini polis bastığından oradan kaçır ve arkadaşı Selim’e gitmeye karar verir ama aklından da şu soruları geçirir:

“Beni kabul eder mi acaba? Niçin etmesin? Selim yalnız. Hem bütün bu başıma gelen belalara istemeyerek de olsa o sebep olmadı mı? Beni Nermin’in verdiği partiye o götürmedi mi? Nermin’le tanıştıran o değil mi? Neden sanki hapisten kaçınca onun evine sığınmadım? Üstelik geniş muhiti var... Kültürlü... Bana doğru yolu gösterebilirdi o...” (s. 169).

3. 30. GURBET⁴⁵

3. 30. 1. Materyal Unsurlar

3. 30. 1. 1. Eser Hakkında

Oğuz Özdeş'in popüler tarzda kaleme almış olduğu aşk ve macera romanlarından sonuncusu ve en yetkini olan **Gurbet** adlı eserinin ilk baskısı 1977 yılında Tekin Yayınevi tarafından yapılmıştır. Eser, kitap olarak yayımlanmadan 1 yıl önce, *Yeni İstanbul* adlı gazetede **Gurbet** ismiyle 5 Nisan 1976- 20 Aralık 1976 tarihleri arasında tefrika edilmiştir. Romanın yazılma tarihi olarak eserin gazetede son tefrikasının bulunduğu 20 Aralık 1976 tarihi gösterilebilir.

Eserin ilk baskısının arka kapağında Oğuz Özdeş'in hayatı ve eserleri hakkında kısa bilgiler mevcuttur.

Girişten sonra Birinci Bölüm, İkinci Bölüm şeklinde başlıklara ayrılan eser, toplamda 14 bölüme ayrılır.

3. 30. 1. 2. Olay Örgüsü

Gurbet adlı eserde olay örgüsü romanın ana kahramanı olan Serdar'ın askerden terhis olmasıyla birlikte başlar. Serdar, memleketi olan Alaşehir'e gidecektir. Ancak Alaşehir'deki evi satıp İstanbul'a gitmeye ve orada çalışıp para kazanmaya karar verir. Serdar, trenden indikten sonra ilk olarak Alaşehir'deki evlerine gider. Gerek annesinin yokluğu gerekse evin bahçesinin ve çevresinin kimsesizlikten dolayı bakımsız olması onu çok üzer. Serdar, İpeklerin bağına doğru heyecanla gider ve İpek onu uzaktan görünce hemen ona koşar ve ikisi de birbirini gördüğü için çok mutlu olurlar. Biraz konuştuktan sonra Serdar, damdan düşer gibi İstanbul'a gideceğini söyleyince İpek, bu duruma üzülür ve koşarak yanından ayrılır. Serdar, İpek'i kırdığını düşünerek onun gönlünü almak için bağ evlerine gider. İpek'in ninesi, Serdar'ı güler yüzle karşılar. Serdar, İpek'in ninesinin elini öptükten sonra onlara getirdiği hediyeleri takdim eder. Hep beraber yemek yerler. Serdar, İstanbullu arkadaşı Orhan'ın babasının yanında çalışacağını söyler; ancak İpek'in ne olursa olsun Serdar'ın gitmesine hiç gönlü yoktur. Serdar, cebinden ev için aldığı bir miktar parayı ve vekaleti masanın üstüne koyar. Serdar, sattığı evin parasının geri kalanı için bir vekalet düzenlemiş bunu İpek alıp bankaya yatıracak, istedikleri zaman kullanabileceklerdir.

⁴⁵ Oğuz Özdeş, **Gurbet**, Tekin Yayınevi, 2. Basım. İstanbul, 1981.

Serdar'ın İstanbul yolculuğu başlar. Önce Eskişehir'e kadar gidecek, oradan aktarma ile İstanbul'a varacaktır. Aktarma yaptıktan sonra bindiği kompartımda tam karşısında genç bir kız oturuyordu. İstanbul'a vardıklarında kız çantasını indiremeyince Serdar, ona yardımcı olur ve biraz konuşma fırsatı bulurlar. Elif Yeşim adındaki bu kız, İstanbul'dan bir firmadan artist olma teklifi aldığını ve onun için İstanbul'a ilk defa geldiğini ifade eder. Elif, anne ve baba baskısından dolayı evden kaçtığını ve artist olmak için İstanbul'a geldiğini tekrar ifade eder. Elif, İstanbul'da hiç tanıdığı olmadığını, Serdar'la aynı otelde kalıp kalamayacağını sorunca Serdar, ona yardımcı olmak düşüncesiyle Elif'in teklifini kabul eder. Vapura binip Karaköy'e indiklerinde İstanbul'un kalabalık yüzüyle tanışır ve hemen bir taksiye binerek Orhan'ın adresini verdiği otele giderler. Otelin girişinde bulunan görevli, kızın nüfus cüzdanı olmadığı için onu alamayacağını söylediğinde Serdar, kızın kendi kardeşi olduğunu, nüfus cüzdanını evde unuttuğunu ifade eder. Bunun üzerine görevli, Orhan Bey'i tanıdıkları için bu seferlik otele alabileceklerini ifade ederek çift yataklı aynı odada kalmalarına müsaade eder. Odaya girdiklerinde Elif Yeşim'in çekindiğini gören Serdar, ona korkmaması gerektiğini kendisine kardeş gözüyle baktığını söyler. Serdar, kahvaltı yaptıktan sonra bugün otele geç geleceğini, kapıyı arkadan kilitlemesini söyler. Tekrar İstanbul sokaklarına çıkan Serdar, çok geçmeden yazıhaneyi bulur. Akşam olunca yemekler Orhanların evinde ailecek yenilecektir. Serdar, Orhanların evine gittiğinde onun kız kardeşi Cavidan, annesi Gülşah Hanım ve babası Necati Bey'le tanışır. Yemek esnasında Orhan, otelde kaldığını söyleyince Necati Bey, halbuki biz seni evimizde ağırlamak isterdik diyerek nezaket gösterir.

Serdar, yemekten sonra geceye doğru otele döndüğünde otelin katibinin uyukladığını görür ve doğruca odaya çıkar. Odaya girdiğinde Elif'in cesedini görür ve bağırınca otelin kâtibi de gelir ve hemen polisi arar. Komiser, Serdar'ın elinin, üstünün temiz olduğunu gördükten sonra orada birkaç soru sorar ve onu karakola götürmek zorunda olduğunu söyler. Orhan, sabah olduğunda olayı gazeteden öğrenir ve hemen Emniyete giderek Serdar'a destek olur. Sonrasında Serdar'la görüşen Orhan, Serdar'ın olayı olduğu gibi anlatmasına ve ben suçsuzum demesine zaten inanır. Kan muayenesi ve parmak izleri alındıktan sonra beklerken komiserin gelip katil kendi suçunu itiraf etti deyip Serdar'ı serbest bırakır. Necati Bey, Serdar'ın bir pansiyon bulana kadar kendi evlerinde kalacağını söyler. Yemekten sonra Cavidan, Serdar'ın kalacağı odayı gösterir ve Serdar, rahat bir uykuya dalar. Ertesi sabah gazeteler Alaşehir'e ulaşmış ve bütün kasaba bu olayı

konuşmaya başlamıştır. İpek ne yapacağını şaşırılmış bir hâldedir. Serdar, İstanbul'a gittiğinin onuncu gününde İpek'e bir mektup gönderir. İpek mektubu alır almaz dutluğa gider ve Serdar'ın mektubunu en sevdiği yerde okur. Mektupta başından geçen olayların doğrusunu anlatan Serdar, İpek'i rahatlatır, işlerinin yolunda olduğunu söyler. İpek, yine bir gün Serdar'ın mektubunu okumak için dutluğa gider. Satırları okurken bir erkeğin sesini duyar ve Erol, İpek'i izlediğini itiraf eder. Erol, İpek'e onu sevdiğini, Serdar'ın İstanbul'da başka kızlarla beraber olduğunu söyler ve Serdar'ı karalamaya başlar. Erol, iyice yüzüstü davranmaya başlayınca İpek bağıracağını söyler. Erol da "Ben erkeğim kızım. Bana bir şey olmaz. Asıl o zaman senin adın çıkar." deyip davranışına devam eder. İpek'i kollarından tutar, İpek onun elinden kurtulup tokadı yapıştırdığı esnada İpek'in ninesi gelince Erol uzaklaşır.

Bir aydır Orhanların evinde kalan Serdar, artık buraya alışmıştır. Odasında İpek'in gönderdiği bir mektubu okurken Cavidan, gelir ve evdeki herkesin uyduğunu kendisinin uykusunun kaçtığını söyleyerek Serdar'ın odasına girer. Cavidan, beşik kертmesi âdeti hakkında konuşarak bu âdeti eleştirir. Cavidan, İpek'in gönderdiği mektubu okumak isteyince Serdar, mektubu verir ve okutur. Sonrasında Cavidan, bu kız size düpedüz âşık deyip mektuptaki cümlelerin bir kız için ne demek olduğunu anlatmaya çalışır. Aşkın ne demek olduğu konusunda konuşurlar. Cavidan aşkın ne demek olduğunu bilmediğini ama isterse beraber tecrübe edebileceklerini söyleyip Serdar'ı öper, onu beğendiğini ve onun olmak istediğini söyler. Serdar, Cavidan'ın annesinin, babasının, abisinin yüzüne bakamayacağını söyleyerek böyle bir şey yapamayacağını ifade eder. Konuşmanın en sonunda Cavidan odadan çıkacağı esnada Serdar'a olan aşkını tekrar dile getirir.

İpek, bir gece uykusu gelmez ve dışarıdaki yağmuru izler. Aklına Serdar gelince gecenin ortasında dutluğa gider. Burada bir müddet aşkını düşünen İpek, karşıdan bir karaltı gördüğünde Serdar diye bu karaltıya doğru koşar. Karaltıya yaklaştığında onun Serdar değil de Erol olduğunu görünce şok olur. Erol, gecenin bu saati dutlukta İpek'i görünce ona sahip olmaya çalışır. İpek, imdat diye gecenin ortasında çaresiz bir şekilde bağırır, ninesi uykuda olmasına rağmen İpek'in sesine uyanır ve ters bir durum olduğunu düşünerek evdeki baltayı yanına alarak sesin geldiği yere gider. Erol'u İpek'in üstünde gören ninesi Erol'un sırtına baltayı vurur. İpek ve ninesi hemen eve gelirler. İpek ucuz kurtulmuştur. Şimdi ne yapacaklarını düşünürken jandarma karakoluna giderek durumu anlatırlar. Roman on gün sonra İpek'in Alâşehir'den trene binip İstanbul'a yola çıkmasıyla başlar ve bu esnada on gün önceki olaylar İpek'in hatırlamasıyla okuyucuya aktarılır. Olay

yerine gelen polisler, Erol'un yaralı olduğunu görünce hastaneye kaldırmışlar ve İpek'in ninesini tutuklamışlar. İpek trende giderken acaba İstanbul'a habersiz gitse Serdar, onu nasıl karşılayacak, nerede kalacaklar, eğer otelde kalırlarsa sonu Elif Yeşim gibi olabilir mi diye düşünerek ilk durakta iner ve Alaşehir'e döner. Eve gider gitmez Erol'un annesi Hafize Teyze, İpek'i görür ve ondan özür dileyerek ona yardımcı olmaya çalışır. İpek'in şikayetçi olmamasını rica eder, kendilerinin de şikayetçi olmayacaklarını söyler. İpek tek başına evinde kalmaya başlar.

Serdar, Orhan, Cavidan ve arkadaşları Cihangirdeki bir diskotekte eğlenirler. Her çift bir köşede eğlenirken Cavidan Serdar'ın yanındadır. Diskotekten sonra Belkısların evi boş olduğu için oraya gidip sabaha kadar eğlenmeye karar verirler. Serdar'ın çevresindeki her şeye tepkisiz kalır ve bir müddet orada kaldıktan sonra dışarıya çıkar. Serdar, plaj gazinosuna gidip tek başına oturmayı düşünür. Serdar, gazinoya girdiğinde gazinonun programı bittiği için herkes dışarı çıkmaktadır. Serdar, bunu fark etmez ve bir masaya oturunca onu uyarmaya gelen garson, Serdar'ın asker arkadaşı Cihat çıkar. Bunun üzerine bütün müşteriler gittikten sonra baş başa oturup sohbet ederler. Cihat'ın söylediğine göre birazdan gazinonun sanatçıları gelip yan masada içip eğleneceklerdir. Serdar'la Cihat baş başa oturmuşken dışarıdan Orhanlar, Serdar'ı görür ve yanına gelirler. Orhan, Cihat'ı görünce asker arkadaşı olduğundan dolayı sevinir ve hep beraber oturup sohbet etmeye başlarlar. Bu sırada yan tarafta gazinonun çalışanları ve sanatkarları sohbet etmektedir. Ayben Hanım, adındaki bir sanatçının söylediği şarkıdan sonra Serdar, ona masadaki çiçekle bir not gönderir. Bu durum Ayben Hanımın hoşuna gider ve Serdar'la arkadaşlarını kendi masalarına davet eder. İki grup birleşerek sohbet etmeye, eğlenmeye başlar.

Serdar, on gündür bir pansiyonda kaldığından dolayı Cavidan ve Orhan'la görüşemez. Ertesi gün Serdar, İpek'ten bir mektup alır ve başlarından geçen olayların hepsini anlatır. Serdar, bir iç muhasebe yaparak memlekete dönüş yapmaya karar verir. Orhan'la akşam yazıhanede görüşüp vedalaşmaya karar verir. Tam bu sırada telefon çalar ve telefonun ucundaki Ayben Hanım'dır. Ayben Hanım, Serdar'la biraz konuştuktan sonra onu bu gece gazinoya davet eder. Daveti reddedemeyen Serdar, Ayben Hanım'a söz verir. Orhan, yazıhaneye gelince Serdar, gitme konusunu açsa da Orhan, memlekete gitmeye gerek olmadığı konusunda Serdar'ı ikna eder ve akşam yemeğine eve davet eder. Serdar, gitmemek için bahane bulmaya çalışsa da daveti kabul etmek zorunda kalır. Bu konuşmadan sonra oturup İpek'e mektup yazar: Mektupta arkadaşı Orhan'ın Alaşehir'e geleceğini, ninesinin tahliyesi ile uğraşacağını, İpek'i İstanbul'a getireceğini ve İpek'le

İstanbul'da nikahlanabileceklerini yazar. Mektubu Orhan, oraya gittiğinde İpek'e takdim edecektir. Serdar, akşam yemeğini Orhan ve ailesi ile yedikten sonra erkenden kalkar ve Ayben Hanım'ın gazinosuna gider. Gazinoya vardığında kendine özel bir masa ayrıldığını görür. Ayben'in programı bittikten sonra bir garson gelerek Ayben Hanım'ın dışarıda bir takside beklediğini söyler. Bir anda kendilerini Ayben'in evinde bulurlar.

İki gün sonra yazıhaneyi kapatmaya çalışan Serdar, telefon çalınca herhâlde Ayben'dir diye düşünerek telefona cevap verir. Telefonun ucunda Cavidan vardır ve iki gün önce geceyi nerede geçirdiğini sorar. Serdar erkenden uyuduğunu söylese de Cavidan pansiyonu aradığını ancak Serdar'ın o geceyi pansiyonda geçirmediğini öğrendiğini söyler. Bunun hesabını sonra soracağını söyleyerek akşam yemeğine davet eder. Akşam yemeğinde Necati Bey, yeni projelerinden bahsettikten sonra ailecek Serdar'ı çok sevdiklerini, Kadıköy'de yeni bir büro açıp büronun başına Serdar'ı getireceklerini, büroya yakın bir ev tutup evin kirasını ödeyeceğini, maaşını iki katına çıkaracağını haber verir. Yemekten sonra Necati Bey, biz hanımla bir davete gideceğiz sen de Cavidan'la oturursun evladım diyerek Serdar'la Cavidan'ı evde yalnız bırakırlar. Cavidan, Serdar'a ailemin sana karşı iyi davranmasının sebebi belki benim seni sevdiğimi anlamış olmalarıdır deyince Serdar, sanmam çünkü aramızda bir şey geçmedi der. Bunun üzerine Cavidan, ağlamaya başlar. Ardından kollarını Serdar'ın boynuna dolar ve onu sevdiğini söyler. Serdar, benim seni sevmeye hakkım yok ben sözlüyüm deyince Cavidan, kendisini öptüğünü ve Ayben'le geçirdiği geceyi hatırlatarak o zaman da sözlüydün deyince Serdar'ı sinirlendirir. Serdar, gitmek isteyince Cavidan, tekrar ona sarılır ve yatak odasına gitmeyi, onun olmayı teklif eder. Serdar, kendisine birkaç gün zaman vermesini söyleyerek buradan ayrılır.

Üç gün sonra Orhan, İstanbul'a döndüğü zaman Serdar'la konuşmak ister. Orhan, Serdar'a gitmeden önce sen sözlünü getirmemi istedin ama babam getirmememi söyledi. Yani geçen babama telefonda söylediklerim doğru değildi, sana yalan söylemek istemem deyip dürüstçe konuşmaya başlar. Ninesinin tahliye olduğunu, İpek'in bir mendil ve ev parası olan 45 bin lirayı Serdar'ın üstüne yaptırıp gönderdiğini ifade eder. Orhan, bunun üzerine Serdar'dan 15 bin lira borç ister. Serdar, Orhan'ı kırmaz ve ona istediği parayı verir. Orhan banka işleri için yazıhaneden çıkınca telefon çalar ve telefondaki Ayben, Serdar'ı çok özlediğini ve yarın gece kendisini mutlaka beklediğini söyler. Bu sıralarda Orhan, kendisinin ve ailesinin Serdar'ı sevdiğini bu yüzden Cavidan'ı kendisine layık gördüklerini söyler. Serdar, o günün gecesinde rüyasında Ayben'i gördüğü için hemen

gazinoya gider. Ayben'in programından sonra Kulüp 33'e gidip dans ederler ve geceyi beraber geçirirler ve Ayben, Serdar'a olan aşkını itiraf eder.

Serdar, Kadıköy'deki yeni bürosuna ve Orhan'ın babasının Moda'da tuttuğu küçük dairesine taşındıktan bir hafta sonra, İpek çıkagelir. İpek, ninesinin öldüğünü ve orada yalnız kaldığı için buraya geldiğini ifade eder; ancak Serdar, İpek'in böyle ani gelişine şaşırılmış ve pek sevinmemiştir. Tam da bu akşam Necati Bey, evine davet etmiş akşam yemeğinde önemli bir konu konuşacağını söylemiştir. Konuyu İpek'e açınca İpek, zaten beraber gideceğiz diyerek konuyu kapatır. İpek, bu akşamki yemeğin sebebinin Cavidan'ı Serdar'a yamamak olduğunu söyleyince Serdar, bunun nereden çıktığını sorar. İpek, Orhan'ın memlekete geldiğinde Serdar'ın kendisine yâr olmayacağını, onu unutmaması gerektiğini, evin parasını Serdar'ın üzerine yatırmasını söylemiştir. Serdar, İpek'in anlattıklarını şaşkınlıkla dinler, ağlayan İpek'i teselli eder ve Orhan'ın ailesinin İpek'in İstanbul'a gelmesini istemediğini anlar. Bu sırada Ayben telefonla Serdar'ı arar. Telefonu açan Serdar, Ayben'in sesini duyunca afallar ne yapacağını bilemez ve kendini sonra araması gerektiğini söyleyerek telefonu kapatır. Tabii bunlar İpek'in dikkatini çeker. Serdar, İpek'e kahvaltı ettirdikten sonra Moda'daki evine götürür ve tekrar işine döner. İpek, uyumuş, dinlenmiş ve hazırlanmış olarak Serdar'ı bekler. Bir taksiye binip Orhanların evine giderler. Serdar, daha önceden haber verdiği için evdekiler İpek'i görünce çok şaşırırlar. Yemek esnasında Cavidan taşra kızları, Anadolu kızları deyip genel bir küçümseme yapınca İpek'ten tokat gibi cevaplar alır. Ortam birden gerilince Cavidan ağlayarak odasına çıkar İpek'le Serdar da müsaade isteyip evden ayrılırlar. İkili, Caddebostan'daki Ayben'in gazinosuna gider. Serdar'ın Ayben'le bakışmaları ve bugün Cavidan'la yaşadığı tartışma İpek'i zayıf düşürmüş ve İpek'in gazinoda bayılmasına sebep olmuştur. Gazinodan sonra Moda'daki Serdar'ın evine giderler. İkisi de ayrı ayrı odalarda uyurlar. Sabah olduğunda iş için hazırlanan Serdar, İpek'in bir not bırakarak gittiğini görür. Notta "Beni görmek istersen etrafındaki ökse otlarını ayıklayıp arınmış olarak gel. Ben Alaşehir'e dönüyorum." (Gurbet, s. 201) yazılıydı. Yazıhaneye giden Serdar, Orhan'a telefon ederek memlekete dönme kararı aldığını, kendisine borç olarak verdiği parayı ödemesini rica eder. Ancak Orhan, aldığı parayı inkâr edecek konuma gelince Serdar, Allah cezanı versin deyip telefonu kapatır. Ardından Ayben'i arayan Serdar, daha önce ona verdiği yirmi bin lirayı vermesini rica edince Ayben, akşam gazinoya davet eder ve orada vereceğini söyler. Akşam gazinoya giden Serdar'ın yanına bir garson gelerek müdüriyetten beklendiği haberini verir. Serdar, müdüriyetin kapısını açınca kendisini iki tane iri yapılı

adam tutar. Bu sırada müdür, demek Ayben Hanım'ı tehdit eden sizsiniz deyip adamlarına işaret eder. Adamlar, Serdar'ı bir odaya alarak bayılana kadar döverler. Serdar gözlerini sahilde açar, oradan zorla da olsa yola kendini atar ve bayılır. Bu sefer gözlerini hastanede açar. Serdar kendine gelince Alaşehir'e doğru yola çıkar. Otobüs dutluğun yanından durunca Serdar, otobüsten iner ve o sırada İpek dutların arasında belirir. İkisinin birleştiği mekân burası olur.

3. 30. 1. 3. Kişi Kadrosu

Gurbet adlı eserde kalabalık bir şahıs kadrosuyla karşılaşılır. Ancak birçoğunun sadece ismine yer verilir ve özelliklerine değinilmez. Romandaki kişiler, yazar tarafından anlatıldığı kadar romandaki yardımcı kişiler tarafından da anlatılır.

Serdar: Romanın ana kahramanı olan Serdar, İpek'in beşik kертmesidir. İpek, Serdar'a "Aslanım" ifadesini kullanır. Babasını küçük yaşta kaybetmiş, yoksulluktan dolayı eğitimini tamamlayamamış, askere gitmiş ve askerliğinin ilk aylarında annesini kaybederek hayatta yalnız kalmış birisidir. Okuyucunun karşısına 23 yaşındayken çıkar. Çalışmayı ve başarılı olmayı isteyen Serdar, bunun için İstanbul'a gitmeye karar verir. Terhisten sonra İpek ve nenesinin yanına gider ve beraber vakit geçirirlerken İpek, Serdar hakkında şu cümleleri söyler: "Değıştin ya! Askere gitmeden önce içki mi içerdin? Sigara mı içerdin? İstanbul'un lafını bile etmezdin. Askerlik meğır insanları ne kadar çok değıştiriyormuş... Asker arkadaşın sana ne iyi şeyler alıştırırmaya kalkmış! Allah bilir İstanbul'da kim bilir daha nelere alıştırırmaya kalkışacak?" (Gurbet, 20- 21).

Serdar, sözlüsü İpek'e rağmen İstanbul'a gider ve bir Anadolu genci olarak orada uzun süre barınamayıp memleketine geri döner ve İpek'le hayatını birleştirir.

İpek: Romanın yardımcı kişilerinden olan İpek, Serdar'ın beşik kертmesidir. Serdar, İpek'e "İpekböceğim" ifadesini kullanır. Serdar gibi kimsesiz. Annesini ve babasını bir sel felaketinde kaybetmiş ve nenesiyle beraber yaşamaktadır. Tek geçimleri bağlarındaki üzümlerdir. Serdar'ın askerden dönmesini büyük bir ümitle beklemektedir. Serdar'ın askerliğinden sonra onunla evlenmeği hayal eder. Ancak Serdar askerden geldikten sonra memleketteki evi satıp İstanbul'a gidince İpek'in hayalleri inkisara uğrar. Serdar, arkadaşı Orhan'ın işi dolayısıyla memleketine yakın bir yere gideceğini öğrenince Orhan'dan memleketine gidip İpek'i getirmesini rica eder. Orhan, İpek'le konuştuğundan sonra onun hakkında şu ifadeleri kullanır: "Sözlün burcu burcu kokan tertemiz Anadolu kızı. Her işi

oluruna bırakmış. Hiçbir şeyden şikâyet etmeyen, sana da son derece bağlı eşsiz bir insan.” (s. 166).

Memlekette nenesi ile yaşarken komşuları Erol’un kendisini istetmesine ve sonra zorla sahip olmak istemesine direnen İpek, en son ninesini kaybedince İstanbul’a Serdar’ın yanına gider. Ancak Serdar’ın değişmiş olduğunu gören İpek, tekrar memlekete döner. İstanbul’a gelmenin bir hata olduğunu anlayan Serdar da İpek’in ardından memlekete döner ve orada yaşamaya başlarlar. Serdar, İpek’in İstanbul’a gelişini şu cümlelerle ifade eder: “Sözlüsü buraya kendisinin neler yaptığını öğrenmeye gelmişti. Öğrenmişti de üstelik. Cavidan’ın da Ayben’in de kendisiyle olan ilişkisini nasıl da sezinlemişti: sanki kendisini elinden alacaklarmış gibi Necati Bey’in evinde nasıl dişi bir kaplan kesilivermişti.” (s. 199).

Orhan: Romanın yardımcı kişilerindendir. Serdar’ın askerlik arkadaşıdır. Varlıklı bir müteahhidin oğlu olan İstanbullu Orhan, Serdar’a İstanbul’u anlatır ve İstanbul’a gelip çalışması için ona iş teklifi yapar. Serdar’ın İstanbul’a gitmesine sebep olan kişidir. Cavidan’ın abisi olan Orhan, romanın başından beri Serdar’ın yardımcısı olur. Serdar, karakola düşünce onun yardımına koşar. Ancak romanın sonunda Serdar’ın borç olarak verdiği parayı iade etmez.

Romanda sadece isimleri geçen, birkaç cümleyle tanıtılan, çok fazla işlev yüklenmeyen dekor unsuru kişiler de mevcuttur: Serdar’ın Alaşehir’deki bağ komşusu Mehmet Ağabey. Serdar’ın Alaşehir’deki lise öğretmeni. İpek’in ninesi. Serdar’ın trende tanıştığı ve yardım ettiği genç kız Elif Yeşim. Orhan’ın kız kardeşi Cavidan, babası Necati Bey ve annesi Gülşah Hanım. İpeklerin bağ komşuları Hafize Teyze ve onun oğlu Erol. Serdar’ın taşındığı pansiyonun sahibi Madam Ann. Orhan’ın kız arkadaşı Belkıs. Serdar’ın asker arkadaşı Cihat. Gazinoda çalışan ve Serdar’la arkadaş olan Ayben. **Gurbet** adlı eserde o dönemin magazin dünyasında yer alan sanatkârların da isimlerine yer verilir: Tarık Akan, Serdar Gökhan, Hakan Balamir, Ayhan Işık, Ayten Alpman, Yeliz, Hümeysra, Selda, Esmeray, Türkan Şoray, Fikret Hakan.

“Televizyonda Muazzez Abacı, şarkı söylemekteydi.” (s. 51).

“Nice ozanlar hep Anadolu’dan çıkmıştır. Yunus Emre, Karacaoğlan ve Âşık Veysel.” (s. 87).

3. 30. 1. 4. Zaman

Eserde zaman romanın ana kahramanı olan Serdar'ın askerden terhis olmasıyla birlikte başlar. Serdar ilk olarak memleketi Alaşehir'e gider. Oradan çalışmak için İstanbul'a yol alır ve İstanbul'da beklediğini bulamayınca tekrar memleketine dönmek zorunda kalır. Roman anlatılan zaman olarak 4 aylık bir zaman dilimine sahiptir.

Romanda kronolojinin takip edilmesi için belirleyici tarihler kullanılmamıştır. Ancak gün, ay ve mevsim ifadelerine rastlanır:

“Yaz gelmiş, Erzincan'ın bunaltıcı sıcaklıkları başlamıştı.” (s. 8).

“Serdar, Alaşehir'de trenden indiği zaman Haziran'ın son günleriydi ve gökyüzü pırıl pırıldı.” (s. 10).

“İstanbul'a gelişinin onuncu günü sözlüsüne şöyle bir mektup yazdı.” (s. 73).

“Çok güzel bir ağustos gecesi idi.” (s. 148).

“Eylül'ün sonlarıydı ve sonbahar bütün özellikleriyle İstanbul'u kucaklamıştı.” (s. 176).

Serdar'ın İstanbul'a geldikten sonra nasıl değiştiği zaman unsurunu özetleyerek şöyle verilir: “İstanbul'a gelirken ne dans bilirdi Serdar ne de böyle yerleri. İki ay içinde ne kadar da değişmişti.” (s. 114).

Romanda zaman bakımından dikkat çeken hususlardan bir diğeri anlatılan zamanı genişletmeye yarayan ve ileriye doğru uzun ve kısa süreli zamanda ileri sıçrayışların kullanılmış olmasıdır: “Zaten sen neyin farkındasın ki... Buraya geleli bir ay oldu...” (s. 90).

“Zavallı İpek'cik ne kadar da sararıp solmuştu şu on gün içinde” (s. 104).

“Serdar, Kadıköy'deki yeni bürosuna ve Orhan'ın babasının Moda'da tuttuğu küçük dairesine taşındıktan bir hafta sonra, İpek çıkageldi.” (s. 176).

Romanın nesnel zamanının kullanılan araç gereçler ve romanda ismi geçen sanatkarlar dikkate alındığında 1970'li yıllar olduğu söylenebilir. Romanda anlatılan zaman 4 aylık bir süreyi kapsar. Romanın yazılma zamanı ise eserin gazetede son tefrikasının bulunduğu 20 Aralık 1976 tarihi olarak gösterilebilir.

3. 30. 1. 5. Mekân

Eserde ilk mekân romanın ana kahramanı olan Serdar'ın askerliğini yaptığı Erzincan'dır. Serdar, askerden terhis olur ve memleketi olan Manisa'nın kasabası olan Alaşehir'e trenle gider. Serdarların Alaşehir'de iki odalı, tek katlı, küçük bahçeli bir evleri vardır. Yazları bağa taşınırlar kışları da Alaşehir'deki evde kalırlardı. İpeklerin evi de tıpkı Serdar'la İpek'in hayatları gibi bu evin bitişiğindeydi. Romanda Alaşehir hakkında Serdar, şunları söyler: “Ege yöresinde sayılır. Üzüm bağlarıyla ün salmıştır. Evvelce bizim kasabada ipekçilik de vardı ama şimdi pek geçer akçe değil.” (s. 35).

Serdar, memleketine gider ve orada bir gün kalıp beşik kertmesi olan İpek'le vedalaştıktan sonra taşı toprağı altın olan İstanbul'a gider. Eserde mekân olarak İstanbul'a özel bir yer ayrılır. Zira eser ismini İstanbul'da geçirilen gurbet hayatından alır. Askerlik arkadaşı Orhan'ın sürekli İstanbul'u anlatması zaten İstanbul hakkında merakı olan Serdar'ı İstanbul'a karşı iyice heveslendirir. Serdar'ın gözündeki İstanbul ilk olarak “Taşı toprağı altın” ifadesiyle romanın birkaç yerinde kendisini okuyucuya gösterir: “Serdar'ın çocukluğundan beri düşlerini dolduran İstanbul için duyduğu sözler hemen hemen aynıydı. İstanbul için taşı toprağı altın, diyorlardı.” (s. 8).

“Evet, gitmeliydi taşı toprağı altın olan İstanbul'a” (s. 9).

“İstanbul'a yaklaştıkça taşı toprağı altın olan büyük kent, Serdar'ın gözünde daha başka bir anlam kazanıyordu.” (s. 32).

Serdar, daha İstanbul'a vardığı zaman yavaş yavaş bu düşüncesini değiştirmeye başlar. İstanbul'da hayatın tam bir karmaşa olduğunu görünce İstanbul hakkında kendi olumsuz yorumlarını esirgemez. İlk olarak İstanbul'un çok kalabalık olduğunu görünce şu ifadeleri kullanır: “Serdar, içinden İstanbul'un taşı, toprağı meğer altınla değil insanlarla doluymuş, diye geçirdi.” (s. 39).

“... duran, yürüyen, koşuşan herkes, her araç bildiği gibi hareket ediyordu... Taşı toprağı altın olan, genç kalplerin rüyalarını dolduran güzel İstanbul, şirin İstanbul bu muydu?

...

Sanki burası kanun, nizam, hak, hukuk olmayan bir beldeydi! Kitaplarda okuduğu özgürlük bu muydu? Yirminci yüzyıl gibi İstanbul'un da tutulduğu özgürlük hastalığı ne biçim bir hastalıktı.” (s. 47).

İstanbul'da balık tutanları gördüğünde ise onlar adına şöyle sevinir: “Anlaşılan İstanbul'un taşı toprağı değil de denizi altındı, hiç olmazsa parasız olanları, karınları acıkanları bedava doyurma olanağı sağlıyordu.” (s. 48).

Serdar, İstanbul'dayken İpek'le mektuplaşmaya başlar ve İpek'in İstanbul'u anlatmasını isteyince Serdar, İstanbul hakkında şu cümleleri yazar: “Buraya ‘taşı toprağı altındır.’ diye gelmişim. Meğerse, İstanbul'un taşı, toprağı, sokakları, caddeleri, türlü yazılarla ve çirkin sözlerle doluymuş... Burada insanlar evlerin, apartmanların, resmi binaların, tarihî yapıtların, mescitlerin hatta camilerin duvarlarında birbirine sövüşmekte yarışıyor... Sanki burası bir kanunsuzlar şehri. Ne devlet korkusu var ne de vicdan. Şehrin adı büyük, aslında küçük bir Anadolu kenti kadar yücelikten yoksun.” (s. 78).

Serdar, romanın sonuna doğru İstanbul'a gelmiş olmanın pişmanlığını artık dile getirir olmuştur: “Bu sevdayı bana ağabeyin Orhan aşıladı. Bütün gün bana İstanbul'dan, İstanbul'un güzelliklerinden bahsederdi. Keşke bahsetmez olsaydı. Bir hiç uğruna memleketimi bırakıp buraya geldim. Güya para biriktirecektim. Aldığım para ile ay sonunu zor ediyorum.” (s. 165).

Serdar, İstanbul'da geçirdiği birkaç ay sonrasında burayı tanımaya, olaylardan ders çıkarmaya başlar; ancak bazı şeyler için çok geçirir: “Daha İstanbul'a geleli birkaç ay olmuşken yalan dolan makinasının çarklarına ne de çabuk kendini kaptırmıştı! Gerçekten de bankadaki hesabı suyunu çekmek üzereydi.” (s. 190).

Serdar, İstanbul'dan ayrılma kararı alıp bunu uygulamaya koyduğu zaman Orhan'a şunları ifade eder: “İstanbul bana göre bir şehir değil Orhan. Kusura bakma! Benim gibi Anadolu uşaklarının yeri yurdu değil burası...” (s. 204).

Serdar'ın ilk başta İstanbul için olumlu düşüncelerine karşı arkada kalacak kadın konumunda olan İpek ve nenesinin şu sözleri de aslında Serdar'ı gurbete göndermek istemediklerinden ileri gelir. Bir nevi İstanbul'u da kötüler niteliktedir: “(İpek:) Burada kalıp da dutluğunla ve bağınla uğraşsan olmaz mı sanki? Para yalnız İstanbul'da mı var? Para yalnız İstanbul'da mı kazanılır?” (s. 18). Serdar'ın İstanbul'a gideceğini bilen İpek gece boyunca uyuyamaz. Onu teselli etmeye çalışan ninesi: “Ağlama artık... Gitsin bakalım İstanbul'a. Gideceği varsa göreceği de var.” (s. 28), ifadesini kullanarak İstanbul'a karşı bir tavrı olduğunu belirtir. Aynı anda İpek de “Canı çıkasınca İstanbul, diye söylendi kendi kendine.” (s. 71). İpek, kendisini sözlüsünden ayırdığı için İstanbul'a bu ifadeyi sık

sık kullanır: “İpek... Pembe dudakları titriyor bir yandan da durmadan söyleniyordu: ‘Canı çıkasica İstanbul.’” (s. 72).

Erol, bir gece İpek’e sahip olmak için dutlukta ona saldırır. İpek’in nenesi gelerek Erol’un sırtına baltayı vurur ve torununu kurtarır. Bu esnada İpek’in ninesi şu ifadeleri kullanır: “Canı çıkasica İstanbul! Aslan gibi erkeklerimizi çekip alıyor... Bizleri burada yalnız başımıza bırakıyor...” (s. 100). İpek’in ninesi başka bir yerde yine bu cümleyi tekrarlar: “Askerlik arkadaşının İstanbul sevdasını kafasına sokması, bak bizleri ne hale koydu? Canı çıkasica İstanbul!” (s. 101).

Serdar, İstanbul’daki ilk gününde Elif Yeşim’in öldürülmesinden dolayı gözaltına alınmış ve geceyi nezarete geçirmiş ve ertesi gün öğleye doğru gerçek katilin suçunu itiraf etmesiyle serbest kalmıştır. Bu esnada komiserin şu sözleri İstanbul’un tehlikeli ve kötü bir yer olduğunu, İstanbul’u tanımayan insanların her zaman tuzaklara düşebileceğini ifade etmesi açısından önemlidir: “Bir daha tanımadığın bir kızı kardeşim diye otele götürme... Yoksa başın beladan eksik olmaz... Burası İstanbul?” (s. 63). Serdar ile İstanbul’da yaşayan Necati Bey arasında geçen diyalogda da İstanbul’un kötü yönlerine değinilir:

“- Eyvah bavulum otelde kaldı.

...

- Desene o karambolde bavulun da uçup gitti.

Serdar, büsbütün şaşalamıştı:

- Ama nasıl olur?

- İstanbul’da her şey olur evlat, üzülme. Yine belayı kolay atlattın.” (s. 65).

İpek, Erol’un kendine saldırması ve ninesinin tutuklanmasından sonra İstanbul’a Serdar’ın yanına gitmeye karar verir. Ancak trende giderken acaba İstanbul’a habersiz gidince Serdar, onu nasıl karşılayacak, nerede kalacaklar, eğer otelde kalırlarsa sonu Elif Yeşim gibi mi olacak diye düşününce ilk durakta inmeye karar verir ve kontrol görevlisine Alaşehir’e dönmek istediğini söyler. Görevlinin şu cümleleri, İstanbul hakkında yine bir kötü imajı barındırır: “İstanbul’a gitmek için yaşın çok küçük. Ne yapacaksın İstanbul’da? Annen, baban yok mu senin? Kendine acımıyorsan onlara acı!

...

Benim de senin boyunda bir kızım var. Ona ne kadar benziyorsun. Şu İstanbul sevdası kaç ana babayı evlat acısı içinde bıraktı. Ne var bilmem ki İstanbul’da? Orasını eşkıyalar bastı kızım! Bildiğin İstanbul değil artık orası kızım!” (s. 109).

Serdar, İstanbul’da yaşamaya başladıktan sonra bir yerden bir yere giderken mutlaka geçtiği mekânların isimlerini ve özelliklerini belirtir. Bu mekânlarda yaşayan insanların o dönemki ekonomik ve sosyal yaşantılarını yansıtmaya çalışır. Serdar, İstanbul’a ilk geldiği zaman Elif Yeşim’le bir taksiye biner ve arkadaşı Orhan’dan adresini aldığı otele doğru giderler: “Taksi, tophane istikametinde bir süre yol aldıktan sonra, sola saptı ve öbür yoldan tekrar geldikleri yöne çevrildi. Dört koldan ağır ağır giden taşıtların seline kapılarak Karaköy’e vardılar. Galata köprüsünü geçerken Elif Yeşim kendini tutamayarak

- Galiba denizin üzerinden geçiyoruz, diye söylendi.

Köprünün üstü gidip gelen insanlar ve taşıtlarla doluydu. Sağ tarafta uzayıp giden Haliç, hafif sis olduğundan gittikçe silikleşerek kayboluyor, Eyüp sırtları hayal meyal seçiliyordu. Hemen karşılarında görülen Süleymaniye camiinin muhteşem bir manzarası vardı.

...

Eminönü’ne kıvrıldıktan sonra Sirkeci’ye yönelen taksi, Ebussuud caddesine saptı.” (s. 39- 40).

“Hep birlikte diskotekten çıkarak arabaya bindiler. Taksim, Şişli ve Mecidiyeköy’den sonra Boğaziçi köprüsüne giden yola saptılar.” (s. 120).

“Taksi, Levent’ten Zincirlikuyu’ya geçerek Boğaziçi köprüsüne giden çevreyoluna saptı.” (s. 148).

“Orhanların evine vardıkları zaman, ortalık iyice kararmıştı. Geçtikleri Tophane, Dolmabahçe, Beşiktaş ve Yıldız Yolu bir otomobil seli hâlindeydi.” (s. 190).

Serdar, İstanbul’a vardıktan sonra oranın yaşamını ve insanların sosyal durumunu gözlemler ve ona çok tuhaf gelen bazı özelliklerini tasvirle dile getirir: “Serdar, Sirkeci’ye doğru yürürken kendini hiç gurbette hissetmiyordu. Anadolu şehirlerinde gördüğü çarşılardan pek fazla bir farkı yoktu geçtiği caddenin. İki sıra hâlinde Sirkeci’ye giden taşıtlar, trafik tıkanıklığından sık sık duruyor, yaya kaldırımlarına bırakılan arabalar, yalnız

taşıtların değil yayaların geçmesini de engelliyor. Adım başı rastlanan seyyar satıcıların orta yere kurdukları tezgâhları, insanın yürümesini bile şaşırtıyordu.

Sirkeci meydanında trafik düzeni tam bir keşmekeşti. İnsanlar hemen her yönden koşuşarak yürüyor, bir cambaz gibi hareket hâlindeki taşıtların arasından geçerek kaldırıma ulaşmaya çalışıyordu. Sağ tarafta garın önünde elinde Amerikan sigaraları taşıyan tombalacılar dolaşıyor, taşıtlar mütemadiyen kornalarını çalarak akıllarınca tıkanan trafiği açmaya çalışıyorlardı.” (s. 47).

O dönemde İstanbul’un caddeleri, ticari hayatı, olumsuz olarak görülen ticari faaliyetlere karşı devlet yetkililerinin tavırları, İstanbul’un diğer şehirlerden ayrılan iyi özelliklerinin yanı sıra kötü özelliklerinin de olduğu Serdar ile Necati Bey arasında geçen şu diyalogla ortaya konur:

“- Müvezziler, yarın çıkacak gazeteleri şimdiden mi satıyorlar?

Necati Bey, gülümseyerek cevap verdi:

- Evet evlat. İstanbul işte böyle bir şehirdir.

- Burada otobüse binmek için sıraya girilmez mi?

- Hayır!

- Yollarda ellerinde çeşitli Amerikan sigarası satan bir sürü çocuk gördüm. Kent, Marlboro diye bağrışıp duruyorlardı. Galiba az önce geçtiğimiz Karaköy iskelesi çevresindeydi. Sigara tekel malı değil midir? Bu Amerikan sigaraları kaçak mı?

- Elbette kaçak.

- Devletin polisi, bekçisi, zabıta memuru bunları görmüyor mu?

- Elbette görüyor ama görmemezlikten geliyor.

- İstanbul’da klakson yasağı var diye duymuştum. Halbuki bütün araçlar istedikleri gibi hatta polisin yanından geçerken bile kornalarını çalıyorlar.

- Evet, öyledir evlat.

- İstanbul böyle bir şehirdi işte...” (s. 65).

Serdar, nişanlısı İpek’e mektubunda İstanbul hakkında şu cümleleri yazar: “Sokaklar, caddeler, bütün gün boyunca insanlarla dolu. Nereye giderler, işleri güçleri yok mudur o insanların? Akıl, sır ermiyor. Yaşlı genç, kadın erkek, çoluk çocuk, herkes

dışarıda. Ne zaman çalışırlar, nereden para kazanırlar, anlaşılır gibi değil. Kadınlar da erkekler gibi pantolonla dolaşıyorlar. Genç erkeklerin saçları, çok defa kadınlarınkinden daha uzun... Arkadan bakıldığı zaman kimin erkek, kimin kız olduğu pek anlaşılmıyor. Genç erkeklerin bir haylisi de sakallı ve bıyıklı.

Sokaklar, caddeler pislikten, çöplükten geçilmiyor. Sık sık sular, elektrikler kesiliyor... Eskiden eşkıya dağlarda kol gezermiş... Şimdi onlar sanki büyük kentlere inmişler. Orhan, beni arabayla şehrin uzağında olan Kilyos'a, bir keresinde de Şile'ye götürdü. Tepelerden, bayırlardan geçtik. Hiçbir eşkıya karşımıza çıkmadı. Halbuki İstanbul'da gece yan sokaklardan geçenleri, soyuyorlar, parasını aldıktan sonra da bir iyice dövüyorlarmış. Gündüzleri bile kadınların çantasını alıp kaçanlar var." (s. 78).

Eserde Serdarların "dutluğ"u önemli bir mekân konumundadır. İpek'le Serdar'ın çocuklukları hep bu dutlukta geçmiştir. İpek, canı sıkıldığı her an buraya gidip huzur bulmaya çalışır. Serdar, İstanbul'a gidişinin daha dördüncü gününde bir oteldeki cinayetle ismi anılmaya başlamış ve bu olay İpek tarafından gazeteden öğrenilmiştir: "İpek, üzüntülü anlarında hep Serdar'ın dutluklarının altına giderdi... Dutluk onun sanki dert köşesiydi. Yalnız orada ağlardı, orada konuşurdu kendi kendine ta çocukluğundan beri. Serdar'la çocuklukları hep bu dutlukta geçmişti." (s. 70). Serdar, İstanbul'a gittiğinin onuncu gününde İpek'e bir mektup gönderir. İpek mektubu alır almaz dutluğa gider ve Serdar'ın mektubunu en sevdiği yerde okur ve cevabını da orada yazar. Mektupta başından geçen olayların doğrusunu anlatan Serdar, İpek'i rahatlatır, işlerinin yolunda olduğunu söyler. Gerçek katil bulunmasına rağmen bağ komşuları olan kadın yine de İpek'e şüphe vermekte ve kendi oğlu Erol'la evlenmesini istemektedir. İpek, bu tür çaresiz kaldığı durumlarda dutluğa sığınır: "Koştu... Koştu... Dutluğa varınca her zaman altında oturduğu ağacın gövdesine hıçkırarak sarıldı. Sanki Serdar'ının boynuna sarılmış da ona derdini döküyormuş gibiydi." (s. 77).

Serdar, İstanbul'dan ayrılınca Alaşehir'e doğru yola çıkar. Tek kolu sarılıdır. Otobüs İzmir'e gitmektedir ve İzmir Lisesinde okuyan onlarca kız da otobüstedir. Kızlardan biri Serdar'ın yanına oturur ve nereye gittiğini sorar. Serdar başından geçen olayları kısaca anlattıktan sonra hastanedeyken sözlüsüne bir mektup yazdığını, otobüsle Alaşehir'den geçeceğini, eğer kendisini affettiye dut ağaçlarımızdan birine bir mendil asması gerektiğini söylediğini ifade eder. Yani sözlüm beni affettiye Alaşehir'de ineceğim affetmediye İzmir'e gidip kendime başka bir hayat kuracağım deyince bütün otobüsün dikkati bir anda Serdar'da toplanır. Otobüs dutluğun yanından geçerken bir tane on tane

değil yüzlerce mendilin dutluğa asıldığı görülür. Serdar, otobüsten iner ve o sırada İpek dutların arasında belirir. İkisinin birleştiği mekân burası olur.

Roman sanatında mekân konusunu incelerken önemli hususlardan biri hikâyenin geçtiği çevreye kimin gözüyle ve nasıl bir ruh hâliyle bakılacağı konusudur. Roman kişilerinin ruhsal durumlarından dolayı aynı mekâna bakışları farklılık arz edebilir. Eserde Serdar, askere gitmeden önce annesiyle mutlu bir şekilde yaşadığı eve askerlikten sonra gelince artık annesi hayatta olmadığı için evde aynı mutluluğu veya huzuru bulamaz: “Evin içi ne kadar ıssız ve karanlıktı. Belki de Serdar’a öyle geliyordu. Altı ay önce izinli olarak geldiği zaman da aynı garipliği duymuştu. Yirmi gün izin aldığı hâlde bir haftayı zor etmişti burada... Ana gibi yâr olmayacağını o zaman anlamıştı Serdar.” (s. 10).

3. 30. 1. 6. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Eserde yazar anlatıcı kullanılmıştır. Yazar, roman kişilerinin tüm hayatlarına ve tecrübelerine vâkıftır. Roman kişilerinin daha önce hayatlarında yaşadığı, yaşamadığı her şeyi bilir: “Serdar, ayakta hiç kımıldamadan duruyor, az önceki öfkesinin yerini gittikçe bir pişmanlık duygusu kaplıyordu. Şimdiye kadar hayatında bir kızla ne bu şekilde konuşmuş ne de ona tokat atmıştı. Tabii tokat da yememişti bir kızıdan. Belki de onuru kırıldığı için bu kabalığı yapmıştı.” (s. 93).

Yazar anlatıcı, roman kişilerinin heyecan ve korkularına; zihinlerinden geçenlere ve niyetlerine, roman kişilerinin sinirlenmelerinin nedenlerine vâkıftır. Elif Yeşim, İstanbul’a giderken trende karşılaştığı ve tanışmaya çalıştığı Serdar hakkında içinden şunları geçirir: “Serdar’ın soğuk bir sesle cevap vermesi genç kızı sinirlendirmiş olacak ki hemen geriye döndü ve kompartımana girerek yerine oturdu. Bu Anadolu yabanisi erkeğe neden yüz vermişti sanki? Belki de bütün gece kompartımanda konuşacak bir insan bulamamanın verdiği itelemeydi bu. Saçları da kısa kesilmişti erkeğin. Cezaevi kaçkını mı yoksa asker kaçağı mıydı neydi, kim bilir?” (s. 31).

Serdar, İstanbul’daki ilk gününde Elif Yeşim’in öldürülmesinden dolayı gözüne alınmış ve geceyi nezarete geçirmektedir. Bu sıradaki düşünceleri okuyucuya yansıtılır: “Herhâlde gazetelerde cinayetle ilgili fotoğraflar arasında kendi resmi de bulunacak, kim bilir hakkında neler yazılacaktı? Kendisi için katil mi yoksa katil zanlısı mı diyeceklerdi. Elif Yeşim’le olan ilgisini de kim bilir nasıl uydurma bir masala bağlayacaklardı? Namusu uğruna canını veren kız diye bahsedeceklerdi belki Elif Yeşim’den? Kötü haber tez duyulurdu... Sözlüsü İpek de duyacaktı elbet cinayeti. Belki de resmini görecekti

gazetelerde. Ne diyecekti? Ne yapacaktı o zaman? Irz düşmanı mı diyecekti kendisi için?” (s. 58).

Serdar, İpek’in ansızın İstanbul’a gelişine ve yazıhanenin önünde görünüşüne şaşırır. Serdar, İstanbul’da yaşadıklarından dolayı ona karşı biraz mahcuptur: “Hemen yerinden kalktı. Kalbinde garip bir çarpıntı, daha doğrusu bir ürküntü vardı. Suçlu gibi bir daha bakmadı İpek’e kapıya varıncaya kadar. Başı öne eğikti. Solgun yüzünü sanki saklamak isteyen bir hâli vardı. Kapıya varınca tokmağından çekerek açtı. İpek de içeriye girdi. Sonra durdu, bakışını kaldırarak ürkek ürkek Serdar’a baktı.” (s. 176).

Yazar anlatıcı, sık sık araya girerek roman kişilerinin o anki durumlarını vermeye çalışır. Askerden gelen Serdar’ın yolunu gözleyen İpek ve nenesi, Serdar’ın İstanbul’a gideceğini söylemesi üzerine üzölmüşlerdir: “O da İpek gibi büyük bir özlemle beklemişti Serdar’ı. Yıllardır bu bağ evinde erkeksiz olarak torunuyla yalnız başına yaşamıştı. Serdar’ı bir oğlu, bir torunu hatta evlerinin direği gibi görürdü. Oysa az önce ağlayarak içeri giren İpek Serdar’ın İstanbul’a gideceğini söylemişti. Şaşıp kalmıştı ninecik. Sanki birden dizlerinin bağı çözülmüş, yıllardır gördüğü tatlı, ihtiyarlık rüyası birden kabusa bürünmüştü.” (s. 17).

İpek, Serdar’ın hesabındaki paraların durumunu sorduğunda “Serdar konuşurken kekeliyordu. Çünkü on bin değil aslında yirmi bin lirayı Ayben’e verdiğini nasıl söyleyebilirdi?” (s. 190).

Yazar anlatıcı, araya girerek kendi yorumlarını da dile getirmiştir. “Odanın içinde buz gibi bir hava esiyor. İpek’in üzerine dikilmiş olan gözler, git gide hayretle açılıyordu. Sözleriyle âdeta hepsine meydan okumaktaydı. Orhan da Serdar’a olan borcundan dolayı bir suskunluk içindeydi.” (s. 193).

Yazarın araya girmelerinde okuyucu bazı konularda aydınlatılmaya çalışılır: “İpekböceği, ilk kez Bizanslılar zamanında Çin’de, Çin imparatorluğunun sarayındaki bahçesindeki dut ağaçlarında görölmüştü. İmparatorun karısı, bahçesini seyrederken dut ağaçlarının yaprakları arasındaki beyaz kozaları görmüştü. Bu kozaların ipekböceğinin bir marifeti olduğu anlaşılınca da bütün ülkenin kapıları sıkı sıkıya dünyaya kapatılmış, ipeğin başka ölkelerde yetiştirilmesinin önlenmesi için sıkı tedbirler alınmıştı.” (s. 13).

Yazar, soru sorarak da okuyucunun karşısına çıkar. Eserde bu sorular yazar ya da roman kişileri tarafından sorulmuştur. Romanın ana kahramanı olan Serdar, evini satıp İstanbul’a gitme kararını beşik kertmesi İpek’e anlatmaya giderken aklından şu soruları

geçirir: “Kim bilir ne yapacaktı kararı karşısında İpek? Kim bilir ne umutlarla beklemişti yolunu? O da kendisi gibi garipti. Ninesinden başka kimsesi yoktu hayatta.” (s. 12).

Yazar anlatıcı, romandaki kişilerin aynı anlarda neler yaptıklarına, onların birbirleri hakkında neler düşündüklerine vâkıf bir konumdadır: “Alaşehir’den kalkan trende bir yolcu var İstanbul’a giden... Geride bıraktığı sözlüsü de ağlar durur bağ evinde sabah sabah... Zaten bütün gece hiç uyumadı ki... Nineciği de yanı başında sabahladı. ‘Ağlama artık. Gitsin bakalım İstanbul’a. Gideceği varsa göreceği de var’ diye söylenip durdu ama İpek’e hiçbir şey fayda etmedi.

Serdar da ikinci mevki kompartımanda hep sözlüsünü düşünüp durdu. Ne yapıyordu acaba şu anda? Geceyi nasıl geçirmişti kim bilir? Belki de kızmıştı kendisine, belki de ‘Canı çıkasica’ demişti arkasından.” (s. 28).

3. 30. 1. 7. Dil ve Üslup

Gurbet adlı eserde anlatıcı, açık ve sade bir dil kullanılmış, halk tarafından anlaşılması kolay olan deyim ve atasözlerine, konuşma diline yer verilmiştir:

“Gidip gönlünü almalıyım diye düşündü. Ayıp ettim kızcağıza. Damdan düşer gibi konuştum.” (s. 15).

“Haklı kızcağız. Yolunu dört gözle bekliyordu.” (s. 24).

“İki gönül bir olunca samanlık seyran olurmuş...” (s. 38).

“Bunda bir bit yeniği var. Doğrusu hiç aklım sarmadı bu işe.” (s. 76).

“Komşuda pişer, herhâlde bize de düşer değil mi?” (s. 167).

Romanda bu atasözü ve deyimlerin yanı sıra halk arasında kullanılan argo ifadelere de yer verilmiştir:

“Kim bilir İstanbul’da hangi kadınla fingirdeşiyordur.” (s. 79).

“Bir şey yapmadı ya sana? Gavurun dölü! Geberesice!” (s. 99).

Özdeş’in diğer romanlarında olduğu gibi **Gurbet** adlı eserde de herhangi bir sebepten dolayı terk edilen kadınlar genelde çiğnenmiş bir çiçeğe benzetilirken bu kadınların kalbi ise genellikle serçenin kalbine benzetilmiştir:

“Çiğnenmiş bir çiçek gibi gerilerde bıraktığı sözlüsünün menekşe rengindeki gözlerinde billurlaşan yaşlar, mehtabın ışıklarıyla parılıyordu.” (s. 27).

“Elif Yeşim, korkuyla şaşkınlık arasında bir serçe kuşu gibi titriyordu.” (s. 42).

Ayben, Serdar’ı tuzağına çeken bir kadın rolündedir. Romanın kahramanlarına kötülükleri dokunan kadınlar ise Özdeş’in romanlarında genellikle yılanla benzetilmektedir:

“Telefon kapandığı zaman Serdar, garip bir bunalım içindeydi. Elini hafif terli olan alnına götürdü. Ayben, her geçen gün kendisini büyülüyor, âdeta bir yılan gibi inine çekiyordu.” (s. 169).

Eserde, kişilerin genellikle söylemek istemediği cümleleri veya kelimeleri kullanacağı esnada eksilteli cümleler okuyucunun karşısına çıkar:

“Polis, katili bulduğuna ve Serdar’ı da serbest bıraktığına göre...” (s. 76).

“Zaten sen neyin farkındasın ki... Buraya geleli bir ay oldu...” (s. 90).

“Burada kurtların fazla olduğunu duymuştum da...” (s. 191).

Romanda geçen olayların bazıları herhangi bir sebepten dolayı doğadaki nesnelere benzetilirken doğadaki nesneler de insanlara benzetilmektedir: “Ama yine de her hâliyle ne kadar güzeldi İstanbul! Gökyüzünün mavisine sanki bir iğne gibi saplanmış olan minarelerin ne şahane görüntüsü vardı.” (s. 189).

Oğuz Özdeş, yazmış olduğu popüler romanlarda benzetme, kişileştirmeleri ve mazmunların yanı sıra imaj da kullanmıştır. **Gurbet** adlı eserde henüz romanın girişinde başarılı bir ipekböceği imajına yer vererek sıradan bir insanın hayatında karşılaştığı olumlu veya olumsuz olayların onu bir şekilde geliştirdiği, olgunlaştırdığı ve başkalaştırdığı tezini ileri sürer. Eserin tamamına bakıldığında bu imajın koca bir eserin ve romandaki kişilerin yaşadıklarının bir özeti olduğu görülebilir: “Yaz başlarında beyaz dut ağacının dallarında ilk yapraklar görülmeye başlarken, dişi ipekböceklerinin bıraktığı yumurtalardan küçücük kurtçuklar çıkar. Sonra bu kurtçuklar yavaş yavaş tırtılın hâlini alır.

Boyundan, posundan umulmayacak müthiş bir iştaha sahip olan bu tırtıllar gelişmek için durmadan taze dut yaprağı kemirmeye başlarlar. Çok kere yaprakların yenmesinden doğan sesler, her yanı kaplar. Bu sesleri annesinin memesini iştahla emen bir bebeğin çıkardığı sese benzetebilirsiniz.

Bir tırtıl ortalama olarak her gün kendi ağırlığında yaprak yer. Cüssesini hesaba katmazsanız, onu doymak bilmez bir ejdere benzetebilirsiniz.

Tırtılların büyümeleri de yemeleri gibi hızlı olur. Bunu küçük kentlerden, büyük kentlere akın edenlerin şehirlerdeki ahtapotlara yem olup onların gittikçe büyümelerine benzetebilirsiniz.

İpekböceğinin tırtılları o kadar çabuk büyür ki büyüme süresi içinde dört defa deri değiştirmek zorunda kalır. Bunu da gittikçe şişen şehirlerin aldığı yeni şekillere ve değişikliklere benzetebilirsiniz.

İyice büyümüş olan ipekböceği, kozasını yapacak çağa gelince başını havaya kaldırıp ileri geri sallayarak kozasını aramaya elverişli bir dal parçası aramaya başlar. Bunu, gençlik çağına gelince kalbinin eşini arayıp bulmaya çalışan ve mutlu bir yuva kurmak için çırpınan, seven ve sevilenlere benzetebilirsiniz.

İpekböceği, kozasını öreceği yeri bulunca üst dudağındaki delikten zamk gibi bir sıvı iplik hâlinde dışarı çıkmaya başlar. Bu iplikler havayla karışır, karışmaz donar. İşte ipek budur.

İpekböceğinin bu mucizesini de insan hayatına ve büyüüp yetiştikten sonra mutlu olmak için sarf ettiği akıl almaz çabalara benzetebilirsiniz.

Tırtıl önce kozasının dış kısmını yapar. Ondan sonra kendi vücudunun etrafını sarmaya koyulur. Bunu kurduğu yuvasındaki mutluluğu sürdürebilmek için saçlarını süpürge eden bütün kadınlara ve erkeklere benzetebilirsiniz.

Koza sarma işi ilerledikçe ipekböceği küçülür, küçülür ve sonunda kozanın içinde görünmez olur. Koza bulunduğu yerden alınmaz da ipekçiler tarafından kızgın suya atılarak kurtçuk öldürülmezse iki üç hafta içinde çok küçük bir kelebek hâlinde büyük bir itina ile ördüğü kozayı delip dışarı çıkar.

Bunu özellikle büyük şehirlerdeki yaşam kavgasında yenik çıkmayan küçük kentlilere ve kendilerini ipekböceği kadar mutlu hisseden insanlara benzetebilirsiniz.

Ama ne yazık ki ipekböceği kelebeği, yumurta yaptıktan sonra çok yaşamaz, üç dört gün sonra ölür. Bunu da mutluluğu pek kısa süre tadan ve aşka doyamayan insanlara benzetebilirsiniz.” (s. 5- 6).

Eserde başka bir başarılı imaj ise ahtapot imajıdır. Oğuz Özdeş’in birkaç romanında karşılaşılan bu imaj, kişilerin kötü kadınların veya kötü erkeklerin tuzağına düştüğü anlarda, büyük şehirlerde kendini kaybettikleri ve çaresiz kaldıkları anlarda, çalıştığı iş ortamının acımasızlığını vermeye çalıştığında kullanılmıştır. Artist olmak için ailesinden

kaçan ve İstanbul'a gelen Elif Yeşim, daha İstanbul'daki ilk gününde aklından şunları geçirir: "Kahvaltı sırasında Serdar'la genç kız hemen hemen hiç konuşmadılar. Kısa zamanda Serdar'a alışan Elif Yeşim'deki ürkekliğin yerini düşünce almıştı. Kendisini dar bir boğazda ahtapotun kolları arasında hissediyordu. Oysa İstanbul'a ne büyük umutlarla gelmişti." (s. 44).

Artist olmak için ailesinden kaçan ve İstanbul'a gelen Elif Yeşim'e çaresiz kalmaması için yardım eden Serdar, onu otele bırakıp arkadaşı Orhan'la günü geçirdikten sonra gece tekrar otele döner ve Elif Yeşim'in cesediyle karşılaşır ve gelen polisler Serdar'ı karakola götürür: "Emniyet Müdürlüğündeki sorgular gecenin geç saatlerine kadar devam etti. Serdar bitkin ve perişandı. Neydi bu başına gelen? Daha büyük kente gelir gelmez ahtapotun kolları arasına düşmüş gibiydi. İfade vermekten buraya gelişini, Elif Yeşim'le trende tanışışını, otele birlikte gidişlerini anlatmaktan, suçsuz olduğunu tekrar tekrar söylemekten âdeta yorgun düşmüştü." (s. 57).

Gece yarısı, ıssız bir yerde İpek'e sahip olmak için saldıran Erol da bu imajla verilmiştir: "Erol'un elleri ahtapotun kolları gibi İpek'in vücudunu sarmıştı. İpek kurtulmak istedikçe o kollar büsbütün vücuduna dolanıyor, sıkıyor ve bir çember hâlini alıyordu.

İpek son çareyi:

- 'İmdat! İmdat! Nineciğim beni kurtar!' diye bağırmakta buldu." (s. 98).

Serdar, Ayben'i arayarak daha önce ona borç olarak verdiği yirmi bin lirayı vermesini rica edince Ayben, önce insan sevgilisine verdiği parayı geri ister mi der ve sonrasında akşam gazinoya davet eder ve orada vereceğini söyler. Akşam gazinoya giden Serdar'ın yanına bir garson gelerek onun müdüriyetten beklendiği haberini verir. Serdar, müdüriyetin kapısını açınca kendisini iki tane iri yapılı adam tutar. Bu sırada müdür, demek Ayben Hanım'ı tehdit eden sizsiniz deyip adamlarına işaret eder. Adamlar, Serdar'ı bir odaya alarak bayıltana kadar döverler. Serdar, sabah olunca gözlerini sahilde açar. Serdar, bu olaylar üzerine şu ifadeyi kullanır: "Demek dün gece gazinoda kendisini bayıltıncaya kadar dövdükten sonra buraya getirip atmışlardı. Daha doğrusu ahtapotun kolları, kendisini bayıltıncaya kadar sıktıktan, hatta kanını bile emdikten sonra buraya fırlatmıştı." (s. 209).

3. 30. 2. Teknik Unsurlar

Eserde köyde yaşayan İpek ile İstanbul'a çalışmak için giden beşik kertmesi Serdar arasındaki diyalog mektupla sağlanır. Serdar, başından geçen olayları İpek'e anlatmak için ona mektup yazar. İpek de mektuplara karşılık verir. (s. 73- 83). Mektuplaşmalara biraz ara veren ikilinin sonraki mektubu İpek tarafından yazılır ve başlarından geçen olayların hepsini tek tek yazarak Serdar'ı bilgilendirir. (s. 137).

Romanda yazar, montajladığı şarkı, şiir vb. parçanın kime ait olduğunu belirtir: Sözleri Ümit Yaşar Oğuzcan'ın olan *Bir Gece Ansızın Gelebilirim* adlı şiire-şarkıya yer verir:

Bu kadar yürekten çağırma beni
Bir gece ansızın gelebilirim
Beni bekliyorsan, uyumamışsan
Sevinçten kapında ölebilirim
Belki de hayata yeni başlarım
İçimde küllenen kor alevlenir
Bakarsın hiç gitmem kölen olurum
Belki de seversin beni kim bilir
Kal dersen, dağlarca severim seni
Bir deniz olurum ayaklarında
Aşk bu özleyiş bu, hiç belli olmaz
Kalbim duruverir dudaklarında. (s. 25- 26).

Romanda kullanılan şiirlerden biri Yahya Kemal'e aittir:

“Sana dün bir tepeden baktım aziz İstanbul!
Görmedim gezmediğim, sevmediğim hiçbir yer.
Ömrüm oldukça, gönül tahtıma keyfince kurul!
Sade bir semtini sevmek bile bir ömre değer.” (s. 73).

Romanın ismiyle uygun olması dolayısıyla Kemalettin Kamu'nun *Gurbet* adlı şiirine de yer verilir.

“Gurbet o kadar acı
Ki ne varsa içimde
Hepsi bana yabancı,
Hepsi başka biçimde
Eriyorum gitgide,
Elveda her ümide
Gurbet benliğimi de
Bitirdi bir içimde

Ne aşkım ne emelim,
Yaralanmış bir el'im
Ben gurbette değilim,
Gurbet benim içimde.” (s. 174).

Oğuz Özdeş’in eserlerinde şarkılara sıkça yer verildiği görülebilir. Bu şarkılar ya meyhanede ya gazinoda ya da evde sarhoş bir hâldeyken söylenmektedir. Romanda montajlanan şarkıların kimlere ait olduğu paylaşılmıştır:

“Teypte yeni bir şarkı başladı. Cavidan, Yeliz’in söylediği şarkıyı mırıltı hâlinde Serdar’ın kulağına tekrarlıyordu:

Bu ne dünya kardeşim
Seven sevene
Bu ne dünya kardeşim böyle
Bir garip buruk içim bilmem ki niye
Belki de sevdiğim yok diye
Bu ne dünya kardeşim gülen gülene
Bu ne dünya kardeşim böyle
Ben de bunlar gibi gülsem mi öyle
Yüreğim kan ağlasa bile
Ne bir kürk ister bu şen gönlüm

Ne bir han ne de saray
La la la la la lay.
Ye iç eğlen çok kısa ömrün
Sev çünkü sevmek en kolay...

...

Bu ne dünya kardeşim göçen göçene
Bu ne dünya kardeşim böyle
Gün gelip selam verince
Gökteki meleklerle
Artık dönüşün yoktur yere” (s. 121).

Romandaki şarkıcı Ayben Hanım, okuyacağı şarkıyı anons ederken şu ifadeleri kullanır:

“Âşık Emrah’ın yazdığı ve Ali Ulvi Baradan’ın bestelediği bir Hisar-Buselik şarkı okuyacağım.

Bir yiğit gurbete düşse,
Gör, başına neler gelir.
Sılası hatıra düşse
Yaş gözüne dolar gelir.

Bağrıma basayım taşlar
Didemden akıtam yaşlar
Yuvasın terk eden kuşlar
Yuvam der de döner gelir

Emrah der ki selvi boyun
Huri, melek midir soyun?
Sürüden ayrılan koyun,
Kuzum der de döner gelir.” (s. 150- 151).

Trende tanışan Serdar ve Elif Yeşim, ikisi de İstanbul'a gitmektedir. İstanbul'a indikten sonra aralarında konuşurlarken Elif Yeşim'in evden kaçarken nüfus cüzdanını yanına almadığı anlaşılır. Ardından Serdar, bir çaresini bulmaya çalışırız deyip Elif Yeşim'i rahatlatır da o içinden şunları geçirir:

“Elif Yeşim'in içine bir ateş düşmeye başladı. Gerçekten nüfus cüzdanı olmadığı için kendisini oteller almazlarsa ne yapardı? Az önce yolculuk arkadaşı ‘Üzlmeyin belki bir çaresini buluruz.’ demişti. Yoksa bu durumdan faydalanıp kendisine bir fenalık mı yapacaktı? Bunu düşününce içine düşen ateş birden alevlenip volkan oldu sanki. Korka korka Serdar'a baktı:

- Geri dönsem mi acaba Eskişehir'e?

Dönse de sanki nasıl bakacaktı annesinin, babasının yüzüne? Ne diyecekti onlara? Artist olmak için yatacak otel bulamadığından geri döndüğünü ne yüzle söyleyecekti?” (s. 37).

Serdar, İpek'ten gelen mektubu okuyup İpek'in başından geçen olayları öğrenince “Birden İpek gözlerinin önünde canlanıverdi. Dişleri fildişine, gözleri derin göllere, kolları zambak sakına benzerdi sözlüsünün... Ne işi vardı Serdar'ın bu gurbet ellerinde? Nasıl olsa İpek, sattığı evin parasını almıştı. O parayla kasabasında bir iş yapamaz mıydı? Ya da tekrar ipekböcekçiliğine başlayamaz mıydı? Serdar, birden karar verdi. Gidecekti bu şehirden... Kendisini bekleyen sözlüsü vardı kasabasında ve bir de hapiste yatan ak saçlı nine...” (s. 138).

İpek, Serdar'la beraber Necati Beylerin evine misafir olarak gelir ve herkesle tanışır. Yemek esnasında Cavidan taşra kızları, Anadolu kızları deyip genel bir küçümseme yapınca İpek'ten tokat gibi cevaplar alır. Cavidan ağlayarak odasına çıkar İpek'le Serdar da müsaade isteyip evden ayrılırlar. İkili Caddebostan'daki Ayben'in gazinosuna gider. Serdar'ın Ayben'le bakışmaları ve bugün Cavidan'la yaşadığı tartışma İpek'i zayıf düşürmüş ve İpek gazinodayken bayılmasına sebep olmuştur. Artık dışarıda gezmeyi bırakıp Serdar'ın evine dönerler. Serdar o gece şunları düşünür:

“İpek gibi kendisinin de ne işi vardı bu yerlerde? Dedesinden kalan tek katlı evlerini satıp buraya gelmenin, elli bin lirayı da birkaç ay içinde su gibi eritmenin ne anlamı vardı? Üstelik paranın çoğunu da Orhan'a ve Ayben'e verdiği borçlarla eritmişti. Borç olarak verdiği paranın karşılığında da ne bir senet ne de kâğıt almıştı.” (s. 199).

3. 31. GENEL DEĞERLENDİRME

Oğuz Özdeş'in toplamda farklı isimlerle tefrika ve kitap olarak yayımlanmış 42 adet aşk ve macera konulu romanı vardır. Ancak bu romanlar, tek tek incelendiğinde bazı romanların isimlerinin farklı olmasına rağmen içeriklerinin aynı olduğu görülür. Bunlar göz önüne alındığında yukarıdaki cümle şu şekilde değiştirilmelidir: Özdeş'in kitap olarak basılmış ve içerik bakımından birbirinden farklı olan 25 adet aşk ve macera konulu romanı vardır. Bunlara ek olarak 5 adet tefrika aşk romanı 1 adet de resimli aşk romanı mevcuttur.

Yazarın popüler aşk romanlarında genellikle anlaşılması kolay bir olay örgüsü mevcuttur. Okuyucu, neden- sonuç ilişkisine bağlı bir şekilde devam eden romanda beklenmedik durumlarla genellikle karşılaşmaz. Bu durum, okuyucuyu zora sokmadığından dolayı sıradan okuyucuların hoşuna giden bir durumdur. Yazarın popüler aşk ve macera romanlarının genelinde tesadüflere yer verilmiştir. Roman kişilerinin zor durumda kalmaları ya da olay örgüsünün çıkmaza girmesi, tesadüflerin meydana gelmesine ortam hazırlayan sebeplerdir. Sanatkarın romancılığının ilk dönemi olan tarihî romanlar yazmadan önce popüler aşk romanları kaleme aldığı dönemde (1937- 1951), olay örgüsü genellikle kötü bir sonla, ayrılıkla bitmektedir. Ancak romancılığının üçüncü dönemi olan tarihî romanlarından sonra popüler aşk romanları kaleme aldığı dönemde (1968- 1976), romanlar, genellikle iyilerin ödül; kötülerin ceza almasıyla ve mutlu bir sonla bitirilmeye çalışılmıştır.

Sanatçının tarihî romanlarında ana kahraman genellikle erkek olarak okuyucunun karşısına çıkmıştır. Aşk romanlarında ise erkeklerin yanı sıra kadınların da ana kahraman olduğu görülür. Genellikle dar bir kadroya sahip olan popüler aşk ve macera romanlarında ana kahraman, ideal kişiliğiyle ön plana çıkarılır. Romanda işlenen ideal erkek kahramanlar; toplum, iş yeri, patron ve komşular tarafından parmakla gösterilen, başarılı, fizyolojik olarak görünüşleri mükemmel, çalışmayı seven, sevdiğini ihmal etmeyen ideal bir koca olabilecek kişilerdir. İdeal kadın kahramanlar ise ailesine bağlı, eşine ve sevgilisine sadık, fedakâr, hayatta kimsesiz kaldığı zamanlarda kötü yola düşmeyen helaliyle yaşayan kadınlardır. Romanlarda kadın: ideal kadın, aşk, kıskançlık, sadakat, ihanet, intikam, evlilik, nikah ve ayrılık gibi konularda kendini gösterir. Kadınların sosyal hayata katılmaları, kadın erkek eşitliği, kız çocuklarının okutulmalarının gerekliliği, kız veya kadınlardan nelerin beklendiği, ideal eş veya kadınların nasıl olması gerektiği gibi konulardan roman kahramanları aracılığıyla bahsedilir.

Özdeş'in tarihî romanlarında tarihler çok açık bir şekilde okuyucuya verilmekteydi. Ancak aşk romanlarında tarihsel zamanlar çok belirli bir tarzda ortaya çıkmaz. Sanatkârın aşk romanlarından birçoğu, roman kişilerinin hatıraları veya günlüklerinden meydana gelmiştir. Bu yüzden geriye dönüş, zamanda ileri sıçrayış ve roman kişilerinin geçmişi kısa bir şekilde vermeyi amaçladığı anda kullandıkları özetleme tekniği sıklıkla görülür. Roman kişilerinin ayrılık veya birleşmelerinde mevsimlere özel anlam yüklenmiştir. İlkbahar, mutluluğun, birleşmelerin, düğünlerin; sonbahar ise ayrılıkların, hastalıkların sembolü olarak ele alınmıştır. Zaman, roman kişilerinin psikolojileri, ruh hallerine göre de şekil alabilmektedir. Zamanın uzunluğu veya kısalığı roman kişinin huzurlu veya huzursuz olmasına göre değişmektedir.

Sanatkârın popüler aşk romanlarında mekânlar genel itibariyle sadece dekor olarak kullanılmıştır. Yaşanılan şehir, kasaba, ev veya odalar bazen çok kısa tasvirlerle verilir. Bu mekânlara özel anlamların yüklenmesi, tasvirlerinin yapılması gibi teknikler çok nadir olarak okuyucunun karşısına çıkar. Mekânlar, genellikle olayların geçmesi için birer sahne konumundan öteye geçmez. Özdeş'in popüler aşk romanlarında hayat karşısında ciddi sorunları, ruhi bunalımları olan kişilerin mekân değişikliği ile her şeyi arkada bırakarak bu ruhsal problemlerinden kurtuldukları görülür. Mekânın fizikî olarak kapalı, açık, iyi, kötü olması önemli değildir. Asıl olan yer değiştirmenin verdiği huzurdur. Romanların bazılarında şehir, kasaba, kurum isimleri net bir şekilde verilmemiş sadece baş harfleri verilmiştir. Bu durum yer değiştirilen mekânların isminin bile önemsiz olduğunu gösterir.

Oğuz Özdeş'in popüler tarzda kaleme almış olduğu **Memnu Meyva**, **Gizli Sevda**, **Gecekondu Rüzgârı** ve **Liseli Bir Kız Sevdim** gibi aşk romanlarında sürekli araya giren, roman kişilerinin tüm hayatlarına, geçmişlerine ve geleceklerine, tecrübelerine ve hatta rüyalarına vâkıf olan, ara sıra olmadık tesadüflere yer vererek kendi işini kolaylaştıran bir yazar anlatıcı vardır. Sanatkârın **Uçurum**, **Hülya**, **Günahkâr Vadim** ve **Kalbimin Güzel Kadınına** gibi bazı eserlerinin ise hatıra defterlerinden esinlenerek meydana geldiği görülmektedir. Bu sebeple eserlerde kahraman anlatıcı söz konusudur. **Hasret**, **Cennet Yolu** ve **Sevmez Olaydım** adlı eserlerde ise kurgu, çerçeve hikâye ile ana hikâye olmak üzere iki koldan ilerler. Bu durumda hikâyelerden birinde yazar anlatıcı; diğerinde kahraman anlatıcı kullanılmak suretiyle karma anlatıcıya başvurulduğu görülmüştür.

Yazarın popüler aşk romanları genel itibariyle açık sade bir dille kaleme alınmıştır. Bu duruma romanların genel olarak tefrika romancılığı için kaleme alınmış olması, romanların hitap ettiği kitleler tarafından anlaşılmasının ve genel halk tarafından çok fazla

okunmasının istenmesi sebep olarak gösterilebilir. Yine bu sebeplerden dolayı yazıldığı dönemde kullanılan ve halk tarafından anlaşılması kolay olan deyim ve atasözlerine, konuşma diline romanlarda yer verilmiştir. Yazarın romanlarında kullandığı bu atasözlerin birçoğu aslında halk arasında klişe hâline gelmiş atasözü ve deyimlerdir. Özdeş'in popüler aşk romanlarında zaman zaman edebî dilin kullanıldığı, dilin sanatsal ve şiirsel olarak da okuyucunun karşısına çıktığı görülmektedir. **Gizlenen İstiraplar** adlı eserin kapağında “*Edebî Roman*” ifadesi vardır. Romanın geneline bakıldığında yazarın diğer popüler aşk romanlarından farklı olarak cümleler, biraz daha süslü, sanatlı bir şekilde oluşturulmaya çalışılmıştır. **Coşkun Gönüller, Hülya, Cennet Yolu, Kalbimin Güzel Kadınına** ve **Yerdeki Bulutlar** adlı eserlerde dil bazen edebî hâle gelerek sanatsal bir biçimde kullanılmıştır. **Kalbimin Güzel Kadının** ve **Reyhan Aşka Dönüş** adlı eserde divan edebiyatı şiirlerini ve bu şiirlerde kullanılan mazmunları hatırlatacak derecede cümlelere yer verilmiştir. Bunların yanı sıra romancı, yazmış olduğu popüler romanlarda imajlar da kullanmıştır. **Gurbet** adlı eserde ipekböceği ile ahtapot imajını; **Herkesten Uzak** ve **Dertli Kadınlar** adlı eserlerde ise ahtapot imajını kullanır.

Sanatçının popüler aşk romanlarında ara sıra tasvirlere yer verilmiştir. Romanlarda tasvir neredeyse yok denecek kadar azdır. Olanlar ise birkaç kelime ya da cümle ile verilmiştir. Yazarın aşk romanlarında tasviri yapılan yerler genellikle oda ve yaşanan evlerdir. Buraları betimleyen kişinin kim olduğu, ne kadar kültür ve alt yapıya sahip olduğu da romanlarda önem arz eder. Özdeş'in popüler aşk romanlarında, kimi zaman olay örgüsündeki korku ve heyecan gibi unsurları desteklemek için durum tasviri yapılmıştır. Sanatçının eserlerinde roman kişilerinin fiziksel ve ruhsal durumlarının anlatılmasıyla da tasvire başvurulmuştur.

Sanatkârın popüler aşk romanlarının neredeyse tamamında mektup tekniğine yer verilmiştir. Ancak kimi romanların hemen hemen tamamında mektuplar etkin bir role sahipken kimi romanlarda ya hiç kullanılmamış ya da sadece bir iki defa haberleşmek için yazılmıştır. Romancının aşk ve macera eserlerinde mektupların yanı sıra hatıra defterlerinden yararlandığı da görülür. Hatıralar ya bizzat kişinin kendisi tarafından anlatılır ya da bu hatıralar bir yazarın ve sıradan birinin eline geçerek okuyucuya aktarılır.

Yazarın eserlerinde montaj tekniği kapsamında birçok edebî türden faydalandığı görülür. Montaj kapsamında atasözü, deyim, şiir, şarkı ve vecizelerin orijinal halleriyle kullanılmıştır. Sanatçı, romanını kaleme alırken az da olsa kendi yayınlamış olduğu

şiiirlerine yer verir. Romanda yazar, montajladığı şarkı, şiir vb. parçanın kime ait olduğunu da genellikle belirtir.

Özdeş, popüler aşk romanlarında otobiyografik unsurları okuyucuya sunar. Yazar, eserlerinde basit düzeylerde kalmak koşuluyla bu tekniği kullanır. Ancak özellikle **Herkesten Uzak** adlı eserinde kendi hayatından yansımalarla sıkça yer verir.

Sanatçının popüler aşk romanlarında bazen romanın geneline yayılan ve olay örgüsünde büyük veya küçük etkisi olan söz tekrarlarına yer verildiği görülür. Bu durum leitmotive örnek teşkil eder. Yazarın popüler aşk romanlarının karşılıklı konuşmalar çok sık yer tutar. **Hasret** gibi birçok romanı sadece karşılıklı konuşmalardan meydana gelmiştir. Sanatçı, popüler aşk romanlarında iç çözümleme yöntemine sık sık başvurarak kişilerin içinden geçirdikleri duygu ve düşüncelerini okuyucuya aktarır. Bu çözümlemelerde elde edilen sonuçlar genelde romana yön vermektedir.

Oğuz Özdeş'in popüler romanlarındaki aşklar kimi zaman karşılıksız aşkı kimi zaman imkânsız aşkı kimi zaman da mutlu aşkları ele almaktadır. Bu aşkların en büyük engeli ise kıskançlık olarak verilir. Kıskançlık, popüler aşk romanlarında felaketlerin en büyük sebeplerinden biri olarak gösterilmektedir. Çoğu zaman gereksiz yere kıskançlık krizlerine girmek birbirlerini seven âşıklar arasında ayrılıkların en büyük sebebidir. **Hasret** adlı roman bu durum için iyi bir örnektir. Yazarın popüler romanlarında resmî veya dini nikah, evlilik gibi toplumsal uzlaş konularına kahramanlar çok dikkat etmezler. Kişilerin birlikte olmaları ya da yaşamalarında birbirini sevmeleri yeterlidir. Bu birlikteliklerde genelde çocuk dünyaya gelir ve genelde kadınlar çocukla birlikte ortada bırakılır. **Ağlayan Kadın** ve **Duygulu Yıllar** adlı eserler örnek olarak verilebilir. Özdeş'in romanlarında saadet ve mutluluk roman kahramanlarının ulaşmak istediği bir mecradır. Buraya ulaşan roman kahramanları genellikle mutlu olduklarına inanamazlar ve kısa sürede felaketlerle karşılaşacaklarına, saadetlerini kaybedeceklerini düşünürler. Genelde de öyle olur ve mutlulukları sekteye uğrar. Mutluluğa yaklaşım tarzı, **Çölde Açan Zambak** adlı eserde de kendini gösterir.

Gurbet adlı eserde İstanbul'a özel bir yer ayrılır. Zira eser ismini İstanbul'da geçirilen gurbet hayatından alır. İstanbul ilk olarak "Taşı toprağı altın" ifadesiyle olumlu bir bakış açısıyla kendisine yer bulur. Ancak romanın ana kahramanı İstanbul'la karşılaştıktan sonra orada yaşadığı olumsuzluklardan dolayı artık bu düşünceye katılmamaya başlar.

Oğuz Özdeş, popüler aşk romanlarında bazen sanatın ve sanatkârın ne olduğu konusunda bilgiler verir. Yazarlık mesleğinin çok zor olduğu ve bu meslekte geçinmenin zorluklarına değinir. Roman kişileri **Herkesten Uzak**, **Cennet Yolu**, **Liseli Bir Kız Sevdim** gibi romanlarda bu konular hakkında kendi aralarında konuşurlar.

BÖLÜM IV

4. OĞUZ ÖZDEŞ'İN DİĞER TÜRLERDEKİ EDEBİ FAALİYETLERİ

4. 1. OĞUZ ÖZDEŞ'İN HİKÂYELERİ VE HİKÂYECİLİĞİ

4. 1. 1. Süreli Yayınlardaki Hikâyeleri

Tarihî, aşk ve macera konulu romanlar yazan Oğuz Özdeş, aynı zamanda gazete sayfalarında küçük hikâyeler de yazmıştır. Bu hikâyelerinde genel itibariyle konu olarak aşkı tercih etmiş, tarih konulu hikâyeler kaleme almamıştır.

Oğuz Özdeş, hikâyelerinin bazılarını farklı tarihlerde farklı süreli yayınlarda aynen kullanmıştır. Bunu yaparken ya hikâyenin aynısı ya da çok az da olsa değiştirilmiş hâlini tekrar yayımlamıştır. Bu değişiklik bazen sadece isim düzeyinde olurken bazen de içerik düzeyinde olmuştur. Örneğin; 1936 yılında *Resimli Ay* adlı dergide yayımladığı *Çoban* adlı hikâyeyi 1946 yılında *İkdam Gece Postası* adlı gazetede *Çobanın Aşkı* adında; 1940 yılında *Politika* dergisi ve *Yeni Sabah* gazetelerinde ise *İlk Sevgi* adında tekrar yayımlamıştır. Bu hikâyede sadece hikâyenin ismi ve hikâye kahramanının ismini değiştirmiştir.

1940 yılında *Politika* gazetesinde yayımladığı *İlk Sevgi*, *Sönen Aşk*, *Bir Gün Gelecek*, *Hülyalı Dudaklar* adlı hikâyeleri 1940- 41 yıllarında *Yeni Sabah* gazetesinde aynen yayımlanmıştır.

Sevgimin Günahı adlı hikâyeyi, farklı zamanlarda; *Politika*, *İkdam Gece Postası*, *Yeni Sabah* ve *Posta* adlı dergi ve gazetelerde tekrar basılmıştır.

Kör adlı hikâyeyi 1940 yılında *Yeni Sabah* gazetesinde yayımlamış, ardından bu hikâye, 1940 yılında aynı gazetede *Ana İstirabı* ismiyle yayımlanan hikâyenin son bölümünü oluşturmuştur.

Oğuz Özdeş'in hikâyelerine ve hikâyeciliğinin gelişimine bakıldığında onun hikâyeciliğinin birinci dönemi olarak 1957 öncesi belirlenebilir. Yukarıda verilen örneklerin tamamı birinci dönemdeki hikâyeleri için geçerlidir. 1957'ye kadar devam eden bu dönemde Özdeş, hikâyelerine basit kurgu ile başlamış ve bu dönemin sonlarına doğru hikâyelerinin kurgusunda olumlu yönde gelişim sağlamıştır. Özdeş'in bu dönemde yazmış olduğu hikâyeler şunlardır: *Çobanın Aşkı*, *Ana Kalbi*, *İlk Sevgi*, *Sönen Aşk*, *Bir Gün Gelecek*, *Hülyalı Dudaklar*, *Sevgimin Günahı*, *Ana İstirabı*, *İnkisarı Hayal*, *Bir Aşk Rüyası*,

Aşkın Günahı, Sahraların Haykırışı, Yalancı Ay, Serap, Ben Öldürdüm, Bir Mürebbiyenin Hatıra Defteri, Öldüren Pınar, Çoban, Zavallı Bobi, Yılbaşı Kazazedeleri, Hicran Yolu, Av Dönüşü, Onu Çok Seviyorum, Rüyamdaki Kadın, Deli mi, Katil mi?

Basit bir kurguya sahip olan bu hikâyelerinde Özdeş, tesadüflerle beklenmedik ve şaşırtıcı sonlarla okuyucunun zihninde şimşek çakmak istemiştir; ancak eserlerin sonu okuyucuya pek de inandırıcı gelmemektedir. Hikâyelerinde genellikle kıssadan hisse geleneğine uygun hareket etmiş, okuyucuların hikâyelerden ders çıkarmasını amaçlamıştır. Hikâyelerinin merkezinde genellikle iki kahraman vardır. Bu kişiler birbirini seven veya birbirinden ayrı düşen iki sevgilidir. Bu sevgililerin ayrılmalarına sebep olanlar ise hikâyelerin yardımcı kişileridir. Birbirinden farklı sebeplerden dolayı ayrılmak zorunda kalan sevgililer, intiharı tek çıkış noktası olarak görür ve bunu uygularlar. Bazı hikâyelerinde ise evladı için kendi gözünü veren, yangının ortasına çekinmeden giren vb. her şeyi göze alan anneler, ana kahramandır. Hikâyelerindeki zaman unsuru şu şekilde ifade edilebilir: “Ufuk her günkünden ziyade kızıl, kıpkızıl idi...” Yani zaman genellikle ayrılık vaktine denk gelmiştir. Sevgililer bu ayrılık zamanlarını birbirlerine karşı özlem içinde geçirirler. Eserlerdeki zaman genellikle kısa sürer. Ancak bazı hikâyelerde geriye dönüş tekniği ve zamanda ileri sıçrayış tekniği uygulanarak anlatılan zaman genişletilmiştir. Romanda ilkbahar veya sonbahar mevsimleri romanın atmosferini de belirler. Sonbaharın gelmesi ayrılıkların ve acıların geleceğine işaret ederken ilkbahar mevsiminin gelmesi mutluluklara ve sevgililerin kısa süreli de olsa buluşmalarına fırsat verir. Genellikle iki sevgilinin yan yana mehtabı izlediği balkon, âşıklar için özel bir yer konumunda olan “salkım söğütlerin altı”, “çamlık” mekân olarak kullanılmıştır. Daha geniş mekânlar ise mahalle veya kasabalardır. Eserlerde genel itibarıyla yazar anlatıcı söz konusuyken kahraman anlatıcı da olaylar veya kişiler hakkında kendi görüş ve düşüncelerini sunar. Hikâyelerin dili, tam bir gazete nesridir ve genel halk kitlesi tarafından anlaşılacak düzeydedir. Kısa fiil cümlelerine sıkça yer verilmiş, olaylar okuyucunun gözü önünde canlandırılmaya çalışılmıştır. Dil, sevgiliden bahsedilirken veya âşıklar arasında yazılan kısa mektuplarda az da olsa şiirsel bir tarza bürünür. Hikâyeler çoğu zaman diyaloglardan meydana gelmiştir. *İnkısarî Hayal, Bir Gün Gelecek* adlı eserlerde olduğu gibi mektup tekniği söz konusudur. Özdeş, genel olarak hikâyelerinde aşk ama aşkın hep acı tarafları konu olarak ele alınmıştır. Hikâyelerde aşka susamış genç kızlar, aşkından verem olan sevgililer, aşkına kavuşamadığı için intihar eden gençler, çeşitli sebeplerden dolayı ayrılık acısı çekenler ön plandadır. Bunların dışında kızların

istemediği bir kişiyle zorla evlendirilmesi, gözleri görmeyen insanlar, evlat sevgisi, ana şefkati gibi konular işlenmiştir. Hikâyelerin neredeyse tamamında dram, acı son, ayrılık ve hayal kırıklığı vardır.

Oğuz Özdeş'in hikâyeciliğinin ikinci dönemi 1958 ile 1962 tarihleri arasında *Çocuk Haftası* dergisinde çocuklar için yazmış olduğu hikâyeler kapsar. Özdeş'in bu dönemde yazmış olduğu hikâyeler şunlardır: *Ana Kalbi*, *Küçük Kör*, *Arkadaşlık Uğruna*, *Ali'nin Sevgisi*, *Bir Rüyanın Masalı*, *Kralın Armağanı*, *Sedat'ın Acısı*, *Ayrılık Acısı*, *Ahmet Ağa'nın Oğlu*, *En Sadık Dost*, *Nasihât*, *Yaylada Kaybolan Atlar*, *Hakanın Kızı*, *Çomar*, *Sakakuşu ile Oduncu*, *Bir İzcilik Hatırası*, *Arkadaş Hediyesi*, *Basma Entari*, *Ali'nin Maymunu*, *İki Arkadaş*. Bu dönemdeki hikâyeleri ilk döneme göre daha başarılı kurguya sahiptir. Sonlar daha iyi bir şekilde bağlanmıştır. Hikâyenin sonunda çıkarımlar bazen yazar tarafından yapılmış ve okuyuculara sık sık nasihatler verilmiştir: “Güzel nasihat, tatlı ilaç gibidir.” Şahıslar genellikle iki arkadaş, kral ve vezir, sıradan insanlardan oluşmuştur. Bunun dışında kuzu ve köpek gibi bazı hayvanlara da yer verilmiştir. Hikâyelerde anlatılan zamana çok net bir şekilde yer verilmemiştir. Eserler genellikle kısa sürelerde gerçekleşir. Mekân, köy ve kasaba gibi küçük yerlerdir. Hikâyelerinde genel olarak açık ve sade bir dil kullanan Özdeş, çocuklar için hazırlanan dergi ve gazetelerde yazdıklarını çok daha açık bir dille oluşturmuştur. Yazar, hikâyelerini okuyucuyla konuşuyormuş gibi akıcı bir şekilde iletir, arada okuyuculara basit sorular sorar ve ardından bu sorulara kendi cevap vererek okuyucuları bilgilendirmeye çalışır. *Çocuk Haftası* dergisinde yazmış olduğu hikâyelerinde arkadaşlık, hayvan sevgisi, doğa sevgisi, okul sevgisi, doğru söylemenin faydası ve yalan söylemenin zararları, zararlı alışkanlıklardan uzak durmanın gerekliliği gibi konulara yer vermiştir. Özdeş, bu dönem hikâyelerinde olağanüstü masal unsurlarına, teşhis sanatına fazlaca yer vermiştir.

4. 1. 2. Müstakil Hikâye Kitapları

Oğuz Özdeş'in hikâyeciliğinin üçüncü dönemi olarak 1970 yılında *Yeni İstanbul* gazetesinde yazmış olduğu hikâyeler gösterilebilir. Bu gazetede yayımladığı hikâyelerinin neredeyse tamamını 1972 yılında çıkardığı hikâye kitabı olan **Aşk, Para ve Şöhret**'e almıştır. İlk iki dönemde yazmış olduğu hikâyelerden birkaçını aynen bu hikâye kitabına eklemiştir.

4. 1. 2. 1. Aşk, Para ve Şöhret Adlı Hikâye Kitabı

Kitap, ismini eserin ilk hikâyesinden almıştır. Oğuz Özdeş'in son dönemde özellikle de *Yeni İstanbul* gazetesinde yazmış olduğu hikâyelerine yer verdiği eseridir. Bu durum kitabın kapağında şöyle ifade edilir: “Oğuz Özdeş'in en son yazmış olduğu hikâyelerinden derlenmiş bir kitaptır. Çevremizde rastladığımız birçok insanları dipdiri ve canlı olarak karşınızda bulacağınız bu kitapta, yazarın objektifini toplum üzerinde gezdiriş tarzını beğenecek ve benimseyeceksiniz.” Özdeş'in bu dönemde yazmış olduğu ve *Yeni İstanbul* gazetesinde yayımlanan hikâyeleri şunlardır: *Kirli Pınar, Dinamitli Köpek, Karınız Sizi Aldatıyor, Beyoğlu'nda Bir Kadına Rastladım, Aşk Vitrinleri, Görmeyen Gözler, Manyetizma, Dimyata Giderken, Issız Adadaki Adam, Bekleyiş, Evlilik ve Ötesi, Ben Geldim, İkizler, Şapkasyon, Bir Atın Hikâyesi, Jandarma, Tatlı Rüyalara, Flört, Alabalık, Mutsuz Aşıklar, Seni Sevmiştim, Maymun*. Özdeş, bu hikâyelerinin tamamını **Aşk, Para ve Şöhret** adlı hikâye kitabına almıştır.

Özdeş, hikâyeciliğinin son döneminde yazmış olduğu eserlerinde kurgu noktasında daha başarılıdır. Eserleri çok güzel bir şekilde kurgulanmış izlenimi verir. Olay örgüsü sebep sonuçlarla çözülebilecek bir kolaylıktadır.

Özdeş'in hikâye kitabı olan **Aşk, Para ve Şöhret** adlı eser ismiyle müsemmadır. Aşkı için, para için her şeyi göze alabilecek kahramanlar hikâyelerde okuyucunun karşısına çıkar. Bu dönem hikâyelerindeki kahramanlar, sosyal hayatta okuyucunun karşısına çıkabilecek sıradan tiplerdir. Hikâyeler genellikle iki veya üç kişi arasında geçer ve yazar tarafından kişilerin portrelerine yer verilir. Kişiler, genellikle mutsuzdur; çünkü şöhreti bulan aşkı bulamamıştır; aşkı bulan parayı bulamamıştır. Hikâyeler zaman bakımından bir anlık dilimi ele alır. Ancak genellikle “beş yıl önce”, “yedi yıl öncesi” gibi hikâye çerçevesinde uzun sayılabilecek geri dönüşlerle zaman genişletilmiştir. Aşıkların dans etmeleri için kokteyllerin yapıldığı evler, buluşulan bahçeler hikâyelerin mekânıdır. Bu yerler birkaç cümleyle betimlenir. Hikâyelerde kahraman anlatıcının yanı sıra özellikle her şeye hâkim yazar anlatıcı vardır. Özellikle kişiler hakkında verilen bilgilerde her iki anlatıcı da etkindir. *Postacı Kapıyı Altı Defa Çaldı* adlı hikâyelerde olduğu gibi mektup tekniği, *Senin Sevmiştim* ve *Jandarma* hikâyelerinde ise diyalog tekniğine yer verilmiştir. Sade dil ve basit bir olay örgüsü ile yazılan hikâyeler herkes tarafından anlaşılabilir düzeydedir. Kısa isim veya fiil cümlelerine yer verilmiştir.

Yeni İstanbul gazetesinde yazmış olduğu hikâyelerinin dışında -birkaç tane de olsa- daha önce yayımlamış olduğu hikâyelerinin isimlerini değiştirerek **Aşk, Para ve Şöhret**

adlı hikâye kitabında kullanmıştır. Örneğin; 1956'da **Resimli Roman- Tesadüf** adında tefrika olarak yayımlamış olduğu kısa eserini, 1969 yılında *Yeni İstanbul* gazetesinde *Aşka Çıkan Merdivenler* adıyla; **Aşk, Para ve Şöhret** adlı hikâye kitabında da *Aşkın Şafağı* adıyla tekrar yayımlamıştır. Buna ek olarak Özdeş, daha önce yazmış olduğu **Hayatım Sana Feda** adlı sinema eseri ve **Ilık Rüzgârlar** adlı romanları kısa halleriyle bu hikâye kitabında okuyucularına tekrar sunmuştur.

4. 1. 3. Genel Değerlendirme

Oğuz Özdeş'in hikâyelerine ve hikâyeciliğinin gelişimine bakıldığında onun hikâyeciliği üç döneme ayrılabilir: Birinci dönemi 1957 öncesi çeşitli süreli yayınlarda; ikinci dönemi 1958 ile 1962 tarihleri arasında *Çocuk Haftası*'nda; üçüncü dönemi 1970 yılında *Yeni İstanbul* gazetesinde yazdığı hikâyelerden oluşur.

Birinci dönemi 1957 öncesinde *Resimli Ay*, *Politika*, *Posta* adlı dergilerde ve *İkdam Gece Postası*, *Yeni Sabah* adlı gazetelerde yazmış olduğu hikâyeleri oluşturur. Özdeş, bir iki sayfadan oluşan bu hikâyelerinde basit bir kurgu kullanmış ve bu dönemin sonlarına doğru hikâyelerinin kurgusunda olumlu yönde gelişim sağlamıştır.

1958 ile 1962 tarihleri arasında *Çocuk Haftası* dergisinde çocuklar için yazmış olduğu hikâyeleri Özdeş'in hikâyeciliğinin ikinci dönemini oluşturur. Özdeş'in bu dönemde yazmış olduğu hikâyelerde, masal öğeleri de kullanıldığından çocuk edebiyatı kapsamında değerlendirilebilir düzeydedir. Çocuklara hitap ettiğinden dolayı öykülerinde dili daha sadedir ve hikâyeler karşılıklı konuşmalardan oluşur. Okuyucuya mesaj vermeyi amaçlayan bu kısa öyküler genellikle nasihat cümleleriyle bitirilmiştir.

1970 yılında *Yeni İstanbul* gazetesinde yazmış olduğu hikâyeleri Özdeş'in hikâyeciliğinin üçüncü dönemini meydana getirir. *Yeni İstanbul* gazetesinde yayımladığı hikâyelerinin neredeyse tamamını 1972 yılında çıkardığı hikâye kitabı olan **Aşk, Para ve Şöhret**'e alınmıştır. Bu dönemde yazmış olduğu hikâyeleri önceki hikâyelerine nazaran biraz daha uzun ve başarılı kurguya sahiptir.

Hikâyeler, herkesin anlayacağı düzeyde sade bir dille yazılmıştır. Genellikle olayın ön planda olduğu hikâyelerinin hiçbirinde süslü ifadeler yer verilmemiştir. Genel olarak aşk ve aşk acısı konusu olarak ele alınmıştır. Ayrıca kızların istemediği bir kişiyle zorla evlendirilmesi, gözleri görmeyen insanlar, evlat sevgisi, ana şefkati gibi konular işlenmiştir.

4. 2. OĞUZ ÖZDEŞ'İN ŞİİRLERİ

Oğuz Özdeş, edebiyat hayatına ilk olarak şiirle girer. İlk şiirlerini 1935'te *Kurt Yavrusu* adlı dergide yayımlar. Bu dergide kaleme aldığı *Dergimiz* adlı şiir, Özdeş'in ilk şiiridir. Ardından *Ülkü* adlı şiiri ve *Zenginle Züğürt* adlı bir manzum hikâyesini burada çıkarır. Bu dergideki şiirleri çocuklar için kaleme alınmış ve çok basit bir dille yazılmıştır.

1936 yılında Mehmet Emin Yurdakul ve Ceyhun Atıf Kansu gibi isimlerin de yazı ya da şiir gönderdiği *Dıranaz* dergisinde Oğuz Özdeş, *Biz Türk'üz* ve *Atatürk Türkiye Çocuklarına* isimli 2 tane şiir yayımlar. Burada yayımlanan şiirlerinde milliyetçilik konusunu ele alır.

Resimli Ay dergisinin Ekim 1936 tarihindeki sayısında bir halk şairi ile yapmış olduğu bir röportajı yayımlanır. Ocak 1937'de ise *Dalgalar ve Ben* ile *Akşam Düşünceleri* adlı şiirleri yayımlanır. Bu şiirlerinde aşk konusunu işler.

1940 yılında *Ankara Magazin* dergisinde *Bahar ve Hayal* adlı iki şiirini yayımlar. Daha sonra bu dergide yayımladığı *Hayal* adlı şiirini, *Çınaraltı* adlı dergide aynen yayımlar. Bu şiirlerinde aşk konusunu işler.

Oğuz Özdeş, şiir yazmanın yanı sıra şiir ve şair hakkındaki görüşlerini köşe yazılarında veya makalelerinde belirtmiştir. Bu görüşlerini, 1945 yılında *Kovan* dergisinde yazmış olduğu yazısında bir delikanlıya nasihat ediyormuş gibi verir. "... sen benim sözümü tutarsan bu hevesten (şairlikten) vazgeç. Zira asıl muvaffakiyet hayattadır. Hayata giden yol, sarp, çetindir. Oraya şiir yolundan ulaşamazsın delikanlı, şiirin rakslı yolundan ulaşamazsın."¹ Özdeş, belki de bu bakış açısından dolayı şiir türüyle fazla uğraşmamış ve özellikle düzyazı türünde bolca eser vermiştir.

Özdeş, 1959 yılında *Çocuk Haftası* dergisinde çocuklar için *Eylül* adlı şiiri yayımlar. 1935'te *Kurt Yavrusu* adlı dergide yayımladığı *Zenginle Züğürt* adlı manzum hikâyeyi 1959 yılında *Çocuk Haftası* dergisinde *Fakir ile Zengin* ismiyle yeniden yayımlar.

¹ Oğuz Özdeş, "Şiir ve Şair", **Kovan Dergisi**, Haziran 1945, C. 2, S. 22-23, s. 7.

OĞUZ ÖZDEŞ'İN ŞİİRLERİ

Dergimiz

Pazartesiydi, saat beşte indim şehre,
Uğradım kitapçıya tütüncüye her yere.
Nerede bende talih onu alanlar almış
Bulamadım bir nüsha köşe bucakta kalmış.
Bakınız “Kurt yavrusu” ne kadar satılıyor
Sanmayın yırtılarak çöplüğe atılıyor?
Hem mevzuları iyi hem de güzel basılmış.
Bilmeyenler bilsinler “Kurt yavrusu” nasılmış.

Şiirin tamamında 14’lü hece ölçüsü kullanılmıştır. Şiirin ilk dize hariç hece sayısı on dörtlü kalıba uygundur. İlk dizede de “Pazartesiydi” ifadesi “Pazartesi idi” şeklinde düzeltilirse ölçü sorunu ortadan kalkar. Kafiye düzeni “a-a, b-b, c-c, d-d...” şeklindedir. Mısralar arasında tek ses benzerliğine dayanan yarım kafiye, iki ses benzerliğine dayanan tam kafiye ve üç ses benzerliğine dayanan zengin kafiye ile güçlü bir ahenk oluşturulmuş.

Ülkü

Haydi durma ülküye koş arkadaş.

Senin için şu çetin yol şu savaş

Mavi ışık ülküye nur saçıyor.

Haydi durma ülküye koş arkadaş!

Senin kafan her kafadan yüksektir;

Senin zekân yer yüzünde bir tektir.

Senin ilmin senin bilgin müspettir.

Haydi durma ülküye koş arkadaş!

Karanlığı yırt, parçala ve devir!

Bileklerin bükülmez bir demir.

Dinle candan onu verdiği emir

Haydi durma ülküye koş arkadaş!

Şiir hece ölçüsü ile kaleme alınmıştır. Hece ölçüsünün en yaygın kalıplarından biri olan 11’li kalıp kullanılmıştır. “Bileklerin bükülmez bir demir.”, dizesi ölçü ile uyumlu değildir. Şu şekilde söylenmiş olsa ölçü ile uyumlu hâle gelir: “Bileklerin hiç bükülmez bir demir.” Ahengi sağlamada hece ölçüsünün yanı sıra kafiye ve rediften yararlanılmıştır. Ayrıca yine halk şiirinde koşma nazım şeklinde görülen her dörtlükte son dizenin aynen tekrar edilmesi yoluyla dörtlükler arasında bir ahenk sağlama yoluna gidilmiştir. İçerik ve anlatım tutumuna bakılırsa öğretici/ didaktik bir manzume olduğu söylenebilir.

Zenginle Züğürt

Çok zengin bir adama, züğürdün biri yaklaşmış,

Demiş ki: “Senin paran artık kasadan taşmış!

Ben fakir bir adamım, haydi doğruluk göster!

Burda benim payım var. Yarısını bana ver!..”

Sesini çıkarmamış bu söze zengin adam!..

On para verip demiş; “Senin payın budur tam.”

Fakir demiş: “İsterim altunun yarısını!

Bana sen vereceksin paranın yarasını!..”

Bu sözleri duyunca akıllı zengin gülmüş!

Sonra dudaklarından şu cümleler dökülmüş:

“Sen hele bir hesap et; bu acunda ne kadar

Senin gibi parasız milyonlarca fakir var!..”

Paramı dağıtırsam bu yoksullara eğer,

İşte senin payına ancak on para düşer!..

Şiir, hece ölçüsü ile yazılmıştır. Hece ölçüsünün 11’lü kalıbı kullanılmıştır. “Çok zengin bir adama, züğürdün biri yaklaşmış” dizesi bir hece fazladır. “züğürdün” kelimesi züğürt şeklinde olsa hece sayısı düzelir. Ahengi sağlamada hece ölçüsünün yanı sıra kafiye ve rediften yararlanılmıştır. Kafiye düzeni a-a, b-b, c-c, d-d, ... şeklinde oluşmuştur. İçerik ve anlatım tutumuna bakılırsa öğretici/ didaktik bir manzum hikâye olduğu söylenebilir.

Biz Türküz

Koşuyoruz bunca yıl utkudan utkuya biz,
Türk gücünün önünde bütün acun eyildi.
Ünlüdür Türk askeri geniştir tarihimiz,
Yok açık alnımızda karadan, lekeden iz...

Türküz biz... Anadolu bizim ana yurdumuz,
Türküz bizim çelikten yaratıldı kolumuz...

Kuzeyimizde durdu üç kıta üç bin sene
Yüce (ALTAY) dan aktık yenilik seli gibi,
Kim karşı duracaktır aslan Türkün sesine,
Kim karşı duracaktır yıldırımla esene...

Türküz biz... Anadolu bizim ana yurdumuz,
Türküz bizim çelikten yaratıldı ordumuz...

Öğrensin bütün acun şanlı tarihimizi
Devlet kurduk çok defa Avrupa'da, Asya'da
Şanımız, utkumuz tarihte dizi dizi.
(Sakarya)da duyulur dinleyin sesimizi...

Türküz biz... Anadolu bizim ana yurdumuz,
Türküz bizim çelikten yaratıldı kolumuz...

Şiir hece ölçüsü ile yazılırken hece ölçüsünün 14'lü kalıbı kullanılmıştır. Bir iki dizede hece sayısının 13 olduğu görülse de bu kusur şiiri sekteye uğratmamaktadır. Bu dizelerde bir yazım sorunu olduğu düşünülebilir. Ya da şair bilinçli olarak böylesine bir tasarrufta bulunmuştur. Şiirde ahengi sağlamada hece ölçüsünü yanı sıra kafiye oluşturan seslerden ve rediften yararlanılmıştır. Dörtlüklerde kafiye düzeni şu şekilde: a-b-a-a; c-d-c-c; e-f-e-e. Dörtlükler arasında bir ahenk oluşturmak üzere iki dizeden oluşan nakarat bölümleri var. Bu tekrarlar, divan şiiri geleneğinde terci-i bend nazım şeklinde görülen her bendin sonunda aynen tekrar tekrar eden vasıta beyitlerini de hatırlatır.

Şiirde kahramanlık duygularını öne çıkaran, ulusal/millî hislere ve heyecanlara ağırlık veren bir anlatım vardır. Bu bağlamda şiirin epik bir havası vardır.

Atatürk Türkiye Çocuklarına

Şanlı asker gibi bekliyor yurdu,
Andırır bakışı ulu boz kurdu,
Öz Türkün çocuğu çelikten ordu,
Bilmeyen öğrendi tarihten sordu,

Ulu Önder oktur ATATÜRK çelik yay,
Bu dinç okla yaşar tunç bayrakta ay,
Göğsümüz ilerde dönmeyiz geri.
Ülkümüz herkesten olmak ileri.

Damarında coşkun o asıl kan var,
Yarınki gençliğe bütün acun dar,
İsterse bir anda bin ufka akar,
Önünde uluslar eğilir tapar

Yol verin der ise dağlar açılır,
Türk geçen her yerden ışıık saçılır,
Çöllere uğrarsa çimenle dolar
Ey Türk senden üstün acunda ne var.

Şiir hece ölçüsü ile yazılırken hece ölçüsünün en yaygın kalıplarından biri olan 11'li ölçü kullanılmıştır. Bu şiirde ahengi sağlamada hece ölçüsünün yanı sıra kafiye seslerinden ve bazı dörtlüklerde rediften yararlanıldığı görülür. Şiirde kahramanlık duygularını öne çıkaran, ulusal/millî hislere ve heyecanlara ağırlık veren bir anlatım vardır. Bu bakımdan destansı bir havada yazılmıştır. İlk dörtlükte İslamiyet öncesi Türk destanlarında sıklıkla görülen Bozkurt motifine bir gönderme vardır.

Dalgalar ve Ben

Gök şekilsiz, kül rengi bulutlarla örtülü,
Sarıyor ufukları akşamın esmer tülü,
Hava donuk ve soğuk, yel keskin üşütücü,
Yetmiyor hislerime bugün aklımın gücü;
Çekiyor bir gizli el beni sığ sahillere
Gamalı ruhumda bere, içli kalbimde bere,
Gidiyorum gurubu gene seyretmek için.
Dolup dolup geliyor gözlerim böyle niçin?
Güneş koyu sislere gömülmüş bakır izi.
Yaldızlıyor kuduran yeşil “Karadenizi”
Bir elliyor canlanan karlı dağlar sahile,
Bir aç aslan kesildi en küçük dalga bile,
Aynalı kumsallara ölüm fışkıran sular
Birçok kefen seriyor hıçkırırken kuytular.

Şiir hece ölçüsü ile yazılmıştır. Hece ölçüsünün 14’lü kalıbı kullanılmıştır. Bu şiirde nazım biriminin iki mısralık bentlerden oluştuğu görülür. Kafiye düzeni, Divan şiirinde kullanılan mesnevi nazım şeklini akla getirir: a-a, b-b, c-c, d-d, ... Mısralar arasında tek ses benzerliğine dayanan yarım kafiye, iki ses benzerliğine dayanan tam kafiye ve üç ses benzerliğine dayanan zengin kafiye ile güçlü bir ahenk oluşturulmuştur.

Akşam Düşünceleri...

Akşamları kızıl güneş batarken,	Rüzgârların, tatlı, ılık pusesi,
Yüreğimde bir ürperti belirir;	Yamaçlarda inilleyen ah sesi,
Yanık sesli, titrek kaval ağlarken,	Köy kızların oynadığı çeşmesi
Yanan kalbim damla damla hep erir.	Bana birçok düşünceler his verir.

Gözüm, gönlüm ufuklarla yanarken,

Geçmiş günü, acıları anarken,

Kayalardan beyaz sular çağlarken,

Coşan kalbim birdenbire ürperir.

Şiir hece ölçüsü ile yazılmıştır. Hece ölçüsünün en yaygın kalıplarından biri olan 11’li kalıp kullanılmıştır. Bu şiirde ahengi sağlamada hece ölçüsünün yanı sıra rediften, aynı ünsüz seslerin tekrar edilmesi yoluyla aliterasyondan, aynı ünlü seslerin tekrar edilmesi yoluyla da asonanstan yararlanıldığı görülmektedir.

İlk dördlükte batmak ve ağlamak kelimeleri arasında ortak bir ses yoktur. Aynı şekilde belirlemek ve erimek kelimeleri arasında da ortak bir ses yoktur. Şair kafiye sesinin olmaması nedeniyle belirecek ahenk sorununu rediften yararlanarak aşmaya çalışmıştır. Bu arada şairin kafiye bulma telaşında olmadığını da göz önünde bulundurmak gerekir. İkinci dördlükte de buse, ses ve çeşme kelimeleri arasında ortak bir kafiye sesi yoktur. Yine ahengi sağlamak üzere rediften, aliterasyondan ve asonanstan yararlanılmıştır. “k”, “l” ve “a” sesleri sıklıkla tekrar edilmiştir. Üçüncü dördlükte yanmak, anmak ve çağlamak kelimeleri arasında ortak bir kafiye sesi yoktur. Bu dördlükte de ahengi sağlayan unsurlar redif, aliterasyon ve asonanstır. “g”, “k”, “l” ve a sesleri sıklıkla tekrar edilmiştir.

Şiir, şekil özellikleri bakımından Halk şiirinde çoğunlukla kullanılan koşma nazım şekline uyum gösteriyor. Nazım biriminin dördlük, dördlük sayısının üç olması ve dördlüklerin son dizeleri arasında da bir ahenk gözetilmesi, koşma nazım şeklinin öne çıkan özellikleridir. Şiirde dördlüklerin son dizelerinde erimek, vermek ve ürpermek kelimeleri arasında ortak bir ses yoktur. Burada da yine redife başvurmak suretiyle dördlükler arasında bir ahenk sağlama yoluna gidildiği görülmektedir.

Hayal...

Sular kanıyor... Yollar, kanlı bir hançer gibi

Ufuk, bir yaralıdan, taze kan içer gibi

Kayalar bu batan günün akisleriyle yanmış...

İnce, esrarlı yüzün renk alınca ufuktan,

Gözlerin, ah! Sevgilim, gözlerin yorgunluktan,

Bilsen, nasıl yakıcı ışıklarla boyanmış...

Oğuz Özdeş'in diğer şiirlerinden farklı olarak bu şiirde her birim üç dizeden oluşmaktadır. 14'lü hece ölçüsü ile yazılmış olan şiirde sadece "Kayalar bu batan günün akisleriyle yanmış..." dizesi 15 hecelidir. Bu durum şiirin akışını bozmamaktadır. Şiirin kafiye düzeni ise şu şekildedir: "a-a-b; c-c-b". Ahengi sağlamada hece ölçüsünün yanı sıra kafiye ve rediften yararlanılmış. Şair tabiatta yaptığı gözlemleri kişisel hisleri ile ilişkilendirmiş ve lirik edalı bir anlatıma başvurmuştur.

Bahar

Kaygusuz baharın ılık pusesi,

Yasemin, Nilüfer, Menekşe, Sümbül,

Ellerime değdi kuşlar uçarken;

Gül taktılar bana, elmas jaleden,

Sarhoş bülbüllerin o baygın sesi,

Öterken karşıda neşeli bülbül,

Okşadı ruhumu güller açarken...

Bir tüle büründüm sanki Laleden...

Şiir hece ölçüsünün en yaygın kalıplarından biri olan 11'li kalıp ile yazılmıştır. Bu şiirde ahengi sağlamada hece ölçüsünün yanı sıra kafiye ve rediften yararlanıldığı görülür. Kişisel duyguların ön plana alındığı lirik bir anlatıma sahiptir. Bir bahar anının şairin his dünyasında meydana getirdiği çağrışımlara/izlenimlere yer verilmiştir. Her iki dörtlükte de divan şiirinin önemli mazmunlarından biri olan bülbül ve gül hatırlatılmaktadır.

Eylül

1

Ne mutlu Eylül oldu,

İçim sevinçle doldu.

Evde durmaktan bıktım,

Hemen dışarı çıktım.

Aştım bir sürü yolu,

Dolaştım İstanbul'u...

Akşam gelince eve,

Bak, işte seve seve,

Size yazdım bir şiir,

Bu gezintiye dair...

Hatırladım her yeri,

Dolaştığım semtleri

Konuşturdum şöylece,

Her satır yedi hece:

2

Arnavutköy

Ciğirim kebab oldu.

Sarıyer

Benzim sarardı soldu.

Kadıköy

Gez Kurbağalı derede.

Haydarpaşa

Paşalığı nerede?

Vefa

Tarçınlı bozası var.

Kınalı ada

Sakalında kınalar...

Hünkâr suyu

Hünkâr gitti, su kaldı.

Bebek

Annem oyuncak aldı.

Üsküdar

Tahtadır hep yapısı

Yedikule

İstanbul'un kapısı

Hece ölçüsü ile yazılmış bir şiirdir. Şiirin ilk bölümünde hecenin 7'li kalıbı kullanılmıştır. Şair de bunu şiirin ilk kısmının son dizesinde açıkça dile getirmiştir. Şiirin ilk bölümünün kafiye düzeni a-a, b-b, c-c, d-d,... şeklinde oluşmaktadır. Mısralar arasında tek ses benzerliğine dayanan yarım kafiye, iki ses benzerliğine dayanan tam kafiye ve üç ses benzerliğine dayanan zengin kafiye ile güçlü bir ahenk oluşturulmuştur. Şiirin ikinci kısmındaki dizeler, Halk edebiyatında söylemelik türlerden biri olan tekerlemeleri akla getirmektedir.

4. 2. 1. Genel Değerlendirme

Edebiyat hayatına ilk olarak şiirle giren Özdeş; *Dergimiz, Ülkü, Biz Türküz, Atatürk Türkiye Çocuklarına, Dalgalar ve Ben, Akşam Düşünceleri, Hayal ve Bahar* isimleriyle 8 şiirin yanı sıra *Zenginle Züğürt* ile *Eylül* adıyla 2 manzum hikâye de kaleme almıştır. Özdeş, şiirlerinin tamamında hece ölçüsünü kullanmıştır. Ahengi sağlama adına hece ölçüsüyle birlikte kafiye ve rediflerden yararlanmıştır. Bunların yanı sıra asonans ve aliterasyon da kendini gösterir. Genellikle çocukluk ve gençlik dönemlerinde yazmış olduğu bu şiirlerde bazı teknik hatalar göze çarpsa da şiirler başarılı kabul edilir.

Biz Türküz, Atatürk Türkiye Çocuklarına adlı şiirlerinde hamasi; *Dalgalar ve Ben, Akşam Düşünceleri, Hayal* adlı şiirlerinde lirik bir eda; *Zenginle Züğürt* ile *Eylül* adlı manzum hikâyelerinde didaktik bir üslup ilk etapta göze çarpmaktadır. Şiirlerinde milliyetçilik, Atatürk, aşk, zenginlik ve fakirlik gibi konuları işlemiştir. Hamasi şiirlerinde daha sonra yazacağı tarihî romanlarının kokusu varken lirik üslupla yazmış olduğu şiirlerinde ise popüler aşk romanlarının bir havası vardır. lirik üslupla yazmış olduğu şiirlerinde kişisel izlenimlerin bireysel ifadesi yani izlenimcilik söz konusudur. Sanatçının bu yönüyle Ahmet Haşim'den etkilendiği söylenebilir. Özdeş, popüler aşk romanlarında Haşim'in şiirlerini sık sık montajlayarak ondan etkilendiğini göstermektedir.

Basit bir dil ve üslupla yazılan şiirler genellikle çocuklara ve gençlere hitap etmektedir.

4. 3. OĞUZ ÖZDEŞ'İN SÜRELİ YAYIMLARDAKİ FAALİYETLERİ

Oğuz Özdeş, roman ve hikâye yazarlığının yanında dergi ve gazetelerde uzun yıllar çalışmış velut bir yazar ve gazetecidir. Özdeş, bu dergi ve gazetelerde çok sayıda roman tefrika etmiş, inceleme, tanıtım yazıları, şiir ve anı kaleme almış, röportajlar yapmış, magazinsel olaylara yer vermiş, çocuklarla gençler için eğlenceli, onlara nasihat veren ve yol gösteren çeşitli yazılar yazmıştır. Verdiği tüm bu ürünlerini kendi ismi olan Oğuz Özdeş ile müstearları olan O. Özdeş¹, Özdeş Ağabey ve isminin baş harfleri olan O. Ö. imzasıyla yayımlamıştır.

4. 3. 1. Oğuz Özdeş'in Gazetelerdeki Faaliyetleri

Oğuz Özdeş, 1940 ile 1970 yılları arasında *Politika*, *Yeni Sabah*, *Tan*, *İkdam Gece Postası* ile *Yeni İstanbul* adlı gazetelerde çeşitli faaliyetlerde bulunmuştur.

4. 3. 1. 1. Politika

1940 yılında yayım hayatına başlayan *Politika* gazetesi günlük olarak çıkmıştır. Gazetenin alt başlığında “Türkiye’nin En Ucuz Siyasî Halk Gazetesidir.”, ifadesine yer verilmiştir. Oğuz Özdeş, bu gazetede “*Ana Kalbi, İlk Sevgi, Sönen Aşk, Sevgimin Günahı, Bir Gün Gelecek, Hülyalı Dudaklar*” adlı altı hikâyesini yayımlamıştır.

4. 3. 1. 2. Yeni Sabah

1938’de yayım hayatına başlayan ve başyazarlığını Hüseyin Cahit Yalçın’ın yaptığı, günlük yayımlanan *Yeni Sabah* gazetesi, 1964 yılında yayım hayatına son vermiştir. Özdeş, gazetenin sütunlarında 1940 ve 1941 yıllarında kendine yer bulmuştur. 1940 yılının haziran ayında bu gazetede yazmaya başlayan Özdeş, burada yapmış olduğu bir röportaj ve özellikle bu dönemde kaleme aldığı küçük hikâyelerini yayımlar. *Yeni Sabah*’ta Halide Edip Adıvar ve Filozof Rıza Tevfik gibi yazarlarla aynı dönemde yazılar kaleme alır. Özdeş’in bu dergide 1940-1941 yılları arasında 17 tane hikâyesinin yanı sıra “Ankara’dan Röportaj” üst başlığı altında toplamda 3 röportajına yer verilmiştir.

4. 3. 1. 3. Tan Gazetesi

1935-1957 yılları arasında yayımlanan günlük bir gazetedir. Başlıca yazarları arasında Ahmet Emin Yalman, Zekeriya Sertel, Sabiha Sertel, Ömer Rıza Doğrul, Burhan Felek, Refik Halid Karay, Eşref Şefik ve Fikret Adil gibi isimler vardır. Oğuz Özdeş, *Tan* gazetesinde 1941 yılında sadece bir tefrika roman yayımlamıştır. Bu eser, yazarının ilk

¹ Tahsin Yıldırım, *Edebiyatımızda Müstear İsimler*, Selis Kitapları, 1. Basım, İstanbul, 2006.

tefrika romanıdır. Yayımlamış olduğu **İtiraf** adlı roman 1942 yılında kitap olarak basılmıştır.

4. 3. 1. 4. İkdam Gece Postası

Türk basınının en uzun süreli günlük gazetelerinden olan *İkdam*'ın ilk sayısı 5 Temmuz 1894 yayımlanmıştır. 8 Mart 1910'a kadar 5557 sayı çıktıktan sonra 14 Mart 1910- 25 Şubat 1912 tarihleri arasında 607 sayı *Yeni İkdam* adıyla yayımlanmıştır. 26 Şubat 1912- 10 Ağustos 1912 arasında 166 sayı *İktihâm*, 10 Ağustos 1912 tekrar *İkdam* adıyla ve 5558 numara ile yayımına devam etmiştir. 31 Aralık 1928'de 11384 numaralı nüshası ile yayım hayatına son vermiştir. Sahibi Ahmed Cevdet'in 27 Mayıs 1935'te ölümünden sonra Ali Naci Karacan, *İkdam Halk Gazetesi* (12 Ocak- 13 Ağustos 1939, 210 sayı), Velid Ebuzziya, *İkdam Sabah Postası* (14 Ağustos- 31 Aralık 1939, 139 sayı), Edhem İzzet Benice 24 Mayıs 1961'e kadar devam eden *İkdam Gece Postası* adlı gazeteleri yayımlamışlardır.²

Oğuz Özdeş, gazetenin sütunlarında 1944- 1950 yılları arasında kendine yer bulmuştur. 1940 yılında bir hikâyesi yayımlanmış ardından 1944 yılına kadar burada herhangi bir ürünü çıkmamıştır. Özdeş, *İkdam Gece Postası* adlı gazetede 1944 yılından 1950 yılına kadar toplamda 15 tane roman tefrika etmiştir. Bunlar: **Hülya, Mücrim, Vicdan Azabı, Günahkâr Vadim, Aşkın Serabı, Fazilet Yolcuları, Kalbimin Güzel Kadınına, Ağlayan Kadın, Bir Aşk Rüyası, Bir Kıza Gönül Verdim, Sevmez Olaydım, İlk Rüzgârlar, Bir Seher Vaktiydi, Aşkımlı Vatana Feda, Mavi Sular ve Zambak** adlı eserlerdir. Yazar, bunlar dışında *İkdam Gece Postası* adlı gazetede 5 tane de küçük hikâye yayımlamıştır. Özdeş, *İkdam Gece Postası* adlı gazetede yazdığı tarihlerde aynı sayfa sütunlarını Peride Celal, Mahmut Nesari, Aka Gündüz ve Server Bedii gibi isimlerle paylaşmıştır.

4. 3. 1. 5. Yeni İstanbul

Yeni İstanbul, 1949 yılından itibaren İstanbul'da yayımlanmaya başlamıştır. Farklı zamanlarda kısa süreli kesintilere uğramış olan gazete yayım hayatına hâlen devam etmektedir. Bu süreç içerisinde çokça el değiştiren gazete, sütunlarında Falih Rıfkı Atay, Refik Halit Karay, Tarık Buğra, Abdülhak Şinasi Hisar, Oğuz Özdeş, Necip Fazıl Kısakürek, Halide Nusret Zorlutuna gibi edebiyatçılara yer vermiştir. Oğuz Özdeş, *Yeni İstanbul* adlı günlük gazetede 8 Ocak 1968'de Magazin Sorumlu Müdürü olarak göreve

² Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, "İkdam Maddesi", TDV, C. 22, s. 585, Ankara. 2000.

başlamıştır. 1969 yılından itibaren Fıkra ve Makalelerden Sorumlu Müdürlüğünü yürütme görevine geçmiştir. Sanatçının bu görevi, 4 Ekim 1970 tarihine kadar devam etmiştir. Özdeş, gazetede geçen bu 3 yıl sürecinde yoğun bir şekilde magazin içerikli yazılar kaleme almıştır. Bu yazıların dışında **Şebnem**, **Aşka Susayan Dudaklar**, **Bir Tutam Aşk** ve **Siyah Aydınlık** isimlerinde 4 tane tefrika roman yayımlamıştır. Bu romanlardan **Şebnem** ile **Aşka Susayan Dudaklar** adlı romanlar daha sonra kitap olarak basılmış; ancak diğer ikisi gazete sütunlarında kalmıştır. Sanatkâr, özellikle 1970 yılında *Yeni İstanbul* gazetesinin haftalık ekinde hikâyeler yazmıştır. Burada yayımlamış olduğu 24 hikâyenin bir kısmı, 1972’de ilk baskısını yapmış olan ve hikâyelerini topladığı **Aşk, Para ve Şöhret** adlı eserinde yer almış, bir kısmı da gazete sayfalarında kalmıştır.

Yazar, gazetede tefrika roman ve hikâyelerinin dışında “Dereden Tepeden” üst başlığında sosyal konulara değinen köşe yazıları kaleme almıştır. 1968’de “Tanıdığım Meşhurlar” adlı üst başlıkta ise uzun bir seri devam ettirerek İbnülemin Mahmut Kemal İnal, Yahya Kemal, Mazhar Osman, Reşat Nuri Güntekin, İbrahim Çallı, Münir Nureddin, Hüseyin Cahit Yalçın, Refik Halit Karay, Salih Murat Uzdilek, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Zeki Müren, Cüneyt Gökçer, Günseli Başar, Cahide Sonku, Ferdi Tayfur, Zati Sungur, Karacalar, Peyami Safa, Yaşar Doğu, Faruk Nafiz Çamlıbel, Cemal Reşit Bey, Yıldız Kenter, Halil Lütfi Dördüncü, Abdullah Ziya Kozanoğlu, Nadi Kardeşler, Ayhan Işık, Ahmet Emin Yalman, Murat Sertoğlu, Vâlâ Nurettin, Belgin Doruk, Maraşel Fevzi Çakmak, Feridun Karakaya gibi gazetecilerden, spor dünyasına, askerî- siyasi kişiliklerden müzik sanatçılarına, artist ve aktörlerden edebiyatçılara kadar geniş bir yelpazeden oluşan birçok kişinin tanıtımını yapmıştır. “Roma’da Bir İstanbullu” adlı seride Roma’yı ve Roma’nın tarihi yönlerini kaleme alan bir gezi yazısı serisi yayımlamıştır. Bunların dışında 1969 ve 1970’lerde tiyatroyla ilgili kendi yazılarının yanında gazetede yer alan tiyatro sayfasının yönetmenliğini yapmıştır.

4. 3. 2. Oğuz Özdeş’in Dergilerdeki Faaliyetleri

Sanatçı, hayatı boyunca sırasıyla *Kurt Yavrusu*, *Sinop Halkevi Dergisi- Dıranaz*, *Resimli Ay*, *Ateş*, *Yarım Ay*, *Ankara Magazin*, *Çınaraltı*, *Kovan*, *Yıldız*, *Çakmak*, *Hafta*, *Posta*, *Yasemin*, *Çocuk Haftası*, *Altın Işık* ve *Hayat Resimli Roman* adlı dergilerde yazılar yazmanın yanı sıra çeşitli görevler de üstlenmiş çalışkan bir kimliğe sahiptir.

4. 3. 2. 1. Kurt Yavrusu

Necdet Halis Çeşmig ve Nihat Erim'in sahip oldukları ve yazı işleri müdürlüğünü Adnan Ötüken'in yaptığı, çocuklar için çıkarılan *Kurt Yavrusu* adlı dergi, 1935 yılının Ekim ayında yayım hayatına girmiştir. Oğuz Özdeş, dergide *Dergimiz* ile *Ülkü* isimleriyle iki şiir, *Zenginle Züğürt* adlı bir manzum hikâye ve bir de Ankara Erkek Lisesinin tanıtımını yapan yazıları yayımlamıştır.

4. 3. 2. 2. Sinop Halkevi Dergisi- Dıranaz

Halkevleri zincirinin bir halkası olarak 24 Haziran 1932 tarihinde faaliyetlerine başlayan Sinop Halkevi, kısa sürede Sinop'un başlıca kültür merkezi hâline gelmiş ve bir dergi çıkarmıştır. Sinop Halkevi tarafından çıkarılan *Dıranaz* adlı dergi, 1936-1941 yılları arasında toplam 52 sayı yayımlanmıştır.³ Mehmet Emin Yurdakul ve Ceyhun Atıf Kansu gibi isimlerin de yazı ya da şiir gönderdiği *Dıranaz* dergisinde Oğuz Özdeş'in 2 adet şiiri yayımlanmıştır.⁴ Burada yayımlanan şiirlerinde Özdeş, milliyetçilik konusunu ele almıştır.

4. 3. 2. 3. Resimli Ay

Resimli Ay dergisi, ilk devresi 1924-1928, ikinci devresi 1928-1931 ve üçüncü devresi 1936- 1938 yılları arasında olmak üzere toplamda üç devre hâlinde yayımlanmıştır. Oğuz Özdeş'in yazıları, derginin üçüncü devresi olan 1936- 1938 arasında çıkmıştır.

Her ayın yedisinde Resimli Ay Basımevi tarafından basılan *Resimli Ay* dergisinde Oğuz Özdeş'in ilk ürünü Mayıs 1936'da yayımlanmıştır. "Büyük Bir Bilgi Ocağımız" üst başlığıyla çıkan ve Ankara Erkek Lisesini tanıtan bir yazıdır.⁵ Aynı sayıda derginin "Yurdumuzu Tanıyalım" bölümü için göndermiş olduğu Ankara fotoğrafları da yayımlanmıştır.⁶ Temmuz 1936'da çıkan beşinci sayısında *Çoban* adlı kısa bir aşk hikâyesine yer verilmiştir.⁷ Sekizinci sayısında ise yazarın "Halk Şairi Hakkı ile Konuşuyor" adlı röportajı okuyuculara sunulmuştur. Ocak 1937'de on birinci ve Haziran 1937'de çıkan on altıncı sayılarında şiirleri yayımlanmıştır. Ayrıca Aralık 1937'de derginin 22. sayısında "Ankara Erkek Lisesi Kampından Hatıralar"⁸ başlıklı bir anısına yer verilmiştir.

³ Hakan Yaşar, "Halkevi Dergiciliğine Bir Örnek: Sinop Halkevi Dergisi Dıranaz", *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2016, C. 2, S. 1, s. 97.

⁴ A. Galip Alçitepe, "Dıranaz Sinop Halkevi Dergisi Bibliyografyası", *Kebikeç*, 2001, S. 12, s. 307.

⁵ Oğuz Özdeş, "Büyük Bir Bilgi Ocağımız, Ankara Erkek Lisesi", *Resimli Ay*, Mayıs 1936, S. 3, s. 49.

⁶ Oğuz Özdeş, "Yurdumuzu Tanıyalım", *Resimli Ay*, Mayıs 1936, S. 3, s. 12.

⁷ Oğuz Özdeş, "Çoban", *Resimli Ay*, Temmuz 1936, S. 5, s. 90.

⁸ Oğuz Özdeş, "Ankara Erkek Lisesi Kampından Hatıralar", *Resimli Ay*, Aralık 1937, S. 22, s. 66.

4. 3. 2. 4. Ateş

Tahsin Demiray tarafından hazırlanan ve Haftalık Gençlik Gazetesi alt başlığıyla yayımlanan *Ateş* dergisi, ilk devresi 26.11.1936- 18.11.1937 tarihleri arasını kapsar. Bu devrede aralıksız, toplamda 52 sayı basılmıştır. Derginin ikinci devresi 29.11.1937- 29.11.1938 tarihleri arasındadır. Bu devrede ise yine ara vermeden 53 sayı çıkmıştır. Görüldüğü üzere dergi toplamda iki devre hâlinde ve 105 sayı yayımlanmıştır. Reşat Ekrem Koçu'nun da yazılar kaleme aldığı derginin ikinci devresinde Oğuz Özdeş, Ankara Erkek Lisesi ile ilgili bir hatıra yazısı ve talebelikle ilgili bir monolog kaleme almıştır.

4. 3. 2. 5. Yarım Ay

Her ayın biri ve on beşinde Resimli Ay Basımevinde basılan *Yarım Ay*, “Edebî, ilmî ve içtimaî bir mecmuadır.” alt başlığıyla yayımlanır. Sonrasında bu alt başlık, “Aile ve gençlik mecmuası” olarak değiştirilir. Mecmua, 14.02.1935 tarihinde ilk sayısını, 08.05.1945 tarihinde ise 187. ve son sayısını çıkarır. Özdeş, bu mecmuada Ankara'dan Röportajlar üst başlığıyla iki röportajını ve Çubuk Barajını anlatan bir tanıtım yazısını yayımlar. Özdeş'in dergide yayım yaptığı sıralarda derginin kalemleri arasında Nurullah Ataç, Mahmut Yesari, Kerime Nadir ve Mükerrerem Kâmil Su gibi isimler de vardır.

4. 3. 2. 6. Ankara Magazin

Ankara Magazin dergisi “Aylık Resimli Hikâye, Sinema ve Gençlik Mecmuası” alt başlığında çıkmıştır. Oğuz Özdeş, bu dergide iki şiir ve o dönemin magazin haberleriyle ilgili iki de yazı yayımlamıştır. *Ankara Magazin* dergisi ile ilgili bir değerlendirmede “Ankara'da 40'lı yıllarda çıkan ilk dergilerden olan *Ankara Magazin*'in yayıncıları, dergiye ait künyede, “Aylık Resimli Hikâye, Sinema ve Gençlik Mecmuası” tanımlamasını kullanmışlarsa da eldeki ilk üç sayısında, Meşhur Yıldızların Garip Evlenmeleri başlıklı bir yazı serisi dışında sinemaya pek yer verilmediği görülür. Söz konusu yazı dizisi, ilerideki yıllarda sinema, edebiyat ve basın dünyamızın tanınmış isimleri arasına girecek olan Oğuz Özdeş'in imzasını taşımaktadır.”⁹, ifadelerine yer verilerek Oğuz Özdeş'e dikkat çekilmiştir.

4. 3. 2. 7. Çınaraltı

“Dilde, Fikirde, İşte Birlik” alt başlığıyla haftalık yayımlanan *Çınaraltı* adlı sanat mecmuası, ilk devresi 9 Ağustos 1941- 15 Temmuz 1944, ikinci devresi 26 Ağustos 1944-

⁹ Gülseren Mungan Yavuztürk, “Ankara'da Yayımlanmış Sinema Dergilerinin Kısa Tarihçesi”, *Ankara Araştırmaları Dergisi*, Aralık 2013, C. 1, S. 2, s. 79.

16 Eylül 1944 ve üçüncü devresi 17 Mart 1948- 9 Haziran 1948 yılları arasında olmak üzere toplamda üç devre hâlinde yayımlanmıştır.¹⁰ Derginin ilk devresinde Ağustos 1941'de Özdeş'in *Hayal* adlı şiiri çıkar. Bu şiir, *Çınaraltı* adlı dergide yayımlanan tek ürünüdür.

4. 3. 2. 8. Kovan Mecmuası

“Fikir, Sanat ve Aktüalite” alt başlığıyla aylık yayımlanan *Kovan Mecmuası*, Ağustos 1943 ve Ekim 1947 yılları arasında toplamda 36 sayı çıkmıştır. Özdeş, bu dergide Ekim 1943 tarihli ilk yazısında Batı edebiyatının önde gelen romanlarını “On Roman” başlığı altında incelemiştir.¹¹ Bu dergide yer alan sonraki yayımlarını “Bir Delikanlıya Nasihatler” üst başlığıyla çıkarmıştır. Bu üst başlık altında sanat ve sanatkâr¹², roman ve romancı¹³, tiyatro ve aktör¹⁴, şiir ve şair¹⁵ gibi edebiyatın önde gelen edebî tür ve konularıyla ilgili 4 adet makale kaleme almıştır. Bu makaleler, edebiyat ve sanat hakkındaki görüşlerini içermesi bakımından önemlidir. Bunların yanı sıra mecmuanın son sayısında Andre Gide hakkında bir inceleme yazısı yayımlayan Özdeş, Andre Gide ve Batı edebiyatı hakkında bilgiler vermiştir.¹⁶

4. 3. 2. 9. Yıldız

Tahsin Demiray tarafından hazırlanan ve Türkiye yayınevi tarafından yayımlanan *Yıldız* dergisi, 1938 ve 1954 yılları arasında- kısa bir kesintiyle birlikte- yayım hayatına devam etmiştir. Dergi toplamda 436 sayı çıkmıştır. *Yıldız* dergisi, toplamda üç devreden meydana gelmiştir. İlk devre, 1 Kasım 1938- 1 Mayıs 1950 tarihleri arasında çıkarılan 22 cilt ve 264 sayıdan oluşmuştur. İkinci devre 30 Aralık 1950- 20 Aralık 1952 tarihleri arasında çıkarılan 4 cilt ve 104 sayıdan, üçüncü devre 27 Aralık 1952- 17 Nisan 1954 tarihleri arasında çıkarılan 3 cilt ve 68 sayıdan meydana gelmiştir. *Yıldız* dergisi, ilk devrede 15 günde “Gençlik, Güzellik, Sinema ve Sanat Rövisü” alt başlığıyla çıkarken ikinci ve üçüncü devresinde “Haftalık Sinema Mecmuası” alt başlığıyla yayımlanmıştır. Dergi hakkında yapılan bir değerlendirmede şu ifadeler yer verilmiştir. “Hollywood ve Yeşilçam sinemasında olup bitenlerin takip edildiği uzun soluklu bir sinema ve magazin dergisi oldu. Oğuz Özdeş ve Sezai Solleli gibi dönemin yazarları burada sinema yazıları ve

¹⁰ Necati Tonga, *Çınaraltı Dergisi Etrafında Oluşan Edebî Muhit*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2004, s. 51.

¹¹ Oğuz Özdeş, “On Roman”, *Kovan Dergisi*, Ekim 1943, S. 3, s. 19.

¹² Oğuz Özdeş, “Sanat ve Sanatkâr”, *Kovan Dergisi*, Ağustos 1944, C. II, S. 13, s. 7.

¹³ Oğuz Özdeş, “Roman ve Romancı”, *Kovan Dergisi*, Eylül 1944, C. II, S. 14, s. 7.

¹⁴ Oğuz Özdeş, “Tiyatro ve Aktör”, *Kovan Dergisi*, İkinci kanun 1944, C. II, S. 17-18, s. 7.

¹⁵ Oğuz Özdeş, “Şiir ve Şair”, *Kovan Dergisi*, Haziran 1945, C. II, S. 22-23, s. 7.

¹⁶ Oğuz Özdeş, “Andre Gide”, *Kovan Dergisi*, Ekim 1947, C. III, S. 35- 36, s. 6.

röportajlarıyla yer aldı. Sinemanın yanı sıra dönemin müzik haberleri ve yıldızlarına da sayfalarını ayırdı.”¹⁷

ÖZDEŞ, *Yıldız* dergisinin ikinci ve üçüncü devresinde yazılar kaleme almıştır. Bu kapsamda *Yıldız* dergisinde Cahide Sonku, Neriman Köksal, Nevin Aypar, Müzeyyen Senar, Adalet Cimgöz, Mefharet Yıldırım, Cahit Irgat, Münir Özkul, Halit Akçatepe, Yıldız Akçan, Genç Rejisörlerimizden Çetin Karamanbey, Bülent Oran, Eşref Kolçak, Gül Gülgün, Leyla Nil, Şaduman Aysin gibi zamanın önde gelen sinema oyuncular, yönetmenleri, rejisörleri, ses sanatçıları, mankenleri ve magazinsel kimliğe sahip kişilerle mülakat yapmıştır. Özdeş, bu dergide Oğuz Özdeş, O. Özdeş ve O. Ö. imzalarını kullanmıştır.

4. 3. 2. 10. Hafta

Tahsin Demiray tarafından hazırlanan ve Türkiye yayınevi tarafından yayımlanan *Hafta* dergisi, “Memleket ve dünya hadiselerini takip eder, haftanın en seçme yazı ve resimlerini verir.” sloganıyla 30 Eylül 1949 tarihinde yayım hayatına başlamıştır. Dergiyi hazırlayanlar arasında Rakım Çalapala, Sezai Solelli, Cemil Cahit Cem ve 153. sayısından itibaren Oğuz Özdeş gibi isimler vardır. Oğuz Özdeş, *Hafta* dergisinin ilk cildinde “Kız Kulesi ve Yerebatan Sarnıcı” gibi tarihi yerleri tanıtan yazılar yazmıştır. Ayrıca aynı ciltte “Bizim Caddeden Portreler” üst başlığında dönemin önde gelen edebiyatçı, gazeteci ve sanatçılarıyla mülakatlara başlamıştır. Bu mülakatlar, 1950 yılında yoğunluk kazanırken 1951 ile 1959 arasında aralıklarla devam etmiştir. Bunlar arasında Refik Halit Karay, Peyami Safa, Necip Fazıl Kısakürek, Faruk Nafiz Çamlıbel, Nihal Atsız, Reşat Nuri Güntekin, İbnülemin Mahmut Kemal, Hüseyin Cahit Yalçın, Yakup Kadri Karaosmanoğlu gibi yazar, tarihçi ve edebiyatçılar vardır. Bunların yanı sıra Ahmet Emin Yalman, Nadi Kardeşler olarak bilinen Nadir Nadi ve Doğan Nadi, Vâ-Nu ismiyle de bilinen Ahmet Vâlâ Nureddin gibi gazetecilerle Mümtaz Faik Fenik gibi sanatçılara rastlanır. Bu röportajlar, 2015 yılında Necati Tonga tarafından kitap hâline getirilmiştir. Necati Tonga, Oğuz Özdeş’in *Hafta* dergisinde yapmış olduğu mülakatlardan 16 tanesine kitabında yer vermiştir.¹⁸

Özdeş, yayımladığı mülakatlar dışında *Hafta* dergisinde özellikle güzellik yarışmalarını, kadın ve moda gibi magazin olaylarını ele almıştır. Siyasi, sosyal, toplumsal içerikli haberler, kültür sanat yazıları yazmış, İstanbul’un değişik semt ve tarihi

¹⁷ <http://www.ucuztarih.com/magazin/30lar-magazin-dibi-yildiz-mecmuasi/> 22. 10. 2016.

¹⁸ Tonga, a.g.e.

değerlerinin tanıtımını yapmış, önemli spor olaylarına değinmiş, farklı konularda incelemeler ve makaleler kaleme almıştır. Özdeş, *Hafta* dergisinin resimli roman sayfalarında da yer almış ve başrollerde Ayhan Işık ile Belgin Doruk'un yer aldığı *Tesadüf*¹⁹ adlı resimli romanın hikâye ve senaryosunu yazmıştır. Bu resimli roman 3 tefrika olarak yayımlanarak sona ermiştir. Derginin muhtelif sayılarında Rıza Tevfik Bölükbaşı, Halide Edip Adıvar gibi Türk edebiyatının önde gelen isimlerini görmek mümkündür. Bunların dışında Peyami Safa gerek kendi ismiyle gerek Server Bedi müstearıyla hikâyeler ve başyazılar yazmıştır.

4. 3. 2. 11. Posta

Türkiye yayınevi tarafından ilk sayısı 26 Haziran 1954 tarihinde çıkan dergi, “Haftalık Resimli Merak ve Eğlence Mecmuası” alt başlığıyla yayımlanmıştır. Derginin sahibi Celal Demiray, sorumlu yazı işleri müdürü ise Sezai Solelli'dir. Hazırlayanlar ise Sezai Solelli ve Oğuz Özdeş'tir. Özdeş, *Posta* dergisinin yayımlandığı süre içerisinde hemen her sayısında haber ve magazin gibi güncel olaylara yer vermiştir. O. Ö. müstearını *Hafta* dergisinde olduğu gibi burada da kullanmıştır. Dergide bunların dışında 6 tane de küçük hikâyesi mevcuttur.

4. 3. 2. 12. Çakmak

Tahsin Demiray'ın sahibi olduğu derginin tüm sayıları, Oğuz Özdeş tarafından hazırlanarak yayımlanmıştır. Türkiye yayınevi tarafından çıkarılan *Çakmak* dergisi, 1956 ve 1957 yıllarında yayım hayatına devam etmiştir. “Siyasi Mecmua” alt başlığıyla haftalık yayımlanan dergi toplamda 50 sayı çıkmıştır. Dergi, ilk sayısında verdiği “İyi niyet, samimiyet ve objektif kıymet ölçüleriyle ilim ve iman, ahlak ve nizam olacaktır. Daima doğru temiz ve açık olan işleri öveceğiz.”²⁰, cümleleriyle yayın politikasını belirlemiştir.

Özdeş, derginin yirmi ikinci sayısında “Bir Hadise” başlığında o dönemde yaşanmış bir dini olaya yer vermiştir. Bu yazısında O. Ö. müstearını kullanmıştır. Aynı sayının son sayfasında ise “Bir Yumurta Hikâyesi” adıyla kısa bir yazıya yer vermiştir. Derginin yirmi üçüncü sayfasında “Vicdanlarda Açılan Yara” başlığında, yirmi dördüncü sayfasında “Metres Odası” ismiyle, yirmi beşinci sayfasında “Gençlik ve Spor” başlıklı kısa yazılar yazmıştır. Bu yazılarında ise Oğuz Özdeş ismini kullanmıştır.

¹⁹ Oğuz Özdeş, “Tesadüf-Resimli Roman Tefrika 1”, **Hafta**, 10 Ağustos 1956- II, S. 32, s. 23.

²⁰ İmzasız, “Başlarken”, **Çakmak Dergisi**, 10 Mart 1956, S. 1, s. 1.

4. 3. 2. 13. Yasemin

“Haftalık Magazin” alt başlığıyla yayımlanan *Yasemin* dergisinin ilk sayısı, 9 Nisan 1957 yılında çıkmıştır. Refik Halit Karay, Muvakkar Ekrem Talu gibi isimlerle aynı dönemde yazan Özdeş, derginin ikinci, dördüncü ve altıncı sayılarında “Nefis Bir Hikâye” üst başlığıyla 3 adet hikâye yayımlamıştır.

4. 3. 2. 14. Çocuk Haftası

“Haftalık Çocuk Dergisi” alt başlığıyla yayımlanan *Çocuk Haftası* dergisinin ilk serisinin ilk sayısı, 30 Ekim 1942 yılında Türkiye Basımevinde Tahsin Demiray tarafından çıkarılmış; ancak bu devre aynı yıl içerisinde sonra ermiştir. *Çocuk Haftası* dergisinin ikinci devresinin ilk sayısı ise 2 Ocak 1943 tarihinde yayımlanmıştır. Derginin bu devresinde Rakım Çalapala, Kemalettin Tuğcu, Reşad Ekrem Koçu gibi isimler yer almıştır. Derginin bu ikinci devresi 374. sayıda ve 15 Şubat 1950 tarihinde yayım hayatına son vermiştir. *Çocuk Haftası* dergisi, üçüncü devresine 28 Mayıs 1958 tarihinde başlamıştır. Türkiye Yayınevinde yayımlanan derginin bu devresindeki künyesinde sahibi Celal Demiray, hazırlayan ise Oğuz Özdeş olarak görülür. Derginin üçüncü devresine ise 14 Ekim 1964’te yayımlanan sayıda “Mecmuamız, bu sayı ile yayımına son vermektedir. 7 yıla yaklaşan yayım hayatımızda sevgili okuyucularımızın *Çocuk Haftası*’na karşı gösterdikleri çok yakın ilgiden dolayı hepinize ayrı ayrı teşekkür ederiz.” şeklinde bir açıklama yapılarak derginin yayım hayatına son verilmiştir.

Dergide çocukları bilgilendirmek için edebiyattan tarihe, spordan bilime kadar çok geniş alanlarda bilgiler verilmiştir. Derginin orta bölümünü genellikle imzasız olarak yayımlanan çizgi romanlar oluşturmuştur. Bunun yanı sıra dergide yayımlanan çok sayıda imzasız hikâyeler de mevcuttur.

Oğuz Özdeş, dergide farklı türlerde ürünler vermiştir. Resmî ve özel günler için yazdığı köşe yazılarının yanı sıra yirmi hikâye, bir manzum hikâye, bir şiir, iki monolog ve bir de piyes yazmıştır. Bu yazılarının yanı sıra dergide **Dağ Başını Duman Almış**, **Tuna Nehri Akmam Diyor**, **Kartal Başlı Kadırğa**, **Oğuz Han** ve **Karapence** adlı tarihî romanlarını tefrikalar hâlinde yayımlamıştır. Ayrıca 1962’den itibaren derginin okuyuculara açılan sayfalarında bu sayfalar için gelen yazılar hakkında “Sizlerle Baş Başa” adlı başlık altında Özdeş Ağabey imzasıyla yorumlar yapmış ve bir dönemin Özdeş Ağabey’i olmuştur. Kendisi de tarihî romanlar yazan bir yazar olarak Nedim Gürsel hem kendi tarihî romanı hem de Oğuz Özdeş’in bu dergideki faaliyetleri için şu ifadeleri kullanmıştır: “Çocukluğumda okuduğum sürükleyici romanların, tarihsel bir dekor içinde

geçtiklerinden ‘tarihsel roman’ sıfatını **Boğazkesen**’den daha çok hak ettiklerini düşünüyorum. *Çocuk Haftası*nda ‘Sizlerle Baş Başa’ köşesini yöneten ve biz çocukların Oğuz Ağabey diye bildiği Oğuz Özdeş’in romanlarından söz ediyorum... Gerçekte, konularını tarihten alan serüven romanları söz konusudur bu yapıtlarda.”²¹ Bu ifadeler tarihî roman yazarı olan Nedim Gürsel’in tarihî roman yazar Oğuz Özdeş’ten etkilendiğini göstermesi bakımından önemlidir.

Çocuk Haftası dergisi, haftalık çıkardığı sayılarının yanında 1959, 1960, 1961, 1962, 1963 ve 1964 yılları için *Çocuk Haftası Yıllıkları* da çıkarmıştır. Bu yıllıkları hazırlayan Oğuz Özdeş’tir. Özdeş’in bu yıllıklarda imzalı olarak çıkan sadece bir monolog ve okuyuculara seslendiği bir yazısı mevcuttur. Bunun dışında yıllıkların geneli isimsiz ve imzasız metinlerle doludur.

Oğuz Özdeş’in hazırladığı *Çocuk Haftası Özel Sayılarında* imzasız olarak yayımlanan ve Özdeş’e ait olabileceği düşünülen çizgi romanlar, yayım sırasına göre şu şekilde sıralanabilir:

1. Korkusuz Pilot Casus Kadına Karşı (28 Ağustos 1959).
2. Bay Tekin Meçhul Dünyalarda (11 Eylül 1959).
3. Sahra Kurtları (25 Eylül 1959).
4. Bay Tekin Gökler Hâkimi (9 Ekim 1959).
5. Çöl Cehennemi (29 Ekim 1959).
6. Bay Tekin Minge Karşı (6 Kasım 1959).
7. Ölüm Pilotları (20 Kasım 1959).
8. Bay Tekin Denizler Altında (4 Aralık 1959).

Türkiye’de çizgi roman türüne bakıldığında genellikle yabancı kaynaklı çizgi romanların egemenliği altında geliştiği görülür. Ülkemizde 1960’lı yıllardan ve 1980’li yılların ortasına kadar kendini hissettiren çizgi romanlar, bu dönemlerde genellikle yabancı çizgi roman kahramanlarının isimlerini uyarlamıştır. Bu uyarlamalardan bir tanesi de Oğuz Özdeş’in “En iyi çocuk mecmuası” sloganıyla çıkan *Çocuk Haftası* adlı dergide çocuklar için hazırladığı Özel Sayılarda yer verilen çizgi roman kahramanı “Bay Tekin”dir. Konu itibarıyla serüven ve bilimkurguyu konu alan *Bay Tekin* serisi, 1934’te Amerika’da yayımlanan *Flash Gordon*’un Türkçeye uyarlanmasıdır.²²

²¹ Nedim Gürsel, “Tarihsel Roman Üzerine”, **Tarih ve Toplum**, 2000, C. 33, S. 198, s. 16.

²² https://tr.wikipedia.org/wiki/Flash_Gordon. 28. 10. 2016.

4. 3. 2. 15. Altın Işık

Türkiye yayınevi tarafından yayımlanan ve “Aylık Çocuk Dergisi” alt başlığıyla çıkan *Altın Işık* dergisinin sahibi Celal Demiray, sorumlu yazı işleri müdürü ise Oğuz Özdeş’tir. Özdeş’in derginin üçüncü sayısında *Ağustos Böceği ile Karınca* adlı bir piyesi vardır. Dergi, 1965 yılının ocak ayında ilk sayısını çıkarmış ve birkaç sayı çıkardıktan sonra aynı yıl içerisinde yayım hayatına son vermiştir.

4. 3. 2. 16. Hayat Resimli Roman

Haftada iki gün çıkan Foto Roman Mecmuası, *Hayat Resimli Roman*’ın sahibi Şevket Rado’dur. Oğuz Özdeş, mecmuada Yazı İşleri Müdürlüğü görevini uzun süre üstlenmiştir. Özdeş, derginin okuyuculara açılan sayfalarında okuyucuların yazmış olduğu edebî ürünleri veya herhangi bir sosyal sorunla ilgili sorularını “Bizden Size” başlığı altında cevaplamış ve onlara yol göstermeye çalışmıştır. Özdeş, mecmuada az da olsa magazinsel yazılarına yer vermiştir.

4. 3. 3. Genel Değerlendirme

1936’da *Resimli Ay*, 1940’ta *Politika* gazetesinde hikâye serüvenine başlayan Oğuz Özdeş, dergi ve gazetelerde yazmış olduğu hikâyelerinin bazılarını 1972 yılında yayımladığı **Aşk, Para ve Şöhret** adlı hikâye kitabının bünyesine almıştır. 1941 yılında *Tan Gazetesinde* yayımladığı **İtiraf** adlı romanla tefrika romancılığına giriş yapmıştır. 1944 ve 1951 yılları arasında özellikle de *İkdam Gece Postası* adlı gazetede yirmi civarında aşk ve macera romanı tefrika etmiştir. Roman tefrikacılığına ömrünün son dönemlerine kadar devam eden Oğuz Özdeş; *Tan Gazetesi*, *İkdam Gece Postası* süreli yayınların dışında *Posta*, *Hafta*, *Çocuk Haftası*, *Hayat Resimli Roman* adlı dergilerde ve *Yeni İstanbul* adlı gazetede toplamda 20 civarında roman tefrika etmiştir. Bu tefrika romanların büyük bir bölümü kitap olarak yayımlanmış çok az bir bölümü süreli yayınların sayfalarında kalmıştır.

Oğuz Özdeş’in süreli yayın hayatındaki en önemli özelliklerinden biri okuyucularla sohbet etmesi ve onların sorularına cevap veren bir “Ağabey” olmasıdır. Özdeş, 1962’den itibaren *Çocuk Haftası* dergisinin okuyuculara açılan sayfalarında bu sayfalar için gelen yazılar hakkında “Sizlerle Baş Başa” adlı başlık altında “Özdeş Ağabey” imzasıyla yorumlar yapmıştır. Böylelikle bir dönemin “Özdeş Ağabey”i olmuştur. 1972- 1978 yılları arasında *Hayat Resimli Roman* adlı dergide “Bizden Size” başlığında okuyucularla sohbet etmiş, onların sorularına cevaplar vermiş, birçok konuda onlara tavsiyelerde bulunmuştur.

Özdeş, süreli yayınlarda yayımladığı roman, hikâye, mülakat ve röportajların dışında *Hafta* dergisinde özellikle güzellik yarışmalarını, kadın ve moda gibi magazin olaylarını ele almıştır. genel olarak siyasi, sosyal, toplumsal içerikli haberler, kültür ve sanat konulu yazılar yazmıştır. Okuyucuları bilgilendirmek için edebiyattan tarihe, spordan bilime kadar çok geniş alanlarda bilgiler vermiştir. İstanbul'un değişik semt ve tarihî değerlerinin tanıtımını yapmış, önemli spor olaylarına değinmiş, farklı konularda incelemeler ve makaleler kaleme almıştır.

4. 4. OĞUZ ÖZDEŞ'İN MÜLAKATLARI

1950 yılında *Hafta* dergisinde yazarken birçok önde gelen edebiyatçı, gazeteci ve dönemin önemli, tanınmış isimleriyle mülakatlar yapan Özdeş, bu mülakatlarını okuyucuya aktarırken soru cevap şeklinden ziyade yani mülakatı aynen vermek yerine görüşmede elde edilen izlenimleri yazmayı tercih etmiştir. Bahsi geçen sanatkârın ruh hâli, sorulara yaklaşım tarzı, bir nevi kamera arkası bilgileri okuyucuyla paylaşmıştır. Bunların yanı sıra bahsi geçen sanatkâra neler sorduğunu ve onlardan nasıl cevaplar aldığını da okuyucuya aktarır.

Özdeş, *Hafta* dergisinde “Bizim Caddeden Portreler” üst başlığında sırasıyla Refik Halit Karay, Ahmet Emin Yalman, Nadi Kardeşler, Vâlâ Nureddin, Peyami Safa, Etem İzzet Benice, Necip Fazıl Kısakürek, Faruk Nafiz Çamlıbel, Mümtaz Faik Fenik, Nihal Atsız, Reşat Nuri Güntekin, Cihad Baban, İbnülemin Mahmut Kemal, Hüseyin Cahit Yalçın, Mazhar Osman Uzman, Fahrettin Kerim Gökay, Şem’i Pek, Münir Nurettin Selçuk, Cemal Reşit Bey, Salih Murat, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Zati Sungur, İbrahim Çallı gibi sanatkârlarla mülakat yapmıştır.

Sanatçının mülakatlarında özellikle edebiyatçı kimliği ile tanınan sanatkârlara edebiyat çerçevesinde sorduğu sorular şöyle gösterilebilir:

Refik Halit Karay²³, mülakatında 150’likler affının bilhassa kendisi için Atatürk tarafından çıkarıldığını ifade eder. **Nilgün** adlı eseriyle ilgili bir okuyucusu ile girdiği diyalogdan bahseder.

Peyami Safa²⁴, sorulan sorular neticesinde ilk yazmış olduğu ve ilk yayınlamış olduğu eserleri hakkında bilgiler vermiştir. Sevip sevmediği şeyleri; hangi gazeteyi okuduğunu, yazarlık dışında hangi meslekten hoşlandığını, tiyatro ve sinema hakkındaki görüşlerini okuyucuya aktarmıştır. Bunun dışında geçim kaynağı amacıyla yazmak zorunda olduğu da belirtilmiştir.

Necip Fazıl Kısakürek’e hangi muharrirleri sevdiğini, yazılarını nasıl yazdığını ve biyografisini, eğer gazeteci olmasaydı hangi mesleği seçeceğini, kendi eserlerinden en çok hangisini beğendiğini sormuş ve bunlara samimi bir şekilde cevaplar almıştır.²⁵

Faruk Nafiz Çamlıbel²⁶, biyografisinin yanı sıra en sevdiği şiiir, en sevdiği şair hakkında sorularla karşılaşmış ve bu sorulara çok edebî cevaplar vermiştir.

²³ Oğuz Özdeş, “Refik Halit Karay”, **Hafta**, 3 Şubat 1950, S. 19, s. 10.

²⁴ Oğuz Özdeş, “Peyami Safa”, **Hafta**, 31 Mart 1950, S. 27, s. 12.

²⁵ Oğuz Özdeş, “Necip Fazıl Kısakürek”, **Hafta**, 28 Nisan 1950, S. 31, s. 12.

Nihal Atsız²⁷, uzun bir biyografisinden sonra Türkçülük hakkındaki düşüncelerinden ve “milliyetçilik vadisinde en çok beğendiği şahsiyet”lerden bahsetmiştir.

Reşat Nuri Güntekin’e **Çalıkuşu**, **Dudaktan Kalbe**, **Yaprak Dökümü**, **Akşam Güneşi** ve daha bir sürü romanlarıyla okuyucularının kalbini fethetmenin sırrı sorulmuş, bütün mülakat bu soru çerçevesinde şekillenmiştir.²⁸

Hüseyin Cahit Yalçın²⁹, kendi hayatından, siyasî hatıralarından bahsettikten sonra vermiş olduğu eserlerden ve bunların oluşumları hakkında bilgiler vermiştir.

Yakup Kadri Karaosmanoğlu’na sefir, romancı, hikâyeci ve gazeteci olduğu hatırlatılarak bu mesleklerden en çok hangisini sevdiği sorulmuştur. Yakup Kadri, cevap olarak en çok sevdiği mesleğin gazetecilik olduğunu söyler ve mülakat boyunca gazetecilik mesleğindeki hatıralarından bahseder.³⁰

Özdeş, sanatkârlara ilk yazdığı ürünlerden ne kadar para kazandıklarını, yapmış olduğu mesleklerden en çok hangisini sevdiklerini, yeni nesil hakkındaki düşüncelerini, yemekler ve kadınlar hakkındaki yaklaşımlarını, en sevdiği renkleri, en sevdiği yemekleri, boyunu ve kilosunu sormuş ve muhtelif cevaplar almıştır.

Yapılan bu mülakatlardan Necip Fazıl Kısakürek ve Reşat Nuri Güntekin aşağıya aynen alınmıştır:

²⁶ Oğuz Özdeş, “Faruk Nafiz Çamlıbel”, **Hafta**, 5 Mayıs 1950, S. 32, s. 10.

²⁷ Oğuz Özdeş, “Nihal Atsız”, **Hafta**, 9 Haziran 1950, S. 37, s. 12.

²⁸ Oğuz Özdeş, “Reşat Nuri Güntekin”, **Hafta**, 16 Haziran 1950, S. 38, s. 12.

²⁹ Oğuz Özdeş, “Hüseyin Cahit Yalçın”, **Hafta**, 4 Ağustos 1950, S. 45, s. 8.

³⁰ Oğuz Özdeş, “Yakup Kadri Karaosmanoğlu”, **Hafta**, 22 Eylül 1950, S. 52, s. 8.

4. 4. 1. Necip Fazıl Kısakürek ile Yapılan Mülakat³¹

İki kere iki ne etmez diye sorar gibi bir şey... Hoşlanmadığım şeyler o kadar çok ki onları ömrüm boyunca saymam lâzım. Fakat en hoşlanmadığım şeyi söyleyebilirim; riyakârlık!

Necip Fazıl Kısakürek, “Nelerden hoşlanmazsınız” sualıme işte bu cevabı verdi. Daha konuşmamızın başında kendisiyle âdeta bir pazarlığa girişmiş, sual ve cevaplarımızda samimî olacağımıza dair and içmiştik. Ben dilediğim suali soracak. Kısakürek de istediği şekilde cevap verecekti. Konuşmamızın bütün devamınca, hakikaten Kısakürek öyle cevaplar verdi ki eğer samimiyeti, herkes onun gibi kabul etmiş olsa, halimiz duman olurdu. Maazallah ben onun hasımlarından biri olsaydım, mutlaka mahkemeliklik.

Meselâ kendisine:

- Hangi muharrirleri beğenirsiniz?

Diye sordum. Hiç olmazsa bir iki isim sayacak diye beklerken, kat’î bir lisanla:

- Yerli muharrirlerden hiçbirini beğenmiyorum, dedi. Yabancı muharrirler kadrosunun da verimi, düne nazaran bugün çok zayıftır. Harp sonrasının bütün dünya çapında, fikir ve edebiyat nesillerine zaaf ve fakirlik getirdiği aşikârdır.

Belki de Kısakürek, “Hiç kimseyi beğenmiyorum” diye cevap verecekti. Fakat nedense öyle söylemedi. İhtimal, ölülerin arkasından konuşmak istemiyordu.

- Kendi nesliniz ile bugünkü nesil arasında bir fark görüyor musunuz?

Bu sualım, muhatabımı büsbütün alevlendirdi.

- Hem de ne fark! dedi. Tavus kuşu ile onun arkasından koşan karga civcivlerinin farkı... Bu ölçü, yeni nesillerin hakikaten zaafına değil onları yetiştirici içtimaî ve ruhî havanın hiçliğine alâmettir.

Bu konuşmalar, daha ziyade bir müselleşi andıran “Büyük Doğu” odasında olurken, içeriye sık sık delikanlılar girip çıkıyor, bazısı yazı ve şiir getiriyor, bazısı da bir derdinden bahsediyordu.

Kabına pek de sığmayan Kısakürek’e, yazılarını nasıl yazdığını sordum.

- Nasıl yazacağım? dedi. Kendimi ayaklarımdan tavana asarak... İstirapla kıvranarak yazarım ve öyle yazanları severim.

Bunları söylerken. Necip Fazıl’ın yüzündeki çizgiler belki dakikada yüz şekle giriyor, kendisini tanıyanların malûmu olan tikleri merak uyandırıcı şekiller alıyordu.

³¹ Oğuz Özdeş, “Necip Fazıl Kısakürek”, **Hafta**, 28 Nisan 1950, S. 31, s. 12.

Mustarip, fakat ıstırabı dışardan fark edilmeyen fırtınalı bir çehre, iyice beyazlanmaya yüz tutmuş saçlar, geniş bir alın ve büyük bir baş... Kahverengi gözleri, zaman zaman hatları tatlılaşan yüzünde gizlenmiş hissini uyandırıyor...

Aklıma gelen garip bir suali, onun, taşkın zekâsını hapseden gözlerine bakıp sordum:

- Hiç ağladınız mı?

Acı acı güldü.

- Çok... Her zaman ağlıyorum... Yalnız şuna işaret edeyim de beni ağlatan sebepler müşahhas değildir. Mücerret sebepler için ağlıyorum, Allah'ı ve halimizi, düşünerek ağlıyorum...

Biyografisini kısaca söylemesini rica ettiğim zaman:

- Biyografyanın kısası olmaz. Herkesin biyografyası yaşadığı kadardır. Benimki ise, hayli uzun girift, diye beni âdeta azarladı.

Madem ki, Kısakürek'le olmaya, sual ve cevaplarına asla güvenmemeye and içmiştik.

Ben de bunları sineye çekmeliydim.

- Peki, dedim. Uzun biyografyanızı anlatınız.

O anlattı, ben de yazdım

- 1907 yılında İstanbul'da doğdum. Bahriye mektebinden İstanbul Darülfünunu Felsefe Şubesinden mezun oldum. Ondan sonra Paris'e giderek Sorbon'da okudum. Memlekete avdetimde bankacı oldum ve İş bankası müfettişliğine kadar yükseldim. Gazetecilik hayatım, Darülfünun talebeliğim henüz 18 yaşında iken başlar. İlk yazım Tercümanı Hakikat gazetesinin edebi nüshasında çıktı. O zaman henüz 16 yaşındaydım. Daha sonra Yine Mecmuaya yazmaya başladım. Şiirlerimi okuyanlar beni seksen yaşında sanmışlarmış. 1939 yılda Bankacılık hayatını bırakarak, kendimi büsbütün fikir hayatına verdim. Bundan sonra Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinde ve Gürel Sanatlar Akademisinde Profesörlük ettimse de bu vazifelerden de ayrıldım ve kendimi tamamen gazeteciliğe hasrettim. Uzun zaman Son Telgraf ve Haber gazetelerinde, birinci sayfada fıkra muharrirliği yaptım. 1943 yılı başında Büyük Doğu mecmuasını tesis ettim. O gün bugündür bu mecmuayı çıkarıyorum.

Evli ve Mehmet, Ömer, Ayşe adında üç evlâdı olan Necip Fazıla, onun tabiri ile biyografyasının tam olması için boyunu ve kilosunu sordum:

- Boyum 1,71 ama güreşçi olmadığım için devamlı olarak kilomdan haberdar değilim, dedi.

Bir aralık kendisine gazeteci olmasaydı ne olacağını ve mesleği hakkında düşündüklerini sordum. İlkine:

- Gazeteci olmasaydım... gazeteci olurdum, diye cevap verdi.

İkincisine de:

- Hangi meslek? diye cevap verdi. Ortada meslektaş göremiyorum ki meslek göreyim.

Bundan sonra suallerimi arka arkaya sıralıyorum, o da soluk almadan cevap veriyor.

- Maça gider misiniz?
- Çok şükür, asla!
- Sinemayı sever misiniz?
- Nadiren giderim. Mamafih, sinema kafamdaki rejimin en büyük telkin kürsüsü olabilir!
- Hiç mahkemeye düştünüz mü?
- Mahkemeden başka bir yere çıktığım yok ki! Mahkeme benim için polisin nöbet kulübesi gibi bir şey oldu.
- En beğendiğiniz eserleriniz
- Şiirlerimden Çile, piyeslerimden Bir Adam Yaratmak, içimde hususî mevkileri olan eserlerimdir. Şimdilik bütün cehdimi Büyük Doğuya ve Çöle İnən Nur adlı eserime bağlamış bulunuyorum.

Biz böyle daldan dala atlar gibi, sualden suale geçerken, Kısakürek mütemadiyen sigarasını tütürüyordu.

- Galiba sigarayı çok seviyorsunuz? diye sordum.
- Öyle, dedi. Sigara fikirlerimin derisi gibidir.

Necip Fazıl 1950 yılı hakkındaki fikirlerinde pek şedit. Bakın ne diyor:

- 1950 de C. H. P.'nin seçimleri mutlak kazanmış görüneceğini ve bunu halkın tekzip edemeyeceğini düşünüyor ve ürperiyorum. Gerisi 1950 adet sıfır...

Tabii ve zoraki olmayan giyimi seven, hayatta asla şapka kullanmamış olan, mahcup renkleri sevdiğini söyleyen Necip Fazıl'ın çalışma odasında karşılıklı iki levha asılı duruyordu. Bunlardan birinde “Allah”, diğesinde “Muhammed” isimleri yazılıydı.

Necip Fazıl Kısakürek, bir aralık ayağa kalkmış, başı “Muhammed” levhasına kadar ulaşmıştı.

- Allah ve Resulü ve Müslümanlık hakkında ne düşünüyorsunuz? Dinî vecibelerinizi yapar mısınız? diye sordum.

Büyük bir vecd içinde ve kelimelerin üstüne basa basa konuştu.

- Allah ve Resulü ve Müslümanlığın, biricik kurtuluş yolu olduğuna inanıyorum. Dinî vecibelerin yerine getirilmesi, her Müslüman için en zarurî şarttır. Bu suale müspet cevap vermek mevkiindeki insana da hiçbir fahr payı düşmez!

4. 4. 2. Reşat Nuri Güntekin ile Yapılan Mülakat³²

Reşat Nuri Güntekin ile iki saat baş başa konuştuktan sonra, ikinci romanı “Çalığıuşu”nu neşretmekle edebiyat tarihimize mal olabilmenin ve ondan sonra yazdığı “Dudaktan Kalbe”, “Yaprak Dökümü”, “Akşam Güneşi” ve daha bir sürü romanlarıyla okuyucularının kalbini fethetmenin sırrını çözmek kabil oldu. Biz bu sırrı, onun sanatkâr kalemine ve biraz da dudaklarından hiç eksik etmediği sigaranın sihirli dumanlarına hamlediyorduk. Halbuki Reşat Nuri diyor ki:

- Gündüzleri kabil değil bir satır roman yazamam. Çalışma zamanım, geceleri saat 12 ile 4 arasındır. Ancak, hayat uykudayken, derin bir sessizlik ve loş renkler içinde romanlarımın kahramanlarıyla baş başa kalmak imkânını bulabiliyorum. Yumuşak ve dinlendirici renkler gibi hayatın türlü çirkinliklerini ve kabalıklarını gizleyen geceleri de pek severim. Kıymetli romancımız, bu bahiste bize bir hâdisi anlattı. Küçükten beri geceyi pek seven ve yalnız geceleri çalışan Reşat Nuriye, babası “Vampir” dermiş. Bir gün, bir yere gitmek için ortalık ağırlarken kalkmışlar. Reşat Nuri, bir taraftan hazırlanıyor, bir taraftan da ısıklık çalıyormuş. Oğlunun neşesini gören babası Nuri Bey, annesine:

- Nasıl oldu, bu sabah bizim oğlan pek neşeli? demiş.

Annesi:

- Acele etme, diye cevap vermiş. Hele bir güneş doğsun, ondan sonra görürsün.

Hakikaten, ortalık günlük güneşlik olduktan sonra Reşat Nuri de bir surat, bir surat... Ağzını âdeta bıçak açmamış.

Mamafih, sonradan Reşat Nuri’nin gündüzle bir mütareke akdettiği anlaşılıyor. Zira üstadımızı, baş başa kaldığımız saatlerde, daima neşeli, hoşsohbet bulduk. Gündüzleri böyle olursa, geceleri Reşat Nuri ile sohbet etmenin zevkine herhalde doyum olmayacak... Konuşurken, Reşat Nuri Güntekin bir sigarayı söndürmeden diğerini yakıyordu. Bu bapta yeni Dışişleri Bakanımız Fuat Köprülü ile yarış edip edemeyeceğini sordum. Gülümseyerek:

- Bana yetişeceğini zannetmiyorum, dedi, içtiğim sigara günde dört paketten aşağı düşmez.

³² Oğuz Özdeş, “Reşat Nuri Güntekin”, **Hafta**, 16 Haziran 1950, S. 38, s. 12.

Hesap ettim; uyku ve yemek için günde 10 saati bir tarafa ayırırsak, Reşat Nuri'nin her on dakikada, bir sigara içtiği neticesi çıkıyordu. Bir sigara 8-9 dakikada içildiğine göre, üstadımızın sigarayı dudaklarından hiç eksik etmediği anlaşılıyor. Romanlarını da bu kadar süratle mi yazdığını sordum.

- Bilâkis, dedi. Roman yazmak benim için çok güç ve üzüntülü olur.

Gerçi üstat böyle diyor ama, bugüne kadar yazdığı romanların yekûnu 15'i buluyor, 6 telif piyesi ve tercümelerini de buna ilâve edersek, eserlerinin yekûnu bir hayli...

İlk önce “İstanbul Kızı” adıyla bir piyese olarak yazılan fakat piyesi oynanamaması yüzünden roman haline sokulan ve yakınlarda “Bir Türk Kızının Otobiyografisi” adıyla İngilizce tercüme edilen “Çalıkuşu” romanından Reşat Nuri'nin aldığı para, 12 bin liraya ulaşmıştır. Bu bizim için iftihar verici bir rakamdır. Biz gazeteciler ve muharrirler, daima yazı yazılarımız, eserlerimize az para aldığımızdan şikâyet eder dururuz. Halbuki Reşat Nuri diyor ki:

- Sizi temin ederim, Avrupa'daki muharrir ve romancılardan birçoğu, bizim kadar kazanamıyor. Eserleri muhtelif dünya dillerine çevrilen, bu arada memleketimizde de birkaç romanı tercüme edilen Pierre Benoit bugün Paris'te bir kütüphanede alelade memurdur ve kıt kanaat geçinmektedir. Fransız Akademisinin yaşlı başlı, saç sakalı ağarmış birçok üyeleri, toplantılarına ekseriyetle ikinci mevki tramvayla giderler. Akademi kurulduğu zaman, her toplantıda azaya huzur hakkı olarak 5 frank verilirmiş. Bu miktar hâlâ değişmemiştir. Şurasını da ilâve edeyim ki Fransa'da ikinci mevki tramvay 12 franktır. Bugün 58 yaşında olan Reşat Nuri Güntekin'in ilk yazıları, tiyatro tenkitleridir... 1919 yılında çıkan ilk adı “Tiyatro ve Tiyatro Tenkidi” imiş.
- İlk aşk gibi yazı da unutulmuyor, diyor. Zaman Gazetesinde tiyatro münekkittliği ile başlayan yarı hayatım, bir müddet devam etti. İki yıl sonra “Gizli El” romanımla “Hançer” adlı tiyatro eserimi verdim.

Reşat Nuri'nin ilk romanı olan “Gizli El” Birinci Dünya Harbi vurguncularını yazmak isteyen bir “mörs” romanıymış. Fakat o sıralarda sansür olduğundan “Dersaadet” gazetesinde neşre başlanan romanın ilk tefrikası bembeyaz çıkmış. Bu suretle bir “mörs” romanı olacak olan Gizli El, bir aşk romanı olmuş. Sansürün azizliği sayesinde romanda vurguncu eli, bir kadın eline dönüvermiş. Gerçi, o da bir vurguncu eli sayılır ya...

1892 yılında İstanbul'da doğan Reşat Nuri Güntekin, Darülfünun Edebiyat Şubesinden mezun olduktan sonra muhtelif mekteplerde felsefe ve edebiyat muallimliği yapmış, bir müddet Birinci Encümeninde çalışmış, sonra Mili Eğitim Bakanlığı müfettişi

sırasıyla şehir şehir bütün memleketi dolaşmıştır. Üstat, romanlarında Anadolu'nun birçok şehir ve kasabalarını ve halkını hayatta olduğu gibi yaşatmasını, belki de bu mesleğine borçludur:

1939 ile 1946 yıllarında Çanakkale milletvekili olan Reşat Nuri uzun müddettir, UNESCO'nun idare heyeti ve kültür ataşesi sıfatıyla Paris'te bulunuyordu. Bugün Millî Eğitim Bakanlığının İstanbul Umumî müfettişidir. Reşat Nuri Güntekin, Paris'te bir taraftan UNESCO'daki vazifesini ifa ederken, bir taraftan da boş vakitlerinde kapı kapı tiyatroları dolaşmış. Esasen konuşmalarımızda tiyatro mevzuu, Reşat Nuri'yi birinci derecede işgal ediyordu. Perşembenin gelişi Çarşambadan belli olurmuş. Reşat Nuri Güntekin söz arasında:

- Bundan sonra tiyatro ile meşgul olacağım, deyince, tiyatro bahsinde daha hararetle konuşmasının hikmetini anlamış olduk. Onun, “Taş Parçası”, “İstiklâl”, “Hüllecî” adlı piyeslerini sahnede görüp az mı alkışladık? Geceler gebedir, diye bir söz vardır. Gece, Reşat Nuri'nin en güzel dostu olduğuna göre herhalde üstadımıza kazandıracak eserler de o nispette güzel olacaktır.

Tiyatro bahsinde diyor ki:

- Orijinal piyes noktasından henüz fakiriz. Fakat sahnemiz gitgide kuvvetlenmektedir. Şehir ve Devlet tiyatrolarında sahneye konan bir kısım eserlerin, orta derecedeki Fransız tiyatroları kadar oynandığını iddia edebilirim. Roman sahasında piyesten daha ileriyiz. Reşat Nuri, yetişme çağlarında en çok bizden Halit Ziya'nın, Fransızlardan Emile Zola'nın tesiri altında kaldığını söylüyor. En çok sevdiği ve bilhassa seyahatlerinde hiç yanından ayırmadığı kitap, Fuzuli'nin Divanıymış.

Bilhassa gösteriş merakından hiç hoşlanmayan, sade ve zarif giyinmeyi seven Güntekin, karakterinin teşekkülünde en çok babasının tesiri altında kalmıştır. Boyu 1,63 kilosu da hemen hemen daima 60- 61'dir. 9 yaşında Elâ adlı kızı vardır.

- Hayatta beni en çok sevindiren hâdis, zannederim kızımın doğumudur, diyor. Galiba o da babası gibi hoca olacak! Kahve, çay, sigara tiryakilikleri âdeta birbirleriyle rekabet halinde olan Reşat Nuri Güntekin'e romanları arasında en çok hangisini tercih ettiğini sordum. Bir türlü söylemek istemedi.
- En sevdiğim eserlerim belki bundan sonra yazmayı tasavvur ettiklerim olacaktır, dedi.

Reşat Nuri'nin tebessümü ne kadar bolsa, ağlaması da o kadar azdır. Diyor ki:

- Büyük yeisler bende, daha ziyade, inatçı bir sükût şeklinde tezahür eder. Onun için ağlamak istediğim zamanlar, ekseriyetle sükût ederim. Yemeklerden en çok domatesi, patlıcanı ve bütün deniz mahlûklarını severmiş. Beğendiği kadın tipini sordum:
- Bence güzel olmayan tip yoktur, dedi. Tek tipe bağlanmak, kadını görmemek, anlamamaktır.

Reşat Nuri yeni nesli çok beğendiğini söylüyor.

- Bütün ümidim ondadır. Bugün, dünyanın geçirmekte olduğu kıymet ölçülerini değiştirme buhranında, en normal gördüğüm gençliklerden birisi bizimkilerdir. Konuşmamızın sonlarında, kıymetli üstadımız, resmî vazifeden çekilmek ve kendisini tamamen eserlerine ve öteden beri tasarladığı yazılarına vermek istediğini söylemişti. Kuvvetli bir romancı ve hikayeci olduğu kadar, iyi bir muharrir ve gazeteci olan Reşat Nuri Güntekin'e, en çok hangi gazeteyi beğendiğini ve okuduğunu sordum. Gülümsedi.
- Gazete ismini şimdi söyleyemem ama beğendiğim mecmuayı söyleyebilirim. Birçok dostlarımın methüsena ettikleri HAFTA... Bir HAFTA muharriri olarak bu söz karşısında ne denir? Tabîî akan sular durdu.

4. 4. 3. Yakup Kadri Karaosmanoğlu ile Yapılan Mülakat³³

Sefîr, romancı, hikâyeci ve gazeteci Yakup Kadri... Fakat kendisine sorarsanız, kıymetli edibimiz en çok gazeteciliği seviyor.

- Her şeyden evvel gazeteciyim. Babîâlî'ye de bu yoldan girdim. En tatlı hâtıralarım yine bu mesleğe aittir. Hatta, Babîâlî'ye girip birdenbire meşhur gazeteci ve muharrir olunca Hukuk tahsilimi devama lüzum görmedim.

Üstadın hakkı da yok değil. Gazetecilik mesleğinin türlü cefaları yanında zevki de uzun sürüyor olmalı ki halen Tahran Büyükelçisi olan Yakup Kadri Karaosmanoğlu, biraz rahatsız olduğu ve Ankara'ya gideceği halde, bir iki gün İstanbul'da kalıp, şöyle Babîâlî yokuşundan geçmekten kendisini alamamış.

1890 yılında doğduğuna göre bugün tam 60 yaşında olan Yakup Kadrinin doğum yeri Kahire'dir. Kahire'de dünyaya gelmesinin hikmeti de Validesinin Mısırlı oluşudur. Babası Manisalı Karaosman zadelere Kadri Beydir.

Yakup Kadri orta ve idadî tahsilini İzmir'de yaptıktan sonra Mısra gidiyor ve bakaloryasını orada veriyor. Sonra İstanbul'a gelerek Hukuka giriyor. Fakat gazetecilik ve

³³ Oğuz Özdeş, "Yakup Kadri Karaosmanoğlu", **Hafta**, 22 Eylül 1950, S. 52, s. 8.

muharrirlik aşkı, onu tahsilinin ortasından çekip alıyor. Karaosmanoğlu'nun neşredilen ilk yazısı “Nirvana” adlı, o zaman pek moda olan diyalogsu, mükâlemeli bir parçadır. Bu yazı 1909 yılında Resimli Kitapta neşredildiğine göre henüz 19 yaşlarındaymış. İlk hikâyesi de bir yıl sonra neşredilen “Bir Kadın Meselesi” dir.

- O zaman o kadar çok mecmua çıkıyordu ki diyor, şimdi ilk hikâyemin neşredildiği mecmuanın ismini hatırlayamıyorum. Ondan iki yıl sonra, zannedersem 22 yaşlarımda ilk romanım olan “Nur Baba”yı yazdım. O zaman Bektaşilik resmen tanınmış ve yayılmış bir tarikat halindeydi. Bektaşiliğin iç yüzünü anlatan eserimi tabî neşredemezdim. Ancak sekiz yıl sonra kitap halinde çıkarabildim.

Yakup Kadri, profesyonel gazeteciliğe ilk defa Birinci Cihan Harbi içinde “İkdam” ın yazı işleri müdürü sıfatıyla başlamıştır. İlk yazısına yarım İngiliz altını, ondan sonraki yazılarına da bir İngiliz altını aldığını söylüyor ki, bugüne kıyas edilince, bu parayı halen kazanılmasıdır. O mesut günlerde sevinçten günlerce uyuyamadığımı hâlâ hatırlarım.

Kurtuluş Savaşı'ndan sonra 1923'te Mardin'den mebus olan Yakup Kadri, iki devre milletvekilliği yaptıktan sonra 1934 de ilk önce Tiran, sekiz ay sonra da Prag elçiliğine tayin ediliyor. Böylece gazeteci, hikâyeci ve romancı Yakup Kadri, dördüncü bir sıfat daha kazanıyor... Sefir... İşte, o günden beri muhtelif elçiliklerde bulunan edibimiz, 1949'da Büyükelçi olarak Tahrana tayin edilmiştir. Yakup Kadri'nin gazetecilik hayatına ait hatıraları pek çok.

Mütareke sıralarında Yakup Kadri, İkdam gazetesinde çalışırken bir Ramazan gecesi, kendisiyle birlikte, bütün gazete mensuplarını ve Vakit gazetesi muharrirlerini toplayıp divanı harbe götürmüşler. Hiçbirisi sebebin ne olduğunu bilmiyormuş... Nihayet ertesi günü Divanı Harp kurulmuş ve gazetecileri bir bir sorguya çekmeğe başlamışlar... Fakat hiçbirisi suçunun ne olduğunu bilmediği için bir şey söylemiyormuş. Nihat Kürt Mustafa Paşa:

- Yüzüme ne öyle bakıyorsunuz? diye bağırır. Gazetenizde Anadolu'da, Millî Mücadeleye iştirak eden bir adam hakkında Paşa diye bahsetmişsiniz... Bu ne cüret, bu ne cesaret? Onların bütün paşalıkları ilga edilmiştir... Neyse, hepsi de azarı ıstımkle kalarak ertesi günü serbest bırakılmışlar. Bir başka hatırası da şu: O zaman İkdam gazetesin başmakalesini muhtelif kimseler yazarmış. Bir gün, vakit bir hayli ilerlediği halde başmakale gelmemiş, Yakup Kadri, o sırada yanında bulunan şair Yahya Kemal bir başmakale yazmasını rica etmiş Yahya Kemal de Çanakkale'nin askerî ve siyasî tarihine

ait bir yazı yazmış... Fakat ertesi günü bir kıyamettir kopmuş... Mütarekede iken bir muharrir, ne cüretle Çanakkale'ye ait yazı yazabilirmiş...

- Çok şükür, onu da güçlkle atatabildik, diyor. Bizim o zamanki gazeteciliğimiz, itiraf çizmek lâzım ki pek de bugünküne benzemiyordu. Hele müttefiklerin askerî şahsiyetlerinden mürekkep bir sansür heyeti vardı ki, bu yüzden gazeteler ekseriyetle yarı yarıya beyaz çıkardı. Hatta, bir defasında müttefiklere mütemayıl görünen Süleyman Nazif ve Cenap Sahabettin aleyhine neşriyat yaptık diye beni, Ahmet Haşim'i ve Falih Rıfkı'yı vatan haini olarak mahkemeye vermişlerdi. Kendisine, gazeteci, romancı hikâyeci veya sefir olmasaydı ne olabileceğini, gençken ne istediğini sordum. Güldü:
- Doğrusunu isterseniz, dedi, kurmay subay olmak isterdim. Küçükken, komşumuzun erkânıharp zabiti bir oğlu vardı. Onun sırmalı, şık elbisesine çok özenirdim. Belki de hariciyeci olmasının tesiri olacak, Yakup Kadri geceleri oldukça geç yatar. Sabanları da tabii o nispette geç kalkar. Eserleri üzerinde çalışma saati, sabahla öğle arasındır. Reşat Nuri üstadımızın aksine, geceleri bir satır yazı yazmazmış. Yazı yazarken çok ıstırap çektiğini, gayet zahmetli ve ağır yazdığını söyleyince:
- Bir defa da gece yazmayı tecrübe etseniz? diye sordum.
- Benim gibi fevkalâde müşkülpesent, bazen bir cümle üstünde üç gün duran, bir satırı yüz defa değiştiren bir adam, geceleri yazmaya kalkarsa hali nice olur? dedi. O zaman, yazı yazmaya başladım mı, artık bütün gecelerimi uykusuz geçirmem icap edecek. Diyebilirim ki, yazı yazma zevkini hiç tatmadım. Eğer kurmay subay olsaydım, böyle zahmetli ve eza verici bir mesleğe atılmaktan da kurtulmuş olacaktım.

En çok beğendiği romancıları sordum. Bizden- "Fahim Bey ve Biz" kitabının müellifi Abdülhak Şinasi Hisar'ı, garp edebiyatından Marcel Prevost'yu beğendiğini söyledi.

- Bugün hayatta olmayan Prevost'nun yeni bir eserini okuyamamak acısı içindeyim. Sanki, hayatta yeni bir zevk membaim eksilmiş gibidir.

Yakup Kadri mavi ve nefti renkleri pek severmiş. Giyim hususunda:

- İtinasız giyinmiş bir adam gibi görünmek isterim, diyor.

Bilhassa kurşunî renkli elbiseyi giymeyi tercih eden Karaosmanoğlu, yemekle arasının hiç iyi olmadığını söylüyor. Gayet az, hatta ekseriyetle zorla yemiş. En büyük zevklerinden birisi de minyatürdür. Bilhassa Acem minyatürüne bayılmış. Şimdi Tahrandaki bulunmasından bilistifade birkaç tane nadide minyatür elde edebilmiş. Belki de

diplomatlık icabı olacak gayet güzel golf oynadığını da ilâve edelim. En beğendiği söz ve yazı, İsmet İnönü'nün, Atatürk öldüğü zaman Türk milletine yayınladığı beyannamedir. Yakup Kadri'nin bugün neşredilmiş 10 romanı ile "Ergenekon" adlı iki ciltlik bir eseri ve "Atatürk" adlı bir etüdü vardır. Son eseri olan "Panorama"nın ikinci ve üçüncü ciltlerini hazırlamakla meşguldür. Çok sık ağlayan, hatta gittiği birçok sinema ve tiyatrodaki göz yaşlarını tutamayan Yakup Kadri, evli ve aynı zamanda diplomat olduğu için kadın bahsinde suallerimizi sükûtle karşılamayı tercih etti. Veda etmeden önce, karakterinin teşekkülü bakımından kendisine en çok kimin tesir ettiğini sordum. Dudaklarından soluk bir "Annem" sesi çıktı.

4. 4. 4. Peyami Safa ile Yapılan Mülakat³⁴

Peyami SAFA edebiyat âlemine hiç haberi olmadan girmiştir. Çünkü henüz dokuz yaşında ilk roman denemesini yapan bir çocuk, herhalde edebiyat âlemine şuurla atılmış olamaz. "Piyano Muallimesi" ismini taşıyan ve 3- 4 sayfadan ibaret olan bu romanın müsveddelerini üstat, hâlâ evindeki kütüphanesinde sıralanan yüzlerce romanları arasında, nadide bir mücevher gibi saklıyor. Kahramanı Şefkati beyi, romanda nasıl canlandırdığını bilmiyoruz ama herhalde Şefkati bey, bugün ihtiyarlamış da olsa, müellifi tarafından hâlâ unutulmamıştır.

Dokuz yaşlarında romana başlayan bir çocuk, elbette ikinci eserini pek geciktiremezdi. Nitekim Peyami Safa, 13 yaşındayken ikinci romanını yazıyor. "Eski Dost". Bu romanın müsveddeleri de "Piyano Muallimesi"nin yanında durur. Görülüyor ki edebiyat ve bilhassa romancılık, Peyami Safa'nın pek erken yaşlarında başlayan ihtiraslarının başında gelmektedir. Henüz iki yaşında iken babası şair İsmail Safa'yı, hemen onun arkasından da kardeşini kaybeden Peyami Safa, pek genç yaşlarında, hayatını kazanmaya mecbur olmuş, Birinci Dünya Harbi sırasında henüz on beş yaşındayken muallimlik etmeye başlamıştır.

1899 da doğan Peyami Safa;

- Yaşımı hiç sormayın, diyor. Belki hesap yapmak zahmetine katlanmak istemeyenler yaşımı çıkaramazlar.

Peyami Safa'nın gazeteciliğe ilk atılış tarihi 1918 yılındadır. On dokuz yaşında, kardeşinin teşviki ile muallimlikten ve Düyunu Umumiye'deki küçük memuriyetinden matbuata geçiyor ve "Yirminci Asır" adlı bir akşam gazetesi çıkarmaya başlıyorlar. Fakat

³⁴ Oğuz Özdeş, "Peyami Safa", **Hafta**, 31 Mart 1950, S. 27, s. 12.

daha evvel İkdam gazetesinde makaleleri neşredilmiştir. Gazetede musahhihlikten başlayarak hemen her şey yapan Peyami Safa, kardeşiyle beraber çıkardığı gazetede “Asrın Hikayeleri” ismi altında bir hayli hikaye neşrediyor.

Garip tecellidir. Henüz dokuz yaşında roman yazmaya başlayan on yıl sonra da tomar tomar yazıları çıkan Peyami Safa’nın neşredilen ilk yazı İkdam’da çıkan bir şiir.

- Şair değilim ama diyor. Ne yaparsın matbuat hayatınız böyle karışmam mukaddermiş.
- Ya kitap halinde neşredilen ilk eseriniz?
- İlk eserimi 1912 yılında Vefa lisesinde talebe iken bir arkadaşımınla üç lira sermaye koyarak neşrettim. Adı “Karanlıklar Kralı” idi. Bir hikaye kitabıdır. Kitabı satmak hiç olmasa masrafımı kurtarabilmek için kitabın üzerine “okumak memnudur”, diye yazmıştık. Filhakika 1000 tane bastığımız kitabın 800 ü satıldı.
- Kazancınız yüksek oldu mu bari?
- Elimize ancak yedi buçuk kuruş geçti.

Bugün, bir romanından birkaç bin lira kazanan bir romancının, ilk eserinden bu kadar az bir para kazanması garip şey doğrusu!

Peyami Safa’nın ikinci kitabı. “Karanlıklar Kralı”ndan tam yedi yıl sonra neşredilen “İstanbul Hikâyeleri”dir. Aynı yıl, arkasından ilk romanı çıkıyor. “Sözde Kızlar”.

Peyami Safa diyor ki:

- Bu romanı, kendime ve başkalarına hiçbir şey ispat etmemek için, sırf geçim kaygısı ile yazdım. Bunları takip eden “Mahşer” ve “Canan” da hep yarı hayatı kazanmak zaruretleriyle yarı da henüz teşekküle başlayan edebî isteklerle yazılmıştır.

Gerçi üstat böyle söylüyor ama “Sözde Kızlar” adlı ilk romanı, bugün zannedersem, beşinci tabına kavuşmuş, filme de alınmıştır.

Aradan çok geçmiyor, gazeteci Peyami Safa’yı edebiyatçıdan ayıran “Server Bedi” imdadına yetişiyor ve halkın hoşlandığı tipte birçok romanları, bu müstear adla neşretmeğe başlıyor. Peyami Safa’nın, bugün “Server Bedi” müstear adıyla neşrettiği ve yazdığı romanların yekûnu yüzü bulmaktadır. Bununla beraber Peyami Safa “Server Bedi” ile olan akrabalığı pek de iyi değildir.

Yaşamak için çalışmaya ve yazmağa mecbur olan Peyami Safa:

- Otuz senelik yazı hayatımda, bu cemiyet bana bir hafta istirahat hakkı vermemiştir, diyor.

Peyami Safa'nın hoşlanmadığı şeyler pek çoktur.

- Size şimdi hepsini saymak imkânsız. Meselâ ağzını şapırdatarak yemek yiyenlerden hiç hoşlanmam. Gömlek kollarının ceketinden çıkanlara sinirlenirim. Konuşurken başımı kesmelerini, sözümü kesmelerine tercih ederim. Yine konuşurken biri, elini herhangi bir yerime dokundurursa elektriklenmiş gibi olurum.

Tam fırsatını yakalamıştım.

- Ya kadınlar dokunursa üstat diye sordum.

Güldü.

- Tabii onlar müstesna!

Çocukken pilâvı ve köfteyi pek severmiş. Şimdi onların yerini biftek almış. Sulu yemekleri hiç sevmiyor.

- Et yemezsem, doymamış gibi olurum, diyor.

Renklerden yeşil ve kırmızıya bayılır. Müthiş gazete tiryakisidir. Gazetelerden bilhassa “Cumhuriyet”i okur.

Tiyatroyu çok sever fakat sahne mevzuunda çok titiz olduğu için Şehir Tiyatrosuna pek az gider. Muharrir olmasaymış doktor, doktor da olmasaymış herhalde artist olurmuş.

Tiyatro mevzuunda. Peyami Safa oldukça hararetli konuşuyor.

- Tiyatro kolektif bir sanattır. Şehir Tiyatrosu Dram kısmında hayranı olduğum ayrı ayrı birkaç sanatkâr varsa da yan yana geldikleri zaman onları, kıymetlerinden çok kaybetmiş olarak görüyorum. Komedide bütün şöhretler haklıdır.

Peyami Safa, sinemaya karşı, boykot ilân etmiş gibi:

- Sinemayı hiç sevmem, diyor. Nadiren iyi filmlere giderim. Sinema delileri, iyi kötü tefrik etmeden her sinemaya gider. Ben iyi filme giderim. Birçok seyirciler ekseriyetle sinema kalitesinden ziyade, beyaz perdede oynayan ışıkların hayranıdır. Yerli filmlere gelince... Ben şahsen iyi film görmedim. Belki yok, belki de hepsine gidemediğim için...

- Beğendiğiniz muharrirler de yok mu?
- Var, fakat gücendirmemek için, bir tercih yapmayacağım.

Peyami Safa'nın gece hayatı oldukça sakin geçtiği anlaşıyor. Saat 9 ile 12 arası onun hazım ve istirahat vaktidir. 12'den gece saat üçe kadar okur, gazete dışındaki yazılarını yazar. Gazete dışındaki yazıları romanları olduğuna göre, Peyami Safa, romanlarını gece yarısından sonra, okuyucuları derin bir uykudayken yazıyor demektir.

- Pek nadiren, diyor, dostların ısrarı ile bazı geceler öteki dünyalara uzanışlar yaparım.

O ana kadar mülâkatımız oldukça ciddi mevzular üzerinde olmuştu. Ben de bu “öteki dünyalara uzanış”tan cüret alarak sordum:

- En beğendiğiniz kadın tipi.

Kendisiyle konuşan bir kadının, üzerindeki ipliği almak için göstereceği dikkat hoşuna giden Peyami Safa'nın, elbet hoşlandığı bir kadın tipi vardı.

- Canım, dedi. Sizin müessesenizde kadın dolu. Birkaç tanesini gösterin de içinden birini seçelim.

Ve hemen arkasından ilâve etti.

- Yanlış anlaşılmasın; sizde resim bol bulunur. Maşallah bir sürü mecmua çıkarıyorsunuz, herhalde resim arşivinizde kadınlar çoktur.

Hemen bizim Yıldız mecmuasının sekreteri Solelli'ye koştum. Hakikaten resim arşivinde dünyanın en güzel kadınlarının, sinema artistlerinin sürü sürü resimleri vardı. Bir tomar alıp Peyami Safa'nın yanına geldim ve masanın üstüne serdim. Üstad, baktı baktı fakat hiçbirisini beğenemedi.

- Aman üstad, dedim Bu gördüğünüz resimler, sinema dünyasının en güzel yıldızlarıdır.
- Ne yapalım, hiçbirisini gözüm ısırmadı. Maamafih sizi boş göndermeyeyim. İçlerinden en beğenmediğimi söyleyebilirim.

Ve şahadet parmağıyla bir resmi göstererek:

- İşte, dedi.

Baktım, birçok Amerikan filmlerinde baş rolü alan güzelliğiyle meşkur Alesis Smitk. Demek piyango ona isabet etmişti!

Bugün evli ve 10 yaşında bir erkek evlâda sahip olan Peyami Safa'ya konuşmamızın sonunda başında, geçen aşkları sordum:

- On dokuzuncu sevgilimle evlendim, hu kâfi değil mi dedi..

İçimden. “On dokuzuncunun kim olduğunu öğrendik, fakat on sekizini de öğrensek hiç fena olmaz” dedim ama yüzsüzlük edip soramadım.

4. 4. 5. Genel Değerlendirme

Özdeş'in mülakatlarında sanatkârlardan bazıları, ona hayatlarındaki önemli kilometre taşlarını anlatmış, bazıları yazmış olduğu eserler hakkında bilgi vermiş, bazıları ise önemli hatıralarını anlatmıştır. Edebiyatçı kimliği olan sanatkârlar genel olarak sanata ve sanatçıya dair değerlendirmeler yapmıştır. Özdeş, *Hafta* dergisinde “Bizim Caddeden Portreler” üst başlığında sırasıyla Refik Halit Karay, Ahmet Emin Yalman, Nadi Kardeşler, Vâlâ Nureddin, Peyami Safa, Etem İzzet Benice, Necip Fazıl Kısakürek, Faruk Nafiz Çamlıbel, Mümtaz Faik Fenik, Nihal Atsız, Reşat Nuri Güntekin, Cihad Baban, İbnülemin Mahmut Kemal, Hüseyin Cahit Yalçın, Mazhar Osman Uzman, Fahrettin Kerim Gökay, Şem'i Pek, Münir Nurettin Selçuk, Cemal Reşit Bey, Salih Murat, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Zati Sungur, İbrahim Çallı gibi sanatkârlarla mülakat yapmıştır. Sanatkârlarla mülakat yaparken onların bazı güncel olaylara karşı bakış açısını, yazmış olduğu önemli eserler hakkındaki görüşlerini sormuştur.

BÖLÜM V

5. OĞUZ ÖZDEŞ'İN HAYATI VE EDEBÎ KİŞİLİĞİ

5. 1. OĞUZ ÖZDEŞ'İN HAYATI (1920- 7 Haziran 1979)

Cumhuriyet Dönemi hikâye, senaryo ve özellikle roman yazarlarından olan Oğuz Özdeş, 1920 yılında Kırşehir ilinde dünyaya gelmiştir. Babası *Kırşehir Gazetesi* eski müdürlerinden ve Maliye Vekâleti Muhasebat Umum Müdür mümeyyizlerinden Reşat Bey, annesi ise Şahende Hanımdır. Gündüz Özdeş ve Ülkü Karatepe'nin ağabeyleridir. Nermin Özdeş'in eşi ve Ümit Özdeş'in babasıdır.¹

Oğuz Özdeş, Ankara Erkek Lisesinden 1938'de mezun olmuştur. Lisenin şu anki adı Ankara Atatürk Lisesidir ve bu lisenin internet sitesinde “Kamuya mal olmuş, iz bırakan mezunlar” başlığı altında Oğuz Özdeş'e yer verilmiştir.² Eğitimine devam etmek için Ankara Hukuk Fakültesine girmiş; ancak öğrenimini tamamlamadan okulu bırakmış ve askere gitmiştir. II. Dünya Savaşı yıllarında 3 yıl boyunca yedek subaylık yapmıştır. Bu vazifeden sonra İstanbul'a yerleşerek 1946 yılında Türkiye Yayınevinde bütün hayatına sirayet edecek olan yayıncılığa ve basın hayatına girmiştir. Özdeş, hayatıyla ilgili bu ayrıntıların tamamına otobiyografik eser özelliği taşıyan **Herkesten Uzak** adlı eserinde yer vermiştir.

Oğuz Özdeş, bazılarında birkaç şiir ya da yazı yayımladığı bazılarında ise yöneticilik yaptığı toplamda *Kurt Yavrusu*, *Sinop Halkevi Dergisi- Dıranaz*, *Resimli Ay*, *Ateş*, *Yarım Ay*, *Ankara Magazin*, *Çınaraltı*, *Kovan*, *Yıldız*, *Çakmak*, *Hafta*, *Posta*, *Yasemin*, *Çocuk Haftası*, *Altın Işık* ile *Hayat Resimli Roman* adlı dergilerde ve *Politika*, *Yeni Sabah*, *Tan*, *İkdam Gece Postası* ile *Yeni İstanbul* olmak üzere 21 farklı süreli yayında faaliyette bulunmuştur. Bu süreli yayınlarda güncel ve magazinsel konulara değinmiş, edebî yazılar ve şiirler yazmış, çocuklar için hikâyeler meydana getirmiş, birçoğu daha sonra kitap olarak basılacak tefrika romanlar kaleme almıştır. Yazmış olduğu romanların tamamı popüler roman çizgisindedir ve bazıları döneminde birçok kez basılacak kadar ses getirmiştir. Özellikle tarihî romanlarından **Karapence** serisi, aşk romanlarından **Liseli Bir Kız Sevdim** adlı eseri döneminde çok beğenilmiş eserlerdir. Bunlardan **Karapence** serisi, sinemaya da uyarlanmış ve Yeşilçam filmleri arasında önemli bir yer edinmiştir.

¹ “Acı Kaybımız”, *Milliyet*, 09.06.1979, s. 6. (Ailesi tarafından verilen taziye ilanı.)

² http://ankaraataturklisesi.meb.k12.tr/tema/icerikler/mezunlar_1195037.html, 22.10.2016.

14 tarihî romanı, 30 tane aşk ve macera romanı, 1 tane resimli romanı, 1 tane de hikâye kitabı vardır. Bu romanların sadece aşk ve macera konulu olan 5 tanesi tefrika olarak gazete sayfalarında kalırken diğer eserlerinin her biri ise kitap olarak defalarca basılmıştır. Kitapları döneminde yoğun ilgi gören Oğuz Özdeş, kendisinden önceki popüler romancılardan olan Güzide Sabri, Muazzez Tahsin Berkand, Mahmut Esat Bozkurt, Ethem İzzet Benice, Burhan Cahit Morkaya; çağdaşları olan Kerime Nadir ve Suzan Sözen çizgisindedir. Zira Oğuz Özdeş'in kendisi gibi popüler roman yazarları olan bu kişilerden etkilendiğini göstermesi bakımından lise arkadaşı olan Mehmet Kemal'in şu ifadeleri önem arz eder: "... Burada Kerime Nadir'i anlatırken Oğuz Özdeş'e geçiyorum. Çünkü Kerime NADİR gibi yazarların ne kadar romanı varsa biz ondan öğreniyorduk. Kerime Nadir, Peride Celal, Cahit Uçuk, Güzide Sabri, Mükerrrem Kâmil Su, Muazzez Tahsin Berkand, Burhan Cahit, Ethem İzzet Benice ve Esat Mahmut Karakurt... çok okunurlardı çok..."³

Oğuz Özdeş'in yazmış olduğu romanların tamamı, ismiyle kendi içeriği hakkında bilgi verir. Bu durum özellikle tarihî romanlarında kendini gösterir. "Özdeş, eserlerinde hem geçmişte yaşanmış hem de içinde yaşadığı zamanın olumlu ve olumsuz olayları ayrıntılarıyla, insan tiplerini ise bütün özellikleriyle yansıtmıştır."⁴ Tarihî romanları, Türk tarihinin destansı kahramanlarına ve kahramanlıklarına göndermelerde bulunduğu için dönemin milliyetçi çevrelerine hitap etmiştir. Oğuz Özdeş'in roman kahramanları eser boyunca "her şey vatan için", "ya istiklâl ya ölüm" gibi slogan ifadelerini bolca kullanırlar.

1920'de Kırşehir'de doğan Oğuz Özdeş, 7 Haziran 1979 tarihinde İstanbul'da vefat etmiş ve Zincirlikuyu Mezarlığı'na defnedilmiştir. Öldüğünde evli ve bir çocuk babasıdır.

Ölümünün ardından yazılan bir yazıda kendisinden şu şekilde bahsedilir: "O, Oğuz Özdeş ki yılların gazetecisiydi, basın şeref kartı sahibiydi birçoğu iki-üç baskı yapan 47 romanı olan bir yazardı."⁵

Basın şeref kartı sahibi olan ve uzun yıllar süreli yeyinlarda hizmet etmiş olan Oğuz Özdeş, Gazeteciler Cemiyetinin önemli üyelerindendir.

³ Mehmed Kemal, "Kerime Nadir", **Politika ve Ötesi**, 1 Nisan 1984.

⁴ Erol Ülgen, "Oğuz Özdeş'in Kıbrıs Kanı Adlı Romanında (20 Temmuz- 14 Ağustos) 1974 Barış Harekâtı", **2. Uluslararası Kıbrıs Sempozyumu**, 21-25 Ekim 2010, C. 1, s. 451.

⁵ Erman Şener, "Haber Merkezi Hangi Ölçüyü Kullanıyor", **Milliyet**, 12.07.1979, s. 10.

5. 2. OĞUZ ÖZDEŞ'İN EDEBİ KİŞİLİĞİ

Edebiyat hayatına ilk olarak şiirle giren Özdeş, ilk şiirlerini 1935'te *Kurt Yavrusu* adlı dergide kaleme alır. Bu dergide kaleme aldığı *Dergimiz* adlı şiir, Özdeş'in ilk şiiridir ve burada 3 adet şiirini yayımlar. Ayrıca aynı tarihte bu dergide ilk hatıra içerikli yazısına ve bir resmine de yer verir.⁶ Özdeş, diğer şiirlerini Sinop Halkevi tarafından çıkarılan *Dıranaz* adlı dergide, *Ankara Magazin*, *Çınaraltı* ve *Çocuk Haftası* dergilerinde yayımlar. Çok az sayıda şiiri olan sanatkâr, bu şiirlerinde milliyetçilik, Atatürk, aşk, sonbahar gibi konuları ele alır. 1936 yılında *Resimli Ay*'da çıkan, aşk konusunu işleyen *Çoban* ilk hikâyesidir. Bu dergide ayrıca kendi okuduğu okulu olan Ankara Erkek Lisesinin tanıtımını da yapar.

Romancılık hayatına 17 yaşındayken 1937 yılında yazdığı ancak 1939 yılında basılan **Aşk İstiraptır**⁷ adlı romanıyla başlar. Bu ilk eser, 1953 yılında yönetmen Atıf Yılmaz tarafından sinemaya uyarlanır. Bu ilk eserinin yazılışından yıllar sonra kendisiyle yapılan bir mülakatta romanları ve özellikle de **Aşk İstiraptır** hakkında sorulan sorulara cevap verirken aynı zamanda kendi hayatından ve aile hayatından da bir kesit sunar:

“- O zaman Ankara Erkek Lisesinin dokuzuncu sınıfındaydım ve 17 yaşındaydım. Kâh sınıfta mütalaa sırasında kâh evde babamdan kaçak olarak bir okul defterine yazdım.

- Neden babanızdan kaçak olarak?

- Rahmetli babam yazı yazmanın derslerime engel olacağı düşüncesiyle böyle şeylerle uğraşmamı menetmişti. Üstelik şimdi Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Dekanı olan sevgili kardeşim Gündüz Özdeş'le aramızda bir yaş fark olmasına rağmen geçirdiğim zatülcenp hastalığım dolayısıyla 1 yıl okula gidemediğim için aynı sınıfta okuyorduk. Onun bilhassa fen dersleri benden çok üstündü. Babam kardeşimden geri kalmamam, karakterim üzerinde yapacağı kötü tesiri de düşünerek ve haklı olarak derslerin dışında hikâye, roman gibi şeylerle uğraşmamı istemiyordu.

- Ama siz buna rağmen ilk romanınızı yazdınız değil mi?

- Evet, buna rağmen henüz 17 yaşındayken **Aşk İstiraptır** romanımı yazdım. Fakat iki yıl kadar müsveddeleri bende kaldı. Bir gün aklıma esti, İstanbul'daki İkbâl Kitabevi sahibi Rahmetli Hüseyin Kitapçı'ya romanımın müsveddelerini posta ile yolladım. Hatta kendimin yaptığı bir kapak kompozisyonunu da ekledim. Aradan üç- beş ay geçti. Ne

⁶ Resimleri için bakınız EK 1

⁷ Oğuz Özdeş, **Aşk İstiraptır**, İkbâl Kitabevi, 1. Basım. İstanbul, 1939.

kitapçıdan bir mektup ne de eserimin akıbeti hakkında bir haber alabildim. Artık ümidimi kesmiştim. Bir gün cumartesi günü, arkadaşlarımla öğleden sonra Ulus meydanındaki sinemalardan birine gitmiştik. Sinemadan çıktıktan sonra Akba Kitabevinin önünden geçerken bir de ne göreyim? Benim kapak kompozisyonumu taşıyan Aşk İstiraptır romanı, basılmış kitap hâlinde vitrinde durmuyor mu?... Koşa koşa mahalle bakkalına gittim. Romanı babamdan gizli olarak yazdığım ve kitapçıya gönderdiğim için adres olarak bakkalımızı bildirmiştim. Dükkândan içeri girince Mustafa Efendi, bana bir mektup ile bir havale makbuzu geldiğini söyledi.”⁸

Yazar, aynı eserinin sekizinci baskısına özel olarak yazmış olduğu *Önsöz*’ünde bir nevi okuyucunun anlayışı için onlara teşekkür ederken o dönemdeki acemiliğinden dolayı şu ifadeleri kullanır: “Aradan geçen yirmi beş yıllık tekâmül farkına göre bu ilk eserim o zamandan ziyade asıl bugün okuyucularımın müsamahasına muhtaçtır. Bu kitapçığı henüz on yedi yaşındayken yazmıştım. Pek genç oluşumun sayfalarda açtığı boşlukları bugün tekrar önünüze koyarken özür dilemek mecburiyetini duyuyorum. Beni en az utandıracak eserlerim, henüz yazmadıklarım olduğu için romanlarımı neşrederken büyük bir utanç hissederim.”⁹

Sanatçının romanlarına bakıldığında bazılarının önsözünde kendini en az utandıracak eseri hâlâ yazamadığını ifade eder. Bu durum romancının ne kadar kendini geliştirmiş olduğunu göstermekle birlikte mütevaziliğini ortaya koyar. Özdeş’in bu ifadelerinden yıllar sonra 1973 yılında ilk baskısı yapılan **Herkesten Uzak** adlı eseri için kendisini en az utandıracak eseri olduğunu söylediği iddia edilir. Bu iddia aynı zamanda eserin ilk baskısının arka kapağında: “Oğuz Özdeş’in en son yazdığı ve beni en az utandıracak eserim diye adlandırdığı bu romanı okurken yazarın akıcı üslubuna ve objektifini toplum üzerinde gezdiriş tarzına hayran olacak ve tesirinden yıllarca kurtulamayacaksınız.” ifadeler ile yer alır. Özdeş, askerliğini Manisa’da yedek subay olarak yapar. Bu vazifesindeyken de kalemini bırakmaz ve romanlar yazmaya devam eder. Romanlarından **Ağlayan Kadın** adlı eseri askerdeyken yazmış olduğu bir eserdir. Askerlik sonrası İstanbul’a yerleşir ve basın hayatına atılır. İstanbul’daki basın hayatında 30 yıl boyunca çeşitli dergi ve gazetelerde yazarlık yapmanın yanı sıra bu dergi ve gazetelerde çeşitli idari görevler de üstlenir.

⁸ İsimsiz, “Oğuz Özdeş Röportajı”, **Yeni İstanbul Gazetesi**, 8 Ocak 1968, Eki, s. 4.

⁹ Özdeş, **a.g.e.**, s. 5.

1938’de *Ateş* adlı dergide bir monolog; 1939’da *Yarım Ay* adlı dergide öğrenciler ve izcilerle yaptığı röportajları yayımlar. 1940 yılına gelindiğinde hikâye yazmaya merak salar ve Ocak 1940’ta *Politika* gazetesinde ilk hikâyelerini çıkarmaya başlar. Bu gazetede yazmış olduğu hikâyelerinin bazılarını aynı yıl içerisinde *Yeni Sabah* ve *İkdam Gece Postası* adlı süreli yayınlarında da aynen kullanır. 1940 ve 1941 yıllarında *Yeni Sabah* gazetesinde 20 adet hikâyesi yayımlanır. Haftalık yayımlanan bir diğer dergi olan *Posta*’da 1954 yılında hikâyeler ve bir de tefrika roman yazar. Ayrıca dergiyi Sezai Solelli ile birlikte hazırlama görevini üstlenir. Haftalık magazin mecmuası olan *Yasemin* dergisinde “Nefis Bir Hikâye” üst başlığıyla 3 adet hikâye kaleme alır. 1968-1970 yılları arasında *Yeni İstanbul* adlı gazetede 24 tane hikâye çıkarır. Bu süreli yayınlarda yayımlanan hikâyelerin büyük bir kısmı, 1972 yılında basılan **Aşk, Para ve Şöhret** adlı hikâye kitabında yer alır.

Sanatkâr, kendisine asıl ününü sağlayan, Türk edebiyatındaki yerini sağlamlaştıran tefrika ve popüler romancılığa ise 1941 yılında *Tan Gazetesinde* yayımladığı **İtiraf** adlı eseriyle giriş yapar. Tefrika romancılığının revaçta olduğu bir dönemde yaşayan romancı, bu duruma kayıtsız kalmaz. 1944 ve 1951 yılları arasında özellikle de *İkdam Gece Postası* adlı gazetede romanlar tefrika eder. Roman tefrikacılığına ömrünün son dönemlerine kadar devam eden Özdeş; bu gazetelerin yanı sıra *Posta*, *Hafta*, *Çocuk Haftası* ve *Hayat Resimli Roman* adlı dergiler ile *Yeni İstanbul* adlı gazete de dâhil edilince toplamda içerik bakımından birbirinden farklı 20 civarında roman tefrika ettiği görülür. Bu tefrika romanların büyük bir bölümü daha sonra kitap olarak yayımlanmış çok az bir bölümü de süreli yayınların sayfalarında kalmıştır. Sanatçının 1939- 1977 yılları arasında toplamda farklı isimlerle tefrika ve kitap olarak yayımlanmış 42 adet aşk ve macera konulu romanı vardır. Ancak bu romanlar, tek tek incelendiğinde bazı romanların isimlerinin farklı olmasına rağmen içeriklerinin aynı olduğu görülür. Bunlar göz önüne alındığında Oğuz Özdeş’in kitap olarak basılmış ve içerik bakımından birbirinden farklı olan 25 adet aşk ve macera konulu romanı vardır. Bunlara ek olarak da kitap olarak basılmamış gazete sayfalarında kalmış 5 adet tefrika aşk romanı 1 adet de resimli aşk romanı mevcuttur. Sanatçı, geniş halk kitlelerinin severek okuduğu aşk, macera ve tarih konulu bu popüler romanlarıyla Ahmet Mithat Efendi, Güzide Sabri ve Muazzez Tahsin’in geleneğini devam ettirmiştir. Özdeş’in bu romancı kimliğini çeşitli süreli yayınlarda yazmış olduğu hikâyeler geliştirmiş ve güçlendirmiştir.

Romanları yazıldığı dönemde büyük bir ilgiyle karşılanmış hatta bazı eserleri sinemaya da uyarlanmış. Özdeş'in beyaz perdeye uyarlanan romanları; **Aşk İstiraptır, Uçurum, Dağ Başını Duman Almış, Karapence, Gecekondu Rüzgârı** ve **Karapence'nin İntikamı** olmak üzere toplamda 6 tanedir. Yazmış olduğu popüler eserleri sinemayla iç içe olan Özdeş aynı zamanda film senaryoları da kalem almıştır. Yazmış olduğu senaryolar ise şunlardır: **Kader, Üsküdar'a Giderken, Kâtibim, Gecekondu Yosması, Dağ Başını Duman Almış** ile **Kadın Asla Unutmaz**.¹⁰ Özdeş'in senaryo yazımı ve sinema alanındaki bilgi ve başarısı, magazin mecmualarındaki çalışmaları özellikle *Yıldız* dergisinde yapmış olduğu röportaj ve kaleme almış olduğu yazılarda ve çalışmalarda aranmalıdır.

Sanatçının popüler romancılık dışındaki en önde gelen yönü dergicilik, magazinsel kimliği ve bu kimliğe özel yaptığı yayınlarıdır. 1946 yılından sonra *Yıldız, Hafta, Posta, Çocuk Haftası, Yasemin, Ateş, Altın Işık* ve *Hayat Resimli Roman* adlı magazin ve çocuk dergilerinde yazarlık, sekreterlik, yayın işleri müdürlüğü ve dergiyi hazırlama gibi görevlerde yer alır. Bir sinema dergisi olan *Yıldız*'da 1950- 1954 yılları arasında Cahide Sonku, Neriman Köksal, Müzeyyen Senar, Münir Özkul ve Halit Akçatepe gibi sinema oyuncularını; Aydın Arakon ile Çetin Karamanbey gibi yönetmen ve rejisörlerle röportajlar yapmış, sinema ve sinemacılık hakkında yazdığı köşe yazıları ile okuyucuya bilgiler sunmuştur. Haftalık yayımlanan siyasi dergi künyesiyle çıkan *Hafta* dergisinde 1949-1960 arasında yoğun bir şekilde yazılar yazmıştır. Dergiyi hazırlayanlar arasında olan Özdeş, bu dergide güncel haberler, moda gibi çeşitli konulardan bahsetmiştir.

1950 yılında *Hafta* dergisinde yazarken birçok önde gelen edebiyatçı, gazeteci ve dönemin önemli, tanınmış isimleriyle “Bizim Caddeden Portreler” üst başlığında mülakatlar yapmıştır. Bu kapsamda sırasıyla Refik Halit Karay, Ahmet Emin Yalman, Nadi Kardeşler, Vâlâ Nureddin, Peyami Safa, Etem İzzet Benice, Necip Fazıl Kısakürek, Faruk Nafiz Çamlıbel, Mümtaz Faik Fenik, Nihal Atsız, Reşat Nuri Güntekin, Cihad Baban, İbnülemin Mahmut Kemal, Hüseyin Cahit Yalçın, Mazhar Osman UZMAN, Fahrettin Kerim Gökay, Şem'i Pek, Münir Nurettin Selçuk, Cemal Reşit Bey, Salih Murat, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Zati Sungur, İbrahim Çallı gibi sanatın ve toplumun önde gelenleriyle mülakat gerçekleştirmiştir. 1968-1970 yılları arasında ise *Yeni İstanbul* adlı günlük gazetede Fıkra ve Makaleden Sorumlu Müdür olarak çalışırken “Tanıdığım

¹⁰ Film afişleri için bakınız EK 3.

Meşhurlar” üst başlığıyla tanıdığı edebiyatçı ve sanatçılara yer vererek onlar hakkında bilgiler sunar.

Özdeş, dergi ve gazetelerde yayımladığı roman, hikâye, mülakat ve röportajların dışında güzellik yarışmalarını, kadın ve moda gibi magazin olaylarını ele alır. Genel olarak siyasi, sosyal, toplumsal içerikli haberler, kültür ve sanat konulu yazılar yazar. Okuyucuları bilgilendirmek için edebiyattan tarihe, spordan bilime kadar çok geniş alanlarda bilgiler verir. Ayrıca İstanbul’un değişik semt ve tarihî değerlerinin tanıtımını yapmış, önemli spor olaylarına değinmiş, farklı konularda incelemeler ve makaleler kaleme almıştır.

Sanatçı, 1958-1964 yılları arasında çocuk dergisi olarak çıkan *Çocuk Haftası* mecmuasında “Özdeş Ağabey” müstearıyla genç yazar ve şairlerin ürünlerini yorumlar ve onlara tavsiyelerde bulunur. 1972- 1978 yılları arasında *Hayat Resimli Roman* adlı dergide yazı işleri müdürlüğü görevini üstlenirken “Bizden Size” başlığında okuyucularla sohbet eder. Onların sorularına cevaplar verir, birçok konuda genç okuyuculara tavsiyelerde bulunur. Okuyucuların “Özdeş Ağabey”i konumuna gelir. Sanatçı bu özelliği ile bir nevi okuyucularına yol göstermeye çalışan bir rehber konumuna bürünür.

Özdeş, sanat ve edebiyatla ilgili görüşlerini 1943 ve 1947 yılları arasında İzmir’de yayımlanan *Kovan* mecmuasında açıklar. Burada sanatkâr için şunları söyler: “Sanatkâr, hayatın karmakarışık hadiselerini sanatın kalburundan geçirir. En mühim, en enteresan, olanları ayırır; onlara yeniden hayat verir. Sanatkâr, hayatı bir filozof gibi izah etmez, daha doğrusu teşrih ve tefsir etmez. Filozof, hadiseleri mefhumlarla öğretir; sanatkâr ise şekillerle aksettirerek izah eder, bu izahı yaparken de hayatta anlamadığımız, bundan dolayı beğenmediğimiz şeyleri bize sevdirebilir. İşte böylece, sanatkâr, hayatı, hayatın bilmediğimiz görmediğimiz taraflarını, sanatın ışığında bize gösterir.”¹¹ Sanat ve edebiyatla ilgili görüşlerini, *Kovan* mecmuasının yanı sıra kendi romanlarında roman kahramanlarının aracılığıyla da verir. Yukarıda sanatla ilgili söylemiş olduğu sözlerin neredeyse aynısını, **Cennet Yolu** adlı eserinde sanatkâr rolünde olan roman kahramanı İlhan Omay’ın ağzından tekrar ifade eder:

“- (İlhan): Sanat, sosyal hadiselerdeki değişmeler karşısında en hassas olan ideoloji şeklidir. Sanatkâr ise hayatın karmakarışık hadiselerini sanatın kalburundan geçirir, en mühim, en enteresan olanları ayırır ve onlara yeniden hayat verir. Sanatkâr hayatı bir

¹¹ Oğuz Özdeş, “Sanat ve Sanatkâr”, **Kovan Dergisi**, C. 2. S. 13, s. 7.

filozof gibi izah ve tefsir etmez. Filozof hadiseleri mevhumlarla öğretir, sanatkâr ise şekillerle veya seslerle aksettirerek izah eder ve bu izahı yaparken de hayatta anlamadığımız, bundan dolayı beğenmediğimiz şeyleri bize sevdirebilir. İşte böylece sanatkâr, hayatı ve hayatın bilmediğimiz, görmediğimiz taraflarını sanatın ışığında bize gösterir. Bir romancı romanında hakikati ortaya koyabiliyor ve bir artist de sahnede rolünü yaşıyor ve bize söylediklerini inandırıyor, sanatkârla karşı karşıyayız demektir.

...

- (İlhan): Bir bakımdan da sanatkâr, mükemmel bir mukallittir, dedi. Usta sanatkâr, mukallit değilmiş gibi görünür.

...

- (İlhan): Sanatkâr kendisine mahsus bir atmosfer yaratabilen bir insandır. Sanatkâra bizi bağlayan onun samimiyetidir. Fakat aynı zamanda sanatkârın mukallit olduğunu kabul etmek lazım. Zira, sahnede gülen, ağlayan veya ıstırap çeken aktör, netice itibarıyla ağlayışı, gülüşü ve ıstırapı taklit ediyor demektir. Romanda da öyle. Bizi heyecanla eserine sardırarak ve heyecandan eriten bir romancı, hayatı yani hayatın gerek iyi ve fena gerek acı ve tatlı taraflarını, mükemmel bir şekilde taklit etmiş demektir. Fakat bunda dikkat edilecek bir nokta var. Sanatkâr ancak bize söylediklerinin samimi olduğuna inandırdığı takdirde alkış toplayabilir.”¹²

Özdeş’in sanat ve sanatkârla ilgili benzer ifadeler kullandığı bir diğer eseri **Liseli Bir Kız Sevdim** adlı romandır. Tiyatro yazarı olan Cahit, tiyatrolarını sahneleyen Tülay’ın başarısına hayran olur ve bu hayranlığını arkadaşı Süha’ya şu kelimelerle anlatır: “On sekiz yaşında ama büyük bir insan gibi konuşuyor, büyük bir insan gibi hissediyor. Üstelik sanatkâr. Bilirsin ki sanat, sosyal olaylardaki değişimleri, hoşla gidecek ve hayranlık uyandıracak şekilde ifade etme şeklidir. Sanatkâr ise bu olayları, sanatın kalburundan geçirir ve onlara yeniden bir hayat verir. Sanatkâr hayatı bir filozof gibi izah ve tefsir etmez. Filozof hadiseleri mevhumlarla öğretir, sanatkâr ise şekillerle veya seslerle aksettirerek izah eder ve bu izahı yaparken de hayatta anlamadığımız, bundan dolayı beğenmediğimiz şeyleri bize sevdirebilir. Ben Tülay’da işte bu özellikleri gördüm.”¹³

Özdeş sanat ve edebiyatla ilgili görüşlerine özellikle de roman, edebî ürün yaratmak, realist roman ve sanatkârın rolü hakkındaki bakış açısına **İtiraf** adlı romanının

¹² Oğuz Özdeş, **Cennet Yolu**, İnkılâp Kitabevi, 1. Basım. İstanbul, 1943, s. 17- 19.

¹³ Oğuz Özdeş, **Liseli Bir Kız Sevdim**, Tekin Yayınevi, 10. Basım. İstanbul, 1986, s. 141.

başında yer alan önsöz niteliğindeki “*Birkaç Söz*” başlığı altında vermiştir. “Yaratmak keyfiyeti, netice itibariyle mevcut kıymetlerin ve oluşların yeni bir inşasından ibarettir. Bence bugünkü sanatkârın en büyük rolü, hayattan örnek almak, onu mihenk olarak kabul etmektir. Başka türlü yaratmak tasavvur edemiyorum. Sanatkâra kalan en büyük şey hayata sokulmaktır. Romanda yaratmak; toplamak, tanımak, göstermek ve inşa etmektir. Yoksa yoktan bir şey var etmek demek değildir.”¹⁴ Bu ifadelerden sonra kendi dönemi için realist roman ve romancılar hakkında şu görüşlerine yer verir: “Aynasını tabiat ve cemiyete bitaraf olarak tutan ve hiçbir şeyi tahrif etmeyen, insan ve varlıkların sadık müşahidi olmalıdır. Cemiyetteki bütün tenevvüleri ve münasebetleri hiçbir mertebeye tabi tutmaksızın olduğu gibi yazabilen ve kendisine mahsus bir atmosfer yaratabilen romancı, bugünkü hakiki ve realist sanatkârdır.”¹⁵

¹⁴ Oğuz Özdeş, **İtiraf**, İnkılâp Kitabevi, 1. Basım. İstanbul, 1942, s. 8.

¹⁵ **a.g.e.**, s. 9.

SONUÇ

Oğuz Özdeş'in tarihî romanları, tarih alt yapısıyla birlikte kahramanlık, vatanseverlik, aşk, macera ve casusluk konularını ele almıştır. Yazar, bu konuların yanı sıra eserde gerçek tarihî bilgiler vermeyi ihmal etmemiştir. Romanın içeriği ile ilgili olabilecek bu bilgilerle okuyucunun önbilgisini artırma neticesinde okuyucunun esere ve anlatılan olaylara hâkim olmasını amaçlamıştır. Yazar, bu tür tarihî bilgileri kitabın olay örgüsü içinde; bazılarını kitabın *Giriş* bölümünde blok hâlinde, bazılarını ise akademik bir yol kullanarak dipnotta vermiştir. Bu bilgiler eser hakkında yapılan reklamlara, eserin ön veya arka kapağında yazılanlara, eserin giriş ya da önsöz olarak belirlenmiş bölümlerine yansımıştır.

Yazarın romanlarında olay örgüsüne bakıldığında popüler tarzda yazılan romanların birçok özelliğini başarılı bir şekilde yansıttığı görülebilir. Romanın ana kahramanları sevgileri, aşkları, kahramanlıkları ve vatan uğruna yaptığı fedakârlıkları çerçevesinde okuyucuyu kendine bağlar. Sanatçı, popüler roman kapsamında geniş bir okuyucu kitlesine hitap etme amacıyla basit ve her seviyede okuyucu tarafından takip edilebilecek bir kurguya sahip romanlar kaleme almıştır. Roman, ana kahramanın daha çok şahsî maceraları ve aşkları çevresinde gelişirken tarihî hadiseler ve tarihî kişiler olay örgüsünün tali unsuru olarak yer alır. Popüler romanların olay örgüsünde genellikle karşılaşılan ilk görüşte aşk ve karşılıklı sevgilerin birbirine ifade edilmesindeki çabukluk Özdeş'in tarihî romanlarının hemen hepsinde vardır. Ana kahraman birkaç yabancı dil bilmesinin yanında kadınlara karşı kibar tavırları ve onları tehlikelere karşı koruması bu aşkın oluşmasındaki önemli etkenler olarak gösterilir. Ancak bu aşk ne kadar büyük olursa olsun vatan aşkının yanında daima ikinci planda yer alır. Sanatkârın romanlarında sık sık tesadüflerle ve şaşırtıcı unsurlarla karşılaşılır; ancak bu durum romanın sonuna genel olarak tesir etmez. Bir popüler roman olarak okuyucuda şaşırtıcı bir son beklentisi oluşturmaz. Özdeş'in tarihî romanlarında olay örgüsü genel olarak birbirine benzer tarzda verilmiştir. Sanatkârın kaleme almış olduğu tarihî romanlara bakıldığında bazı kısımların kurgusal bakımdan benzer olduğu görülebilir.

Özdeş'in tarihî romanları genel olarak dar bir kişi kadrosuna sahiptir ve olaylar genellikle ana kahraman ve onun sevgilisi etrafında gelişir. Yazarın tarihî romanlarında ana kahraman erkektir. Bu duruma erkeklerin tarih boyunca meydana gelen savaşlarda ön planda olması ve askerlik gibi mesleklerde daha çok yer alması gösterilebilir. Bu durum, romanlarda ele alınan dönemin toplum hayatında erkeklerin ve kadınların yerinin

belirlenmesinde bir gösterge olabilir. Sanatçının tarihî romanlarında genel itibariyle kadınlar yabancı kökenlidir. Türk veya yabancı kökenli olan bu kadınlar, edilgen bir rol üstlenirken duygusal, kırılgan, çabuk inanıp seven gibi hissî özelliklerle donatılmışlardır. Ana kahraman, Türk ve Müslüman milliyetçiliği çerçevesinde ideal bir tip olarak değerlendirilir. Zira sanatkârın tüm tarihî romanlarında Türk ve Müslüman olan ana kahraman, milliyeti ve diniyle yükseltirken karşısında bulunan uluslar daima kötü yönleriyle ele alınmıştır. Romanlarda verilen yardımcı kişiler de -ki bunlar genel itibariyle Türk coğrafyasında veya Anadolu'da yaşayan insanlardır- idealize edilmişlerdir. Bu insanların tamamı söz konusu vatan olunca hiçbir fedakârlıktan kaçınmayan insanlardır. Romanın gerek ana kahramanı gerekse yardımcı kişileri ele alındığında yazarın hem tarihî kişiler hem de tarihî olmayan kişiler kullandığı görülebilir. Özdeş'in tarihî romanlarının geneline bakıldığında erkek veya kadın tüm kahramanlar özellikle de ana kahramanlar çok yakışıklı veya çok güzel kişilerdir. Bunların mükemmellikleri sadece fiziki portreleriyle sınırlı kalmaz aynı zamanda ruhsal ve manevi donanımları ve yaptığı kahramanlıklarla da Türk gençleri için idealize edilirler.

Yazar, romanlardaki şahısları bütün yönleriyle tanıtırken bazen bu bilgileri parçalar hâlinde romanın tamamına yayar. Bazı romanlarda ise roman kişileri hakkında onların davranışlarından mütevellit karakterini okuyucunun yorumlamasına ortam hazırlar. Kişilerin tanıtılmasında romandaki yardımcı kişilerin bakış açısından da yararlanıldığı görülür. Özdeş'in tarihî romanlarının tamamında genel olarak savaşların ve mücadelelerin yani olayların ağırlıkta olması bireysel özelliklerin, ruh hallerinin geri plana itilmesine sebep olmuştur. Bu romanlarda ana kahraman veya yardımcı kişilerin psikolojik tahlillerine her zaman yer verilmez. Romanlarda şahıs kadrosu genellikle isimleri değişse de görevleri değişmeyen asıl konuyu veya olayı vermek için kullanılan birer dekor konumundadır. Sanatçının romanlarındaki olumsuz ve kötü karakterli kişiler genellikle yardımcı karakterdir. Bu kötü kişiler aşkta ve savaşta hep kaybeden taraftır. Yazar, romanlarda genelde taraf tutarak vatansever veya iyi insanların yanında yer alırken kötü kişileri kötü sonla karşılaştırmak, onlara ceza vermek için onların olumsuz davranışlarını son noktaya kadar getirmelerine izin verir. Öyle ki bu olumsuz kişiliklere verilecek cezanın müstahak olduğu konusunda okuyucuda bir intiba uyandırılmak istenir.

Tarihî romanlarda zaman unsuru önemli bir yere sahiptir. Özdeş, tarihî romanlarında Oğuz Kağan'dan Osmanlı'ya; Osmanlı'dan Mustafa Kemal'e oradan Kıbrıs Barış Harekâtına kadar uzanan bir zaman dilimini kaleme almıştır. Romanların geneli ele

alındığında sanatçının Türk tarihini bir nehir roman şeklinde eserlerinde işlediği görülebilir. Romanları zaman bakımından incelendiğinde İslamiyet öncesi dönemini anlatan tek romanı; Osmanlı Devleti'nin yükseliş ve yıkılış yıllarını işleyen on romanı; Türkiye Cumhuriyeti'nin temellerinin atıldığı özellikle I. Dünya ile Kurtuluş Savaşlarının ele alındığı üç romanı olduğu görülür. Yazarın tarihî romanlarında İslamiyet öncesi dönemlere sadece bir romanda yer verilmiştir. Osmanlı devirlerinin ele alındığı romanları, genel olarak Osmanlının yükseliş dönemine denk gelmiştir. Eserlerinde I. Dünya Savaşı ile Çanakkale Savaşı gibi Kurtuluş Savaşı'nın dönemlerini içeren tarihî zamanlara da yer verilmiştir. Özdeş'in tarihî romanlarında zaman genel olarak açık bir şekilde verilir ve dün-bugün- yarın şeklinde kronolojik bir çizgide ilerler. Zamanın bu ilerlemesi, gün- ay- yıl şeklinde verilen tarihlerle kendini gösterir. Romanlarda zamanın kronolojik olarak ilerlemesi az da olsa geri dönüşlerle kırılmıştır. Romanlarda yapılan zamanda geri dönüşler, roman kişilerinin anlatılan zaman içerisinde başlarından geçen olayların romanın diğer kişilerine aktarılmasıyla gerçekleşir. Yapılan bu geri dönüşler bazen kısa bir zaman önceyi işaret ederken bazen de yıllar öncesini ele alabilmektedir. Sanatçının tarihî romanlarında zaman bakımından dikkat çeken hususlardan bir diğeri de anlatılan zamanı genişletmeye yarayan ve ileriye doğru uzun ve kısa süreli zamanda ileri sıçrayışların sık sık kullanılmış olmasıdır. Bu tür zamanda ileri sıçrayışlar, genel itibariyle eserde çok fazla ayrıntının verilmek istenmediği durumlarda tercih edilir. Romanda okuyucuyu aydınlatmak ve onun merakını gidermek için zamanın farklı tekniklerle yansıtıldığı görülmektedir. Bu tekniklerden biri de geçmişin özetlenerek anlatıldığı bölümlerde okuyucunun karşısına çıkar. Eserlerdeki özetlemeler, romandaki zaman unsurunu dikkate sunma açısından önemli bilgiler ihtiva edebilmektedir.

Sanatçının tarihî romanlarında mekân için Türk tarihinin ve Türkler tarafından kurulmuş devletlerin seyrine bakılması yeterli olur. Orta Asya, Osmanlı Devleti'nin kara ve deniz sınırları ve özelde Anadolu gibi geniş ve açık mekânlar merkeze alınmıştır. Bu mekânların belirlenmesindeki en büyük etken buralarda gerçekleşen ve Türkler için önemli olan tarihî olaylardır. Özdeş'in tarihî romanlarında genel olarak mekân unsurunun belirleyici bir yanının olmadığı, mekânın ayrıntılarına girilmediği, detaylı tasvirlerin yapılmadığı ve sadece dekor amacıyla kullanıldığı söylenebilir. Mekânlar, genel itibariyle işlevsel olarak kullanılmadığından insan üzerindeki etkisinden söz edilemez. Mekân, olayların ve kişilerin ön plana çıkarılması için birer dekor konumundadır. Ancak çok az sayıdaki eserde mekân- olay arasında sıkı münasebetler vardır. Mekân ile olayların

sunulmasında, gelişmesinde, kişilerin ruh hallerinin veya bakış açılarının önemli bir konuma geldiği görülür. Aynı mekân, ruh halleri farklı olan roman kişileri için çoğu zaman aynı güzellikte olmayabilir. Roman kişinin psikolojik durumu o an mekânın okuyucuya aktarılmasında belirleyici bir işleve sahiptir. Sanatçının romanlarında kapalı mekân olarak ele alınabilecek mekânlardan olan ev, evin içi, evdeki odalar, zindanlar, esaret altında bulunan mahzenler ise kısa birkaç cümleyle tasvir edilir ve bazen mekân- olay ilişkisi çerçevesinde bir işlev yüklenirler.

Yazarın tarihî romanlarının tamamında ilahi bakış açısı ve yazar anlatıcı kullanılmıştır. Yazar anlatıcının her şeyi bilme özelliği, roman yazarken Özdeş'in işini kolaylaştırmıştır. Yazar anlatıcı, görevini yerine getirirken kendini saklama gereği duymaz, hatta olay esnasında araya girerek, okuyucuya sorular sorarak, bu sorulara cevap vererek, yorum yaparak ve okuyucuyu etkilemeye çalışarak her yerde varlığını hissettirmeye çalışmıştır. Sanatçı, eserde kullanmış olduğu yazar anlatıcının bir özelliği olarak, romanda okuyucuyu meraka sevk etmek için art ardına sorular sorar ve bu soruları tek tek cevaplayarak oluşturduğu merakı gidermeyi tercih eder. Özdeş'in tarihî romanlarının tamamında ilahi bakış açısı ve yazar anlatıcı hâkimken ana kahraman veya yardımcı kişiler kendi planlarını yaparken veya kendi başlarından geçen olayları anlatırken kahraman anlatıcıya başvurmuş ve roman kişilerinin bakış açısı ile gözlemlerinden faydalanılmıştır. Özdeş'in tarihî romanlarının tamamında yazar anlatıcı gerek romanın anlatılan zamanı içerisinde gerekse de bu zaman diliminden çok önceleri meydana gelen tarihî olayları ansiklopedik bilgilerle vermiştir. Yazar, tarihî romanlarında taraftır. Romanlarda Türk askerleri, Türk milleti bütün olumlu özelliklerle faziletlerle donatılmışken düşman askerleri, milletleri süfli yönleriyle verilmiştir.

Sanatçı, popüler tarzda ve epik bir anlatımla yazmış olduğu tarihî romanlarını her okuyucu kitlesi tarafından kolayca anlaşılabilir bir tarzda kaleme almıştır. Eserlerinin bir kısmı gazetelerde tefrika edilen yazarın dili sade kullanması, halk tarafından anlaşılması gazetenin satışlarının artması bakımından önem arz etmektedir. Bu durum tefrika olarak değil kitap olarak yayımlanmış eserler için de geçerlidir. Romanlarında sade bir dile, halkın hâli hazırda kullanmış olduğu söyleyiş biçimini yansıtan yazar, halk arasında kullanılan atasözü, deyim, özdeyiş, kalıp hâline gelmiş slogan sözler ve argo ifadelerle yer vermiştir. Yazar, romanın anlatılan zamanında o dönemde yaşayan halk tarafından kullanılan bazı kelime ve teknik terimleri kullanır. Osmanlı Türkçesinde kullanılan kelimeleri, yabancı dillerden alınan kelimeleri, özellikle günümüzde bilinmeyen

kelime ve terimleri kullanırken dipnot düşerek bunları açıklama yoluna gider. Ayrıca Özdeş'in casus romanı tarzını andıran ilk üç tarihî romanında casuslar, kendi aralarında anlaşabilecek basit şifreli bir dil kullanırlar. Yazarın yapmış olduğu benzetmeler ise genel itibarıyla halk arasında kullanılan basit düzey benzetmelerdir. Eserde, kullanılan diyaloglar da basit bir dille oluşturulmuştur ve sanatlı söylem söz konusu değildir. Yazarın nadiren de olsa duygusal yoğunluğun yaşandığı satırlarda süslü bir anlatımla tasvirler yaptığı görülür. Sanatkâr bunların yanı sıra popüler tarihî romanlarında mitolojik unsurlardan, destanlardan, masallardan ve folklorik ürünlerden beslenir. Eserlerde orijinal bir konuyla karşılaşmaz. Eserlerde genel olarak basmakalıp durumlara, beylik söylemlere ve klişelere yer verilir. Bazı söz ve sahne tekrarlarının olması dikkat çekmektedir.

Yazar, tarihî romanlarda tasviri çok sık olmamakla birlikte kullanır. Bu tasvirlerin bir kısmı mekân- olay kapsamında değerlendirilirken bir kısmı da çok basit düzeydedir.

Özdeş'in tarihî romanlarında mektuplar bazen devletlerarasında bazen bir ordunun içinde emir komuta zinciri dahilinde bazen de iki sevgili tarafından kullanılmıştır. Romanda karşılaşılan mektup, telgraf, emirname, pusula vb. gibi metinler eserin inandırıcılığını artırması bakımından önemlidir.

Sanatkârın tarihî romanlarındaki montaj tekniği, ele alınacak olursa farklı düzeylerde uygulamalarla karşılaşılacaktır. Bunlar arasında şiir, şarkı, marş, ayet, hadis, fetva, deyim ve atasözleri, devlet büyüklerinin önemli vecizeleri gibi metinlerin orijinal halleriyle veya çağrıştırmaya yoluyla verilmesi gösterilebilir. Özdeş, tarihî romanlarında yapmış olduğu bu montaj tekniği ile romanın genel yapısı ve romanın mesajını güçlendirme, zenginleştirme amacını gütmüştür.

Yazar, tarihî romanlarına kendi hayatından gölgelendirmeler yaparak bazı otobiyografik unsurları, düşük düzeyde de olsa, eserlerinde kullanmayı ihmal etmez.

Yazarın eserlerinde diyaloglar ile iç diyaloglar romanın olmazsa olmazı konumundadır. Eserlerde kullanılan diyalog tekniği, gösterme yöntemiyle olayları okuyucunun önüne serer. Kişinin veya kişilerin iç diyalogları ise roman kahramanlarının psikolojileri hakkında bilgiler sunar. Özdeş, popüler tarzda yazmış olduğu tarihî romanlarının tamamında diyalog ve iç diyalog tekniğini kullanmıştır.

Sanatçı, romanlarında roman kişilerinin içinde bulundukları ruh hâllerini yansıtabilmek için bazen iç çözümlemelere yer verir. Bu iç çözümlemeler, kişilerin olaya bakış açılarını yansıtmaya bakımından önem arz eder.

Yazar, aşk ve macera konulu romanlarında toplumdaki kişilerin günlük hayatta yaşadıkları olayları onların karşısına çıkarmayı ve onların hislerine ortak olmayı amaçlar. Yazarın bazı romanları, basılmadan bazıları da kitap olarak yayımlandıktan sonra tefrika edilmiştir. Yazar, gazetede tefrika ettiği aşk romanlarından büyük bir kısmını daha sonra kitap olarak yayımladığında farklı bir şekilde isimlendirmiştir: 1948 yılında **Bir Seher Vaktiydi** ismiyle tefrikası yayımlanan eser, 1973 yılında **Gizli Sevda** adıyla; 1950 yılında **Zambak** olarak tefrikası yayımlanan eser, 1964 yılında **Çölde Açan Zambak** ismiyle; 1970 yılında **Bir Tutam Aşk** olarak tefrikası yayımlanan eser, 1975 yılında **Kader** adıyla kitap olarak yayımlanmıştır.

Sanatçının popüler aşk ve macera romanlarının genelinde tesadüflere yer verilirken bu tesadüflerin bazılarının normal düzeyde, bazılarının ise beklenmedik tesadüfler olduğu görülür. Roman kişilerinin zor durumda kalmaları ya da olay örgüsünün çıkmaza girmesi beklenmedik tesadüflerin meydana gelmesine ortam hazırlayan sebeplerdir. Özdeş'in aşk ve macera romanlarının yarısından fazlasında âşıklar, âşık olmanın ve sevmenin neticesinde birleşmekten ziyade ayrılır, veremden ölür veya herhangi bir kötü sonla karşılaşır. Dolayısıyla romanların sonunda acı, mutsuzluk, ayrılık, ölüm ve gözyaşı vardır. Özdeş'in tarihî romanlar yazmadan önce popüler aşk romanları kaleme aldığı dönemde (1937- 1951) romanlarının büyük bir çoğunluğu kötü sonla bitmiştir. İyiler mükafatsız, kötüler ise cezasız kalmıştır. Sanatkârın aşk ve macera romanlarında kahramanların başından geçmeyen kötü olay yoktur. Roman kahramanları her mutlu olduklarında veya mutluluğu yakaladıklarını sandığında mutlaka büyük bir felaketle karşılaşmışlardır. Özdeş'in aşk ve macera romanlarında âşıkları ayıran en önemli sebep veremdir. Sonu kötü biten eserlerinin çoğunda seven ve kavuşamayan kişiler veremden ölürlür. Bunun tek sebebi var o da “onsuzluk” tur. Âşıklar, “onsuz” yaşayamaz, hayat simsiyah olduğundan nefes alamaz konuma gelirler. Âşıkları ayıran önemli sebeplerden bir diğeri ise ailedir. Âşık olan gençlerin evlenmesine baba veya annenin engel olduğu görülür. Bu durum, kız çocuğunu başka bir erkekle –bu erkek genelde zengin bir tüccardır– evlendirmek veya ailecek başka bir şehre göç etmek şeklinde okuyucunun karşısına çıkar. Romanlarında âşıkları ayıran birçok sebep olsa da bu ayrılıklar onları birbirine daha sıkı bağlamaya yarar.

Yazarın popüler aşk ve macera konulu eserlerinin genelinde dar bir kişi kadrosu kullanılır. Romanlarda birbirini seven gençler ve onların aileleri ile yakın arkadaşlarına yer verilir. Bazı eserlerde romanın ana kahramanı ya da yardımcı kişilerinin isimlerine bile yer

verilmez. Romanlarında genel olarak olaylar ön planda olduğundan şahıslar ve onların psikolojik derinlikleri hakkında bilgi verilmez. Eserlerde kişiler hakkında verilen bilgiler birkaç cümleyi geçmezken bazen da blok hâlinde sunulduğu görülebilir. Özdeş'in aşk ve macera romanlarında ana kahraman veya önemli yardımcı kişiler genel itibarıyla kadınlardır. Bunun sebeplerinden biri kadınların toplumsal konum gereği genellikle zorlukları, engellemeleri, yasakları, baskıları, zorla evlendirilmeleri, çaresizlikleri ve kimsesizlikleri yaşayan kesim olmasıdır.

Özdeş'in popüler aşk ve macera romanlarında ele alınan kişiler arasında gerek kadın gerekse erkek kahramanlar arasında kötülükte zirveye oynayan tipler vardır. Erkek tipler genelde ailesine karşı kötü davranan hayırsız evlat, kumarbaz, kadın tüccarı, katil, ayyaş tiplerdir. Kötü karakter konumunda bulunan kadınlar ise elde etmek istediği erkeği evli veya bekar olsun yoldan çıkarmak, baştan çıkarmak için her türlü yolu dener. Bu yüzden romandaki diğer kadınlar veya erkekler tarafından "iblis", "mahluk", "şeytan", "kâfir", "kahpe", "yılan" ve "gözlerini kan bürüyen bir dişi panter" olarak isimlendirilmişlerdir.

Sanatkârın popüler aşk romanlarında -birkaçı dışında- tarihî romanlarında olduğu gibi belirleyici zaman birimleri kullanılmamıştır. Tarih ifade eden kelimelerin yer verilmediği romanlardaki kronoloji, roman kahramanlarının yaşlarıyla, yaşanan gün, ay, mevsim isimlerinin kullanılmasıyla takip edilir. Özdeş'in aşk romanlarında zamanda geri dönüşler, kişilerin romanın anlatılan zamanı içerisinde başlarından geçen olayları romanın diğer kişilerine anlatmasıyla gerçekleşir. Romanlarda dikkat çeken hususlardan bir diğeri zaman unsurunu genişletmeye yarayan ve ileriye doğru uzun ve kısa süreli zamanda ileri sıçrayışların sık sık kullanılmış olmasıdır. Bu tür zamanda ileri sıçrayışlar, genel itibarıyla romanda çok fazla ayrıntının verilmek istenmediği, zamanda seçim yapılmak istendiği veya romanda ele alınan zaman diliminin uzun olması sebebiyle yapılır. Özetleme tekniği, Özdeş'in aşk romanlarında roman içerisinde geçen olayların tamamını hatırlatmak adına kullanılan bir tekniktir. Yaşanılan uzun yıllar veya büyük olaylar birkaç cümleyle verilerek hızlıca geçilir. Yazarın popüler aşk romanlarında mevsimlere özel anlamlar yüklenmiştir. İlkbahar, genellikle aşkın ve mutluluğun sembolüken sonbahar dalından kopmuş yaprakların, hüznün ve ayrılığın mevsimi olarak okuyucunun karşısına çıkar. Sanatçının popüler aşk romanlarında sonbahardan bahsediliyor veya sonbahar tasviri yapılıyorsa ayrılığın ve kara haberlerin geleceği okuyucu tarafından tahmin edilebilir. Bunun tam tersi ilkbahardan bahsedildiğinde ise aşkların, mutlulukların ve güzel olayların yaşanacağı

beklenilmektedir. Popüler aşk romanlarında zaman kavramının uzunluğu veya kısalığı sevgililerin ruh hallerine, o an yaşadıkları mutluluk veya huzursuzluğa göre değişiklik gösterebilmektedir. Bu durum roman kahramanlarının o anki psikolojileri ve hayata bakış açılarıyla ilgilidir.

Özdeş'in popüler aşk romanlarında mekân, genel itibariyle sadece dekor olarak kullanılmıştır. Mekânlara özel anlamların yüklenmesi çok nadir olarak okuyucunun karşısına çıkar. Bazı romanlarda ana kahramanlar aşklarını yaşamak, birbirleriyle dertlerini paylaşmak için kendilerine özel bir mekân oluşturmuşlardır. Bunlar ağaçların olduğu bahçelerden, bağlardan veya ormanlık alanlardan seçilmiştir. Burası kahramanlar için herhangi bir sebepten dolayı sıkıntılarından kaçıp sığındıkları, huzur buldukları yerdir. Özdeş'in popüler aşk romanlarında romanın ana kahramanları herhangi bir büyük problem karşısında hayata yeniden başlamak için yer değişikliğini tercih etmişlerdir. Bu mekân değişiklikleri roman kahramanı üzerinde çok önemli ve olumlu bir şekilde psikolojik değişikliklere, huzura vesile olmaktadır. Yazarın popüler aşk romanlarında mekân incelenirken unutulmaması gereken nokta hikâyenin geçtiği çevreye kimin gözüyle ve nasıl bir ruh hâliyle bakıldığıdır. Mekân aynıdır ama bu mekândaki kişilerin ruhsal durumlarından dolayı aynı mekâna bakışları farklılık arz edebilmektedir. Roman kişilerince çok sevilen, sevgiliyle beraber güzel anıların yaşandığı şehir, ev, oda, deniz manzarası ve vadi gibi mekânlar mutluluğun merkeziyken aynı yerler bir anda karanlığın, mutsuzluğun merkezi konumuna gelebilmektedir.

Aşk ve macera romanlarında hatıra defterleri ile mektuplardan faydalanılmıştır. Hatıra defterlerinden esinlenerek yazılan romanlarda genel olarak kahraman anlatıcı kullanılmıştır. Bu tarz eserlerde olay örgüsü, bazen çerçeve hikâye ve ana hikâye olmak üzere iki koldan ilerler. Hikâyelerden birinde kahraman anlatıcı kullanılırken diğerinde yazar anlatıcı kullanılarak karma anlatıcıya başvurulmuştur. Özdeş'in eserlerinde kahraman anlatıcı kullanılırken şahıslar hakkında verilen bilgiler, anlatıcının dünyaya bakış açısıyla, öngörüsüyle, eğitim seviyesiyle ve yorumlarıyla şekillenmiştir. Yazarın kahraman anlatıcının kullanılmadığı eserlerine bakıldığında her şeye hâkim olan yazar anlatıcı ile karşılaşılır.

Sanatçı, popüler aşk romanlarını genel itibariyle açık sade bir dille kaleme almıştır. Genellikle olaylar merkezde olduğu için fiiller sıkça kullanılmış ve romana hareket kazandırılmıştır. Eserlerde yazıldığı dönemde kullanılan ve halk tarafından anlaşılması kolay olan deyim ve atasözlerine, klişe hâline gelmiş, sloganlaşmış basmakalıp cümlelere,

konusma diline, mahalli kullanıma ve argo ifadelere yer verilmiştir. Argo ifadelerin kullanılması romanlardaki kişilerin yaşam tarzlarına ve yaptıkları işlere göre değişir. Özellikle meyhanede, kumarhanedeki erkekler; barda veya randevuevlerindeki kadınlar arasında kullanılan kelimeler genellikle argodur. Popüler aşk romanlarının anlatılan zamanında kullanılan bazı Osmanlı Türkçesine ait kelimelere yer verilmiştir. Bu durum Özdeş'in romancılığının ilk döneminde ve özellikle tefrika edilmiş popüler aşk romanlarında daha sıklıkla görülür. Osmanlıca kelimelerin sanatkârın romancılığının ilk döneminde sıklıkla görülmesi, dönemin yaşayan dilinin yansıtıldığını gösteren bir unsur olarak kabul edilebilir.

Sanatkârın popüler tarzda kaleme almış olduğu aşk ve macera romanlarının bazılarında şehir, kasaba ve kurum isimleri net bir şekilde yazılmamış sadece baş harfleri verilmiştir. Bazılarında ise kurumun yerine sadece üç nokta konulmuştur. Romandaki kişilerin genellikle söylemek istemediği cümleleri veya kelimeleri kullanacağı esnada eksiltili cümlelerle okuyucunun karşısına çıkan yazar, bu tarz cümleleri eserlerde sıklıkla kullanmıştır. Yazarın popüler aşk romanlarının bazılarında dilin edebî, sanatsal ve şiirsel olarak da kullanıldığı görülmektedir. Bazı eserlerinde divan edebiyatını andırır mazmunlar ve imajlar kullanmıştır. Romanlarda benzetmelere yer verilerek dil az da olsa süslü bir hâle getirilmiştir. Ancak yapılan bu benzetmeler, birçok romanda birbirini kopya etmiş durumdadır. Romanlarda herhangi bir sebepten dolayı terk edilen, hayal kırıklığına uğrayan kadınlar genelde çiğnenmiş bir çiçeğe benzetilirken kadınların kalpleri de serçenin kalbine benzetilmiştir. Yapılan benzetmelerde hayvanlar kullanılırken benzetilen kişinin özelliğine göre hareket edilir. Benzetilen kişinin dostluğu, düşmanlığı veya rakip olup olmaması benzetilecek hayvanı ve niteliğini de belirler.

Özdeş'in popüler aşk romanlarında tasvirler nadiren yer verilirken yazarın bu tasvirlerde başarılı olduğu söylenemez. Romanlarda yapılan tasvirler genellikle yaşanan ev veya evdeki odalar çerçevesindedir ve birkaç cümleden ileri gitmez. Özdeş'in popüler aşk romanlarında tasvirlerin sübjektif olduğu görülür. Roman kahramanları mutlu olduklarında daha başarılı ve hayata karşı iyimser betimlemeler yapılır mutsuz olduklarında neredeyse dünya renk değiştirir. Yazar, roman esnasında bazı durum ve olayları okuyucunun gözü önünde canlandırmak istediği zaman da olayı resmetmeyi başarır. Tasvir, roman kişilerinin fiziksel ve ruhsal durumlarının anlatılmasıyla da yapılır. Romanlarda genel itibarıyla ana kahraman ya da önemli denebilecek yardımcı kişilerin tasviri yapılmış ve portrelerinin çizilmesine dikkat edilmiştir.

Sanatçının popüler aşk romanlarının büyük bir kısmında mektup tekniğine yer verilmiştir. Ancak kimi romanların neredeyse tamamında mektuplar etkin bir role sahipken kimi romanlarda sadece bir iki defa haberleşme amacıyla kullanılmıştır. Gerek âşıklar gerekse de aile içindeki bireyler arasında yazılan mektuplarda haberleşme ve başlarından geçen olayları anlatma amacı güdülmüştür. Âşıklar arasındaki mektuplaşmalarda duygusal yoğunluk daha fazladır. Ancak âşıkların bu mektuplaşmaları evlenince son bulmaktadır. Özdeş'in popüler aşk romanlarında âşıkların birbirlerine aralıksız mektup yazmaları, onların aralarında veya şahsi olarak bir problemlerinin olmadığını, aşklarının devam ettiğini gösterir. Ancak âşıklardan biri mektup yazmayı azaltmaya başladıysa ya da mektupları kısa kesmeye, hiçbir şeyden bahsetmemeye başladıysa mutlaka bir sıkıntı yaşandığı ortaya çıkmaktadır. Bu sıkıntı erkek tarafından ise maddi sorunlar veya kıskançlıklar sebebiyledir. Mektup yazmayı azaltan ve mektubunu kısa kesen kişi kadın ise anne, babası ya da efendisi tarafından başka birine verilmek üzere olduğundan kaynaklanmaktadır. Özdeş, 1937- 1951 aralığında yazdığı romanlarda mektup tekniğini hemen her romanda kullanmıştır. Ancak yazarın romancılığının üçüncü dönemi olan tarihî romanlarından sonra popüler aşk romanları kaleme aldığı dönemde (1968- 1976) genellikle telefonlaşırlar. Yazarın bu dönemdeki romanlarında âşıklar arasındaki telefonlaşma, mektuplaşmanın önüne geçmiştir.

Yazarın popüler aşk romanları, montaj tekniği ele alınırsa farklı düzeylerde uygulamalarla karşılaşılır. Bunlar arasında atasözü, deyim, şiir, şarkı ve vecizelerin orijinal halleriyle kullanıldığı görülür. Özdeş'in eserlerinde şarkılara da sıkça yer verilir. Bu şarkılar ya meyhanede ya gazinoda ya da evde sarhoş bir hâldeyken söylenmektedir. Özdeş'in popüler aşk romanlarında otobiyografik unsurlarla karşılaşılır. Yazar romanlarına kendi hayatından parçalar katmıştır. Küçüklü veya büyüklü bu parçalar romanlara otobiyografik bir anlatım özelliği verir.

Leitmotive, Özdeş'in aşk romanlarında okuyucuya verilecek mesajın hatırlatılması, tekrarlanan durum veya ifadenin önemine işaret edilmesi amacıyla kullanılmıştır. Tekrar edilen cümle ile sahneler roman veya ana kahramanın önemli bir özelliğini vurgulamak için yapılmıştır.

Yazarın popüler aşk romanlarının birçoğu neredeyse sadece karşılıklı konuşmalardan meydana gelmiştir. Eserlerde bu diyalogların yanı sıra iç diyaloglara da yer verilmiş ve romanda roman kişilerinin düşünceleri ve bakış açıları okuyucuya sunulmuştur.

Sanatçının popüler aşk romanlarında, roman kişilerinin içinde bulundukları ruh hâllerini yansıtabilmek için sık sık iç çözümlemelere yer verilmiştir.

Oğuz Özdeş, aşk romanlarının yanı sıra merkezde aşkın olduğu hikâyeler de kaleme almıştır. Ancak tarihî romanlar yazan Özdeş'in bu romanların çizgisinde, destansı bir hava taşıyan ya da tarihten bahseden hikâyesi yoktur. Yazmış olduğu hikâyelerinin tamamı basit sebep sonuçlar üzerine kurulmuş, sonu bazen beklenmedik bir şekilde bitirilmiştir. Hikâyeler genellikle çocuklara veya gençlere nasihat verecek basit, gündelik olaylar üzerine kuruludur. Bazı hikâyelerinin başında ya da sonunda kullanmış olduğu şu ifadelerle hikâyelere gerçeklik havası katılmıştır: "Hakiki hayattan alınmış olan bu vakanın filme çekilmek hakkı satın alınmıştır."¹⁶ ve "Burada okuyacağınız vaka aynen olmuştur. Vakanın kahramanı da akıl hastası olarak yaşıyor."¹⁷ Hikâyelerde zaman unsuru olarak, genel itibarıyla kısa bir ân ele alınırken uygulanan geri dönüş ve zamanda ileri sıçrayış teknikleriyle anlatılan zaman genişletilmiştir. Genellikle dar bir kişi kadrosuna sahip olan hikâyeler, iki âşık arasında geçmektedir. Nadiren iki arkadaş veya anne- evlat arasında da olayların ele alındığı görülür. İki sevgilinin baş başa kaldıkları ve huzurun kaynağı olan âşıklar için özel bir yer konumunda bulunan "salkım söğütlerin altı" ve "çamlık" gibi yerler, dansların edildiği balo salonları, köyler ile kasabalar mekân olarak kullanılmıştır. Eserlerde yazar, kendi varlığını sürekli hissettirir. Kahraman anlatıcı da bazı hikâyelerde etkindir. Hikâyeler, yediden yetmişe herkesin anlayacağı düzeyde sade bir dille yazılmıştır. Genellikle olayın ön planda olduğu hikâyelerinin hiçbirinde sanatsal ve süslü ifadelere yer verilmemiştir. Hikâyelerde genel olarak aşk ama aşkın hep acı tarafları konu olarak ele alınmıştır. Aşka susamış gençler, aşkından verem olan sevgililer, aşkına kavuşamadığı için intihar edenler, çeşitli sebeplerden dolayı ayrılık acısı çekenler ön plandadır. Bunların dışında kızların istemediği bir kişiyle zorla evlendirilmesi, gözleri görmeyen insanlar, evlat sevgisi, ana şefkati gibi konular işlenmiştir. Hikâyelerin neredeyse tamamında dram, acı son, ayrılık ve hayal kırıklığı vardır. Az sayıdaki hikâyesinde mektup tekniği kullanmıştır. Hikâyelerinden bazılarını yakın akrabalarına ve sevdiği dostlarına ithaf etmiştir.

Edebiyat hayatına ilk olarak şiirle giren Özdeş, şiirlerinin neredeyse tamamını yirmi yaşından önce yazmış ve bu türde başarılı ürünler vermemiştir.

Sanatçı, çok çeşitli ve verimli bir süreli yayın macerasına sahiptir. Toplamda 16 dergi ile 5 gazete olmak üzere 21 süreli yayında yazarlık yapmanın yanı sıra bu dergi ve

¹⁶ Oğuz Özdeş, Hicran Yolu, **Hafta**, 17 Ocak 1958, S. 3, s. 24.

¹⁷ Oğuz Özdeş, Av Dönüşü, **Posta**, 11 Eylül 1954, s. 5.

gazetelerde çeşitli idari görevler de almıştır. İlk edebî ürünlerini bu süreli yayınlarda vermiştir. Yazar, süreli yayınlarda tefrika roman ve hikâyelerinin dışında “Tanıdığım Meşhurlar” adlı üst başlıkta uzun bir seri devam ettirerek gazetecilerden, spor dünyasına, askerler ve siyaset adamlarında müzik sanatçılara, artist ve aktörlerden edebiyatçılara kadar geniş bir yelpazeden oluşan birçok kişinin tanıtımını yapmıştır. Ayrıca “Roma’da Bir İstanbullu” gibi yazılarında şehirlerin tanıtımlarını yaptığı gezi yazıları; “Dereden Tepeden” gibi başlıklarla sosyal konulara değinen köşe yazıları kaleme almıştır. Özdeş’in süreli yayın hayatındaki en önemli özelliklerinden biri okuyucularla sohbet etmesi ve onların sorularına cevap veren bir “Ağabey” olmasıdır. 1962’den itibaren okuyucularına “Sizlerle Baş Başa” adlı başlık altında “Özdeş Ağabey” imzasıyla yorumlar yapmıştır. Böylelikle bir dönemin “Özdeş Ağabey”i olmuştur. Sanatçının bütün süreli yayın serüvenine bakılınca tüm ürünlerini kendi ismi olan Oğuz Özdeş ile müstearları olan O. Özdeş, Özdeş Ağabey ve isminin baş harfleri olan O. Ö. imzasıyla yayımladığı görülmüştür.

Oğuz Özdeş, 1950 yılından sonra birçok önde gelen edebiyatçı, gazeteci ve dönemin tanınmış isimleriyle mülakatlar yapmıştır. Özdeş, bu mülakatlarını okuyucuya aktarırken soru cevap şeklinden ziyade yani mülakatı aynen vermek yerine görüşmede elde edilen izlenimleri yazmayı tercih etmiştir. Bahsi geçen sanatkârın ruh hâli, sorulara yaklaşım tarzı, bir nevi kamera arkası bilgileri okuyucuyla paylaşmıştır. Bunların yanı sıra mülakat yaptığı sanatkâra neler sorduğunu ve ondan nasıl cevaplar aldığını da okuyucuya aktarır. Sorulan sorular genellikle sanatkârların biyografileri ve edebî eserleri üzerinde şekillenmiştir.

Özdeş’in 14 tarihî romanı, 30 aşk ve macera romanı, 1 resimli romanı, 1 de hikâye kitabı vardır. Bu romanların sadece aşk ve macera konulu olan 5 tanesi tefrika olarak gazete sayfalarında kalırken diğer eserlerinin her biri ise kitap olarak defalarca basılmıştır. Yazar, aşk romanlarının yanı sıra merkezde aşkın olduğu hikâyeler de kaleme almıştır tek hikâye kitabı bu çerçevededir. Ancak tarihî romanlar yazan sanatkârın, destansı bir hava taşıyan ya da tarihten bahseden hikâyesi yoktur. Edebiyat hayatına ilk olarak şiirle giren sanatçı; 8 şiir ve 2 manzum hikâye kaleme almıştır. Basit bir dil ve üslupla yazılan şiirler genellikle çocuklara ve gençlere hitap eder. Toplamda 16 dergi ve 5 gazete olmak üzere 21 süreli yayında yazarlık yapmanın yanı sıra bu dergi ve gazetelerde çeşitli idari görevler almış, toplumun önde gelen kişileriyle de mülakat yapmıştır.

KAYNAKÇA

1. OĞUZ ÖZDEŞ

1. 1. Oğuz Özdeş'in Kitap Olarak Yayımlanmış Tarihî Romanları (1957-1977)

Özdeş, O. (1984). *Şafak Sökerken*. (7. Basım). İstanbul: Tekin. (İlk baskı 1957).

Özdeş, O. (1983). *Vatan Borcu*. (7. Basım). İstanbul: Tekin. (İlk baskı 1958).

Özdeş, O. (1981). *Dağ Başını Duman Almış*. (5. Basım). İstanbul: Tekin. (İlk baskı 1960, Türkiye Basımevi).

Özdeş, O. (1983). *Tuna Nehri Akmam Diyor*. (6. Basım). İstanbul: Tekin. (İlk baskı 1962, Türkiye Basımevi).

Özdeş, O. (1978). *Kartal Başlı Kadirga*. (4. Basım). İstanbul: Tekin. (İlk baskı 1963, Türkiye Basımevi).

Özdeş, O. (1980). *Oğuz Han*. (3. Basım). İstanbul: Tekin. (İlk baskı 1964).

Özdeş, O. (1964). *Yavuz'un Pençesi*, (1. Basım). İstanbul: Türkiye.

Özdeş, O. (1981). *Karapençe*. (4. Basım). İstanbul: Tekin. (İlk baskı 1965, Türkiye Basımevi).

Özdeş, O. (1981). *Karapençe Estergon'da*, (3. Basım). İstanbul: Tekin. (İlk baskı 1966).

Özdeş, O. (1981). *Karapençe'nin İntikamı*. (4. Basım). İstanbul: Tekin. (İlk baskı 1966, Türkiye Basımevi).

Özdeş, O. (1981). *Karapençe Voyvoda'ya Karşı*. (4. Basım). İstanbul: Tekin. (İlk baskı 1967, Türkiye Basımevi).

Özdeş, O. (1981). *Karapençe'nin Oğlu*. (4. Basım). İstanbul: Tekin. (İlk baskı 1967, Türkiye Basımevi).

Özdeş, O. (1974). *Kıbrıs Kanı*. (1. Basım). İstanbul: Tekin.

Özdeş, O. (1977). *Şeyh Şamil*. (1. Basım). İstanbul: Tekin.

1. 2. Oğuz Özdeş'in Kitap Olarak Yayımlanmış Aşk ve Macera Romanları (1939-1977)

- Özdeş, O. (1972). *Aşk İstiraptır*. (8. Baskı). İstanbul: Ak. (İlk baskı 1939, Kenan Matbaası).
- Özdeş, O. (1941). *Hasret*. (2. Basım). İstanbul: İkbal. (İlk baskı 1940, Türkiye Basımevi).
- Özdeş, O. (1941). *Gizlenen İstiraplar*. (2. Basım). İstanbul: İnkılâp. (İlk baskı 1940, Türkiye Basımevi).
- Özdeş, O. (1942). *İtiraf*. (1. Basım). İstanbul: İnkılâp.
- Özdeş, O. (1942). *Coşkun Gönüller*. (2. Basım). İstanbul: İkbal. (İlk baskı 1942, Türkiye Basımevi).
- Özdeş, O. (1972). *Hülya*. (3. Basım). İstanbul: Tekin. (İlk baskı 1943).
- Özdeş, O. (1943). *Cennet Yolu*. (1. Basım). İstanbul: İnkılâp.
- Özdeş, O. (1943). *Uçurum*. (1. Basım). İstanbul: İnkılâp.
- Özdeş, O. (1944). *Memnu Meyve*. (1. Basım). İstanbul: İnkılâp.
- Özdeş, O. (1945). *Kalbimin Güzel Kadınına*. (1. Basım). İstanbul: İnkılâp.
- Özdeş, O. (1960). *Gecekondu Rüzgârı*. (1. Basım). İstanbul: Türkiye.
- Özdeş, O. (1964). *Çölde Açan Zambak*. (1. Basım). İstanbul: Ak.
- Özdeş, O. (1977). *Ağlayan Kadın*. (3. Basım). İstanbul: Tekin. (İlk baskı 1966).
- Özdeş, O. (1986). *Liseli Bir Kız Sevdim*. (10. Basım). İstanbul: Tekin. (İlk baskı 1968, Tekin Yayınevi).
- Özdeş, O. (1970). *Aşka Susayan Dudaklar*. (1. Basım). İstanbul: İtimat.
- Özdeş, O. (1970). *Reyhan-Aşka Dönüş*. (1. Basım). İstanbul: Tekin.
- Özdeş, O. (1973). *Şebnem*. (2. Basım). İstanbul: Tekin. (İlk baskı 1970, Tekin Yayınevi).
- Özdeş, O. (1971). *Yerdeki Bulutlar*. (1. Basım). İstanbul: Tekin.
- Özdeş, O. (1972). *Dertli Kadınlar*. (1. Basım). İstanbul: Tekin.
- Özdeş, O. (1972). *Duygulu Yıllar*. (1. Basım). İstanbul: Ak.
- Özdeş, O. (1981). *Kızım ve Ben*. (5. Basım). İstanbul: Tekin. (İlk baskı 1972).

Özdeş, O. (1973). *Gizli Sevda*. (3. Basım). İstanbul: Tekin. (İlk baskı 1973).

Özdeş, O. (1980). *Herkesten Uzak*. (2. Basım). İstanbul: Tekin. (İlk baskı 1973).

Özdeş, O. (1974). *Gülmeyi Unutanlar*. (1. Basım). İstanbul: Tekin.

Özdeş, O. (1984). *Kader*. (3. Basım). İstanbul: Tekin. (İlk baskı 1975).

Özdeş, O. (1981). *Kadınım*. (3. Basım). İstanbul: Tekin. (İlk baskı 1975).

Özdeş, O. (1981). *Gurbet*. (2. Basım). İstanbul: Tekin. (İlk baskı 1977).

1. 3. Oğuz Özdeş'in Tefrika Romanları (1941- 1976)

Özdeş, O. (10 Ekim 1941- 14 Kasım 1941). İtiraf. Tefrika roman. *Tan Gazetesi*, 2.

Özdeş, O. (11 Mart 1944- 27 Haziran 1944). Hülya. Tefrika roman. *İkdam Gece Postası*, 2.

Özdeş, O. (28 Haziran 1944- 22 Eylül 1944). Mücrim. Tefrika roman. *İkdam Gece Postası*, 2.

Özdeş, O. (23 Eylül 1944- 5 İkinci teşrin 1944). Vicdan Azabı. Tefrika roman. *İkdam Gece Postası*, 2.

Özdeş, O. (6 İkinci teşrin 1944- 4 Ocak 1945). Günahkâr Vadim. Tefrika roman. *İkdam Gece Postası*, 2.

Özdeş, O. (5 Ocak 1945- 25 Şubat 1945). Aşkın Serabı. Tefrika roman. *İkdam Gece Postası*, 2.

Özdeş, O. (26 Şubat 1945- 10 Nisan 1945). Fazilet Yolcuları. Tefrika roman. *İkdam Gece Postası*, 2.

Özdeş, O. (11 Nisan 1945- 17 Mayıs 1945). Kalbimin Güzel Kadınına. Tefrika roman. *İkdam Gece Postası*, 2.

Özdeş, O. (12 Kasım 1945- 18 Ocak 1946). Ağlayan Kadın. Tefrika roman. *İkdam Gece Postası*, 2.

Özdeş, O. (30 Temmuz 1946- 27 Eylül 1946). Bir Aşk Rüyası. Tefrika roman. *İkdam Gece Postası*, 2.

Özdeş, O. (11 Aralık 1946- 7 Şubat 1947). Bir Kıza Gönül Verdim. Tefrika roman. *İkdam Gece Postası*, 2.

- Özdeş, O. (7 Mart 1948- 30 Nisan 1948). Sevmez Olaydım. Tefrika roman. *İkdam Gece Postası*, 2.
- Özdeş, O. (13 Ağustos 1948- 8 Ekim 1948). Ilık Rüzgârlar. Tefrika roman. *İkdam Gece Postası*, 2.
- Özdeş, O. (21 Ekim 1948- 26 Aralık 1948). Bir Seher Vaktiydi. Tefrika roman. *İkdam Gece Postası*, 2.
- Özdeş, O. (1 Temmuz 1949- 18 Aralık 1949). Aşkım Vatana Feda. Tefrika roman. *İkdam Gece Postası*, 2.
- Özdeş, O. (1 Mart 1950- 1 Mayıs 1950). Mavi Sular. Tefrika roman. *İkdam Gece Postası*, 2.
- Özdeş, O. (27 Kasım 1950- 2 Nisan 1951). Zambak. Tefrika roman. *İkdam Gece Postası*, 2.
- Özdeş, O. (10 Ağustos 1956-24 Ağustos 1956). Tesadüf- Resimli Roman. Tefrika roman. *Hafta*.
- Özdeş, O. (11 Mart 1959- 10 Şubat 1960.). Dağ Başını Duman Almış- Tefrika roman. *Çocuk Haftası*.
- Özdeş, O. (4 Ocak 1961- 21 Şubat 1962). Tuna Nehri Akmam Diyor- Tefrika roman. *Çocuk Haftası*.
- Özdeş, O. (28 Şubat 1962- 26 Aralık 1962). Kartal Başlı Kadırğa- Tefrika roman. *Çocuk Haftası*.
- Özdeş, O. (9 Ocak 1963- 25 Eylül 1963). Yavuz'un Pençesi- Tefrika roman. *Çocuk Haftası*.
- Özdeş, O. (2 Ekim 1963- 10 Haziran 1964). Oğuz Han- Tefrika roman. *Çocuk Haftası*.
- Özdeş, O. (12 Ağustos 1964- 14 Ekim 1964). Karapençe- Tefrika roman. *Çocuk Haftası*.
- Özdeş, O. (8 Ocak 1968- 8 Temmuz 1968). Şebnem- Tefrika roman. *Yeni İstanbul*.
- Özdeş, O. (5 Nisan 1969- 14 Temmuz 1969). Aşka Susayan Dudaklar- Tefrika roman. *Yeni İstanbul*.
- Özdeş, O. (1 Ekim 1969- 10 Ocak 1970). Reyhan- Tefrika roman. *Yeni İstanbul*.
- Özdeş, O. (3 Mayıs 1970- 30 Ağustos 1970). Bir Tutam Aşk. Tefrika roman. *Yeni İstanbul*.

Özdeş, O. (1 Ekim 1970- 31 Ekim 1970). Siyah Aydınlık. Tefrika roman. *Yeni İstanbul*.

Özdeş, O. (5 Nisan 1976- 20 Aralık 1976). Gurbet- Tefrika roman. *Hayat Resimli Roman*, 18.

1. 4. Oğuz Özdeş'in Hikâyeleri

Özdeş, O. (1972). *Aşk, Para ve Şöhret*, İstanbul: Tekin.

Özdeş, O. (Temmuz 1936). Çoban. *Resimli Ay*, 5, 90.

Özdeş, O. (31 Ocak 1940). Ana Kalbi. *Politika*, 9, 4.

Özdeş, O. (3 Şubat 1940). İlk Sevgi. *Politika*, 12, 4.

Özdeş, O. (14 Şubat 1940). Sönen Aşk. *Politika*, 20-23, 4.

Özdeş, O. (10 Mart 1940). Sevgimin Günahı. *Politika*, 48, 5.

Özdeş, O. (3 Temmuz 1940). Bir Gün Gelecek. *Politika*, 282, 3.

Özdeş, O. (7 Temmuz 1940). Hülyalı Dudaklar. *Politika*, 286, 3.

Özdeş, O. (20 Ağustos 1940). Sevgimin Günahı. *İkdam Gece Postası*, 2.

Özdeş, O. (14 Haziran 1940). Hülyalı Dudaklar. *Yeni Sabah*, 6.

Özdeş, O. (18 Haziran 1940). Bir Gün Gelecek. *Yeni Sabah*, 6.

Özdeş, O. (25 Haziran 1940). Kör. *Yeni Sabah*, 6.

Özdeş, O. (2 Temmuz 1940). İlk Sevgi. *Yeni Sabah*, 6.

Özdeş, O. (6 Temmuz 1940). Görmeyen Gözler. *Yeni Sabah*, 6.

Özdeş, O. (12 Temmuz 1940). Ana İstirabı. *Yeni Sabah*, 6.

Özdeş, O. (15 Temmuz 1940). Sevgimin Günahı. *Yeni Sabah*, 6.

Özdeş, O. (9 Aralık 1940). İnkisarı Hayal. *Yeni Sabah*, 6.

Özdeş, O. (2 Ocak 1941). Bir Aşk Rüyası. *Yeni Sabah*, 6.

Özdeş, O. (8 Ocak 1941). Aşkın Günahı. *Yeni Sabah*, 6.

Özdeş, O. (15 Ocak 1941). Sahraların Haykırışı I. *Yeni Sabah*, 6.

Özdeş, O. (16 Ocak 1941). Sahraların Haykırışı II. *Yeni Sabah*, 6.

Özdeş, O. (20 Ocak 1941). Sönen Aşk. *Yeni Sabah*, 6.

Özdeş, O. (28 Ocak 1941). Yalancı Ay I. *Yeni Sabah*, 6.

Özdeş, O. (29 Ocak 1941). Yalancı Ay II. *Yeni Sabah*, 6.

Özdeş, O. (3 Şubat 1941). Serap. *Yeni Sabah*, 6.

Özdeş, O. (14 Şubat 1941). Ben Öldürdüm. *Yeni Sabah*, 6.

Özdeş, O. (5 Mart 1941). Bir Mürebbiyenin Hatıra Defteri. *Yeni Sabah*, 6.

Özdeş, O. (27 Mart 1941). Pınar. *Yeni Sabah*, 6.

Özdeş, O. (20 Aralık 1945). Çoban- Hikâye, *İkdam Gece Postası*, 2.

Özdeş, O. (20 Nisan 1946). Çobanın Aşk- Hikâye, *İkdam Gece Postası*, 2.

Özdeş, O. (23 Nisan 1946). Öldüren Pınar, *İkdam Gece Postası*, 2.

Özdeş, O. (5 Şubat 1950). Zavallı Bobi- Hikâye, *İkdam Gece Postası*, 2.

Özdeş, O. (3 Kasım 1950). Karınız Sizi Aldatıyor. *Hafta*, 58, 15.

Özdeş, O. (4 Eylül 1953). Beyoğlu'nda Bir Kadına Rastladım. *Hafta*, 206, 9.

Özdeş, O. (1 Ocak 1954). Yılbaşı Kazazedeleri. *Hafta*, 223, 9.

Özdeş, O. (17 Ocak 1958). Hicran Yolu. *Hafta*, 3, 24.

Özdeş, O. (21 Ağustos 1954). Aşk Vitrinleri. *Posta*, 7.

Özdeş, O. (11 Eylül 1954). Av Dönüşü. *Posta*, 5.

Özdeş, O. (16 Ekim 1954). Romancı ve Okuyucusu. *Posta*, 5.

Özdeş, O. (23 Ekim 1954). Görmeyen Gözler. *Posta*, 5.

Özdeş, O. (30 Ekim 1954). Onu Çok Seviyorum. *Posta*, 5.

Özdeş, O. (6 Kasım 1954). Sevgilimin Günahı. *Posta*, 5.

Özdeş, O. (16 Nisan 1957). Rüyamdaki Kadın. *Yasemin*, 30.

Özdeş, O. (30 Nisan 1957). Deli mi, Katil mi?. *Yasemin*, 6.

Özdeş, O. (14 Mayıs 1957). Manyetizma. *Yasemin*, 8.

Özdeş, O. (25 Haziran 1958). Arkadaşlık Uğruna. *Çocuk Haftası*, 8.

Özdeş, O. (24 Eylül 1958). Alinin Sevgisi-Hikâye. *Çocuk Haftası*, 9.

Özdeş, O. (14 Mart 1959). Bir Rüyanın Masalı. *Çocuk Haftası*, 10.

Özdeş, O. (13 Mayıs 1959). Ana Kalbi. *Çocuk Haftası*, 9.

Özdeş, O. (27 Mayıs 1959). Kralın Armağanı. *Çocuk Haftası*, 9.

Özdeş, O. (3 Haziran 1959). Sedat'ın Acısı. *Çocuk Haftası*, 9.

Özdeş, O. (17 Haziran 1959). Ahmet Ağanın Oğlu. *Çocuk Haftası*, 7.

Özdeş, O. (24 Haziran 1959). Küçük Kör. *Çocuk Haftası*, 3.

Özdeş, O. (8 Temmuz 1959). En Sadık Dost. *Çocuk Haftası*, 3.

Özdeş, O. (15 Temmuz 1959). Nasihat. *Çocuk Haftası*, 3.

Özdeş, O. (22 Temmuz 1959). Yaylada Kaybolan Atlar. *Çocuk Haftası*, 3.

Özdeş, O. (5 Ağustos 1959). Hakanın Kızı. *Çocuk Haftası*, 3.

Özdeş, O. (12 Ağustos 1959). Çomar. *Çocuk Haftası*, 3.

Özdeş, O. (16 Eylül 1959). Robenson. *Çocuk Haftası*, 3.

Özdeş, O. (18 Kasım 1959). Sakakuşu ile Oduncu. *Çocuk Haftası*, 3.

Özdeş, O. (2 Aralık 1959). Bir İzcilik Hatırası. *Çocuk Haftası*, 3.

Özdeş, O. (13 Ocak 1960). Arkadaş Hediyesi. *Çocuk Haftası*, 3.

Özdeş, O. (20 Ocak 1960). Basma Entari. *Çocuk Haftası*, 13.

Özdeş, O. (13 Temmuz 1960). Alinin Maymunu. *Çocuk Haftası*, 3.

Özdeş, O. (19 Ekim 1960). Ayrılık Acısı. *Çocuk Haftası*, 6.

Özdeş, O. (19 Aralık 1962). İki Arkadaş. *Çocuk Haftası*, 6.

Özdeş, O. (1 Ocak 1969, Yılbaşı İlavesi). Aşka Çıkan Merdivenler. *Yeni İstanbul*, 1.

Özdeş, O. (14 Haziran 1970, Gazete Eki). Dinamitli Köpek. *Yeni İstanbul*, 2.

Özdeş, O. (21 Haziran 1970, Gazete Eki). Dimyata Giderken. *Yeni İstanbul*, 2.

Özdeş, O. (28 Haziran 1970, Gazete Eki). Issız Adadaki Adam. *Yeni İstanbul*, 2.

Özdeş, O. (19 Temmuz 1970, Gazete Eki). Bekleyiş. *Yeni İstanbul*, 3.

Özdeş, O. (9 Ağustos 1970, Gazete Eki). Evlilik ve Ötesi. *Yeni İstanbul*, 2.

Özdeş, O. (16 Ağustos 1970, Gazete Eki). Ben Geldim. *Yeni İstanbul*, 2.

Özdeş, O. (23 Ağustos 1970, Gazete Eki). İkizler. *Yeni İstanbul*, 2.

Özdeş, O. (30 Ağustos 1970, Gazete Eki). Çalar Saat. *Yeni İstanbul*, 2.

Özdeş, O. (6 Eylül 1970, Gazete Eki). Şapkasyon. *Yeni İstanbul*, 2.

Özdeş, O. (13 Eylül 1970, Gazete Eki). Bir Atın Hikâyesi. *Yeni İstanbul*, 2.

Özdeş, O. (20 Eylül 1970, Gazete Eki). Jandarma. *Yeni İstanbul*, 2.

Özdeş, O. (27 Eylül 1970, Gazete Eki). Tatlı Rüyaalar. *Yeni İstanbul*, 2.

Özdeş, O. (4 Ekim 1970, Gazete Eki). Kirli Pınar. *Yeni İstanbul*, 2.

Özdeş, O. (18 Ekim 1970, Gazete Eki). Flört. *Yeni İstanbul*, 2.

Özdeş, O. (25 Ekim 1970, Gazete Eki). Alabalık. *Yeni İstanbul*, 2.

Özdeş, O. (1 Kasım 1970, Gazete Eki). Manyetizma. *Yeni İstanbul*, 2.

Özdeş, O. (8 Kasım 1970, Gazete Eki). Mutsuz Âşıklar. *Yeni İstanbul*, 2.

Özdeş, O. (15 Kasım 1970, Gazete Eki). Armonika. *Yeni İstanbul*, 2.

Özdeş, O. (22 Kasım 1970, Gazete Eki). 1 Nisan Gecesi. *Yeni İstanbul*, 2.

Özdeş, O. (20 Aralık 1970, Gazete Eki). Seni Sevmiştim. *Yeni İstanbul*, 2.

Özdeş, O. (6 Aralık 1970, Gazete Eki). Yankı. *Yeni İstanbul*, 2.

Özdeş, O. (13 Aralık 1970, Gazete Eki). Ava Giderken. *Yeni İstanbul*, 2.

Özdeş, O. (1 Aralık 1970, Gazete Eki). Maymun. *Yeni İstanbul*, 2.

1. 5. Oğuz Özdeş'in Süreli Yayınlardaki Faaliyetleri:

1. 5. 1. Oğuz Özdeş'in Gazetelerdeki Yazıları

1. 5. 1. 1. Politika

Özdeş, O. (31 Ocak 1940). Ana Kalbi- Hikâye. *Politika*, 9, 4.

Özdeş, O. (3 Şubat 1940). İlk Sevgi- Hikâye. *Politika*, 12, 4.

Özdeş, O. (14 Şubat 1940). Sönen Aşk- Hikâye. *Politika*, 20-23, 4.

Özdeş, O. (10 Mart 1940). Sevgimin Günahı- Hikâye. *Politika*, 48, 5.

Özdeş, O. (3 Temmuz 1940). Bir Gün Gelecek- Hikâye. *Politika*, 282, 3.

Özdeş, O. (7 Temmuz 1940). Hülyalı Dudaklar- Hikâye. *Politika*, 286, 3.

1. 5. 1. 2. Yeni Sabah Gazetesi

Özdeş, O. (14 Haziran 1940). Hülyalı Dudaklar. *Yeni Sabah*, 6.

Özdeş, O. (18 Haziran 1940). Bir Gün Gelecek. *Yeni Sabah*, 6.

Özdeş, O. (25 Haziran 1940). Kör. *Yeni Sabah*, 6.

Özdeş, O. (2 Temmuz 1940). İlk Sevgi. *Yeni Sabah*, 6.

Özdeş, O. (6 Temmuz 1940). Görmeyen Gözler. *Yeni Sabah*, 6.

Özdeş, O. (12 Temmuz 1940). Ana İstırabı. *Yeni Sabah*, 6.

Özdeş, O. (15 Temmuz 1940). Ankara'dan Röportajlar- Görmeyen Gözler Arasında. *Yeni Sabah*, 5.

Özdeş, O. (15 Temmuz 1940). Sevgimin Günahı. *Yeni Sabah*, 6.

Özdeş, O. (9 Aralık 1940). İnkisarı Hayal. *Yeni Sabah*, 6.

Özdeş, O. (29 Aralık 1940). Ankara'dan Röportajlar- Talebelerle Baş başa. *Yeni Sabah*, 6.

Özdeş, O. (2 Ocak 1941). Bir Aşk Rüyası. *Yeni Sabah*, 6.

Özdeş, O. (4 Ocak 1941). Ankara'dan Röportajlar- Güzel Ankara. *Yeni Sabah*, 4.

Özdeş, O. (8 Ocak 1941). Aşkın Günahı. *Yeni Sabah*, 6.

Özdeş, O. (15 Ocak 1941). Sahraların Haykırışı I. *Yeni Sabah*, 6.

Özdeş, O. (16 Ocak 1941). Sahraların Haykırışı II. *Yeni Sabah*, 6.

Özdeş, O. (20 Ocak 1941). Sönen Aşk. *Yeni Sabah*, 6.

Özdeş, O. (28 Ocak 1941). Yalancı Ay I. *Yeni Sabah*, 6.

Özdeş, O. (29 Ocak 1941). Yalancı Ay II. *Yeni Sabah*, 6.

Özdeş, O. (3 Şubat 1941). Serap. *Yeni Sabah*, 6.

Özdeş, O. (14 Şubat 1941). Ben Öldürdüm. *Yeni Sabah*, 6.

Özdeş, O. (5 Mart 1941). Bir Mürebbiyenin Hatıra Defteri. *Yeni Sabah*, 6.

Özdeş, O. (27 Mart 1941). Pınar. *Yeni Sabah*, 6.

1. 5. 1. 3. Tan Gazetesi

Özdeş, O. (10 Ekim 1941- 14 Kasım 1941). İtiraf. Tefrika roman. *Tan Gazetesi*, 2.

1. 5. 1. 4. İkdâm Gece Postası

Özdeş, O. (20 Ağustos 1940). Sevgimin Günahı. *İkdâm Gece Postası*, 2.

Özdeş, O. (11 Mart 1944- 27 Haziran 1944). Hülya. Tefrika roman. *İkdâm Gece Postası*, 2.

Özdeş, O. (28 Haziran 1944- 22 Eylül 1944). Mücrim. Tefrika roman. *İkdâm Gece Postası*, 2.

Özdeş, O. (23 Eylül 1944- 5 İkinci teşrin 1944). Vicdan Azabı. Tefrika roman. *İkdâm Gece Postası*, 2.

Özdeş, O. (6 İkinci teşrin 1944- 4 Ocak 1945). Günahkâr Vadim. Tefrika roman. *İkdâm Gece Postası*, 2.

Özdeş, O. (5 Ocak 1945- 25 Şubat 1945). Aşkın Serabı. Tefrika roman. *İkdâm Gece Postası*, 2.

Özdeş, O. (26 Şubat 1945- 10 Nisan 1945). Fazilet Yolcuları. Tefrika roman. *İkdâm Gece Postası*, 2.

Özdeş, O. (11 Nisan 1945- 17 Mayıs 1945). Kalbimin Güzel Kadınına. Tefrika roman. *İkdâm Gece Postası*, 2.

Özdeş, O. (12 Kasım 1945- 18 Ocak 1946). Ağlayan Kadın. Tefrika roman. *İkdâm Gece Postası*, 2.

Özdeş, O. (20 Aralık 1945). Çoban- Hikâye, *İkdâm Gece Postası*, 2.

Özdeş, O. (20 Nisan 1946). Çobanın Aşk- Hikâye, *İkdâm Gece Postası*, 2.

Özdeş, O. (23 Nisan 1946). Öldüren Pınar, *İkdâm Gece Postası*, 2.

Özdeş, O. (30 Temmuz 1946- 27 Eylül 1946). Bir Aşk Rüyası. Tefrika roman. *İkdâm Gece Postası*, 2.

Özdeş, O. (11 Aralık 1946- 7 Şubat 1947). Bir Kıza Gönül Verdim. Tefrika roman. *İkdâm Gece Postası*, 2.

Özdeş, O. (7 Mart 1948- 30 Nisan 1948). Sevmez Olaydım. Tefrika roman. *İkdâm Gece Postası*, 2.

Özdeş, O. (13 Ağustos 1948- 8 Ekim 1948). İlk Rüzgârlar. Tefrika roman. *İkdâm Gece Postası*, 2.

Özdeş, O. (21 Ekim 1948- 26 Aralık 1948). Bir Seher Vaktiydi. Tefrika roman. *İkdam Gece Postası*, 2.

Özdeş, O. (1 Temmuz 1949- 18 Aralık 1949). Aşkım Vatana Feda. Tefrika roman. *İkdam Gece Postası*, 2.

Özdeş, O. (5 Şubat 1950). Zavallı Bobi- Hikâye, *İkdam Gece Postası*, 2.

Özdeş, O. (1 Mart 1950- 1 Mayıs 1950). Mavi Sular. Tefrika roman. *İkdam Gece Postası*, 2.

Özdeş, O. (27 Kasım 1950- 2 Nisan 1951). Zambak. Tefrika roman. *İkdam Gece Postası*, 2.

1. 5. 1. 5. Yeni İstanbul

Özdeş, O. (8 Ocak 1968 Eki). Şebnem Romanının Muharriri Eseri Nasıl Yazdığını Anlatıyor. *Yeni İstanbul*, 4.

Özdeş, O. (8 Ocak 1968- 8 Temmuz 1968). Şebnem- Tefrika roman. *Yeni İstanbul*.

Özdeş, O. (20 Ocak 1968). Dereden Tepeden- Mevlana, Galile ve Lavoisier. *Yeni İstanbul*, 3.

Özdeş, O. (1 Şubat 1968). Dereden Tepeden- İnsan, Talihinin Mimarıdır. *Yeni İstanbul*, 3.

Özdeş, O. (10 Şubat 1968). Dereden Tepeden- Yirminci Yüzyılın Tutulduğu Hastalık. *Yeni İstanbul*, 2.

Özdeş, O. (24 Şubat 1968). Dereden Tepeden- Kim Haklı Babalar mı Çocuklar mı?. *Yeni İstanbul*, 3.

Özdeş, O. (2 Mart 1968). Dereden Tepeden- Sağır Bir Koca ve Kör Bir Kadın Daima Mutlu Bir Çifttir. *Yeni İstanbul*, 3.

Özdeş, O. (9 Mart 1968). Dereden Tepeden- Bayramlaşma. *Yeni İstanbul*, 2.

Özdeş, O. (16 Mart 1968). Dereden Tepeden- Gençlik Gitme İhtiyarlık Gelme. *Yeni İstanbul*, 2.

Özdeş, O. (23 Mart 1968). Dereden Tepeden- Bahara Özlem. *Yeni İstanbul*, 2.

Özdeş, O. (30 Mart 1968). Dereden Tepeden- Susamak. *Yeni İstanbul*, 2.

Özdeş, O. (6 Nisan 1968). Dereden Tepeden- Hippy, Beatnik ve Ötekiler. *Yeni İstanbul*, 2.

- Özdeş, O. (13 Nisan 1968). Dereden Tepeden- Ak ile Kara. *Yeni İstanbul*, 2.
- Özdeş, O. (27 Nisan 1968). Dereden Tepeden- Bunalım İçindeki Gençlik. *Yeni İstanbul*, 2.
- Özdeş, O. (6 Mayıs 1968). Tanıdığım Meşhurlar- İbnülemin Mahmut Kemal İnal. *Yeni İstanbul*, 3.
- Özdeş, O. (7 Mayıs 1968). Tanıdığım Meşhurlar- Yahya Kemal. *Yeni İstanbul*, 3.
- Özdeş, O. (8 Mayıs 1968). Tanıdığım Meşhurlar- Mazhar Osman. *Yeni İstanbul*, 3.
- Özdeş, O. (9 Mayıs 1968). Tanıdığım Meşhurlar- Reşat Nuri Güntekin. *Yeni İstanbul*, 3.
- Özdeş, O. (10 Mayıs 1968). Tanıdığım Meşhurlar- İbrahim Çallı. *Yeni İstanbul*, 3.
- Özdeş, O. (11 Mayıs 1968). Tanıdığım Meşhurlar- Münir Nureddin. *Yeni İstanbul*, 3.
- Özdeş, O. (11 Mayıs 1968). Dereden Tepeden- Korkunun Düşündürdükleri. *Yeni İstanbul*, 2.
- Özdeş, O. (12 Mayıs 1968). Tanıdığım Meşhurlar- Hüseyin Cahit Yalçın. *Yeni İstanbul*, 3.
- Özdeş, O. (13 Mayıs 1968). Tanıdığım Meşhurlar- Refik Halit Karay. *Yeni İstanbul*, 3.
- Özdeş, O. (14 Mayıs 1968). Tanıdığım Meşhurlar- Salih Murat Uzdilek. *Yeni İstanbul*, 3.
- Özdeş, O. (15 Mayıs 1968). Tanıdığım Meşhurlar- Yakup Kadri Karaosmanoğlu. *Yeni İstanbul*, 3.
- Özdeş, O. (16 Mayıs 1968). Tanıdığım Meşhurlar- Zeki Müren. *Yeni İstanbul*, 3.
- Özdeş, O. (17 Mayıs 1968). Tanıdığım Meşhurlar- Cüneyt Gökçer. *Yeni İstanbul*, 3.
- Özdeş, O. (18 Mayıs 1968). Dereden Tepeden- Bu Şehrin Dertleri. *Yeni İstanbul*, 2.
- Özdeş, O. (18 Mayıs 1968). Tanıdığım Meşhurlar- Günseli Başar. *Yeni İstanbul*, 3.
- Özdeş, O. (19 Mayıs 1968). Tanıdığım Meşhurlar- Cahide Sonku. *Yeni İstanbul*, 3.
- Özdeş, O. (20 Mayıs 1968). Tanıdığım Meşhurlar- Ferdi Tayfur. *Yeni İstanbul*, 3.
- Özdeş, O. (21 Mayıs 1968). Tanıdığım Meşhurlar- Zati Sungur. *Yeni İstanbul*, 3.
- Özdeş, O. (23 Mayıs 1968). Tanıdığım Meşhurlar- Karacalar. *Yeni İstanbul*, 3.
- Özdeş, O. (24 Mayıs 1968). Tanıdığım Meşhurlar- Peyami Safa. *Yeni İstanbul*, 3.
- Özdeş, O. (26 Mayıs 1968). Tanıdığım Meşhurlar- Yaşar Doğu. *Yeni İstanbul*, 3.
- Özdeş, O. (27 Mayıs 1968). Tanıdığım Meşhurlar- Faruk Nafiz Çamlıbel. *Yeni İstanbul*, 3.

- Özdeş, O. (28 Mayıs 1968). Tanıdığım Meşhurlar- Cemal Reşit Bey. *Yeni İstanbul*, 3.
- Özdeş, O. (29 Mayıs 1968). Tanıdığım Meşhurlar- Yıldız Kenter. *Yeni İstanbul*, 3.
- Özdeş, O. (30 Mayıs 1968). Tanıdığım Meşhurlar- Halil Lütü Dördüncü. *Yeni İstanbul*, 3.
- Özdeş, O. (31 Mayıs 1968). Tanıdığım Meşhurlar- Halil Lütü Dördüncü-2. *Yeni İstanbul*, 3.
- Özdeş, O. (1 Haziran 1968). Dereden Tepeden- Senaryoculuğumuz ve Filmciliğimiz. *Yeni İstanbul*, 2.
- Özdeş, O. (1 Haziran 1968). Tanıdığım Meşhurlar- Abdullah Ziya Kozanoğlu. *Yeni İstanbul*, 3.
- Özdeş, O. (2 Haziran 1968). Tanıdığım Meşhurlar- Nadi Kardeşler. *Yeni İstanbul*, 3.
- Özdeş, O. (3 Haziran 1968). Tanıdığım Meşhurlar- Ayhan Işık. *Yeni İstanbul*, 3.
- Özdeş, O. (4 Haziran 1968). Tanıdığım Meşhurlar- Ahmet Emin Yalman. *Yeni İstanbul*, 3.
- Özdeş, O. (5 Haziran 1968). Tanıdığım Meşhurlar- Murat Sertoğlu. *Yeni İstanbul*, 3.
- Özdeş, O. (6 Haziran 1968). Tanıdığım Meşhurlar- Vâlâ Nurettin: Vâ- Nu. *Yeni İstanbul*, 3.
- Özdeş, O. (7 Haziran 1968). Tanıdığım Meşhurlar- Belgin Doruk. *Yeni İstanbul*, 3.
- Özdeş, O. (8 Haziran 1968). Dereden Tepeden- Kanlı Yaz. *Yeni İstanbul*, 2.
- Özdeş, O. (8 Haziran 1968). Tanıdığım Meşhurlar- Maraşel Fevzi Çakmak. *Yeni İstanbul*, 3.
- Özdeş, O. (9 Haziran 1968). Tanıdığım Meşhurlar- Maraşel Fevzi Çakmak'ın Askerlik Yönü. *Yeni İstanbul*, 5.
- Özdeş, O. (10 Haziran 1968). Tanıdığım Meşhurlar- Maraşel Fevzi Çakmak'ın Özel Hayatı. *Yeni İstanbul*, 5.
- Özdeş, O. (11 Haziran 1968). Tanıdığım Meşhurlar- Feridun Karakaya. *Yeni İstanbul*, 5.
- Özdeş, O. (15 Haziran 1968). Dereden Tepeden- Kanlı Yaz. *Yeni İstanbul*, 2.
- Özdeş, O. (22 Haziran 1968). Dereden Tepeden- Yeni Bir Dünya Yaratmak. *Yeni İstanbul*, 2.

- Özdeş, O. (1 Ocak 1969). Aşka Çıkan Merdivenler- Hikâye. *Yeni İstanbul*, Yılbaşı İlavesi, 1.
- Özdeş, O. (5 Nisan 1969- 14 Temmuz 1969). Aşka Susayan Dudaklar- Tefrika roman. *Yeni İstanbul*.
- Özdeş, O. (1 Ekim 1969- 10 Ocak 1970). Reyhan- Tefrika roman. *Yeni İstanbul*.
- Özdeş, O. (23 Ocak 1970). Roma'da Bir İstanbullu 1. *Yeni İstanbul*, 2.
- Özdeş, O. (24 Ocak 1970). Roma'da Bir İstanbullu 2. *Yeni İstanbul*, 2.
- Özdeş, O. (25 Ocak 1970). Roma'da Bir İstanbullu 3. *Yeni İstanbul*, 2.
- Özdeş, O. (26 Ocak 1970). Roma'da Bir İstanbullu 4. *Yeni İstanbul*, 2.
- Özdeş, O. (27 Ocak 1970). Roma'da Bir İstanbullu 5. *Yeni İstanbul*, 2.
- Özdeş, O. (28 Ocak 1970). Roma'da Bir İstanbullu 6. *Yeni İstanbul*, 2.
- Özdeş, O. (29 Ocak 1970). Roma'da Bir İstanbullu 7. *Yeni İstanbul*, 2.
- Özdeş, O. (3 Mayıs 1970- 30 Ağustos 1970). Bir Tutam Aşk- Tefrika roman. *Yeni İstanbul*.
- Özdeş, O. (14 Haziran 1970, Gazete Eki). Dinamitli Köpek- Hikâye. *Yeni İstanbul*, 2.
- Özdeş, O. (21 Haziran 1970, Gazete Eki). Dimyata Giderken- Hikâye. *Yeni İstanbul*, 2.
- Özdeş, O. (28 Haziran 1970, Gazete Eki). Issız Adadaki Adam- Hikâye. *Yeni İstanbul*, 2.
- Özdeş, O. (19 Temmuz 1970, Gazete Eki). Bekleyiş- Hikâye. *Yeni İstanbul*, 3.
- Özdeş, O. (9 Ağustos 1970, Gazete Eki). Evlilik ve Ötesi- Hikâye. *Yeni İstanbul*, 2.
- Özdeş, O. (16 Ağustos 1970, Gazete Eki). Ben Geldim- Hikâye. *Yeni İstanbul*, 2.
- Özdeş, O. (23 Ağustos 1970, Gazete Eki). İkizler- Hikâye. *Yeni İstanbul*, 2.
- Özdeş, O. (30 Ağustos 1970, Gazete Eki). Çalar Saat- Hikâye. *Yeni İstanbul*, 2.
- Özdeş, O. (6 Eylül 1970, Gazete Eki). Şapkasyon- Hikâye. *Yeni İstanbul*, 2.
- Özdeş, O. (13 Eylül 1970, Gazete Eki). Bir Atın Hikâyesi- Hikâye. *Yeni İstanbul*, 2.
- Özdeş, O. (20 Eylül 1970, Gazete Eki). Jandarma- Hikâye. *Yeni İstanbul*, 2.
- Özdeş, O. (27 Eylül 1970, Gazete Eki). Tatlı Rüyalar- Hikâye. *Yeni İstanbul*, 2.
- Özdeş, O. (1 Ekim 1970- 31 Ekim 1970). Siyah Aydınlık- Tefrika roman. *Yeni İstanbul*.

- Özdeş, O. (4 Ekim 1970, Gazete Eki). Kirli Pınar- Hikâye. *Yeni İstanbul*, 2.
- Özdeş, O. (18 Ekim 1970, Gazete Eki). Flört- Hikâye. *Yeni İstanbul*, 2.
- Özdeş, O. (25 Ekim 1970, Gazete Eki). Alabalık- Hikâye. *Yeni İstanbul*, 2.
- Özdeş, O. (1 Kasım 1970, Gazete Eki). Manyetizma- Hikâye. *Yeni İstanbul*, 2.
- Özdeş, O. (8 Kasım 1970, Gazete Eki). Mutsuz Âşıklar- Hikâye. *Yeni İstanbul*, 2.
- Özdeş, O. (15 Kasım 1970, Gazete Eki). Armonika- Hikâye. *Yeni İstanbul*, 2.
- Özdeş, O. (22 Kasım 1970, Gazete Eki). 1 Nisan Gecesi- Hikâye. *Yeni İstanbul*, 2.
- Özdeş, O. (20 Aralık 1970, Gazete Eki). Seni Sevmiştim- Hikâye. *Yeni İstanbul*, 2.
- Özdeş, O. (6 Aralık 1970, Gazete Eki). Yankı- Hikâye. *Yeni İstanbul*, 2.
- Özdeş, O. (13 Aralık 1970, Gazete Eki). Ava Giderken- Hikâye. *Yeni İstanbul*, 2.
- Özdeş, O. (1 Aralık 1970, Gazete Eki). Maymun- Hikâye. *Yeni İstanbul*, 2.

1. 5. 2. Oğuz Özdeş'in Dergilerdeki Yazıları

1. 5. 2. 1. Kurt Yavrusu

- Özdeş, O. (11 Kasım 1935). Dergimiz-Şiir. *Kurt Yavrusu*, 2, 10.
- Özdeş, O. (18 Kasım 1935). Ülkü-Şiir. *Kurt Yavrusu*, 3, 4.
- Özdeş, O. (25 Kasım 1935). Türkiye'nin Kalbi Ankara'nın Biricik Lisesi. *Kurt Yavrusu*, 4, 8.
- Özdeş, O. (16 Aralık 1935). Zenginle Züğürt-Şiir. *Kurt Yavrusu*, 6, 14.

1. 5. 2. 2. Sinop Halkevi Dergisi- Dıranaz

- Özdeş, O. (31. 08. 1936). Biz Türk'üz- Şiir, *Sinop Halkevi Dergisi- Dıranaz*, 8, 17.
- Özdeş, O. (31. 08. 1936). Atatürk Türkiye Çocuklarına- Şiir, *Sinop Halkevi Dergisi- Dıranaz*, 8, 19.

1. 5. 2. 3. Resimli Ay

- Özdeş, O. (Mayıs 1936). Büyük Bir Bilgi Ocağımız. Ankara Erkek Lisesi, *Resimli Ay*, 3, 49.
- Özdeş, O. (Temmuz 1936). Çoban. *Resimli Ay*, 5, 90.
- Özdeş, O. (Ekim 1936). Halk Şairi Hakkı ile Konuşuyor. *Resimli Ay*, 8, 49.

Özdeş, O. (Ocak1937). Dalgalar ve Ben- Şiir. *Resimli Ay*, 11, 60.

Özdeş, O. (Haziran 1937). Akşam Düşünceleri- Şiir. *Resimli Ay*, 16, 80.

Özdeş, O. (Aralık 1937). Ankara Erkek Lisesi Kampından Hatıralar. *Resimli Ay*, 22, 66.

1. 5. 2. 4. Ateş

Özdeş, O. (10 Ocak 1938). Lisede Bir Konuşma. *Ateş*, 17.

Özdeş, O. (10 Ocak 1938). Monolog. *Ateş*, 18.

1. 5. 2. 5. Yarım Ay

Özdeş, O. (15 Ocak 1939). Ankara'dan Röportajlar- Öğrencilerle Baş başa. *Yarım Ay*, 16.

Özdeş, O. (15 Aralık 1939). Ankara'nın Boğaziçisi Çubuk Barajında Bir Gün. *Yarım Ay*, 10.

Özdeş, O. (15 Ocak 1940). Ankara'dan Röportajlar- İzçiler Arasında. *Yarım Ay*, 16.

1. 5. 2. 6. Ankara Magazin

Özdeş, O. (Şubat 1940). Hayal- Şiir. *Ankara Magazin*, 1, 14.

Özdeş, O. (Mart 1940). Meşhur Yıldızların Garip Evlenmeleri. *Ankara Magazin*, 2, 17.

Özdeş, O. (Nisan 1940). Bahar- Şiir. *Ankara Magazin*, 3, 9.

Özdeş, O. (Nisan 1940). Yıldızların Garip Evlenmeleri. *Ankara Magazin*, 3, 20.

1. 5. 2. 7. Çınaraltı

Özdeş, O. (Ağustos 1941). Hayal- Şiir. *Çınaraltı*, 4, 15.

1. 5. 2. 8. Kovan Dergisi

Özdeş, O. (Ekim 1943). On Roman. *Kovan Dergisi*, 3, 19.

Özdeş, O. (Ağustos 1944). Sanat ve Sanatkâr. *Kovan Dergisi*, 2. (13), 7.

Özdeş, O. (Eylül 1944). Roman ve Romancı. *Kovan Dergisi*, 2. (14), 7.

Özdeş, O. (İkincikanun 1944). Tiyatro ve Aktör. *Kovan Dergisi*, 2. (17-18), 7.

Özdeş, O. (Haziran 1945). Şiir ve Şair. *Kovan Dergisi*, 2. (22-23), 7.

Özdeş, O. (Ekim 1947). Andre Gide. *Kovan Dergisi*, 3. (35- 36), 6.

1. 5. 2. 9. Yıldız

- Özdeş, O. (30 Aralık 1950). Necmi Rıza Ahıskan. *Yıldız*, 16.
- Özdeş, O. (6 Ocak 1951). Mesiha Yelda. *Yıldız*, 2, 8.
- Özdeş, O. (6 Ocak 1951). Perihan Sözeri. *Yıldız*, 2, 12.
- Özdeş, O. (13 Ocak 1951). Cahide Sonku. *Yıldız*, 3, 6.
- Özdeş, O. (20 Ocak 1951). Neriman Köksal. *Yıldız*, 4, 12.
- Özdeş, O. (20 Ocak 1951). İhsan Evrim. *Yıldız*, 4, 16.
- Özdeş, O. (27 Ocak 1951). Gülistan Deniz. *Yıldız*, 5, 12.
- Özdeş, O. (27 Ocak 1951). Kadri Erdoğan. *Yıldız*, 5, 16.
- Özdeş, O. (3 Şubat 1951). Çoşkun Kardeşler. *Yıldız*, 6, 12.
- Özdeş, O. (3 Şubat 1951). Orhan M. Arıburnu. *Yıldız*, 6, 16.
- Özdeş, O. (10 Şubat 1951). Nevin Aypar. *Yıldız*, 7, 12.
- Özdeş, O. (10 Şubat 1951). Sami Ayanoğlu. *Yıldız*, 7, 16.
- Özdeş, O. (17 Şubat 1951). Pola. *Yıldız*, 8, 12.
- Özdeş, O. (17 Şubat 1951). Vedat Karaokçu. *Yıldız*, 8, 16.
- Özdeş, O. (24 Şubat 1951). Müzeyyen Senar. *Yıldız*, 9, 12.
- Özdeş, O. (24 Şubat 1951). Tedü Ailesi. *Yıldız*, 9, 16.
- Özdeş, O. (3 Mart 1951). Sabite Tur. *Yıldız*, 10, 5.
- Özdeş, O. (3 Mart 1951). Kaya İlhan. *Yıldız*, 10, 9.
- Özdeş, O. (3 Mart 1951). Sabiha İzer. *Yıldız*, 10, 10.
- Özdeş, O. (10 Mart 1951). Oya Sensev. *Yıldız*, 11, 8.
- Özdeş, O. (17 Mart 1951). Adalet Cimgöz. *Yıldız*, 12, 6.
- Özdeş, O. (17 Mart 1951). Handan Adalı. *Yıldız*, 12, 12.
- Özdeş, O. (24 Mart 1951). Mefharet Yıldırım. *Yıldız*, 13, 8.
- Özdeş, O. (24 Mart 1951). Filiz Tekin. *Yıldız*, 13, 12.
- Özdeş, O. (24 Mart 1951). Feridun Gölgeçen. *Yıldız*, 13, 16.

Özdeş, O. (31 Mart 1951). Ahmet Üstün Ailesi. *Yıldız*, 14, 12.

Özdeş, O. (31 Mart 1951). Kenan Artun. *Yıldız*, 14, 16.

Özdeş, O. (7 Nisan 1951). Nedret Güvenç. *Yıldız*, 15, 8.

Özdeş, O. (14 Nisan 1951). Suzan Yakar Rutkay. *Yıldız*, 16, 6.

Özdeş, O. (21 Nisan 1951). Settar Körmükçü. *Yıldız*, 17, 16.

Özdeş, O. (28 Nisan 1951). Bu Gözlerin Sahibi. *Yıldız*, 18, 12.

Özdeş, O. (5 Mayıs 1951). Cahit Irgat. *Yıldız*, 19, 14.

Özdeş, O. (19 Mayıs 1951). Reha Yurdakul. *Yıldız*, 21, 9.

Özdeş, O. (26 Mayıs 1951). Mümtaz Ener. *Yıldız*, 22, 16.

Özdeş, O. (2 Haziran 1951). Reşit Gürzap. *Yıldız*, 23, 10.

Özdeş, O. (9 Haziran 1951). Mesiha Yelda. *Yıldız*, 24, 12.

Özdeş, O. (16 Haziran 1951). Münir Özkul. *Yıldız*, 25, 8.

Özdeş, O. (16 Haziran 1951). Türkan Can. *Yıldız*, 25, 16.

Özdeş, O. (23 Haziran 1951). Barbaros Hayrettin. *Yıldız*, 26, 7.

Özdeş, O. (30 Haziran 1951). Yıldız Parkında Berrin Aydan'la Dolaştık. *Yıldız*, 27, 12.

Özdeş, O. (30 Haziran 1951). Çocuk Yıldızlarımızdan- Gülay Onurkan. *Yıldız*, 27, 17.

Özdeş, O. (30 Haziran 1951). Film Direktörü: Münir Hayri Egeli. *Yıldız*, 27, 17.

Özdeş, O. (7 Temmuz 1951). Sevim ve Tomris Kardeşler. *Yıldız*, 28, 6.

Özdeş, O. (7 Temmuz 1951). Ayla Bilge. *Yıldız*, 28, 12.

Özdeş, O. (14 Temmuz 1951). Anneleriyle Gezenler. *Yıldız*, 29, 12.

Özdeş, O. (14 Temmuz 1951). Halit Akçatepe. *Yıldız*, 29, 14.

Özdeş, O. (21 Temmuz 1951). Aşk Hakkında Neler Düşünüyorlar. *Yıldız*, 30, 12.

Özdeş, O. (28 Temmuz 1951). Yıldız Akçan. *Yıldız*, 31, 12.

Özdeş, O. (4 Ağustos 1951). Ne Olmak İsterlerdi. *Yıldız*, 32, 12.

Özdeş, O. (11 Ağustos 1951). Yıldızlarımız ve Biz Gazeteciler. *Yıldız*, 33, 12.

Özdeş, O. (18 Ağustos 1951). Cahide Sonku Seçildi. *Yıldız*, 34, 12.

Özdeş, O. (18 Ağustos 1951). Sami Ayanoğlu. *Yıldız*, 34, 16.

Özdeş, O. (25 Ağustos 1951). Cüneyt Gökçer. *Yıldız*, 35, 8.

Özdeş, O. (1 Eylül 1951). Neşe Yulaç. *Yıldız*, 36, 14.

Özdeş, O. (1 Eylül 1951). Genç Rejisörlerimizden Çetin Karamanbey. *Yıldız*, 36, 15.

Özdeş, O. (15 Eylül 1951). Oya ile Sadri. *Yıldız*, 38, 8.

Özdeş, O. (22 Eylül 1951). Ayhan Işıyan. *Yıldız*, 39, 8.

Özdeş, O. (29 Eylül 1951). Mahir Özerdem. *Yıldız*, 40, 8.

Özdeş, O. (6 Ekim 1951). Barbaros'un Bir Muharebesinde Bulundum. *Yıldız*, 41, 16.

Özdeş, O. (6 Ekim 1951). Zeki Alpan. *Yıldız*, 41, 18.

Özdeş, O. (13 Ekim 1951). Hrisantos'u Gördüm. *Yıldız*, 42, 8.

Özdeş, O. (13 Ekim 1951). Canlı Resimler. *Yıldız*, 42, 16.

Özdeş, O. (3 Kasım 1951). Sürgün. *Yıldız*, 45, 10.

Özdeş, O. (10 Kasım 1951). Silvia Degandi. *Yıldız*, 46, 8.

Özdeş, O. (1 Aralık 1951). Gürbüz Bora. *Yıldız*, 49, 10.

Özdeş, O. (8 Aralık 1951). Şükran Söğüt. *Yıldız*, 50, 16.

Özdeş, O. (22 Aralık 1951). İlonka Molnar. *Yıldız*, 52, 8.

Özdeş, O. (29 Aralık 1951). Şecaettin Tanyerli. *Yıldız*, 53, 15.

Özdeş, O. (5 Ocak 1952). Bülent Ufuk Ne Âlemde. *Yıldız*, 54, 6.

Özdeş, O. (5 Ocak 1952). Nevin Aypar'ın İtalya Seyahati. *Yıldız*, 54, 8.

Özdeş, O. (12 Ocak 1952). Gülerman Ailesi. *Yıldız*, 55, 12.

Özdeş, O. (19 Ocak 1952). Ayla Kaya. *Yıldız*, 56, 8.

Özdeş, O. (26 Ocak 1952). Muzaffer Tema. *Yıldız*, 57, 16.

Özdeş, O. (2 Şubat 1952). Ayfer Feray. *Yıldız*, 58, 12.

Özdeş, O. (16 Şubat 1952). Hayri Esen. *Yıldız*, 60, 10.

Özdeş, O. (23 Şubat 1952). Genç Rejisörlerimizden Aydın Arakon. *Yıldız*, 61, 15.

Özdeş, O. (1 Mart 1952). İlonka Molnar Serap Adını Aldı. *Yıldız*, 62, 6.

Özdeş, O. (1 Mart 1952). Rauf Ulukut. *Yıldız*, 62, 16.

Özdeş, O. (8 Mart 1952). Fosforoğlu Ailesi. *Yıldız*, 63, 14.

Özdeş, O. (15 Mart 1952). Atıf Avcı. *Yıldız*, 64, 10.

Özdeş, O. (5 Nisan 1952). Eşref Vural. *Yıldız*, 67, 10.

Özdeş, O. (12 Nisan 1952). Atıf Kaptan. *Yıldız*, 68, 7.

Özdeş, O. (19 Nisan 1952). Neriman Köksal. *Yıldız*, 69, 13.

Özdeş, O. (19 Nisan 1952). Temel Karamahmut. *Yıldız*, 69, 16.

Özdeş, O. (26 Nisan 1952). Orhan Erçin. *Yıldız*, 70, 10.

Özdeş, O. (10 Mayıs 1952). Şaziye Moral'a On Sual. *Yıldız*, 72, 6.

Özdeş, O. (10 Mayıs 1952). Gül Gülgün. *Yıldız*, 72, 12.

Özdeş, O. (17 Mayıs 1952). Muhip Arcıman. *Yıldız*, 73, 8.

Özdeş, O. (17 Mayıs 1952). Mesiha Yelda. *Yıldız*, 73, 16.

Özdeş, O. (24 Mayıs 1952). Bir Gün Zengin Olsalar. *Yıldız*, 74, 12.

Özdeş, O. (24 Mayıs 1952). Yusuf Vehbi Bakiye Fayazof'a İlanı Aşk etti. *Yıldız*, 74, 16.

Özdeş, O. (31 Mayıs 1952). Beğendiğim Erkek. *Yıldız*, 75, 8.

Özdeş, O. (31 Mayıs 1952). Nana'nın Güzellik Banyosu. *Yıldız*, 75, 9.

Özdeş, O. (7 Haziran 1952). Fatma Bilgen. *Yıldız*, 76, 8.

Özdeş, O. (7 Haziran 1952). Beni Böyle Tanımalarını İstemiyorum. *Yıldız*, 76, 12.

Özdeş, O. (14 Haziran 1952). Aziz Basmacı. *Yıldız*, 77, 14.

Özdeş, O. (21 Haziran 1952). Hüseyin Peyda. *Yıldız*, 78, 6.

Özdeş, O. (21 Haziran 1952). Leyla Nil. *Yıldız*, 78, 12.

Özdeş, O. (28 Haziran 1952). Muharrir Olmak İsterken. *Yıldız*, 79, 8.

Özdeş, O. (28 Haziran 1952). Şaduman Aşın. *Yıldız*, 79, 16.

Özdeş, O. (5 Temmuz 1952). Neşe Ulaş. *Yıldız*, 80, 12.

Özdeş, O. (12 Temmuz 1952). Gülistan Güzey. *Yıldız*, 81, 12.

Özdeş, O. (19 Temmuz 1952). Gülderen Ece. *Yıldız*, 82, 6.

Özdeş, O. (26 Temmuz 1952). Nana Yaşını Açıklıyor. *Yıldız*, 83, 8.

Özdeş, O. (2 Ağustos 1952). Mine Çoşkun. *Yıldız*, 84, 12.

Özdeş, O. (9 Ağustos 1952). Yıldızlar Ve Yaz. *Yıldız*, 85, 21.

Özdeş, O. (16 Ağustos 1952). Niçin Tahammül Edemezler. *Yıldız*, 86, 12.

Özdeş, O. (23 Ağustos 1952). Sanatkârlar Gezisi. *Yıldız*, 87, 5.

Özdeş, O. (30 Ağustos 1952). Nevin Aypar. *Yıldız*, 88, 12.

Özdeş, O. (6 Eylül 1952). Mesiha Yelda. *Yıldız*, 89, 12.

Özdeş, O. (13 Eylül 1952). Aliye Tülü. *Yıldız*, 90, 12.

Özdeş, O. (18 Ekim 1952). Şükran Özer. *Yıldız*, 95, 12.

Özdeş, O. (25 Ekim 1952). Mine Çoşkun. *Yıldız*, 96, 12.

Özdeş, O. (1 Kasım 1952). Muhteşem Nur. *Yıldız*, 97, 12.

Özdeş, O. (8 Kasım 1952). Yunan Artistler. *Yıldız*, 98, 12.

Özdeş, O. (15 Kasım 1952). İnci Tamay. *Yıldız*, 99, 16.

Özdeş, O. (22 Kasım 1952). Aysel Gürel. *Yıldız*, 100, 16.

Özdeş, O. (29 Kasım 1952). Sabahat Tanım. *Yıldız*, 101, 16.

Özdeş, O. (6 Aralık 1952). Neşe Yulaç Ne Âlemde. *Yıldız*, 102, 12.

Özdeş, O. (6 Aralık 1952). Benim Tanıdığım Ayhan Işık. *Yıldız*, 102, 14.

Özdeş, O. (27 Aralık 1952). Zevkimizi Bozmayınız. *Yıldız*, 1, 14.

Özdeş, O. (3 Ocak 1953). Gelişi Güzel- Çocuk Filmi Komedyası. *Yıldız*, 2, 3.

Özdeş, O. (3 Ocak 1953). Bu Şartlarda Artık Film Çevirmeyeceğiz. *Yıldız*, 2, 10.

Özdeş, O. (17 Ocak 1953). Mahir Özerdem. *Yıldız*, 4, 9.

Özdeş, O. (24 Ocak 1953). Gelişi Güzel- İyi Film Fena Film. *Yıldız*, 5, 3.

Özdeş, O. (24 Ocak 1953). Fatma Bilgen. *Yıldız*, 5, 21.

Özdeş, O. (31 Ocak 1953). Artistlik Meslek mi?. *Yıldız*, 6, 14.

Özdeş, O. (7 Şubat 1953). Yarın Ne Olacak. *Yıldız*, 7, 15.

Özdeş, O. (7 Şubat 1953). Salih Tozan. *Yıldız*, 7, 17.

Özdeş, O. (14 Şubat 1953). Gelişi Güzel- Senaryolarımız. *Yıldız*, 8, 3.

Özdeş, O. (28 Şubat 1953). Romanların Filme Çekilmesi Meselesi. *Yıldız*, 8, 14.

Özdeş, O. (7 Mart 1953). Gelişi Güzel- Bizde Prodüktör Nedir. *Yıldız*, 11, 3.

Özdeş, O. (7 Mart 1953). Filmlerde Çıplak Sahneler. *Yıldız*, 11, 14.

Özdeş, O. (14 Mart 1953). Gelişi Güzel- Bizde Rejisör Nedir. *Yıldız*, 12, 3.

Özdeş, O. (21 Mart 1953). Gelişi Güzel- Bizde Artist. *Yıldız*, 13, 3.

Özdeş, O. (28 Mart 1953). Gelişi Güzel- Bizde Teknisyen. *Yıldız*, 14, 3.

Özdeş, O. (4 Nisan 1953). Gelişi Güzel- Bizde Sinema Muharriri. *Yıldız*, 15, 3.

Özdeş, O. (17 Nisan 1953). Gelişi Güzel- Negatif ve Pozitif Film Faciası. *Yıldız*, 17, 3.

Özdeş, O. (2 Mayıs 1953). Gelişi Güzel- Film Festivali Münasebetiyle. *Yıldız*, 19, 3.

Özdeş, O. (9 Mayıs 1953). Bülent Oran. *Yıldız*, 20, 8.

Özdeş, O. (16 Mayıs 1953). Eşref Kolçak. *Yıldız*, 21, 17.

Özdeş, O. (30 Mayıs 1953). Bizde Dünya Çapında Artist Yetişmez mi? . *Yıldız*, 23, 14.

Özdeş, O. (1 Ağustos 1953). 4 Yıldız ve 4 Dedikodu. *Yıldız*, 32, 14.

Özdeş, O. (15 Ağustos 1953). Dereden Tepeden. *Yıldız*, 34, 14.

Özdeş, O. (5 Eylül 1953). Annie Ball Yerli Artist Oldu. *Yıldız*, 37, 10.

Özdeş, O. (12 Eylül 1953). Yalancılar Sizi. *Yıldız*, 38, 10.

Özdeş, O. (19 Eylül 1953). 3 Yeni Genç. *Yıldız*, 39, 12.

Özdeş, O. (14 Kasım 1953). Mehdi Özgürel'e 30 Sual. *Yıldız*, 47, 12.

Özdeş, O. (12 Aralık 1953). Filmcilikte Reklam ve Fotoğrafçılığın Ehemmiyeti. *Yıldız*, 51, 14.

1. 5. 2. 10. Hafta

Özdeş, O. (18 Kasım 1949). Anadolu Gazeteciliği. *Hafta*, 8, 11.

Özdeş, O. (9 Aralık 1949). Kapalı Çarşı. *Hafta*, 11, 9.

Özdeş, O. (16 Aralık 1949). Kız Kulesi. *Hafta*, 12, 27.

Özdeş, O. (30 Aralık 1949). 1949'un İç Olayları. *Hafta*, 14, 25.

- Özdeş, O. (6 Ocak 1950). Yerebatan Sarnıcı. *Hafta*, 15, 27.
- Özdeş, O. (27 Ocak 1950). Kulelerimiz. *Hafta*, 18, 27.
- Özdeş, O. (3 Şubat 1950). Refik Halit Karay. *Hafta*, 19, 10.
- Özdeş, O. (10 Şubat 1950). Ahmet Emin Yalman. *Hafta*, 20, 10.
- Özdeş, O. (17 Şubat 1950). Nadi Kardeşler. *Hafta*, 21, 12.
- Özdeş, O. (24 Mart 1950). Vâlâ Nureddin. *Hafta*, 26, 8.
- Özdeş, O. (31 Mart 1950). Peyami Safa. *Hafta*, 27, 12.
- Özdeş, O. (14 Nisan 1950). Etem İzzet Benice. *Hafta*, 29, 8.
- Özdeş, O. (21 Nisan 1950). Orgeneral Asım Gündüz Maraşel Çakmak'tan Hatıralar Anlatıyor. *Hafta*, 30, 6.
- Özdeş, O. (28 Nisan 1950). Necip Fazıl Kısakürek. *Hafta*, 31, 12.
- Özdeş, O. (5 Mayıs 1950). Faruk Nafiz Çamlıbel. *Hafta*, 32, 10.
- Özdeş, O. (2 Haziran 1950). Mümtaz Faik Fenik. *Hafta*, 36, 12.
- Özdeş, O. (9 Haziran 1950). Nihal Atsız. *Hafta*, 37, 12.
- Özdeş, O. (16 Haziran 1950). Reşat Nuri Güntekin. *Hafta*, 38, 12.
- Özdeş, O. (7 Temmuz 1950). Cihad Baban. *Hafta*, 41, 12.
- Özdeş, O. (28 Temmuz 1950). İbnülemin Mahmut Kemal. *Hafta*, 44, 8.
- Özdeş, O. (4 Ağustos 1950). Hüseyin Cahit Yalçın. *Hafta*, 45, 8.
- Özdeş, O. (11 Ağustos 1950). Mazhar Osman Uzman. *Hafta*, 46, 8.
- Özdeş, O. (18 Ağustos 1950). Fahrettin Kerim Gökay. *Hafta*, 47, 29.
- Özdeş, O. (25 Ağustos 1950). Şem'i Pek. *Hafta*, 48, 12.
- Özdeş, O. (1 Eylül 1950). Münir Nurettin Selçuk. *Hafta*, 49, 8.
- Özdeş, O. (8 Eylül 1950). Cemal Reşit Bey. *Hafta*, 50, 12.
- Özdeş, O. (15 Eylül 1950). Salih Murat. *Hafta*, 51, 9.
- Özdeş, O. (22 Eylül 1950). Yakup Kadri Karaosmanoğlu. *Hafta*, 52, 8.
- Özdeş, O. (29 Eylül 1950). Zati Sungur. *Hafta*, 53, 28.

- Özdeş, O. (6 Ekim 1950). İbrahim Çallı. *Hafta*, 54, 28.
- Özdeş, O. (13 Ekim 1950). Yaşar Doğu. *Hafta*, 55, 28.
- Özdeş, O. (3 Kasım 1950). Karınız Sizi Aldatıyor- Hikâye. *Hafta*, 58, 15.
- Özdeş, O. (1 Aralık 1950). İstanbul'a Kimler Gelir. *Hafta*, 62, 13.
- Özdeş, O. (29 Aralık 1950). Göçmenler Arasında- Şükürler Olsun Yurda Kavuştuk. *Hafta*, 66, 5.
- Özdeş, O. (28 Aralık 1951). Yerli Ampuller. *Hafta*, 118, 26.
- Özdeş, O. (11 Ocak 1952). İstanbul Radyosu Nasıl Çalışıyor. *Hafta*, 120, 8.
- Özdeş, O. (18 Ocak 1952). Radyo Tiyatrosu Saatini Açıyoruz. *Hafta*, 121, 26.
- Özdeş, O. (8 Şubat 1952). Radyo'da Masal ve Şükran Eğilmez. *Hafta*, 124, 23.
- Özdeş, O. (7 Mart 1952). İstanbul Seyrüseferi Ne Âlemde. *Hafta*, 128, 7.
- Özdeş, O. (14 Mart 1952). Bir Gece Baskınında Bulundum. *Hafta*, 129, 28.
- Özdeş, O. (21 Mart 1952). Akıl Hastanesi- Krallar, Generaller ve Peygamberler Sitesi. *Hafta*, 130, 27.
- Özdeş, O. (11 Nisan 1952). Ben General De Gaulle'um. *Hafta*, 133, 10.
- Özdeş, O. (25 Nisan 1952). İstanbul'da Alışverişe Çıktık. *Hafta*, 135, 26.
- Özdeş, O. (6 Haziran 1952). Şu İstanbul Nasıl Eğlenir?. *Hafta*, 141, 10.
- Özdeş, O. (13 Haziran 1952). İstanbul Nasıl Eğlenir?. *Hafta*, 142, 10.
- Özdeş, O. (20 Haziran 1952). Gelengül'ün Bilmediğimiz Tarafları. *Hafta*, 143, 8.
- Özdeş, O. (27 Haziran 1952). Gece Yarısından Sonra İstanbul. *Hafta*, 144, 10.
- Özdeş, O. (4 Temmuz 1952). Cambazhane. *Hafta*, 145, 26.
- Özdeş, O. (5 Eylül 1952). Bir Şişe Parfümün Hikâyesi. *Hafta*, 154, 8.
- Özdeş, O. (12 Eylül 1952). Hamaset Destanlarıyla Dolu Bir Sergi. *Hafta*, 155, 6.
- Özdeş, O. (19 Eylül 1952). Manevralarda Mehmetçici Gördüm. *Hafta*, 156, 6.
- Özdeş, O. (3 Ekim 1952). Deryalar Kaptanı Barbaros'u Andık. *Hafta*, 158, 6.
- Özdeş, O. (10 Ekim 1952). İstanbul'da Sanat Hareketleri. *Hafta*, 159, 7.
- Özdeş, O. (17 Ekim 1952). İstanbul ve Kurtuluşu. *Hafta*, 160, 6.

Özdeş, O. (24 Ekim 1952). Eski Ses Kraliçelerimiz Şimdi Ne Âlemde- Hudadat Şakir. *Hafta*, 161, 10.

Özdeş, O. (31 Ekim 1952). Eski Ses Kraliçelerinden- Hikmet Rıza. *Hafta*, 162, 12.

Özdeş, O. (26 Aralık 1952). Yılbaşı. *Hafta*, 170, 6.

Özdeş, O. (2 Ocak 1953). Yılbaşı Fantezisi. *Hafta*, 171, 12.

Özdeş, O. (26 Haziran 1953). Ayten Akyol Güzellik Kraliçesi Seçildi. *Hafta*, 196, 6.

Özdeş, O. (3 Temmuz 1953). Türk Güzeline Ziyaret. *Hafta*, 197, IV.

Özdeş, O. (3 Temmuz 1953). Nuri Sami Koral. *Hafta*, 197, VI.

Özdeş, O. (10 Temmuz 1953). Belgin Doruk Matbaamızı Ziyaret Etti. *Hafta*, 198, 8.

Özdeş, O. (17 Temmuz 1953). Örnek Bir Çocuk Yuvası. *Hafta*, 199, 35.

Özdeş, O. (31 Temmuz 1953). Denizciler Yuvasını Ziyaret. *Hafta*, 201, 8.

Özdeş, O. (14 Ağustos 1953). Haydi, Plaja Gidelim. *Hafta*, 203, 8.

Özdeş, O. (4 Eylül 1953). Beyoğlu'nda Bir Kadına Rastladım- Hikâye. *Hafta*, 206, 9.

Özdeş, O. (2 Ekim 1953). Sinema ve Moda. *Hafta*, 210, 8.

Özdeş, O. (30 Ekim 1953). Cumhuriyet 30 Yaşında. *Hafta*, 214, 15.

Özdeş, O. (13 Kasım 1953). O Gün ve Bugün. *Hafta*, 216, 9.

Özdeş, O. (27 Kasım 1953). Anıt Kabir Tezyinatında Yazı. *Hafta*, 218, 8.

Özdeş, O. (1 Ocak 1954). Yılbaşı Kazazedeleri- Hikâye. *Hafta*, 223, 9.

Özdeş, O. (26 Ocak 1954). Sansür. *Hafta*, 231, 5.

Özdeş, O. (5 Mart 1954). Buz Revüsü. *Hafta*, 232, 36.

Özdeş, O. (12 Mart 1954). Canlı Hesap Makinesi. *Hafta*, 233, 8.

Özdeş, O. (26 Mart 1954). Aşk, Her Şeye Kadirsin. *Hafta*, 235, 8.

Özdeş, O. (9 Nisan 1954). İki Genç Avukat Anlatıyor. *Hafta*, 237, 9.

Özdeş, O. (16 Nisan 1954). İtalyan Film Yıldızları Şehrimizde. *Hafta*, 238, 9.

Özdeş, O. (16 Nisan 1954). Basın Balosu. *Hafta*, 238, 10.

Özdeş, O. (23 Nisan 1954). Çocuk ve Bahar. *Hafta*, 239, 8.

Özdeş, O. (7 Mayıs 1954). Mayıs. *Hafta*, 241, 6.

Özdeş, O. (14 Mayıs 1954). 300 Hayvan Sesi Çıkaran Adam. *Hafta*, 242, 30.

Özdeş, O. (28 Mayıs 1954). Gelin Sirke Gidelim. *Hafta*, 244, 26.

Özdeş, O. (4 Haziran 1954). Yaz Geldi. *Hafta*, 245, 30.

Özdeş, O. (11 Haziran 1954). Çocuk Dostları. *Hafta*, 246, 6.

Özdeş, O. (18 Haziran 1954). Bahar ve Çiçek Bayramı. *Hafta*, 247, 31.

Özdeş, O. (13 Ağustos 1954). Ankara'nın Edi ile Bütüsü- Cüneyt Gökçer ve Şeref Gürsoy. *Hafta*, 255, 13.

Özdeş, O. (10 Eylül 1954). 1954 Türkiye Güzeli Seçildi. *Hafta*, 259, 6.

Özdeş, O. (30 Aralık 1954). Geçen Yılın Sosyal Olayları. *Hafta*, 275, 10.

Özdeş, O. (7 Ocak 1955). Ordu Temsil Büroları. *Hafta*, 1, 28.

Özdeş, O. (4 Şubat 1955). Riviera Revüsü. *Hafta*, 5, 30.

Özdeş, O. (25 Şubat 1955). Dört Güzelin Defilesi. *Hafta*, 8, 28.

Özdeş, O. (8 Nisan 1955). Basın Balosu. *Hafta*, 14, 28.

Özdeş, O. (29 Nisan 1955). Eski Yeni Ankara. *Hafta*, 17, 28.

Özdeş, O. (3 Haziran 1955). Türkiye Güzeli Seçildi. *Hafta*, 22, 5.

Özdeş, O. (17 Haziran 1955). Bahar ve Çiçek Bayramı. *Hafta*, 24, 5.

Özdeş, O. (24 Haziran 1955). Yıldız Yağmuru. *Hafta*, 25, 5.

Özdeş, O. (1 Temmuz 1955). Trafik Derdi. *Hafta*, 26, 5.

Özdeş, O. (8 Temmuz 1955). Mesken Davası. *Hafta*, 27, 5.

Özdeş, O. (15 Temmuz 1955). Alış Verişe Çıktık. *Hafta*, 28, 5.

Özdeş, O. (22 Temmuz 1955). Plaj Sefası, Plaj Cefası. *Hafta*, 29, 5.

Özdeş, O. (29 Temmuz 1955). Elektrikli Trene Kavuşuyoruz. *Hafta*, 30, 5.

Özdeş, O. (5 Ağustos 1955). Pazar Gezisine Çıkmıştık- Ah Ne Eğlendik Ne Eğlendik. *Hafta*, 31, 5.

Özdeş, O. (12 Ağustos 1955). $01 + 02 + 03 = 0$. *Hafta*, 32, 5.

Özdeş, O. (19 Ağustos 1955). At Yarışları. *Hafta*, 33, 5.

Özdeş, O. (26 Ağustos 1955). Bu Şehrin Dertleri. *Hafta*, 34, 5.

Özdeş, O. (2 Eylül 1955). Turizm Davası. *Hafta*, 35, 5.

Özdeş, O. (9 Eylül 1955). Yaşar Doğu Güreşe Veda Etti. *Hafta*, 36, 5.

Özdeş, O. (23 Eylül 1955). Havacılarımızın Zaferi. *Hafta*, 38, 5.

Özdeş, O. (30 Eylül 1955). Kilyos. *Hafta*, 39, 5.

Özdeş, O. (7 Ekim 1955). Okullar Açıldı. *Hafta*, 40, 5.

Özdeş, O. (14 Ekim 1955). Yaşa Migros. *Hafta*, 41, 5.

Özdeş, O. (21 Ekim 1955). Polenez Köy. *Hafta*, 42, 5.

Özdeş, O. (28 Ekim 1955). Cumhuriyet 32 Yaşında. *Hafta*, 43, 5.

Özdeş, O. (4 Kasım 1955). Hekimliğimiz Kriz mi Geçiriyor?. *Hafta*, 44, 5.

Özdeş, O. (11 Kasım 1955). Okul- Aile Birlikleri. *Hafta*, 45, 5.

Özdeş, O. (18 Kasım 1955). Allah'a Açılan Eller Gibi Düşen Yapraklar. *Hafta*, 46, 5.

Özdeş, O. (25 Kasım 1955). Atatürk'ün Filmi Çekilebilir mi. *Hafta*, 47, 5.

Özdeş, O. (2 Aralık 1955). Şadırvan Köşkünde Defile. *Hafta*, 48, 5.

Özdeş, O. (9 Aralık 1955). Maç ve Hastaları. *Hafta*, 49, 5.

Özdeş, O. (16 Aralık 1955). Vali Gökay, Âlim Gökay. *Hafta*, 50, 5.

Özdeş, O. (23 Aralık 1955). Kış. *Hafta*, 51, 5.

Özdeş, O. (30 Aralık 1955). Yılbaşı. *Hafta*, 52, 5.

Özdeş, O. (6 Ocak 1956). Çıplaklık Moda Mı Oluyor. *Hafta*, 1, 5.

Özdeş, O. (13 Ocak 1956). İçki. *Hafta*, 2, 5.

Özdeş, O. (20 Ocak 1956). Kâtibim. *Hafta*, 3, 3.

Özdeş, O. (20 Ocak 1956). Büyük Göğüs Modası. *Hafta*, 3, 5.

Özdeş, O. (27 Ocak 1956). Avareler Şehri. *Hafta*, 4, 6.

Özdeş, O. (3 Şubat 1956). Bizi Nasıl Tanıtıyorlar. *Hafta*, 5, 6.

Özdeş, O. (17 Şubat 1956). Kar Yağdı Böyle Oldu. *Hafta*, 7, 6.

Özdeş, O. (24 Şubat 1956). Türk Futbolunun Kazandığı Zafer Bir Şans Değil. *Hafta*, 8, 6.

Özdeş, O. (2 Mart 1956). Çocuklarımız. *Hafta*, 9, 6.

Özdeş, O. (9 Mart 1956). Pin-Up-Girl Modası. *Hafta*, 10, 6.

Özdeş, O. (16 Mart 1956). İki İstanbul. *Hafta*, 11, 6.

Özdeş, O. (23 Mart 1956). Streip-Tease. *Hafta*, 12, 6.

Özdeş, O. (30 Mart 1956). İstanbul Radyosuna İlan Vermek Deveye Hendek Atlatmaktan Daha Güçtür. *Hafta*, 13, 6.

Özdeş, O. (6 Nisan 1956). Bahara Hasret. *Hafta*, 14, 6.

Özdeş, O. (13 Nisan 1956). Okuma Bayramı. *Hafta*, 15, 6.

Özdeş, O. (27 Nisan 1956). Türk Gibi Kuvvetli. *Hafta*, 17, 6.

Özdeş, O. (4 Mayıs 1956). Hıdırellez. *Hafta*, 18, 6.

Özdeş, O. (11 Mayıs 1956). Bayram. *Hafta*, 19, 6.

Özdeş, O. (18 Mayıs 1956). Gençlik ve Spor. *Hafta*, 20, 6.

Özdeş, O. (25 Mayıs 1956). Stockholm'e Uğurladığımız Güzel Ayşe Banu Denizeli. *Hafta*, 21, 6.

Özdeş, O. (1 Haziran 1956). Sabretmesini Öğreten Bayram. *Hafta*, 22, 6.

Özdeş, O. (8 Haziran 1956). Tekrar Türk Gibi Kuvvetli Dedirttik. *Hafta*, 23, 6.

Özdeş, O. (15 Haziran 1956). Mehter Takımlarını İhya Etmeliyiz. *Hafta*, 24, 6.

Özdeş, O. (22 Haziran 1956). Yaz. *Hafta*, 25, 6.

Özdeş, O. (29 Haziran 1956). Küçük Yazar. *Hafta*, 26, 6.

Özdeş, O. (6 Temmuz 1956). Sinemada Cinsi Cazibe. *Hafta*, 27, 6.

Özdeş, O. (13 Temmuz 1956). Üç Güzel Seçtik. *Hafta*, 28, 6.

Özdeş, O. (20 Temmuz 1956). Soyunmak Bir Sanat Olabilir mi?. *Hafta*, 29, 6.

Özdeş, O. (27 Temmuz 1956). Amerika- İtalya Arasında Harp. *Hafta*, 30, 6.

Özdeş, O. (3 Ağustos 1956). Dans. *Hafta*, 31, 6.

Özdeş, O. (10 Ağustos 1956). Göbek Alaturka mı Alafranga mı?. *Hafta*, 32, 6.

Özdeş, O. (10 Ağustos 1956-24 Ağustos 1956). Tesadüf- Resimli Roman. Tefrika roman. *Hafta*

Özdeş, O. (17 Ağustos 1956). Ak ile Kara. *Hafta*, 33, 6.

Özdeş, O. (24 Ağustos 1956). Ağaç ve Orman Sevgisi. *Hafta*, 34, 6.

Özdeş, O. (31 Ağustos 1956). Türk Musikisi. *Hafta*, 35, 6.

Özdeş, O. (7 Eylül 1956). Yaza Veda. *Hafta*, 36, 6.

Özdeş, O. (7 Eylül 1956). Libya Milli Marşını Bir Türk Besteledi. *Hafta*, 36, 9.

Özdeş, O. (14 Eylül 1956). Otobüslerden Çektiklerimiz. *Hafta*, 37, 6.

Özdeş, O. (21 Eylül 1956). Şark- Garp. *Hafta*, 38, 6.

Özdeş, O. (28 Eylül 1956). Samanlık ve Kadın. *Hafta*, 39, 6.

Özdeş, O. (5 Ekim 1956). Çehresi Değiştirilen İstanbul. *Hafta*, 40, 6.

Özdeş, O. (12 Ekim 1956). Yabancı Film mi Yerli Film mi. *Hafta*, 41, 6.

Özdeş, O. (19 Ekim 1956). Çocuklarımız. *Hafta*, 42, 6.

Özdeş, O. (26 Ekim 1956). Yaşasın Cumhuriyet Değil Yaşasın Türkiye Cumhuriyeti. *Hafta*, 43, 6.

Özdeş, O. (2 Kasım 1956). Gençlik, Gitme... İhtiyarlık, Gelme. *Hafta*, 44, 6.

Özdeş, O. (9 Kasım 1956). Ölsün 20nci Asır. *Hafta*, 45, 6.

Özdeş, O. (16 Kasım 1956). Giyim Kuşam Meselesi. *Hafta*, 46, 6.

Özdeş, O. (23 Kasım 1956). Hop Dedik. *Hafta*, 47, 6.

Özdeş, O. (30 Kasım 1956). Cahide Sonku Ne Âlemde. *Hafta*, 48, 6.

Özdeş, O. (7 Aralık 1956). Kadın mı Erkek mi?. *Hafta*, 49, 6.

Özdeş, O. (14 Aralık 1956). Bağrı Yanık Anadolu. *Hafta*, 50, 6.

Özdeş, O. (21 Aralık 1956). Gaskonya Yıkılıyor. *Hafta*, 51, 6.

Özdeş, O. (21 Aralık 1956). Üç İstanbul. *Hafta*, 51, 7.

Özdeş, O. (28 Aralık 1956). Yılbaşında Ne Yapacaklar. *Hafta*, 52, 6.

Özdeş, O. (28 Aralık 1956). Yılbaşı. *Hafta*, 52, 10.

Özdeş, O. (4 Ocak 1957). Yabancılar Bizi Nasıl Görüyor. *Hafta*, 1, 6.

Özdeş, O. (11 Ocak 1957). 20. Asrın Tutulduğu Hastalık- Hürriyet. *Hafta*, 2, 6.

Özdeş, O. (18 Ocak 1957). Babalar ve Çocuklar. *Hafta*, 3, 6.

Özdeş, O. (25 Ocak 1957). Evlilik Babında. *Hafta*, 4, 6.

Özdeş, O. (1 Şubat 1957). Rock'n Roll Nam-ı Diğer Sallan Yuvarlan. *Hafta*, 5, 6.

Özdeş, O. (8 Şubat 1957). Allah Sevgisi. *Hafta*, 6, 6.

Özdeş, O. (15 Şubat 1957). Ana Olmak Saadeti. *Hafta*, 7, 6.

Özdeş, O. (22 Şubat 1957). Naylon İcat Oldu. *Hafta*, 8, 6.

Özdeş, O. (1 Mart 1957). Ölüm. *Hafta*, 9, 6.

Özdeş, O. (8 Mart 1957). Güzellik, Çirkinlik Telakkisi. *Hafta*, 10, 6.

Özdeş, O. (15 Mart 1957). Yalan. *Hafta*, 11, 6.

Özdeş, O. (22 Mart 1957). Bir Burun Hikâyesi. *Hafta*, 12, 6.

Özdeş, O. (29 Mart 1957). Saçlarımız. *Hafta*, 13, 6.

Özdeş, O. (5 Nisan 1957). Et mi Ot mu?. *Hafta*, 14, 6.

Özdeş, O. (12 Nisan 1957). Aşk Mevsimi Bahar. *Hafta*, 15, 6.

Özdeş, O. (19 Nisan 1957). Eğer Dünyayı Kadınlar Yaratsaydı. *Hafta*, 16, 6.

Özdeş, O. (26 Nisan 1957). Mesut Olmak Hünerdir. *Hafta*, 17, 6.

Özdeş, O. (3 Mayıs 1957). NATO Güven Dayanağıdır. *Hafta*, 18, 6.

Özdeş, O. (10 Mayıs 1957). Milli Meselelerimizde Daha Hassas Olmalıyız. *Hafta*, 19, 6.

Özdeş, O. (17 Mayıs 1957). Korku. *Hafta*, 20, 6.

Özdeş, O. (24 Mayıs 1957). Ruh Ölür mü Ölmez mi. *Hafta*, 21, 6.

Özdeş, O. (31 Mayıs 1957). İstanbul'un Fethini Böyle mi Kutlamalıyız?. *Hafta*, 22, 6.

Özdeş, O. (14 Haziran 1957). Kadın Erkek Müsavi midir?. *Hafta*, 24, 6.

Özdeş, O. (21 Haziran 1957). Kadın Çalışmalı mı Çalışmamalı mı?. *Hafta*, 25, 6.

Özdeş, O. (28 Haziran 1957). Gez Dünyayı Gör Konya'yı. *Hafta*, 26, 6.

Özdeş, O. (5 Temmuz 1957). Mevlana, Galile, Lavuazye. *Hafta*, 27, 6.

Özdeş, O. (12 Temmuz 1957). Deniz mi Kadın Gibidir Kadın mı Deniz Gibidir?. *Hafta*, 28, 6.

- Özdeş, O. (19 Temmuz 1957). İstirap. *Hafta*, 29, 6.
- Özdeş, O. (26 Temmuz 1957). Kadınların Taptığı İlah: Moda. *Hafta*, 30, 7.
- Özdeş, O. (2 Ağustos 1957). İlk Önce Anadolu'yu Tanıyalım. *Hafta*, 31, 7.
- Özdeş, O. (2 Ağustos 1957). Sanatkâr Babanın Sanatkâr Oğlu: Timur Selçuk. *Hafta*, 31, 21.
- Özdeş, O. (9 Ağustos 1957). İlk Uyanış. *Hafta*, 32, 7.
- Özdeş, O. (16 Ağustos 1957). Modern Türk Resmi Ancak Modern Türk Motiflerinden Çıkar. *Hafta*, 33, 6.
- Özdeş, O. (23 Ağustos 1957). Balayı. *Hafta*, 34, 7.
- Özdeş, O. (30 Ağustos 1957). Cennetin Anahtarları. *Hafta*, 35, 7.
- Özdeş, O. (6 Eylül 1957). Susamak. *Hafta*, 36, 7.
- Özdeş, O. (13 Eylül 1957). Kadın Tipleri. *Hafta*, 37, 7.
- Özdeş, O. (20 Eylül 1957). Zamane Kızları. *Hafta*, 38, 6.
- Özdeş, O. (4 Ekim 1957). İstanbul ve Kurtuluşu. *Hafta*, 40, 7.
- Özdeş, O. (25 Ekim 1957). Şu Hâle Bakın. *Hafta*, 43, 7.
- Özdeş, O. (1 Kasım 1957). Şans, Talih ve Kader. *Hafta*, 44, 7.
- Özdeş, O. (8 Kasım 1957). 01, 02, 03'le Konuşuyoruz. *Hafta*, 45, 7.
- Özdeş, O. (22 Kasım 1957). Zekâ mı Üstün Akıl mı?. *Hafta*, 47, 7.
- Özdeş, O. (3 Ocak 1958). Yılbaşı. *Hafta*, 1, 6.
- Özdeş, O. (3 Ocak 1958). Yılbaşı Fantezisi. *Hafta*, 1, 6.
- Özdeş, O. (17 Ocak 1958). Hicran Yolu. *Hafta*, 3, 24.
- Özdeş, O. (7 Mart 1958). At Sevgisi. *Hafta*, 10, 9.
- Özdeş, O. (20 Haziran 1958). Haydi, Koşulara. *Hafta*, 25, 6.
- Özdeş, O. (5 Ağustos 1959). Kitaplar Arasında- Osman Attila ve Baştanbaşa. *Hafta*, 32, 6.
- Özdeş, O. (7 Ekim 1959). Dünyayı Saran Yeni Bir Kasırga- Müşterek Bahis. *Hafta*, 41, 23.
- Özdeş, O. (14 Ekim 1959). Filmlerde Çıplak Sahneler. *Hafta*, 42, 6.
- Özdeş, O. (3 Şubat 1960). İstanbul Eğleniyor. *Hafta*, 3, 6.

1. 5. 2. 11. Posta

Özdeş, O. (26 Haziran 1954). Bilmediğiniz Zeki Müren. *Posta*, 6.

Özdeş, O. (3 Temmuz 1954). Sirk Deyip Geçmeyin. *Posta*, 3.

Özdeş, O. (17 Temmuz 1954). Bir Yuva Böyle Söndü. *Posta*, 5.

Özdeş, O. (24 Temmuz 1954). Plaj Safası. *Posta*, 3.

Özdeş, O. (21 Ağustos 1954). Aşk Vitrinleri. *Posta*, 7.

Özdeş, O. (4 Eylül 1954). Zafer Bayramımız. *Posta*, 1.

Özdeş, O. (11 Eylül 1954). Av Dönüşü. *Posta*, 5.

Özdeş, O. (16 Ekim 1954). Romancı ve Okuyucusu- Hikâye. *Posta*, 5.

Özdeş, O. (23 Ekim 1954). Görmeyen Gözler- Hikâye. *Posta*, 5.

Özdeş, O. (30 Ekim 1954). Onu Çok Seviyorum- Hikâye. *Posta*, 5.

Özdeş, O. (6 Kasım 1954). Sevgilimin Günahı- Hikâye. *Posta*, 5.

1. 5. 2. 12. Çakmak

Özdeş, O. (4 Ağustos 1956). Bir Hadise. *Çakmak*, 22, 7.

Özdeş, O. (4 Ağustos 1956). Bir Yumurta Hikâyesi. *Çakmak*, 22, 21.

Özdeş, O. (11 Ağustos 1956). Vicdanlara Açılan Yara. *Çakmak*, 23, 16.

Özdeş, O. (18 Ağustos 1956). Metres Odası. *Çakmak*, 24.

Özdeş, O. (25 Ağustos 1956). Gençlik ve Spor. *Çakmak*, 25.

1. 5. 2. 13. Yasemin

Özdeş, O. (16 Nisan 1957). Rüyamdaki Kadın. *Yasemin*, 30.

Özdeş, O. (30 Nisan 1957). Deli mi, Katil mi?. *Yasemin*, 6.

Özdeş, O. (14 Mayıs 1957). Manyetizma. *Yasemin*, 8.

1. 5. 2. 14. Çocuk Haftası

Özdeş, O. (25 Haziran 1958). Arkadaşlık Uğruna- Hikâye. *Çocuk Haftası*, 8.

Özdeş, O. (27 Ağustos 1958). 30 Ağustos Zafer Bayramı. *Çocuk Haftası*, 3.

Özdeş, O. (24 Eylül 1958). Ali'nin Sevgisi-Hikâye. *Çocuk Haftası*, 9.

- Özdeş, O. (1 Ekim 1958). Okullar Açıldı. *Çocuk Haftası*, 3.
- Özdeş, O. (5 Kasım 1958). O Günü Unutamam. *Çocuk Haftası*, 3.
- Özdeş, O. (31 Aralık 1958). Yılbaşı Nedir ve Ne Zaman Başlar. *Çocuk Haftası*, 3.
- Özdeş, O. (7 Ocak 1959). Başlangıç ve Son- Monolog. *Çocuk Haftası*, 3.
- Özdeş, O. (14 Ocak 1959). Fakir ile Zengin- Manzum Hikâye. *Çocuk Haftası*, 5.
- Özdeş, O. (11 Mart 1959- 10 Şubat 1960.). Dağ Başını Duman Almış- Tefrika roman. *Çocuk Haftası*.
- Özdeş, O. (14 Mart 1959). Bir Rüyanın Masalı- Hikâye. *Çocuk Haftası*, 10.
- Özdeş, O. (13 Mayıs 1959). Ana Kalbi- Hikâye. *Çocuk Haftası*, 9.
- Özdeş, O. (27 Mayıs 1959). Kralın Armağanı- Hikâye. *Çocuk Haftası*, 9.
- Özdeş, O. (3 Haziran 1959). Sedat'ın Acısı- Hikâye. *Çocuk Haftası*, 9.
- Özdeş, O. (17 Haziran 1959). Ahmet Ağanın Oğlu- Hikâye. *Çocuk Haftası*, 7.
- Özdeş, O. (24 Haziran 1959). Küçük Kör- Hikâye. *Çocuk Haftası*, 3.
- Özdeş, O. (8 Temmuz 1959). En Sadık Dost- Hikâye. *Çocuk Haftası*, 3.
- Özdeş, O. (15 Temmuz 1959). Nasihat- Hikâye. *Çocuk Haftası*, 3.
- Özdeş, O. (22 Temmuz 1959). Yaylada Kaybolan Atlar- Hikâye. *Çocuk Haftası*, 3.
- Özdeş, O. (5 Ağustos 1959). Hakanın Kızı- Hikâye. *Çocuk Haftası*, 3.
- Özdeş, O. (12 Ağustos 1959). Çomar- Hikâye. *Çocuk Haftası*, 3.
- Özdeş, O. (2 Eylül 1959). Eylül- Şiir. *Çocuk Haftası*, 3.
- Özdeş, O. (16 Eylül 1959). Robenson- Hikâye. *Çocuk Haftası*, 3.
- Özdeş, O. (18 Kasım 1959). Saka Kuşu ile Oduncu- Hikâye. *Çocuk Haftası*, 3.
- Özdeş, O. (2 Aralık 1959). Bir İzcilik Hatırası- Hikâye. *Çocuk Haftası*, 3.
- Özdeş, O. (9 Aralık 1959). Gazeteciler Duymasın- Monolog. *Çocuk Haftası*, 3.
- Özdeş, O. (16 Aralık 1959). Çikolata Kutusu- Piyas. *Çocuk Haftası*, 3.
- Özdeş, O. (30 Aralık 1959). Yılbaşı. *Çocuk Haftası*, 3.
- Özdeş, O. (1959). Güzel Amca- Monolog. *Çocuk Haftası Yıllığı*, 16.

- Özdeş, O. (13 Ocak 1960). Arkadaş Hediyesi- Hikâye. *Çocuk Haftası*, 3.
- Özdeş, O. (20 Ocak 1960). Basma Entari- Hikâye. *Çocuk Haftası*, 13.
- Özdeş, O. (8 Haziran 1960). Kurban Bayramınız Kutlu Olsun. *Çocuk Haftası*, 3.
- Özdeş, O. (13 Temmuz 1960). Ali'nin Maymunu- Hikâye. *Çocuk Haftası*, 3.
- Özdeş, O. (19 Ekim 1960). Ayrılık Acısı- Hikâye. *Çocuk Haftası*, 6.
- Özdeş, O. (4 Ocak 1961- 21 Şubat 1962). Tuna Nehri Akmam Diyor- Tefrika roman. *Çocuk Haftası*.
- Özdeş, O. (30 Ağustos 1961). 30 Ağustos. *Çocuk Haftası*, 3.
- Özdeş, O. (28 Şubat 1962). Ramazanı Uğurlarken. *Çocuk Haftası*, 3.
- Özdeş, O. (7 Mart 1962). Bayramınız Kutlu Olsun. *Çocuk Haftası*, 3.
- Özdeş, O. (19 Aralık 1962). İki Arkadaş- Hikâye. *Çocuk Haftası*, 6.
- Özdeş, O. (28 Şubat 1962- 26 Aralık 1962). Kartal Başlı Kadirga- Tefrika roman. *Çocuk Haftası*.
- Özdeş, O. (1962). Sizlerle Baş Başa- Sevgili Okuyucularımız. *Çocuk Haftası Yıllığı*, 3.
- Özdeş, O. (9 Ocak 1963- 25 Eylül 1963). Yavuz'un Pençesi- Tefrika roman. *Çocuk Haftası*.
- Özdeş, O. (2 Ekim 1963- 10 Haziran 1964). Oğuz Han- Tefrika roman. *Çocuk Haftası*.
- Özdeş, O. (6 Kasım 1963). O Günü Unutamam. *Çocuk Haftası*, 4.
- Özdeş, O. (1 Ocak 1964). Yılbaşı. *Çocuk Haftası*, 3.
- Özdeş, O. (12 Ağustos 1964- 14 Ekim 1964). Karapençe- Tefrika roman. *Çocuk Haftası*.

1. 5. 2. 15. Altın Işık

- Özdeş, O. (3 Mart 1965). Ağustos Böceği ile Karınca. *Altın Işık*, 5.

1. 5. 2. 16. Hayat Resimli Roman

- Özdeş, O. (30 Kasım 1972). Neşe Karaböcek. *Hayat Resimli Roman*, 24.
- Özdeş, O. (18 Aralık 1972). Hülya Koçyiğit. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (24 Mayıs 1973). Bizden Size. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (28 Mayıs 1973). Bizden Size. *Hayat Resimli Roman*, 31.

Özdeş, O. (31 Mayıs 1973). Bizden Size. *Hayat Resimli Roman*, 30.

Özdeş, O. (4 Haziran 1973). Bizden Size. *Hayat Resimli Roman*, 31.

Özdeş, O. (7 Haziran 1973). Bizden Size. *Hayat Resimli Roman*, 30.

Özdeş, O. (11 Haziran 1973). Bizden Size. *Hayat Resimli Roman*, 31.

Özdeş, O. (14 Haziran 1973). Bizden Size. *Hayat Resimli Roman*, 31.

Özdeş, O. (18 Haziran 1973). Bizden Size- Mutluluk Üzerine. *Hayat Resimli Roman*, 31.

Özdeş, O. (21 Haziran 1973). Bizden Size- Mutsuzluk. *Hayat Resimli Roman*, 31.

Özdeş, O. (25 Haziran 1973). Bizden Size- Ölüm Korkusu. *Hayat Resimli Roman*, 31.

Özdeş, O. (28 Haziran 1973). Bir Festivalin Hikâyesi-1. *Hayat Resimli Roman*, 16.

Özdeş, O. (28 Haziran 1973). Bizden Size- Tesadüfler. *Hayat Resimli Roman*, 31.

Özdeş, O. (2 Temmuz 1973). Bir Festivalin Hikâyesi-2. *Hayat Resimli Roman*, 16.

Özdeş, O. (5 Temmuz 1973). Bir Festivalin Hikâyesi-3. *Hayat Resimli Roman*, 16.

Özdeş, O. (9 Temmuz 1973). Bizden Size- Azim ve İrade. *Hayat Resimli Roman*, 31.

Özdeş, O. (12 Temmuz 1973). Bizden Size- Arkadaşlık ve Evlilik Üzerine. *Hayat Resimli Roman*, 31.

Özdeş, O. (16 Temmuz 1973). Bizden Size- Aşk Üzerine. *Hayat Resimli Roman*, 31.

Özdeş, O. (19 Temmuz 1973). Bizden Size- Gençlik. *Hayat Resimli Roman*, 31.

Özdeş, O. (23 Temmuz 1973). Bizden Size- Evlilik İlişkileri. *Hayat Resimli Roman*, 31.

Özdeş, O. (26 Temmuz 1973). Bizden Size- İstirap. *Hayat Resimli Roman*, 31.

Özdeş, O. (30 Temmuz 1973). Bizden Size- Anne Sevgisi. *Hayat Resimli Roman*, 31.

Özdeş, O. (2 Ağustos 1973). Bizden Size- Ümit. *Hayat Resimli Roman*, 31.

Özdeş, O. (6 Ağustos 1973). Bizden Size- Gurur. *Hayat Resimli Roman*, 31.

Özdeş, O. (9 Ağustos 1973). Bizden Size- İnsan Talihinin Mimarıdır. *Hayat Resimli Roman*, 31.

Özdeş, O. (23 Ağustos 1973). Bizden Size- Aşkın Gözyaşları. *Hayat Resimli Roman*, 31.

Özdeş, O. (27 Ağustos 1973). Bizden Size- Vatan Aşkı. *Hayat Resimli Roman*, 31.

Özdeş, O. (27 Eylül 1973). Bizden Size- Anne ve Baba Sevgisi. *Hayat Resimli Roman*, 31.

- Özdeş, O. (13 Eylül 1973). Bizden Size- Doğa Sevgisi. *Hayat Resimli Roman*, 31.
- Özdeş, O. (13 Eylül 1973). Zarif Bir Yıldızımız- Hülya Koçyiğit. *Hayat Resimli Roman*, 32.
- Özdeş, O. (26 Kasım 1973). Bizden Size- Madalyanın Öbür Yüzü. *Hayat Resimli Roman*, 31.
- Özdeş, O. (29 Kasım 1973). Bizden Size- Kardeş Özlemi. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (10 Aralık 1973). Bizden Size- Okul Anıları. *Hayat Resimli Roman*, 31.
- Özdeş, O. (17 Aralık 1973). Bizden Size- Analık. *Hayat Resimli Roman*, 31.
- Özdeş, O. (31 Aralık 1973). Yeni Bir Yıla Giriyoruz. *Hayat Resimli Roman*, 8.
- Özdeş, O. (31 Aralık 1973). Bizden Size- Evlat Özlemi. *Hayat Resimli Roman*, 31.
- Özdeş, O. (3 Ocak 1974). Bizden Size- Genç Kızlar. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (7 Ocak 1974). Bizden Size- Bunalım. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (10 Ocak 1974). Bizden Size- Aşk Uğruna Ölünebilir mi?. *Hayat Resimli Roman*, 31.
- Özdeş, O. (14 Ocak 1974). Bizden Size- Unutmamak. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (17 Ocak 1974). Bizden Size- Unutulan Yeminler. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (21 Ocak 1974). Bizden Size- İstirap Çocuğu. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (24 Ocak 1974). Bizden Size- Şimdi Ne Olacak. *Hayat Resimli Roman*, 31.
- Özdeş, O. (28 Ocak 1974). Bizden Size- Özlemin Tadı. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (31 Ocak 1974). Bizden Size- Bir İbret Levhası. *Hayat Resimli Roman*, 31.
- Özdeş, O. (4 Şubat 1974). Bizden Size- Bir Annenin Feryadı. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (7 Şubat 1974). Bizden Size- Örnek Bir Evlat. *Hayat Resimli Roman*, 31.
- Özdeş, O. (7 Şubat 1974). Necla İz'in Vatan Özlemi. *Hayat Resimli Roman*, 32.
- Özdeş, O. (11 Şubat 1974). Bizden Size- Güzel Anneler. *Hayat Resimli Roman*, 31.
- Özdeş, O. (14 Şubat 1974). Bizden Size- Anne ve Babalar Dikkat. *Hayat Resimli Roman*, 31.
- Özdeş, O. (18 Şubat 1974). Bizden Size- Yanlış Adımlar. *Hayat Resimli Roman*, 30.

Özdeş, O. (21 Şubat 1974). Bizden Size- Anneler Üzerine. *Hayat Resimli Roman*, 31.

Özdeş, O. (25 Şubat 1974). Bizden Size- Zorla Güzellik Olmaz. *Hayat Resimli Roman*, 31.

Özdeş, O. (28 Şubat 1974). Bizden Size- Aşkın Acıları. *Hayat Resimli Roman*, 31.

Özdeş, O. (4 Mart 1974). Bizden Size- Neden Yıkılıyorsunuz?. *Hayat Resimli Roman*, 30.

Özdeş, O. (7 Mart 1974). Bizden Size- Yazacaksın ve Seveceksin?. *Hayat Resimli Roman*, 31.

Özdeş, O. (11 Mart 1974). Bizden Size- Erkeklere İsyan mı?. *Hayat Resimli Roman*, 30.

Özdeş, O. (14 Mart 1974). Bizden Size- Yasak Aşklar. *Hayat Resimli Roman*, 31.

Özdeş, O. (18 Mart 1974). Bizden Size- Doktor İntihar Eder mi?. *Hayat Resimli Roman*, 30.

Özdeş, O. (21 Mart 1974). Bizden Size- Sevmek mi Güzel Yoksa Sevilme mi?. *Hayat Resimli Roman*, 31.

Özdeş, O. (25 Mart 1974). Bizden Size- Yaşayacaksın. *Hayat Resimli Roman*, 31.

Özdeş, O. (25 Mart 1974). Sahnedeki Kral Ayhan Işık. *Hayat Resimli Roman*, 8.

Özdeş, O. (28 Mart 1974). Bizden Size- Ayıkla Pirincin Taşını. *Hayat Resimli Roman*, 31.

Özdeş, O. (1 Nisan 1974). Bizden Size- Unutamamazlık. *Hayat Resimli Roman*, 30.

Özdeş, O. (4 Nisan 1974). Bizden Size- İnsanları Sevelim. *Hayat Resimli Roman*, 31.

Özdeş, O. (8 Nisan 1974). Bizden Size- Umut. *Hayat Resimli Roman*, 31.

Özdeş, O. (11 Nisan 1974). Bizden Size- Ölüm Kurtuluş Değildir. *Hayat Resimli Roman*, 31.

Özdeş, O. (15 Nisan 1974). Bizden Size- Şüpheliğin Zararları. *Hayat Resimli Roman*, 30.

Özdeş, O. (18 Nisan 1974). Bizden Size- Yeşeren Umutlar. *Hayat Resimli Roman*, 31.

Özdeş, O. (25 Nisan 1974). Bizden Size- Aşk Ateşine Gaz Dökülür mü?. *Hayat Resimli Roman*, 31.

Özdeş, O. (29 Nisan 1974). Bizden Size- Aşk ve İntikam. *Hayat Resimli Roman*, 31.

Özdeş, O. (2 Mayıs 1974). Bizden Size- Sev Seni Seveni Sevmeyeni. *Hayat Resimli Roman*, 31.

Özdeş, O. (13 Mayıs 1974). Bizden Size- Aşk ve Kadın. *Hayat Resimli Roman*, 30.

- Özdeş, O. (30 Mayıs 1974). Bizden Size- Neden Ağlıyorsunuz?. *Hayat Resimli Roman*, 31.
- Özdeş, O. (10 Haziran 1974). Bizden Size- Hep Aynı Dert. *Hayat Resimli Roman*, 31.
- Özdeş, O. (13 Haziran 1974). Bizden Size- Böyle Unutamazsınız. *Hayat Resimli Roman*, 31.
- Özdeş, O. (1 Temmuz 1974). Bizden Size- Beşikteyken Söz Kesilir mi?. *Hayat Resimli Roman*, 31.
- Özdeş, O. (11 Temmuz 1974). Bizden Size- Hiç de Aptallık Etmemişsiniz. *Hayat Resimli Roman*, 31.
- Özdeş, O. (11 Temmuz 1974). Yazın Tadına Doyum Olmaz. *Hayat Resimli Roman*, 32.
- Özdeş, O. (18 Temmuz 1974). Bizden Size- İnsan Bir Kere mi Sever?. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (22 Temmuz 1974). Bizden Size- İyi Zevceler. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (25 Temmuz 1974). Bizden Size- Kapalı Kalpler. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (29 Temmuz 1974). Bizden Size- İlk Aşkın Acıları. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (1 Ağustos 1974). Bizden Size- Elbette Yaşamak Güzel Şey. *Hayat Resimli Roman*, 31.
- Özdeş, O. (8 Ağustos 1974). Bizden Size- Tehlikeli İlişkiler. *Hayat Resimli Roman*, 31.
- Özdeş, O. (12 Ağustos 1974). Bizden Size- Böyle saçma Şey Olur mu?. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (15 Ağustos 1974). Bizden Size- Hayır, Yaşamak, Yaşamak, Yaşamak. *Hayat Resimli Roman*, 31.
- Özdeş, O. (26 Ağustos 1974). Bizden Size- Öyle Zor, Öyle Zor ki. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (29 Ağustos 1974). Bizden Size- Küçük Aşk Mahkûmları. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (2 Eylül 1974). Bizden Size- Komşu Kızı el Kadını Oldu. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (5 Eylül 1974). Bizden Size- Evden Genç Bir Kız Kaçtı. *Hayat Resimli Roman*, 31.

- Özdeş, O. (9 Eylül 1974). Bizden Size- Oldu mu ya?. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (12 Eylül 1974). Bizden Size- Ölenle Ölünmez. *Hayat Resimli Roman*, 31.
- Özdeş, O. (16 Eylül 1974). Bizden Size- Lütfen Bu Sevdadan Vazgeçin. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (19 Eylül 1974). Bizden Size- Eksikli Olmak. *Hayat Resimli Roman*, 31.
- Özdeş, O. (23 Eylül 1974). Bizden Size- Aşk, Cesura Dost Olur. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (26 Eylül 1974). Bizden Size- Evlenmek Sorumluluk Yüklenmektir. *Hayat Resimli Roman*, 31.
- Özdeş, O. (30 Eylül 1974). Bizden Size- Bir Annenin İstırabı. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (3 Ekim 1974). Bizden Size- Bunun Sonu Ne Olacak. *Hayat Resimli Roman*, 31.
- Özdeş, O. (7 Ekim 1974). Bizden Size- Sevmeyi Bilen Yaşamayı da Bilir. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (10 Ekim 1974). Bizden Size- Aşk Bir Oyuncak Değildir. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (14 Ekim 1974). Bizden Size- Unutma Bakalım Bu İşin Sonu Ne Olacak. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (17 Ekim 1974). Bizden Size- Her Kavuşamamanın Bir Nedeni Vardır. *Hayat Resimli Roman*, 31.
- Özdeş, O. (21 Ekim 1974). Bizden Size- Sen Günahkâr Değilsin. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (24 Ekim 1974). Bizden Size- Kalbi Kırık Küçük Kız. *Hayat Resimli Roman*, 31.
- Özdeş, O. (25 Ekim 1974). Bizden Size- Sabrın Mükâfatı. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (31 Ekim 1974). Bizden Size- Annelere Babalara Seslenişler Artıyor. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (4 Kasım 1974). Bizden Size- Suçlular Hesap Verin Bu Genç Kız Ne Olacak. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (7 Kasım 1974). Bizden Size- Dertli Kadınlar Yaşayan Ölüler. *Hayat Resimli Roman*, 30.

- Özdeş, O. (11 Kasım 1974). Bizden Size- Bir Fazilet Örneği. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (14 Kasım 1974). Bizden Size- Mutluluğa Hasret Kalan Kadın. *Hayat Resimli Roman*, 31.
- Özdeş, O. (18 Kasım 1974). Bizden Size- Erkeklerle Beslenen Kin. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (21 Kasım 1974). Bizden Size- Aşk Kurbanları. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (25 Kasım 1974). Bizden Size- Bir Başka Yara. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (28 Kasım 1974). Bizden Size- Bir Hazin Aşk Hikâyesi. *Hayat Resimli Roman*, 31.
- Özdeş, O. (2 Aralık 1974). Bizden Size- Unutulması Gereken Güzel Rüylar. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (9 Aralık 1974). Bizden Size- Bir Erkek Zorla Teyze Kızıyla Evlendirilir mi?. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (12 Aralık 1974). Bizden Size- Suç Çağ Dışı Düşünenlerin. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (16 Aralık 1974). Bizden Size- O Kadınlar. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (19 Aralık 1974). Bizden Size- Herkes Mutluluğun Mimarıdır. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (26 Aralık 1974). Bizden Size- Aşkın Gözü Kör müdür?. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (30 Aralık 1974). Bizden Size- Her Gün Yeni Bir Başlangıçtır. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (2 Ocak 1975). Bizden Size- Yalnızlık. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (6 Ocak 1975). Bizden Size- Dinsin Artık Gözyaşlarınız. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (9 Ocak 1975). Bizden Size- Yüreğimize Serin Sular Serpildi. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (13 Ocak 1975). Bizden Size- Aldanma İnanma Kalma. *Hayat Resimli Roman*, 30.

Özdeş, O. (16 Ocak 1975). Bizden Size- Bu ne Biçim Saygı. *Hayat Resimli Roman*, 30.

Özdeş, O. (20 Ocak 1975). Bizden Size- Hüsrana Gönül Bağlayanlar. *Hayat Resimli Roman*, 30.

Özdeş, O. (23 Ocak 1975). Bizden Size- Suçlu Aranıyor. *Hayat Resimli Roman*, 31.

Özdeş, O. (27 Ocak 1975). Bizden Size- Lütfen Bu Sevdadan Vazgeçin. *Hayat Resimli Roman*, 30.

Özdeş, O. (30 Ocak 1975). Bizden Size- Her Şeyi Dert Edinmek. *Hayat Resimli Roman*, 31.

Özdeş, O. (3 Şubat 1975). Bizden Size- Çocukluk Aşkları. *Hayat Resimli Roman*, 30.

Özdeş, O. (6 Şubat 1975). Bizden Size- Mutluluk Arayanlar. *Hayat Resimli Roman*, 31.

Özdeş, O. (10 Şubat 1975). Bizden Size- Yeryüzünde Yalnız Gezen Yıldızlar. *Hayat Resimli Roman*, 30.

Özdeş, O. (13 Şubat 1975). Bizden Size- Erkeklerden Nefret Eden Kızlar. *Hayat Resimli Roman*, 30.

Özdeş, O. (17 Şubat 1975). Bizden Size- Bir de Madalyonun Öbür Yüzüne Bakalım. *Hayat Resimli Roman*, 30.

Özdeş, O. (20 Şubat 1975). Bizden Size- Hayatı Seveceksin. *Hayat Resimli Roman*, 31.

Özdeş, O. (24 Şubat 1975). Bizden Size- Dişi Kara Kediler. *Hayat Resimli Roman*, 30.

Özdeş, O. (27 Şubat 1975). Bizden Size- Kız Böyle İstenmez. *Hayat Resimli Roman*, 30.

Özdeş, O. (3 Mart 1975). Bizden Size- Sabır Küpü Bir Hanım Okuyucumuz. *Hayat Resimli Roman*, 30.

Özdeş, O. (6 Mart 1975). Bizden Size- Bir İnsan Mağlup Olmak İster mi?. *Hayat Resimli Roman*, 30.

Özdeş, O. (10 Mart 1975). Bizden Size- Mutlu Olmaya Namzet Genç Bir Kızımız Var. *Hayat Resimli Roman*, 30.

Özdeş, O. (13 Mart 1975). Bizden Size- Evlilikte Aşk Mantıkla Beraber Yürür. *Hayat Resimli Roman*, 31.

Özdeş, O. (17 Mart 1975). Bizden Size- Arabanız Yolda Kalırsa Ne Yapmalısınız?. *Hayat Resimli Roman*, 30.

- Özdeş, O. (20 Mart 1975). Bizden Size- Umut ve İnanç. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (24 Mart 1975). Bizden Size- Aşk Acısının Yararlı İlacı Unutmak. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (27 Mart 1975). Bizden Size- Cici Anneler. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (31 Mart 1975). Bizden Size- İçine Kapanık Dünyalar. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (3 Nisan 1975). Bizden Size- Küçük Kadınlar Küçük Erkekler. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (7 Nisan 1975). Bizden Size- Zorbalar. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (10 Nisan 1975). Bizden Size- Nefret ve İntikam. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (14 Nisan 1975). Bizden Size- Aşk ve Gurur. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (17 Nisan 1975). Bizden Size- Yuvadın Kaçan Evlatlar. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (21 Nisan 1975). Bizden Size- Arkadaşlık ve Aşk. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (24 Nisan 1975). Bizden Size- Bir Kadın Yaratmak. *Hayat Resimli Roman*, 31.
- Özdeş, O. (27 Nisan 1975). Bizden Size- Yuva Yıkan Bir Tutku. *Hayat Resimli Roman*, 31.
- Özdeş, O. (1 Eylül 1975). Bizden Size- Ebeveynlerin Müdahalesi. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (4 Eylül 1975). Bizden Size- Nefret ve İsyan. *Hayat Resimli Roman*, 31.
- Özdeş, O. (8 Eylül 1975). Çağın Kadını Ne İster. *Hayat Resimli Roman*, 24.
- Özdeş, O. (8 Eylül 1975). Bizden Size- Âşık Öğüt Dinler mi?. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (11 Eylül 1975). Bizden Size- Umutsuzlar. *Hayat Resimli Roman*, 31.
- Özdeş, O. (15 Eylül 1975). Bizden Size- Aşk Dert Edinenler. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (18 Eylül 1975). Bizden Size- Aşk ve Ölüm. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (22 Eylül 1975). Bizden Size- Aldanmak ve Kanmak. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (25 Eylül 1975). Bizden Size- Bunalım. *Hayat Resimli Roman*, 31.

- Özdeş, O. (29 Eylül 1975). Bizden Size- Gençlikteki Aşk Rüzgârları. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (9 Ekim 1975). Bizden Size- Bekâret. *Hayat Resimli Roman*, 31.
- Özdeş, O. (9 Ekim 1975). Bizden Size- Görmeden Sevilir mi?. *Hayat Resimli Roman*, 31.
- Özdeş, O. (20 Ekim 1975). Bizden Size- Her Üvey Anne Kara Kedi midir?. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (23 Ekim 1975). Bizden Size- Sevmemek Suç Olur mu?. *Hayat Resimli Roman*, 31.
- Özdeş, O. (27 Ekim 1975). Bizden Size- Kelebekler Gibi. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (30 Ekim 1975). Bizden Size- İnsan Kendi Mutluluğunun Mimarıdır. *Hayat Resimli Roman*, 31.
- Özdeş, O. (3 Kasım 1975). Bizden Size- Ölüme Mahkûm Aşklar. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (6 Kasım 1975). Bizden Size- Ölenle Ölünür mü?. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (10 Kasım 1975). Bizden Size- Arkadaşlık Üzerine. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (17 Kasım 1975). Bizden Size- Kabahat Kimde. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (20 Kasım 1975). Bizden Size- Günah Çocukları. *Hayat Resimli Roman*, 31.
- Özdeş, O. (24 Kasım 1975). Bizden Size- Neden Geldik Nereye Gidiyoruz. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (27 Kasım 1975). Bizden Size- Ufak Tefek Aşklar. *Hayat Resimli Roman*, 31.
- Özdeş, O. (1 Aralık 1975). Bizden Size- Sevememek Korkusu. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (4 Aralık 1975). Bizden Size- Pembe Dünyalar. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (8 Aralık 1975). Bizden Size- Kusurlular ve Suçlular. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (11 Aralık 1975). Bizden Size- Tehlikeli İlişkiler. *Hayat Resimli Roman*, 31.
- Özdeş, O. (15 Aralık 1975). Bizden Size- Yeryüzünde Yalnız Olan Yıldızlar. *Hayat Resimli Roman*, 31.
- Özdeş, O. (18 Aralık 1975). Bizden Size- Cennet Anaların Ayakları Altındadır. *Hayat Resimli Roman*, 31.

- Özdeş, O. (22 Aralık 1975). Bizden Size- Dünyayı Bir Kere Daha Başınıza Yıkmayınız. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (25 Aralık 1975). Bizden Size- Bir İbret Tablosu. *Hayat Resimli Roman*, 31.
- Özdeş, O. (29 Aralık 1975). Bizden Size- Sakat Olmak Suç mudur?. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (15 Ocak 1976). Bizden Size- Çağımıza Uymak. *Hayat Resimli Roman*, 31.
- Özdeş, O. (19 Ocak 1976). Bizden Size- Evlilik Evcilik Oynamak Değildir. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (22 Ocak 1976). Bizden Size- Karşılıksız Sevenler. *Hayat Resimli Roman*, 31.
- Özdeş, O. (26 Ocak 1976). Bizden Size- Önce Okul Sonra Aşk. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (29 Ocak 1976). Bizden Size- Yanlış Adımlar. *Hayat Resimli Roman*, 31.
- Özdeş, O. (2 Şubat 1976). Bizden Size- Pişmanlık. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (5 Şubat 1976). Bizden Size- Talihsiz Kadınlar. *Hayat Resimli Roman*, 31.
- Özdeş, O. (9 Şubat 1976). Bizden Size- Yanlış Yolda Olan Kim. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (12 Şubat 1976). Bizden Size- Ödevimiz Yaşamaktır. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (16 Şubat 1976). Bizden Size- Lütfen Unutunuz. *Hayat Resimli Roman*, 31.
- Özdeş, O. (23 Şubat 1976). Bizden Size- Bakir Erkekler. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (1 Mart 1976). Bizden Size- Kötü ve Gaddar Olmak mı Asla. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (1 Mart 1976). Necla İz. *Hayat Resimli Roman*, 24.
- Özdeş, O. (15 Mart 1976). Bizden Size- Desteksiz Genç Ağaçlar. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (29 Mart 1976). Bizden Size- Sorumsuzluk Alışkanlığı. *Hayat Resimli Roman*, 30.
- Özdeş, O. (5 Nisan 1976- 20 Aralık 1976). Gurbet- Tefrika roman. *Hayat Resimli Roman*, 18.
- Özdeş, O. (12 Nisan 1976). Bizden Size- Sevgililerin En Güzeli. *Hayat Resimli Roman*, 30.

Özdeş, O. (26 Nisan 1976). Bizden Size- Evlat ve Torun Tutkusu. *Hayat Resimli Roman*, 30.

Özdeş, O. (3 Mayıs 1976). Bizden Size- Gençlik ve İhtiyarlık. *Hayat Resimli Roman*, 30.

Özdeş, O. (10 Mayıs 1976). Bizden Size- Annelerin Aceleciliği. *Hayat Resimli Roman*, 30.

Özdeş, O. (17 Mayıs 1976). Bizden Size- Merhamet Avcıları. *Hayat Resimli Roman*, 26.

Özdeş, O. (24 Mayıs 1976). Bizden Size- Yalnızlık ve Bunalım. *Hayat Resimli Roman*, 26.

Özdeş, O. (31 Mayıs 1976). Bizden Size- Buruk Hatıralar. *Hayat Resimli Roman*, 46.

Özdeş, O. (7 Haziran 1976). Bizden Size- İbret Levhaları. *Hayat Resimli Roman*, 46.

Özdeş, O. (14 Haziran 1976). Bizden Size- Nikâhta Keramet Vardır. *Hayat Resimli Roman*, 46.

Özdeş, O. (21 Haziran 1976). Bizden Size- Sabrın Meyvesi Tatlıdır. *Hayat Resimli Roman*, 46.

Özdeş, O. (28 Haziran 1976). Bizden Size- Kalbe Dolan O İlk Bakış. *Hayat Resimli Roman*, 46.

Özdeş, O. (5 Temmuz 1976). Bizden Size- Gençlik Günahları. *Hayat Resimli Roman*, 46.

Özdeş, O. (12 Temmuz 1976). Bizden Size- Aşk İnsanı Yüceltir mi?. *Hayat Resimli Roman*, 46.

Özdeş, O. (19 Temmuz 1976). Bizden Size- Böyle Aşktan Hayır Gelmez. *Hayat Resimli Roman*, 46.

Özdeş, O. (26 Temmuz 1976). Bizden Size- Gurbet Kuşlarının Çileleri. *Hayat Resimli Roman*, 46.

Özdeş, O. (9 Ağustos 1976). Bizden Size- 17 Yaş Aşk ve Ötesi. *Hayat Resimli Roman*, 46.

Özdeş, O. (6 Eylül 1976). Bizden Size- Yaşamak Güzel Şey. *Hayat Resimli Roman*, 46.

Özdeş, O. (13 Eylül 1976). Bizden Size- Güven Duygusu. *Hayat Resimli Roman*, 46.

Özdeş, O. (20 Eylül 1976). Bizden Size- Aşka Âşık Olanlar. *Hayat Resimli Roman*, 46.

Özdeş, O. (27 Eylül 1976). Bizden Size- Ahlak Kuralları. *Hayat Resimli Roman*, 46.

Özdeş, O. (4 Ekim 1976). Bizden Size- Akıl, Gönülün Oyunağı Olmamalıdır. *Hayat Resimli Roman*, 46.

Özdeş, O. (11 Ekim 1976). Bizden Size- Mutlu Olmak İçin Mutlu Etmek Şarttır. *Hayat Resimli Roman*, 46.

Özdeş, O. (18 Ekim 1976). Bizden Size- Aşk Okyanusunda Çırpınanalar. *Hayat Resimli Roman*, 46.

Özdeş, O. (25 Ekim 1976). Bizden Size- Aşkın Gözlükleri. *Hayat Resimli Roman*, 46.

Özdeş, O. (1 Kasım 1976). Bizden Size- İntikam Kötülüğün Yanında Oturur. *Hayat Resimli Roman*, 46.

Özdeş, O. (8 Kasım 1976). Bizden Size- Zorla Güzellik Olur mu?. *Hayat Resimli Roman*, 46.

Özdeş, O. (22 Kasım 1976). Bizden Size- Çaresiz Derde Düşenler. *Hayat Resimli Roman*, 46.

Özdeş, O. (29 Kasım 1976). Bizden Size- Aşkta Yalan. *Hayat Resimli Roman*, 46.

Özdeş, O. (6 Aralık 1976). Bizden Size- Unutmak ve Unutamamak. *Hayat Resimli Roman*, 46.

Özdeş, O. (13 Aralık 1976). Bizden Size- Ey Aşk Güzel ve Kısasın. *Hayat Resimli Roman*, 46.

Özdeş, O. (20 Aralık 1976). Bizden Size- Gençlerimizdeki Ruhi Bunalımın Sebebi. *Hayat Resimli Roman*, 46.

Özdeş, O. (30 Mayıs 1977). Bizden Size- Aşk ve Yalan. *Hayat Resimli Roman*, 46.

Özdeş, O. (6 Haziran 1977). Bizden Size- Her İnsan Kendi Talihinin Mimarıdır. *Hayat Resimli Roman*, 46.

Özdeş, O. (13 Haziran 1977). Bizden Size- Bilgili Olan Güçlü Olur. *Hayat Resimli Roman*, 46.

Özdeş, O. (20 Haziran 1977). Bizden Size- Dertli Anneler. *Hayat Resimli Roman*, 46.

Özdeş, O. (27 Haziran 1977). Bizden Size- Aşk Ölür mü?. *Hayat Resimli Roman*, 46.

Özdeş, O. (4 Temmuz 1977). Bizden Size- Çileli Gurbet Kuşları. *Hayat Resimli Roman*, 46.

Özdeş, O. (11 Temmuz 1977). Bizden Size- Yalancı Aşklar. *Hayat Resimli Roman*, 46.

- Özdeş, O. (18 Temmuz 1977). Bizden Size- Karşılıksız Sevenler. *Hayat Resimli Roman*, 46.
- Özdeş, O. (25 Temmuz 1977). Bizden Size- Evlenirken Gözleri Dört Açmak Gerekir. *Hayat Resimli Roman*, 46.
- Özdeş, O. (1 Ağustos 1977). Bizden Size- Çağ Dışı Düşünen Baba ve Analara. *Hayat Resimli Roman*, 46.
- Özdeş, O. (8 Ağustos 1977). Bizden Size- İlk Uyanış. *Hayat Resimli Roman*, 46.
- Özdeş, O. (15 Ağustos 1977). Bizden Size- Hayatta Gerçek Mutluluk Nedir?. *Hayat Resimli Roman*, 46.
- Özdeş, O. (22 Ağustos 1977). Bizden Size- Neleri Hatırlamalı, Neleri Unutmalıyız. *Hayat Resimli Roman*, 46.
- Özdeş, O. (29 Ağustos 1977). Bizden Size- Aşkta Hüsrana Uğrayanlar. *Hayat Resimli Roman*, 46.
- Özdeş, O. (5 Eylül 1977). Bizden Size- Kırıştırmak Bakışmak ve Aşk. *Hayat Resimli Roman*, 46.
- Özdeş, O. (12 Eylül 1977). Bizden Size- Leyleğin Attığı Yavrular. *Hayat Resimli Roman*, 46.
- Özdeş, O. (19 Eylül 1977). Bizden Size- Aşkın İlk Rüzgârları. *Hayat Resimli Roman*, 46.
- Özdeş, O. (26 Eylül 1977). Bizden Size- Bunalım ve Karamsarlık. *Hayat Resimli Roman*, 46.
- Özdeş, O. (3 Ekim 1977). Bizden Size- Unutmak Olmayınca Mutluluk Olmaz. *Hayat Resimli Roman*, 46.
- Özdeş, O. (10 Ekim 1977). Bizden Size- Talihimizin Mimarı. *Hayat Resimli Roman*, 46.
- Özdeş, O. (17 Ekim 1977). Bizden Size- Mutlu Olmak Hünerdir. *Hayat Resimli Roman*, 46.
- Özdeş, O. (24 Ekim 1977). Bizden Size- Ah Şu Erkekler. *Hayat Resimli Roman*, 46.
- Özdeş, O. (31 Ekim 1977). Bizden Size- Bir Vicdan Muhakemesi. *Hayat Resimli Roman*, 46.

- Özdeş, O. (7 Kasım 1977). Bizden Size- Unutalım ve Affedelim. *Hayat Resimli Roman*, 46.
- Özdeş, O. (14 Kasım 1977). Bizden Size- Vefasızdan Hayır Gelir mi?. *Hayat Resimli Roman*, 46.
- Özdeş, O. (21 Kasım 1977). Bizden Size- Sessiz Dünyada Yaşayanlar. *Hayat Resimli Roman*, 46.
- Özdeş, O. (28 Kasım 1977). Bizden Size- Dertli Kızlar. *Hayat Resimli Roman*, 46.
- Özdeş, O. (5 Aralık 1977). Bizden Size- Gurbetteki Yaralı Anneler. *Hayat Resimli Roman*, 46.
- Özdeş, O. (12 Aralık 1977). Bizden Size- Kim Yalan Söyler. *Hayat Resimli Roman*, 46.
- Özdeş, O. (19 Aralık 1977). Bizden Size- Para, Dostluk, Aşk ve Diploma. *Hayat Resimli Roman*, 46.
- Özdeş, O. (26 Aralık 1977). Bizden Size- Kamelyalı Kadınlar. *Hayat Resimli Roman*, 46.
- Özdeş, O. (2 Ocak 1978). Bizden Size- Hayata Küsülür mü?. *Hayat Resimli Roman*, 46.
- Özdeş, O. (9 Ocak 1978). Bizden Size- Yaşamayı ve Hayatı Sevmek?. *Hayat Resimli Roman*, 46.
- Özdeş, O. (16 Ocak 1978). Bizden Size- Köylerdeki Öğretmen Kızlar. *Hayat Resimli Roman*, 46.
- Özdeş, O. (23 Ocak 1978). Bizden Size- Baskı Altındaki Kızların Bunalımı. *Hayat Resimli Roman*, 46.
- Özdeş, O. (30 Ocak 1978). Bizden Size- Mutlu Yuvalar. *Hayat Resimli Roman*, 46.
- Özdeş, O. (6 Şubat 1978). Bizden Size- Ahtapotun Kolları. *Hayat Resimli Roman*, 46.
- Özdeş, O. (13 Şubat 1978). Bizden Size- Öfkeli Bâkir Kızlar. *Hayat Resimli Roman*, 46.
- Özdeş, O. (20 Şubat 1978). Bizden Size- Öğrenci Aşkları. *Hayat Resimli Roman*, 46.
- Özdeş, O. (27 Şubat 1978). Bizden Size- Mutsuz Evlilikler. *Hayat Resimli Roman*, 46.
- Özdeş, O. (6 Mart 1978). Bizden Size- Dost Yüzler, Düşman Yüzler. *Hayat Resimli Roman*, 46.
- Özdeş, O. (13 Mart 1978). Bizden Size- Aşk ve Arkadaşlık. *Hayat Resimli Roman*, 46.

Özdeş, O. (20 Mart 1978). Bizden Size- Bir Kız Zorla Evlendirilir mi?. *Hayat Resimli Roman*, 46.

Özdeş, O. (27 Mart 1978). Bizden Size- Dengi Dengine. *Hayat Resimli Roman*, 46.

Özdeş, O. (3 Nisan 1978). Bizden Size- Tehlikeli İlişkiler. *Hayat Resimli Roman*, 46.

Özdeş, O. (10 Nisan 1978). Bizden Size- Kader Kimseyi Suçlu Kılamaz. *Hayat Resimli Roman*, 46.

Özdeş, O. (24 Nisan 1978). Bizden Size- Dünya Başımıza Yıkılır mı?. *Hayat Resimli Roman*, 46.

Özdeş, O. (1 Mayıs 1978). Bizden Size- Böyle Baba Olur mu?. *Hayat Resimli Roman*, 46.

Özdeş, O. (8 Mayıs 1978). Bizden Size- Bahtsız Kızlar. *Hayat Resimli Roman*, 46.

Özdeş, O. (15 Mayıs 1978). Bizden Size- Güzellik ve Sevgi. *Hayat Resimli Roman*, 46.

Özdeş, O. (22 Mayıs 1978). Bizden Size- Ah Şu Analar, Ah Şu Babalar. *Hayat Resimli Roman*, 46.

Özdeş, O. (29 Mayıs 1978). Bizden Size- Ana Gibi Yâr Olur mu?. *Hayat Resimli Roman*, 46.

Özdeş, O. (5 Haziran 1978). Bizden Size- Dokunmayın Kızlara. *Hayat Resimli Roman*, 46.

Özdeş, O. (12 Haziran 1978). Bizden Size- Öpücük Üzerine. *Hayat Resimli Roman*, 46.

Özdeş, O. (19 Haziran 1978). Bizden Size- Rüyalandaki Sevgililer. *Hayat Resimli Roman*, 46.

Özdeş, O. (26 Haziran 1978). Bizden Size- Ufak Tefek Pişmanlıklar. *Hayat Resimli Roman*, 46.

Özdeş, O. (3 Temmuz 1978). Bizden Size- Evlilik İlişkileri. *Hayat Resimli Roman*, 46.

1. 6. Ölümü ile İlgili Çıkan Haberler

Acı Bir Kayıp, (09.06.1979) Milliyet, 7. (Gazeteciler Cemiyeti tarafından verilmiştir.)

Acı Kaybımız, (09.06.1979) Milliyet, 6. (Ailesi tarafından verilmiştir.)

Oğuz Özdeş Vefat Etti, (09.06.1979) Milliyet, 9. (Milliyet Gazetesi tarafından verilmiştir.)

Şener, Erman. (12.07.1979) Haber Merkezi Hangi Ölçüyü Kullanıyor. Milliyet, s. 10.

2. DİĞER KAYNAKLAR

2. 1. KİTAPLAR

- Aktaş, Şerif. (1984). *Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş*. Ankara: Birlik.
- Alangu, T. (1965). *Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman 1-3* İstanbul: İstanbul Matbaası.
- Arslan, T. (2012). *Edebiyatımızda İsimler*. İstanbul: Boğaziçi.
- Arslan, T. (2012). *Edebiyatımızda Terimler*. İstanbul: Boğaziçi.
- Aytaç, Gürsel. (1990). *Çağdaş Türk Romanları Üzerine İncelemeler*. Ankara: Gündoğan.
- Aytür, Ünal. (2009). *Henry James ve Roman Sanatı*. İstanbul: YKY.
- Bachelard, Gaston. *Uzamın Poetikası*. Alp Tümertekin (Çev.). İthaki.
- Çetin, N. (2011). *Roman Çözümleme Yöntemi*. Ankara: Öncü Kitap.
- Demir, Yavuz. (1995). *Anlatılar Tipolojisi*. Ankara: Akçağ.
- Develi, Hayati. (2006). *Dede Korkut Hikâyeleri* içinde “Bay Büre oğlu Bamsı Beyrek”. Ankara: Alkım.
- Doltaş, D. (2003). *Postmodernizm ve Eleştiri: Tartışmalar/ Uygulamalar*. İstanbul: İnkılâp.
- Ecevit, Yıldız. (2012). *Türk Romanında Postmodernist Açılımlar*. İstanbul: İletişim.
- Ercilasun, Bilge. (1997). *Yeni Türk Edebiyatı Üzerine İncelemeler*. Ankara: Akçağ.
- Forster, E. M. (1982). *Aspect of the Novel*. Penguin Books, Camridge 1974 (Roman Sanatı. Ünal Aytür (Çev.). İstanbul: Adam.
- Finn, Robert P. *Türk Romanı 1872- 1900*. Tomris Uyar (Çev.). Ankara: Bilgi.
- Gögebakan. Turgut. (2004). *Tarihsel Roman Üzerine*. Ankara: Akçağ.
- Gündüz, Osman. (2011). Cumhuriyet Dönemi Türk Romanı. Ramazan Korkmaz (Ed.) *Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı* içinde (399- 574). Ankara: Grafiker.
- Hebdige, Dick. (1998). *Gençlik ve Alt Kültürleri*. Esen Tarım (Çev.). İstanbul: İletişim.
- İleri, Selim. (2001). *Türk Romanından Altın Sayfalar*. İstanbul: Doğan.
- Kaplan, Mehmet. (2011). *Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar 3 -Tip Tahlilleri-*. İstanbul: Dergâh.
- Kolcu, Ali İ. (2013). *Türk Romanı El Kitabı*. Erzurum: Salkımsöğüt.

- Korkmaz, Ramazan. (2007). *Romanda Mekânın Poetiği*. A. Külahlıoğlu, S. Eker (Ed.) *Edebiyat ve Dil Yazıları* içinde (399- 415). Ankara.
- Sağlık, Şaban. (2012). *Popüler Romanlar ve Edebiyat Sosyolojisi*. Köksal Alver (Ed.) *Edebiyat Sosyolojisi İncelemeleri* içinde (307- 343). Ankara, s. 324.
- Nabokov, V. (1988). *Edebiyat Dersleri* (Cervantes, Çehov, Tolstoy, Turgenyev, Flaubert, Kafka), Fatih Özgüven, Nihal Akbulut (Çev.). İstanbul: Ada.
- Oktay, Ahmet. (1995). *Türkiye’de Popüler Kültür*. İstanbul: YKY.
- Özön, M. N. (2009). *Türkçede Roman*. İstanbul: İletişim.
- Moran, B. (1981). *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*. İstanbul: Cem.
- Moran, B. (1983). *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış 1*. İstanbul: İletişim.
- Moran, B. (1994). *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış 3*. İstanbul: İletişim.
- Parla, Jale. (2000). *Donkişot’tan Bugüne Roman*. İstanbul: İletişim.
- Sağlık, Şaban. (2010). *Popüler Roman Estetik Roman*. Ankara: Akçağ.
- Stevick, P. (2010). *Roman Teorisi*. Sevim Kantarcıoğlu (Çev.). Ankara: Akçağ.
- Tanpınar, Ahmet Hamdi. (2001). *On Dokuzuncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi*. İstanbul: Çağlayan
- Tarakçı, C. (1986). *Cenap Şehabettin’de Tenkit*. Samsun.
- Tekin, M. (2011). *Roman Sanatı ve Romanın Unsurları 1*. İstanbul: Ötüken.
- Tonga, N. (2015). *Bizim Caddeden Portreler*. Ankara: Cümle.
- Törenek, M. (2002). *Türk Romanında İşgal İstanbul’u*. İstanbul.
- Tural, S. (2003). *Zamanın Elinden Tutmak*. Ankara: Yeni Avrasya Yayınları.
- Uygur, Nermi. (2009). *İnsan Açısından Edebiyat*. İstanbul: YKY.
- Yalçın Çelik, D. (2005). *Yeni Tarihselcilik Kuramı ve Türk Edebiyatında Postmodern Tarihî romanlar*. Ankara: Akçağ.
- Yalçın Çelik, D. (2006). *Popüler Roman: Cilt 3. Türk Edebiyatı Tarihi* içinde 365- 398. İstanbul.
- Yetiş, K. (2007). *Dönemler ve Problemler Aynasında Türk Edebiyatı*. İstanbul.
- Yıldırım, T. (2006). *Edebiyatımızda Müstear İsimler*. İstanbul: Selis.

Yılmaz, Ayfer. (1997). Popüler Edebiyat ve Safvet Nezihî. Mehmet Ölmez (Ed.) *Çağdaş Türk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış / Nevin Önberk Armağanı* içinde (351- 358). Ankara: Simurg.

Yılmaz, Duralı. (1990). *Roman Kavramı ve Türk Romanının Doğuşu*. Ankara.

Yüksel, Ayşegül. (1997). Kurmaca ile Gerçeğin Buluştuğu Noktada Geçmiş ve Şimdi ile Hesaplaşma: Erendiz Atasü'den 'Dağın Öteki Yüzü'. Nazan Aksoy-Bülent Aksoy (Ed.) *Berna Moran'a Armağanı* içinde "Türk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış". İstanbul: İletişim.

Wellek, R., Warren A. (1983). *Edebiyat Biliminin Temelleri*. A. Edip Uysal (Çev.). Ankara: Kültür Bakanlığı.

Williams, Raymond. (1993). *Kültür*. Ertuğrul Başer (Çev.). İstanbul: İletişim.

2. 2. ANSİKLOPEDİLER

Dereli, Ali. *Türk ve Dünya Edebiyatında Şairler, Yazarlar Sözlüğü* içinde Oğuz Özdeş Maddesi, (s. 374). İstanbul: Salan.

Develioğlu, Ferit. (1992). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat* içinde mekân maddesi. (s. 721). Ankara: Aydın.

Editör. Oğuz Özdeş Maddesi. *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi* içinde. (2. Baskı, Cilt 2, s. 790). İstanbul: Yapı Kredi

Editör. Oğuz Özdeş Maddesi. *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi* içinde. (Cilt 7, s. 208.) İstanbul: Dergâh.

Editör. *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi* içinde. (C. 7, s. 340). İstanbul: Dergâh.

Işık, İhsan. (2007). *Türkiye Edebiyatçıları ve Kültür Adamları Ansiklopedisi* içinde. Oğuz Özdeş Maddesi. (2. Baskı, Cilt 7, s. 2862-2864). Ankara: Elvan.

Işık, İhsan. (2004). *Türkiye Yazarlar Ansiklopedisi* içinde Oğuz Özdeş Maddesi. (3. Baskı, Cilt 2, s. 1442). Ankara: Elvan.

Karaalioglu, Seyit Kemal. (1983). *Ansiklopedik Edebiyat Sözlüğü* içinde Roman Maddesi. (3. Baskı, s. 656). İstanbul: İnkılâp ve Aka.

Karaalioglu, Seyit Kemal. (1983). *Ansiklopedik Edebiyat Sözlüğü* içinde Tarihî roman Maddesi, (3. Baskı, s. 773). İstanbul: İnkılâp ve Aka.

Karataş, Turan. (2011). *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü* içinde Popüler Edebiyat Maddesi, (s. 470). Sütun.

Karataş, Turan. (2011). *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü* içinde Tarihî roman Maddesi, (s. 558). Sütun.

Kurdakul, Şükran. *Şairler ve Yazarlar Sözlüğü* içinde Oğuz Özdeş Maddesi. (6. Baskı, s. 532). İstanbul: İnkılâp.

Necatigil, Behçet. (1983). *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü* içinde Oğuz Özdeş Maddesi. (11. Baskı, s. 305). İstanbul: Varlık.

Özkırımlı, Atilla. *Türk Edebiyatı Tarihi*, (Cilt 4. s. 965). İstanbul: Cem.

Tekin, Arslan. (2012). *Edebiyatımızda İsimler* içinde Oğuz Özdeş Maddesi. (5. Baskı, s. 528). Ankara: Boğaziçi.

2. 3. TEZLER

Argunşah, H. (1990). *Türk Edebiyatında Tarihî Roman (Türk Tarihi İle İlgili)*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü İstanbul.

Çetindaş Dilek. (2006). *Popüler Tarihî Romanlar ve M. Turhan Tan*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.

Çiçek Rıdvan. (2017). *Popüler Roman Açısından Oğuz Özdeş'in Romanları Üzerine Bir Araştırma*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erzincan Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan.

Eldessouky, Ahmed. (2010). *Türk Edebiyatında Tarihî Romanlar (Türk Tarihi ile İlgili, 1981-1985)*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Güngör, Mehmet. (2012). *Popüler Roman Geleneği ve Oğuz Özdeş'in Popüler Tarihî Romanları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ahi Evran Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir.

Kaçen, Eray. (2012). *Oğuz Özdeş'in Tarihî Romanları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.

Karaca, İsmail. (2005). *Türk Edebiyatında Tarihî Romanlar (Türk Tarihi İle İlgili, 1851-1960)*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Özmen, Necmettin. (2013). *Türk Edebiyatında Konusunu Türk Tarihinden Alan Romanlar (2001-2002)*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Sağlık, Şaban. (1998). *Popüler Roman ve Estetik Roman Kavramları Açısından Esat Mahmut Karakurt ile Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Romanları Üzerine Mukayeseli Bir Çalışma*, O. M. Ü. S. B. E. (Basılmamış Doktora Tezi), Samsun.

Sulaimanova, Aigul. (2009). *Konusunu Türk Tarihinden Alan Tarihî romanlar (1966-1970)*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Taştan, Zeki. (2000). *Türk Edebiyatında Tarihî Roman (Türk Tarihi İle İlgili, 1871– 1950)*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Tatar Kırılmış, İlknur. (2007). *Türk Edebiyatında Tarihî Roman (Türk Tarihi İle İlgili, 1961–1965)*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Tonga, Necati. (2004). *Çınaraltı Dergisi Etrafında Oluşan Edebî Muhit*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Topdemir, Ramazan. (2009). *Konusunu Türk Edebiyatından Alan Tarihî romanlar (1971-1980)*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Uğur, Veli. (2009). *1980 Sonrası Türk Edebiyatında Popüler Roman*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

2. 4. MAKALELER

Aktaş, Şerif. (1992). Cumhuriyet Dönemi Romanı. *Türk Dünyası El Kitabı*, 3, Ankara.

Aktaş, Şerif. (Aralık 1983). Kurtuluş Savaşını Yapan İki İnsan Tipinin Hikâyesi: Küçük Ağa. *Milli Kültür*, 12, 12- 14.

Aktaş, Özgür. (Temmuz 2013/II). Türk Denizcilik Tarihi İle İlgili Romanlarda Turgut Reis İmajı. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 34. 157-167.

Alçıtepe, A. G. (2001). Dıranaz Sinop Halkevi Dergisi Bibliyografyası. *Kebikeç*, 12, 307-335.

Andaç, Feridun. (1997). Roman, Tarih, Tarihsellik. *Hürriyet Gösteri*, 197- 198, .

- Argunşah, Hülya. (2002). Tarihî Romanda Postmodern Arayışlar. *İlmî Araştırmalar*, 14, 17- 27.
- Argunşah, Hülya. (2001). Tarihî Romanın Yükselişi. *Hece/ Türk Romanı Özel Sayısı*, Mayıs/ Haziran/ Temmuz, 65, 66, 67, 454- 464.
- Arık, Şahmurat. (15-17 Ekim 2008). Kırşehirli Bir Roman Yazarı: Oğuz Özdeş ve Tarihî Romanları. 1. *Uluslararası Ahilik Kültürü ve Kırşehir Sempozyumu*, Kırşehir, 3, 1279-1290.
- Aytaç, Gürsel. (Mayıs 1985). Gerçekçilik ve Gerçek. *Çağdaş Eleştiri*, 5.
- Bekiroğlu, Nazan. (1992). Solgun Bir Gül Oluyor Dokununca- Edebiyatımızda Güzide Sabri İmajı I, *Dergâh*, 2, (24), 8- 10.
- Bekiroğlu, Nazan. (1992). Solgun Bir Gül Oluyor Dokununca- Edebiyatımızda Güzide Sabri İmajı I, *Dergâh*, 2, (25), 10- 11.
- Bekiroğlu, Nazan. (1992). Solgun Bir Gül Oluyor Dokununca- Edebiyatımızda Güzide Sabri İmajı I, *Dergâh*, 3, (26), 15- 16.
- Belge, Murat. (Kasım 1988). Tarih Roman Yazmanın Sakıncaları Var. *Argos*, 3.
- Çalık, Ethem. (Mayıs 1996). Tarihî Roman Yazarı ve Tarihî roman. *Yeni Dergi*, 39- 40.
- Çelik, Yakup. (2002). Tarih ve Tarihî Roman Arasındaki İlişki-Tarihî Romanda Kişiler. *Bilgi*, 22, 49- 67.
- Çeri, Bahriye. (2000). Cumhuriyet Romanında Osmanlı Tarihinin Kurgulanışı. *Tarih ve Toplum*, 33, (198), 19- 26.
- Doğan, Mehmet Can. (2000). Tarihî Romanın Dinamikleri ve Son On Beş Yılın Tarihî Romanları. *Türk Yurdu Türk Romanı Özel Sayısı*, 153-154.
- Doğan, Şerife. (Eylül 1995). Bir Araştırma Problemi Olarak Kitle Yazını. *Türk Dili*, 70, (525), 1015- 1023.
- Eken, Ahmet. (Ekim 1988). Orhan Pamuk’la Edebiyat-Tarih İlişkileri Üzerine Söyleşi. *Argos*, 2.
- Erdoğan, Mehmet. (Nisan 1992). Romanda Millî Mücadele Okurken. *Dergâh*, 26.
- Ertop, Konur. (Mayıs 1997). Romancılığımızda Tarihe Yaklaşımı. *Hürriyet Gösteri*, 197, 62.

- Evren, Burçak. (Eylül 19983). Fotoromanın Romanı, *Hürriyet Gösteri*, 34.
- Forster, E. M. (Aralık 1964). Olay Örgüsü. *Türk Dili Roman Özel Sayısı II*, 159, 276.
- Furrer, Priska. (Haziran 2000). Mekânın Anlamlandırılması ve Tarihsel Romanda Tarih Bilinci. *Tarih ve Toplum*, 198.
- Gürsel, Nedim. (Mayıs 1977). Tarihsel Roman Tarihi Yorumlayan Romandır. *Hürriyet Gösteri*, 197.
- Gürsel, Nedim. (2000). Tarihsel Roman Üzerine. *Tarih ve Toplum*, 33, (198), 16-18.
- Kaplan, Mehmet. (Temmuz 1977). Tarihî romanlarda Şahıslar Nasıl Konuşturulmalı?, *Türk Edebiyatı*, 45, 7-8.
- Kayalı, Kurtuluş. (3 Kasım 1988). Türkiye de Tarihsel Roman ya da Tarihe Duygusal Bakmak. *Argos Dergisi*, 3.
- Kemal, Mehmed. (1 Nisan 1984). Kerime Nadir. *Politika ve Ötesi*.
- Korat, Gürsel. (1999). Tarih Romancılığı Sorunu. *Virgöl*, 24.
- Kukul, M. Halistin. (Nisan 1993). Tarihî Romancımız A. Yılmaz Boyunağa ile Sohbet. *Türk Edebiyatı*, 234, 64.
- Lekesiz, Osman. Osmanlı'dan Bugüne Popüler Romanlar. *Hece Roman Özel Sayısı*, 65-66- 67, 465- 474.
- Lukacs, György. (Ekim 1988). Tarihsel Romanın Ortaya Çıkışındaki Toplumsal ve Tarihsel Koşullar. *Argos*, 2, 166.
- Mann, Thomas. (Aralık 1964). Roman Sanatı. *Türk Dili Roman Özel Sayısı II*, 159, 125.
- Naci, Fethi. (Nisan- Mayıs 1997). Romancının İşİ Tarih değil Roman Yazmaktır. *Hürriyet Gösteri*, 197- 198, 58- 59.
- Örik, Nihat Sırrı. (Mart 1933). Tarihsel Romanın Hudutları. *Çığır*, 3, 12.
- Sağlık, Şaban. (Ocak 1999). Kitle Kültürü ve Popüler İslami Romanlar. *Dergâh*, 107, 19-21.
- Sağlık, Şaban. (2002). Kurmaca Âlemin Kurmaca Sözcülerinden Romanda Zaman-Mekân- Tasvir. *Hece Roman Özel Sayısı*, 65 / 66 / 67, 124- 158.
- Sağlık, Şaban. (2000). Romanın Popüler ve Estetik Boyutları. *Türk Yurdu*, 153- 154, 23-30.

- Sağlık, Şaban. (2002). Tarihî Popüler Türk Romanlarında Yüceltilen Bir Değer Olarak Türk Kimliği. *İlmî Araştırmalar*, 14, 145- 165.
- Sancar, Nuray. (1999). Aşkın Değişen Yüzü. *Evrensel Kültür*, 14, 28- 31.
- Sefercioğlu, Necmettin. (May- Haziran 2000). Tefrika Romanlar ve Deli Kurt'un Yazılışı. *Türk Yurdu*, 153- 4, 168.
- Sertelli, İskender Fahrettein. (15 Şubat 1937). Tarihî Romancılık. *Gündüz*, 11, 259- 260.
- Şahin, İbrahim. (1991). İnsan, Mekân, Roman. *Türk Yurdu*, 11, 47.
- Şahin, İbrahim. (2000). Türk Romanının Tarihi Gelişimi. *Türk Yurdu*, 20, 153-154.
- Şirin, İbrahim. (2000). Kollektif Kimlik İnşa Aracı Olarak Tarihî Roman. *Türk Yurdu*, 153- 154, 170- 178.
- Türkeş, A. Ömer. (1998). Tarihî roman, Roman Gibi Tarih. *Virgöl*.
- Türkeş, A. Ömer. (2012). Türk Romanını Kim Temsil Ediyor?. *Notos*. Haziran Temmuz, Sayı 34, s. 32- 33.
- Ülgen, Erol. (21-25 Ekim 2010). Oğuz Özdeş'in Kıbrıs Kanı Adlı Romanında (20 Temmuz- 14 Ağustos) 1974 Barış Harekâtı. 2. *Uluslararası Kıbrıs Sempozyumu*, 1, 451- 469.
- Ülkütaşır, M. Şakir. (Ocak 1969). Bizde Tarihî Romancılık. *Hisar*, 8, 61.
- Yaşar, Hakan. (2016). Halkevi Dergiciliğine Bir Örnek: Sinop Halkevi Dergisi Dıranaz. *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2, 1, 97- 116.
- Yavuz, H. (1997). Tarihî Roman Ancak Belli Bir Tasarımdan Yola Çıkılarak Yazılabilir (Söyleşi). *Hürriyet Gösteri*, 197- 198, 69-71.
- Yavuztürk, Gülseren M. (Aralık 2013). Ankara'da Yayımlanmış Sinema Dergilerinin Kısa Tarihçesi. *Ankara Araştırmaları Dergisi*, 1, (2), 79- 92.
- Yetiş, K. (2003). Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu İle İlgili Üç Romanda Bir Tip. *İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 30, 591-609.
- Yıldız, A. Doğan. (Eylül 2009). Popüler Kültür ve Popüler Roman. *Dergâh*, 235, 12- 16.
- Yılmaz, Duralı. (Ekim 1977). Roman Sanatı ve Biz. *Hisar Dergisi*, 166.
- Yurdakul, Ahmet. (1988). Romanda Tarihsellik ve Tarihî Roman. *Hürriyet Gösteri*, 95, 77.

2. 5. ELEKTRONİK ADRESLER

<http://media.sinematurk.com/film/2/a2/98971df6dca7/images.jpg>. (11. 01. 2018).

http://ankaraataturklisesi.meb.k12.tr/tema/icerikler/mezunlar_1195037.html (22.10.2016).

<http://www.ucuztarih.com/magazin/30lar-magazininin-dibi-yildiz-mecmuasi/>
(22.10.2016).

https://tr.wikipedia.org/wiki/10._Alt%C4%B1n_Portakal_Film_Festivali (22. 10. 2016).

https://tr.wikipedia.org/wiki/Flash_Gordon (28. 10. 2016).

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.58158dca714821.18918877. (30. 10. 2015).

<http://www.tsa.org.tr/tr/kisi/kisigoster/573/oguz-ozdes>. (11.01.2018).

EKLER

EK 1.

Fotoğraf 1: **Hasret** adlı romanın iç kapağında yer alan fotoğraf.

Fotoğraf 2: Oğuz Özdeş'in **Yerdeki Bulutlar** adlı romanının arka kapağında yer alan fotoğraf.

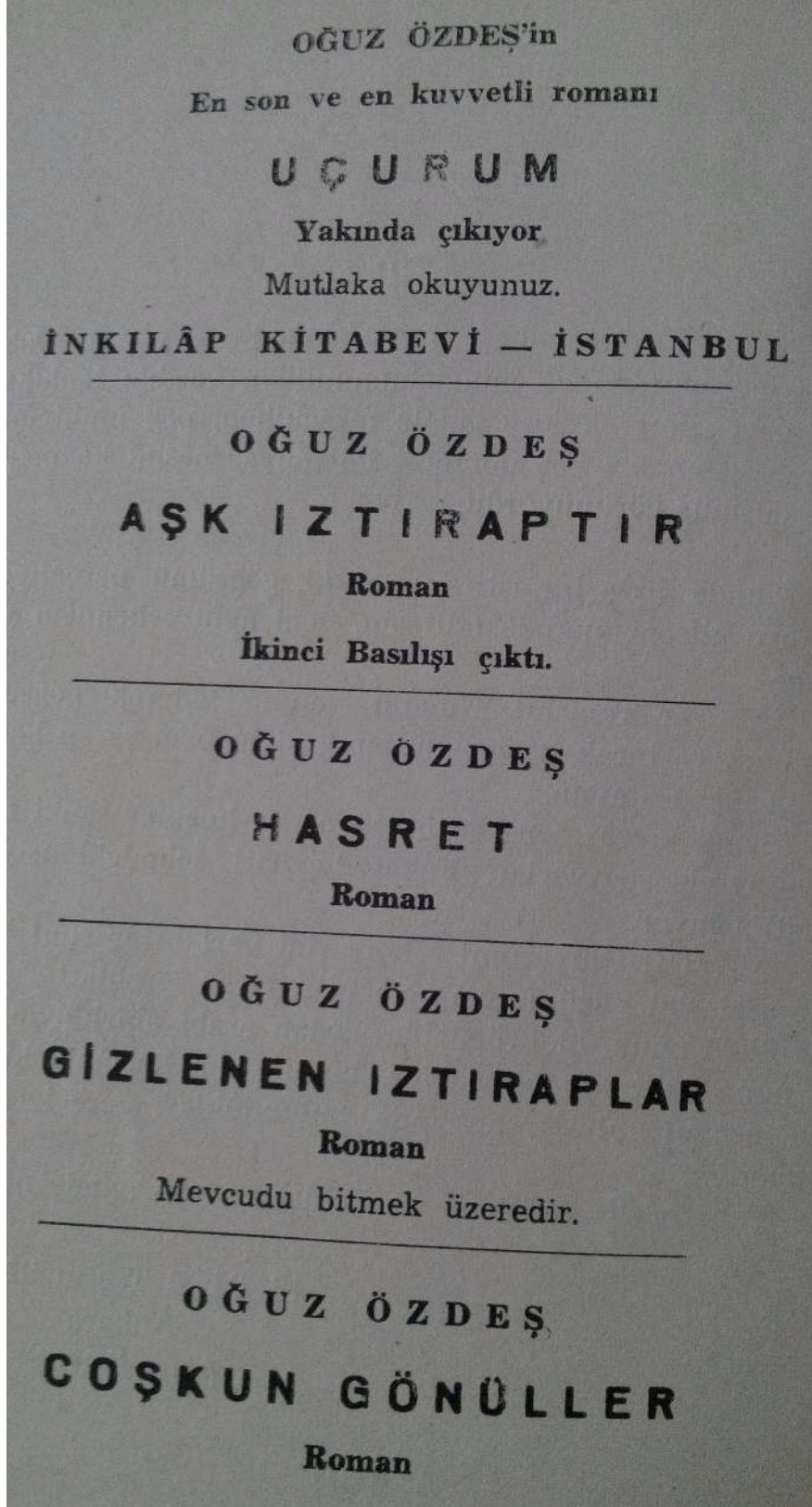
Fotoğraf 3: Oğuz Özdeş ve kalem arkadaşlarının 2 Şubat 1976'da Hayat Resimli Roman adlı derginin 1000. sayısını hazırlarken.

Fotoğraf 4: Ses Dergisinin düzenlediği artist yarışmasında jüri görevini üstlenen Oğuz Özdeş.

EK 2.

Kitap Reklamları 1: Oğuz Özdeş'in **İtiraf** adlı romanının sonunda diğer kitapları hakkında çıkan reklam.

Kitap Reklamları 2: Oğuz Özdeş'in **Tuna Nehri Akmam Diyor** adlı romanının sonunda diğer kitapları hakkında çıkan reklam.

TUNA NEHRİ AKMAM DİYOR

Bu romanda, şarkısı dillere destan olan Plevne Müdafaasını, Gazi Osman Paşa'nın, tarihin altın sayfasına geçen muharebelerini, gayet güzel işlenmiş bir mevzu içinde, merak ve heyecanla takip edeceksiniz. **TUNA NEHRİ AKMAM DİYOR**, Oğuz Özdeş'in en son ve 27 nci romanıdır.

OGUZ ÖZDEŞ'İN

TÜRK ROMANLARI

Serisinden çıkan diğer eserleri :

ŞAFAK SÖKERKEN

Birinci Dünya Savaşında, Rusya'da, Kafkasya'da; Kurtuluş Savaşında Anadolu'da geçen casusluk ve kahramanlık romanı... Korkunç Sibirya ve Rus stepleri... Akıcı bir üslûp... Şahane bir mevzu. (3 lira)

VATAN BORCU

Birinci Dünya Harbinde Yunanistan'da, Türk, İngiliz ve Alman casusları arasında geçen ve Çanakkale Zaferini kanlarıyla yazan **ÜMIT**'in ve binlerce Mehmetçiğin romanıdır. Okumaya başladıktan sonra, elinizden bırakamayacaksınız. (4 lira)

DAĞ BAŞINI DUMAN ALMIŞ

Türk milletinin ölmezliğine inanı sarsılmayan ve İstiklâl Savaşını kanı, canı bahasına kazanan kahramanların romanıdır. Mevzuu, Atatürk'ün Samsun'a ayak bastığı 19 Mayıs'ta başlıyor ve Cumhuriyet'in ilân edildiği gece sona eriyor... 4 sene, 5 ay, 10 gün süren devrin, sizi heyecandan heyecana sürükleyecek muhteşem eseri. (4 lira)

Kitap Reklamları 3: Oğuz Özdeş'in **Karapençe** adlı romanının sonunda serinin sonraki kitabı hakkında çıkan reklam.

Gelecek kitap:

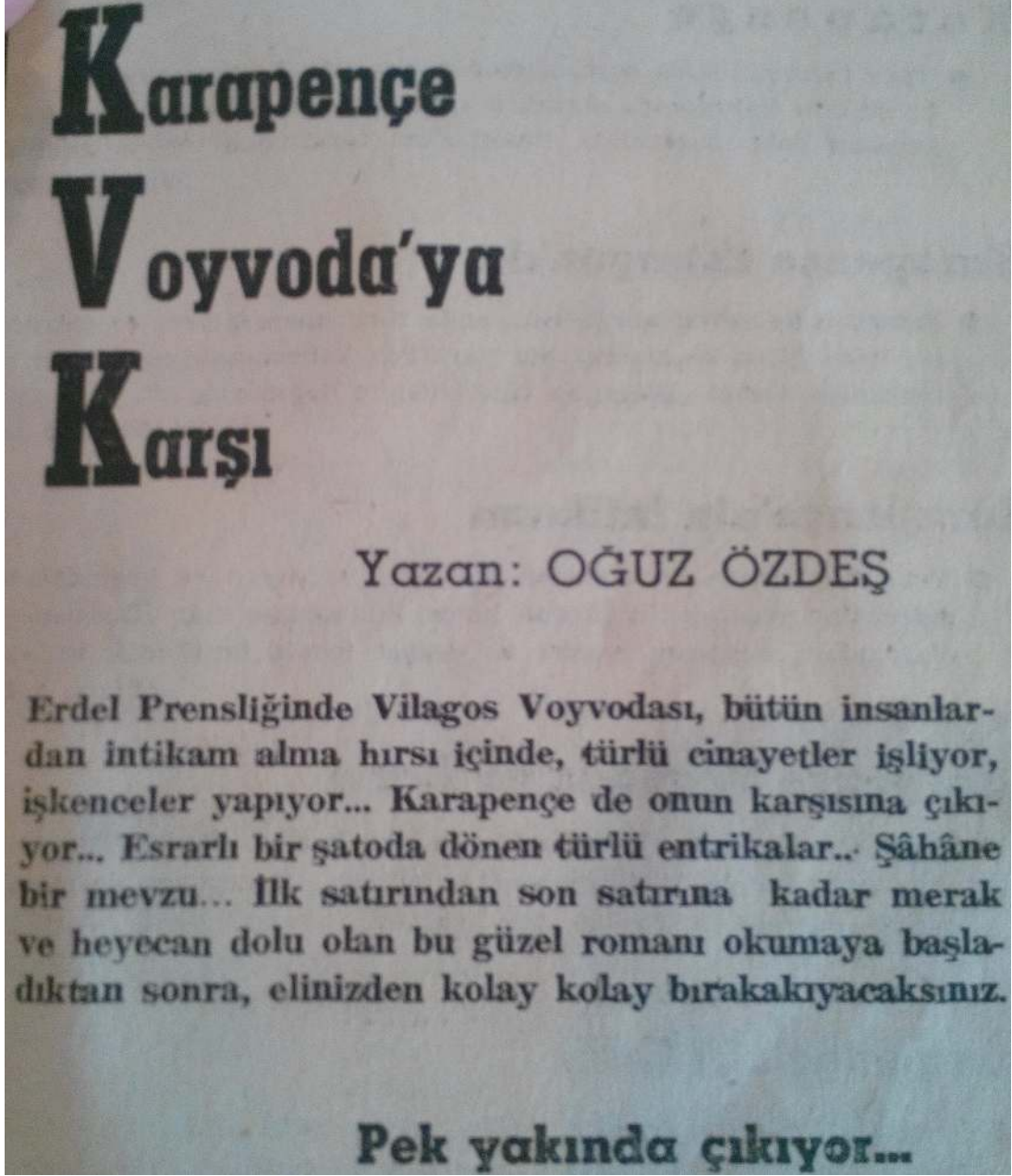
KARAPENÇE ESTERGON'da

Yazan: Oğuz ÖZDEŞ

1605 yılının 3 Ekim Pazartesi günü, Türk askerleri Budin'in 37 kilometre kuzey batısında ve Tuna'nın kenarında bulunan Estergon'a girdikleri zaman, ordunun en başında Karapençe vardı...

KARAPENÇE'nin ikinci kitabı olan bu roman, Türk tarihinin altın sayfalarından birini daha gözlerinizin önüne serecek, Karapençe'nin maceralarını gurur ve iftiharla okuyacaksınız.

Kitap Reklamları 4: Oğuz Özdeş'in **Karapençe'nin İntikamı** adlı romanının sonunda serinin sonraki kitabı hakkında çıkan reklam.

Karapençe
Voyvoda'ya
Karşı

Yazan: OĞUZ ÖZDEŞ

Erdel Prenslüğünde Vilagos Voyvodası, bütün insanlardan intikam alma hırsı içinde, türlü cinayetler işliyor, işkenceler yapıyor... Karapençe de onun karşısına çıkıyor... Esrarlı bir şatoda dönen türlü entrikalar.. Şâhâne bir mevzu... İlk satırından son satırına kadar merak ve heyecan dolu olan bu güzel romanı okumaya başladıktan sonra, elinizden kolay kolay bırakamayacaksınız.

Pek yakında çıkıyor...

Kitap Reklamları 5: Oğuz Özdeş'in **Karapençe Voyvodaya Karşı** adlı romanının sonunda serinin sonraki kitabı hakkında çıkan reklam.

Gelecek Romanımız:

KARAPENÇE'NİN OĞLU

Yazan:
OĞUZ ÖZDEŞ

● KARAPENÇE serisinin son kitabı olan KARA-
PENÇE'NİN OĞLU, birbirine düşman olan iki kar-
deş çocuğunun amansız mücadelesini gözlerinizin
önüne serecek ve başından sonuna kadar sizi heye-
candan heyecana sürükleyecektir...

EK 3.

Film Broşürü 1: Dağ Başını Duman Almış¹⁸

¹⁸ <http://www.sinematurk.com/film/2831-dag-basini-duman-almis/>. 11.01.2018

¹⁹ <http://media.sinematurk.com/film/2/a2/98971df6dca7/images.jpg>. 11. 01. 2018.

²⁰ <http://www.sinematurk.com/film/1781-ask-istiraptir/>. 11.01.2018

Film Broşürü 4: Gecekondu Rüzgârı²¹

²¹ <http://www.tsa.org.tr/tr/kisi/kisigoster/573/oguz-ozdes>, 11.01.2018

²² <http://www.tsa.org.tr/tr/kisi/kisigoster/573/oguz-ozdes>, 11.01.2018

Film Broşürü 6: Bu Kız Böyle Düştü²³

²³ <http://www.tsa.org.tr/tr/kisi/kisigoster/573/oguz-ozdes>, 11.01.2018

²⁴ <http://www.tsa.org.tr/tr/kisi/kisigoster/573/oguz-ozdes>, 11.01.2018

²⁵ <http://www.tsa.org.tr/tr/kisi/kisigoster/573/oguz-ozdes>, 11.01.2018

²⁶ <http://www.tsa.org.tr/tr/kisi/kisigoster/573/oguz-ozdes>, 11.01.2018

²⁷ <http://www.tsa.org.tr/tr/kisi/kisigoster/573/oguz-ozdes>, 11.01.2018

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı, Soyadı : Adem ARSLAN

Doğum Yeri ve Yılı : Kağızman/ 1981

Yabancı Dili : İngilizce

E-posta : arslanadem1907@hotmail.com

Eğitim Durumu

Lisans: Erciyes Üniv., Yozgat Fen Edb. Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Yüksek Lisans: Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Tezsiz Yüksek Lisans (Pedagojik Formasyon)

Yüksek Lisans: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Yeni Türk Edebiyatı

Mesleki Deneyim

Ankara Polis Akademisi- Okutman 2007- 2015

Çankırı Karatekin Üniversitesi- Okutman 2015- (Hâlen)

Yayınlar

Arslan, A. (Winter 2014). Mustafa Kutlu'nun "Bu Böyledir" ve Yıldız Ramazanoğlu'nun "Mehtap" Adlı Hikâyeleri Üzerine Bir İnceleme, *Turkish Studies*, Volume 9/3, p. 123-132.

Arslan, A. (Temmuz- Aralık 2014). Sait Faik'in Lüzumsuz Adam Adlı Hikâyesinde İzleksel Kurgu, *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S. 12, s. 185- 195.

Arslan, A. (10- 11 Mayıs 2013). Türk Dili ve Edebiyatı Sahasında Yapılan Lisansüstü Çalışmalar Üzerine Bir İnceleme- Yeni Türk Edebiyatı- Başlangıçtan 2013'e Kadar, *VI. Ulusal Lisansüstü Eğitim Sempozyumu*, Sakarya Üniversitesi.

Arslan, A. (23- 25 Mayıs, 2013). Necip Fazıl'ın Poetikası, Şiir Dili ve Üslubu, *Uluslararası Necip Fazıl Kısakürek Sempozyumu*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi.

©2019- Adem ARSLAN

©2019- Adem ARSLAN